

CONTROVERSIARUM JURIS ILLUSTRIORUM

USUQUE FREQUENTIORUM,

Quas in arduis Causis, præsertim FEUDALIBUS, in foro Regiæ Camerae
Summariae, Sacri Consilii, ac Supremi Collateralis, tum
Neapolitani, tum Italici, apud Inviçtissimum
HISPANIARUM REGEM Residentis
in quæstionem vocari, disc-
ptarique usu venit,

Cum eorundem Tribunalium DECISIONIBUS, ac NOTIS
rerum judicatarum.

AUTHORE
FABIO CAPYCIO GALEOTA J.C.
AC PATRICIO NEAPOLITANO,

Inter primos Advocatorum scerrimo: In Consiliarium primùm assumpto: inde in Fiscalem
Camerae Advocatum, ac Regii Patrimonii vindicem.

TANDEM IN EJUSDEM CAMERÆ PRÆSIDENTEM DELECTO:

TOMUS PRIMUS

*Monasterii
1726.*

Wachenhausen.

NEAPOLI, Ex Typographia Dominici Raillardi M. DCC. LXX.

SUPERIORUM PERMISSU.

AUGUSTISSIMO.

POTENTISSIMOQUE MONARCHÆ

PHILIPPO III.

HISPANIARUM REGI.

FELICITATEM,

N lucem proditurus, lucem quærit liber hic; At quam
lucem? nempè publici syderis, & benefici. Cœlumque, terrasque con-
spicatus omnes, unus tu occurristi PHILIPPE REX Humanissime, lucis

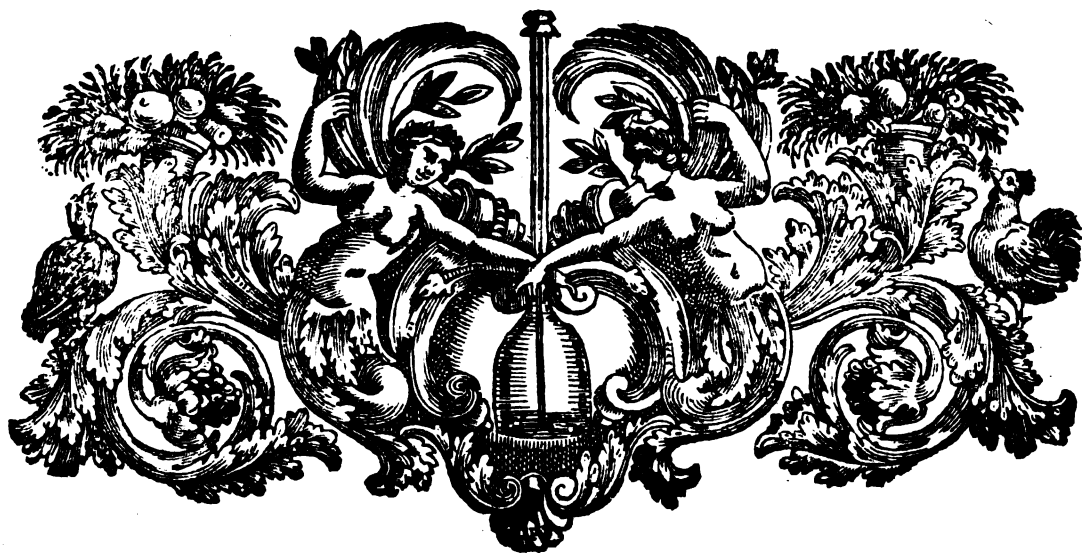
amplitudine , gloria munificentiae , siderum aliorum facile Princeps . Unus tu occurristi , cujus maxime imperio , exemplo , & armis , retinentur in orbe terrarum aequitas , & religio . Unus tu occurristi , qui non librum solum , sed authoris ingenium , ingenique foetus omnes , tuo tibi jure vindices . Enimvero cujus , & ager , & arbor est ; fruges , & fructus esse debent . Tu me Rex humanissime non indignum putasti , quem inter magistratus regios referres , & velut in agro tuo consereres , cum inter Patronos Filci , & inter Regios Consiliarios esse jussisti ; at vero cum eundem me Regiae Camerae Praesidem renunciasti , velut in secretis , sacratiusque agelli tui pomarium transtulisti . Nunc his tot , tantisque promeritis tuis , quibus me , ingeniumque meum ornasti , ac devinxisti , debetur a me peculiare aliquod , ac perpetuum observantiae testimonium . Quid autem esse potest tam peculiare , ac perpetuum , quam monumenta literarum , quae tuo illustrata Sole patrocini , vitamque tuis ingressa auspiciis , non temere aevum sibi pollicentur immortale ; quo aevo te parentem , te sunt habitura dominum , ac patronum . Accipe igitur Rex humanissime has qualescunque ingenii nostri primitias , non tam ut a me genitas , quam ut in agro natas munificentiae tuae , tibi que jure optimo debitas .

CANDIDO LECTORI.

Andem pressæ apud me tandiâ , prodeunt in lucem , hominumque conspectum lucubrations mea , non jam ad gloria alicujus aucupium , sed ad tutamentum dignitatis meæ , ac publicæ rei commodum . Quotus enim famam sibi querat ex typis , ubi tam fervent omnes , ac tantopere ferantur edendorum voluminum studio . Rarum sanè , ac difficile est iter ad gloriam . Sed legalium Controversiarum beneficium eam sibi comparare , multo difficillimum ; cum ejusmodi librorum plena sint omnia , ac sæculi gustus usque aded delicatus , ac morosus , ut omnia , vel respuat aspernando , vel in dubium revocando fastidiat . Et quamvis aliquando complures , scriptorum monumentis , decidua sua nomina aetnaverint , ac memoria secularum inscripserint : mihi certè alia mens est , alia ratio temporum meorum , qui multo maluerim ab hominum , quàm temporum injuriis meum nomen asserere . Verùm , ut rem omnem aliquando alius repetam , multas superioribus annis tutatus sum causas , dum in foro me tenuit alieni patrocinii ratio : multas inter tutandum , à jure petitas allegationes extuli , quæ stare pro clientibus meis videbantur ; neque quicquam per id temporis antiquius habui , quàm ut nullis unquam laboribus , aut vigiliis parcerem , in iis pro virili parte tuendis , qui in meam clientelam , ac fidem , perfugium aliquod habuissent . Amplectebam illos ed libentiùs , quod sive ductu quodam , instinctuque natura , sive efficacissimo advocacy hortatu , ad idem extimulari me quotidie sentiebam , ac tacita quadam voce identidem admoneri , nequidquam esse eos , nè cum ipso quidem vita discrimine deferendos , qui se , suamque existimationem , ac fortunas omnes meæ tutela , ac patrocinio tradidissent . At extiterant deinde nonnulli adversarum partium Advocati , qui vel prava animi affectione non mediocriter allucinati , vel propinquorum , amicorumve æquo intemperantiùs cupidi , insteterunt primo carpere meam quandam forensis illam quidem , sed ab omni procacitate vacuam , omnis adulationis expertem , loquendi libertatem , mox etiam palàm allatrare allegationum doctrinam , mordere clanculum patrocinii opem : perinde quasi aliquo juris fuco , aut inanis doctrinæ præstigiis ; adversariis imposuerim potius , quàm sacrarum legum sinceritate , atque allegationum veritate præstiterim . Atque ea fuit potissima ratio , quæ me maximè impulit ad has legales Controversias in lucem emittendas , nempe ut obrectatorum ora obstruerem , atque omnes simul intelligerent , meæ doctrinæ firmitatem , neque aliorum dicacitate convelli , neque auctoritate labefactari unquam potuisse . Accedit illa quoque causa , quod editæ tam pridem , aut prostituta potius , disperseque per manus vagabantur , nec desuere viro- rum doctissimi , qui cum Decisiones suas , ac de jure tractatus typis mandassent , ita meas quasdam juris commentationes , & acuta consiliorum probaverunt , ut non grave sibi duxerint , in suos libros inferere , iisque adaugere volumina sua . Fuitque non nemo , qui meas qualescunque allegationes , & quidem integras , cum suis impremdas curaverit , quem ego hominem , neque furti damnaverim , neque quasi pilagiarium insimulaverim . Siquidem professus est publicè , eas esse labores ingenii mei , meumque illis nomen præscripsit , quocirca remunerandus potius à me esset , quod eas indicaverit non indignas , quæ in hominum conspectum , ac lucem venirent . Ea quoque de causa , ut eadem typis meo nomine excuderentur , in publicæ rei emolumentum , facile passus sum persuaderi mihi ab iis , qui & amicitia , & beneficiis , & dignitate plurimùm apud me possunt : quorum ego neque benevolentiam erga me ignorare , nec auctoritatem aspernari , nec voluntatem negligere debeam . Earum igitur edendarum occasionem cum prætolarer aliquam ; opportunissima se mihi præbuit presentis muneris occupatio , quæ quidem multo me minùs , quàm superiorum annorum alia impeditum tenet . Etenim si respicere spatium præteriti temporis tantisper velis , & juventutis meæ memoriam recordari ultimam ; invenies me jam inde à primis annis tum in meis , tum in alienis etiam causis defendendis occupatissimum . Postmodum anno hujus sæculi VI. placitum fuit . Excellentissimo Beneventi Comiti , creare me Judicem in magno Vicaria Tribunali , & inter ministros regios cum Collegis auctoritate , doctrinaque spectatissimis vacensere . Porro Excellentissimus Osuna Dux (quod fuit hominis erga me studium , ac beneficentia singularis) suapte sponte , nemine extrinsecus suffragante , honorificè promovit in alios Magistratus Regios , dignitate præcipuos , Regni ritu perpetuos . Ac per id quidem temporis , negotiis propemodum innumerabilibus obruto , vix mihi fuit unquam respirandi otium . Sub utriusque Proregis abscessu revocanda mihi fuit aliquo intervallo dimissa advocacy curæ , & ad tuendos clientes iterum , ac tertio contulæ conatus meos , quanto cum utilitatis , atque existimationis compendio commemorare supersedeo , nè creare videar invidiam aliis , quibus non ita feliciter , aut ex sententia successit ea munerum commutatio . Equidem semper delectatus mirificè sum gloriosa illa forensium Advocatorum lucta , ac litigioso illo , eruditoque alieni patrocinii pulvere , quo esse me malueram decorè sordidatum , quam amplissimi magistratus ambitiosè candidatum . In eo pulvere cum aliquandiù , nec sine laude populari , & honoris luce versata fuisset industria mea , Excellentissimus Alba Dux nunciari mihi de improvviso jussit , relatum esse me ab Regia Majestate in Sacrum Consiliarium ordinem , quem magistratum vix aliquot obiveram dies , cum ipsum me Regiæ Dobanæ in Oppido Fogiæ novo more præfecit ; ea quippè præfectura alicui semper ex Regiæ Camera Presidentibus demandari quotannis antea consueverat . Nempe præludebam rerum imprudens ei muneris , quod brevi post inire jussus sum : vocabar ad tuendum Regium Patrimonium , ad quod dudum ille me destinaverat . Etenim interea temporis Dux Albanus , qui ex aliis Regiis Magistratibus ac-

ceperat, quantopere utiles fuerint opera mea tum Regi tum ejus Regno universo Advocacione illo Fiscali, administranda per turbulenta illa Proregis Oñunensis tempora. Egit cum Majestate Regia, uti me Advocatum Fiscalem sui Patrimonii juberet. Et jam, simul atque è Fogiensi Dobana remigravi, jussus sum, non amissa Regii Consilarii prerogativa. Hic in eo exercendo munere, quam ingens subeunda mihi fuerit, quæ incumbentium, quæ impendentium negotiorum moles, noverint ii, qui in Regiæ Camere foro non sunt planè hospites, nimirum fuere tam multa, tam gravia, ut nihil planè otii privati studiis suppeditaverint. Tandem anno ejusdem sæculi XXXI. eligor in unam ex Regiæ Camere Præsidentibus. Hic me rerum festum portus excepit, ubi quamvis multis, variisque conciliis, ac rerum gravissimarum deliberationibus, præter legitimas, solemnesque occupationes, interesse mihi necesse fuerit; non tamen quicquam interpellavit studia mea, quin aliquid subsistorum temporum tribuerint colligendis scriptorum meorum fragmentis, collectis in ordinem dirigendis. Et jam conflata à me sunt Controversiarum legalium pro diversarum causarum opportunitate scriptarum, volumina duo, quasi duo è dispersis membris corpora, quibus animam inspirabit, ac vitam, quisquis ea probaverit, probabunt autem, uti spero, omnes, qui librorum editorum præstantiam utilitate metiuntur. Aliud porro evulgaturum me brevi polliceor volumen, de Fiscalibus materiis in patrocinium Regii Patrimonii intra sexennium elacubrat, unde multa deprimi (nisi me fallit amor) à posteris poterunt, nec dum à quopiam tractata, agitataque & defendendo Regio Patrimonio in primis apposita. Habes igitur, Candide Lector, quibus adductus sum causis, ut has meas, hoc potissimum tempore, Controversias in lucem emitterem. Monitum te præterea velim, eas decisiones, quæ temporis angustia, dum hæc Controversia typis mandarentur, suis locis commodè inseri non potuere, ad finem cujuslibet voluminis esse rejectas; quarum hujusce voluminis prima eam pulcherrimum contineret articulum, ejus gratia mihi visum fuit, eum examinando, materiam lætæ lentiùs pertractare, aliamque Controversiam addere non vulgarem, in qua plures circa idem Decisionum utilissima recensentur. Vale, & illis fruere.

IN PARENTIS OPUS, ET ICONEM,
JACOBI CAPYCH GALEOTA J.C. FILII.

D E S T I C O N.

A Mbigo ; dum librum aspicio , effigiemque Parentis ;
Ipsam num referant , ille , vel illa magis .

A. R. P. HORATII JOANNINI

E S O C I E T A T E I E S U .

A D A U T H O R E M

E P I G R A M M A .

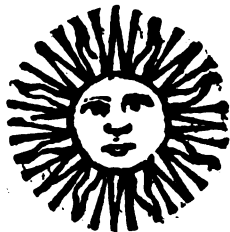
EXpressum docta Fabium quem cernis ab arte,
Utratus arguto est tollere bella foro ?

Talis Aristida fuerat , seu forma Solonis :
Consilio at quantum noster utrumque praeit ?

Quin trahit & scriptis Lectorem quolibet : & dum
Quid legat , observat : nil nisi lecta legit ,

Solvat , & arcanos nodos , enigmata solvat
Juris , ab humano vix solvenda sono .

Unde rear , Fabium tanta hac didicisse ? Magistrum .
Huic ego crediderim , nempe fuisse Themis .

A. R. P. JO: BAPTISTÆ MASCULI

E SOCIETATE JESU.

AD A U T H O R E M

E P I G R A M M A.

Solem ubi purpureis excepit libra sub astris,
Æquitas horas noxque, diesque refert.

Ingeniū nova libra nitet, dum pondera legum.
Pendit, & ancipiti lance laborat onus.

Obscurū nihil esse sinit; sed luce tenebras
Submovet; ambigua mentis & umbra fugit.

Pace tua dicam, cœlestis libra, nitore
Vinceris; hac solidas dat sine nocte dies.

A N O N Y M I.

Quod primus Illustrissimæ Familiæ decora ab armis
ad Sapientiam traduxerit.

Facta tua repetam, si prisca ab origine gentis,
Mars olim proavos egit in arma tuos,

Hernestumque, Jacobumque, & quos gloria bello
Mæstia summum vexit ad Imperium.

Te primum ipsa suis Pallas dedit amula Castris
Esse Ducem, quanto hac gloria major erit?

Opponat Mars arma, summi Jove nata clientem,
Armatum pariter legibus esse jubet.

Cedant arma toga: sic te mirabitur ætas
Postera, majores vincere laude tuos.

I N D E X

C O N T R O V E R S I A R U M

L I B R I P R I M I

Et Articulorum, qui in eis continentur.

C O N T R O V E R S I A I.

AN refutatio feudorum facta per feudatarium suo Domino directo in testamento, possit acceptari per Dominum post mortem refutantis, in præjudicium successoris.

C O N T R O V E R S I A II.

Principi hærede instituto litis causa, an institutio valeat. Multa notantur in materia alienationis, iudicii mutandi causa factæ per contractum, vel ultimam voluntatem. Et explicantur *Titul. ff. de alienation. iudic. mutandi causa facta. & C. de litigios. & Ne liceat. potentioribus.*

C O N T R O V E R S I A III.

Successor in feudo hæreditario, an valeat infringere dispositionem defuncti in ejus odium, & fraudem factam. Quomodo fraus probetur; Et declaratur *tex. in l. cum à Matre, C. de rei vindicatione.*

C O N T R O V E R S I A IV.

Testamentum uxoris, ad viri beneficium conditum, an reddatur nullum, si ultra blandum sermonem, aliæ concurrant conjecturæ, ex quibus dolus arguitur; ad intellectum *l. ultime, C. si quis aliquem testari prohibuerit.*

C O N T R O V E R S I A V.

Refutatio feudi, quod habet determinatum servitium, prout in Regno, sine consensu Domini fieri non potest, Et ultra consensum, an requiratur retrotractio per actum verum, nec sufficiat fictus. Princeps institutus litis causa, num præsumatur in dubio, vel ex eventu.

C O N T R O V E R S I A VI.

Alimenta, ut debeantur actori, lite pendente, quæ requirantur. *Quid in Descendentibus. Collateralibus, & Extraneis, tam in iudicio immissionis, quam in aliis. Et an exceptio hodie constat, hodie agatur, obstat petenti alimenta: declaratur exactè materia. expensis DD. sententiis.*

C O N T R O V E R S I A VII.

Feudum in dubio, an præsumatur quaternatum, vel

planum, & de tabula. Quid possidente Ecclesia. Multa notantur ad probandam qualitatem feudalem. Et an concessa simul cum feudo, habeant eandem qualitatem feudi quaternati.

C O N T R O V E R S I A VIII.

Castro concessio cum pertinentiis, & integro statu, an omnia cohærentia, & jurisdictio, contineantur sub eadem forma, qua erant apud concedentem.

C O N T R O V E R S I A IX.

Agens interdicto retinendæ, quæ debeat probare. Hæres an propria autoritate possit apprehendere possessionem feudi, si dominium non remansit in hæreditate, sed simplex tenuta, & desit assensus. An possessio in feudis, continuetur in filium hæredem sine apprehensione, si pro feudo solverit relevium, vel defunctus possidebat per constitutum. Et quando possessio civilis attrahat ad se naturalem, vel è contrà.

C O N T R O V E R S I A X.

Prohibitio disponendi, aut testandi equiparantur quoad inducendum fideicommissum, & an proximiores testatoris magis quam gravati, censeantur in fideicommissio vocati.

C O N T R O V E R S I A XI.

In fideicommissis potius proximitatem testatoris, quam gravati attendi debere, latissimè probatur, à contrariis defenditur, & declaratur.

C O N T R O V E R S I A XII.

Dotans, nisi sibi præcisè de dote restituenda, caverit, donasse præsumitur, etiam si restitutio alternativè dotanti, vel dotata promittatur ubi latè de intellectu *l. Cajus 45. ff. solut. matr.* Nec per secundum instrumentum derogari potest primo, circa dotis restitutionem. Dotans non potest apponere pactum, dotis sibi restituendæ, si de suo non dotavit, ut præsumitur in Administratore. Et an actio dotis sit communis Matri, & filiæ. *Quid in emancipata respectu Patriæ.*

C O N T R O V E R S I A XIII.

Mulier extra nupta Neapolitano, an efficiatur originaria

narum etiam Civitatis viri, ita quod gaudeat eadem immunitate viri, nec dicatur forensis, Et si vidua fiat, an retineat eandem immunitatem: & requiratur habitatio in patria viri.

CONTROVERSIA XIV.

In adipiscenda possessione Regalium, titulus requiritur. Dispensatio Regis quomodo intelligatur citra præjudicium tertii, præter quoad expressa. Si Privilegium Regis non sit executoriatum intra annum, an possit per Proregem, vel Collaterale Consilium dispensari, quod exequatur, lapsu temporis non obstante, Et utrum in hac dispensatione præjudicium Filii, vel etiam partium versetur.

CONTROVERSIA XV.

Immissio, an detur in feudis proximiori vigore investituræ, excluso hærede scripto remotiore: Renunciatio successionis in feudis an valeat sine assensu. Et facta à matre quæ præmoritur an obstet filiis. Et de effectu *clausule decreti irritantis*.

CONTROVERSIA XVI.

Renunciatio facta à filia dotata successioni feudorum patris, requirit assensum, & ipsa præcedente non obstat ejus filiis, licet hæredibus.

CONTROVERSIA XVII.

An ultra anni tempus statutum ab immortalis memoriæ *Carolo V. Cesare*, in executoriandis Privilegiis regis, dispensari possit à Prorege ad intellectum *Pragmaticæ unic. de Privilegiis infra annum exhibendis*.

CONTROVERSIA XVIII.

Ad observantiam ejusdem *Pragmaticæ unicæ de Privilegiis intra annum exhibend.* multæ decisiones asseruntur, & in contrarium adductæ resolvuntur.

CONTROVERSIA XIX.

Reclamatio, quando dicatur deserta, juxta stylum Sacri Conf. & Regiæ Cameræ. Et agitur de intellectu, & observantia *Pragmat. 1. de appellation. & Pragmat. 53. de offic. Sacri Conf.*

CONTROVERSIA XX.

Varie, vel contrarie decisiones supremorum Tribunalium, in materia reclamationis desertæ distinguuntur, & concordantur.

CONTROVERSIA XXI.

Mutans ad rem emendam, an privilegium prælationis, quod habet pro forte, habeat etiam pro interesse. Quid inter plures mutantes, Et super augmento rei emptæ; ad intellectum *l. licet 7. C. qui potior. in pignor. habeantur*; & *l. Lusius 19. ff. eodem tit.*

CONTROVERSIA XXII.

Concessio Dohanæ certi loci, an comprehendat jurisdictionem ejusdem dohanæ, extra districtum loci concessi, dum jurisdictione illa extra districtum prius exercebatur, & includitur sub unica appellatione Dohanæ concessæ illius loci.

CONTROVERSIA XXIII.

Concessio proventuum Actuariæ Dohanæ Menepedum Apulæ, an comprehendat etiam proventus Actuariæ Dohanellæ Civitatis Aquilæ, quæ est subordinata dictæ Dohanæ Apulæ, regitur per eundem Dohanerium, & habetur tanquam unitum corpus dictæ Dohanæ majori.

CONTROVERSIA XXIV.

Cognitio si sit feudum, vel allodium; & si sit feudum, an illud sit quaternatum simpliciter, vel secundum quid, aut planum, & de tabula, an ad Regiam Cameram spectet. Et si de possessorio inter successores dubitatur, & qualitas feudorum alteretur, an cognitio spectet ad Sacri Conf. vel potius ad Regiam Cameram.

CONTROVERSIA XXV.

Immissio in possessionem feudorum, an sit concedenda masculo remotiori, concurrente femina proximiori, si concessio Regis est pro hæredibus masculis, & his deficientibus feminis. Quæ exceptiones impediunt immisionem. Et an contractus subsequens, censeatur factus cum autoritate assensus præcedentis; vel dum de assensu nulla fit mentio in contractu, videantur partes illi renunciassæ.

CONTROVERSIA XXVI.

Legitime, an censeatur renunciatum, per renunciationem hæreditatis paternæ, factam vivente Patre. Quando tempore jus petendi legitimam, vel ejus supplementum præscribatur, & multa explicantur notabilia circa effectum *clausule constituti*, & *clausule ex nunc pro tunc*.

CONTROVERSIA XXVII.

Assensus, contractus, & ultimæ voluntates, quando dicantur conditionales, vel modales, & quomodo id cognoscatur. Clausula assensus disponendi in personam idoneam, & ad Regis satisfactionem, an inducat modum, vel conditionem, & quid importet, Etabilitas personæ, quando præsumatur, aut sit probanda.

CONTROVERSIA XXVIII.

Feudum emptum pecunia alterius, an fiat ementis, vel Domini pecuniæ. Hypotheca, vel actio super feudis, an sit feudalis. An in emolumento hujus actionis, succedat solus hæres in feudibus, aut etiam hæres in burgenfaticis; legato feudo numbeatur extimatio. Quid in hæredis institutione, & si concurrat fraus disponentis ex odio.

CON;

CONTROVERSIA XXIX.

Legatum factum à marito uxori, an compensetur cum dote, antefato, & interesse. Et quod dicatur debitum voluntarium, vel necessarium.

CONTROVERSIA XXX.

Interesse dotis, & antefati utrum dicatur debitum voluntarium, aut necessarium, dum etiam per consuetudinem Neapolit. debetur, atque taxatur.

CONTROVERSIA XXXI.

Immissio, & manutentio num detur in feudis hæredi scripto, si agnatus contradictor non probet in promptu, claro jure se proximior, ad intellectum *§. inter filiam, si de feudo defuncti milisis*. Et quid si hæres scriptus, probet etiam in promptu contra agnatum, justitiam tituli, ut feudum esse alienabile, aut francum, vel potuisse disponi in remotiorem comprehensum in investitura, quæ non sit facta secundum jus francorum.

CONTROVERSIA XXXII.

Periculum venditi periculum, an sit vendentis, si tempore contractus inexigibile erat, ignorante emptore. Quid si fuerit datum pro dote, aut ejus interesse, ad intellectum *si. si nomen ff. de hereditate, vel actione vendit*. Quando per dationem insolutum extinguantur primæva jura, aut reviviscant in casu evictionis, & qua forma contrahentium indemnitati consuli possit in præmissis.

CONTROVERSIA XXXIII.

Tutor num possit retrovendere sine decreto. Solutio facta tutori quando liberet solventem, ita quod minor non possit restitui adversus solutionem.

CONTROVERSIA XXXIV.

Immissio ex *l. final. C. de edict. div.* datur hæredi substituto, irritato primo gradu institutionis, sed non datur immissio ex codicillis. An in codicillis dari, vel adimi possit hæreditas, saltim in vim fideicommissi, si verba sunt directa, & an hæres institutus, in primo testamento revocato, quod postea testator per codicillos declaravit velle valere, habeat actionem de jure prætorio, vel solam exceptionem, si possideat.

CONTROVERSIA XXXV.

Si testator coram septem testibus, revocat primum gradum institutionis, in testamento contentæ, & nunc actum revocationis vocat codicillum, an hæc revocatio testamentum dicatur, dum habuit solemnitatem testamenti, maxime adjecta clausula, *omni alia meliori via*, & possit incipere à secundo gradu institutionis in primo testamento contentæ. An testamentum revocatum reconvalescat, si testator coram quinque testibus declaravit velle valere.

CONTROVERSIA XXXVI.

Possessio civilis, quo casu attrahat ad se naturalem, & è contra. An possessio transmittatur in filios hæredes in feudis, & immissio quando concedatur in feudis, etiam non proximiori successuro, quoad simplicem tenutam.

CONTROVERSIA XXXVII.

Testes quando recipiantur ante litem contestatam, ad futuram rei memoriam, nè percant probationes tam ad instantiam rei, quam actoris.

CONTROVERSIA XXXVIII.

Substituto, vel fideicommissario, quando competat immissio ex *l. final. C. de edict. div.* Quid si substitutio, aut fideicommissum sit in codicillis. Et num codicilli dicantur ii, in quibus adhibetur solemnitas testamenti i sed tamen appellantur à testatore codicilli. An primum testamentum revocatum per secundum, reconvalescat, si testator in codicillis declaravit, velle valere primum, ad intellectum *l. penult. §. testamento, ff. de bonor. possess. secund. tabul.* qui latissime explicatur.

CONTROVERSIA XXXIX.

Recusandi Judicem, Arbitrum & Arbitratorem causæ recensentur. Et an in Arbitris, & Arbitratoribus recusandis, fervetur dispositio *Pragmaticarum Regni de suspition. Official.*

CONTROVERSIA XL.

Transactio, & liberatio generalis restringitur ad causam, de qua actum est, licet adjecta sit clausula *quocunque alio modo*; nec comprehendit dolum, & reliqua debita ex causa administrationis.

CONTROVERSIA XLI.

Partiæ debiti liquidæ, & acceptatæ, an exequantur, non discussa tota rationum reditione. Num retentio detur, ubi compensatio non admittitur, & quibus casibus fiat compensatio, etiam adversus debitum juratum.

CONTROVERSIA XLII.

Liberatio generalis cum clausulis etiam generalibus, an restringatur ad causam expressam, vel extendatur ad alia negotia, & comprehendat dolum, & reliquorum restitutionem.

CONTROVERSIA XLIII.

Tertius veniens ad coadjuvandum, quando audiatur, & in quibus terminis, & quæ debeat probare. An comprehensus in fideicommissio, seu majoratu, de cujus validitate inter alios proximiores litigatur, debeat audiri, vel solum ei licebit assistere.

CONTROVERSIA XLIV.

Donatio feudi cum assensu facta primo, aut secundo-
geni-

genito, an valeat, si esset generalis, & non respectu certæ personæ, An requiratur registratio infra quindecim dies in quinternionibus Regiæ Cameræ, tanquam esset refutatio, ad intellectum Pragmatic. 20. de feudis. Et donatio feudi quando dicatur realis, vel personalis.

CONTROVERSIA XLV.

Tertius veniens ad infringendum, an debeat audiri, & super sedere faciat iudicium, & executionem, ad intellectum *l. is à quo 58. ff. de rei vindicatione*. Et quando causa fiscalis tractatur iunctis Tribunalibus Regiæ Cameræ, & Sacri Consilii, cui ex iudiciis est committenda.

CONTROVERSIA XLVI.

Navi, ventorum vi Portum aliquem appulsa, si Dominus propter tempestatem exoneret mercem, an solvat jus fundaci; ad intellectum *Ritus Regiæ Cameræ de fundico flagelli, §. si vaxellum*.

CONTROVERSIA XLVII.

Jus fundaci, an solvatur ex appulsu navis necessario, facta exoneratione, vel venditione mercium, necessitate tempestatis. An solvatur ex appulsu voluntario, si non exoneravit, aut mercem non sunt venditæ. Quid in jure anchoragii, vel si venit ad refiscandum, ad intellectum prædicti *Ritus Regiæ Cameræ, §. si vaxellum de fundico flagelli, & cap. 85. Consulatus maris*.

CONTROVERSIA XLVIII.

Majoratu constituto pro filio majore superstate, an Secundogenitus superstes, excludatur à Nepote Primogeniti prædefuncti, ad intellectum *l. 40. Tauri, & l. 2. titul. 15. part. 2. legum Hispaniarum*.

CONTROVERSIA XLIX.

Jus congrui, an excludatur, per donationem rei emptæ, eodem die emptionis factam, vel per præsentiam, & taciturnitatem vicini, tempore emptionis.

CONTROVERSIA L.

Monte erecto, ex quibusdam redditibus, per testatorem, pro personis suæ familiæ, in certa ætate vocatis, cum onere etiam hæredi scripto, solvendi annuam quantitatem, quousque Mons pervenerit ad summam taxatam, si ex iis redditibus Mons potest devenire ad illam summam, antequam personæ de familia possint aspirare ad fructus Montis, & frui redditibus summæ taxatæ, an teneatur hæres subire onus diætæ solutionis.

CONTROVERSIA LI.

Possidens tempore litis motæ, conservandus est in possessione, etiam in privilegiis: an privilegium à Rege concessum possit revocari, si incipiat esse damnosum. Quid si concessio fuerit aliquo dato, vel recepto. Et latè tractatur, quod forma Docto-

tandi Almi Collegii Neapolitani sit strictior cæteris, & observanda, prout antiquitus servata fuit.

CONTROVERSIA LII.

Laudatur, probatur, atque defenditur forma doctorandi Celebrissimi Collegii Neapolitani. Quando Princeps possit revocare gratiam, aut jus tertio quæsitum ex proprio contractu oneroso, novæ superveniente causa, & favore publico: Et an tali casu teneatur damnum reficere.

CONTROVERSIA LIII.

Baro, qui habet primas, & secundas causas, subfeudans Casale suæ Baronie, cum jurisdictione causarum, an retineat cognitionem appellationum.

CONTROVERSIA LIV.

In possessorio summarissimo obtinet, qui tempore litis possidebat; An in pari probatione possessionis vel si neuter possideat, vincat is, qui titulum exhibet. Et utrum causa liquidationis instrumenti, dicatur civilis, aut criminalis.

CONTROVERSIA LV.

Privatus duens uxorem Principissam, an Princeps nominari possit. Quid in ducente uxorem Reginam, & quando uxor gaudeat dignitatibus viri.

CONTROVERSIA LVI.

Si pro debito ex causa dotis fiat contractus mutui (ut in dies fit) an hic contractus mutui retineat privilegia dotalia, tam pro capitali, quam tertiis. Interesse dotale debetur etiam non conventum. Quæ requirantur, ut secundus creditor succedat in locum primi, in actione reali, vel personali. Et quando secundus creditor succedit in locum primi, prævio jure habendi, cesso per debitorem, an habeat anterioritatem pro capitali, & tertiis decursis, vel etiam decurrendis, si tertiis debentur ex conventionione, aut legis dispositione ante rescissionem contractus, vel post.

CONTROVERSIA LVII.

Eviçtio an debeat, si denunciatio litis non fuit facta venditori, quia se habet litem, vel quia facta denunciatione, eodem modo res veniebat evincenda. Assistentia præstita super bonis venditis, num, detur eviçtio, vel actio ex empto; Et stipulatio pro se, & filiis quando intelligatur de filiis hæredibus, aut filiis simpliciter.

CONTROVERSIA LVIII.

Bonis Ecclesiæ alienatis, an ex lapsu temporis annorum 30. præsumatur assensus apostolicus. Quibus præsumptionibus tollatur hæc præsumptio assensus, maxime si Ecclesia ipsa, vel illius pars fuerit alienata. Et quid servet sacra Religio Equitum Hierosolymitanorum in alienationibus bonorum, & jurium ad illam spectantium.

CON-

CONTRORSIA LIX.

Legatum, quod colligitur relictum pro descendenti-
bus, an extendatur ad collaterales. Fructus pen-
dentes num sint legatarii, vel hæredis in legato mo-
bilium. Terragia an sint fructus vel nomina debi-
torum. Legitima præcedit legata, & pro ea sup-
plenda fit diminutio legatorum. Legitima in feudis
quanta sit, an totum feudum. Et quando deducatur
in corpore, vel in æstimatione, habita ratione
utriusque Patrimonii feudalis, & burgenfatici. An
credatur hæredi afferenti, non esse alia bona in hæ-
reditate. Legatum factum famulis, ut cum solito
salario non possint amoveri à servitiis domus, an
adhuc amoveri possint, si illis hæredes non indi-
geant.

CONTRORSIA LX.

Procurator constitutus cum promissione jurata non
revocandi, an adhuc revocari possit ex sola volun-
tate. An revocans incidat in perjurium. Quid in
hærede, vel tutore, an possint revocare procura-
torem constitutum à defuncto, sine causa, vel cum
causa; Et quæ sint istæ causæ.

CONTRORSIA LXI.

Emptor, qui habet nudum nomen quia verè pro alio
emit, an obligetur ad pretium, si id sciat vendi-

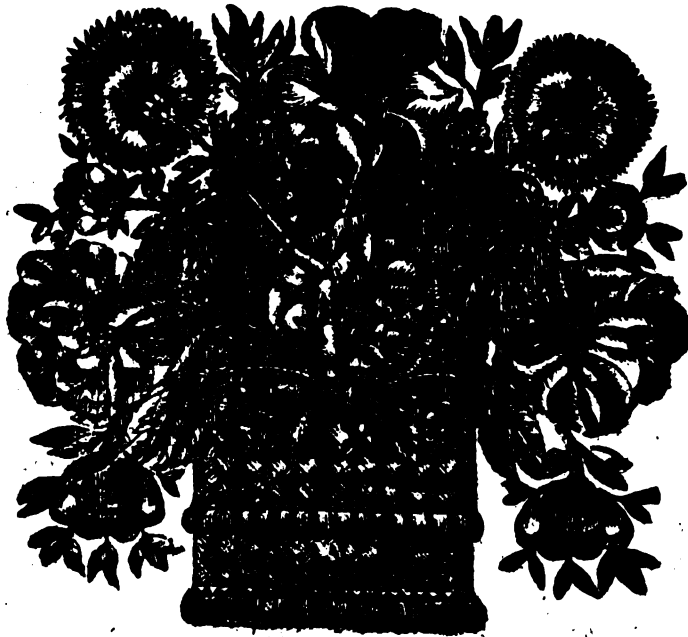
ter, tamen in contractu nihil de hoc sit dictum
Duo rei quomodo obligentur, si ad unum nego-
tium pertinet, Sententia lata pro correo, an alteri
correo proficit. Jus congrui num habeat locum con-
tra Ecclesiam. An emptor sit liberatus à solutione
pretii rei emptæ, quæ per retractum sibi aufertur.
Quid si retractus injustè sit obtentus, vel per ne-
gligentiam emptoris, Interesse pretii non soluti
an possit excedere fructus rei venditæ, vel à princi-
pio taxari. Aut de prædicto pretio constitui cen-
sus excessivus fructuum, ad intellectum *l. carabis*
C. de action, empt.

CONTRORSIA LXII.

In annuis præstationibus personalibus, & ex solutio-
ne difformi, vel facta à tutore, aut unica solutio-
ne, an dentur interdita possessoria. Quando mi-
nor restituatur adversus solutionem tutoris, vel
tertii, & solutio num cedat in causam capitalis, si
fit expressè in causam usurarum, quæ tamen sunt
indebitæ, aut illiquidæ.

CONTRORSIA LXIII.

Statutum prohibens compromissum quando agitur
vigore instrumenti, an intelligatur, si agitur exe-
quutivè, vel ordinariè. Quid si ex exceptionibus
adversus instrumentum oppositis, res efficitur ali-
qualiter dubia. In alimentis, dote, & paragio
super feudis, an fiat compromissum.

I N D E X

I N T E L L E C T U U M

Tum Jurium, quæ in hoc Lib. I. Controversiarum explicantur, tum
 Doctorum, quorum sententiæ recipiuntur, impugnantur,
 & declarantur,

Ex jure Canonico.

C *Ap. Constitutus de in integr. restit. contr. 61. num. 29. & 40.*
Cap. cum persona de privit. in 6. controvers. 51. num. 3.
Clementin. 1. de probation. contr. 51. num. 59.
Regul. Cancellar. de infirm. benefic. resignant. contr. 3. num. 22. & 23.
Bulla Pii V. de censib. contr. 61. num. 53.

Ex Jure Civil. Digest.

L *eg. cum his status §. ait oratio ff. de donation. con-
 trovers. 1. num. 117. & in addition.*
*Titul. ff. de alienation. judic. mus. sauf. contr. 2. num. 2.
 11. 12. 13. & 20.*
*Leg. Proculus ff. de damno infect. controvers. 3. num. 34.
 & 35.*
*Leg. 1. §. final. ff. de offic. procur. Caesar. controvers. 4.
 num. 4. 5. & 6. & in addit.*
*Leg. Imperatores ff. de tutel. & ration. distrahend. con-
 trovers. 6. num. 8. & 10.*
*Leg. si instituta §. de inofficioso ff. de inofficios. testam.
 controvers. 6. n. 12. 14. 15. 16. 17. 33. & 34.*
*Leg. qui filium ff. ad Trebellian. controvers. 10. n. 24.
 25. & 26. & controvers. 11. num. 20. 21. 23. & 28.*
*Leg. ex facto, ff. ad Trebellian. controvers. 10. nu. 24.
 & seqq. & controvers. 11. num. 9.*
*Leg. Caius ff. solut. matrim. controvers. 12. num. 3. 25.
 26. & 27.*
*Leg. iteu si servus §. fin. ff. de stipulation. servor. con-
 trovers. 12. num. 5. & seqq.*
*Leg. Larius, ff. qui potior. in pignor. habeantur, con-
 trovers. 21. num. 18. & seq. & contr. 56. num. 14.
 35. & 38.*
*Leg. si nomen, ff. de hered. vel action. vendit. contr. 32.
 num. 20. 21. & 22. & n. 65. 66. & 80. & n. 72. 73.
 77. 78. & 79.*
*Leg. Scævola ff. ad Trebellian. controvers. 34. num. 11.
 12. 13. 17. & 18.*
*Leg. qui liberis, §. testamento, ff. de bonor. possession.
 secund. tabul. controvers. 35. n. 19. & 22. & con-
 trovers. 38. n. 35. 37. 39. 40. 41. 43. & 44.*
*Leg. qui universas §. quod per colonum ff. de acquir.
 possession. controvers. 36. num. 20.*
*Leg. cum heredes, ff. de acquir. possession. contr. 36. nu.
 21. 25. 26. & seqq.*
*Leg. qu. res, §. arcam, ff. de solution. controvers. 38.
 num. 52.*
*Leg. is à quo ff. de rei vindicatione, contr. 45. n. 5.
 6. 16. 18. & seqq.*
Leg. sicut §. non videtur, ff. quibus mod. pign. vel hy-

pothec. solvitur, controvers. 49. num. 38.
*Leg. si quis mancipiis, §. si quis impubes, ff. de institut.
 controvers. 60. num. 8.*

Codic.

L *eg. fin. C. de edict. diu. Hadr. controvers. 1. n. 20.
 contr. 9. n. 11. contr. 15. n. 25. controvers. 36.
 num. 29. controvers. 37. num. 27. controvers. 38. num. 5.*
*Titul. C. de litigios. & Ne liceat potentior. contr. 2.
 num. 5. 6. 16. & 17.*
Leg. quod scitis C. de bon. qua liber. controvers. 2. n. 29.
Leg. 4. C. de commerc. & mercator. controvers. 2. num. 42.
Leg. unic. C. ab chyrographar. pecun. controvers. 3. nu. 63.
*Leg. cum à matre C. de rei vindication. contr. 3. n. 3. 4. 5.
 18. 45. & 49.*
*Leg. final. C. si quis aliquem testari prohibuer. contr. 4.
 num. 1. & 2. & in addition.*
Leg. final. C. de ordin. cognition. controvers. 6. num. 11.
Leg. si ve possidetis C. de probationib. contr. 9. num. 2.
Leg. 3. C. de verbor. signification. controvers. 12. num. 6.
Leg. licet C. qui potior. in pignor. hab. controvers. 21.
*Leg. si quando §. & generaliter C. de inofficios. testam.
 controvers. 26. num. 1.*
Leg. final. C. de novation. controvers. 32. num. 13.
Leg. 1. C. quando decreto opus non est, contr. 33. nu. 22.
Leg. 1. C. de codicill. controvers. 28. num. 54.
*Leg. si de certa C. de transaction. contr. 40. nu. 8. & 9.
 & controvers. 42. num. 13.*
Titul. C. plus valere, quod agitur, controvers. 61. n. 5.
Leg. curabit C. de action. empti, controvers. 61. num. 5
*Leg. curabit C. de action. empti, controvers. 61. num. 27.
 & num. 44. & sequentibus.*

Authent.

A *uribus sed, & lis C. de tempor. appellation. contr. 19.
 num. 6.*

Feudor.

C *ap. 1. §. inter filiam, si de feud. defunct. milit. con-
 trovers. 25. num. 9. & controvers. 31. n. 2. 3. & 4.*
*Cap. 1. de success. feud. controvers. 31. num. 1. 2. 3. & 40.
 cum seqq.*

Constitution. Regni.

C *onstit. Licentiam, controvers. 1. num. 64. & seqq.*
Constit. Si quando, controvers. 7. num. 34.
Constit. Puritatem, controvers. 12. num. 39. & seqq.
*Constit. In aliquibus, controvers. 25. num. 5. & 6. & con-
 trovers. 63. num. 48.*

Con:

Constit. Probationum incurfibus, contr. 37. n. 20. & 21.
Constit. Confuetudinem, controuers. 51. num. 47.

Capital. Regni.

C *Ar. ex praesumptuosa, controuers. 24. n. 44. & 57.*
Cap. 21. Regis Catholici, controuers. 56. num. 25.

Pragmatic. Regni.

P *Ragm. 62. & 65. de offic. procuras. Caesar. controuers. 24. num. 5. & seqq. & num. 20.*
Pragm. unic. de privil. g. infra annum exhibend. controuers. 17. & controuers. 18.
Pragm. 1. de appellationsibus controuers. 19. & controuers. 20.
Pragm. 53. de offic. Sacr. Conf. controuers. 19. & controuers. 20.
Pragm. 1. & seqq. de suspicionibus official. controuers. 39.
Pragm. 20. de feud. controuers. 44. num. 7. & seqq.
Pragm. 4. de arbitr. controuers. 63.

Consuetud. Neap.

C *onsuetud. Et si testator, controuers. 3. num. 23.*
Consuetud. sine alicuius Capuanae, & Nidi, controuers. 10. num. 6.

Rit. Reg. Camerae.

R *l. in §. saxillum de fundico flagelli, controuers. 46. & controuers. 47.*

Consulat. Maris.

C *apit. 85. controuers. 47.*

Leg. Hispaniar.

L *eg. 40. Tauri, controuers. 48. num. 44. 45. 48. 49. 50. & 51. & num. 54. 55. 56. 58. 59. & 60.*
Leg. 2. titul. 15. partis. 2. controuers. 48. n. 67. 68. & 69.

Doctor.

A *ndreas de Ifern. in cap. 1. §. & si libellum de alienation. feud. patern. d. n. 6. ad 8. controuers. 1. num. 33.*
In cap. 1. §. donare, qualiter olim, controu. 1. n. 64. ad 72.
In cap. 1. §. huius autem generis. num. 12. ex quibus caus. feud. amittatur, controuers. 1. num. 118.
In cap. 1. num. 9. de cap. Corradi, controu. 5. n. 32. & 37.
In constit. si quis Baro, controu. 7. num. 18.
In cap. Imperialem §. in super de prohibis. feud. alienation. controuers. 31. num. 21. & 22.
In cap. 1. num. 5. de feudi cognitione, controuers. 36. n. 25. 26. & 27.
In §. si saxillum de fundico flagelli, super Ritib. Regiae Camerae, controuers. 47. num. 33.
Angel. in l. pen. §. seftamento ff. de bonor. possession. secund. tabul. controuers. 38. num. 53.

In litem si verberatum, §. 1. ff. de rei vindicatione, controuers. 52. num. 30.

Alex. conf. 83. nu. 6. lib. 2. controu. 26. num. 15. & 24.
Afflict. in cap. 1. §. donare, num. 49. qualiter olim, controuers. 1. num. 75.
In decis. 119. controuers. 1. num. 84.
In decis. 11. controuers. 6. num. 16. 19. 20. & 21.
In decis. 395. controuers. 62. num. 4.
Anton. Capyc. decis. 183. controuers. 56. num. 19. & 20.
In decis. 48. controuers. 63. num. 48.
Bart. in l. ab emptione num. 6. ff. de pact. controuers. 5. num. 24. & 25.
In l. uniuersa num. 7. C. de precibus Imperator. offerend. controuers. 17. num. 16.
In l. si quis filium C. de inoffisio seftam. contr. 26. n. 5.
Bal. in cap. 1. §. hoc quoque nu. 11. de success. feud. controuers. 1. n. 53. & 54.
In cap. 1. §. donare num. 2. qualiter olim. controuers. 1. num. 93. & 99.
In cap. 1. de milit. vassall. qui contumax est controuers. 26. num. 17.
In Auth. contra cum rogatus nu. 1. & 2. C. ad Trebell. controuers. 26. num. 17.
In Auth. praeterea num. 5. C. unde vir. & uxor, controuers. 30. num. 9.
Comenar. in cap. Imperialem cart. 69. col. 2. contr. 7. n. 17. 18. & seqq.
Capbal. conf. 393. controuers. 3. num. 42. & seqq.
In conf. 30. controuers. 36. num. 25. & 26.
Fab. de Anna conf. 1. controuers. 27. num. 23.
Francis. de Anic. de his, qui feudum dare possunt, §. facit iste discursus col. 2. controu. 24. num. 28.
Glosin l. si quis a liberis §. vel si parens ff. de liber. agnoscend. controuers. 6. num. 13.
In l. origine C. de municipib. & originar. lib. 10. controuers. 13. num. 22. 25. & 33.
Imol. in cap. fin. n. 24. de emptio. & vend. contr. 57. n. 5. 6. & 8.
Jo. Thom. Minadus conf. 24. controuers. 53. num. 5.
Jo. Vinc. de Anna allegation. 59. controuers. 1. num. 110. & 111. & 120.
Jacob. Menoch. conf. 488. n. 8. controuers. 45. num. 5.
In conf. 176. controuers. 38. num. 45. & 49.
Jo. Francisc. de Ponte decis. 34. post num. 54. controuers. 21. in appendice.
In conf. 153. lib. 2. contra quem scribitur Apologia, controuers. 61. d. num. 27. vers. longe post hac scripta.
Loffred. conf. 10. num. 24. controuers. 3. num. 16.
In conf. 46. n. 23. controuers. 3. n. 37. 38. & seqq.
Marant. disputatio. 9. num. 23. controuers. 49. n. 7. 8. 9. 11. & 12.
Paul. de Castr. conf. 445. lib. 2. controuers. 11. num. 24.
In conf. 35. lib. 2. controuers. 29. num. 18.
Peregrin. de fideicommiss. articul. 5. num. 10. controu. 11. num. 18.
Thom. Grammatic. dec. 13. controu. 19. n. 16. & contr. 20.
Vinc. de Franch. decis. 646. controu. 19. num. 18. & 22. & controuers. 20. n. 1. & 3.
In decis. 213. controuers. 26. num. 22.
In decis. 261. n. 5. & 13. controuers. 45. num. 11. & 12.

IMPRIMATUR.

FELIX TAMBURELLVS VICARIUS GENERALIS NEAP.

Reverendis, Dominus Aloysius Riccius Episcopus Vici Aequensis vidit.

D.Vincentius Juvenis Canon. Deput. vidit.

EXCELLENTISSIME DOMINE.

VIdi Excellentiae Tuae jussu, ac avidissimè perlegi duo volumina *Con-*
troversiarum Juris Illustriorum, cum decisionibus, & notis rerum ju-
dicatarum, eruditissimi, ac doctissimi Regii Consilarii, & Praesidentis Regiae
Camerae Summariae Fabii Capycii Galeota. Viri non minus Avito splendore
praecleari, quàm propriis virtutibus, & doctrina Insignis, in quibus nodosissi-
mi juris articuli, adeò eruditè, nervosè concinnè, & exactissimè enodantur, ut
non modo nihil in eis animadvertendum reperi, sed opus omnibus Jusdienti-
bus, Advocatis, omnibusque Studiosis, ac in foro versantibus adeò utile, & ne-
cessarium existimo, ut quamprimum ad communem utilitatem Typis man-
dandum puto, nisi aliter Excellentiae Tuae videbitur, cujus purgatissimo judi-
cio omnia sunt subjicienda. Vale 4. Kalendas Septembris 1634.

Excellentiae Tuae

Deditissimus servus

Hector Capycius Latio.

IMPRIMATUR.

Tapia Regens Rovitus Regens Januarius Regens Zufia Regens

Provisum per Suam Excellentiam Neapoli die 7. Novembris 1635.

De Amico:

CON

CONTROVERSIARUM JURIS ILLUSTRIORUM,

Quas in quæstionem vocari sæpissimè usu venit, cum Decisionibus,
ac Notis rerum judicatarum,

AUCTORE

FABIO CAPYCIO GALEOTA J.C.

AC PATRICIO NEAPOLITANO,

Regio primùm Consiliario, ac Fisci Patrono Regii Patrimonii, juriisque regalium;
nunc verò Regiæ Cameræ Præsidente.

LIBER PRIMUS:

SUMMARIUM:

- 1 Potestate absoluta Rex noster usè non consuevit, nec in Principe justo illam considerari posse aliqui dixerunt, & num. 5.
- 2 Potestate absoluta Romani nunquam usi solebant.
- 3 Potestatis absoluta usus in Principe non præsumitur, & quare.
- 4 Principis gesta qualia esse debeant.
- 6 Alienationis inhibitiò à Principe efficax, & cum Procerum consilio efficacior, præsertim favore successorum, & num. 12.
- 7 Alienatio etiã à Judice ordinario interdici potest maximè lite pendente.
- 8 Alienatione familia favore prohibita, & heredis institutio comprehenditur.
- 9 Alienationis prohibitionis in feudis causa quadam exponitur.
- 10 Verbum disponere, regulariter ad supremam judicium adaptatur, & quando præcisè, num. 11.
- 12 Alienationis verbo ex subjecta materia heredis institutio includitur.
- 13 Testamenti factio quo jure sit inventa, remissivè.
- 14 Testamenti factio à Superiore prohibita effectus civiles tollantur.
- 15 Princeps à Fisco quomodo differat.
- 16 Sermonè generali personam loquentis excludi declaratur.
- 17 Alienationis hominis, & legis inhibitiò etiã casum permissum includit.
- 18 Hæres in feudo etiã hereditario, nemo, nisi descendens à primo acquirente, & eòdem jure feudorum,

- quædam Constitutionis Regni, num. 19.
- 20 Remedium l. fin. C. de edict. Div. Adr. in feudis locum sibi vindicat, si institutus à lege vocetur.
- 21 Heres extraneus directus Dominus judicatur, sicut & Fiscus, & num. 23.
- 22 Hæredes extranei qui.
- 24 Alienatio prohibita in extraneos, prohibetur, & in fiscum.
- 25 Fiscus, & Principis in acquirendis æqualis ratio est.
- 26 Feudum hereditarium directo Domino etiã in filiorum præjudicium refutari potest, & num. 58. sed aliqui contrarium, & de communi testantur, num. 28.
- 27 Assensus in contractu cum Principe inito non requiritur.
- 29 Refutatio ab heredis institutione valde differt, idque omni jure.
- 30 Fiscus, ubi non est privilegiatus, jure utitur.
- 31 Principis dispositio activè omne tollit obstaculum, sed passivè in omnibus leges servanda.
- 32 Imperii nihil tam proprium, quàm legibus vivere.
- 33 Princeps in aliquibus deterioris conditionis, quàm privatus.
- 34 Proximiorum exclusionem lex satis improbat.
- 35 Imperatores privatorum hereditates propinquis debitas abhorrebant, de quo plura exempla Svetonii, & Taciti subnectantur.
- 36 Refutationum species diversa remissivè.
- 37 Hern. locus in capit. 1. §. & si libellum, à num. 6. ad 8. latè explanatur.
- 38 Refutatio in speciale nomen contractus non cadit.

- 39 *Refutatio in nuda voluntate refutantis tantum consistens nullius effectus, & probatur, num.42.*
- 40 *Refutatio denegatur ei, cui alienatio denegatur, & probatur, num.56.*
- 41 *Refutatio nihil speciale in se continet, & num.57.*
- 42 *Contractus ut resolutus inducetur, qua requirantur, pro quibus plarium jurium ponderationes subnectuntur.*
- 43 *Contractus emptionis non dissolvitur, si actus retro agens fidei intercedat, ut per precarium, sed vere, & realiter requiritur.*
- 44 *Contractus ubi est resolutus ex intervallo, duo dicuntur contractus, & pro quolibet debetur gabella.*
- 45 *Distractus uti contractus judicatur, remissive.*
- 46 *Voluntas magis ex facto, quam ex verbis demonstratur.*
- 47 *Refutatio ad eius esse qua requirat.*
- 48 *Refutationis diffinitio.*
- 49 *Refutatio feudi ad certum servitium concessi, Domino non acceptante, nihil operatur.*
- 50 *Feudis omnibus in Regno servitia militaria sunt annexa.*
- 51 *Feudum à Domini assensu vires recipit.*
- 52 *Contractus, qui consensu perficiantur, consensum simultaneum, & eodem tempore adhibitum requirunt, aliàs vitiantur.*
- 53 *Baldi dictum in c.1. §.hoc quoque,num.11, de success.feud. autoritate Ifern. impugnatur.*
- 54 *Anna in Rubr. de vasal. decrepit. etat. num.136. & 137. non fideliter Baldi dicta refert.*
- 55 *Dominium utile directo praesertur.*
- 59 *Dominus directus contrahendo satis assentire videtur.*
- 60 *Assensus non est contractus.*
- 61 *Genus à quo removetur, removetur, & species, non è contra.*
- 62 *Testamentum à solius testantis voluntate dependet, nec partis praesentia, cui ex eo acquiri debet, requiritur.*
- 63 *Differentia inter testamentum, & contractus per Iferniam.*
- 64 *Constitutio Regni licentiam, an in testamento sibi locum vendicet, & Ifern. theorica in c.1. §.donare, qualiter olim elucidatur usque ad num.72.*
- 66 *Verbi constituere, & relinquere efficacia.*
- 67 *Contractus etiam in testamento fieri possunt.*
- 68 *Feudum post mortem feudatarii, est filii beneficia eius, qui dedit.*
- 69 *Argumentum de contractibus ad ultimas voluntates non semper efficax.*
- 70 *Feudum non quaritur filio iure successionis.*
- 71 *Assensus post mortem feudatarii, & jus alteri quaesitum etiam in feudo hereditario interponi non potest ex pluribus, num.74. 86. cum seq. de communi etiam super contractu per heredis patientiam comprobato, cum novus heredis assensus requiratur, num.87. & 112.*
- 72 *Consuetudo aliquorum aliter intelligentium Andream.*
- 73 *Lex concedens feudi alienationem per viam contractus, negot. illam in ultima voluntate etiam in feudo hereditario absque assensu.*
- 75 *Afflict. in cap.1. §.donare, num.49.in fin. vers. sed ego dubito, qualiter olim Ifern. mentem non bene percepit.*
- 76 *Alienandi potestate concessa id etiam in ultima voluntate permittitur, sed aliqui contrarium, n.77.*
- 78 *Verbum contrahere actus inter vivos tantum amplectitur.*
- 79 *Donandi potestas concessa ad donationem inter vivos tantum arctatur.*
- 80 *Permissum quod est majus in dispensationibus, quod est minus denegatur.*
- 81 *In assensu rigor, non aequitas spectatur.*
- 82 *Alienandi potestas de feudo, sive ex pacto, sive hereditario per actus inter vivos concessa, per testamentum absque novo assensu denegatur.*
- 83 *Refutatio in successurum in ultima voluntate fieri non potest, ut sit tanquam ultima voluntas.*
- 84 *Afflict. decil. 119. impugnatur.*
- 85 *Refutatio in proximè successurum ex sanguine, non autem ex privilegio est permessa.*
- 88 *Heres, & defunctus quomoda una, & eadem censetur persona, ex Ifern. declaratur, & num.104.*
- 89 *Feudatario male alienante, ipso mortuo lex de per se alienationem revocat.*
- 90 *Testamentum in feudilibus absque assensu à principio nullum, & maximè de jure Regni.*
- 91 *Ratificatio eo tempore fieri debet, quo principalis dispositio fieri posset, & quid quando in odium ratificantis, num.92.*
- 93 *Bal. doct. in §.donare, c.1. qualiter olim, n.2. reprobatum indistinctè intellecta, declaratur tamen, num.99.*
- 94 *Testamentum de feudo contra legem, sive consuetudinem feudalem esse probatur.*
- 95 *Lex prohibens actum licet ulterius non procedat annullando, attamen redditur nullus.*
- 96 *Consensus partium ad convalidationem actus prohibiti, cum clausula decreti irritantis nihil operatur.*
- 97 *Statutum aliquid ultra jus commune operari debet.*
- 98 *Contractus de feudo absque assensu in pendentem est, & quomodo.*
- 100 *Dominus deterioris conditionis est, quam agnatus in redimendo feudo etiam hereditario, quamvis aliqui contrarium dixerint.*
- 101 *Retrotractio per viam fictionis fit.*
- 102 *Lex fingendo, tertio nocere non intendit.*
- 103 *Retrotractio in feudo etiam hereditario in praesudicium tertii denegatur, & num.116.*
- 105 *Feuda ob interesse Domini, & Agnatorum alienari prohibentur.*
- 106 *Assensus in alienatione feudi pro forma requiritur.*
- 107 *Juris patronatus alienatio post mortem alienantis confirmari non potest, & in similibus, idem n.122.*
- 108 *Heres extraneus cum assensu institus alienationem feudi invalidam à defuncto factam impugnat.*
- 109 *Assensus (vendito feudo sub hasta) post mortem debitoris inutiliter interponitur.*
- 110 *Anna in alleg.69, consuetatur.*
- 111 *Andreas defenditur ab impugnationibus Annæ in alleg.69. & secundum Andream pluries decisam, num.120.*
- 113 *Conditiones in ultimis voluntatibus non retrotrahuntur sicut in contractibus.*
- 114 *Assensus praestatio à Principis voluntate dependet, licet interdum assentire teneatur.*
- 115 *Conditio potestativa nec in contractibus retrotrahitur.*
- 117 *Lex cum hic, §.ait oratio, ff.de donat. explicatur.*
- 118 *Ifern. dictum in §.hujus autem generis, num.12. declaratur.*
- 119 *Doct. pro opinione, quam firmat, non facit numerum, si non disputat.*

- 121 *Testamentum in præjudicium alterius nec per Principem convalidari potest.*
 123 *Constitutum post mortem nihil operatur.*
 124 *Paria sunt aliqua in prohibito tempore fieri, vel conferri.*
 125 *Princeps nec jus spe agnatis questum tollere potest.*

Pro Duce Gravinae D. Antonio Ursino legitimo successore D. Juliae Ursinae Amitae in Principatu Bisignani,

ARGUMENTUM.

Princeps supremus an possit capere ex testamento invalido, & ibi aliqua de potestate absoluta. De nullitate testamenti ex prohibitione supremi Principis, & legis. Utrum Dominus directus in feudo habeatur ad instar extranei successoris, & quomodo possit ipsi fieri refutatio, vel hæres institui existentibus agnatis in feudo hæreditario. Alienatione feudi prohibita, an censeatur prohibita refutatio, & de refutatione plura, ipsaque concessa per viam contractus, non permittitur in ultima voluntate, etiam in feudo hæreditario, & generaliter longè distat alienationem feudi per contractum, & testamentum. Assensus post mortem alienantis, & jus questum agnato vocato ex lege investituræ nulliter post mortem impetratur, & de prohibita retrotractione in feudis in tertii præjudicium, & aliis, &c.

CONTROVERSIA I.

PENSIONEM aggredior ejus causæ, quæ omnibus ferè Tribunalibus controversa non solum à doctissimis viris summa ingenii laude disceptata semper est, atque in varias quæstiones distracta, sed, quod longè pluris mihi semper fuit ex eo valde periculosa censeari possit, quod cum Filci dispendio, ac detrimento conjuncta videatur, quod cum accidit, timeri facilè potest, nè quæ vix ab adversariis objici possunt, illicò indubitata censeantur ex quo factum aliquando est, ut spem omnem abiecerim ea multis probandi, quæ in medium allaturus sum. Quoniam verò hujus temporis æquitati, ac felicitati diffidere nefas esse omnino arbitratus sum; cum sub tanto Principe sentire quæ velimus; & quæ jure quisque sentiat, effari sine metu liceat, nihil esse existimavi, cur à defensione justissimæ causæ discederem. Accessit eodem veluti illicium, atque incitamentum non exiguum ejus laudis assequendæ cupiditas, si potentissimum, æque ac justissimum Regem, æquitatis, ac moderationis gloriam omni compendio, ac lucro, quod è privatorum hæreditatibus accedere illi potest potiore semper habuisse hoc veluti præjudicio demonstrarem. Sapientissimè enim ille pronunciavit cæteris mortalibus, in eo stare consilia, quod sibi conducere putant, Principum diversam esse sortem, quibus præcipua rerum ad famam dirigenda. Hoc igitur demum fuit, quod mecum animo præcepissem meo ad justissimæ causæ coram justissimo Prin-

cipe patrocinium impulso, & si victoriæ minimè securum, bonæ certè spei plenissimum. Itaque ut rem aggrediar, ita statuo.

Non posse Fiscum, neque Regem nostrum potestate ordinaria adire hæreditatem feudalem, quam ei relictam ferunt in testamento D. Juliae Ursinae neptis succedentis ultimo Bisignani Principi ex familia Sanseverina, neque pariter ratas habere cessiones jurium, sive potius litium oblatas à D. Tiberio Carrafa eodemque viro D. Juliae, & prætenso hærede in allodialibus instituto, & à Comite Saponariae ex subscriptis juris articulis clarissimè demonstrabitur brevi quodam facti themate præmisso.

Nonnullas scilicet fuisse lites motas super patrimonio Principis ad instantiam diversorum conjunctorum, prætendentium majorem partem, quin potius ipsum integrum Statum, & bona ex diversis causis, & titulis ad eos spectare.

Primus enim omnium Dux Gravinae Ferdinandus Ursinus ab anno 1578. petiit declarari post mortem Principis Bisignani sine filiis masculis ad ipsum spectare Statum Lucaniae promissum in capitulis matrimonialibus in augmentum dotis D. Felici Sanseverinae filiae secundogenitæ D. Principis nuptæ Duci D. Antonio Ursino ejus patri.

Et in supplicatione in specie instet in ihiberi alienationem, & exhibitis capitulis cum assensu obtinuit decretum Sacri Consilii, ut lite pendente nihil innovetur quoad alienationem.

Secundus fuit Comes Saponariae Joann. Jacobus, qui anno 1579. petiit posthabito Duce Gravinae integrum Statum ad se pertinere vigore conventionum, & fideicommissi Procerum ex gente Sanseverina ab illis originem ducere contendens.

Tertio, licet longo post tempore, in medium prodit Marchio Vallis, qui anno 604. ut excluderet refutationes factas Suae Majestati à novissimo Principe, petiit integrum Statum Calabriae, bonaque burgenatica uti promissa in augmentum dotis Donnæ Elionoræ Sanseverinae filiae primogenitæ Principis Petri Antonii nuptui traditæ eidem Marchioni.

Et cum deinde mortuo Principe fuisset decreto supremorum Tribunalium spretis à Rege ipsius refutationibus concessus terminus super omnibus hinc inde prætensis, & interim immissa D. Julia Ursina neptis in possessionem omnium bonorum, Dux modernus Gravinae, qui us nepos D. Juliae eique gradu eodem conjunctus, quo ipsa fuerat Principi, certò sperare poterat amitæ gravi morbo affectæ successionem; dubitans tamen ne odio, quo maximè eum insequeretur aliquid moliretur, ut vel à successione ipsum amoveret, vel saltim duriorum adversarium objiceret, petiit à supremo Principe, coram quo junctis Tribunalibus causa agebatur, eidem omnino omnem alienationis speciem, propositis suis apertis juribus interdici, cui fuit ita expressè injunctum id ei significante Regente Valcarcel ex mandato Regio, & rursus decreto perstricta possessio ad certam annuam perceptionem pro ejus alimentis integro Statu sub sequastro remanente.

Ex hoc igitur facto insurgit juris dispositio, testamentum nullum, cessionesque haud acceptas habendas. Resistit enim primò Principis, & Judicis ihibitio, secundò legis authoritas, eaque ex pluribus articulis.

Unde merito dicimus non posse Regem ex tali nullo, & invalido testamento hæreditatem adire, ut dixi, potestate ordinaria, nam altera scilicet absoluta Rex noster religiosissimus non utitur, sicut de Rege Siciliae, & aliis Regibus sanctis testatur post *Guglielm. Perum, Cannel. in extrav. si aliquem, c. incip. (& quia offert) num. 111.* quia illa non dicitur plenitudo potestatis, sed tempestatis, ut ex *Card. & Soccin. firmat Salam. in rep. l. Princeps, ff. de legib. & Sard. cons. 419. n. 49. lib. 3.* sicut neque Romani unquam illa usi fuerunt, *Bald. in §. libellarie de pace Constantiæ, Alciat. resp. 201. & 208.* qua Princeps in dubio non præsumitur uti, *Innoc. in cap. innotuit de elect. Dec. in l. quanquam, C. de testam.* sed ejus intentio præsumitur qualis est legis, & rationis, *Glos. in cap. paratus 23. q. 1.* & justitiæ plenus Princeps dicitur, *§. omnes, in aurb. de judic. Bald. Ripa, & alii in l. ex facto, ff. de vulg. & pupill.* Et proinde ipsius actus ita regulari debent, ut non mereantur à sapientibus reprehendi, *l. Salvius Aristo, ff. de leg. præst. Roland. cons. 34. num. 100. lib. 4.* & ut congruant justitiæ, & prudentiæ, *Menoch. cons. 55. num. 22. lib. 1.* & fulgeant liberalitate, & munificentiâ, *l. pen. C. de donat. inter vir. & uxor.* quæ propria dicitur esse animi dos in Principe, ut testantur citati per *Tiraquell. de nobilit. cap. ult. à n. 41.* & alii à *Barfato cons. 420. n. 29. lib. 4.* & plura in proposito à *D. de Ponte cons. 55. in princ. & cons. 70. num. 60. Sard. cons. 203. num. 33. lib. 2.* Quinimo nullo modo considerari potestatem absolutam in justo Principe ex infinitis contendunt, *Covar. lib. 3. var. resolut. cap. 6. & Arius Pinellus in repet. rubr. C. de rescind. vend. p. 1. cap. 2. num. 24. Fortun. Garz. Vasq. Thes. Molin. Calef. & alii apud Pont. de pact. nupt. claus. 4. gl. 14. num. 40. tom. 1.*

Primò igitur principaliter dicitur testamentum, sive testamenta (si testamenta dici possunt, quæ asseruntur condita per D. Juliam) ex quibus præten-
sa Jura Regii Fiscii, & D. Tiberii ortum ducere fingunt, esse nulla, & invalida, præcedente expressa prohibitione alienationis supremi Principis, & Judicum causæ partibus instantibus, causaque cognita de consilio Procerum, quæ ob id majorem firmitatem dicitur habere, *l. humanum ubi, Bald. C. de legib. ex quo de certa scientia facta fuit, & non in forma communi, Dec. in rub. de confir. utili, vel inutili in fine, & plura, Morotius responso 45. num. 14.* quam alienationem interdici posse à quolibet ordinario Judice non ambigitur, & ex ea impediri domini translationem, *Bar. nam. 16. Jas. in 1. lect. num. 97. & in 2. num. 130. Ripa num. 95. Aquens. n. 30. & 31. in l. filiusfamilias, §. Divi Severus, ff. de leg. 1. ubi inter alias justas causas interdicens alienationem adnectunt litis pendentiam ex text. in l. divus, ff. de petit. hæred. sicuti enim cum timetur de rei mobilis alienatione admittitur sequestratio, ita de alienatione rei immobilis Judex ne alienetur præcipere potest, *Bar. in l. de pollicitationibus, ff. de pollicit. cum innum. concord. per Ann. sen. singul. 412. & Ann. filium lib. sing. præf. observ. cap. 9.* ubi in fine ita testatur judicatum.*

Et quamvis satis esset, ut etiam prohibita sola alienatione simpliciter nihilo addito censeretur quoque prohibita hæredis institutio, cum prohibitio est facta favore familiæ, vel certarum personarum, *Bar. num. 7. Jas. n. 44. & alii in l. si ita quis, §. ea lege, ff. de verb. oblig. Jac. de Are. Alex. Curt. jun. Ruyn. Cror. & alii relati per Sard. dec. 124. n. 3. Ann. in rep. Const.*

Constit. n. 124. quo casu solus hæres legitimus successurus ab intestato posset institui, & non alius secundum *glos. in l. peto, §. fratre, ff. de leg. 2.* quam esse communem testatur, *Add. ad Bar. in d. §. ea lege,* quod ultimum procedit etiam cum est expressè prohibita hæredis institutio, *Surd. dec. 254. n. 9.* cui propriè locus est in præsentis casu quando favore certarum personarum, & præcipuè Ducis legitimi successoris fuit facta prohibitio, quæ præsertim in feudis dicitur fieri favore familiæ agnatorum in honorem successorum, ut inquit *Bald. in cap. 1. §. hoc quoque, num. 3. vers. in contrarium, de success. feud.* tamen ad tollendum omne dubium ne dum fuit inhibitum, ne possit alienare, sed etiam disponere, quod verbum suapte natura refertur ad actum ultimæ voluntatis, ut ex *§. 1. in aurb. ut liceat matri, & avia, Napod. in glos. consuetud. & si testator, in verbo disponere, & Afflict. decis. 370. num. 12.* quod maximè procedit, cum interponitur ad differentiam verbi alienare, ut in simili bene advertit *Andr. in cap. 1. §. donare, in addit. n. 9. vers. hæc jura qualiter olim,* cum aliàs generaliter verbum disponere, simpliciter prolatum possit referri ad omnem actum etiam inter vivos, *cap. 2. & c. cum illis de præb. in 6. cum aliis ab Alex. in rubr. ff. sol. matr. n. 16. & Surd. d. dec. 272. num. 13. Pinell. super rub. C. de resc. vend. p. 1. cap. 2. num. 30. Ozasch. dec. 49. num. 9. & 10.*

Et potissimè in hoc ubi eadem erat ratio in dispositione, & alienatione per modum ultimæ voluntatis, quæ inter vivos, ne legitimi successores, & jus prætendentes privarentur successione, vel constitueretur eis saltim durior adversarius, imò multò plus erat metuendum de ultima voluntate stante sexus avaritia, mala valetudine D. Juliae, odio erga Ducem, & Blanditiis maritalibus, prout eventus declaravit, qua identitate rationis stante, & subjecta materia ex solo verbo alienare, comprehensa fuisset prohibitio testandi, ut ex eodem *Surd. d. decis. 273. num. 13.* quanto fortius ubi expressè est prohibita dispositio, & sic in ultima voluntate, quam prohiberi posse per Principem ex causa, eamque justam causam esse favore primogeniti, vel successoris probatur in *cap. grandi, ubi DD. de supplenda neglig. Prælatorum, & circumscripta disputatione, an testamentum sit de jure gentium, vel civili, de qua latè Guttier. Menchiaca, & alii relati per Hieronymum Ceval. in tract. comm. contra comm. cap. 512.* ex dicta prohibitione saltim tolluntur effectus civiles, ut notant omnes in *l. si testamentum, C. de testam. & in specie Anna alleg. 25. num. 6. & 8.*

Nec obstat prohibita à Principe alienatione non censerì prohibitam dispositionem in eundem Principem collatam, ejusque rei causa sit, quod in generali sermone non comprehendatur persona loquentis argumento, *l. inquisitio, C. de solution.*

Objicitur enim primò prohibitionem fuisse factam ab Excellentissimo Prorege tanquam Judice, sive potius ab ipsismet judicibus supremorum Tribunalium in forma judicii instantibus partibus, & causa cognita licet præsentem, & auctoritatem ipso Principe præstante, qui aded hoc modo differt à Fisco, ut tunc temporis judicaverit quemadmodum etiam in hac causa judicat inter Partes, & Fiscum, ut bene probat *tex. in l. ad Fiscum 5. juncto sum. Bart. C. ubi causa fisc. & sic dum prohibitio non fuit facta à Fisco, nec à Principe ut Fisco, non obstat*

regula legis inquisitio.

16 Quæ etiam secundò non procedit ubi eadem ratio prohibitionis militat in persona loquentis, ut videtur innuere *Glos. in d.l. inquisitio*, cum tamen in præsentis casu major ratio concurrat in Fisco, quàm in aliis, ut colligitur ex *glos. in rub. C. ne Fiscus, vel Respub.* cum difficilior sit è manibus Fisci repetere bona, quàm ab aliis, ut exitus causæ ostendere cæpit, cessat idcirco reg. *l. inquisitio*, etiam si Fiscus prohibuisset,

17 Unde stante prædicta prohibitione hominis, cui quoque accedit legis prohibitio pluribus ex causis inferius expressis, sequitur, ut potentius, & efficacius simul junctæ operentur, quia ne dum impeditur translatio domini, sed censèbitur alienatio prohibita etiam in casu alias permisso, & specialiter non prohibito, *Roland. cons. 481. nu. 6. & 20. lib. 2. Nata conf. 481. num. 17. Magon. decis. Flor. 50. nu. 4. & decis. 149. n. 20. Morosius cons. 45. num. 2. latissimè post D. Capyc. in cap. Imper. fol. 34. col. 2. vers. prima conclusio.*

Secundò principaliter accedit expressa legis prohibitio, illaque multiplex. Primò, ratione personæ Principis, in quem fit dispositio duplici causa, quia extraneus, & quia litis causa institutus, eademque ratione in patrocinium advocatur à cedentibus. Secundò, ratione personæ contra quam feudum remanet exclusa, & fraudata. Tertio, & ultimo, ratione personæ propterquam, feudum qua mediante hæc fiunt, machinatione scilicet, & circumventionem viri.

18 Ad primò igitur articulum, & sic quoad institutionem feudalem in Regem, certum est tam de jure communi feudorum, quàm ex tenore investituræ pro se, & hæredibus ex corpore necessarium esse, ut hæres in feudo sit descendens à primo acquirente, alioquin fieri non posse, ut successor is sit, qui non est hæres sanguinis etiam in feudo hæreditario, nec testamentum valet in feudis, *cap. 1. de gradibus succed. in feudo, cap. 1. de eo qui sibi, & hæred. suis, c. 1. de natura success. feud. cap. 1. de success. feudi*, cujus text. dispositio habet locum etiam in feudo hæreditario, ut bene probant *Afflic. decis. 385. num. 5. Anna in repet. rub. de vasall. decrep. ata. num. 183. Canner. in Extr. si aliquem, vers. est præterea, n. 6. cum multis concord. per D. Præsidentem de Curte in 1. par. divers. feud. cap. 14. num. 16. 18. usque ad 21. & hoc præsertim de jure Const. Regni, ut de successione, ubi *Glos. in ver. ex utroque parente*, docuit personam vocatam per illam constitutionem posse feudum obtinere etiam si testator alium instituisset hæredem, ex quadam necessaria restitutione, *Afflic. decis. 385. num. 5. quod pluribus exornat Dom. Conf. de Georgio alleg. 19. num. 13. ad 19. post Canner. in Extrav. Volentes, in cas. non erit, num. 41. & posse hæredem revocare hujusmodi institutionem, idem Canner. ibi num. 77. nisi fuerit facta cum assensu, Canner. in §. annotandum, nu. 30.**

Et sic institutio feudorum facta in alium, quàm à l. vocatum in præjudicium Ducis nepotis in tertio gradu expressè facta contra tenorem investituræ, consuetudines, leges feudales, & municipales Regni nullam potest omninò obtinere firmitatem adeo ut voluerint, quod licet regulariter etiam in feudis habeat locum remedium, *l. fin. C. de edict. Divi Adr.* quando scilicet testator se conformat dispositioni juris instituendo à l. vocatum, non ex eo quod testamentum operetur aliquid in feudis, sed quia feuda veniunt in petitionem hæreditatis quò-

ad possessionem, ut post *Frecciam* in 8. *differen. inter feud. ex pacto, & hered.* refert in specie *D. de Georg. alleg. 12. num. 28.* tamen cum aliter disponit, concludunt communiter testamentum continere vitium visibile, & consequenter omnino cessare remedium, *l. ultima, C. de edict. divi*, ex eo solum, quod constat in promptu bona esse feudalia, ut post *Andr. in cap. inter filiam*, tradit *Afflic. decis. 119.* declarando ipsius dicta, ut facit *Dec. cons. 588. in fin. & probat Alvar. Præpos. Jas. Zacchar, Campeg. Nata, Rolan. Cacher. Put. Cavalc. & ex nostris Frecc. Camer. & alii congesti à Menoch. de adipiscen. possess. remed. 4. num. 381. fol. 56. & latius D. de Georg. allegat. 12. nu. 42.* ubi refert plures decisiones, & testatur nunquam fuisse decisum contrarium,

21 Quod autem Dominus directus non sit hæres ex corpore, sive sanguinis, sed extraneus, patet de se, & probat *Andr. in Const. Const. div. mem.* ubi docet, quod extranei sunt omnes illi, qui non sunt proximè successuri de jure, videlicet, si vivitur jure Francorum,

22 omnis præter primogenitum dicitur extraneus, si verò jure communi omnis etiam filius, vel agnatus, qui instituitur ultra suam portionem dicitur extraneus, idem *Andr. in cap. omnes filii, col. 2. si de feud. defunct. militis*, refert, & sequitur *Anna in d. repet. d. Const. num. 123. concor. citat Surdus cons. 305. n. 17. lib. 3. & idem Anna in repet. rub. de vasall. decre. atat. num. 172. 287. & 293.* ubi quod in feudi successionem sanguis consideratur; unde quantum fortius

23 Dominus directus, seu Fiscus, qui in omni materia in jure reputatur extraneus hæres, ut per *Glos. Bart. & omnes in l. 1. C. de bon. libert. in l. eum qui, ff. de interd. & releg. & in terminis, quod bona prohibita alienari in extraneum non transeant in fiscum ullo casu, sive sint emphiteutica, sive feudalia, tradunt latè ex *l. Imperator, ff. de fideicom. liber. Ale. cons. 23. lib. 1. Berous cons. 78. num. 12. lib. 1. & alii infiniti congesti per Surd. decis. 254. nu. 22.* qui loquitur in specie de fisco eodemque Domino directo, & latissimè agit *Peregr. in tract. de jure fisci, lib. 5. cap. 1. num. 68. & 98. & in feudis num. 106.**

25 *Lanar. cons. 9. num. 1.* sicut & generaliter cum agit Princeps de acquirendo tanquam Princeps, æqualis est ratio Principis, & Fisci, *l. fiscus 6. ff. de jure fisci, l. fin. C. de quadrien. præscr.* quinimò idem sunt, cum fiscus nihil aliud sit nisi bursa Principis, *l. sed Celsus, ff. de contrab. empt. Bart. in rub. C. de jur. hsc. lib. 10.* cum aliis per *Lucam in l. quacumque la seconda, C. de omni agro deser. lib. 11.*

Neque adversatur, si fortè obijceretur iterum has regulas limitari cum feuda refutantur, seu retrocedunt Domino directo, tam per contractum,

26 quàm per ultimam voluntatem, quia sicut feudum hæreditarium potest refutari inter vivos Domino directo, ne dum in præjudicium agnatorum, sed etiam filiorum, ut notatur in *cap. 1. §. rursus si fidelis, quibus modis feudum amit.* & in *cap. 1. de vasall. decrep. atat.* cum aliis, quæ citant ad hoc *Frecc. in 12. differ. feud. hered. & ex pacto, & Surdus consil. 382. nu. 91. lib. 3.* sic etiam poterit retrocedi, ac refutari in ultima voluntate, idque sine assensu,

27 quia contractus inchoatus cum ipso Principe, eo non egent, *Camer. in cap. Imper. fol. 12. litera P. de prohib. feud. alien. per Feder.* cum validum sit argumentum à contractu ad ultimas voluntates vulgatis juri bus.

28 Dicimus enim, quidquid sit in refutatione, & sic in contractu inter vivos, in quo non est absoluta illa opinio, quinimò contrariam opinionem, ut in-

distinctè nequeant feuda refutari Domino in præjudicium agnatorum, tenent *Glof. Belvis. Bal. Laud. & Alvar.* in §. & si libellum, ubi *Affl. n. 65.* dicens esse communem, *Ardiz. Curt. Jacob. & alii*, quos congerit *Schradex. de feud. par. 8. cap. 7.*

29 Sit tamen vera opinio contraria, quæ plus arripet, ex aliis clarissimè demonstrabitur non rectè posse inferri in hoc casu à contractu refutationis ad institutionem hæredis obstante maxima diversitatis ratione, idque fundabo de jure Romano, tam ff. quàm C. de jure feudorum, & de jure Constit. Regni. De jure Romano incipiendo à generalibus vera est conclusio, Fiscum in dubio semper uti jure privati, nisi in casibus, in quibus expressa habet privilegia *l. idem, ff. de compens. l. cum vitiose, ff. de pignor. Peregr. de jure fisci lib. 6. cap. 1. & in negotiis, & causis Principis ita servari debet ordo juris, sicut in causis privatorum, ut latè à Bossio de Principe n. 75.*

Sed in propriis terminis: in testamento scilicet, in quo Princeps hæres instituitur, vel ei fit legatum, 31 habemus jura expressa, ut licet Princeps donando, vel aliter in alterius beneficium disponendo scilicet activè censetur omnem defectum supplere, juriusque tollere obstaculum ejus dispositioni; repugnantium; unde ex solo titulo transfert dominium, ubi constat de ipsius mente, *Jacob. in verb. Princeps, vers. sed quero, Anna alleg. 53. nu. 32.* contrarium tamen est, cum subditus, vel alius in Principem disponit, quia tunc sunt omnino leges servandæ, ac si in quemlibet alium privatum fieret dispositio, & in specie in legato facto Principi, & hæredis institutione loquuntur *l. ex imperfecto 23. ff. de leg. 3. ex imperfecto*, inquit, *testamento legata, vel fideicommissa Imperatorem vindicare verendum est, decet enim tantæ Majestati eas servare leges, quibus ipse solutus esse videtur*, idem in *l. ex imperfecto 3. C. de testam.* ubi idem disponitur in hæredis institutione, eademque affertur ratio, *licet enim lex Imperii solemnibus Juris Imper. solverit, nihil tamen tam proprium Imperii est, quàm in legibus vivere, idem in l. si quis Imperatorem 6. C. qui testam.* facere possunt, ubi qui Imperatorem instituit non idè minus habet mutandi iudicii facultatem, & in *l. cum hæredes 7. eod. tit.* ubi generalitèr quoad omnia dicitur, *cum hæredes instituuntur Imperator, seu Augusta jus commune cum cæteris habent, quod & in codicillis, & fideicommissariis epistolis jure scriptis observandum est*, ex quo *tex.* in his verbis jure scriptis evidenter probatur hoc generalitèr procedere nedum circa solemnitates, sed etiam circa substantia- lia, in quibus major viget ratio, ex quo licet relictum Principi non efficiatur caducum, ut in *l. quod Principi 58. ff. de leg. 2.* illud non est speciale in Principe, sed in omni legato facto sub nomine dignitatis, quæ nunquam moritur, ut ibi summat *Bar.* & sequuntur *DD.* & comprobatur ex latissimè congestis per *Ozafch. dec. Pedem. 139. n. 11. Morot. respons. 45. num. 9. vers. & quod successor*, quem sensum ad *d. l. quod Principi* in specie probavit *D. Turam.* in *l. Princeps, in ultimis verbis, ff. de legibus*, ubi latè agit, quomodo dicatur Princeps legibus alligari quoad vim directivam, licet non quoad coactivam, sic concilians jura contraria ex *Aristot. D. Thom. & aliis.*

Et hanc distinctionem inter dispositionem, quæ fit à Principe, & in Principem probat *Jaf. de com. sent.* distinguendo quatuor casus in *d. l. 3. C. de testam.* citans *Bald. in l. Sancimus 35. nu. 5. C. de donat.* qui refert *Bar.* consuluisse super testamento facto à

quodam Domino de Ursinis, & sequitur *Peregr. de jure fisci lib. 4. tit. 1. in principio, & tit. 7. num. 3. & lib. 6. tit. 1.* per totum maxime, *num. 20. 23. & 30.*

33 Quin etiam Imperator hæres institutus nedum jus commune cum cæteris habet, sed quod est mirabile in aliquibus & præcipuè respicientibus substantialia est satis deterioris conditionis, quam privatus.

Et primò quamvis de jure primum testamentum, licet in scriptis conditum per secundum tollatur, etiam sine scriptis, quando secundum habet solemnitates à jure requisitas; tamen ex secundo testamento sine scriptis, in quo sit institutus Princeps, non tollitur primum testamentum *l. nolumus 20. C. de testam. juxta intellectum Cyni, Bal. Salic.* quem ibi dicit *com. Jaf.* & rationem colligunt ex eo *tex.* quia de facili præsumitur, testes ad aucupandam gratiam Principis, aut Magistratum falsum adstruere, licet hoc ipsi nolint,

34 Secundo aded lex abhorret, ut quis exclusus nedum filiis, sed etiam quibuslibet propinquis, qui ad intestati successionem venire possunt, quos constat vocari ex juris expressa dispositione, aded ut dicantur habere titulum expressum à lege, & à defuncto tacitum *Bald. in l. si emancipati num. 11. C. de collat. Surd. decif. 272. num. 2. 4. & 9.* Principem instituat, quod licet regulariter permittatur cuilibet de bonis suis testari in scriptis, vel sine, vocando etiam extraneos exclusis omnino agnatis, quinimò & filiis relicta solum eis legitima, tamen secus in eo, qui, etsi non habeat filios, in testamento nuncupativo ad exclusionem agnatorum Principem instituire non potest, sed debet illud facere in scriptis, ut concludunt *Cyn. Jacob. de Are. Alber. Falg. & Paul.* quos refert, & eorum opin. defendit *Jaf.* in *d. l. volumus 20. vers. quid autem esset, licet contra Bald. & Salic.*

35 In quo, licet antiquorum plura exempla ad vocare possem, & præcipuè illud *Svetonii* in *Augusto*, dum ait: *Augustus quamvis minime appeteret hæreditates, ut qui nunquam ex ignoti testamento capere quicquam substinuerit, amicorum tamen suprema judicia morosissimè pensitavit, &c. legata, vel partes hæreditatum, & à quibuscumque parentibus relicta sibi, aut statim liberis eorum concedere, aut si in pupillari ætate essent, die virilis togæ, vel nuptiarum cum incremento restituere consueverat, & aliud, quod refert Joseph lib. 17. antiquit. c. 13.* tamen omnibus melius ad rem nostram est, quod legitur in *Tacito Annal. lib. 2. magnificam in publicum largitionem auxilium Casar baud minus gratia liberalitate, quod Emiliae Musæ locupletis intestatæ petita in Fiscum Emilio Lepulo cujus è domo videbatur, & Patulei divitis Equitis Romani hæreditatem (quamquam ipse hæres in parte legeretur) tradidit M. Servilio, quem prioribus, neque suspectis tabulis scriptura compererat, nobilitatem utriusque pecunia juvandam præfatus, neque hæreditatem cujusquam adit, nisi cum amicitia meruisset, ignotos, & aliis insensus, eoque Principem nuncupantes procul arcebat.* Ex quo satis aperte comprobatur ne dum in gratiam, filiorum, sed & eorum, qui sub colore aliquo se conjunctos morientium quoquo modo contendebant, antiquos Imper. aliorum hæreditates sprevisse, & maxime eorum, qui per amicitiam non erant noti, & potissimè illorum, qui in agnatorum odium ipsis legabant.

36 De jure feudorum omissis diversis refutationum speciebus, quas sigillatim recenset *Anna* in *reposit. tit. rub. de vafal. decrepit. atar. vers. refutavit, num.*

128. loquendo de refutatione feudi hæreditarii, quam facit vasallus habens filios, vel agnatos, non dubito illam de jure permitti in vita tamen per contractum sincerè, bona fide, & sine fraude, non autem per testamentum, siue per quamlibet ultimam voluntatem, nisi directo Domino expressè assentiente, acceptanteque testamentum ante mortem feudatarii hoc modo in ipsum Dominum disponentis. Non enim loquor de feudatario non habente filios, vel agnatos, non enim illum casum non habere dubitationem, quandoquidem cum non agatur tunc de tertii præjudicio in vita omnino refutare Domino, fortiori ratione indistinctè erit permillum, cum frons considerari nequeat, in morte autem parum utilis esset disputatio, cum feudum in omnem casum sit ad Domini perventurum resolutum contractu.

Hoc autem discrimen inter refutationem, & testamentum probabitur juxta veros terminos *Andrea*, & ferè omnium *Feudistarum* opin. vivis quoque rationibus, ex quibus quæ in contrarium ferè afferri possent, facili negotio resoluta apparebunt.

Et in primis conjungendo theoricam *Andr.* in cap. 1. §. *si libellum*, à num. 6. ad 8. de alien. feudi poter. in cap. 1. §. *donare*, in add. à num. 6. vers. *non videtur autem pluries in discursu usque ad nu. 11. qualiter olim feud. alien. pot.* & in cap. *Imperialem*, num. 15. 16. & in add. sequen. de prohib. feudi alien. per *Federicum*.

37 In d. §. *si libellum, cum dubitaverit, Andr. nu. 5. vers. numquid hac cap. utrum per Constitut. Regni*, indistinctè prohibentem alienationem fuerit correcte dispositio d. §. *si libellum*, & sic etiam prohibita refutatio in proximè successurum, postquam firmavit non includi refutationem, quærit nu. 6. in quod nomen contractus cadat refutatio, nam infeudatio est contractus nominatus, sicut alii inventi de jure civili, & hinc ut probaret *Andr.* refutationem non cadere in speciale nomen contractus, idque per transeundo, nam cæpit verba facere de refutatione, quæ fit directo Domino, eam non habere speciale nomen affirmavit, cum plura sint negotia, quam vocabula, & illam non posse fieri nuda voluntate refutantis, cujus rei reddit rationem, quia non receditur à contractu perfectò, & infeudatione completa, sed actus priori infeudationi similis, retro agens infeudationem necesse est, ut intercedat renunciando feudum, quod erat acquisitum possessionem feudi restituendo, & hæc resignatio inquit *Andr.* cadit in nomen restitutionis, quæ dicitur refutatio, & cum restitutione possessionis feudi, ut legit *Liparus* ipso jure, vel secundum alios quantum ad effectum resolvit primum contractum infeudationis, ut *C. Quando licet ab emptio. disc. l. 1. in fin. & l. 2. in Glof.* Nec aliud nomen habet refutatio, seu restitutio, quæ alienatio est, quia sic transit in feudum dantem illud dominium utile, seu jus, quod erat in feudatario, & hoc est, quod dicitur per hujusmodi actus quasdam novas obligationes constitui, ff. de pac. *lab. emptione in fin.* Ex quibus infert *Ifern.* qui ergo non potest alienare sine consensu alicujus, non poterit refutare, quia refutatio alienatio est, nisi quando posset alienare, ut inter agnatos, & deinde querit, nunquid ergo existente filio refutabit feudum Domino, dic idem, quod in alienatione, &c.

Et, ut ostenderet se hætenus loquutum fuisse de feudo hæreditario, subdit inferius, *si verò esset ex pacto, & providentia, &c.* usque ad num. 8. ubi rediit ad refutationem, quæ fit agnato, ibi, *sed hoc de*

refutatione, quæ fit Domino, &c.

38 Ex qua theorica quatuor eliciuntur conclusiones enixè firmatæ per *Andr.* Prima, refutationem, quæ fit Domino, non habere elegans nomen contractus, sicut habet feudum.

39 Secunda, refutationem, quæ fit contractu feudi perfectò per traditionem, non posse fieri nuda voluntate refutantis, etiam accedente consensu Domini directi, ut probant jura, quæ citat *Andr.* quæ mox ponderabimus, nisi actus omnino priori infeudationi similis, mutus scilicet consensus cum restitutione possessionis intercedat.

40 Tertia, eum, qui non potest alienare sine consensu alicujus, non posse etiam refutare, quia refutatio alienatio est, & idè permitti vasallum refutare posse feudum Domino, cum sibi etiam concedatur alienare, scilicet cum consensu Domini, ex quo, &c.

41 Quarta elicitur conclusio, nihil speciale esse à jure inductum circa refutationem, se in ea spectari jus commune, ut permittatur refutatio Domino, quoniam feudi hæreditarii alienatio permittitur cum ejus assensu.

Et quoniam de prima conclusione nihil ad rem nostram, cum siue refutatio cadat in speciale nomen contractus, siue non; attamen non idè minus dicitur conventi, dependens à voluntate duorum, cum tam nominati, quam innominati contractus, cum causa subest, firmitatem habeant, & actionem pariant, l. 1. §. *fin.* & l. *jurisgentium, ff. de pac.*

42 Secunda conclusio probatur evidenter in d. l. 1. in fin. citata per *Andr. C. quando liceat ab emp. disc. ibi: Etenim post traditionem interpositam nuda voluntas non resolvit emptionem, si non actus quoque prioris similis retro agens venditionem, intercesserit*, ubi *Glof. pen. in vers. non actus*, dicit hunc actum, & si non est secunda venditio pro eodem pretio, ut dicebant quidam, esse tamen secundam resolventem primam, & actum primo similem, quia hic retardet rem, ille verò præsumi, idèst traditio rei, & retraditio pretii, quo factò ipso jure resolvitur, licet quidam quoad effectum tantum, ut ex *Glof.* retulit *Andr.* & idem in l. 2. ubi cum dixerit *Imperator* perfectam emptionem re integra tantum pacto, & consensu posse dissolvi, secus verò re non integra, quod erit etiam ubi solæ arrhæ datæ sint in partem pretii, quia tunc ut res tradatur agitur, subdit *Glof. 2. declarans verba pacto, & consensu*, idèst, *partionali consensu mutuo interposito, ut neuter alium conveniat*, & *glof. 3. in fin.* interpretando text. ibi *secundum fidem pacti*, subdit, *item fidem pacti dicit idèo; quia ex quo conveniunt de dissolvendo contractu, & de arrhys reddendis convenisse videntur*, & sic clarè patet, distractum ipsum contractum dici posse, cum ex mutuo consensu, & conventionem dependeat, licet ab ea non perficiatur, ex quo non solum non proficit ad agendum, ut dissolvatur, sed nec etiam exceptionem parit, si actus prædictus facit retro agens ad invicem non intercedat, ut in casu relato per *Glof. fin. d. l. 2.* quem dicit esse mirabilem, ut interdum nudum pactum, conventionemque exceptionem pariat.

Idemque apertissime habetur in *lab. emptione 59. ff. de pac.* ubi in distractu præter conventionem mutuum contrahentium, quæ pluries à J. C. repetitur in ipso text. exigitur ad distractum validitatem actus ipse facti, nam alias dicitur ipsa conventio, quæ pertinet ad resolvendum id, quod actum est, non sufficere ad distractum, & redditur ratio, qua utitur *Ifern.*

Ifern. quia eo modo non tam hoc agitur, ut à pristino negotio discedamus, quam ut novæ obligationes constituentur, ubi *Glos. magna fin. ampliat.* ut nec per precarium possit ipso jure ab emptione recedi, sed quod verus actus, & naturalis sit necessarius in triplici virtute, secundum *Bald.* ibi *nu. 7. in fin.* scilicet dominii translationis, possessionis traditæ, & liberationis quæsitæ, dicens hanc esse veritatem, & sequitur ibi *Paulus in sum. & nu. 4.* dicens, quod, ubi res non est integra, conventio resolutiva nihil operatur, nisi fiat reintegratio sponte ab utraque parte per actum retrospectivum, ut per eum latius super *Glos. fin. nu. 17. vers. hic est effectus.* & sequuntur omnes *DD.* tam in præd. *ll.* quam alii innumeri congesti à *Tiraq. de retract. convent. §. 6. glos. 2. nu. 8. 9. usque ad 21.* qui in effectu concludit, contractum, cum resolvitur ex pacto resolutivo inito ex intervallo non adjecto ab initio tempore contractus, dici duplicem venditionem, & duos esse contractus, ac proinde duplex laudemium, vel gabellam deberi, citans inter alia jura *cap. 1. quid juris, si post alien.* ubi *Ifern.* annuit præd. in *vers. alii distinguunt hoc cap. & latius idem Tiraquell.* postea videtur ad *ll. connub. glos. 5. à num. 5. ad 31.* ubi infinitis juribus, & autoritatibus probat distractum esse contractum, & eandem solemnitatem undique requiri in renunciationibus, & distractibus, quæ in contractibus etiam in exorbitantibus.

Quin potius sola retraditio, & sic actus retrospectivus quamvis sit actus facti, ex quo regulariter foret magis ostendi voluntas, quam ex verbis argumento *l. Paulus, ff. rem rat. habe.* non tamen resolvit contractum feudi perfectum, scilicet infeudationem primam, imò esset novæ obligationes contrahere, juxta *§. illud, d. lab. emptione*; sed requiritur renunciatio juris, quod habet ex infeudatione, cum restitutione possessionis tertio, quibus conjunctim adhibitis potius quantum ad effectum, quam ipso jure resolvitur, & enervatur prima infeudatio, & sic cum eandem solemnitate, argumento *l. nihil tam naturale, ff. de reg. jur.* quam in id citat *glos. fin. in d. lab. emptione*, cum aliis per *Tiraq. d. gl. 5. ad ll. connub. n. 18.* quo fit, ut refutatio feudi requirat utrumque, scilicet renunciationem feudi, seu novam conventionem inter partes de resolvendo contractum, & retraditionem facti, ut clarissime docet idem *Ifern.* in *cap. 1. num. 7. de contrav. invest.*

Et ob id refutatio diffinitur, ut sit resignatio feudi in manibus Domini, ut probatur in *c. 1. de vasal. decrep. atat.* ubi *glos. an.* refutationem ipsam vocat pactionem, & ita illam diffinit *Bald.* in *c. 1. vers. pro alteriori, de alien. feu.* quem sequuntur *Loffr. & Ann. pater.* qui eum citat in *d. rub. de vasal. decrep. atat. vers. refutavit, n. 129. fecit tex. in l. nuda ratio, cum gl. 1. ff. de donat. cum aliis, per Mascar. concl. 627. n. 33.*

Nec aliter potest fieri refutatio, nisi consentiente, & acceptante Domino, cum sit actus duorum, & summat vires à consensu Domini acceptantis, quo renuente nulla est refutatio in feudo dato ad certum servitium suum, opin. *Gl. & Marini*, quem sequitur *And.* & cum eo ferè omnes in *c. 1. in add. nu. 24. de Capitaneo, qui Curiam vend.* cum concord. per *Lipar.* ibi *lit. B. ver. sed quando datur*, & in *c. 1. vers. post refutationem de vasal. qui contra Const. Lotbar.* ibi, *item in Regnu Sicilia, s. est quaternatum, non refutabit sine consensu Regis*, & hoc præsertim in Regno, ubi cuilibet feudo sunt annexa servitia militaria, ut per *Capyc.* in *c. Imp. §. callidis, col. 6. ver. secunda*

concl. & proinde non sit refutatio sine voluntate ipsius Domini, ut latè per *Annam* in *d. repet. rub. de vasal. decrep. atat. nu. 147. & latius nu. 325. & sing. 196.* assensus enim, sive consensus est ille, à quo in feudis actus sumit vires, ut tradit *Anna* in *d. rub. nu. 219.*

Et generale est, ut in contractibus, qui consensu perficiuntur, non sufficiat simpliciter consensus; sed debet eodem tempore adhiberi, & esse simultaneus, *l. 1. ff. de pac. l. consensu, ff. de act. & oblig.* quod procedit tam in contractibus nominatis, quam etiam innominatis, & correspondet, qui per medii temporis intervallum vitiantur, *l. 1. §. qui præsens, ubi Jason. Crot. Galia. Paris. & alii congesti per Aquil. nu. 17. cum seq. ff. de verb. oblig. Sard. conf. 157. n. 12. & conf. fil. 298. n. 39. lib. 2. & in distractibus quoque in specie probat idem Sard. conf. 136. num. 17. lib. 1. declarando, ut per Rom. conf. 295.*

Et ex his, quæ tradit *And.* in *dd. locis*, apparet, *Bal.* minus rectè sensisse, dum in *c. 1. §. hoc quoque, n. 11. de success. feud.* scriptum reliquit, vasallum refutantem feudum à se abdicando in Dominum, nihil transferre, sed ex ipsa proprietate Dominum jus metiri, argumento *l. si hæres, ff. ad Trebell. & cum eo Ann. sen.* in *d. rub. de vasal. decrep. atat. n. 136. & 137.* licet parum fideliter referat dictum *Bal.* addens plura verba, quæ *Bal.* non dixit, de quo alias fiseus in prioribus causa refutationis ultimi Principis fecit magnum festum, satis enim superque ex prædictis apparet fundatum contrarium.

Eo maxime cum certum sit, utile dominium vasalli præferri directo velut potentius, & majoris æstimationis, *Ifern.* in *c. 1. n. 2. de contrav. inter vasal. & alium*, ubi *Lipar.* in *vers. directo citat concord.*

Ex quibus satis apertè comprobata remanent reliquæ duæ conclusiones excerptæ ex theorica *Ifern.* in *d. §. & si libellum*, cum enim in distractu, & resolutione contractus feudalis in primis requiratur omnino mutuus consensus Feudatarii, & Domini directi de priori contractu resolvendo, ex hoc per necesse infertur, ut Feudatarius, qui non potest alienare sine consensu Domini, nequeat & refutare, scilicet sine ejusdem Domini consensu, ea ratione; quia refutatio alienatio est, & sic nihil speciale est in refutatione, quod infra latius probatur; sed sicut etiam existente agnato, vel filio, qui proximus est agnatus, *l. filius, ff. de suis, & legit.* potest vasallus feudum hæreditarium distrahere in quemlibet extraneum cum assensu Domini, modò sine dolo, & fraude, ut notat *Afflict.* in *c. 1. col. 4. vers. quæro modò de alien. feud. pater.* cum concord. per *Surd. confil. 382. nu. 90. lib. 3.* haud mirum si Domino quoque volenti, & consentienti refutare queat similiter sincerè, & bona fide, siquidem cum permittatur alienatio cum assensu tempore habili, ut infra, ergo & refutatio, cui Dominus illam acceptando assentitur.

Et hinc oritur, contractus initos cum Domino directo non egere assensu, & ut vulgò dicitur facientem actum cum Domino esse tutum etiam si sine assensu, scilicet alio assensu præter illum, qui necessariò infertur ex consensu præstito in eodem contractu, ut in feudo Domino directo pignorate loquitur *tex.* in *c. 1. ext. de feud.* & similiter juxta limites *text.* prædicti, quem omnes in id citant, de contractibus similiter loquuntur *Ardis. Bald. Curt. & Jacob.* citati per *Camer. c. Imper. car. 12. lit. P.* qui omnes dicunt contrahendo satis consentire videri Dominum, imò fortius, quam in assensu, qui non est contractus, ut tenet *Anna Const. Constit. diva memoria, nu. 65.*

Per;

permisso igitur pignore, vel alio contractu, & sic specie, non videtur permiffum genus, & contra prohibito pignore, non cenfetur prohibitum, ut per alium modum alienet, nam à quo removetur genus, removetur species, non è contra, ut in terminis de pignore ad alienationem in genere arguit *Ifern.* in *cap. 1. num. 2. per quos fiat investit.* obque id *Camer. dicta carta 12.* infert ad contractus, qui fiunt cum Prorege super bonis feudalibus, & ultra requirit, ut is fit Dominus, qui, si fieret actus cum extraneo, poffit consentire, & sic totum regulatur à mutuo confensu.

62 Qui cum in contractibus tantum intercedat, fecus verò in testamento, quod dependet à nuda voluntate folius testantis, ignorante Domino, in quo proinde non requiritur partis præfentia, neque confensus ex regula tradita per *Bart. in l. certum, §. si quis absente, ff. de confess. cum concor. per Mascar. de probat. c. 47. n. 3.* ubi affensus non præcedit, vel falim nec fubfequitur ante mortem ipsius difponentis, cum celfet caufa, quæ validat refutationem, & omnem contractum, qui fit cum Principe, remanet inconcufla regula prohibitiva, quæ dum in jure feudorum non reperitur limitata in Principe; fed contrarium exprefse, ut infra patebit, merito *Ifern.* in *cap. 1. §. donare in addit. qua-*

64 *liter olim,* expreflam constituit differentiam inter contractum, & testamentum.

65 Loquens enim in terminis *Constit. Regni, licentiam,* qua fuit concessa licentia Baronibus constituere dotarium suis uxoribus in feudis sub certa diftinctione dicit post *n. 6. col. 8. in vers. non videtur autem,* quod poffit in testamento relinqui; quia dicit *constituere,* quod est inter vivos, ficut verbum *concedere,* aliud est in verbo *relinquere,* quod refertur ad ultimas voluntates, licet ratione adjuncti omnia hæc verba immutent propriam naturam, citans in id plura jura; fed simpliciter dicendo *constituit,* intelligitur inter vivos: quia dum dicimus *constituere,* intelligimus nudo pacto sine stipulatione, §. *de constituta de action. ergo* neceffariò refertur ad actum inter vivos, ut bene fupplet *ibid. Lipar.* concedit tamen *Ifern.* poffe constitui quod dotarium in testamento, si id fiat verbis aptis ad contractum inter vivos, *l. Seja in fine, ff. de don. caus. mor.* ubi probatur, contractus poffe fieri in testamento non minus, quàm in alio actu juxta notata per *Glof. in l. hæredes palam, §. fin. ff. de testam. in l. cum quis decedens, §. codicillis, ff. de leg. 3.*

Et licet poffit constitui fervitus, inquit *Andr.* jure legati in testamento, id est: quia erat suum prædium, at feudum non est suum, nisi dum vivit, post mortem suam est filii, non beneficio patris; fed ejus, qui dedit, & idè non valet ordinatio testantis in eo, cum conferat constitutionem dotarii in tempus, quo alius erit Dominus non beneficio relinquentis dotarium, & fic non valet.

Et responderet tacitæ objectioni, regulariter poffe fieri in ultima voluntate, quod potest fieri inter vivos, cum valeat argumentum de contractibus ad ultimas voluntates, ut latiffimè per *Everar.* in fua *Topica,* dicit *Andr.* si ratio hæc non repugnaret, quod potest fieri inter vivos, poffet in ultima voluntate, fed quia repugnat alia ratio, aliud jus inducit, fufficit dare instantiam vulgatis juribus.

Et cum ad alia divertiffet, redeundo ad idem *num. 8. vers. quod autem,* aliter probat, diverfum esse constituere inter vivos, quam relinquere: quia

constituens se foluturum non tenetur, nisi appareat de debito, fecus in legante.

Et ut plenius explicaret rationem diverfitatis, fubdit, in testamento relictum dotarium etiam cum confensu Domini non valere, quia relicta in testamento capiunt vires non statim; fed post mortem defuncti ab additione hæreditatis infpecta veritate; fed statim eo mortuo defertur feudum filii, vel agnatis, non jure fucceffionis; fed ex vi contractus, unde non fumat vires illo tempore, quo mortuo fcilicet feudatario per *l. providentiam* alii delatum est; ficut enim, quando donatur cum non potest, & excurrit in tempus, quo potest, valet quod quis agit, ita cum fit, quando potest, & excurrit in tempus, quo non potest, non valet actus, quod enim potuit fcilicet constituere inter vivos, & statim transferre, noluit, quod voluit fcilicet dare in tempus, quo alius erat futurus Dominus per legis, vel donatoris providentiam, non potuit, & fic locus erit regulæ *l. multum interest, C. si quis alteri, vel sibi,* quod repetit inferiùs post *num. 10. vers. quando ergo inter vivos.*

Et ne quis crederet, *Ifern.* loqui tantum in feudo ex pacto, de quo verè loquutus fuerat fupra *num. 8. in vers. item si in testamento,* ut bene advertit *Lipar.* post *num. 10. vers. nisi in ultima voluntate,* post *Loffred. conf. 1. n. 16. & conf. 9. num. 23.* dubitat in *vers. si ergo:* quid si effet feudum hæreditarium, & filius in eo effet hæres patris relinquentis dotarium, & arguit primò valere difpofitionem etiam in re fua propria hæredis, & etiam ex regula *l. cum à marre, C. de rei vend.* fed decidit *Ifern.* contrarium in *vers. nisi dicas,* fcilicet esse idem in feudo hæreditario, quod in feudo ex pacto; quia tunc valet difpofitio etiam in re hæredis, quando voluntas legitime difponit: quia de costituente dotarium loquitur constitutio, quo casu fcilicet dat confensum, five licentiam, non de legante, quod repetit etiam post *num. 9. vers. hæc jura non faciunt.*

Et ut perfecte ostenderet idem esse in feudo hæreditario, quod in feudo ex pacto, ad hoc ut licentia, five affensus concessus alienationi per contractum non extenderetur ad difpofitionem in ultima voluntate, quamvis hæ feudorum species inter fe valde differant, fubjicit, *non est invalidam nunc ratione rei,* idest feudi hujus, eo quia post mortem non est, seu non erit feudum ipsius difponentis, quando incipiet habere vires legatum, qua ratione fupra *num. 8.* dixerat non poffe constitui dotarium in testamento in feudo ex pacto etiam cum confensu Regis, aliud enim est in feudo hæreditario: nam est ejus hæreditatis, five hæredis, quod tantundem est, fcilicet esse rem defuncti, vel hæredis ad hoc, ut valeat difpofitio, modò tamen voluntas fuerit legitime ordinata, & fic modò concurrant termini habiles, quando fcilicet cum confensu Domini alienatum est, ut optimè interpretatur *Loffred.* in fua *paraphrasi* ad *d. §. donare* ibi, sub *vers. si ergo, qui veram habuit mentem Ifern.* aliàs enim, si non constituit dotarium in vita, quod sibi erat permiffum, fed legavit, quod non erat concessum difponere in morte, eveniet pariter in feudo hæreditario, ut fupra dixerat in feudo ex pacto, per regulam *d. l. multum interest,* non quidem ex eo quod repugnat natura rei, quia feudum hæreditarium potest in vita, & in morte alienari cum affensu, fed quia constituere, quod potuit, non fecit, legavit autem, quod non potuit sine affensu.

Et

Et quod iste sit germanus sensus verborum *Ifern.* patet ex sequentibus ibi, *maximè si fieret sine consensu Regis hodie per præd. constit. novam, quæ in constituente loquitur, non in legante, ex quibus factis apertè ostendit non alia ratione firmasse non valere legatum dotarii in feudo hæreditario, nisi quia debet adhiberi assensus; nec negotium facit dictio illa maximè, quæ sui natura exprimit casum minus dubitabilem, quia ut Loffred. d. loco in fine advertit, illud adverbium maximè, refertur ad dictionem hodie, ut colligitur quoque ex Ifern. inferius n. 12. in fine, ibi hodie sine consensu Domini, & alibi etiam utitur Ifern. dicta dictio maximè, quæ vacat, ut in cap. Imp. n. 15. ibi maximè quando non est hæres.*

71 Quem assensum subjicit *Ifern.* non posse à Rege interponi postquam alii est delatum, ut ex præmissis, & sequentibus dicit apparere, in quo se remittit ad ea, quæ dixit in *c. Imp. circa principium*, ubi claris firmavit, assensum non posse concedi post mortem in præjudicium filii, vel agnati, cui medio tempore est jus quæsitum, etiam in feudo hæreditario, ut per eum ibi *num. 15. 16. & in addit. usque ad num. 17.* quam remissionem *Andr.* ad loca, ubi loquitur de feudo hæreditario, in specie ponderavit *Lipar.* in *c. Imp. num. 15. in add. quid si Titius.*

Et ut evidenter pateat, ipsum *Ifern.* in *d. vers. nec Rex posset*, loqui in feudo hæreditario, & pariter sensum *Loffredi* ad ea verba, *quod tantumdem est feudum esse defuncti, vel hæredis*, quando scilicet cum consensu Domini alienatum est, esse verissimum, subjicit aurea verba in *vers. & hoc videtur verum*, in effectu concludens, non posse legari dotarium in feudo hæreditario sine assensu, iisdem rationibus, quibus supra dixerat, id non posse fieri in feudo ex pacto scilicet, quia futura erat res alterius post mortem, & quia de jure non subnixta est hæc voluntas, quo casu nec hæres tenetur implere, quod defunctus voluit, nisi sciens invalidam cœpisset implere, quod nec haberet locum, ubi oporteret consensum Regis adesse, nam si ipse, qui fecit actum, posset revocare jure proprio per Constitutionem Regni, multo fortius hæres, ex quibus sicuti apparet verus sensus *Loffred.* & comprobatur, easdem rationes militare in feudo hæreditario deficiente assen-

72 su, quas consideravit *Ifern.* in feudo ex pacto, sicut etiam rejicitur opinio eorum (si qui sunt) qui dicunt *Ifer.* loqui in *d. vers. in feudo ex pacto*, quorum opinio præterquam repugnat verbis *Andr.* maximè dum se remittit ad dicta per eum in *c. Imperialem*, ubi *n. 15. 16.* expressè firmavit non posse Regem dare assensum post mortem in feudo hæreditario, ubi dem comprobavit *Lipar.* in *addit.* incipiente, *idem enim si esset hæres, ante finem*, post *n. 15.* esset præterea de indubitabili, cum supra *n. 8. vers. item si in testamentis*, firmaverit in feudo ex pacto non confirmari testamentum nullo modo etiam ex assensu ante mortem, & habetur per *Ifern.* in *§. Titius, si de feudo fuerit controversa, Camer.* in *cap. Imperialem, car. 88. col. 4. lit. R.* & ita in feudo hæreditario dicta verba *Ifern.* intelligit *Anna* in speciali *alleg. 66. nu. 4.* & *Lipar.* in *cap. Imper.* in *add.* facta per *Ifern.* ad *num. 16.* in *verb. novus consensus, lit. N.* ubi loquens secundum terminos *Ifern.* expressè in feudo hæreditario citat dictum ver. *Ifer.* in *d. §. donare, vers. sculo nec Rex posset consentire.*

73 Ex qua theorica resultant subscriptæ conclusiones, & Prima ut concessa potestate à lege alienandi feudum per viam contractus non possit id fieri in ult. volunt.

Secunda, permiffa dicta alienatione per contractum, non licere in ultima voluntate etiam in feudo hæreditario sine assensu.

Tertia, diversam considerari rationem inter alienationem feudi per viam contractus, quam in ultima voluntate pluribus modis supra ex *Ifern.* relatis, & proinde permiffio contractus non censeri permiffum testamentum.

74 Quarta conclusio, assensum super testamento non posse concedi à Rege, mortuo testatore in feudo hæreditario, postquam feudum aliis delatum est.

Quæ confirmantur ex his, quæ *Ifer.* docet eodem loco, qui ut omnino ostenderet totum discrimen, quod in hac materia fit inter contractus, & ultimas voluntates, pendere ab ea ratione diversitatis, quod contractus dependeant à mutuo consensu duorum, pluriumvè in idem consentientium, & perficiantur in vita eorumdem contrahentium, quod non est in testamentis, subjicit illa verba verè aurea ante *n. 8.* ibi, *quod enim potuis constituere inter vivos, & statim trasferre, noluit*, quæ verba ostendunt perfectionem, & efficaciam contractus, quæ non est in ultima voluntate. Et postquam *num. 11.* dixit posse feudatarium in testamento constituere dotarium per verbum *constituo*, quod intelligitur *inter vivos*, juxta supra dicta, subjicit *num. 12.* oportere tamen esse præsentem mulierem, cui acquiritur per se, vel alium legitimè loco sui, vel si esset facta donatio per nuntium, necessaria esset ratihabitio donatarii ante mortem donantis rem feudalem cum consensu Domini, vel Dotarium constituentis post mortem, & postquam feudum est devolutum ratificando nihil ageret, quod similiter intelligi debet de feudo hæreditario, in quo certum est considerari pactum acquirentis, & providentiam dantis quam vis cum qualitate hæreditaria secundum *Andr.* in *cap. 1. col. 2. de alien. feud. pater, Camer.* in *§. præterea ducatus car. 95. list. C.* cum aliis à *Dom. Conf. de Georgio alleg. 18. num. 28.* nam in feudo ex pacto jam supra *num. 8.* determinaverat, nihil in hoc operari assensum Regis, & sic apparet, *Afflic.* in *d. §. donare num. 49. in fin. vers. sed ego dubito*, dum dicit *Ifern.* firmare non posse feudatarium relinquere dotarium in feudo hæreditario cum consensu Domini malè percipisse mentem *Andr.* qui contrarium apertè dicit secundum *Loffred.* & *Camer. fol. 48. litera E.*

Unde cum concedatur à jure feudatario contrahere cum Domino super feudo hæreditario, quia *text.* expressus, quem de hoc habemus in *cap. 1. de feud.* loquitur de pignore, & refutatio quoque permittatur eidem, quam constat perfici ex mutuo consensu, & conventionem, sive contractum dici licet ad distraendum, non bene inferitur, ut idem liceat in ultima voluntate.

76 Et hoc est, quod propriè voluit *Frec.* in terminis *lib. 12. quest. 38.* ubi postquam *n. 9. vers. sed si Rex*, constituit regulam, ut concessa potestate alienandi, censeatur permiffa etiam dispositio in ultima voluntate ex regula *l. si quis prior, §. certum, C. de secund. nupt. cum in fin. congestis per Cons. de Anna cons. 53. 77 & 86.* cujus tamen contrarium voluerunt graves DD. prout sunt *Ang. & Alex.* quos refert, & sequitur *Socin. jun. cons. 97. num. 55. lib. 2.* qui bene probat debere intelligi tantum de alienatione propriè, id est de ea, per quam quis à se vivente rem transfert in alium, & videtur pro hac opinione stare *Ifern.* in *cap. 1. qui juris sit, si vasal. post alie. ante vers. profert.* dum citat *l. 1. C. de fun. dota.*

78 Limitat tamen idem *Frecc. num. 11.* non procedere, cum Rex concessit, ut possit contrahere super feudo, vel de feudo; nam ex tali licentia non poterit in testamento feudum relinquere, & reddit rationem ex *l. verba contraxerunt, ff. de verb. signif.* quia aliud est *contrahere*, in quo consideratur ultro citroque obligatio, aliud *testari*, & non nihil faciunt *superius dicta per eum n. 5.* dum considerat concessa potestate donandi non posse quem donare causa mortis: quia prima firmior, & potentior, cum per eam transeat dominium in donatarium irrevocabiliter, & *n. 7. & 9.* addit: *Dum eras utrumque prohibitum, concesso uno non venit aliud præsertim in dispensationibus ubi etiam cui licet quod majus est, non per-*
80 *mittitur minus: quia cortex verborum spectatur, & in assensu rigorem sequimur non æquitatem; optime Loffred. conf. 9. num. 22. cum seq.*
Et plura alia ad rem pulchrè considerat *Camer.* omninò legendus in *repet. cap. Imper. fol. 48. col. 1. littera E.* ubi concluditur concessa tam ab homine,
82 quàm à lege alienatione per viam contractus inter vivos, non posse fieri testamentum tam in feudo ex pacto, quàm feudo hæreditario sine alio assensu ex dictis per *And. in d. §. donare*, & aliis, quæ subjicit idem *Camer. col. 3. lit. M. usque ad finem*, qui in omnibus confirmat sensum supra traditum verbis *Ifern.*
83 Hinc fit, ut refutatio in proximè successurum omnino jure permessa inter vivos, non tamen possit fieri in ultima voluntate, ut stet tanquam ultima voluntas, ut ex *Ifern. Oldrado, Bal. & Rom. probat Camer. d. c. Imper. car. 24. lit. S. car. 30. lit. P. & car. 32. lit. E.* adeo, ut si contingat fieri legatum feudi immediatè successuro sine assensu, illud minimè tunc capiat occasione legati, sed ex prima concessione
84 contra *Afflicti. decis. 119.* sicut etiam dicta refutatio non potest fieri sine assensu speciali, etiam illi, qui ex privilegio est proximè successurus non ex sanguine, ut probat *Anna d. rub. de vasa. decrep. atat.*
85 *num. 292.* ex mente *Andrea.*
Qui tandem *cap. Imper. num. 15. 16. & in addit.*
86 *usque ad n. 17.* satis prædicta confirmat, dum format quæstionem de alienante feudum, & non tradente, ob mortem subsecutam, concluditque, assensum post mortem concedi non posse ex regula *l. bonorum, ff. rem ratam haberi*, etiam in feudo hæreditario in *vers. idem enim si esset hæres*, ubi *Lipar. in add. magna ante finem*, citat *Afflicti. Capyc. & Camer.* & testatur de communi, & iterum in *vers. confirmatio lit. I.* & super *addit. Andrea*, in *vers. confirmaretur littera K.* & in *vers. post mortem lit. M.* Et approbat magis expressè *Ifern.* etiam in feudo hæreditario illam rationem, qua usus erat in *§. donare*, quia tempore assensus res est alterius quamvis hæredis, quia dominium illud utile statim translatum est in quemlibet hæredem, & in *add.* subjungit aliam
87 rationem, quia hæres non tenetur servare contractum defuncti nullum, & ampliatur, ut non possit præstari assensus post mortem super contractu defuncti per hæredis patientiam comprobato; sed novum hæredis consensum fore necessariam; quia spes, quæ erat, ut convalesceret per confirmationem, evanuit per mortem, dominio translato in hæredem,
88 ante confirmationem sequutam; qui amplius, ut resolveret objectum, hæredem esse eandem personam cum defuncto, dicit non esse tantam identitatem hæredis, & defuncti, ut dicatur eadem omnino persona, & eadem voluntas, ad quæ censerunt dicta a *Dec. & Cogn. in l. hæredem 59. in princ. ff. de reg. jur.*

& alia verba mirabilia in proposito usque ad *num. 17.* & ejus dicta explicat bene *Camer. car. 89. col. 2.*

Cujus doctrinam sequuntur, & extollunt tam regnicolæ, quàm exteri, ut *Afflicti. ibi q. 28. n. 26. D. Capyc. car. 18. vers. quarit successivè Andr. & quæstione sequenti, vers. quarit rursus Andr. & car. 19. vers. subsequenter, quoniam, & car. sequent. vers. Additiones*, ubi hoc ampliatur pluribus modis, *Afflicti. in Constit. Const. Divæ memoriæ, nam. 5. juncto num. 6. vers. sed juxta hoc quaritur, & in decis. 286. num. 3.* ubi *Adden. & præsertim D. Pisanellus*, dicit se tenere cum illa decisione, & *decis. 335. post n. 12.* ubi *Afflicti.* sequitur in hoc *doctr. Andrea* tam in *d. §. donare*, quàm in *cap. Imperialem in principia*, & ibi *Ursill. num. 9.* nonnullos congerit ad id, quod assensus, seu ratihabitio non potest fieri in præjudicium eorum, quibus medio tempore est jus quæsitum, & idem *Pisanell.* tradit multa in *prima add. in medio, & in fine*, ubi sequitur *Ifern.* in *dictis locis*, & dicit idem consuluisse, idem *Afflicti. decis. 385. num. 4. Lanar. conf. 17. num. 10. & melius conf. 73. num. 16. Frecc. de subfeud. lib. 2. in limit. ad d. Constit. n. 22. vers.*
89 *nonò non posset*, ubi dicit per mortem induci à lege revocationem, quamvis eam non faciat defunctus, cum bona, & dominium feudorum sint alterius, quod est notabile verbum in proposito, ut non sit necessaria revocatio hæredis, quod etiam omnes præsupponunt, dum simul cum *Ifern.* exigunt novum, & expressum consensum hæredis, idemque tradit *Anna pater alleg. 66. à num. 21. ad 4. & latius in Constit. Const. divæ memoriæ n. 114. 131. & 135. cum sequen.* ubi non solum sequitur, & bene explicat theoreticam *Andr. in d. §. donare*, & in *cap. Imper. in addit.* in feudo hære iario, de quo loquitur dicta constitutio, sed amplius subtiliter ponderan-

90 do verba *Ifern. d. §. donare* firmavit, testamentum sine assensu non stare in suspensio ob spem reconvalidationis ob supervenientem assensum, sed esse ab initio nullum contra leges feudales, & expressam Constitutionem Regni, quæ includit in specie testamentum, secundum *Afflicti. ibi col. 1. & tradit idem Anna in d. Constit. n. 85. & 88.* & bene comprobatur *dictum Bald. in d. §. donare num. 2.* dicentis testamentum in feudis esse præter legem, quod non subsistat maximè de jure Regni.
Et ex externis sequuntur *doct. Ifern. in d. cap. Imper. Bald. Alvar. Præpos. Alexand. Dec. Rayn. Paris. Nata. Cephal. & alii congesti ab Ozasch. dec. Pedem. 119. n. 26. Hartman. Pistor. qq. juris lib. 2. par. 1. cap. 4. n. 87.* ubi addit *Socin. jun. Gozad. Rolan. & Menoch.*
91 Et in terminis generalibus ratificationis, debere eam fieri eo tempore, quo principalis dispositio fieri posset, alias non permitti deficiente extremo, à quo, quia in fictionibus, quæ ad principium trahi debent, oportet eandem causam, & essentiam perseverare, aliàs nunquam operatur ratihabitio re non integra in eo statu, in quo erat ab initio actus gesti, citat *Cagn. Tiraqu. & alios congerentes innumeros DD. Idem Ozasch. dec. 166. n. 10. & 11.* cui addo *Dec. in*
92 *alio loco*, scilicet in *l. semper qui non prohibet, n. 13. ff. de reg. jur.* ubi in *secunda limitatione ad l. bonorum* dicit illam habere locum in ratificatione, quæ respicit favorem ratificantis, ut non possit fieri, secus vero si esset in odium, & præjudicium ipsius, & *num. 13. in 3. fall.* bene probat, numquam posse fieri in præjudicium tertii.

93 Nec obstat prædicta doctrina *Bald. in d. §. donare, n. 2.* dum quærit, quid si Dominus mortuo va-

fallo

Sallo approbat ejus testamentum, nunquid confirmetur, & dicit videri, quod sic: nam istud testamentum est præter legem, & sic stat in eo statu, in quo stant testamenta de jure gentium citans *not. per Jac. de Are. in l. non dubium, C. de legibus*, secus si esset contra legem: quia non possit confirmari, omitto enim *Bald.* id non firmare: quia loquitur per verbum videtur, & sic non figit pedes.

Ratio, quam affert, nedum apertè ejus dictum confundit, verum etiam eundem contra retorquetur.

94 Primò, dicimus testamentum prædictum non esse præter legem; sed contra expressam legem, sive consuetudinem feudalem, quæ vim habet in cap. 1, de success. feud. ibi, nulla defuncti dispositione valente, vel manente, qui text. licet secundum aliquos

95 procedat tantum in feudo ex pacto, tamen verior, & magis communis opin. est, ut procedat etiam in feudo hæreditario, ut est supra dictum, si igitur cum Lex, vel Statutum prohibet fieri actum, vel contractum, licet non procedat ulterius annullando, tamen actus est nullus: quia lex prohibitiva simpliciter loquens semper intelligitur habere clausulam annullativam actus, & notat idem *Bald.* in d. l. non dubium in 4. notab. ubi *Jas.* testatur de comm.

96 num. 17. quãtò fortius, quando lex ulterius procedit annullando actum cum expressa clausula decreti irritantis, quod si secus fiat sit irritum, & inane, ut clarè dicitur in d. cap. 1. quo casu consensus partium nihil operatur contra hujusmodi prohibitionem, *Glos.* in cap. statutum, verb. committatur de rescript. in 6. cum concor. per *Jas.* loc. cit.

Et hoc maximè, ubi concurrat duplex prohibitio scilicet communis, sive consuetudinis generalis feudorum, & statuti, sive constit. Regni nostri, quæ cum includat in specie prohibitionem in ultima voluntate, secundum *Afflic.* & alios sup. citatos, sequitur, ut cum statutum non debeat esse sine virtute aliquid operandi, fortius debet censi prohibitum testamentum in feudis de jure Regni, stante duplioi vinculo, & prohibitione, & proinde *Anna* in d. Constit. n. 137. in fin. vers. nec obstat, optimè dixit, quod *Bald.* non fuit loquutus de jure hujus Constit.

Secundò, tamen concederemus testamentum super feudo non esse omnino nullum, id non alia ratione contingere posset, nisi quia esset in pendentia, donec scilicet superveniret Regis assensus, sicut dixit *Ifern.* de contractu super feudo, qui tenet medium locum inter contractum omnino validum, & penitus nullum, ut declarat *Camer. car. 87. lit. N.* & *car. 89. lit. S.* Unde cum per mortem feudatarii testantis spes illa reconvalidationis funditus evanescat, ut dicit *Ifern.* ad litteram in locis ante citatis, præsertim in d. cap. Imperialem in add. ubi *Camer. cap. 89. col. 2. lit. F.* & *car. 90. vers. secunda conclusio*, sequitur, ut per mortem testamentum efficiatur penitus nullum, si igitur est nullum omnino tempore, quo supervenit assensus Regis nihil poterit operari, & sic cessat ratio, super qua *Bald.* fundat suum dictum præsertim, quia non potest retrahi in præjudicium tertii, ut sæpè *Camer.* ex *Ifern.* adnotavit, & optimè probat *Surdus conf. 382. num. 93. lib. 3.*

99 Tertio, dicimus esto sit vera opin. *Bald.* illius dictum debet declarari, & limitari, ut possit Dominus convalidare testamentum post mortem feudatarii in præjudicium, & damnum ipsiusmet, non autem agnatorum, & sic non poterit Dominus convalidare testamentum post mortem feudatarii factum in sui beneficium ad præjudicium agnatorum,

quibus interim per mortem est dominium quasi-tum, quæ doctrina in individuo determinat casum nostrum pro Duce Gravinæ contra Fiscum, & optimè probat principale assumptum, quod non solum non inducit aliquod speciale in Domino; sed ipsum deterioris esse conditionis, quàm agnatus, sicut, & 100 alias quoque deterioris est conditionis Dominus, quàm agnati, ubi agitur de redimendo feudo, ut per *Ifern.* in d. §. donare in ultimo vers. ubi *Bald.* n. 3. & *nos.* in §. sed etiam res, per quos fiat investit. Ita enim dixerunt *Cardinal. Prapof. Mart. Laudens.* in d. §. donare, *Curt. tract. feud. 4. par. vers. retenta igitur, col. 2. vers. stat ergo firmata, Jacob.* in vers. & cum pacto de non alienando num. 3. quos generalitèr, & indistinctè nulla habita restrictione potius in feudo ex pacto, quàm hæreditario refert, & sequitur *D. Cypyc.* in cap. Imper. col. pen. vers. limita dictam conclus. & *Lipar.* in add. ad *Ifern.* in cap. Imper. num. 15. in add. incip. cap. inter dilectos.

Et licet *Jacob.* & *Cur.* videantur loqui in feudo paterno, quod censetur ex pacto secundum *Ifern.* in §. Titius, si de feudo def. mil. & in cap. 1. ubi *Add. de alien. feud. pater*, tamen *Camer.* optimè relatis prædict. DD. ex clara doctrina *Ifern.* firmat hoc procedere indistinctè, & sic etiam in feudo hæreditario *car. 90. lit. T. vers. in quantum verò, & vers. vos tene.* & sequuntur pluribus relatis, *Parif. conf. 18. per tot. lib. 1. Menoch. conf. 89. nu. 29. lib. 1. & consil. 161. n. 53. lib. 2.* Et verè hoc expressè voluit *Ifern.* loquens de assensu concedendo super testamento, in quo fuit dispositum de feudo hæreditario, ut non possit concedi post mortem testatoris in d. §. donare, post num. 8. vers. nec Rex posset consentire, ut est supra probatum, etiam ex expressa declaratione *Lafredi, Anna, & Lipar.* præter *Camer.* qui hoc idem cum *Ifern.* latè firmat *car. 87. col. 1. lit. D.* & *col. 4. lit. S. T.* ubi reddit eam quoque rationem, quia 101 nunquam retrotractio fit in præjudicium tertii, cum fiat per viam fictionis, in qua fictione nunquam 102 lex intendit nocere tertio juxta theor. *Bart.* in *l. si is, qui pro emptore, n. 4. ff. de usucap.* ubi post *Repet. Aqvi. n. 57. & 58.* & docet *Camer.* appellatione tertii comprehendi hæredem, dum se remittit ad dicenda in proximo articulo, prout latè hoc probavit 103 *car. 88.* ubi postquam firmavit non dari retrotractionem in feudo ex pacto, *col. 1. & 2. lit. F.* hoc idem dixit in hæreditario, *col. 4. lit. H. vers. quid in hæreditario*, respondens ad *l. cum à matre*, ut non sit tantæ potentæ, quod obliget hæredem ad servandam obligationem illam realem causatam super 104 re, quæ est nulla, quod iterum latius explicat *d. car. 88. col. 4. lit. S.* & *car. 89. col. 2. per totum*, ubi bene probat non esse tantam conjunctionem inter hæredem, & defunctum, ut persona mutata non dicatur res alterius quoad dominium, & latius tradit *d. car. 90. col. 1. vers. secunda conclusio lit. B.* & *col. 3. vers. quarta conclusio, & col. 4.* & voluit idem *And.* in cap. Imper. num. 14. dum in ea questione, an assensus possit præcedere, & subsequi, de qua latè disputat *Camer. car. 87. in principio* per tres columnas, licet firmet posse subsequi, reddens rationem, subjicit, quia agitur de præjudicio consentientis, secus si de præjudicio alterius: quia Princeps agit, & debet hoc agere sine cujusque injuria, unde cum hic agatur de notorio interesse agnatorum maximè post acquisitum dominium, ut supra, assensus non poterit subsequi, nec retrahi, ut *Camer.* subjicit *d. car. 87. col. 4. vers. limita tamen, Lanar. conf.*

105 *conf. 73. num. 16.* Quinimò feuda non solum sunt prohibita alienari ob interesse Domini; sed etiam agnatorum, ut plura jura citans rectè explicat *Camer. car. 31. col. 3. per totum*; sed quando feudum eis est apertum antequam Dominus dispositioni consentiat, error gravissimus est dicere non tractari de præjudicio agnatorum, qui sunt in investitura vocati, ut his verbis dixit *Surd. conf. 382. n. 88. & 93. in fin. vers. & error*, maximè in Regno, ubi per *prag. 5. sub tit. de feudis*, vulgo dictam *novem capitum*, in 4. cap. inhibetur Excellen. Proregibus assensum præstare, ubi natura feudi mutatur, successorem extra terminos Constitutionum Regni vocando, quam ad hoc ponderavit in specie *Dominus Regens de Curte in 1. par. diver. feud. cap. 14. n. 99. in fin.* & iterum in *fin. cap. vers. hac non ad aliam*, & *D. Bambac. in rep. cap. 1. si de feud. defun. mili. quæst. 4. num. 60.* Ex quo & illud sequitur, cum assensus non possit subsequi actum, sed debeat præcedere, vel in ipso actu adhiberi, ut exigatur pro forma, & solennitate, quæ si non intercedat in ipso actu, omnino corrumpit, ut latè *Ozafcb. d. decis. 166. & Surd. d. conf. 382. n. 104. ad fin.* & faciunt omnia, quæ contra *decis. Rotæ Romanæ*, ut alienatio facta per patrem

107 juris patronatus non possit in præjudicium filii per assensum superioris post mortem confirmari, subtiliter de more consideravit *idem Camer. d. car. 89. col. 3.* cujus considerationes extollit *Surd. d. conf. 382. n. 73. lib. 3.*

Et idem cum *Ifern.* firmavit *Paris de Puteo de reintegratione feud. cap. incip. an si aliquis emit feudum*, & *quatuor cap. sequent. fol. mibi 146. à ter.*

Quem ad hoc citat. *b. m. D. Camillus de Medicis meus focer in addit. ad Ifern. in d. cap. Imper. qui in §. donare*, hæc verba subjicit, quæ non nihil supra dicta confirmant, *assensus legis, vel hominis per viam contractus inter vivos non extenditur ad testamentum tam in feudo ex pacto, quam hereditario, ut hic discarris And. & per Camer. in cap. Imperialem, car. 48. litera E. & H. ex mente Andrea; hic ultima col. vers. item quid si in testamento reliquit, & si dispositio in testamento non valebit, valet tamen confessio facta in testamento, in quo confitetur inter vivos illud fecisse.* Hæc ille.

Et sequitur *Gram.* dicens communiter recipi *doctr. Andr. in locis prædictis decisione 103. n. 120. 184. & 209.*

108 Quod ampliatur procedere in feudo hæreditario non solum in filio, vel agnato, sed etiam in hærede extraneo, instituto cum assensu valido, ut valeat etiam ipse impugnare alienationem feudi invalidè factam à defuncto, ut ex verbis *Ifern.* colligit *Camer. d. car. 90. col. 4. litera S. vers. & in quantum*, quem sequitur *Lipar. ante n. 16. in addit. incip. quemlibet in heredem.*

109 Quinimò nullum esse assensum impetratum post mortem debitoris etiam in venditione facta sub hæsta ad instantiam creditorum fuisse decisum in S. C. refert *D. Præf. de Franch. decis. 620. n. 2. & 3. juncto fin. decis.* qui citat etiam *D. Capyc. decis. 115.*

Et hanc opin. juxta theoricam *And. & Camer.* in prædictis locis, & veros terminos *DD. Regni* latiss, comprobant pluribus aliis relati, *Kolan. conf. 71. n. 16. lib. 2. Surd. in d. conf. 382. lib. 3.* quia rectè ponderatus loquitur in individuo in terminis nostris, scilicet stante Consuetudine Mantuana, qua permittitur alienari feuda hæreditaria per contractum cum assensu Domini, sicut hic licet refutare, & sic per

contractum feuda Domino ipso consentiente, scilicet & recipiente, & præsertim est videndus *Surdus à n. 71. vers. ad ea verò, usque ad n. 100. & 101. vers. ex præd. & n. 103.* ubi tandem in fine dicit hanc esse commun. opin. quæ non reperitur à *DD.* limitata, ubi extat pactum, & facultas alienandi, vel etiam quando extat consuetudo.

Quæ commun. *Feudistarum* opinio præter jura supra allegata probatur in *l. fin. ff. com. præd.* quem *Camer. fol. 90. in fin.* dicit esse *tex.* formalem ad literam de omnibus supradictis, & ego addo *Bart. in citata lege*, qui habuisse videtur eundem spiritum cum *Ifer.* dum ex eo *tex.* qui disponit actum dependentem à voluntate plurium, ex novissimo consensu perinde confirmari, atque si eodem tempore omnes consensissent, nisi qui primus consensit, vel defunctus sit, vel alia mutatio inter cesserit in personam constituentis, vel acquirentis, adnotat *Bart. ex ult. verbis*, non posse eo modo actus defunctorum suspendi, sicut actus viventium, nec si aliquid est receptum, vel factum in contractibus inter vivos, ex hoc sequitur, ut idem sit in ultimis voluntatibus, ut per eum *num. 3. & 4. & melius n. 5. in ult. oppos.* ubi concludit, ultimas voluntates non posse esse in pendentem, postquam dies legati cessit, quod *And.* per alia verba dixit, spem reconvalidationis per mortem evanescere, ubi amplius *n. 4. vers. venio ad secundum* resolvit objectum, non videri posse mortem unius ex contententibus impedire actum, cum super sit hæres repræsentans defunctum, dicens hæredem repræsentare defunctum ex fictione, ipsum autem videri hodie concedere, esse similiter ex fictione, ut quod fit uno tempore trahatur ad aliud, in quo *sup. n. 2.* dixerat requiri extrema habilia, ut eo tempore, quo fingitur, possit fieri; sed duæ fictiones non possunt concurrere circa idem &c.

Et in *solut. 3. oppos.* bene probat per mortem, & mutationem personæ deficere extrema: quia non sunt omnes consentire debentes habiles ad transferendum dominium, & tandem *num. 5. in fine & 6.* resolvit argumentum de contractibus ad ultimas voluntates dupliciter. Et Primò, contractus posse stare in pendentem receptum esse jure singulari: ergo non debere extendi ad ultimas voluntates *argumento leg. jus singulare, ff. de legib.*

Secundò, argumentum non procedere, cum subest diversitatis ratio, quam fundat ex mutatione status contingente per mortem, & ex diversitate inter defunctum, & hæredem, cujus hæredis personam repræsentat hæreditas adita, & latius, ut per eum, ut etiam facit *Ifer.* tam in *d. §. donare*, quam in *d. c. Imp.*

110 Ex quibus apparet quoque secundò non obstare quæ *Anna* sibi apertè contrarius a prædictis recedens, ut clièti satisfacere, tradit *all. 69. a n. 58. ad 66.*

Siquidem possem uno verbo dicere, ipsummet *Annam* declarare ejus opin. scilicet assensum posse concedi post mortem super testamento, non procedere, cum hæres testamentum defuncti revocaret vigore Constitutionis Regni: quia tunc apertissimè fatetur, esse veram opin. quam ipse tribuit Regnicolis, ut impetrari non possit assensus post mortem, alias revocatione non sequuta dicit ipse non esse recedendum ab opin. *Bald.* & aliorum exterorum, quam dicit com. ut per eum *n. 62. in fin. vers. quia si hæres*, & sic stante revocatione toties facta à Duce Gravinæ, dum repetitis precibus Excellentissimo Proregi porrectis, petiit investituram Status, non obstantibus quibusvis dispositionibus velut

B

nullis,

nullis, & invalidis, cessat omnis disputatio.

111 Sed ut defendam *Andr.* quem sicuti non minus exteri, quàm Regnicolæ venerantur, & ad sidera extollunt, ita quoque in hoc articulo non minus illi, quàm nostrates sunt sequuti, ut ex supra citatis patet, quidquid comminiscatur *Anna* audens dicere rationem *Ifern.* nihil valere, & esse contra casum legis, quinimo *Ifern.* allucinatum.

In primis dico, plures ex *DD.* citatis per *Annam* in *d. alleg. 69. num. 60.* generaliter loqui, nihil distinguentes inter feudum ex pacto, & hæreditarium, ut inter alios facit *Præpos.* in *d. §. donare in fin. vers. pone, vasallus,* & ita generaliter loquitur *D. Capyc.* in *fin. cap. Imperial. vers. limitatur dicta conclusio,* dum ipse intelligit in præjudicium Domini, non legitimorum successorum, qui sic dici possunt tam in feudo hæreditario, quàm in feudo ex pacto, in quo licebit uti testimonio Episcopi Bovinensis ejusdem *Annæ* fratris, qui firmat hanc opin. contra fratrem in suo *resp. sing.* impresso post *addit. Cons. Fab.* de *Anna* in *3. fundam. n. 29.* ubi rectè explicat opin. *Præpos.* addens *D. Capyc. decis. 115.*

Secundò, *Curtius,* & *Jacob.* & si qui sunt alii, licet loquantur in feudo ex pacto, non tamen negant, quin idem sit in hæreditario: ab aliis igitur hoc erit expetendum.

Tertiò, non expedit confutare rationes *Annæ* num. 61. & 62. contra *Ifern.* quod hæres, & defunctus sint una, & eadem persona, quod assensus possit præcedere, & subsequi, ut valde fragiles, & resolutas per *Ifern.* sicuti nec oportet fundare assumptum, assensum non operari post mortem, dominio translato in aliam personam, scilicet hæredem: siquidem loquitur contra jura aperta in *d. l. fin. ff. com. pr. ad. & in l. servus si hæredi, ff. de statu liberis,* & rationes, quas ponderant ex *Ifern. Afflict.* in *cap. Imper. quas. 28. num. 28.* & latè *Surd. d. conf. 382. num. 92. 93. 98. 101. & 103.* quas *Anna* silentio præterit.

Quartò, dum facit differentiam, an hæres revocet, ut tunc assensus reddatur nullus, secus si taceat, 112 convincitur ex eo quod cum actus jam sit nullus extincta spe per mortem: ergo tractu temporis sine novo factio hæredis expresso non convalescit, ut optimè fundat *Andr.* in *d. cap. Imperialem, in addit. vers. in contrarium videtur, & verius,* ubi *Lipar.* citat alios, & addit *Ifern.* hæredem non censeri tacite consentire, cum de suo agatur præjudicio, idemque ex *Bald. & Loffred.* tradit *Surd. ubi supra n. 95.*

113 Quintò, non obstat *tex.* in *l. necessariò 8. vers. quod si pendente, ff. de per. & com. rei vend.* ubi probatur, conditionem in contractibus retrotrahi ad tempus actus gesti non obstante morte unius ex contrahentibus in præjudicium hæredis, ut ipse quoque teneatur.

Primò, enim non meruit ille *tex.* in proposito citari, cum loquatur in contractibus, in quibus conditio retrotrahitur, secus verò in legatis, & ultimis voluntatibus *§. ex conditionalì instit. de verb. oblig.* cum aliis per *Bart. comm. probatum in l. si is, qui pro emptore, num. 47. & 49. & iterum num. 55. vers. dices tu,* ubi ita respondet in individuo, *add. §. quod si pendente.*

114 Secundò, conditio impetrandi assensum, cum Princeps non soleat illum denegare; sed facilis sit ad concedendum, ita ut denegando, faceret iniuriam, & in pluribus casibus præcisè teneatur, reputatur potestativa, cum pendeat à sola petentis potestate per ea, quæ scribit *Camer. car. 27. col. 2. &*

latè discurret *Surd. d. conf. 382. nu. 74. cum sequent.* qui loquitur non solum in casibus, ubi Dominus cogitur assentire, in quibus, si requisitus neget, habetur 115 pro consentiente; sed etiam ubi solet id facere *nu. 77. in fin.* Quod si est potestativa, nullo modo retrotrahi potest, etiam in contractibus *l. qui balneum, & l. potior ff. qui pot. in pign. Bald. in d. l. si is, qui pro emptore, num. 46. in fin.*

Tertiò, etiam si concederemus, conditionem impetrandi assensum esse casualem, vel mixtam, non possent retrotrahi in præjudicium tertii, scilicet hæredis, cui medio tempore statim per mortem fuit jus quæsitum, ita *Bart. in l. quoties in fin. ff. de novat.* 116 dicens ita limitari jura concedentia retrotractionem *Negus. de pignor. 2. memb. 5. par. num. 41. Salyc. Bursa.* & alii loquentes nuncupatim in assensu relati per *Surd. d. conf. 382. n. 79. & 80.*

Quartò, dum *Anna* concedit facultatem hæredi revocandi alienationem virtute Constit. Regni, quo modo potest applicare *§. quod si pendente,* ubi disponitur, hæredes quoque teneri, & sic ex diversis, quinimò contrariis non rectè infertur.

Quintò, ad *d. §. quod si pendente* responderi potest eodem modo, quò idem *Anna* respondet ad *d. l. si ego, §. 1. ff. de jur. dot.* dum nititur ostendere illum *tex.* non probare illud, ad quod post *Bart. de Capua* induxerunt omnes nostri Regnicolæ, speciale esse in dote ipsius favore, ut necessitas imponatur hæredi consentire ei, quod defunctus fecit, ex quo per locum à speciali (ut hoc obiter dicam) non nihil superiora confirmantur, cum hæc sit commun. opin. dicit enim *Anna* illum *tex.* hoc non probare: quia loquitur de re, quæ libere potest tradi à concedente, & super qua potest contrahi, nos autem super feudo, quod et si hodie tradatur sine Regio assensu, amittitur, ut per eum *alleg. 66. num. 6.* quæ fuit consideratio *Ifern.* licet ad aliud, quem is non citat in dicto *§. donare,* post *num. 6. ante finem,* ibi, *in testamento constituebat servitutem jure legati; quia erat suum prædium, in quo constituebat usufructum, & poterat de re sua facere quod volebat, C. mand. l. in re mandata, at feudum non est suum, nisi dum vivit, &c.*

Sextò, non obstat argumentum *Annæ* num. 64. dum dicit per mortem non revocari voluntatem; sed confirmari *l. cum hic status 33. §. ait oratio, ff. de donat. inter vir. & uxor, & in l. cum tacitura, ff. de probatio.*

Miror enim quomodo *Anna* finxit non vidisse resolutionem *Andr.* ad hoc, sicut & ad alia objecta, is enim prævidit optime contrarium, & soluit in dicto *cap. Imperialem in addit. in vers. in l. minorem, & l. quæsitum,* dicens quod in contrariis erat eadem persona, quæ consenserat invalide, puta quia erat defectus in ætate, superveniente propterea tempore valido, & remanente in eadem voluntate confirmatur per prius invalide gestum, ut in *cap. literas de respons. impub.* at hic est persona diversa, & in novum Dominum scilicet hæredem res illa transivit re integra confirmatione non sequuta, idest non habita congruo tempore, & alia pulchra verba subjicit, quæ ut clara, & latius explicata, per *Camer. car. 89. col. 2. litera I.* ulterius non prosequor.

117 Sed hoc tantum adverto, quod licet *Ifern.* non alleget in specie dict. *l. cum hic status,* optimè tamen relolvit vim illius *tex.* præsertim dum subjicit, quod in contrariis confirmatio venit tempore valido: quia

quã perficitur cursu temporis sine novo labore, ut in *d. §. ait oratio*, ex eo solum, quod idem donator in eadem voluntate perseveraverit, nec eam per contrarium actum positivum revocaverit, & sic recipit confirmationem ab ipsomet disponente adhuc vivo, licet in ultimo vitæ spiritu, argumento *l. ult.* ubi *Gloss. ff. quando dies legati cedit. cum aliis per Tiraquell. de jure consil. par. 3. limit. 2. nu. 11. & 12.* & sic remanet obligatus hæres, in quem transit dispositio perfecta, at in habenda confirmatione intervenit labor hominis extrinsecus, & requiritur novum factum alterius, quod non potest supervenire post jus alteri quæsitum.

Comprobatur motivum, aliud est enim, quod desideretur in actu perfectio, & confirmatio voluntatis solius actum gerentis, ut quia deficiat ætas legitima in exemplo *Ifern.* in dicto cap. *litteras*, vel obstat lex prohibens donationem inter virum, & uxorem, ea ratione, ne mutuo amore se invicem spolient, quæ ratio cum cesset in morte, ob id cessante prohibitione legis, de facili hujusmodi donationes transfunduntur in ultimam voluntatem, ut probat idemmet *text.* in dicto §. *ait ratio leg. Cum hic status*, ibi, *donationem valere, ut supremum ejus spectemus judicium, quemadmodum circa fideicommissum solemus, vel in legatis, &c.* subjicit, *Ut ambulatoria sit voluntas ejus usque ad extremum vita spiritum*, melior *text.* in *leg. in donationibus 12. C. ad leg. falcid.* ibi, *quando fideicommissi partibus funguntur*, quæ voluntas morte perficitur, siquidem licet morte *finiatur*, & *extinguatur*, *text.* clarus in *leg. 4. ff. locati*, cum non sit possibile mortuum velle *leg. centesimis, §. prima*, ubi *DD. ff. de verbor. obligat.* tamen mors sola sine pœnitentia non inducit revocationem, *leg. mandatam, C. mand.* quæ actum positivum contrarium requirit, *cap. si delegatus de officio delegat. in sexto*, & optimè distinguit *Rayn. consil. 115. nu. 5. & 7. lib. 1.* quem sequitur *Mascard. conclus. 187. num. 9.* Et consequenter deficiente revocatione de facili perficitur voluntas solius actum gerentis in ultimo spiritu.

Cujus diversum est, quando præter consensum facientis actum de per se invalidum, alterius quoque consensus requiritur, consentiendo enim feudatarius solus nihil agit, sicuti nec Dominus solus, & licet consensus unius trahatur ad tempus alterius, primus tamen consensus non est de per se validus, nisi jungatur cum alio, conjungi autem non potest re non integra per mortem, quæ tametsi voluntatem non revocavit, ipsam tamen extinxit, & terminavit, & hoc est, quod voluerunt *Camer. car. 90. litera D. Surd. dicto consil. 382.* post *num. 92.* licet non ita plenè. Et dum *Anna* objicit quædam posse revocari à principali, quæ non possunt revocari ab hærede, contrarium in terminis nostris probat *Gloss. in leg. 2. verbo revocare, C. si in frau. pat. quam exornat Grav. conf. 200. num. 7. Affl. dec. 233.*

Et tandem non obest *conf. Parisi 14. volum. 1.* citatum per *Ann.* nam quatenus citat *Paris.* pro interpretatione verborum *Ifern.* illa sunt adèd clara in hoc, ut alia declaratione non egeant, & quatenus esset opus, suppetunt nobis meliores testes *DD.* Regni peritiores nautæ in hac materia feudali, quibus esse magis credendum fatetur ex externis *Hart. Pistor. lib. 1. qq. jur. c. 4. num. 63.*

Quatenus verò dicit, *Paris.* sentire, cum ipso

in articulo principali, *Paris.* se fundat in *Mantuanæ Consuetudine*, qua testatur adèd latè patere facultatem alienandi feuda, ut sit sublatum penitus ex toto interesse agnatorum, & proinde fundat se potissimè in *Consuetudine*, & fatetur aliud esse de jure communi *num. 4. & 8.* & ob id dicit licuisse id facere Domino in sui ipsius præjudicium.

Et in *consil. 18.* eodem libro *Paris.* concùrrit cum nostra, & communi sententia intelligens *Ifern.* prout *Camer.* & alii docent, ex quibus alii videant, quisnam *Ifern.* vel *Anna* fuerit allucinatus, nec etiam est curandum de verbis *DD.* qui perfunctoriè de alio disputantes præsupponunt posse institui directum Dominum in feudo, quomodo modo loquutus fuit *Ifern.* in §. *hujus autem generis, num. 12. ante finem*, ibi, *vel dicas per successionem*, semper enimabilitas terminorum in reliquis est supponenda, scilicet cum assensu Domini præstito tempore congruè.

119 Quinimò opinio Doctoris, qui non disputat, quamvis firmet, non facit numerum pro ea opinione *D. Lanar. consil. 24. num. 2. & consil. 59. num. 25.*

120 Et secundum hanc opinionem *Ifern.* ut supra defensionem pluries est in Regno judicatum in utroque capite in arduis causis per Regem Ferdinandum Primum, & Catholicum, ut refert *Loffred.* in dicto §. *donare*, ubi cum in *versiculo vidi aliquando dubitari*, disputasset latè articulum, utrum concessio feudo cum expressa potestate alienandi tam inter vivos, quam in ultima voluntate vellet, Regio tamen assensu interveniente, cogeretur Rex præcisè assensum præstare, & an ille validè concedi posset post mortem ipsius vassalli disponentis, cum post longam disputationem per *quinque column.* in primo articulo firmasset in fine, assensum denegari non posse, cum ad id Rex suam fidem adstrinxerit. Ad secundum refert decisiones, quod cum accidisset hoc casus tempore Regis Ferdinandi Primi in Oppido Gambatesiæ; quia agebatur de solo præjudicio Regis directi Domini, fuit concessus assensus in favorem *Andræ de Capua*; sed tempore Regis Catholici cum his similis casus accidisset in Comitatu Symbarris familiæ de Ayerbo, & Comitatu Avellini de Riccafentis, ex quo agebatur de præjudicio hæredum, qui successerant in dictis Comitatibus, quibus erat jus quæsitum, denegavit justissimus Rex assensum post mortem testatorum de consilio magni viri Regentis Malferiti Hispani Vicecancellarii Aragonum, dicentis in utroque casu sanctissimè decisum, & sic dignoscitur, assensus, etiam ubi ex pacto inito ab initio in erectione feudi necessariò est præstandus, quinimò etiam ubi non solum est concessa generaliter alienandi facultas, sub qua comprehenditur testamentum; sed etiam ubi specialiter est concessum testari; non tamen posse concedi post mortem in præjudicium agnatorum; sed bene in præjudicium ipsiusmet Regis directi Domini, quæ decisiones reddunt casum nostrum indubitabilem.

Quibus non obstant tradita à *Gram. dec. 66.* is enim non recedit à præd. comm. distin. dum eam limitat, ut possit Rex tollere dominium alteri quæsitum in remunerationem servitiorum, quod nos concedimus refuso pretio, & non aliter juxta not. in *l. 2. C. quib. ex caus. serv. pro pre. lib. accip. not. concor. à Tiraq. in l. si unquam, ver. donatione, n. 40. C. de revocand. donat.*

donat. Sard. conf. 203. ubi *nam. 38.* loquitur de artellariis privati *lib. 2.* & in reliquis non est auctoritati *Loff.* detrahendum ex his, quæ *Gram.* contra ipsum de more obloquitur.

121 Et tandem si licet confugere ad civilia aures, est in proposito decisio Senatus Pedemontani relata per *Ant. Fab.* ut licet Princeps possit præscribere minus solemnem formam testandi, sed aliud dispensare circa testamenta ab initio, non tamen potest facere, ut testamentum nulliter confectum convalescat post mortem testatoris in odium agnati, cui interim etiam in bonis allodialibus fuit quæsitum jus succedendi ab intestato, nec si maxima æquitas id suaderet, *diffin. 22.* super *tit. C. de testamen.* Idemque ante *Fabrum* probavit optimè *Arius Pinell.* in 6, *par. rub. C. de rescind. vend. cap. 2. num. 15. vers. infertur etiam,* reddens rationem: quia Princeps non potest frangere jus positivum etiam cum pro se habet defuncti voluntatem.

122 Nec minus est *singul. conf. Castr. 438.* in 1, *dub. lib. 2.* quod refert, & comprobando sequitur *Tiraquell. ad ll. connub. glos. 6. num. 18.* & utroque citato extollit *Menoch. de præf. lib. 6. cap. 34. num. 16. qui. DD.* concludunt filio, vel uxore, qui sine consensu patris, vel viri requisito à statuto contraxerunt, decedentibus, antequam pater, vel maritus consentiant, non posse post mortem ipsorum adhiberi consensum ad hoc, ut valeant contractus, & moventur iisdem rationibus, quibus *Camer. & alii Fendista* hoc decidunt in alienatione feudi, quas apud eos videre licet, idè non repeto.

123 Et his adnecti possunt, quæ dicuntur de constituto, cum quis constituerit, se possessurum post mortem suam, nullius esse momenti, cum in tempus conferatur, quo ipse constituens non est futurus possessor, *l. universas, §. quod per colonum, l. cum hæredes, ff. de acquir. possess.* non enim inspicitur initium actus, qui confertur in aliud tempus, sed illud ipsum tempus, in quod confertur, 124 ita ut paria sint aliquid fieri in tempore prohibito, vel id ipsum conferri in tempus prohibitum. *l. in tempus, ff. de hæred. institu. ut latè scribit Tiraquell. de jure constitu. possess. par. 3. limitat. 2.* Quæ ratione *Glos. in leg. illa institutio,* in verbo *pendere, ff. de hæredib. instituend.* scriptum reliquit, fuisse concessam hominibus testamenti factionem gratiosè, & dispensatum ex quadam æquitate contra juris rigorem, quo attento, nemo posset facere testamentum, sequitur *Jason. in rubrica C. qui testament. facere possunt,* post *Panormitan. in rubrica extr. de testaments.*

Ex quibus satis superque remanet fundatum tam de jure civili, quàm de jure feudorum non posse institui Principem, vel directum Dominum nisi adhibita juris solemnitate, & assensu tempore habili, & discrimen inter refutationem, & testamentum.

De jure Constitutionem Regni (ut è semita in viam redeamus) clarum est per *Constitutionem Diva memoria,* ubi *glas. in specie in verbo super feudis prohiberi* omnem alienationem, & consequenter testamentum in omnem personam extraneam, non immediatè successuram vocatam per Constitutionem Regni, *ut de successonibus,* juxta regulam *l. p. to, §. fratre, ff. de leg. 2.* quam *Glos. sequuntur comm. omnes,* ut notant in specie in *d. Constitus. Afflict.*

125 1. *notab. num. 4. Anna num. 84. 88. 121. vers. super prima,* & *num. 127.* & sic nihil prohibet, quin & ipse Princeps comprehendatur, quem constat

non posse de potestate regulata tollere jus certum non solum re; sed etiam in spe quæsitum agnatis, licet ex ejusdem Principis contractu, & investituris; sed bene id posse in sui ipsius præjudicium, ut bene probat *Vasquez de success. 1. par. lib. 1. §. 1. n. 30.* cum aliis per *Bursa. consil. 129. nam. 93. lib. 2.* juxta quorum traditiones sunt declaranda tradita per *Gabriel. de jure quæsito non tollen. conclus. 1.* ut bene colligitur ex doctiss. traditis per *Arium Pinell.* in 1. *par. rubrica, C. de rescind. vend. cap. 2. præsertim num. 20. 27. 29. & 30.*

S U M M A R I U M.

- 1 Alienationis materia in Principem causa mandandi iudicii latè tractatur.
- 2 Titulus de alienat. mut. jud. & tit. de litigiis. in quibus differant, & de tit. C. ne liceat potent. & de horum potent. nomine plura, num. 11. & 12. de omnibus plenissimè, num. 13. cum seq. & num. 20.
- 3 Fiscus formidolosus dicitur.
- 4 Fisci privilegium considerabile notatur.
- 5 Titulus de alien. jud. mut. in hæredis institutione sibi locum non vendicat; sed in Principe fallit. num. 6.
- 7 Princeps qualis esse debeat.
- 8 Alienare in potentioris litis causa delictum est.
- 9 Princeps de re litigiosa institutus; litis causa institutus præsumitur, licet non dicatur.
- 10 Princeps nequum non capit ex testamento de re litigiosa: sed nec ex contractu.
- 14 Alienationis causa mut. jud. pæna diversa notatur.
- 15 Potentioris patrocinium advocans causa privatatur.
- 16 Tituli, de quibus jam jam est facta mentio, tam in reo, quàm in actore loquuntur.
- 17 Pæna omnes in his titulis posita concurrere possunt.
- 18 Fiscus à debitore rem litigiosam, vel actionem dubiam insolutum recipere prohibetur.
- 20 Litigiosæ vitium quas pænas post se trahat.
- 21 Litigiosas actiones in quasvis personas; licet conjunctas transferri non licet.
- 22 Litigiosæ vitium non ligare Regem, quo modo intelligi debeat.
- 23 Rationes prohibitionis de re litigiosa plures.
- 24 Rationes diversitatis intercedere inter legatum factum à Regina Polonia Regi nostro, & casum præsentis institutionis diversis ex causis latè ostenditur.
- 25 Isabella Alphonfi Secundi Regis filia nupsit Duci Mediolani; ex qua nata fuit Bona Sfortia Regina Polonia.
- 26 Dotis contractus in stipulationem deduci debet juxta consuetudinem loci domicilii viri; non autem juxta consuetudinem loci, ubi fit contractus, si vè capitula, & ubi est solvenda dos.
- 27 Fæmina secundum consuetudinem feudorum, & usum Mediolanensem à feudorum successione repelluntur.
- 28 Regina Polonia Bona Sfortia juxta rationem legavit Regi nostro invictissimo Civitates Bari, & Rossani insignes Urbes Regni, num. 30.
- 29 L. quod scitis, C. de bonis, quæ lib. non est correctæ per Consuetud. Neapol.
- 31 Alienatio insignium Civitatum Regni, separando illas à Corona, non omnino valida.
- 32 Urbes Castris manita necessariò retinendæ pro Regni tutela.

- 33 *Retentio facilius conceditur, quam petitio.*
 34 *Petitioe exclusa, non excluditur retentio.*
 35 *Spoliatus Castro, vel Oppido non sic de facili restituitur, nisi discussa iustitia ob difficultatem recuperationis etiam si Castra non sint multum munita, & etiam si is, cui facienda est restitutio, sit debilior, num. 37.*
 36 *Restitutio denegatur, cum scandalum aliquod oriri potest.*
 38 *Appellatio admittitur etiam quoad effectum suspensivum à decreto continenti damnum irreparabile in possessorio.*
 39 *Prohibitio Testatoris alienandi nuda à causa, vel persona, valida redditur, cum prohibet alienari Castrum, vel Turrim.*
 40 *Faciturnitas interdum inducit actus approbationem, & maximè accedente actu positivo.*
 41 *Rex invictissimus, & sapientissimus Philippus II. retentis Civitatibus Bari, & Rossani, sibi jure restituendis, reliquam hereditatem Reginae Poloniae acceptare renuit, cujus exemplum fortiori ratione imitaturam Regem nostrum probabiliter sperari potest, num. 43.*
 42 *L. 4. C. de commerc. & mercat. exornatur.*
 44 *Exemplis non est judicandum, nisi cum constet, casus omnino esse pares, vel jus in totum deficit, & num. 45.*

ARGUMENTUM.

De alienatione, vel hæredis institutione litis causa, vel mutandi iudicii facta. Princeps litis causa institutus præsumitur in re litigiosa, & respuere solet institutionem, & commodum sibi obveniens etiam ex donatione litis causa, & plura ad declarationem titularum *C. de alien. jud. mutand. causa facta, ne liceat potentior. de his, qui potentior. nomine, & de litigiosis.* Et quam iustè invictis. Rex Philippus II. sapientissimè acceptaverit legatum sibi factum à Serenissima Regina Poloniae Civitatum Bari, & Rossani, quarum redimendarum jus multis ex causis habebat: qui utique casus est longè dissimilis à casu præsentis: Civitates enim insignes Castris præsertim munitas à Regno, & demanio Coronæ difficiliter separare licet. Spoliatus Castro, seu Arce munita, vel loco, cujus effectus difficilis recuperatio, non antea restituitur, nisi cognita iustitia, & ad similia infertur.

CONTROVERSIA II.

Secunda ratio, ex qua corrumpitur institutio, est ratione personæ, in quam confertur dispositio: quia institutio fuit facta in Principem litis causa, eodemque jure excluduntur omnino assertiones.

- Probatur primò ex *text. claro in l. Imperatorem pen. ff. de hered. instit. ibi, Imperatorem litis causa heredem institui invidiosum est: nec enim calumnie facultatem ex principali Majestate capi oportet, ubi Glos. 1. intelligit text. necdum procedere, quando lis erat jam mota; sed etiam si fiat causa litis movendæ, scilicet contra alium, vel sibi non movendæ, & sic causa mutandi iudicii, quo casu propriè habet locum titulus de alienatione iudicii mutandi causa facta, qui idè intelligitur procedere solum in iudicio futuro, non autem in iudicio jam moto, *lex hoc edito 9. §. 1. cujus verba sunt, ait Prator, quæve alienatio iudicii mutandi causa facta fuerit, id est, si futuri iudicii causa, non ejus, quod jam sit, ff.**

ead. tit. quia, ut subdit ibi Glos. in verbo, quod jam, alioquin res esset litigiosa, & non valeret alienatio, l. 2. fin. & toto tit. C. de litigio. & idè ne ille titulus sit superfluous, intelligitur de iudicio futuro; sed habet locum etiam in iudicio inchoato, multò magis in casibus, in quibus non plene providet titulus de litigiosis, ut dicit eadem Glos. in d. verbo, quod jam in fine, quam ibi sequuntur omnes DD.

- Et idem plenius explicat *Glos. Bern. in cap. 1. in ver. commutationem, ibi item nota, quod tria extra de litigio. ubi Canon. & J. C. in l. 1. de alien. jud. mut. cujus verba, id enim Proconsul agit, ne cuius deterior fiat causa ex alieno factio, & cum intelligeret iudiciorum exitum interdum duriores nobis constitui, opposita nobis alio adversario, in eam quoque rem prospexit, ut si quis alienando rem, aliam nobis adversarium suo loco substituerit, idque data opera in fraudem nostram fecerit, tanti nobis in factum actione teneatur, quanti nostra interfit, alium nos adversarium non habuisse. Itaque si alterius Provinciae hominem, aut potentioris nobis opposuerit adversarium, tenebitur, & additur in l. 2. aut alium, qui vexaturus sit adversarium, & in l. 3. & potentiori pares esse non possumus, quod manifestè contingere ex alienatione facta in fiscum ex eo patet, quod utrumque concurrat in fisco; fiscus enim dicitur formidolosus, ut probat *Alciatus cons. 12. num. 11. lib. 8. quem sequitur Peregrin. de iure fisci, lib. 7. in princip. num. 1. in fine, & potentior: si enim dicitur alienatio in potentioris, quando fit in Magistratum, ut probat Glos. in d. l. 3. verbo possumus, citatque *lex. in l. nam Magistratus, quæ est lex 4. ff. de arbitr. ibi, nam Magistratus superiores, aut pari Imperio nullo modo possunt cogi, quanto fortius, quando fit in fiscum, qui inter alia innumerabilia privilegia illud habet maxima consideratione dignum, ut Judex causæ suæ, qui Procurator Cæsaris nuncupatur, toto tit. C. ubi causæ fisci. ab eo eligitur, & iudicat præsentis Advocato Fiscali, in quo non mediocre fisci privilegium versatur contra regulam ne quis in sua causa, prout advertunt *Alciat. & Peregr. locis citatis.****

- Et si fiscus replicaret titulum de alien. jud. mutand. causa facta non habere locum in hæredis institutione d. *lex hoc edito 9. §. 2. per hæc verba: Alienare intelligitur, & qui alienam rem vendiderit; sed heredem instituendo, vel legando, si quis alienet, huic edito locus non erit, ff. eod. tit. ubi Glos. in ver. non erit, dicit notabile verbum, ut licet quis alienare dicatur, dum heredem instituit, ex *text. in l. si quis prioris 8. §. certum, C. de secund. nupt. ubi Glos. alleg. concord. in l. peto, §. fratre, ff. de leg. 2. cum aliis citatis à Menoch. de præsumpt. lib. 4. c. 189. n. 46. ignoscatur tamen ei in hæredis institutione, neque sit locus edito: quia ex necessitate facit, ut d. Glos. subdit, & refert *Anna senior alleg. 106. num. 1. & in Constit. Constitutionem Divæ mem. num. 84.***

- Huic tamen objectioni respondet *Glos. aurea in ult. verbis, in d. l. Imperator, ff. de hered. instit. ut speciale sit in Principe, & sic, etsi prohibita alienatione in materia tit. de alienat. iudicii mut. causa facta, non censetur prohibita hæredis institutio, tamen speciale est in Principe, ut prohibita quoque censetur ipsius institutio, quinimò & ipsi legari, de quo expressè loquitur d. §. alienare, redditque prædicta Glos. rationem: quia plus sibi cavere debet, ad quod inter alia citat *text. in l. meminere 6. in illis verbis, ne inde injuriarum nascatur occasio, unde jura**

nascuntur, C. unde vi, ubi glos. in verb. nascuntur, allegans concord. dicit eum, à quo jura nascuntur, esse principem, *Linnium*, C. de testam. & cap. 2. 16. qu. 6. & insuper ultimo loco *Glos. fin.* in d. l. Imperator citat l. nolumus 20. C. de testam. de qua supra. Nec mirum: quia major dignitas, & eminentior qualitas personæ minore licentiam præstat: quia cui plus creditur (ut ait *Divus Ambrosius*) plus ab eo exigitur, quod pluribus comprobatur *Pinel.* in rep. rub. C. de rescind. vend. par. 1. cap. 2. num. 25. & 30. expendens in id in specie *Glos.* in d. l. pen. ff. de hered. instit. & ut ait quidam gravis *Poeta*.

7 Non eadem vulgusq; decens, & culmina Regnum, & plura discurret *Cagnol.* de Principis liberalitate, & munificentia, in tract. de vita, & regimin Principis, à nu. 38. ad 41. & 101. & *Canner.* in extruv. Sicilia si aliquem, in cap. incip. & quia offert se, ubi num. 18. inquit, oportere Principem cunctis præminere liberalitate, qua debet esse affectus erga Civés, & subditis sic consulere, ac pater propriis filiis, juxta illud *Claudiani ad Honorium*:

Tu Patrem Civemque geras, tu Consule multis,
& à nu. 57. ad 64. debere legem sicut verbo, sic opere complere, concilians l. Princeps, ff. de legib. cum l. digna vox, C. eod. ut sit Princeps solutus legibus ex privilegio, quo tamen non utitur; sed confitetur se legibus alligatum, cum alias non posset rectè gubernare, nec boni Principis munus explere, & num. 72. non quod potest, sed quod decet, teneri facere juxta illud ejusdem *Claud.*

Non tibi quod liceat; sed quod fecisse decebit.

Occurrat, menteque domet respectus honesti.

quis ut ait *Aristoteles* est Tyranno voluptas proposita, & Regi honestas, & *Salustius*, in maxima fortuna minima debet esse licentia, & glos. in d. l. pen. sequuntur *Odoffr.* & *Alber.* qui lummat tex. quod Imperatoris Majestas delictorum non debet

8 esse autoritas, & sic delictum esse existimant *Alber.* duriorum obijcere adversarium, citans concor. l. 1. in fin. C. si advers. vend. ubi Imperator, neque perfidæ, neque perjurii præbere se velle alicui authore profitetur, *Bart.* simpliciter transit cum *Gl. Bald.* qui addit, talem institutionem nullius esse momenti, & notat contra illos, qui instituunt Ecclesiam Romanam, inde sperantes, Ecclesiam moturam lites confortibus, subditque, item nota, quod Principes debent sibi magis cavere ab omni re illicita, quam alii, & plura sunt licita aliis quam ipsi Principi, & addit, quæ verba debent scribi literis aureis, & sequitur *Angel.* narrans tristem eventum cujusdam Romæ de *Pepulis*, *Cuman.* qui adicit illud *Seneca* in *Octavio*, prohibebor minus facere, quod cunctis licet, majora populus semper exigit à Principe, & omnium optimè *Jo. de Imola* dicens opin. *Glos.* esse communiter approbatam quicquid *Dynus* dixerit in ultima voluntate non præsumi in dubio fieri fraudem, nisi expressis verbis causa litis fieret institutio, & dicit *Glos.* esse valdè notabilem.

Quæ opinio *Glos.* & communis fulcitur, maximè verbis *Justin.* in §. ultimo instit. quibus mod. testam. infr. eadem oratione expressit, non admissurum se hereditatem ejus, qui litis causa Principem reliquerit heredem, neque tabulas non legitime factas, in quibus ipse ob eam causam heredes institutus erat, probaturum, neque ex nuda voce heredem nomen admissurum, neque ex ulla scriptura, cui juris autoritas desit aliquid adepturum, secundum hoc divi fratres *Capituli* rescripserunt, licet enim inquit, legibus Jo-

9 litis finis attamen legibus vivimus; non enim ibi requiritur, ut in institutione, quæ fit in personam Imper. specialiter exprimat à testatore, quod litis causa scilicet movendæ, vel non movendæ ipsum instituat, dum enim ibi dicit Imper. non esse probaturum tabulas non legitime factas ob eam causam, ut *Glos.* declarat, scilicet litis, & addit, nam si legitimas non probat scilicet Princeps, multò minus probabit non legitimas, aperte declarat *tex.* comprehendere casum, etiam ubi Imperator non est institutus, specialiter expressa causa litis; nam ubi id expressè caveretur, certum esset non censerì Principem legitime institutum sub tam turpi conditione; Quinimo *Jo. Fab.* & *Aret.* dum in d. §. fin. sequentes *Glos.* dicunt, hoc esse speciale in Principe, qui deterioris conditionis est in hoc, quam privatus, ut in ipso præsumatur institutio litis causa facta ob ejus supremam potestatem, & sequitur *Viglius* referens verba *Capitolini*, quæ velut nota non transcribo; sed illud tantum adverto, quod Imperator *Pertinax* alioquin non liberalis, non contentus hoc servare, voluit etiam per viam legis oratione habita in Senatu hoc statuere.

10 Nedum autem ex testamento Princeps litis causa institutus capere non potest; sed neque ex contractu, donatione scilicet, vel cessione, neque jura, neque etiam bona, l. 2. cum allegas, C. ne fiscus, vel Resp. procuratorem alicui patrocini. causa in lite præstet, his verbis: Cum allegas partem rerum, vel actionum

dimidiam Fisco, quod magis ejus juribus protegeris, velle te donare, hujusmodi litium donationem admitti temporum meorum disciplina non patitur; unde jus tuum, si quod tibi competit, citra invidiam fisci mei tueri solemniter cura, ubi *Glos.* interpretatur invidiam, id est, *blasphemum*, idemque statutum est in d.

11 l. 1. C. ne liceat potentioribus patrocini litigantibus præstare, vel actiones in se transferre, ibi: *Divine* admodum constituit *Divus Claudius* Consultissimus Princeps parens noster, ut iactura causa officerentur ii, qui sibi potentiorum patrocini advocassent, ut hoc proposito metu *judicialia* lites potius pro Marte decurrerent, quam potentiorum domorum opi-

12 bus nitrentur, & paulò post jubet hujusmodi delictum severa sententia vindicari, quibus accedunt, *lun. C. de iis, qui potentiorum nomine titulus prædiis affigunt, vel eorum nomina in lite prætendunt*, cujus tituli secunda pars satis ad casum nostrum aptatur, ut etiam *textus* met in *vers. quisquis igitur lite pulsatus* (cum ipse & rei sit possessor, & juris, & titulum illata solemniter pulsationis exceperit) *contradictoriis libellis, aut titulis alterius nomen crediderit ingerendum, ejus possessionis, aut causæ, quam sub hac fraude, aut retinere, aut evitare tentaverit, amissione multetur, nec repetenda actionis habeat facultatem.*

Ex quibus nedum legibus, sed etiam titulis habentibus orationem perfectam, quos ad decisionem causarum afferri posse constat, clarissimè sequitur, *D. Tiberium Carrafa*, & alios, qui ex oblati cessionibus jurium in Fiscum nihil aliud intendunt, nisi fisci patrocini advocare ad exclusionem *Ducis Gravinæ*, esse saltim procul arcendos, aut pœnis à jure statutis subjiciendos.

Non enim lex fuit contenta singulari remedio, nec unica pœna adversus hujusmodi tam exosas fraudes, & machinationes; sed plura voluit adhibere remedia, pluresque pœnas statuere, ut hinc intelligi posset, quanto odio insequatur hujusmodi litium translatores: Titulus enim de alienatione judi-

cii mutandi causa facta, loquitur propriè de alienatione in potentiolem non ratione officii; sed divitiarum, vel nobilitatis, aut ratione loci, ut dicit *Glof.* in *l. 1. in verbo potentiorum*, *C. ne liceat potent.* *Cyn.* in *l. 2. in 1. oppos. C. eod. tit.* & afficitur pluribus pœnis notatis ibidem à *Cyn.* & *DD.* in *d. l. 1. § 2. Affl.* in rubr. *Const. Reg. de alienat. rer. in jud. deduc.*

Titulus verò *ne liceat potentioribus*, loquitur propriè de alienatione in potentiolem ratione officii, & sic de eo, qui minacem potest fervorem ostendere intuitu officii, ut not. *Glof.* in *d. verbo potentiorum*, in *d. l. 1. C. ne liceat potentior.* ubi citat ad id plura jura, & ut ibi explicat *Cyn. num. 2. vers. item differt ille titulus de alien. judic.* non habet locum, nisi dolo malo fiat alienatio, hic verò *ne liceat potentio.* qualitercumque fiat etiam sine dolo, & in illo non semper amittitur actio; sed distinguitur inter actorem, & reum, & inter judicia, ut in *d. l. pen. § fin. illo titulo*; in hoc verò non valet cessio, & punitur cedens amissione actionis, & crediti, *l. 2. ibi: si cuiuscumque modi actiones ad potentiorum fuerint delatae personas, debiti creditores jactura multentur: aperta enim credentium videtur esse voracitas, qui alios actionum suarum redimunt exactores, C. d. tit. ne liceat potent.* quæ pœna applicatur parti; non Fisco, ut docet *Glof.* in *d. l. 1. C. de iis, qui potentio.* in *vers. multetur*, quam ibi signat inter alios *Salyc.* quoniam imò potentiores recipientes hujusmodi cessiones gravi pœna corporali etiam sunt puniendi scilicet arbitrio Judicis, licet non desint *DD.* antiqui, inter quos *Bulg.* qui dixit, ultimo supplicio affligendos, quem refert *Glof.* in *verbo severa*, in *d. l. 1. C. ne liceat potentio.* & clariss. *Cyn.* in *ultimis verbis.*

15 Cujus legis pœna nedum locum habet, si actio cedatur, sed etiam si potentior solum in patrocinium advocetur; unde infert *Bart.* in *d. l. 1. nu. 1.* ut si actor iret ad Priores, & faceret, quod ipsi intercederent pro eo coram aliis Officialibus, jus suum perderet, & amissione causæ puniri deberet, quin etiam si advocaret patrocinium familiaris potentis, utputa Notarii prioris, idem esset, *Bart.* in *d. l. 1. nu. 8.* ubi eum sequuntur *Angel.* & *Salyc.* & *Alex. num. 4.* ubi ejus opin. defendit a *Fulgos.* & *Cast.*

Idque procedere tam in actore, quam reo, cum lex loquatur de litigantibus, & sic generaliter, *Bart.* *ibid. num. 5.* quem cœteri sequuntur, ut notat *Jas. ibi. num. 1. ampliat. item prima.*

Et licet in aliquo differat titulus *ne liceat potent.* qui loquitur, quando potentioris patrocinium advocatur, ut illud præstet dicto, vel facto. Titulus verò sequens *de iis, qui potentio. nom.* loquitur, quando quis per se potentiorum titulos assumit, ut notat *Angel.* in *d. l. 1. in vers. differt, autem hæc, C. lex ne liceat potentio.* & iterum cum *Bart.* in rubr. & *l. 1. de iis, qui potentio.* Tamen non contentus Imperator generali prohibitione assumendi patrocinium, vel cedendi rem, aut actionem potentioribus in genere, voluit in specie id cavere in Fisco, quem merito existimavit potentissimum, & idèd ne videretur negligere, quod erat speciali expressione dignum, subjecit titulum *ne Fiscus, ne Respub. procuracionem, &c.* ut avertit *Glof. singul. super rub. d. tit.* ab omnibus commendata.

16 Sed in hoc omnes tituli prædicti conveniunt, ut habeant locum tam in actore, quam in reo, ut dicit *Cyn.* esse communem opinionem *DD.* in *d. l. 1. in vers. quare queritur, C. ne liceat potentio.* ubi etiam *Bart. num. 5.* & in *l. 1. de iis, qui potentio. nom. n. 1.*

Alex. in *d. l. 1. ne liceat potentior. num. 5.* ubi *Jas. nu. 1. in prima ampliatione*, quidquid aliter senserit *Glof.* in *l. 1. in ver. tenebitur, ff. de alien. jud.*

17 Et quando qualitates requisitæ a *dd.* titulis in facto concurrunt, omnes pœnæ a dictis titulis impostæ simul concurrere possunt, ubi scilicet judicio mota fiat alienatio in potentiolem ratione officii, & causa mutandi judicium, argumento *text.* in *l. qui sepulchra, C. de sepulchro violato*, & concord. docuit in specie *Cyn.* in *d. l. 1. vers. tertio, juxta præmissa, C. ne liceat potentio.* quem sequitur in specie *Afflict.* in *Constit. eorum fraudibus nu. 4.* quod propriè accidit in casu nostro, ubi omnia prædicta, imò plura alia concurrunt.

Et propterea *DD.* varia exempla tradiderunt circa prædictis cessiones nullas, quæ omnia fortiori ratione applicantur ad casum nostrum, *Bar.* enim ex hoc infert ad fratrem expulsam de Castro, qui se cognoscens impotentem velit cedere jus suum alicui Civitati, talis cessio est nulla, ut per eum in *d. l. 2. C. ne Fiscus, vel Respub. ubi Castrens.* addit se vidisse quendam litigantem cum fratre, qui volebat dare Communi Florentiæ omnia sua jura, & non fuit auditus; quia contra illam *l.* quæ exempla exornat *Jas. super rub. d. tit. C. ne Fiscus, vel Respub.* & in *l. servi electione, §. 1. ff. de leg. 1.* & *Jacob. de sen. ver. de Castro num. 14.*

18 Sed omnium potissima sunt exempla posita ab ipsomet Imper. qui in *l. 1. C. ne Fiscus, vel Respub.* ampliat etiam existentem justa, & quasi necessaria causa, scilicet ut non possit Fiscus accipere in solutum à proprio debitore, actionem dubiam, vel litigiosam, nec præstare patrocinium debitori suo in lite contra eum mota à privato, quamvis debitore suo succumbente dubium esset, quod bona non sufficerent, & creditum amitteret, ibi: *Reipublicæ legibus adjuvari te sub obtentu quantitatis, quam eidem Respub. debes contra juris rationem desideras;* sed solum valeat in subsidium accipere nomen debitoris ipsius debitoris sui in solutum; quando tamen actio competens debitori Fisci contra debitorem suum est liquida, alias secus *l. 2. § 3. C. quando Fiscus, vel privatus,* & bene declarant *Paulus,* & *Alex.* in *d. l. 1.* sicut neque è contra Fiscus potest recipere liberationem à suo creditore sub spe patrocinii sibi præstandi in causa contra tertium mota, vel alium debitorem ipsius Fisci creditoris: dicitur enim in *l. 3. eod. tit. ne Fiscus, &c. abhorret à saculo nostra sub prætextu debiti procuracionem contra privatum Fiscum præstare,* quod verbum *abhorret,* satis aperte indicat, quantum hoc grave, & ignominiosum à jure reputetur.

Et pro coronide nullitatis harum in Fiscum translationum notabile est rescriptum *Divi Pii* relatum in *l. res, quæ 22. §. lites donatus, ff. de jure fisci,* ubi tam donatio, sive cessio litium inter vivos, quam dispositio supremi judicii in Fiscum, licet bona se quis relictorum profiteatur, reputatur turpe, atque invidiosum commentum, lite prius cæpta, vel etiam movenda, ut declarat *Glof.* in *ver. se quis,* & refert *Peregr. de jure fisci lib. 4. tit. 6.* qui activè, & passivè docet id prohiberi in fisco, *num. 19. § 42.*

19 Sed ubi non una, sed plures lites sunt nedum ceptæ per solam libelli oblationem, quæ sufficit, ut contrahatur vitium litigiosæ, *auth. litigiosæ, C. de litigios.* vel per citationem de jure Canonico, *Clemen. 1. ut lites pend.* sed prosequuntur, ut propriè est in casu nostro, tunc multò fortius annullatur omnis dispositio ob vitium

vitium litigiosi formatum, pro quo multo graviores pœnæ sunt impositæ, ultra cuiuscunque alienationis nullitatem ipso jure, de quibus habetur in *l. ultima*, ubi DD. omnes *C. de litigios.* per *Afflic.* in *Const. Regn. eorum fraudibus*, & *dec. 331. Guid. Pap. quæst. 337. Bossius tit. de pœnis, n. 48. Peregr. latè d. lib. 4. tit. 6. per totum*, & habetur in *ll. Fori Hispan. tit. da las cosas, que son en contienda*, ubi *doctiss. Glossator Montalvus*, & in quo illud est peculiare, ut eo ipso quod fit alienatio rei litigiosæ, dolus probatur alio non apparente *Bart. in l. qui petitorio in fine, ff. de rei vend. Cephal. Barf. & Riminal. jun. citat. à Jo. Baptista Botta conf. 89. n. 2.* & infinita per *Lancelotum tract. de attent. cap. 4. illatione 3. n. 45. cum sequent. Sard. conf. 374. num. 3. lib. 3.*

21 Et in specie actiones in iudicium deductas nullo modo cedi, donari, vel alio quovis modo transferri, non dico, in potentiores; sed in alias qualvis personas non potentiores etiam conjunctas est *tex.* celebris in *l. lite pendente*, quæ est *lex 2. C. de litigios.* ibi: *Lite pendente actiones, quæ in iudicium deductæ sunt, vel res pro quibus actor à reo detentis intendit in conjunctam personam, vel extraneam donationibus vel emptionibus, vel quibuslibet aliis contractibus minimè transferri ab eodem actore liceat, tanquam si nihil factum sit, lite nihilominus peragenda*, ubi *glos. 1.* subdit *procedere lite contestata, vel non dummodo causa sit mota in reali*; ergo manifestum est, *D. Tiberium Carrata*, & *Comitem Saponariæ* frustra nitentur eorum actiones lite pendente, qui *text.* licet secundum opinionem *Alberici*, & aliquorum non procedat in iuribus, & actionibus de jure novo authenticorum; cum restrictione tamen quando non fit alienatio in potentiores, quod conatur defendere *D. de Ponte conf. 6. n. 14.* nihilominus fatetur opin. contrariam esse communem, quam veram quoque supponit *n. 24.* Nec legum correctio est inducenda, præsertim contra communem opin. *DD.* quam veram, & indubitam in casu præsentis fatentur plures relati per *Lancel. de attent. cap. 4. illatione 3. num. 45. 1.*

Et hoc est maximè, quia, ut dicit *Jacob. in l. 1. n. 14. C. ne liceat potentior. post Panor.* quem citat in *c. ult. num. 4. extr. de alien. jud. muta. caus. fact.* Titulus prædictus, qui, ut supra dixi, loquitur de lite movenda, posset eo casu tantum limitari, quando omnino appareret de bona fide cedentis, puta quia actio, quæ competeret cedenti, esset omnino indubitata, ut quia adversarius apertè fateretur debitum, & cessionarius esset amicus, vel conjunctus cedentis, qui cedens esset multum dives: ex his dicunt, posse colligi bonam fidem in cessione litis futuræ. Quæ limitatio licet non aptetur, ubi alienatio fit in potentiores ratione officii: quia titulus *ne liceat potentior.* procedit in alienatione qualitercunque facta, ut supra dixi ex *Cyno*, & multo minus ubi lis est mota ex vitio litigiosi, attamen ex dicta limitatione satis roboratur casus noster, ubi contrarium factum in omnibus concurrere satis patet.

22 Ex quibus liquet non obstare id, quod tradit *D. Reg. de Ponte conf. 55. num. 20.* dum dicit, vitium litigiosi non ligare Regem: quia expressè loquitur in Rege ipso disponente, & ex certa scientia alienante non obstante lite, ut loquitur *text. in l. pen. C. de donat. inter vir. & uxor.* citat per *Ifern.* in *cap. 1. n. 3. de contr. invest.* quem allegat *D. de Ponte*, qui *text.* loquitur de donatione, quam facit Rex Regina, & alibi idem *Ifern.* dixit, quod Rex hoc non conclus-

vit; sed perraro: quia Princeps potest tollere civilia, quando vult, dummodò non offendant legem Dei, vel naturalem, maximè in jure alteri quæsito, ut per eum in *§. naturales in princ. si de feudo defunct. militis*, & sic aliud est, cum in ipsum Principem disponitur ex distin. com. tradita à *Jaf. in præd. l. 3. C. de testament.*

Nec rationes, quibus movetur *D. de Ponte* videntur tutæ. Dum enim primò dicit, idè cessare vitium litigiosi in Rege: quia est solutus legibus, jam ex præd. patet, id non tam latè patere, quibus addo discursum *Ifern.* de Curia Capuana in *tit. de Capit. qui cur. vend. à n. 25. ad fin. præsertim n. 29.* ubi bene probat, Regem subjici legi quodam vim directivam,

23 Nec sola ratione fraudis est prohibita rei litigiosæ alienatio; sed ne elusoria reddatur sententia, & effectus rei judicatæ, & quod magis est, ne deterior efficiatur conditio litigantis, quæ rationes ita comprehendunt Regem, sicuti privatum, cujus intentio est, ut nunquam juri tertii derogetur, *l. nec avus C. de emancip. liber.* quam sæpius citat *Ifern.* in *locis not. à Lipar. in cap. 1. num. 5. de vassal. decrep. atat. ut præd.* & alias considerant rationes *DD.* qui de litigiosi vitio pertractarunt, & præsertim *Covarr. c. 15. præf. qq.* ubi illud contrahi etiam in actione personali, qua res aliqua petatur litè contestata, admittit. de com. sent.

Et ex his tollitur etiam simile legati facti per *Serenis.* Reginam Bonam Sfortiam Inviçtiß. Regi nostro Civitatum Bari, & Rossani, quod fuit acceptatum, quamvis superesset *Serenis.* Filius *Poloniæ* Rex.

Non enim fuit Rex noster in universa institutus hæreditate; sed ipsi factum particulare legatum dictarum Civitatum, relicto filio universo, & amplissimo patrimonio nedum bonorum *Poloniæ*; sed Regni, in quo inter alia possidebat quatuor centena millia scutorum super *dohana* *Apuliæ*, & sic legatum prædictum habito respectu ad universum patrimonium fuit quid modicum argum. eorum, quæ dicit *Loffr. conf. 46.*

Nec ex lite, vel odio commotam fuisse Reginam ad eam dispositionem faciendam, cuique persuaderi potest, quando nullam, sive litis, sive odii causam in filium habebat. Rursus legatum haud à privato factum; sed à Regina maximo, optimoque Regi, 25 eidemque sanguine *Aragoneo* juncta, cui per *Isabellam* *Alphonfi* secundi Regis *Neapolitani* Filiam, & *Ferdinandi* Primi neptem, matrem *Bonæ Sfortiæ*. quæ postea fuit Regina *Poloniæ*, præclaræ Civitates obvenerant, & fortè sub restitutionis lege concessæ, quod mihi ab insigni, & veratissimo ex his, qui sunt in supremo magistratu perlatum, confirmat quoque relata ab *Afflic. decis. 226.* qui nuncupatim loquens de contractu dotali ejusdem *Isabellæ* *Aragoniæ*, refert fuisse à *S. C. Regi* consilium expetenti relatum esse de jure stipulandum instrumentum illud restitutionis dotium juxta Consuetudinem *Mediolanensem* loci domicilii Ducis *Mediolani* viri, & non juxta Consuetudinem *Neapolis* loci contractus, & ita exequutum, ubi cum serventur consuetudines scriptæ feudorum, quæ illic constat ortum habuisse, ut not. in *tit. feud. de usu Mediolanensium*, quibus sæminæ à feudi successione 26 repelluntur, ut incapaces *c. 1. §. hoc autem notandum de his, qui feudum dare possunt, c. 1. de natura success. feud. cap. 1. de eo, qui sibi, & hæred. suis, Memoc. conf.*

391. n. 17. & *conf.* 443. n. 40. *cum concord. à Hieronym. Garzonio in peculiari tract. de fœm. ad seu 1. non recip.* verisimile est ita quoque cautum fuisse quodam prædictas Urbes Regni, quo fit, ut Regi invictissimo, de quo erat maximè benemerita eas Urbes restitueret, quàm legare maluisse credendum sit, argumento text. in *l. quod scitis, C. de bon. qua liber.* quam non esse correctam, ut hoc obiter dicam, testatur fuisse resolutum in *S. C. D. Præs. de Franch. decis.* 59. n. 5. & referunt plures alii congesti per *Consiliarium de Anno conf. in fin. lib. 1.* quarum Urbium altera est Apuliæ, Provincia quidem illustis, & ex qua Regni Reges regium nomen sumpsisse constat, de cujus amplitudine, situ, & antiquitate plura recenset *Vincentius Maxilla in præmio ad Consuetudines Bareses, num. 5. cum sequentib.* altera verb inter primas Calabriæ Urbes fortissima, antiquissima, & quæ multis Cæsari nostro fidos, teste, *Frecia de subseu, lib. 1. §. Regnum, num. 57.* continebat, utraque Metropolis, illam in Adriatico, hæc in Jonio sinu constitutæ.

31 Hinc satis immodica videri poterat esse concessio, & hac de causa fortè invalida ex text. in *cap. intellecto de jar. jar. in cap. grandi, de suppl. negl. Prælat.* & in *c. Abbate de re jud. in 6. Cast. conf. 70. lib. 1.* quem sequitur *Gregorius Lopez par. 15. l. 5. vers. que nunc à su vida,* cum aliis congestis à *D. Lanar. conf. 1. n. 15.* unde nihil mirum, si ultro reddita potuerunt acceptari, & retineri.

32 Idque eo maximè, cum prædictis Urbibus munitissima castra non nihil ad totius Regni defensionem necessaria adnecterentur, quæ dum sibi restitui debere Rex noster ex prædictis justè prætere posse potuisset, multò magis retentio sibi de jure fuit permessa, tùm quia facilitas illa conceditur, quam petitio, *l. per retentionem, C. de usuris, l. Paulus, ff. de doli excep. Decius in l. diem functo, num. 19. ff. de officio assessor. in l. divus, num. 5. ff. de reg. jur. & consil. 298. n. 4.* aded, ut exclusâ petitione non excludatur retentio, *Bald. in l. 2. in 3. notab. C. de fideiussor. Socin. junior conf. 1. num. 2. volum. 1.* cum multis concordantibus à *Sardo decis. 277. num. 13.* tum etiam quia ex restitutione irreparabile damnum sequebatur, aded ut quamvis aliàs spoliatus sit ante omnia restituendus; non tamen restituitur spoliatus Castro, vel Oppido: sed permittitur etiam invasori retentio, ne si postmodum pro eo ferri sententia contingat in petitorio, non sine maximo discrimine illa executioni demandari possit, ut post *Cast. in l. 2. C. de edict. Div. Adrian. DD. in cap. literas de restitutione spoliatorum, Alexand. Ripam, & alios in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquir. possess. Afflic. in constitutione violentias, n. 58. vers. tertius casus,* tradit de communi infinitis relictis, *Menoch. de recuper. possess. remed. 1. quest. 28. num. 308. cum seq. & quest. sequ. num. 319.* dum firmat, id generaliter procedere, ut restitutio denegetur, cum scandalum aliquod ex restitutione oriri potest, & etiam si Castra non sint aded munita, nec minus quando contra potentiorum cogentur contendere debiliore, quam è contra; sed sufficere, ut commodè recuperari non possit: quia tunc recuperari non posse, adhuc dicitur ex *l. nepos Proculo, ff. de verb. signif. ut has, & alias ampliationes subnectit idem Menoch. in 2. respons. caus. Finarionis art. 3. à num. 19. ad 36.* ubi plura ad propositum, & faciunt, quæ ad limitationem tenent. in *l. unic. C. de moment. poss. fuerit appell. ut admittatur appella-*

tio etiam quodam effectum suspensivum à decreto lato super possessorio, quando assertur damnum irreparabile, tradit idem *Menoch. latissimè de adipisc. possess. remed. 4. n. 863.* autoritate ejusdem *Cast. in d. l. 2. Jaf. in conf. 38. col. 2. vers. nec obstat, lib. 3.* & aliorum, sic & aliàs nudam prohibitionem Testatoris à causa, & persona, quæ alioquin invalida existimatur, vestiri, & effici validam constat, cum prohibetur alienari Castrum, vel Turris, quæ consueverant esse tutela, vel defensio familiar, *Gloss. Cyn. Bal. Cast. & alii in l. quoties, C. de fideic. Card. Mantica de conject. ult. volunt. lib. 6. tit. 12. num. 7.* cum aliis à *Sardo decis. 125. num. 3. & 4.* post *DD.* omnes in *vulg. §. Divi Severus.*

Nec de prædictarum Urbium retentione velut justissima fama est fuisse conquestum Sereniss. Regem Poloniæ, qui potuit etiam dissimulare ex his, quæ tradit *Ifern. in cap. 1. §. si quis decesserit in addit. post num. 4. si de feud. defunct. militis,* cujus dicta refert *D. Bammac. in §. qui clericus, quest. 9. num. 160. cod. tit.* ex qua partis taciturnitate induci plerumque actus approbationem ex pluribus probant, *Cravet. de antiq. tempor. par. 1. §. quæritur etiam, num. 23.* præsertim quando cum taciturnitate concurrat actus aliquis positivus, *Panor. in cap. cum virum, 3. notab. de regularibus, Isa. in l. que dosis in fin. ff. solus matr. Menoch. de arbitrariis judicium, casu 21. n. 3. in fin. Sardo optimè decis. 199. num. 8.* Quinimò eundem Regem repudiassè Regiæ Bonæ matris hereditatem fertur, quam repudiationem constantissimè respuit ille verus Monarcha Philippus II. ut qui ea non obstante, retentis solum suis Civitatibus, quas alioquin redimere omni modo coactus fuisset ea ratione, quam reddit *Imperator, in l. 4. in princ. C. de commerc. & mercat.* quam citat *Ifern. in c. 1. vers. porro, num. 21. in fin. que sit prima causa beneficij amittendi,* ut ibi notat *Afflic. n. 15.* à Fisco solvi mandaverit annuos introitus Regi filio, & si non hæredi.

43 O summi Regis munificentia, quid externa exempla congerimus? si Regio, & paterno exemplo Philippum filium Regnum maximum ab hujus fœminæ privatæ, & odio commotæ, cumque fraude disponentis hæreditate omnino abstenturum certo scimus? Hinc juvare Ducis causam magis, quam nocere hujusmodi exemplum compertum est, atque ad alia exempla, quæ afferri possent, uno verbo dicam, non esse, cur exemplis nunc judicetur, cum ignoretur, quomodo casus illi se habuerint, & tamen certum est ex facto jus oriri, *l. si ex plagis, §. in clivo, ff. ad l. Aquil. l. Arctusa, ff. de statu homin.* Et proinde exemplis non est judicandum, nisi cum constaret, casus in universum esse pares, quod penè impossibile est nobis constare posse, *l. nemo, Codic. de sentent. & interlocu. omni. judic. Neviz. lib. 6. Sylv. nupt. num. 62.*

45 Vel tunc solum exempla est judicandum, cum controversum negotium nullo jure definitur, alias jura non exempla spectanda, *Boer. in tract. de author. magni Consil. num. 170.* Hinc *Alberic. in l. 1. de consil. Princip. asseverat* advocacionis indoctæ censeri ab exemplis opem petere, cum jura non suppetant, ut sic judicatum esse dicant, sequitur *Cravet. consil. 592. num. 91.* Sed hoc in casu nedum summorum jure consultorum apertæ sententiæ, verùm clarissima, & aperta sunt jura, & rationes, quibus hæc controversia pro Duce Gravina est terminanda.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**raus ex conjecturis probatur.
- 2 **F**raus in excludendo quem à successione quando augeatur.
- 3 Text. l. cum à matre, C. de reivindic. limitatio, ejusdem limitationis ampliatio, num. 4. text. illius declaratio, num. 18. 45. & 49.
- 5 Successor in feudo hereditario defuncti factum in eius fraudem impugnat; at in feudo ex pacto etiam si fraus absit, num. 7.
- 6 Filius in materia ratihabitionis deterioris conditionis, quàm agnatus.
- 8 Feuda in Regno qualia.
- 9 Fraus non inferitur, si quis jure suo utatur, declaratur tamen num. 19.
- 10 Feudum hereditarium agnato præcisè debetur.
- 11 Fraudis considerationes quoad Domini, vel Agnati exclusionem equiparantur; & ad hoc decil. n. 12.
- 13 Feudum hereditarium quibus debitum.
- 14 Feuda hereditaria etiam ex pacto, & providentia remanent, & quomodo.
- 15 Feudum ad instar legitime debitum; itad totum est legitima successione secundum aliquos.
- 16 Loffredi consilium in materia ponderatur.
- 17 Feudi ex pacto in agnati detrimentum etiam Principe assentiente nulla est dispositio.
- 19 Legis permissio semper intelligitur seclusa fraude, idque exemplis illustratur, & num. 20.
- 21 Beneficii renunciatio in fraudem nulla, & quando in fraudem censetur fieri.
- 22 Actus à graviter infirmo gestus aliquem à jure competenti excludens, fraudolentus censetur; & hinc regulam Cancellaria de infirm. benef. resign. ortum duxisse probatur.
- 24 Alienatio etiam in vita si in fraudem consuetudinis fiat, inanis est: ad hoc decil. Afflict. & Præf. de Franch. num. 25.
- 26 Portio vigore consuetudinis ad instar legitime debetur, & titulo universali, num. 27.
- 28 Alius tollere malo animo non licet.
- 29 Anchar. conf. 430. extollitur.
- 30 Acquisitionem proximam alteri debitam impedire nefas est.
- 31 Moriturus de proximo pro mortuo habetur, & num. 52.
- 32 Testamenti factio in feudis tenore investitura, & omni jure prohibita.
- 33 Dispositio in feudis in extraneos magis prohibita, quàm privare filios legitima.
- 34 Text. l. Proculus, ff. de damn. infecto, cum concord. quando procedat, declaratur num. 35.
- 36 Statuti dispositionem quando evitare liceat.
- 37 Loffr. in conf. 46. num. 23. declaratur, & num. 38. & discrimina inter casum Loffred. & præsentem notantur.
- 39 Loffr. in d. conf. fraudem, in dispositione feudi hereditarii posse committi concedit; sed ipsa præsumi negat, num. 40.
- 41 Reconciliatio non de recenti omne odium tollit.
- 42 Feudum secundum jus feudorum ex concessione pro se, & heredibus ex corpore, hereditarium esse non desinit.
- 43 Cephal. conf. 393. in materia feudali non loquitur, nec etiam obest.
- 44 Alienatio rei subjecta fideicommissio conditionalis pendente conditione nullo jure prohibetur.
- 46 Hæres quando defuncti factum impugnare potest.
- 47 Feudatarius, quando præcisè agnato feudum etiam

- hereditarium relinquere cogatur,
- 48 Cephalus in alleg. conf. probata fraude fallentias ad l. cum à matre traditas amplectitur.
  - 50 Odii causa variè adversus Ducem Gravinae.
  - 51 Fraus ex mortis vicinitate præsumitur.
  - 53 Fraus major judicatur, cum quis sic actum facit, ne fraudem fecisse videatur.
  - 54 Alienatio in fraudem nulla, & plures hujus fraudis species.
  - 55 Inimicitia ex odii causa probantur.
  - 56 Inimicitia causam justam, vel injustam non requirunt.
  - 57 Filiorum procreatio in juvenibus speratur, secus in senibus, num. 58.
  - 59 Feudo hereditario alteri, quàm proximè successor legato, æstimatio non debetur, & ad hoc decisiones referuntur, num. 60.
  - 61 Ubi concederetur deberi æstimationem legato feudo; non deberetur tamen existente fraude.
  - 62 Termini omnes habiles præsumuntur, cum de uno disputatur.
  - 63 Text. l. unice, C. ob chirograph. pecun. declaratio.
  - 64 Possessio vitiosa non confirmanda.

A R G U M E N T U M.

Successor in feudo etiam hereditario quando valeat infringere dispositionem defuncti feudatarii velut in odium ipsius, & in fraudem factam; ex eo quod generaliter lex prohibeat quid in fraudem fieri, etiam si aliàs sit quid permissum, & an sufficiat solus eventus, vel etiam animus fraudandi, & dolus ab initio exigatur, declaratur text. in l. cum à matre, C. de reivindic. de discrimine quoad hoc inter feudum ex pacto cum qualitate hereditaria, & feudum, quod simpliciter ex pacto appellatur. Fraus, & dolus ad privandum hæredem jure sibi competenti ex legis, vel statuti dispositione ex quibus præsumatur, & conjecturæ, ut dispositio dicatur in fraudem facta; etiam in materia Consuetud. Neapol. ad declarationem text. in l. filia mea emancipata, ff. soluto matrim. l. Proculus, ff. de damno infecto; & legato feudo utrum debeatur æstimatio, decisiones novissimæ recententur.

C O N T R O V E R S I A I I I.

Secunda legis prohibitio est, ratione personæ Ducis, contra quam, sive ob quam privanda est facta dispositio tam feudorum in Fiscum, quàm allodialium in D. Tiberium virum in ejus odium, & fraudem, quæ cum ex conjecturis probentur, l. dolus, C. de dolo, cum concord. per Cravett. conf. 100. & aliis per Card. Manticom de conjectur. ult. volunt. lib. 10. tit. 4. num. 9. Hinc nedum conjecturas; sed evidentissimas probationes concurrere paucis ostendam.

Omnes enim ferè DD. qui hunc articulum tractant, satis esse dicunt eventum fraudis, cum ita disponitur, ut in beneficium illius, qui succedere debet, tanquam vocatus à lege, vel statuto, nihil remaneat ex text. notab. in l. si libertus, ff. de jure patron. & voluit Covar. in cap. Imperialem, car. 21. col. 1. & 3. litera M. dum dicit vasallo etiam in debito per eum contracto relinquendum esse; ut vivat, & militet, & ad hoc respexit Sac. Conf. dum in casu 1. decif. D. de Franch. mandavit feudum æstimari, ut videret, si remaneret saltim tertia pars li.

libera, ut optimè advertunt, & firmant *Dom. Præs. de Curte* in 1. parte *divers. cap. 14. num. 114.* & in fine *cap. vers. & quis etiam, Dom. Consil. Georg. allegat. 20. num. 38. & 43. Hort. Pistor. lib. 2. qq. juris. quest. 9. n. 42.* qui loquitur de fraude ex eventu.

Sed longè fortius hoc procedit, quando ultra eventum concurrat consilium, & animus deliberatus fraudandi, sive dolus ex proposito, & machinatio; tunc enim quilibet successor venire potest contra factum defuncti, quod tendit ad fraudandum hæredem jure aliquo sibi competenti ex legis, vel statuti dispositione, aut permissione aliqua, & ita limitatur *text. in l. cum à matre cum concord. C. de rei. vend. à Petr. & Cyn. in l. 1. oppos. 1. C. si in fraud. patr. l. 2. ubi Bart. Bald. Castren. & omnes C. eodem titul. idem Bart. Bald. Salsic. & alii in l. 2. C. de inoff. donat.*

Quæ limitatio ad *text. in l. cum à matre*, ampliat, ut procedere non solum in filio, & patrono, qui bus debetur legitima; sed in omni persona vocata ad aliqua bona, vel successionem beneficio legis, vel statuti, ut concludunt *DD. congesti à Tiraq. in 1. retract. §. 1. glos. 9. num. 58. Ant. Gabriel. tit. de reg. jur. conc. 1. 1. à num. 25. ad. 30.* quod esse receptius, & verius optimè probat *Pinel. Lusit. in repet. l. 1. post num. 83. in 12. limitat. versic. ex quibus patet, C. de bon. mater.*

Et consequenter idem quoque in successore sanguinis vocato ad successionem feudi hæreditarii etiam transversali, nedum filio, qui proximus est agnatus, quem constat in hac materia, dum tenetur habere ratum factum defuncti, esse deterioris conditionis, quam agnatum *cap. 1. cum ibi not. an agnat. & ob id in his indistinctè habere locum limitationem l. cum à matre*, ut non teneantur habere ratum factum defuncti getum in eorum fraudem, tradunt in individuo *Bald. cons. 215. col. 2. vers. 3. respon. lib. 2. post Alberic. in l. filia mea, ff. solus. matrim. cujus dotrinam ad feudum hæreditarium applicat Anna in alleg. 55. num. 8. nam in feudo ex pacto constat, successorem non teneri habere ratum factum defuncti circumscripta fraude, & plures refert, & sequitur *Hartman Pistor. lib. 2. qq. juris cap. 9. num. 41. Curt. jun. optimè consil. 171. materia presentis*, qui non solum loquitur in feudo hæreditario *num. 9. versic. non etiam obstat*; sed quod fortius est, loquitur etiam in terminis Consuetudinis Mantuanæ, qua supponitur concedi feudorum alienationem, & tamen probat vassallum, qui morti proximus alienat inter vivos ad exclusionem agnatorum, quamvis ad beneficium propriarum filiarum, ut pretium in earum utilitatem cederet, ex qua causa motiva paterni amoris videbatur omnino fraudem cessare argum. *l. nec in ea, ff. de adul. junctis, que tradit bis, Cravett. cons. 44. n. 4.* adhuc tamen consuluit, alienationem centeri in fraudem, & sequitur *Hieronym. Gabr. consilio 83. n. 58. lib. 1. etiam multis relatis Tiber. Dec. cons. 117. num. 38. vers. 5. regula lib. 3. & hanc sententiam latissime tuentur auctor. Glos. Ifern. Bald. Alvar. Afflic. Barbatiæ, Ruyñ. Jacobin. Camer. Alex. Dec. & aliorum disputando articulum, & resolvendo omnia objecta *Menoch. cons. 104. num. 59. lib. 1. sed melius cons. 226. à num. 31. ad 53. lib. 3. Surd. dict. consil. 382. num. 45. 61. & 100. & iterum consil. 384. n. 66. lib. 3. & infinitos alios cumulat Cacher. dec. 67. num. 1. qui n. 8. in vers. idem dicendum*, loqui etiam videtur in feudo hæreditario, ut magis se declarat *num. 11. dum citat Jul. Clar. in §. feudum, quest. 42.***

num. 14. ubi post Socin. jun. cons. 112. num. 13. lib. 2. expresse firmat, hanc opinionem veriore, & magis communem approbatam in feudo non omnino hæreditario, sed mixto, cujusmodi sunt feuda hæreditaria, de quibus agimus in Regno, quæ adhuc esse ex pacto, & providentia supra, & infra probavimus, adeo ut non simpliciter hæreditaria; sed secundum quid appellantur à *Doctoribus* relatis à *D. Consil. Georgio alleg. 19. num. 59.* & secundum hanc opinionem refert *Cacher. in fin. dictæ decis. fuisse in eo Senatu pronunciatum, quam esse veram tandem non solum de Jure Regni; sed jure communi feudorum probat D. de Curte in d. cap. 14. 1. part. divers. feud. num. 144.*

Et si quispiam fortè instet, non posse considerari fraudem ad exclusionem agnatorum in feudo hæreditario, cum successio illis non debeat omnino ex præcisa necessitate, cum possit hujusmodi feudum alienari etiam in præjudicium ipsorum, quibus cum non debeat legitima, proinde non videtur alienans fraudem inferre, dum jure suo utitur, sicuti à *l. permittitur l. 2. §. denique, ff. de aqua plu. arce. l. Proculus, ff. de damn. infe. l. servus dotalis, ff. sol. matrim. cum multis concord. ad id congestis per Tiraq. in præf. 1. retract. num. 67. 72. & 78.*

Dicimus primò, fallum esse non deberi agnato ex præcisa necessitate successionem feudi hæreditarii: quia contrarium expresse dicit *Gloss. illa sing. in Constit. ut de successioneibus, ver. ex utroque parente*, quæ non solum probat deberi feudum hæreditarium, de quo loquitur illa constitutio, certis personis aliis exclusis, quæ non possunt iustitui in ipso feudo, quas dicit habere potius à se ipsis, ita ut eis non possit auferri, idque beneficio illius constitutionis, non beneficio testatoris ad instar quartæ arrogati, de qua in *l. si arrogator, ff. de adopt. sed subdit verba aurea in proposito, nam aliàs semper committeretur talis fraus, ita quod nunquam pervenires feudum ad personas vocatas, vel ad fiscum*, & sic habemus in specie *Glos. quæ probat necessitatem succedendi in tali feudo, & simul considerari fraudem in exclusione agnati, idque ad instar fraudis, quæ consideratur in exclusione domini, de qua in cap. 1. §. sed & res*, prout novissimè equiparari fraudem adhibitam ad exclusionem agnatorum in feudo, cum illa, quæ solet considerari ad exclusionem domini directi, referens ita decisum in *Senatu Montisferrati Presid. Kolan. à Valle Surd. cons. 382. n. 51. lib. 3. sed Gloss. in prædicta Constit. ut loquentem in feudo hæreditario extollunt Anna pater alleg. 126. num. 6. D. Præs. de Curte in 1. part. divers. cap. 14. num. 62. in fin.*

Et feuda hæreditaria debere relinqui filio, & agnato successuro in investitura incluso *ex cap. 1. §. & si clientulus, de feud. pater. cap. 1. de success. feud. & aliis juribus probat D. Loffred. in cons. 1. num. 15. & 16. vers. clarum namque.*

Et ratio est: quia feuda etiam hæreditaria non desinunt tamen esse ex pacto, & providentia, in quibus adhuc consideratur illud pactum acquirentis, & providentia dantis, ut ex *Ifern. in cap. 1. in fin. prin. de alien. feud. pat. tradit Camer. in cap. Imper. §. præterea cart. 94. col. 3. 95. col. 1. & 102. lit. E. bene probans etiam in illis inspecta primordiali natura considerari pactum, & providentiam.*

Quinimò pluribus placuit, feudum totum esse legitimam primogeniti, vel successoris in feudo, ubi vivitur jure Francorum, ut cum *Canon. in cap. licet.*

licet de voto teneat Iser. incap. 1. col. 6. quæ sit prima cons. ben. es. amit. & cumlati per Annam sig. 197. vel saltem debetur ad instar legitimæ ex quadam necessaria restitutione, licet cum qualitate hæreditaria juxta opinion. Camer. in d. §. præterea, cart. 99. à ter. lit. M. junctis traditis car. 102. col. 2. lit. F.

Et quamvis successio in feudo hæreditario non deberetur, prout verè debetur ex præcisa necessitate juris præsertim in feudatario constituto prope mortem, qui non alienavit in vita cum assensu, nec illum obtinere curat, aut sperat ante mortem, non idè cessat fraudis præsumptio, & probatio, quod recte expensus bene consideravit *D. Loffred.* qui optime quoque fundat hanc opinionem in principali articulo fraudis in dispositione feudi hæreditarii; is enim *conf. 10. num. 24.* dicit habere locum limit. ad *l. cum à matre*, quando quis succedit non ex mera voluntate defuncti: sed ex legis, vel alterius dispositione ex *d. l. 2.* dicens ob id in feudo non posse aliquid novari illicitè, idest sine consensu, & voluntate Principis, loquendo in feudo, ut is dicit, hæreditario, in quo potest venire hæres contra factum defuncti; nam in altero, quod est ex pacto, & providentia rectum, id non licet etiam cum consensu domini, si non adsit quoque consensus agnati, citans in id plura jura, & subdit, quomodo probetur fraus, & alia, in quo licet ponderare illa verba *Loff. ex mera voluntate*, quasi succedere ex voluntate, licet non ex mera defuncti non excludat limit. *d. leg. cum à matre*, quod clarè probavit *Cravet. consil. 200. n. 7.* ubi dicit regula *cum à matre*, procedere, quando defunctus poterat de hæreditate pro libito disponere, & relinquere, quibus voluisset, aliàs secus, unde cum certum sit, non posse vasallum ad libitum de feudo disponere, cessabit *reg. leg. cum à matre*.

Secundò dicimus, illam collectionem, in qua omnis vis argumenti consistere videtur, scilicet aliquid de jure permittitur, ergo in eo actu non potest argui fraus, non esse veram, nec concludere de necessitate.

Siquidem contrarium in terminis probatur in ipso *Imper. in vers. sub colore investitura*, sicuti ad hoc illud inducit *Camer. car. 6. col. 4. vers. in text. ibi litera S.* cujus inductionem non refero, inferens ex hoc minimè, aliquid a lege permillum est, licere illud in fraudem facere, in id citans *l. Titius, ff. ad Trebell. cap. beneficium si de feud. jue. contr. & cap. 1. qualiter olim feud. alien. pot.* ubi *Bald. & Alvar. & tex. cum Glos. & Ifern. in cap. 1. §. sed & res per quos fiat investit.* ubi cum permitteretur cuilibet dari in feudum, statim subjicitur, *nisi fiat in fraudem nostræ consuetudinis*, & *glos.* inter exempla fraudis illud expressit præcipuum, cum quis idè subinfeudat, ut eum privet a sua successione, qui in ea succedere debet, & sic quamvis in feudando possit privare successorem: non licet tamen id fieri in fraudem ipsius successoris, & sequitur *Lipar. in add. num. 5. versic. dicitur fieri*, ubi advertit esse summè notandum, quod si aliquid est permillum, non licet in fraudem facere post *Joan. Rain. Dec. Jacob. & alios*, quos citat, facit in simili doct. *Ifern. in §. bujas autem generis*, in *addit. ante num. 14.* ubi *add. litera G.* Et hoc modo omnino destrui hoc objectum consideratum, licet in alia materia à *Dec. Gozad. Paris. & Bursa.* tradit *Surd. d. conf. 383. num. 53.*

Et de jure Civili, & Canonico sunt *text.* clari in *l. filia mea 60. ff. sol. matr.* ubi patre stipulante dotem sibi reddi in casu mortis filie, quamvis soluto ma-

20 trimonio per divortium actio de jure quæsitæ fuisse filie, & ejus hæredi, cum eo casu tantum sibi pater prospexisset, *l. si cum dotem in princ. ff. sol. matr.* si tamen vir, ut patrem fraudaret in hoc, repudium misit, ut potius hæredibus mulieris, quam patri redderet, dotem, adhuc patri datur actio, idem in *l. si filia 5. ff. de divor.* ubi si idè mulier divertat, ut maritum lucro dotis afficiat, patrem fraudet, qui profectitiam dotem sibi in eum casum dumtaxat reddi caverat, si constante matrimonio decessisset filia, ex quo maritus dotem lucratus esset, si filia soluto matrimonio objisset, ut *Glos. explicat*; tamen dabitur patri dotis exactio, ac si matrimonio constante decessisset filia, quamvis igitur tam vir in primo text. quam uxor in altero jure proprio uti licitè repudium miserint, ex quo de jure pariter excludatur pater ab actione, vel etiam à dote; non licuit tamen id in fraudem facere, & idem in *l. liberto octoginta, ff. de bon. liber.* sicuti idem quoque aperte improbatur renunciatio beneficiis aliàs regulariter permilla ab eo, qui morti erat proximus, qui ex hoc dicitur fraude facere *cap. 2. de renunciat.* in 6. simile in *cap. de bis de sepult.*

Quæ jura extendi debere non immeritò ad omnes casus, in quibus eadem ratio viget. docuit *Cast. conf. 339. lib. 2.* adè ut *DD.* pro regula statuerint, actum gestum a graviter infirmo ad exclusionem juris alicui competentis præsumi animo fraudandi gestum, & proinde esse nullum, ex qua infinitos determinaverunt casus, quos cum referre non expediat, remitto me ad latè tradita per *Tiraq. in 1. retract. §. 3. gloss. unica, n. 17. & §. 34. gloss. 1. n. 8.* aliquid à *Cam. in cap. Imp. car. 7. lit. D. Soc. conf. 53. lib. 3. Jo. Vinc. Hond. conf. 32. n. 38. & 39. lib. 1. Nat. conf. 162. lib. 1. Cephal. conf. 179. lib. 2. Cagnet.* in materia feudali in *Ext. av. volentes*, in *cap. incip. sed an constitutus, D. Conf. de Geor. alleg. 2. 2. n. 12. Surd. conf. 382. n. 46.* ubi *n. 62.* bene resolvit contrarium; fraudem non præsumi in moriente, & *conf. 384. n. 58. lib. 3. Menuch. de præsump. lib. 5. cap. 3. 4. 5. & 37. & lib. 6. cap. 8. & 12.* unde est orta regula *Cancel. de infirmis beneficia resign.* ubi latè *Gomes. Rebus. & alii, & Mascard. conclus. 815. n. 19.* cum aliis per *Conf. de Anna in collect. num. 409.*

Sed quid moror, nonne Consuetudo Neap. *incip. & si testator*, permittit alienationem bonorum antiquorum in districtu Civitatis in vita, nolens interdicere liberis hominibus alienationem rerum suarum. Et quamvis agnatis nihil debeatur in vita de necessitate, & alienatio licito jure fieri possit lege permittente, quam consuetudo non restrinxit; sed tantum in morte; nihilominus receptissima est opin. *24. Napod.* quod si alienatio etiam in vita fiat in fraudem, non valet, ut tradit in *vers. disponere, num. 14.* & advocat *text.* loquentem in successione feudi in *d. c. 1. §. sed & res* recitans verba *Glos.* supra relata ibi, *vel si idè facit, &c.* & ita est pluries decisum *Afflic. decis. 370.* in *3. dubio*, & de donatione facta in fraudem successorum ab intestato, quibus non debetur legitima *D. de Franch. decis. 157. n. 10. & decis. 180. in fin. decis. 318.* & iterum *decis. 435. n. 35. 39. & 43.* ubi dicit, ita judicatum, *Ursil. ad Afflic. decis. 338. & 347. D. Conf. de Geor. allegat. 19. num. 60.* ubi tam in portione debita ex consuetudine, quam in legitima debita filio, & quarta debita arrogato con-
25 siderat, non idè minùs deberi ex providentia juris, licet permilla sit alienatio in vita, quam portionem deberi quoque jure successionis, & sic titulo univer-
26 sali,

fali; non autem singulari probat, *Napod. in consuetud. & si testator, in ver. perveniat, & in ver. di-*
 27 *sponere in fin. D. de Franch. decis. 89. num. 2. & 7.*

Sic etiam licet permittatur à jure in proprio al-
 tius tollere parietem usque ad cœlum, vel in eo fa-
 cere specula; non tamen id licet malo animo in al-
 28 terius damnum, vel ad æmulationem, ut traditur
 à *Salyc. & aliis in l. aliis, C. de serv. & aqua, cum*
aliis per Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 2. casu 156.

Et ratio prædictorum est illa, quam reddit *An-*
char. in suo consil. 430. incip. fuisset expediens, ubi
 cum probasset, emancipationem filix propè mor-
 tem factam ab avo in fraudem succedere debentium

29 nepti ab intestato esse nullam, opponit, quod non
 videtur fraudem committere, qui jure suo utitur,
 & quia emancipavit filiam, ut sibi prodesset; licet
 ergo ex hoc impediatur acquisitio in alium, non po-
 test redargui: quia licet facere rem suam, quæ si-
 bi prodest, licet alteri noceat in consequentiam, &
 proinde querela tertii aspirantis ad successionem vi-
 detur improba: quia in re sua quilibet est modera-
 tor, & odiosa est sollicitudo hæreditatis viventis,
 contra quem urget etiam favor ultimarum volunta-
 tum, & libertas disponendi de rebus suis. Resol-

30 vens *Anchar. oppositionem ponderat d. l. filia mea,*
 ubi quis non potest disponere, quod acquisitio,
 quæ ex eventu proximo debetur, & speratur deri-
 vari in unum, derivetur in alium, nec quis potest
 ad proprium commodum hanc spem acquisitionis
 proximæ impedire; & addit subscripta verba verè
 aurea: *Item de bonis propriis perdit quis admini-*

31 *strationem, & potestatem disponendi, si de proximo*
subest spes devolutionis in alium, l. si maritus ad fin.
ff. qui, & à quibus, l. post contractum, ff. de donat.
quia habetur pro mortuo, qui est de proximo mori-
turus, & habet tractum quandoque retro ad tempus
infirmis, ut habetur ad literam in dist. cap. 2. de
renunt. in 6. concludit in fin. ob id non potuisse in-
 directè minui jus succedendi, & sic privare ve-
 nientes ab intestato ipsi infanti, idemque probavit
 latissime *Jo. Vinc. Honded. respondens in simili casu*
 in *consil. 32. per totum, volum. 1.*

Quæ si procedunt in bonis allodialibus, & in
 successore ab intestato, ut is in fraudem excludi ne-
 queat, fortius in feudis, quorum ex tenore inve-
 32 stituræ, lege feudorum, & municipali prohibita
 est alienatio, & testamenti factio, potissime in agna-
 torum favorem per jura, quæ citat *Surd. d. consil. 382.*
num. 31. Quo casu fortior dicitur esse prohibitio,
 33 quàm illa, quæ prohibet tolli legitimam filio, ut
 bene probat *Ant. de Alex. in addit. ad consuet. si ali-*
quis moriens, num. 22. in add. incip. imò videtur,
quod pupillaris, fol. 167. in noviss.

Ex quibus omnibus colligitur prima solutio ad
 regul. *l. Proculus, ff. de damn. infec. l. nullus, ff. de reg.*
jur. cum simil. non procedere, ubi ex conjecturis,
 & indiciiis fraus ipsa deprehenditur: quia constituto de
 fraude, vel odio, ut alteri noceat, cessat omni-
 34 no dictorum jurium dispositio, ut notant *Dec. &*
Cagnol. in d. reg. nullus, & optimè Tiraquell. decla-
 rat, tradens quasdam ex conjecturis, quæ hic con-
 currunt ad probationem fraudis in *præs. retract. con-*
sang. num. 80. ver. idque verissimum arbitror, quæ
 conjecturæ sunt liquidissimæ probationes.

Secundò dispositio dict. jurium declaratur proce-
 dere, cum quis ita jure suo utitur, ut cautela aliqua
 evitet damnum absque tamen ullius præjudicio, ut
 35 in *l. servus dotalis, ff. sol. matr.* ubi permittitur illa

cautio ad evitandum damnum, & ad nullius præju-
 dicium, & proinde ob eam non fit frater verbis, aut
 menti legis; sed ut consulatur mariti sollicitudini,
 & indemnitati, secus verò ubi quis vult evitare
 legis, vel statuti dispositionem, qua vel non infertur
 damnum, vel ex cautela alteri generatur præjudi-
 cium, ita in terminis *Corn. consil. 29. in præsentis post*
num. 23. ver. nec obstat, l. servus dotalis, & latius
 idem *Tiraquell.* ita declarans alia jura concord. in
dist. præf. retract. num. 74. ver. ex quo dicit Bald.

Et tandem tertio tunc licet evitare statuti, vel
 consuetudinis dispositionem, cum his iniquè, &
 contra rationem alicui damnum immineret: hoc
 enim facere potius est damnum injuriosum à se de-
 36 pellere, quam fraudem committere, quod dolo non
 est adscribendum; sed prudentiæ *l. cum pater, §. Ti-*
tio, ibi, prudentiàs autem fecerit, junctis ult. verbis,
ibi, nec videbitur dolo fecisse, cum fraudem, idest
damnum excluderit, ff. de leg. 2. ut tradit Castr. con-
sil. 388. plus quatuor in fin. lib. 1. secus verò cum
 quis conatur eludere legis, aut statuti providen-
 tiam justa, & rationabili causa inductam, ut jus
 suum cuique tribuatur, prout in dubio præsumen-
 dum est pro legis justitia, ut per *Bald. & alios in*
l. de quibus, ff. de legib. & in cap. 1. de constit. ut idem
Tiraquell. explicat ibid. à n. 67. ad 72. 75. & 77. hu-
 jusmodi constat esse legem, quæ successionem feuda-
 lem ad proximiores sanguine conjunctos defert na-
 turali æquitate, & ex his patet, sublata esse funda-
 menta, quibus innititur *D. Præs. de Franch. decis. 1.*
num. 38.

Nec obstant, quæ tradit *D. Loffred. consil. 46. n. 23.*
ver. secundò non obstat, ubi videtur innuere non
 esse considerabilem fraudem in dispositione feudi hæ-
 reditarii, quamvis in casu *Loffr. præcessissent minæ*
 disponentis, velle gravare successorem, ut is sup-
 ponit, *num. 9. ver. ad quod fortius.*

Primò enim dicimus, *Loffr.* apertè velle contra-
 rium, prout rectè intelligit, dum pro hac parte ipsum
 citat *Cacher. dec. Pedemont. 67. n. 9. in fin. dum Loffr.*
 dicit, quod si vasallus per aliquam circumventio-
 nem, & collusionem aliquid faceret, per quod filius,
 vel agnatus privaretur integro feudo, ut rectè con-
 siderando dicit ipse, loqui *Uera. & Bald. in locis per*
 37 *eum superiùs n. 9. & 10. citatis, tunc videri; pa-*
 trem, vel alium in fraudem alienare, quando totum
 patrimonium, vel majorem ejus partem alienavit,
 secus verò in casu suo, ubi habito respectu ad Co-
 mitatum legatum alteri factum erat quid minimum.

Secundò, ut patet ex verbis *Loffr.* ipse loquitur,
 ubi testator reliquit successori magnum Comitatum
 bonorum feudaliū, & bona burgenfatica, ipsum
 verò gravavit in aliqua modica quantitate in pecu-
 38 nia, de qua in themate consilii in casu autem præ-
 senti disponens privavit agnatum feudis ipsis, &
 burgenfaticis in ipsius odium alios instituens, inter
 quos casus longa est differentia.

Nec *Loffr.* unquam somniavit dicere, non posse
 in genere considerari fraudem, etiam si quis in
 odium agnati ipsum privet successionem feudi hæredi-
 tarii, nec dari fraudem in exclusionem transversali,
 nam aliàs se in continenti correxisset, quod non est
 dicendum de tanto viro.

Sed perstrictè loquens juxta terminos facti de quo
 loquebatur, dicit; *sed in hoc casu non potest considera-*
ri, quod fraus sit commissio, & sic non negat, quia
 fraus possit committi, & considerari; sed dicit
 in illo casu non esse commissam, & intendens hoc

probare in illa dispositione facta per Comitem Palenæ tam quoad feuda, quam quoad burgenfaticæ, subjicit hæc verba, *respectu feudorum, vel legitimæ scilicet in burgenfaticis*, quod incipit probare à posteriori parte, dum subjicit, *quæ in burgenfaticis, cum simus in collateralibus, non esset cogitabilis, neque fratri datur querela, nisi turpi persona instituta; merito fraus aliqua allegari non potest; illu enim solum consideratur respectu creditoris, patroni, & filii, &c.* hucusque *Loffr.* nixus fuit probare non considerari fraudem in burgenfaticis, sive illa dictio, *quæ* referatur ad legitimam, & sic ad proximiora, prout de jure est faciendæ relatio, sive referatur ad fraudem, & sic ad magis remota, utcumque illa accipiatur, erit idem sensus, *quæ legitima in burgenfaticis, cum simus in collateralibus, &c.* vel *quæ fraus in burgenfaticis cum simus in collateralibus, non esset cogitabilis*, hucusque igitur, sive bene, sive malè loquitur *Loffr.* nihil ad nos: quia loquutus fuit in dispositione bonorum allodialium, &c. quod in specie voluisse videtur *D. de Curte in d. cap. 14. post n. 14. vers. & propterea cum nihil.* Et ut probaret deinde alterum caput fraudis quoad feuda, subjicit; *sed dictus Dominus Julius non posset conqueri de onere respectu feudorum, ut supra*, ubi dixerat, gravamen esse quid minimum: *sed solum est onus in ejus personam, quæ ut hæres potuit gravari*, & ex hoc concludit in illo suo casu cessare fraudem, quia non poterat dici indebitè gravatus: quia non solum fratrem non excluderat; sed ipse solus fuerat hæres institutus ab ipso Comite, & in Codicillis iterum vocatus, ut mox subjicit *num. 27. in fin.*

Et sic non defendit *Loffred.* in feudis non considerari fraudem; sed in suo casu non jus; sed probationem deficere, ut declarat etiam *num. 26. vers. præterea Bal.* dum explicat, quomodo *Bal.* considerat fraudem in exclusione transversali, quod dicit cessare in illo casu, & melius in *vers. & si promiscuè*, ad idem respiciens, in ea verba prorupit, *quod si promiscuè, idest generaliter, & indifferenter fraus præsumeretur, collereretur feudatariis potestas testandi idest gravandi*, ut necessariò debet intelligi: nam de hoc 40 loquitur, quod esset absurdum, & inhumanum, negat igitur *Loffred.* præsumi in dubio fraudem in hujusmodi dispositione: sed exigit, ut illa probetur.

Et ut in totum ostenderet se nusquam negasse, posse dari fraudem: sed non esse probatam in illo casu ad excludendum odium, & inimicitias ponderat reconciliationem non recentem inter fratres; sed 41 jam diu factam annis ab hinc quindecim antea, & usque ad mortem continuatam, qua omne odium ex *com. DD. sententia* censetur obliteratum; & antiquam causam odii fuisse levissimam, rixam inter fratres extinctam longinquitate temporis, & ex actu contrario emolumentum integræ hæreditatis sibi honorabili titulo institutionis relicte, ex quo maxima apparebat dilectio, ut subjicit *num. 27. 28. & n. 29.* addit legatum factum fuisse in exoperationem copiositatis, & compensationem alterius debiti, ad quod defunctus legatario tenebatur: unde his attentis in casu contrariò, ubi conjecturæ fraudis urgerent, & multò plures, & fortiores, ut in casu, de quo agimus infra probabitur, certè consilium *Loffredi* valde pro nobis urget.

Sicut verè urgent, quæ idem *Loffred.* pro hac opin. consideravit, quam tenuit etiam in *conf. 1. n. 15. 16. & seq.* qui licet in principali articulo bene con- 42 cludat, concessionem pro se, & hæredibus ex corpore

secundum jus Francorum non efficere: quin feudum sit hæreditarium contra opinionem *Cann.* in *cap. volentes* relatum per *D. Conf. de Georgio alleg. 91. num. 55.* nihilominus rationes prædictas non reprobat; sed potius confirmat, quod iterum expressè firmat *conf. 10. n. 24. & n. 25. vers. & pro hoc etiam facit.*

Pariter non obstat *conf. Cephal. 393. num. 110. & 172. Cum sequent.* citatum per *Conf. de Anna* in suis collectaneis ad *l. cum à matre, C. de reivend. sub n. 11.* ubi citat quoque *D. de Pont.* in quodam suo *conf. imprimendo*, quod credo, sit consilium, quod audi vi factum in hac eadem causa pro Comite Saponariæ jam impresso 147. & 148. *lib. 2.* quamvis enim *Ceph.* non loquatur in materia feudali, ex aliis non obest: quoniam in themate *Cephal.* agitur de alienatione rei 43 subjæctæ fideicommissio conditionali, quam probat nullo jure esse prohibitam alienari, nec expressè, 44 nec tacitè pendente conditione *num. 31. & 80.* maxime cum alienans ignorat fideicommissum, *n. 78. & 87.* & licet fideicommissarius eveniente conditione possit alienationem revocare, tamen probat in casu suo filios alienantis, eisdemque fideicommissarios non potuisse revocare, tum quia mediante instrumento venditioni expressè consenserant, tum etiam quia adiverant hæreditatem patris, & sic duplici jure erant prohibiti revocare tanquam alienationi consentientes quos probat perinde haberi, ac si vendidissent, & tanquam patris hæredes, *n. 41. 42. 46. & 50. & quod magis est sine beneficio legis n. 68. & 70.*

Præterea *Cephal.* dum vult declarare limitationem, quam comm. tradunt *Scrib.* ad *l. cum à matre*, per ipsum bene fundatam *n. 10. & 13.* subdit *n. 110.* 45 illam procedere, quando alienatio est facta in fraudem legis, idest ne id alicui detur, quod lex mandat sibi dari, & id recognoscit à *l. non ab homine*, & iterum se magis declarat *num. 124. & fatetur*, hæredem posse venire contra factum defuncti, quando ab eo 46 solum habet, quod defunctus sibi hæredi tenebatur relinquere ex doctrina clara *Bart.* in *leg. 2. num. 5. C. de inoff. donat. Castr. conf. 446. num. 3. Gabriel. conf. 125. num. 8.* & licet subjiciat exempla de legitima debita filiis, & patrono, ut supra etiam dixerat *num. 112.* exempla tamen non restringunt ipsius dictum, quod intelligi debet juxta doctrinas, quas citat; quæ passim intelliguntur in omni eo, cui defunctus reliquit, quod relinquere debebat; unde cum negari non possit, feudatarium præsertim non habentem à Regè facultatem disponendi, & prope mortem constitutum, & supra est dictum, teneri omnino ex forma investituræ, & dispositione juris relinquere feudum etiam hæreditarium agnato proximiori nulla dispositione valente juxta cumulata per *Roland. conf. 71. n. 8.* qui optimè in eo *conf. 47.* pugnat pro nobis etiam in articulo assensus post mortem, ut supra cum adduximus *lib. 2.* ex his sequitur ut *Cephal.* quoque nobiscum sentiat.

Et hoc clarius voluit *Cephal.* dum *num. 123.* dicit in casu suo emptorem molestari non posse sub prætextu venditionis sibi in fraudem factæ, nisi fraus 48 rē, & concilio probetur juxta *Glos. & Castr.* in *d. leg. 1. C. si in frau. patr.* de qua fraude dicit nihil constare in illo casu, quod iterum repetit *num. 173.* dum fatetur veras esse fallentias, quas *DD.* tradunt ad *d. l. cum à matre*; sed ut is inquit, in illis casibus nos non versamur.

Quinimò dum supra probavimus in articulo assensus post mortem, quod testamentum de feudo hæreditario

ditario per mortem testantis efficitur omnino nullum, & invalidum velut extincta spe reconvallescentiæ juxta serè omnium *DD.* sententiam, & *Cephal.* sepius in *d.conf.* amplectitur *com.* illam limitationem, quam tradunt *DD.* ad *d.l.cum à matre*, quod hæres possit venire contra factum defuncti nullum, & invalidum *num.* 129. & 186. ubi ita dicit procedere *decis. Gram.* 93. quæ limitatio est ab omnibus commendata, ut videre est ex *Pinel.* in *d.l.1. par.3.* post *num.* 83. *limit.* 10. *Gabriel. tit. de reg. jur. conclus.* 11. *n.* 13. *limit.* 14. in specie in alienatione feudi probant *Loff.conf.* 10. *n.* 24. & ex infinitis deducunt *Hart. Pistor. lib.2. qq. juris. quest.* 4. *num.* 85. *Cacher. decis.* 67. *num.* 1. & 2. cum aliis per *Ansam sing.* verbo *hæres, D. de Franc. decis.* 83. *Vulsc. consult.* 52. *n.* 44. *Vivi. decis.* 56. igitur ex his clariss. patet *Cephal.* respondisse pro hac opin.

Ex quibus cum satis remaneat defensiva opinio in jure; in feudi successione omnino posse considerari fraudem in quolibet successore etiam transversali, ex serie facti clarè patebit concurrere copulativè omnes conjecturas, sive potius evidentes fraudis probationes non solum reipsa; sed consilio quæ excogitari possunt, siquidem præcedebat odium erga Ducem, qui dispar conjugium oppugnaverat, in cuius sententiam juere ceteri *Vrsinorum* Romani Proceres, quippè qui *D. Juliam* dudum viduam, senio, variisque morbis confectam cognoverant. Auxit odium falsus rumor, Ducem scilicet veneficio, & malis noxiis *D. Juliam* necem prætentasse, idque Proregi insinuatam, non defuit diligentia, neque unius ex Regentibus opera, ut veritas eliceretur, mortis igitur metu ad testamentum condendum fuit inducta ad beneficium Fisci, non enim hucusque blandimenta maritalia majorem vim accipere poterant in Civitate.

Sed qui exclusionè Ducis haud fatiatus, ne quoque in sui ipsius commodum dispositio verteretur, tentavit blandis verbis, cum quibus à jure adhuc dicitur vis inferri feminam ægritudine oppressam in *Calabriam* ducere, quæ dominicalis, atque obsequii gloriæ cupiditate, violentisque precibus cum Statum petiisset, illico additur aliud commentum, adinventio propinati scilicet veneni à longè absente Duce prætentatum, idque ei facile persuaderi potuit ægræ feminæ, quæ Ducem non nepotem; sed apertum hostem, quia sic erat viro sibi dilecto, existimabat, & quia semel malus &c. tantam hujusmodi commentis fidem præstitit, ut precibus Præfidi Provincie oblati contra veneni propinatores gravem querelam exposuerit, ubi selecto inter Auditores *Pecorello* causæ Judice, ac vindice, nihil credendum est, quod attentare neglexerit contra Ducem, & ut vitæ conservatori, & liberatori viro gratias referret, ajunt priori testamento irritato secundum condidisse in ejus integrè beneficium, vel mortua, ut Dux contendit, vel momento temporis ante, ob cujus mortis vicinitatem non idè minus cessat fraus ut ex *Bal.* & aliis tradunt *Alo. tract. præ-*
sump. reg. 3. *cap.* 4. *n.* 4. *Gram. decis.* 42. *n.* 5. *Masc.* *latissimè concl.* 179. in *fn.* etiam si assertio sit jurata *Menoch. de arbitr. casu* 89. *n.* 30. sed insurgit præsumptio, ut mortis cogitatione perturbata pro mortua jam habita fuerit, argumento *l. hac consultif. §. at enim humana, C. qui testam. facer. poss. l. jubemus, C. de testam. Bal.* in *lextraneum, C. de hered. inst.* in quo testamento licet visa fuerit testatrix Fiscum instituerè in feudalibus; tamen effectus di-

spositionis illuc tendebat, ut viri commodo cederet, quidquid ex universa hæreditate superfuisset: sciebat enim adèd hæreditatem exhaustam, ut pretium feudorum non sufficeret creditoribus, à quorum onere exemit omnino virum hæredem allodialium, & quia Fiscus poterat obæratam contemnere, ut tegeter odium in Ducem, illum in eum casum in feudis substituit, ita tamen ut nunquam feuda apprehenderet, nisi integrè perfoluto ære alieno, ut eum saltim commodo possessionis medii temporis, quod solum sperari poterat, privaret, nec veritas fuit Fiscum etiam onerare prosecutione litis Civitatis *Strongoli*, ut vir intra decem menses de illa investiretur ultra alia prælegata, quæ omnia indicant majorem fraudem, cum quis ita actum facit ne fraudem fecisse videatur, *l. isa fidei ff. de jur. fisci* cum concord. per *Tiraquell.* in *præfat.* 1. *retro. n.* 18.

Et sic multò plures, & fortiores urgent hic conjecturæ fraudis simul junctæ, quam sint illæ, quarum alteram tantum alternativè sufficere tradit *Napod.* in *d. consues.* & si *Testator, verb. disponere*, ubi multa cumulant *Add. n.* 14. ut actus reddatur nullus, & ferè omnes concurrunt illæ, quæ sparim à *DD.* congeruntur, inter quos latè *Menoch. de arb. centur.* 5. *casu* 470. *lib.* 2. *Mascard. de probat. cap.* 815. & in materia fraudis resultantis ex vicinitate mortis latè *Cassan.* in *cons. Burgun. rub.* 4. §. 3. *Des heritages, n.* 2. & d. §. 3. in *princ. ver. par. donation, Tiraquell. l. si nunquam, verb. donatione largitus, num.* 134. *Cotta* in *ver. extremo*, & in *ver. mortis extremo, Dec. cons.* 235. 245. 525. & 659. & de fraude in casu Consuetudinis nostræ optimè *D. Conf. Georg. alleg.* 22. *per totam*, & in terminis in alienatione feudi in fraudem successoris idem *alleg.* 20. *n.* 38. & in hac eadem causa circa nullitatem refutationis ultimi Principis *Biliniæ alleg.* 2. *num.* 45. & abundantiss. *Menoch. d. cons.* 226. à *num.* 53. ad 140. *lib.* 3. *Surd. d. cons.* 382. à *num.* 46. ad 71. & *cons.* 384. à *n.* 56. ad 66. *lib.* 3. omnino legendi, quibus, dum dicunt fraudem probari ex inimicitis præcedentibus, &c. ausis odii illud tantum addo, sufficere adesse causam odii, ut censetur contractæ inimicitie, ut per *Panor.* in *cap. accedens* *l. 1. vers. quid autem, at lite non contestata*, licet inimicus ostenderet diligere, *cap. 2. cum sequenti* 3. *q. 5. Felin.* in *c. cum oporteat*, post *n. 5. de accus.* quia non attenditur justitia, vel injustitia causæ inimicitiarum; sed sufficit factum præcessisse *l. 1. ubi Bar. ff. de his, quibus* ut indi *Pan.* in *cap. repellantur, n. 4. de accus.* ubi probat etiam eum, qui fuit causa inimicitiarum, posse de inimicitis excipere, argumento *hæc timorem ff. quod metus causa*: quia lex non curat, si est justa, vel injusta, idem *Pan.* in *cap. meminimus, num.* 10. *de accusat.* nec requirit odium; sed causam odii, *Pan.* in *cap. cum l. & A. n. 22. de sent. & re jud.* etiam si dissimulent. *Alex. cons.* 127. *n.* 19. *lib.* 4. *Cephal. cons.* 710. *n.* 40. *lib.* 5.

In qua fraudis pertractatione illud pro coronide advertere libet, non idcirco fraudem cessare in casu præsentis, quod Dux *Gravinæ* adhuc juvenis liberis careat, quia non ex hoc majus jus prætere potest fiscus, siquidem non ex quo quis liberis caret, est suis bonis, & juribus privandus, præsertim quia hæc fraus bene potuit considerari in *D. Julia* disponente jam in senili ætate constituta, non in succedente juvene, & robusto, qui licet filios hodie non habeat, potest tamen filios in futurum procreare, & ob id dum *DD.* considerant hujusmodi fraudem in disponente loquuntur de eo,

57 qui ad eam ætatem pervenit, ut filios habere non possit, ut ait *Glos. in dicto §. sed etiam res, in ver. in fraudem, per quos fiat investitura*, ubi advertenter *Iser.* loquitur de sene, vel castè nato, aded ut nulla sit spes suscipiendæ sobolis, ut etiam facit *Napod.* in 58 *d. Consuet. & si testator, ver. disponere, num. 14. Afflict. decis. 370. num. 13. in fi.* & ita loquuntur omnes *DD.* citati à *Surdo d. conf. 382. num. 51.* & clarior hoc voluit *Isern.* in *§. prætereo ducatus, ubi Alvar. Afflict. & alii.*

Ex qua consideratione fraudis, cessat omnino oppositio, quæ fieri posset à fisco, quod non valeat dispositio quodam corpus feudi, valet tamen quodam æstimationem.

Primo, enim dicimus hodie opinionem contrariam, ut legato sepdo hæreditario alteri, quam proximè successurp non debeat æstimatio validioribus rationibus, majori *DD.* numero, autoritate, & doctrina, contrariæ partis sectatores superantem, & quod magis est autoritate rerum judicatarum esse sulcitam, quæ velut interpretatiæ latè in conflictu opin. haud dubiè facit jus in Regno juxta not. per *Afflict. decis. 169.* ut patet ex latè traditis ab *Ann. seu. in repet. consil. num. 139. cum sequentibus*, & in *alleg. 125. 126. 127. & 140. Intriglio. de feud. consuet. 1. quest. 122. Consil. de Anna*, qui sequitur eandem opinionem in *addit. ad præd. allegat. patris*, & in specie in *alleg. 127. in fi.* ubi refert ita judicatum de anno 1582. in causa illorum de Suriano jundtis Tribunalibus cum interventu Illustris. Generalis Visitatoris, & in *conf. suo 87.* ubi sigillatim recenset omnes, & addit, quod licet *D. Reg. de Pont. scripserit pro contraria parte in conf. 88.* tamen postea legendo feuda ipso audiente se correxit, ut *Rolan. Cur. jan. & Menoch.* quoque in hoc articulo contigisse refert *D. de Cur. c. 19. n. 70. 1. p. divers.* qui testatur pro hac parte iterum judicatum in causa fororum de Veneto, & validissime pro hac opin. pugnat *n. 82. vers. secunda questio, & n. 87. usque ad fin.* ubi inservit literas Invidis. Philippi II. de anno 1596. maximè huic negativæ sententiæ faventes, & *n. 103.* refert decisiones, & primarios Regni Advocatos, & Magistratus, & eam sequitur etiam *D. Bambac.* in suo respons. pro Principe *Asculi.*

Secundò, sit vera contraria opinio, ut debeat æstimatio; illa tamen fallit, cum dispositio sit in fraudem, & odium successoris, ut per indirectum privetur feudi successione in specie *Freec. lib. 3. in diff. feud. ex pacto, & feudi hæreditarii, c. 12. in fin.* qui tenet affirmativam cum hac declaratione, idemque supponunt omnes præcitati *DD.*

Tertid, in casu præsentis non potest tractari articulus, utrum æstimatio debeat, quia illa inspectio cadit, cum nihil aliud dispositioni repugnat, nisi quia is, cui feudum est legatum, non est proximior à lege vocatus: cum enim de uno disputatur, reliqua omnia præsupponuntur habilia, at hic nulla est omnino dispositio, ex aliis, igitur quod nullum est omnino, nullum potest producere effectum.

Et sic etiam cessat quoque ob id retentio corporis feudi pro consequenda æstimatione, tum quia nulla debetur æstimatio, tum etiam quia si quid fiscus præterdit in hoc, debet sua jura proponere, & ordinariè dirigere gressus suos Duce prius in possessionem immisso jure successorio feudorum, ut dicit *Bal.* in *c. 1. de succ. seu.* non enim competit retentio pro debito sine hypotheca, nisi saltim pro altero

debito, quam eo, cujus causa de retentione agitur, si res hypothecata, quomodo procedit *text. in l. unica C. etiam ob chirogra. pecun.* & explicat *Negafan.* in *4. membr. 5. part. de pignor. n. 2.* quem limitat pluribus aliis modis; idem *Negafan.* in *3. memb. 5. par. num. 46. & 49. Regens Lanar.* optimè in puncto loquens in materia feudali *conf. 79. num. 24.* & supra *num. 19.* & sic etiam quando res pervenit ad aliquem vitiosè, idest non servato juris ordine; & parte inaudita; quia tunc teneta non est confirmanda ex traditis per *Cacher. decis. Pedem. 34. num. 26.* maximè quando res non fuit tradita creditori ex causa illius debiti, ut declarat *Bayr.* in *l. si non fuerit, §. si centum, ff. de condit. indeb.* cum aliis à *Surd. decis. 46.*

S U M M A R I U M.

- 1 **T** Ex. in l. fin. C. si quis aliquem test. prohib. limitatio, & quando ejus decis. procedit, n. 2.
- 2 **D**olus ex falsu suggestione; imò mortuus ex eo probatur, num. 3.
- 4 **T** ex. in l. 1. §. si ff. de offic. Procur. Cæs. ad casum nostrum applicari non potest; & in quo casu loquatur, n. 5. & 6.
- 7 **P**luribus ostenditur fortiori ratione à Rege nostro excludendum fore testamentum *D. Julii Ursinæ*, quam fuerint exclusæ refutationes ultimi Principis.
- 8 **F**raus, & adium successorum fuerunt in causa, ut refutet omnes excludere ut.
- 9 **T**estamentum furiosi rectè disponentis valet, idque in omni actu prudenter gesto, n. 20. etiam in sententia fatui Judicis, n. 11.

A R G U M E N T U M.

Testamentum uxoris ad viri beneficium quando redatur nullum, cum ultra blandum sermonem aliis concurrunt conjecturæ, ex quibus dolus arguitur ad declarationem *l. ult. C. si quis aliquem testari prohibuer.* Principem, hæreditatem aditam ab ejus procuratore, quam credidit lucrosam, compertam damnosam repudiare posse, quomodo procedat ad intell. *tex. l. 1. §. ult. ff. de off. Procur. Cæs.* & fortiori jure respiciendam à Fisco hæreditatem *D. Julii Ursinæ* ultimæ *Bisliniani* Principis, quam jure excluderit refutationes *Nicolai Berardini Sanleverini* ex pluribus juris considerationibus dilerte ostenditur.

C O N T R O V E R S I A I V.

Ultimò principaliter est nullum testamentum ex alia ratione, scilicet personæ per quam idest viri, cum ultra blanda verba ex prænarrato facto notorio dolum adhibitum negari non possit; urgebat enim viri juvenis, & cupidi luasio in ægram languentem longè à patria absentem, illuc data opera ductum medicis palam repugnantibus, & de imminente morte protestantibus, ubi non erat ei consilium, neque consilarii præter viri familiares; unde dolus præsumitur ex variis conjecturis, & qualitate facti; quo casu limitari *tex. in l. si. C. si quis aliquem testari prohib.* pluries decisum est in *S. C.* ut testantur *dec. Aff. 69. & Præs. de Fr. dec. 180.* & novissimè audio decisum in testamento condito per uxorem *Tiberii de Januario*, siquidem *tex. in d. l. ult.* procedit, cum solæ blanditiæ intercedunt; ut observat *Menoc. de arb. lib. 2. cent. 4. casu 394. n. 42.* hic autem ex sola falsa suggestione veneni, quæ deinde vana comperta est, dolus palam arguitur, ut ex *Glos. in l. item*

item si pretio, §. quemadmodum, ad finem, ff. locati, probat *Noviz. conf. 22. num. 26.* sicut ex suasionem colli-
4 gari quoque nedum dolum ex proposito; sed probari coactionem, compulsionem, & metum, docet *Cravett. conf. 192. numer. 12.* & utrunque *Moros, resp. 28. n. 10. & 15.* Et hoc casu non solum testamentum redditur nullum quodad ipsum virum; sed etiam quodad Fiscum similiter institutum ipsius opera, & artificio, ut sublineretur dispositio ad ipsius beneficium facta sub clypeo fisci, ut docent *Dyn. Petr. Cyn. & Bal. in l. 2. C. si quis aliquem testari prohibuer. Bar. & alii in l. ult. ff. eod. Menoch. d. casu 395. n. 11.*

Qua nullitate testamenti ex tot causis in promptu apparente non potest hic applicari *tex. in l. 1. §. ult. cum sequ. ff. de offic. procur. Caesar.* ubi inquit *l. C. hoc esse principium in procuratore Caesaris: quod si Caesar haeres instituat miscendo se opulenta hereditati, heredem Caesarem facit; quod si postea hereditas solvendo non sit, re perspecta consulitur Imperatori*

Loquitur enim ille *tex.* cum Imperator solemniter, & legitime fuit institutus in testamento valido: ex quo Princeps possit deliberare, an velit adire, nec ne: ibi enim est supponendaabilitas terminorum, ut semper *cap. 2. de atate, & qualit.* At in casu praesenti cum Rex noster non possit adire, frustra dubitamus, an id liceat procuratori Caesaris, praesertim postquam Rex ipse iustissimus apposuit manus, & pendet consultatio, an possit adire, nec ne.

7 Et insuper ille *tex.* procedit pendente quaestione facti, scilicet, an haereditas sit solvendo, nec ne; non autem pendente quaestione, & articulo juris, an possit iure, fiscus haereditatem capere, vel non, inter quos casus est longa ratio differentiae; & non sine mysterio loquitur in haereditate notorie opulenta; quasi aliud sit insuspecta.

Novissime considero, hunc eundem casum fuisse in fortioribus terminis decisum; siquidem si Sua Majestas invictis Regis nostri praevio Consilio Supremorum Magistratum Regiae Camerae, Sacri Cassili, & Collateralis refutationes sibi factas ab ultimo, & vero Principe Bisiniani de gente Sanseverina contempsit, fortiori jure non est habenda ratio testamenti D. Juliae, quod ex subscriptis evidenter patebit.

8 Primò: quia ille verus Princeps plures in vita fecerat refutationes, quae praedjudicabant agnatis in quaerendis tantum, hic autem cum dispositio sit facta in testamento, quod constat sumere vires post mortem, obque id agitur de praedjudicio agnatorum in dominio illico post mortem quaesito, ut est supradictum, & facilis praedjudicatur in quaerendis, quam in quaestis, *Jason. in leg. filiusfamilias, §. divi Severus, numer. 8. ff. de leg. 1.* & in terminis nostris *Anna in repet. rubr. de vasa. decrepit. atate. numer. 259.* & in *Constit. constitutioem divae memoriae numer. 136.* & multa *Tiraquel. ad l. connub. Gloss. 5. numer. 31. vers. illud agitur,* & in actu inter vivos potissime se fundavit *D. Praef. Sallustius,* qui tunc validissime partes Regii Fisci tuebatur, ex quo dubium non est, quin fortiora fuerint illa jura, quam haec ex testamento D. Juliae.

Secundò, refutationes antedictae fuerant pluries à Procuratore Fisci acceptatae in vita Principis refutationis, & sic tempore habili, quod Fiscus contendebat sufficere saltem, donec Rex deliberasset, ex *d. l. 1. in fin. cum sequ. ff. de offic. procur. Caesar.* hic autem non solum non à Rege; sed nec à Procuratore Fisci fuerunt testamenta tempore habili, nec postea acceptata, quinimò nec acceptari potuerunt.

Tertio, quamvis in eo casu fuerit allegata inhabi-
9 litas personae Principis ex quo prodigus; potissime tamen, qui nullitatem refutationum tuebantur, se fundaverunt in fraude, & odio ad exclusionem agnatorum, ut in *alleg. 2. D. Georgii n. 45. & alleg. D. Bambac. numer. 18.* quae multò fortius viget in casu praesenti; insuper prohibitio alienandi, & disponendi facta D. Juliae ab Excellentissimo Prorege cum ejus Senatu causa cognita, plus operari debet. quam in primo casu prodigalitas, maxime concurrente prohibitione legis ex diversis causis supra fundatis, quo casu fortior fit ipsa prohibitio.

Quinimò defectum integritatis personae cessare allegabatur in Principe, qui ex diversis justis, & necessariis causis à Fisco ponderatis videbatur, ut quilibet prudens refutasse, nempe ut creditoribus satisfaceret, ut sibi, & filiis naturalibus de alimentis provideret, ut diversis de se benemerentibus gratum ostenderet, & ut saluti propriae animae consulere, & dum Princeps adhuc vivens id fecerat, poterat à Rege plures consequi gratias, & diversis honoribus decorari, quae omnia argumento
10 esse potuerunt Principis resipiscendae, ac proinde ejus dispositionem validissimam judicari, ut à centum viris in Romano Senatu judicatum fuisse testamentum cujusdam Tutidani furiosi, & insani rectè disponentis refert *Valer. Maximus lib. 7. cap. 8. Magis enim (ut Galer. ait) centum viri, quod scriptum esset in tabulis, quàm quis eas scripsisset considerandum existimaverunt;* refert, & sequitur *Joann. And. in cap. fin. de success. ab intest. Bald. in cap. 1. numer. 2. per quos fiat invest. Afflict. decis. 143. numer. 5. Ursil. dec. 287. numer. 8.* quod procedere in omni actu, & dispositione à stulto, & furioso prudenter facta, tradit, & decisum testatur *Buer. decis. 23.* idemque in nostro *S. C. Gram. dec. 73. numer. 38.* qui ampliat
12 etiam in sententia lata à fatuo Jure, referens sententiam fatui Parisiensis, & cum his sentiunt *Rom. Soc. las. Corn. Ruin. Covar. & alii relati à Mascard. conclus. 39. & 825. numer. 13.* quorum opinionem, ut com. & veram tuetur *Mars. ling. 380.* & pluribus exornat. *Card. Mantica de conject. ult. vol. lib. 2. tit. 5. n. 7.* quam procedere etiam si talis fatuus esset subcuratore constitutus probat multis relatis *Thef. dec. 92.* cessant tamen haec in muliere senio, & morbo confecta, quae licet non fuerit declarata, prodiga, nihil tamen à Prodiga distare apparuit quodad juris effectum.

Quartò, Fiscus nitebatur excludere fraudem; quia D. Lelius Ursinus immediatus successor Principis erat senior, & peioris valetudinis, unde justè poterat credere, & sperare juxta naturae cursum se ipsi D. Lelio superstiturum, nec non habebat Princeps filios naturales, quos poterat legitimare quae quidem cessant in D. Julia, cui vix vitae nedum spes ulla generandorum filiorum aderat, atque hi Duces juvenes successores, supererant.

Quintò, dicebat Fiscus quodad Statum Lucania hoc esse clarum: praetendebat enim in eo Principi nullum futurum successorem; nam D. Lelius licet in tertio gradu non erat audiendus, tanquam non haeres D. Felicis Sanseverinae, cui fuerat promissus in augmentum dotis nec etiam Dux Gravinae; quia ut in quarto gradu Principi conjunctus descendens ex foemina non poterat ei succedere, & sic non erat, cui fraus fieri potuisset.

Sextò, & tandem Fiscus in illo casu non solum non negavit; sed expressè decrevit succedente D. Lelio

lio Principi, verum successorē futurum Ducem Gravinæ; sed satis nitetur prætensioni Comitis Saponariæ, qui tunc Fisco adhærebat, cujus Comitis prætensio cum sit annihilata ex decreto postea lato pro D. Julia, & ex superius traditis, clarè patet illius cessiones omnino procul arcendas, & ob id cessat quoque omnis Fisci prætensio, qui (circumscripta dispositione D. Julię) non est inter colligantes, nisi ratione solius interesse futuri ex causa devolutionis post mortem Ducum Gravinæ, & Sermonetæ, sine filiis, & idèd non licuit ex hoc magis ipsum instituere, nec ei cedere, ut efficiatur Dominus, & habeat interesse de præsentati, ex quibus satis patet fortiori ratione esse excludenda testamenta D. Julię, quam fuerint exclusæ refutationes Principis.

A D D I T I O N E S

Ad primam Controversiam.

Super successione Principatus Bisiniani.

Ad num. 1. cum seq. de plenitudine potestatis, non de facili admittenda in supremo Principe, quod sit subditus legi, justitiæ, & honestatis, licet non solemnitati legum.

Quod non possit auferre dominium, nisi soluto pretio.

Et quomodo iustus differat à Tyranno; videndas plenissime *Rimn. jan. cons. 45. vol. 1.*

Et qua magna æquitate, & justitia Princeps præditus esse debeat, ex *Joanno Redin. J. C. Hispano de Majest. Princip. Melina de Hispano primog. cap. 8. num. 31. à terg.*

Quod Princeps debet cavere ab omni re illicita, plusquam alii, *Afflict. in consil. scire volumus, num. 9.* ubi citat *Bald. in l. pen. ff. de hered. instit. & proinde raro plenitudine potestatis uti debet secundum *Bald. in leg. 2. num. 3. Cod. de comm. rerum alienat. & in dubio præsumitur disponere secundum jus commune, nec uti plenitudine potestatis post Innocent. Abbas. & Jason. videndus Dominus socer Camill. de Medic. consil. 71. num. 33. & Mynsinger. consil. 4. decade 12. ubi num. 2. agit, utrum testamentum Sigismundi Poloniæ Regis valeat omittis solemnitatibus, & ibi in discursu consilii pluries meminit de bonis, quæ dicto Sigismundo Regi obvennerunt à Regina Bona Sfortia ejus matre.**

Et an Rex debeat servare solemnitates *Roland. à Valle in tract. de consecr. invent. secunda parte, versic. tertio quaritur, & in quinta, & ultima par. vers. homo magna sanctimonie, & alia æquitate, & justitiam Principis tangentia per Bald. in l. 1. num. 1. ff. de cons. Princip.*

Ad num. 6. de invaliditate alienationis contra prohibitionem à Principe factam adde *Franc. decis. 17. n. 4.*

Ad num. 8. *Afflict. in consil. scire volumus, num. 6.*

Ad num. 13. testamenti factionem esse de jure naturæ ex *Covar. & aliis probat Thesaur. decis. 34. post num. 3.*

Ad num. 14. quod supremus Princeps possit ex causa interdiciere testamenti factionem, adde omnino *Anna alleg. 65. num. 4.* sed aliqua in contrarium vide per *Covar. lib. 3. cap. 6. var. resol. num. 7. vers. quind licet; sed si bene ponderetur doctrina Covar. non obstat, ut colligitur ex dictis per eum ibi*

num. 3. vers. septimò bis suffragatur, & vers. septimum, quod ex Cursio, ubi bene probat, Principem posse præjudicare investituris.

Ad num. 14. *vers. nec obstat, adde Frecciam de subfeud. quest. 31. num. 5.*

Ad num. 15. & 16. alias limitationes ad *Inquisitio, C. de solut. tradit Gabriel. de ver. sign. concl. 9. & præsertim num. 8. in fin. Menoch. in resp. 2. causa Finariensis, num. 75. impresso post tractatam de interd. possess.*

Ad num. 26. adde *Peregr. de fideicom. art. 51. num. 58.* qui etiam de communi testatur.

Ad num. 27. & 59. assensum in contractu cum Principe inito non requiri, adde *Dom. meum de Medic. consil. 168. num. 17. Frecc. de subfeud. citata quest. 31. de Franch. decis. 48. num. 3. ubi num. 4. refert, fuisse decisum, Regium assensum requiri, quotiescunque refutatur feudum quaternatum secundum quid soli Baroni Domino immediato, quod etiam comprobatur *Anna in repetit. rub. de vas. decrep. araxis, num. 141. Camer. in d. cap. Imperialem, car. 73. à ter. in 5. conclus. lit. H. cum seq.**

Ad num. 30. Fiscum in dubio semper uti jure privati, exceptis casibus, in quibus expressè invenitur privilegiatus, adde *Barb. in 7. par. leg. 1. ff. sol. matr. num. 8. & melius num. 19.*

Ad num. 55. adde *de Franch. decis. 131. num. 36.*

Ad num. 67. contractus posse fieri in testamento, & cum illo misceri, adde *Camer. in d. cap. Imperialem, lit. I. vers. quodam tertiam, fol. 60. Frecciam de subfeud. in 21. limit. ad Const. Constitutionem Divæ memoriæ, fol. 117.*

Ad num. 68. post mortem dispositio de feudo convalidari non potest adde *Camer. in d. cap. Imperialem, fol. 28. col. 1. in fin.*

Ad num. 86. & 87. de assensu post mortem, adde *de Franch. decis. 163. num. 9. Gizzorellum in decis. 2. Dominum meum de Medicis in consil. 104. num. 19. Capyc. in investit. feud. in vers. feudales assensus, limitat. 2. fol. 77. Camer. in d. cap. Imperialem, fol. 46. à ter. lit. P. cum col. seq.*

Ad num. 108. adde *Thesaurum decis. 32. num. 9.*

Ad num. 88. adde *Frecciam de subfeudis quest. 5. num. 7.*

Ad num. 117. voluntas morte non revocatur; sed dicitur, voluntatem cessare; adde *Mascard. de probat. lib. 2. conclus. 1016. num. 6. Loffred. cons. 8. n. 26. cum sequen. Anchar. cons. 161. post num. 7. Annam alleg. 82. num. 12. ubi allegat Andr. citantem *Laminotem, ff. de ritu nups. & alia.**

Ad num. 117. in vers. sed hic tantum adverso, pro confirmatione eorum, quæ tradita sunt ad intellectum, *l. cum hic status, §. ait oratio, ff. de don. caus. mor. vid. Thesaurum in decis. 124. Surd. in decis. 111. & 206. in materia donationis factæ absenti, Notario pro eo stipulante, an egeat acceptatione, & an sit valida si non fuit acceptata in vita donantis, *D. de Franch. decis. 339. Ozasc. decis. 33. Thesaur. dec. 70. & 126.**

Ad num. 125. adde Principem nec de plenitudine potestatis posse derogare juri vocatorum ad majoratus successionem absque legitima causa: etiam si ipse majoratus ex Regia facultate institutus fuerit, & si yè jus illud certum sit re, vel spe quæsitum agnatis, quod post cæteros ab eo congestos pluribus exornat *Molin. de Hisp. primog. cit. cap. 8. num. 31. Covar. lib. 3. variat. resol. cap. 6. Castil. Hisp. postea visus controvers. juris lib. 2. cap. 28. & lib. 3. cap. 6. & 28.*

AD.

A D D I T I O N E S

Ad secundam Controversiam.

In eadem causa.

AD num. 1. & 2. ad tit. de alien. morand. judic. & ad tit. de litigios. adde *Surd. decis.* 172.

Ad num. 3. & 4. de Fisco adde *Craves. conf.* 280. in fin. volum. 1.

Ad num. 14. ad tit. ne liceat potentioribus, adde *Eve- rardam conf.* 2. num. 15. 16. & 17.

Ad num. 24. de Urbe Bari, & Regibus Apuleæ, & de eorum coronatione, videndus *Freccia de subfeud. lib. 1. c. de antiquo statu Regni, §. priusquam annus Christi, num. 4. cum seq.*

A D D I T I O N E S

Ad tertiam Controversiam.

In eadem causa.

AD num. 5. & 6. & quod deterioris conditionis sint filii, quam agnati, illudque vindicet sibi locum etiam in successione, Regni, adde *Lanar. confil.* 1. num. 14.

Ad num. 8. feudum hæreditarium mixtum quale sit, & qualiter differat ab hæreditario absolutè.

Quod remaneat in omnibus ex pacto excepta qualitate hæreditaria, ut in eo non possit quis succedere, nisi sit hæres.

Quod de eo non possit disponi in præjudicium agnatorum.

Quod non veniat in petitione hæreditatis, vel restitutione fideicommissi, nisi fideicommissarius sit ex vocatis in prima investitura.

Quod deferatur hæreditario jure.

Quod in eo succedens debeat esse hæres primi, vel ultimi decedentis, & quod transeat ad agnatum, qui non sit hæres, quando hæreditas est à lege delata; sed ablata ab homine, vide doctissimè per *Sard. in conf.* 63. vol. 1. ad comprobationem eorum, quæ tradit *Anna sen. alleg.* 125. & 126. ubi *Consiliar. de Anna fil. in addit. Dominus meus de Curte in 1. par. de feudis, cap. 14. num. 60. Dom. Confil. de Georg. alleg.* 20. ubi pro hac opinione enumerat 28. DD. quidquid comminiscatur *Confil. Gizzarell. decis.* 28. cujus motiva resoluta remanent ex solida doctrina dictorum Regni Sapientum.

Ad num. 13. ad ornatum *Glof. in constit. ut de successi- onibus*, adde *Lanar. conf.* 1. num. 22. post *Anchar. conf.* 339. relatum per eundem *Lanar. ibid. num.* 39.

Ad num. 15. adde *Lanar. citato conf.* 1. num. 22.

Ad num. 54. ad materiam fraudis adde omnino *Thessaur. jun. lib. 2. qq. forens. cap. 76. per totum*, qui non solum latè confirmat dispositionem in fraudem successoris in feudo esse nullam, & invalidam, & interdum concedendam esse actionem revocatoriam; verum quod magis est, si feudatarius habens feuda, & bona libera allodialia, disponat de bonis liberis, illa legando, & distribuendo, ex quo necesse sit pro solvenda dote filiabus, quæ ex decreto Ducali debetur in subsidium super feudis, recurrere ad feuda, ex quo præjudicetur Agnato alias successu- ro, vel Domino; censeri hujusmodi legata de bonis liberis adhuc in fraude.

A D D I T I O N E S

Ad quartam Controversiam.

In eadem causa.

AD num. 1. ad text. in *l. ult. C. si quis aliquem testa- ri prohib.* adde *Dom. meam socerum Camill. de Medecis conf.* 34. *Cavalc. de tutore, & curat. n.* 280. *Dom. Reg. Valenzuela confil.* 29. num. 50. cum sequ. lib. 1. voluntas enim libera, & spontanea non censetur, ubi suasioes, & importuna præces interve- niunt, *l. 1. §. persuadere, ff. de servo corrup. l. si su- persite, C. de dolo, Cephal. confil.* 207. num. 71. lib. 2. & paria sunt obtinere per importunitatem, & me- tum, *Boer. decis.* 101. & persuadere est plusquam compellere, & cogere sibi parere, *d. §. persuadere, Menoch. conf.* 175. num. 4. lib. 2. latissimè *Castil. Hisp.* cujus scripta novissimè, dum hæc revideo, ad ma- nus pervenerunt, lib. 3. *quotidian. controvers. cap.* 1. n. 122. 184. cum sequent. & 193. & *tomo 4. cap.* 22. num. 105. & 107.

Adde ad num. 4.

Voluntas enim per dolum a propinquis extorta nul- lius debet esse considerationis, & attendi non de- bet *Rota Marchia decis.* 129. part. 2. *Becci. lib. 1. conf.* 86. num. 22. & testamentum ad interrogatio- nem propinqui factum nullius est momenti, ut in pulchro casu decisum testatur *doctiss. Randon. decis. Pisana 43. per totam*, ubi n. 19. ita quoque decisum per Senat. Mediolanens. Non enim faciendum esse testamentum ad interrogationem propinquorum, vel à personis inteseffe prætendentibus, & suspe- ctis, plenissimè discurret, *Thessaur. jun. lib. 2. qq. so- ren. cap. 99. num. 10. in fin.* & in materia revocatio- nis testamenti, quod reddatur nullum ex hoc etiam si testator dixerit, revoco testamentum: quia vo- lo intestatus decedere, idem *Thessaur. d. tract. lib. 1. cap. 56. num. 10. in fin.*

S U M M A R I U M.

- 1 **R**eservationem vasalli de dominio utili factam in testamento, nullam jus tribuere directo Do- mino non sequuta acceptatione ipsius ante obitum vasalli.
- 2 Doctores, qui in materia feudali aliquid fundare non possunt ex jure feudalis, recurrunt per- sepe ad vastum pelagum juris communis.
- 3 Consensus contemporaneus, & retraditio neces- saria ad resolutionem contractus, & an sufficiat retraditio facta.
- 4 Feuda omnia in Regno sunt concessa ad certum, & determinatum servitium.
- 5 Taxa servitii in Regno est uniformis, nisi in feudis devolutis.
- 6 Feudatarius in feudo dato ad certum, & determi- natum servitium non potest sine Domini voluntate feudum resutare.
- 7 Resutatio inest ex natura feudi in feudo dato sine certo, & determinato servitio non aliter, & il- lud est, quod resolvitur, num. 8. & num. 38. 39. 40.
- 9 Contractus feudi est nominatus, & ultro, citroque obligatorius, & num. 10.
- 11 Feudi contractus sicut mutuo consensu contrahitur, eodem modo dissolvitur.
- 12 Retraditio necessaria ad dissolvendum contra- ctum feudi debet contemporaneo, & simultaneo consensu fieri, & num. 13.

- 14 Donatio quamvis sit contractus ab unius voluntate dependens, adhuc retrotraditionem requirit ad dissolvendum.
- 15 Contractus non perfecti traditione reali; sed tantum ficta, adhuc ad ipsorum resolutionem exigunt retrotraditionem, & num. 16.
- 17 Traditio non necessaria in venditione rei commodatæ, vel depositæ eidem commodatario, vel depositario facta, quomodo, & qua ratione contingat.
- 18 Actus facilius perficitur, quam dissolvitur jure perfectus.
- 19 Dicitur (interdum) signat regulam in contrarium.
- 20 Regula adhaerendum in dubio etiam in casibus privilegiosis.
- 21 Domini natura illa est, ut traditione queratur.
- 22 Distractus non dat titulum.
- 23 Retrotraditio ficta non sufficit, quando precessit vera in perfectione actus, & licet Bart. contrarium sentiat, in hoc à DD. non probatur, num. 24. & si est vera illius opinio, non applicatur ad casum nostrum, num. 25.
- 26 Factum est necessarium, ut jus applicari possit.
- 27 Ususfructus similitudo, qui sola refutatione consolidatur cum proprietate, nihil in hoc cum feuda habet commune.
- 28 Ususfructus cum feudi contractu plura discrimina, 29. 30. 31. 33. 34.
- 32 Feudarius habet utile dominium, quod non est aliter chymera, prout censuit Innoc. à quo discedunt comm. Ifern. & DD. & num. 37.
- 35 Dominium habens non potest à se illud abdicare sola voluntate, etiam si habeat solum utile.
- 36 Dominium utile difficilius à se quis abdicare potest, quam directum.
- 41 Institutio facta litis causa dicitur tam lite mota, quam movenda, & num. 42. 47.
- 43 Rem institui dicitur litis causa dupliciter, & n. 44.
- 45 Institutio heredis non est contra editum de alien. judic. mutand. causa facta; sed limitatur in institutione fisci, 46. & 48.
- 49 Lis dicitur cum eadem persona, etiam si sit successor actoris, vel rei universalis, vel particularis.
- 50 Dominium transferri ex hereditate, vel legato ad beneficium Fisci non est opinio tuta, & ipsa admissa, restringenda est in dispositione valida, & non in fraudem facta, num. 51.
- 52 Actus, qui non valet, de jure est, ac si non intercessisset.
- 53 Veritas contradictionis magis elucet, & roboratur,

Pro eodem Duce Gravinæ in eadem causa, objectorum resolutiones.

ARGUMENTUM.

Vasallum, sive feudatarium inutiliter refutare directo Domino in testamento feudum concessum ad certum, & determinatum servitium (cujusmodi sunt feuda in Regno) in præjudicium legitimi successoris jure aperto vocati ad ipsius successionem ex tenore investituræ, nisi ipse directus Dominus acceptet refutationem ante mortem refutantis. Veram retrotraditionem necessariam ad dissolvendum contractum perfectum per dominii traditionem, nec sufficere fictam; & an in distractu sit necessarius consensus simultaneus, & contemporaneus, de usufructu ad feudum, argumentum non est ubique

firmum ob plura discrimina inter utrumque, & præsertim translationis utilis dominii in feudis, quod probatur esse verum, & reale, non chymeram contra dictum aliquorum; institutio, vel legatum litis causa facta rejicienda, & alia pro confirmatione eorum, quæ in prima controversia sunt fundata, ut objecta adversariorum diluantur,

CONTROVERSIA V.

- 1 **Q**uod sola refutatio facta Regi per D. Juliam Ursinam in ejus testamento de Statu Bifiniensi nullum jus constituerit, non sequuta acceptatione Regis ante obitum refutantis, nec aliqua alia traditione jam plenè fundatum est in prioribus scriptis juribus, rationibus, & autoritatibus præcipuè *Andreae aurigæ Feudistarum*. Videntes verò adversarii, nullam, vel levem oriri, ac decerpi posse objectionem ex legibus feudorum, ad vastum Pelagum Juris Romanorum confugerunt, ut si ex his salubres aquas haurire non possent, saltem spargere eas in damnum Ducis Gravinensium non erubescerent.
- 2 Objiciunt adversarii in responso *Reg. de Ponte in vol. 2. noviter ædico sub num. 147.* Regulam illam contemporanei consensus, & retrotraditionis necessariam ad revocandum dominium à contrahentibus, non esse intelligendam de vera retrotraditione: sed fictam sufficere, illamque intervenisse, imò consensum Domini, non esse expetendum, nullamque retrotraditionem expectandam in casu feudatarii refutantis directo Domino, cum tali casu per viam attractionis, & consolidationis utile dominium directo uniatur, quod tandem exemplo usufructus nituntur probare.

Item objiciunt non procedere assumptum, quod Rex non debeat acceptare refutationem tanquam litis causa factam: quia nulla lis apparere inter D. Juliam, & Ducem, hæc sunt calculus omnium, quæ pro parte adversariorum adducta, ut fertur, jura Ducis decolorare aliquo modo videbantur. Cætera enim, vel ea, quæ ad exuberantiam pro Duce scripta sunt, tangunt, vel omnino à semita facti aberrant, objecta juris verum ministerium non continent, nec pervertere possunt factum in substantia; sed in præsupposito tantummodo aere confundunt, ideoque facilibus replicationibus diluuntur, *arg. tex. in l. apud Celsum, §. contra Senatusconsulti, ff. de doli mali except.*

- 4 Feuda in Regno nostro certum, & taxatum servitium habent, *Andr. in cap. Imperialem, §. firmiter de probib. feud. alien. per Feder. aded quod taxa* servitii, nec augmento, nec diminutioni supponitur *D. meus Avunculus, & Magister Præs. de Curte in 1. par. sui divers. cap. 13. num. 62.* qui ita in Camera praticari docet, ubi quod non mutatur, nisi in feudis devolutis Regiæ Curie. Eo autem casu, scilicet quando feudum continet certum, & taxatum
- 6 servitium, feudatarius non potest feudum sine Domini voluntate refutare *Glos. notab.* quæ bene disputat, & ita resolvit distinguendo feudum cum servitio certo, & taxato, à feudo liberè simpliciter, & sine aliquo servitio determinato concessio in *cap. 1. §. alt. de Capit. qui cur. vend.* & meram veritatem hanc esse docet ibi *Andr. num. 24.* glossando dicta omnium Doctorum, qui videntur contrariari, ut cum hac distinctione concilientur; posse scilicet refutari, vel non, si est sine determinato servitio feudum,

dum, vel cum determinato, ex qua doctrina resolvitur dictum Bald. in §. *Rursus, quibus modis feud. amit.* dum dicit, quod ipse est ex natura feudi ipsa refutatio, ut intelligatur, in feudo sine determinato servitio, prout esse intelligenda dicta omnium scribentium dixit Andr. qui reddit rationem in c. 1. §. *hujus autem generis, quibus ex caus. feud. amit.* ante n. 13. Bal. sequitur eandem Gloss. in *proemio, n. 12.* in d. c. 1. *nu. 20. de cap. qui cur. vend.* & in c. 1. *in fine, de vasallo, qui contra const. L. ut barri,* ubi declarat recte intuenti, quod feudum dicitur annihilari, quando sit refutatio Domino, si feudum non habet taxatum, & determinatum servitium, quod resolvit illas doctrinas extravagantes, quæ adducuntur; quod per refutationem feudum resolvitur: non enim procedunt in feudis Regni nostri, quæ habent determinatum, & taxatum servitium, eandem distinctionem Gloss. firmavit ex Civilibus Bart. post Dyn. & alios antiquos in *his cum quo, ff. de aqu. plu. arc. Præpos.* in cap. 1. §. *similiter il quarto, nu. 1. de Capitan. qui cur. vend.* Anna. repet. *rub. de vasallo decrep. atar. num. 15. & 16.* & ratio est in promptu: quoniam contractus feudalis est contractus nominatus, Bart. in *l. juris gentium, §. quiniand. nu. 19. ff. de pactis, Nat. conf. 554. num. 13. volum. 3. & 4. Roland. conf. 3. nu. 32. & nu. 147. vol. 1. Cephal. conf. 559. num. 45. volum. 4. Cochereau. conf. 59. num. 4. & ultra, citroque obligatorius Paris. consil. 1. num. 2. 1. vol. 1. Bertrandus conf. 15. num. 5. vers. 3. *quia in feudo, volum. 1. Surd. conf. 571. num. 13. vol. 4. Cephal. consil. 197. nu. 8. vol. 2.* qui sicut mutuo contractu contrahitur, ita eodem modo, nisi mutui consensus interveniat, dissolvi non potest ad *text. in l. feni, C. de act. & oblig.* & quia nullus adest contraditor vel ignarus terminorum, alias adducere auctoritates opus non erit.*

Requiritur item ad dissolvendum contractum sic initum inter Dominum, & Feudatarium retrotraditio, *l. 1. vers. etiam, C. quando liceat ab empt. discedere, & l. ab emptione, ff. de pactis,* ubique cum titulo conjungitur traditio, tunc sola resolutio tituli non inducit retro translationem domini: quis ubi ex titulo, & traditione simul junctis translata est possessio, licet titulus annulletur, vel resolvatur, impossibile est transferri dominium sine retrotraditione Gloss. *ult. in fin. quam Bald.* ibi extollit in *ult. verb. in l. 1. C. de inoff. donat.* per quæ jura ita docuit Ifern. bene declaratus in prioribus allegationibus in c. *Sancimus il 2. num. 1. in fin. vers. nam dominium. Quo tempore miles, & de feudo siq. culpa non amit. vers. ex quo non servit, ibi. Quia dominium directum, & latius num. 5. & in §. sed & res, num. 6. in fin.* dum citat *lea lege, C. de condic. ob. caus.* ubi Episcopus Lipar. literis G. & S. *Per quos fiat investit. & in tit. de vasal. decrep. atar.* ubi ipsum citat idem Episcopus d. §. 1. *de feudo sine culpa, numer. 5. Præpos. Mediol.* alio nomine Cardinal. Alex. in *leg. Imperialem, §. callidis,* post num. 1. *vers. & dixit Bald. de probib. feud. alien.* per Feder. Alex. conf. 10. videtur fortasse num. 2. *lib. 2. & conf. 92. perspectis iis num. 3. eod. lib. Jason. conf. 211. in fin. vers. & ad hoc facit, lib. 2. Consil. Georgius alleg. 31. num. 21.* unde licet D. Ponte in *tract. de potestas. Prærogis tit. de assensib. Regis super alien. feud. §. 2. n. 26.* dicant, dominium transferri suspensivè ex Bald. in *l. 3. C. de pactis inter empt. & vendit.* late per D. Franc. decis. 64. & latissimè per Giurham decis. 24. ex num. 9. ubi de more congerit infinitos; nihilominus ipsorum doctrina declarationem necessariò recipere debet, ut intelligatur juxta theo-

ricam, & distinct. Bald. in *d. l. 1. C. de off. donat.* communiter uno ore ab omnibus receptam,

Confirmantur prædicta ex illo simili, quod si per privilegium transferatur dominium sequuta traditione vera, vel ficta, privilegium, quod alias erat revocabile, efficitur inrevocabile, juxta doctr. ejusdem Bal. in *l. qui se patris, nu. 34. C. unde liberi,* cum infin. per D. Reg. Carol. Tapia in *l. fin. pars. 2. cap. 11. num. 54. ff. de constis. Princip.* cujus aurea repetitio in juventute composita, plena mera eruditione, & doctrina celebratur à DD. totius orbis, & latius de hoc scripsi pro Regio Fisco in materia revocationis demaniorum.

Ex quo apparet, quantæ efficacis sit possessionis translatio, ut contractus non resolvatur sine retrotraditione, per quæ jura ita docuit Ann. bene declaratus in prioribus; hæc autem retrotraditio debet esse contemporanea; & simultanea cum voluntate utriusque contrahentis Bart. notabiliter in *d. l. ab emptione, nu. 14.* aded quod & si consentirent de dissolvendo contractu, & postea ex intervallo superveniret retrotraditio, nisi tunc etiam adesset consensus utriusque nec contractus esset dissolutus, ut Bart. ibi perbellè tradit post Petrum antiquum Doctorem, quem ipse refert, & ante Bart. tenuit Gloss. in *d. l. ab emptione* in gloss. magna in princip. licet unica verbo, sequitur Salyc. in *l. 1. C. quando liceat ab empt. disced.* sub num. 3. Paul. de Cast. in *d. l. ab empt. nu. 4.* & alii, quod item procedit ad resolvendam donationem, quæ est contractus ab unius tantum voluntate dependens ita Gloss. in *d. l. ab empt. in gloss. magna,* Bart. ibidem, Bald. in *l. 1. C. quando liceat ab empt. discedere,* aliique passim.

Quod item ampliatur, ut procedat etiam in dissolutione contractus non perfecti traditione reali, sed tantum ficta traditione, ut tali casu nec sufficiat consensus contrahentium; sed retraditio etiam necessaria sit Gloss. Bart. Bald. Paul. & alii in *d. l. ab empt. Salyc. in d. l. 1. C. quando lic. ab empt. discedere,* quorum autoritas determinat casum nostrum: nam & si dicamus remanere in possessione directum Dominum infeudantem; non tamen sine retraditione talis contractus dissolvi potest, & remanet resolutus. Nec quicquam obsunt *text. in l. qua actione, §. interdum ff. de acq. poss. & §. interdum instit. de ver. divis.* ubi dicitur, quod si res reperitur deposita, vel commodata alicui, & deinde eadem res vendatur depositario aut commodatario, quod acquiratur eidem sine alia traditione; nam ille casus est in perfectione actus, & adfuit traditio ab initio licet non ordinata ad domini translationem, & deinde supervenit consensus utriusque contrahentis ordinatus ad translationem domini, ut aperte sonant verba illarum legum quæ uniformia sunt, & casui nostro adaptari posset decisio illarum, probandum esset, quod in hoc secundo actu solius vendentis adesset consensus, quod fundari non potest: nam quomodo dici potest venditio, si emptor non consentiat, certè nullo modo §. 1. *instit. de empt. & vendit. l. 1. & 2. C. quando licet ab empt. disced. & instit. de obligat. qua ex consensu,* per totum leges illæ loquuntur in perficiendo actu, nos loquimur in dissolvendo, quod non ita faciliter fit, *l. ficos C. de act. & oblig.* & per totum *C. de revoc. donat.* ubi notab. exempla, ibi adfuit traditio ab initio, in casu nostro, nunquam D. Julia tradidit Regi, nec ut transferret dominium, nec tenutam, & leges prædictæ in omni alio casu firmant cōtrarium, dum utuntur dictio-

19 ne interdum, quæ regulam denotat in contrarium, linter

- l. interdum, ff. qui pot. in pign. junct. tex. in l. qui prior. de reg. juris in 6. cum concordantibus, adhærendum*
 20 est regulæ etiam in casibus privilegiatis, nisi expresse reperiantur excepti *l. in fraudem, §. ultimo, ff. de milit. test. natura domini est, ut quæratur traditione l. traditionibus, C. de pactis, ad illam res semper reverti solet l. si unus, §. pactus ne peteret, ff. de pact. & dixit Bald. referendo hoc dubium, quod distractus*
 22 non confert titulum, & idè non potest retransferri dominium sine retraditione in *d. l. ab emptione post num. 2. ver. 3. quarit Gloss. & d. num. 3. insi. ibi Primo respondet, & allegat text. optimum in l. si pro fundo, C. de transac. cui doctrinæ replicari non potest.*
 Et ad id, quod objicitur ad resolvendum contractum sufficere fictam retraditionem: per constitutum, vel precarium, non est verum, quando præcessit vera traditio in perfectione actus, *Gloss. in d. l. ab empt. in gloss. magna ibi, at hic verus actus desideratur, ita intelligendo text. in leg. 1. C. quando lic. ab empt. disc. Salyc. in d. l. 1. C. eod.*
 Et licet *Bart.* ita videatur firmare licet fictam retraditionem in *d. l. ab empt. num. 6. ff. de pact. quem sequitur solus Paul.* ibidem; cujus dictum non potest substineri: nam inquit ipse, *ficta traditio est equipollens veræ traditioni*, quod quidem ab omnibus reprobat: siquidem ficta traditio non liberat ab actione ex empto, prout vera, *Gloss. in l. Julianus §. ex vendita, in verba precaria fit, ff. de action. empt. Bald. in d. l. si ab emptione sub num. 3. ubi allegat Petrum, & Cynam, Paulusmes ibidem, alique post eos, cessat igitur fundamentum Bart. quod ficta retraditio sit æquivalens veræ retraditioni; ergo ejus dictum subsistere non potest ad notata per *Gloss. & Bart. in l. 1. C. de legitim. tutor.*
 25 Sed vera sit doctrina *Bart.* ubi contemporaneus consensus, quem necessarium ex juribus supra allegatis idem *Bart.* judicavit in *ead. l. num. 14.* ubi hoc constitutum atque precarium, certè non intervenit in testamento *D. Julæ*, nec in aliis solet intervenire, & proinde objectionibus deficit jus, item deficit factum, ad quod saltem debebant advertere adversarii, prout monet *Imper. in l. ut responsum, C. de transac. Jureconfante eum in l. si ex plagis, §. in clivo ff. ad l. Aquilianam.*
 27 Et similitudo ususfructus, qui sola refutatione consolidatur cum proprietate, & acquiritur Domino, §. *fruitur insit. de ususfr.* non procedit: nam jus debile est ususfructus, *l. habentur, & l. usufructuarius novum rectorium, ff. de usufructu*, ubi nullo modo licitum est disponere, vel alterare rem, super qua cadit ususfructus ipsi usufructuario etiam, si in melius *l. ultim. ff. de usu & habit.* quod non vetatur feudatario etiam juxta *Constitut. Regni Constitutioneus divæ memoriæ in fine*, unde de uno ad aliud argumentum procedere non potest, nec regulariter illud statui *l. ult. C. de jur. & fac. ignor.*
 28 Ususfructus perit morte usufructuarii *d. §. finitur insit. & leg. corruptionem, C. de usufruct.* feudum est perpetuum *c. 1. §. ultimo in quibus causis feud. amitt. ibi, ut ad feudatarium, & hæredes suos in perpetuum pertineat, Alvar. in c. 1. §. insuper de pignori feudo d. io. D. Præs. de Carte in suo divers. c. 18. n. 14.* qui alioq. citat, insuper usufructuarius confessoria dumtaxat agere potest *l. 1. in princip. & l. utifru. §. utrum, & ibi gloss. ff. si usufruct. pet. at feudatarius tam contra Dominum, quam quemcunque alium possessorem utili rei vendicatione uti potest, l. 1. in fine, & leg. 2. ff. si ager vectigal. vel emptis. pet. l. fern. in præludis feud.*
quæst. 6. nec in usufructuario consideratur illa ultro citroque obligatio, quæ, in feudatario, ut supra retulimus, locum sibi vindicat Nat. conf. 563. ex num. 23. volum. 3. qui num. 25. etiam inquit, quod & si inter eos aliqua similitudo intercederet, ætamen quoniam feudatarius non diceretur simpliciter usufructuarius; sed secundum quid; igitur quod de usufructuario dicitur, in eo procedere non potest arg. l. hoc legatum ff. de leg. 3.
 31 Differt tandem, ne in longum protrahamur: quia usufructuarius non habet aliquod dominium *leg. rectè dicimus, ff. de verb. sign. cum concord. tradit. Bart. in l. 1. §. ult. ff. de oper. nov. nunc. ubi asserit, usufructuarius jus debile habere, idem Bart. qui resolvit contrarium de illo text. in leg. in venditione, ff. de bon. aut. jud. possid. & Jason, qui omnes objectiones removet d. l. primo, §. ult. ff. de op. nov. nunc. ut infra latius scripsi pro Domino Ducæ Nuceriæ super refutatione facta per Ducem Montisleonis ejus focerum *D. Hieronymæ Pignatellæ* ejus filie secundogenitæ controversæ: . . .
 32 Feudatarius autem habet utile dominium *Andr.* qui ita tenere omnes, excepto *Innocentio*, docet in *cap. 1. num. 9. de capit. Corradi*, & male allegatur ex adverso, quod sit, chymera: nam loquitur de chymera secundum opin. *Innocen.* qui solus omnibus fuit adversatus. ut docet *Andr. Bald. in prælud. num. 23.* qui per plura illud fundat, & subdit *nu. 24.* illos, qui hoc negant, dicentes esse chymeram, necire quid dicant.
 33 Et ex hac differentia resultat notorium discrimen in casu, de quo quæritur: nam, quia usufructuarius nullum habet dominium, imò solam possessionem naturalem *l. naturaliter, ff. de acq. poss. sola voluntate potest à se abdicare usufructum, l. 3. §. in amittenda, ff. de acq. poss. & l. 1. §. si vir uxori, cum ibi*
 34 *not. ff. eod.* at in eo, qui dominium habet, fieri non potest, ut sola voluntate à se illud abdicet, ita punctualiter inter possidentem, & habentem dominium distinguit *text. in leg. si quis vi, §. differentia, ff. de acq. poss.* quod non solum procedit in eo, qui dominium directum habet, sed etiam in eo, qui habet utile, in term. *Bart. in d. l. si quis vi, §. differentia, nu. 6. ibique num. 15. Alex.* qui declarando *Bart.* descendit ad articulum nostrum, in feudatario refutante feudum Domino, ut non possit nuda voluntate, & adducit innumeras doctrinas, & ratio *Bart. & Alex.* ut difficilius amittatur, dominium utile, quam directum,
 36 est quia utile acquiritur per contractum, qui ab offibus separari non potest, ut notatur in *l. quis ergo casus, ff. de pecul. & in l. si sine, cum §. sed quod Papinian. ff. de minor. & hoc est quod ponit gladium ad radicem.*
 37 Ad objectum, quod dominium utile feudatarii sit chymera, patet ex his responsio, & ex *Bald.* qui per quatuor jura fundat, utile dominium non esse chymeram, dicente eos, qui contrarium dicunt nescire terminos, & *Andreas* declarat, quod chymera de utili dominio non sit sua opinio, sed *Innocentii*, cui soli omnes adversati sunt, ut videre est in *c. 1. n. 9. de cap. Corradi.* quamobrem non est opus, ut insurgam contra adversarium obloquentem cum ipse *Bald.* optimè, pro me vindictam sumpserit.
 Quinimò adèd utile dominium est considerabile, ut ipsum vincat directum, & sit majoris ponderis *And.* in pluribus locis citatis per *Frec. de subfeu. lib. 2. post §. superest 4. quæst. num. 12. Cravett. conf. 411. n. 26. & 39. Raudens. respons. 1. n. 294. lib. 2. & quod licet***

licet sit velut chymera, tamen quandiu durat, vincit directum *Inrigl. de feud. censur. l. n. 19. ex And. & Hostiens. fundat. de Franch. decis. l. 31. n. 26. & 27.*

Ad doctrinam *Bald. in cap. 1. §. rursus, in quibus 38 causis feudum amitt.* ubi dixit, quod refutatio est de natura feudi, & in *cap. 1. §. hoc quoque, de success. feudi*, ubi quod per refutationem nihil à Vafallo in Dominum transfertur. jam fuit responsio tradita ex distinctione *Gloss. in §. ultimo, de capit. qui car. vend. ex And. & Bald. in pluribus locis*, ut procedat in feudo sine determinato servitio, quod est mera gratia, non in feudis Regni nostri, quæ habent determinatum, & taxatum servitium nunquam variabile.

39 *Glossa*, quæ allegatur in contrarium in *Constitutione Regni si dubitatio*, arguit multum pro illa parte, ut nuda voluntate possit refutari, sed postea arguit, & firmat pro hac parte, ut est videre maximè in *quinta col. ibi, ne tamen videamur, ita fiscum diligere, ut erremus*, & omnes rationes quæ adducuntur in contrarium, resolvuntur ex distinctione supra facta, de feudo habente determinatum servitium, vel nullum, aut indeterminatum, generalia enim, distinctione clara redduntur, ut in *l. apud antiquos* ubi notatur *C. de furtis*.

Secunda principalis objectio, quæ aliquem coloren. videtur habere, est, quia in prioribus scriptis fuit fundatum, testamentum D. Julix, suspectum esse habendum; tanquam litis causa, in eo fiscus sit institutus, & tamen non adfuit aliqua lis inter D. Juliam, & Ducem Gravinæ, arguunt igitur adversarii quomodo causa litis factum, si lis non erat, nec instituta, nec jactata institui?

Sed responsio est clara, quod si non adesset factum, jus adisteret, sed adfuit etiam factum, quia lis jam erat mota.

42 Jus non requirit, ut sit mota lis, sed sufficit, quod sub illa spe hæreditatem relinquat quis Regi, ita formaliter intellexit *text. in l. pen. ff. de hæred. inst. Bal. ibi*, cuius verba sunt hæc: *Nota contra illos, qui instituant Ecclesiam Romanam sperantes, quod Ecclesia moveat lites consortibus*, sequuntur *Ang. Jo. de Imola, & alii*, & hoc in terminis fundat *text. in l. res, §. lites cum gloss. in verb. se quis, ff. de iur. fisci*, per quem *text.* ita docuit eadem *Gloss. in d. l. pen. ff. de hæred. inst. in gloss. 1. ubi voluit text. illum* procedere, sive

43 instituat Rex, ut aliis moveat litem, sive ut non moveatur fisco per successorem, prout posset moveri alteri non tam potenti, & hoc est semper in dubio, & all. *text. in d. §. lites, & ex gloss. in d. l. g. penult. Faber. in §. ultimo quibus mod. test. infirm. lib. 2. instit. & Jo. de Imola*, qui de communi testatur in *d. l. pen.* & licet adversarii dicant, quod *gloss.* hoc non dicit, decipiuntur: nam *gloss. in d. l. pen.* opponit de *text. in l. ex hoc edito, §. alienare, vers. sed hæredem instituendo, ff. de alien. jud. mut. caus.* ubi deciditur, quod hæredis institutio non est contra edictum: quia necessitas facit cessare edictum, inquit *Gloss. ibi, in verbo non erit*, per jura, quæ allegat, subdit *Gloss.*

44 in *d. l. pen.* speciale est in eo, qui instituit hæredem fisco; ergo in eo cessat necessitas, & sic adest dolus, qui ex necessitate abfuisse præsumebatur, ex quibus apparet, quod seclusa lite de facto, sufficit, quod lis moveri possit, prout eventus declaravit, quod erat movenda, ad *text. in §. cervos, cum sua gloss. ult. & addit. ad illam, institus. de rer. divis.* & si eventus non declarasset, sufficiebat, quod ita in dubio præsumebatur ex supra alleg. adeo quod tanquam in

fraudem litis factum testamentum prædictum, acceptari non debeat.

Sed quod magis, aderat etiam lis: nam D. Julia litigaverat de eadem re cum Comite Saponariæ, & obtinuerat contra Comitem in possessorio: unde ut adimeret, vel deterreret prosecutionem petitorii, instituit Regem sub spe, ut litibus ipse Dux involveretur in petitorio, quod maximum quidem est damnum, etsi deinde victoria sequeretur *l. minor. 6. ff. de minor. Bald. in auth. si omnes, C. si minor. se ab hæred. abst. & punctualiter decidit Gloss. in l. & an eadem, in gloss. magna, ff. de except. re. jud.* ubi dicit, 49 litem motam dici cum eadem persona, etiam si cum successore actoris, vel rei universalis, vel particularis agatur; erat mota lis cum D. Julia, igitur, & cum Duce ejus successore, & per consequens jus sine facto sufficeret, ad superabundantiam, adest etiam factum, scilicet lis verè tunc mota, & existens.

Quibus sic fundatis, remanet resolutum objectum, quod ex legato, vel hæreditate transferatur dominium in fisco sine traditione, ut testatur *Peregrin. 50 de iur. fisci lib. 6. in tit. de præscript. fiscalibus, n. 3. & 4.* nam ultra quod hæc est opinio satis controversa; nam *Paul. de Castr. in l. ultim. C. de Sacros. Eccles.* sine dubio facit plures distinctiones, & concludit, non æquiparari fisco Ecclesiæ; admittit dicta opin. pro vera, quod ex legato, vel fideicommissio quæretur fisco dominium sine traditione, est intelligendum in fideicommissio, & legato valido, scilicet quando constat non esse litis causa factum; nam ex actu inutili, & fraudulento, dominium abdicari posse à vero Domino certè non video, quod pro absoluto notant *DD. in l. 1. §. si vir uxori, ff. de acq. poss. Bart. n. 4. Alex. in initio Jofante n. 12.* alique passim; 52 actus enim qui non subleat ex iuris dispositione, est ac si non intervenisset *l. 2. ff. de auth. tutor. l. quoties, ff. quis satisdar. cog. l. 4. §. condemnatum, ff. de re jud.* sine refutatione prædicta non esset translatum dominium, hujusmodi refutatio est ac si non esset; igitur nullum dominium translatum. Ex quibus magis clara remanent jura, in prioribus controversiis pro Duce fundata, ut ex *Gloss. deducitur in cap. inter dilectos, de fid. instrument. Divus Gregorius in homilia, quæ legitur in Evangelio super 8. Pascha* dum docet, quod dubium, *D. Thom. Apostoli* mirum in modum confirmavit fidem nostram.

Exitus controversiæ successioneis Status Bisiniani.

Hæc profecto causa, variis exagitata sententiis, consultationibusque sæpe sapius, non modo Neapoli in Officialium delegatorum confesso, inque Reg. Cam. & Collateralis subfelliis, verum etiam à supremis, gravissimisque Curix magistratibus disputata; demum, neque utilius, neque decentius visa est posse, quam transactione desiniri: Quod, cum utrique Majestati, Philippi scilicet III. gloriosæ memoriæ Regis, & Philippi IV. quem Deus Opt. Max. diu servet incolumen, summè probaretur, iustum fuit ad exitum perducere ipsos quoque Principes, cæterosque Proceres, quorum intererat successio, ac præsertim Gravinensium Ducem, cui nempe, senio confecto, neque spes ulla habendi successorem, neque satis firma valetudo erat, eadem prorsus omnes fuisse sententia, ab ipso litis initio certum est, quippe quibus non aliter rebus suis consulendum videretur, nilque sine antiquius, sive promptius esset, quam regis

regiæ voluntati, ut par est, obedientiam, observantiamque præstare. Et hæc quidem videre est externis ipsorum Regum litteris, primis Philippi III. die 21. Januarii anno 1613. ad Dominum Comitem de Lemos datis, secundis ejusdem 20. Februarii anno 1619. ad Ossunensium Ducem, ubi de transactione differitur; tertiis verò Philippi IV. 16. Maji 1621. ad Dominum Cardinalem Zapattam scriptis, Quibus utique litteris factum est, ut statim conventionis capita formaretur, sequereturque deinde transactio, quæ solenni postea stipulatione præcedente Cameræ consultatione anno 1622. 10. Maji perfecta est. Afferam huc nonnulla verba, quæ inter cætera in primis litteris leguntur: *Me ha parecido que accetar la dicha herencia antes de concertar las pretensiones non solo no sería util, si no muy prejudicial, y danoso, & pauld post, y assi para assegurar, y mejorar el partido en nenguna manera convendria que se llegasse à accetar la herencia si no despues d'estar convenido con el dicho Principe, y haciendose lo mismo con los de mas quedaria todo mas justificando, y no solo se conseguiria la utilidad que se presupone con satisfacion de los enteressados, pero resultaria un grã beneficio al publico, y la quietud de mis subditos estinguendo muchos pleitos entre personas de tanta qualidad.*

Et licet in consideratione, si ve ut vulgo dicitur discursu, cum de præsentis à Marchione Vallis sermo esset, ponatur, *que si cree su pretension esser dudosa, pauld tamen inferius subjungitur, pero importa mucho al Fisco dar satisfacion à todos, y ceder come arriba se ha dicho las pretensiones que ay, à fin que ninguno se pueda quejar que con la potencia del Fisco queda oprimida su justitia, y esta mira se ha de llevar particlamente en toda la direccion, y conclusion de este negotio, ubi Ducis Gravinensium rationes in ipsa disponendi interdictione fundatæ quanti fuerint ponderis, quantæque existimationis per subnexa hic earundem litterarum verba apertè ostenditur, ibi, si bien se repara por el Duca de que se hizo la prohibicion ala Princesa Donna Julia para que no pudiese enagenar, ni disponer de sus bienes, y que haviendo dexado una parte dellos al Principe su marido, me dexo à mi la otra para con esta sombra se sustentasse la disposicion que byzo, y aunque à prima facie parece que esta prohibicion se ha da extender solo por las enagenaciones entre vivos, y no de la disposicion en ultima voluntad, todo via come esto se sabrà mejor por los ministros d'esse Reino que la estabilizieron he acordado de remitirlos.*

Atque etiam prædicti articuli ambiguitas, secundis S. Majestatis litteris anni 1619. his verbis indicatur, *que por ser esta materia, &c.* Quod autem inhibicio à Prorege simul, & à delegatorum officialium consensu in Collateralis subfelliis facta æquè ultimæ voluntatis dispositionem, & alienationem per actus inter vivos amplecteretur, clarissimè patet, tum ex fide 10. Junii anno 1609. in scriptis hac de re facta ab Andrea de Salazar Regni Secretario, tum etiam ex instructionum capitibus à Camera, jussu Proregis Domino D. Berardino Montalvo tunc Præsidenti traditarum, quippe cui, sob instantem, imminentemque Principis, D. Julix Ursinx obitum, in Calabriam missi, Fiscii, & Regii patrimonii rebus providendum, consulendumque esset. Penultimum præcipuè instructionis caput, quod incipit, *Item perche à detta Principessa sã prohibito*, expressissimè declarat, nedum testamentum, sed & aliam quamvis ultimam disponendi voluntatem dicta inhibitione compre-

hendi. Instructiones prædictæ 7. Junii eodem anno 1609. à Præsidente Montoja Commissario, & à Locumtenente Suares subsignatæ servantur penès Scognamiglium in process. sequest. Status Bisiniani, fol. 10. 13. quibus de causis facta bonorum distributione inter eos, ad quos spectabat hæreditas, per quam justè hæc controversia transacta est.

S V M M A R I U M.

- 1 **A**nnua præstatio petita non per modum provisionis sed principaliter ab eo, qui præstatis alteri succedere, non debet concedi ante petitam, & decretam immisionem, & num. 2.
- 3 Alimenta, & litis expensæ decerni non debent ei, qui nullam litem instituit, siquidem super alimentis non principaliter, sed incidenter lite pendente cognosci solet.
- 4 Remedium adipiscendæ possessionis hæredi scripto vigore l. fin. requirit libellum, cum adest contradictor, & omni casu qualis qualis saltim petisio est offerenda.
- 5 Exceptio hodie constat, hodie agatur, excludit petitionem alimentorum, cum lis statim diffiniri potest, & num. 7.
- 6 Alimentorum præstatio lite pendente quare inducitur.
- 8 Tex. in l. Imperatores 17. ff. de tutel. & ration. distrah. expenditur. Et ex eo regula negativa elicitur in materia præstationis alimentorum lite pendente num. 10.
- 9 Nemo tenetur munire adversarium suum contra seipsum.
- 11 Tex. in l. fin. C. de ord. cognit. continet casum specialem circa alimentorum præstationem.
- 12 Tex. in vulg. §. de inoff. l. si instituta, ff. de inoff. test. reducitur ad tres DD. opin. dum queritur, quot requirantur, ut locus sit illius, §. decisioni.
- 13 Filius litigans cum patre, vel pauper, cum divite indistinctè alendi, ex sent. Gl. in §. vel si parens, com. reprobatur.
- 14 Tex. in d. §. de inoff. ex secunda DD. sententia requirit tria, ut sit locus illius decisi, & hæc est communis. Et alii addunt quartum. Et hæc opin. Gl. & Bart. ut verior, & magis com. etiam hodie defenditur contra modernos, num. 15. 16. & ex DD. dinumeratione, num. 17.
- 18 Doctorum antiquorum auctoritas prævalet modernis, & tres moderni, vix æquiparantur uni ex antiquis.
- 19 Deciso d. §. de inoff. regulariter non procedit in prima instantia, & declaratur dec. Afflic. 1. 1. & decisio Rotæ per Afflic. ipsum citata & num. 21. & decisio Tholos. num. 20.
- 22 Alimenta debentur agenti ad universam hæreditatem si sit filius, vel alter ex descendantibus litigans cum ascendentibus, uxor cum viro, Monachus cum Abbate, secus in aliis num. 26.
- 23 Filius habet jus in bonis paternis, eique debentur alimenta jure naturæ, dum est in quasi possessione filiationis.
- 24 Eaque debentur, nedum ab hæredibus sanguinis, sed etiam ab hæredibus extraneis patris.
- 25 Diversa ratio inter filios agentes, & extraneos quoad decernenda alimenta litis.
- 26 Expenduntur DD. ferè omnes, qui consulti loquuntur in filiis, & descendantibus, secus in collateralibus, & num. 27. & Covar. & alii n. 28. & 30.
- 29 Et pauci ex modernis apparent tenere opin. Gl. & com.
- 31 Petenti immisionem vigore l. fin. C. de edict. divi.

- debentur alimenta; si tamen sit frater, vel collateralis, non ita si sit extraneus, verum Valascus etiam in fratre id negat, & num. 32.
- 33 *Opinio eorum, qui tenent decis. d. §. de inofficioso, extendi etiam in prima instantia, & ad quoscunque litigantes etiam extraneos reprobatur, communi DD. calculo.*
- 34 *Verum dicta opin. contra com. admissa, adhuc requiruntur alia duo, nempe inopia, & argens præsumptio boni juris agentis.*
- 35 *Præsumptiones fortiores vincunt debiliores, & si sunt pares confunduntur, & in dubio pro reo.*
- 36 *Prohibitio Principis inhibentis, ne quis alienet, nec disponat, includit etiam actus ultimæ voluntatis, ex significatione verbi disponere.*
- 37 *Princeps supremus ex causa potest prohibere, ne quis de rebus suis disponat in ultima voluntate.*
- 38 *Alienatione prohibita favore certarum personarum includitur etiam hæredis institutio.*
- 39 *Testamentum non dicitur pendere ex alieno arbitrio, cum Princeps ex justa causa interdicit alicui, ne testetur sine ipsius licentia.*
- 40 *Testamentum potest conferri in arbitrium; sed non in voluntatem alterius, & etiam in voluntatem velatam, non tamen in expressam.*
- 41 *Exceptio, quæ non oritur ex testamento, vel aliud vitium invisibile non impediunt immissionem vigore l. fin. C. de edict. Divi.*
- 42 *Exceptio, quod defunctus testari non potuit, impedit immissionem, cum non requirit probationem extrinsecam, vel etiam cum incontinenti offertur probatio, sicut & generaliter omnis exceptio.*
- 43 *Alimentorum erogatio cessat, cum præsumptio boni juris, nedum in possessorio adipiscenda, sed etiam in petitorio potius reo suffragatur, quam actori, & ita iudicatur.*
- 44 *Et similiter cessat, cum adversus actorem petentem alimenta obijcitur de scriptura publica, quamvis ex adversario replicetur scripturam non officere.*
- 45 *Vel cum actor jura sua alteri cesserit.*
- 46 *Et tandem cessat quando illorum præstatio absorberet, vel grave præjudicium afferret decisioni articuli principalis, puta immissionis, vel similis.*
- 47 *Alimentorum causa licet summaria exigat tamen dilationem, siue terminum licet breviorum.*
- 48 *Litis contestatio solemnis in quolibet iudicio summario removetur.*
- 49 *Alimenta quando decerni debeant, etiam pendente lite super illorum præstatione; distinctionis fædere conciliantur dissidentes scribentium opiniones.*
- 50 *D. Præf. Amat. scripsit in eadem causa uti patrimonii advocatus post Authorem.*
- 51 *Castilli quoque tractatus in lucem prodit, vel ad manus Auctoris pervenit post hic scripta.*
- 52 *Decisio in hac causa primo loco facta.*
- 53 *Cautioni præstandæ interdum satisfieri, est decisum, ut sabrogetur obligatio simplex principalis cum assensu pro feudilibus etiam futuris.*
- 54 *Rex noster invictiss. suis Regiis literis expeditis per Supremum Consilium Italicum, mandavit suspendi decreta lata in hac causa super alimentorum præstatione. Et ita decretum est exequutum per C. Collat. Neap. num. 57.*
- 55 *Litera, & rescripta Suae Majestatis debent exequi per Excell. D. Proregem, & suum Collat. Conf. juxta Pragmaticam Caroli V. & stylum Cancellariæ.*

56 *Delegatus Regius cujuscunque causæ non potest concedere Regium exequatur.*

ARGUMENTUM.

De requisitis necessariis, ut alimenta, scilicet litis expensæ erogentur; præsertim pendente iudicio immissionis vigore *l. fin. de edict. divi*; declarantur jura, quæ de his alimentis agunt, & maximè *valg. §. de inoff. l. si instituta, ff. de inoff. test.* cujus *tex.* dispositio restringitur ad suos limites juxta opinionem antiquorum, quæ & verior, & receptior ostenditur, etiam adhibito DD. calculo contra recentiores, & ultra requisita enumerantur casus, in quibus omnino cessat alimentorum erogatio; de prohibitione supremi Principis *ne quis de rebus suis disponat*, quomodo testamenti factio pendere possit ex alieno arbitrio, & quæ exceptiones impediunt immissionem vigore *dictæ l. finalis*; in causa alimentorum utrum lis sit contestanda, & quæ dilatio sit concedenda, & quando alimenta sint decernenda etiam in lite super alimentorum præstatione.

In eadem causa super articulo alimentorum.

CONTROVERSIA VI.

UT inanis, & nullo jure suffulta, quamvis instantissime tractata appareat petitio alimentorum Dom. D. Tiberii Carrara super Statu Bifiniani, & ab ea idem petitor omnino, & justissime excludendus sit ab æquissimis iudiciis.

Illud in primis animadvertere libet, D. Tiberium non petiisse hæc alimenta tanquam pendente lite in iudicio universali petitionis hæreditatis, siue immissionis in possessionem bonorum vigore testamenti; sed petiisse decerni sibi aureos annuos decies mille, olim præstari ordinatos D. Julæ Ursinæ ejus uxori, ut clarè legitur in ejus precibus porrectis S. Majestati, *fol. 3. & 4.* extra quas nullam aliam de novo proposuit petitionem.

Unde cum dicta annua præstatio fuerit decreta, D. Julæ, non per modum provisionis, sed pro omni executione victoriæ, & sententiæ in beneficium ipsius latæ immissionis in universum patrimonium tam feudale, quam burgenfaticum tanquam legitime succeditrici ultimi, & veri Principis, non video, quomodo D. Tiberius, qui non negat, non posse se in feudis succedere, nec jura illius in universum representare; sed tantum in partem allodialium, antequam non solum non obtinuerit, sed nec petierit immissionem, ut ex actis constat, maximo cum strepitu petere valeat sibi concedi exactionem ejusdem annuæ præstationis, quam post causæ decisionem, & plenam victoriam in Collaterali junctis Tribunalibus exclusis omnibus colligantibus D. Julia pro omni successionis emolumento obtinuit.

Repugnat enim huic petitioni rubrica, & totus titulus, extra, *ut lite pendente*, cum his, quæ ad hoc congerunt *Jo. de Amic. consil. 150. num. 1. & Vital. tract. class. cap. 45.* & alia, quæ in terminis contra immaturè, & nimis properè petentem alimenta consideravit *Soc. jun. cons. 8 per tot. lib. 3.* dicens, inauditum esse apud eum, quod ante finem litis fiat exequutio petitionis actoris; sed debere expectari rem judicatam, & sententiâ postea juxta sui tenorem mandabitur exequutioni, ne prius exequutio fiat, quam sententiâ feratur, refert, & sequitur

D

Ce.

Cephal. conf. 714. num. 11. Gabr. consil. 25. num. 18. lib. 1. ex Bald. Paul. Alex. & aliis.

Nec quicquam sibi decerni potest ex hoc patrimonio pro alimentis, & expensis litis, tum quia hoc non petiit, tum etiam quia, & si petiisset hoc modo nihil horum sibi decerni posset, cum alimenta, & expensæ litis ei præstari non possint, qui nullam litem pœnitus instituit, nec aliquid petiit, cum illud in primis requiratur ex communi sententia, ut non cognoscatur ordinariè, nec principalitèr super alimentis; sed incidenter pendente lite principali, ut ex mente omnium advertit *Decian. conf. 66. post a. 2. vers. tertid, quod, & vers. vis modo, lib. 2. quæ negativa ex inspectione actorum apertè probatur, in quibus nihil huc usque petitem pœnitus legitur.*

Et si dicatur, non requiri petitionem; sed ad solam testamenti non cancellati esse concedendam immisionem in possessionem vigore, *l. fin. C. de edict. Divi.*

Tunc replicari poterit, offerendum esse libellum in illo remedio, cum adest contradictor, & omni casu saltem qualis qualis petitio, eaque in scriptis est offerenda, ut de communi concludit *Menoch. de adpiscend. remed. 4. quæst. 57. num. 468.* & si non esset necessarius libellus, retorqueri poterit argumentum, quod si præsentio ipsius D. Fabii est adèd facilis, & clara, ut non requiratur petitio, nec alia longior indagatio, ipsi ad alimenta agenti obstat exceptio, *hodie constat, hodie agatur, de qua in l. is, à quo, ff. ut in possess. legat. quæ adversus actorem opposita per conventum excludit ipsius intentionem secundum Bald. conf. 454. lib. 1. & in specie excludi petitionem alimentorum propter litem, cum lis diffiniri potest absque alia dilatione; tradit idem Socin. jun. in term. dist. consil. 8. num. 6. in fin. cujus opinionem in hoc casu rectè procedere existimat Franc. Milan. decis. Sicil. 17. num. 12. in fin. Cum enim hæc alimentorum erogatio sit à jure inducta lite pendente, ne dum in longius lis protrahitur, & compilatur processus, actor præ inopia cogatur litem deserere, ut tradit *Rebuff. de sent. provis. art. 1. gl. 2. num. 2.* Consequens est, ut cesset alimentorum præstatio, dum lis incontinenti diffiniri potest, prout idem *Milan. tradit decis. 16. n. 4. & melius idem Rebuff. d. gl. 2. n. 15. vers. undecimo* in id citans *l. ille, à quo, §. si de testamento, ff. ad Trebell.**

Nec dicatur, actorem non posse tractare articulum immisionis, dum pendet deliberatio Sæ Majestatis, an possit, vel velit acceptare testamentum D. Julii, necnè, & proinde hæc de causa interim esse præstanda alimenta.

Siquidem hoc est impedimentum apertè imaginarium, & affectatum ad hunc solum finem, ut valeat interim sub isto colore in modum provisionis obtinere id, quod certò scit ex decisione principalis articuli præsentis immisionis omninò sibi fore denegandum: nullum enim adest Regis mandatum, ut pendente hujusmodi deliberatione, supersedeatur in decisione prædicta articuli immisionis, nec adesse potest, quandoquidem deliberatio Regis circa feudalia versatur, de quibus est controversia inter Fiscum, & Ducem Gravinæ; circa verò allodialia, in quibus prætendit se institutum, non video quid circa ordinem obstat, quo minus agatur de immisione, idcirco capiat, si potest, & si diffidetur de jure suo circa justitiam ob promptas exceptiones ejus prætensionem elidentes, necessariò eadem ratione censetur exclusa alimentorum petitio.

Sit tamen verum; quod adversariùs afferit, & nos planè negamus, actionem fuisse propositam; litem pendere, eamque ex asserto impedimento diffiniri non posse, & alimenta litis fuisse petita, adhuc ex aliis omnino erunt deneganda.

Idque fundatur ex regula quàm nostri DD. eligendam existimarunt ex *l. Imperatores 17. ff. de tutelis, & ration. distrab.* ubi ita *Ulpian. cum hoc ipsum quærebatur, an aliquid tibi à tutoribus; vel curatoribus debeatur, non habet rationem postulatio tua volentis in sumptum litis ab his tibi pecuniam subministrari;* generaliter enim loquitur, sic etiam si is pupillus esset pauper, & petiisset bona propria, adhuc alimenta, & sumptus litis denegantur, ut bene illum *text. glossat Cephal. dist. consil. 714. num. 12.*

Ex quo *text.* notat ibi *Bald. post Jacob. de Aren. neminem teneri munire adversarium contra se ipsum, & clarè idem voluit Bart. ibid. dum respondet ad l. si. C. de ordin. cogn. & ad l. si instituta 27. §. de inoffic. ff. de inoff. test.* ex cujus dictis in solitudine contrariorum in specie regulam negativam in hoc constituant *Bossius in prax. crim. tit. de aliment. præst. num. 2. & ante ipsam Aret. in cap. si quis testiam, num. 15. vers. tertia conclusio, Felin. num. . . de test. sequuntur Afflicti, sive magis additio ad ipsum in Consil. l. præfenti, num. 7. in fin. Cephal. d. conf. 714. num. 9. & optimè pluribus relatis *Hartman. Pistor. lib. qq. juris, cap. 28. num. 2. & 3. & Mart. Coler. de process. exeq. p. 1. c. 2. num. 119.**

Ab hac autem reg. negativa duos tantum casus excipit *Bart. communiter recept. in duabus legibus, in contrarium signatis in d. l. Imperatores, quas si probabimus versari extra terminos casus nostri, omninò erit adversarius excludendus.*

Primus est in *l. fin. vers. nam si tales, C. de ord. cogn. ibi: Ita ut ex eisdem si aliqua alio facultas esse non poterit, tantum litis sumptus, & alimonia homini subministratur, quantum moderata Judicis arbitrio fuerit aestimatum.*

Hæc lex non potest ab adversario ad rem nostram afferri, siquidem omnes ferè DD. concludunt in *ead. l. l. tradi casum specialem, quoties servus à Domino agente in causa servitutis fuerat, privata auctoritate bonis, quæ ipse servus possidebat, spoliatus. Unde absurdum esset illam l. extendere ad alia bona, quæ actor quivis quamvis pauper, nec possedit, nec fuit illis spoliatus, ut optimè explicat *Covar. cap. 6. præf. post num. 5. vers. est tamen, in hac quæst. propè finem, ita ut illa decisio extra terminos illius l. & ubi ea requisita non concurrunt, nullo modo allegari possit, & cum ipso expressè sentiunt relati à Corduba in d. §. si vel parens, num. 45. 46. & melius 48.**

Nec etiam applicari potest ad casum nostrum decisio *J. C. in vulg. §. de inoff. l. si instituta, ff. de inoffic. testam.*

Illius enim materia, quamvis amplissimè exagitata à DD. dum controvertunt, quot, & quæ requirantur, ut sit locus illius decisioni, ad tres reduci-
12 tur diversas DD. opin. quas distinctè reassumit *Menoch. conf. 491. num. 33. lib. 5. quamvis Decian. conf. 66. lib. 2. qui in eadem facti specie contra Menoch. respondit, quatuor recenset opin. nulla tamen est ex his opin. ex qua non apertissimè excludatur actor.*

Et omissa prima opinione, quam tenuit *Glos. in l. si quis à liberis, §. vel si parens, ut filius pendente cau-*

causa filiationis indistinctè alatur, & pauper litigans cum divite secundum *Guid. PP. quæst. 561. & Crau. 13 conf. 164.* quam constat non fuisse unquam in praxi receptam, ut testatur *Boer. decis. 303. n. 4.* & communiter in utroque casu reprobari testantur *Covar. d. cap. 6. n. item 6. in fin. vers. idem ipse profiteor, Menoch. de præsump. cap. 35. post num. 32. Matth. Coler. d. cap. 2. num. 119. in fin.* Cum neque in facto concurrat requisita (juxta horum sententiam) extrema paupertas in actore.

14 Quodam secundam opin. attinet, saltem tria juxta illam præcisè requiruntur juxta terminos *d. §. de inoff.* scilicet Primum, quod actor sit filius, vel saltem ex descendentibus. Secundum, quod obtinuerit in prima instantiam. Tertium, quod sit pauper ita ut non habeat unde se alat, & hanc opinionem sentit *Accur. in d. §. de inoff. in vers. decerni,* sequuntur ibi *Bar. Alber. Ang. Paul. Cast. & Fulg.* & præter hos *Spec. Bal. Aret. & Felin.* quos refert, & sequitur *Rip. in l. 2. num. 4. ff. de re jud. Dec. Jo. Lupus, Berojus, Alciatus, & Connanus* relati per *Cordub. in l. si quis à liberis §. si vel parens n. 42. ff. de lib. agn.* qui cum *Covar. d. cap. 6. n. item 6. vers. constat sanè,* & iterum *n. 6. in fin. vers. igitur his omnibus adamussim,* ambo hanc esse communem DD. sententiam profitentur, quam probat quoque *Franc. Marc. decis. 364. par. 2. Menoch. d. consil. 481. n. 33. vers. 2. fuit opinio & optimè Alvar. Vasc. consil. 1.* addunt etiam alii quartum requisitum, quod petens alimenta sit in possessione filiationis, vel alterius juris, cui actio sua innititur, quod inter tria requisita retulit *Menoch. lib. 1. de præsumpt. cap. 35. n. 3.* & pro quarto retulit illud defendens ab impugnatione *Covar. Carduba in d. §. si vel parens, num. 43.*

Unde, cum actor non sit descendens, non pauper; nec hucusque ullam pro se reportaverit sententiam, hac comm. opin. attentata fulcita autoritate tantorum patrum, a quorum sententia temerarium esset recedere, absque dubio esset excludendus.

Et quamvis noverim, contra hanc opinionem, nedum insurgere aliquos ex modernis, sed etiam contrariam, & veriore, & autoritate rerum judicatarum fulcitam contendere, dicentes non esse necessarium, petentem esse descendentem, nec pariter latam fuisse sententiam, sed idè in *d. §. de inoffic.* requiri sententiam: quia eo jure pro patris exhæredatione, etiam sine causa facta urgebat præsumptio, quod ritè facta esset. Unde necessarium fuit, ut pro filio dicta esset sententia, quæ injustam faceret præsumi exhæredationem.

Tamen adhuc hodie ex abundantia, licet non ad necessariam causæ victoriam, probabimus intellectum, & opin. *Glof. & Bart.* ad *§. de inoff.* esse magis commun. quicquid moderni aliqui comminiscantur. Nec obesse *decis. Rotæ & Affl.* & majorem partem ex recentioribus, qui contra opin. *glof.* citantur, non id dicere, ad quod allegantur.

Pro opinione enim contra *Glof. & Bar.* citantur a noviss. DD. *Alex. Covar. Pontan. Decian. Patian. Affl. Rebuff. Molin. Riccb. Bolognet.* quos assert *Martinus Colerus de alimen. lib. 1. cap. 14. num. 40. & 43.* ex his addit *Surd. de alim. tit. 1. quæst. 112. post n. 18. Bisignet. in dec. Rot. Duon. Boss. Ceph. Benincos. Hier. Gabr. Joseph. Ludov. Mandos. Simon. de Præcis, & tandem Alen.* qui quamvis, si omnes hoc dicerent, prout 17 multi ex eis hoc non firmant, essent *num. 22.* & sic excederent, licet in paucis numerum antiquorum; attamen cum pro altera parte stent *Glof. Bart. & præ-*

ter eos omnes DD. *antiqui classici;* non idè minus censebitur hæc antiquorum magis communis opinio ob recentiorum auctoritatem, ut latissimè probat *Corat. de comm. opin. §. qui numerus n. 19.* & in *§. ex jam dictis, n. 5. & 25. & §. auctoritas DD. num. 11. 14. & 15.* ubi concludit tres ex modernis vix æquari auctoritati unius ex antiquis.

Præterea major pars prædictorum auctorum, qui 19 contra opin. *Glof.* citantur non admittunt indistinctè dec. *d. §. de inoff.* etiam in prima instantia, sed limitatè, & restrictè id tantum concedunt in filio, vel filia agentibus petitione hæreditatis, vel petentibus portionem legitimam, sive dotem in bonis paternis, licet contra fratrem, & insuper requirunt necessariò, quod ab adversario non negetur, actorem esse filium, vel alias illum esse in quasi possessione filiationis, & ita expressè loquitur *Bisignetus in decis. Rotæ. 2. de judic. & Affl.* qui illius decisi. auctoritate dicit idem decisum in filia Comitissæ Castri petentis legitimam in bonis paternis *decis. 11.*

Idque esse verissimum clarè ostenditur ex altera 20 dec. *Rotæ Cappell. Tbolos. sub n. 77.* Ubi fuit decisum, quod filio petenti alimenta lite pendente denegentur, ex quo ut ibidem declaratur, filius non erat in quasi possessione filiationis, cum ratione illius quasi possessionis ei competant alimenta, & non alias.

Et in specie ita procedere dec. *Bisig. & Affl.* declarat *Hier. Gabr. in conf. 25. n. 2. lib. 1.* ubi pro contraria parte à *Sardo* citatur, & verè non discedit ab opinione *Glof.* nisi favore filii; & descendendum tantum, & ita etiam procedere dictas decisi. fatetur *Surd. d. quæst. 112. post n. 18. vers. & hic dæa decisiones.* & eas sic declarat, & restringit *Cord. in d. §. si vel parens num. 44. in fin. & optimè Jo. Botta conf. 64. n. 5. & 10.* ubi ita declarat, procedere dicta DD. deberi 22 alimenta agenti ad universam hæreditatem, vel ejus partem, si sit filius, nepos, vel alius de recta linea, & *Anguss. conf. 4. num. 4. lib. 3. post Dom. Capic. dec. 164.*

Et ratio est in filio tum propter præsumptionem, quæ est, ut jus habeat in bonis paternis ratione quasi dominii in ipsum continuati, juxta *lin. suis, ff. de lib. & post.* ut idem *Gab.* declarat *d. consil. 25. n. 8.* tum etiam quia filio, tametsi non litiganti, 23 dum est in quasi possessione filiationis, non solum jure positivo, sed jure naturæ alimenta debentur, juxta tradita in *l. si quis à liberis, §. si vel parens,* ubi latè *Cordub. ff. de lib. agnosc.* quia quod attinet ad alimenta, satis est eos esse filios, cum natura tantum spectetur, ut latè *Tiraq. in l. si unquam vers. donatio, n. 232. C. de revoc. don.* quod onus ad hæredes quod 24 que parentum transit, etiam extraneos, nedum sanguinis, de quibus non est dubium, ut tradit *Glof. in §. item rescriptum, d. l. si quis à liberis,* unde non mirum, si filius pendente lite sit conservandus in quasi possessione, sive statu illius juris, quod antea habebat, *arg. cap. querelam, de elect.* quæ ratio planè cessat 25 in aliis extraneis litigantibus, quibus antea alimenta non debebantur, nec deberi possunt, nisi ratione litis, ut nuncupatim firmavit *Petr. Ant. Anguis. d. conf. 3. n. 3. lib. 1. & Lancel. de atten. par. 2. cap. 4. lib. 11. n. 31.*

Et sic etiam in filia juxta dictas decisi. loquitur expressè *Rebuff. ad constit. Gall. de sent. provis. art. 1. glof. 2. num. 5. & 6.* qui ampliat in omnibus descendibus in recta tamen linea, & parentibus, quibus eodem jure alimenta debentur *num. 7. & 9.* & ita eum loqui fatetur *Surd. d. tit. 1. quæst. 112. & Re-*

buffum sequitur *Duen. reg. 365. num. 4.* secus in linea collateralis, *Boer. decis. 324.* post numero 4. & in filiis tantum, & uxore loquitur *Boff. dict. sit. de alim.* post num. 1. *vers. sic etiam*, ut se declarat post numero 3. *ver. dixi supra, & Beninc. tract. de pauper.* non in qu. 7. ubi eum citat *Surd.* sed in *quest. 10.* in 4. *speciali,* & in *quest. 8. numero 4. & 5.* & loquitur de uxore litigante cum viro, & Monacho cum Abbate ex causa Monasterii juxta *decis. Afflict. 10. & 152.* cum alijs à *Cord.* ubi supra numer. 55. *Capell. Tholos. dec. 88.* in *add.* quos constat quod alimenta equiparari filiis dicit *Bellam.* in *decis. iidem 88. numero 5.* quibus certum est alimenta deberi alias, quam occasione litis.

27 Et ita etiam in filiis loquitur *Molin. de Hispan. prim. lib. 2. c. 16. n. 36.* qui quamvis includat etiam fratres existentes in quasi possessione fraternitatis: verà tamen loquitur de filio, eodemque tamen fratre præcedente contra fratrem portionem in bonis paternis, ut colligitur ex *decis. Rot. & Afflict.* quas allegat, & ita accipit *Surd. d. quest. 12. num. 1.* qui in *quest. 117.* non negat, hanc esse communem opinionem, quamvis ipse contrarium ausus sit tenere, & sic loquitur *Milan. decis. 16. num. 39.*

Covarr. autem, quamvis disputando inclinare videtur contra *Glof.* fatetur tamen, & pluries repetit opinionem *Glof.* esse communem, & amplius *num. 6. vers. quantum ad primum,* testatur extra casum, *d. §. de inofficioso* nunquam se vidisse hoc receptum fuisse, nec audivisse apud Hispanica regia Prætoris, nisi semel tantum in fratris hæreditate, *Kirchovius in collect. comm. opin. sit. de petit. hered. num. 7. & Ludov. dec. Perus. 49. numero 5.* sequuntur indistinctè opin. *Papa,* & *Cravett.* quam communiter reprobari supra dixi ex *Covarr. Matth. Coler. & Menoch,* & idem facit *Asinius §. 32. ampliat. 20.* qui amplius casus confundit.

Et sic ex his, quos contra opinionem *Glof. & comm.* post omnes congerunt *Surd. & Coler.* non remanent nisi novem, vel circa ex modernis, nempe *Pontan. Patian. Ceph. Bologn. Lud. v. Simon, de Pres. Mandos. Asin,* & tandem *Decian.* cujus tamen dicta optimè resolvit *Menoch. d. conf. 491. lib. 5. quamvis in dict. c. 35. de præsumpt. aliter sentire visus fuerit.*

Sed pro opinione *Glof.* pro qua pugnat *Castr. d. c. 35. in d. §. de inofficioso* esse speciale tribus concurrentibus; verùm aliquo deficiente secus esse pugnat quoque *Valasc. in decis. 1. Lusitana* optimè defendens *Glof.* ab istis, ut is dicit, novioribus, & post *n. 9. col. 8.* dicit idem, quod *Covar.* se nunquam in Hispaniæ Tribunalibus decerni vidisse sumptus litis extra casum, & requisita, *d. §. de inoff.* & paulò post subjicit hæc verba: *Hæc cum dico de liti sumptibus, multò magis dixerim de alimentis denegandis in eadem specie; quia non adeo exire cancellos, d. §. de inoff. quodad gravandos reos aliquid de bonis, super quibus adhuc litigatur contra se ministrare, & iterum in fin. decis. subjicit verumtamen quicquid præd. patres dicant, non audere filio ex hæredato, seu nepoti, de quo ille *tex.* loquitur, alimenta decernere; nec vidi unquam in hoc regno in prima instantia antequam aliqua ferretur sententia pro litigante alimenta cuique decerni, etiam si evidenter de paupertate doceret.*

Nec obstat, si dicatur petenti, se immitti in possessionem hæreditatis v. gore testamenti remedio *l. fi. de ead. d. v. Adria.* esse concedenda alimenta nec *DD.* in eo distinguere, an sit descendens, vel extraneus.

Siquidem *Rebuff.* primus omnium quos viderim,

hoc non admittit indistinctè; sed tantum in fratre, dum sublimitat, ut in collateralis petente hæreditatem fratris ab intestato, non sit locus præstationi alimentorum, cum fratri non censeatur quasi debita fratris hæreditas, ut patris, & ita decisum sæpius testatur in *Francia arresto Parlamenti ex Aufr.* nisi fratre ex testamento non cancellato peteret immisionem: quia esset facienda alimentorum præstatio, vel in possessionem mittendus, & sic non in quocunque extraneo instituto hoc admittit *Rebuff.* sed dumtaxat in collateralis, & ita est omnino intelligendus *Covar.* dum solius *Rebuff.* autoritate in hoc utitur *d. cap. 6. post n. 6. sub vers. quantum ad primum.*

Et ita in collateralis tantum hoc procedere cum *Rebuff. censet. Duen. d. reg. 365. 8. Jimit. num. 8. in fin.* in hunc sensum accipit *Rebuffum, & Covarr. Menoch. dict. quest. 35. lib. 1. de præsumpt. numero 17. in fine.* ad quod citat *Pontan. de alimen. cap. 13. num. 1,* qui sic etiam intelligit dicta prædict. *DD.* & sequitur *Milan. decis. Sicil. 16. n. 38.*

Neque ab his dissentit *Martinus Colerus d. tract. de aliment. lib. 1. cap. 14. n. 45. & seq.* qui quamvis contra *Rebuff.* *Duen. & alios supra citatos* contendat, decisionem *d. §. de inoff.* procedere ex eadem equitate, nedum in descendantibus, sed etiam in linea transversali etiam ab intestato; tamen concedit, petentem immisionem vigore testamenti, ita demum posse alimenta prætere, dummodo sit ex venientibus ab intestato, & sic saltem collateralis, ut prædicti *DD.* communiter dicunt, non alias.

Quinimò *Alvar. Valasc. in dict. decis. 1. num. 1. in fin.* plura negat nullo modo transversali esse concedenda alimenta etiam venienti ex testamento non raso vigore *l. fin.* dicens, id se non audere firmare; quia cessat ratio, quæ in descendantibus, & ascendentibus versatur, quippe quibus ex præcepto legis portio legitima debetur, ut palam est.

Ex quibus patet non esse opus attingere, tertiam & ultimam opinionem, si ve intellectum circa *dict. §. de inoff.* eorum, qui illius decisionem extendunt, nedum in prima instantia; sed etiam ad quoscunque extraneos; siquidem ex prædictis patet, eorum opinionem, nedum esse contra veram, & receptam ferè ab omnibus sententiam, sed extendere *d. tex.* decisionem ultra limites rationis, cui, *tex. ille,* innititur.

Sed adhuc attenda illorum opin. duo sunt præcisè necessaria. Primum scilicet paupertas omnino peccata. Imò nedum paupertas, sed bene probata inopia, ut rejecta opin. *Rebuff. in d. art. 1. glof. 2. n. 23.* qui solus contrarium sensit, firmant de *comm.* post *Lap. & alios Covarr. dict. cap. 6. numero 6. in fine vers. 3. requiritur Molin. dict. cap. 16. numero 46. Menoch. dict. cap. 35. numero 4. & 32. & Surd. d. cap. 12. in 4. requisito num. 29.*

Alterum, quod necessariò requiritur, est non levis, sed urgens præsumptio boni juris actoris in lite principali, quod quidem præcisè requirit quisquis ex omnibus c. tatis *DD.* suo modo largitis extendere voluit decisionem *d. §. de inoff.* ita *Lap. in cap. per vestras §. 39. numero 3.* ibi, quando haberet pro se præsumptionem justitiæ supra bonis, de quibus litigatur, quæ præsumptio æquipollet sententiæ latæ pro pupillo in *term. dict. §. de inoff.* ut colligitur ex *Aret. in cap. si qui testium nu. 14. de testi. Alciato de præsumpt. reg. 3. cap. 9. numero item 9. Covarr. d. c. 6. post n. 6. vers. quantum ad primum, & vers. ergo verò,* qui amplius subdit *n. 6. ante fin.* verba aurea in proposito qua in re oportet exactissime observare utriusque
liti-

litigatoris jura, & præsumptiones, ut tandem alimenta dentur à reo actori, quoties urgentior est pro ipso actore præsumptio, quàm pro ipso reo, quod si reo potius quàm actori patrocinentur acta causa, & præsumptiones: tunc planè non est reus cogendus alimenta, nec litis expensas actori exhibere hætenus Covar. quem sequitur *Molin. d. cap. 16. n. 36. Menoch. d. cap. 35. n. 6. & Gabr. conf. 25. nu. 2. & 6.* dicit præsumptiones fortiores debiliores tollere, & si sunt pares, invicem confundi, *arg. l. divus, ff. de in integr. rest.* & in dubio pro reo maximè in initio litis ad exclusionem alimentorum, ut dicit *Mart. Coler. d. c. 2. n. 119.* idem *Menoch. d. conf. 491. post num. 33. vers. est enim necesse;* ubi *num. 34.* benè resolvit id, quod dicitur de probatione filiationis per unum testem, ut non sufficit, & latius id reassumit *Surd. in d. quest. 112. nu. 20. 21. 27. & 28. & quest. 119. in fin. & sequitur prædicta Mart. Coler. ubi supra. n. 40. & 44.*

Hic autem contra testamentum factum ab uxore; ducta per virum, dum graviter ægrotabat, ad remotas Calabriae partes, cum magno vitæ discrimine urget potissimè prohibitio testandi supremi Principis junctis Tribunalibus, & in Collaterali, quam includere in specie, nedum interdictionem alienationis in vita, sed etiam quamlibet dispositionem in ultima voluntate, probant illa verba, *Puraque non enajevasse ne disponesse de cosa nenguna.* Certum est enim verbum *disponere* suapte natura referri ad actum ultimæ voluntatis, *§. 1. in aut. liceat matri, & avia, Afflic.* etiam ex *Nupod. dec. 370. nu. 12.* præsertim quando additur insuper verbum *alienare*, ut latè supra scripsi pro eodem Duce Gravinæ.

Et insuper declaratum fuit apertissimè in instructionibus datis ab iisdem Tribunalibus Domino tunc Regiæ Cam. Præsidi Don Bernardino Montalvo postea Regenti in Supremo Italico Consilio apud invictiss. Regem nostrum; tunc verò ejusdem Regiæ Camaræ Locumtenenti; dignissimo virò doctrina, integritate, prudentia & morum suavitate insigni, cui apertè fuit injunctum, ut non permitteret Donnæ Juliam testamentum condere, nec aliquid disponere juxta ordinem aliàs datum, quo nihil clarius afferri potest pro declaratione decreti, & intentionis D. Proregis, & Judicum causæ.

Quod potuisse fieri à supremo Principe arbitrari supervacuum, imò sacrilegii crimen esse de hoc disputare, quod benè probat *Anna alleg. 25. numer. 6. & 8. & iterum alleg. 65. numer. 4.* & latius scripsi supra pro eodem Duce, ubi probavi sub simplici alienationis prohibitionem facta favore certarum personarum, ut hic factam fuisse constat ad instantiam interesse prætendentium, & in specie Ducis, qui hoc instantissimè decerni petiit, censeret prohibitam etiam hæredis institutionem ex *Surd. decis. 24. num. 3. Ann. in repetit. consil. n. 134.*

Quo stante corrui insipidum illud motivum, nempe testamentum non debere dependere ex alieno arbitrio, prout fuisset, si D. Julia non potuisset testari sine Proregis licentiâ; non enim ex eo quod prohibita fuit ex justa causa testamenti factio absque permisso Principis, aut Judicis, dicitur testamentum dependere ab alieno arbitrio; præterea aliud est pendere ab arbitrio privati, aliud ab arbitrio Principis, & tandem potest testamentum conferri in arbitrium tertii, licet non in voluntatem tertii, & etiam in voluntatem velatam, quamvis non in expressam *leg. illa institutio. 32. juncta leg. si*

quis sempron. 68. ff. de hered. instit. quod tradunt infiniti prope congesti à Spino in spec. testam. gluf. 5. n. 1. juncto n. 57.

Sic etiam minus obest, exceptionem, quæ non oritur ex testamento ipso, non impedire immisionem ex *leg. fin.* sicut nec quodlibet aliud vitium invisibile, ut est casus in *leg. 2. eodem titulo*, & post alios scribit in dicta *leg. fin. Zuccard. nu. 90. & 321.* Idem in specie in exceptione, quod testator non potuerit testari, tradit *Dec. conf. 48. col. 1. vers. ad ista breviter.*

Dicimus enim hanc exceptionem, quod defunctus testari non potuit, nedum impedire immisionem; cum non requirat probationem extrinsecam, ut hic, ubi fundatur ex scriptura publica, & forensi, sed etiam cum probatione offerantur in continenti: quia tunc obstat exceptio, *Dolo facis*, adversus petentem immisionem, ut ex *glos. prima in dicta leg. 2. C. de edict. divi.* tradit *Ang.* in terminis *conf. 135. in fine*, *Decius* verò in dicto *consil. & alii DD.* loquuntur expressè, cum exceptio ista requirat altiore indagine, ut declarat *Menoch.* in *remed. quarto adipiscend. numer. 746.* & faciunt tradita per eundem *Menoch. dicto remed. quarto, questione 83. numer. 729. & 730.* dum limitat *dictam leg. 2.* ut vitium invisibile noceat hæredi, cum ex ipso testamento apparet, vel cum de ipso incontinenti constaret ex *Alberic. Corn. & aliis*, & generaliter omnis exceptio, quæ incontinenti probatur, est admittenda *Menoch. ibidem n. 751. & 759. & de arbitr. lib. 2. cens. 1. casu 12.*

Ex quo apparet, præsumptionem boni juris magis vigere pro reo, quàm pro actore & in eodem judicio possessorio adipiscendæ, quo agitur, & de jure requiritur non solum in petitorio, ut advertit idem *Menoch. de præsump. 35. n. 6. vers. non enim*, quo casu *Pontan. de aliment. cap. 13. n. 6.* dicit in specie judicatum per *Rotam Romanam*, neganda esse alimenta.

Et ex his stante prædicta scriptura publica, quæ afferretur contra testamentum, ex alio sequitur, non esse locum præstationi alimentorum, cui locum non esse, cum opponitur de scriptura publica, quamvis ex adverso objiceretur, scriptum non officere, firmat *decisio parlamenti Paris. Jo. Gal. quest. 147. & 215. Molin. d. c. 16. nu. 45.* omnino legendus, ut obtinui pluries judicari per *Sacr. Consil. & in specie pro Dom. Ferdinando, & Hectore Sanctomango antiquis nobilibus Salernitanis contra Anibalem Sanctomango referente doctissimo tunc Conf. Marc. Ant. de Ponte de anno. penès Carbonum Act. Mag. & maximè cum in hoc casu fama sit, quàm ipse opinor verissimam, D. Tiberium omnia eius jura renunciasse, & cessasse Regio Fisco, quo casu amplius de alimentis nullo modo agi posse probant *Rebuff. dicta glaf. 2. n. 26. Duen. numer. 4. Cefal. dicta conf. 714. n. 25. Menoch. dicta questione 35. n. 27.**

Et tandem ex alio debet cessare alimentorum provisio, cum ex illorum præstatione decidetur totus articulus causæ principalis nullitatis testamenti, qui non versatur circa probationes extrinsecas requirentes altiore indagine, sed præcipuè fundatur in dicta probatione testandi de qua nunc disceptatur, quàm si judicetur non obesse, erit adhuc decisa ipsa immissio, & maximum afferretur præjudicium articulo, de quo pendet consultatio. sive relatio faciendæ S. Maiestati, si stante nullitate testamenti Rex debeat acceptare, nec ne

disposita in dicto testamento, si enim ut adversarius contendit, non potest tractari de immisione, pendente dicta deliberatione, ergo nec de alimentis, quorum præstatio omninò absorberet causam principalem immisionis, & acceptationis prædictæ. Quo casu cessare alimentorum provisionem, & fuisse ob id revocatam in Senatu sententiam super alimentis tradit *Rebuff. de sentent. provis. in prædicto numer. 134.* sequitur *Surd. titulo 1. questione 126. numero 6.* Iusto enim casu maximum pararetur præjudicium causæ principali ex plena causæ cognitione adhibita super eo, quod totam causam principalem concernit, ut ex *Innocent. & aliis* probat *idem Sard. dicto c. 126. n. 10. & 12. die 1. Januarii 1613.*

A D D I T I O.

In eadem causa,

Petit D. Tiberius Carrasa super hæreditate quondam Principis Bisiniani decem mille annuos aureos pro alimentis, prout D. Julix Ursinx ejus uxori pro effectu possessionis totius dictæ hæreditatis concedebantur, Hac lite mota, his petitis alimentis, inquit Dux Gravinæ legitimus, & aperta lege successor dictæ D. Julix pro termini concessione, ut eo impartito valeat certas probationes concludere, quibus D. Tiberius ab alimentis petitis summaria cognitione repellatur, simul etiam, dum pars credit eadem termini concessione sibi posse aliquam summam pro alimentis pendente lite decerni, omninò esse excludendam.

Fundatur primum, nam etiam quod causa alimentorum admodum privilegiata reperitur, ejusque cognitio Summarie sit tractanda ex *l. prima §. Julia nus, & l. si quis à liberis, §. vel si parens de liber. agnos. Glos. 1. in §. præjudiciales inst. de act. Bart. in l. de alimentis, numero 2. C. de transactio.* tamen etiam in Summariis, & restrictis cognitionibus terminus, & dilatio arctatur, non aufertur, ut dixit *Specul. in tit. de dilatio. in rub. numer. 21. Inno. in c. de causis ante n. 1. de offic. del. gat. & in specie liti alimentorum est concedendus brevis terminus, & dilatio, ut discurret *Abb. in cap. 1. numer. 7. casu item septima, de dilatio. per tex. in l. 2. de re judic. ubi hoc concludit *Claud. Seifell. ante num. 39. vers. item causa qualitas, post Bart. ibidem ante num. 7. & in l. melo post n. 5. de aliment. & cibar. legat. Jas. in d. l. 2. num. 20. de re judic. Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 1. caus. 52. num. 12. & Sard. decis. 323. n. 5.***

Nec doctrina *Corduba* in *l. si quis à liberis, §. si vel parens, numero 18.* qua sola pars nititur, terminum non esse concedendum in causa alimentorum, probat, siquidem loquitur *Corduba* in solemnibus litis contestatione, quam non solum in causa: alimentorum. sed in qualibet Summaria esse remotam, Indubitatum reperitur ex *tex. clem. sapè cum gloss. in versic. contestationem de verb. significacion. quem adducit *Cordub. dicto loco, brevem verò. dilationem non esse negandam, ex sopradietis certum redditur.**

Secundum, quod pendente lite super alimentis alimenta decerni non debeant, omnium distinctione probatur; ut enim is, qui petit alimenta, fundatam habet intentionem de jure, ut quia sit talis, cui ex juris dispositione alimenta debentur uti filio, vel uxori, & tunc pendente

lite super alimentis, jure alimenta decerni possunt, & sic procedit, hac expressa ratione, *decisio Afflic. 10. doctrina Napod. in titulo de aliment. præstan. numero 83. & alii, qui in his terminis afferri possunt, aut petens alimenta non est talis, cui de jure debeantur alimenta, & tunc indubitatè concludendum, lite pendente super alimentis alia alimenta non esse concedenda; Quilibet enim veniret ad petendum alimenta, ut interim sibi alimenta decernerentur fuit *Bart. particularis doctrina in l. si neget, num. 1. videamus, ff. de liber. agnos. & Salyc. in l. fin. n. 2. C. de alien. liber.**

Certo ergo jure concedendus est brevis terminus seu dilatio Duci potenti, & eo pendente, si D. Tiberius peteret, omninò neganda alimentorum concessio.

Licet postea, his allegationibus perfectis, ac iudicibus anno 1613, mense Januario ob causæ propugnationem, cujus ipse onus pro Gravinensium Duce tunc sublinebam, traditis, Dominus Præsident. Amatus insignis doctrina, & morum suavitate uti patrimonii Bisiniani Principis Advocatus ex officio scripserit, ut ex ejus Consilio anno. . . impresso videre est; ac deinde etiam Castilli Hispani tertius de Majoratibus controversiarum tomus in lucem prodierit, aut saltem meas in manus devenit in quo *cap. 27.* latissimè hanc pertractavit materiam, tamen ob casuum distinctionem, ac doctrinarum, quas omnes suo quoque in fonte legi, ac in loca sedesque digessi hanc in medio controversiam proferre non sum veritus.

D E C I S I O.

Articuli verò decisio dilata fuit usque in diem 29. Maii 1613. qua die referente Præsidente Aloysio Mormili cum interventu Consiliariorum Valdevieso, & Salvii adjunctorum, fuit provisum, quod capiatur informatio de incumbentibus utriusque parti super petitis alimentis, & pro nunc iustum fuit dari Illustr. Principi D. Tiberio millia ducatorum, viginti cum cautione de restituendo ad omnem ordinem R. Cameræ, pro quorum satisfactione vendentur tot bona pro concurrenti quantitate, ut in processu super alimentis *car. 71.* Et cum D. Tiberius reclamasset quodam articulum oneris injuncti de fidejussione præstanda, alio decreto die 27. Junii ejusdem anni fuit ordinatum, decretum executioni demandari cum obligatione ejusdem Principis, & prævio Regiæ assensu etiam pro feudis futuris *car. 78.*

Verum cum partes habuissent recursum ad Curiam Suxæ Majestatis conquerentes de dicta pecuniarum præstatione suis Regiis literis Madridi sub die 13. Januarii 1620, expeditis per supremum Consil. Italicum vivente illo insigni Regente Caimo, mandavit Majestas Sua suspendi dicta decreta, & ipsorum executionem additis subscriptis verbis: *T bareis que por los luezes à quien toca se vea, y determini si se le deven dar alimentos y en que cantidad qiendo cerca dello al Avocado, y al procurador Fiscal, y me lo avisareis con los votes, y justificaciones de los luezes para que io ordise lo que se buisere de azer, y entretanto no se executara el parecer de los dichos luezes ni se bara novedad en esto, in dicto process. car. 29.* & per Regium delegatum cum subscriptione D. Prælidis Matthias de Casanate Fiscum illius patrimonii agentis de ordine S. Majestatis, viri undequaque doctissimi iudicio,

cio, & rerum non minus Italicarum, quàm Hispanarum peritissimi, fuit iussum executioni demandari literas sub die 2. Maji 1620. fol.30. in 2. proces. addito, & cum fuissent plura opposita adversus executionem literarum tam in iustitia, quàm in ordine ob Regium exequatur, quod necessariò erat præstandum in forma per Suam Excell. in Collaterali juxta Prag. Caroli V. immort. memor. & stylum notorium, & successivè id non potuisset fieri per delegatum, prout admissum hoc fuit, dum decreto Collat. Conf. sub die 7. Aug. 1620. fol.36. eod. 2. proces. fuit provisum, quod reductis omnibus ad jus, & iustitiam, Regium Collaterale Consilium iustitiam faciat, & Dominus Regens Ursinus referret in Collaterali partibus auditis. Tandem facta relatione per dictum D. Regentem in Collaterali virum nobilissimum, integerrimum, & doctissimum nunc dignissimum S.C. Præsidentem, Viceque Prothonotarium, cujus virtutem, & morum candorem omnes venerantur, die 18. Martii 1621. super executione literarum Suxæ Majestatis circa suspensionem alimentorum, fuit decretum, quod exequantur literæ S.M. juxta ipsarum seriem, continentiam, & tenorem, fol.47. eod. process. quarum vigore præten- dit Illust. Princeps D. Aloysius Sanseverinus, quod Illust. Princeps D. Tiberius restituere debeat quidquid in causam declarandam, sive alimentorum ipsi fuerat liberatum, & exegerat super qua præten- sione fuit datus terminus in mensè Martii 1624. & hoc die pendet lis indecisa.

S U M M A R I U M.

- 1 **F** eudum in dubio potius censeri debet quaternatum, & quàm planum, & de tabula, & sic potius rectum, & nobile, quod confert paradoxiam.
- 2 Castrum omne dicitur feudum quaternatum in Regno, non è contra, ex receptissima opin. Iern. licet aliud extra Regnam.
- 3 Castrum non præsumitur feudum penes Ecclesiam, sed allodium favore ipsius, secus cum constat Ecclesiam possidere illud, ut feudum, quia præsumitur quaternatum.
- 4 Castrum dirutum, sive ex habitatum quomodo adhuc censetur etiam feudum quaternatum.
- 5 Natura primario feudi in dubio præsumitur darare.
- 6 Natura mutatio ad directum Dominum spectat, quæ nec præsumitur, nisi expressè agatur.
- 7 Sententia recipit declarationem ab actis.
- 8 Probationes sunt vehiculum quodam, vel virgula ad sententiam declarandam.
- 9 Et declarant etiam libellam, & dicantur anima processus, & sententiæ, num.10.
- 11 Sententia continet necdum expressa, sed quæ inferantur ab expressis.
- 12 Feudum à Rege concessum, & sub ipso habitum, censetur quaternatum, & num.23.
- 13 Feudum quaternatum est, quod reperitur scriptum in quinternionibus, vel quod à Rege tenetur.
- 14 Feudum, quod à Rege tenetur, non est necessariè in quinternionibus annotari, sed illud tantum, quod tenetur à Barone.
- 15 Feudum quaternatum, ut Regnicolæ dicunt, est illud, quod in quinternionibus donorum describitur, procedit etiam in feudo quaternato secundum quid.
- 16 Feudum verò, quod constat à Rege, & sub Rege teneri, eo ipso dicitur quaternatum.
- 17 Feudum sub Rege non potest esse rusticum, sive planum, quod in Regno non est nisi sub Barone, & num.20.
- 18 Feudum quaternatum dupliciter. ibique exempla, & declaratur doctrinæ Iern. in Constitut. si quis Baro. Afflict. decis.282. & Camer.
- 19 Collatio sola Regis concedentis feudum quaternatum Camer. contra Afflict. & in fin. n.62. & 65. ubi declaratur locus Camer.
- 21 Feudi plani collatio ad Baronem pertinet ipsiusque assensus exigitur in alienatione, & ad eum devolvitur.
- 22 Servitium in feudo plano præstatur Baroni, & num.30.
- 24 Feudum conceditur à Rege, igitur ipse assensus in alienatione expetendus.
- 25 Feuda quaternata olim describebantur in quinternionibus, qui conservabantur in Curia Syclæ.
- 26 Verba in capite, & immediatè, semper important, ut feudum sit quaternatum, & an simul junctè plus operentur, num.27.
- 28 Feudum quaternatum simpliciter, licet in multis differat à quaternato secundum quid, in hoc tamen conveniant, ut pariter in utroque assensus Regis requiratur.
- 29 Feudum in capite dari non potest, quod saltem non sit quaternatum secundum quid.
- 30 Feudum, pro quo servitium præstatur Regi, est quaternatum.
- 31 Servitium, & relevium in feudo quaternato secundum quid, præstatur Baroni non Regi.
- 32 Rex Carolus Secundus condonando servitium Abbatibus Sanctæ Mariæ de Ferraria pro Castro Torciani, voluit tamen sibi portionem victus unius Monaci loco servitii retinere.
- 33 Assensus Regis quaternatus, cum constet de voluntate quaternare volentis, quod declaratur apertius num.42.
- 34 Athenasia, de quibus in Constit. si quando, non censentur jure feudi, sed allodialia.
- 35 Feudum planum, sive subfeudum, à Barone, & sub eius Territorio teneri oportet.
- 36 Remissio causæ ad Reg. Cam. calumniosè petita concedi non debet.
- 37 Feudum planum formatur, si à Barone legitimè conceditur, vel si sit res solita concedi.
- 38 Splitum, quomodo inducatur, ut dicatur res solita concedi in erectione feudi plani.
- 39 Barones in Regno non infeudant de novo, quia solum Rex feuda erigit.
- 40 Barones solita excadentialia, sub consueto servitio concedunt.
- 41 Solita concedi non dicantur bona effecta de mensa, vel incorporata feudo, & quod tempus requiratur remissivè.
- 43 Castrum est quaternatum, ergo reliqua cum Castro concessa sunt quaternata, non procedit sequela ex Afflict. & Freccia, sed contraria opinio verior, & magis recepta ex Perno, Gregorio, Cumia, & aliis in fin. num.65.
- 44 Clausula, cum pertinentiis, & integro Statu, omnia comprehendit, & num.46.
- 45 Res integra videtur concessa ex adjectione finium, tametsi non esset tota concedentis, sed communis.
- 47 Feuda plura simul concessa, sive plures, censentur unicam feudum, & unica Baroniam.
- 48 Feuda efficiuntur de pluribus unam, vel è contra destinatione directi Domini ad instar fundi.
- 49 Petens Castrum, videtur petere, cum suis pertinentiis, & districtu, & vendita Baroniam, omnia intra fines censentur vendita.

- 50 *Divisio feudi induci non debet contra voluntatem Regis, & Legis, & num. 53.*
- 51 *Feudum ad instar hominis muti vendicat membra alienata, ut sibimet reuiantur.*
- 52 *Membra feudi, & inferiora feuda anias Provinciae debent à capite regulari, ut de feudis Hispaniae Cast. & de feudis Ducatus Ferrariæ Dec. docuerunt.*
- 54 *Membra concessa cum Castro, licet non sint quaternata de per se iuxta opin. Affliet. & Frecc. non ideo minus tamen desinunt esse partes feudi quaternati.*
- 55 *Membra feudi, ut sunt Domus, Vineæ, Bajulatio, Molendina, & familia concessa cum Castro, separari non possunt sine assensu.*
- 56 *Feuda sive membra feudi, quæ dicantur loco quaternatorum, sive ad instar quaternati, & quod in ipsorum alienatione requiratur assensus, num. 58.*
- 57 *Quinterniones, seu feudorum in quinternionibus descriptio, ad quid invento.*
- 59 *Demanialia feudi sicut, & regalia, nec possideri absque Regis concessione, nec alienari possunt sine assensu.*
- 60 *Consuetudo, ut assensus Regis non requiratur in alienatione demanialium, etiam si per mille annos sit ita servatum, non inducitur.*
- 61 *Demanialia, deputata pro victu Baronum, quæ sint.*
- 62 *Concessio Regis quomodo quaternet feudum, & n. 65.*
- 63 *Feudum, velut universitas facti, habet sub se bona diversæ naturæ, & emphiteutica, livellaria, censualia, & similia, declaratur procedere de possibili in feudo in abstracto, alioquin in dubio omnia præsumuntur eodem modo feudalia.*
- 64 *Comitatu concessa cum Castris, utrum Castra dividi possint remanente Comitatu individuo.*
- 66 *Bona omnia, & membra concessa cum Castro præsumuntur, nedum feudalia, sed ejusdem qualitatis, etiam si essent in plures partes divisa gratia commodioris culturae.*
- 67 *Feudum sub alia lege, vel natura, alienare non potest, quam ea, quæ est penes alienantem: quia feudi natura, nec mutari, nec alterari ullo modo potest, & num. 71.*
- 68 *Concessa re pro censu non adjuncta fidelitate, concessio non est in feudum sed in allodium, etiam si esset Comitatus.*
- 69 *Allodium ex feudo fieri non potest, nisi ab eo, qui id facere potest, lege, vel consuetudine permitte.*
- 70 *Baro non potest concedere subfeuda, nisi sub solito, & consueto servitio, & sub eisdem pactis, & conditionibus.*

A R G U M E N T U M.

De feudo quaternato simpliciter, & secundum quid. De feudo plano, & de tabula. Quibus modis erigantur, & quomodo dignoscantur. In quibus distent, & convenient. Servitium, & relevium quibus præstandum sit, & cujus assensus in uniuscujusque alienatione requiratur. Descriptionis in quinternionibus origo, & effectus. Quando collatio sola Regis, vel etiam assensus Regis quaternet. Castrum est quaternatum; ergo reliqua, cum ipso concessa sunt quaternata, an procedat sequela. Membra à capite regulari debent. De clausulis immediatè, in capite, & in pertinentiis feudum est homo mutus, & universitas facti. De excadentialibus, & demanialibus feudi. De natura feudi,

mutatione, & divisione arcenda. Et ex quibus sententia declarationem recipiat.

Pro Eminentiss. Dom. Cardinali Petro
Aldobrandino Abbat. S. Mariae della Ferrara.

C O N T R O V E R S I A VII.

Tamet si in hac causa super relaxatione Castri Torcini cum fructibus, nullus videatur relictus scribendi locus, nè tamen videar alienis laboribus ad speratam victoriam properare, utque meo munere fungar, & omnis cesset dubitatio, tria conabor probare.

Primò. Decretum Reg. Cam. quo fuit hoc Castrum declaratum feudale, simul determinasse, fuisse, & esse feudum quaternatum, tam apertè, ut nulla amplius declaratione opus sit.

Secundò. Idem censeri pariter, eodemque jure necessariò decifum, quòd omnia Territoria comprehensa infra limites illius, ad Baronem spectantia, de quibus loquitur decretum, nullo adhibito discrimine inter caput Castri, & membra ipsius.

Tertid. Tamet si esset feudum planum (quod omnino negatur) nihil interesse in proposito quòd juris effectum, & proinde posthabita provisione super remissione, iteratò petita, ad Regiam Cameram per D. Ducem, ut declararetur qualitas hujus feudi, esse decidendam causam principalem petitiæ relaxationis Castri.

Quòd primum sufficere deberet juris præsumptio, juxta quam eo ipso quod constat aliquid esse feudum censeri debet potius quaternatum, quam planum, & de tabula, & sic in potentiori significato, undè in dubio feudum præsumi rectum, docuit *Belvisius in cap. 1. de eo, qui sibi, & hered. suis, & in cap. 1. an agnat. feuda enim plana censentur minima, de quibus non censetur cogitatum, Frecc. de differ. inter quater. & plana. n. 15. 29. & 33. Camer. in l. Imper. car. 72. col. 2. in fin. Cumia in c. volentes, vers. fiscal. feudatiorum, num. 12. & in dubio feudum censeri debet jure feudi nobilis, quod confert paradoxium, idest nobilitatem, ut per *Ifern. in locis cit. à Frecc. d. tit. de differ. cap. 26. post n. 34. & sic quaternatum non planum, ut in specie firmat Camer. in d. l. Imper. car. 69. col. 3. vers. ne tamen, & infra latius.**

Secundò, cum in decreto Reg. Cam. dicatur *Castrum Torcini, & omnia Territoria, &c. fuisse, & esse feudalia*, ergò pernecessè decidit, esse feudum quaternatum, eo enim ipso, quod est Castrum, de jure est feudum quaternatum, licet enim extra Regnum præsumeretur allodium, ut de Principatu Achajæ tradit *Oldr. conf. 159. Alber. in rub. C. de donat. Ifern. in loc. cit. à D. Capyc. repet. l. Imper. car. 26. vers. quarta conclusio, in magnis*, in Regno tamen est receptissima opinio *Ifern.* omne Castrum esse feudum quaternatum, quamvis non omne feudum quaternatum sit Castrum, *Ifern. in cap. 1. §. ille tamen, num. 10. vers. omne Castrum, ubi Lipar. littera D. assert. concord. de contro. feudi apud par. termin. & in conslit. post mortem, in init.* nisi constaret expressè de contratio ex tenore investituræ, ut explicat *D. Capyc. in d. l. Imper. car. 49. col. 1. vers. & licet omnia.*

Nec dicatur, quod hæc præsumptio cesset penes Ecclesiam ex *Gloss. Ifern. & Affliet. in const. Justitiaris nomen*, cum aliis per *Lipar. ad Ifern. in cap. 1. de contro. inter mascul. & fem. Intrig. centur. 1. de feud. cap. 43. n. 62. & 30. in fin.*

Hoc enim procedit, ut favore Ecclesie præsumatur potius allodium, quam feudum, etiam si sit Castrum in Regno, et cum constat esse feudum, ita Ecclesia petente jam declaratum, tunc nemo ex DD. quos vidi, dicit, quod non sit quaternatum potius, quam planum, quinimò eo ipso quod constat, Ecclesiam possedisse Castrum, & in feudum, ergo in sua propria natura quaternati, ut clarè innuit *Frec. lib. 2. auctor. 29. post n. 4. vers. 1. quod probatum.* loquens in specie circa dicta per *Ifern. in d. Constit. Justitiarum*, ubi de feudo Ecclesie agit, quod etiam admittit *Anna Sen.* cum pro tali feudo est soluta adha, ut hic *ing. 71.*

Nec minus objici poterit id non procedere in Castro dicto, cum videatur cessare favor hominum habitantium, quorum gratia censetur feudum nobile, & quaternatum ex traditis à *Loffredo in cap. 1. quis dicatur Dux* siquidem contrarium expressè firmavit *Afflic. ex mente Ifern. in Constit. post mortem n. 5. vers. prima quod*, ubi expressè voluit, Castrum esse feudum quaternatum, sive sit nunc habitatum, sive ex habitatum, moritur enim Castrum, vel Civitas, cum Imperiale bannum patitur, aratro subicitur, aut casmate, vel fluminis impetu perit *Bald. de pace constantia. n. 8. cum concor. per Surdam de alimentis. tit. 5. quest. 6. n. 22.* Et quamvis *Camer.* videatur dissentire in *d. Imper. cart. 72. col. 3. n. h. o. m. i. n. u. s.* se restringit, si neque in registro archivii, vel cedulario adohæ reperitur tale Castrum descriptum, & insuper ultimus status sit certus, quia constat esse feudum planum ex, eo quod solus Baro, ut feudum planum contulerit, vel alienationi consenserit, nulla facta mentione assensus Regii, alioquin nisi hæc concurrant, prima natura præsumeretur durare, ut perbellè explicat idem *Camer. videndus d. cart. 72. col. 3. in fin. vers. Nec etiam, & meliùs col. 4. lit. S. & lit. D. vers. Sed quid si nihil.* Nec mirum: quia ad solum Regem nature mutatio spectat, ut subnectit idem *Camer. cart. 73. col. 1. lit. B.* quæ alteratio nature non præsumitur, nisi expressè agatur, idem *Camer. cart. 40. col. 2. in fin. & cart. 76. col. 1.* & convenit *Frec. in specie auctor. 29. post n. 3. vers. nisi castrum, & meliùs in 26. differ. inter quatern. & pl. n. a.* ibi *nisi aliter de forma appareret*, sequitur *Camia in cap. si aliquem, vers. in capite, n. 12. Menoch. de præsumpt. lib. 3. cap. 91. n. 59. & seq. Inrigl. d. quest. 43. n. 106.*

Tertio magis in specie Decr. Reg. Cam. quod declaratur Torcinum esse feudale, simul apertissimè determinasse hoc feudum cum ejus integro statu esse quaternatum deducitur ex causa, sive modo, quo hic articulus fuit in judicium deductus, ex replicatis per conventum, & apertius ex scripturis, sive probationibus, quibus innixa fuit Reg. Cam. ad id decidendum.

Cum enim Abbas insteterit relaxari Torcinum tanquam Castrum antiquitus habitatum, & sic feudale, ita quod non potuerit alienari sine assensu Regis, nedum si fuisset allodium, quod negante Duce, & contendente ullo modo esse feudum, nec ex investituris, & assensibus productis probari esse feudum, quod in ipsius alienatione assensus Regius exigere, remisso articulo ad Reg. Cam. præcipuè ad finem videndi, si erat tale fundum, cujus alienatio potuisset irritari ex defectu Regii assensus, quod potissimè inter partes erat controversum, intelligendo verba cum effectu, & juxta subjectam materiam, nam alioquin frustra fuisset remissus articulus decidendus, cujus decisio non immutasset juris effectum, ut

contigisset, si fuisset planum juxta opin. partis; dum Reg. Cam. ex scripturis, quæ pernecessè concludebant hujusmodi Castrum esse nedum feudum, sed quaternatum, Castrum Torcini, & territoria feudalia declaravit, consequens est, sententiam debere necessariò centeri latam, juxta deducta, discussa, & tenorem probationum.

7 Siquidem certum est, sententiam recipere declarationem ex actis, *leg. si quis ad exhibendum*, ubi *gloss. & Bart. ff. de except. rei judic. leg. 3. Cod. de sent. quæ sine certa quant. & præsertim ex petitione*, ut per *Bart. in l. 1. C. de errore calculi*, ubi *Car. Jun. videndus n. 21. & 25. Corn. conf. 10. n. 13. vers. & pari ratione, lib. 2. plura Menoch. de præsumpt. lib. 6. cap. 12. num. 6.* & ex probationibus, quæ sunt vehiculum quodam ad sententiam declarandam *Bald. in cap. cum super in fin. de offic. deleg. quinimò sunt virgulæ ad ipsius declarationem, Alex. conf. 12. in fin. lib. 7. Cart. Jun. conf. 74. n. 11. lib. 1. Vanusius de nullit. ex defect. process. sive ord. n. 105.* & probationes nedum sententiam, sed ipsum quoque libellum declarant, *Felyn. ex Innocen. in cap. licet hely, num. 18. & 28. de simon.* unde fit, ut appellentur anima processus, & sententiæ, nam ex ipsis sumit vires, *Mascard. de probat. quest. 1. num. 12.* Et quod sententia, quamvis stricti juris, l. 1. *C. si plures una sententia, Dec. 11 Cravett. & alii*, quos citat *D. de Franc. decis. 687. n. 2.* contineat nedum expressa, sed quæ ex expressis inferuntur, *Alex. conf. 163. n. 8. lib. 1. Soc. conf. 56. n. 9. lib. 1. Dec. conf. 348. & in l. 1. num. 50. ff. de offic. ejus. Cravett. conf. 79. num. 4. Afflic. decis. 157. Cachet. decis. 64. num. 3.*

Quod autem scripturæ productæ, ad probandam qualitatem feudale hujus Castri, inevitabiliter probaverint, hoc esse feudum quaternatum, & simul probaverint ullo modo esse feudum planum, patet expluribus.

Primò, quia ex assensibus, & privilegiis productis apparet, hujusmodi feudum semper fuisse habitum sub Regè, & ex Regis munificentia concessum, & consequenter sequitur, esse feudum quaternatum, juxta doctrinam *Andree in cap. 1. §. ille tamen, n. 9. de contro. apud Pares term. vers. & primò concedens*, & iterum post *num. 10. ibi, si ergo Rex donat feudum quaternatum est*, & iterum post *num. 11. in vers. & si in terra*, idem *Ifern. in cap. Imper. n. 10. vers. feudum quaternatum, & c. & in cap. 1. §. post reservationem, ante num. 3. vers. si est quaternatum, de vassall. qui contra Constit. Lothar. & in cap. 1. post v. 1. de alien. feudi pat. & in cap. 1. post n. 12. in addis. vers. sed feudum de Capis. Curadi, & in Constit. post mortem ibi feudum quaternatum conceditur per Regem, & in Const. 1. de offic. Magistr. Justit. & tradit *Jacob. de Franc. tract. de feudis, cap. 2. n. 174. & bene Frec. in d. tit. de differ. inter quater. & plana*, dum dicit*

12 feudum quaternatum esse, quod reperitur scriptum in quaternationibus, vel quod à Rege tenetur, & sic alternativè, & *Camia in d. capite num. 3.*
Quod aded est verum, ut illud feudum, quod à 14 Rege tenetur, non sit necessè in quaternationibus annotari, sed illud tantum, quod tenetur à Barone, ut singulariter docuit *Frec. lib. 3. de different. inter quater. & plana post n. 1. vers. illud tamen*, & sic illud, quod *Ifern. & Regnicola*, sæpe habent in ore, ut feudum quaternatum sit illud, quod in quaternationibus donatum, qui hodie conservantur in Reg. Cam. est 15 annotatum, ut infra dicemus, procedit in feudo quaternato secundum, quid, quod cum conceda-

tur à Rege tenendum tamen à Barone, ut in *d. Constit. post mortem*, & declarat *Camer. cap. 68. col. 3.* merito, sicut differt à feudo plano in substantia, sic etiam, ut ab eo facilius distinguatur, est necesse hujusmodi feudum quaternatum secundum quid, describi in quinternionibus, & ad hoc pro tali feudo hujusmodi descriptio est adinuenta, & proinde aliud
16 est in feudo, quod à Rege, & sub Rege tenendum conceditur, quia non est necesse, ut in quinternionibus describatur, ut ex *Barthol. de Capua in Constit. honorem nostri diadematis* repetendo firmat idem *Frec. lib. 2. auctor. 29. col. 5. num. 2.* ante fin, cujus dicta comprobatur *Cumia in rep. cap. si aliquem, in vers. in capite, num. 11. vers. sed ut feudum, & Lipar. ad Ifern. in d. §. ille tamen, de contro. apud Pares term. n. 9. in fin. in vers. quinternionibus Curia, lit. Q.* & clarè hoc voluit *Camer. d. car. 69. col. 3. lit. N. vers. nec tamen*, imò ut apertius hoc confirmaret subdit *Camer. quod in hoc feudo haberet locum Constit. ut de successianibus*, quam constat non comprehendere, nisi feuda nobilia; & quaternata, ut tradit *Frec. in d. tit. de differ. n. 3.*

Et sic, vel feudum concessum à Rege sub eo tenendum erit feudum quaternatum, eo ipso quod ita conceditur, & res erit expedita, aut, estò quod non esset verè quaternatum, necessariò habebit eandem naturam, & vim in omnibus, & præsertim in materia alienationis, dum isti DD. dicunt non esse necesse, ut hujusmodi feudum in quinternionibus, annotetur, unde verissima apparet opinio *Frec. lib. 2. auctor. 5. num. 7.* dum dicit penes Regem feudum non posse esse rusticum, quod aliis ab eo tenet, neque etiam posse dici feudum planum, & de tabula sub Rege, quod in Regno non est, nisi sub Barone, ut dicit colligi ex *d. glos. & Andr.* quam opin. expressè defendit *Camer. in cap. Imper. cap. 69. col. 2. lit. H. & I. in vers. & animadvertens, dicens ex Ifern. in*
18 *Constit. si quis Baro*, quod uno modo est quaternatum quando Rex consensit dumtaxat, quia tenetur ab utroque & alio modo quando principaliter ipse concessit, eò quod primo modo dicitur quaternatum secundum quid, & secundo modo dicitur simpliciter quaternatum referens verba *Ifern. dicentis, sed feuda collata à Rege dicuntur quaternata quasi simpliciter sint quaternata, & non secundum quid; & ita intelligo doctrinam Ifern. ibi, quidquid dixerit Afflic. decis. 282. col. 2. vers. pro solutione questionis. Hac Camer. & paulò post dicit Afflic. ordine turbato non intellexisse Ifern. & sic clarè patet Camer. in specie reprobare opin. Afflic. dum in d. decis. post num. 4. dixerat Ifern. in d. Constit. si quis Baro, velle solam Regis collationem non quaternare feu-*

19 dum, & licet paulò post idem *Camer. col. 3. lit. O. in fin.* videatur prima facie sibi met adversari, dum subdit, nam, & non quaternata teneri possint à Rege, ut dicta decis. ne videatur tantus vir in contenti se corrigere; id debet intelligi, nam, & non quaternata, idest quamvis non sint descripta in quinternionibus juxta id, quod dicit *Frec.* quia non est necesse, ut feuda à Rege concessa describantur in quinternionibus, ut idem *Camer.* dixerat paulò ante *lit. N. vers. nec tamen*, vel alio modo (non quaternata) scilicet simpliciter, quæ tamen sunt quaternata secundum quid.

20 Ex quo apparet vera intelligentia ad dicta per *Ifern. in d. constit. si quis Baro*, & remanet perspicua opin. *Frec.* ut sub Rege non possit dari feudum planum quam etiam probat *Lipar. tam in d. §. ille tamen.*

num. 9. lit. A. vers. quaternatum, & post num. 10. vers. planum in fin. lit. B. quam in 1. rubrica post n. 12. vers. sunt quaternata.

Et quod Regis collatio faciat feudum quaternatum, vel quod quaternati vim habeat præsertim, ut Assensus Regis exigatur in ipsius alienatione, de
21 quo nos agimus, dignoscitur clarè ex cognitione contrariis: si enim feudum planum, & de tabula est illud cujus collatio ad Comitem, & Baronem spectat; ut per *Ifern. in cap. 1. §. Regis, num. 8. vers. constitutio Regni de bis, qui feud. dare poss.* & melius in *d. cap. Imper.* ubi post *num. 8. vers. alii dicunt*, in *car. 9.* cujus assensus requiratur in alienatione feudi, distinguens inter feudum quaternatum, & planum tanquam diversæ, imò adversæ qualitatis, dicit in feudo plano exigendum esse consensum Baronis, a quo tenetur, & inferius post *num. 9. vers. feuda plana*; & latius per *Afflic. dec. 243. quæ Baroni etiam devoluntur*, ut habetur in *Constit. si quando*, & per *Afflic. in Constit. post mortem num. 3.* cui etiam præstat servitium, ut per *D. Capyc. in cap. Imper. col. . . . vers. primum est, de quibus plura Cumia in d. cap. aliquem in vers. in capite, num. 29. & in vers. subfeudatarium*
23 *num. 23.* Igitur à contrario quaternatum erit feudum, cujus collatio ad Regem spectat, vel ab eo tenetur, & hoc nomine appellatur feudum nobile, ut latius prosequitur *Cumia in d. vers. in capite, num. 6.*
24 & *Jacob. de Franch. in d. 2. cap. num. 27* & valet consequentia, conceditur à Rege, igitur ejus consensus in alienatione est necessarius, ita *Ifern. in d. cap. Imper. post num. 8. & post num. 9.* ibi consensus utriusque; & *Camer. car. 72. col. 2. vers. concludamus*, & *car. 73. col. 1. in 4. concl. dum citat leg. fin. C. de auctor. præstan.*

Secundò, quamvis non fuisset necessaria ex prædictis, solenitas registrationis in quinternionibus, dum constabat hoc feudum teneri à Rege, nihilominus ex scripturis exhibitis clarè constitit fuisse Castrum Torcini ab antiquissimis temporibus descriptum in quinternionibus Syciæ, quæ hodie conservatur in Reg. Cam. & sic nemo dubitare poterit, quin sententia lata super his probationibus à Reg. Cam. determinaverit hoc esse quaternatum,
25 quia descriptum in quinternionibus, quos antiquitus fuisse in Curia Syclæ sæpè dixit *Ifern. in locis supra cit. & Afflic. in cap. 1. num. 9. de contro. apud Pares, Frec. in d. tit. de differ. in princ. & iterum lib. 1. tit. de origi. Baro. n. 40. & 41. & 42. novissimè Cumia in d. vers. in capite, n. 4. & 17. & Consil. de Anna conj. 44. num. 53.*

Tertiò, nedum probatum fuit teneri à Rege, sed in capite, & quartò additur amplius in privilegiis
26 verbum immediatè, & sic sive verbum in capite, exponatur, idest immediatè, ut explicat *Ifern. in cap. similiter, vers. feudum ergo de capit. qui cur. vend. & aliis in loc. cit. à Frec. lib. 1. tit. de origine Baron. n. 41. & Cumia in d. vers. in capite, in princ. & sic à Rege per se & non per medium alterius inferioris, ut tradit *Petrus de Greg. de concess. feud. part. 7. quest. 1. vers. tertid fieri*, cum aliis per *Intrigl. de feud. par. 2. art. 84. num. 12.* sive dicamus, quòd plus sit tenere immediatè, & in capite, quam in capite tantum, ut perbellè explicat *Camer. car. 69. col. 3. lit. M. vers. illud est tenere*, semper verba important ut sit feudum quaternatum, ut est notissimum, & probat *Camer. car. 70. col. 3. lit. R. Frec. loco proximè citato, & latius Cumia in d. vers. in capite, Intrigl. par. 1. c. 43. num. 66.* quiniò ex his verbis inferitur, ut sit feudum*

dum quaternatum simpliciter, & propriè, quod nullo modo tenetur ab alio, non autem feudum quaternatum secundum quid, quæ licet inter se in multis differant, tamen quædam nos attingit circa assensum Regis requisitum in alienatione ipsorum, 28 non minus ille requiritur in uno, quam in alio, ut post *Ifern. & Camer. in d. cap. Imper. car. 73. col. 1. vers. quarta conclusio probat in specie Cumia d. loco n. 10.* 29 vel saltem non potest dari feudum in capite, quod non sit quaternatum secundum quid, *Cumia in vers. subfeudatarium, num. 11.*

Quintò, esse hoc feudum quaternatum fuit aperte probatum ex præstatione adohæ sive servitii certi, & determinati ipsi Regi, sequitur enim consequentia, solvitur servitium Regi, ergo est feudum quaternatum, quandoquidem pro feudo plano servitium non præstatur Regi, sed Baroni, *Ifern. in d. cap. 1. §. ille tamen de controversiis apud pares, cum aliis per Cumiam in d. vers. in capite, num. 16.* quinimò ex hoc infertur esse quaternatum simpliciter, & sic in potentiori significato, non autem secundum 31 quid, & impropiè, pro qua servitium, & relevium præstatur Baroni, & non Regi, ut docet *Frecc. lib. 2. in §. autor. num. 2. in fin. & 3. Camer. in d. cap. Imper. car. 73. col. 4. lit. S. in fin. & car. 68. col. O. & car. 73. lit. C.* Et cum Rex Carolus II. de anno 1301, 32 condonasset servitium, voluit tamen portionem vicus unius Monaci sibi loco servitii retinere.

Sextò, & tandem debuit necessariò judicari quaternatum, quia apparet Regem Carolum II. in anno 1290. præstitisse assensum super donatione, & concessione dicti feudi, facta in beneficium dicti 33 Monasterii, juxta doctrinam *Ifern. in Constit. si quis Baro, & in specie tradunt Camer. dicta car. 69. col. 2. & Frecc. in d. tit. de differ. inter feuda quaternata, & plana, post num. 1. vers. fit etiam.*

Et licet non omnis assensus Regis quaternet feudum, nisi cum constat de voluntate Regis volentis quaternare, ut infra dicemus, ex *Afflic. & Ursill.* cujus diversum est in concessione, ut supra diximus, & non immeritò, cum aliud sit dare consentiendo, quam dare principaliter, ut ait *Camer. d. car. 69. col. 2. lit. G. vers. & animadvertentes*, hic tamen dubitari non potest de voluntate Regis, dum asservit feudum teneri à Reg. Curia, & reservavit sibi adoham, sive militare servitium, quod pro eodem Castro, suæ Curia debere dixit, & alia jura dominicalia, addendo hæc verba (*sicut in cæteris Castris, & Terris Baronum, & nobilium Regni*) ex qua reservatione, & relatione ad alia Castra, & Feuda nobilia, & sic quaternata luce clariùs apparet de intentione Regis, volentis dictum feudum teneri immediate sub ipso, sicut antea tenebatur.

Septimò, aut adversarius præten dit hoc feudum penès Ecclesiam fuisse tempore, quo illud alienavit bona athenasia, sive excadentialia non concessa jure feudi, & in hoc non debet audiri, quia est, contra decretum R. C. siquidem certum est hujusmodi athenasia, de quibus loquitur *Constitutio si quando* 34 *contigerit*, non censeri jure feudi, pro quibus bonis præstantur collectæ, tanquam allodialia, ut per *Lacum in leg. quicumque, C. de omni agro deserto, & latius post Paridem, & alios tradit D. Capyc. in investit. feud. vers. vasallorumque redditibus fol. 103. Frecc. in d. tit. de different. num. 23.* Aut præten dit penès Ecclesiam fuisse feudum planum, & de tabula, quod subfeudum nuncupatur, & hoc est impossibile, tum quia adversarius non indicat, nec unquam indi-

care, vel effingere poterit Baronem aliquem, à 35 quo, & in cujus Territorio Ecclesia hoc subfeudum tenuisset, prout requiritur ut subfeudum dici possit, quod non aliter, quam per scripturas, & monumenta antiqua apparere possit, & quas produceret, si ei suppeterent, quinimò contrarium fuit per actorem plenissimè probatum, teneri nempe sub Rege, *immediatè, & in capite, & semper fuisse Castrum de per se suis naturalibus finibus limitatum, ut Regii Archivi scripturæ testantur contra quas nulla potest aliunde suffragari probatio, proinde* 36 *petita remissio ad R. C. tamquam captiosa est omnino excludenda, ut dicit Glos. in leg. qui cum nata. 14. vers. idem puto, in vers. calamitosam, ff. de bonis liber. Innoc. in cap. cum inter, de electio. Bal. in cap. constitutus eod. tit. D. de Franq. decis. 262. in fin. Reg. de Ponte conf. 97. num. 25.*

Tum etiam, quia ad hoc, ut Torcinum fuisset penès Ecclesiam feudum planum, erat præcisè necessarium, vel quod fuisset concessum semel à Barone ipsi Ecclesie cum assensu Regis, vel saltem, quod ante concessionem factam Ecclesie, fuisset res solita concedi aliis: solitum autem inducitur secundum com. opin. per decursum 40. annorum, infra 38 quod tempus duæ alienationes, aut saltem una ante illam, de cujus validitate agitur, intercesserit, ut post *Ifern. & Afflic. variis in locis, tradit hæc omnia perbellè D. Capyc. in invest. in vers. Pralati Ecclesiarum, & in vers. infestas etiam quilibet, vers. limita sextò, car. 155. & D. Pres. de Curt. in 1. par. divers. feud. cap. 5. num. 36. 40. & 43. cum seq. Clarum est enim Barones non posse in Regno infeudare 39 re de novo, nedum quotam partem, sed neque rem demanialem, sive particularem feudi absque Regio assensu per *Constit. conf. Diva memor. D. Capyc. in l. Imper. car. 112. in parvis vers. de feuda plana, Lipar. ad Ifern. in l. Imper. num. 9. circa medium lit. l. in addit. incipit quotam, quinimò nec rem burgensiam, & liberam potest nemo in Regno in feudum concedere, cum infeudatio, & subinfeudatio nemini permittantur nisi Regi, D. Capyc. in leg. Imper. car. 189. vers. limitate etiam, in parvis, D. de Curia* 40 *in 1. par. cap. 6. num. 18.* sed bene possunt Barones solita bona excadentialia sub consueto servitio alienare, *Camer. cart. 72. col. 2. lib. 2. lit. F. & H.* quæ consuetudo Baronum debet esse eorundem Baronum concedentium, & in eorundem rebus non aliorum, ut bene advertit *Camer. car. 73. col. 3. lit. L.**

Quinimò ad hoc, ut potuerit concedi, tanquam excadentiale, & solitum concedi in feudum requiritur, ut non fuerit res reconsolidata feudo, & effecta iterum de mensa, vel incorporata feudo expressè, vel tacitè ob decursum alicujus temporis, juxta varias opin. relatys tam à *D. Capyc. in d. investit. §. Pralati Ecclesiarum, in vers. sexta conclusio, quàm à D. de Curia. dict. cap. 5. num. 56. & 57.* unde, cum ista non appareant, nec adversarius probaverit in termino concessio in R. C. nullo modo potuit dict. R. C. sentire hoc esse feudum planum, & sic necessariò determinavit esse feudum planum quaternatum, cum requisita ad feudum planum omnino defecerint.

Nec obstat, quod si in prima concessione feudi plani requiretur assensus Regis, non daretur feudum planum cum assensu Regis, eo ipso feudum quaternet, ut dicit *Ifern. in Constit. si quis Baro*, diximus enim supra assensum Regis tunc demum quaternare, cum constat de voluntate ipsius id volentis,

tis, quod colligitur ex eo, quod exprimit, ut feudum teneatur ab ipso Rege, secus cum simpliciter assentitur Baronis concessioni, ut docet *Afflicti*. in *cap. 1. num. 52. vers. sed etiam si Dominus; usque ad finem.* & *num. 53. de controvers. apud pates term. Orsill. decis. 282. post num. 1. vers. quod tamen fallit.*

Quodam secundum artic. principalem attinet, idem fuisse per decr. R.C. decisum non solum quodam Castrum ipsum, sive ipsius caput, sed etiam quodam alia Territoria, ut omnia pari modo quaternata feuda censeantur declarata.

Dicit adversarius, esto quod Castrum ipsum sit 43 quaternatum, non sequitur consequentia, ergo reliqua concessa cum Castro sunt quaternata, idque autoritate, *Affl. in Const. statumus la 2. post n. 10. vers. unde si Princeps, & Frecc. in 29. aut. num. 6. vers. tertio intellige*, dum dicunt, quod concessio Castro à Rege cum domibus, jardenis, bajulatione, &c. hac cum Castro concessa non sunt quaternata, nisi de per se fuerint in quaternationibus descripta.

Sed pro resolutione considero duos casus, aut enim supponimus, quod in facto credo me plenissime probasse scilicet Ecclesiam in anno 1540. concessisse nedum quasdam terrarum petias, ut adversarius præterdit, sed integrum Castrum Torcini incluso quoque ipsius Castri capite, seu fortellitio cum antiquis ædificiis, licet dirutis, ubi erat hominum incolatus, prout præcis temporibus fuerat Ecclesiæ concessum, & ab ipsa possessum, quod nullo modo tergiversari posse opinamur ex antiquis scripturis Regii Archivi, & aliis deductis, & tunc nihil penitus refert differere; si membra sunt quaternata, vel ne, respectu ejus de quo nos agimus, siquidem & si esset vera prædicta opinio *Afflicti*. & *Frecc.* & id sentirent, ad quod ex adverso citantur, tamen eo ipso quod supponimus ipsum caput Castri, tanquam quaternatum fuisse malè alienatum, per necessè sequitur, ut membra simul, & semel cum ipso alienata sequantur caput, nec possit sustineri membrorum alienatio, cum nec possint à capite dividi, aut quoquo modo separari, ut mox probabitur.

Aut verò, & secundò supponimus assumptum adversarii dicentis, vel Ecclesiam nunquam possedisse Castrum Torcini, vel etiam si possederit nunquam concessisse in dicto anno 1540. nisi tantum quasdam terrarum petias de feudo Torcini, non autem Castrum ipsum, sive caput Castri, & hoc casu dumtaxat procederet oppositio partis, & necessè esset differere de veritate, & intellectu verborum *Afflicti*. & *Frecc.*

Et quamvis sit indubitatum, nos versari in primo casu, non in secundo, siquidem ultra plenissime deducta in facto, id apparet, quia Ecclesia alienavit Torcinum cum suis pertinentiis omnibus, & integro 44 statu, quo casu omnia comprehenduntur, *l. si quando, C. de bonis vacant. lib. 10. præsertim adjectis finibus, l. qui feudum, l. rutilia polla, ff. de contrab. empt. Oldr. cons. 197. n. 3. Afflicti. dec. 68. n. 3. Covar. pract. cap. 3. n. 1. & 2. Paris de Pateo de reinteg. §. po-*

45 *ne quod petitur, n. 4. fol. 8. à ter.* ex qua finium adjectionem videtur integra res concessa, tamen non esset tota concedentis, sed cum alio communis, ut per *Bald. in l. cum alienam, C. de legat. in l. labeo, §. cum fundus, ff. de leg. 1. cum aliis per Paridem de reintegr. feud. cap. pone quod Dominus, car. 163.*

Unde cum feudum hoc integrum cum suo Territorio, & membris, prout antiquitus fuit Ecclesiæ concessum, alienatum fuerit ab eadem Ecclesia de

anno 1540. cum juribus, & pertinentiis suis, sub 46 quibus omnia comprehenduntur, quæ ipsi rei accedunt, ut per *Innoc. in cap. cum ad sedem de restis. spol. Ifern. in cap. 1. §. traditionibus, n. 5. in fin. quid sit invest. D. Capyc. in vers. feudorum clausula, vers. cum juribus, Intrigl. 2. cent. art. 78. tamenli contine-*

47 *ret plura feuda, & diversas res, est tamen effecta unica Baroniam, & unicum feudum juxta terminos cap. 1. de capit. qui cur. vend. ubi Ifern. in princ. & fin. Bald. & Prapof. in cap. 1. §. item si quis, quib. mod. feud. amit. cum concor. per Aret. cons. 15. col. 1. & propterea de eo sicut de unico feudo est judican-*

48 *dum, feuda enim efficiuntur de pluribus unum, aut plura de uno destinatione Regis, sicut fundi destinatione patrifamilias, ut ex l. quod in rerum natura, §. fin. ff. de leg. 1. tradit Ifern. in cap. 1. num. 4. in fin. ubi Lipar. lit. C. verbo, natura, assert. concord. Quid sit invest. quinimò conjungit, & separat Provincias, & Regna ipsa, & naturam feudorum alterat, & immutat ad libitum, ut latius prosequitur Frecc. lib. 1. de origin. Baron. post n. 26. & num. 30. cum sequent. unitorum enim unita est natura, & proinde, qui petit Castrum, videtur petere cum 49 suis pertinentiis, & juribus, & districtu, & vendita Baroniam omnia, quæ sunt intra fines, censentur vendita, nec unum, & idem feudum potest diverso jure ceteri, ut hæc omnia latius prosequitur *Afflicti*. in *d. cap. 1. num. 14. 19. & 21. de capit. qui cur. vend.**

Unde si non potuit alienari caput ipsius feudi, quod non negatur quaternatum, & ex hoc redditur nulla concessio, pari modo revocari debet concessio 50 membrorum, nam alioquin induceretur divisio ejusdem feudi contra voluntatem Regis, & legis, ut optimè explicat *Loffred. in cons. 39. num. 30. & 31. quinimò feudum ipsum juris ministerio tanquam 51 homo mutus potest sibi reintegrari facere membra alienata, & separata ab ipso capite juxta Gl. in Const. consuetudinem, ubi Iser. de rei actio. & excep. & Frecc. lib. 2. aut. 2. Baron. sub. add. nova incip. sæpè sui, sub n. 27. fol. 281, & lib. 3. de formulis, §. 1. n. 5. fol. 382.*

Et sicuti generaliter membra debent à capite regulari, *cap. cur. non doceat de rescrip. sic id potissime 52 procedit in feudis ex quo contulvit *Cast. cons. 102. par. 2. quod dispositum per II. Hispaniæ circa successionem illius Regni, deberi servari in membris, & successione inferiorum, & feudorum existentium in illo Regno; & in Ducatu Ferrariæ consulvit latè Dec. cons. 389. num. 7. & proinde id, quod servatur in capite Baroniam, servandum esse quoque in membris ipsius, nam contentum debet sequi naturam continentis, lex ea causa, ff. de postul. Ifern. in c. 1. de consuet. recti feudi, Napod. & ibi add. loquentes de feudis Regni, quod sunt hæreditaria, sicut est ipsum Regnum ex antiquis invest. in consuet. & si testator in add. incip. dicit Napod. lit. C. car. 176. cum duabus seqq. D. meus de Curt. p. 1. de feudis, c. 15. n. 142. cum seqq. faciunt, quæ tradit Frecc. de orig. Baronum, §. vidimus, n. 20. car. 11. nec posse Castrum pervenire ad unum, & membra, sive corpora illius 53 ad alterum, quia esset dividere Baroniam, & quod fieri non potest sine expresso consensu Regis, ex c. Imper. & Const. div. mem. latè hæc, & alia aurea tradit *Loffr. in d. cons. 39. num. 33. in fin. & 34.***

Sed esto, quod nos versaremur in secundo casu, (quod nunquam concedimus) scilicet non fuisse alienatum ab Ecclesia totum Castrum, sed quasdam petias, & membra Castri, adhuc non obstant doct. *Afflicti*. & *Frecc.* quia si benè perpendatur dictum

Af-

54 *Affl.* nihil aliud dicere voluit, nisi quod domus, vineæ bajulatio concessæ cum Castro non sunt feuda quaternata de per se, nisi concedantur a Rege, & describantur de per se in quinternionibus, sed non negat *Affl.* quin sint partes feudi quaternati, & proinde censeantur eodem jure, quo ipsius caput, & consequenter inalienabilia cum ipso feudo, & multò fortius divisim absque assensu Regis, cum nemo sani capitis affirmare possit, bajulationem, vel molen-
 55 dina concessa per Regem Baroni cum Castro, posse per Baronem alienari, & dismembrari sine Regis assensu, ut tradit *Anna* in *Constitutione Constitut.* super *glos. vers. minuendis*, num. 174. & 173. *Intrigl. de feudis*, part. 2. cent. 5. num. 511. & ad hoc affero aurea verba *Barth. de Capua*, qui in *Constitut. Mag. Cur. nostræ* hæc verba subjicit (quia hic exprimitur, quoddam quæstio, seu cognitio feudi quaternati spectat ad Magistrum Justitiarium, quæritur quid de re singulari feudi quaternati, & post multa, quæ hinc inde dici possent concludere, quod idem dicendum est, quia hæc res singularis feudi equiparatur toti feudo, & ex rebus feudum constituitur, & sic sint substantialia feudi, & ideo substantia est spectanda) hæc ille, & hoc idem voluit *Ifern.* in *Constit. Justitiarum*
 56 *nomen*, col. 2. dum dixit, quædam esse loco quaternatorum, cujus autoritate dixit *D. Capyc.* in *sua investit.* in *vers. Castra omnia*, quædam esse, quæ quaternata dici non possunt, cum descripta non sint in quinternionibus, sed sunt, ad instar quaternatorum, & proinde assensum Regium in eorum alienatione esse necessarium, & iterum *col. sequen.* in *vers. planum ibi* (sed si Baro infeudaret alium de Castro non esset planum, sed quaternatum, aut ad quaternati instar) intentio autem *Affl.* in hoc non fuit alia, nisi reprehendere fiscales, dum dixit, (& in hoc vidi certos Advocatos Fiscales graviter errare) cum enim hæc feudorum in quinternionibus
 57 descriptio non sit ob aliud adinventata, nisi propter interesse Regis, ut sciant, qui sint vasalli, & quæ ab eis teneantur in feudum, ut dicit *Frec.* ex *Ifern.* in *tit. qui dicatur Baro*, num. 3. in *fin. lib. 2.* ut eum refert *Caminia vers. in capite*, num. 7. dixit *Affl.* non bene eorum munus implere fiscales, dum non curant omnia membra feudi quaternati ob interesse Regis describi, ut clarè colligitur ex dictis per eum in *dict. cap. 1. de controversiis apud pares*, post num. 53. *vers. sic. sed si essent*, ubi aperte *Affl.* se ipsum declarat, & asserit, in alienatione horum bonorum te-
 58 quiri Regium assensum ad instar quaternatorum, & meritò cum appellet ea bona demanialia feudi, quæ satis est notum non posse per Barones alienari
 59 sine Regis assensu, ut per *Ifern.* in *dict. Constitutione Constitutione*, col. 2. cum aliis per *Dom. Capyc.* in *investit. vers. infeudat. etiam quilibet*, *vers. limita sextò*, car. 155. Nec ex eo quod intervenerit assen-
 60 sus in alienatione demanialium etiam per mille annos & ita practicum, & observatum, esset inducta Consuetudo ut assensus non requiratur *D. Capyc.* in *verb. feudorum alienationes*, limit. 22. esset enim probanda scientia, & tolerantia Regis *Oldrad. consil. 237. Curt. de feud. 4. par. q. 19.* præsertim in Regno, ubi est prohibita omnis consuetudo contra constitutiones, nisi adsit Principis consensus, qui esset probandus, idem *Capyc. verb. feudorum divisio*, limit. 5. sub *lim. 1. cor. 165.*

Et sic quamvis ista bona non essent feuda quaternata de per se, essent tamen vel demanialia feudi, ut dicit *Affl.* vel regalia, cujusmodi esse aquas, de-

curfus aquarum, montes, nemora pascua, fortellitia, malendina, clibana, & alia similia, ad instar Regis qui pro suo demanio, & Corona habet præcipua quædam gabellas scilicet dohanas, & alia tradit *Frec.* 46. *auctor. lib. 2.*

Quæ constat similiter esse prohibita possideri absque Regia concessione, nec alienari absque assensu, ut tradit *D. Capyc.* in *invest. in vers. planis pascuis*, & *c. car. 105.* prout omnia ista bona, & jura de quibus loquitur *Affl.* & *Frec.* in *d. loc.* inter demanialia
 61 deputata pro victu Baronum enumerat *Paris de reintegr. deman. Regis*, & *Baro*, & *c. seq.* ubi in *e. incip. qua bonia n. 5.* dixit quod res solitæ concedi, & infeudari per Barones non sunt demanialia.

Et pari modo resolvuntur dicta per *Frec.* qui dum dicit hoc sentire *Ifern.* in *c. 1. de contro. apud pares*, col. 3. jam ex dictis supra constat *Ifern.* totum oppositum sentire, dum voluit concessionem Regis quaternare feudum, & sic sufficit membra illa feudi fuisse per Regem simul cum feudo concessa, ut sint quaternata, quod idem *Frec.* sibi contrarius voluit in *eod. auct. 29. n. 2.* ante *fin. vers. feudum, quod tenetur*, & iterum in *tit. de differ. in prin. vers. illud autem, ut supra latius probavi*, dum verò subjicit ex *Ifern.* in *cap. quid*
 63 *fit invest.* feudum esse universitatem facti, quia habet bona naturæ diversæ, ut emphiteusim livellum, censum, & allodialia bona, loquitur de feudo in abstracto, quod potest habere membra etiam in alieno territorio *Paris de reint. §. concessa fol. 88. cam in fin.* per *Giurbam dec. Sicil. 50. n. 14.* qui post hic scripta longo tempore typis datus est, potest habere sub se bona multiplicis speciei, hoc tamen non præsumitur, nisi ostendatur, quia non docto de titulo speciali, præsumerent eodem modo feudales, ut concludit *Camer. car. 38. col. 2. lit. I. & car. 59. col. 2. lit. G. &* sic non dixit *Frec.* quod bona non descripta de per se in quinternionibus in isto feudo taliter a Rege concessa, sint emphiteutica, vel allodialia, nisi expressè hoc appareat sed quod esse possunt, unde cum in casu nostro jam, sit judicatum esse feudalia, & non burgenatica, non possunt applicari ejus dicta, quia loquitur in eo casu, ubi talia bona possunt habere aliam omninò diversam naturam, scilicet, quam hic habere non possunt.

Non obstat pariter quod subjicit, de comitatu comitatu
 64 cesso cum castro, ut castra possint dividi, quamvis comitatus ipse sit individuus, quia ipsemet fatetur *Dec. tenere contrarium in cons. 389. cujus opin. veriorum*, & *com. probat Loffr. in d. cons. 389. n. 33. & seq.*

Nec dicatur ex adverso, quod hanc opin. ultra *Affl.* & *Frec.* sequitur etiam *Camer. car. 69. col. 2. ver. bene verum*, *Camer.* enim rectè præpensus alter intelligit *Affl.* cum enim paulò superius in *vers. feuda* expressè, firmaverit quod concessio ipsa facta a Rege facit feudum quaternatum, reprehendens *Affl.* aliter dicentem in *dec. 282. vers. pro decisione, ut supra*, subjicit postea hæc verba (*bene verum putarem, quod licet collatio principalis faciat feudum quaternatum simpliciter, vel consensus in feudo, quod subest Baronia faciat feudum quaternatum secundum quid, tamen res subiecta feudo, ut sunt feuda plana, at benafia, & similia remanebunt in sua natura, quoniam illa non alterantur*, loquitur ergo *Camer.* non de rebus, & juribus concessis simul cum feudo, quæ ex collatione Regis perveniunt ad feudatarium, quæ ipse contendit effici quaternata, sed de rebus subiectis feudo, quæ per prius constabat esse feuda plana, & athenafia, ista enim tantum concedit *Camer.* remanere in sua natura, & in hoc casu tantum voluit ipse salvare opinionem boni illius
 E
 lenis,

senis, ut eum sæpè appellat *Affl.* quòd nos non negamus.

Ultimò, quòd hæc opin. *Affl.* & *Frec.* sit omnino 66 nõ falsa, ex quo concessa cum Castro sicut sunt feudalia sunt quaternata sicut est Castrum, & quòd non possint diverso jure censerì, quia eodem modo à Rege conceduntur, & pro eis immediatè Rex recognoscitur, & quia non possunt dividi, juribus rationibus, & auctoritate *Iser. Gul. de Pern. Petri de Gregor.* & aliorum *Feudistarum* contra *Affl.* expressè defendit *Carnia* in *repet. ad d.c. si aliquem, var. in capite à n. 17.* & præcisè *n. 22, & 23.* ubi optimè, & subtiliter loquitur.

Et ejus dicta confirmari possunt auct. *Baldi* in *c. 1. de consen. inter. masc. & fem. n. 3.* ubi in feudo integrali, & in prædiis sitis in eodem loco firmat non deberi diverso jure censerì, & sumendam esse conjecturam ab eo quod plurimum potest, arg. *l. domum 67 de contrab. empt.* quod ibi *Alvar.* largiùs ostendit. Et quod præsumantur omnia bona feudalia, & ejusdem qualitatis, probat in specie *Jas. post Bal. & Rom.* quos cit. in *conf. 135. in fi. lib. 2. Zasius conf. 11. vol. 1.* quos sequitur *Gab.* in suis *concl. lib. 3. tis. de feudis, conclus. 3. n. 5.* *Intrig.* alios quoque cumulans *d. cent. 2. cap. 43. & 86. Patris de reintegr. §. pone quod petitur. n. 16. tit. 9.* cum enim hæc prædia, sint nullo medio annexa, & conjuncta Castro, sunt unum, & idem continens, præsertim cum non appareat unquam per alios possessa quàm per dominos Castri, ut constat ex instr. anni 1401. producto per partem, propter connexionem idem est judicandum, quòd de Castro, & dicitur unum corpus possessionum omnium semper abinvestitis una cum Castro possessum, ex quo omnia habentur pro una re. Cum enim istæ possessiones uno teneantur corpore pro unico fundo habentur, etiam si essent in plures partes divisæ gratia commodioris culturæ, & proinde est, ac si specificè fuissent nominatæ, ut in terminis hæc, & plura alia considerat in materia feudali *Natt. consil. 446. à n. 1. ad 10. & post n. 11. vers. neminem, lib. 2.* & faciunt, quæ plena manu congerit *Menoch. lib. 3. de præf. c. 101. n. 4. & 5.*

Quo ad tertium, & ult. art. principalem supposito, citra tamen veri præjudicium, hoc Castrum fuisse penes Ecclesiam, tanquam feudum planum, & de tabula sub aliquo Barone, ita quòd nullo modo fuisset sub Rege, neque simpliciter, neque secundum quid, quamvis alienari potuisset per Ecclesiam cum consensu solius Baronis, id tamen non aliter permitti potuisset, nisi illud alienando tanquam feudum planum sive subfeudum, & eodem jure sub eadem lege, & natura, qua erat penes concedentem, & non aliter, ita quòd feudi conditio in aliquo non alteraretur, sed solius personæ fieret commutatio, *cap. 1. §. similiter, vers. perfectò, de l. Corradi, & clausula ad vendendum, & alienandum, intelligitur in feudum, non in burgenaticum, D. Capyc. in verb. ad vendendum, in vers. & hæc clausula in sua investit. fol. 135.* at hic concessit Ecclesia hoc feudum in allodium in emphyteusim, sive ad libellum sub annuo canone, & pactis emphyteuticis, quæ diversam habere naturam à feudis de se patet, & discurret *Camer. car. 38. à ter. liter. P. & Q.* quod nullo jure fieri potuit alterando, & mutando naturam feudi, *Camer. latè in l. Imper. cap. 25. col. 2. vers. non obstat scriptum, & car. 40. à ter. litera L. & Iser. Camer. Pernus, & alii in locis congestis per Lipar. ad Ifern. in d. §. profectò in 1. addis. littera F. D. de Curt. in 1. par.*

sui *tract. feud. cap. 6. num. 13.* Cum enim res datur pro censu, nec copulatur fidelitas, concessio non est in feudum, sed in allodium etiam si esset comitatus, et quòd est feudum si non potest fieri allodium, nisi ab eo, qui illud facere potest, lege, vel consuetudine permittente, ut hæc omnia tradit *Camer. car. 41. à ter. col. 3. lit. O. & P.* sicut in simili 70 Baro non potest concedere hujusmodi subfeuda, nisi sub solito, et consueto servitio, et cum iisdem pactis, et conditionibus *Camer. car. 73. lit. P. col. 2. Curt. in 4. par. tract. feud. num. 83. Ursill. decis. 243. num. 2. in fin.* et aliter facta concessio non tenet per ea, quæ cumulat *Paris. de reintegr. feud. c. quia sæpè Barones, num. 1. & 7. car. 22.* Et hoc maximè procedit, cum alienantur subfeuda tamquam bona libera allodialia nullius Baronis assensu reservato, quo casu fortius irritari debet alienatio, cum eo casu nullus assensus ex tempore præsumi possit, cum de eo partes non cogitaverint. Cætera suppleant, mense Octobris 1614.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**astro concessio cum pertinentiis suis, & integro Statu, veniunt omnia coherentia quinimò, & ipsa jurisdictio.
- 2 Territorio univ. vsaliter concessio, videtur quoque concessa jurisdictio, secus in re particulari.
- 3 Territorio etiam præscripto, censetur præscripta quoque jurisdictio.
- 4 Concessio Castri, & territorii equiparantur, & n. 7.
- 5 Jurisdictio, & merum Imperium quoque comprehenduntur, facta concessione territorii in dominium, licet aliud si facta sit in officium.
- 6 concessio videtur facta eo modo, & forma prout erat penes concedentem, etiam si specialis expressio exigeretur.
- 8 Territorium à terrendo dicitur.
- 9 Territorium, & tenimentum unum & idem.
- 10 Merum Imperium in Regno communicatum tempore Joannæ et Alphonsi.
- 11 Castrum, juris intellectu feudum quaternatum.
- 12 Caput castri, depopulato castro, efficitur simplex locus castri.
- 13 Jurisdictio coheret territorio saltim passivè ex com.
- 14 Divisio feudi prohibita, etiam in Regno Sicilia ultra farum, ubi feuda alienantur sine assensu.
- 15 Partes feudi simul cum feudo concessa, & possessa sunt feudales, quinimò quaternata, ut sine Regis assensu alienari nequeant.

A R G U M E N T U M.

Castro, territorio, vel tenimento universaliter concessio cum pertinentiis suis, et integro Statu, omnia coherentia quinimò, et ipsa jurisdictio continetur sub ea forma qua erat apud concedentem. Et de capite Castri, et partibus eius, quod ejusdem naturæ cum capite censerì debeant,

In eadem causa.

CONTROVERSIA VIII.

His quæ prius latè scripti pro Eminentissimo Domino Card. Aldobrandino addo subscriptas verissimas conclusiones.

Prima ex concessione facta per Ecclesiam de anno 1540. fuisse translata in concessionarium, licet de facto, etiam jurisdictionem, quam habebat Ecclesia,

1 sia, siquidem, nedum concessio Castro cum pertinentiis suis, & integro Statu, ut hic, veniunt omnia, quæ cohærent Castro, & præsertim jurisdicção, ut latè de comm. probant *Petrus de Greg. de concess. feud. par. 7. quæst. 1. num. 4. Anna alleg. 52. & 108. & singul. 72. Regens de Ponte conf. 63. num. 25.*

2 Sed etiam si Princeps, vel alius concederet unum Territorium universaliter, videtur concedere quoque jurisdictionem universaliter, quam in eo habet, secus si concederet in una particula, vel in una re particulari, ita *Bart. in l. 1. col. fin. num. 16. ff. de jurisd. omn. jud.* ubi *Jacob. Jason. Dec. & Sapia*, qui dicit comm. & receptissimam esse opin. probat *Regens de Ponte decis. 2. num. 14.* qui ampliatur procedere etiam in præscriptione, ut præscripto Territorio, censeatur etiam præscripta jurisdicção, & probato, quod quis habet Territorium ex consequenti probasse censetur habere jurisdictionem.

3 Et sic nulla est differentia inter concessionem Castri, & concessionem Territorii, quia concessio Castri cum pertinentiis, nihil aliud venit, nisi Territorium, cui si jurisdicção inerat, illa quoque venit, & sic quæstio facti est, non juris, *Camer. in specie in l. Imper. car. 38. col. 2. litera G. & litera H.*

4 Nec requiritur specialis expressio, ut concedatur etiam cum Territorio jurisdicção, quia procederet, ubi concederetur in officium, secus quando conceditur in feudum, & sic in dominium, quia tunc jurisdicção quinimò, & merum imperium etiam non expressum comprehenditur, *Ann. in term. d. alleg. 52. num. 12.* & concessio videtur facta eo modo, & forma, & cum juribus, quæ erant apud concedentem, etiam si specialem exigerent concessionem *Anna d. alleg. 52. num. 42. & seq.*

5 Et ratio est, quia nulla est differentia inter concessionem Castri, & Territorii, quia sicut concessio Castri ex juris intellectu omnem jurisdictionem sub se continet, ut de comm. notat *Anna d. alleg. 52. n. 13.* ita etiam appellatione Territorii jurisdicção quoque comprehenditur, cum Territorium à terrendo, sive distringendo dicitur, *l. papillus, §. territorium, ff. de verb. signif. Camer. d. car. 38. col. 2. litera H. ver. nec obstat.* Unde cum territorium, & tenimentum, sint unum, & idem, & non minus unum, quàm aliud dicatur Universitas agrorum, infra quos Magistratus cujusque castri, sive loci, terrendi jus habet, ut in specie notat *D. Capyc. in invest. vers. Territoriis tenimentis, fol. 125. Petr. de Greg. par. 2. qu. 3. num. 5. Paris de Puteo optimè in tit. de verb. signif. quem potuit post tract. de reint. in vers. Territorium il. 2. & 3. ibi, Territorium, seu Tenimentum, &c.* Nihil mirum si concessio in præsentis casu tenimento Torcini, veniat jurisdicção, & maximè cum non appareat Monasterium habuisse nisi simplicem jurisdictionem civilem, cum obtinuerit Castrum ex tempore *Caroli II.* & merum imperium non fuerit nisi longo post tempore communicatum per *Joannam, & Alphonsum*, juxta not. in *Constit. ea, quæ ad decus*, & sic facilius potuit transferri simplex jurisdicção sine mero Imperio.

6 Et ad hoc in specie respexit decretum Reg. Cameræ dum dixit, Castrum Torcini, & omnia Territoria esse feudalia, ut sub hoc nomine (Castrum) juxta juris intellectum, decideret esse feudum quaternatum, ut latè *Reg. de Ponte d. decis. 2. num. 19.*

7 Et ut ostenderet per Ecclesiam fuisse concessum totum Castrum cum jurisdictione, prout erat penes illam, ob id non sine mysterio, quod in concessione

anni 1540. & 1544. appellatur tenimentum, in d. decreto nominatur Castrum, & sic apertè est decisum fuisse alienatum Castrum, scilicet cum jurisdictione.

8 Sed è contrario, si diceremus Ecclesiam concessisse universaliter totum Territorium, inclusa etiam ea parte, quæ antiquitùs erat caput castri propter hominum habitationem, quæ postea deficientibus hominibus non erat amplius caput castri, sed locus unus ipsius castri, seu vulgariter una petia terræ, ut dicit *Paris d. tit. de verb. signif. ver. locus, ex l. locus, & fundus, ff. de verb. signif.*

9 Verum diceremus non fuisse sub dicta concessione comprehensam jurisdictionem, sed illam remansisse penes Ecclesiam fortius alienatio esset invalida, siquidem cum jurisdicção cohæreat Castro saltim passivè, secundum comm. opin. relatam per *Reg. de Ponte d. dec. 2. num. 16.* nedum fuisset alienatio nulla, quia alienatum feudum sine assensu, sed quia fuisset divisum feudum, & sic separatam Territorium à jurisdictione, quod adeo est prohibitum, ut quamvis per *cap. volentes Regni Siciliae ultra farum sit permissa alienatio sine assensu*, tamen hoc non procedit, nisi feudum integrum alienetur, *Camer. in cap. volentes, §. opere pretium, num. 49.* qui dicit, quod alienatio, quæ sit dismembrando, omninò prohibetur nisi super utroque impetretur assensus.

10 Ultimò, ut ostendam, quod Terræ possessæ cum Castro, ex Regis concessione facta cum juribus, & pertinentiis suis, nedum sunt feudales, ex *Isern. in cap. 1. §. quidam, 1. col. de controv. inter musc. & fam.* sed aded esse feudales hujusmodi res existentes intra fines feudi, ut nec alienari possint sine Regis assensu ex *Constit.* & sic esse pariformiter quaternatas, quinimò duplici jure prohiberi ipsorum alienationem, ex quo diminueretur feudum, & ad nihilum reduci posset, & sic neque daretur præscriptio in hujusmodi alienatione per *Constit. Consuetudinem*, ubi alias totum feudum præscribi posset, videatur omninò rogo *Petr. de Greg. par. 2. q. 7. à n. 1. & 5. vers. amplius nunc, & num. 11. & 26. in fin.* quem sequitur indubitanter *Intrig. par. 1. q. 43. n. 88. & 90.*

D E C I S I O.

11 **E**minentiss. Cardinalis Antonius Carrafa, Abbas cum esset S. Mariæ della Ferrara, tractavit hujus causæ expeditionem contra Ducem Bojani ex familia della Noy, sed remissa causa duabus S. C. Aulis, suffectoque Abbate in Cardinalis locum D. Fabricio Carrafa, ejus nepote, quia incidit dubium, feudale ne esset, an burgenfaticum Torcini Castrum, fuit decreto Sac. C. provisum anno 1592. his verbis: *Ex quo in causa prædicta incidit quæstio. An Territorium in actis deductum sit burgenfaticum, vel feudale, articulus prædictus remittatur ad Reg. Cameram Summaria.* Et tandem remissa causa, instructo processu referente Præsidente Montoya super declaratione. An Castrum Torcini, & Territoria comprehensa infra limites ipsius relatos in concessione olim facta sub die 13. Maji 1540. per Rever. Cardin. S. Flora tunc Abbatem Joanni Baptistæ della Valle in *proce. car. 202.* possessa per Ducem Bojani sint feudalia, vel burgenfatica Decreto Reg. Cameræ lato die 6. Januarii 1603. cum tribus adjunctis Sac. Conf. provisum est. *Omnia Territoria comprehensa infra limites ipsius relatos in concessione prædicta possessa per Ducem Bojani fuisse, & esse feudalia præter perventa in posse Ducis alio tit.*

12 Quo ex decreto cum reclamasset Dux Bojani, quip-

quippe qui intelligebat, ex eo quod fuisset Torcini Castrum feudale declaratum, sequi necessarium, ut per S.C. ipse uti possessor condemnaretur ad ejus relaxationem, uti sine Regio assensu alienati, decreto Camerae, referente eodem Montoya cum adjunctis fuit dictum: *Procedatur ad ulteriora in causa reclamationis in Regia Camera, & nihilominus consignetur copia processus D. Fabritio Abbati 14. Aprilis 1603.* Et opponente Duce non esse per S.C. procedendum in causa principali relaxationis, pendente in Camera decisione interpositae reclamationis à decreto, quo Torcini Castrum unà cum Territoriis fuerat declaratum feudale, ex eo quod licet reclamationis regulariter non impediret executionem; tamen cum puncti principalis in S.C. d. finitio magna ex parte, aut omnino ut actor volebat, penderet ab ejusdem articuli decisione necesse esset, ut reclamationis exitus expectaretur, quando neque perfectè judicatum dici posset, cum adhuc posset decretum retractari, ut pro Duce convento largè tunc fundare contendit, *Dominus Reg. Rovitus* duabus suis doctissimis *allegationibus* impressis sub *Pragmat. 38. de off. Procur. Caesaris à num. 3. ad 31.*

Verùm, ea pætensione non obstante, cum pro D. Cardinale Aldobrandino, tunc Abbate instatum fuisset, ut ad causae principalis expeditionem procederetur *decreto S.C. junctis Aulis die 19. Maji 1604. fuit dictum bene provisum per causae Commissarium sub die 26. Febr. ejusdem anni*, qui decreverat, *Ut procederetur ad ea, quae incumberent in causa pro ipsius expeditione oppositis non obstantibus.*

Confirmato dicto decreto in gradu reclamationis, etiam facto verbo in Colla'etali die 6. Septembris ejusdem anni 1603. est utique decisum duplici decreto, interposita à Duce reclamatione à decisione incidentis articuli à S. C. ad Cameram remissi an scilicet Torcinum, & Territoria essent feudalia, nec ne; ubi fuit decretum affirmativè, esse feudalia, impediri, non debere expeditionem causae, & articuli principalis, qui in suomet vigore, & cursu, sive statu ad S. C. remeavit, cum remissi articuli impediens cessasset obex, ut ipsemet *Dom. Rovitus* testatur in *dicta Pragm. 38. in princip. post n. 2.*

Et per S. C. aliis etiam factis decretis referente *Consiliario Vespalo Mellante successore*, ut ad expeditionem dicti articuli principalis procederetur, quia Consiliarius Jo: Baptista Melior tunc Ducis Advocatus, subtilissimo suo invento, ut causae cursum remoraretur dixit, licet fuisset declaratum Torcinum esse feudale, remanere tamen indecisam, & non declaratam qualitatem, & particularem speciem num scilicet feudum esset quaternatum, an planum, & de tabula: idèdque hujusmodi articulum esse iterum remittendum ad Cameram, ad quam spectaret declarare, tum, an esset feudum, quod solum fuit declaratum, tum etiam, quale, & cujus speciei esset quod magis referre pro dicta decisione videbatur.

Tanta utique exitit hujus inventi vis, & impressio ut licet ipse pro Cardinali scripsssem, ac plenè fundassem, ejusmodi qualitatem feudi quaternati virtualiter per Camerae decretum fuisse declaratum; atque ita etiam necessarium intelligendum decretum praedictum, cum planum ac perspicuum esset ex ipso processu nimirum, quod quaternatum esset feudum fuit tamen referente *Consiliario Morra junctis Aulis in Collaterale die 17. Octobris 1613.* ita decretum: *Visa comparitione, fol. 597. fuit provisum, quod articulus qualitatis feudalis iterum remittatur ad Reg. Cam.*

A quo decreto fuit per Dom. Cardinalem reclamatum; verum Andriae Dux Conventus Ducissae Bojani vir, sive quòd vereretur ne hunc amitteret articulum, quod vicissè summa cum contradictione, & pro paucis votorum numero dictum est: sive quòd duceret, non tuta à se conscientia bona Ecclesiae diù retineri: vel ea maxime de causa ductus, quòd in ipsa principalis puncti discussione satis plenè Abbatis justitia emicuit, videretque non longius causae finem, quo declararetur quaternatum esse feudum: atque idèd instare periculum, amittendi Torcinum unà cum Territoriis, & fructibus, qui per magnam pecuniarum summam conficerent, cum ex dicto feudo exigenterentur annui. . .

Convenit itaque inter partes hunc in modum. Ducissa finem causae haud expectans, Ducis, viri consensu, cessit, & renunciavit Castrum Torcini cum toto, & integro Territorio designato in confinibus concessionis factae Capitaneo Joanni Baptistae della Valle, anno 1540. & in aliis confinibus descriptis in articulis factis per Cardinalem Carrasa, quòd quidem fuit in totum, quòd Dux possidebat, inclusis etiam Territoriis burgenfaticis propter Territoria acquisita sub particularibus titulis per publica instrumenta. Quòd utique fuit quantum ab Abbate praetendi potuisset, insuper cum promissione evitionis, & obligatione solvendi statim ducat. 1846. pro censibus decursis ad rationem ducatorum centum quadraginta pro quolibet anno.

Quòd verò ad fructus perceptos, convenerunt, ut ab anno 1544. in quo dictum Castrum Torcini fuit alienatum à dicto Jo: Baptista della Valle liquidarentur per Doctorem Marcellum Marcianum nunc dignissimum Consiliarium, electum à dicto Duce, & per me, electum à dicto Domino Cardinali, cum potestate eligendi tertium arbitrum, & cum amplissima facultate decidendi, & exequendi: Dominus verò Cardinalis ex summa praedictorum fructuum, ad quamvis quantitatem ascenderent, relaxavit, & donavit ad beneficium dictorum Ducum millia ducatorum decem. E contra Duces praedicti promiserunt solvere eidem Domino Cardinali etiam via ritus exequuntiva eam pecuniarum quantitatem pro dictis fructibus, quae summam praedictam ducatorum millium decem excederet, & superesset, ut ex instrumento rogato manu Notarii Troili Schivelli 19. Aprilis 1616. cui intervenit pro Domino Cardinali uti ejus Procurator Pater Antonius Cigala Societatis Jesu, vir quidem summa doctrina, summaque, vitae, & morum probitate, quibus tum Clementis VIII. fel. mem. tum Principum Aldobrandinorum fuit in charissimis, quoad ex hac vita maxima cum christianae virtutis opinione decessit.

S U M M A R I U M.

- 1 **I**nterdictum retinendae, quam probationem requiratur, & num. 6.
- 2 **P**resumptio sive possidetis, C. de probat. non jurat in interdicto retinenda.
- 3 **T**ituli justificatio, an requiratur, ut reus absolvatur interdicto retinendae, actore extrema non probante, & num. 5.
- 4 **I**nterdictum retinendae, etiam in judicio summarissimo non conceditur contra naturaliter possidentem, neque contra detentorem.
- 7 **C**ontractus venditionis re integra distrahitur solo consensu absque retrotraditione, aut pretii restitutione.

- 8 *Factum de retrovendendo temporale, stante lesione, efficitur perpetuum.*
- 9 *Possessione pacifica nemo privare debet de facto, sed est dandus terminus.*
- 10 *Possessionem, sive tenutam apprehendere, licet hæredi, quamvis rei dominium in hereditate non remansisset.*
- 11 *Remedium l finalis, C. de edict. divi Andr. competit etiam pro sola detentione rerum.*
- 12 *Hæres petere potest, ut in possessione, sive tenuta bonorum etiam feudalium adeptus etiam propria auctoritate, confirmetur, etiam si sit extraneus, & successionis incapax, & n.13.*
- 14 *Hæres non admittitur ad feudum, quod in pleno utili dominio, & possessione spectabat ad defunctum in discussa capacitate ipsius personæ, secus si defunctus fuit simplex possessor, & de ratione diversitatis, num.15.*
- 16 *Spurius in possessionem feudi admissus quia in possessoris factum, non jus versatur.*
- 17 *Jurisdictionalium exercitium requiri statum, & non jus.*
- 18 *Feudi possessio sine vitio obtenta potest retineri etiam absque assensu, ampliatur in omni re, n.19.*
- 20 *Creditor ex solo præcario verè possidet naturaliter, & civiliter, etiam quoad interdicta possessoria, secus quoad usucapionem effectum concernentem dominium, & acquisitionem fructuum, & n.21.*
- 22 *Possessor verè dicitur creditor quoad omnia ex solo præcario juncta traditione possessionis per actum verum cum facultate percipiendi fructus ampliatur n.23.*
- 24 *Redemptio censetur, qui declaravit velle rem venditam redimere.*
- 25 *Hæres statim efficitur, qui declarat velle hereditatem.*
- 26 *Invito, quod fieri potest, etiam eo ignorante in extrajudicialibus.*
- 27 *Mutari causa possessionis potest, maximè reducendo ad pristinum causam dominii.*
- 28 *Possidet is, cujus nomine possidetur.*
- 29 *Procurator possessor nomine Domini cum facultate percipiendi fructus ad propriam utilitatem, dicitur verus possessor, & dicitur, procurator in rem propriam.*
- 30 *Procurator in rem dici potest, & si verba, in rem propriam, absint.*
- 31 *Procurator, in rem propriam, non revocatur per mortem ejus, vel constituentis.*
- 32 *Possessio etiam, quæ detinetur per Colonum non transit in hæredem, nisi sit apprehensa, nec continuatur etiam in filiam, quod procedit etiam in feudis, & n.33.36.*
- 34 *Hereditas possessionem, neque naturalem per Colonum retinet, sed possessio civilis, & naturalis defuncti post ejus mortem est mortua, & occisa, & n.35. & 37.*
- 38 *Præcarium, sive constitutum morte constitutarii non extinguitur: si tamen constituens, sive Colonus continuet possessionem nomine hæredis.*
- 39 *Constitutum expirat morte constituentis.*
- 40 *Possessionem feudi quasi civilem habens, an censetur vacantem naturalem possessionem per mortem possidentis ad se attrahere, & n.43. & quid in interdicto adipiscendæ, quidne retinendæ n.43.*
- 41 *Naturalis possessio civilem vacantem ad se attrahit, etiam ad beneficium ignorantis, & civilis efficitur.*

- 42 *Possessio usufructuarii causa finita, dicitur injusta, quia causa non est transitoria ad hæredes, secus è contra.*
- 45 *Feudatarius civilem possessionem habere nequit, idem emphiteuta, & qui prætendunt jus in re, & n.46.*
- 47 *Possessio etiam vera civilis feudi non est potens, ut apprehendatur naturalis ab alio occupata.*
- 48 *Dominium, neque possessio probatur relevii solutione, idem de catasto, & libro extimi.*
- 49 *Relevii solutio translationem possessionis non operatur.*

ARGUMENTUM.

De probatione necessaria in interdicto retinendæ, quod non concedatur contra naturaliter possidentem. Hæredi concedenda est immissio etiam pro sola detentione bonorum, quam defunctus habebat, & sic etiam pro tenuta simplici feudalium extraneo hæredi, vel incapaci, ut spurio sub distinctione; & quod in possessorio feudorum, & etiam jurisdictionalium factum, non jus versetur, & simplex status attendatur. Creditor ex solo præcario, vel procurator in rem propriam, quando habeatur pro veris possessoribus. Possessio etiam mediante colono non continuatur, nec in filium hæredem, nisi apprehendatur etiam in feudis. Quid autem morte constitutarii, si colonus continet possessionem nomine hæredis. De civili, & naturali possessione feudatarii, emphiteutæ, & usufructuarii, & quando naturalis attrahat ad se civilem vacantem. Et de solutione relevii, quod nihil proficit ad translationem, vel probationem dominii, neque possessionis.

Pro Dominis Portia Capycia, & Alfaranis filiis contra Octavium Trani.

CONTROVERSIA IX.

Octavius Trani cum non fundaverit se unquam possedisse Casale Lucuniani tempore litis motæ, vel præparatæ, impossibile est obtinere in interdicto retinendæ possessionis per ipsum proposito §. *retinendæ*, & §. *hodie instituit. de interdictis*, DD. in l.1. *C. uti possid.* & in cap. *licet causam de probat.* aded ut præsumptio l. *sive possidetis*, C. de probat. aded ut præsumptio l. *sive possidetis*, C. de probat. non proficit ad obtinendum in hoc interdicto retinendæ, quia omnino requiritur specialis probatio præsentis possessionis l.1. §.1. ff. *utrobi.* alias adversarius est absolvendus, uti actor non probante extrema necessaria *Gratus formaliter conf.50. num.22. & num.43. lib.1.* nec requiritur justificatio tituli, *Menozb. remed.3. retinendæ q.73. num.588.*

Nec etiam in summario, (quod alii summarissimum appellant) si hoc Octavius intentasset, quod non fecit, siquidem cum in promptu Portia Capycia ostendat se possidere naturaliter, non posset Octavius obtinere, etiam si civilem haberet possessionem, quia non conceditur hoc interdictum contra naturaliter possidentem, nec etiam contra detentorem, *Covar. pract. qq.c.17. n.5. vers. si sanè, Menoch. de retin. remed. ultimo, n.17.* in hoc enim iudicio non requiritur titulus, & ob id etiam prædo, & invasor est in sua corporali possessione conservandus, quia non tractatur de vera possessione, sed de præsentis status rei, *Covar. d. loco, D. Capyc. decis. 13. 15.*

189. *Roland, conf. 8. lib. 4. Consiliarius de Anna conf. 20. n. 25.*

Et proinde est omnino dandus terminus in possessorio ordinario, quod dumtaxat legitur intentatum, ut probationes recipiantur; tenentur enim probare possedisse tempore litis motæ, & turbari, *Menoch. remed. 3. retinenda q. 55. num. 448.* & turbatio est probanda in specie *Afflict. decis. 393. Menoch. loco prædicto n. 559.*

In quo termino Portia uti tutrix suorum filiorum, & hæredum quondam Nicolai Antonii utilis Domini, & possessoris hujus Castri, quatenus opus esset, plenissime probavit se dicto nomine semper possedisse naturaliter, & civiliter, nec unquam Alexandrum emptorem, nec Octavium ejus hæredem possessionem aliquam adeptos fuisse.

Et insuper, quatenus ex scripturis in processu deductis, & in factis adnotatis non esset plenè probata resolutio dictæ venditionis, quam credimus apertè constare plenissime, etiam ad colorandam possessionem, probavit de justitia tituli, scilicet contractum venditionis dicti Castri fuisse omnino extinctum, & resolutum vigore pacti de retrovendendo in eodem instrumento adjecti, vel aliter mutuo consensu dicti sui viri venditoris cum Alexandro emptore, aut saltim cum Octavio ejus hærede, qui discessus sola voluntate contingere potuit, cum integris omnibus manentibus, nulla retrotraditione, aut pretii restitutione opus fuerit juxta *l. 1. & 2. C. quando liceat ab emptione discedere, & l. juris gentium §. aded & leg. ab emptione, ff. de pactis.*

Vel saltim si prædicta non suppetent, præterit Portia pactum de retrovendendo, quamvis temporale, & restrictum ad vitam venditoris, fuisse effectum perpetuum stante læsione, & sic etiam ex hoc capite sibi competere jus reemendi juxta doctrinam *Jacob. in l. mutuum n. 2. ff. si certum petatur quem sequuntur Tirac. in 1. retract. §. 1. gloss. 2. n. 53. Menoch. de arbitrariis, lib. 2. cent. 3. casu 217. cum aliis per Consiliarium de Anna in add. ad alleg. 83. ejus patris, qui dicit ita passim judicatum, quæ omnia in termino deducuntur, & interim non est sua possessione privanda, nec potest de sequestro tractari, dum Portia pacificè possidet, nec judex se intromittere *Bal. singulariter conf. 244. vol. 3. & in leg. fin. vers. quartus casus, C. de edict. divi*, cum aliis per *Reg. de Ponte conf. 21. & dec. 40. n. 37.* etiam si invasisset *Plotus de communi in l. si quando num. 84. vers. est quartus casus C. unde vi.**

10 Quam possessionem, sive tenutam potuit Portia legitimo jure apprehendere, quia reperit Castrum in hæreditate *Bald. in leg. fin. n. 3. vers. secundo præmitte, C. de edict. divi, DD. omnes in l. non est dubium, C. delegatis*, quamvis illius dominium non remansisset in hæreditate, sed simplex tenuta; constat, enim dari *remedium leg. fi. C. de edict. divi*, etiam pro rebus spectantibus quoad solam detentionem juxta *Gloss. in d. leg. fin. in verbo fuerant C. de edict. divi*, cum aliis per *Menoch. remed. 4. adipis. possess. q. 55.*

12 *vers. extenditur quartus n. 398.* & sicut hæredi pro eis competit *remedium adipiscendæ possessionis*, ita quoque eodem jure petere potest, ut in possessione accepta, etiam propria autoritate confirmetur, ut ex infinit. probat *Menoch. d. remed. 4. adipiscendæ, n. 348. & 350.*

13 Idque; etiam in feudis, & in beneficium nedum filii, vel alterius legitimi successoris, ut in casu nostro, juxta dicta per *Ifern. in cap. 1. si de feudo def. milit. cum aliis per Rosent. de feudis cap. 7. concl. 48.*

lit. A. in fine, sed etiam in beneficium cujuslibet extranei hæredis, & successoris incapacis ad feuda, 14 ubi tamen hæres non præterit succedere, ut hæres eorum feudorum, quæ in pleno utili dominio, & possessione spectabant ad defunctum, quo casu cum hæres non possit alio jure admitti, nisi, ut defunctus habebat, necesse est discutere de capacitate personæ hæredis, sed aliud ubi defunctus non fuit dominus, sed simplex possessor, sive detentor, tunc enim cum istius hæres aliud præterit non possit, nisi possessionem, sive tenutam illam nancisci, non habet necesse ostendere se verum, & legitimum hæredem in feudo, ut de communi tradunt *Ann. alleg. 1. num. 28. Curt. Junior. conf. 30. num. 11. Port. 15 conf. 1. num. 18. Roland. late conf. 2. num. 30. lib. 3. & ratio est, quia non agitur de dominio, & sic de jure, sed de simplici possessione, cujus est capax etiam is, qui dominus esse non potest, ut clarè patet ex *theor. Iser. in cap. Inaper. §. illud à num. 68. vers. ex his, & n. 70. vers. nam licet feudum, & n. 71. & post n. 69. dicit hæc verba: Qui non possunt possidere, possunt tenere, sicut asinus bardam, quorum detentio dicitur naturalis possessio improprie, idem in Consti-**

16 *tut., violentias, in fine, & proinde etiam spurius fuit admissus in possessionem feudi Anna sing. § 35. quia in possessoriis factum, non jus veritatur, & 17 etiam quoad exercitium jurisdictionalium inspici statum, & non jus, ex infinitis probat *Pereg. de jure fisci, par. 1. §. fiscalia, num. 55. & sequent.**

Et sic quamvis in albarano, cujus vigore Alfaranus venditor remansit in possessione Castri, non fuit expeditus assensus, justè tamen ipse, vita durante potuit, & nunc ejus hæres potest possidere, & 18 retinere, feudum; possessio enim feudi sine vitio obtenta potest retineri etiam sine assensu ex justa causa crediti, vel altera, juxta doctrinam *Bar. de Capua, & Petri de Monteforte in Const. Constitutionem, in glos. licentiam, vers. sed si possessio, Alvaros. in cap. si vasallus il secondo, si de feudo defunct. militis, Reg. Lanar. conf. 80, num. 51. Reg. de Ponte decis. 4. num. 28. Paris. conf. 42. num. 3. & 4. vol. 1. 19 Curt. Jun. conf. 41. volum. 1. Soc. Jun. conf. 175. n. 1. & generaliter in omni re probat de communi *Surdus decis. 46. post n. 12.**

Sed fortius cum retentio istius Castri in præsentia casu etiam Regio assensu roboratur, dum enim dicimus venditorem usum fuisse facultate redimendi, quæ apparet vallata Regio assensu concesso pariter super venditione, & pacto redimendi, ex hoc sequitur, penes Portiam, nedum adesse simplicem tenutam, sed & legitimam possessionem Castri juris adminiculis roboratam, quæ velut potentior, facilius quoque retinetur, unde id solum superest fundare, retrovenditionem fuisse factam, quod vel est jam probatum, vel in termino plenius fundabitur, pro quo instatur.

Possedit enim ab initio Alfaranus virtute albarani ex consensu emptoris cum plena facultate percipiendi fructus, ut proprios, & cum pleno exercitio jurisdictionis, ut creditor, qui etiam ex solo præcario verè possidet, *Bar. in l. 3. §. ex contrario, n. 6. ibi quia creditor possidet omni modo, & debitor nullo modo, ff. de acq. poss. & quod possideat naturaliter, & civiliter, docet *las. in leg. 1. §. per servum corporali- 21 ter, num. 5. ff. eodem*, exinde dicens competere creditori interdicta possessoria, si in possessione turbetur, quæ constat non concedi nisi naturaliter possidenti, quamvis quoad utucapionem, & effectum con-*

concernentem dominium, & acquisitionem fructuum non dicatur creditor possidere. *Gloss. in l. sciendum, §. creditor*, ubi *Jas. in §. possessor, num. 4. ff. qui satisf. cog.*, sed cum hic fuerit tradita vera possessio corporaliter per actum verum, cum facultate percipiendi fructus etiam ab initio, in omnibus fuit verus possessor, *Negus. & alii relati per Menoch. de retin. 23 remed. 3. q. 25. num. 159.* maxime cum possessio Castri fuerit tradita pro integro pretio, quo casu velut cessante spe lutionis, creditor in omnibus perfecte pro possessore habetur; aded, ut fundus censeatur tanquam proprius creditoris, ut advertit *Jason. in d. §. possessor post num. 4.*

Et postea sequuta reemptione dicti Castri, quæ ultra actus in vita gestos, per Alfaranum, saltim negari non potest, quin illa facta fuerit in testamento, & deinde supervivens in comparitione penes 24 acta, ubi expresse ordinavit, & declaravit se velle Castrum redimere, & sic censeatur ipsum jam Castrum redemisse, ex *tex. in l. apud Aufidium, ff. de optione legata*, ubi eo ipso, quod quis declarat se velle habere talem rem statim illam eligere censeatur, sicut si quis declarat se velle hæreditatem, statim hæres efficitur, quia voluntas, & potestas concurrunt *l. jam dubitari, ff. de hæred. instit. cum aliis in proposito per Annam alieg. 139. num. 13. cum sequent.*

Et maxime cum in testamento fuerit præsens Octavius, licet ejus præsentia non fuisset necessaria, 26 cum simus in actu, qui poterat fieri eo invito, vigore facultatis reemendi ab initio concessæ, ergo, & eo ignorante *l. qui potest inquitis 26. ff. de reg. juris*, quæ semper procedit in extrajudicialibus secundum *Dec. & Cognol. ibi*, cujusmodi est iste actus ex quo patet 27 venditorem mutasse sibi causam possessionis, quod potuit facere juxta notata in *l. 3. §. ex pluribus, ff. de acquir. possess. & melius in l. cum nemo, ubi Gloss. optima, vers. extrinsecus in fin. C. de acquir. possess. & maxime reducendo ad pristinam causam dominii, quod facile contingit, argumento *l. si unus, §. pactus, ff. de pactis, & c. 1. de pactis in 6.**

Quibus ita solidissime fundatis, non obest primò, si diceretur in albarano, fuisse concessam tenutam venditori nomine ipsius Alexandri, ex quo posset 28 adversarius inferre, quod Alexander emptor possedit ex reg. quod is possidet, cujus nomine possidetur *l. quod meo, ubi Alex. n. 3. & reliqui Scrib. ff. de acquir. possess.*

Primò enim apparet solum argumentum ex proximè dictis, ex quibus patet Alfaranum mutasse sibi causam possessionis, & fuisse ex reemptione effectum dominium, quo casu omnia cessarent, quod latius in termino probabitur.

Secundò dicimus argumentum procedere in simplici procuratore, vel alio administratore constituto. 29 ad commodum Domini; verum si atteato affectu aliter appareat, quia dominus declarat utilitatem contractus spectare ad procuratorem cum facultate percipiendi fructus, ut proprios, tunc non attentis verbis, sed rei substantia omnis possessio transfertur in hujusmodi procuratorem, qui ex hoc censeatur factus procurator in rem propriam, *Gloss. in l. 2. vers. rem suam, ff. de procuratoribus, bonus tex. juxta gloss. in ver. rem suam in l. qui stipendia, C. de procar. Castrens. in l. fin. ff. de donat. Bertaz. de claus. c. 29. gloss. 2. & 3.* nec requiruntur de necessitate illa verba, *in rem propriam*, sed ab effectu utilitatis, & damni dicitur procurator in rem propriam, *Specul. de cessi. action. §. & consequenter, n. 2. vers. & nota, Gemin. in c. licet de*

procurator. Aret. conf. 24. & proinde hujusmodi procurator in rem propriam, non revocatur per mortem constituentis, sive constituti, ut docet Bald. in l. 1. num. 20. vers. tertio quæro, C. de act. & obligat. Aret. conf. 125. Bertaz. d. claus. 29. gloss. 2. num. 4.

Tertio, & hic refidet cardo negotii, quamvis Alexander emptor aliquo modo per se, vel alium civiliter possidet, quod negamus, hujusmodi tamen possessio per mortem Alexandri fuit extincta, nec unquam potuit transire in Octavium, qui ipsam non apprehendit, *vulg. l. cum hæredes, ff. de acquir. possess.* quam procedere etiam in feudis, quinimò nec continuari in filium, nè dum in fratrem, probat *Isr. in cap. 1. n. 5. vers. in filiis, & num. 6. vers. si est filius, juncto 32 vers. item est Dominus, de feudi cognitione, idem in cap. 1. in principio, n. 2. vers. si ergo, juncto vers. quia non fuit, ubi Lipar. lit. H. infinitos congerit, Quo tempore mil. quam esse communem, & veram dicit *Zafius consil. 10. num. 10. & consil. 30. num. 8. lib. 1. Covarr. lib. 3. var. cap. 5. Gailius practic. observat. lib. 2. cap. 152. Dom. de Ponte consil. 65. num. 5. Vusenbecb. dicens veriore magis communem, & sæpe judic. conf. 1. num. 39. & 50. latissime Schrader. de feudis par. 7. cap. de successio. transu. num. 21. quasi. 12. Rosentb. part. 1. de success. ex testam. cap. 7. conclus. 17. in add. lit. D. & in suis expresse loquitur *Intrigl. de feud. cent. 1. q. 46. num. 18. & 19. Paris. conf. 13. n. 84. & 87. lib. 1.***

Nec dicat Octavius ipsum per mortem Alexandri de anno 1606. quævisse possessionem Castri mediante persona Alfarani tanquam per colonum sive procuratorem.

33 Quia tamen non fuerit simplex procurator, nec colonus, ut sup. nihilominus *J. C. in l. qui universas, §. quod per colonum*, clarè dicit contrarium, quod per colonum possideo, ait ipse, hæres meus nisi ipse nactus fuerit possessionem, non poterit possidere, quia ut subdit *Gloss.* etiam in possessione coloni habet locum 34 *tex. in d. l. cum hæredes*, aded, ut nec hæreditas retineat naturalem per colonum, & ut ibi dicit *Ang.* possessio defuncti post ejus mortem est, ut ita dixerim mortua, & occisa, & ided illam eandem in hæreditatem transire, est impossibile, meritò nova acquisitione opus est, per quam nova inducatur possessio, &

35 *Castrens.* subdit, quod omnis possessio, quam detinebat defunctus animo, & corpore, & sic civilis, & naturalis, extinguitur per mortem, quia utrunque instrumentum extinguitur, substantia enim possessio-

36 nis erat apud ipsum defunctum, nec instrumentum coloni tanquam accidens de per se stare potest, nisi colonus ab hærede conduxerit, vel sibi solverit pensionem, quod sentit etiam *Afflic. decis. 167. n. 6. &*

37 *325. n. 3. post Jas. in d. §. per procur. n. 3. & quod utraque possessio, tam civilis, quam naturalis extinguitur morte in specie probant Alex. in l. cum hæred. n. 10. Gomez. in l. 45. Tauri n. 103. Rosentb. infinitos cumulans de feudis par. 1. cap. 7. conclus. 17. in add. lit. D. & sic nulla possessio refidet penes Octavium. Et sic declarat materiam istam *Tiraquell. de jure constitut.**

38 *part. 2. ampl. 12.* ubi quamvis concludat, præcarium, sive constitutum non extingui morte constitutarii, sic enim DD. nominant eum, qui concedit alteri, ut rem sub ipsius concedentis nomine se constituat possidere, id tamen sanè procedere declarata, prout explicant DD. præcipuè *Alexand. in dicto §. quod per colonum*, si tamen colonus; sive constituens continet possessionem nomine hæredis, non aliter, & ita quoque se restringit *T. besaur. in sua decis. 105. num. 7.*

num.7. dum respondet ad text. in dicto §. quod per colonum, expressè sequutus *Tiraquellus*, & *Afflicti*. d. decis. 167. num.6. ubi *Ursill*. num.1. cujus contrarium est in casu nostro ubi constituens nullo modo con-
39 tinuavit possidere nomine hæredis constitutarii, sed quod magis est per mortem Alfarani constituentis, omnino expiravit constitutum, *Angel*. in l. quamvis, §.1. ubi *Alexand*. num.7. & 8. ff. de acquir. possessione, etiam stante clausula, ex nunc, prout ex tunc ut plenius apud eundem *Tbes*. decis. 38. post *Afflicti*. optime decis. 335. num.10.

Ex quibus non est opus differere utrum ille, penes
40 quem residet utile dominium feudi, occasione quali civilis possessionis, quam habet ratione illius juris feudalis adinstar quasi possessionis juris usufructus, de quo per *Bart*. num.8. utrumque *Imol*. num.14. *Jas*. num.44. in l.3. §. ex contrario, ff. de acquirend. possess. cum aliis per *Rosenthal*. de feudis cap.8. concl. 1. lit. N. & lit. l. *Menoch*. de recuper. remed. 1. num.72.74. & 50. censeatur vacantem possessionem naturalem per mortem possidentis ad se attrahere, eamque adimere naturaliter possidenti ex *Bart*. in l. si arrogator n.12. *Bald*. num.7. ff. de adept. *Imol*. consil. 16. num.3. & 4. *Cassan*. ad *Consuet. Burg*. rub.7. §.1. ver. limita quarto, & *Menoch*. de adipiscend. remed. 4. quæst. 55. verfic. extenditur quarto, num.372. *Natta* consil. 410. num.2.

Nulla enim, neque civilem unquam consequutus fuit *Octavius*, qui per mortem *Alexandri* de anno 1606, vivente *Alfarano* neutram possessionem curavit apprehendere, quinimò potius è converso naturalis possessio, quæ erat penes *Alfaranum* vacante
41 civili, civilem ad se omnino attraxit, eamque etiam ignorantiam quæsit, & naturalis illicò fuit effecta civilis *Gloss*. notab. in l. clam. possidere, §. fin. ubi *Jas*. post *Bart*. quem citat in l. ex asse, ff. ad *Trebell*. idem *Jas*. in l.3. §. ex contrario, num.63. in fine eod. tit. ex *gloss*. in l. sed si nolit.7. v. r. amissis, ff. eod.

Ultra quod *Bart*. in d. l. si arrogator, & alii, quos longa serie recenset *Tiraq*. in tract. mortis par.4. in 1. declarat, loquuntur in usufructu speciali ratione, ubi causa illa naturalis possessionis, & corporalis insistentiæ omnino sui natura per mortem extingu-
42 rur, & proinde finita causa, possessio usufructuarii efficitur injusta, ut *Tiraquellus* dicit notari in leg. clam. possidere, §. ultimo, ff. eod. quod secus est, quando causa ex se est ad hæredem transitoria, ut in casu nostro ratione crediti, vel domini recuperati, ut semetipsum declarat *Tiraquell*. d. declar. 1. num.1. in juncto num.4. & 7. & declar. 4. n.5. *Menoch*. consil. 439. num.18. lib.2. *Tellius* in l. Tauri 17. num.63. *Cassill*. de usufruct. cap.61. num.7. & 8. hoc enim casu,
43 nemo ex *DD* dicit civilem attrahere ad se naturalem, & licet exemplum de usufructu non restringat, declarat tamen non comprehendere casus, nec personas dissimiles, cap. sedes de rescriptis, cum aliis ab eodem *Tiraquell*. de jure const. part.1. num.63. verfic.
44 nec obstat, & amplius quoque *DD*. prædicti loquuti sunt in interdicto adipiscendæ ut in hac specie nuncupatim loquuntur *Menoch*. de adipiscend. remed. 4. n.372. verfic. quæ sanè, & *Peregrin*. consil. 4. n.59. vol.1. secus autem in interdicto retinendæ postquam naturalis possessio est per alium jam occupata, ut infra dicitur.

Nec etiam est verum, feudatarium aliquam habere
45 re possessionem civilem ullo modo, quæ integra residet penes Dominum directum, ut indistinctè firmat *Ifern*. juxta opin. *Juan*. in cap. si vassallus de feudo,

post n.6. ibi idem in omnibus, qui prætendunt jus in
46 re, ut emphiteuta, feudatarius, & similes, ut nullam habeant civilem, & hæc est communis positio, &c. & sic expressè excludit *Ifern*. etiam quasi possessionem respectu juris, idem in *Constit. si domini à vassallis* *Afflicti*. in prælud. constitut. qu.22. num.9. dicens hæreticum esse aliud tenere, *Petr*. de *Greg*. de concess. feudi, part.1. quæst. 12. num.12. cum seq. *D*. de *Ponte* dec.40. n.6. *D*. *Georg*. alleg. 12. num.24.

47 Et si haberet quasi possessionem respectu juris feudatarius, non tamen est aded potens hujusmodi quasi civilis, ut illius vigore possit apprehendere possessionem naturalem ab alio occupatam, ut in casu fortiori in Rege, & sic domino directo, apud quem palam est residere civilem, docuit *Ifern*. in cap. Sancimus, §. fin. autem dixerit, sub n.8. verfic. hoc ultimum, quo tempore mil. *Afflicti*. in cap. sciendum de feud. cognit. *Brunus* consil. 122. num.4. *D*. de *Franch*. decis. 163. num.3. afferens *Gloss*. *Ifern*. *Afflicti*. *Frecc*. & alios, ubi probant, etiam veram civilem possessionem Domini directi nihil operari, ubi alter prævenit, accipiendi naturalem.

Ultimò non obstat, quod *Octavius* solverit relevium per mortem *Alexandri*, ultra enim quoddam relevium apparet solutum de pecunia *Alfarani*, licet sub nomine *Octavii*, in cujus faciem erat descriptum *Castrum*, quò magis possessio *Alfarani* confirma-
48 tur, ex hoc tamen non probari dominium, nec possessionem, sicut de catastro, & libro extimi, ubi solutiones tributorum, & censuum notantur, tradiderunt *DD*. ex l. si functiones 4. & l. censualis 7. C. de donat. in l. si pater, C. de reivindicat. *Bald*. *Dec*. *Crav*, & alii congesti per *Mascard*. conclus. 273. tractat. de probat.

49 Et in terminis, solutionem relevii, quæ nihil aliud est, nisi confirmatio veteris investituræ, non operari translationem possessionis in *Octavium*, decidit *Ifern*. in cap. 1. quid sit investitura in cap. 1. *Capit*. *Corradi*, num.2. verfic. hæc autem investitura.

Et si *Octavius* possedisset de anno 1606. & 1607. ex solutione relevii, quod plenè negamus, cum deinde possessionem in *Alfaranum* ipsemet *Octavius* transtulerit, ut ex actis Regiæ Audientiæ factis, instante *Octavio* de anno 1612. clarissimè apparet, qui semper deinde usque ad mortem possedit, eò fortius jura *Portiæ* potiora essent, ex quibus omnino esse dandum terminum in causa à sapientissimo Senatu pronunciandum speratur.

Diæ Lunæ 3. Martii 1614. referente *Conf*. *Joann*. *Baptista* *Meliore* *Advocato* olim insigni, postmodum verò *Regio* *Consiliario* inter primos integerimo, moribus suavissimo, doctrina, promptitudine, ac rerum experientia præstantissimo, votantibus *Consiliario* *Fabio* *Riccardo*, *Gasparre* *Palatio*, ac *Ambrosio* *Villalobos*, fuit judicatum in favorem *Portiæ* *Capyicæ*, & pronunciatum juxta hic allegata penes *Figliolam*,

S U M M A R I U M.

- 1 **P** Robitio testandi inducit fideicommissum, & de diversis verborum formulis prohibitionis testandi, num.22. fallit si prohibitio sit per modum consilii, non præceptivè, num.29.
- 2 Verba inventa sunt, non ut impediunt, sed ut voluntatem indicent.
- 3 Verbum disponere, actum ultimæ voluntatis, & inter vivos comprehendere potest propriè tamen in dubio ad actum ult. voluntatis, licet largo modo possit etiam

- etiam ad actum inter vivos ex adjectis ampliari, & num. 4. & 5.
- 6 *Consuetudo Capuanæ, & Nidi, in qua de potestate disponendi fit mentio, ad actum ultimæ voluntatis, non autem ad donationem inter vivos refertur.*
- 7 *Verba sunt intelligenda secundum statum, & materiam, ad quam partes se præparant.*
- 8 *Exceptio non concernit omnes casus sub regulâ comprehensos, sed ad unum tantum sufficit adaptari.*
- 9 *Verbum accipiendum est in genere, non in specie, quando nomina specierum habent distinctum nomen à genere, sicut ubi nomina generis sunt eadem suarum specierum, & num. 10. & in quibus habeat locum, num. 15.*
- 11 *Significatio propria, & stricta dicitur quæ convenit definitioni vocabuli, & illa propria significatio vocabuli dicitur, quæ stricta est, & non lata.*
- 12 *Significatio lata vocabuli, contentam sub illa comprehendit magis per interpretationem declarativam, quam per viam extensionis.*
- 13 *Interpretatio declarativa censetur, si lata significatio sit multam propria significationis conformis, ipsaque admittitur etiam in materia pænali, correctoria, vel in univèrsum, odiosa.*
- 14 *Autoritas legislatoris tribuit vocabulo veram, & propriam significationem.*
- 16 *Dispositio per verba negatiua, comprehendit etiam quod sub latissima vocabuli significatione comprehendendi potest, etiam in materia quantumvis odiosa, ea enim magis sunt præcisa, quam affirmatiua.*
- 17 *Verba negatiua indefinitè prolata, æquipollent univèrsali ex proprietate sermonis.*
- 18 *Ratio naturalis sufficere debet, etiam si lex in mundo deficeret.*
- 19 *Jus, non ex multitudine DD. sed ex ratione constitutendum est.*
- 20 *Verba, quæ ad testatorem, & ad hæredem possunt referri, in dubio ad personam testatoris, non autem hæredis referuntur, & num. 23. 45. 49. 50. & in etiam in materia indifferenti, num. 21.*
- 22 *Verba (volo, quod tu hæres non testaris donec liberos susceperis) inducunt fideicommissum.*
- 24 *L. qui filium, ff. ad S.C. Trebell. debet similem interpretationem recipere, de qua in lex facta, ff. eod. & num. 25. scilicet, ut per nomen suum referatur in dubio ad testatorem, non ad hæredem, & num. 26.*
- 27 *Hæres in dubio censetur gravatus de restituendo hæreditatem liberis testatoris, non hæredis, & num. 32. 33. & 38.*
- 28 *Testator ex prohibitione testandi censetur vocare cohæredem hæredis, si modo non sit cohæres extraneus, & num. 30. & 31.*
- 34 *Hæredes ipsius, hæc verba referuntur ad hæredes testatoris, & num. 37. 40. 42. & 53.*
- 35 *Pronomen ipsius est personalissimum, & restrictivum ad personam nominatam.*
- 36 *Relatio est facienda ad proxima.*
- 39 *Voluntas, ut Regina dominatur in fideicommissis, & verisimilitudo tamquam sal, & aromata dant dispositioni spiritum, & vitam.*
- 41 *Fideicommissum, in quibus casibus ex verisimilitudine inducatur.*
- 43 *Testatoris affectio est dubiæ mentis interpretatio.*
- 44 *Affectio testatoris, magis ab ipsius proximore dirigitur, quam alterius.*
- 46 *Voluntas testatoris etiam tacita servatur in fideicommissis, & num. 47.*

52 *Pronomina suum ejus, & ipsius, inter se non differunt.*

A R G U M E N T U M.

Prohibitio disponendi facta à testatore idem operatur, ac prohibitio testandi ad hoc tamen tacitum fideicommissum ex hujusmodi prohibitione resultans, hæredes testatoris invitati censentur mortuo instituto, non autem hæredes gravati.

Pro Dom. Philippo Spinula Januense quondam, Julii strenuo milite.

CONTROVERSIA X.

EX lib. 2. decretorum Pauli deprompta est decisio Imperialis inserta, & relata in *l. qui filium* 74. ff. ad S.C. Trebell. his verbis: *Qui filium, & filium habebat testamentum fecerat, & ita de filia sua caverat. Mando tibi non testari, donec tibi liberi sint: Pronunciavit Imper. fideicommissum ex hac scriptura deberi, quasi per hoc, quod prohibuisset eam testari, petisset, ut fratrem suum hæredem faceret: sic enim accipiendam eam scripturam, ac si hæreditatem suam rogasset eam restituere. Hæc J. C.*

Et quoniam in occurrenti casu, in quo consultatio petitur à Nobilissimo Patricio Januensi Philippo Spinula super testamento quond. D. Lelie Spinulæ ejus amitæ, potissimè de duobus dubitari contingit.

Primo, scilicet. Utrum decisio hujus legis procedat, etiam ubi testator non sit usus verbo *testari*, sed ejus vice usus fuerit verbo *disponere*, his verbis. *Qual suo herede obliga à non poter disponer del capitale di detta sua heredità, nè di parte alcuna d'essa solo compita l'età d'anni 35. &c.*

Secundò, supposito ex hac verborum formula, prohibetæ scilicet dispositionis, non minus censeri injunctum fideicommissum, ac si hæres prohibitus esset testari, & sic casum istum comprehendendi sub eadem l. decisione; hæsitatur quoniam censetur ad fideicommissum vocatus in casu prælenti, ubi privilegium testatricis naturalis, sive potius spurii viri filius, & sic extraneus fuit institutus, non descendens à testatrice. Utrum scilicet censetur vocatus successor ab intestato hæredis instituti, qui nulla conjunctione testatrici jungitur, an verò potius successor ab intestato ipsius testatricis, qui est ipse Philippus ex fratre nepos.

Et quoniam primum jam plenè fundatum est per eruditissimum D. collegam Marcianum filium doctissimi Consil. Marcelli viri singularis, & nihil plane interesse debet, quoniam verbo usus sit testator, vel J. C. referens maximè facti contingentiam, si quidem constat verba inventa esse, non quæ impedirent, sed quæ indicarent voluntatem, ut ex *Cicer. pro Aulo Cæcinnâ*, refert *Angel. Matthiac. de via, & ration. juris, l. 2. cap. 15. num. 14.*

Unde, cum verbum *disponere*, non minus comprehendere possit, & verificari in actu ultimæ voluntatis, quàm in actu inter vivos, ut ex *§. penult. & fin. instit. quib. alien. licet, vel non, c. 2. & c. illis de præb. in 6.* & quod referatur, & pariter comprehendat omnem actum, & conveniat omni materiæ ex *Alex. Ripa, Nutta, & Roland. probat. Surd. dec. 279. n. 6.* vel quod magis est, licet largo, modo sumendo significatum verbi *disponere*, referri possit ad actum inter vivos, & ampliari possit interdum illius significatio

4 ficatio ex adjectis, *Paris. conf. 33. n. 6. in 3. propriè tamen*, & sic in dubio referri debet ad actum ultimæ voluntatis, §. *ex heredatis, autb. de hered. & falcid.* ut post omnes in *rub. ff. solut. matr. tradit Afflict. decis. 370. n. 12. Alber. ex Jas. Boer. Ruin. Natta, Paris. & Niconit. quos citat Surd. dec. 272. n. 12. & 13. Pereg. de fideicom. art. 40. n. 58. & quod natura verbi disponere sit*, ut referatur ad actum ultimæ voluntatis, & sic testandi, vel aliter in actu morientium, & ita ultimæ voluntati conveniat, quodque in dubio ita sit accipiendum his, & aliis additis, nempe *Tbes. D. de Franc. Joseph. Sesse, & Cavalcano, affirmat Hispan. Castillus lib. 4. quotid. controvers. cap. 53. post n. 31. vers. sic. & è converso, idem in utroque affirmat M. linus de Ritu nuptiarum, lib. 3. cap. 18. n. 7. pulchrè Rauden. de analogis, lib. 1. cap. 19. post n. 15. ubi quod verbum dispositio, secundum famosius significatum ultimam denotet voluntatem, & n. 16. quod sit æquivocum, siquidem comprehendit etiam actum inter vivos, & alios quoque habere significatum probat, & omnium quos viderim, optimè hoc confirmat Rota Rom. in novissimè congestis per *Farin. decis. 878. & latius decis. sequent. 879. ubi decidit Rota consuetudinem, sive morem Capuanæ, & Nidi, quo in pactis dotalibus utuntur Nobiles nostræ inclytæ Civitatis Neap. ubi de potestate disponendi fit mentio ex subiecta materia propriè ad dispositionem ultimæ voluntatis, non autem ad donationem inter vivos referri, ubi ultra Alex. Afflict. Ruin. & alios, addit Plotum, & Rimin. jun. & optimis rationibus id comprobat, & discurrit etiam de potestate disponendi restricta mulieribus Neapol. per Consuet. in scriptis redactam, in causa D. Felicianæ Avolos, & in *decis. 880. & novissimè Fontan. de pactis nuptial. to. 2. claus. 5. gloss. 10. par. 1. n. 71. addit etiam Surdum, & Nattam in pluribus conf. & dec. Senat. Catalonia de anno 600. ubi quod reservata potestate disponendi comprehendatur, & facultas donandi præsertim si nulla diversitatis ratio considerari possit.***

Unde non oberit, si obijciatur, in casu præsentis prohibitionem disponendi, esse intelligendam dumtaxat, ut respiciat tantum actum inter vivos, ut colligi videtur ex restrictione addita à testatrice, dum concedit licentiam hæredi, *che fra tanto possa solamente impiegare il capitale col consenso di Filippo Cataneo, d della persona ch'egli in suo luogo surrogasse*, hæc enim limitatio, quam certum est respicere actum inter vivos, declarat regulam prohibitivam, ut pariter censeatur prohibita dispositio inter vivos, exceptio enim est de regula, sive declarat regulam, & in quibus terminis loquatur.

Si quidem clarissima patet resolutio ex præd. supposito etenim, verbum *disponere*, comprehendere omnem dispositionem inter vivos, scilicet, & signanter actum ultimæ voluntatis, & præsertim prolatum in actu testandi à moriente, sive testatore, cum verba intelligi debeant secundum statum, & materiam, ad quam partes se præparant, & actum quem gerere intendunt *Faber. Natta, Surdus, Becc. & alii relati à Casan. conf. 45. n. 104. & 105. & in puncto, Jas. conf. 190. in princ. lib. 2. exceptio sive limitatio prædicta concernens licentiam disponendi sub ea forma inter vivos erit de regula, cum enim regula omnem dispositionem universaliter comprehendat, exceptio concernens unum ex pluribus contentis sub regula, servabit officium suum, ut sit de regula, tamen non concernat omnes casus sub regula com-*

prehensos, sed sufficit adaptari ad unum ex casibus sub regula comprehensis, *Gloss. in cap. 1. verbo, nisi, ubi Dom. & Franc. ad hoc eam commendant de præscrip. in 6. Everar. loco ab excep. ad reg. in ult. verbis.*

Ut autem verbum *disponere*, nedum possibiliter sed, necessariò in præsentis casu comprehendere debeat omnem dispositionis speciem, & præcisè actum ultimæ voluntatis juxta ejus proprium, & peculiarem significatum, ultra generalia. Verba scilicet in dubio accipienda esse propriè, & in specie non in genere, & in potentiori, sive aptiori significato.

9 Idque est apud omnes indubitatum. Dum è contra dubitant DD. qualiter verbum sit accipiendum in genere, scilicet, an in specie, in quo *Alex. in rub. ff. de solut. matrim. n. 22. distinxit inter materiam favorabilem, & odiosam, ut in materia favorabili accipiantur in genere, in odiosa vero in specie, Vinc. autem ibidem num. 71. supplens casum omisum ab Alex. subjicit, quod in materia, indifferenti*

10 in dubio accipiatur in genere *Bulgar. autem nu. 40. aliter distinxit, quod ubi nomina generis talia sunt, quod non sint eadem nomina suarum specierum, ut quia species habent nomina distincta à genere, & in his terminis procedit regula, verba generaliter prolata, generaliter esse accipienda, ut propriè contingit in casu præsentis, ubi non desunt propria, & distincta nomina variis speciebus ultimarum voluntatum, quæ sub verbo *disponere*, comprehenduntur de quibus per *Cardin. Mantacam l. 1. de conjectur. ult. volunt. à tit. 6. ad 14. Raud. de analogis, lib. 1. cap. 26. n. 5. & cap. 17. n. 19. secus verò in nominibus specierum, quæ non habent distinctum nomen à genere, in quibus est facienda distinctio inter dispositionem favorabilem, & odiosam, alii verò aliter distinguunt, ut refert *Barbos. in d. rub. ff. solut. matr. 4. par. ex n. 40. ad 48. quibus omnium resolutionibus attentis, dubitari non potest, quin verbum *disponere*, in casu præsentis generaliter accipiendum sit, aut saltim propriè, & in specie accipi debeat, & sic, ut ad ultimas voluntates referatur.***

11 Hæc enim est propria, & stricta significatio, quæ convenit definitioni vocabuli, *l. non aliter 67. §. 1. juncta Gloss. ff. de leg. 3. Bart. in l. omnes populi, n. 59. ff. de instit. & jure, & illa propria dicitur vocabuli significatio, quæ stricta est, & non lata secundum Socc. & alios in l. 3. C. qui admitti, quamvis *Polisus in prælud. subst. num. 15. & Camill. Gallin. de verb. signif. l. 3. c. 2. amplius velint, quod omne id, quod etiam ex lata vocabuli significatione comprehendere potest, propriè quidem et vere continetur, et Galliaul. in rub. de verb. oblig. n. 125. quem refert, cui addit *Barbos. d. loco post num. 49. vers. & licet, Gloss. Aretin. et alios, quos citat Rumin. junior. in rub. instit. de donat. n. 215. vers. secundò dicunt. Et quod nomen generale omnes species includat, et quidem propriè, cum omnis species sit vera species, etiam si sit major ratio in una specie, quam in alia, quamvis in materia odiosa, pœnali, et correctoria late fundat *Raud. lib. 1. de analog. c. 16. in princip. cum multis capitibus seqq.****

12 Verùm quidquid sit in hoc illud certum est omne, quod comprehenditur etiam sub lata significatione vocabuli, magis illud venire per interpretationem declarativam, quam per viam extensionis, *Molin. lib. 4. de primogen. cap. 5. à n. 25. et ut subjicit *Barbos. in d. 4. par. rub. n. 53. præsertim in versicula, sed vera resolutio. Si lata significatio vocabuli multum sit conformis propriæ, et strictæ significationi censetur**

bitur interpretatio declarativa *l. librorum* 50. §. quod tamen cassius, juncta *glos. verb. libras*, ff. de legatis 3. quæ ex consequenti admittitur etiam in materia pœnali, & correctoria, vel in univèrsam odiosa *l. cum lege* ff. de testam. *Barbos. ibid.* post *num. 53.* Et si reli-

14 qua cessat autoritas, sola legislatoris veram, & propriam tribuit vocabulo significationem, ita ut, quo dicendi modo usi sint J. C. & nos uti possimus, proprièque dicere videamur *l. anniculus* 130. ff. de verb. signif. quod ex *Barbos. Alciat. Polito*, & aliis probat *Barbos. d. 4. part. rubr. in fin.*

15 Quæ omnia licet rectè procedant in dispositione nedum hominis, sed etiam legis affirmativè concepta, ut ex omnium mente probat *Barbos. contra Al-*

16 *ciat. ibid. n. 50.* Attamen in dispositione concepta per verba privativa, sive negativa, tunc nulla adhibita distinctione, censetur prohibita omnis dispositio, etiam quæ sub latissima vocabuli significatione impropriè comprehendi potest, & etiam in materia quantumvis odiosa, siquidem verba negativa, sive privativa magis sunt præcisa quam affirmativa *Gloss. in l. hoc genus*, ff. de condit. & demonstrat.

17 & quia verba negativa indefinitè prolata aequipollent univèrsali ex proprietate sermonis, quod non contingit in verbis affirmativis, nisi ex benigna interpretatione, & idèò verba affirmativa in materia odiosa, accipiendæ sunt in specie non in genere, quia odium non admittit benignam interpretationem, sed verba negativa accipiuntur in genere, & sic univèrsaliter, prout eorum proprietates exigunt, iuribus, & autoritatibus, quas ad hoc citat optimè comprobans *Barbos. d. 4. part. rub. post n. 48. vers. ego novè adverteo, cum seq.*

Unde, cum in casu præsentis verba sint negativè concepta, ibi *obligo à non poter disponere* repetita ibi, *nè di tutto nè di parte alcuna*, adjectis insuper clausulis univèrsalibus, prohibitivis, & *non altrimenti, nè in altro modo*, quæ ex sui natura valde sunt præcisa, & ex geminatione majus robur accipiunt, sequitur, ut omnis censetur sublata interpretatio restringendi, sive coarctandi, quominus prohibitio disponendi negativè concepta, & univèrsalibus, & præcisissimis clausulis ampliata, omnem dispositionis speciem tam inter vivos, quàm in ultimà voluntate comprehendat.

Quoad secundum punctum; supposito, quod sufficienter probasse credimus, idem operari prohibitionem disponendi in casu præsentis, quod ex prohibitionem testandi decisum fuisse testatur *Paul. in d. l. qui filiam*; asseveramus indubiè ad fideicommissum, moriente, instituto, omninò fuisse invitatos successores ab intestato ipsius testatrix, non autem ipsius hæredis gravati, ea ratione, quia testatrix instituendo cum prohibitionem disponendi, non instituit privignum liberè, sive simpliciter, & in totum, sed cum onere, sive restitutione ab initio juncta in ipsa institutione, & actu testandi, in quo usa est liberalitate, adjecto vinculo prohibitionis testandi, quod lex interpretatur potius fecisse ad commodum eorum, qui sibi erant successuri ab intestato, quam successorum ab intestato sui hæredis extranei, in quos veluti ignotos, nulla potuit verisimiliter haberi affectio. Exceptio enim casu, quo hæres decederet cum liberis, quos censeretur ipsam prædixisse, siquidem honorando hæredem, videtur quoque ipsius posteritatem præferre, in reliquo nulla cadere potest univèrsalis affectio erga successores hæredis ab intestato ignotos.

Unde in *d. l. qui filiam*, dicimus fuisse meram facti contingentiam, ut manifestè patet ex relatione casus, quem evenisse, & relatum Imperatori pro decisione refert *Paul.* ut futurus successor ab intestato esset idem, testatori, & hæredi, sed fortius admitti dumtaxat conjunctos testatoris, ubi successor hæredis nullo vinculo testatori conjungitur, ut infra latè.

18 Quod, licet ipsa ratio naturalis manifestè suaderè videatur, quæ sufficere debet, etiam si lex deficeret in mundo *l. scire oportet, §. sufficit*, ubi ex ipsa naturali justitia, ff. de excus. tutor. cum concord. per *Crauer. conf. 31. n. 5.* ex *Everard. loco à lege cessante ex n. 2.* ut plures rationes inconvincibiles infra in discursu afferemus.

Nè tamen deficient autoritates, quibus plusquam par esse debet, nostri videntur addicti, de quo dolet ex *Agricola, Angel. Matthæac, de via, & ratio jur. l. 2. cap. 11. n. 33.* cum non ex multitudine, *DD.* sed ex 19 ratione jus esse constituendum, est *text. in l. §. sed neque C. de vet. jure enucl.* cum aliis per *Camer.* in *§. at non erit inutile*, n. 56. in *Esstr. volentes*; id probabimus à *Glos.* usque ad novissimos, *paucissimis exceptis*, hoc vel supponere, ut in dubium, vel probare, ut receptum, & absolutum.

Ut autem hoc manifestè pateat premittimus pro 20 intelligentiâ dicendorum, in *l. ex facto* 17. *ead. tit. ad Trebell.* juxta *Glos.* verbo *sua*, esse definitum verba prolata, quæ possunt referri ad testatorem, & ad hæredem, in dubio esse referenda ad personam testatoris, non autem ad personam hæredis, proponitur enim ibi, *alter casus in quo similiter inducitur tacitum fideicommissum*: cum enim ex facto tractatum esset, an per fideicommissum rogari quis possit, ut aliquem hæredem faciat. Senatus censuit rogari quidem quenquam, ut aliquem hæredem faciat, non posset quia auferretur libera testandi facultas illam restringendo, ut certo modo testaretur; verum videri potest hoc rogasse, ut hæreditatem suam ei restituat, idest quicquid ex hæreditate sua consequutus esset, ut ei restitueret, subdit *Glos. sua* idest rogantis non ultra, sequitur *Dyn. ibi Alber.* qui cum *Glos.* interpretant *sua, idest sui*, scilicet rogantis, & *Bart.* ibi notat semper, cum dubitatur, an hoc pronomen, *suis. sua, suum*, referatur ad ipsum testatorem, vel ad hæredem ejus, semper in dubio ad testatorem referendum, nisi aliud de mente appareat idem *Cass. in sum.* & latius ibi *Imol. n. 1. vers. in gloss.* super *verb. sua*, ubi quod scriptum in tertia persona, sicut communiter reperitur verbum, quod potest adaptari ad personam testantis, nisi ratio subjectæ materiæ aliter suaderet.

21 Quod ampliat etiam in materia indifferente, ubi licet sit majus dubium, idem tamen jus statuendum esse affirmat *Imol. aut. Bart. in l. cum in testamento* 30. ff. de auro, & argento legato, & subjicit exempla, de quibus latius infra, idem ibi *Lodovic. Pontan. de Roma*, ubi amplius referendo diversas verborum formulas, ex quibus videtur hæres gravatus de restituendo hæreditatem, & inter alias retulisset *n. 2. in fin.* ex his verbis, *vala quod tu hæres non restiteris, donec liberos susceperis*, ex quibus resultare dixit fideicommissum ex *Pauli responso in d. leg. qui filium* 75. mox subjicit *Rom. in vers. Nota quarta*, in 22 dubio verba ad personam testatoris esse referenda, non ad personam hæredis, subjiciens ex *Bart. in d. l. cum in testa.* quod si Doctor instituat scholarem hæredem, eumque gravet de restituendo liberis suis, in dubio gravasse intelligitur de restituendo liberis testa-

testatoris, non autem hæredis, idem ibi sequitur *Alexan.* in *ult. verbis*, optimè, & latissimè *Ripa num. 5.* in *3. notab.* ubi citat plures concord, & optimè exornat autoritate *Petri, Dyni, Bart. Arct.* & aliorum, & latius *n. 6.* ut infra latius deducemus.

Cum autem *Gloss.* in *d. l. qui filium 74.* in *gloss. r.* verb. *scriptura, statim pro intelligentia, d. l. qui filium.* in primis citaverit *d. l. ex facto 17. sup. hoc eodem tit.* ex hoc expressè voluit *gloss.* fideicommissum ex hac scriptura debetur scilicet, *mando tibi non testari, donec tibi liberi sint, Paulus* refert ex decisione
 24 *Senatus*, declarationem omninò recipere bene ex simili interpretatione inductiva fideicommissi de qua in *d. l. ex facto*, & juxta illius terminos, & inibi notata per ipsammet *Gloss.* Undè, cum inibi statuèrit verba in dubio esse referenda ad personam testatoris, non autem hæredis gravati, quod communi omnium calculo, receptum esse etiam dictis apparet, & infra plenius idem voluit *gloss.* in interpretatione dubietatis in *d. l. qui filium*, dum in primis verbis citat *d. l. ex facto*, ex vulg. propositione, dictum *DD.* esse intelligendum juxta *l. quam* citat, & notatur per eandem *Gloss.* ibi.

Idem cum *Gloss.* facit *Odoffr.* in *d. l. qui filium 74.* qui cum pluries ponderasset filiam censerì rogatam ut fratri suo restituat, & mox addit, *fratri suo superstiti, & inferius, unde si instituit filium, & filiam, & prohibeat filiam testari, tacitè videtur rogasse eam; ut fratri restituat*, nam si testator instituat aliquem, & rogat eum, ut faciat talem hæredem, inspicimus mentem, & non verba, ut supra *eodem*,
 25 *l. ex facto*, & sic *Odoffred.* pluries, non sine mysterio advertit, filiam censerì rogatam, ut fratri suo restitueret ex eo scilicet quia ipse frater erat simul filius testatoris, imò idèd frater, quia testatoris communis parentis filius, & sic proximior, & carior patri testanti, velut descendens, quam sorori collateralì, cujus, & frater, & cohæres erat, patre medio, & patris ipsius causa, & citat *l. ex facto*, ut innueret a prædicta *l. cum ibi not.* declarationem recipere debere *Senatus decretum à Paulo relatam in d. l. qui filium.*

Alber. ibidem hæc verba subjicit, *casus pulcher, est qui prohibetur a testatore testari, donec liberos habeat, si sine liberis moriatur, videtur de hæreditate, per fideicommissum restituenda legitimis suis rogatus*, hæc dicit *Dynus*, quis autem dubitare poterit *Dyn.* & *Alber.* intelligere apertissimè, *de legitimis suis*, idèd testatoris stante supradicta regula fundata per *Bart.* & omnes in *d. l. ex facto*, ex qua statuunt interpretationem recipere *d. l. qui filium*,
 26 scilicet, ut pronomen, suum referatur in dubio ad testatorem, non ad hæredem, ut ipse idem *Alber.* semetipsum *gloss.*avit in *d. l. ex facto*, dum dixit, *suam idèd rogantis*, citando eundem *Dyn.* certè nulla melior *Gloss.* quam ejusdem *Alberici* pro interpretatione sui dicti idem clariss. *Bart.* qui summat. *Qui jubet aliquem non facere testamentum videtur rogare de hæreditate restituenda venientibus ab intestato*, si igitur *Bart.* in *d. l. ex facto*, & in *d. l. cum in testamento*, constituit propositiones generales, & in specie, quod hæres censeatur gravatus de restituendo liberis testatoris non autem hæredis, ut eum intelligit *Rom.* & in *d. l. qui filium*, casus est, ut filio censeatur prohibita testari ad beneficium filii testatoris, qui nedum erat successor ab intestato, sed suus, & necessarius jure, *ff. qui in l. in suis cum ibi not. ff. de liber. & posth.* frater suus postea nominatur, ut
 27 elegantì stylo de *Il. CC.* more, quem supra filium

nominaverat, nunc fratrem sororis, ejusdem testantis filix, ornatu variæ loquutionis, iterum filium testatoris exprimeret. ex quo non video quomodo *Bar.* ex illo *tex.* potuerit contra regulas a se præscriptas, & contra verba, & mentem illius *tex.* elicere summarium, ut ex prohibitione, testandi censerì possit rogatus hæres restituere hæreditatem venientibus ab intestato ipsius hæredis, & præsertim, ubi venientes ab intestato hæredis nullo vinculo jungerentur testatori; absurdum quippe est, ut illa decisio extendatur ad casum in quo nedum, non est tanta ratio, sed protinus diversa, quinimò adversa, & contraria, ex diametro, quod scilicet prohibuerit testator hæredem testari, ad inducendum fideicommissum ad beneficium extraneorum nullo vinculo, nec cognitone ipsi testatori conjunctorum, aut notorum,
 28 *Angel.* summat *tex.* cum *Bar.* illud tantum addens, *quod videretur testator per fideicommissum vocare cohæredem, si cohæredem habebat*, & deinde solvit contrarium de *l. cum pater 79. §. mando ff. de leg. 2.* ut non obstat, quia ibi filia non fuit prohibita testari præceptivè, sed per modum consilii, *Imola* summat eodem modo cum *Bart.* & *Angelo*, & quoad illud de cohærede additum per *Angel.* subsistit
 30 dicens, *sed hoc non puto*, scilicet indistinctè procedere, ut cohæres videatur per fideicommissum invitatus, ut dicebat *Angel.* pone enim inquit *Imol.* quod ille cohæres esset extraneus, qui non esset successurus ab intestato, nam tunc etiam si filia observasset præceptum testantis non veniret, idèd non potest dici ejus favore dicta verba apposita, sed solum favore venientium ab intestato, & sic *Imol.* restringit dictum *Angeli*, de cohærede, ut censeatur cohæres invitatus, si modo non sit hæres extraneus. Unde ex utriusque dicto optimè comprobantur supra dicta. Quod enim dicit *Angel.* ut ex prohibitione testandi censeatur invitatus cohæres instituti qui hæres est testatoris, non hæredis, & probatur clarissimè in *l. cum pater 79. §. mando, ff. de leg. 2.* in illis verbis, *cohæredi sorori*, inducendo hoc, modo, quod nisi inibi fuisset simplex consilium, non præceptum, non testandi, fideicommissum fuisset inductum, in beneficium cohæredis sororis adèd, ut non sine ministerio *l. C.* sororem cohæredem nominavit, ex hoc clariss. patet, quod non censeatur vocatus successor hæredis, neque habens causam ab ipso, sed hæres testatoris cujusmodi est cohæres hæredis, &
 32 inde deducitur, quod sicut vocatur cohæres à testatore expressè institutus, sic pariter vocatur successor ipsius testatoris ab intestato ex tacita ejusdem voluntate, ex *l. conficiuntur, ff. de jure codicil.* & non alius. Stringit autem *Imol.* vim argumenti, dum limitat, *si ille hæres extraneus non erat successurus ab intestato*, ergò necessario loquitur, quod esset successurus ab intestato eidem testatori, a quo erat hæres institutus. Cum enim agitur de hærede instituto qui sit successurus ab intestato per necessitatem de ejusdem personæ successione intelligi debet, non alterius. Quod etiam suadet, ex verbis, quæ subjicit supra relatis, ibi, *idèd non potest dici ejus favore dicta verba apposita, sed solum favore venientium ab intestato*, si enim agitur, de interpretanda mente testatoris cujus scilicet favore verba illa prohibitionis testandi apposuerit, & simpliciter dicitur, censerì apposita solum favore venientium ab intestato, de venientibus ab intestato ipsius disponentis omnino intelligi debet, dum aliud clarè non exprimitur, idem *Cuman.* expressè dum ita summat *prohibens*

bens aliquem testari, videtur gravare de restituendo venientibus ab intestato, et pro simili citat *d.l. ex facto supra eodem tit. ad Trebell.* et respondens ad *d.l. cum pater, §. mando*, dicit quod imò ibi, quoque fuit præceptum, tamen non fecit testator in favorem venientium ab intestato, sed in favorem filiae, ut nemo insidiaretur vitæ ipsius. Accedat *Castr.* recolligens *decis. d. l. his verbis, qui jubet heredem non facere testamentum, videtur gravasse de restituendo hereditatem venientibus ab intestato post ejus mortem, hæc dicit notabiliter.* Non video igitur quomodo tantorum Patrum explicationes ad *d.l. qui filium*, qui tam apertè docuerunt, ex his verbis censi vocatos venientes ab intestato præsertim referendo se ad *d.l. ex facto*, ex qua eorum doctrina si esset dubia declarationem reciperet, possint admittere extraneam supplementationem, ut censeantur vocati venientes ab intestato, non ipsius testatoris, sed hæredis.

Præterea, si prædictæ antiquorum Patrum declarationes ad ipsum *Pauli* decretum ad *d.l. qui filium*, non adessent; nonne idem esset affirmandum ex juris principiis, et ex his, quæ alias sparsim tam in *lecturis*, quam in *consiliis DD.* nostri, in fortioribus terminis generaliter docuerunt inferendo ad decisiones diversorum casuum.

Si enim, ubi ex propria verborum significatione dispositio esset intelligenda de hæredibus hæredis instituti, adhuc contra verborum proprietatem censentur vocati hæredes testatoris, non autem hæredes hæredis, vel honorati, ergo fortius in casu *d.l. qui filium*, ubi verba minimè repugnant, imò deficient liquidem fideicommissum tacitè insurgit de jure ex præsumpta voluntate testatoris, verbis non expressa.

Testis adhuc sit *Alexand. conf. 56.* consideratis verbis *num. 2. lib. 1.* ubi cum disposuisset testator, ut quædam domus semper remaneret ad usum, et habitationem *Dom. Margaritæ* uxoris ipsius testatoris 34 vita durante, et post ipsius mortem, ad ipsius hæredes, et successores, decidit *Alexand.* verba prædicta ultimo loco prolata intelligenda esse de hæredibus ipsius testatoris, non de hæredibus dictæ *Margaritæ* citat *d. l. ex facto in principio opm Gloss. ff. ad Trebell. & l. cum in testam. ubi Bart. ff. de auro, & argento legato.*

35 Et tamen contrarium erat dicendum; cum nomen istud, *ipsius*, sit personalissimum, et restrictivum ad personam ipsam nominatam eamque includat personalitatemque ostendit, ita ut omnes alias excludat, *Alexand. Barbos.* latissime de *diction. cap. 151.* relatio autem est facienda ad proxima *l. si*

36 *idem cum eodem §. fin. ff. de jurisdict. omni. jud.* et ob id hanc *decis. Alexand.* tanquam singul. refert, et ita ex facto consultum respondiisse testatur *Hyppol. Marfil. singul. 2. q. 1. d. interrogatus.* Accedat decisio in puncto *Sephan. Bertr. in 1. par. 3. partis principalis conf. 256. incip. Multa sunt in princip.* ubi in

37 *testamento condito per quandam mulierem nomine Bonam, cum fuisset institutus Joannes Koffeti nepos dictæ testatricis, ut colligitur post n. 2. et vocaverit in certo casu suos liberos, decidit Beltrand. quod illa verba, quibus, ut moris est, usus fuerat Notarius in tertiam personam, instituendo Joannem nepotem, et suos liberos, non debent intelligi de liberis Joh. hæredis instituti, sed de liberis ipsius testatricis, citat *d. l. ex facto cum Gloss. & not. per Bar. in d. l. in testam.* et subjicit hæc verba, *ex quibus duobus testibus, junctis glossis, colligitur doctrina, quod adjectio suis, sua, vel juos, debet intelligi de suis di-**

38 *ponentis, non autem de suis illius, in quem conferatur dispositio, utat Imol. in c. indicante, nam. 24. de testam. ubi optimè Alex. d. conf. 56. in princ. et quemdam Joann. Ray. in tract. fuitatis concordat Jaf. in l. si pecuniam in suo. ff. si cert. pet. si igitur, ubi expressè ex verborum proprietate videntur invitati successores hæredis, adhuc jus contra verborum proprietatem quæ inducitur ex pronomine *suis, sua, suam*, quod et ipsum personalitatem, importat, et demonstrat personam proximè, et immediatè nominatam ad oculum, et stat restrictivè, ut latè probat idem *Alexand. Barb. d. tract. cap. 344.* et nihilominus perdit officium suum, et quasi obæcatum alio se convertit, deseruiens potius oculo mentis disponentis, quam propriè signi fictioni, fortius hoc admitti debet in casu *d. l. qui filium*, ubi verba non repugnant*

39 et voluntas, quæ ut Regina dominatur in fideicommissis, et verisimilitudo, quæ tanquam sal, et aromata dant dispositioni spiritum, et vitam, satis apertè favent, ad not. per *Bald. relatum per Angel. Mattbeac. de via, & ratione juris lib. 2. c. 11. n. 11.* idemque cum *Alex.* quod verba expressa, *de suis heredibus*, intelligi debeant de hæredibus ipsius te-

40 statoris, non autem hæredis, ex *theor. Gloss. et DD. in d. l. ex facto*, ad quam omnes se referunt, concludit *Dec. in l. ult. n. 4.* ubi *add. citant concord. C. de impub. & alii substit. et in conf. 470. incip. duo dubia, n. 12.* ubi *add. hoc dicunt fieri ex verisimili mente testan-*

41 *tis, citant Alex. Marfil. & Ruin.* et sic procedit in specie in tacitè fideicommissum resultante ex prohibitione testandi, de qua in *d. l. qui filium*, quam inter

42 casus in quibus inducitur tacitè fideicommissum ex verisimili mente, connumerat *Papa dec. 469.* inter sex casus tacitè fideicommissi *Peraltæ in l. Titia cum testam. §. Titia cum nuberet, post num. 18.* ubi non sine consideratione conjunxit casum *l. ex facto 17.* cum casu nostræ *l. qui filium 74. ff. ad Trebell.*

43 Comprobat prædicta *Cart. jan. conf. 5. n. 3.* ubi generaliter affirmat, verba simpliciter prolata, quæ possunt referri ad succedentem, et ad defunctum, in dubio verificari, et referenda esse ad defunctum latissimè simul, et optimè *Ripa* tam in *l. filiusfam. §. divi, n. 31. vers. ut imò noto*, et in *d. l. ex facto, nu. 5. & 6. usque ad 8.* qui aded plene, et eruditè loquitur præmissa disputatione ad partes, et resolvens objecta, ut nihil amplius ad particularem *decis. casus nostri* desiderari possit, et utrobique testatur se consuluisse,

44 quando substitutio ultimo loco facta per hæc verba, *deinde proximiorè substituit generis sui*, intelligenda sint de proximiorè generis testatoris, non autem hæredis, neque proximi præcedentis substituti, et inter alias rationes, et jura, quibus movetur, et citat, quæ non transcribo, est illa, quam utrobique

45 dicit esse concludentem suo judicio scilicet quia statoris affectio est dubie mentis interpretatio, *hæc liberis, & hæc verba, ff. de vulg. & pupill. Bar. in l. Lucius ad fin. ead. tit. Alex. conf. 30. post n. 4.* ubi *Adden-*

46 *tes lib. 2. lib. 2.* plures citat *Dec. conf. 303. n. 2.* affectio autem testatoris magis dirigitur ad proximiores ipsius, quam alterius, *l. Lucius in fin. ff. de hered. instit. cum aliis per Rip. idem probat Card. Paris. conf. 83. n. 10. vers. si vero, et iterum conf. 88. n. 36.* ubi ex *Gloss. et DD. in d. l. ex facto*, et in *l. si quis Titia*, junctæ *Gloss. 1. ff. usufr. accresc. et ex Bart. Anet. Alex. Soc. et Franc. de Curse* in pluribus locis concludit, quod

47 illa verba *substitutionis*, quibus testator post hæredis institutionem, et substitutiones factas substituit deinde, *suos hæredes*, quæ poterant intelligi de hæredibus ipsius hæredis, et hæredibus testatoris debent

- bent omnino referri ad hæredes testatoris, ex eo, quod verba dubia, quæ possunt referri ad varias personas, referri debent ad personam ipsius testatoris, & non ad personam hæredis, sed substituti, et in *princ. cons. latè fundat Paris.* voluntatem testatoris etiam tacitam, et ex conjecturis elicitam servandam esse in fideicommissis, ita ut recedatur à vi, et natura verborum, et verbalis significationis; unde fortius hoc dicendum est in materia *l. qui filium*, ubi agitur de fideicommissio tacito, et sic verba non repugnant, et mens sola, et voluntas prædominatur, sequitur prædicta exornans, et dicens
- 46 else commun. opinionem, et contrariam communiter reprobari, *Rol. cons. 70. ex n. 76. cum duob. seqq. lib. 3. ubi ex n. 42. ad § 1. latè agit de mente testatoris*
- 47 verisimili, et tacita servanda in fideicommissis, notat item *Ludo. Muli.* ut verba in dubio ad testatorem sint referenda, non ad gravatum de *primog. lib. 3. c. 9. m. 10. Me noch, lib. 4. de præsump. c. 39. n. 57. vers. quibusd.*
- 48 Nec defunt decisiones, quia secundum prædicta refert decimum in *Rot. Rom. Card. Seraf. decis. 553. à n. 5. ver. quantum ad posteriorem*, ubi testatur hæc esse receptam regulam, et ita decimum in *una Faventina die Luna 15. Januarii 1582.*
- 49 Confirmat prædicta alter *Card. Montic. de consuet. ult. lib. 8. tit. 14.* quod hæc verba substituit Titium, & suos hæredes, in dubio si nihil impediatur, magis debent intelligi de hæredibus ipsius testatoris, quam Titii citat *l. si quis ultio, cum Gl. de usus. accrosil. debitor. § 9. ubi filia sua, id est testatoris, ff. ad Trebell. & l. ex facto cum gloss. eod. tit. Bar.* ita dicit se ex facto consultum respondisse, cum attinentes sui essent substituti, de attinentibus scilicet testatoris intelligendam esse factam substitutionem, et juxta ipsius consilium judicatum, et sic etiam alias decimum in *Rot. Rom. coram Card. Lancell. & Bubalo in una Firmiana de anno 1585.* quem pluribus adductis autoritatibus, et communem opinionem profiteri, nec esse
- 50 differentiam inter prænomena suum, ejus, et ipsius, et ex *Ceph. Palaez Simon. de Præcis, Petro Ant. Petra, Decian. Grass.* et aliis, dicit hoc esse indubitatum *Tbes. dec. 64. in fin.* et novissime omnium latissime *Peregr. omnino videndus de fideicommiss. art. 32. n. 83.*
- 51 *ver. restat ut pro complemento*, ubi latè firmat in testamentariis dispositionibus in re dubia de hæredibus ipsius testatoris esse capiendam interpretationem, non hæredis instituti, quod infinitis probat, ut apud ipsum videre libet 6. Aprilis 1624.
- S U M M A R I U M.
- 1 Proximitas testatoris utrum in fideicommissis attendatur, an verò ultimi successoris gravati de materia remissivè, prima opinio tribuitur Bart. posterior verò Vern. & n. 2. & 3. sed ob ejus ambiguitatem, questionem hæc esse gladio dividendam, vel Imperiali decisione egere, num. 4.
- 2 Bart. opin. quod testatoris proximitas, non gravati, in fideicommissis attendatur, verior, & pro ea judicatum, & num. 6.
- 3 Testator non videtur præferre familiam, & successores gravati, sed propriam vocare, quia propria familie affectione in dubio ad fideicommissum relinquendum censetur inductus, & num. 12.
- 4 Vern. opinio, quod gravati proximitas, non testatoris in fideicommissis attendatur, procedit ubi inter duos competitores solum est questio respectu gradus consanguinitatis, cum uterque est de familia testatoris, secus ubi ex forma verborum dubitatur, an testator intellexerit de propria familia, vel gravati, & num. 11.
- 5 L. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad S. C. Trebell. in quibus terminis procedit.
- 6 Differunt inter se questio illa, an per fideicommissum succedatur gravanti, an vero gravato, & altero articulo, an scilicet in conjecturanda mente testatoris, attendatur persona unius, vel alterius.
- 7 Persona gravati attenditur, in fideicommissis, quando verba testatoris, id suadent, vel agitur de excludenda posteritate gravati, sed ubi gravatus decedit sine liberis, admittuntur proximiores gravantis, & num. 14. & 15.
- 8 Verba testatoris, quod deferri debeant ad hæredes instituti, vel substituti in materia fideicommissaria, procedit si supersunt descendentes instituti, vel substituti, non ut censeatur extranei vocati.
- 9 Testator in parte, in qua unum prædilexit, quando descendentes supersunt, in ea videtur omnem illius posteritatem prædilexisse.
- 10 Peregr. de fideicommiss. art. 5. num. 10. ubi videtur innuere, fideicommissum resalutare favore succedentium ab intestato illi, qui fuit prohibitus, declaratur.
- 11 Arguere à verbis legis facti narrationem continentibus, non licet, ut quæ juris ministerium non important fortius à verbis narrativis unius Doctoris, & num. 21.
- 12 L. qui filium, ff. ad S. C. Trebell. fundatur solum in prohibitione testandi, & ipsius decisio declaratur, num. 23.
- 13 Doctor perfunctorie loquens, qui articulum non disputat, quamvis aliquid supponat, & ejus verba decidant casum, non debet tamen ad causarum decisionem allegari.
- 14 Consilium Paul. de Castr. 445. lib. 2. est in eodem casu, super quo J. C. respondit in l. qui filium, ff. ad Trebell.
- 15 Prohibitio testandi etiam restricta ad certam ætatem inducit tacitam fideicommissum, & num. 26.
- 16 Permissio disponendi in casa, quo hæres liberos susceperit, innumis prohibitionem testandi in favorem filiorum hæredis factam non esse, & num. 37.
- 17 Disponere, in materia l. qui filium, ff. ad Trebell. idem operatur, quod verbum testari.
- 18 Prohibita alienatione, non censetur prohibita hæredis institutio, nisi sit prohibitum disponere, sive testari.
- 19 Prohibita simpliciter alienatione, si facta sit verbis generalibus, censetur etiam prohibita successio ab intestato, & hæredis institutio, & num. 32.
- 20 Clausula, non aliter modo, reddi omnino nullam actam in contrarium factam, quia formam, & conditionem inducit.
- 21 Alienationis prohibitio comprehendit quoque successorem ab intestato, quando alias sequeretur, quod minus dilectus à testatore esset melioris conditionis, quam magis dilectus.
- 22 Dispositionis prohibitio includit nedum expressam prohibitionem, verum etiam tacitam per successionem ab intestato, ex qua, qui non testatur, videtur alienare.
- 23 Alienationis concessio comprehendit, nedum omnem alienationis speciem inter vivos, sed etiam per ultimam voluntatem, & fortius si sit concessa potestas alienandi, & disponendi.
- 24 Prohibitio disponendi, ex qua resultat prohibitio testandi, facta censetur favore venientium ab intestato ipsius testatoris, non hæredis instituti ex verisimili mente defuncti.
- 25 Mens declaranda ex verbis precedentibus, & maxime

mè proximè sequentibus, nec ulla major gloss. quam quæ ex verbis ejusdem testatoris desumitur.

ARGUMENTUM.

Resolvuntur objecta contra superius in præcedenti controversia firmata. Quæstio, an in fideicommissis proximitas attendatur quoad testatorem, vel quoad ultimum possessorem gravatum, in quibus terminis procedat, & roborantur in præcedenti capite allegata.

Pro eodem Philippo Spinola quondam Julii.

CONTROVERSIA XI.

Postquam plenè fundavimus *decif. Pauli in l. qui filium, ff. ad Trebell.* non minus procedere, ubi testator hæredi prohibuit disponere, quam ubi non testari mandaverit. Et tacitum fideicommissum ex hujusmodi prohibitione resultans ex verisimili mente, censei inductum ad beneficium successorum ab intestato testatoris, non autem hæredis, licet ex contingentia facti in eo *tex.* e venerit eundem fuisse successorem testantis, & hæredis.

Supereft modo, ut aliqua, tametsi inania, diluamus objecta, ut omnis nebula cesset,

1 Et quoniam alicui fortè videri posset. Quod in ea quæstione. Utrum in fideicommissis proximitas attendatur quoad testatorem fideicommittentem, vel potius gradus computatio sit metienda respectu ultimi successoris gravati, ejusdemque ultimi possessoris, quod in successione Regnorum inferiorum, majoratum, nec non feudo ex pacto, & providentia tam regalium, quam reliquorum, & etiam in fideicommissaria successione, quæ similis est successioni feudorum ex pacto, tractarunt nostri DD. in *l. hæredes, mei, §. cum ito, ff. ad S. C. Treb.* & alibi sepissimè in *lecturis conf. & tractat.* in quo, ut unum modernis, pro omnibus citasse videar, sufficere nos remittere ad *Hyspan. Castil. tom. 3. quotid. controvers. c. 19. ex n. 136. vers. in illis autem, & num. 139.* ubi de omnibus prædictis discutit.

2 In qua si admittatur posterior opinio, ut attendatur proximitas gravati non autem disponentis, quæ tribuitur *Iser.* & quam enixè defendit uterque *Socin.* videretur quodammodo prima facie ob stare his, quæ supra fundavimus ad *intel. d. l. qui filium 74.*

3 Ideo omiffa disputatione, quæ sit verior in puncto juris, & quæ hodie magis recepta sit opinio *Iser.* scilicet, an contraria, quod attendatur proximitas fideicommittentis, cujus veluti author est *Bart.* siquidem ad hoc est incertum, ut etiam hodie appareat indecifum, ita ut *Palaez de majorat. 2. par. quæst. 8.* crediderit quæstionem hanc ob ejus maximam ambiguitatem esse gladio dirimendam, *Cevagl. verb. som. 1. commun. contr. com. cap. 398.* infinitis pro utraque parte relatis, melius dixit egere decisione Imperiali, vel regia, ubi etiam testatur ex *Peregr. de fideicom. cap. 20. n. 3.* varia in hoc puncto fuisse in practica recepta inditia, & latas sententias in diversis Orbis Tribunalibus.

4 In qua DD. varietate idem *Cevagl.* testatur sibi semper placuisse opinionem *Bart.* quam dicit proculdubio veriore magis communem, & melioribus innixam fundamentis, & pro ea pluries fuisse judicatum in *Senatu Pedemontano, Testatur Tes. dec. 64. in*

fine, ubi eam uti veriore, & magis communem tueretur, advertens, adversæ partis defensores, ut plurimum sibi in diversis locis contradicere, & reliquos esse consulentes, quod potius, ut amicis, & pecuniis inservirent, quam pro veritate scripserunt.

6 Eamque probat *Natta conf. 675. n. 24.* et firmissimè defendi infinitis authoribus, et fundamentis utrinque relatis *Ruß. in conf. pro Riveriis,* quod est secundum post tractatum, *an filii in cōditione positi, ex n. 102. ver. sextid,* et iterum in repetitione, *l. cum avus, ex n. 30. ver. si diceretur. Cras. in §. fideic. q. 18.* referens hanc esse communior, et contrariam esse erroneam, et omnino respuendam, et novissimè latè agit *Germ. And. Knichen. de vestit. pætio par. 3. c. 3. in princ.*

Utcunque tamen sit in prædicta quæstione, si rectè inspiciamus, et terminos distinguamus, nihil penitus ad casum nostrum, utrum in prædicta quæstione verior sit opinio *Bar.* vel *Iser.* siquidem diversi omnino sunt termini prædictæ quæstionis a casu de quo nos agimus, quinimò etiam attenda opin. *Iser.* opinio, quam tuemur in specie *d. l. qui filium,* remanet ex ea magis confirmata.

Et primò advertendum est, casum præd. quæstionis longè differre a casu nostro; siquidem in casu d. quæstionis non dubitatur, utrum testator fideicommissum, aut majoratum instituens, voluerit præferre illum, qui ex familia ultimi possessoris præcedit his, qui ex propria familia descendunt. Sed utrum inter illos, qui ex propria familia præcedunt, voluerit præferri ultimi possessoris proximiores his, qui sibi proximiores sunt, in qua specie cum omnes vocati ex sua propria testatoris familia procedant, ea ratione qua ultimum possessorem cæteris prætulit, eadem ratione ij, qui *Isern.* opinione tuentur, arbitrantur etiam eidem ultimo possessori proximiores voluisse præferre.

7 At in casu quando successor ab intestato gravati non est de familia testatoris, tunc alia, et diversa est quæstio, in qua omnes post *Bart.* in *l. si cognatis, num. 2. ff. de reb. dub.* dixerunt, nullo modo censei testatorem præferre familiam, vel successores gravati, sed omnino censei vocare propriam testatoris familiam, suosque proprios testantis successores, non autem gravati, cum in dubio ex propria familia, non autem alterius affectione, ad fideicommissum relinquendum motum fuisse, censendum sit, ex *theor. Bart. in dict. l. si cognatis,* de qua neminem dubitare testatur ita optime explicans *Molina* licet acerrimus opin. *Iser.* contra *Bart.* propugnator *lib. 3. de primogeniis cap. 9.* ubi postquam *num. 11.* firmavit opinionem *Iser.* deinde *num. 20. vers. alimò etiam,* ita hanc rem declarat, casus optimè distinguens.

8 Quod etiam optimè astat *Peregr.* qui tametsi *d. art. 20. num. 9. in fine* distinguendo tres casus, in dubio dixerit forsitan veriore sibi videri opinionem *Isern.* et *Soc.* tamen *num. 11.* declarat hoc, et temperat procedere, ubi inter duos competitores solum est quæstio respectu gradus consanguinitatis, an scilicet attendi debeat proximitas gradus gravantis, vel gravati, quia scilicet uterque est de familia testatoris, et sibi conjunctus, sed unus altero proximior et ita procedit quæstio de attendenda proximitate gravantis, vel gravati, quæ movetur per DD. in terminis famosi *tex.* in *l. cum ita, §. in fideicommissis de legat. 2.* qui expressè loquitur in fideicommissis familiae relicto, in quibus terminis loquuntur omnes DD. qui super intellectu *d. tex.* pro decisione d. quæstionis

stionis accerrimè pugnant, ut videre est apud *Molin. d. cap. 19. num. 12. Tesaur. dict. decis. 64. n. 6. Castill. d. lib. 3. cap. 19. n. 139. in fine, vers. borum autem*, secus vero inquit *Peregr.* ubi quæstio versaretur respectu alterius circumstantiæ, & qualitatis, ex qua alter, scilicet proximior gravantis contenderet se potiore, ut contingit in casu nostro, ubi concurrunt nepos carnalis ex fratre testatrix, cum altero successore ab intestato hæredis instituti gravati, qui est extraneus, nec de testatrix familia, tunc enim recurrendum est ad affectionem testatoris, ex qua mens, & voluntas ejus colligi debet, ut sibi proximior ad fideicommissum censeatur vocatus, non autem proximior personæ gravatæ, quia an quis sit vocatus, & potior in vocatione aliunde mens & affectio testatoris scrutanda est, qui disponit, & ordinat, non hæredis, qui nihil disponit, citat, *l. ex facto §. si quis rogatur, ff. ad Trebell.* & ita in terminis ex *Bart. & Alexan.* determinare utrumque *Soc. Decian. Tornell.* & alios, quod iterum latius confirmat idem *Peregr. d. art. 20. num. 19.* ubi post *Castrensi. in aurb. post fratres, C. de legit. hæred. & in l. fin. C. de verb. signif.* cujus decisionem testatur communiter receptam, concludit fideicommissio inspecta persona testatoris censeatur vocatus, & præferri eo ordine, prout in illius intestati successione proximiores vocantur ex *Jafone, Corn. Dec. Beroo, Ruin. Bursat. Pancirolo, Parisio, Socino jun. Menoch. & aliis.*

10 Idem voluit expressè *Rustic. in repetit. dict. l. cum Avus, num. 124.* ubi subjicit verba aurea, diversum esse quærere, an per fideicommissum succedatur testat ori gravanti, an vero gravato, quæ est quæstio de qua agunt *DD. in d. §. in fideicommissio, l. cum ita,* ab altero, scilicet articulo, de quo quærimus, an in conjecturanda mente testatoris circa successionem personarum attendatur persona unius, vel alterius, in hoc enim testatoris gravantis personam, & affectionem inspiciendam esse probat *Rustic. ex Bart. Barbat. Jaf. Ripa, Cephalo, & aliis, & in specie ex Beroo consil. 112. num. 28. lib. 2.* ut latius per *Rustic.*

11 Secundò hoc idem clarissimè decidit *Tiberius Decian. conf. 26. ex num. 74. lib. 2.* ubi licet sequatur opin. *Ifern. & Socin.* eam tamen distinguendo casus temperat, & restringit, ut procedat quando non dubitatur, an intellexerit testator de familia sua, vel gravati quia scilicet una sola sit utriusque familia, sive cognomen, eadem scilicet testatoris, & hæredis gravati, sed tantum vocati sunt sub nomine colectivo filii, scilicet, vel descendentes sui, ut ipse declarat post *num. 76. vers. quartus casus est*, secus verò, ut ipse se expressè declarat, quando ex forma verborum, ex qua fideicommissum insurgit, dubitari contingerit, an intellexerit testator de agnatione, & familia, sua scilicet ipsius testatoris, de familia, & agnatione gravati, & hoc casu firmat *Decian.* veram conclusionem, verisimiliter testatorem intellexisse de sua propria familia, & agnatione, & sic de suis successoribus, non autem gravati, quia quilibet magis præsumitur diligere, suam, quam alienam familiam, & agnationem ex doctrin. *Bart. in l. si cognatus, & ita declaranda esse inquit, dicta Socin. in famoso consil. 249. in 2.* ubi ex *num. 20.* tresdecim fundamentis tuetur opin. *Bart.* & quindecim ex *num. 21.* tuetur opin. *Ifern.* addit *Decian. Curt. sen. & Paris.* & addit in casu, in quo ipse consuluit non esse diversam agnationem testatoris à familia gravati, sed eandem, quasi dixerit idcirco seipsum in eo casu sequutum opin. *Ifern. & Socin. num. 74.* quod iterum repetit in

vers. quartus casus, ibi cum sit una sola utriusque familia, &c.

Hoc idem perbellè diversis verbis in eundem tamen sensum declaravit idem *Decian. conf. 9. post n. 19. eodem lib. in vers. & licet quæstio*, ubi incidens in eundem articulum dicit, quod licet quæstio sit valde dubia tamen contrarietatem opinionum dicit ipse, ut plurimum oriri ex verbis testatorum, in quo fatetur superioribus diebus consuluisse, quod attenderetur

13 proximitas gravati, non gravantis, & statim addit hæc verba, *Sed omnes tenentes, attendi personam gravati loquuntur in casu speciali, quando verba testatoris id suadent, prout erat in casu in quo consului, in dubio autem omnes fatentur, quod semper attenditur persona testatoris, ut qui ei est proximior, ipse admittatur*, unde cum in casu præsentis agatur de fideicommissio tacito, & nulla sint verba ex quibus possit conjecturari testatorem voluisse vocare successores gravati, casus noster est in tuto.

14 Verùm plus addit *Decian.* ex quo verè casus noster redditur indubitabilis, quod omnes *DD.* qui tenent attendi proximitatem gravati, loquuntur quando non agitur de-excludenda posteritate gravati, nam tunc propriè militat ratio, quia omnes tenentes opinionem *Ifern. & Socin.* moventur, quod scilicet eadem ratione, qua testator prædilexit institutum, vel substitutum, eadem censeatur prædilexisse ejusdem gravati posteritatem, & ita dicit loqui *Soc. jun. conf. 126. in 1.* quem ponderat, loqui ad favorem liberorum ipsius gravati fecus verò inquit *Decian.* ubi gravatus decedit sine liberis, & descendentes quo casu dicit *Decian.* quod remanet clara, & certa conclusio, ut admittantur proximiores gravantis, & non gravati, & hoc subjicit, non negare, sed fateri etiam *DD.* adversæ partis defensores.

Et hanc *Deciani* declarationem in omnibus sequitur uti receptissimam *Craff.* in §. *fideicommissum*, distinguens pariter quatuor casus, & propriè in *vers. qui dicendum*, & in *vers. primus quando*, & in *vers. primus, & secundus*, ubi in *vers. tertius, & quartus casus*, n. 4. & 5. restringit contrariam opinionem procedere, vel ubi est vocata familia, quæ una, & eadem est utriusque gravantis, & gravati, vel quando expressis verbis, non vocavit testator descendentes suos, sed hæredum suorum, & in dubio subjicit intelligi de familia, & proximis ipsius testatoris, non autem hæredis gravati iterum tradit idem *Craff. d. §. fideicommissum, q. 16 in princ.*

16 Quinimò etiam in casu, ubi interpretatio esset faciendi, ut verba testatoris referri debeant ad hæredes ipsius instituti vel substituti, in materia fideicommissaria, quod tamen restringi debeat, ut procedat ita demum si superint descendentes instituti, vel substituti, non autem, ut censeantur vocati extranei ex decisione *Bart. in l. Gallas §. etiam*, ubi *Alexand. Socin. & alii aurb. etiam Decii*, & aliorum decidit in terminis nostris taciti fideicommissi *Paris. d. conf. 88. in fine, n. 37. lib. 2.* ita ut in casu præsentis etiam gratis admissio, quod planè negamus, censeatur vocatos hæredes gravati, id tamen admittendum esset si gravatus decedisset cum liberis non aliter.

17 Et ita intelligi debet id quod dicitur, quod in ea parte in qua testator prædilexit unum, videtur quoque prædilexisse omnem illius posteritatem, *Bald. in l. cum acutissimi, col. 1. C. de fideicommiss. Rustic. ad l. cum avus, lib. 5. cap. 1. n. 67.* cum infinitis per *Peregr. de fideicommiss. art. 27. num. 15. Tesaur. jun. lib. 2. q. 99. foverensium cap. 12. num. 59.* non tamen extraneos illius succel-

succesores ad exclusionem conjunctorum testatoris.

- 18 Ex quibus clarè patet, quod dum *Peregr. art. 5. in d. tract. de fideicom. num. 10. in vers. sic etiam referendo decisionem d. l. qui filium* perfunctoriè, & enunciativè innuere visus sit fideicommissum resultare favore succedentium ab intestato illi prohibito, citans *d. l. qui filiam, & l. cum pater 79. §. mando, ff. delegat. 2.*
- Quod verè *Peregr.* hoc non firmavit ex professo, cum facilè ad id enunciandum moveri potuit ex contingencia facti, de qua in *d. ll. ubi de facto* contingit quod idem filius institutus esset successor testatoris, & filia instituta, unde sicut non licet arguere à verbis legis facti narrationem continentibus, ut quæ juris ministerium non important ad *Glos. magn. in 3. intellect. in l. unica C. quando non petent pars.* ubi post alios *Riminal. jun. num. 176. & 178.* colligit latè post alios ex verbis legislatoris facti narrativis argumentum sumi non posse, præsertim quando *J. C. intentio* in illis verbis, non fundatur, ut propriè fit in *d. l. qui filiam*, ponderando ea verba, in quibus fundatur decisio, ibi, *pronunciavit Imperator fideicommissum, ex hac scriptura deberi, quasi per hoc quod prohibuisset eam testari petisset, & sic decisio non fundatur in alio, quam in prohibitione testandi, ut omnes DD.*
- 20 *d. text. allegantes* supponunt, fortiùs igitur non licet arguere à verbis narrativis unius *D. text. citantis*, cujus dictum omninò debet intelligi juxta *h. quam citat*, quæ cum à cæteris *DD.* communiter aliter interpretetur, omninò ejus dictum à com. debet declarationem recipere.

Verùm quidquid sit, certum est *Peregr.* cujus licet non parva sit inter, moder. autoritas, cum tamen perfunctoriè loquatur, nec articulum aliter examinet, non posse allegari ad causarum decisio. *Cuman. Panormit. Socin. & alii*, quos ad hoc citat *Cannet. in extrav. volentes, §. sed magna fuit num. 72. & iterum in §. seq. num. 18. & iterum in §. ut non erit inutile, num. 55.* addit *Doctorem*, qui non disputat, quamvis aliquid supponat; & ejus verba decidant casum, non esse connumerandum, ut faciat auctoritatem.

- 22 Accedit declaratio insignis *Doctoris Antonii Gomezi*, qui *tom. 1. cap. 5. de substitut. & fideicommiss.* post *num. 24. vers. septimò infero* expressissimè, non supponens, sed declarans, & disputans affirmavit in *d. l. qui filium*, institutum, censeri tacitè rogatum bona restituere venientibus ab intestato ipsius testatoris *ex textu prædicto*, quem dicit singularem, & expressum, & subdit, & ibi notant & commendant *Bart. Alberic. Ang. Imol. & communiter DD. & sentiens, contrarium, illud resolvit dicens, non obstare, quod ibi videatur rogatus fratri cohæredi restituere, respondit enim, id idè esse, quia frater idemque erat filius, & sic proximior veniens ab intestato ipsius testatoris, ex quo inferit, quod si hæres esset extraneus, non censeretur vocatus, secundum *Angel. & Imol.* ibi, ex quo sequitur quòd multò minùs hæres hæredis gravati omninò testatori extraneus potest censeri vocatus; & hæc doctrina *Gomezi*, & intelligentia ad dicta *DD.* nullo conatu tergiversari potest, concordat cum *Gomezi* in omnibus *Cardinalis Mantica, lib. 8. tit. 1. num. 29.* citans *Cuman. conf. 2. num. 7.* qui si rectè ponderetur non potest ullo modo intelligi ipsum loqui, neque sentire de aliis, quàm de venientibus ab intestato ipsius testatoris disponentis, dum ita dicit, *prohibendo aliquem testari videtur**

relinquere venientibus ab intestato, & si de Cumanò posset dubitari, hoc manifestè declarat *Cardin. Paris.* quem *Mantica* citat pro conteste, cum *Cumanò*, is enim in *dist. conf. 72. num. 2. l. 2.* clarissimè contendit, vocari succesores ab intestato testatoris non autem gravati, quod in pluribus locis repetit, unde non potest dubitari, quin *Mantica* voluerit idem quod *Paris.* ab eo citatus.

- 24 Omitto consulto citare *consilium Pauli de Castro 445. circa primam quesitum lib. 2.* quia licet optimè fundet ex prohibitione testandi etiam restricta ad certam ætatem, scilicet vixingintique annorum induci tacitum fideicommissum, tamen quia casus, sive contingencia facti super qua ipse consuluit fuit idem casus super quo respondit *J. C. in d. l. qui filium*, scilicet, quia sorores filii instituti eademque testatoris filia erant succeditrices ab intestato testatoris, & filii gravati non est in quo propterea magis ponderetur *Castrenf.* nisi in eo quod citando *lex facta 17. ad Trebell.* clarè innuit in *leg. qui filium*, vocari succesores rogantis, non rogati cum aliis classificis supra citatis, & notandum insuper ex ipso, quod in dubiè affirmat decisionem *d. l. qui filium*, procedere, etiam si prohibitio testandi sit restricta ad certam ætatem in quo eum omnes *DD.* qui agunt de sensu *d. l. qui filium* communiter sequuntur, ut videre est apud *Paris. d. consil. 72. num. 2. & 3. lib. 2.* idem *Mantica d. lib. 8. tit. 1. num. 29.* nec non *Peregr.* qui licet in contrarium citetur respectu successoris expressè tamen in hoc concedit *d. l. qui filium*, procedere, sive simpliciter, sive ad certum tempus sit facta prohibitio.

Et *Jaf.* in vulgatis *consiliis 189. & 190. lib. 2.* respondens in casu nobilium Dominorum Januensium inter Dominos Nicolaum Spinolam, & Gasparem Imperialem actores ex una, & Franciscum Riccium conventum ex altera occasione testamenti conditi per Mattheum Lommellinum. In quo verè mirandum est, quod omiserit citare *d. l. qui filium*, licet in *dist. conf. 190. col. 2. vers. nec obstat*, citaverit *l. cum pater, §. mando, ff. leg. 2.* citatam per *glos. pro contrar. in d. l. qui filium*, licet ex diversitate casus potius concordet.

- 26 Attamen *Jaf.* optimè omnia superius firmata comprobat. Et primò ex prohibitione testandi etiam ad incertum tempus facta scilicet quousque filios institutus non susceperit, censeri inductum tacitum fideicommissum non minus quam ex simplici prohibitione, vel ad certum tempus restricta, ut loquuntur *Castrenf. Paris. & alii.*

In quo incidenter adverto, posse in casu præsentis attentari fuisse prohibitionem disponendi injunctam Petro Paolo hæredi per D. Testatricem quousque liberos non procrearet in illis verbis, *& se detto suo berede morisse prima della sua età d'anni 40. & senza lasciar dopo di se figliuoli in tal caso lascia, &c.* in eum etenim casum voluit legare cuidam D. Augustino Maniero scutos mille, quo esset locus fideicommissi, cui esse locum disposuit si institutus post ætatem præscriptam, & sine liberis decederet, ergo à contrario, quando decederet cum liberis noluit ipsum onere fideicommissi gravare, in quo sufficiat, quod latè in puncto, licet in casu contrario ad eundem tamen finem fundat egregie *Jaf. d. consil. 189. usque ad vers. ex ista prima, & in consil. 190. vers. nec obstat, quod testator*, undè tantum abest, quod prohibitio in casu præsentis non sit facta in favorem filiorum hæredis, ut potius in casu, quo hæres liberos, susceperit,

- scēperit, sit permissa facultas disponendi, quod propriè consideravit *Jas. d. conf. 190. col. 1. vers. ista conclusio & col. 2. vers. secundò principalis conclusio.*
- 28 Secundo fundat *Jas.* idem operari verbum *disponere* in materia *d. l. qui filium*, quod verbum *testari*, & sic pariter ex uno, ut ex altero cēseri inductam prohibitionem testandi, & maximè cum sit prolatum à testatore, quò casu debet intelligi secundum qualitatem, & conditionem proferentis *d. conf. 190. col. 1.* & in specie *Jas. col. 2. vers. nec obstat quod testator*, consideravit casum in quo prohibitio dispositionis videbatur principaliter referri ad alienationem inter vivos, & nihilominus concludit comprehendere quoque prohibitionem in ultimà voluntate, quod confirmat id quod supra diximus in primo puncto *cap. 2. vers. unde non oberit.*
- 29 Tertio fundat *Jas.* nihil ob stare, quod prohibita alienatione, non censeatur prohibita hæredis institutio, siquidem diversissimus est casus à terminis nostris, ubi prohibetur hæres disponere, sive testari, fundat hoc *Jas. d. conf. 189. col. 2. vers. ex ista prima,*
- 30 comprobatur, quia etiam prohibita alienatione simpliciter, si modò est facta prohibitio verbis generalibus, puta *quò, quomodo, vel quovis titulo* censeatur etiam prohibita successio ab intestato propter vim generalium verborum *Sur. latè decis. 272. n. 30. & seq.* quæ verba leguntur in casu nostro, ibi, *& fra tanto possa solamente detto capitale, &c.* junctis
- 31 seq. verbis ibi, *& non altrimenti, nè d'altro modo*, quæ verba sunt multum præcisa, & generaliter negant potentiam ita ut reddant omninò nullum actum in contrarium factum, cum formosissimam conditionem inducant, ut latissimè infinitis congerens *Alexand. Barbof. de clausulis cap. 39. Cenedus, in centur. distio. cap. 65.*
- 32 Et hanc quoque opin. inter receptas ad scribit *Gabriel. tract. com. opin. de fideicom. c. 10. n. 6. vers. secundo limita.* ubi quod prohibita alienatione cum verbis universalibus, & prægnantibus, censeatur prohibita quoque institutio hæredis, & *num. 16. vers. octavo limita.* subdit *Gabriel* quod si prohibeatur quis disponere prohibetur etiam hæredem instituere, citat *Jas.* in *d. conf. 179. col. 2. vers. ex ista 1. conclus. l. 2. licet erret, dum dicit Jas. loqui in prohibitione rei particularis.*
- 33 Et comprehenditur quoque sub alienationis prohibitione successio ab intestato, quando si non esset inclusa successio ab intestato, sequeretur, quod minus dilectus a testatore melioris conditionis esset, quam magis dilectus *Ruin. conf. 168. num. 16. lib. 3.* quem sequitur *Gabriel. d. cap. 10. n. 24. in 15. limit.* quod propriè contingeret in casu nostro, nisi testatrix successor vocaretur, ut ex præd. patet, verùm prohibita dispositione, quæ prohibitio refertur
- 34 præcipue ad ultimas voluntates, ut in casu præsentis, nedum censebitur prohibita dispositio expressa, quæ fit per aliquem modum, vel speciem ultimarum voluntatum ex quatuor relatis per *Card. Mantica. lib. r. tit. 5. usque ad tit. 14.* verum etiam per successionem ab intestato, quæ etiam aliquo respectu dicitur hominis dispositio, dum enim non admittit successor ab intestato hæreditas, à qua potuit excludi, videtur ei data, à defuncto, dum non admittit *l. 1. §. sciendum, ff. de leg. 2. Ruin. conf. 168. n. 17. in fin. & 18. lib. 3.* qui enim non testatur, videtur vocare venientes ab intestato, & qui non testatur expresse videtur tacitè testari, & relinquere bona successoribus intestati, ut latè *Surd. dec. 272. n. 9. Peregr. in puncto,*
- in casu contrario, ut concessa potestate disponendi decedens, sine testamento censeatur disponere in venientes ab intestato, *de fideicom. art. 40. n. 59.* quæ ratio fortissimè tuetur *dec. d. l. qui filium.*
- 35 Sicut etiam è contra concessa alienandi potestate videtur concessa, nedum omnis alienationis species inter vivos, sed etiam per ultimam voluntatem legando, vel hæredem instituendo *Bald. & alii in cap. 1. de feudo non hab. propr. nat. Cur. sen. consil. 64. n. 66. cum in fin. alii congeitis à Peregrino, qui loquitur etiam in feudis de fideicommiss. art. 52. n. 56.* & fortius concessa potestate alienandi, & disponendi, idem, *Peregr. art. 40. n. 57.*
- 36 Quarto latissimè probat *Jas.* tam in *conf. 189. ex num. 3.* quàm in *secundo, in vers. secunda principalis,* prohibitionem disponendi, ex qua resultat prohibitio testandi, cēseri factam favore venientium ab intestato ipsius testatoris, non autem hæredis instituti, quod circumscripta omissione allegandi *tex. in d. leg. filium*, hoc tam bene fundavit *Jas.* ut nihil addi
- 37 possit, id tamen solum est ponderandum, omne *Jas.* fundamentum consistere in interpretatione, & conjectura verisimilis mentis defuncti, quod scilicet noluerit alienam posteritatem propriis conjunctis præferri, & ex facto quæstionis propolite in *conf. 189.* patet Mattheum Lomellinum testatorem nullos reliquisse filios, sed instituisse fratrem, & nepotes, pro quibus nepotibus respondit *Jas.* non potuisse fratrem institutum, ex prohibitione testandi, uxorem instituere veluti extraneam.
- Nec dicatur, quod in casu *Jas.* fuit facta prohibitio in casu, quo filios institutus non haberet: quia & si hoc in casu modo deficeret, non immutaretur juris dispositio, cum nullos liberos institutus reliquerit, attamen ex abundanti supra fundatum est pariter in casu præsentis, prohibitionem minimè factam fuisse favore filiorum instituti, ex quo prohibitio facta fuit etiam in casu, in quo institutus filios non haberet, ut ponderat *Jas.* in *conf. 189. post num. 3. vers. nec dicatur,* & apparet in casu præsentis ex testamento, ut supra ponderato.
- Et tandem pro coronide, ex abundanti tamen, non ad victoriam, cum satis superque fundata sit ex antedic. clarissima justitia D. Philippi considero in casu præsentis, prohibitionem testandi fuisse factam expressè ad favorem venientium ab intestato ipsius D. Julix testatrix, ex his quæ eadem domina testatrix statim post clausulam prohibitionis subjecit in *vers. Ordinando che se alcuno de parenti di essa Signora testatrice in qualsivoglia maniera direkte & indirette molestasse & tentasse di molestare detto suo barede sub quovis pretesto, resti & restino in tal caso quello & quelli tali privi com' ex nunc pro tunc li priva d'ogni beneficio commodo, & utile, che ad essi, & detto tale potesse per questo suo testamento venire & spettare, & anco ab intestato secondo il statuto di questa Città, De succes. ab intestato, perche in tutto quello che per virtù di questo testamento & detto statuto spettasse à detti suoi parenti & parente che molestasse, &c. instituisce le tre opere di questa Città.*
- Si enim ex verbis præcedentibus & sequentibus, & ex toto etiam contextu dispositionis, sed maximè ex proximè sequentibus, accipienda est dubix mentis declaratio *leg. qui filiabus*, ubi *Jas.* & alii, *ff. de leg. 1. Casanat. conf. 45. num. 26. & 27.* nec ulla melior glossa, & interpretatio considerari potest, quam ea, quæ ex verbis ejusdem testatoris desumitur *Curtius sen. Paris. Gram. & alii relati à Casanate conf. 15.*

conf. 15. num. 7. conf. 33. n. 52. aded, ut cum testator se ipsum glossat, non sit ad Gloss. Accus. nec DD. recurrendum.

Dum igitur immediatè post prohibitionem dispositionis, quod vel est clarum fuisse factam favore venientium ab intestato ipsius testatrix, & sumus in tuto vel saltem est dubium, & eo casu, dum statim subjicit præceptum suis successoribus ab intestato, quòd nullo quæsito colore molestent institutum, scilicet, dum viveret, & addit Pœnam, *che altrimente siano privi d'ogni beneficio, & comodo, & utile, che ad essi potesse venire da questo testamento, &c.* ergo ex hac prohibitione, & præcepto directo erga suos proprios successores ab intestato, privando ex contraventione, comodo, & beneficio eis perveniendo ex suo testamento, & dispositione, nec non intestati successione, clarissimè declaratur, ipsos esse vocatos in casum mortis instituti ante ætatem præscriptam, ex vicinitate, & conjunctione scripturæ, à præcepto occasione timoris litis, vel molestiæ inferendæ, quæ ab eis timeri verisimiliter debuit, quibus jus in aliquem casum competere poterat, & à privatione commodi, quæ præsupponit habitum, idest, emolumentum eis concessum, & maximè conjungendo verba geminata sequentia, *privandoli del comodo del statuto, & di tutto quello che in virtù di detto testamento, & statuto, li potesse spettare, &c.* igitur consideravit multa ad suos successores pertinere posse vigore suæ dispositionis, in quibus sicuti ipsi disponenti videri poterat ipsos successores honorasse sic quoque voluit eos gravare prohibendo, ne vivente scilicet hærede instituto, ipsum quovis quæsito colore molestarent, & sic ex omni parte ex voluntate, scilicet tacita, sic à jure interpretata, & etiam expressa declarata ab eadem testatrice, vocatur nobilissimus genere, & animo Philipus nepos, et ita ab excelso Senatu inclitæ Reipublicæ Genuensis justitiæ cultricis, judicandum speratur 15. Aprilis 1624.

Et ita pro Domino Philippo fuisse Genuæ judicatum, mihi relatum est, etc.

S U M M A R I U M.

- 1 **M**ater filiam dotare regulariter non tenetur, nisi si patre existente inope.
- 2 Dos mulieri reddenda est ex tacita stipulatione, nisi extraneus dotando aliter, specialiter, & expressè sibi coverit, & num. 11. & quid si sibi reddi stipulatus sit, aut cui de jure debeat, & num. 4.
- 3 Actio dotis alternativè promissæ dotata dotis favore Acquiritur, stipulator verò videtur solutioni adjectus, & num. 8. etiam si præcedat nomen donantis, num. 25.
- 5 Alternativa stipulatio, ut vaga, & incerta censetur invalida, fallit favore dotis, & quando, num. 7. & 9.
- 6 L. Item si servus, §. fin. non est correctæ ex l. 3. C. de verb. signif.
- 10 Obscuritas favorabilem causam dotis reddit.
- 12 Dicitio, seu vel sive, est aded varia, ut debeat interpretari secundum subjectam materiam, ut dicitur de Ermafrodito, & num. 14.
- 13 Dicitio, seu, aliquando ordinem denotat.
- 15 Actio dotis, duobus cumulativè promissæ, cuilibet pro dimidia quæsita censetur.
- 16 Clausula, servata formâ prioris instrumenti, vel natura feudi in aliquo non mutata, debet operari, præterquam quod specialiter, & clarè expressa

aliàs contradictio, & mutatio voluntatis non præsumitur.

- 17 Relatum attenditur, non referens in id, quod relato contradicit.
- 18 Mutatio voluntatis non præsumitur, & per secundam conventionem primæ non derogatum, nisi sibi specialiter sit expressum, quod interdictum est fieri in dote & num. 23.
- 19 Actio dotis mulieri quæsita non potest auferri præsertim ex intervallo etiam de consensu viri, & posterior conventio est omnino nulla, & num. 21.
- 20 Mulier dicitur dotata ex sola dotis promissione.
- 22 Pater non valet licentiam dare filiæ post dotem datam eam alienandi in præjudicium filiorum, vel agnatorum.
- 23 Pactum, quod certis personis dos restituatur, mutari non potest.
- 24 Conventio interpretatur juxta conventionem factam, & ex tractatu præcedenti interpretatur stipulatio.
- 26 L. Cajus, ff. sol. matrim. dispositio, quod dotis alternativa, promissio dotata quærat, an procedat muliere precedente dotanti, & an si moriatur ex testamento, habeat locum, & num. 27.
- 28 Actio non transitoria ad hæredes transit, si pro hæredibus sit concepta stipulatio.
- 29 Dos ex bonis paternis data præsumitur, quando mater, & alius extraneus dotans bona prædicta administravit.
- 30 Præsumptio major ex administratione, quàm ex pietate, & affectione resultat.
- 31 Compensare non videtur debitor voluntarius legando, secus dotem pro creditore promittendo.
- 32 Pactum de sibi dote restituenda, mater, ut debitoris filiam dotando adjicere non valet.
- 33 Mater filiam inopem dotare tenetur tanquam in locum patris subrogata, & num. 35.
- 34 Actio dotis est communis patri, & filia ratione patriæ potestatis, ided patri dotanti filiam emancipatam, non quæritur sed ad hæredem mulieris transit, & num. 36. 37. & 38.
- 39 Jus Longobardum est jus speciale, & locale in Regno, & num. 42.
- 40 Mundualdus in viventibus jure Longobardo requiritur non minus in testamentis, quàm in contractibus mulierum, & quare.
- 41 Mundualdo subjiciatur nè mulier, etiam si contrahat extrà patriam, ubi Mundualdi solemnitas est necessaria.
- 43 Locus contractus, sive testamenti attenditur quoad solemnitatem, patria verò quoad substantiam, sive efficaciam dispositionis ex com. contra Gram.
- 44 Testamentum descendendum sustinetur, tametsi non fuerit ascendens honoratus titulo institutionis, & admissa contraria opin. temperatur bisariam.
- 45 Testamentum quomodo præsumatur, vel probetur factum ab homine sanæ mentis, vel furioso.

A R G U M E N T U M.

Mulierem posse de jure communi de dote disporre in beneficium viri, relicto matri superexistenti bonorum subsidio.

Actio promissionis dotis restitutionis alternativè cui quærat, & an ea semel uxori quæsita auferri possit.

Quid si mater dotando, pactum de sibi dote reddenda adjicere valeat, Mundualdo, an subjiciatur mulier

lier ubique locorum contrahat, si in propria patria vivatur jure *Longobardorum*.

Pro Domino Jo: Hieronymo Naccarella Patritio Salernitano, Mirabella Domino, Advocato Neapolitano.

CONTROVERSIA XII.

Cum Laura Valentina mater, sive ejus nomine Terentius de Falco, ejusdem Lauræ conjunctus nuptui tradidisset Laudoniam Gervasiam filiam Doctori Dominico Naccarella, cum dote promissa duc. 1200. mediante capitulis matrimonialibus, exequutis deinde per instrumentum dotale stipulatum ex intervallo, confectum forma, & modo, ut infra specialiter exprimeretur.

Defuncta Laudonia, constante matrimonio sine liberis, et instituto hærede posthumo nascituro, eique vulgariter substituto Dominico viro, relicta matri duc. 200. et totidem pro construenda cappella, et elemosina pro celebratione missarum, prout quisque prudentissimus vir facere potuisset.

Dubium præcipuè vertitur utrum potuerit Laudonia de jure communi, in cujus dispositione versamur, de dote disponere ad beneficium viri, qui non nato posthumo hæres fuit declaratus, non obstante matris superexistentia.

Et sic utrum *actio de dote*, ex forma pactionis nuptialis fuerit integrè quæsitæ ipsi Laudoniæ dotatæ à matre, ita ut potuerit de ipsa dote disponere ad libitum in præjudicium matris relicta bonorum subsidio.

Vel etiam admissio, citra veri præjudicium, matrem dotantem voluisse ligare, ut Laudonia non posset disponere; utrum tale pactum potuerit de jure impedire quin Laudonia disponere potuerit de prædicta dote, an verò velut de jure nullum, sit rejiciendum.

Pro veritatis perfecta cognitione erunt considerandi tres casus, ex quibus solis, et non aliis oriri potuit hæc matris dotatio: quod si nullo ipsorum casuum considerato Laudonia prohiberi potuit disponere; certè à sufficienti partium enumeratione, legitima, et valida erit declaranda viri facta institutio.

Aut enim mater, quæ citra casum subsidiarium nullo modo filiam dotare tenetur, in præsentia casu dotavit filiam ex mera liberalitate; quæ dotatio censetur facta, velut à persona extranea.

Aut quod longè verius est, et convincitur ex facto, et probationibus in processu, dotem dedit ex substantia viri patris Laudoniæ, ut hæreditatis administratrix, ut de jure præsumitur.

Aut verò, quod vel invita adversaria negare non potest, quod ipsa, nedum confessæ est in positionibus, sed plenè probavit, ipsam Lauram de suo dedisse dotem, quia in hæreditate patris, nihil supererat; et sic ipsa velut mater, quæ in subsidium tenebatur de jure dotare, dotem dedit, et in nullo istorum casuum potuit impediri, quin Laudonia liberè virum optimè meritum institueret.

Quoad primum casum, qui ex abundantia consideratur, cum nihil verè ex facto processus appareat dedisse matrem de suo, vel saltim non ex liberalitate, sed ex debito, et sic omnino versamur in secundo, vel tercio casu.

1 Certum est, et absolutum, matrem quæ regulariter

filiam dotare non tenetur, *l. neque mater, ubi omnes, C. de jure dot.* nisi pater sit inops, & ipsa mater dives, ita ut filia aliter dotari non possit *Cyn. & Bald. in d. leg. neque mater, Doct. omnes in leg. 1. ubi Ripa n. 79. ff. solut. matrim.* si pro filia dotem promittat, vel det in casu, ubi illam dotare non tenetur, censi dotem animo donandi dedisse: sicut in quolibet alio extraneo, qui non sit parens per virilem sexum ascendens, si non specialiter extraneus, & expressim dotem sibi reddi pactus fuerit: speciale enim est in dote, ut donandi animus præsumatur in omni eo, qui dotare non tenetur; imò nisi aliter extraneus expressè sibi caverit, ipsa mulier sibi fecisse videtur tacitam stipulationem de dote reddenda, *text. capitalis in §. accedit, l. unica, C. de rei uxor. actio.* ubi *Bald. Ang. & Salyc.* hoc notant, iterum idem *Bald. antiq. Bart. Bald. etiam Novell. Negusunt. Cephal. Rimin. jun. & alii*, quos recenset *Honded. cons. 91. n. 78. & 80. lib. 1. ubi de com. hoc* comprobatur in matre *num. 81. & 84. Anchar. jun. l. 1. qu. famil. c. 12.* etiam si mater, vel frater dotent vivo patre. *Baeza de non meliorand. dotis ration. filiab. cap. 12. num. item 12. vers. sed ex adverso*, ubi *num. 13.* resolvit argumentum de alimentis, ut non procedat in casu præsentis de alimentis ad dotem, ad cujus *text. in d. §. accedit, ornatum, & ad materiam de patre, & extraneos ad stipulandum dotem adhibitis in contractu matrimonii videndus Franciscus Molinus de ritu nuptiarum, lib. 3. c. 54. n. 19. & 63. & plenis c. 55. per totum* in quem incidendum hæc revideo Julii 1633.

Nec obstant, quod hic non sumus in dubio, cum ad sit pactum tam in capitulis matrimonialibus, quam in instrumento dotali postea confecto; in quorum primo scilicet cavetur de dote redenda Laudoniæ dotatæ, seu matri dotanti, licet per verba alternativa, quæ inducuntur per dictionem, *seu*, in posteriori verò dictæ Lauræ matri, & Laudoniæ præsentibus, & sic copulativè per dictionem, *&*.

3 Unde licet in dote, promissa restitutione dotis alternativè speciali favore dotis actio acquiratur mulieri dotatæ, stipulator verò videatur adjectus solutioni, *l. Cajus 46. ff. sol. matr.* tamen attento posteriori pacto, quod regulariter attendi debet, saltim actio pro medietate censetur quæsitæ Lauræ matri, *ex l. reos, §. cum in tabulis, ff. de duobus reis.*

Primo enim dicimus, hic nullum adesse pactum præcisum, prout requiritur in *d. §. accedit*, de restituenda dote matri; & sic remanet intacta decisio *d. §. accedit*, ut præsumatur stipulatio adjecta in favorem mulieris; verba enim capitulorum ista sunt: *Et à maggior cautela, che quelle dovessero restituire alli detti Laudonia, seu matre, d' Magnifico Terrentio in suo nome, & loro heredi, & successori in solidum in questo modo, dicta pecunia, & quarta integrè, & dicto corredo usa consumpto, &c.* quibus verbis clarè apparet nullo modo specialiter, & expressim, & sic præcisè matrem sibi dotem reddi pactam fuisse; & sic simpliciter, prout requiritur pro forma in *d. §. accedit*, sed tantum quatenus de jure esset aliquo casu facienda restitutio filię, vel matri, traditur tantum modus restituendi, non autem, quod in omni casu, vel certis casibus, fiat restitutio: hoc enim important illa verba: *Che quelle si dovessero restituire alla detta Laudonia, seu matre, &c.* idest quatenus de jure dotatæ, vel matri esset facienda restitutio, eo casu fiat hoc modo: at de jure certa est provisio, ut filię tantum censetur acquisita actio, quinimò integra dotis exactio animo donandi, idque median-

te,

re præsumpta stipulatione, in *d. §. accedit*: mater verò nihil saltim specialiter, & expressè sibi cavìt, ut exigitur, ut dotis actio, sibi quæreretur, præcisè ex *d. §. accedit*; sed contenta fuit legis provisione, quæ favet dotatæ; igitur nullo existente pacto, juxta formam in instrumento præscriptam, militat omninò in præsentì casu *decisio d. §. accedit*; ut integra dos ad dotatam pertineat, & ita *Bart.* in specie in casu omninò simili, imò in fortioribus terminis dicit se de facto consultum respondisse, in *d. l. Cajus 46. nu. 5. ff. sol. matr.* ubi extraneus dotans stipulatus erat dotem sibi reddi, aut cui de jure debebit; quod ex hac stipulatione, integra actio erat quæsitæ mulieri: quia mulier est illa, cui de jure reddi debet, ex *d. §. accedit*, sequuntur *Castr.* ibi post *num. 5. vers.* & ideo dicit, *Imol.* post *num. 7. vers. interdum stipulatur*, *Alex. num. 6. vers. in quantum*, *Bart. Greg. Lopez l. 31. tit. 11. partita 4. ver. diveser.* defendit *Barbosa* in *d. l. Cajus, n. 25. Stracca de adjecto, p. 3. n. 160. & 161.*

Corroboratur hoc ex alio, quia cum in *d. §. accedit* exigatur extraneum specialiter, & expressim, & sic præcisè pro forma dotem sibi reddi pactum fuisse stipulatio autem alternativa concepta inter personas, quibus debet acquiri, sit idèd vaga, & incerta, adèd ut reputetur de jure invalida, *l. item si servus, 9. §. fin. ff. de stipulat. serv.*

Cujus decisionem, neque hodie esse correctam, ex *l. 3. C. de verb. signif.* probat, licet contra multorum opin. *Bart.* in *d. l. Cajus*, post *num. 9. vers. quini md.*

licet in causas dotis speciali favore dotis sit indutum, ut stipulatio alternativa respiciens personas, quibus acquiri debeat, valida censeatur ad favorem dotatæ, *Bart.* in *d. l. Cajus, nu. 4.* ita ut mulieri censeatur quæsitæ actio, stipulator autem videatur tantum adjectus solutioni, ex dispositione *d. l. Cajus*, *Alex.* in *l. eum qui ita, §. qui sibi, num. 5. ff. de verb. oblig.* *Baptista de privil. dotal. censur. 3. nu. 45. Bald. Novell. de dot. part. 6. privil. 25.* ubi dicit *decisio d. l. Cajus non esse immutatam*, ex *decisio d. l. pen. C. de verb. signif. Loffredus conf. 3. num. 3. circa medium, & num. 6.*

Non tamen hujusmodi stipulatio alternativa poterit censi specialis, & expressa in beneficium extranei dotantis, prout noviter pro forma traditur in *§. accedit. à Justin.* imò obscura, & incerta, *l. si servus communis ita, ff. de stipulat. serv.* quia licet subitineatur ad favorem mulieris dotatæ, favore scilicet dotis: non tamen poterit prodesse ad beneficium extranei dotantis, ut dicatur sibi specialiter, & expressim providisse de pacto præcisè pro dotis restitutione; prout in *d. §. accedit* enixè, & clarè dispositum est: & sic non idèd mints dicitur alternativa stipulatio quoad extraneum generalis, & incerta, *dic. l. si servus communis ita, ff. de stipulat. serv. l. tutor ita restit. ff. de testament. tutela, Cravet. conf. 157. n. 11.* imò obscura, & sic non specifica, & expressa; cum obscura verba opponantur speciali, sive specifico, & expresso sermone, ut de se patet; & in terminis, quod alternativa stipulatio hæc dotis reddendæ du-

bia reddatur, quo casu obscuritas favorabilem causam dotis reddere debet, probat *Stracca tit. de adjecto, par. 3. num. 160. circa med. & num. 161. vers. sed d. iura.*

Et sic quoad extraneum ipsam remanet incorrecta *decisio d. l. si servus, 9. §. fin. ff. de stipulat. serv.* tùm ut legum correctio, quoad fieri poterit vitetur, tùm ex clarissima *decisione d. §. accedit*, quod ad hoc, ut actio quærat extraneo, nedum specifica stipula-

tio, verum etiam expressa requiratur, *c. 2. ubi Gemin. de præb. in 6. gloss. ordin. in clem. 1. §. specialiter de judic. Ripa in l. 1. n. 66. & 68. ff. de vulg. conferrunt tradita per Menoch. de præsu. lib. 4. c. 166. n. 16.*

Et tandem si prædicta omnia deficerent, est adèd dubius, & incertus sensus dictionis *scd* qua usi sunt contrahentes in *distis cc. matrimonialibus*, ut ex hoc solo pateat nullo modo specialiter, & expressè matrem de actione de dote sibi restituenda cavisse. Hæc enim dicitio, *scd*, licet sit alternativa, sive disiunctiva, quo casu quandoque disiungit verba, & sensum, interdum verò sensum conjungit, licet verba disiungat, pluries tamen adèd diversimodè accipitur, ut quandoque stet copulativè, & augmentativè, & est augmentativa, sive ampliativa quandoque interdum verò stat expositivè, sive declarativè, & restrictivè quandoque facit conditionem, adèd ut dixerit *Panor.* in *c. inter cæteras*, post *n. 4. de rescr.* dictiones *scd*, & *sive*, adèd variam habere naturam, ut ob varietatem significatus dicantur, *mista*, ut de ipsis interpretationem facere debeamus secundum subjectam materiam, ut dicitur de *ermis frodita*, quod dicit bene notandum, refert & probat hæc omnia, extollens hoc *dic. Panor. Mandos. ad Rom. conf. 179. n. 7. in addit. incip. regulariter*, ubi inter alias acceptiones, dicit hanc dictionem aliquando ordinem denotare, ut est *tex.* in *l. eum pater 79. §. d te peto, ff. de leg. 2.* ubi hæc dicitio, *scd*, posita inter personas inter quas cadit ordinata juris regula, ordinem significat, ut propriè contingere videtur in casu nostro, ut primum *Laudoniæ* dotatæ, & ejus hæredibus, quorum dos est proprium patrimonium, & illis deficientibus matri censeatur acquisita actio, cæteros concordantes ad huius dictionis variam, & inconstantem naturam, congerunt *Pet. Cened.* in sua *censur. d. c. 16. de dic. scd, Vulp. de præposit. & aduer. in dict. scd, car. 111. Alex. Barbos. dicto c. 312. f. 147.* apud quos infinita, ex quibus, vel in casu nostro significabit ordinem, prout de jure fieri debebat, vel saltim obscura, & incerta erit stipulatio, quæ matri velut extraneæ prodesse non potest.

Unde deficiente speciali, & expresso pacto ad beneficium extranei; omnino remanet ficta, sive præsumpta stipulatio inducta à lege in favorem dotatæ.

Nec obstat, quod in instrumento dotali sublequenti sit clarè conventum, & specialiter cautum, quod dos reddatur *Lauræ* matri, & *Laudoniæ* scilicet dotatæ; & sic, vel videtur integra actio quæsitæ matri, ex eo quod ipsius nomen sit propositum, attempto ordine literæ, quo casu plerique dixerunt limitari *dec. d. l. Cajus*, ita ut extraneo censeatur quæsitæ actio, mulier vero dotata, videatur adjecta solutioni, vel saltim attentata natura copulæ cuilibet censeatur, acquiritur actio, sive dos ipsa pro dimidia, juxta *d. l. reus, §. cum in tabulis.* & admittunt *Bar.* in *d. l. Caius, n. 6. Barbos. fol. 441.*

Et huic instrumento standum est, velut posteriori *arg. l. pacta noviss. C. de pact.* dicimus enim in casu præsentì pactum adjectum in instrumento dotali posteriori, non contradicere expressim conventis in prioribus capitulis: illa enim verba *vel in omnem casum restitutionis, vel asservationis, &c.* omninò intelligi possunt, & debent, in eum casum, quo de jure esset faciendæ restitutio dotanti, vel ei, cui de jure debetur; tum ex juris præsumptione nè judicatur mutatio voluntatis; tum quia ita specialiter fuit declaratum, & expressè conventum in dicto secundo instrumento in fine; ibi, *cum speciali pacto, quod omni-*

omnino debeat servari forma dictarum præinscriptorum capitulorum, quoniam sic, &c.

16 Nec dicatur dictam clausulam debere operari, præterquam quod ad expressa, ut de clausula feudi natura in aliquo non mutata, quæ est huic nostræ clausulæ similis, dixit post feudistas Reg. de Ponte conf. 15. n. 8. & conf. 57. n. 33. quia imò dicta clausula debet satis operari, dum non est aliquid specialiter, & ita clarè expressum, ut sic interpretari debeat conventio ad evitandam implicationem, & contradictionem, ut explicat idem de Pont. conf. 3. num. 83. & 84. unde cum verba in præsentī casu instrumenti posterioris non repugnent, sed concordari possint, non est inducenda mutatio, nec derogatio, quæ tantum permittitur ratione excludendæ repugnantia non aliter, ut sub intelligatur non induci mutationem, nisi in expressis.

Unde omnia conventa in hoc secundo posteriori sunt intelligenda, vel reducenda ad tenorem primæ conventionis: quia relatum est attendendum, non referens, in his, quæ relato contradiceret juxta. not. per Tiraq. de legib. conv. gloss. 7. ex nu. 182. in 12. genere expressi.

18 Et quia nunquam per secundam conventionem debet censi primæ derogatum, nisi id sit specialiter expressum, & in qualibet materia contrarietas tolli debet, & sedari, ut prima conventio intelligatur firma, nec fiat mutatio voluntatis nedum incontinenti, sed nec ex intervallo, l. eum qui, ff. de probat. Barbo. in l. si cum dotem. 23. n. 17. ff. sol. matr. ut pluribus probat Rimini. jun. in princ. quibus alien. lic. vel non, numer. 107. & 108. Pereg. de fideic. art. 18. nu. 33. & 34.

Præterea, etiam circumscripto hoc pacto expresso, omnino esset attendenda forma præscripta in capitulis præcedentibus vallatis ficta, vel præsumpta stipulatione, quam Justin. introduxit favore dotatæ in d. §. accedit. nulla habita ratione, quod in secundo instrumento aliter etiam expressè cautum

19 esset; tum ex defectu potestatis, quia actio semel quæsitæ mulieri de anno 1569. non potuit per instrumentum postea præsertim ex intervallo, post plures menses anno sequenti 1570. stipulatum auferri, etiam de consensu viri, leg. ex morte, Cod. de pa-

20 tibus conven. l. avia, Cod. de jure dotium, quia cum ex sola promissione dotis mulier censeatur dotata, & quidem perfecte, l. quoties pater, ubi Doct. solut. matrim. Gloss. & Doct. in d. §. accedit, non potuit spes actionis semel quæsitæ mulieri eidem per secundum instrumentum; nec viro consentiente auferri, nec dotans sibi eam appropriare; ita ut posterior conventio sit omnino nulla, & inutilis, l. cum à socero,

21 C. de jure dotium, Salyc. & alii in l. 2. §. quod si in patris, ff. solut. matrim. ut latissime in terminis d. §. accedit, optimè probat Hieron. Gabriel. omnino videntur conf. 58. ex n. 5. & præsertim post nu. 9. vers. cum igitur, libr. 1. ubi nova. 11. ex Alberto Galeota, & Jo: Andr. probat sufficere promissionem de dote in capitulis, & post n. 12. verb. ex bis patet usque ad nu.

22 20. lib. 1. sicut è converso non potest pater post dotem datam, ex intervallo dare licentiam filia, ut ipsam alienare possit in præjudicium filiorum quoad novem partes, vel agnatorum quoad medietatem servata forma consuetudinis, ut ex Hostiens. Dec. & Camil. Saler. probat Molfes. ad consuet. part. 6. qu. 8.

23 num. 19. & à pacto convento in capitulis, ut certis personis dos restituatur, non potest postea recedi Napod. Pisan. Franchis, & Morotius citati per eun-

dem Molfes. par. 6. qu. 8. num. 21. & nu. 18. 19. & 20. plura in materia.

Tum, quia primæ scripturæ promissionis dotis omnino standum esse probat Gabriel, etiam inspecta voluntate dotantis, quia si ex tractatu solum præcedenti, à quo partibus licet ex arbitrio recedere; stipulatio subsequuta, si ita fieri potest, interpretatur facta ad executionem tractatus: multò magis subsequuta conventio interpretari debet juxta conventionem factam, à qua partes discedere non poterant, ex Ripa in l. 2. §. quod si in patris, nu. 4. & aliis quos citat d. conf. 58. nu. 18. & 19. faciunt, quæ de contractu gesto in executionem tractatus, dicit Surd. decis. 291. nu. 9.

Et sic copula adjecta in posteriori contractu resolvetur in alternativam expressam in priori, & ordo, quo nomen dotatæ præpositum est in primo loco erit attendendus, quicquid postea, aliter converso ordine, in secundo instrumento contingerit.

Tametsi etiam si attendendus esset ordo literæ posterioris contractus, ubi nomen Lauræ matris præponitur, non autem primi, adhuc integra dotis actio censeatur quæsitæ filia dotatæ, mater autem adjecta solutioni; siquidem decisio l. Caius procedit 25 etiam si in stipulatione converso ordine præcedat nomen extranei dotantis, & sequatur nomen dotatæ, firmat velut in dubium Bart. in d. l. Caius, num. 15. Salyc. in l. avia, post num. 15. vers. istud dictum. C. de iure dot. ubi latè, & pulchrè dicurrit, à nu. 14. cum seq. Paul. Alex. Jas. Alciat. Seiffellus, Bolognin. Greg. Lopez, Ant. Gomez, & alii quos refert, & sequitur, Barbo. in d. l. Caius; num. 23. in fine, vers. sequitur, & num. 25. ex cujus dictis patet hanc esse magis communem opinionem.

Ex quibus apparet non obstare d. l. Caius aliter limitari, ut procedat, dummodo dos sit restituenda vivente muliere, in cujus favorem inducta est illius decisio, ne remaneat indotata; secus verò si mulier præmoriatur, quo casu esse restituendam dotem dotanti, non hæredibus mulieris, dicitur voluisse Alex. loco infra citando.

Siquidem si verum est, quod supra probavimus, hic non adesse pactum validum in favorem matris dotantis: vel quia non est præcisum, sed prout de jure; quo jure inspecto, integra dotis exactio quæritur mulieri ex §. accedit, vel quia, ut alternativum, & sic obscurum, & incertum non operatur in favorem dotantis; & sic decidenda est causa juxta puros terminos, §. accedit, vigore stipulationis præsumptæ in favorem mulieris, velut nullo pacto adjecto, scilicet legitimè in favorem dotantis: his attentis nihil interest, an hæc mulier supervixerit, vel ne, quia dos censeatur simpliciter donata sibi, & hæredibus, ex d. §. accedit, & sic non opus est nobis ingredi, nec uti decisione d. l. Caius, & res clara remanet semoto omni scrupulo.

Si vero necesse sit fateri hic adesse pactum validum ad favorem matris dotantis, quo casu opus sit recurrere ad decisionem d. l. Caius; in hoc casu dicimus primò dictam restrictionem ad l. Caius non esse veram; & quatenus esset vera procedere posse, ubi mulier decederet ab intestato, secus si factò testamento; præsertim quando mulier (prout in casu nostro) expressè stipulata est pro se, & hæredibus; eo etenim casu habebit mulier ex provisione d. l. Caius, quod ipsi censeatur quæsitæ integra actio stipulator vero adjectus solutioni; ex provisione autem propria in ipso contractu donationis, ut dos

jam

Jam ipsi perfectè quæsitæ, ad hæredes, pro quibus expressè stipulata est, transeat.

Licet enim in primo puncto *Imol. in d. l. Cajus*, post *num. 6. vers. & hæc opinio*, voluerit distinguere inter casum quo dos est reservanda mulieri superstiti, & casum, ubi mulier præcedit, & conatur respondere ad tacitum obiectum de *l. jam hoc jure*, tamen *Castr. ibidem num. 6. vers. tertiò quaritur*, optimè firmat, quod licet quidam, ut is ait, dicat contrarium, tamen expressè falsum hoc asserit: quia sicut hoc casu, si nulla intervenisset stipulatio, acquireretur actio mulieri, quam mulier ad suos hæredes transmitteret, ut in *§. accedit*, ita & hic, quia stipulatio, de qua in *l. Cajus* regulatur secundum juris dispositionem, ut acquiratur ei, cui acquireretur, stipulatione non interveniente, & sic indistinctè firmat *Castr.* procedere decisionem *d. l. Cajus*, etiam muliere præmorta.

Et licet *Alex. post num. 5. vers. sed pone*, referat opinionem *Imolæ*, & solutionem, quam *Imol.* nititur dare ad *l. jam hoc jure*, quæ ratione pariformis determinationis, satis urget pro opinione *Castr.* tamen dubitat *Alex.* de veritate solutionis, qua utitur *Imol.* ad *l. jam hoc jure*, & sic *Alexand.* non potest citari pro opinione *Imolæ*.

27 Præterea etiam admittitur opinio *Imol.* quam sequitur *Stracca* in *d. vis. de adjecto par. 3. num. 158*, declaratur procedere muliere prædefunctæ ab intestato, secus instituto hæredes; quia tunc omnino hæres mulieris præfertur extraneo stipulatori, qui censetur adjectus tantum solutioni, ut ex mente *DD.* in puncto declarat *Loffred. cons. 39. post num. 6. vers. sed quando facta*.

28 Quod si procedit, ubi in stipulatione nulla est facta mentio hæredum, ut loquitur *rem. in d. l. Cajus*, ibi, *dos omnis Seje uxori, vel Cajo suo materno redderetur*, in casu præsentis, ubi expressè pro hæredibus est facta stipulatio, sufficit quod ex provisione *d. l. Cajus*, ex alternativa, actio integra sit quæsitæ mulieri; quæ ex stipulatione expressa facta per mulierem pro se, & hæredibus, ad ipsius hæredes transit, etiam si aliàs stipulatio non esset ad hæredes transitoria, ut est casus punctualis in *l. si stipulatus sum. 8. 1. juncta gloss. in verbo non poteris*, ubi omnes *DD. ff. de solut.* ubi licet actio, quæ aliàs in hæredem non transit, ut in adjecto solutioni, transit tamen, si expressè pro hæredibus sit concepta stipulatio, latè *Stracca de adjecto, par. 3. ex n. 88. & 109.* & in puncto hoc voluit *Salyc.* si rectè ponderetur in *d. l. avia*, post *num. 17. in fin. C. de jur. dot.*

29 Sed hæc omnia ex abundantia dicta sint; siquidem cum *Laura* mater se ingesserit administrationi bonorum hæreditatis viri patris *Landonis*, ipsam ex bonis parentis omnino dotasse præsumitur, & sic limitatur *l. unica, §. extraneus*, ubi mater, vel alius extraneus administrat bona mulieris, *Soci. sen. Reatin. Alcia. Bal. Novell. Soc. jun. & alii per Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 88. num. 46. & seq. Mascari. de probat. conc. 76. & 581. num. 8.* & in matre, avia, vitreio, fratre, & tutore, probat *Sard. de aliment. r. 6. q. 8. n. 48. et q. 15. n. 7. & 8. Honded. cons. 91. para. 84. lib. 1.* optimè *Gomes. in l. Tauri 51. num. 22. & 23.* 30 ubi infert, majorem esse præsumptionem, quæ ex administratione resultat; quam illa, quæ ex pietate, & affectione, ex *l. cum post mortem, §. 1. de admin. tutor. Baeza de non meliorand. dactis ratione filiar. cap. 12. post num. 10. vers. nisi administrat*, et iterum *n. 15. latè Gattierez de tutel. 2. par. cap. 12.*

n. 6. & 7. Barbof. in 4. par. l. 1. post n. 58. vers. ex quo intellecta, ubi dicit, quod licet debitor voluntarius legando non videatur compensare; factus est si promittat dotem pro debitore, *Luxorea 39. §. pater naturalis, de leg. 3. Bart. Castrenf. Cravett. Simon de Peiris, Menoch. Mascari. & alii*, quos refert *Costa de portione rata q. 220.* Unde cum mater dotem verè 32 promiserit, ut debitor ratione administrationis non potuit pactum apponere, quod sibi dos restitueretur in præjudicium filiarum creditorum, *Bald. Salyc. & alii in l. avia, C. de jur. dot. Dominus de Franob. loquens in fratre dotante ex debito à patre in jureto, decis. 196. de Ponte cons. 65. n. 4. 7. & 17.* ubi rationem reddit.

Et si tandem, qui est postremus casus, *Laura* mater dotem pro filia solvit ex debito subsidiario, quia filiam inopem dotare tenebatur, juxta notata in *leg. neque mater, C. de jur. dot. cum insinatis per Barbof. in 4. par. l. 1. num. 82. vers. recipit tamen, ff. soluta matrimonio.*

Et isto casu multò fortius est interpretanda pactum in favorem filiarum, ut censetur actio in totum quæsitæ ipsi filiarum: tum quia potissima ratio, quare jure cautum fuerit, ut actio de dote sit communis 34 patri, & filiarum, est jus patriæ potestatis, ut optimè explicat *Barbof. in leg. 2. §. quod si in patris, n. 435. ff. solut. matrim.* Unde cum mater hoc casu solvat ex debito, tanquam in locum, & vicem patris subrogata, ut *id. Barbof. observat in d. 4. p. l. 1. post n. 86. vers. & alia*, & non habeat filiam in potestate. Ex hoc sequitur, ut cessante ratione, ex qua patri actio quæritur in matre, ipsi nullo modo actio de dote quæritur 36 cum nec patri dotanti filiam emancipatam, quæ non sit in potestate, actio de dote nullo modo quæritur, *Gloss. in d. l. 2. §. quod si in patris, vers. profecta*, sed transit ad hæredes mulieris emancipatæ, soluto matrimonio per mortem uxoris, ut cum *Gloss.* esse communem, & veram opinionem testatur *Alex. in l. si ab hostibus, post n. 5. vers. non omitto, ff. solut. matr. Dominus meus Capycius decis. 176. num. 4.* ubi dicit, quod non consolidatur actio in patrem, cum aliis per *Barbof. in d. §. quod si in patris, num. 11. vers. primo quoad effectum*, ubi generaliter reassumit, quod ad hoc ut actio de dote sit communis, necessariò, & precise requiritur, quod filia sit in potestate: quia si non sit in potestate actio pertinebit in solida 38 dum ad filiam, & iterum post *num. 35. vers. & hæc de secunda*, & proprie in *vers. in si ergo*, in specie adnotavit, soluto matrimonio dotem filiarum non existentis in potestate non reverti ad patrem, sed ad ipsam mulierem, & ejus hæredes, ex *Gloss. in l. si pater filiam 71. vers. uno casu, ff. de evictio.* quam dicit communiter receptam ex *Alex. Vinc. Montepico*, & aliis, & licet ibi teneat *Barbof.* distinguere inter matrimonium solutum divortio, vel morte; fatetur tamen *num. 27.* esse magis communem, ut indistinctè nunquam dotanti actio de dote competat in filia sui juris, ita ut possit filia ipsa ad libitum disponere, ut reassumit *idem Barbof. ibidem num. 40. in fine, vers. denique quamvis filia.*

Nec obstat obiectio partis circa nullitatem testamenti ex eo quod in patria hujus mulieris testantis vivatur jure *Longobardo*, quod licet constet esse jus speciale in Regno ex *Constit. incip. puritatem sub tit. de præstando sacram. bajulis, & camer.* attamen certum est requiri interventum *Mundualdi* ad validitatem non solum contractuum, sed etiam testamenti mulieris viventis jure *Longobardo*, cum lex pro- viderit

viderit mulieribus de *Mundualdo* propter sexus fragilitatem, & consilii imbecillitatem, quæ ratio fortius militat in testamentis, quam in contractibus, juxta plenè tradita per *Afflicet. et Dr. fil.* in celebri *dec. 260.* unde supposito, quod in patria hujus mulieris vivatur *jure Longobardo*, sequitur, ut ubique locorum contrahat, teneatur servite solemnitate *Mundualdi*, ut dixit *Gram. decis. 76. n. 3.* ubi in fine dicit judicatum pro ætrice; primò enim dicimus non probari in facto hanc mulierem vivere *jure Longobardo*, quod probandum esse, cum sit jus speciale, & locale ex *Isern. Luca*, & aliis, docet *Afflicet. d. decis. 260. num. 7. in fine, Consil. de Bottis in addinad d. Consil.* ubi *Isern.* dicit non omnes Salerni vivere *jure Longobardo*, sed quosdam *jure Romano*, alios vero *Longobardo*.

43 Secundò falsum omninò esse motivum *Gram.* & contra notam, & receptam ferè ab omnibus distinct. quod aut sumus in respicientibus solemnitate, & inspicitur locus, ubi sit contractus, vel testamentum *arg. l. si fundus, ff. de evict.* aut in respicientibus substantiam, sive efficaciam dispositionis, & tunc attenditur patria juxta theoreticam *Bart. in l. 1. in 3. qu. princ. C. de Summa Trinit.* quam exornant *Gomez. ad l. 3. Tauri, num. 20. Tullius Fernandez in 2. part. in princ. Barbasa ad l. exigere dotem 65. §. fin. n. 93. cum seq. ff. de judic.* & licet pro *Gram.* in puncto principali fuerit judicatum, non tamen constat fuisse illud motivum probatum, cum ex aliis firmioribus potuerit sequi decisio, quæ præsumi non debet, facta contra receptas traditiones, ultra quod in casu præsentis, non fuit opus de hoc disputare; siquidem Magnifica Laudonia testatrix, licet fuisset desponsata in Civitate Cavæ propè Salernum erat tamen orta Briatrico unde originem habebat; similiter non obesse, si pars obijcere de nullitate testamenti præteritione matris, dum ipsi legavit ducatos ducentum absque honorabili titulo institutionis, ex quo hodie jure novissimo, nullum redditur testamentum, §. *fancimus aut. b. ut cum appel. cognos.*

Primò enim hæc nova juris dispositio ad correctionem juris cominunis loquens in legitima debita descendentiis, non debet extendi ad legitimam ascendentiis, sicut enim aucta legitima descendentiis necessaria, fuit specialis provisio, ut censeretur etiam aucta legitima debita ascendentiis, sic etiam in hac nova provisione facta in favorem descendentiis, maximè ad evitandam jurium correctionem *Bart. in l. si verò, §. 1. ff. de jure patr. & in l. si verò, ff. de bonis libert. Reg. de Ponte in term. cons. 66. num. 3. & 4. in 1.*

Secundò esto, quod dicta nova provisio extenderetur etiam ad legitimam ascendentiis, & ob id nullum esset testamentum, stantè tamen clausula codicillari, & omni modo meliori, defenderetur testamentum adversus præteritionem; siquidem venientes ab intestato censerentur gravati restituere hæreditatem hæredi scripto, retenta legitima *Clarus in §. testamentum qu. 46. Crassus sub eod. §. qu. 50. Sard. decis. 293. n. 11. Consil. de Anna. cons. 130. n. 4. Reg. de Ponte cons. 42. ex num. 11.*

Tertid cessaret etiam nullitas, ubi mater, de cuius præjudicio ageretur approbasset testamentum, ut verius, & receptius esse ex *l. filio præterito, ff. de injusto, & irrito testam.* probat idem de *Ponte*, qui limitat etiam, pia causa instituta *d. cons. 66. n. 4. & 5.*

Et ad motivum, quod testamentum fuerit factum à non omninò mentis compote, non fuit opus re-

spondere, cum in facto nihil ex adverso probatum fuerit, verumtamen quando quis præsumatur, & quomodo probetur disponens sanæ mentis, vel furiosus in materia testandi latissimè ex more agit *Hispan. Castell. c. 28. tom. 4. controvers.* qui novissimè ad manus pervenit; unde præsens casus in favorem viri instituti omninò à doctis. Senatoribus erit decidendus.

D E C I S I O.

Die Sabati nona Martii 1624. obtinui pro voto sententiam, pro meritissimo cliente, referente Dom. Consiliario Octavio de Piccolellis cum interventu Domini Regentis Joann. Baptistæ Valenzuela Velasquez ob suam maximam virtutem, & doctrinam ab invictissimo nostro Rege inter Regentes Supremi sive Consilii Italici asciti, ac demum ad fastigium in Supremo Consilio Hispanico, quod appellant Regale, & inde translatus ad Præsidatum Granatensis Cancellariæ. Sarrus Actorum Magister.

S U M M A R I U M.

- 1 Civitas Patriæ commodis, & usui nati sunt, & in dies crescunt.
- 2 Civitas Neapolitana per affectionem à decurionibus acquiri potest.
- 3 Civitas, & domicilium acquiruntur multis modis, & omnibus prerogativis Civium gaudent, qui pro Civibus habentur.
- 4 Verba, vel alia quavis forma, & causa, ut universalis comprehendant, nedum similes casus, sed dissimiles, & majores.
- 5 Matrimonium antea genitos efficit legitimos, & vir, & uxor unicam domam faciunt.
- 6 Uxor propriam domicilium mutat, virique fortitur, non è contra vir uxoris.
- 7 Mulier nupta, non acquirit solum, sed efficitur de foro, & domicilio mariti proprio mutato, imò & de propria origine, num. 10. ratione matrimonii, num. 8. & 35. & quomodo hoc procedat, n. 31. 32. & 33. reliqua verò persona acquirunt novum priari retento, & num. 21.
- 9 Uxor comprehenditur in statuto Civitatis viri loquentibus de civibus, sed è contra non comprehenditur in statutis loquentibus de forensibus respectu viri, & num. 16.
- 11 Civitas originalis non inducitur per statutum, nisi in nupta.
- 12 Mutatio propriæ originis, quam facit uxor in originem viri, naturalis est non civilis jure divino indulto, & num. 13. 14. 19. 23. & 34.
- 15 Vir, & uxor per unionem conjugalem efficiantur una caro, & est una substantia in duabus personis.
- 18 Uxor est viri sociæ non humani solum, sed etiam divini iuris, eorum familia commiscetur in unam sub imperio viri, & num. 18.
- 20 Verbum acquirere importat novi juris superadditionem nulla antiqui juris diminutione supposita, aliàs mutatio diceretur, sive transfuso.
- 22 Gloss. opin. quod uxor propriam originem mutat in l. origine, C. de municip. & orig. lib. 10. recepta, & num. 25. quando agitur de mulieris odio, sed quoad favores eam retinet, num. 33.
- 23 Uxor viram sequi debet, non è contra, & aliæ rationes differentie inter virum, & uxorem, num. 39. remissivè.
- 24 Uxor sepulturam viri sequitur, & num. 37.

- 26 Privilegium concessum alicui, & suis descendenti-
bus non comprehendit filias nuptas, quia dicun-
tur statum suum mutasse, & etiam in Privilegio
fori concessio Neapolitanis in fin.
- 27 Filia nupta dafinit esse de cognomine & familia
patris, & dicitur alienata, vel etiam translata in
alienam familiam.
- 28 Appellatione ascendentium, vel familia, non com-
prehenditur filia nupta in ultimis voluntatibus.
- 29 Vidua dicitur esse in primo matrimonio, & de fa-
milia conjugis prædefuncti, non autem patris, &
privilegium, quod vivo marito habet ei servatur,
& quid si in patria viri non commoratur, nu. 30.
- 31 Mulier nupta non comprehenditur appellatione fo-
rensis, sed forensis dicitur quoad originem, & pa-
triam, ubi nata est.
- 38 Pactum quo vir promissit sub certa pena in certa
loco morari, an valeat.

A R G U M E N T U M.

Mulier extra Neapolitano nupta utrum com-
prehendatur appellatione forensium in statuto, vel
superindictio de solvendis ducatis viginti quinque
in singula centum ex redditibus quos exteri possi-
dent in Regno. De multiplici, & varia acquisitione
civilitatis etiam Neapolitanæ. De efficaci mutatio-
ne, & translatione uxoris in viri domicilium, &
quod sit naturalis non civilis solum, & infertur ad
plura licet retineat primum in favorabilibus, &
proinde virum ubique sequi debeat usque ad sepul-
turam, & alia de nupta, & vidua.

**Pro Excellent. Domina Ducissa Mon-
dragonis Aldobrandina nepte Cle-
mentis Octavi Summi Pontificis
inter optimos maximos immorta-
lis memoriæ.**

CONTROVERSIA XIII.

Dominam Ducissam Mondragonis mini me com-
prehendi appellatione exterorum, vel foren-
sium sub statuto de solvendis ducatis viginti quin-
que pro quibuslibet centum ex redditibus, quos ex-
teri possident in Regno, ex causa rectificationis mo-
netæ exarosa, & diminuta in bonam, justis ponderis,
conversam edicto publicato 2. Martii 1622. &
superindictio generaliter imposito contra forenses
sub die 31. Maii ejusdem anni, ex subscriptis juridi-
cè à Supremo Senatu Collaterali, ex mente, ex ver-
bis Pragmaticæ, & utrisque simul junctis declaran-
dum censeo. Siquidem hæc Domina ex matrimonio
olim contracto de anno 1602. cum Duce Mondra-
gonis unigenito D. Principis Hostiliani, aded Civis
verè, & propriè fuit effecta Neapolitana, uti uni ex
primis Regni magnatibus originario Neapolitano
nupta, ut dum vidua in eodem matrimonio esse di-
catur in Civitate, & vinculo matrimonii ultra vi-
gintiduos annos, pauco temporis interstitio excep-
to, quo coacta Romæ fuit, ut dotes repeteret, edu-
cans maxima pietate filios naturali jure cogente
c. ius naturale, 1. dist. 5. 1. in flit. de iure natur. nullo
modo in statuto præsertim exorbitanti, correctorio,
pœnali, & in universum odioso, comprehendi pote-
rit tanquam forensis, quæ filios hos Proceres enu-

triendo, nedum sibi, ut matri, & parentibus, sed
etiam nostræ huic splendidissimæ Civitati, ut nobi-
lissimo geminorum Principum stemmate, & germi-
ne fruatur educavit, cujus patriæ commodis, & usui
natos esse, & in dies crescere Cives, dixit I. C. in l. 1.
§. apparet itaque, vers. & generaliter, ubi concord. in
gloss. vers. rei publicæ. ff. de ventre in poss. mitt. & ex
Aristot. & Cicer. probat T. Bolof. de Repub. lib. 4. c. 5.
post n. 4. & ex quibus naturali, & prudenti supra
lexum, & ætatem voto, maxima animi constantia, ut
notorium est, omnia sua bona paravit l. scripto ff.
unde lib.

Quamvis enim prima fronte verba Pragmaticæ
urgere videantur contra Ducissam, dum in §. (de-
clarando che fra dette persone) disponitur, quod
appellatione exterorum comprehendantur omnes
illi, qui habuerint domicilium habitationis in Civi-
tate vel Regno, ex quovis temporis cursu: vel ac-
quisiverint civilitatem tam in hac Civitate (quod fieri
posse constat) per allectionem à Decurionibus cum
assensu, ut in c. 23. Mag. Capitanei, concessio huic
Civitati, & tradit D. Reg. Rovit. in prag. 1. de immu.
Neap. aut alio modo, vel si descripti fuerint inter
fumantes solvendo onera incolarum Regni, vel ha-
berent uxorem domum, & familiam Neap. aut in
Regno, vel & tandem si privilegio juris, vel homi-
nis, vel sub alia quavis forma, aut ex alia causa, ob
quam ex dispositione juris, scilicet communis, &
municipalis Regni opponere possent acquisivisse
civilitatem, vel naturalitatem in Regno.

Si igitur excluduntur omnes, qui quovis modo,
& causa domicilium, vel civilitatem in Civitate ac-
quisiverunt, quod fieri posse, habitatione, allectione,
beneficio, officio, lectione, adoptione, & aliis mo-
dis, ex notissima l. Cives 7. ubi gloss. & DD. C. de
incol. lib. 10. post Socin. in cap. licet ratione, nu. 11.
& 27. de foro comp. tradit Gailius lib. 2. observ. cap.
35. in fin. & c. 36. nu. 3. qui alioquin juris beneficio
verè, & propriè Cives efficiuntur, aded ut omnibus
prærogativis, & beneficiis Civium gaudeant etiam
ii, qui pro Civibus habentur, ex his quæ plenè
scripsit Bart. in l. si maritus la seconda, §. legis Lu-
liæ, num. 1. ff. de adult. & in l. si is qui pro emptore,
ex num. 34. ubi cæteri repetens. ff. de usucap. Gail. d.
cap. 35. ex num. 5. ergo, & Ducissa includi debet.

Ex verbis præsertim illis generalibus (vel alia
quavis forma, & causa) quæ ut universaliter omnem
casum comprehendunt, & nedum similes, sed dissi-
miles, & majores, ex tradit. per Menoch. conf. 496. ex
nu. 66. in 5.

Et quia cum comprehendantur omnes Cives,
qui ex privilegio juris communis, aut municipalis
Cives effecti sunt: cum non aliundè civilitatem
adeptam prætere posse Ducissam, quam beneficio
juris, necessariò illa statuto subjicitur; præsertim
cum de viro extero expressè statutum loquutum
fuerit, ut maritus subjiciatur etiam pro dote re-
cepta ab uxore Neapolitana, atque etiam soluto
matrimonio durante legitima administratione, &
sic pariter idem quoad uxorem exteram ex regula
correlativorum.

Et tandem, quia si in §. volemo ancora, statutum
declaravit, ut forensium appellatione comprehen-
dantur etiam orti in Regno ex patre advena, qui
mercimonia tractet; eo fortius comprehendetur
verè forensis effecta Civis juris beneficio, & sic ne-
mo extra Regnum natus, ut regnicola habendus
erit, quando etiam orti in Regno certo casu, ut fo-
renses habentur.

G

Verum

Verum his non obstantibus dicam cum *Alexan. tertio*, quod si tanta est vis matrimonii, ut qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium legitimi habeantur, quia ut inquit *gloss. 1. in cap. tanta 6. qui filii sunt legit.* legitimi sunt filii, & sic verè quoad omnia, quia matrimonium omnia præcedentia purgat: & tanta est vis matrimonii, ut unam domum faciant vir, & uxor, quomodo *Igneus* summavit *text. infra citandum l. 1. §. si vir, & uxor. ff. ad Syllan.* non mirum, si taliter efficietur uxor Civis per matrimonium, vel in totum mutato, nedum domicilio, sed ipsa origine naturali, ministerio juris humani, suffulto autoritate tam magni Sacramenti, vel superaddita saltim hac nova origine juris divini, & naturalis præcepto, ut sub quibuscunque verbis hujus Statuti non comprehendatur hæc civilitatis transfusio.

Et pro veritatis cognitione præmitto tritum in ore omnium assumptum, sed verissimum, quod uxor mutat proprium, virique sortitur domicilium, atque forum; non autem è contra vir uxoris, *leg. cum quædam puella 19. ff. de jurisdic. omn. indic. l. exigere dotem de iudic.* ubi *Bald.* per illum textum dicit quod uxor trahitur ad aliud domicilium vi matrimonii, & proinde id speciale esse in dote propter matrimonium ex communi Doctorum sententia, restatur *Covar. de sponsal. 2. part. relect. cap. 7. num. 6. ad idem text. in l. ea qua leg. ultim. §. item rescripserunt, ubi Bart. ff. ad municip. l. 1. C. de mulier. & in quo loco l. 10. cum aliis in fin. ex more congestis. Tiraquell. in primam legem connubial. Gloss. 1. par. 1. ex num. 28. vers. illud etiam.*

Et quod mulier nupta, non acquirat solum, sed efficiatur de foro, & domicilio mariti mutato suo proprio, est textus apertus in *l. mulieres 13. Cod. de dignit. l. 1. 2. ibi, & domicilia mutamus, cujus rei eam rationem dicit esse Cagnol. in d. l. cum quædam, nu. 3. in 2. notab. quia uxor efficiatur una domus, & unum corpus cum ipso viro, l. 1. §. si vir, aut uxor. ff. ad Senatuf. Syllan. ubi latissimè infinita connectit *Igneus, ex n. 179. & 181.* & quia caput mulieris est vir, *cap. fin. 32. qu. 6. & cap. manifestum cum seq. 33. quæst. 5.* & subdit *Cagnol.* magna est ergo virtus matrimonii, quæ facit uxorem perdere forum etiam originis propriæ alias immutabilem *l. assumptio ff. ad municip.* quod secus esse dicit *Cagnol.* in aliis personis, scilicet, quæ novum acquirunt domicilium, quia non perdunt forum originis, & addit ex *Bald. d. nu. 3. in vers. ampliatur.* quod causa veraque ratio acquirendi novum domicilium in uxore, non est translatio personæ mulieris ad domum, vel locum, ubi degit maritus, sed nexus matrimonialis: & proinde domicilii mutatio fit in uxore etiam antequam traducatur ad domum viri, quod dicit velle ibi *Accurs. in gloss. 3.* prout verè id vult, dum se remittit ad notata per ipsum in *l. ea qua desponsata 32.* ubi clarè hoc firmat *ff. ad municip. & sequuntur ut ait Cagnol. Bartol. Bald. Alexand. Aquens. & alii Moderni.* ut & ipse benè comprobatur.*

Inde uxor, ejus est Civitatis, unde est vir ipsius aded verè, & propriè, ut comprehendatur in statutis loquentibus de civibus, sive de his, qui sunt alicujus Civitatis, ut ex *Gloss. magna in l. Civis 7. in vers. sed in muliere.* ubi *Angel. Platea, & Reliqui, C. de incol. lib. 10.* tradunt *Anson. Bald. Imol. Fulgos. Castrens. Roman. Angel. Aret. Marian. Socin. Corn. & alii,* quos congerit *Tiraquell. loco citato, num. 29.* unde è contra non comprehendetur in statutis loquentibus de forensibus respectu viri, quia si uxor

est civis patriæ viri, & in statutis uti talis comprehenditur: consequens est, ut in eisdem Statutis, quale est nostrum de quo agimus, nullo modo comprehendatur tanquam forensis, vel extra, ex regula contrariorum cum idem operetur propositum in proposito, quod oppositum in opposito, *l. etsi contra ff. de vulg. cum simul.*

Et maximè, quia nedum uxor mutat forum, & domicilium, sed mutat originem propriam, *Gloss. optima in l. origine 4. C. de municip. & origin. l. 10.* ubi cum textus dixerit, *origine propria neminem posse voluntate sua eximi,* subdit *Accurs. hoc autem fallit propter matrimonium,* citans jura, & addit, *item quando fit quis Senator quoad quid, ut ff. eodem l. filii 22. §. Senatores, & l. Municeps 23.* in quibus cum decidatur, Senatoriam adeptos dignitatem eximi origine propria quoad munera, quantum verò ad honores retinere priorem, originem ex hoc patet *Gloss.* apertè firmare, in uxore aliud esse, scilicet singulare, quod non fit in aliis, qui acquirunt domicilium, de quibus idem *Accurs.* legit in *d. l. Civis, C. de incol. eodem l. 10.* ut quoad omnia uxor eximatur, & exuatur propria origine, & in novam mariti transfundatur, quod *Bart. Bald. Signorol. & alii* probant, quos refert *Tiraq. loc. cit. nu. 30. vers. quin etiam.*

Et hoc est proprie, quod velut singulare, & mirabile, dixit fieri *Roger. de Perusio* sive quisquis is fuit inter *cons. Bald. 64. Punctus Paulinus, & c. n. 2. lib. 5.* ubi docuit duplicem esse civilitatem, quædam scilicet, quæ non potest induci nisi per naturam, ut civilitas originalis; & circa istam (dicit ipse) statutum non potest fingere, & sic statutum non operatur aliquid circa istam civilitatem, sed subdit unicam, & singularem fallentiam, ut fecit etiam *Gloss.* in *d. l. origine,* hoc lex operatur in nupta quam rapit ad originem viri, citat *d. l. origine,* quæ est *pen. C. de municip. & origin.* quædam verò est civilitas, quæ potest induci per constitutionem humanam, & ista ve. è inducitur per statutum, quia ubi est veritas, ibi fictio ad idem tendens est possibilis, juxta *not. per Bart. in d. l. si is, qui pro emptore, n. 22* hæc ille

Ex quibus verbis verè autem deditur apertissimè casus noster, mutationem scilicet originis quam facit uxor, dum exuta propria transfertur in originem viri esse naturalem, non autem civilem; & sic non esse inductam simpliciter à jure, ex vi, & potentia legis humanæ, scilicet civilis, ut quæ tantam vim non habeat, sed aliunde ex virtute matrimonii, quod clarissimè etiam voluit *Bald.* ipse *cons. 418. super primo puncto sciendum, n. 1. in fine,* & in *cons. 439. super primo puncto præmittendum, nu. 4. vers. quaritur quid juris, lib. 4.* ubi dicit, quod nuptiæ habent vim originis, nam origo viri per unionem matrimonii reputatur uxoris, quia uxor jungitur viro tanquam digniori, & eadem est conditio unitorum, citans *d. l. origine 4.* cum concord. & infra in *vers. posset etiam,* subdit, quod licet in muliere nupta concurrant duæ qualitates, naturalis, sive originalis paternæ scilicet originis, & accidentalis originis viri, & quod videretur attendi potius causa ipsa naturalis, tamen vivis rationibus contrarium dicit se determinare in uxore, quod prævaleat posterior origo matrimonii licet accidentalis, tum quia in obligationibus, scilicet inductis per statutum inspicitur actus, sive status posterior, in quo scilicet reperitur mulier ad præsens; tum etiã quia ubi natura, & actus sunt diversi, inspicitur natura, sed ubi adversa sunt, & cõtraria, inspicitur accidens, & sic

et sic cum in casu nostro posterior sit causa accidentalis, et actus sint contrarii, et pugnantes, cum hæc domina non possit esse Civis, prout est, et extera quoad eximendum se ab obligatione statuti odiosi, ut idem *Bald.* considerat ibidem in casu suo, in *versiculo præterea istud statutum*, omnino ex prædicto consilio *Baldi*, determinatur præsens casus in favorem *Ducissæ*, et idem *Bald.* ut probaret, hanc originis mutationem, quæ fit in uxore esse planè singularem, nec posse ipsi comparari ullam ex reliquis, domicilii, vel civilitatis acquisitionibus à jure quovis modo inductis, respondit in *consil.* 100. *considerato*, quod dicta *Domina Agnes lib. 5.* uxorem ad eam esse effectam veram, et propriam civem originariam patris mariti, quod tanquam ejus originis unita per virtutem matrimonii, et tanquam pars corporis viri effecta sit; nam matrimonium est istius virtutis, ac naturæ, quod transfundit originem uxoris in originem viri, ut in *d. l. origine*, et hoc etiam virtute unionis, in qua potentior pars attrahit ad se minus dignum: sed nulla est major unio, quam conjugalis, per quam vir, et uxor efficiuntur una caro, et etiam est una substantia in duabus personis, *l. prima ff. rerum amotar. dicta l. 1. §. si vir, aut uxor, et capit. debitum de bigamis*: et idè concludit, quod *Domina Agnes*, tanquam naturalis, et originaria Civis loci mariti debet reputari, cum jure divino sit una caro, et jus divinum consistat in pura veritate, et non in fictione; unde sequitur, quod propriè uxor est effecta concivis viri, ut tenet *Gloss.* in *dicta l. cives*, et in terminis statuti, quod nupta nullo modo reputari possit velut forensis loci mariti, optimè *Peregrin. consil.* 90. *num.* 22. & 27. *lib. primo*, de qua uxoris cum viro unione, et quod una caro, unum corpus, una anima cum viro jure divino effecta est, et proinde de costa viri, non ex pede creata fuit, *cap. final. 33. quest. 5.* indeque non sine misterio *Imper.* illam esse viri lociam, non humani solum, sed etiam divini juris in *l. adversus C. de crimine expil. bared. l. prima. ff. de ritu nuptiarum, Gloss.* in *l. prima, ff. rerum amotarum*, cum infinitis, quæ post *Lucam de Penna* in *l. cum scimus, versic. corpus, C. de agricol. & cens. lib. 11.* tradit *Ignæus* de inseparabili corporum, & animorum inter conjuges unione, & de commixtione familiæ in unam solam domum sub imperio viri, qui jure divino caput est uxoris; non è contra, in *dicta l. prima, §. si vir uxori, dicto num.* 179. & 181. *cum sequentibus, Tiraquell.* in 8. *l. connubial. gloss. prima part. 8. ex num.* 8. & 12. ut latè viri in uxorem prædominium, profequitur *Nevizan.* in *sylva nuptial. lib. quarto, §. primo incipient. non obstat post num.* 19. *versic. unde maritus, cart.* 267. unde prodeunt statutarie societates inter virum, & uxorem, de quibus latè egit *Cassan.* in *Consuetud. Burgund. rub. 4. §. & participant, num.* 1. & *Hispani* de lucris bonorum acquiritorum ex legibus relatis à *Gomezio* in *l. 50. & sequent. tauri ex numer.* 70. & 71. & quod hæc mutatio fori mulieris, quæ fit mediante matrimonio, sit velut singularis, & eminens inter alias, & aliis omnibus, domicilii, sive fori mutationibus potentior, veluti innixa ipsi matrimonio, probat in puncto *Jas.* in *l. si pluribus, num.* 25. *ff. de legat. 1.* sequutus *Gloss.* in *d. l. origine* *Bart. Bol.* & alios in *d. l. cum quadam puella*, ex quibus patet quod si vera est opinio *Glossæ* in *dicta l. origine*, quod uxor ita in domicilium, forum, & originem viri transeat, & transfundatur ex vi matrimonii; propria, & paterna origine taliter exuatur, ut illam

amisse censeatur, consequens est, ut Pragmatica nostra, quæ nuncupatim loquitur de his, qui in *qualsvog. ia forma, & causa banno acquisita citta-*
 20 *dinanza*, & sic de his, qui retenta propria origine, alteram adepti sunt civilitatem, prout importat verbum (*acquirere*) quod nulla antiqui juris diminutione supposita, novi juris superadditionem cum beneficio, & gaudio importat, ut notat *Riminald.* in *§. item vobis, num.* 30. *per quas person. nob. acquir.* & latius per eundem in principio ejusdem tituli; aliàs enim nõ dicitur, quem acquirere, ubi jus, quod prius habebat quis perdit, sed dicitur mutatio, sive transfusio de uno in aliud, quod in puncto consideravit *Alexand.* in *dicta l. cum quadam, num.* 5. *versic. sed alia*, ubi in terminis dicit, quod alia persona, excepta uxore, quamvis acquirat in alio loco domicilium, non amittit tamen præcedens proprium originis, & hoc idem dicit *Cagnol.* post *num.* 3. *versic. magna est virtus*, citans *Bald. Alexand. et Scysill.* Ex hoc nullo modo uxor Civis Neapolitani comprehendendi potest in nostro statuto loquente de his, qui etiam quovis modo novam civilitatem acquirunt, quos constat originem, ut immutabilem retinere, ut notatur in *d. l. origine*, et *d. l. cives*, præsertim cum sit odiosum, et in quo verba propriè, et strictissime sunt intelligenda *juribus vulgat.* eam verò *Gloss.* in
 22 *dicta l. origine*, esse veram, et receptam, præter superius adducta, probant *Bart. Bald. Angel. Francisc. Baldi filius Panormitan.* qui dicit id fundari ea ratione, quia uxor tenetur sequi virum, non è contra
 23 vir uxorem *cap. unaquæque, mulier 13. quest. 2. et not.* per *gloss.* quæ id fundat jure divino in *cap. 12. de conjug. leprof. Roman. Platea*, uterque *Socin. Corn. Jason. Camppeg.* & aliis quos refert, & sequitur *Tiraquell.* in *dicta l. prima connubial. gloss. prim. part. 1. nu.* 30. in *fin. Gratius* optimè *consil.* mox citando post
 24 *numer.* 12. idem *Felyn. Jas. Cassan. Jacob.* & alii, quamplurimi, quos recenset *Petrus Duenas*, qui propositionem hanc mutationis domicilii inter receptas juris regulas præscripsit *regul. 377.* ubi citat etiam *Gratum consil.* 113. *lib. 2. qui numer.* 8. & 9. optimè loquitur, fundans hanc originis transfusionem, & ampliat etiam, ut uxor sepulchram viri sequatur, *Gloss. Domin. Panormitan. Imol. Bellug. Marian. Socin. Montal. Gregor. Lopez. Didac; Perez. Decian.* & alii, quos concessit *Bobad. It.* in sua *polit. rom. 1. lib. 2. cap. 17. num.* 146. & plures alios recenset *Barbosi.* in *l. exigere dotem, n.* 13. & sequentibus, *ff.*
 25 *de iudic.* & sequuntur dictam *Gloss.* novissime *Alexand. Raud.* citans concord. *Anton. Padill.* *novi Orbis Præsident. Decian. & Riminald. jun.* in *consil.* 2. edito pro invictissimo nostro Rege in *successione Regni Lusitaniæ n. 111. vol. 1.* quem refert, & additis *Petro de Gregor. & Vivio*, sequitur *Andr. Knichen. German. de vestitur. part. par. 1. c. 4. n.* 16. & 17. hujus autem *gloss.* sententiam, non solum tam ingens *DD.* numerus sequitur: verum comprobatur ex altero insigni, & verè simul dicto *Bart.* in *l. quoties, n. 2. vers. nota singulariter, de privileg. Scholar. lib. 22.* ubi per
 26 illum *text.* decidit privilegium concessum alicui, & suis descenditibus non comprehendere filias matrimonio collocatas; illa ratione, quia postquam virum assumunt in totum dicuntur ad alium locum se transferre, & statum suum mutare, ut in *l. mulieres, C. de dignit. eodem lib. 12.* cui accesserunt ibi *Angel. & Joan. de Platea, Roman. & Brixienf.* qui ambo dicunt se ita de facto respondisse, & obtinuisse judicari, *Jas.* in pluribus locis, *Bar-*
 G 2 *bat.*

bat. Laur. de Palat. Georg. Natta, Curt. jun. Ripa, & alii, qui omnes extollunt dictum, ut singulare, prout omnes refert *Tiraq.* in *d. l. connub.* gloss. 1. part. 1. n. 34, & ultra *Tiraquell.* Idem firmiter Ant. Corfetti, Curt. sen. Martin. Laudens. Campeg. Thom. Ferrat. Marfill. Ruin. Riman. & in eodem casu consultus Gros. Gozzad. Curt. jun. Silvan. & communem hanc esse opinionem testatur Socin. iun. consil. 168. n. 57. lib. 2. quos omnes refert, et probat *Meyoch.* consil. 197. num. 47. lib. 2. qui amplius addit hanc esse receptam opinionem, tamen *Bald.* & alii numero, auctoritate multo pauciores dissentiant, ut constat ex relatis per *Tiraq.* d. loco n. 37. qui neque clarè eligit, cui adherere velit, verum *Meyoch.* d. num. 47. in fin. dicit cum *Bart.* esse communem opinionem, prout eam expressè magis communem fatetur *Surd.* consil. 140. num. 10. & 11. lib. 1. quamvis conetur illam impugnare num. 67. & addit. *Bosslet.* *Marcumant.* *Nattam.* dicit, num. 11 in fin. et sequitur *Petr. Gregor.* velut in dubium de concess. feud. part. 4. quast. 5. n. 4. et in hanc opinionem apertè inclinatur articulo discussio *D. de Franchis.* decis. 416, per totam in pulchro casu, quod mulier Neapolitana nupta extero nō gaudeat privilegio concessio Neapolitanis, ut etiam actores trahant in omnibus causis conventos ad proprium forum ipsorum scilicet

27 ad Tribunalia Neapolitana, quod etiam confirmatur ex eo, quod nupta definit esse de familia patris, & aded transit in familiam viri, ut filia nupta dicatur alienata, vel etiam translata in alienam familiam, *Lali.* ff. de liber. bom. exhiben. l. quicumque 10. C. de re militar. lib. 12. *Specul. Bart. Bal. Anchar. Alexan. Socin. Corn. Curt. sen. Ruin. Grat. Gozzadin. Alciat. Socin. iun. Riman. Corfetti. Cognol. Cravett. Capbal. Pafet. Covar.* et alii quos citat, et probat *Ozas.* decis. 127. ibi in vers. *quin imd*, quod mulier nupta non est amplius de cognomine paterno, sed de cognomine & familia viri, quod probat *textus* in capite primo, *ibi Domus de Columna*, de scismat. 196, quem ad hoc citat *Raudensis responsio secunda*, num. 211. & quod non sit de cippo patris, probat post *Laur. de Fano*, & alios, *Vivius* decis. 70. num. 7. 15. 16. latè *Cassaned.* rubric. 4. §. 1. numero 4. versic. eo enim ipsa, *Riman. jun. consil.* 313, num. 51. libr. 3. & quatenus id non esset de jure, attamen indubitatum est, ex communi usu loquendi, nuptam esse verè de familia mariti non patris; & proinde in

28 dispositione testatoris, sive in ultimis voluntatibus, appellatione descendentium, vel familiæ, non comprehendit filiam nuptam, in specie probat *Meyoch.* d. consil. 197. num. 50. & 51, unde idem in dispositione statuti, in quibus similiter verba secundum communem usum loquendi intelligenda sunt, & dictum *Bald.* in *d. l. semina*, sequitur *Andr. Knichen.* de vestiturarum patronibus, part. 1. cap. 4. num. 16. & 17. & tam dictum *Bart.* in *d. l. quoties*, quam *Bald.* in *d. l. semina*, adscripsit inter communes, & receptas sententias *Cevagl. pract. commun. contra commun.* lib. 3. cap. 828, num. 95. & 96. quæ autem diximus

29 de nupta, nedum eadem ratione, sed fortiori procedunt in vidua, quæ dicitur esse in primo matrimonio *l. fin.* ubi latè *Pinell.* n. 4. C. de bonis matern. l. filii 22. §. vidua, ubi gloss. in verb. *domicilium*, ampliat usque aded, ut privilegium, quod vivo marito habebat reservetur, citans *d. l. quoties*, C. de privileg. scholar. lib. 12. & alia jura, ff. ad municip. de quo ultimo *Ignes* in *d. l. si vir*, n. 82. ad *Syllan.* plura *Cognol.* in *d. l. cum quedam*, ex n. 5. ubi n. 8. in 2. limit. dicit optime procedere, ubi adhuc vidua in patria viri cō-

30 moratur, & quod retineat privilegia, *Dominus meus Capyc.* dec. 129. n. 9. quem citat *Roland.* consil. 86. n. 3. 7. & 8. lib. 2. ubi in specie in vidua dicit illam esse de familia conjugis prædefuncti, non autem sui patris, & quod gaudeat privilegiis primi viri, latissimè *Bart.* in *liquia tale* 14. post n. 23. vers. *quod privilegium*, & n. 25. & 26. ff. solut. matrim.

Et ne deficiat decisio in terminis, hoc prævia disputatione ad partes, determinat doctissimus *Tesaur.* 31 ut nupta in loco, nullo modo comprehendatur appellatione forensis, idque quia sit verè, & propriè Civis, & originaria loci, ubi nupsit, ut per eum *decis.* 123. per totam, & propriè ex n. 9. & 13. probat opinionem eorum, qui dicunt, quod nupta dicatur forensis quoad originem, sive patriam, ubi nata est, & quoad locum suæ naturalis originis, ex *Anchar. jun. qu. famil. cap. 9.* ex num. 9. & ex 10. ubi ad hoc citat. *Anchar. Castr. Panormis. Card. Flor. Aret. Alexan. Socin. Corn. Cravett. Socin. jun.* & alios, ubi tandem num. 13. *Tesaur.* concludit hanc opinionem esse in utroque capite veriore.

Vnde ex prædictis patet, quod aut opinio *Gloss.* in *d. l. origine*, ut supra defensa, & comprobata est vera, & magis communis, & sumus in tuto; siquidem statutum nostrum loquens de his, qui quomodolibet domicilium, vel civitatem acquirunt, nulla est ratio extendendum ad uxorem, quæ domicilium statutum, & originem mutat, non acquirit.

Sed admissa etiam, citra veritatis præjudicium, opinione eorum, qui distinguunt, quod uxor, sive vidua in viduitate permanens, mutet in omnibus domicilium, & originem paternæ patriæ, in iis tamen in quibus retrahi posset ab obsequiis viri, sive filiorum educatione si propriam originem retineret; in aliis verò, in quibus non agitur de distrahendo ipsam ab obsequiis, retinere dicatur originem patris: & sic videtur hæc opinione attentata, quod non omnino eximatur, neque perdat originem paternam, *Bart. autor.* hujus opinionis in *l. ult. §. item rescripserunt il primo* n. 4. & 5. ff. ad municip. non simpliciter hoc admittit, ut nupta retineat originem patris, sed tantum in favorabilibus, ut ipse expressè se declarat, dum n. 5. vers. *hereditate possumus*, exemplificat in statuto prohibente forensis acquirere, vel in statuto, quod puniatur gravius occidens Civem, & quia favor est nuptæ non prohiberi acquirere in loco originis, et quod ipsam occidens, puniatur tanquam occidens civem, in iis, inquit, *Bart.* se credere, quod gaudeat privilegii Civium, et sic mulier nupta retinet aliquid, juxta *Bart. sententiam*, quoad privilegia tamen, favores, et commoda; modo propter id non distrahatur à viri famulatu; igitur aliud est id iis, in quibus agitur de damno, & odio ipsius mulieris nuptæ, quia in his etiam si non distraheretur *Bart.* non admittit nuptam in sui damnum, & odium retinere originem paternam, cujusmodi esset in casu nostro, si daremus Dominam Ducissam comprehendere in statuto tanquam forensis.

Idque, nedum clarè colligitur ex verbis *Bart.* cujus exempla de statutis favorabilibus nuptæ, etsi non restringant, declarant tamen casus, in quibus procedere possit ejus doctrina, ut per *Everard.* in loco à ratione legis larga. num. 38.

Sed *Bart.* & cum eo ipsius sequaces in his terminis 33 loqui expressè dicit *Tiraquell.* fidissimus obversator in *d. l. connub.* num. 37. in vers. *moventur plerique*, ubi opinionem *Bart.* & aliorum, qui eum sequuntur, declarat procedere duobus concurrentibus,

bus, quoad privilegia, scilicet favores, & commoda, & modo non distrahat à viri famulatu: & sic ubicunque agitur de ipsius mulieris odio, remanet illæsa opinio *Glossæ* in *d.l.origine*, etiam si non distraheretur ab obsequiis viri, ut in omnibus, & per omnia sit verè civis loci, ubi est nupta, aboleta paterna origine, & hoc in puncto docuit *Cravett. conf. 271. in princ. vers. nec videtur*, juncto *vers. 3. non obstat, Bart.* confirmatur ex iis quæ notat *Cagnol. post Aquens. in d.l. cum quædam*, post *n. 6.* dum distinguit in materia statuti inter favorem, &

34 & odium, & hanc opinionem latius comprobatur juribus, & autoritatibus *Borgnin. Cavalc.* omnino relegendus *decis. 42. ex n. 46. usque ad n. 51. lib. 1.* ubi infinitis relatis, dicit hanc esse communissimam opinionem, & quod hanc partem, & distinctionem omninò bonus iudex sequi tenetur, & contrarium tenentes loquutos fuisse inconsideratè, & post *n. 51.* tandem ita testatur judicatum per supremos Magistratus Florentiæ, & item cum hac distinctione per transisse *Senatum Pedem.* & quod hæc est verior, & magis communis, & ita conciliari *DD. diffidentium* conflictum, qui alias esset inconciliabilis, dicit *Thebsaur. d. decis. 123. in fine.*

35 Et tandem etiam si concederemus nuptam retinere paternam originem etiam in concernentibus odium, in quibus ab obsequiis viri non distraheretur; quæ planè ex prædictis apparet esse communem, & magis communem, cum tamen nostra Pragmatica includat, ut forenses illos, qui privilegio juris, vel hominis, aut sub quavis forma, & causa civilitatem acquisierint: hæc autem acquisitio non fiat beneficio juris humani saltim solius, sed ex fomento, & autoritate juris divini, cujus virtute uxor efficitur una, & eadem caro cum ipso viro, ut superius est fundatum, & probatur in puncto *Alax. in d.l. cum quædam puella*, post *num. 10.* dum dicit,

36 quod translatio personæ mulieris ad domicilium viri non est causa domicilii acquirendi, sed solum matrimonium, ex *Gloss. in l. ea, qua 32. ff. ad m. nicip. & sequuntur ibi Dec. num. 15. Cagnol. post n. 3.* ubi ex *Baldo*, & aliis dicit, quod vera causa est nexus matrimonialis: sub quavis igitur generali, aut universali verborum formula, qua omnes uti forenses haberi statutum est, qui beneficio juris communis, aut municipalis civilitatem acquisierint, nullo modo comprehendendi poterit uxor, quæ non jure humano tantum, de quo loquitur Pragmatica, sed jure divino per matrimonium, domicilium, & originem mariti est consequuta, dum sociæ mariti divini, atque humani juris est effecta inseparabili connexionem, & adhesionem, aded ut jure divino teneatur uxor sequi virum aliò migrantem, ut domicilium transferat, cum ad mutuum obsequium teneantur, quod præstare sibi nequeunt, nisi simul habitent: & cum sit vir caput mulieris *Paul. ad Ephes. 5. & 1. ad Corinth. 11.* infertur uxorem in hac cohabitatione subditam esse viro *cap. una quæque 32. quæst. 2. ibi, sequatur virum suum, sive in vita, sive in morte*, & de sepultura tradit, *Jos. in d.l. cum quædam, n. 2.* & optimè probatur *D. Augustin. in cap. hæc imago cum septem seq. 33. q. 5. ubi Gloss. in cap. cum caput, gloriando text. qui dicit uxorem ex lege Dei viro subiectum*, subdit, quia dixit mulieres esse subditas viris, *conversio tua erit ad virum, & ipse dominabitur, &c.* & in *cap. final. ubi text. dicit, unam in viro, & muliere corporis esse naturam, unum fontem generis humani, ex quo apertè probatur trans-*

fusionem civilitatis, & originis uxoris jure divino inductam esse, aded ut teneatur uxor sequi virum etiam peregrinantem, & in exilium missum, & interdum etiam spontè vagantem, quo sit ut maxime dubium sit, an valeat pactum quo vir promittit sub certa pœna in certo loco morari, ob legem divinam cogentem uxorem sequi virum, ut latissimè tradit post *Tiraquell. d. l. 1. connubial. n. 39. Sanchez lib. 1. de sponsal. disput. 40. & 41.* & utrumque resolvit *Guttier. de matrim. cap. 23.* ex quibus patet nihil pœnitens obesse quod in nostra Pragmatica includatur expressè persona viri exteri pro dote recepta ab uxore Neapolitana, tum quia ubi voluit, expressit, nec procedit argumentum à correlativis, ubi manifesta est ratio differentiæ, ut probatur *Everardus loco à correlat.* manifestam autem diversitatis rationem inter virum, & uxorem, in præsentem esse, constat, quia uxor virum sequi debet, non è contra ut bene advertit *Guttier. d. cap. 23. n. 14.* undè cum viri omninò exteri sint dotis fructus, non mirum si superindictò obligatur, at secus in uxore effecta vera cive per matrimonium, ut alias etiam differentiarum rationes omittam, quæ colligi possunt ex *Tiraq. d. l. 1. connubial. num. 41. & 42.*

Non obstat etiam, quod in dicta Pragmatica expressè dicitur comprehendendi inter forenses ortos in Regno ex patre extero, qui mercimonia exercent, tum quia non valet argumentum in hujusmodi statutis odiosis; fuit expressè inclusa aliqua persona, ergo & aliæ similes, quia nulla fit extensio præsertim de persona quoad personam, tum etiam, quia in iis vigeat vera ratio, & causa imponendi superindictum, quæ fuit extractio moneræ, & lucrum, quod ex ea in mercimoniis fecerunt hujusmodi personæ, quæ cum omnino cesset in hac Domina, quæ suos redditus in Regno expendit pro suo, & filiorum usu, omninò ex diversitatis maxima ratione cessabit objectio.

Ultimò prudentes statuentes in ultimis verbis edicti reservarunt sibi facultatem faciendi declarationes, *che conforme l'occorrenze sarà sopra di ciò necessario*, quis autem casus considerari poterit, qui æquali, aut majori ratione declarari possit in edicto non comprehensus, quàm præsens, ex prædictis certè non video? præsertim cum damnum, & commodum totum pertineat potius ad ejus filios, quàm ad matrem.

Nec casus præsens trahi poterit ad exemplum, quod noceat fini, quem habuerunt statuentes, cum nullus ferè reperiat casus similis.

Die Veneris 19. Maii 1623. referentè spectabile Domino Regente Dom. Joanne Enriquez nunc Marchione Campiæ, æquite non minus natalibus, quàm morum candore nobilissimo, integritate, ingenio, & doctrina insigni, fuit decisum in supremo Collaterali, quod non molestetur Ducissa pro bonis dotalibus penes Josephum Scorzelum Regium Cancellarium; & longè post hæc scripta, & & decisa, dum idem casus accidisset in personam Donnæ Lavinie Feltriæ de Ruvere Marchionissæ Vasti viduæ Dom. Alphonfi de Avalos de Aragonia Marchionis Vasti, idem fuit decisum, non obstantem, quod post mortem viri notorii Magnatis, & proceris Neapolitani, reversa fuisset ad patrios lares, ut viveret, cum Duce Urbini suo propatruo, ut novissimè impressa est, decisio 75. insignis D. Regentis Ròviti in volum. 1. impresso anno proximè præterito 1633.

Item addo ad materiam, quod dum ob ingentes belli necessitates, fuerit iustum retineri tertiam partem introituum debitorum exteris super arrendamentis, & introitibus fiscalibus Regni; à quo cum prætendisset Marchio Murconi Nobilis Florentinus se exemptum tanquam Civem ascitum à Dom. Electis, sive Decurionibus Neapolitanis die 17. Decembris 1633. Reg. Camera referente Dom. Casanate concessit terminum juris in causa, & interim iussit, non se suspendendam retentionem tertii à dicto Marchione, Actuarius Alexand. Constantinus, quod decretum audio, reclamante Civitate, fuisse suspensum, & contrarium provisum in Supremo Consil. Collaterali referente Dom. Regente Enriquez sub prætestu, quod allectio prædicta fuisset confirmata per Excell. D. Proregem Scriba mandati Marc. Ant. de Lig. sed pro iustitia decreti Reg. Cam. ego inveni inter capita instructionum data in generalibus numerationibus Regni de annis 1545. & 1595. cap. 57. fuisse provisum, nullam habendam rationem de præd. aggregationibus factis, & faciendis per DD. Electos Neap. & ita semper fuisse observatum in præcedentibus numerationibus.

S U M M A R I U M.

- 1 **N** Epos ex filia vocatur ad successionem feudorum avi, exclusis quibuscumque masculis agnatis in ulteriori gradu.
- 2 Constitutiones, quæ sunt ius commune in Regno, & tenor investitura vocantur proximiores in gradu claro, & aperto iure ad Feuda, & Regales dignitates, & num. 5.
- 3 Dispensatio, ut admittatur ulterior agnatus in præjudicium proximioris multipliciter potest reddi nulla, & nullitates recensentur.
- 4 Fæmina admittitur in Regno ad Feudorum successionem, licet sub conditione excludantur à masculino ejusdem gradus tantum, si ubi ipso dotentur.
- 5 Jus Constit. Regni inesse censetur in omnibus investituris, ipsasque informat.
- 6 Dispositio qualibet, à loci consuetudine informatur.
- 7 Titulus validus, & efficax est producendus per eum, qui præten dit immitti in possessionem Regalium, cuiusmodi sunt jurisdictio, Regales dignitates, Feuda, & alia, num. 16. & 17.
- 8 Interdicta possessoria mixta differunt à meris possessoriis, in quibus factum tantum attenditur, in mixtis vero causa legitima possidendi requiritur.
- 9 Possessorium mixtum, cuiusque generis sit, etiam retinenda, causam, iustumque titulum desiderat, idque tam si controversia sit cum Domino directo, quam si cum privato, num. 12.
- 10 Majoratus possessorium successoris competens, ex l. 54. Tauri, admittam habet causam proprietatis, idemque interdicti Franciæ.
- 11 Præsumptio ubicumque militat contra possidentem, titulus est necessarius.
- 12 Possessio, vel quasi in incorporalibus, & regalibus non sufficit, nec actus possessorii, nisi adminiculum juris accedat, num. 15. & 68. & substantia in istis possessoriis est coloranda cum qualitate domini, num. 18.
- 13 Titulus invalidus, & vitiosus incaute exhibitus à prætendente possessionem Regalium, ipsum excludit.
- 14 Tituli inefficacia ostenditur ex lectura dispensationis.
- 15 Dispensatio, ut in feudo hereditario succedat ulterior, necessè est, ut contineat casum, non obstantem, quod tempore deferenda successionis super sit proximior, num. 29. 31. & 35.
- 16 Dispensatio, ubi plura sunt obstantia, necessè est, ut clarè exprimat omnia. num. 24. & 33.
- 17 Feudum non minus novum, quam antiquum devolvitur ad proximiorum agnatum, ex l. investituræ.
- 18 Clausula, nisi præjudicium juris tertius, in dispensatione efficacia, & effectus.
- 19 Clausula, præterquam quoad expressa, operatur, quod reservatio non operetur quoad specificata, declara distinguendo, num. 27. & 28.
- 20 Petitio licet sit generalis, si tamen Dominus aliquid expressit, attenditur expressè concessum, sicut hodie fiunt tales concessiones in Regno, teste Iern.
- 21 Expressio debet esse specifica, & particularis in obtinenda dispensatione.
- 22 Clausula ordinaria in assensibus, dummodo habet successores, ius & efficacia.
- 23 Verba dispositiva dispensationis sunt attendenda.
- 24 Renunciationis expressio in precibus dispensationis, qua nulla est quoad feuda, confirmat nullitatem dispensationis.
- 25 Privilegia, & quæcumque rescripta, & ordines expediti in Curia Regis debent registrari in Reg. Cancellaria Neapolitana vigore Pragmaticæ Caroli V. Cæsaris infra annum, aliàs ipso iure nulla redduntur, cum clausula irritanti, num. 38.
- 26 Dispensatio Neap. obtenta, quod exequatur gratia, lapsu temporis non obitante, non potest efficere, ut reviviscat gratia extincta.
- 27 Dispositio nova dicitur, ubi renovatur dispositio præcedens post lapsum temporis in priori præfixi, licet aliud durante primo termino.
- 28 Confirmans actum non omnino nullum, qui est in suspensio. dare dicitur.
- 29 Dispensatio in successione Feudi, quo alteratur ordo succedendi, odiosa.
- 30 Clausula apponi solita in investituris, & privilegiis circa concessiones Feudorum, ut intra annum registrentur in quinternionibus Reg. Cameræ, debet adimpleri formaliter.
- 31 Registratio sequuta post lapsum temporis, non convalidat privilegium.
- 32 Dispensatio super lapsu temporis registrationis, cum clausula, citra præjudicium iurium Fisci, & Partium, nihil operatur.
- 33 Nullitas resultans ex eodem fonte privilegii, fortior.
- 34 Registrationis omisio, qua requirebatur ex clausula adjecta in assensu in forma gratiæ, reddit adhuc nullum assensum ipso iure in beneficium Fisci, & Partium, & ita iudicatum, num. 62.
- 35 Mora purgatio non admittitur ex defectu formæ, & solemnitatis substantialis.
- 36 Registratio in quinternionibus Reg. Camera utrum requiratur pro solo Fisci interesse, an etiam pro interesse partium, num. 51. 54. 59.
- 37 Rex solum de certa scientia dispensat, ut non obstante solemnitate registrationis concessa subsistat.
- 38 Nullitas non potest exerceri contradicente illo, in cuius favorem nullitas est inducta, sed eo tacente, adhuc est nullus, & aliter declar. n. 53. 55. & 56.
- 39 Jus tertio qua situm ex facto alterius etiam spe, non potest auferri per eum cuius facto illud jus qua situm fuit.
- 40 Reservatio juris Fisci, & Partium, & inesse investituris,

- fituris; & privilegiis, num.60.*
- 61 *Tertius autem in materia hujus clausula apponi solita in dispensationibus circa feudorum successiones, dicitur primogenitus proximus successor.*
- 62 *Vicarius, non potest suam auctoritatem interponere in reservatis Episcopo.*
- 64 *Immissio in feudis, vigore investiturae, non est minus privilegiata, quam sit immissio vigore testamenti.*
- 65 *Judicium hoc immissionis, non est possessorium, nec petitorium, nec requiritur libellus, & est summarissimum, num.67.*
- 66 *Decisio Sac. Conf. Castri Capuani, juncto Supremo Collaterali de anno 1580. in causa propria auctoris.*
- 69 *Magistratus, vel Doctor, qui verè non est, gerens se pro tali, non efficitur Doctor, vel Magistratus, cum certa forma sit data in illis creandis.*
- 70 *Silentium non dat titulum.*
- 71 *Titulos, sicut solus Princeps creat, & erigit, sic ipse cum suo concistorio, ipsorum legitimos successores ad exercitium Regalis dignitatis causa cognita, admittit.*

A R G U M E N T U M.

Feudorum successio devolvitur ad certas personas claro, & aperto jure vocatas in Regno ex tenore, & lege investiturae informatæ per constitutiones, quæ sunt jus commune ipsius Regni, ad id ut dispensatio per Regem concessa, ut remotior etiam femina hoc jure admittitur, licet conditionaliter, proximiori præferatur, strictissime sit interpretanda velut odiosa, qua pervertitur legitimus ordo succedendi, & de facili multis ex causis redditur nulla ex vitio subreptionis, & præsertim tam ex ommissa exequutoriatione per lapsum anni, requisita per Pragmaticam Caroli V. quæ tanquam de forma substantiali reparari non potest, nisi ab eodem Rege supremo, quàm ex ommissa registratione in quinteribus Reg. Camerae requisitæ de stylo pariter necessariò inducenti formam, pro interesse, nedum Fisci, sed Partium. Interdicta possessoria, pro Regibus, & feudalibus mista dicuntur, & juris fundamentum desiderant, ut de titulo constet, qui si detegatur vitiosus prætendens immitti, se ipsum excludit, de diversis clausulis reservativis, & aliis, in assensibus adjici solitis, & aliis, quæ decisionibus confirmantur.

**Pro Dom. D. Francisco Protonobiliss.
jure aperto successore Marchionatus Achajæ.**

C O N T R O V E R S I A X I V.

IN possessorio tituli Marchionalis dignitatis Terræ Achajæ, ob mortem strenui militis D. Alexandri de Montibus, obtinere D. Franciscum Protonobilissimum ipsius nepotem ex filia unigenita, excludo omninò, sive expulso D. Vicentio de montibus agnato in ulteriore gradu insuccessibili, quicquid ipse conatus fuerit attentare, & se intrudere, & ex actibus exercitis nullum jus in possessione ipsi quæsitum, quo scilicet jus D. Francisci sit imminutum

2 suadent jus commune Regni, ex ejusdem Regni Constitutionibus, ex tenore investiturae, ex quibus claro, & aperto jure, nepos ex filia vocatur ad feudorum etiam de novo quæstorum successorem, exclusis omnibus agnatis remotioribus etiam in gra-

du successibili, si superessent, ita & fortius ad dignitatis Regalis possessionem, cujus omninò redditur incapax, qui ad legitimam feudi successorem aspirare non potest; resistente siquidem, nedum juris aperti dispositione, & investitura, verum etiam ipsomet privilegio, & dispensatione, cui ipse innititur, & quod exhibuit, & ex eodem excluditur, & repellitur, tum quia ad casum, qui evenit non extenditur ex verbis, nec ex mente petentis, nec Regis dispensatis, tum etiam quia etiam ad illum extendi posset, quod plenè negamus, ex multiplici defectu Regii exequatur, & registrationis in Reg. Camera in tempore non adhibitarum, quæ solemnitates sunt formales, & substantiales requisitæ ex tenore ejusdem Privilegii, & ex Regni Pragmaticis, cum clausula irritanti, ex eodemmet privilegio ejusque lectura semetipsum adversarius excludit, dum privilegio carens juri communi cedere cogitur,

4 Et quoniam notissimi juris est in Regno femina, & consequenter descendentes ex ea, vocari ad successionem feudi insimul cum masculo, ut in *Constit. Regni in aliquibus, vers. hac igitur lege*; licet præferatur masculus in eodem tamen gradu existens, dum tamen secundum paragium dotet, & sic conditione excluditur à masculo ejusdem gradus dumtaxat, non ulterioris, ut ibidem notat *Andr. volum. 2. vers. quia visum est, & in 3. col. in fin. vers. quid si fratres, Canner. in cap. si aliquem, num. 14. vers. præterea, car. 332.*

5 Hoc autem jus constitutionis commune jus esse in Regno docuit *Andr. in cap. 1. n. 5. de eo, qui sibi, vel heredibus, Loffred. conf. 39. num. 16.* quod inest in omnibus investituris feudorum Regni, quæ ab ipso jure constitutionis interpretationem recipiunt *Paris. conf. 21. num. 48. volum. 1. Dom. Jo. Angelus Pisanell J. Conf. & Advocatorum primus, meæ secunda uxoris proavus in respons. post opus Canner. n. 18. & 29.* & informat ipsam investituram, *Pernus in cap. si aliquem, col. pen. verbo concedendi, Canner. in cap. si aliquem, §. opinio supradicta, n. 17. f. 251. & in §. præceden. incipiente, præmittendum, n. 46. fol. 241.*

7 quod regulare est, ut quælibet dispositio loci consuetudine informetur *Canner. in d. §. præmittendum est, num. 40. in fin. car. 247.*

Ullò igitur jure potuit D. Vicentius, quem constat ex tenore dispositionis per ipsum productæ, nedum esse agnatum remotiorem, sed esse in gradu non successibili, intrudere se, nec aliquo modo prætere nancisci possessionem tituli, quia in materia jurisdictionis, & regaliæ, in quibus, sine concessione, & auctoritate Principis jus aliquod acquiri nequit, necesse est, ut qui possessionem præterdit titulum validum, & efficacem exhibeat, *l. 2. §. quædam, ibi, nam proprietatis causam continet hoc interdictum, ff. de interd. & extraord. act. l. 1. §. permittitur, ff. de aqu. quodid. & astiv.* hæc enim interdicta, quæ aliter mixta dicuntur ex eo quod admixtam ipsam desiderant causam, sive justitiam in proprietate, differunt à meris possessoriis in quibus actus possidendi solummodo desideratur, in istis enim cum in mero facto possessorium consistat causa possidendi non exploratur, *l. sciendum, ff. ex quib. caus. major. l. 2. ff. si servitus vindic. gloss. Panorm. & alii in cap. quærelam de elect.* sed solum id spectatur in his possessoriis, an agens quandoque possederit, *Cravett. conf. 59. n. 6. in 4. in possessoriis vero mixtis inter quæ numerantur ea præcipuè, in quibus de justibus, sive rebus, quæ absque Principis concessu pos-*

possideri non possunt; agitur causa ipsa possidendi, & sic titulus ipse perpenditur, quo cessante, cessat quoque effectus, requiritur enim legitima possessio, vel quasi, quæ sine titulo non prodest *Bald. in l. 1. n. 6. in fin. in vers. quæro quid, C. si de momentan. possess. & plenius in repet. l. 1. ex nu. 4. vers. item probatur, cum plurib. seq. C. de emancip. liberor.*

- 10 Idque generale esse in omni possessorio, quod mixtam habeat causam proprietatis, sive recuperandæ vel adipiscendæ, etiam si de retinenda possessione agatur, ut aliter proponens obtinere non possit, nisi ostendat in promptu se verum, ac legitimum successorem ex *l. 1. ibi, non aliter possessor constitui poteris, quam si te defuncti filium esse, & ad hereditatem, vel bonorum possessionem admissum probaveris, C. quorum bonor. & ut omnes exceptiones ad id attinentes admittendæ sint, cum in hujusmodi possessoriis, quidquid adversarius detrahit proprietati, detrahit etiam possessioni, præsertim cum exceptiones in continente probantur, nec altiore exigunt*
- 11 indagine, ut in possessorio, quod ex *l. 45. Tauri*, majoratus successori competit, quia tamen continet mixtam causam proprietatis, nisi succedere satagens probaverit se verum successorem, majoratum obtinere nequit latè probat *Molina lib. 3. cap. 23. ex n. 9. cum seq. idemque de Francicis possessionum interdictis, quæ plus juris, quam facti habent, tradit Coppin. de Civium Parisiens. morib. lib. 3. cap. 1. in fin. quod procedere indistinctè cum agitur de possessione feudorum; & jurium Regalium, nec distingui tam si agatur contra Principem, quam si agatur contra*
- 12 privatum, ut omni scilicet casu requiratur tituli ostensio cum neutra pars possit possidere feudum, vel jus super feudo, nisi præcedente titulo, perbellè explicat post *Iser. & Afflic. in §. illud, in l. Imperialem, Decian. respons. 45. post num. 8. vers. item dum dicent in 1. Everard. conf. 76. ex num. 4. & ratio est, quia quotiescumque; præsumptio militat contra*
- 13 possidentem possessionis argumentum, hoc est titulum docere cogitur *Afflic. in d. §. illud, nu. 3. 1.*
- 14 quia possessio, vel quasi incorporalibus, & regalibus non sufficit in iis, quæ sine concessu Principis obtineri non possunt, vel etiam ubi saltim requiritur autoritas superioris, *Bald. in l. barbarius lectura 2. num. 13. aded, ut nec sufficiat probare*
- 15 actus possessorios, nisi adminiculum juris accedat, ut in possessorio jurisdictionis in specie loquitur *Osasc. dec. 25. n. 10. vers. item in possessorio, & generaliter ex re ipsa subjecta, ut sive possessione feudi, vel alterius rei, in qua non possit quis statum habere, nisi ex Principis indultu, in quibus non satis esse possessionem probare, nisi de titulo docuerit optimè probat Veltrius dicens in his procedi ad instar beneficialium in praxi Roman. lib. 7. c. 3. n. 7.*
- 18 Substantia enim possessionis in iis possessoriis immittenda, est prælibata qualitate dominii, *Bal. conf. 161. num. 5. in 3. Alciat. conf. 50. num. 9. in 6.*
- 19 Unde dum in casu prælenti adversarius cognoscens teneri exhibere titulum, incautè produxit privilegium dispensationis, quod ex sui facie apparet invalidum, & omninò nullum, semetipsum excludit, quia inspectio tituli demonstrat veritatem, à qua sumebat initium virtus possessionis, ut cum *Bald. in l. liberti liberteque propè fin. C. de oper. libert. in puncto decisum refert feud. interpr. Franc. de Amicis in suo opere feudor. §. sequitur modo, post num. 8. vers. & similiter car. 244.*

Superest igitur probare titulum exhibitum, cui

- adversarius innititur, esse inefficacem, vel jam resolutum invalidum, & omninò nullum; siquidem si possessio etiam per veros actus quæsitæ in hujusmodi possessoriis mixtis, non prodest sine juxto termino: casus noster erit omninò indubius: in quo deficit non solum titulus, sed ex prætensis actibus nulla potuit transferri possessio. Et primo quoad inefficaciam tituli apparet ex lectura dispensationis, non fuisse aliud concessum *D. Alexand. nisi quod possit*
- 20 terram Achajæ cum titulo in unum masculum de sua agnatione, quamvis non sit in gradu successibili inter vivos, vel in ultima voluntate transferre, cum aliquibus clausulis pro efficacia dictæ concessionis, & non aliud, ut patet, ex verbis depositivis dictæ concessionis, *fol. 21. vers. tenore igitur presentium, &c.* Nec aliter dispensatur, ut erat necessarium, ut masculus nominandus in gradu non successibili præferretur fœminæ, vel masculo ex ea descendenti, quatenus tempore delatæ successionis, qui
- 21 casus evenit, reperiretur viva fœmina, vel ex ea descendens, qui claro, & aperto jure vigore *Constitutionis Regni*, & ex tenore investituræ ad feudi titulo decorati, successionem vocaretur, cum enim duo erant obstantia, sive specialia contra jus *Constitutionum*, quinimo & contra gratias, quibus postea est ampliata successio in feudis usque ad quartum gradum cum tot restrictionibus, & limitationibus, ut est notum. Primum, ut liceret nominare masculum penitus insuccessibilem ultra gradus contentos in *Regni Constitutis*, & in gratiis, quæ tot limitibus apparent restrictæ. Secundum, ut id effectum fortiretur, etiam ubi legitimus successor superesset tempore deferendæ successionis, & in ejus præjudicium, cui spe probabili, velut à lege,
- 23 & investitura vocato, esset successio saltim quoad corpus feudi deferenda, in quo nulla est differentia inter feudum antiquum, & novum.
- 24 Rex enim dispensando in uno in dubio non censetur dispensare in alio, & concessum de una re, non concessit de alia, juxta notiss. theoreticam *Iser. in infra citando titulo, qui success. ten. il primo, in cap. 1. post n. 1. 1. vers. quando specialia concedit. Sed noluisse, expressè patet ex clausula ad hunc finem apposita ad tollendum omne dubium in fine privilegii, ubi post*
- 25 consuetas clausulas in forma, additur appositissime, *decernimus insuper, quod per hoc nostrum privilegium nullum præjudicium inferatur alicui tertio, quæ clausula, ut speciali nota digna, sic addita cum non possit aliud operari, nisi conservationem juris legitimi successoris, cui soli potuisset præjudicium inferri, ex dispensatione in favorem ulterioris agnati, si aliter dispensationis verba contra mentem concedentis intellecta fuissent, consultò licet ad majorem cautelam adjecta fuit clausula prædicta.*

Nec obstat, clausulam prædictam reservativam esse intelligendam, præterquam quoad expressa juxta theoreticam *Iser. in cap. 1. qui success. ten. il primo titulo*, cum concord. per *Reg. de Ponte conf. 57. num. 23. & seq.*

Dicimus enim cum *Freccia*, qui notabiliter hoc declarat *lib. 2. in 29. autor. num. 7. in fin. clausulam*

27 reservativam jurium Fisci, & aliorum, non operari super eo tantum, quod est principaliter dispositum, sive concessum per præstationem assensus, super reliquis verò, quæ non sunt principaliter disposita, sive concessa, clausulam prædictam reservativam operari, ita *Iser. in d. c. 1. qui success. ten. il primo*, qui verè post *num. 9. ubi verè Iser.* hoc optimè

explicat ibi, nisi aliud fuisset expressum, per quod aliud videretur, scilicet, non reservare in eo quod concessit, & ibi, confirmando, & reservando, modo prædicto; videtur reservare alia, quam donata. &c. ubi *Lipar. lib. 9. vers. in eo quod*, citat concor, quod declarat optimè in puncto *D. Reg. de Ponte cons. 3. num. 83. in primo*, ubi perbellè discurrit, quod cum DD. ratione implicationis, & contradictionis resolvant, quod clausula reservativa non debeat operari correctionem incontinenti antea expressorum, & concessorum, & ob id dicunt restringendam esse reservationem, præterquam in expressis, meritò ubi nihil est specialiter petitum, & specialiter etiam concessum, reservatio cessante dubio correctionis, operatur suum effectum, ut latius per eum, unde cum in præsentis casu, non solum non sit aliquid expressè concessum in secundo capite, scilicet, ut masculus infucessibilis excludat fœminam, vel ab ea descendente, qui tempore delatæ successionis superviveret, quod velut maximæ importantiæ erat specialiter petendum, & concedendum juxta, not. per *Frec. lib. 2. q. 16. ante fin. sed nec etiam hoc fuerit petitum, neque contentum in precibus in vicis. Regi oblati*, vel si id quovis modo potuisset in precibus saltem ex lata significatione contineri quod negamus, certum est, non fuisse concessum, siquidem licet quid generaliter, & simpliciter petatur, si dominus specialiter concedit, tunc non censetur concessum, nisi quod dominus expressit, quia taxavit, et limitavit, in quo est consensus, et tenorem dedit consensui, juxta *distinct. Ifern. quam dicit comm. in d. cap. 1. post n. 8. vers. sed si generaliter, qui success. teneat*, ubi subjicit hoc esse indubitabile, ubi Princeps addidit reservationem jurium, sicut hodie dicit *Ifern. sunt in Regno tales concessiones, ibidem post num. 9. vers. vel reservavit*. Nec pariter obstat; quod supplicans in precibus expresserit, se habere

31 D. Corneliam filiam, hoc enim erat præcisè necessarium exprimere ad finem obtinendi dispensationem, ut posset succedere masculus in gradu non successibili, quod alioquin Rex nullo modo concessisset juxta clausulam ordinariam in assensibus, et

32 dispensationibus apponi solitam, dummodo, habeat successores in feudo, ut in *Pragmatica 30. in fin. de feudis*, et latè per *Cons. de Anna. cons. 129. ex n. 79. D. Rovitum in Pragmatica de feudis ex num. 17. 32. 39. & 40.* et sic dicta expressio produxit suum effectum, cum ea mediante obtinuerit dispensationem in primo casu; unde non extenditur ad secundum non specificè expressum, quod est majoris importantiæ, et præjudicii, sufficit enim alicui, in paucis subveniri, *l. qui cum tutoribus. ff. de transact. cum concord. per Liparulum ad Ifern. in tit. si de feudo def. mil. fuer. contr. §. si quis num. 3.* Idque est verissimum, hoc fuisse expressum per supponentem ad hunc finem, et non ad alium declaratur ex verbis, quæ mox subjicit in precibus, *ibi, que por tener como tiene legitimo successor non se tratta prejudicio alcuna de su Regia Corte*, et quicquid sit de

34 precibus certum est, in verbis dispositivis dictæ dispensationis, quæ attendenda sunt, et incipiunt in *§. tenore igitur presentium*, nulla legitur derogatio juribus Donnæ Cornelie filie, vel descendente ab ea, quæ erat præcisè necessaria, quinimò expressa reservatio jurium tertii adjecta ex abundantia, jura filie conservavit; poterat etenim evenire casus, ut tempore deferendæ successionis reperiretur præmorta absque descendente, filia,

quo casu dispensatio suum effectum fortiri poterat absque præjudicio legitimi successoris.

Nec quicquam obest, fuisse expressum D. Corneliam filiam renunciassè, siquidem expressio renunciationis D. Cornelie, tantum abest, ut dispensationem validaverit, quod ipsam gratiam reddiderit subreptitiam Rex enim moveri potuit ad concedendum sub pretextu, quod Donna Cornelia erat exclusa renunciatione. Unde cum constet renunciationem factam in die votorum nihil nocere quoad successionem feudorum, non existente saltem sorore in capillo, vigere *Pragmatica della Filingeria*; ergò dispensatio ex hoc capite redditur subreptitia, maximè cum non sit punctus meri juris, sed juris intricati, qui æquiparatur quæstioni facti: sic tamen, citrà veri præjudicii dispensatio in se efficax, veluti continens utrumque casum, quod negatur, ipsa tamen fuit resoluta, & reddita nulla, & omninò invalida: ex quo non fuit exequutoriata infra annum, juxta *Pragmaticam Invicissimi Caroli Cesaris*, cum clausula irritanti, amplissimis verbis quam esse in viridi, & inviolabili observantia testatur *Reg. de Ponte consil. 3. num. 16.* cum enim in Pragmatica, nedum sit præfinitum, & limitatum tempus anni, sed ulterius lex transeat disponendo, ut elapso dicto tempore, sint assensus, privilegia, & gratiæ, nullius efficacitæ, valoris, & momenti, pro talibus, & ut talia, ex nunc pro tunc declarata ab ipso Rege, etiam si esset quæsitum dominium, illud amitteret, acquirens ipso, jure non expectata sententia, juxta decisionem *Andree in cap. 1. quo tempore miles*, quod latius prosequitur, *Reg. de Ponte d. cons. ex num. 16. cum seq.* ita ut nihil ultra desiderari possit.

Nec aliquid obstat, quod post privilegium expeditum in Curia Regis de anno 1614. post sex annos, fuerit obtenta dispensatio à Prorege hic Neapoli de anno 1620. quod exequatur, lapsu temporis non obstante, si aliud non obstat; siquidem si dispensatio concessa à Rege, ob lapsum anni ex *Pragmatica ejusdem Regis* taliter evanuit, & expiravit, ut ex nunc pro tunc, elapso anno, fuerit funditus extincta, ac si nunquam fuisset concessa, ut clarè legitur in dicta Pragmatica, quomodo potuit reviviscere, sive in vitam reintegrari dispensatio, jam funditus aboleta à Prorege, sive Collaterali, quibus in specie est interdictum assentiri, ubi ordo succedendi statutus per Regni Constitutiones, ex *pragmatica vulgò dicta novem Capitum*, mutaretur.

Termini enim sunt notissimi, quod ubi lapsus est terminus designatus, nova dicitur dispositio *leg. sed & si manente 5. ibi, ut soluta jam causa præcario non reintegretur, sed nova causa constituatur*, ubi *Glossa ff. de præcario*; & alibi fit discrimen, ut lapso termino non dicatur quid prorogari, vel protelari, sed renovari dispositio *leg. dies cautioni 4.* ubi *glossa ff. de damno infecto*, unde nullo modo poterit vicem gerens, tametsi alias omnia ferè possit, quæ Rex ipse potest, dispensando, quod exequatur dispensatio, præsertim odiosa, & juri communi contraria, concedere de novo, lapso jam anno, dispensationem ipsi, particulari lege prohibitam, si enim, qui confirmat actum non omninò nullum, sed qui est in suspensio, dare dicitur *l. lege obvenire, ff. de verborum significatione*, cum concord. per *Liparulum in tit. per quos fiat invest. n. 10.* & qui consentit,

sentit, donat, *Freccia aurb. 29. num. 3.* quanto fortius, qui de novo actum omnino extinctum in vitam restituit, & ob id, decisio *Reg. de Ponte in dicto consil. 3.* qui in individuo determinat, non posse Proregem, sive Collaterale, dispensare, ut assensus Regis extinctus ex lapsu anni concessi per Pragm. reviviscat, quia esset revocare, & revidere, quæ ipse facit ex sua suprema, & absoluta potestate, & idem testatur inolevisse praxim, quod expediuntur supracartæ, sive secundæ jussiones per eandem Reg. Majestatem, quibus dispensatur lapsui temporis, redditur indubitabilis, veluti fundata in certissimis juris principiis, quinimò, si hoc decidit *Dominus De Ponte* in assensu super alienatione feudorum, & iterum repetit *consil. 72. num. 32. & 33.* quanto fortius hoc procedere debet in dispensatione odiosa, ex qua ordo succedendi commutatur, adversus leg. Regni, & tenorem invest. in quo non desunt contestes; siquidem *Freccia lib. 2. in allegat. pro Reg. Albert. sub titul. quis dicitur, dux post num. 68. vers. nec etiam refragatur*, aperte innuit in terminis, solum supremum Principem hoc posse, ut non immeritò idem enixè docuerit. *Dominus meus Regens de Carte in 2. par. tract. feudalis, cap. 5. n. 175.* ubi in omnibus probat dicta per *Reg. de Ponte dicto consil. 3. & Frecc. & de Ponte* relatis, idem censuit omnino indubium. *Dominus Rovitus in dicta pragmatica 1. de privilegiis infra annum præsentandis, num. 4.* ita ut non videam, quorsum tendat admiratio advocati ex adverso, qui nunquam potuerit contrarium fundare. Deficit, & tandem solemnitas requisita, & expressa in ipsomet privilegio dispensationis obtentæ à Rege nostro per Marchionem defunctum, in quo in fine leguntur hæc verba. *Volimusque, ut intra annum à die data præsentium numerandum, præsens nostrum privilegium in quinternionibus nostræ Reg. Camera registratur, ut de præmissis omnibus, & singulis plena notitia habeatur, &c.* quæ clausula, non ex dispositione alicujus Pragmaticæ, vel legis municipalis, sed solita est de stylo apponi in privilegiis, & assensibus, ut advertit *Dominus Rovitus in Pragm. 26. de feudis num. 8.*

44 Unde, cum data privilegii fuerit sub die 31. Octobris 1614. & registratio non fuerit subsequuta, nisi sub die 14. Julii 1622. & sic post lapsum 45 octo annorum, idque mediante dispensatione Collateralis Consilii nostri Neapolitani, cum clausula expressa, *citra præjudicium jurium fisci, & partium*, redditur ex hoc privilegium omnino nullum, ex iisdem rationibus adductis in altera præcedenti nullitate executoriæ in tempore non adhibitæ eoque fortius ex hoc capite, quanto fortius operatur 46 nullitas resultans, ex eodemmet fonte privilegii concessi sub certa conditione, quæ formam inducit, qua non adhibita, actus corrui, prout ex tunc, ac si nunquam fuisset privilegium concessum, & inesse productum, prout in puncto in terminis ejusdem 47 registrationis, adhiberi, injunctæ, non in dispensatione odiosa de qua nos agimus, sed in simplici assensu alienationis feudi, qui dicitur esse gratia, docuit *Afflict. decis. 335. num. 14. & 16.* & latissimè *Regens de Ponte consil. 5. ex num. 32. ad num. 85.* ubi aded plenè loquitur, resolvens per veros terminos quidquid objici posset, ut ejus sola remissione contentus esse debeam, dum ex *Ifern. consil. Agn. 36.* & aliis optimè fundat, hanc nullitatem ex lapsu solius temporis præfixi, velut ex

defectu formæ, & solemnitatis formalis, & substantialis esse insanabilem, nec admitti ullo modo sub 48 quovis quæsito colore, moræ purgationem, ut ipse idem fundavit *consil. 3. num. 24.* ubi *num. 28.* nihil prodesse dispensationem Collateralis, & iterum *dicto consil. 5. post n. 57. versic. nec dicat pars; n. 58.* & idem concludit, ut indubium tractat, de potestate. *Proregis, de assensibus Regiis, §. 4. num. 4. & de refutation. feud. in prælud. post num. 12. in vers. hinc pragmatic. & ritus.*

Nec obstat, quod dixit idem *Regens de Ponte* in *consil. 17. num. 8. libr. 2.* de quo adversarius magnum festum fecit in aula, quod hujusmodi 49 conditio registrationis requiritur pro interesse fisci, non autem partium, & ided respectu partium, quandocumque potest privilegium registrari.

Non enim est aliqua habenda ratio ejus, quod perfuntoriè sua sola fretus autoritate, dixit in *dicto consil. contra ea*; quæ alibi prævia longa disputatione, per veros juris terminos fundavit, nihil ex solidissimis fundamentis contrariis, resolvens in *d. consil. 17.*

Siquidem non solum in *consil. 3. num. 24. 28.* late probavit ullo modo posse Proregem dispensare huic nullitati, quinimò nec ipsum Regem, nisi ex certa scientia, sed in *dicto consil. 5. post n. 57. versic. nec dicat, & iterum ex num. 65. versic. ex quibus*, vanissimum allerere dixit, clausulam registrationis in Regia Camera respicere solum interesse fisci, & non partium, & iterum ex *num. 77. 79. usque ad 84.* resolvit objectum *leg. 2. & 3. ff. de leg. commiss.* quod scilicet nullitas non possit 52 exerceri contra voluntatem illius, in cujus favorem est introducta, hoc enim, ut ipse subjicit *num. 78. ex commun. DD. conclus.* non facit, quin interim ex existentia conditionis, contractus non sint resoluti, & procedit ubi principalis, in cujus favorem est inducitur, expressè renunciat, secus verò ubi nihil dicit *num. 82.* Et *num. 80. & 87.* aliter ex secundo resolvit, ut regula *dictæ l. 2. & 3. pro-* 53 *cedat quoad ipsos contrahentes, & quando jus tertio non est acquisitum, secus verò, cum agitur de interesse tertii, ut latius ipse prosequitur, & ponderat Afflictum in dicta decis. 335.* hoc velle in individuo, dum fundat ex registratione assensus omissa, jus nedum esse fisco quæsitum, verum 54 etiam partibus, aded ut possit contractus revocari vigore Constitutionis Regni, & sic quoad omnes personas, quæ habent interesse, annullari 55 dispositionem *num. 83. & sequentib.* & ultra ipsum, id confirmatur ex eo, quod licet nullitas non possit allegari nisi ab eo, in cujus favorem est introducta potest tamen allegari à tertio prætendente interesse *Ruin. in specie consil. 40. num. 7. & 8. lib. 5.*

Item non procedit, quando actus ex defectu solemnitatis non adhibitæ redditur ipso jure nullus, ut latiss. probat *Bursarus consil. 82. ex num. 11. 13. & 25. lib. 1. nec dissentit Sardus decis. 108. num. 11. 15. & 20.*

Et hoc casu habet locum regula, quod jus tertio 57 quæsitum etiam ex facto alterius, nedum re, sed etiam sola spe, non potest ab invito tertio auferri, etiam per eum, cujus facto illud quæsitum est ipsi tertio *l. si constante in fin. ubi Bald. notat. C. de donat. ante nupt. cum in fin. congestis à Tiraquell. in 2. retractat. §. 1. gloss. 7. num. 18. 21. & 22. & latius*

titus Dom. Præs. de Franchis decis. 269. & 541. & maximè, cum in dispensatione ad registrandum impetrata à Consilio Collaterali sub die 14. Julii 1622. sit adjecta expressa reservatio, non solum juris fisci, sed etiam partium, ex quo, nedum nullum fuit præjudicium, generatum ipsis partibus ex natura reservationis, ex Oldrad. consil. 237. Gravest. consil. 974. n. 17. Franch. decis. 437. in fine, Surd. decis. 163. sed ex hac formula, & stylo Tribunal. apertè declaratur, solennitatem registrationis, nedum requiri pro interesse fisci, sed etiam partium, vel saltem Proregem ipsum in similibus dispensationibus nunquam velle præjudicare juri tertii, etsi quæsitæ occasione fisci, cum pariter jus fisci, & partium conservare, & reservare velit, quam juris tertii conservationem semper inesse concessionibus, assensibus, sive confirmationibus, investituris, & privilegio, aded ut reducantur ad terminos juris communis, ubi agitur de præjudicio tertii, ut etiam verba clara ostendantur, & reddantur inutilia potius, quam juri alterius præjudicent, probat latissimè *Kyichen* in *Enciclopæd. cap. 10. ex num. 174.*

61 Tertius autem in his propriè terminis non factæ registrationis, dicitur ipse primogenitus, successurus in feudo hæreditario, ut advertit in puncto idem *Reg. de Ponte d. cons. 5. n. 63.*

Et contra author. *Dom. de Ponte* in *dist. consil. 17. lib. 2. urgent*, quæ ipse idem latius exaravit addendo, & confirmando se prius scripta in *disto cons. 5. pro eodem Secretario Soto* in *cons. 60. per totam*, ubi latissimè iterum fundavit, ex defectu registrationis requisitæ infra annum assensum annullari ipso jure, etiam in beneficium partium, quia consideratur in feudis interesse voluntatis, & qui in iis rigor servatur, & stricta sit interpretatio, & in fine refert ita fuisse judicatum per *Reg. Cameram*, facta relatione in *Collaterali consil. & cum prædict. concordat*, quod sapius repetit *Dominus meus Auunculus, & Magister Reg. de Curte §. 5. post 158.* dum subjecit, registrationem, quæ fieri debet in Regia Camera, non solum esse adhibendam pro interesse Reg. Fisci, ut suos sciat feudatarios, sed etiam requiri, ut caute contrahentes faciant contractum, & ne reddatur nullus, & apertius idem subjecit *nu. 175.* ubi addit defectum istum non posse sanari, nisi impetrentur literæ ipso Rege, quæ vulgò, *supracarte appellantur*, idque non sine ratione, cum & aliàs vicarius non possit suam auctoritatem, & decretum interponere in his, quæ non spectant ad suam jurisdictionem, cujusmodi sunt reservata, quæ ad solum Episcopum pertinent *cap. 2. & ultim. de offic. Vic. in 6. Gratian. tom. 2. c. 304. disceptat. n. 11. & 12.*

Ex quibus omnibus solidissima redditur justitia
64 D. Francisci, ut immittendus sit in possessionem non solum tituli, sive dignitatis regalis, verum etiam, & omnium feudorum remanentium, cum in promptu doceat se legitimum successorem, & solum à lege, & ex tenore investituræ vocatum, quæ immissio, quæ petitur ex tenore investituræ non est minus privilegiata, quàm illa, quæ petitur vigore testamenti non cancellati vigore *leg. fin. Cod. de edict. divi*, ut ex *Ifern. Præpos. Cand. Roland. Gozadin.* & aliis probat *Borgnians decis. 36. numero 452. par. 3.*
65 & verè non est iudicium, nec petitorium, nec possessorium, quia nec requiritur libellus, nec præstat investituræ veteris feudi possessionem, neque dominium, sed confirmationem juris per

mortem quæsiti, aded ut cum constat petentem esse legitimum successorem, etsi contradictio appareat, dum in promptu apparet de non jure contradicentis, non est impedienda expeditio investituræ, & demum postea de hoc tractandum, ut ex *Ifern. in l. impar, §. insuper*, & aliis latissimè fundat *Reg. de Ponte consil. 62. ubi numero 19. refert ita decisum*, prout verè ita fuit judicatum in causa mea propria pro Lau-
66 domia Como mea Avia paterna contra Lucretiam Como sororem secundogenitam in capillo, quam enixè defenderat ipse *Reg. de Ponte* uti ejus advocatus, & non obstante titulo institutionis in testamento non abolito, nec cancellato, confecto per Io. Franciscum Baronem Carisii, & Calalis Novi, & aliorum feudorum in quo instituerat hæredem Lucretiam sororem in capillo, & renunciatione Laudomiz primogenitæ, fuit tamen Laudomia de-
67 creto sacri, juncto Collaterali Consilio, conservata, in possessione dictæ terræ Carisii propè Arianum, & passus Cannaram, cum bajulatione terræ Baruli tanquam primogenita ut in processu in banca de Caro, nunc de Felice, idque quia investituræ iudicium, est summarissimum *Mastrill. decis. 44. n. 10. cum concord. per Kyichen. de vestitur. part. par. 3. cap. 1. num. 419. ubi, quod investitus fundatam habet intentionem num. 418.*

Nec obstat præstentis actus, quo adversarius præ- tendit se obtinuisse possessionem tituli, dum ab Ulcerio sub die primo Februarii velut hæres ex testamento Don Alexandri, præstentur introductus in aulam Principis, ut cum eo alloqueretur, ut Marchione. Ultra enim superius fundata ex
68 quibus patet, quod etiam D. Vincentius possessionem tituli nactus esset, cum vero titulo careat nihil ei prodesse posset, quibus addo *Gloss. Pan. Anan. Felyn. Robuf. & alios relatoz per Gratian. c. 397. num. 43. & 44. lib. 2. discept.* quia ut is dicit, cum non possit habere titulum, non potest juvari possessione, quæ in istis non datur sine titulo.

Tamen ex actu exercito non potuisse ei possessionem acquiri, decidit singulariter *Bal. in repet. lib. 1. latiff. ex num. 3. C. de emancip. lib. ubi numero 5.*
69 in fin. probat, quod si quis se gerat multo tempore pro Doctore, vel officiali non tamen dici potest esse in possessione Doctoratus, eaque exercendi, quæ Doctori conveniunt, quia certa forma est data super illis creandis, quæ non servata loco Privatorem sunt, & addit id probari à sufficienti partium, enumeratione, nam aut iste præstendit se Doctorem, vel Magistratum à seipso, & hoc est impossibile, quia in seipso est privata persona, & quia nemo sibi ipsi dat titulum, aut à Principe, vel Rege,
70 & hoc est falsum, quia silentium non dat titulum *l. si pro fundo, C. de transact.* nam silentium nihil est, titulus autè, & iurisdicctio aliquid est, hæc *Bald.* undecum Prorex Excell. nihil cognoverit, nihil positive ordinaverit, vel statuerit, sed solum passivè se habuerit, audiendo illum, quem *Uscerius*, sive *lanitor* introduxit, sive prece, vel pretio commotus, ex falsa etiam causa juris expressa per ipsum scilicet quod D. Vincentius esset hæres ex testamento, cum nec sit, nec esse possit ex silentio Principis, illius titulus, neque possessio quæri potuit D. Vincentio,
71 cum titulatos, uti solus Princeps creat *Præs. Surgens de Neap. Illustr. in addit. ad cap. 23. fol. 417.* sic pari modo ipius solius est causa cognita, cum Collateral. Conf. verum successorem in possessionem admitte-

mitteret, prout petiit D. Franciscus precibus oblati ultimo Jan. in fraudem cujus litis preparatae clandestinè attentavit D. Vincentius, prout ipse intimatus fatetur, & sic omni jure succumbere debet, ut à sacro, & supremo Collaterali Senatu simul junctis decernendum speratur 4. Junii 1623.

Pro confirmatione eorum, quæ dixi in præcedenti controversia ex num. 43. libuit inserere decisionem R. Camera in eodem artic. de anno 1589.

Die 23. Augusti 1589. facta relatione in Regia Camera per infra scriptum Magnificum Rationalem Illustr. Domino Regenti Francisco Antonio David Locumtenenti Regiæ Cameræ Summaria, & existentibus Dominis Præsentibus ipsius, qualiter in Relevo solvendo Regiæ Curia per Magnificum Ferdinandum de Paladinis Baronem Casalis Campiæ. per mortem quondam Magnifici Caroli de Paladinis ejus fratris inter alia onera paratensia per dictum Baronem, debere deduci ab introitibus dicti Casalis, & feudi Afræ, sunt ducati quatuorcentum annui venditi per dictum quondam Magnificum Carolum sub die 1. Martii 1582. Magnifico Marco Aurelio Paladino ejus patruo super dictis Casale, & feudo, in feudum pro ducatis quinque mille eidem debitis, cum pacto, quod non teneatur solvere ad obitum Regiæ Curia: super qua venditione fuit obtemperatum memoriale assensus sub die 1. mensis Maii 1582. & deinde privilegium ab Excellent. Prorege sub die 18. Februarii 1584. registratum in privilegiorum 26. fol. 22. quæ deductio per Magnificum Procuratorem Regii patrimonii, prætendebatur non debere fieri, stante quod prædictus Magnificus Carolus mortuus fuit de mense Decembris 1587. & privilegium prædictum assensus non fuit præsentatum in Regia Camera, & registratum in quinternionibus ipsius infra biennium computandum à die datæ memorialis, cum assensus prædictus registrari debeat in quinternibus dictæ Regiæ Cameræ, aliàs habeatur pro non præstito, & viso dicto privilegio producto fol. 47. in Regia Camera, illud fuit receptum, & registratum extra terminum dicti biennii, stante memoriale porrecto Suae Excell. per dictum Magnificum Marcum Antonium die 17. Februarii 1588. per quod fuit ordinatum, quod si in dicto privilegio nihil aliud deficeret, registraretur in dicta Regia Camera, non obstante lapsu termini citrà præjudicium jurium fisci, & partis: qua reservatione stante, fuit pro parte Regii Fisci præsentum, onus prædictum non debere deduci à dicto relevo, quia tempore mortis dicti Magnifici Caroli erat nullius valoris, & roboris: & si post mortem fuit de novo per suam Excell. validatum, fuit cum conditione, quod non inferatur præjudicium Regiæ Curia.

Et discussio pluries dicto negotio: fuit per Regiam Cameram consensu provisum, & decretum, prout præsentati decreto decernitur, & providetur, quod dicti ducati quatuorcentum non deducantur à dicto relevo in damnum Regii Fisci.

Jo: Franciscus de Ponte.

Jo: Camillus Barba Rationalis.

S U M M A R I U M.

- 1 **I**nterdictum quorum bonorum pro adipiscenda possessione, & tenuta feudorum, ritè recteque procedit, & deinde adversarius de juribus petitorii experiri debet, & num. 3.
- 2 Remedium possessorium quorum bonorum est adipiscenda possessio.
- 4 Agnatus possessor. etiam si sit comprehensus in investitura feudorum, vocatus in testamento, & offerat in promptu de juribus suis probare, tamen actor habens intentionem fundatam, immittitur in possessionem, & numero 6. & 8. & ita iudicatum. numero 9. & 10.
- 5 Assensus de iure communi requisitus, ut in feudis Pedimontis præsumptus ex lapsu 30. ann. sufficit, vel tacitus ex sola scientia domini, sed de iure Regni expressus requiritur.
- 7 Soror admittitur ad successionem in Comitatu fratris: omni de iure communi, quàm feudorum.
- 11 Testamentum in feudis omnino operatur etiam inter filios, & in beneficium proximi successuri. & num. 12.
- 13 Institutus immittitur in possessionem feudorum, si tamen is absque testamento succederet, & n. 25.
- 14 Assensus, sive dispensatio ad faciendum testamentum, non dat titulum, sed regulatur ab ipso actu.
- 15 Exceptio non requirens altiore indaginem, nec sit facti probandi, sed probati, potest objici adversus dispensationem, legitimationem, & Principis scriptum.
- 16 Investitura maximè regalis dat titulum, & est potens ad translationem domini, & possessionis & nu. 17. & quando fidei, competit etiam ex investitura abusiva, facultas investito apprehendendi possessionem propria auctoritate, & nu. 18.
- 19 Investitus agere potest uti interdicto adipiscenda possessionis.
- 20 Feudi dominium, investitura, & successione, acquiritur.
- 21 Successori in feudo, vigore investitura competit interdictum adipiscenda longè potentius, quàm hæredi, vigore testamenti.
- 22 Judicium adipiscenda possessionis vigore investitura dupliciter praticatur, & num. 23.
- 24 Successor in feudo debet petere investituram, & probare se talem qualem aliàs denegabitur investitura, etiam quod sit hæres institutus.
- 25 Judicium investiturae plenius est, quàm simplex possessionis adipiscenda, vigore l. fin. C. de edict. Divi Adr. tol. & habet admixtam causam proprietatis, num. 27.
- 26 Sententia lata in iudicio adipiscenda vigore investiturae præiudicat in petitorio, & num. 30.
- 28 Possessorium, quod habet mixtam causam, sive adipiscenda, sive recuperanda, sive retinenda, iustificatur titulo, præsertim, cum exceptiones altiore non requirunt indaginem, & nu. 29. & 32.
- 31 Jus proprietatis, ex quibus verbis deductum censetur.
- 33 Advocati cauti allegant titulum, sed non exhibent, aliàs si invalidam exhibent, est detentor feudi per sententiam spoliandus, & nu. 35. & 37.
- 34 Titulum nullum exhibere melius est, quàm invalidum.
- 36 Assensus carere, & exhibere notoriè invalidum, paria sunt.

- 38 *Assensus, sive dispensatio, duo continere debet, primum, posse feudatariam vocare ad successionem extraneam incapacem, secundò etiam ad exclusionem vocatorum superexistentium tempore deferenda successionis.*
- 39 *Dispensatio innixa falsa causa, sine qua Rex non concessisset, vel durius nulla est iudicanda.*
- 40 *Renunciatio per filiam à patre dotatam successioni feudorum deferenda, post patris mortem sine assensu nulla est, & de ratione, num. 43.*
- 41 *Renunciatio facta per filiam à patre dotatam, non importat simplicem abstentionem, sed sapit necessarium successionem, & importat iurium translationem, & num. seq.*
- 44 *Renunciatio præfata, velut conditionalis censetur collata in tempus mortis patris.*
- 45 *Filius primogenitus, quamvis hæres matris, venit ex propria persona ad feudorum avi successionem.*
- 46 *Assensus censetur concessus suspensivè, & ex defectu executoriationis, & registrationis in tempore resolvitur, & reddit ad sua principia attractiva.*
- 47 *Clausula decreti irritantis à superiori adjecta, nec etiam ignorantes ligat, & de eius effectibus, n. 48.*
- 49 *Dispositio facta vigore dispensationis non solemnis, non reconvalescit.*
- 50 *Dispositio, vel testamentum nullum ex defectu inhabilitatis testantis, vel instituti, non reconvalescit, nisi nova intercedat voluntas solemnis.*
- 51 *Dispositiones, & decretationes in memorialibus absque causa cognitione adversus Pragmaticas sunt nullæ.*

A R G U M E N T U M.

Successori in feudo, descendenti, aut collateraliter in gradibus ad successionem admissos jure communi, vel Regni, velut claro, & aperto jure vocato, ex tenore investituræ, competere interdictum adipiscendæ longè potentius, quàm hæc in instituto vigore testamenti, & de probata libelli formula in hoc interdicto successorio; verùm si compareat tertius contradictor qui asserat se esse legitimum successorem, ut necessarium de hoc cognoscatur probato gradu, erit tunc ex accidenti pleniùs iudicium, quàm simplex possessorium adipiscendæ vigore *l. fin.* & habebit admixtam causam proprietatis, quod generale esse probatur in omnibus interdictis possessoriiis. Ex quibus verbis in libello censetur deductum jus proprietatis, & quomodo cauti Advocati allegent titulum verum non facilè exhibeant ne cognito defectu succumbant, quotque variis modis reddi possit in promptu nulla, dispensatio circa admissionem agnati ulterioris in præjudicium proximè vocati, & de renunciatione filix dotatæ à patre successioni feudorum deferendæ, & assensu requisito & si noccat filio renunciantis, venienti ex propria persona, aliisque plurius.

Pro eodem D. Don Francisco
in eadem causa.

C O N T R O V E R S I A X V.

ROborando, quæ omnium primus, pluries verè in discursu cautè super variis articulis, & novissimè ad tuitionem observantiæ Pragmaticæ Caroli Casaris, de jure scripti ad fundandam nullitatem dispensationis pro D. Fran-

cisco Protonobilis. ut tandem nato domino videamus stellam veritatis, & justitiæ in Oriente, & sperata fruamur victoria, subscriptas recolligimus conclusiones, ex quibus nòx, sicut dies illuminabitur

Prima circa ordinem iudicii.

Judicium scilicet adipiscendæ possessionis feudorum propositum per D. Franciscum uti nepotem ex filia, claro, & aperto jure vocatum ex tenore investituræ, & Regni constit. ritè, recteque procedere, ejusque esse naturæ, ut meritò in hoc iudicio discussum sit de viribus, & validitate dispensationis, ut super hoc veluti discussio, & cognito, sit necessariò pronuntiandum, cum nihil aliud super sit, nec sit expectandum pro restituendâ tenuta feudorum indebitè ex adverso occupata.

Hanc enim libelli formulam probavit in puncto in simili omninò casu *Decius conf. 424.* dum rogatus a Card. de Medicis, respondit pro D. Francisca de Montibella Viceregina Neap. super successione Caroli fratris Comitum Montisbelli, & aliorum feudorum, quæ cum tanquam soror, & proximior in gradu fratri mortuo sine liberis, petiisset immitti in possessionem ex interdicto adipiscendæ quorum bonorum, contra Dom. Sebastianum de Montibello, qui cœperat possessionem comitatus, & tanquam agnatus, & possessor prætendebat se esse legitimum contradictorem, & allegabat titulum fideicommissi quondam Jacobi senioris, & Bigonis Montisbelli, & sic ab antecessoribus Caroli ultimo loco defuncti; dño resolvit *Decius*: Primò, benè, & consultè intentatum fuisse remedium possessorium, quorum bonorum, quod constat esse adipiscendæ possessionis, ut ipse idem *Dec.* subjicit post *num. 4.* & salubre fuisse consilium, ut prius ex dicto remedio aëtrix obtineret possessionem, ut postea adversarius de viribus petitorii experiretur; ut tradit *num. 1. 2. & 3.* secundò, nedam in ordine, sed in justitia, aëtricem obtinere debuisse, & secundum illius petitionem esse pronuntiandum, ut post *num. 3. vers. est ergo nunc, &c.* & precisè post *num. 7. prædict. tamen, & simil. non obstant.* in fine, & per totum *conf.* quod integrum legendum obsecro cum videatur *Decium* allegasse in hac nostra causa.

Nec considerari potest aliqua diversitas facti, quæ diversam juris decisionem importet quinimò a fortiori includitur in decisione *Decii* casus noster, siquidem ibi Sebastianus conventus, & possessor erat agnatus comprehensus in investitura, & de descendentiis primi acquirentis feuda, ut fatetur *Decius*, dum tradit ipsorum genealogiam post *n. 20. vers. & ista conditio*, nec deerat in ejus beneficium vocatio facta in testamento, siquidem contendebat se esse vocatum, non in uno solum, sed in duobus testamentis Bigonis, & Jacobi, & obtulit se incontinenti probare de juribus suis, post *num. 3. vers. secundo quia*, & alibi inferius, & sic in termino poterat probare de assensu, si requirebatur, qui in terminis juris communis, ut erat in feudis *Pedimontium*, de quibus agit, sufficiebat præsumptas ex lapsu 30. annorum, vel tacitus ex sola scientia domini, cum tamen de jure Regni requiratur expressus, ut latè per *Annam* in *repet. constit. constitutionem*, ex *num. 43.* imò ibi conventus non se coarctaverat, exhibendo assensum, qui ex sua inspectione apparuisset invalidus, prout hic, sed solum obtulit in promptu docere de jure suo, unde poterat etiam

in peritorio docere de assensu etiam præsumpto, vel tacito, & nihilominus solum ex eo, quia Domina
 7 Francisca ætrix habebat intentionem fundatam de jure communi, & jure feudorum, ut tanquam soror admitteretur ad successionem in Comitatu fratris, ut probat, & repetit pluries *Dec. post num. 8. ex decis. tex. in cap. unico, §. inter filiam, & §. defuncto milite*, quæ jura optimè expendit *Dec. num. 11. & 12.* juxta aperta verba S.C. & comm. omnium sensum, ut descendens, vel transversalis claro, & aperto jure vocatus, de jure communi Romano, si dubitetur esse fuda, vel de jure feudorum, si constet esse feudum, etiam si sit fœmina, cum infiniti sint casus, in quibus etiam jure communi fœminam admittitur, & maximè ubi viget consuetudo, ut est in Regno notoria, admittendus sit in possessionem, excluso quolibet agnato ulteriori, etiam capaci, ut de magis communi, verissima, & receptissima, & rerum judicatarum autoritate à Senatibus totius orbis, cum *Afflic. decis. 119. Ofsac. decis. 26.* ubi de communi, & recepta sententia, etiam contra agnatum, qui reperitur in possessione, quod esse receptissimum in fine probant *Roland. conf. 98. num. 3. lib. 3. & ex Gloss. Bald. Laud. Alvar. Præpos. Dec. Brun. Soc. Jan. Grato. Colleg. Senat. Bonon. & Senat. Mantuan.* probat *Vivius*, dicens contrariam opinionem esse nimis solitariam, *decis. 409. num. 23. in 3. & juxta conf. Decii*, pro dicta Domina D. Francisca Vicerregina Neapol. fuisse judicatum in Senatu Ducali Pedimontium in Civitate Taurini de anno 1527. quam reperi fuisse uxorem Don Caroli della Noy, qui eo tempore pro Carolo V. in Regno præerat, ut ex processu D. Hyppolitæ de la Noy, cum Domino Sergio Muscettula in banca Cioffi, testis est ita fuisse decisum *Aymon publicius*, qui in dicta causa, ut Senator Ducalis, votum dedit in *Consuet. Alvar. tit. 2. artic. 4. num. 25. & tit. 3. art. 1. num. 13.* refert *Bursat. conf. 234. post num. 15. lib. 3.* ubi opin. *Decii. & decis.* innumeris autoritatibus, comprobat, &
 10 extollit, ut non immeritò judicatum pro D. Francisca, iterum pro D. Francisco judicandum sit, & dictum *conf. Decii* extollunt *Senatores Mantuani* in *conf. 1. num. 55.* inter *conf. status Mantisfort.* & illis relatis *Roland. à Valle conf. 98. num. 3. lib. 3.* ubi advertit *conf. illud Decii* fuisse requisitum pro veritate, ulterius, & secundò ritè dicimus propositum remedium adipiscendæ, non vigore testamenti, & sic
 11 ex vulg. *l. fin. de edit. Divi*, quod est summarissimum, cum ipse non sit institutus, sed vigore investituræ, quæ non solum dat eundem titulum, ac si esset hæres scriptus, sed longè potentior; cum enim testamentum in feudis nihil omninò operetur, *cap. 1. de success. feudi*, ibi, *nulla ordinatione defuncti in feudo manente, vel valente, cap. 1. §. sed res, per quos fiat invest.* cum concord. à *Camer. in cap. Imper. cap. 24. col. 3. litera L.* etiam inter filios, &
 12 in beneficium proximè successuri, aded ut licet agnatus possit feudum alteri proximo successuro per contractum refutare, minimè hoc facere poterit per actum ultimæ voluntatis, ut stet tanquam ultima voluntas, ut ex *Ifern.* & aliis probavit latè *Camer. car. 24.* per totam, dum explicavit *decis. d. cap. 1. & precisè col. 4. lit. S. & T. D. Amatus* latè *d. conf. 100. ex num. 93.* ubi ita demum, esse locum immissioni si is sit institutus, qui absque testamento succederet non aliter.
 13 Et minùs etiam operatur assensus Regis, si vè re-
 ctius dispensatio ad illud faciendum, quæ per se nul-

lum dat titulum, sed solum respicit licentiam faciendi testamentum, & sic regulatur ab ipso actu *Anna Jen. alleg. 67. n. 4.*, & cum dispensatio ipsa sit actus extrà testamentum, etsi de dispensatione appareat per instrumentum, conceditur tamen facultas obijciendi exceptiones adversus ipsam, tametsi nihil contra ipsum testamentum obijci posset, quod indubiè procedere, ubi objectiones non requirerent altiore indaginem, nec essent facti probandi, sed probati, concludit in puncto *Menoch. de adipisc. possess. remed. 4. q. 80. n. 753. & 759. & seq.* ubi constituto de incapacitate hæredis instituti resolvit posse adversus legitimationem, & rescriptum Principis obijci exceptiones, quæ ipsum in promptu invalidum redderent, etiam, in judicio summarissimo *dist. l. fin. ad latè tradita à Pereg. de fidecommis. art. 46. ex n. 35.*

Quod autem non operatur testamentum, potentissimè sine dubio operatur tenor investituræ; si-
 16 quidem investitura ipsa dat titulum, & potens est ad transferendum dominium, quod indubitanter procedere in investitura regali, et sic constituto feudo per Regem, tradit optimè *Ifern. in c. 1. quid sit investit. num. 2. in fin. vers. alii dicunt, quod in principibus*, ubi *Liparulus* in verbo *regalibus, lit. X.* allegat eundem *Iser. Alexan. Affl. Dec. Pern. Jacobin. Loffred.* et alios dicebat *Bal.* quod in Regno Apuliæ, ubi est privilegium Regis, statim est quæsitum utile dominium investito, ut per eum in *l. 1. in ultimis verbis, C. de rerum permut.* et quod transfe-
 17 ratur dominium, et possessio, *Affl. decis. 299. n. 21. cum sequent. & 24.* plura in *allegatione pro Regente Albertino* in *lib. 2. Frecc. de subfeudis, n. 68. fol. 138.* plenissimè Dominus meus avunculus, et Magister *Reg. de Curte* in *1. p. tract. feudalis c. 11.* incipiente, *ut igitur, n. 17. & 19. cum seq.* quem citat, *ut solet sæpè, cum aliis innumeris ad hoc And. Knichen. de jure territorii, c. 2. n. 8. 9. & 10.* et ubi ex
 18 investitura, acquiritur dominium, nec possessio, competit saltim etiam ex investitura abusiva facultas investito apprehendi possessionem, propria autoritate *Andr. et Affl. in c. 1. §. si facta, si de feudo defuncti militis* cum concordantibus per *Lipar. ad Iser. in d. c. 1. n. 1. in fine, lit. l. vers. non acquiritur, Dominus meus de Curte d. c. 11. n. 3. plura Intrig. de*
 19 *feudisp. 1. qu. 55. n. 12.* ubi probat investitum agere posse utili interdicto adipiscendæ possessionis, quæ si procedunt ab initio, antequam investitus possessionem apprehendat, longè fortius procedunt ad beneficium successoris illius, qui feudum possedit,
 20 in quem dominium feudi ipso jure transit, investitura enim, et successione, dominium feudi acquiritur, *Iser. in c. sancimus*, ubi quod statim dominium transeat, ex *l. cum hæredes*, etiam ante juramentum fidelitatis *Affl. ibi num. 28. & seq. quo temp. miles*, quod dominium semel successione quæsitum permanens est, ut ex *Gabr. & Grato* probat *D. Knichen*
 21 *de vestitur. pactio. p. 3. c. 1. n. 161. & 262.* et ided successor in feudo, vigore investituræ competere interdictum adipiscendæ possessionis longè potentius, quàm hæredi investito vigore testamenti firmant in puncto *Iser. Petr. de Raven. Alvarot. Præpos. et cæteri in d. §. inter filiam si de feud. defun. mil. Roland. Gonzad.* et alii relati per *Cavalcan. dec. 36. n. 452. lib. 3. idem Roland. et Surd.* quos citat *Dom. Amatus* postea visus *conf. 100. n. 89.*

Hoc autem judicium adipiscendæ vigore investituræ dupliciter practicatur. Primo cum successor simpli-

simpliciter petit veteris investituræ confirmationem, & ipsius vigore in possessionem feudi immitti respectu domini directi, & hoc est summariissimum, quod sine libello solet explicari cum non tenet ad effectus acquirendi feudum jam ex successione acquisitum, sed ad finem confirmandi jus, quod per prius habebat, & ex successione acquisierat recognoscendo, ut novus dominus, & fidelitatem directo domino pollicendo, *Iservia num. 59. & 60.* ubi etiam reliqui in *d. §. Insuper si filius.*

Secundò verò, cum adversus petentem investituram, sine feudi possessione tertius opponit asserens actorem non posse succedere: sed ipsum tertium contradictorem esse legitimum successorem, ut propriè contingit in casu nostro, tunc non erit controversia investituræ inter hæredem vasalli, & Dominum, sive fiscum in Regno, sed inter ipsos successores, ut liquidato, sive electo vero feudi successore, in illius personam expediatur investitura, & hoc casu non erit iudicium summarium, sed ordinarium: non ex propria natura iudicii investituræ confirmatoriæ, sed ex accidenti respectu tertii comparentis, quia cum investitura sit facienda in personam successoris, & hoc contravertitur, perneceffe erit ut præambulum cognosceretur ex colligantibus sit legitimus, & verus successor, & sic omnia, quæ ad hoc conferunt, in hoc iudicio discutienda veniunt, non per regulam possessorii, nec petitorii, sed ad explicandum concernentia actuum, & discernendum verum, & solum successorem, sine quibus ille declarari, sive in esse deduci, non potest *Iser. in d. §. sancimus, n. 10.* ubi *Affl. & Loff. quo tempore miles, Iser. in cap. sciendum §. fin. de feudi cognitione*, reassumit hæc, & plurima alia formaliter latissimè discurrendo *D. Regens de Ponte cons. 62. pro Comitè Triventi à principio, & ex num. 14. usque ad 32. & præsertim num. 15. 16. & 17.* ubi *num. 19.* dicit hanc esse communem omnium scholam fundatam in notoriis iuris regulis, cuius dicta ornat, & extollit *Knichen. de interd. adipiscend. quorum honorum, cap. 6. n. 284. & seq. & sequitur noviss. D. Rov. postea visus cons. 9. ex num. 10.* ubi addit plura *numer. 13.* quæ apud eum videri possunt, & *num. 18.* subjicit *de Ponte,* qui vult succedere in feudo, debere petere investituram, qua probare debeat se talem qualem quod debeat ad successionem admitti, ut propriè fecit in præsentem *D. Franciscus*, dum probavit gradum, & nisi probet se proximior, & habilem, denegabitur investitura, etiam quod esset hæres institutus, quia remedium legis finalis cessat in feudis, nisi instituta persona, quæ aliàs ab intestato succederet, velut proximior *ex Affl. in vulgata dec. 19. in principio*, qui ita refert decisum per totum *S. C. accedit Frecc. in 20. differentia feudi ex pacto, & hereditarii*, ita novissimè addit idem *de Ponte* iudicatum in causa sororum *de Cama per S. C. in Collaterali*, quod mihi accidit in causa propria, ubi non obstante institutione *Lucretiæ Como* sororis secundo genitæ in capillo, quam enixè defendit idem *de Pont. cons. fil. 13. lib. 1. sed pro contraria parte scripsit D. Jacob. Gallus cons. 64.* pro quo iudicatum, & immissa in possessionem, & prælata, *Laudonia Como* primogenita, mea *Avia* paterna, tanquam vocata ex tenore investituræ, non obstante renunciatione, & testamento, idque ex meritis, & discussa iustitia causæ principalis, & proinde subjicit idem *de Ponte numer. 20.* hoc iudicium investituræ se habere in plus, & sic plenius esse, quàm simplex possessorium adi-

piscendæ, vigore *d. l. fin.* quia cum oporteat verificare petentem esse legitimum successorem, necesse est debere discuti de proprietate, & dominio inter concurrentes ad successionem, & proinde sententia lata in hoc iudicio præjudicabit etiam in petitorio, *ex Bald. loco per eam citato, n. 21.* dicentem huiusmodi pronunciationem concernere jus hæreditarium, omnemque jus ipsorum successorum, quod necessariò venit discutiendum, & determinandum, & *num. 23. & 24.* hoc iudicium habere admixtam causam proprietatis ex propria natura ipsius, cum ad justificationem possessorii oporteat docere de titulo, *leg. 1. §. quædam, ff. de interd. l. 3. §. hoc autem, ff. de itinere, actuque privato*, causa enim ipsa possidendi, & sic titulus in istis mixtis perpenditur, qua cessante, cessat quoque effectus, requiritur enim legitima possessio, quæ sine iusto titulo non prodest, *Bal. l. 1. n. 6. in fine, vers. quæro, quid, C. si de momentanea possessione, & plenius in repetit. l. 1. ex n. 4. vers. idem probatur, C. de emancipatione libero-* rum. Idque generale esse in omni possessorio, quod mixtam habet causam, sive adipiscendæ, sive recuperandæ, sive retinendæ, cum in his quicquid adversarius detrahit proprietati, pertrahat etiam possessioni, præsertim cum exceptiones incontinenti probantur, nec altiore exigunt indaginem, ut in possessorio, *ex Lauri 45. probat late Molin. lib. 3. c. 23. ex n. 9.* & de possessione feudi late tradunt *Iser. & Afflictus in §. illud l. Imperialem, Dec. respons. 45. post n. 8. vers. item dum dicunt in primo, Verardus cons. 76.* substantia enim possessionis in his possessorii imbibenda, & tingenda est prælibata qualitate domini *Bald. cons. 161. num. 5. 125. Aleiat. cons. 5. n. 9. in 6.* & ut redeamus ad *d. cons. de Ponte*, addit ipse, iudicium investituræ fundari median- te causa proprietatis, & proinde fit, ut sententia lata in hoc iudicio, pariat exceptionem rei iudicatæ in petitorio ex concordia sententia, ut is testatur omnium scribentium, nemine excepto *n. 26. usque ad 31.* Et maximè cum in casu præsentem non petierit *D. Franciscus* simpliciter immisionem, sed asseruit se *Marchionem Terræ Achajæ* uti filium & primogenitum *D. Cornelie*, filie unigenitæ *D. Alexandri*, relicto ipso supplicante successuro, ex quibus verbis censei deductum omne jus proprietatis, in terminis *idem de Ponte d. cons. 62. post n. 31.* ex quibus, & aliis verbis petitionis, nedum simul junctis, sed singulis, omnia concernentia titulum, & causæ iustitiam deducta censentur, à quo titulo pendere possessionis iustitiam, dixit *Sylv. de feudi recogn. quest. 23. n. 44. Kinchen. d. cap. 135. Et de vestitur. pact. partium, par. 3. cap. 1. n. 288.* adversarius autem cum potuisset uti cautela tradita à *DD.* allegandi dumtaxat titulum, & non exhibendi, ut faciunt cauti Advocati, quod ut post alios admonet, & laudat *Camer. in l. Imperial. car. 8. litera C. Dominus meus Reg. de Curt. par. 1. de feud. cap. 16. num. 130.* quem ad hoc in specie citat *Maffrill. decis. 114. post num. 41. lib. 2.* maluit tamen exhibere testamentum in dispensatione, quæ ex sui facie apparuit nulla, & invalida, licet melius fuisset ei nullum exhibere titulum, quàm exhibere invalidum *Bellam. decis. 50. n. 1. Peregrin. cons. 2. n. 50.* unde merito actor objicit *D. Vincentio*, tu habes titulum quo spoliari mereris, *Hieronym. Gigas cons. 14. n. 9.* prout contingit in casu *Afflict. dec. 197.* ubi idem refert fuisse detentorem feudi per sententiam spoliatum, quia dixit se non habere as-

consensum, ut quod ea ratione contigisse testantur *As-37 no alleg. 1. num. 33.* paria autem sunt fateri, assensu carere, quam exhibere notorie invalidum ex replicatione actoris in promptu nullum esse docentis, *Kuich. d. cap. 7. quorum bonorum, num. 298. & 299.* qui enim incaute producit privilegium, quod ex sui facie apparet invalidum, semetipsum excludit, quia inspectio tituli demonstrat veritatem, à qua sumebat initium virtus possessionis, ut ex *Baldo in l. liberti, libertaque*, propè *fin. C. de oper. liber.* in puncto decisum refert *Franc. de Amicis* feudis interp. in suo opere feud. §. *sequitur modo*, post *n. 8. vers. & similiter*, car. 244.

Secunda conclusio concernens iustitiam causæ, fit, ut dispensatio Regis nostri non solum fuerit omnino nulla ex defectu solemnitatis formalis, & substantialis, ut aliàs latè scripsimus, sed in se ipsa.

38 **D**uo enim expressè continere debebat dispensatio, primum, quod posset D. Alexander vocare ad successionem, extraneum in gradu non successibili, & sic incapacem, alterum verò, quod id facere potuisset etiam ad exclusionem filiarum, quando temporæ deferendæ successionis supervixisset, cum tamen hoc ultimum petatum non legatur, & multò minus concessum.

Replicat conventus, sufficere se in precibus exposuisse habere filiam D. Corneliam, quæ ab ipso dotata renunciaverat; & licet rectè inveniendi id specificè, & expressè petatum videri non possit, cum id necessarium fuerit exprimere, ad finem obtinendi primum caput, juxta consuetam clausulam, *39 d. modo debeat successores*, ut ex indè appareat, non fuisse hoc expressum ad alium finem, quam obtinendi primum caput habilitandi, scilicet inhabilem, & maxime, cum in verbis dispositivis tam supplicantis, quam concedentis, nec verbum quidem de secundo capite, quinimò adjecta fuit in fine expressa reservatio juris tertii, quæ ad nullius alterius beneficium verificari potest, nisi pro legitimo successore, qui superstes esset, tempore delatæ successionis. Sit tamen vera, *citra tamen veri præjudicium*, hæc partis intelligentia, quod fuerit ex his verbis expressè petita facultas excludendi filiam, quia dotata renunciaverat, ex hoc sequitur, quod si renunciatio prædicta fuit ex duplici defectu nulla, dispensatio Regis super illa fundata, quæ ab initio, vel ex post facto evanuit, vel subreptitia, & innixa falsæ, causæ expressè ab impetrante, sine qua Rex non concessisset, vel durius annuisset, consequens est, ut nulla sit iudicanda, ut optime, & latè per *Frecciam de feudis lib. 2. questio. 26.* per totum, præsertim *in fin. car. 212. & 213.* renunciationem autem, quam facit filia, dum à patre dotatur, renunciando successioni feudorum deferendæ post mortem patris, esse omnino nullam sine assensu, docuit post antiquos in terminis *Minados* in *repet. consil. ut, in aliquibus in octavo notabili*, post *num. 10.* ibi; *sed renunciaciones, quæ solent fieri, respiciant omnem casum successionis, ita quod potest comprehendere casus, in quo renunciatio operatur effectum in favorem alterius, qui non est proximè successurus, vel etiam in favorem ipsius fratris, quando non esset proximè successurus, ut puta, quia soror liberos suscepisset, tempore evenientis casus hæc Minados,*

40 *stion. 26.* per totum, præsertim *in fin. car. 212. & 213.* renunciationem autem, quam facit filia, dum à patre dotatur, renunciando successioni feudorum deferendæ post mortem patris, esse omnino nullam sine assensu, docuit post antiquos in terminis *Minados* in *repet. consil. ut, in aliquibus in octavo notabili*, post *num. 10.* ibi; *sed renunciaciones, quæ solent fieri, respiciant omnem casum successionis, ita quod potest comprehendere casus, in quo renunciatio operatur effectum in favorem alterius, qui non est proximè successurus, vel etiam in favorem ipsius fratris, quando non esset proximè successurus, ut puta, quia soror liberos suscepisset, tempore evenientis casus hæc Minados,*

Utrumque autem concurrens in casu nostro, quia D. Alexander pater recepit renunciationem ad hunc propriè effectum, ut institueret: nedum non proximè successurum, comprehensum, tamen in investitura, de quo loquitur *Minados*, sed prorsus in successibilem, & incapacem, de quo in facto constat ex confessione D. Alexandri, dum in precibus exposuit, *que ha renunciado ex muy ampla, y valida forma a beneficio del suplicante, que pueda disponer de todos sus bienes, y particularmente feudales à su libre albidria, y voluntad.* Et in parte dispositiva Rex se fundavit super hoc facto, ibi, *nos autem assensu, &c. & in primis, renunciacione facta, ut offeritur per dictam filiam suam juris, & actionis, in bonis paternis sibi competentis, tamquam heredi legitime ipsius Marchionis, &c.* & sic recepit Marchio renunciationem à filia, ut disponeret in extraneos, prout disposuit, & amplius evenit, quod consideravit *Minad.* tempore evenientis casus, scilicet mortis D. Alexandri, suscepisse D. Corneliam filios, qui fuissent proximiores ipsius quocumque, etiam conjuncto, cum ipsa refutasset, quinimò prædecessit ipsa patri, superstitibus filiis venientibus ex propria persona, qui casus est longè fortior, & sic *Minados* decidit in puncto, renunciationem in præsentis casu factam, esse nullam sine assensu, doctrinam autem *Minadoi* fundari in solidissimis juris principiis, apparet ex eo, quod cum filia, dote recepta, renunciat patri viventi successionem deferendam, de necessitate renunciatio non importat simplicem abstentionem, sive abdicationem, sed sapit necessariè successionem, & partis legitimæ, anticipatam perceptionem, *D. Reg. Rovitus consil. 46. num. 16.* & ideo importat necessariè jurium translationem, cessionem, & donationem, ut infinitis, probat *C. de Anna consil. 45. & num. 35. vers. & in primis*, ubi *num. 55. & sequentibus* hoc fundat decem mediis, & infert *n. 62.* ex hoc necessarium esse assensum, juxta doctrinam *Minadoi*, & *n. 68.* resolvit contrarium, & dicit communem, & ita iudicatum in causa *Beatricis Pignatellæ*, pro qua obtinuit, *Dominus meus socer Camillus de Medicis consil. 35. ex num. 15. ad finem* comprobans doctrinam *Minad.* ex veris juris principiis, & *n. 34.* fundat, nunquam renunciationem hæreditatis deferendæ, valere posse absque assensu, cum semper habeat tacitam conditionem annexam, si hæreditas scilicet deferatur, & ob id, velut conditionalis, non potest sustineri, uti simplex, & pura, juxta notata in *c. 1. §. & si libellum, de alienatione feudi paterni*; fuit etiam ex alio virtus dictæ renunciationis annullata ex post facto, siquidem cum ipsa, velut conditionalis censeatur collata in tempus mortis patris, quo tempore purificatur conditio, juxta notata in *l. qui superstitis, ff. de acquirenda hæred. Dominus meus Capicius dec. 159. n. 14.* quem citat *Dominus meus socer consil. 98. n. 15. & 16.* & in puncto doctiss. *Dominus Rovitus c. 46. n. 32.*

Cum ante mortem D. Alexandri prædecesserit D. Cornelia superstitibus D. Francisco, quem tuemur, & aliis filiis, renunciatio omnino evanuit, ac si nunquam facta fuisset, adeo ut D. Francisco primogenitus venerit ex propria persona ad feudorum avi successionem, quamvis fuerit hæres matris suæ, ut ex communi, & magis communi, & pluries iudicatum, & inconculsè servatum, testantur *D. de Francis dec. 67. ex n. 7. ad finem, Regens de Ponte consil. 40. num. 6. doctiss. Dominus Georgius allegat. 30. num. 33.*

num. 33. usque ad num. 43. *Morotius consil. 22. in primo dubio, Consiliar. de Anno consil. 92. numer. 43. Peregr. de fideicommiss. artic. 52. numer. 93. car. mihi 308.*

Ex quo sequitur, quod si D. Franciscus venit ex propria persona, ipse erit ille tertius, cujus jura voluit justissimus Rex reservare in dicta dispensatione, in clausula de per se principaliter adjecta, non in executivis; videns enim Rex, supplicentem fecisse mentionem de D. Cornelia filia, & quod ipsa renuntiaverat in valida forma, voluit, ipsius, & suorum descendendum jura reservare, quatenus sibi, vel filiiis, renuntiatio non obesset, & ex propria persona, ut tertius veniret, qui casus proprie accidit, unde resoluta renuntiatione, quæ fuit unicum fundamentum dispensationis, etiam juxta adversarii intelligentiam, omnino dispensatio inanis, & inefficax redditur.

Tertia Conclusio.

46 **D**ispensationem, non solum ipso jure nullam ex defectu executionis, & registrationis in tempore non factæ ex *Pragmatica* cum clausula decreti annullativa, quæ ipso jure irritat quoscunque assensus, & privilegia, quæ censentur concessa suspensivè, & demum lapsa tempore, resoluuntur, & redeunt ad sua principia attractiva, quæ totum annihilat, ut ex *Bald.* & aliis ultra loca citata fundat *D. Reg. de Ponte de assens. Regis, §. 9. n. 3. & 4. post*

47 *Dominum meum Capycium decis. 9.* ubi quod clausulæ decreti irritantis à superiori adjectæ, tanta est vis, ut nec etiam de consensu ambarum partium renuntiari possit, & quod liget etiam ignorantes, aded ut dispositio reddatur nulla, etiam si pars non alleget, & sic non est necessarium, ut pars revocet actum, quod latius prosequitur *D. Petr.* ibi in ultima additione, quæ honorificè, & merito ad hoc citat *D. Rovitus in Pragmat. 20. de feud. n. 2.* & decem effectus hujus clausulæ irritantis, omnes ad casum præsentem accommodatos, congerit *Alex. Barbosa de clausulis, cap. 12.* verum, esto citrà tamen veri, præjudicium, quod non annullaret actum ipso jure sed quoad effectum, tamen hoc necessariò esset intelligendum, quando solemnitas adhiberetur post annum tempore habili, juxta partis intelligentiam.

Sed hic fiunt testamentum, & codicilli vigore dispensationis sub die 13 Junii 1622. & demum post factum testamentum, & codicillos, subsequitur memoriale cum decretatione pro registro Regiæ Cancellariæ, & fit ipsa registratio die 14. ejusdem mensis; unde dispositio præcedens facta vigore dispensationis, quæ eo tempore non erat undique completa cum necessaria solemnitate, non potest convalescere, *Surdus dec. 278. nu. 30. Marcobrun. optimè conf. 51. num. 48.*

Nec potuisset ex nova voluntate supervenienti, post completum actum registrationis dicto die 14. convalidari, nisi ex nova voluntate solemniter, cum eadem solemnitate coràm septem testibus, siquidem, nova voluntas solemniter fuit necessaria, sed defectus provenit ex inhabilitate testantis, vel instituti ut est in casu nostro, ubi nec testator poterat disponere, nec institutus erat capax absque dispensatione, ex doctrina clarissima *Bart. in l. 1. §. sed si filius familias, ff. de leg. 2. & in l. filio, n. 35. ff. de injusto, rupt.* & sic etiam concederemus solemnitatem esse effectivam, non autem formalem, quod penitus negamus,

adhuc dispositio facta ante solemnitatem adhibitam, subsistere non posset, addo nunc *Dom. Præsidentem Amatam conf. 69.* & quod dispensationes, & 51 decretationes memorialium. quæ fiunt, absque causæ cognitione, nulla præcedente informatione contra dispositionem legum, & Pragmaticarum, sint nullæ, & invalidæ, & Principem præsumi in illis circumventum, idem *de Ponte de diversis provis. §. multoties petunt num. 11. & 12. & num. 19.* quod actum jam irritatum subsequens dispensatio non confirmat, neque prodesse possit, idem *de Ponte consil. 1. num. 50. in 1.*

S U M M A R I U M.

- 1 **D**ispensatio omnia expressè continere debet, quæ ob stare possunt, idque specificè, & expressè num. 2.
- 3 Dispensatio Regis, ut ulterior agnatus in feudo hereditario admittatur, stante renuntiatione filia, redditur nulla, ut subreptitia innixa falsa causa, si renuntiatio non ad sit, vel non est legitime facta præsertim, si Rex dispensando se fundat in illa n. 5.
- 4 Renuntiatio facta per filiam patri tempore donationis successioni feudoram deferenda nulla est sine assensu, & n. 7. & 8.
- 6 Filia, quæ dote recepta, renuntiat patri, non solum se abstinere, & sic renuntiatio importat abstentionem, sed importat juris translationem.
- 9 Renuntiatio successioni deferenda, tacitam continet conditionem, si successio deferatur, & sic nisi conditionalis, non substinetur ut simplex refutatio.
- 10 Renuntiatio prædicta censetur collata in tempus incertum paternæ mortis, cum viventis nulla sit hereditas.
- 11 Filius renuntiantis, matre decedente, ante quàm successio deferatur, potest succedere ex propria persona licet sit hæres matris renuntiantis de comm. & magis comm. & ita pluries judicatum num. 12.
- 13 Testamentum, vel dispositio, quibus testator vocavit agnatum ulteriorem, excluso proximiori nulliter facta, non potest reconvalescere ex supervenienti registratione necessaria pro convalidatione prædictæ dispensationis, cujus vigore erat faciendum testamentum.
- 14 Testator etiam ex nova voluntate supervenienti non potest facere, ut reconvalescat testamentum nullum ex inhabilitate testantis, vel instituti, nisi coràm septem testibus.

A R G U M E N T U M.

Roboratur motivum, de quo in præcedenti controversia agitur in dispensatione specificè exprimentam esse omnia obstantia, nec sufficere mentionem facere de renuntiatione facta per filiam tempore donationis, dum ipsa renuntiatio erat nulla ex defectu assensus, sicut testamentum factum vigore dispensationis nullæ, ex supervenienti solemnitate reconvalescere non potuit.

Pro eodem.

CONTROVERSIA XVI.

Confirmatio motiū, de quo in priori controversia, dispensationem obtemptam a D. Alexandro de Montibus prodesse non posse D. Vincentio hæredi instituto; siquidem duo expressè continere debeat dispensatio. Primum, quod posset D. Alexander vocare ad successionem extraneum in gradu non successibili, & sic incapacem, alterum verò, quod id facere potuisset etiam ad exclusionem filiarum, quando tempore deferendæ successionis illa potuisset: cum tamen hoc ultimum petiit non legatur, & multò minus concessum.

Replicat adversarius, se in precibus exposuisse habere filiam D. Corneliam, quæ ab ipso dotata renunciaverat, *en miy ampla, y valida forma, &c.* ex quo infert sufficienter expressisse, se velle vocare ulteriorem agnatum ad propriæ filiarum exclusionem.

Et licet rectè intuenti, id specificè expressè petiit videri non possit, cum necessarium fuerit exprimere se habere filiam, & sic legitimam successorem, quia alioquin Rex non concessisset posse ulteriorem agnatum vocare, & sic cum fuerit id necessarium exprimere ad finem obtinendū primum caput, juxta consuetam clausulam, *dummodo habeat successores, &c.* non exinde infertur fuisse hoc expressum ad alium finem, quam obtinendū primum caput, & maximè, cum in verbis dispositivis tam supplicantis, quam concedentis, nec verbum, quidem de secundo capite quoniam adjecta fuit expressa reservatio juris tertii, quæ in nullo alio verificari potest, nisi in legitimo successore.

Sit tamen vera hæc partis intelligentia, citrà tamen veri præjudicium quod fuerit ex his verbis expressè petita facultas excludendæ filiam, quia dotata renunciaverat; ex hoc sequitur, quod si renunciatio prædicta fuit ex duplici defectu nulla, dispensatio Regis fundata super renunciatione nulla ab initio, vel quæ ex post facto evanuit, vel subreptitia, & innixa falsæ causæ expressæ ab impetrante, sine qua Rex non concessisset, vel durius annuisset, consequens est, ut nulla sit iudicanda: renunciationem autem, quam facit filia, dum à patre dotatur, renunciando successioni feudorum deferendæ post mortem patris, esse omnino nullam sine assensu, quem certum est hic non fuisse adhibitum, docuit post antiquos in terminis propriè nostris *Minad. in repet. Constis. in aliquibus, in 8. notab. post num. 10. ibi, sed renunciationses, quæ solent fieri, respiciunt omnem casum successionis, ita quod potest comprehendendi casus, in quo renunciatio operatur effectum in favorem alterius, qui non est proximè successurus, vel etiam in favorem ipsius fratris, quando non esset proximè successus, ut puta quia soror liberos suscepisset tempore evenientis casus, hæc Minad.* utrumque autem concurrat in casu nostro: quia D. Alexander pater recepit renunciationem adhuc propriè effectum, ut institueret, nedum non proximè successurum comprehensum tamen in investitura de quo loquitur *Minad.* sed prorsus insuccessibilem, & incapacem, & hoc in facto constat ex assertionem ipsius D. Alexandri, dum in precibus expo-

suit, *Que hà renuciando en miy ampla, y valida forma à beneficio del supplicante, que pueda disponer de todos sus bienes, y particularmente feudales a su libre albedrío, y voluntad.*

5 Et in parte dispositiva Rex se fundavit super hoc facto, ibi, *nos autem attentis, &c.* & in primis renunciatione facta, ut asseritur per dictam filiam suam, juris, & actionis in bonis paternis sibi competentis, tanquam hæredi legitimæ ipsius Marchionis &c. & sic recepit Marchio renunciationem a filia, ut disponeret in extraneos, prout disposuit. Et amplius evenit, quod consideravit *Minad.* quod tempore evenientis casus, scilicet mortis D. Alexandri, susceperat D. Cornelia filios, qui fuissent proximiores D. Cornelie, cuicumque etiam conjuncto, cui ipsa refutasset, quinimò prædecessit ipsa parti superstitibus filiis venientibus ex propria persona, qui casus est longè fortior, ut infra & sic *Minad.* decidit in puncto casum pro nobis, hujusmodi renunciationem nullam esse sine assensu. Quomodo igitur sustineri potest dispensatio fundata per Regem in renunciatione, quam asseruit D. Alexander se habere in forma valida, & reperta est in forma omnino nulla, & penitus invalida. Quod autem doctrina *Minad.* fundetur in solidissimis juris principiis, apparet ex eo, quod cum filia dote recepta a patre renunciat in manibus patris viventis, successioni paternæ deferendæ, de necessitate non importat simplicem abstentionem, sive abdicatorem, sed cum sapiat successorem, & partis legitimæ perceptionem, quia dotatio est anticipata successio *D. Rovitus conf. 46. num. 16.* idem de necessitate importat jurium translationem, cessionem, & donationem, ut infinitis author. probat *Conf. de Anna conf. 45. ex n. 35. vers. & in primis, cum seq. & præsertim num. 55. & seq.* ubi hoc probat decem mediis, & refert *num. 62.* quod ex hoc omnino necessarius est assensus, juxta doctrinam *Minad.* in prædicto loco ubi *num. 62.* resolvendo controversiam, dicit hanc esse comm. & ita iudicatum in causa Beatricis Pignatellæ, pro qua opt. me. ex juris principiis per veros terminos ante *Fab. de Anna* allegavit, & obtinuit *Dominus Socer inter oratores nostri temporis maximus Camill. de Medicis* in suo *conf. 35. ex num. 15. ad fin.* ubi comprobatur doctrinam *Minad.* & *n. 34.* fundat, quod nunquam renuntiatio hæreditatis deferendæ valere possit sine assensu, cum non possit esse simplex, & pura, sed semper necessariò sit subintelligenda conditio, si hæreditas deferatur, unde cum sit conditionalis, sive conventionalis, est impossibile, ipsam sustineri uti simplicem refutationem, quæ non aliter valere potest, nisi sit absolute simplex, & pura, juxta not. in *cap. 1. §. & si libellum de alien. feudi pater. cum simil.* fuit etiam virtus d. renunciationis ex alio annullata ex post facto, siquidem, cum ipsa, velut conditionalis censeatur collata in tempore mortis patris, quo tempore purificatur conditio, cum vivente patre, renuntiatio non potuerit sortiri effectum, ex quo nullum jus sibi competere poterat, ut not. in *l. qui superstitis, ff. de aeq. hered. Dominus meus Capyc. decis. 159. n. 14.* quem citat *Dominus meus Socer. conf. 98. n. 5. & 16.* & in puncto doctiss. *Regens Rovitus conf. 46. n. 32.* cum ante mortem D. Alexandri prædecesserit D. Cornelia, superstitibus D. Francisco Porotonobilis, quem tuemur, & aliis filiis, renuntiatio omnino evanuit, ac si nunquam facta fuisset aded ut D. Franciscus primogenitus venerit ex propria persona ad feu-

ad feudorum avi successionem, quamvis fuerit hæres matris suæ, ut de comm. & magis comm. & plures iudicatum, & inconcusse servatum, testatur D. de Franch. decis. 67. ex n. 7. ad fin. Reg. de Ponte consil. 40. num. 6. Cons. de Georg. allegat. 30. num. 33. & allegat. 23. post num. 43. Morot. resp. 22. in primo dubio Cons. de Anna cons. 92. num. 43. Unde annullata, & resoluta virtute renunciationis, quæ fuit fundamentum dispositionis juxta adversarii sensum, omnino dispensatio corrumpere debet. Ultimo testamentum est factum die 13. Julii 1622. tempore, quo prima concessio dispensationis testandi in ulteriorem agnatum facta per S. Majestatem, erat jam expirata, & resoluta, siquidem dispensatio concessa Neapoli pro faciendo registro, & registratio subsequens, quibus erat convalidanda prima, & originalis Regis dispensatio, subsequuta sunt die 14. ejusdem, unde testamentum præcedens nulliter factum nullo modo potuit ex solemnitate supervenienti reconvalescere *Surd. decis. 278. n. 30. Marobr. cons. 51. num. 48.*

Nec etiam, si nova voluntas supervenisset, quæ non esset solemniter coram septem testibus, adhuc esset nullum, quando, ex inhabilitate testantis, vel instituti dispositio fieri non potuit *Bart. in l. 1. §. sed si filius familias ff. de leg. 3. & in l. filio n. 35. ff. de injusto rapto*, unde, & si concesserimus solemnitatem esse effectivam, non autem essentialem, quod negamus, dum testamentum est factum ante adhibitam solemnitatem reconvalescere non potest.

S U M M A R I U M.

- 1 Caroli V. Constitutio recensetur circa privilegia à Regia Curia obtenta, & infra annum Prorege non presentata.
- 2 Eiusdem Pragmat. optimus interpretes sunt D. Regens Ponte in locis hic citatis.
- 3 Commemorata sanctionis Imperialis verba describuntur.
- 4 Literæ exequutoriales eisdem privilegiis post annum à Prorege impetrata omnimodè nullitatis vitio laborant, & de ratione, num. sequentibus juncto num. 39.
- 5 Dispositio qualibet ad certum restricta tempus, ulterius non progreditur idque multis illustratur similibus, & n. seqq.
- 6 Permissio temporalis, prohibitionem includit post tempus permissam.
- 7 Affirmativa coarctata ad certum tempus, eo elapso inducit negativam.
- 8 Privilegium interdum est temporale, & post illud tempus expirat, idque ampliatur.
- 9 Mora purgatio excluditur propter temporis limitationem à lege, vel Statuto factam, seu præscriptam.
- 10 Jus omne remittere, seu renunciare censetur, qui non exequitur id, quod in tempore omnino debet adimplere.
- 11 Temporis lapsus, & renunciatio pari passu ambulat, seu æquiparantur.
- 12 Renunciatio tacita quandoque plusquam expressa operatur.
- 13 Temporis limitati à lege, vel statuto, vel ab homine plures sunt effectus, & num. sequen. ubi nec de libertate curatur.
- 15 Solemnitas est duplex, una ante actum altera post actum adhibenda, & inter utramque magnum intercedit discrimen, quod interdum cessat, ut in-

frà num. 21.

- 16 Bart. traditio in l. univerla, num. 7. C. de precib. Imper. offic. circa testamenti insinuationem, quo pacto intelligenda.
- 17 Temporis præfinitio formam importat, qua neglecta, statim nullitas actus inducitur, & n. 34.
- 18 Contrahentes possunt recedere à contractu, non obstante juramento, non autem à forma per legem præscripta.
- 19 Substantia variatur etiam ex tempore.
- 20 Extensio de tempore ad tempus, cessat etiam in favorabilibus.
- 21 Forma à statuto, quando indacta dicatur.
- 22 Tempus, quodcumque à statuto requisitum, est peremptorium.
- 23 Verbum statuere, est novi juris inductivum.
- 24 Anni prædicti tempus, computatur à die data eorundem privilegiorum, sicque continuum est, & currit de momento ad momentum.
- 25 Super eodem articulo actus nulli, vel validi obspretam solemnitatem à statuto requisitam, alia Bald. Jure Consulti pariter, ac philosophi eminentissimi, affertur traditio, quæ uti notabilis, & vera recipitur, & commendatur.
- 26 Pragmaticæ ponderatio in illis verbis, intra dictum tempus.
- 27 Participii, Gerundii, ac relativi, qui, quæ, quod, vis, atque natura.
- 28 Verba hæc nullius momenti, quid importent.
- 29 Universalis negativa plus negat, quàm universalis affirmativa affirmat.
- 30 Verba quadam recensentur, formam inducentia, quæ nõ potest per equipollens adimpleri, & n. 39.
- 31 Geminatio vis, atque effectus.
- 32 Verba futuri temporis in quo differant à verbis presentis temporis; verbi, declaramus, natura.
- 33 Clausula, ex nunc, pro tunc, cuius sit virtutis.
- 35 Principis indignationem incurvens, qua pena plecti possit.
- 36 Actus nullitas insurgit ultra pœnam à statuto inflictam alicui facta, & de ratione.
- 37 Verba privativa potentie, & potestatis, cuius sint effectus.
- 38 Verbum præcisum est dictio, omnino, cuius vis, atque natura expenditur.
- 39 Actus corrumpit spreta forma etiam in minimo, idque obtinet etiam in causis piis, & favorabilibus, & de ratione.
- 40 Clausula, citrà præjudicium jurium filci, & patrum quid importet.
- 41 Successorem legitimum interdum contineri tertii appellatione, non est novum, nec extraneum.
- 42 Pragmatica prædicta dispensatio à solo Rege obtinenda, cuius secunda jussio vulgo dicitur, le sopracarte.
- 43 Doctore attestanti de consuetudine adversus legem scriptam vigente extrà terram, quam inhabitat, non creditur, sed de proprii domicilii consuetudine testimonium ferenti, fides adhibetur, præsertim si is sit Doctor insignis n. 46.
- 44 Styli vis regulariter est magna, quæ interdum cessat, ut hic, & n. 48.
- 45 Consuetudo juri communi præjudicialis, ut inducatur, plura de necessitate exiguntur, quæ ex ordine hic recensentur.
- 47 Statutum usu non fuisse receptum, alleganti incumbit onus plenè probandi.
- 49 Vicarii generalis potestas interdum limitata.

- 50 *Inferioris potestas, quando cesset, & numq. ampliativè, ut nec suffragetur consuetudo, & 54. & 56.*
 51. *Proregis potestas, in quibus præ cæteris restringatur.*
 53 *Voluntas non attenditur, quando potestas deficit.*
 55 *Superioris aditus, vel jurisdictio, restringi, vel tolli non potest.*
 57 *Inferiori nequaquam licet tollere legem superioris.*
 58 *Nec legato dispensare adversus Concilium, aut Statuta Papalia, nisi specificè hoc sit datum sibi in mandato.*
 59 *Dictio, inviolabiliter, tollit facultatem dispensandi.*
 60 *Dictio, omninò, eadem est natura.*

A R G U M E N T U M.

In eadem materia solemnitate requisitæ pro forma substantiali, ut investituræ privilegia, concessionis, & rescripta omnia, quæ ab ipsa Regia Curia promanant infra anni spatium, executioni demandentur per supremum Collaterale Consil. Neapol. aded ut illius omisso reddat hanc nullitatem insanabilem, quæ nullo remedio reparari possit, nisi ab ipsomet Rege concedendo, ut vulgò dicitur, *le sopracarte*, de diversis solemnitatum speciebus, & præcipuè, quæ dicantur substantiales, & formam inducant de efficacia nullitatis insurgentis ex lapsu temporis, & pænæ adjectione, & omissione styli, de clausula irritanti, universali negativa, vigeminationis, & potestate vicarii, & reservatis Principi, utiliter agitur.

Pro eodem in eadem causa.

CONTROVERSIA XVII.

E O calamitas præsentis temporis pervenit, ut contra expressa, & clarissima verba *Imperialis Constitut. Caroli V. Cesaris immortal. memoriæ*, qui, dilucida sanctione, irritavit omnia, & quæcunque privilegia, & scripturas à Curia Regis nostri invictissimi emanatas, quæ infra certum anni spatium tempus præfixum, non fuerint Viceregi præsentata, & ab eo executioni demandata, prætenditur hodiè, privilegium dispensationis obtemptum per D. Alexandrum de Montibus circa suorum feudorum successionem, nullo modo infra præfixum tempus, nec executioni demandatum, nec etiam in Regia Camera registratum, & sic obstante duplici defectu, valere.

Nec erubescunt adversarii allegare, constitutionem prædictam non continere casum, ubi privilegium fuerit post annum ex dispensatione executioni demandatum: idque Proregem, & Collaterale Consilium Neapolitanum facere potuisse, & sustineri dispensationem ex stylo Cancellariæ, & alia quoque effundunt, quæ aliàs, prisco tempore, fuerunt allegata: sed quæ aded inania visa semper fuerunt, ut etiam autoritate rerum pluries judicatarum, rejecta, & explosa, aded ut ad instar allegantium leges abrogatas, nedum reiciendi, sed mulctandi sint pro calliditate adversarii, saltim causæ amissione, & licet Pragmatica prædicta sit optimè in proposito pro nobis explanata per D. Reg. de Ponte in suis consilio 3. à num. 16. ad 32. & consilio 5. num. 32. ad 65. libro primo, qui ita refert judicatum, & in terminis Pragmaticam prædictam, tametsi requirat solemnitatem adhibendam post actum, jam in esse deductum, tamen illius omissionem, statuto tempore importare nullitatem actus, nedum quoad effectum, sed etiam ipso jure, aded ut nullo reme-

dio reparari, nec reintegrari possit actus resolutus, & funditus extinctus.

Ut tamen omnis nebula cesset. Primò fundabimus pragmaticam expressissimè decidere præsentem casum, ut nullo modo executioni post annum fieri possit, ipsamque expressè, & dilucidè inducere nullitatem actus, nedum ab effectu, sed ipso jure ex pluribus, ita ut, neque ex ullo stylo præsentim inferioris, etiamsi aliquis adesset, ut verè non adest, actus extinctus reviviscere possit, nisi solus Rex de novo dispensasset, cum secunda jussione, vulgò dictæ, *le sopracarte*, qui verus est stylus, & ita semper judicatum, nec unquam contrarium admittum. Et quoad primum verba *Pragmatica* fideliter refert *Regens de Ponte d. conf. 3. post num. 16.*
 3 Quibus clarissimè deciditur, ut post annum nullo modo, aut quæsito colore possint concedi litteræ executionales a Prorege, siquidem ea est vis, & natura dispositionis cujuscunque ad tempus limitatæ, ut non extendi possit ultra tempus præfixum, l. *Imperator, ff. de postul. l. 4. ff. de servitut. l. si ita quis, ff. de vulg. & pupill. l. statu liber. §. sicibus, ff. de leg. 2. l. Pater filiam 36. §. fundam, ff. de legat. 3. l. si minor, ff. de verb. oblig. l. 1. & 2. C. de iis, qui in exilium dati, vel ordine moti sunt lib. 10. cap. præsentium, de cler. percussor. cum concord. per Dec. consil. 61. & protinus in fine, Paris. conf. 25. num. 13. & 14. in secundo, Proi. conf. 61. n. 14. & infinitos congerit *Tiraquell. de retract. convent. §. 1. glos. 2. ex nu. 46.*
 6 ubi latissimè probatur, permissum infra certum tempus ceteri postea omninò prohiberem, & nu.
 7 47. reddit rationem ex *Bald.* quod affirmativa limitata ad tempus, inducit negationem post illud, subdens, illum, qui errat in calculo, debere sibi, imitare si tempus labatur, quia post remedium frustra intentare, & loquitur in tempore præfixo à statuto pro validitate, & efficacia privilegii, ut finito tempore privilegium omninò expiret, idque fieri probat ipso jure, ita ut, nec etiam favore libertatis, tempus constitutum ad aliquod faciendum protrahi possit ex *text. in l. T. b. §. intra tempora ff. de fidei-comm. liber. & in l. sicibus, §. Titius ff. de stat. lib. & id, in universum, & omni casu procedere probat n. 48. in fin. & alii DD. dicunt, quod cum à lege, vel statuto, tempus statuitur, non admittatur quis ad purgandam moram, etiamsi id in lege, vel statuto adjectum non fuerit l. *ultima, ff. de decr. ab ord. faciend.*
 9 & l. *hoc commissa C. de adulter. ut ex Innoc. Alberic. Bald. Angel. Panor. Card. Anchar. Imol. Alexand. Guid. Pap. Felyn. Socin. Afflict.* & aliis innumeris probat dem *Tiraquell.* loquens de termino præfixo à lege, & fortius à statuto de *tract. conf. §. 3. gloss. 4. num. 2. & seq.* utrobique probat, omittentem observare id quod in tempore faciendum erat, censeri jus omne remittere, sive renunciare; quinimò temporis ipsius lapsum habere vim renunciationis, paria enim sunt, quem excludi tempore, vel renunciatione l. *bonorum, ff. rem rat. bab. & in d. 2. re-tractu, §. 1. num. 51. & 52.* illud addit, magis nocere hanc tacitam renunciationem, quæ inducitur ex lapsu temporis propter legis autoritatem, quam expressam, quod latius prosequitur idem *Tiraquell.* post l. *connub. gloss. 7. verbo ex express. ex num. 75.*
 Tantaque est vis, & potentia temporis limitati adjecti in lege, vel statuto requirētis, ut quid fiat infra certum tempus, ut illius virtus, & efficacia non proveniat ex vi argumenti à contrario sensu, sed expressè ab ipsamet lege, vel statuto, & verbis ipsius & ut**

& ut ipsius fermone limitati, in sensu scilicet directo non contrario, & ob id, hæc interpretatio admittitur etiam in statutis, atque etiam adversus jus commune & ad ipsius correctionem *Bald.* in *l. observare, §. proficisci, in 3. quæst. n. 5. ff. de offic. Praecon.* extollit hoc latissime exornans, idem *Tiraq.* in *d. 2. retract. §. 1. gloss. 2. n. 49. vers. & hæc quidem omnia, Menoch.* in puncto *consil. 151. n. 46. & 48. lib. 2.*

Et ex recentioribus, ultra congestos per *Tiraq.* *Surd. cons. 294. ex n. 5. & 6.* ubi cumulat *Roland. Cephal. Beccium,* & cæteros moderatores *lib. 2. & exemplis, comprobat, idem Surd. deci. 75. ex n. 1. ad 7. deci. 207. n. 17. & 244. num. 11.* Idque procedere generaliter tam in statutis, quam in privilegiis, in contractibus, & conventionibus quibuscunque, & in ultimis voluntatibus, & termino ad aliquid adimplendum concessio per testatorem, in decreto, vel sententia Judicis, & in omni proferus dispositione probat latius discuerendo *Carrotius decis. sex casu 76.* & cum his eruditissime convenit *Sylvest. Aldobran. Pontificia prolis genitor, cons. 17. numer. 3. & 11. Afflict. Alban. Soccin. jun. Mantica, Menoch. Decian. Vasquez Seraphin. Cardinal. Tuscus, Peregrinus Loander Galganetius,* & alii quorum dicta logna serie recensendo comprobat alter *Hisp. Castill. 4. tomo de conjectur. & interpr. ubi volans. cap. 25. ex numero 12. ubi num. 14.* affirmat generaliter id accipiendum in quacunque dispositione, in qua certum, & taxatum tempus statuitur ad aliquid faciendum, ut lapsio tempore, dispositio fit nulla, & excludatur privilegiatus à beneficio sibi concessio, etiam si ageretur de libertate, & iterum *cap. 26. ex n. 11. vers. tempus neque,* ubi addit *Covarr. Ludov. Molina. Castell. Gregor. Lopez, Tellum Matthiens. Sarmient. & Mieres,* & tandem latissime *c. 45. ex n. 25. ad finem,* & cum his noviss. *Gratian. discept. leg. 3. cap. 26. num. 10.* & in literis, & rescriptis Principum, ut iustum uno tempore fieri, vel una die, ad alteram non producat in term. *Roman. jun. cons. 33. post n. 15. & vers. & permissam lib. 1. ubi n. 16. & seq. pulchras reddit rationes decedentes casum nostrum, quia limitati temporis tanta est vis, ut eo lapsio, contrariam inducat dispositionem, ut ex Bald. Angelo, & Sardo refert. Ciurb. decis. 9. num. 3.*

15 Nec obstat, quod solennitas requisita post actum in esse deductum, sive formatum non annullat actum ipso jure, sed tantum quoad effectum, ex vulg. doctrin. *Gloss. ubi Bart. in l. univ. C. de precio Imper. offer licet aliud sit in solennitate, quæ debet intervenire in ipso actu à principio, quam distinguit dicit Jaf. ibidem n. 8. sequi totum mundum; siquidem hæc distinctio in primo scilicet capite non procedit. ubi lex, vel statutum exigit solennitatem, licet post actum cum certi tamen, & limitati temporis præfinitione, sive taxatione, ut præmissa disputatione doctissime resolvit *Angel.* in suo solemn. *cons. 36.* pro decisione quæstorum, ubi postquam in principio, usque ad n. 3. vers. secund. præmissio, declaravit plena manu terminorum distinct. in fin. ante num. 5. vers. sic. & redeundo, hoc docuit distinguendo sex tempora, & in specie declarat dicta *Bart.* in *dict. leg. univ. versa num. 7. vers. item hoc statutum,* qui in exemplo statuti, quod testamentum debeat insinuari certis mensibus, alias non valeat, videbatur contrarium innuere, ut intelligi debeat *Bart.* exemplum, ante scilicet moram completam ex lapsio temporis præfixi, dum est in suspensio, secus verò post la-*

psium temporis. cuius *Angel.* decisio, & intelligentia ad doctrinam *Bart.* nedum est verissima, sed necessaria, quia alioquin contradiceret concordiam omnium *DD.* sententiæ dicentium, tempus constitutionis, vel 17 statuti importare formam, aded ut si non observetur, censi in forma peccatum, & ided actus indistincte redditur nullus, ut ex *l. scire etiam oportet, §. consequens, ibi, non aliter audietur, quam si observaveris, constitutionis tempus. ff. de excusat. tutor.* probat in specie *Bald.* in *ant. hor. qua supplicatio in fin. in 2. notab. C. de precib. Imper. offer. & in l. omnes Populi, post n. 26. vers. item nota;* subjicit hæc verba, *item nota, quod à forma statuti non est recedendum,* ut in *l. constitutionibus in fin. ff. ad municip.* undè si statutum requirit tempus, & tu require tempus *l. Titius, ff. de milit. testam.* & in puncto statuti præcipientis, contractum registrari infra certum tempus, consuluit *Bald.* aded registrationem esse de forma, ut partes possunt à contractu recedere, non obstante juramento *cons. 411. casus talis est lib. 3.* plenissime *Felin.* in *cap. cum dilecta, de rescript.* post n. 6. ubi explicando materiam formæ, postquam in *vers. autem solennitas,* & in *vers. sextum signum,* retulit distinct. *Bart.* in *l. univ. & comm. inter solennitatem, quæ debet præcedere, & illam quæ potest subsequi, subdit in octavo signo, quod quando constitutio apponit tempus, qui non observat tempus, dicitur non observare formam, & multis comprobans extollit *Cotta* in *memoriali, verbo tempus constitutionis, vel statuti, cum in fin.* congestis à *Tiraquell.* in *primo retract. §. 3. gloss. 4. n. 3. & 4.**

19 Tempus enim inducit diversitatem in substantia *l. 1. §. si quis simpliciter ff. de verb. oblig. & aliud: est quid tali die fieri aliud alio, secundum Bart. in l. is qui reus, ff. de public. iud. & in l. denunt. offe, §. quid tamen, ff. de adu. & ob id in dispositione quantumvis favorabili, non fit extensio, ut nec de una die dictum, ad alteram producat, ut de litteris Regiis limitatè disponentibus pro biennio, alterius nullo modo extendi ex *Alciat. Capyc. Curt. jun. & aliis consulit Hyppol. Rimin. cons. 33. n. 16. 17. lib. 1.* optimè *Cistill. locis supra citatis, & in specie d. cap. 45. n. 38.* ubi addit *Decian. Tuscum, & Sardum.**

21 Secunda non procedit distinctio, an solennitas præcedere debeat, vel subsequi possit, ubi novè aliquid ad solennitatem actus per statutum inducitur, sicut fieri injungitur, præter, vel ultra dispositionem juris civilis ex hoc enim, quod statutum inducit, illud de novo, dicitur esse de forma, *Ancar. Soc. Cravett. & alii, quos citat Hyppol. Rimin. in repet. l. posthumus, nu. 634. C. de bonor. poss. ff. contra tab.* ubi purificat solennitatem, quæ requiritur tempore actus, aut per conditionem, si quicunque solennitati, quæ de novo introducta sit per statutum, ut pariter omnes 22 censeantur de forma, et essentia actus, et quod tempus quodcunque requisitum à statuto, sit peremptorium, ita ut si actus celebretur post tempus, sit ipse jure nullus, ex *Salic. Felin. Neviz. Pract. pap.* et aliis latissime probat *Cavalc. decis. 13. de judic. post num. 57. vers. quia tale tempus,* et maxime, cum in casu nostro, nedum constet de novo, vel aliter saltim, et sub diversa forma, introductam esse per hanc sanctionem privilegiorum, et scripturarum regalium à Curia emanatarum, exequutoriationem, et clarum est, et patet ex verbis constitut. ibi *censemus, statumus, & ordinamus,* quæ singula, si 23 cut novi juris inductiva, ut de verbo *statumus,* est *text. in elem. fin. ubi gloss. verb. statumus de rescript. cum*

- cum concord. tradit *Barbosa jan. de diction. in verbo, statuimus*, verum non simpliciter statuitur, ut obtineri debeant littere à Prorege intrà annum, sed amplius additur, *computandum à die datæ eorundem privilegiorum, &c.* & sic cum potuisset incipere cursus anni à die saltim, quod in Regnum deferri, & transmitti potuerunt scripturæ, dempto scilicet, tempore transmissionis necessario, & tamen noluit, sed ut curreret continuò à die datæ, ex hoc potissimè enixa colligitur voluntas Imperatoris, ut tempus esset continuum, & curreret de momento ad momentum, unde eo fortius, quo temporis adjectio est limitata, & restricta vehementius operatur actus nullitatem solemnitate in tempore non adhibita alioquin frustrà adiceretur, *computandum, &c.*
- 25 Tertio etiam solemnitas, quæ debet intervenire post actum, & debet conservare actum in esse productum, si non adhibeatur, reddit actum ipso jure nullum, si lex procedit ulterius annullando *Bald.* enim, qui suo ingenio sublimi melius omnibus loquutus est in hac materia usus terminis *Aristot. & Aver.* ut refert *Jas.* loco mox citando, is inquam *Bald.* in *leg. bi qui ad civilia* post numero 7. *vers. considera, C. de appell.* docuit, quod si lex dat formam actui facto, quæ forma debet conservare rem in esse, tunc, aut lex ultrà procedit annullando, & efficitur nullus ipso jure, aut non procedit ultrà annullando, sed dando dumtaxat modum annullandi, & tunc valet mero jure, nisi petatur, & hanc dicit esse theoreticam *Din.* sequitur *Jas.* in *dist. leg. universa*, & post numero 7. alibi *idem Bald.* unde cum Pragmatica ulterius expressè progrediatur annullando, non autem tradendo solum modum, & constat in *vers. privilegia, & provisiones, ex quibus intra dictum tempus* &c. sequitur, ut omnino fuerint, lapsu tempore prefixo, ipso jure nullæ, non autem annullandæ.
- 26 Ponderando primò, dum iterum repetit, *intra dictum tempus*, ut ostenderet vim totam consistere in limitatione temporis, ut scilicet illa sit causa annullandi.
- 27 Secundò, participia illa *intra annum computandum, & scripturæ obtinenda, ex quibus, &c.* & fortius repetitum participium restringit dispositionem quia resolvitur, ac si dixerit, *qui computabitur, & quæ obtinebantur*, unde sicut relativum sine copula restringit *leg. ea tamen adiectio, ff. de leg. 3.* cum concord. per *Surdum decif. 241. num. 4.* sicut de gerundio, quod importare necessitatem præsumi facere causam finalem, & inducere formam *Tiraqu. tractata cessante causa, limit. 1. ex num. 79.* & in materia solemnitatis requisitæ per statutum pulchrè consultit *Caldas conf. 19. numero 46.* & de participio, quod importet canonem latæ sententiæ, & sic actus nullitatem, etiam si alias verba hoc non pateantur, ex *Jo. Monac. Archid. Jo. Andr. Bart. Imol.* probat *Tiraquell.* in *l. si unquam, vers. revertatur, n. 62. & 64, C. de revoc. donat.*
- 28 Quarto principaliter eo maximè redduntur funditus, & ipso jura omnino nulla privilegia ex lapsu anni, ex verbis, quæ in dicta const. sive Pragm. subiiciuntur ibi *nullius efficacæ valoris, & momenti existant, & pro talibus, & ut talia, ex nunc pro tunc declaramus*, si enim verba illa *nullius momenti*, important, & vim habent clausulæ irritantis: quæ fortius adjuncta cum tot aliis verbis, quorum quodlibet de per se sufficeret, ut dispositio redderetur nulla ipso jure, dictio enim *nullus* adjuncta cum verbo *cujuscumque temporis*, inducit nullitatem ipso jure. *gl. in c. innotuit, in verbo, nullam esse de electione cum concordantibus per Tiraquell. in dist. repet. l. si unquam, verbo, revertatur, n. 202. limit. 75. C. de revoc. donat. & de clausula nullius momenti, cum sit universalis negativa, quæ videlicet universaliter neget, & proinde qualicumque tempore loquatur importat nullitatem ipso jure, & canonem latæ sententiæ, non ferendæ, nam alioquin, si dispositio ipso jure valeret, non esset nullius momenti, sed haberet aliquid momenti, *lan inutilis, ff. de acceptilat. gl. in l. si quis plures ff. de jure patronatus, cum infinitis per Tiraq.* ubi latè exornat in dicto verbo *revertatur, n. 81. limit. 24. ubi n. 85.* hanc esse viorem, & magis comunem, profertur optimè *Zucard.* videndus in *repet. in d. l. posthumo, n. 629. C. de bon. possess. contr. tab. Farinac. Gonzales, & alii,**
- 29 quos ad hoc citat *Alexandr. Barbos. tract. de dictionibus, & clausulis c. 193.* universalis autem negativa, quæ semper plus habet virium, & roboris, efficaciusque obligat, ac magis præcisè astringit, quàm affirmativa, *Panorm. in cap. novit. col. 12. vers. secundò queritur num. 34. de judiciis,* ejus etiam est natura, ut omnem etiam dispositionem impediatur, & facultatem dispensandi tollat, ut infinitis probat *Tiraquell.* in *d. verb. revertatur limit. 22. num. 78. ubi num. 79.* probat hujusmodi clausulas habere vim decreti irritantis, importare canonem latæ sententiæ, & auferre potestatem disponendi, & verba illa *aliis non*
- 30 *valeant* importare præcisè formam, aded, ut actus non possit impleri per æquipollens, latè probat *Tiraquell.* ad *ll. connub. gloss. 7. n. 141.*
- 31 Et tanto fortius, cum in casu nostro geminatis, & repetitis verbis adjiciatur hæc universalis negativa, sub illis verbis *nullius efficacæ valoris, & momenti*, ut de verbo, *viribus evacuatæ, textus est in c. si postquam de electione in 6. in cap. Clericis de Immunitate Ecclesiarum cod. libro.*
- Vbi autem in eadem constitutione adicitur duplex, sive geminatum verbum, licet alias ex eorum natura non importarent nullitatem ipso jure, neque canonem latæ sententiæ, sed ferendæ, tamen ex vi geminationis importat canonem latæ sententiæ, & sic nullitatem ipso jure, *Cotta in memorial. verbo geminatio verborum,* & in altero incipiente *verba futuris temporis*, latissimè *Tiraq.* in *d. verbo revertatur, n. 39. in 4. limit.*
- 32 Quintò, non procedit distinctio solemnitatis antè, vel post actum, quando lex utitur verbis præsentis temporis, tunc enim cadit disputatio, an actus sit ipso jure nullus, & sic irritus, vel inutilis, & sic cum effectu, quando videlicet lex utitur verbo *future temporis*, secus vero ubi utitur ex verbo *præsentis temporis*, quia tunc indistinctè actus fit irritus ipso jure, *gl. in l. in criminali, C. de jurif. ovan. jud. gl. Bor. & DD. in l. jubemas nulli s. sanè si hæc C. de Sacr. Ecc. Jason.* optimè in *d. l. universa, n. 14. in fine,* & quod verbum, vel participium præsentis temporis sit canon latæ sententiæ, latissimè *Tiraquell.* in *d. verbo revertatur, ex n. 17. ubi in fine,* testatur hanc esse frequentiore Doctor. sententiam.
- 33 Vndè, cum Pragmatica utatur verbo *declaramus*, quod est præsentis temporis ex omni capite inducitur nullitas ipso jure, etiam ea est natura verbi, *declaramus*, & aliorum quorumcumque verborum, quæ declaratoria sunt, ut semper sint latæ sententiæ *gl. in c. novit. de his quæ fiunt à Prelatis,* cum aliis per *Tiraq. d. verbo revertatur n. 58. in 14. fallent.*
- 34 Sexto specialiter ponderatur clausula illa, *ex nunc pro*

- pro tunc, quia si sola dictio, *ex tunc* est lata sententia c. cupientes. §. ceterum, cum gloss. in verbo, *suspensus, de elect. in 6.* cum concordant, per *Tiraq.* in d. verbo *revertatur, limit. 43. num. 17.* ed fortius juncta, cum dictione, *ex nunc*, quo casu operatur, ut tempus futurum retrahatur ad tempus datæ, operatur enim, ut futurum tempus insit præsentis, & ut actus videatur purè factus ex nunc à principio gloss. in *clém. nolentes*, verbo, *ex nunc, de hereticis, Bald.* & alii in *authent. contra rogatus, C. ad Trebellianum*, & sic actus censetur factus de præsentis tempore, prout ex nunc, latissimè *Tiraquell.* in 2. *retract. §. 2. gloss. unica, num. 86. Gratian. disceptat. forens. cap. 239. n. 18. Cenedus singulari 14. de dictionibus. Barbosa jun. de clausulis c. 26.* & plures *Rota dec.* apud *Cassiod. Puteum, Crescent.* et noviss. *congerit noster Camill. Borrel.* in *sum. decis. orbis sit. 20. de benefic. n. 382. Martia de claus. part. 1. claus. 54. et part. 2. claus. 27.*
- 34 Septimò, ubicunque contrafacienti injungitur pœna, ibi nullitas actus inducitur ipso jure, etiam si alioquin verba id non importarent, quia ubi lapsò tempore legis, vel statuti, incurritur pœna, illud tempus dicitur de forma, *Bald.* in *auth. jubemus ad fin. C. de judic. Felyn.* in d. cap. cum dilecta, in 8. signo, ex quo eligitur solemnitas de forma in *fin. de rescript.*
- Unde, cum in præsentis Pragmatica præcipiatur tam Viceregi, quam omnibus, et quibuscunque Officialibus, sub verbis valdè præcisè in §. *quapropter, ut non contrafaciant, vel veniant, sed contrafieri permittant ratione aliqua. sive causa, si præter iram, & indignationis Regiæ incursum, pœnam etiam ducatorum mille cupiunt evitare*, omninò per necesse sequitur: ut nullitas actus inducta censetur ipso jure, sitque canon latæ sententiæ, ponderando illa verba, *Officialibus constitutis, & constituendis*, ut sic semper loquatur lex præceptiva, & mox dicimus, & *districte præcipiendo mandamus*, quæ sunt verba præsentis temporis, & ibi, *pœna unciarum mille adjecta*, quæ magnam summam continet, ut juxta varios mores gentium, discurret *Knichen* in *comment. de jure Saxon. c. 5. ex n. 11.* & ibi, *præter iram, & indignationis nostræ incursum*, quæ Principis indignatio, quam gravis, & atrox pœna censetur, apud eos videre est, qui dixerunt ob contemptum, extendi posse usque ad mortem inclusivè, *Covale. de brach. Reg. par. 2. n. 256.* & multas severas pœnas includit, ex *Fulg. conf. 191. n. 2. latè Knichen. d. c. 5. ex n. 2. ad 9.* qui eodem c. n. 35. pro coronide addit, quod ubi statutum pœnam adjicit, etiam soluta pœna, actum minimè valere, quia annullatio actus, & pœna concurrunt.
- 37 Octavò, nullitas inducitur ipso jure, cum lex utitur verbo privativo potentia, & potestatis, ad judicem directo, ut hic in Pragmatica ibi: *Omnia singula in eà contenta firmiter teneant, & observent, tenerique & inviolabiliter observari faciant, & non contrafaciant, sed aliquem contraire permittant, &c.* *Bart.* in l. 1. C. de dilation. quod in puncto multis exornat, & comprobatur *Tiraq. ubi sup.* ampliatis, etiam si verba privativa potentia, non ad Judicem, sed ad partem referantur.
- 38 Nono, & tandem, ubicunque omittitur observatio actus extrajudicialis, etiam si non sit adjecta per legem pœna tituli resolutive, & utatur lex verbis futuri temporis, tamen omissio ipsius actus inducit tituli nullitatem ipso jure, etiam absque sen-

tentia, ubi adsunt verba præcisè, ut est dictio, *omnino*, vel similis, ut de communi resolvit *Jasin l. 2. n. 14. vers. quid tenendum, C. de jure emphit.* ubi dicit, istam esse comunem, ubi additio littera *E.* hoc confirmat ex *Alexand. Dec. Clar. Roland.* & aliis & ut veram, & comunem, eam profitetur *Tiraquell.* in d. verbo *revertatur, num. 49.* Vnde cum hic adsint tot verba, & dictiones præcisè, & repetitæ, cum pœnæ adjectione, non est quid ulterius immoremur.

- 39 Sed concludere oportet, ut cum hæc solemnitas exequutoriationis, licet post concessionem gratiæ adhibenda sit de forma, quod abundè probatum existimo, ipsius omissio, licet in minimo, actum omnino vitiet, etiam in causis piis, & quantumvis favorabilibus, cum forma sit de genere indivisibilem, & quælibet mutatio, sive omissio, formam corrumpit, cum non possit per æquipollens adimpleri; ut latiss. prosequitur *Tiraquell.* in 1. *retract. §. 1. gloss. 21. ex n. 11.* idque latius explicando, quid sit forma, idem *Tiraquell.* eodem tract. §. 36. gloss. 2. num. 26. & de *ll. connub. gloss. 7. n. 98. 158. & 188.* & specificè impleri debet etiam in his, quæ sunt notoria, & evidentiæ, dato etiam, quod illud adimplere sit superfluum *Cassan. conf. 12. num. 7.* & de forma à statuto præfixa, tenaciter, & adunguem observanda, plura in pulchro casu *Caldas conf. 19. ex num. 46. & in fin.*

Et tantò magis, cum in casu nostro agatur de privilegio dispensationis exorbitanti adversus præscriptum, & consuetum ordinem succedendi in feudis, ex constitutionibus, capitulis, & gratiis, quæ extraneus, licet de familia, præferendus esset propriæ sobolis, filia scilicet, & dignissimo nepoti, quod undequaque apparet odiosum.

Quibus non obest stylus Cancellariæ Regni, quo prætenditur solere dispensari, *ut lapsò temporis non obstante, &c.*

- 40 Quia fiunt dispensationes prædictæ, cum granofalis, cum clausula, *citrà præjudicium jurium fisci, & partium*, & ita ferè semper solere fieri notorium est, & intentio Regentium fuit semper, & est nolle juri etiam in legitima spe quæsito, ex communi forma investiturarum, & constitutionum, sive legum municipalium Regni derogare, in præjudicium vocatorum ex tenore investituræ, & constitutionis, & legitimum successorem comprehendere hoc casu appellatione tertii, in specie probavit de *Ponte conf. 5. n. 63.* in prioribus scriptis allegatus.

- Et ita idem per *Coll. & Sac. Conf.* centies declaratum fuit, & novissimè in causa Marchionis Arpadii cum creditoribus de anno 1621. referente *Conf. Pagano* pœnes *Galterium*, sive de *Litto*, & in causa *Vincentii Caraccioli* de *Casadarbore*, cum *D. Christostoma Carafa* Principe *Tarsia*, & aliis, nec aliter unquam intentionis fuisse *DD. Regentium* dispensare derogando dictæ Pragmaticæ, testantur tres eminentissimi viri, qui omnes fuerunt consummatissimi Advocati, & demum Regentes in utroque Consilio etiam Hispanico, scilicet de *Ponte*, & de *Curtè* feudorum interpretes, aliter verò *D. Reg. Rovitus* eundem gradum meritissimè assequutus, qui omnes testatur, non esse aliter unquam dispensatū Pragmaticæ, nisi ab ipso Rege Authore Pragmaticæ, qui dum hoc voluit, concessit dispensationes, vulgò *dette le sopracarte*, quod solum remediū superesse dicit de *Ponte conf. 72. n. 32.* & post *n. 33.* & ante hos *Frecc.* in prioribus scriptis citatus, quibus

bus omninò est credendum, velut in nostro foro
versatis, & in maxima culpa fuit D. Alex. si omissis
43 insignibus DD. Neapol. consulere maluit *Mastr. & Mutam.* licet alioquin doctos de moribus, & cõsuetudine fori Neap. adversùs l. scriptam, non enim extrà curiam regionis, in qua versatur creditur Doctori attestanti de cõsuetudine cumulat author. *Mascard. so. 1. de probat. conclus. 426. n. 21. & 22.*

Nec diversum unquam fuit iudicatum in causa Majoratus Marchionis Vallis, in qua prolixè scripsit pro validitate dispensationis b. m. *Pras. Minadous,* quinimò fuit creditoribus satisfactum, & idè Marchio, sivè secundogeniti consenserunt, ut quoad eos, vita, & militia, & paragium liquidarerer juxta majoratum, & licet multa effunderint Advocati contrà veros terminos, his non consideratis obti-

44 nere non potuerunt. Stylus autem, & si magni faciendus sit ut copiosè *Tbes. in 1. dec. ex n. 9.* loquitur de stylo Cancellariæ, tamen non est tanti vigoris, ut attendendus sit, si jura præsertim prohibitiva refragentur, ut ex *c. cum olim de consuet. in specie de stylo Cancellariæ Gomes de infirmis resq. q. 14. n. 1.*
45 Et plura requiruntur ad hoc ut consuetudo, juri communi, vel scripto præjudicet, & inter alia, quod sit rationalis, & præscripta, ex certa scientia, non per errorem, & eo animo, ut utens crediderit seipsum jus habere, ut in posterum id faceret, alias non prodest, & sic solæ vices non inducunt consuetudinem, quia non exemplis, sed legibus iudicandum, item sciente illo, qui potest jus concedere, & legem abrogare, & quod sit obtenta in contradictorio iudicio, & plura: quæ recentet *Gl. quam seq. comm. DD. in c. ult. verb. legitime de consuet. & in l. de quibus ubi Jas. n. 33. ff. de legib. l. ser. in §. si rusticus n. 18. ubi Affl. 7. notub. de pace tenenda,* quæ omnia debet articulare, & probare is, qui legem per contrarium usum abrogatam, contendit, latè *Salaz de usu, & consuet. c. 8. n. 10. 11. & 12.* & meliùs omnibus, quos viderim in proposito *Caralus Ant. Puseus cons. unico post cons. Sfort. Oddi n. 93.* ubi de comm. requiri, quod non fuerit observatum animo contrarium, inducendi, & quod in contradictorio iudicio pro contraria, contra statutum, vel non usum, fuerit obtentum, & iudicatum, & non sufficere, quod ita pluries fuerit tráfactum, sed quod per iudices id fuerit diffinitum, ubi *n. 94. ex Crav. ampliat procedere, etiã quoad interpretativam statuti consuetudinem, non modo derogatoriã, ut in iudicio cantradiitorio, non per transactionem sit obtenta, & n. 97. in fin. quod*

46 in hoc standum sit Doctores famosis, loci, qui de statuti observantia, & vigore, super illius interpretatione respondententes, fidem faciunt latissimè etiam hoc tradit *Rimini. in princ. de test. ex n. 147. in 12.*

47 *notab. usq. ad n. 177.* & quod allegans statutum, usu non receptum, id plenè probare debeat latè *Crav. cons. 811. ex n. 8. lib. 5. ubi n. 9.* quod inter alia probanda sit domini, & sic statuentis scientia, & quod usus legi, aut statuto planè contrarius intercesserit *n. 12. ex Bar. in §. cum antea in proem. ff. ubi ablit à seculo inquit ipse Bar. ut statuto per nõ usum abrogetur, ut refert pluries iudicatum *Vivius in Rot. Rom. & in S. C. dec. 338. n. 7. Berons q. 77. n. 3. Nus. cons. 245. n. 6. Carav. rit. 182. n. 1. Knichen in cãm. de saxon non prov. iure. c. 3. n. 22.* & licet sciam multos tenere, non esse necessarium, ut consuetudo firmetur sententiis in contradictorio obtentis, cujus contrariã expressè probatur in *tex. clariss. in l. cum de consuetudine, ff. de legib. quo utitur Gl. in d. c. fin. de consuet. Panor.**

Alex. Aret. Paris. & alii, qui affirmativam sequuntur, tamen etiam admittunt negativam eorum, qui dicunt hoc non esse necessarium, declaratur tamen procedere in actibus merè extrajudicialibus, ut quæ non ventilantur in iudicio, nec à iudice dependent, ut est consuetudo testandi, restituendi dotem, succedendi ab intestato, quæ sunt voluntatis potestatis, & extra iudicium oriuntur & fiunt, nec pertinent, nec expedienda sunt à iudice, vel Magistratu de aliqua juris necessitate, secus verò in actibus iudicialibus, qui ad iudicem pertinent, quia in istis, ut consuetudo adversùs legem, aut statutum inducatur, requiritur, quod pluries in contradictorio, ita sit obtentum, & iudicatum *Bald. formaliter cons. 210. n. 1. lib. 1. Salyc & Aret. quos sequitur *Vivius comm. concl. tom. 1. cap. 162. verb. consuetudo debet esse obtenta in fin. Mascard. de probat. tom. 1. c. 427. n. 4.* & in extrajudicialibus taliter constare debet, quod inde colligatur intervenisse tacitum populi consensum, vel majoris partis puta, quod primogenitus solus successit, vel masculus exclusit fœminas, & ita iudicatum, vel extrajudicialiter fieri, præsentem majorem partem populi, & approbante *Rimini.* ita in specie restringens negativam opin. quam enixè defendit ad *d. princ. de testam. post num. 178. & propriè num. 185.* consuetudinem autem iudicandi ex bina iudicatura, induci asseruit *D. Pras. de Franch. deci. 91. n. 16.**

Nec debet attendi stylus contrarius statuto, nisi
48 circa ordinatoria iudicii, non autem circa dicitoria *Panorm. in cap. cum causam, num. de election.*

Et inferior non potest introducere stylum contra
49 statutum Superioris, nec etiam iudices in eorum sententiis, ut plura in terminis latit *Cavalc. deci. 13. 1. par. num. 57. 59. 60. & seq. ubi refert Boer. in vehi contra illos, qui dicunt, ita fuisse observatum, in cons. 4. n. 46. & 47.* Vicarius etenim, licet generalis, nõ mutat ea, quæ specialiter sunt provisiva per do-
50 minum *l. si hominum, ubi Bart. ff. mand. & cum superior apposuit manus, deficit potestas inferioris, ut ex vulg. cap. ut debitas honor, de appell. & Roman. 31 cons. 325. nu. 5. & 350. nu. 11.* in puncto in Prorege, quod non potuerit nullo modo alterare ordinata per Carolum Cæsarem, tradit *Dominus meus socer. cons. 54. in fin. & ubi quid specialiter à Rege prohibetur, nullam posse Proregis auctoritatem ad ea extendi, sed necessariò ad eundem esse Regem, & ita practicum, licet de facto aliud quidem Proreges observaverint, male tradit *Reg. de Ponte loquens de licentia fabricandi in suburbiis, de potestas. Proregis. de abun. civit. §. 4. ex num. 1. & n. 6.* quod fieri non posse etiam aliter vicarius rem feliciter, & prospere gerat, exemplis Romanorum, probat *Surgens de Neap. illustr. f. 432. antè finem.**

52 Nullo etenim casu inferior, in superiorem potestatem aliquam, vel jurisdictionem exercere potest, usque adeò, ut consuetudo contrarium disponens non valeat, *Archidiacon. in c. inferior 21. distinct. Roccus de Curtè de consuet. n. 225. cum infinitis, Schrader. de feud. som. 2. part. 10. sectione 1. n. 42.*

53 Et hoc casu, quando sumus in inferiore, qui non habet potestatem derogandi legibus, vel dandi, alia lege, vel modo, quàm privilegium maneat, frustra sine dubio consideramus illius voluntatem, cui potestas deficiat, jura cumulat, & author. *Iser. Minad. in repet. conslit. ver. Comitum n. 55.*

54 Quod in tantum procedit, ut nec per indirectum admittendum, ne sub quovis quæsito colore inferior possit derogare statutis superioris, quia esset de-
dero-

derogare superioritati, & intromittere se in referatis supremo Principi, *l. si optio, ff. qui, & à quibus*, ut in puncto plura per *Osf. decisi. Fedem. 101. n. 9. Menoch. conf. 716. num. 5. lib. 8.*

55 Et si liceret Proregi dispensare, aditus ad superiorem tolleretur, qui nullatenus est præcludendus *cap. venientes de jurejur. cap. ex insinuatione de appell. Roman. conf. 437. num. 8. cum in fin. alii, quæ congerit optimè ad propositum Knichen Germ. in commen. de jure Saxow. c. 2. & n. 70. & 72. probat inferiorem non posse falcem imponere juri, vel interesse superioris, neque restringere, sive tangere superioris jurisdictionem, nec quidem in consequentiam, nec quidem inducendo consuetudinem, nedum stylium n. 68. & 76. cum planè absurdum continet, idem Knichen. de vestit. part. 2. cap. 3. num. 96. & par. 3. cap. 2. num. 233. in prohibitis*

56 enim, & referatis, inferior nullo modo potest se intromittere *Feder. de Sen. de perm. benef. cap. 1. num. 3. tomo 15. tract. part. 1. nec aliter super facto Principis. Bellam. eod. tract. de perm. part. 3. q. 1. num. 11. eodem tomo, & par.*

57 Et sicut absurdum reputatur, inferiorem habere potestatem abrogandi legem superioris *Alberic. de stat. q. 7. n. 2. tomo 2. sic etiam si sit legatus, non poterit contra concilium, aut statuta Papæ dispensare, nisi sibi specialiter concedatur Clem. ne Romani de elect. cum concord. per Ludov. Gomez. tract. de gratiis expectativ. n. 44. tom. 15. par. 1. nec usurpare, quæ ad superiorem spectant. Card. Jacob. de Concil. l. 3. artic. 1. num. 23. tomo 13. part. 1. nec poenam à superiori indictam tollere Anton. Rosell. de indulg. n. 46. & 72. tom. 14. prout sublata esset isthæc Pragmatica Caroli Cesaris, cum poena indicta, si passim liceret Viceregibus dispensare, & dispensationes prodesse, absq; nova Regis munificentia, & sic tantus ordo, & formæ observatio uno verbo, in irritum redacta esset, quod non est dicendum; & maximè in casu præsentis, ubi specialiter est in dicta Pragmatica sublata potestas, & facultas Viceregibus dispensandi, non solum ex iis, quæ supra diximus sub *vers. quartè personaliter, in fin. sed etiã**

59 ex illa dictione, *inviolabiliter*, quam tollere facultatem dispensandi, quis aliàs non servaretur inviolabiliter, si aliquo casu admitteretur, dispensatio, ad instar dictionis, *omniud*, quæ similiter excludit dispensationem, in puncto probat *Socii. conf. 115. circa primam quæst. post num. 6. lib. 1. sequitur add. ad dict. Alber. vers. inviolabiliter.*

S U M M A R I U M.

- 1 Pragmatica Caroli V. de privilegiis intra annum exequutoriandis, dilucidatur, ac multa de ejus usu, & observantia differuntur.
- 2 Decisio in causa Marchionis Arpadii ad ejusdem pragmatice observantiam, & intellectum, adducitur.
- 3 DD. Neapolitanis testantibus de ejusdem Civitatis stylo, & consuetudine credendam magis, quàm exteris.
- 4 Stylus, & consuetudo, ad hoc, ut per contrarium usum abrogetur, plura debet habere requisita.
- 5 Decisio in causa Marchionis Vallis ad hoc adducitur, & explicatur, ac multa alia exempla.
- 6 Privilegium Marchionis Vallis, non exequutoriandum in tempore, nullius fuit roboris, ac firmitatis.
- 7 Decisio adducta pro Comite Policastris, in contrarium retorquetur, & Pragmatica fundat observantiam.

- 8 Privilegium eidem Comiti concessum fuit in renuntiationem servitorum, & sine tertii præjudicio.
- 9 Rex in præjudicium tertii de ordinaria potestate, dispensare non potest.
- 10 Privilegium concessum Comiti Policastris fuit gratiosum, secus in casu nostro.
- 11 Decisio in causa Comitis prædicti, explicatur, ejusque offertur ratio per D. Reg. de Ponte.
- 12 Collateralis Consilii Decanus, absente Prorege, ejus vicem gerit.
- 13 Privilegium semel extinctum, prorogari non potest, sed nova indiget concessione.
- 14 Privilegium Comitis Policastris primo loco concessum, per secundum confirmatur.
- 15 Principis munificentia procedere debet in posterum, habita ratione parentum.
- 16 Fiscus pro suis partibus agendis semper opponit, licet aliquando ejus oppositiones non subsistant.
- 17 Sententia lata in beneficium Comitis Policastris adducitur, ac de ea redditur ratio, per D. Reg. de Ponte.
- 18 Privilegium alicui concessum, si justa de causa impeditum, illud in tempore non præsentet, non sibi præjudicat, sed potest post annum præsentare.
- 19 Stylus, vel consuetudo non inducitur per concessionem ab inferiore factam sine causæ cognitione.
- 20 Privilegia cur ita faciliè exequantur in Regia Cancellaria.
- 21 Privilegium non registratum in tempore, nova indiget confirmatione, adducitur ad hoc exemplum Bernardi Mazzulli, ac ejus redditur explanatio.
- 22 Stylus ultimus, ad morem servari debet, etiam si aliter per prius fuisset servatus.
- 23 Decisio causæ D. Vincentii de Montibus pro concessione privilegii Capitani Mirloz de Crà, adducitur ad ejus confirmationem.
- 24 Privilegiis, iustis de causis dispensari solet, & Caroli Imperatoris adducuntur exempla, ac concessionis verba.
- 25 Pragmatica Caroli Cesaris, validissimo munitur argumento, & ejusdem offertur observantia ratio.
- 26 Assensus conceditur, vel à Regia Majestate, vel à Collaterali Consilio, ac de eorum differentia.
- 27 Præsidentes Regiæ Cameræ oculati esse debent in ferendis decretis, nè Fisco Regio præjudicent.

ARGUMENTUM.

Pragmatica Caroli V. de privilegiis intra annum exequutoriandis, fusè explicatur, ac multa ad ejus intellectum, & observantiam adducuntur exempla, quæ latè explanantur.

Discursus, in quo plures casus, & decisiones in contrarium adductæ, dilucidantur, & explicantur.

CONTROVERSIA XVIII.

QUamquam scripturæ de novo exhibitæ in Aula per D. Vincentium de Montibus, quibus nititur fundare, pragmaticam Caroli V. fœlicis memoriæ de privilegiis intra annum exequutoriandis, nunquam fuisse usu receptam, vel saltim per contrarium usum abrogatam, cum semper ei fuerit dispensatum ab Excellen. DD. Proregibus, & à Regio Collateralis

terali Consilio, ponderantes in specie sententiam
 1 latam in causa Comitum Policastri, & decretum, quod
 consulatur S. Majestas in causa Marchionis Vallis;
 licet responderi posset una tantum consideratio,
 quæ sufficit ad tollendum omne scrupulum, & quod
 in contrarium est evidenti cum dicta Pragmatica
 semper fuerit, & hodie præcipue in sua viridi ob-
 2 servantia, ut præter quamplurimos casus, in specie
 ultimo, in causa Marchionis Arpadii.

Ita testantur ferè omnes moderni Authores Nea-
 3 politani, de ejus stylo, & observantia instructissimi,
 ut inter alios, *Frecc. Camillus de Cur. & Rovitus*
 & ita præsumendum, cum non afferatur evidens ex-
 perimentum in contrarium, itaq; cum extent Do-
 ctiores in Regno tantæ existimationis, non potest
 haberi ratio *Muta, & Mastrelli Sicilorum*, præter-
 quam non testantur, nisi in confuso de dispensatio-
 nibus, & non de modo, neque ad hoc concurrat ali-
 quod ex necessariis requisitis: ut lex abrogetur per
 4 contrarium usum, præter hoc in casu Marchionis
 Vallis, ubi fuerunt adducta omnia exempla præce-
 dentia Policastri, cum dispensationibus factis pro
 5 tempore post decretum, quod pars assert, in quo re-
 ferente *Olrig.* licet in duabus Anis, fuit decretum,
 quod consulatur S. Majestas 14. Julii 1585. f. 202. d. 4.

Fuit à Marchione simul cum Regio Fisco, ut de-
 clarare faceret vinculum non subsistere, cum non
 fuerit in tempore exequutoriatum privilegium ob-
 tentum ab *Alarcona*, quod, ut decideretur dictus
 articulus, quem Fiscus dixit esse valde exemplarem
fol. 202. unirentur Tribunalia S. C. & Regiæ Cameræ
 die 15. Septembris 1586. *fol. 202.* & sic non so-
 lum fuit suspensum dictum decretum, nullumq; ser-
 titum est effectum, sed semper deinde pro certo ha-
 bitum est, nullum adesse vinculum, & creditoribus
 6 satisfactum est super dicto Statu, cum pro certo ha-
 beretur vinculum fuisse annullatum, atque resolu-
 tum ob defectu exequutorii non facti in tempore,
 ut patet in dicto processu Marchionis Vallis, cum
 fratribus penes *Scacciavento fol. 90.* ubi legitur de-
 cretum, quod consulatur S. Majestas, à quo fuit re-
 clamatum per Marchionem, cum memoriali porre-
 cto S. E. die 7. mensis Augusti 1585. *fol. 91.* & fuit
 obtentum aliud memoriale sub die 15. Aprilis 1586.
 quod S. C. causam expediat, absque alia ratione
 facienda S. Majestati, *fol. 92.*

Et post diversas decretiones Regii Collateral.
 Conf. tandem post memoriale *fol. 133.* fuerunt lata
 plura decreta, quod procedatur ad ea, quæ incum-
 bunt in causa reclamationis à decreto, quod consu-
 latur, *fol. 145.* & 157.

Tandem sub die 18. Martii 1609. referente *Aibar.*
 fuit dictum, procedatur ad ea, quæ incumbunt pro
 expeditione causæ, absq; alia consultatione facien-
 da *fol. 179.* & confirmat in gradu reclamationis,
fol. 188. à ter. 10. Aprilis ejusdem anni, referente
 eodem *Aibar.* imò decreto Sac. C. referente *Conf.*
de Georgio die 8. Octobris 1612. fuit dictum, quod
 castra, bona, Terræ Marchionis Vallis, affictentur
 nomine Sac. C. cum jurisdictionibus, excepta pro
 nunc jurisdictione terræ Rendæ, in qua habitat
 dictus Marchio, *fol. 350.*

Et hunc habuit eventum scriptum *Præsidentis*
Minad. qui innixus fuit fundare pro dicto Francisco
 filio dicti Marchionis, vinculum subsistere, ubi hodie
 pars totas suas fundat rationes, ut sigillatim respon-
 deam allegatis per partem in contrarium in facto.
 Non obstat primò simile, adductum pro Comite

Policastri, quia illud retorquetur manifestè in con-
 7 trarium, & fundat inconcussam pragmaticæ obser-
 vantiam, quoniam præterquam in illo casu, non
 agitur de mera gratia facta a Sua Majestate, dum
 concessit Jo: Carrasæ, & Petro Antonio ejus filios
 Comitibus Policastri, annuos ducatos quatuor cen-
 8 tum, super tractibus Policastri ob maxima, exi-
 miaque servitia à Carolo V. expressa, absque ulla
 legis prohibitiæ, dispensatione, ac tertii præjudi-
 cio, cui re, vel spe fuisset quæsitum jus, ut in re
 præsentis, ubi agitur de dispensatione, & deroga-
 tione pragmaticæ *novem capitum* immutando, &
 alterando naturam successionis feudorum, à con-
 stitutionibus præscriptam, & contra formam, &
 tenorem investituræ, in præjudicium, & damnum
 legitimi, & veri successoris vocati, cui erat quæsi-
 tum jus spe considerabili proxima, & etiam re ip-
 sa per mortem infra sex dies, scilicet 19. Julii 1622.
 qua morte sequuta, & dominio ipso jure quæsito le-
 gitimo successoris, definit esse res integra, & casus
 9 est indispensabilis, etiam per ipsum Regem de po-
 testate ordinaria.

Et sic inter casum, ubi agitur de præjudicio ter-
 tii etiam successoris in feudo, cui præsertim est jus
 specificè reservatum, ut fecit hic in dispensatione,
 & casum, ubi agitur de solo præjudicio Regis con-
 cedentis, quo casu dummodo verè, & propriè sit
 beneficium, est maxima diversitatis ratio, ut in si-
 mili testatur, ob id diversa, quinimò contraria de-
 cisione fuisse hos casus, alias terminatos, *Loffred.*

Et sufficit, ob ad dare instantiam, quod in casu
 Comitum Policastri, agebatur de simplici gratia, &
 10 beneficio, nos verò sumus in dispensatione odiosa,
 unde contrarius usus, sive limitatio Pragmaticæ,
 non fundatur in terminis, de quibus agimus.

Præterea non est verum, in facto in dicto casu
 fuisse judicatum pro validitate privilegii, quam vis
 non fuisset exequutoriatum in tempore, & in hoc
 adversarius allucinatur, imò retorquetur exem-
 plum contra partem, quia bene verum est, tria fuisse
 concessa privilegia, sed gratias dictis Comitibus
 Joanni, & Petro Antonio, à Carolo V. diversis tem-
 poribus, eandem tamen gratiam continentibus,
 annuorum scilicet ducatorum 400. super tractibus
 Policastri, cum aliquibus ampliationibus.

Primum enim conceditur Comiti Joanni Vali-
 dolici sub die 22. Maji 1523. f. 176. à ter. & *fol. 179.*
 cum clausula refectionis *fol. 177. à ter.* quod licet
 exequutoriatum ab Andrea Carrasæ Sanctæ Severi-
 ne Comite, tunc temporis Locumtenente generali
 sub die 1. mensis Februarii 1525. atque adeò octo,
 vel novem menses post annum *fol. 191.* debite exe-
 quutioni demandatur, cum Regiæ Cameræ rescri-
 pto, cujus erant partes absque Fiscis contradic-
 tione, nec alicujus, 18. Maji ejus anni 1525. ut ex
 provisionibus Regiæ Cameræ, quæ incipiunt
fol. 187. & data *fol. 192.*

Atque hanc fuisse veram dictæ decisionis causam,
 11 inveni post hoc confectum notamentum, ita nota-
 tum manu d. *Reg. de Ponte* in processu Marchionis
 Vallis, super fideicommissio cum fratribus, in ban-
 ca de Scacciavento *fol. 45. à ter.*

Attamen Comes Petrus Antonius filius, secundum
 obtinuit privilegium ab eodemmet Carolo V. sub
 data Hyspali 9. Aprilis 1526. in quo, cum expo-
 fuisset, primum privilegium atque gratiam conces-
 sam Comiti Joanni. Patri viventi tunc temporis, &
 quod verè fruebatur, & percipiebat dictos annuos
 ducatos

duentos 400. de dictis tractibus, duratura dicta perceptione, vita ejus patris durante, cum clausula refectionis, ut supra fol. 184. & additur clausula, *eo modo, & forma, quibus predictus Comes ejus pater melius, & plenius virtute sui privilegii habet, tenet, & consequenter, & habere valet, quod privilegium, licet hic non inferatur, habere tamen de certa scientia, & dominica potestate pro inserto volumus, & jubemus, ac de verbo ad verbum, specificè declarato, fol. 188. atque jubet, & disponit, dictam gratiam ampliari, & prorogari, sicuti illam concesserat, & prout, illa fruebatur, ac possidebat Comes Joannes eo vivente, atque post mortem dicti ejus patris illam possideret, ac frueretur comes Petrus Antonius fol. 184. à ter. in fin. & fol. 185. & à ter. cum data f. 186. in pr.*

Quod secundum privilegium in se primum continens, fuit exequutoriatum Neapoli à Reg. Collater. Consil. sub 13. mens. Novembris 1526, & hoc intra menses septem, quod fuit confectum à Reg. Collat. Consil. tantum, ac pro eo à d. Regente Montalvo, tunc Decano ob absentiam fortasse Excellent. Proregis, ut clarè est videre fol. 183. in principio. ibi *Carolus, &c. ejusq. Reg. Coll. Consil. & fol. 186. à ter. ubi* 12 *inscribitur Montalvus Regens pro Collat. Consil. cum de Colle Reg. Cam. Locumtenenti, atque Neapolitanæ, Urbis Theaur. General.*

Et ita cernitur, quod præterquam primum privilegium anni 1523. fuit mera gratia, & non dispensatio, quamvis fuerit exequutoriata post menses octo ab anni lapsu, tamen fuit exequuta, & in possessione positus Comes Joannes, cum observatorialibus litteris Regiæ Cameræ, & absque Fisci contradictione.

Et deinde, quod liti finem imponit, fuit confirmatum, & ampliatum, ut exequeretur etiam pro vita comitis Petri Antonii, adhuc vivente comite Joanne primo concessionario; & sic re integra; atque aded hæc secunda gratia habuit majus robur, quam quodlibet aliud simplex rescriptum, cum clausula, *cujus tenor habeatur pro inserto, ut supra.* Et ut demonstraretur mentem ipsius Imperatoris, ac verba, unita fuisse confirmare etiam primam gratiam, legantur verba ibi: *Tenore præsentium de certa nostra scientia, deliberatè, consultè, ac motu proprio, & ex gratia speciali, & cum matura Consil. deliberatione, ampliamus, pretendimus, prorogamus, damus, donamus, concedimus, ac gratiosè elargimur, investientes ipsum, ex nunc post obitum ejus patris, ipsi Petro Antonio ad ejus vitam observetur, &c.* quibus clausulis, & verbis, prorogamus Imperator confirmavit, ac roboravit etiam primam concessionem, volens secundam esse primæ continuationem, & quod ab illa sumeret robur, alias enim quod extinctum est, ampliarì, protendi, nec prorogari potest *vulg. l. sed etsi manente, ff. de prec. & l. dies cautioni, ff. de damno infect. cum simili.* 13

Quin ultrò processit res, nam Imp. Carolus V. tertium concessit privilegium eidemmet Comiti Petro Antonio, quo illi ampliavit & gratiam ann. duc. 400. ad unum hæredem filium, vel generum per eum in vita, vel mortis articulo nominandum, fol. 180. à ter. sub claris verbis, quæ etiam respiciebant confirmationem primi, Comiti Joanni, ejusdem patri concessi, ut ex proximo, ibi, *Principis est id, quod vita prædurante, parentes habent in eorū liberos mirificè pro-* 14 *tendere, fol. 180. sub dat. Aspurch. 5 Jun. 1530. f. 182.*

Sed quia dict. ultimum privilegium non fuit in tempore registratum Comes Joannes Baptista filius

dicti Antonii Comitis, & nepos ex filio dicti Comitis Joannis, in anno 1567. nihil aliud prætendit, nisi ad ipsum uti hæredem dictorum ejus patris, & avi spectare annatas, quæ à suis authoribus debebantur, fol. 176. virtute dictarum clausul. expressarum refectionum, ut supra.

Et licet fiscus, qui sæpè ed se exonerandum opponit quicquid ei videtur, opposuit, quod gratia non erat exequuta infra annum fol. 192. in fin. quod & 16 benè quoad primam, & Comitis procurator Joannes Antohius Vecchius antiquum se præbuit virum, non penetrando veram, & germanam responsionem, sed fundavit se in stylo dispensationū, quæ protulit fasciculum sub anno 33. & 34. quas d. Minad. in scripto pro filio Marchionis Vallis dixit esse casus 64. ut ex replicatione dicti procuratoris Comitis fol. 192. à ter. & fide offic. regist. ex fol. 193. tamen sententia referente D. Præf. Fabr. Villano facta relatione in Coll. Consil. sub die 27. Junii 1573. meritò condemnavit ex supradictis rationibus Reg. Fiscum, ad solvendum annatas decursas viventibus Comitibus Joanni, & Petro Antonio; ad beneficiū comitis Joannis Baptistæ hæredis, non obstantibus 17 oppositionibus, per Regium Fiscum factis fol. 200.

Non alia adducti ratione, ut sententia necessariò intelligatur lata ex causa ex qua ferri debebat, cum unica præsertim reddi posset, & non alia, & prout juris erat, eamque fuisse veram causam testatus est Reg. de Ponte propria manu in margine processus Marchionis Vallis fol. 45. à t.; quia primum privilegium fuerat confirmatum, & ordinatum exequi per secundum, concessum Petro Antonio, à quo apparbat enixa Caroli V. voluntas, qui ampliando, & prorogando illud in personam Comitis filii, necessariò jubebat, ut inconcussè observaretur Comiti patri. Et hoc clarè significat, atq; ostendit Suxæ Majestatis rescriptum, missum pro hoc negotio Duci Alcalà anno 1570. dum dicit, *Visto las dificultades, que los de la Camera basen nella esequutoria del primer privilegio, y aunque las razones, que apuntan los Regentes en favor del dicho Conde &c. se ordina se haga entero cumplimento de Justicia, fol. 199. & à ter.*

Et hoc totum confirmatur, quia cernitur tertium privilegium concessum Comiti Petro Antonio anno 1530. pro ampliatione dictæ tractæ, ad unum hæredem filium, vel generum fol. 182. quia in tempore non fuit exequutoriatum, nullum habuisse effectū, quoniam ex hoc perspicitur, Comitem Joan: Baptistam ejus filium, aded illud privilegium, nullum & invalidum habuisse, ut neque illi visum fuerit posse illud præterdere, ac proinde petiit solum redditus decursos, viventibus Comitibus Joanne avo, & Petro Antonio patre, ut ex instantia anni 1567. dicto fol. 176. & sententia Villani anni 1573. f. 200. quia nullo modo agitur de tractis, quas præterdere poterat ipse Joannes Baptista, uti filius, vigore tertii privilegii, quia non fuit in tempore exequutoriatum.

Quamquam prætere potuisset justam habuisse causam, Comitem, Petrum Antonium illud non exequutoriandi infra annum, tanquam rebus bellicis impeditum, quæ eodem tempore fuere, ut ipsemet Imperat. testatur, narrans eximia ab eo patrara servitia in Lyguria, dum victus, ac captus fuit Rex Franciscus, ubi suum amisit germanum, fol. 184. quoad Regni Neapolitani invasionem, dum nuper ab hostibus invaderetur, bonamque ejus partem occuparent, fol. 180. à ter.

Nec obstat fides cōfecta à Dominico de Magistris, 1 2 registri

registris scribis, qui testatur, quod, perquisitis libris Registri à tempore Excell. D. Petri de Toletò ab anno 1530, usque ad tempus Excellentissimi Progris Alcalá 1568, reperiisse 64. casus, in quibus per Regiam Cancel. Regni Neap. fuerunt concessæ exequutoriaræ, elapso anno, fol. 193.

Quia respondetur primum, quod licet concedatur Neap. ab inferiore exequatur simpliciter, privilegiis, ac scripturis, à Suprema Regis Curia expe-
19 ditis, elapso anno, ad partium petitionem, absque causæ cognitione, & absque dispensatione formula, & absque clausula, non obstante tali lege, dum obstat lex Imperialis, sive Regia ita præcisa, non idèd aliquo modo derogatur ipsa legi, neque inducitur stylus, ac consuetudo, prout fusè probatum est superioribus allegationibus.

Et hinc cernitur, confectas fuisse, absque ulla consideratione, nisi ad simplicem petitionem cujusmodi solent concedi Reg. exequatur privilegiis suprema Curia, ac potuit etiam induci abusus, ne privetur Regia Cancellaria emolumentis, & quia sæpè sæpius, cum non agitur de tertij præjudicio, ulla adest contradictio, vel quando agitur de mera gratia, res absque ulla difficultate pertransit.

Respondetur secundò in multis dictorum exemplorum, erratum esse sub diei appositione, in formandis, ac exemplandis fidibus, prout in 5. 13. 27. 58. 60. 61. quibus cernitur, fuisse exequutorias infra annum, & in decima, in qua agitur de privilegio concessò etiam à Carlo V. Neapoli 1536.

Et in omnibus serè, si indagaretur id, quod privilegia continerent, in quibus agitur de legitimationibus; simplicibus gratiis, & officiorum provisionibus Reg. assensibus aliisque rebus gratiosis, in quibus nulla adesse poterat contradictio, nec tertij præjudicium.

Tertiò, in quamplurimis agitur de paucorum dierum excessu, vel saltim mensis, prout in 31. 36. 37. 47. 50. 51. ad 57. & 64.

Quartò convincitur ab exemplo 62. fol. 198. à ter. in quo idem Scriba, qui fecit dictam fidem, dicit in privilegio Bernardi Mazzulli, expedito in Suprema Regis Curia sub die 5. Martii 1567. ob defectum nonnullorum mensium, fuisse ab eadem Curia expeditum rescriptum 5. mensis Maji 1568. quo fuit ordinatum, quod lapsu temporis non obstante,
21 exequutioni mandaretur, & fuit expedita exequutoria intra annum sub die 18. Aprilis 1569. licet deinde obsignatum, ac registratum 22. Junii anni prædicti fol. 198. à ter.

Ex quibus apparet, ultimus stylus atque mos,
22 qui debet prævalere, & si prius alius fuisset in contrarium, qui verè nunquam fuit, & juxta consuetudinem, de qua testantur DD. nostri in signes, necessarium esse Regis rescriptum.

Quinto hoc probatur, ac validis firmatur rationibus alio exempto exhibito à D. Vincentio de Montibus, atque assumpto à scripturis productis à Marchione Vallis in ejus processu, fol. 203. & 206.
22 à ter. in quibus cernitur, quod dum concessisset Carol. Quintus ob maximorum servitiorum remunerationem, Capitan. Mirlot. de Crù ann. duc. 200. Madrid. 20. Januarii 1535, fol. 205. quia privilegium prædictum presentari non potuit Neapol. usque ad 1552. non modo fuit necesse rescriptum ipsiusmet Carol. V. verum etiam in illo exprimitur
24 urgentissima causa dispensationis, & simul testatur expressè Imper. suam pragmaticam anni 1518. ne-

cessariò esse observandam, atque eam esse in suo robore, adèd quod necesse erat in eo casu, justis de causis dispensare, ejusque verba sunt hæc, *Nò hà podido presentar dentro del año segun, que por disposicion de nuestra real pragmática, era obligado al privilegio, che desso le mandamos despaçar por haverse siempre ocupado despues en cosa de nuestro servicio, y porche no es razon, che por esta dexa de conseguir la merced, que por sus servicios le bezieramos, os encargamos, que el dicho privilegio le sea admittido, bien assi dentro del año l'hubiesse presentado, non emergante la dicha constitution, aunque lo presente dentro d'otros seis meses, y se cuentem de la fecha desta en adelante, dando assi mismo orden, que le corra des del dia della data de su privilegio.*

Ac fuit expeditum hoc rescriptum 30. Jan. 1552. & exequutum 21. April. dicti anni fol. 205. à ter. & 206. Atque hoc Imperiale rescriptum majus est, quam renovatio observantiæ ipsius pragmaticæ, & ex hoc cernitur, testari Imperatorem dictum Capitulum fuisse obligatum illud præsentare intra annum, & quod justa de causa dispensavit, quod necesse
25 cessarium non fuisset, si consuetudo derogasset dictæ pragmaticæ, & tanta noscitur observantia, ut neque annus, sed tantum sex menses concessi fuerint.

Nec obstant dispensationes factæ in registro Regis Camer. quia quotquot pars producit, fuerunt confectæ ab Excellentiss. Proreg. & ab ejus Coll. Cons. ut registrentur assensus expediti ab ipsismet, quod non negatur, quoniam verum est, dictum registrum, non fieri virtute alicujus pragmaticæ, sed vigore clausularum apponi solitarum in assensibus importantibus translationem dominii,

Et hi, vel sunt assensus dati à Rege cum dicta clausula, & iis non prodest dispensatio Proreg. & Collat. Consilii, vel sunt expediti à Reg. Coll. Neapol. & hæc sunt exempla, quæ pars adducit, in quibus non negatur; hoc fieri posse, atque eas esse omnes dispensationes super assensibus ab ipsis Vicariis, clarè patet ex fidibus exhibitis, confectis à Sergio Conservatore, & ab unaquaque earum videlicet, fol. 210. 213. 215. à ter. tamen serè, ut plurimum ab oculatis Præsidentibus semper addita est clausula, citrà præjudicium jurium fisci, ut legitur in decreto, referente Præsidente David in casu Fabricii Sellaruli die 23. Jun. 1596. fol. 213. fol. 216. à ter. & 217.

DECISIO.

Hic Controversiæ, magna quidem votantium altercatione, variisque sententiis inter definiendum, exagitata multitudo tandem, ut postea auctori præbuit eventum, qui profectò parum absuit, quin longè alius esset. Votantes enim in ea fuere duodecim, novem scilicet ex S. Cons. tres verò Regentes Collateralis, incluso Præside S. C. D. Valenzuela, & sic die Jovis 30. Maji 1624. referente, tunc Consiliario, nunc dignissimo Regente D. Scipione Rovito, junctis Aulis in Collaterali, fuit decisum Absolvatur Don Vincentius de Montibus conventus à petita immisione, salvis juribus in petitorio, Non intervenerunt Domini Regens Enriquez Marchio Campiæ, nec quond. Reg. Brandolinus, illa die infirmus, pendet reclamatio.

S U M M A R I U M.

- 1 C Onclusio in causa processum perficit.
- 2 C Reclamatio non debet declarari deserta ob lapsum

- psum fatalium de jure comm. nec de stylo Tribunalium Regni, & ita in dubio judicandum n.51.*
- 3 *Fatalia non currunt in Concistorio Principis, idque speciale est multis rationibus n.13.*
- 4 *Sententia S.C. & Reg. Camera, habent executionem paratam ad instar sententiarum Præfecti Prætorio,*
- 5 *Instantia introducenda, nec finiendæ appellationis, non currit in concistorio.*
- 6 *Intellectus authen. sed & lis, C. de tempor. appell. procedere non solum in lite, quæ inferri speratur, sed etiam in lite illata.*
- 7 *Decisiones in Curia Romana, & Camera Imperiali, n.8.*
- 9 *Tempora appellationum observanda in S. C. circa fatalia restringenda sunt ad appellationes ab inferioribus, non autem in reclamationibus, & num.10.*
- 11 *Stylus, ut excludatur desertio, est conformis juri communi. Et est comm. opinio DD. n.12. & ita servabatur in S.C. tempore Domini Capycii, & n.17. & hic stylus prævalere debet n.21.*
- 15 *Decretum S.C. de anno 1539. quod Pragmatica Reg. Ferdinandi I. servetur etiam in causis reclamationum, quomodo sit accipiendum.*
- 16 *Grammaticus in sua decis. 13. refert in casu suo fuisse exclusam desertionem, non obstante dicto decreto inserto inter Pragmaticas.*
- 18 *Decretum prædictum, & casus relati in decis. de Franchis 646. declarantur, & distinguuntur, & n.22.*
- 19 *Loffred. conf. 14. testatur, dictum decretum non esse usu receptum.*
- 20 *Casus plures ultrà Loff. afferantur cum decisionibus in diversis processibus quibus idem probatur.*
- 23 *Fatalia sunt in triplici differentia.*
- 24 *Decretum prædictum procedere potest in primo, & secundo genere fatalium, in quibus negligentia impetrari potest reclamanti, secus in 3. ubi instructo processu, stetit per judicem, & n.25. 26. 27. 28.*
- 29 *Distinctionis hujus auctor Guido Papæ, quem plures sequuntur n.30. & 32. & ita servari in Camera Imperiali, & Senatu Pedemont. num.30. & 31.*
- 33 *Desertio reclamationis impeditur jussis de causis, & quæ sint n.34.*
- 35 *Conclusio in causa operatur, ac si sententia esset lata quoad processum instructionem.*
- 36 *Citationis ad sententiam omissio, facta conclusione, non vitiat sententiam & quid servetur in Hispania, n.38.*
- 37 *Citationis ad sententiam omissio, est solemnitas juris positivi.*
- 39 *Monitio ad dicendum, successit loco citationis ad sententiam, & unica sufficit.*
- 40 *Monitiones ad dicendum successivè factæ in causis reclamationum, idem operantur, quod reiteratæ protestationes, requisitæ de jure.*
- 41 *Monitio unica perpetuat instantiam ad evicendum.*
- 42 *Diligentiæ requisitæ de jure, ad evitandum cursum fatalium, debent intelligi, ut strictè procedant in appellatione non autem ita rigidè in reclamatione.*
- 43 *Reclamatio, & appellatio pari passu ambulant, nisi ubi diversa ratio concurrat, & 44. Et quæ sit diversa ratio, in casu præsentis n.45. & 46.*
- 47 *Observantia subsequens, & practicata, inter cur-*

sum priorum, & tertii fatalis in Tribunalibus Neap. juxta prædictam casuum distinctionem non nihil confirmat discrimen præd. à DD. distinguentibus factum, & n.48. referuntur casus decisi.

- 49 *Fides habita à practicantibus, probat stylum Tribunalis, & 50.*
- 52 *Fatalia utrum currant in decretis interlocutoriis.*
- 53 *Quid pendente verbo faciendo à decretis M. Car.*
- 54 *Decreta interlocutoria non transeunt in rem judicatam, quoad judicem, sed quoad partem.*
- 55 *Fatalia non currunt, ubi non datur terminus, nec compilatur processus.*

A R G U M E N T U M.

Fatalia, quando, & quomodo currant in causis appellationum, & revisionum per viam supplicationis, quas reclamationes appellamus, tam de jure communi, quàm de stylo, & observantia superiorum Regni Tribunalium, & præcisè Sacri Consilii, & Reg. Camera. Et quomodo decretum Sac. Conf. de anno 1539. insertum inter Pragmaticas, quod fatalia currant in Sac. Consilio, etiam in causis reclamationum, declarari, & restringi debeat ex subsequuta observantia, cum distinctione inter primum, & secundum, & tertium fatale, quod, discrimen à pluribus DD. traditum, uti juri conforme probavit, evidenter ostenditur, ponderando plures decisiones, quæ optimè theoreticam, cum praxi, conjunxerunt.

Pro Domino Duce Andriæ.

CONTROVERSIA XIX.

Post varia impedimenta opposita pro parte D. Principis Sancti Severii, adversis expeditionem causæ reclamationis interpositæ per Dominum Ducem Andriæ à sententia Regiæ Camere lata super evictione Casalæ de Tre case. Confugit tandem ad exceptionem desertionis reclamationis, asserens ex lapsu, nedum primi, secundi, sed etiam tertii, & ultimi fatalis, D. Duci in sua notoria justitia, esse audientiam denegandam. Verùm pro D. Duce fundabimus, reclamationem fuisse infra legitima tempora interpositam, introductam, & prosequutam, usque ad conclusionem in causa, ex qua processus integrè perficitur, & successivè fuisse institutum pro causæ expeditione ex monitionibus ad dicendum, aded ut nec de jure, nec de stylo nostrorum Tribunalium, præsertim verò Regiæ Camere, hujusmodi reclamatio possit prætendi deserta, quominus ad revisionem procedatur: de quo jure siquidem communi clarum est in concistorio Principis, cujusmodi constat esse S. nostrum C. & Reg. Cam. in quibus sententiæ habent executionem paratam, ad instar sententiarum Præfecti prætorio, non currere fatalia, *l. fin. §. si tamen, C. de tempor. appell.* ubi in S. Concistorio perpetuari instantiam appellationis, conceditur, cum iniquum sit propter occupationes florentissimi ordinis, causas hominum deperire, idèq; apertius in *authen. sed & lis C. eod.* ubi lis, quæ speratur in concistorio Principis inferri, abiq; damno moræ remanere debet intacta, donec ipse faciat eam introduci, & à proceribus, secundum morem, dirimi; & sic non currit instantia introducendæ, nec finiendæ appellationis, si enim Imper. tantummodo dixisset, *donec sit introducta*, videretur innuere, quod post introductionem fatalia current, sed addendo expressè *donec fuerit dirempta*, ostendit quod antequam causa expediatur, nulli patitur

titur temporis præjudicium, ut post *Fulgof. in d. autb. sed & lis. & Panor. in cap. & ratione n. 6. vers. ego evitando*, ubi *Dec. num. 22.* dicit communem de appel. & autoritate etiam *Gloss. in §. 1. vers. si verò nenter*, verbo, *occurrit, autb. de his, qui ingred. ad appell. probat Rayn. conf. 172. col. pen. num. 11. lib. 4. Bursat. conf. 2. n. 4. lib. 1.* & optimè *Natta* revidendus *conf. 383.* vertitur dubitatio quicquid dixerit *Roland.* loquens contra expressa verba *d. autb. sed & lis. conf. 15. lib. 2. Sfort. conf. 11. n. 11.* contra quos stat etiam *decif. Guid. Papè 135. in fin.* ubi advertit, quod licet in *d. autb.* fiat mentio de lite, quæ speratur inferri, idem tamen de ea, quæ jam est illata, & notificata, & *Addent. noviss. ibi in 1. addit.* probat ex *Spec. in 2. p. tit. de supplic. §. effectus*, ex peculiari vi supplicationis Principi oblata, & rescripti super illa emanati, perpetuari instantiam usque ad triginta, vel quadraginta annos, & aliorum velut indubitata, & cū opin. *Nattæ* fuisse decisum in *Curia Rom. de ann. 1573.* testatur *Card. Seraph. dec. 997. n. 8.* & sic pariter *Imperiali decisione* id fuisse terminatum de anno 1586. in causa Dominorum de Valperga, testis est *Alex. Raudens. qui* tametsi pro desertione juxta vulgatas regulas fatalium, latiss. scripserat in ejus *conf. 30. vol. 1.* attamen in calce refert copiam Imperialis decreti, quo rejecta fuit desertio, & admissa appellatio: de stylo verò nostri Neap. Senatus, quidquid fuerit de jure communi, clarum est *Prag. Regis Ferdinandi I. qua* fuit statutum *Const. Reg. Appellationum tempora*, servari debent etiam in S. C. circa fatalia, quæ est 1. prag. sub tit. de appel. ex antiquissima interpretatione fuisse receptum, habere locum dumtaxat in causis appellationum, quæ ad Sac. Conf. ab inferioribus Curis, & Regni iudicibus introducebantur, non autem in causis reclamationum, a sententiis ejusdem S. C. de quo stylo & observantia plenè testatur *Afflic. dec. 78.* qui in fine, dicit quod suo tempore fuit de dicto stylo capta informatio à practicantibus, & ita fuisse declarata prag. servatum, & decisum, tempore Regis Federici Aragonci, & *Ursill. ibid. post num. 3. vers. sed circumscripta*, advertit, quod citra dispositionem novæ prag. anni 1539. de qua infra, hunc stilum esse conformem juri communi, & concordare cum traditis per *DD. in d. c. ex ratione*, subdens hanc esse comm. opin. à qua *Dec. ibi* non ausus fuit recedere, cujus non eam veram rationem tradit, quod difficilis sit aditus ad Principem, sed quia speciale est, quod causa introducta in ipsius concistorio, fatalia non currant, & quia minimè sunt mutanda, quæ antiquam interpretationem receperunt, quamvis alias, & meliores rationes, potuisset *Ursill.* assignare, de quibus infra, & juxta, stylum *Afflic.* judicari in S. C. suo tempore, velut indubitatum, supponit *D. Capyc. dec. 109. n. 5.* & de *Afflic.* meminit *Rebuff.* supponens idem servari in *Francia de supplic. 9. 9. in presat. n. 57.* & quamvis *Gram. in decif. 13.* dicat suo tempore de anno 1539. fuisse decreto S. C. provisum, quod Prag. Regis Ferdinandi I. circa fatalia servetur etiam in causis reclamationum à sententiis ejusdem S. C. quod decretum est hodie insertum inter *Prag. de off. S. C. c. 54.* & de eo meminit *Ursill. d. dec. 78. in princ.* attamen in casu suæ *dec. Gramm.* adhuc refert fuisse decisum, ut reclamationo non censeatur deserta, juxta stylum ab *Aff.* relatum, tametsi in d. catu *Pirrus Campanilis* reclamationis, solum procurasset commissionem reclamationis, quam nec præsentavit, nec reclamationem pro-

sequutus fuisset, ob quod omnia fatalia erant deserta, ut ipse retulit in principio.

Cum igitur usque ad annum 1539. inconcussè fuerit servatus stylus, de quo meminit *Afflic.* qui vel est omninò juri comm. conformis, secundum opinionem *Falg.* quam tuentur, *Rayn. & Natta*, vel saltim approbavit alteram, ex diversis *DD. opin.* & sic fuit stylus interpretativus, non autem juri communi contrarius.

Restat solum respondere ad decretum prædictum 18 anni 1539. & noviss. ad relata per *Dom. de Franchis* *decisione 646.* ubi refert, in multis causis fuisse decisum, & practicatum, quod fatalia currant in S. C. & pro resolutione adverteo primò, quod in prædicto decreto, sive prag. non est tanta vis facienda, siquidem insignis *Loffred. in conf. 14.* postquam plurima tradidit circa desertionem, subjicit hæc verba: *Quamvis in ipsa Pragmatica non insistam, ex quo in causa Alphonsi de Guevara cum Mattheo Stendardo, fuit per S. C. declaratum, Pragmaticam non procedere in supplicatione à sententia Regia, sed in appellatione ab inferiori de ann. 1556.* & sic apertè constat, ex tanti viri testimonio contra Prag. prædictam, longè post annum 1539. fuisse decisum post annos sexdecim, & sic in effectu, non fuisse usu recepta, eiq; derogatū ex contraria *decif. ejusd. Senatus.*

Et cum postea, antiquioribus, & novissimis temporibus, tam ante, quam post casus relatos per *D. de Frauch.* fuerit, adhuc non obstante prædicto decreto, decisum, fatalia non currere in S. C. ut in promptu exhibentur casus, & decisiones.

Ex hoc, vel omninò prævalere debet ille stylus, qui favet reclamationi, & excludit desertionem, si concedamus, fuisse diverso modo servatum, & decisum, ut voluit in specie *Lud. dec. Perus. 96. n. 22.* vel, & melius hoc decretum anni 1539. & casus decisionum, relati per *D. de Franch.* veluti juri communi, & antiquo stylo S. C. contrarii, debent restringi, & limitari, ut minus lædant jus antiquum, quam sit possibile, & decretum ipsum coartari debet, ut procedat juxta limites facti, & casuum, in quibus fuit practicata desertio reclamationis, non extra; concordando omnia, sædere distinctionis, deductæ ex juris principiis.

Cum enim fatalia sint in triplici differentia, quædam enim ad interponendam, quædam ad introducendam, coram iudice appellationis, postrema verò ad finiendam appellationem spectant, ut pleniss. profequitur *Gail. lib. 1. observ. cap. 239. in princ.* & sequitur *Raud. conf. 30. num. 2. in fin. lib. 1.*

Concedimus, ut ex dicto decreto sit introductum in S. C. ut fatalia currant in primo, & secundo genere, ubi quis scilicet, vel reclamationem infra biennium saltim, non interposuerit, ut quia non procuraverit, causam committi, quod hodie faciliter fieri posse *Ursill.* advertit in *d. dec. 78. num. 1. & 2.* vel rescriptum commissionis non præsentavit, nec parti intimandum curavit, & sic processum non instruxit, ut erat in casu *dec. Gramm. in d. decif. 13.* tunc enim, si velit post multum temporis, reclamationem profequi, ex quo per ipsum stetit, rescriptum obtinere, præsentare, & processum instruere, quæ de facili fieri posse, & à sola reclamantis voluntate pendere, experientia ipsa docet, tunc in ipsius negligentis odium, & pœnam, meritò decisum fuit, fatalia currere, at locus, ubi quis post interpositam reclamationem, omnia ad instructionem, & processus compilationem necessaria, ulque ad mo-

ad monitionē ad dicendum inclusivē, fieri curaverit, quia si deinde causa non fuerit expedita, id recla-
 28 manti imputari non debet, cum id, ob multitudi-
 nem negotiorum, vel ob iudicum numerum, in
 Principis concistorio evenisse, credendum est,
 quod partibus nocere non debet, quominus earum
 29 jus pereat; ita hanc distinctionem satis rationa-
 bilem considerat *Gaid. Papē* magnus practicus in
tract. de appell. quæst. 101. numero 67. in §. idm. trac.
 his verbis *de stylo Curiarum præsentis patriæ Del-*
phinatæ, facta assignatione ad diffiniendam in cau-
sa etiam si restaret causa in dormitorio, per decem
annos, appellatio non diceretur deserta, quia tunc
non stat per partem, sed per iudicem appellationum,
quominus sententia appellationis diffiniatur, ita
semper vidi servari à triginta tribus annis citrà, à
quibus incepi praticare; idem probat *Gail. lib. 1.*
cap. 141. post num. 6. vers. in Camera Imperiali, ve-
 30 *que huiusmodi fatalia appellationis prosequendæ,*
nec etiam fatalia primæ instantiæ, habent locum
in Camera, idque propter multitudinem causarum,
sed tantum tempora interponendæ, & intraducen-
dæ appellationis diligenter attenduntur; facit quod
 regulariter in concistorio Principis, non currant
 fatalia prosequendæ appellationis, propter ratio-
 nem prædictam, iuribus per eum citatis, & sic
 fundat *Gail.* observantiam in iure communi, ubi
 31 etiam fundat *Theysaur.* eandem observantiam in
 suo Senatu *decis. 10. n. 15. in fin.* idemque *Anton.*
Fabr. defin. 15. super tit. C. de tempor. appell. sic
 etiam *Lunfr. Balbus decis. 128.* dicens, quod pro-
 32 testationes non sunt necessariæ, sed deserviunt ad
 maiorem cautelam, ubi processus est instructus
 ita declarans *doctr. Bald. in auth. si appellatione, C.*
de tempor. appell. & probat Azoved. in lib. 4. tit. 18.
l. 11. in fin.

Et quod tam multitudo causarum, quam multi-
 33 tudo iudicum, sint iustæ causæ impediment, ne
 reclamatio deseratur, de prima est *tex. in d. l. fin. §. si*
tamen, C. de tempor. appell. & tradit Alexand. in leg.
properandum, §. si autem utraq. C. de iudic. post Ro-
man. in §. de viro, fall. 45.

Et de secunda meminit *Afflic. in Constitut. sæpè*
 34 *contingit. n. 3.* dicens hoc impedimentum multitu-
 dinis iudicum esse omissum à *Doct.* in *cap. ex ratio-*
ne dum alia impedimenta describunt, de quibus post
Theysaur. d. dec. 10. Castill. decis. Sicil. 47. & utran-
 que causam tradit *Reg. de Ponte*, citans *Afflic. in*
d. Constit. conf. 142. num. 8. & 9. 2. vol. & comproba-
 ri potest etiam hæc distinctio auctoritate *Paridis*
de puteo de sindic. verb. instantia, cap. 2. num. 3. vers.
tamen e go, quem sequitur Vant. de nullis, ex defec.
juridic. ordin. n. 116, in fin.

Nec mirum videri debet, quod in valuerit ex sty-
 35 lo S. C. ut fatali currant in causa reclamationis, an-
 tequam fiat conclusio, secus postquam est in causa
 conclusum, quia paria sunt, esse conclusum in causa,
 & sententiam esse latam, saltem quoad reclamantem
 ut per *Affl. & Vrsill. d. c. 396.* cum aliis per *D. de*
Franch. dec. 296. aded, ut post conclusionem, utri-
 36 que parti intimatam omisit citationis ad senten-
 tiam non redderet sententiam nullam, cum sit so-
 37 lemmitas de iure positivo, quæ non attenditur in
 concistorio Principis, ut per *Affl. decis. 283. num.*
6. Vantium de nullis. c. fin. n. 107. & ob id in Hispa-
 38 nia sufficere conclusionem in causa absque alia ci-
 tatione ad sententiam tradit *Gozal. ad reg. 8. Can-*
cel. glof. 9. in adnot. contr. nullis. & ostens. n. 155.

39 Et fortius, ubi post conclusionem saltem unica
 40 fit monitio ad dicendum, quæ successit loco cita-
 tionis ad sententiam, ut advertit *Vrsill. ad Affl. d.*
dec. 283. n. 13. cum hic, non unica, sed plures succes-
 sive sint factæ monitiones, quæ idem operari, quod
 protestationes ad excludendam desertionem in-
 nuere videtur *Alex. in l. de pupillo, §. si quis ipsi*
Prætori, post n. 4. ff. de oper. novi nunt. & ita vide-
 41 *mus praticari, & sufficere monitiones ad dicen-*
 dum, & ex unica monitione perpetuari instan-
 42 tiam, usq; ad triennium, quinimod novennium, tra-
dunt D. de Franch. decis. 643. de Ponte d. conf. 142.
n. 5. in 2.

Idque ed fortius est admittendum in reclamatio-
 ne, cum omnia iura, quæ sic rigidam, & ferè scru-
 pulosam diligentiam, ad evitandum cursum fata-
 lium exquisiverunt, de quibus post *Ofofc. dec. 12.*
28. 109. & Beccium conf. 171. lib. 2. loquuntur in
 43 appellatione, non in reclamatione, quæ etsi regula-
 riter pari passu ambulent, ut notavit *Iser. in c. Im-*
 44 *perial. §. præterea, si inter duos, num. 81. in fin.* id
 non procedit, existente diversitatis ratione, ut ex
Roland. concedit Sola ad Constit. Sabaud. de modo
supplicandi, gl. sec. n. 14. & amplè habetur apud *Re-*
buff. in præfat. tract. de supplic.

45 Ratio autem diversitatis in præsentis casu evi-
 dens redditur ab *Imper. in §. 1. sub vers. scimus enim*
ibi, victori omnino erat inexplicabilis victoria, non
valenti, neque iis, quæ erant iudicata frui per ap-
pellationem authen. de iis qui ingred. ad appel. quæ
 46 ratio cessat in reclamatione, quæ non admittitur,
 etsi prius exequuta sententia, unde mirum, si vi-
 ctus reclamans, qui gravatus in uno, ut statim sen-
 tentia exequatur, releveretur, ut non sic rigide cur-
 rant fatalia victore jam possidente.

Et si deficerent iura, & auctoritates DD. distin-
 guentium, inter cursum priorum, & postremi fata-
 lis, in sententiis Senatus, hoc declaravit subsequuta
 47 observantia, quæ potuit declarare, & restringere,
 decretum anni 1539, ad latè tradita per *Fab. de An-*
na conf. 40. n. 7. & conf. 129. n. 39. & 45.

48 Auctoritas enim, & usus subsequens rerum ju-
 dicatarum, declaravit cursum fatalium attendi in
 S. C. ubi in tempore non est reclamatum, vel non
 est compilatus processus; & ita procedunt casus re-
 lati à *D. de Franchis dec. 646.* in causa Dominorum
 de Carrata cum *D. Marchione Marilianæ*, secus verò,
 cum in tempore reclamatio fuit interposita, & in-
 structus processus, quamvis postea diù tacuerit, ut
 fuit decisum in causa *Virgilio Montalto*, cum *Mar-*
chione Argentii, *Julia de Restaino*, cum *Lavinia*
de Morra, *Jacobi de Bononia*, cum *Sedili Nidi*, &
 aliis multis. Et novissimè fuit facta fides amplissima
 49 a practicanibus, & Officialibus *Reg. Camera*, qui
 stylus velut particularis est attendendus, cum agi-
 50 tur de causa vertenti in ipsa *Reg. Camera*, & in du-
 51 bio ad excludendam desertionem iudicandum esse,
 latè fundat *Surdus conf. 238. n. 14.*

52 Utrum autem fatalia currant in decretis inter-
 loquutoriis, alias de anno 1622. dubitavi; dum pro
 Odoardo *Cicala* defenderem nullitatem venditio-
 nis tertæ *Angri*, contra *Marc. Ant. Doria* in banca
Cioffi. Et licet *Vrsill. dec. 42. n. 2.* dicat eadem tem-
 pora servari citans *Affl. in Constit. appellationum*
tempora, num. 13. qui nihil dicit, & iterum idem
Vrsill. dec. 78. n. 7. dicat non currere fatalia, pen-
 53 dente verbo faciendo à decretis *Mag. Curie*, tamen
 veritas est, quod non currunt fatalia in interloquu-
 toriis,

toris, quia ubi non datur instantia formata, nec tela judiciaria ibi non currunt fatalia. Et quia nunquam decreta interlocutoria transeunt in rem judicatam quoad iudicem, licet bene transeant quoad partem, & quod dicit *Ursill. dec. 42. & 79.* procedit quoad desertionem, si infra decennium non appellatur ut in *cap. non solum 7. de appel. in 6.* secus verò, interposita appellatione, quia ubi non datur terminus, nec compilatur processus, fatalia non currunt, ut colligitur ex *Romano cons. 501.* Et dictum *Ursill. d. decis. 78. n. 7.* est verius indistinctè in omnibus interlocutoriis.

D E C I S I O.

Die Jovis 22. Decembris 1616. post multas sessiones, referente Domino tunc Præsidente, hodiè meritisimo Regente D. Joanne Enriquez, in processu R. Camerae, penes Magnificum Franciscum Bolinum, nunc Reg. Camerae Secretarium, cujus acta conservantur hodie per Joannem Angelum Scalecium; fuit decisa causa in favorem D. Ducis nostri meritissimi clientis, in Reg. Camera, cum quinque adjunctis Sac. Conf. quod procedatur ad decisionem causae reclamationis, non obstante desertione allegata, sed cum ab hoc decreto reclamasset D. Princeps Sancti Severii Paulus Sangrius, fuit in gradu reclamationis mutatis aliquibus ex iudicibus die Lunæ 15. Januarii 1618. decretum revocatum, & decisum obstare desertionem, habent sua tydera causae.

S V M M A R I U M.

- 1 **S**tylus, & observantia Tribunalium etiam post annum 1539. quo tempore scripsit Gram. dec. 13. excludit desertionem.
- 2 Reclamatio interposita, cum processu compilato intra legitima tempora excludit desertionem.
- 3 Decisiones relatæ per D. de Franch. decis. 646. procedunt, quando reclamatio non est commissa, aut non prosecuta.
- 4 Fatalia in Reg. Camera, non currunt de particulari ipsius stylo, & præsertim in causis, in quibus interponens reclamationem, fuit impeditus illam prosequi, n. 5.
- 6 Decisio cursus fatalium, sive desertionis, in causa nullitatis venditionis terræ Meriliani, inter Vincentium Carrafam, & D. Cesarem Gonzagam ponderatur.
- 7 Decisio circa desertionem reclamationis Julii Caesaris Lamæ, discutitur.
- 8 Decisio consimilis in causa inter Ducem Suessæ, & Marchionem Turræ Majoris, perpenditur.
- 9 Decisionis ratio inter Virginium Montalzo, & Martium Carrafam super relaxatione Terræ Argentiis, quare fatalia reclamanti, non absueverint, explicatur.
- 10 Decisio inter Juliam de Bestaino, & Laviniam de Morra, in medium offertur, & sic pariter altera.
- 11 Decisio inter Jacobum de Bononia, & Sedile Nidi, cum aliis conciliatur.
- 12 Decisio inter Fabritium Mormilem, & Jo: Antonium Nave, cæteris connectitur.
- 13 Decisio inter Lucretiam Pitara, & Jo: Alphonsum Susanna, quare desertionem exclusit, dilucidatur, & cum ipsa, altera.
- 14 Decisio inter Baldaxarem, & Jo: Antonium Gambacurta, conjungitur.
- 15 Decisio inter Laviniam Petralbes, & quosdam de Pace ex una, contra Principem Hostiliani, pro decisione tertii puncti, in medium offertur.

- 16 Decisio consimilis inter fiscum, & D. Joannem de Ghevara Bovini Ducem, item alia.
- 17 Decisio inter Horatium de Loffedo, & particulares Consentinos, declaratur.
- 18 Decretum per Iudicem domi latum, & decretum in Tribunali, exequantur quoad hoc ut pari modo transeant in rem judicatam, Fatalia currunt eodem modo in interlocutoria, sicut in diffinitiva cum declaratione: Instantia, ubi non datur, nec compilatur processus, cessat cursus fatalium.
- 19 Desertio in casu presentis Controversiæ inter Ducem Andriæ, & Principem Sancti Severii, est excludenda, ob extremas diligentias adhibitas ex parte reclamantis; & ob moras, & infinitas propè dilationes allatas ex parte reclamati, & tandem additur pro coronide alia.
- 20 Decisio inter eundem Ducem Andriæ, cum Reg. Fisco, ubi non obstante longa mora fiscali viva pendet mortis nescia in Reg. Camera.

D E C I S I O N E S.

Discordes concordatæ.

VT antiqui veteris supremorum Tribunalium styli, atque usus elucelcat veritas, & intelligatur, quam optimus inter eos, & legum dispositionem fuerit consensus, iis potissimum in Tribunalibus, in quibus, nisi eminenti doctrina viri, ac sapientissimi, præsentent, quia ab ipsa legum medulla stylum eruunt, visum est, quod ab antiquis, diversisque utriusque Tribunalis processibus extraximus, hic annotare. Quo fit ut cognoscatur, quam benè præteritarum decisionum varietas, facti diversitati concilietur.

Pro eodem in eadem causa:

C O N T R O V E R S I A XX:

DVx Andriæ, ut præsentem reclamationis desertionem, a Principe Sancti Severii oppositam, & fatalium lapsum funditus evertat, fundat in promptu stylum, & observantiam, etiam post decretum anni 1539. relatum à Grammatico in dec. 13. viguisse, ut infra plenissimè probabitur, idque clarescere iisdem exemplis, à Domino Præsidente allatis in dec. 646. aliisque processibus, & decretis ante, postque latis.

Primo, quia in Sac. Conf. ejusmodi desertio nunquam fuit nec admissa, nec usu recepta, quando reclamatio intra legitima tempora est interposita, & processus compilatus, licet postea causa, longo temporis intervallo non fuerit expedita, aut de expeditione instatum.

Secundò, quia exempla in decis. à Domino Præsidente relatæ, & alia quævis afferantur, tunc procedunt, quando aut non commissa reclamatio, aut processus non fuit opportuno tempore compilatus quod utique, nec semper quidem fuit observatum, nisi ubi longa in compilando processu, mora, summaque negligentia intercessit.

Tertiò, quia in Regia Camera, vel iis in causis, quæ inter partes aguntur, est de peculiari stylo, ut quoties tempore opportuno fuit reclamatum, permitteretur, reclamationes procedere, licet processus, non fuerit in tempore compilatus.

Quartò, quia hujusmodi Camerae stylus, eo magis est in casu nostro admittendus, quod plures, æque præcipuæ rationes concurrunt, veluti adjutorum

storum iudicium alterius Tribunalis, numerus, & diversitas; summæ Ducis diligentia: penè infinita rescripta, & iussiones Proregis, frustra pro expeditione impetratæ: Demum ejusdem Cam. decreta, & capta, de causa expedienda consilia. Quæ omnia, ob extremas, exquisitissimasq; partis dilationes, nihil ad rem contulere.

6 Adducta à Domino Præsidente exempla ita rem exprimunt. Et primò, quidem si processu nullitatis venditionis Mariliani, sententia contra Vincentium Carrara actorem ad favorem D. Cæsaris Gonsaga, fuit lata 14. die Octobris anno 1572. referente Scalafone fol. 131.

De ea reclamatum fuit, in forma die 21. Octobris ejusdem anni 1572. fol. 141. & à ter. in fin. Sed pars reclamans conticuit usque ad mensem Junium anni 1576. in quo causam committi curavit, & supplicationem intimari fol. 136. & 137.

Idcirco, cum ei opposita fuerit desertio per annos quatuor, nedum per duos, die 10. Julii 1576. fol. 138. quia causam non prosequuta fuit, nec processum compilavit: cum non liceret de facto negare, iusta se impedimenta habuisse allegavit fol. 138. in fin. & 143.

Et quia ejusmodi impedimenta haud admittenda esse censuit Sacrum Consilium, nudo remanente articulo referente de Franchis; in Collaterali fuit decreto provisum his verbis: *Ultimo Junii 1578. reclamationem interpositam à sententia lata 24. Octob. 1577. fore, & esse desertam, fol. 252.* atque ita patet, desertionem ex eo ortam, quod processus quatuor annuorum intervallo, non fuit compilatus.

7 Secundo in processu reclamationis Julii Cæsaris Lama penès de Felice sententia fuit lata anno 1569. ut videre est in decreto desertionis ann. 1569. fol. 91. à ter.

Et licet interposita reclamationis tempus non appareat; certum est tamen, eundem Julium Cæsarem, cum se reclamasse assereret, obtinuisse, ut reclamatione prædicta committeretur mense Julii 1586. fol. 1. atq; intimaretur contra supplicata mense Augusto ejusdem anni fol. 2. à ter. Et licet statim, & immediatè curaverit dari terminum, ad non posita ponendum die 25. Septembris 1585. fol. 4. & processum compilaverit mense Maii anno 87. fol. 23. à ter. nulla interposita mora, quinimò post compilatum processum, non modo singulis annis, verum singulis quibusque mensibus, fieri monitiones pro expeditione, curavit, ut re ipsa complures, ac diversi actus intercessere: veluti causæ commissiones diversis Consiliariis; commutationes Commissariorum, fol. 50. 52. 60.; decreta, quod audiantur tertii comparentes fol. 46. Tribunalis translatio fol. 77. protestatio, fol. 55. ac Proregis pro expeditione, mandata fol. 79.

Quia tamen, quoad processus compilationem, non est in tempore prosequutus reclamationem, idcirco, referente Consiliario Vespulo fuit decretum mense Februarii anno 1596. atque, cum mysterio dictum, auditis partibus super exceptionem desertionis, visisq; pro utraque parte super prædictis, & in eorum scriptis allegatis, reclamationem à sententia lata in anno 1569. fuisse, & esse desertam, ob lapsum fatalium.

8 Tertio, exemplum causæ Ducis Sueffæ contra Marchionem Turris Majoris, est longè à casu nostro diversum: quia licet Dux, status relaxationem, vel Fiscum condemnari ad refectionem prætende-

rit, fol. 52. & 95. à tergo; fuerunt tamen Marchio, & Fiscus absoluti in Collaterali 10. Novembris 1552. fol. 101. à tergo his verbis; *Visis litteris Sæc. Majestatis, expeditis 22. Martii 1518. non esse procedendum in causa prædicta. sed dicto Duci esse imponendum perpetuum silentium, & Fiscus absolvatur.*

Et postea per aliud Collateralis decretum 9. Octobris die 1546. fuit dictum, non esse recipiendas scripturas, quas procurator Ducis præsentare intendit, sed esse publicandum decretum intimatum Ducis procuratori 11. Octobris 1554. fol. 102. De quo reclamat Dux infra biennium 8. mensis Octobris 156. fol. 102. in fin. à ter. cessat postea reticens per biennium, & reclamationis causam committi curat per S. Majestatis, litteras, datas 23. Maii 1558. fol. 113. & 117. in fin.

Mense Octobris 1559. pluries pro Marchione, monetur, requiriturq; Ducis procurator, iterata impositione silentii contra partem adversam fol. 133. à ter. & monitione à Revertera firmata, fol. 134. à ter. Joannes Antonius Torno Ducis procurator, plures variasque opponit dilationes, nempe ob advocatorum obitum: petitq; terminum ad denunciandum Hispaniis, fol. 135. & à ter. ad hoc pro Marchione replicatur, quod ipse reclamavit, & ipse causam protrahit, fol. 136. locis signatis; conceditur illi terminus dierum sex, ad instruendum advocatos, ultimo Octobris 59. fol. 136. & 137. & 138. ubi intercessere plures hinc inde, partium replicationes, Die 20. Novembris 1558. instante Marchione fuit decretum; Procedatur ad expeditionem causæ reclamationis, oppositis non obstantibus fol. 136. ubi replicat à ter. quod certioravit, Ducem principalem ad finem deliberandi, si opus esset petere terminum ad non posita ponendum, fol. 141. ac denuo per Marchionem pro expeditione instatur 15. Decembris 1559. fol. 140. à ter. Et quamquam anno 1560. insteterit Dux, ut declararetur, num Regentes, uti delegati, an ut ordinarii intervererint, fol. 142. hoc tamen 28. Martii 1560. fuit decreto declaratum, intervenisse scilicet uti ordinarios fol. 144. Postea nihil agens, reticet usq; ad 24. Aprilis 1563. quo tempore petit terminum, ad non posita ponendum, fol. 144. à ter. & iterum 12. Julii 1563. fol. 146. quo etiã tempore addit nonnulla, & de nullitate dicit; & licet deinde mense Septembris 1584. protestetur de fatalibus fol. 172. à ter. & 173. hoc tamen illi, post tantam moram non prodest: atque ita postea 1. Julii 1585. fuit declaratum in Collaterali, obstare lapsum fataliũ, & desertionem, fol. 260. in 3. vol. Ducis Sueffæ.

Quò verò ad alterum punctum: nimirum, quod diuturna taciturnitas, & negligentia non officit, sic fuerit, reclamatum in tempore, & processus compilatus, assertur.

Primò, quod, cum Martius Carafa Arientii Marchio fuerit absolutus à relaxatione ejusdem terræ, petita à Virgilio Montalto, ultimo Junii 1568. fol. 688. penès Burrellum.

Et Virgilius de sententia reclamasset, fuissetq; statim commissa reclamatione Cadenzæ, mense Septembris 1568. fol. 689, & à ter. insuper facta conclusio, fol. 690. à ter. & expedita citatio ad dicendum Junii 1570. fol. 691. nec non introducta causa 2. Junii 1570. fol. 692. licet Virgilius reclamans toto novennio reticuerit usq; ad 4. Martii anni 1579. in quo illi intimari curavit monitionem ad dicendum, fol. 694. & licet dictæ monitioni oppositum fuisset

fuisse reclamationem, esse non solum desertam, sed desertissimam.

Et etiam post dictam oppositionem per integrum biennium tacuerit in quo novam monitionem intimandam curavit, fol. 695. à ter. tamen latum est Sac. Consilii decretum 24. Novembris 1581. *Procedatur ad ea, quæ incumbunt pro expeditione cause reclamationis non obstante allegata desertione.* f. 699. à quo decreto, cum reclamatum esset per dictum Marchionem Arientii, fol. 700. fuit tamen confirmatum referente Consil. de Haro fol. 716.

- 10 Secundò assertur, quod, cum Julia de Restaino quadam de sententia anno 1560. lata ad favorem Lavinia de Morra, reclamasset fuissetque terminus assignatus, ac processus compilatus, & facta monitio anno 1565. fol. 703. licet postea silens per sex annos quandam monitionem anno 1571. fieri curaverit, ut videre est ex scribæ relatione, a processu extracta fol. 703. in fin. mense tamen Octobris 1572. referente Villanova, fuit decreto admissa reclamatio, fol. 702. à ter. & 703. à ter.

Verum, quia reclamans nova desidia torpuit, cum per alium, & integrum triennium reticuerit, 20. Martii 1576. fuit, referente Orificio, declaratum reclamationem esse desertam. fol. 703. a ter. in fin. & 704. penes Figliolam.

- 11 Tertio cum Sedile Nidi, & familia Bononia, referente Consiliario Manzo, fuerint absoluti à præensione Jacobi de Bononia Scipionis patris, 8. Junii 1561. fol. 697.

Cumque Iacobus reclamasset, ac reclamationis processum in tempore compilasset, ut colligitur ex decreto introductionis in S.C. 12. Julii 1566. referente Cons. Vinc. de Franch. d. f. a ter. & cum deinde longo temporis intervallo desidens, causæ expeditionem prætere, opponereturq; illi præfatum Nidi Sedile, allegans reclamationem esse desertissimam, ob assiduam duodecim annorum cessationem f. 697. a t. cujus oppositionis præsentatio legitur f. 698. in princ. cui adhæsit familia de Bononia.

Tamen junctis Aulis referente Consil. Cadena, ultimo Martii 1579. exortum est decretum, quod non obstante desertione, procedatur ad ea, quæ incumbunt pro expeditione, apud Cioffum.

- 12 Quarto in reclamatione Fabritii Mormilis, de sententia, mense Julii 1569. lata ad favorem Ioannis Antonii Navis, reclamatur Mormilis, ac Septembri 1570. obtinet statim, quod reclamatio committatur, f. 245. & a ter. ut ex copiis in processu Terræ Mariliani, postea 12. mensis Julii 1571. assignatur terminus. dicto fol. 245. a ter. & ulterius non sit progressio, tacuit deinde Mormilis per integrum quinquennium, & anno 1576. obtinuit ut reclamatio, ob Quadræ obitum, denud committeretur Consiliar. Cadena, fol. 248. opposita est ei per Navem desertio, his in specie verbis: *Tum, quia non fuit interposita, tum etiam, quia non fuit prosequuta infra legitima tempora:* hoc tamen non obstante 24. Maii 1577. referente d. Cadena, sequitur decretum terminus alias datus currat non obstante desertione allegata, d. fol. 244. quo decreto patet, verum esse, non fuisse Mormilem in tempore reclamationem prosequutum.

- 13 Quintò in reclamatione à Lucretia Pitera interposita de quadam sententia, anno 1534. referente D. Cicco Loffredo, lata ad favorem Ioannis Alphonsi Susanna, cum dictus Susanna opposuerit desertionem, assertens, quod licet Pitera reclamaverit in tem-

pore, non tamen in tempore prosequuta est reclamationem, sed reticuit usque ad annum 1587. fol. 1. in processu magno juncto, fol. 88. referente tamen Pompeo Salernitano 11. Januarii 1588 fuit decreto S.C. provisum terminus in causa, exceptionibus de merita reservatis fol. 84. à ter. confirmatur 16. Februarii 1588 fol. 95. à terg. & licet non dicatur in specie non obstante desertione, hoc tamen oriri potuit, quod in supplicatione, fol. 1. additæ fuere aliæ quoque præentiones & nonnullæ etiam aliæ exceptiones fuerunt oppositæ: sed dubio procul est, inter cæteras fuisse rejectam desertionis exceptionem, & in specie fuisse processum in causa reclamationis.

- 14 Sextò tandem allatum est S.C. decretum, junctis aulis in reclamatione à Baldassarre Gambacurta interposita, quo, non obstante desertione, nedum opposita, verum etiam ex calendario processus probata à Joanne Andrea Gambacurta, fuit tamen iustum, ad expeditionem procedi penes Carbonum, & sic prima novissimis uniuntur exempla.

Quoad tertium punctum, quod scilicet in Camera, nulla habita sit ratio fatalium lapsus, appareat exemplis in processu Mariliani productis.

- 15 Primò, quod cum ii de Pace, & Lavinia Petalbes, de quadam sententia in favorem Principis Hostiliani, referente Escobar, cum adjunctis de Consilio (uti prorsus est casus noster) lata 22. Februarii 1565. reclamassent in tempore 9. Decembri 1566. fol. 247. per annos octo silent reclamantes usque ad Junium 1574. quo tempore fuit facta quadam monitio, & licet per Principem fuerit in specie replicatum de desertione, quando spatio novem annorum, quadruplicata fatalia lapsa fuere, d. fol. à terg. sequitur tamen Camera decretum, referente Præf. Moles, cum adjunctis de Consilio, Antonio Orificio, & Vitello 9. Februarii 1576. quod non obstante desertione, procedatur ad expeditionem, penes Marcellum de Amato.

- 16 Secundò, quod cum pro fisco contra D. Jo. de Ghevara, per Cameram in Collaterali, referente Præf. Pignone, lata esset sententia 11. Martii 1551. fuit D. Joannes usque ad 27. Martii 1576. quo tempore Bovini Dux comparet prosequens reclamationem, fol. 249. à terg. in fin. & fol. 250. & licet fiscus statim desertionem objiceret 5. tamen Junii 1577. referente Præf. David exortum est decretum, quod opposita desertione non obstante, detur terminus, ad non posita ponendum fol. 251. ante. fin. penes Eufremum de Petrillis.

- 17 Tertio assertur, quod cum 1. Decembris 1601. pro Horatio de Loffredo contra particulares Consentinos, fuerit in Camera pronunciata sententia, & in calce illius, per eosdem Consentinos reclamatum, fol. 250. licet prædicta sententia fuerit confirmata 16. Maii 1602. post bicinium, tamen 7. Julii 1604. impetratum est, ut reclamatio committeretur, fol. 505. & quia usque ad annum 1607. non dum erat processus compilatus, opponitur illius desertio, Febuario 1607. f. 539. & à ter. per Dominum Montaluum 22. Martii 1607. fuit domi provisum quod procedatur in causa reclamationis, oppositis non obstantibus.

Quod decretum, cum de eo non fuerit appellatum, uti latum de Camera stylo, transivit in rem iudicatum: nullum enim est discrimen quoad transitum in rem iudicatam, inter decretum domi latum, & decretum latum in Tribunali, fatalia enim corruunt eodem

eodem modo in interlocutoria, sicut in diffinitiva, *Ursill. decis. 42. num. 2. & decis. 79. num. 6.* quod tamen procedit quoad desertionem, si infra decem dies non appellatur, secus verò interposita appellatione quia ubi non datur instantia, nec compilatur processus, ibi non datur cursus fatalium, cum præsumatur stare per Judicem, & quod non currunt fatalia, ab incidentibus, idem *Ursill. decis. 78. n. 6. & 7.* ubi licet loquatur, pendente verbo faciendò à decreto M.C. ratio tamen est generalis.

Quo verò, ad quartum punctum, dicitur in casu nostro prorsus non posse, neque debere de desertione agi, variis de causis, iisq; præcipuis, nimirum ob moras, dilationesque penè infinitas a parte allatas: ob extremas assiduasque diligentias à Duce adhibitās: ob complura Cameræ de expeditione decreta: ob infinitas Proregis epistolas, & mandata; ex quibus clarum est, maximo adjunctorum, diversorumq; iudicum numero, quibus erat decretationi interveniendum, fieri non potuisse, ut causa defineretur, sententia contra pupillam Ducem, fuit, referente Valcarcel prolate 26. Novembris 1597. *fol. 273.* de qua, cum intrà decem dies reclamasset Dux, *dicto fol. à ter. in fin. & 274.* impeditus postea, executione, de qua agebatur, haud potuit reclamacionem prosequi: & tandem coactus, quatuordecim millia ducatorum deposuit, quod cum mense Martii 1598. fuerit parti intimatum, *fol. 292. & 293.* deposita pecunia fuit liberata Duci Turris majoris, ac pro eo Principi Hostiliani *fol. 295.* verùm facta executione, prædicta, statim Dux reclamacionem reclamacionis committendam curat Domino Montoya: menseq; Aprilis 1598. omnes, quorum interest, fuere citati, mense Maji fuit facta processus apertura, datumque terminus ad non posita ponendum, anno 1599. ac demum non obstante adversæ partis oppositione, quod non poterat procedi, nisi demandata executioni sententia, etiam pro interesse, *fol. 3. à 1. & 4.* fuit facta examinatoris electio, atque alia nonnulla acta, ut ajunt, ordinatoria, de quo licet adversarius reclamaret, diceretque de nullitate, *fol. 7. à ter. & non obstante fisci oppositione, fol. 11.* mense Martii 1600. examinatur, cum ejusdem fisci interrogatoriis, *fol. 17.* completurque examen, *fol. 33. à ter. & 35.* mense Aprilis 1600. fuit in causa facta publicatio, & petita repulsa concessa, *fol. 37.* fuit etiam facta conclusio, & ad dicendum 3. & 10. Julii 1600. *fol. 38. & 39.* cum monitione *fol. 40.* ardentissimè tandem Dux reclamans iudicium, & reclamacionia expeditionem prosequitur; utq; partis adversæ prolationes, & moræ penæ infinite removerentur; fuit necesse, ut pluries interlocutorio Cameræ decreto, provideretur, quod procedatur ad expeditionem causæ, *fol. 42. à ter.* atque etiam alio decreto; domi lato anno 1602. ubi declaratur, nullitates oppositas, non militare, *fol. 55. à te.* de quo, cum obtinisset adversarius, verbum fieri, *f. 56.* facto postea verbo in Camera 5. Decembris 1602. fuit dictum, bene provisum; verùm, terminus repulsæ currat ab hodie, *fol. 62.* & quia pars adversa novos adjunctos petendo, semper causæ finem impeditabat, fuit provisum ad instantiam reclamantis, quod expediatur causa sine adjunctis *fol. 60. & 61.* atq; ita variis à Duce reclamante Proregis epistolis, compluribusq; ad dicendum monitionibus, à parte verò adversa diversis prolationibus, ac novis, iisque notoriis ad differendum inventionibus pergitur usque ad Decembrem 1609. *fol.*

133. & 136.] legatur quæso epistola in *fol. 133. & 136.* ex eo enim intelligitur, fuisse necessarium, ut iudicio dies constitueretur post meridiem, cum fieri non posset, ut mane Consiliiarii in Cameram convenirent, verùm quidem est, anno 1610. non apparere factam monitionem ad dicendum, cum fortasse amissa sit anno 1611. reclamans petit adjunctum ad complendum numerum quinque adjunctorum, cum ad instantiam partis adversæ fuit declaratum, esse necessarium, *fol. 99. à ter.* qui quidem adjunctus, ut ex memoriali patet, fuit petitus, ne causæ cursus impeditur, *f. 37.* & fuit dictum, intimetur parti, ut fuit intimatum 23. Februarii, & cum multas post replicationes, fuerit provisum, ut interveniret Dominus Altensis, intimatur 14. Martii 1611. *f. 138.* licet à parte fuerit pro suspecto allegatus, *f. 135.* deinde anno 1612. & 1613. non apparent monitiones, quæ quidem, aut amissæ, aut procuratoris negligentia, non sunt factæ, anno 1614. Dux Andriæ supplicat Proregi, ut in locum Joannis Sances defuncti sufficiatur alius adjunctus, ne ansa præbeatur parti, causæ cursum impediendi, quod prout iustum est, ipsi parti intimatur, mense Novembris 1614. *fol. 140.* anno 1615. mandato Proregis, die Veneris, & Sabbati, alias designati, quod causa expediatur, iterum causæ iudicio constituantur, *fol. 123.* cum nova monitiones, *fol. 124.* cum alia Proregis epistola, in quo jubetur fieri iudicium à meridie: & cum alia Proregis de quatuor adjunctis epistola *fol. 125. & seq.*

Adde post hæc vidisse processum inter eundem nostrum Ducem Andriæ in diversa causa, scilicet, cum Regio Fisco super augmento foculariorum, in quo observavi, quod cum die 12. Junii 1585. referente Præsidente David, fuisset Fiscus absolutus car. 158. & deinde in causa reclamacionis, cum iudicibus adjunctis, referente Præsidente Castellet Fiscus condemnatus 21. Julii 1590. *car. 178.* a quo decreto, cum Fiscus reclamasset, ibidem à tergo, opposita desertione per Ducem 27. Septemb. 1594. *fol. 192.* fuit latum decretum, referente præside Montoya 28. Februarii 1598. quo fuit provisum, desertionem non obstare *fol. 21.* & postea dato termino ad non posita ponendum de eodem an. 1598. *fol. 202. à ter.* tametsi Fiscus tacuerit usque ad annum 1605. *fol. 203.* adhuc de anno 1619. tractata fuit reclamatio, pro cuius expeditione, ego tanquam Filci patronus insteti, *fol. 216. à ter.* processu Regiæ Cameræ, penes, Franciscum Fasanum.

S U M M A R I U M.

- 1 **P** Privilegium mutuantis ad rem emendam, conceditur super re emptā, non super aliis bonis debitoris.
- 2 Privilegium Fisci pro tributo, & retentione pro melioramentis, non extenditur ultra prædia tributaria.
- 3 Prioritas temporis non consideratur inter plures mutuantes ad rem emendam quoad sortem, & de ratione num. sequent.
- 5 Conditione simul existente in re obligata duobus, sub conditione ambo concurrunt.
- 6 Prior in tempore potior est jure, non ex privilegio, sed ex rigore juris in iure conventioni, etiam si prior obligetur res debita, secundo jam effecta propria n. 8.
- 7 Hypotheca retrahitur ad diem contractus in creditores, conditionali.
- 9 Pupillus in re emptā ex propria pecunia, præsertur

- tur creditoribus anterioribus, quatenus ex eius pecunia sit solutum.
- 10 Licet, C. qui potiores in pign. causam, & conventionem, requirit, in personis non privilegiatis, ut anterioribus tempore præferantur.
- 11 Mutuans ad refectiorem, & in rei emptionem quo ad prælationem æquiparantur, & in utroque est necessaria expressio causæ, ex qua oritur privilegium, & n.12. & 40.
- 13 Creditor mutuans ad refectiorem, an habeat hypothecam, etsi de ea non conveniat, an causa, & conventio propter causam requiratur, & num.14.
- 15 Causa, ob quam pecunia mutuo datur si non exprimitur, superfluum est probare in eam rem versam esse.
- 16 Usura non sortiuntur privilegium licet 7. C. qui potior. in pign. & quare, & n.19. & 46.
- 17 Mutuans ad refectiorem, non consequitur privilegium ultra summam necessariam refectiõnis.
- 18 Prior in tempore pro sorte, erit etiam anterior pro usuris, quod non procedit in potiore ex causa, n.19. neque in usuris, quæ de per se, non accessorie debentur, n.25. & 34. neque in potiore ex privilegio, n.33.
- 20 Hypotheca tacita competens pro dote debet extendi etiam ad interesse ex identitate rationis, & n.22. & quid, quoad ipsius alimenta, & n.21.
- 23 Assensus concessus super hypotheca feudi pro dote, extenditur ad interesse debito ex juris dispositione, secus ex promissione, & pacto hominis, & num.24.
- 26 Assensus super sorte extenditur ad usuram, quando stat in forma simplicis gratiæ, & beneficii, secus, ut dispensatio.
- 27 Assensus super sorte non extenditur ad interesse, quando bona in certam tantam causam obligari permittuntur, & agitur de præiudicio tertii.
- 28 Mutuans ad refectiorem præfertur pro sorte, non pro pœna, sive interesse, quod procedit fortissimè in tertiis conventis, n.36.
- 29 Usura pœna est, præsertim in pœna, quatenus cum interesse concurrat, & dicta de pœna procedant in usuris, & n.31. & 32.
- 30 Argumentum de pœna ad usuram, validum.
- 34 Interesse, sive usura accessorie debentur introitus verò principaliter, idèd interesse tertiarum, non autem usurarum, debetur, & n.35.
- 37 Mutuans ad rem emendam, si cum ipsa sorte emit à debitore annuos introitus, non est simpliciter potior pro sorte, & tunc cessat regula l. Lucius 19. ff. qui potior. in pign.
- 38 Posterior tempore præfertur anteriori ex privilegio à jure inducto, non autem ex rigore juris, & n.39-42. & 43.
- 41 Creditor posterior, ex cuius pecunia res emitur, non est prior, sed tamen potior ex causa, inducente privilegium.
- 44 Debitor in quærendis potest præiudicare creditoribus, & venditor convenire, cum emptore, ut in re acquirenda ius ipsis non quærat, & n.47.
- 45 Creditor anterior conventionem præfertur in re quæsitæ debitori, tempore, quo uterque repetitur creditor.
- 48 Creditor in re, ex sua pecunia emenda, an pactum aliquod constituere possit, & debitor in illa, ex sua conventionem anterioribus creditoribus, præiudicare, an valeat.

49 Creditor ad rem emendam, ex pacto inter se, & debitorem, ut res sit specialiter obligata, & si venditor non interveniat pro pecunia credita, præfertur super augmento, tamen anterioribus, creditoribus, non potest præiudicare, & n.51.

50 Augmentum rei emptæ ex pecunia posterioris creditoris, potioris tamen ex causa, sive perveniat ex tempore, sive ex industria, quod præsumitur, communis debitoris est.

52 Pretium feudi, si iterum ad emptorem redeat, ad beneficium creditorum revertitur.

ARGUMENTUM.

Mutuans ad rem emendam, vel reficiendam, sicut pro sorte mutuata prioribus creditoribus præfertur, ita quoque præferatur pro usuris, & tertiis. Latè igitur de verò sensu l. licet 7. C. qui potior. in pign. & quomodo sit sanè intelligendum vulg. axioma, quod anterior pro sorte sit anterior pro usuris, sed interesse ad text. in l. Lucius 19. ff. qui potior. in pign. Tertium, an differant ab interesse, quid in pœna. De pactis inter creditorem mutantem, & debitorem, an præiudicare possint creditoribus debitoris, & aliis.

Pro Domino Petro Feo Raymundo patritio Januensis domini, super liberatione depositi Terræ Theanæ.

CONTROVERSIA XXI.

PAULUS FRANCONUS pro emenda Terra Theanæ, vendita sub hasta, urgentibus creditoribus Andrea Franconi pro ducatis sexaginta millibus, vendit prius de anno 1600. annuos introitus Alexandro Raymundo pro pretio ducatorum triginta millium, & quingentorum; & postmodum Ferdinando de Palma, sive aliis, alios annuos introitus pro diversis summis ad complementum ducatorum 54. millium, restantes verò ducatos sex mille pro integro pretio solvit de propria substantiâ vendita verò iterum Terra ad instantiam, creditorum Pauli emptoris, Marco Antonio de Sanctis qui ultra idem pretium duc. 60. millium, respectu corporum feudalium, obtulit solvere alios ducatos 3500. pro pretio burgenfaticorum, quæ verè possidebat Paulus emptor titulo particulari priusquam emeret dictam Terram, cum pretium perventum non sufficeret pro solvenda sorte principali, & tertiis debitis creditoribus prædictis, qui dederunt pecuniam ad rem emendam Dominus Consil. Giorgius, causæ Commissarius, liberavit omnibus creditoribus pro rata quantitates ipsius pro sorte debitas usque ad prædictam summam duc. 54. mill.

Verum pro credito tertiarum orta est controversia inter Dom. Petrum Raymundum hæredem Alexandri, qui primo loco credidit in rei emptionem, & cæteros posteriores, prætendente Raymundo, quod quamvis pro sorte coactus fuerit concurrere, diversum fore respectu tertiarum, in quibus cessante privilegio, omninò esse attendendam regulam juris generalem, ut prior in tempore, &c.

Et ut antequam ostendere incipiam prætensionem Raymundi, solidissimis juris fundamentis deductis ex veris juris principiis inniti, illud animadvertere libuit, nos quæstionem proponere super casu magis dubitabili, nempe quis sit præferendus super pretio ejusdem Terræ scilicet, si quod adest in præsentati calu

ti casu, fortè majus pretium perventum ex augmento temporis, etiam intrinsecè causato ex eadem re; siquidem quoad ducatos duos mille, qui adhuc supersunt liberandi ex resta ducatorum sex millium, quos pro complemento integri pretii implicavit Paulus emptor, idemq; debitor de propria substantia, nec non quoad aliam similem quantitatem, quæ adhuc superest de pretio burgenfaticorum, si Sacrum Consilium, prout speratur, judicabit bona illa fuisse quæsitâ Paulo, titulo particulari, longè ante emptionem, quod in particulari facti nota deduximus, quoad has summam absque ulla probabili controversia Raymundus ex sola temporis prioritate erit potior cæteris neque in isto casu opus erit dispungere juris articulum, cum absolutum sit de jure privilegium mutuantis ad rem emendam, de quo in *leg. licet, C. qui potior. in pign.* non concedi, nisi super re empta, non autem super aliis bonis ejusdem debitoris, ut in terminis adnotat *Covarr. variar. lib. 1. cap. 7. n. 2. vers. præter hæc*, sicut etiam privilegium filci pro tributo, & retentionem pro melioramentis, non extendi, ultra prædia tributaria, & bona meliorata, pluribus comprobatur *Surd. decis. 311*.

Ut igitur deveniam ad punctum circà prioritatem quoad tertias, si quidem quoad sortem nullam posse considerari temporis prærogativam, inter plures mutantes ad rem emendam, sed omnes concurrere, probari videtur, in *l. idemq; 7. vers. quare, ff. qui potior. in pign.* & in ratione sui, in *l. privilegia, ff. de privileg. cred.* & ratio est, quia non potest jus aliquod creditori quæri, nisi in ultimo puncto, & tota pecunia necessaria etiam ab ultimo mutuata, & ob id censetur unus contractus, arg. *notat. per Afflict. decis. 306. in fine, D. de Francb. decis. 369.* & optimè per *D. Consil. Georgium allegat. 22. num. 44. & 46.* quod probatur etiam *text. apertus in dict. leg. idemque, §. fin. & in l. fin. ff. eodem*, ubi si duobus res obligatur sub conditione, quæ simul existit, ambo concurrunt, quod propriè evenit in hujusmodi specie, ubi tacitè subintelligitur conditio si res emanatur, facit *text. notab. in l. 1. ff. commun. prædiorum*, prout ipsum inducit, & explicat *Camer. in cap. Imperialem, car. ... & novissimè Reg. de Ponte de feudis l. 1. n. 57*.

Quoad tertias præmisso vulgatam juris reg. qui prior est tempore, idest, cui prius obligata sunt bona, is potior est jure, & præfertur aliis, *c. qui prior, de reg. juris, in 6. l. potior, ff. qui potior. in pign. leg. quoties utriusque, ff. de reg. jur.* non fundari in aliquo privilegio, sed in rigore juris, innixo solæ conventioni, quam quis ex propria diligentia pignus acquirendo quæsit, quæ conventio ad faciendum anteriorem creditorem, etiamsi causa debiti tempore conventionis non subsistat, futura tamen sit, ut in creditore conditionali, ad cujus beneficium, hypotheca trahitur retro ad diem contractus, *l. qui balneus 9. ff. qui potior Bald. in notab. casu in rub. extra de summa Trin. & Fide Cathol. col. 3.* cujus dictum explicat *Rebuff. lib. 2. ad constit. Gall. sit. de constit. reddit. art. 1. gl. 8. n. 9. & 10.* quinimò aded conventio sola attenditur, ut si primò obligetur res debita, secundò jam effecta propria, prior in tempore ratione conventionis præferatur, *l. creditor 3. §. 1. ubi Bart. ff. qui potior. in pign.* à qua regula, ex juris rigore, nunquam recedendum esse, lex statuit, ut posterior tempore, priori præferatur, & sic potior fiat, nisi ratione causæ, ex qua lex concedat privilegium, vel in

personis privilegiatis ratione solius causæ, ut in pupillo, qui in re empta ex sua pecunia præfertur creditoribus anterioribus, quatenus tamen ex ejus pecunia sit solutum, & non ultra, *d. l. idemque 7. cum gloss. 2. magna, & dictis Bar. ff. eod. tit. Negusant. in 2. memb. 5. par. num. 19. Rebuff. ubi supra num. 22.* vel in aliis personis non privilegiatis, in quibus tamen duo requiruntur, scilicet causa, & conventio, & ita procedit *l. licet, C. qui potior in pign.* non quidem conventio pro anterioritate temporis de qua in hoc casu, nullam esse rationem habendam statuit *l. C. in l. privilegia, ff. de priv. cred. ibi Privilegia non ex tempore æstimator, sed ex causa, & si ejusdem tituli fuerint, concurrunt, licet diversitates temporis in his fuerint; sed quia conventio est necessaria, ut hypotheca quærat eam, qui privilegium non habet ex propria persona, non ob aliud, nisi ut de causa constet, & appareat ad hunc finem pecunia credita, quæ alioquin efficeretur debitoris per consumptionem, juxta *Gl. in l. 1. §. fuit quæsitum, ff. ad Trebell.* ut tam in mutuante ad refectionem, quàm in rei emptionem, qui in hoc æquiparantur, optimè probatur *Bar. in d. l. interdum 5. in princ. his verbis ratione causæ posterior potest esse potior priore veluti si ad rem conservandam posterior creditor debitori crediderit, & n. 5. vers. secundò quare*, subiicit iidem in eo qui mutuavit ad rem emendam, ut sit necessaria causa, & conventio.*

Constat enim inter hos creditores saltim quoad hoc nullam esse à jure constitutam differentiam, cum pariter in utroque sit necessaria expressio ipsius causæ ex qua oritur privilegium, *l. procuratoris 5. §. planè, ff. de tribut. Negusant. in d. 2. memb. 5. par. n. 15. vers. & ista prima, Rebuff. ubi supra num. 15.* sed in alio tantum est differentia, ut mutuans expressè ad refectionem etiamsi de hypotheca non conveniat, sequuto effectu, habebit hypothecam, quam tamen non haberet mutuans ad rem emendam nisi de ea expressè convenisset, secundum opinionem *Gl. 2. in l. quod quis 18. ff. de privileg. credi. & Bar. in l. interdum n. 4.* sed contrarium, ut etiam in isto, & sic indistinctè in omnibus creditor ad emendam rem æquiparetur creditori ad refectionem, ut idem consequatur privilegium tacitæ hypothecæ, etiam non conventæ firmat *Gl. in autb. quod quis, C. qui potior. in pign.* quam autoritate *Bald. Ang. Alexand. Jaf. Campeg. Cassan. Navarr. & Gregor. Lopez,* contendit esse magis communem veriore, & æquiore: & in Hispania firmari lege particulari, *Hieron. Cewagl. pract. qq. commun. contra comm. c. 744. num. 4.*

Et quod requiratur utrumque scilicet causa, & conventio, quinimò conventio non ob aliud, nisi propter causam, probatur apertè *text. in l. quamvis 17. ubi Gl. citat pro concord. text. in d. l. procuratoris, 5. §. planè, ff. de tribut. actio. & text. in leg. quamvis, citat ad hoc in specie Gl. in d. l. licet, in vers. convenit, & Gloss. 2. in d. l. quod quis in fin. & plenè Negusant. de pign. in 4. memb. 2. par. n. 163. in 16. casu:* cum enim nulla sit mentio in contractu de causa, ob quam res emitur, vel pecunia mutuo datur superfluum est investigare quid de pecunia actum sit, & probare in eam rem versam fuisse, ut optimè ex *Salyc. in autb. quo jure, qu. 7. C. qui potior. in pign. Bar. Fulg. & Salic. in d. l. interdum*, exornat hoc etiam exemplis *Morotius respons. 54. n. 3. & 4.*

Si igitur ut sit locus dispositioni *text. in l. licet*, duo pernecessè copulativè requiruntur, causa scilicet,

- cet, & conventio: quamvis in usuris, si vè tertiis concurrat unum ex requisitis, quia habent ex conventionem creditoris, cum debitore anterioritatem: cum tamen manifestum sit, non habere causam privilegii, sequitur, ut nullo modo usuras possint potiri privilegio *d.l. licet, arg. tex. in l. si heredi plures, ff. de condit. & demonstrat.*
- 17 Quod autem causa privilegii hoc casu non extendatur, nisi ad quantitatem pecuniæ creditæ tantum, & non ultra, licet de se pateat, probatur in *l. fin. ff. de exercit. actio. ubi mutuans ad refectioem, nullum consequitur privilegii pro illo pluri, quod ultra summam necessariæ refectioem mutuavit, quod plenius in d. leg. fin. explicat Castr. & Ripa in l. si ventri, §. 1. num. 4. ff. de privil. cred. Negant optime in 2. membr. 5. p. n. 15. vers. quarto restringo, Rebuff. ubi supra art. 1. Gl. 8. n. 19. addens ad id c. relatum, ibi, iuxta servitii meritum, de testam. c. quod quibusdam, de fideiuss. & sng. Gloss. in d. l. idem q. 7. verbo comparata, & Bart. ibi, n. 7. dum subiicit ea verba, quatenus ex eius pecunia est solutum.*
- Et sic patet responsio ad tex. in *l. Lucius 19. ff. qui potior. in pign.* ille enim tex. bene procedit in casu suo in creditore anteriori in tempore, ut sit anterior etiam in usuris, & interesse, ut illum summat Bart. & tradunt DD. congesti à Masfrillo dec. 119. n. 1. p. 2. non autem in creditore potiore ex causa, quia id, quod interesse tanquam accessorium sequitur naturam fortis principalis, non procedit, quando diversa est ratio inter unum, & aliud, quia cum causa privilegii, quæ est in sorte, non militet in usuris, creditor potior pro sorte, non erit potior pro usuris, ut ita *d. l. Lucius* in individuo, declarant Soc. conf. 41. n. 26. vers. posset quis, lib. 4. Zasius in *l. qui autem*, in 5. notab. ff. de privil. credit. quod pluribus juribus comprobat *D. de Franck. decif. 502. n. 22. & plenius dec. 613. & n. 13. & n. 16. vers. d. a. ubi* ita declarat *d. l. Lucius*, autoritate *Barrig. Aret. Tiraq. Merlebor. Palaez, Bargas de Pace, Cannes. Cumiæ*, & aliorum, ex qua ratione diversitatis in casu nostro, resolvit quoque objectio, quod tacita hypotheca competens pro dote, & sic in privilegio, extenditur quoque ad usuras, & interesse dotis, quinimò ad ipsius alimenta, secundum opinionem *Jacob. de Arena* in *l. unica, §. & ut plenius, C. de rei uxor. actio. & Bart. in l. si cum dote 22. §. fin. autem in savissimo, n. 7. ubi omnes, ff. solut. matrim. Negant de pign. in 4. membr. 2. p. n. 47. quia tamen contrariam, & negativam opinionem probent post *Guid. de Suzard.* & alios antiquos, idem *Bart. in altera l. Lucius 12. n. ult. ff. de aliment. & cib. leg. & in tract. de alim. in fin.* quam asserit communem *Lud. Rom.* in *d. l. si cum dote, §. si maritus, n. 26. & conf. 454. n. 28.* & pro communi eam tradunt *Matth. Gribal. Eman. Suarez. Anton. Gabri.* & alii relati per *Matth. Colerum de alim. lib. 1. c. 10. n. 47. in fin.* quam negativam opin. veriore quoque, licet non ita communem esse, concedunt, *Surd. de alim. tit. 8. privil. 49. & Barbosa* in *l. 1. p. 3. n. 28. ff. sol. matrim.* sed eam veriore, & magis communem, si rectè enumerentur DD. quos pro utraque parte citat, probat saltem quoad usuras, & interesse dotis, quidquid sit in alimentis, uti ipsi doti perpetuè annexis. *D. de Franck. in d. dec. 613. præsertim n. 14. 15. ex quo refert, quod privilegium a. ubi res quæ, C. comm. de leg.* non habet locum in interesse dotis, num. 7. cum seq. cum qua opin. residet num. 16. & post num. 19. quamvis dicat S. C. non decidisse art.*
- 22 Tamen, etsi esset verior, & communior opinio affirmativa, non alia ratione illam admittunt DD. nisi quia omnino est eadem ratio in dote, quæ in interesse, & alimentis, ut post *Surd. d. privil. 49.* optime probat *Colerus* in id expendenstex. in *l. assiduis*, in *d. c. 10. v. 15. ad fin. vers. cum enim*, cujus contrarium est in casu nostro.
- 23 Et sic etiam resolvitur illud, quod assensus concessus super hypotheca feudi pro dote, extenditur ad ejusdem dotis interesse, & alimenta, quia quamvis hoc non sit omnino expeditum, siquidem assensum non extendi ad interesse, tenuit *Affl. in l. Imperial. in 12. notab. quest. 8. de prohib. feud. alien.* cujus opin. latè, juribus, & rationibus, quæ satis ad rem nostram conferunt, defendit *Freccia lib. 2. quest. 20. per totum*, & præsertim illa, quod privilegium super sorte non operatur, quoad interesse, & usuras, ex *l. fin. §. Lucius Titius, ff. de cond. indeb.* qui in pluribus causis ita decisum testatur, nec contrarium voluit idem *Marin. d. lib. 2. q. 2. n. 11.* quia dum perfunctoriè retulisset DD. tenentes communem, subiicit hæc verba *potest de hoc in Regno dubitari*, quasi noluerit tunc deliberare, & hanc opin. magis communem esse concedit *Surdus*, latissimè de hoc agens *de alimen. tit. 9. quest. 31. num. 38. vers. quibus sic*, licet contrarium ipse defendat, tamen iidem DD. qui affirmativam tuerentur opinionem, inter quos est *Camer. in d. l. Imper. fol. 51. col. 4. vers. ex*
- 24 *quibus*, eam tamen declarat procedere in usuris, seu interesse debitis ex juris dispositione, quæ reputantur unum, & idem cum sorte: secus verò in his, quæ non veniunt à natura obligationis rei, sed stant de per se, ut separata, & debetur ex promissione, & pacto hominis, quod licet *Camer. exemplificet in pena d. loco, & f. 52. col. 1. littera C. vers. quando aliud*, idem est in tertiis, ut infra dicemus, quod latius refert, & comprobat *Surd. d. quest. 31. num. 36. 65. & 69. vers. tertio dico*, qui addit num. 68. opinionem contrariam procedere cum diversa ratio militat inter sortem, & usuras, secus ubi eadem, et quod sent. in *l. Lucius*, procedat tantum in usuris, quæ accessoriè debentur, non autem in aliis, quæ de per se stare possunt, p. obant in specie *Ripa in privilegia, n. 15. et Burjas, conf. 103. n. 22. lib. 1.*
- 26 Insuper iidem DD. concedant, quod tunc assensus super sorte extenditur ad usuras, cum assensus stat in forma simplicis gratiæ, et beneficii, quia nihil derogatur jure communi, sed tollit tantum dominus suæ voluntatis impedimentum pro suo interesse, secus vero cum assensus consideratur, ut privilegium, si vè dispensatio, quia tunc assensus nullo modo extenditur ad interesse, & usuras dotis, *Surdus d. loco n. 39. & 40. cum seq.* quamvis esse apprime favorabiles probat idem *Surd. n. 63. 64. et 66.* undè cum creditor ad rem emendam præferatur ex privilegio contra regulas juris; privilegium pro sorte non deberet extendi, ad tertias, nec ad simplex interesse, & hoc est, quod proprie voluit *D. de Franck.* qui respondendo ad doctrinam *Camer. in d. dec. 613. n. 15.* in individuo determinat casum nostrum, ut non procedat opin. *Camer.* in casu, ubi bona in certam causam obligari permittuntur, & n. 16. sed quando tractatur de bonis in omnem casum obligari permissis, & de præjudicio solius obligantis, secus de præjudicio tertii, & addit in *vers. aut sunt*, quia debitor non potuit transferre in tertium plus juris, quam ipse habet, in præjudicium ejus, cū quo primo loco contraxit, & sic non poterit credi.

creditor posterior, ultra pretium necessarium ad rei emptionem anteriori creditori præjudicare,

Ex quibus verissima redditur doctrina *Castr.* in 28 l. *ided* 17. ff. de compens. dum in individuo docet mutantem ad refectionem præferri pro sorte, non autem pro pœna, & sequitur *Jas.* in l. *creditor*, n. 4. ff. si 29 cer. pet. quorum dicta in usuris quoque procedere sine dubio censuit *Ripa*, qui apertis oculis materiam de privilegiis creditorum degustavit in l. *si ventri*, §. 1. num. 4. ff. de privileg. credit. sequitur *Cannet.* in extravag. *Volentes*, cap. *at non erit otiosa*, n. 4. idemque sentit *Rebuff.* d. tract. de constit. reddit. art. 1. Gloss. 8. num. 20.

Nec mirum, quia pœna usura est, l. *pignoribus*, C. de 30 usur. l. *lecta*, ubi *Alex.* & *Jas.* dicunt de pœna ad usuram valeret argumentum, ff. si cert. petat. quod defendit, & communiter recipi testatur *Cassan.* ad Consuet. *Burgund.* rub. 4. in text. des le terme, num. 6. 31 vers. sed nunquid, & patet, quia nascitur ex mora, l. *mora*, ff. de usur. l. *trajectitia*, §. de illo, ff. de act. & obligat. mora autem est culpa, l. *omne delictum*, ff. de re milit. DD. in l. *quod te*, ff. si cert. pet. undè si usura oritur ex mora, quæ est culpa, & delictum, ergo usura 32 ra est pœna, l. *fancimus* C. de pœn. & hoc præsertim procedit in pœna, quatenus cum interesse concurrat, quia in eo nil aliud est, nisi ipsum interesse, juxta latius tradita per *Afflic.* & *Ursill.* decis. 135. quod in individuo confirmat *Dionys.* *Gottif.* in *atmor.* ad d. l. *Lucius*, ex cujus verbis clarè colligitur, in simplici 33 prioritatem temporis concurrere usuram, cum sorte, sed in prælatione ex privilegio, ut in Fisco exemplificat *Gottifred.* non dari prælationem in usuris, ut in sorte; quæ omnia si procedunt in usuris, sive in- 34 teresse, quæ secundum aliquos accessorie debentur & reputantur unum, & idem, ut latius tradit *Surd.* d. *quæst.* 31. & in pœna, quam & ipsam subrogari loco rei, probat idem *Surd.* decis. 33. n. 10. & decis. 304. 35 & 306. quantò fortius in annuis introitibus, sive tertiis conventis, quas certum est non accessorie, sed principaliter deberi ex *Bald.* in *leos*, 2. oppos. C. de usur. probat *Socin.* d. *conf.* 41. n. 4. 8. & 10. & hac de causa deberi interesse tertiis, quia de per se stant, & considerantur, ut separatæ, non accessorie, tradunt *D. de Franch.* decis. 254. n. 14. *Pisanellus*, & *Ursill.* ad *Afflic.* decis. 291. *Lanar.* *conf.* 79. n. 6. *Conf.* de *Anna* *conf.* 48. num. 13. nam alioquin esset dare usurarum usuras, vel accessionem accessionis contra jura, quæ congerit *Peregrin.* de jure fisci libr. 7. tit. 7. num. 31.

Ex quo sequitur, quod tamen doctrina *Castr.* in 36 d. l. *ided*, intelligenda esset solum in pœna, quæ consideratur, ut separata, non in usuris, adhuc procederet in casu nostro in tertiis conventis, in quibus militat eadem ratio ex vi comprehensionis.

Et tandem aliter posset responderi ad l. *Lucius*, prout respondeat *Socin.* d. *conf.* 41. num. 26. vers. vel 37 respondeo, & non contradicit, quod creditor, qui dat pecuniam ad rem emendam, non simpliciter, sed cum illa sorte, emit à debitore annuos introitus, non est simpliciter potior in sorte, quia est in potestate debitoris nunquam solvere sortem, solvendo annuos introitus, quod maximè procedit in Regno ex *Bulla*, & *Prag.* de censibus, unde cessat reg. l. *Lucius*, quando à principio, non est contracta obligatio efficaciter, ut fors repeti possit, quæ est, non minùs subtilis, quàm vera solutio.

Ex quibus manifestè apparet, quàm latè pateat eorum lapsus, qui dum contrarias partes tuentur, di-

cere audent, omnem deceptionem contrarium sententium, consistere in eo, quod credunt dispositio- nem *tex.* in l. *licet*, fundari in privilegio, & nō in jure communi, in virtute specialis hypothecæ, eosque allucinari, & similia, ex prædictis enim, & infra dicendis apparebit, uter eorum sit deceptus, & allucinatus.

Quod igitur ferè tota dispositio, l. *licet* fundetur in speciali privilegio à jure inducto, jam supra probavimus ex conventionione oriri prioritatem, & posterioritatem temporis, sed in casu, de quo agitur, po- 38 sterior tempore, præfertur anteriori, igitur non est conventio sola, sed privilegium, quod causat prælationem, consulamus, J. C. respondet *Interdum posterior*, scilicet ex conventionione l. 2. C. qui potior. in pign. potior est priore, scilicet ex privilegio, ut puta, si in rem ipsam conservandam impensum sit, & si interrogetur, quare hoc, ultra, quod dixit, ut puta si in rem impensum sit, melius demonstrat in l. *sequen.* hujus enim pecunia salvam fecit totius pignoris causam. Ecce igitur, quod ex causa, ex qua inducitur privilegium, d. l. *privilegia*, non ex tempore, quod inducitur ex conventionione d. l. 2. C. qui potior. prælatio inducitur, & Gloss. 1. in d. *interdum*, in medio, ibi, *item hoc*, ut declararet, id totum tribuendum esse privilegio, subdit, id non procedere, si prior haberet hypothe- 39 cam, & etiam privilegium inter personales, ut in dote, quasi dixerit ex concursu pariter privilegiatorum privilegia confundi, & attendi tunc solum prioritatem conventionis, ut rectè explicat *Rebuff.* ubi supra num. 21. & alia Gloss. *sequens* in verbo *credidero*, nedum dicit id fieri ex privilegio, sed tria considerari privilegia, quæ ibi explicat.

Nec quis dicat illam loqui in creditore ad refectionem, non autem in terminis l. *licet*, nam J. C. decidit hoc dubium æquiparando utrumque in l. *quæ in navem*, ff. de privileg. cred. quod non potuit negare *D. R. de Pont.* hujus opin. acerrimus oppugnator in ejus *dec.* num. 51. & ex hujusmodi consideratione diluitur consequentia, qui est prior pro sorte, est prior 41 pro usuris, nam conceditur, sed creditor ex cujus pecunia res emitur, non est prior, ex d. l. *interdum*, dum is vocatur posterior pro sorte ex causa inducente privilegium, quæ militat pro sorte, non pro usuris, ex quibus, nec res reficitur, & denique 42 consulatur *Imper.* respondet in d. l. *licet*, si idem pignorum multis creditoribus diversis temporibus datis priores habeantur potiores tamen (ecce fallentia) eum, cujus pecunia prædium comparatum probatur, quod ei pignori esse specialiter obligatum convenit (ecce conventio) omnibus anteferris juris auctoritate declaratur, scilicet non ex sola conventionione, sed ex privilegio, quod juris auctoritate, non conventionione nititur sæpiùs alleg. l. *privilegia*.

Sed missas faciamus rationes, & jurium inductiones, nonne omnibus DD. de hac materia loquentibus, obviam fit novissima *Const. Justin.* in §. *bis consequens*, aut *b. de equal. dotis*, unde de prompta est aut *ben. quo jure*, C. qui potior. in pign. citatæ à Gloss. in d. l. *interdum*, & ab omnibus Glossis, & Doctoribus in supracitatis juribus, ibi, *bis consequens est*, & illud decernere, quod in casibus hujusmodi dubitatum novimus antiquioribus creditoribus aliquas hypothecas præponere juniores existentes; quomodo autem hoc fiat, jure communi, vel privilegio statim 43 subdit ex privilegiis à legibus datis, qui autem sint isti casus, mox subjicit quale est, quando aliquis propriis pecuniis procuraverit navem comparare, aut fabricare, aut reparare, aut domum forsam ædificare,

aut emere agrum, aut aliquid horum, ecce quomodo declaratur hypotheca, quæ competit tam pro pecunia data ad rem deficientem, quam ad rem emendam, preferri ex privilegio, & sequitur, in his enim omnibus priores existunt posteriores creditores, quorum pecuniis empta, aut renovata res est iis (qui etiam multo antiquiores sunt) ecce quomodo clarè patet, prælationem non oriri ex eo, quod efficiantur anteriores in ista re, ut conantur prebare DD. ex adverso, sed reputantur, prout verè sunt, posteriores sed ex causa, scilicet, quorum pecuniis efficiuntur priores ex privilegio, quod confirmat, dum loquens Imper. mox de dote, cujus hypothecam constat esse privilegiatam, subjicit, in quo etiam hoc servetur privilegium, sicuti prædictum est, scilicet in l. assiduis, ut Gloss. subjicit, idemque repetit ibi, veniat autem, & alter creditor posterior quidem, prætendens autem pecuniis suis emptam, aut reparatam navem, domum, aut agrum, & competere eum in his rebus quæ ejus pecuniis emptæ, aut reparatæ sunt habere præd. privilegium, & deinde his autem cedere, quoniam ex eorum substantia res acquisita est, & tandem apertissimè in vers. undè volumus, ut si quis domum renovasset, aut etiam agrum emisset, non possit talia privilegia mulieribus opponere; ubi non video quomodo apertius Imper. ostendere potuerit tam mutantem ad rem emendam, quam ad reficiendam pariter micro juris privilegio inniti, & iterum in §. seq. ut ostenderet totum tribuendum esse causæ, ex qua oritur privilegium, subdit, & oportet eos, qui in hoc crediderunt causas proponi, ex quo propriè nascitur potioritas, scilicet ex causa, & privilegio, cum prioritas nascatur tempore.

Quibus ita jactis, non obstat id, quod objicitur, rem emptam ex pecunia creditoris transire affectam in posse debitoris, onere hypothecæ ex conventionione tam pro sorte, quam pro usuris; ideoque creditores anteriores tempore super illa re minimè poterunt conqueri, ex quo in quærendis potest debitor præjudicare creditoribus, l. qui autem; ff. quæ in fraud. cred. etiam ex doctrina Bald. l. hac edit. §. bis illud, n. mibi 9. ubi probat, quod prælatio oritur ex conventionione, non ex potestate dominii, & ad id probandum asfert, quod in re acquirenda per debitorem, potest conveniri, ut non acquiratur jus creditoribus anterioribus, ex Negusan. par. 4. n. 33. & 41.

Quatenus enim in argumento ex adverso dicitur, quod transeat effecta res ex conventionione, in posse debitoris confirmatur nostra conclusio, siquidem si ex conventionione, hæc conventio, quia posterior, conventionione inhita, cum anterioribus creditoribus, non potest operari, ut hæc hypotheca posterior, præferatur priori contractæ, cum anterioribus creditoribus, & sic retorquetur doctrina Bald. in d. §. bis illud, dum super re in futurum acquirenda omninò præferri voluit anteriorem creditorem, licet dominium sit quæsitum eo tempore, quo uterque reperitur creditor, scilicet, prior & posterior, docens, quod hypotheca nascitur ex conventionione, non ex dominio, undè conventio sit prior in priorè creditore, is est præferendus, licet debitor antequam acquirat alteri, obliget rem acquirendam, & sic hæc sola doctrina Bald. quæ confirmatur ex l. si fundus, §. i. ff. de pignor. quam Bald. non citavit, posset determinare casum nostrum: & si diceretur, non ex conventionione tantum, sed ex privilegio, ut verè procedere text. in leg. licet, constat, tunc dicemus, causam privilegii esse in sorte, non in usuris; sæpè

citata l. ult. ff. de exerc. cit. & facit, quod de pensione domus ad rem conservandam, ut intelligatur de necessaria ad conservationem rei; secus de pensione domus conductæ ad habitandum, tradit Bart. in sæpè citata l. interdum, num. 2.

Dum verò in reliqua parte argumenti, dicitur posse fieri conventionem ut in acquirenda re, creditores anteriores nihil juris habeant, non negamus hanc conventionem fieri posse per venditorem rei, & sic Dominum cum emptore, eodemque debitore; siquidem Dominus in traditione rei suæ potest apponere legem, quam vult, l. traditionibus, C. de pass. & ita loquitur expressè Negusan. in d. par. 4. in princ. n. 33. & melius n. 34. & 41. ibi, quia Dominus rei vendendo in traditione, &c. ac dum applicari prætenditur hæc conclusio casui nostro, in quo agitur, an hæc conventio iniuri possit inter creditorem mutantem, & debitorem, qui accipit pecuniam ad rem emendam, casus est omninò diversus, nec ullo modo creditor in re, ex sua pecunia emenda inferre poterit præjudicium anterioribus creditoribus cum nec ante, nec post emptionem sit futurus Dominus, cum non suo, sed debitoris nomine ematur, l. l. penult. & l. ult. C. si quis alteri, vel sibi, Bart. & Bald. in l. mancipia, C. eod. tit. Paul. & Sylv. in leg. 1. C. eod. & proinde p. etum aliquod, super re illa non sua, constituere non potest, l. sicuti, §. Arista, cum concord. in Gloss. ff. si servit. vendic. nec minùs debitor ex sua conventionione, anterioribus creditoribus præjudicare poterit, l. debitorum, C. de pac. Bat. in d. l. hac edit. §. is illud, & sic apparet manifesta diversitas inter dominum, & creditorem paciscentem.

Et quamvis sufficiat pactum inter creditorem, & debitorem, qui vult rem emere, ut res emenda si specialiter obligata, scilicet pro pecunia creditæ, tametsi non interveniat venditor, ut concedere videtur Negus. in d. 2. memb. 5. par. n. 17. vers. secundò fallit, & late probat, & decisum testatur D. de Françb. decis. 97. ea ratione ut inquit D. Præs. n. 3. quia ex hac receptione pecuniæ, & emptione faciendâ, nullum inferitur præjudicium anterioribus creditoribus, cum illa res non effect futura in bonis, debitoris, nisi mediante pecunia istius creditoris; non poterit tamen creditor mutuans prohibere acquisitionem hypothecæ ad beneficium anteriorum creditorum, quibus licet super re, pro concurrenti quantitate pecuniæ creditæ, præferatur posterior creditor ex privilegio, super augmento tamen rei, vel tempore, vel ex industria, quod utrumque ad communem debitorem pertinet, nullo jure fundari unquam poterit, posse creditorem posteriorem, cum debitore, præjudicare anterioribus.

Et ex hoc tollitur, quod postremò objiciebatur; creditores anteriores nihil amittere, ac in nullo penitus lædi eorum conditionem, cum nisi ex pecunia hujus secundi creditoris, res emptæ esset, profectò in dominio debitoris non esset, ex Bart. in d. l. Idemque, n. 1. vers. nam debitor, & D. Françb. d. decis. 97. post num. 3.

Dicimus enim de hoc non posse haberi rationem, nisi pro quantitate pecuniæ, quæ fuit necessaria ad emptionem rei, pro qua lex induxit privilegium: & hoc esse verum, patet, quia aut dicimus valere rem ipsam tanti quanti fuit emptæ, & tunc cessat controversia; siquidem creditor non potest sibi satisfieri, nisi pro sorte, pro qua omnibus præfertur: aut valet, seu venditur plusquam emptæ sit, & tunc, si vè augmentum pretii proveniat ex tempore,

pore, ipsum communis debitoris est, *l. si voluntate, C. de rescind. vendit.* sive industria emptoris, prout de jure præsumitur, *l. 3. §. Divi fratres, ff. de jure fisci, Gloss. & DD. in l. ad rescindendam, C. de rescind. vend.* semper ipsius debitoris est, *l. 1.*

51 *C. de peric. & comm. rei vend. & ex consequenti absolutum est ad anteriorem creditorem spectare, prout in terminis, ultrà receptas decisiones Sac. Conf. relatas per D. de Franch. decis. 38. num. 5. & 456. num. 8. probat autoritate Bald. Salyc. Aret. Covar. & Garzia Morosius in qq. de jure offer. post responsa, num. 70. & 71. inde sequitur, ut de pecunia ex qua fit emptio Castri, sive feudi de propria substantia emptoris, feudo iterum vendito, sit habenda ratio, ut pecunia censetur reversa ad patrimonium debitoris ad beneficium suorum creditorum, quasi redeat in pristinam causam ex traditis per D. de Franch. decis. 64. num. 5. & tradunt DD. citati per Masstrick. decis. 118. num. 31. part. 2.*

D E C I S I O.

HÆc utique Controversia non fuit per sententiam decisa; etenim posteriores creditores, dum summa ope nitebantur, ut vigore privilegii præferrentur, visis rationibus, quas ipse pro Domino Raymundo in conspectum attuli, maxime de causæ interitu dubitantes, per magnam pecuniarum summam, ac debita quantitate paulò minorem, ex quibusdam redditibus persolvendam obtulere. Dom. Raymundus oblatione denique accepta, prædictos redditus emptioni Oppidi Roccæ Imperialis implicuit, processus est penes Cioffum.

A P P E N D I X.

Pro defensione hujus opin. adversùs
scripta per D. Regentem de Ponte
decis. 34. post num. 54.

ADdam hoc loco pro coronide non nihil, quod quemadmodum æquo lectori futurum arbitror, non ingratum; ita mihi certè atque Avunculo meo Scipioni de Curte Reg. Conf. Ferrazzanni Comiti justissimæ defensionis loco haberi poterit, universonque Rectorum Consiliarium ordini, amplum, atque honorificum; cum enim olim pro mei clientis, justissima, ut semper existimavi, causa tuenda, quæ paulò ante commemoravi, scripsissem Regentis Joannis Francisci de Ponte decisiones in lucem prodire, cui cum in eandem juris Controversiam, *decisione 34.* fortè incidisset, parum satis sibi factum putavit, contrariam omnino sententiam latissimè tueri, nisi etiam contrasentientes, probis, contumeliosque vexasset Audivi, inquit, novissimè, &c. usque ibi, *Et præjudicialis.* Deus immortalis? in tantam hominem scribendis licentiam prorupisse ut amplissimorum, ac doctissimorum virorum judicium, irridere, proscindere, non dubitaverit; *visa,* inquit, *mibi fuit magna determinatio.* Quid ni? Illi magna, hoc est, audax, ac temeraria; aliis, iisque non paucis, ac sapientissimis viris, etiam æqua, ac justa nihil est igitur, cur magnam illam determinationem, non sine amara quadam immisione, appellet, multòque minùs, cur ad omnium Tribunalium congressum, pro istius Controversiæ, definitione provocet. At ea decisio novam legem statuit, vel saltim veterem denuò

interpretatur. Quis hoc inficietur? at neutrum sapientissimorum Jurconsultorum munus, auctoritatemque, prætergreditur. Addit eam interpretationem declarationi, atque interpretationi ex communi usu hæctenus receptæ, adversari, adedque nimis esse damnosam, ac præjudicialem. Vide quæso, bone lector, nè nimis confidenter, ac tumidè ista dicantur, scilicet ea tantùm, quæ veneri illi in mentem, ex Apollinis tripode exaudivita sunt, quæ cæteri etsi sapientissimi viri censuerunt falsi, non suspicionem modo, sed præjudicium habent. Hic certè si, quod ille facere non est veritus, licere, aliqua ex parte etiam mihi putarem Ecclesiastem scilicet, ac concionatorem agere, plurimis, tum è Sacris litteris, tum è Sanctorum Patrum monumentis, petitis testimoniis, Christianæ illum fortasse modestiæ, admonerem, quæ scilicet, aded magna, sentire de se quemquam vetat, ut aliorum placita, judicio suo tam facitè posthabeat. Denique quod in suorum temporum calamitates invehitur, quod scribas, quod actorum magistròs, quod forensium causarum patronos, quod amplissimorum etiam ordinum, Judices, ac Senatores, contumeliis taceret, atque proscindat; quod illorum vitio vertat, si litigatores, quamvis causam obtineat, impensarum gravitate oppressi, miseri decoquant, id non intemperantis (ut levissimè dicam) licentiæ solum est, sed ergà dilectissimum clientem, adversarium olim meum, etiam effusa commiserationis. Quamquam, autem illius nomini parcendum prudenter existimavi, lectorem, certè admonendum putavi; id ei non sine divini nominis judicio, justissimaque ultione accidisse, quod causam scilicet per injuriam, ac fraudem obtinuerit, uno judicium, non exigua pecuniæ vi corrupto, qui deinde Regis justissimi judicio, hanc ipsam præcipuè, ob causam exauthoratus, Magistratum, abdicare coactus est, ut non immeritò Avunculus meus vir sapientissimus æquè, atque incorruptissimus Camibus de Curte, operis feudalis, priore parte, de iniqua illa sententia differens, eo judicio, perionas judicatas fuisse, non causas, æquissimè pronunciaverit.

S U M M A R I U M.

1. **U**nio, vel separatio fundorum, non arguitur ex locatione simpliciter facta uni colono de per se nominatim, secus si junctim soliti sint possideri, locari, & sub unico nomine appellari, & num. 2. 3. 5. 6. 7. 8. 12. 19. 22. quod non tantum in ultimis voluntatibus, sed etiam in contractibus locum habet, num. 18. imò in quilibet concessione, num. 10. & fortius si sit concessa, cum adjectivo, totius corporis, num. 23.
4. Adjectum, vel detractum ex fundo legato post testamentum, adjectum, & detractum censetur ex legato, nisi probetur testatorem detraxisse gratia commodioris culture, num. 12.
9. Vendito Castello, & podere datis certis finibus, & cum toto territorio, & districta, veniunt prædia etiam existentia in diverso territorio, si sub dicto podere, & Castello possidebantur, & de ratione, num. 14. & 15.
16. Denominatio plurium fundorum uno nomine, nedum, arguit unionem, sed quod una pars sit principalis, reliquæ accessoria.
17. Unio, probatur, non tantum denominatione sub uno nomine, verum etiam ex præcærensibus, ex

residencia in alteratro, ex fama, ex pretio rei venditæ, redditibus, & aliis, & num. 27.

20 *Legatum possessionis delle Case nove, comprehendit etiam loca separata, & distincta, si sub uno nomine denominavit testator, & num. 21.*

24 *Clausula, cum integro statu, vis quanta sit, & quod respiciat factum, sicuti cum dicitur, cum pertinentiis, quæ ab homine deputantur, non à jure.*

25 *Unio prædiorum resultat ex unica, & ultima denominatione, si diversimodè usus sit testator, & sola voluntate Domini mutatur, & num. 26.*

28 *Scire præsumitur Princeps ea, quæ sui Ministri, & Officiales sciunt.*

ARGUMENTUM.

Concessio Dohanæ certi loci, nùm comprehendat jurisdictionem Dohanæ, & Fundaci, nedum infra districtum ejusdem loci existentis; verùm etiam illam, quam alibi sub unica denominatione, Regia Curia exercuit.

Pro Excellentiss. D. Olimpia Aldobrandina Rossani Principissa.

CONTROVERSIA XXII.

IN quæstione vertente inter Regium Fiscum patrimonii, cum Dom. Principissa Rossani, Don. Olimpia Aldobrandina nepte Clementis VIII. Pontificis Maximi, utrum in concessione, & venditione Dohanæ Rossani comprehendatur jurisdictione Dohanæ, & Fundaci, quam nedum infra districtum Rossani, sed in aliis quoque terris adjacentibus, Regia Curia per suos ministros, & officiales Dohanæ jurisdictionem exercuit, sub unica denominatione Rossanensis Dohanæ, prout eodem modo, & forma, translata fuit in D. Olimpiam emptricem, vigore contractus venditionis factæ de mandato invictissimi nostri Regis, & hodie ipsam Dohanam tenet, & possidet, ut omnibus, quæ pro Fisco actore afferri possunt, & motivis doctissimorum judicantium satisfiat.

Considero, Jureconsultos, duos casus in hac materia distinxisse, tam in materia unionis, quam separationis, ut exinde postea censeri debeat facta venditio, legatum, vel alia quælibet dispositio, junctim, vel separatim.

1 Primus, quidem casus, quando diversæ possessiones, sed plures fundi agri, vel domus sunt solum simpliciter locati uni colono de per se nominatim, & tunc non ex hoc solo judicatur, quod testator habuerit utrumque fundum pro uno, & est ratio quia unita, vel simul juncta locatio plerumque fit sub uno magis, quam alio modo, gratia commodioris culturæ, vel facillioris exactiois, & proinde, neque simul juncta plurium agrorum locatio, nec divisa unius fundi, arguit de necessitate unitatem, vel separationem fundorum, nec perpetuam destinationem, sed si (& est secundus casus) ita junctim, & unitim solitus sit possidere, vel locare disponens, quod sub unico nomine appellabat, tenebat, sive locabat; ex hac unica denominatione unius fundi insurgit legitima, & necessaria probatio, quod disponens habuerit utrumque pro uno, & quod ex pluribus fundis etiam æquè principalibus, & distantibus,

unus sit factus taliter, quod appellatione fundi Sejanii (si ita disponens solitus fuerit præcipuum fundum nominare) cæteri, uti appendices, & adiacentes; & inseparabiliter cohærentes, quousque Dominus voluntatem in contrarium declaraverit, in qualibet dispositione censeantur contineri, tanquam unum, & idem corpus.

3 Ita materiam hanc declaravit *Alex. conf. 169. viso ibemate, n. 9. & seq. lib. 5.* ubi id probant *Narta, & damn. autb.* qui dicit plura scripsisse in *Consuet. Paris. §. r. Gloss. 5. num. 15. cum seq.* & sequitur universa DD. schola, ut ex infra dicendis patebit.

4 Et verè fuit distinctio ex verbis, & medulla legum deprompta; cum enim J. C. in *l. quod in rerum 24. §. si quis post ff. de legatis 1.* statuerit, adjectum, vel detractum de fundo legato post testamentum, adjectum censeri, vel detractum ex legato, cum nostra destinatione, fundorum nomina, & domus, non natura, constituentur, ubi *Gloss. verb. & domus*, & in *l. planè 1. §. ult. ff. de leg. 1.* & *l. si quis duas, §. si quis partes, ff. comm. prædior.* quæ jura ad feuda extendit, *Isern. in cap. 1. in addis. num. 2.*

5 *qualiter vasall. jurar. deb. fidel.* statim in *l. Cajus 88. §. Titius*, declaravit, quod si fundum Sejanum, quem ipse paterfamilias quoad vivebat uno quidem nomine universum habuit, & possedit, quamvis eum diversis partibus locasset, universum sub uno nomine in legato comprehendendi, nisi hæres de quâ parte senserit, evidenter probaverit, & sic omnes partes comprehenduntur in dispositione, si sub uno nomine universum habuit testator, tametsi divisum locasset, sic etiam

6 *Papin. in l. prædiis 89. §. Titius Sejana, ff. de leg. 3.* ubi legatis Titio prædiis Sejanis, sicuti comparata sunt, non comprehenduntur Gabiniana, quamvis simul cum Sejanis unico pretio comparata, nisi sub vocabulo Sejanorum Gabiniana quoque contineri ex testatoris usu, & appellatione, probetur, ut *Gloss. ibi verb. & rationibus, & verb. continentur*, advertit, quod probari idem J. C. significat, si utriusque possessionis confusi redditus, titulo Sejanorum acceptolati essent, ubi *Gloss. optima in verb. acceptolati*, quod & iterum repetit, & probat J. C. in *ead. l. §. balneus, & §. fin. in fin. ibi;*

7 *& utriusque pensiones similiter acceptolatas rationibus ostenderetur, ubi gloss. quoq. fin. notat ad idem tres §. d. l. cum suis concord. facit l. cum fundus nominatim 10. ibi, si modo testator eam partem non separatim possedit, sed universitati prioris fundi adjunxit, ff. de leg. 2. & l. si cui ædes 30. ibi, si in usum alterarum converterit, atque ita his usus fuerit, ff. de legat. 3. ubi Gloss. in verb. accedet*, notat ex usu testatoris ejus voluntatem colligi, citans *l. damnas esto 15. §. fin. ff. de usufr. legato, ibi, ut hac forma in agris servetur, quæ vivo testatore obtinuerit*, ex quibus adnotavit *Surd. conf. 195. num. 15. lib. 2.* jura non tam respicere ad intentionem, quam habuit testator, quando rem emit, quam ad usum, in quo frequenter rem habuit, & sequitur *Gratian. cap. 126. discept. forens. num. 6. lib. 1. & in l. Seja 20. §. Tiranna, ff. de fundo inst.* fundi appellatione etiam pascua, quæ simul, cum fundo pervenerunt, & quæ semper in usibus hujus possessionis testator habuit, ita demum contineri, respondit *Scévola, si prata fundo Graciano, ita conjunxisset, ut sub una fundi appellatione haberentur*, ubi concord. *Gloss. in verb. quæ ad eum, & in §. instructis eadem l. dicit ea verba, uti possedi,*

ita

ita interpretari, ut non de jure, sed de facto quaeratur, & sic, ut omnia adiacentia includantur, si ita in diem mortis testator possedit etiam de facto, ut *Gloss.* ibi verbo *non de jure*, explicat, & *Bart.* ibi notat, & ampliat sub legato poderis comprehendendi quidquid uno nomine nuncupatur, licet simul non stet, sed adsit aliqua separatio. Et hæc non minus procedere in contractibus, quam in ultimis voluntatibus, & in specie in venditione est *text.* in *leg. si venditor* 39. §. *fin.* ff. de *actio. empt.* ubi dicitur, hæc in venditione comprehendendi, etiam si nihil de ea re emptor, neque venditor cogitaverint, ut plerumque in ejusmodi rebus evenire solet, ubi *Gloss. ult.* citat *l. si aqueductus* 47. cum *l. seq.* ubi *Gloss.* notat ratione accessionis aliqua nobis deberi, ff. de *contr. emptio.* & optimus *text.* in *l. creditor* 54. §. *ultimo*, ff. de *actio. empti*, ubi domus eo modo vendita, uti a venditore possessa fuit, eodem jure censetur vendita, quo fuisset priusquam veniret, ut omnia accessoria, & appendices includantur, ubi *Gloss.* in *verb. veniret*, addit id procedere, & in alia qualibet concessione citans *l. testatrix* 20. §. *fin.* ff. si *servit. vendic.* ubi regula firmatur omnia in emptorem, vel legatarium transire, quæ specialiter non sint excepta. Et quod in dubio, ex sola patrisfamilias adiectione, vel detractioe, augeatur, vel diminuatur fundus, si pars addita, vel detracta sub alterius fundi appellatione sit denominata, nisi expressè probetur, testatorem detraxisse gratia commodioris culturæ, juxta *d. l. Cajus* in specie probat *Alexand. conf.* 171. accuratè perspetis, n. 6. & per *tot. lib. 5.* & ob id *Castrens.* in explicatione *d. l. Cajus*, §. *fin.* docuit idè in casu quem refert, non venire cætera loca, quia non erat aliquod nomen universum conveniens toti fundo, sed aderant plura nomina diversa convenientia diversis partibus, idè legando sub expressione unius nominis ex illis, censetur de una parte sensisse, expressè aliud sentiens, si omnes partes sub uno nomine universali, sub quo reliquæ partes nuncupari solent, legatae fuerint, expresso generali nomine, & ita in terminis *Bald. conf.* 422. *super quibus*, & *c. lib. 4.* ubi vendito Podere, & Castello posito in contracta, & districtu Castri Aquependentis, datis certis finibus, cum toto territorio, & districtu, veniunt etiam alia prædia existentia in diverso territorio, quæ sub d. Podere, & Castello possidebantur, & reddit *Bald.* plures, rationes, quæ rogo legantur, quia determinat casum nostrum, & præcisè, quod adiectio finium non restringit venditionem totius, nec excludit, quod partes integrantes, nec adiacentes excludantur, sed tantum restringit latitudinem poderis principaliter venditi, & addit, hoc maximè colligi argumento sumpto ex quantitate pretii, & redditus: & sic licet vendita principaliter Civitas Rossani, cum pertinentiis, & districtu, non ex hoc excluduntur partes adiacentes, & integrantes Dohanam Rossani in venditione inclusa, etiam extrà territorium Rossani, & idem in exemplo per eum tradito in *l. empr. n. 9. ff. locati*, ubi similiter in venditione, seu locatione comprehendendi docet fundos, & prædia diversa nomina habentia, & posita extrà confines rei venditæ, quæ tamen paterfamilias consueverat locare sub uno nomine, colectivo, vel universali, puta Bicchonij; quæ denominatio sub uno nomine, nedum arguit, & probat unionem, sed quod una pars sit principalis, reliquæ verd accessoriae, & pedissequæ, & proinde de his partibus accessoriis

non curatur, nec de ipsis expedit mentionem fieri *Anchar. optimè conf.* 114. *pro impetrante*, n. 2. *vers.* 17 *secundo casu*, ubi in fine subdit, probari unionem accessorie ex conjecturis, puta ex denominatione, ex præeminentiis, ex residentia in alterutro, ex fama, & aliis sequitur *Natta conf.* 58. n. 5. quæ omnia hic concurrere in hac Dohana denominata à Civitate Rossani tanquam à capite, sub qua reliquæ terræ velut membra contineri consuevissent plerumque sub uno nomine principali (Dohanæ Rossani) & interdum ad uberiores declarationem adjunctis verbis *ejusque jurisdictionis*, & *districtus*, & rationibus simul pro omnibus redditibus ab officialibus Dohanæ Rossani, satis liquet, & ante *Bal. Paul.* & *Alexand.* hanc distinct. inter venditionem factam sub nomine universali, vel colectivo, sub quo paterfamilias consuevit alia quoque licet diversa, & separata prædia possidere, uno nomine omnia appellando, & partes, quas non confusè, sed separatim suis diversis, iidemque propriis nominibus denominare consuevit, ut primo casu omnia in venditione comprehendantur; secus in secundo, optimè ex citatis juribus docuit noster *Iser.* in *cap. 1. vers.* circa quod si dicat, usque ad n. 3. de *capit. qui cur. vendit.* undè cum Rex uni nomini subjecerit has terras, scilicet, *alla Dohana de Rossano*, & nominando Dohanam Rossani voluit comprehendere cæteras terras, dum officiales creavit, & officia ad hæredes prorogavit; & simul rationes per ejus ministros exegit dubitari non potest, quin prædictas terras constituerit adiacentes, & appendices loci principalis, sub cuius nomine, & appellatione comprehenduntur sunt solitæ, ut docuit apertè *Gl.* in *Constit. si quis Baro*, & declarat pulchrè *Tiraquell.* in *1. retract.* §. 36. *gloss.* 3. n. 4. & iterum de *primogen.* 973. n. 3. & 4. *Dec. conf.* 573. n. 7. *Cassan. consil.* 18. n. 21. *Rayn. conf.* 13. n. 9. *lib. 4.* comprobantur prædicta ex traditis per recentiores, & in primis, ex *20 Cephal.* qui in *conf.* 144. præcisè ex n. 15. & per totum *lib. 1.* latè respondit sub legato possessionis *delle Case nove*, comprehendendi etiam loca separata, & distincta, extrà locum *delle Case nove*, ex eo quod sub uno nomine possessionis *delle Case nove*, ea solitus fuisset denominare testator, præsertim quia vendiderat cum suis pertinentiis, quo casu omnia includuntur, quæ ei accedunt; quoquo modo, nisi sint specificè excepta, ut per eum *num.* 27. & legatis possessionibus *Villanova* comprehendendi terras etiam alterius villæ, quas omnes simul testator habeat, & appellabat terras, & possessiones *Villanova*, latè post *Alexand. conf.* 150. *lib. 7.* & *Barroum*, *Rayn. Burs.* & alios probat *Simon. de Pretis.* 22 de *interpr. ult. volunt. lib. 4. dubit.* 7. ex n. 39. ad 47. accedat solemne *conf. Menoch.* 337. ex *num.* 17. ferè usque ad *fin. lib. 4.* præsertim n. 22. & 26. ubi optimè loquitur, & extollit distinct. *Alex.* in *dist. consil.* 169. *lib. 5.* & idè respondet in casu suo non comprehendendi possessionem illam *de Trecenta*, quia non erat sub eodem nomine Bagnoli possessa à testatore, sed sub nomine diverso, quod secus esse dicit, si contineretur sub nomine universali, quamvis singula corpora prædiorum haberent nomina particularia, idem latè. prosequitur *Sfort. Oddus.* *conf.* 21. ex n. 25. & latè *Surd. dec.* 241. ex n. 10. ubi in fine, dicit ita Senatam judicasse, *Caputaquens.* *dec.* 342. *par. 3.* post *Alexand. conf.* 223. *lib. 2.* *Barb.* 23 in *l. cum Prator.* 12. §. *fin.* n. 242. & 244. ff. de *judic.* quod eo fortius erit judicandum in casu præsentis, ubi

ubi concessio concipitur cum illo adjectivo *totius corporis Dobana*, quod suapte natura importat totum, vel universale, vel integrale, ut multis probat **24** *Surd. dec. 78. n. 12.* additur clausula *cum integro statu*, cujus quàm maxima sit vis habetur in *l. si quando*, ubi *Gloss.* dicit hoc unū verbū pro integra oratione, & pro una integra columna apponē solere in concessionibus, *C. de bonis vacant. lib. 10.* quod substantivum status refertur ad factum, cum pertinentiis quæ, & sic ad possessionem, non autem ad jus, sicuti cum dicitur non à jure, sed ab homine deputantur, ut in puncto utrumque docuit *Ifern.* in *cap. Imperialem*, n. 90. *de prohib. feud. alien.* & omnia comprehendit idem *Ifern.* in *d. cap. 1. n. . . de capit. qui cur. vend.* & per *Ifern.* in *cap. 1. n. 5.* ubi *Afflic.*

25 *quid sit investitura*, & quoniam unio prædiorum, quæ ex unica denominatione resultat, sola voluntate Domini mutatur, ut per *Jas.* in *l. cetera*, §. *sed si*

26 *paravit*, n. 15. *ff. de leg. 1. Surd. conf. 195. num. 13.* idē si diversimodē usus sit testator, attenditur ultima consuetudo, *Surd. d. conf. 195. in fin. lib. 2.* & *conf. 207. n. 9. in fin. & 10. lib. 2. Gratian. d. cap. 126. n. 8. lib. 1.* & in specie in concessione officii, *de Poute* videndus *decis. 37. n. 5.* & *seq.* novissimē autem, quod integra hæc Dobana sit vendita, non solum colligitur ex antiquissimo usu, in quo fuit per Regiam Curiam habita, & ex verbis, & clausulis **27** *plur.* sed ex quantitate pretii, & reddituum assignatorum, tam in prima, quàm in secunda concessione, qui non corresponderent concessioni factæ, nec majori pretio declarando, nisi integra Dobana censeretur vendita, quod esse argumentum irrefragabile, apparet ex traditis per *Barr.* in *l. cum tabernam*, *ff. de pignor. cum alijs*, quæ in puncto affert *Menoch. d. conf. 337. num. 28. lib. 4.* optimē, & latiss. *Fontanell. de pact. nupt. 10. 1. claus. 4. Gloss. 18. par. 1.* ex n. 29. *cum seq.* nec dicatur, quod hic non adest scientia Regis, sed ministrorum, qui rationes exegerunt, & passi sunt officiales Dobanæ Rossani eo modo officia exercere, quia imò contrarium apparet ex *Pragmatica de officiis ad R. Majest. collationem spectantibus*, ubi nuncupatim describuntur sub *nu. 114. en la tierra de Rossano l'officio di Vice secreto, & l'officio di Credenziere*, & dum in alijs terris sub jurisdictione Rossanensis Dobanæ, non creavit aliter officiales, necessariò eas terras illi consultò subiecit, & Rex non præsumitur ignorare, sed scire, quæ sui sciunt officiales, & ministri præsertim in materia præscriptionis, usus, & consuetudinis, ut docent infiniti apud *Surd. decis. 4. n. 6.* maximē ob assistentiam Regentium in Supremo rerum Italicarum Consilio, qui ut plurimum eliguntur, & ferè semper essent eligendi ex ipso cætu Cameræ Præsidentium, quippè, qui sunt de Regii patrimonii, & Regni rebus optimē instructi: sæpè enim sæpius contingit, ut de his in supremo illo Conf. agatur cui summæ, quidem curæ eadem esse debent, & fuit præcipuus finis, ut Regens regnicola apud Regem assistens eligeretur ad tradita per *Surg. de Neap. Illustr. cap. 17. num. 19. & cap. 27. post n. 41. vers. quod autem.*

Undè ex his facta relatione pluries in supremo Collat. Conf. per Reg. Cam. de anno 1615. & 1616. his discussis Fiscus amplius non instetit, & fuit D. Don. Olimpia in possessione totius Dobanæ conservata, in qua etiam hodie dum ista revideo anno 1634. reperitur.

Et cum de anno 1632. similis casus accidisset, fuit

discussa solemniter Controversia, decisum, ut sequitur.

S U M M A R I U M.

- 1** *Series facti proponitur. Concessionum factarum per Suam Majestatem Excellentiss. D. Comiti de Monterey in remunerationem maximorum servitorum præstitorum Reg. Corona.*
- 3** *Decretum Collat. Confil. quo sub officio Magistri Actorum Dobana Menepcedum Apulea, comprehenditur etiam Dobana Aprutii, affertur.*
- 4** *Dobana Apulea appellatione univ. Dobana continetur, & signanter Aprutina tanquã ejus insignis pars, n. 24. 25. & cætraria recensentur, n. 28.*
- 5** *Argumentum à toto universali ad partem subjectivam affirmativè bene procedit.*
- 6** *Rex, ut Dominus directus feudorum Regni, dicitur paterfamil. in feudis, officiis, & jurisdictionalib.*
- 7** *Paterfamil. possidens, & disponens de bonis sub uno nomine, censetur habere ipsa, licet diversa pro una re, & tanquam connexa, & coherentia.*
- 8** *Hæres apprehendens unam ex diversis rebus hereditariis, univ. jus hereditariū sibi acquirit.*
- 9** *Possessionem apprehendens unius rei, quæ plura sub se continet, quo ad omnia, quæ sub illa continentur apprehendisse censetur, ut in Castro, Palatio, Ecclesia, & alijs, & num. 11.*
- 10** *Decisio in hoc puncto ex D. Capyc. & Peregr.*
- 12** *Possessionem quis apprehendens partis dignioris, ut est caput Dobana, acquirit integrum jus domini.*
- 13** *Beneficium annexum unitum, sive incorporatum amittit statim proprium nomen, & efficitur prædium ejus cui unitur.*
- 14** *Ecclesia principalis possessione adeptæ, censetur acquisita possessio Ecclesiæ unitæ.*
- 15** *Beneficium unitū, non dicitur vacare de per se, nec datur ipse collatio, permutatio, nec resignatio.*
- 16** *Dobana Apulea tanquam corpus principale plura sub se continet, quæ describuntur, & in quo illius Tribunalis forma, & institutio consistat.*
- 17** *Tribunal Dobana habet jurisdictionem privativam quoad Barones in certis temporibus.*
- 19** *Dobana Menepcedum, unde dicta.*
- 20** *Actorum Notarius (quem Magistrum Actorum relictis nominamus) necessarium ad justitiam expediendam.*
- 21** *Magister Actorum unus, & principalis est in Dobana Foggia residenti.*
- 22** *Cavallariorum ordinariorum, & extraord. judices, sive defensores deputantur pro locatis, cum eorū scribis, qui à principali Actor. Magistro dependent, & n. 33.*
- 23** *Dobana jurisdictio in toto Regno, sed diverso modo.*
- 24** *Actorum Magister ejusdem Dobana alius deputatur in Civitate Aquila Aprutii ultra, ubi Dobanensis per suum Vicarium jurisdictionem exercet.*
- 26** *Membra sunt à capite regulanda.*
- 27** *Appellatio interponi consuetæ, simbolus est relationis, superioritatis, & dependentiæ.*
- 29** *Accessoria comprehenduntur appellatione principalis, etiam si ad sit aliqua separatio, maximè gratia commodioris administrationis.*
- 30** *Feudum, & Baronia possunt habere membra in alieno territorio.*
- 31** *Dobana est nomen generale continens diversa jura.*
- 32** *Dobana Neapol. continet diversa, & extenditur ad varia loca.*
- 34** *Tribunalia omnia existentia in eod. territorio consistuere unum forum, quomodo sit accipiendum.*
- 35** *Copula natura est, ut augeat, & ampliat orationem.*

- 36 *Procuratoris factum in quaesitis non nocet domino.*
 37 *Possessionis apprehensio rei, vel juris in parte conseruat jus in toto, vigore privilegii, secus in praescriptione.*
 38 *Scientia procuratoris non nocet domino.*
 39 *Usus, & obseruantia interpretatiua requiritur decursum alicujus temporis considerabilis.*
 40 *Interpretatio privilegii, vel concessionis non semper necessaria est, ut fiat ab ipso Principe, sed nunquam fit à iudice, quod distinctionis fœdere explicatur, num. 41.*
 42 *Regalium concessio non semper est strictè interpretanda.*
 43 *Decisio facta per Reg. Cameram, referente auctore, juncto suprema Collaterali Consilio in presenti Controversia.*

A R G U M E N T U M.

De interpretanda Regis concessione. Utrum appellatione reddituum officii actorum Magistri dohanæ menepecudum Apuleæ, comprehendantur redditus ejusdem officii dohanæ minoris, quam dohanellam Aquilæ appellant, subordinatæ, et annexæ, cum capite dohanæ, quæ residet Foggæ, ex eo, quod Rex uti dominus, et paterfamilias illam unitè possederit, et pro unica habuerit, an ex possessione partis, vel capitis, censetur apprehensa possessio totius, vel saltem quæsitum jus, sive titulus apprehendendi. Plura de dohana Apuleæ, illius Tribunali, et forma regiminis; et dohanæ nomen esse generale, plura jura sub se continens, et quod habere possit membra in alieno territorio ad instar feudi.

CONTROVERSIA XXIII.

Cum decisione Reg. Cam. & Collateralis Consil. in consimili articulo

De Veneris 29. Octobris 1632. me referente, cum Tribuli Regiæ Cameræ in Collaterali, absque interventu Excellentissimi Comitis Montis Regii Proregis, cum de ejus propria causa ageretur.

- 1 Sacra Regis nostri Majestas, anno 1623. concessit dicto Excellentissimo Comiti ad tres vitas ipsius scilicet Comitis, et aliarum duarum personarum successivè, officium Actuariæ Civitatis Consentis, necnon, et redditus, proventusque Actuariæ, ac Secretariæ menepecudum Apuleæ, eos scilicet proventus, et redditus, qui de summa, seu quantitate ducatorum 5927. diversis consignatariis concessorum supersunt: postea verò ad vetera Comitis nova accefferunt promerita, eaque maxima, quippè qui non modo magno cum dispendio proprii patrimonii Reg. Coronæ inseruivit apud Aragoniæ Curiam, verum etiam in obsequiis præstandis Serenissimo Principi de Cales, nunc Angliæ Regi, cum in Hispania apud ipsum Regem nostrum moraretur, ac demum Ducem eundem Serenissimum in Angliam redeuntem, summa rerum apparatu, maximisque sumptibus, splendide, ac magnificentissimè committatus est, quamobrem volens Sua Majestas eidem Comiti pro hovis servitiis, novam etiam Regiæ suæ munificentis beneficia rependere; eandem concessionem, trium personarum vita limitatam, ad eisdem Comitis hæredes, et successores protendit, asserens multò quidem majora Comiti deberi; his utique privilegiis, et concessionibus, Excell. Duce Albæ Prorege, executioni demandatis; Comitis

absentis tamen procurator per incuriam non legit reditus officii actorum magistri residentis in civitate Aquilæ, penes Locumtenentem Dohanerium dohanæ Apuleæ, verum Comes, qui paucos ab hinc annos regias in hoc Regno vices summa cum prudentia, ac vigilantia regit, certior factus, redditus dicti officii actorum magistri dohanellæ Aprutii, omnino comprehendendi appellatione reddituum Actuariæ menepecudum Apuleæ, sub qua ipsa dohanella tanquam ipsius pars dependens, & coherens continetur, & uti accessorium, unita, & pedissequa includitur, hujus rei procuratorem suum commouit, qui postea precibus à supremo Collaterali contendit, ut sibi liceret exigere omnes, & quoscunque redditus, & emolumenta, quæ perveniunt ex omnibus provinciis, & locis subditis jurisdictioni ipsius dohanæ, quæ exercetur per Dohanerium, suosque locumtenentes, substitutos, & ministros, ubique locorum jurisdictione dohanæ extenditur, & præcipuè in Provinciis, quas peculiari quodam modo appellant, subditas, inter quas constat esse utrumque Aprutium, & cum per Collaterale fuisset jam decretum juxta petita, & exinde expeditum rescriptum, subscriptione omnium quatuor Regentium munitum, Dominorum scilicet Tappiæ, Enriquez, Lopez, & Roviti sub die 20. Septembris proximi 1632. regio insuper sigillo vallatum; tametsi potuisset Comes, sive ejus procurator petere simpliciter id decretum annotari & registrari in libro patrimonii Reg. Cameræ, quod si Fisco non opponente, factum fuisset, nihil ulterius fuisset agendum; attamen ratus cautius agere, si hoc per Regiam Cameram decideretur, Fisco audito denuo petiit in Collaterali, ut mandaret Regiæ Cameræ descriptionem dictorum reddituum in libris patrimonii pro executione dicti Regii decreti ipsius Collateralis, per quod, causa mihi commissa, fuit provisum, quod Reg. Cam. prima die relationem faceret in Collaterali, & facta relatione die 29. Octobris 1632. coram eisdem quatuor Regentibus de statu, & meritis negotii, audito Domino Jo: Camillo Capacio Fisci patrono doctissimo, & integerrimo, qui propositis Fisci juribus, & suo sensu explicato, pro sua modestia enixe rogavit iudices præsertim eos, qui Ritus, et negotia dohanæ Apuleæ percalebant, quippè in illius moderatione et regimine erant longa experientia versati, ut supplerent, quæ ipsi fortè deessent; aliqui ex dominis dixerunt, concessis redditibus officii magistri actorum dohanæ menepecudum posse de jure censeri cōcessos, non solum redditus, qui ex officio actorum magistri residentis Foggæ, percipiuntur, sed etiam Aquilæ, quippè, cum unicam, et idem sit corpus dohanæ residentis utrobique, et sub unica denominatione dohanæ menepecudum Apuleæ, continentur integra dohana tam illa, quæ exercetur Foggæ per Dohanerium, tanquam ipsius caput, quam Aprutii, per ipsius vices gerentem qui ab ipso principali dohanerio eligitur: deputatur, et dependet, hoc enim, sibi locum vendicat in quacunque dispositione, et concessione tam principis, quam privatorum, semper enim appellatione dohanæ Apuleæ integra, et universa dohana continetur, cum suis partibus integralibus, et integro statu, et præcipuè dohana Aprutii, quæ insignis est ejus pars, et sequela necessaria, nisi nominatim excipiat, totum enim inferat quamlibet suam partem de necessitate, sive sit totum integrale, ut domus, sive universale, ut grex, peculium, sive generale, ut vestis, ornamentum, sive

sive etiam sit totum quantitatis, *l. si quis cum totum*
Aut except. rei judic. quod enim ad vim comprehen-
 5 sivam attinet, procedit argumentum à toto univer-
 sali ad partem subjectivam, sive prædicamentalem
 affirmativè, ut legato grege, vel peculio, continen-
 tur animalia, vel res particularis, quæ sub illis sunt,
leg. Lucius, ff. defund. instr. l. grege, ff. de leg. 1. ut do-
ctiss. & latè explicat Everard. in Topica, loco, à tota
ad partem, n. 9. & n. 11. cum seq. undè si appellatione
 dohanæ Apulæ continetur etiam in vulgari deno-
 minatione, dohanella Aprutii, tamquam ipsius pars
 accessoria, & dependens ab ipso capite, necessariò
 consequitur, ut concessis redditibus, & emolumentis
 officii Magistrorum actorum, seu scriptoriæ ejusdem do-
 hanæ Apulæ, non minùs comprehenduntur redi-
 tus Actuariæ Aprutii, quàm Actuariæ Foggianæ,
 cujus dohanæ principalis Apulæ utrumque offi-
 cium est accessorium, & dependens, quoties enim
 pater familias, cujusmodi constat esse Regem in
 6 feudis, officiis, & jurisdictionalibus, ut per *Ifern.* in
c. 1. §. hoc quoque, de success. feud. ex reg. l. quod in re-
rum, §. 1. & l. planè in fin. ff. de legat. 1. cum aliis locis
ejusdem Ifern. adductis per Dominum meum Regem
de Curte in 1. par. tract. feud. c. 6. in fin. ita jun-
 ctim, & unitim solitus est possidere, concedere, ven-
 dere, aut locare, quod sub uno nomine tenebat, & de
 7 eis disponebat, tunc insurgit necessaria probatio,
 quod habuerit omnia pro uno, & cætera tanquam
 adjacentia, & inseparabiliter cohærentia quousque
 contrarium non declaraverit, juribus, & authorita-
 tibus à me citatis in præcedenti controversia pro
 Principissa Aldobrandina super dohana Rossani,
 sexdecim ab hinc annis, quibus addi potest *text.* in
l. Sempronio 33. §. codicillis, ff. de usufr. legato, ibi res-
pondit verbis, quæ præponerentur, id petisum, ut ad
eum modum paterentur hæredes ibi eos esse, ad quem
modum ipsa patiebatur, juncto eo, quod notat Bart.
 in *summario* post *gloss. ult. que* citat plures concord.
 exornat modernus *Hispanus Quæstio diversarum*
qq. juris c. 20. n. 12. & innumeros cumulat novissimè
 visus alter *Hispan. Castellus Sotomajor lib. 1. quo-*
tidian. controv. de usufructu cap. 22. ex nu. 10. cum
seq. & cap. 37. n. 8. eod. lib. conferunt etiam ea, quæ di-
 cunt DD. in materia acquirendæ hæreditatis, ut in-
 8 gressus unius ex rebus hæreditariis operetur, ut
 universum jus hæreditarium translatum censeatur
 in hæredem *l. gerit, & l. pro hærede, ff. de acquir. hæ-*
red. l. restituta, ff. ad Trebell. quinimò fortius etiam
 9 quo ad acquirendam possessionem plerique volue-
 runt, ut quando una res plura sub se continet, ut est
 Castrum, sub quo comprehenduntur ædificia, terri-
 torium, & jurisdictionalia, per apprehensionem pos-
 sessionis de parte Castri, totius videtur accepta pos-
 sessio *Bart. in l. 3. in fin. princ. ff. de acquir. posses.* &
 idem in palatio, ut ex possessione unius Camere, in-
 tegri palatii videatur quæsitæ possessio, idemque in
 domo etiam quoad mobilia, & suppellectilia, in re-
 ctore ingrediente possessionem Ecclesiæ, vel benefi-
 cii, ut videatur omnium rerum Ecclesiæ possessio-
 nem nancisci, & in Castro Civitatis, aut Capella Ec-
 clesiæ principali subjectis, & in Principe ingresso
 possessionem Civitatis Metropolitanæ, quod illa
 possessio, quoad membra Provinciæ sufficiat, constat
 ex relatis per *Dominum meum Capyc. decis. n. 10.*
 10 ubi addentes, & ita fuisse judicatum, testatur, in fin-
 tis relatis *Peregr. de fideicom. art. 48. ex n. 72. & 77.*
 in quo licet quoad actualem possessionis acquisitio-
 11 nem, non desint contradictores sub clypeo *Ifern.* in

c. 1. col. 3. *quid sit investit.* ea ratione, quòd possessio
 in ejus acquisitione, & apprehensione factum desi-
 deret, quamvis contra *Ifern. stent DD.* majores nu-
 12 mero, & auctoritate rerum judicatarum, certum ta-
 men est, ferè omnes DD. concordare, ex possessione;
 13 partis, præsertim dignioris, ut est caput dohanæ
 esse acquisitum, & translatum integrum jus domi-
 nii, & sic tituli, cujus vigore competit ingressus
 in possessionem, ut testis est *Peregr. d. num. 77. cum*
seq. nec dissentiunt Canonistæ, qui in materia bene-
 14 ficiali, dicunt beneficium annexum unitum, sive
 incorporatum eo ipso amittere titulum, & nomen
 proprium ipsius beneficii, & effici prædium ejus cui
 est unitum *Gonzales latè super reg. Cane. reg. 8. gloss.*
§. 7. n. 2. latissimè Garzias de beneficiis par. 12. c. 2.
n. 12. & seq. & in specie, quòd capta possessione Ec-
 15 clesiæ principalis, censetur quoque capta possessio
 Ecclesiæ unitæ, uti prædii Ecclesiæ principalis *Rota*
dec. 658. n. 8. part. 2. in recent. undè eadem ratione
 consequitur, non dari vocationem beneficii uniti, &
 16 per consequens, nec etiam collationem: & propterea
 non potest amplius permutari, resignari, nec alteri
 concedi, ut est solemnis decisio immort. memor.
Papæ Greg. 15. Ludovisi 112. ubi bona additio, &
 generaliter, quòd capta possessione Ecclesiæ, cen-
 seatur capta possessio omnium bonorum, & jurium
 ipsius Ecclesiæ, decrevit *Rota* apud eundem *Ludov.*
dec. 54. & 364. ubi additio citat quamplures alias
 decis. quæ si procedunt in re de novo unita, fortius
 in membro ab ipso dohanæ exordio, inseparabiliter
 annexo, et ipsi subjecto: dohana etenim tanquam
 17 corpus principale plura sub se continet, scilicet ju-
 risdictionem in omnes locatos possidentes animalia
 quæ sub Regia fida continentur in viginti tres lo-
 cationes herbagiorum pro ipsorum pastu distributa
 quippe, qui in ætate relicta Apulia, et ipsius sicci-
 tate, quasi sine pluvia, et aquis, depascunt greces in
 montibus Aprutii herbosis, et f. igidis, et in Autum-
 no in Apuliam revertuntur per loca, et vias, quos
 passus, et Regios tracturos vocant, ubi propè paran-
 tur pascua, quæ vulgò appellantur (ristori) adeò ut
 iste comteatus, et assiduus fluxus, et refluxus sta-
 tutis temporibus per certa destinata loca sub certis
 regulis, capitulis, et privilegiis, pro conservatione,
 et augmento animalium, et successivè commodò,
 18 sive compendio locatorum, et consequenter Re-
 giæ Curie, quæ ex augmento uberiores percipit
 fructus, cum jurisdictione privativa, quodam omnes
 etiam Barones infeudatos, in certis casibus, omni-
 moda, et interdum limitata etiam certis tempori-
 19 bus, quæ exercetur per Dohanerium dohanæ ip-
 sius Rectorem, et Præpositum, cum suo Auditore,
 et duobus assistentibus officialibus perpetuis, quos
 Credenzerios vocant, qui velut Fiscales, jura illius
 patrimonii tumentur, et generali locationi, sive her-
 barum distributioni, quæ fit mensè Novemb. unius-
 cujusque anni præsumunt, aliorumque negotiorum
 quæ inter locatos, et fiscum occurrunt sagunt, ul-
 tra Perceptorem, sive Casserium, et alios inferiores
 ministros, cum suis distinctis, et rectè distributis mi-
 nisteriis, ex quo comteatu per annorum curricula
 statuto, creditur processisse illud adjunctum doha-
 20 næ nomen (menepecudum) sicut ipsamet dohana
 nuncupantur pecudes, cum custodibus, & pastoribus,
 cum in ipsius legibus, & instructionibus sæpif-
 simè legitur, *dove la doana camina, passa, e dimora*
 & quia ad justitiam expediendam necessarius
 20 est actorum Notarius, juxta tradita per *Ifern.*
que

qua sunt regal. in verb. Potestas constituendorum Magistratum, & latius ipse exaravi in responsio pro Reg. Fisco contra Bernaudos, aliàs in tract. de alien. regal. & offic. unus, & principalis est actorum

21 Notarius dohanæ residens Foggia Secretarii nomine cohonestatus; ubi caput Dohanæ residet Dohanerius, sub quo continetur plerique substituti Actuarii, & Scribes residentes, apud cavallarios ordinarios, & extraordinarios, qui iudices, sive defensores deputantur pro locatis, nedum in Provincia Capitanatæ, cuius una est Metropolis dohana Foggia, sed in Provinciis Bari, Hydrunti, Comitatus Molisii, & etiam Basilicatæ, ubi per suum locumtinentem dohanerius, & per substitutum Actorum magister hic emolumenta, & redditus Actuarie, illæ verò jurisdictionem exercet, etiam in toto Regno, alter vero deputatur Actorum magister in Civitate

23 Aquilæ, ubi idem dohanerius universæ dohanæ Præses, & Rector, cum non valeat de persona utrobique interesse ob loci distantiam, & negotiorum multitudinem per suum Vicegerentem jurisdictionem exercet. Quod si dohanæ Apulæ appellatione integra, & universa dohanæ jurisdictione apud omnes peræque continentur, unione vera, reali, & necessaria integralis corporis, & destinatione, Regis patris familias, & domini, qui ita dohanam erexit, denominavit, & gubernari mandavit per ipsos dohanæ Rectores, Aprutium, cum Apulea uti capite ab initio erectionis conjungens, & uniens; cur diversè sit statuendum quoad redditus, & proventus Actuarie, non videbatur recta ratione suaderi.

24 Quinimò, sicut concessa, vel denominata dohana, 25 univèrsam corpus quodam jurisdictionem, & gubernium contineri nemo negabit, sic pariter concessis redditibus actuarius, qui fructus sunt, & proventus ipsius jurisdictionis, & ab ipsa procedunt, & fluunt, necessariò dicendum est comprehendendum, 26 ex regula, quòd accessorium, & membra sint regulanda à capite Dec. cons. 289. n. 7. tùm ratione pariformis, et æqualis determinationis respicientis plura determinabilia vulg. 11.

Accedit etiam, quod à Locumtenente Aprutii appellatur ad ipsum dohanæ Præsidentem Doganarium Foggia residentem ex quo etiam relatio superioritatis, connexionis, et dependentiæ evidenter ostenditur, per ea, quæ dicit Bart. in l. cum apud, ff. iud. solvi col. fin. in ult. q. ubi distinguit, et Franch. dec. 601. n. 12. & 13. Quibus stantibus ad motiva, quæ pro parte Regii Fisci fuerant in discussione controversiæ considerata, dicebatur posse responderi, quatenus enim primo arguebatur, quod licet 28 jurisdictione dohanæ sit unica, nihilominus actuarius erant diversi, et omninò officia distincta, et idèò sub concessione reddituum, et proventuum officii actorum magistri menepecudum non continebantur redditus dohanellæ Aprutii, quia separatè locantur, sicut etiam in Provinciis creantur quidam, qui Cavallarii vocantur inferiores iudices in causis locatorum, cum eorum scribis, nec sequi consequentiâ, dohana est eadem, ergo idem in actuaria, quæ diversa est, cum diversis locetur, sicut in simili, licet Sac. Consilium, et Reg. Camera sint loco unius Tribunalis in eadem Civitate sub eodem Rege, et unum corpus de per se, diversa tamen unum quodque ex dic. Tribunalibus habet scriptorias, et officia actuariarum separata, et distincta.

Secundò etiam addebatur in privilegio contineri redditus Actuarie, et Secretarie Apulæ, quasi ex

illo adjuncto (Secretarie) declaratur, Regem de solis redditibus actuaria Foggia residentis intellexisse, ubi magister actorum Secretarius quoque nuncupatur.

Tertiò id declarari, etiam ex usu, & observantia subsequuta, qua attenta videtur id non fuisse comprehensum in principio.

Quartò hanc declarationem Regii privilegii ad ipsum Regem spectare, vel de hoc iudicium ordinarium esse instituendum, fisco citato, & legitime compilato processu.

Et quinto hoc non esse Principis beneficium latè interpretandum; sed concessionem de ipso patrimonio, & iuribus regalibus Principis, strictè propterea interpretandum ex Camerario.

Ad hæc enim omnia motiva in contrarium pro veritatis cognitione excitata, dicebatur sigillatim responderi posse.

Ad primum etenim patet responsum ex superioribus: quia comprehenduntur accessoria, etiam si 29 adsit aliqua separatio; maximè quando illa sit gratia commodioris cultura, sive administrationis, ut in præsentis casu, esset enim impossibile, quod unus actorum magister exerceat in diversis Provinciis distantibus eodem tempore: si enim unum feudum, 30 vel Baronia potest habere membra in alieno territorio, l. fern. in cap. 1. in add. qualis vasal. jur. deb. fidel. cum infinitis congestis per Giurb. decis. 50. num. 14. Andreas knich. de vest. pact. par. 2. cap. 5. num. 141. 31 quantò fortius dohana, quod nomen est generale, continens diversa jura nova, & vetera, & membra, ut in simili de dohana Neapolis, cujus jurisdictione extenditur ad varia loca proxima, & remota, quippè usque ad Regni extremas partes ultra Aquilam ex ritibus Reg. Camera, observavit D. de Franch. decis. 397. num. 11. & exemplum describis Cavallariorum retorquetur, cum constet omnes dependere à magistro actorum Foggiano, & eidem correspondere de iurisdictionibus, & appellationibus ab eorum decretis, & gravaminibus ad dohanam deferri: & ad simile de actorum magistris Sac. Cons. & Reg. Camera est manifesta solutio, siquidem illa non sunt similia, & æqualia; sed distincta, diversa, & sub diversis regulis instituta, & denominationibus appellantur; idèò ut ex diversis cessat illatio, licet enim 32 Castrensium aut. quæ in Provincia, num. 4. C. ubi de crim. agi oportet. (à nemine ex Dominis allegatus) dixerit 33 Tribunalia omnia existentia in eodem territorio constituere unum forum, licet sint distinctæ jurisdictiones, ut Ecclesiastica, secularis, attamen hoc sanè intelligendum est, quòd distinguendos foros unius Provincie, vel Regni ab aliis, secus quoad veram existentiam, & denominationem, præsertim secundum disponentis usum loquendi juxta quem regulari debet quælibet dispositio, sive Principis concessio de ipsis loquens, ad Bart. in l. labeo in fin. ff. de suppell. legata cum aliis à Sard. decis. 241. num. 17.

Ad secundum dicitur, illud adjunctum, & Secretarie, non restringere; sed potius ampliare, & augere, ut est de natura copulæ l. ea tamen adjectio, ff. de leg. 3. cum concord. per Ederard. loco à natura copulæ in princ. ultra enim redditus Actuarie ipsius dohanæ, sub quo nomine omnes redditus ad ipsum officium magistri actorum in genere sumptum spectantes comprehenduntur, conceduntur etiam redditus, si qui uberiores percipiuntur ex ipsa secretaria, quæ potius nomen est honoris, quam alicujus existentie,

sententiæ, & cujus fructus cohærent Actuariæ Fog-gianæ, ubi residet Dohanerius cum collegis, aliàs enim inducta in augmentum operarentur diminutionem contrà juris regulas.

Ad tertium fuisse id declaratum ex usu, & observantia subsequuta contrà cessionarium. Primò dicitur factum procuratoris ad exigendum non potuisse præjudicare domino, præsertim in quæstis. *l. contra juris, ff. de pact. l. quicumq; §. item si institor. ff. de institoria, cum concord. per Affl. dec. 129. n. 11*, ut jam fuisse quæsitum jus dominii patet ex supradictis, quinimò etiam possessionem, secundum veriorum sententiam quæ saltim etiam si fuisset necessaria apprehensio specialis per actum facti quoad hoc membrum, attamen ex apprehensione rei. vel
37 juris in parte, conservatur, & retinetur jus in omnibus, cum quis innitur privilegio, *l. 3. aliud in præscriptione ad doct. Bar. in l. 1. §. si quis hoc interd-*
38 *cto, ff. de itin. act. uq; privato*, nec etiam sententia procuratoris nocet domino ut per *Affl. d. decis. 129. n. 10. ubi Vrsil. n. 6. cum seq. Surd. dec. 181. n. 10.* secundò, ut nocere possit usus, vel observantia interpretativa etiam ubi dominus est sciens, & præsens, licet non requiratur tempus longissimum, requiritur tamen lapsus alicujus temporis considerabilis *Cravett. cons. 118. num. 2. & 3. Raudens. responso 18. num. 38.* qui hic non intervenit, cum vix triennium intercesserit à tempore, quo fuit concessio executioni demandata, & statim, cum ad notitiam Domini Comitis res devenit, conquestus est de negligentia procuratoris.

Ad quartum, quod interpretatio privilegii spectet ad concedentem Principem, dicitur, recurrendum esse ad Principem, quando dubitatur de validitate ipsius concessionis, vel si esset arduum dubium, & inesplicabile, vel si esset in conflictu, vel aderetur de variatione, quæ interdum semel permitti solet, secus si agatur de sensu privilegii inter partes quoad ipsarum præjudicium, & in quantum ad jus litigatoris pertinet; quia ista non solum fieri potest, sed debet per judicem; etenim judex magis de illius, qui privilegium allegat, quam de jure privilegii pronunciare intelligitur, quia judices etiam inferiores habent potestatem interpretandi jura in præjudicium litigantium *Felin. in c. inter alia in princ. de sentent. excom. & in c. pastoralis 8. de fide instrum. Bald. in c. cum venissent, in princ. ubi Dec. latissime num. 3. 4. & 5. de judiciis, Ripa responso 5. de probation. Acajus de privileg. lib. 2. cap. 2. num. 20. cum seq. Brunus cons. 133. in fin. lib. 2. fuse Gratian. discept. forens. c. 927. n. 18. 19. 20. cum seq. lib. 5.*

Ad ultimum de stricta interpretatione faciendâ in concessione regalium. Primò dicitur, illud procedere in dubio, secus, ubi ex verbis, & mente Principis constat de contrario, & legitima interpretatione juris. Secundò hic non esse concessum officium ipsum, quod est de regalibus; sed quod superest ex redditibus ipsius, qui considerantur tanquam separati. Tertio fuerunt redditus concessi pro se, hæredibus, & successoribus liberè, et sic in allodium, quo casu militat indubiè dispositio, *l. fin. ff. de constitut. Principum*, quam procedere etiam in feudis verius est, ex *Raudensi de analogis cap. 15. num. 1. Jaf. Rosental. et Schab. apud Gratian. discept. lib. 3. cap. 456. num. 77.*

D E C I S I O.

Unde ex his, die initio citata, fuit resolutum, et decisum, in dictis concessionibus comprehenditur etiam redditus Actorum magistri dohanellæ Aquilæ, tam pro futuro; quam etiam pro præterito à die concessionis, sive exequuti privilegii, et captæ possessionis, me referente uti Commissario, cum interventu quatuor DD. Præsidentium rogatorum, cum D. Locumtenente Montaluo, et quatuor Regentibus supremi Consilii Collateralis, ut ex actis, et provisionibus registratis in Regio patrimonio per Dom. tunc Rationalem Joannem Iacobum Mercurium, hodie meritissimum Præsidentem Militarem, et successivè penès Magnificum Rationalem Fabricium Cenamum, qui in negotio fuit subrogatus.

S U M M A R I U M.

- 1 Feudum cujus qualitatis sit, ad Regiam Cameraam judicandum remittitur n. 5. 11. 12. et 17. secus si agitur de qualitate feudi dignoscenda, etiam si sit mutata, vel alterata qualitas innata novo Regis assensu, & n. 18. & ita judicatum in causa Ducis Vallis Regiæ, ubi ex hereditario prætendebatur fuisse effectum ex pacto n. 22. 23. et 25. & aliis num. 37. 38.
- 2 Investiri de feudo, an quis debeat, vel ne ad Regiam Cameraam spectet vigore Regiæ Pragmaticæ, quæ interpretata est quoad solutionem relevii, num. 40. et 41.
- 3 Fiscus cum sequestrum feudorum obtinet, citari debet per eum, qui immisionem illorum præten-dit, nisi sit ipso jure nullum, n. 50.
- 4 Fiscus, an ex persona debitoris dicatur habere interesse in lite inter partes vertente; convenire autem potest debitorem debitoris in subsidium, tribus cumulativè concurrentibus, & in lite prædicta potest tantum assistere, n. 59. et 60.
- 6 Allodium a solo Deo recognoscitur.
- 7 Fiscus scire debet, quæ feuda ab immediato Regis dominio detinentur, vel non immediate.
- 8 Ad hoc, & relevium pro feudis quaternatis tantum fisco competunt, Baroni verò pro quaternatis secundum quid.
- 9 Feudum quaternatum secundum quid, dicitur mistum, & alienatur cum Baronis, & Regis assensu.
- 10 Feuda in Regno in quinternionibus describuntur, ut sciat Fiscus, qui sint vasalli, quæve tenentur in feudum.
- 13 Fiscus interesse feudum esse potius de jure Francorum, quam Longobardorum, in quibus versetur, & num. 14.
- 15 Procurator Regis potest impedire divisionem jurisdictionis, & Castrorum, & in his assentire Pro-reges prohibentur, & n. 16.
- 19 Fiscus patroni specialis instantia est de forma, us causa remittatur ad Regiam Cameraam.
- 20 Interesse regii Fiscus præcisum apparens, & multa considerationis fundare debet Fiscus, us causa remittatur ad Regiam Cameraam.
- 21 Regia Camera vacare debet conservationi, & augmento patrimonii, & lites inter partes impedire non debet.
- 24 Vincentius Corcionus meritissimus Fiscus patronus.
- 26 Feudum remanet in sua propria natura qualitate masculinitatis, vel temporali exclusione feminarum superaddita, & num. 27. quicquid in contrarium senserit

- senferit Franciscus de Amicis, cujus opinio confunditur, n.28.*
- 29 *Successore carere dicitur, qui castè natus est, vel probabiliter de filiis est desperatus.*
- 30 *Assensus præstitus venditioni factæ ab eo, qui non habet filios, sed habere potest, substinetur etiam si decedat sine filiis, ratione incertitudinis, & n.31.32.33.*
- 34 *Feudum novum facilius devolvitur, quam antiquum, sed an novum, vel antiquum sit, Sac. C. cognoscit, & n.35.*
- 36 *Feudum novum censetur in qualitate addita, sed non in reliquis.*
- 39 *Causa successionis Status Bisiniani fuit remissa ad Regiam Cameram, quia fiscus in omnibus, aut resutarius, aut hæres fuit.*
- 42 *Investitura non expeditur in Regno, sed loco ipsius expediuntur litteræ assécurationis, & n.43.*
- 44 *Capitalium Regni ex præsumtuosè cessat, ubi non dubitatur feudatarium, cum successore decessisse & n.57.*
- 45 *Possessorium, sive adipiscendæ, sive retinendæ inter successores, non inter fiscum, & feudatarium in feudo agitandum in S. C. licet agatur de alteratione qualitatis feudi, & num.46.47.48. & 49.*
- 51 *Sequestrium, ut ritè, & rectè fiat de feudo, debet saltim summarie constare de jure illius, qui sequestrum petiit, & audita parte, concurrentibus, n.52. & decerni per judicem etiam competentem, num.53. & 56. & ad instantiam partis, cum summaria causa cognitione, n.54. & 55.*
- 58 *Sequestrium involuntarium etiam ex legis, vel judicis auctoritate non privat quem sua possessione.*
- 61 *Successore in feudis declarato, remanent salva jura creditorum, & fisci.*
- 62 *Consentiens, sive non contradicens, quominus unus ex creditoribus in lite audiat, non sibi præjudicat quoad alios, etiam si fiscus sit.*

A R G U M E N T U M.

Cognitio, an sit feudum, vel allodium, & si sit feudum, an illud sit quaternatum simpliciter, vel secundum quid, aut planum, & de tabula, fisco instante ad Regiam Cameram spectat: si verò de possessorio adipiscendæ, sive retinendæ inter successores, etiam si qualitas feudorum alteretur ad Sac. Conf. pertinet.

Pro Dom. Mutio Pinello, contra
Dom. Principem Jeracis.

CONTROVERSIA XXIV.

Dominus Princeps Jeracis, ut immortalem reddat expeditionem articuli immisionis in possessionem, quam præterit Mutius Pinellus feudorum Aprutii, quæ emit bon. mem. Cardinalis Pinellus patruus a Comite Celani de sua propria pecunia, pro persona Paridis Pinelli ex fratre primogenito nepotis prævio assensu obtento à Rege nostro, in quo decedente dicto Paride absq; filiis masculis, voluit, ut succedent filii masculi Ioan. Augustini, exclusis fæminis, fortè descendentes ex Paride, & fortius ipsius Paridis sororibus, unde specialiter censetur vocatus, & nominatus Mutius, & exclusæ Benedicta Pinelli soror, quamvis non sint nominati per nomen proprium, sed per nomen appellativum dum necessariò in illis dispositio effectum sortiri

potest, non in aliis; & altero assensu subsequuto, quo emptio præcedens confirmatur sub eadem conditione prioris assensus, illo addito ad majorem declarationem, ut fæminæ censerentur exclusæ dumtaxat temporaliter quousque masculi descendentes ex filiis Ioan. Augustini superessent, quibus deficientibus non censerentur exclusæ fæminæ superstitibus inventæ, quæ juxta leges Regni in gradu successibili ultimo possessori masculino reperirentur: suscitavit, & incitavit Fiscus, ut litem simplicis possessorii inter partes ad Tribunal Reg. Cameræ trahe-ret; quinimò fisci hucusque pro Advocati assumpti religione tacentis, arbitrium usurpando, præterit instantiam à Fisco forte neglectam, partis advocatus pro clientis desiderio supplere; interesse autem Fisci ex pluribus versari, suadere conatur.

Primò, scilicet ex notoria praxi, quod sicut cum controversitur, an sit feudum, vel allodium, articulus passim, & indistinctè, instante Fisco, remittitur ad R. C. sic etiam pari ratione, ubi declarato esse feudum, dubitari contingit, cujus qualitatis sit feudum an scilicet sit feudum quaternatum simpliciter, vel secundum quid, aut verò planum, ut in causa Torcini inter Card. Aldobrandinum, & Ducem Andriæ, an verò feudum francum, vel Longobardum, ut in causa Antredoci, inter Marchio. Bandini, & Principes Sabellios, unde cum in præsentis casu Mutius Pinellus fateri cogatur, esse in aliquo alteratam naturam feudorum, ut de fæminino feudo effectum fuerit masculinum, ex quo, & aliud contendit resultare, ut saltim ex hoc dubitari possit, utrum hæc feuda, ex hæreditariis sint effecta ex pacto, & providentia, vel saltim fideicommissio subiecta, ex quo excludi possunt creditores, quod ex hac duplici alteratione qualitatis feudorum, ex qua formatum interesse R. Fisci oriri potest, utpotè cujus interfit in casu devolutionis libera feuda ad ipsum Fiscum esse perventura, remissio denegari non possit, ut in casu, an feuda fuerint, necnè fideicommissio subiecta, allegatur in causa Status Bisiniani, causam ad Cameram remissam.

2 Addit secundo, quod cum agitur de controversia investituræ, an scilicet sit investienda, sive in possessionem mittenda Benedicta Jeracis Principissa, vel Mutius ex assensibus, hæc investitura solummodo est tractanda in R. Cam. ex *Pragm. 19.* sub titulo *de feudis* cujus loco successit hodie solutio relevii ex *Ufern. & Copyc.* relatis à *D. Rovito* in *prag. 4. de feud. num. 90.*

3 Tertiò dicit Fiscum obtinuisse sequestrium statim mortuo Paride, imò possessionem cepisse feudorum; unde, qui præterit immisionem, Fiscum citare, & audire debet, veluti possessorem, sive sequestrarium, ex vulgatis regulis, actorem forum rei sequi debere.

4 Quarto allegat, Fiscum esse creditorem Marcelli Barracchæ Arrendatoris salis, & cum Barraccha sub-stituerit Anellum de Guido, qui dedit in fideiussorem pro cautela Barracchæ, quon. Marchionem Pinellum, præterit, Fiscum ex persona debitoris sui debitoris, habere interesse in bonis remansis in hæreditate d. Marchionis, & posse defendere suum debitorem.

Sed quesò supremi judices considerent, quàm sint hæc inania, & absque justitiæ fundamento, & quo animo, & ad quem finem ista tendant, ut scilicet nullus ex concurrentibus, hac feudorum immisione potiatur, sed fructibus consumptis patrimonii, valor

a creditoribus absorbeatur, frustrata defuncti Cardinalis voluntate, & legitimi successoris debita successione.

- Quoad primum verum est, articulum, an sit feudum, vel allodium de jure, & inveterata consuetudine, si vè stylo inconcussè remissum, tam antè, quam post *Regiam Pragmaticam Ducis Ossuna* avi de anno 1585. 63. sub titulo *de offic. proc. Cesar.* fuit enim interpretatum, cor. urrere in hoc articulo requisita per *dictam Pragmaticam in 4. casu in versic. & quanta alle cause*, ibi, *se vi fuisse alcuna preciso, & apparente interesse del Fisco, & di molta consideratione*, & justissimè quidem, quis enim non videt maximum interesse Fisci versari, an sit feudum, vel simplex allodium, præsens quidem observitia, adhoam, scilicet, & donativa, quæ quantum creverint hodie ex extraordinariis collationibus, noverunt Barones ob relevia, ultrà devolutiones, & cætera jura dominicalia, quorum aliquid, de præsentibus, nec in futurum Fiscus sperare potest ex allodio, quod a solo Deo recognoscitur *Bald. in c. 1. §. inter filiam, si de feudo contro. fuer. knichen. de vestit. part. par. 1. c. 1. nam. 105.* interest autem pariter fisco scire, quæ sunt, feuda quæ ab immediato Regis dominio detinentur immediatè, & in capite, ut sunt feuda quaternata, & quæ in capite, licet non immediatè, ut sunt feuda quaternata secundum quid, quæ conceduntur a Rege tenenda à Barone, de quibus in *Const. post mortem*, ut distinguantur à feudis planis, & de tabula, quæ simpliciter tenentur à Barone, idque eadem, & pari ratione, ob exactionem servitiorum, scilicet, & adhæ, quæ hodie sub donativo exigitur siquidem parum Regis interesset, esse feuda nisi essent quaternata, cum pro his tantum feudis quaternatis competent Fisco Regis nostri jura prædicta, & cætera alia dominicalia, ut sunt devolutiones occasione lineæ finitæ, vel culpæ; in feudis verò planis omnia prædicta jura integrè ad Baronem, sub quo tenentur, spectarent, sicut etiam in feudis quaternatis secundum quid, quod est improprie quaternatum, pro qua servitium, & relevium præstatum similiter Baroni, & non Regi, ut docet *Frec. lib. 2. in §. aurb. num. 2. in fin. Camer. in cap. imperialem car. 67. colu. 4. lit. S. in fin. & alibi*, prout scripsi in *Controv. in causa Torcini pro Cardinal. Aldobrandino, n. 31.* licet ex eo, quod est mixtum, adhuc ad Regem pertineat confirmatio juxta *cap. Papæ Honorii*, de quo per *Ifern. in cap. 1. in 2. addit. num. 12. in fin. de cap. Corradi*, unde dicitur utriusque etiam assensum requiri in ipsius alienatione, ut per *Ifern. in cap. Imperialem, n. 9. ubi Lipar. lit. L. v. usque de prohib. feud. alien.* finis enim, & præcipuus effectus, ex quo interest Regi esse bona feudalia, non allodialia, est, ut sint feuda quaternata, & ad hoc est adinventæ hæc in Regno nostro feudorum in quaternationibus descriptio, ob interesse scilicet Regis, ut sciat Fiscus, qui sunt vasalli, & quæ ab eis teneantur in feudum, ut dixit *Frec. cia ex Ifern. in tit. quis dicatur Baro, num. 3. in fin. lib. 2. refert Cumia in cap. volentes, versic. in capite num. 5.* scripsi in *dicta contro. pro Cardinal. Aldobrand. numero 57.* & proinde justè in *dicta causa Torcini inter Cardinal. Aldobrandinm Abbatem della Ferrara*, cum Duce Andriæ convento, licet fuisset prius decisum territoria esse feudalia, fuit iterato remissus articulus decidendus, an essent feuda quaternata, vel plana, & de tabula, quia in hoc consistebat vis, & punctus causæ, in qua agebatur de

nullitate alienationis ex defectu assensus Regii, si quidem si fuissent feuda plana, nullus Regis assensus fuisset necessarius, cum respectu interesse Regis, paria sint bona esse allodialia, vel feuda plana, nec ipse, qui partes Cardinal. defendi, negavi remissionem eo casu fieri non deberi, sed dicebam jam ex primo decreto fuisse declaratum per *Regiam Cameram*, quæ dum decreverat territoria feudalia, pariter declaraverat esse quaternata juxta petitionem, & tamen succumbi, idem eadem de causâ ob notorium Fisci interesse, me causas Fisci tunc agente, obtinui in causa Antre-

12 docenti articulum qualitatis feudi, an esset feudum individuum, & sic de jure Francorum, vel dividuum, de jure scilicet Longobardo, remittendum ad *Regiam Cameram*, non ea solum de causa, quod ubicunque agitur de cognoscenda, si vè discernenda qualitate feudi, quod articulus ad *Regiam Cameram* sit remittendus, sed ut ex allegationibus, quarum vigore obtinui, clarissimè patet, fundavi, maximum interesse Fisci in hoc versari, quod feuda sint individua,

13 Primò ad vitandam opinionem eorum, qui dicunt *Constitutionem Regni, ut de successibus*, quæ est restricta successio usque ad tertium gradum, quæ de jure communi extendebatur usque ad septimum, procedere tantum in feudis francis, secus in Longobardis, quod voluit suboscure *Affist. in dict. Constit.* sed latissimè firmavit *Frec. de differenti. inter feud. regal. & nobil. cap. 10. car. 433.*

14 Secundò, quia per divisionem minutatim diviso obsequio, dominus servitio debito defraudatur, ut in puncto *Oldrad. conf. 237. numero 2.* & ex hoc peculiari interesse domini, si vè Fisci fuisse introductum jus Francorum in Regno, nè feuda ex divisione destruantur, corrumpantur, & ad nihilum penitus redigantur, cum maxima domini jacturâ latè prosequitur *Minad. conf. 1. ex numero 14. ad 21. & numero 24. cum seq. & proinde dicebat Aurb. dam. ad Alexan. conf. 25. numero 6.*

15 & 27. vers. præterea, lib. 5. quod procurator Regius potest impedire divisionem jurisdictionis, & castrorum, latiss. *Giurb. dec. 50. ex n. 3.* & ob id per

16 *Pragm. novem capitum anni 1531.* inhibitur est Proregibus assentiri feudorum alienationibus, ex quibus divisio, si vè dismembratio feudorum inducitur.

Et his bene discussis, & ponderatis citrà notorium interesse Regis nostri, & Fisci, fuit decisum articulum esse remittendum ad *Regiam Cameram*, qui prope diem me partes Marchionis Bandidi defendente, est decidendus in Collaterali Consilio,

18 At ubi licet agatur incidenter, vel etiam principaliter de qualitate feudi dignoscenda, vel etiam si sit alterata, vel mutata ex novo Regis assensu qualitas innata à principio generationis, si vè erectionis ipsius feudi, in quo tamen paruum, est vel nullum vertitur interesse Fisci, vel saltem non, concurrat, *alcuno preciso, & apparente interesse del Fisco, & di molta consideratione*, juxta *quartum casum Pragmaticæ*, in hoc casu, licet agatur de qualitate alterante feudum, nulla est facienda remissio ad *Regiam Cameram* etiam petente Fisci Patrono, cujus specialis instantia est de forma, ut ex *dict. Pragmat. ibi, petente l'Avvocato Fiscale*, idest si petierit, cum in præsentibus casu

casu nulla hucusque appareat petitio Fisci, sed partis calumniosè instigantis, non enim simplex cognitio, an sit feudum, vel allodium, vel cujus qualitatis sit feudum, operatur, ut Excellentiss. Prorex arbitrari debeat causam, sive articulum ad Regiam Cameram remittendum, sed interesse Fisci, præcisum apparens, & multæ considerationis, igitur hoc est quærendum; & fundare debet Fiscus, & sic eo cessante, cessare debet remissio, vulg. juribus, & quia qualitas fundans jurisdictionem, si allegata negetur probari debet *Afflicti. & Ursill. decis. 297. Mynfiger. observ. lib. 2. cap. 9.*

Et hoc est quod injunxit Philippus Secundus Rex sapientissimus, & mandavit servari Duci Osfunæ avo cum suis litteris sub data 24. Augusti 1584. quæ in illarum executionem promulgavit Pragmatica die 5. Octobris 1584. quæ est 62. de offic. proc. Cæsar. ex cujus præmio apparet enixa Regis intentio, ut non impediatur Tribunal Cameræ, quod vacare debet conservationi, & augmento patrimonii, in cognitione litium inter partes, in quibus Fiscus, aut non habet interesse, *d se ce ne fusse alcuno è futuro, & non di quella qualità, che per le antiche pragmat. è considerato*; aded ut restrinxerit remissiones ad tres tantum casus, & deinde additus fuit quartus in Pragmatica 63. edita de anno 1585. ut supra, in cujus arbitrii declaratione debent ita prudenter (ut assolent) se gerere Domini Regentes, nè omnes causæ ad Regiam Cameram remittantur, ita ut nova generali provisione Regis opus sit, qua iterum causæ redant ad Sacrum Consilium maxime his temporibus, in quibus solito ex temporum calamitate Tribunal Cameræ medelæ patrimonii vacare debet. Hoc autem pluries repetitur in terminis decisum, sed in puncto in casu nostro, quinimò in longe fortioribus terminis solemnis est decisio in causa Ducis Vallis regis, cum enim iste possideret plura feuda in Aprutio acquisita à Michaele de Afflicto seniori Reg. Cameræ Locumtenente Triventi Comite sub consueta natura, *pro se & hæredib. ex corpore*; & deinde præterdidisset ipse Dux ab eodem Michaele acquirente fuisse donata contemplatione matrimonii Thomæ ejus filio cum Camilla de Capua, pro se, & hæredibus masculini sexus, & amplius fuerint additæ duæ clausulæ; primò, quod in dicto Comitatu masculini succederent, semper fœminis exclusis, & altera, quod dictus Comitatus sit, & esse debeat illorum de domo de Afflicto masculini sexus tantum. Impetrato super d. donatione assensu ab ipso Rege de anno 1511. & ex his præterdidisset ipse Dux D. Michael junior, ex qualitate masculinitatis, fœminis semper exclusis, & ex vocatione domus, seu familiæ fuisse inductum perpetuum fideicommissum, & ex consequenti excludendos esse omnes creditores antecessorum, & super hoc dum instructo processu cum creditoribus, exhibitisque scripturis omnibus, Fiscus specialiter petiisset à Prorege causam prædictam debere mitti, tum ex causa prætensionis dicti fideicommissi, ex qua oriebatur alteratio naturæ, sive qualitatis feudi, ut hæreditarium efficiatur simpliciter ex pacto absque ulla qualitate hæreditaria, quod erat utile Filcò, ad quem feuda devolvebantur absque onere, & mole ingenti creditorum, libera.

Et insuper addebat Ducem carere successore,

& proinde interesse esse præsentaneum, & præcisum juxtà quartum casum Pragmaticæ ex proxima spe probabili devolutionis, juxtà millies decisa, ut ex memoriali manu Domini Vincentii Corcioni advocati ejusdem Ducis, qui ex tunc cœpit pro Fisco patrocinari, idem fortè præfagiens advocatus Principis, *fol. 79. in processu d. Ducis Vallis regis cum creditoribus in banca Borrell. cum jussisset Collaterale Consilium causæ Commissarium relationem facere in scriptis de statu, & qualitate causæ, Junii 1616. fol. 79. à tergo* & produxisset casus similes, in quibus ratione proximæ devolutionis ex defectu successorum, fuerunt causæ remissæ ad Reg. Cam. ut in causa creditorum Comitatus Sanctæ Severinæ, referente Domino de Franchis 12. Decembris 1587. Act. Figliola, & in Reg. Cam. Decio quinque, *fol. 80. & aliis exemplis à fol. 85. ad 87. Facta relatione in scriptis de dicto Statu causæ per Consil. Georgium Commissarium, ubi latissimè omnia prædicta recensentur, à fol. 81. ad fol. 84. ubi adest reiterata instantia Fisci clarior, & plenior, nihilominus fuit decisum in Collaterali, sub die 16. Septembris 1616. visis sigillatim instantiis, & audito Domino Petro Jordano Ursino, Fiscum agente tunc Præsidente R. C. natalium splendore virtute, moribus, & doctrina insigni, postea supremi ordinis Consiliario, & Reg. Cancellariam Regente, nunc verò S. C. digniss. Præsidente, & Vice Protonotario, quod procederetur in dicta causa in S. C. cum intervenitu Fisci patroni, fol. 90.*

Et licet paulò post, ducta uxore per dictum Ducem, ac eidem nato filio masculino, creditores, quibus displicebat Fisci assistentia, quæ obesse solet celeri causuram expeditioni, instetissent ex filii nativitate esse revocandam Fisci assistentiam, ut ex memoriali, *fol. 102. facta tamen relatione, fuit ordinatum mense Aprilis 1617. quod Fiscus nihilominus assistat. fol. 103. siquidem durabat eadem causa, ex qua iustum fuerat, Fiscum assistere; scilicet diffiniendi qualitatem feudi, quæ sola fuerat in causa ut concederetur, Fisci assistentia in S. C.*

Quæ decisio a fortiori, ut dixi includit præsentem casum; ubi qualitas masculinitatis non est introducta perpetuè, sed ad tempus, quousque masculini ex descendens Jo: Augustini supersint, & sic fœminæ temporaliter sunt exclusæ, nec sunt vocati masculini de familia in perpetuum, sed qualitate masculinitatis superaddita, remansit feudum in propria natura, ut tenent Regnicolæ pro indubitabili juxtà *Loffredam cons. 1. n. 43. D. meus Capyc. in invest. rub. feud. genera, vers. hærediteriam, cons. 1. fol. 235. & noviss. alter D. meus avunculus, & magister Reg. de Curt. de feud. p. 1. c. 14. §. multoties 27 n. 54. & in puncto, quod ex temporali exclusione fœminarum, nihil censetur in reliquis antiqua, & propria natura feudi immutata, nisi tantum in personis expressis, quod & generale esse, probat in puncto Reg. Lanar. in cons. 60. pro D. Victoria Cajetana super fideicommissio Comitatus fundorum n. 137. in fin. n. seq. quidquid aliter, & malè senserit Fran. de Amic. in rub. de his qui feud. dare poss. §. facit iste discursus col. 2. cujus opinio confunditur ex dec. S. C. 7. de Franc. infra citanda, quod indubitabilissimum axioma à feudistis sæpè inculcatur, probat *Zaf. de feud. par. 12. de feud. degen. in princ. Knichen de vestis. pact. par. 1. cap. 1. num. 22.**

Nec preem facit, quod Fiscus allegaverit in dicta causa, Ducem Vallis Regiæ successore carere, & nihilominus remissionem obtinere non potuisse, siquidem Dux non erat de filiis desperatus, sed juvenis, habilis, prout exitus acta probavit, dum ducta uxore parvo temporis interstitio liberos genuit, de jure autem certum est, eum censeri successore carere, qui castè natus est, vel probabiliter de filiis est desperatus, secus autem in eo, qui licet non habeat, habere tamen potest, natura juvante *Iser. in §. præterea ducatus ante n. 37. Aff. num. 3. de probib. feud. alien. per Fed.* unde assensus præstitus venditioni feudi, factæ ab eo, qui non habet filios, sed habere potest, substinetur, etiam si decedat sine filiis *Iser. in c. 1. qui success. tenent. il prima post n. 6. vers. ex præmissis*, cum concord, per *Afflict. decis. 112. num. 7.* quia cum filios habere potuisset, ratione incertitudinis, & dubii eventus, censetur remota omnis fraus, idem *Iser. in §. sed nec alia justior, n. 38. quæ sit prima causa beneficii amitt. de Pont. de assensib. reg. §. 3. n. 10. & 29. cum seq.*

Ex qua consideratione dubii eventus, qui facit omnem dispositionem licitam, optimè corroborantur assensus obtenti à Rege nostro per Dom. Card. pro filiis Joannis Augustini, dum in locum filiarum, & sororum Paridis succedere voluit masculos Joannis Augustini, unde ex casu, qui evenit, nullum generatur præjudicium Fisco, dum in locum Benedictæ sororis Paridis, quæ filios habet, subrogatur Mutius, qui filios habere potest, ita ut vanum sit, & planè ridiculum ponderare, quod ex una parte sint plures successores, quam ex altera.

Undè, quod fuit in Collat. discussum, fuit illud solum, utrum ex eo, quod agebatur de immutanda qualitate feudi, ex hæreditario scilicet, in feudum simpliciter ex pacto, potuerit ex hoc Fiscus obtinere remissionem, eo quod allegabat ipsius interesse versari, ut in casu devolutionis feuda libera pervenirent, quod uti interesse futurum, & levis considerationis, non fuit admissum, idemq; in pluribus aliis causis inconcussè observatum, ut licet in illis ageretur de mutatione, & alteratione qualitatis ipsius feudi, tamen causæ semper fuerunt tractatæ, & decisæ in S. C. inter quas notissima est causa creditorum Marchionis Trivici, ubi non obstante assensu obtento per Ciccum Loffredum Præsidentem S. C. & Beatricem Caracciolam conjuges à Carolo Cæsare, ex quo dicebat Marchio, fuisse mutatam naturam feudorum, & subjectam majoratui, nihilominus fuit decisæ per S. C. in tribus aulis, & determinatum, extare majoratum in feudis Cicci, secus in feudis Beatricis, me cum aliis, creditores defendente denegata prius remissione ad R. Cam, quam Marchio enixè optaverat, idemque in causa majoratus super feudis Regentis Sigismundi Loffredi, Cicci fratris, feudistæ maximi, ex quo descendit Marchio Montisfortis, qui similiter in Sac. C. obtinuit exclusionem creditorum.

Et in successione Principis Montis Caveosi similiter Loffredi descendentis ex eodem Sigismundo, qui obtinuit assensus, aded alterates feudorum successionem, ut excluso fratre, & nepotibus, quos ipse cum aliis defendi, succederet uxor D. Beatricis Ursina, nunc Gravinæ Ducissa, non idè minus declinari potuit jurisdictio S. C. quin fuerit immissa in possessionem uxor, reluctantibus agnatis, Alex. scilicet fratre, & Marco Antonio nunc Maidæ Principe, idque totum ea ratione, quia nullum vertitur in

hac alteratione qualitatis, interesse Regii Fisci considerabile, idemque in majoratu, sive fideicommissio famigerato de Alarcon inter March. Vallis, & D. Franciscum filium, & creditores; & licet Fiscus habeat aliquod interesse, quod feudum sit potius novum, quàm antiquum, propter faciliorem devolutionem, quæ imminet in feudis novis *D. Rovitus in pragm. 1. de fide memor. num. 3.* tamen an sit feudum novum, vel antiquum ex qualitate addita, cognoscit Sac. C. quod judicavit censeri novum in qualitate addita, & non in reliquis ex commun. Feudistarum sententia, ut testis est *D. de Frbnch. decis. 7. in fin.* qui etiam indicavit *Constit. in aliquibus*, comprehendere successionem foeminarum etiam in feudis planis, in *princ. d. decis.* quinimò alias dum esset obtenta assistentia super feudo Cascanditellæ possessore per Dom. de Valignano, & fuisset ex parte Troyli Valignani possessoris oppositum feudum esse francum, & idèd nullum jus competere creditori, qui non habebat primogenitum obligatum, fuit decretum die 7. Julii 1615, procedatur ad ea, quæ incumbunt pro executione decretorum Sac. Consil. artic. verò denud propositus per Troylum præsentæ individualitatis feudi remittatur ad Regiam Cameram, verum ex hoc non impediatur executio prædicta, Sarrus Actuarius.

Sed magis in puncto est altera decisio S. C. junctis aulis, referente D. Meliore, dum enim Octavius Vilconte primogenitus prætenderet immisionem in possessionem Castrî Luseti contra Horatium secundogenitum institutam, qui ad impediendam immisionem opposuit, Castrum prædictum esse de jure Longobardo, quo non obstante die 18. Novembris 1616. fuit immissus Octavius primogenitus, non obstante testamento paterno, salva provisione faciendâ super petita remissione ad Reg. Cameram, Fisco, & partibus plenius auditis, idque me primogenitum defendente, confirmatum fuit in gradu reclamationis 25. Febr. 1617. Act. Carbonus.

Et sic etiam in casu, ubi Fiscus habet probabile interesse in declaratione qualitatis feudi, non debet impediiri immissio in beneficium legitimi successoris qui claro, & aperto jure vocatur ex oppositione partium, vel Fisci circa qualitatem feudi, imò illa reservari decidenda post concessam immisionem, & hæredem declaratum, ante enim, quod declaratur legitimus successor, judicatum consistere non potest, cum nullus sit hæres, idest dominus feudorum declaratus, & novissimè causa immisionis in possessionem inter hæredem scriptum per D. Alexandrum de Montibus, qui vocavit conjunctum de familia de Montibus, licet in gradu insuccessibili ex præsentia Regis dispensatione derogante Constitutionibus Regni, & legitimæ feudorum successionis juxta tenorem investituræ, nonnè fuit tractata, & judicata, diebus non longè decursis, contra D. Franciscum Protonobilissimum legitimum, & verum successorem, uti nepotem ex filia, quem ego enixè defendi, & succubui, referente doctis. Reg. Rovito junctis aulis in supremo Collaterali, licet pendeat revisio.

Quæ decisiones fundari quoque potuerunt, quod non debeat impediiri cursus decisionis causæ præparatæ, vel dispositæ, ex objectione qualitatis feudi requirentis altiore indagine, quæ reservanda est suo tempore; nec meruit allegari remissio ad R. C. in causa successionis Status Bisiniani, siquidem in illa causa, primò controversum fuit, an invictis, Rex

Rex noster potuerit, & decens fuerit, ipsum acceptare refutationes ipsi Regi factas à Principe per quatuor publica instrumenta Neapol. & Ferrariæ rogata, super quo Rex mandavit expediri consultationem per Ministros Regni in utroque Conf. Collateralis scilicet: Castri Capuanæ, & Reg. Cam. & transmitti vota, & quod potuerit, & decens fuerit scripsit pro Fisco, quond. Præfidentis Sallutius: deinde mortuo Principe, fuit similiter ex ordine S. Majestatis mandatum causam immisionis præsentis per D. Iuliam cum concurrentibus, tractari per R. Cam. & S. C. demptis suspectis, ut testatur D. Rovito. *conf. 9.* ubi Fiscus opponebat se dominum ex refutationibus: mortua verò D. Iulia fuit lis inter Comitem Saponariæ, & alios ex diversis causis petentes, immisionem; ego autem defendi Ducem Gravinae ad exclusionem Fisci hæredis instituti, de quo extat mea prima controversia edita pro resolutione eorum, quæ latæ scripsit D. Reg. de Ponte de potest. Proreg. & Comite Saponariæ, extant plura respons. D. Rovito. in 1. vol. & D. de Ponte in 2.

40 unde in omnibus præd. casibus fuit Fiscus, vel refutarius, aut hæres, unde non video quid ex hoc colligere possit adversarius.

41 Ad secundum, quod cum agitur de expeditione, vel controversia investituræ, causa pertinet ad R. Cam. vigore Pragmaticæ 13. de offic. procur. Casar. in §. & perche nelle investiture, dicimus illud ex notoria, & digesta praxi esse interpretatum quoad

42 solutionem relevii, quæ est facienda in R. Cam. prævia lista introituum danda per successorem in feudo, & loquitur Pragmatica de expeditione investituræ, quæ fit absque litigio, ex quadam facti notorietate, constituto enim de antiqua, & primordiali concessione, sive investitura feudi, quæ reperitur registrata in quinternionibus, filius, vel agnatus tenetur denunciare mortem in R. Cam. dando listam introituum, & de hac investitura extrajudiciali loquitur Pragmatica prædicta, ut patet ex ejus verbis ibi *il qual in questa Reg. Cam. denuncia la morte del suo predecessore, & si hà da dichiarare la qualità del rilievo, &c.* & propterea impropria investitura, quinimò in Regno non expeditur investitura sed loco investituræ expediuntur litteræ afferuationis, secundum Iser. in c. sancimus n. 2. in fin. quo tempore miles, ubi Lipar. lit. M. verbo investitura, Affl. & alii in c. 1. quid sit investis. secus verò cum agitur inter plures aspirantes ad feudi successionem, & inter se colligantes, & petentes immisionem in

44 casu, præsertim ubi non dubitatur, feudatarium cum successore decessisse, & sic cessat omnino, c. Regni ex præsumtuosa, quinimo concursus plurium successorum, quorum aliqui sunt habiles effecti ex Regis assensu, alii de jure communi, & municipali

45 Regni; quod enim harum controversiarum, & judiciorum possessoriorum, sive adipiscendæ, sive retinendæ inter successores, non sit iudex competens S. Conf. & quod proinde ad Reg. Cam. sint remittenda, ex quo in beneficium victoris postea in R. Cam. sint expediendæ investituræ, vereor ne hoc minimè dicere potuerit insignis advocatus ex adverso, nisi ex vehementi erga Fiscum propensione, cum contrarium semper sit practicum, & quotidie servari videamus, idè ut pro nobis sit notorietas facti permanentis, & in puncto videatur D. Reg. de Ponte distinguens has duas species investiturarum, inter privatum, scilicet, & Fiscum; & inter concurrentes, ad feudum inter se, ut per eum *num. 20. in fin. &*

iterum n. 27. ubi dicit ad obtinendam possessionem oportere docere, petentem se esse legitimum successorem non inter Fiscum, & feudatarium, sed inter successores inter se, & ita in fine illius Conf. refert judicatum pro Comite Triventi per S. C. facta relatione in Collaterali, & fuit in eadem causa, de qua supra, antecessoris scilicet Ducis Vallis Regiæ, ubi

46 vigore ejusdem fideicommissi cum assensu fuit prælatus Ferdinandus de Afflito, uti masculus Thomasinæ sorori, ut patet *d. n. 20, 22. & 23.* sic S. C. judicavit de immisionem in possessionem, licet ageretur de alteratione qualitatis feudi.

47 Et in *eod. conf. 62. n. 19.* refert decisionem consimilem in causa immisionis in possessionem Terræ Carifii, & aliorum feudorum, judicatam in favorem Laudoniæ Como mæ aviæ contra Lucretiam secundogenitam ad relationem iudicis M. C. de Vello in Collaterali, cum interventu aulæ Regentis Cadenæ Decani, & in *conf. 10.* idem Regens de Ponte refert itidem judicatum per Sac. C. junctis aulis, pro Beatrice Vitella Ursina, contra Virginiam Vitellam secundogenitam, idem in causa successione Marchionis Clufani pro Pompeo Tomacello contra Marcum Ant. Capyc. Galeotam fratrem uterinum, super qua consuluit Conf. de Anna in causa delli Moles, in qua allegavit D. Georgius alleg. 12. & in successione quondam Cicinellæ Baronissæ Frisolonis uxoris Regentis de Ponte pro Dom. de Quadra nepotibus contra D. Fabium Cicinellum, referente D. Rovito junctis aulis, & si quis percurrat harum decisionum sunt pleni libri nostrorum scrib. Regni maximè modernorum, ita ut diutius in hoc immorari me pudeat, maximè quia si de causis successione ad feuda uti de causis investiturarum R. Cam. cognoscere deberet de solis graduationibus, & concurrentiis esset S. C. iudicium, & R. C. ad alios patrimonii curam remittere cogeretur.

Tertium de sequestro factò à Fisco dicimus nihil

50 penitus obstare, siquidem fuit ipso jure notoriè nullum, ita ut rescissione, vel revocatione non indigeat, & cum nullum jus ex eo sit fisco tributum, nec legitimo successorum præjudicatum in aliquo, cum tritum sit ex actu penitus, & omnino nullo, nullum sequi effectum, & paria censei, non esse, vel esse, & esse nullum, adè ut de actu nullo, nulla sit facienda mentio, cumulat jura, & author. Affl. decis. 366. num. 10. ubi Vrsill. num. 4. consequens est, ut nec reus sit fiscus, nec opus sit, ut per R. Cam. revocetur sequestrum.

51 Primò est nullum, quia oportet antequam decernatur sequestrum, constare saltem summarie de jure illius qui sequestrum petit, l. cum proponas, C. de bon. author. jud. possid. nam si is, qui sequestrum petit nihil juris habeat, sequestrum non fiet unde ante productionem titularum petentis fieri non potest Rebuff. ad Const. Gall. 10. 3. de sequestr. art. 1. Gl. 1. n. 21.

52 Secundò pars, & concurrentes vocari debent, aliter sequestratio nullius est momenti, & ita fuisse iudic. in Senatu, testatur Rebuff. idem n. 22.

53 Tertio necessariò, debet decerni à iudice, unde aliter factum nullo modo tenet Rebuff. ubi supra

54 n. 23. in fin. & debet fieri ad petitionem partis, si justa causa subsit, Rebuff. d. art. 1. Gl. 1. n. 10. vers. quartò ad petitionem, & cum causa cognitione partibus auditis, unde subdit Rebuff. sequestrum factum non auditis partibus, nullum fuit declaratum, & prohibuit Senatus secretariis, & aliis ne litteras subscriberent per quas apparitoribus mandaretur, ut sequestrationem

- strationē faceret, cum in hoc casu cognitio versetur, nec fieri debere, nisi præcedente summaria cognitione, ex legibus, & DD. auctor. inter quos Rebuff. d. 56 art. 1. gl. 2. citat Affl. dec. 98. & nendum à iudice, sed à competenti iudice esse faciendum sequestrum, alias est nullum, firmat ex multis Miton. dec. 1. v. num. 85. & 26. par. 1. Girba decif. 25. numer. 8. in hoc autem sequestro defecit fundamentum iustitiæ, ut notorium est, siquidem non potuisse fieri ex defectu successoris, cum non, unus, sed plures sunt, &*
- 57 *& sic non potuisse inniti super dispositione cap. en præsumptuose, quod locum habere, quando successor defecit, qui veniat claro, & aperto iure, patet ex tradit. per Reg. de Ponte de r. gol. imposit. §. 6. en n. 39. ad 43. post Affl. decif. 197. in fin. nendum autem non fuit citata pars aliqua, sed nec à Reg. Cam. nec ab ullo iudice judicialiter, nec causa cognita, concessum, sed extraordinariè obventum sub nulla figura iudicii, unde idem Princeps, qui mandavit illud expediri, proviso super immissione, instante victore poterit mandare tolli impedimentum præsertim cum sequestrum involuntarium, etiam ex legis, vel iudicis autoritate non privet quem sua possessione Bar. & DD. in l. in ieroffe ff. de acquir. possess. Rebuff. d. sit. de sequestr. art. 1. Gloss. 1. n. 19. & sic non fuit ex hoc privata hæreditas, quæ vicem defuncti gerit aliquo iure.*
- 58 *Ultimò non obstat Fiscum uti assertum creditorem hæreditatis Marchionis Pinelli, posse causam hanc immissionis ad suum iudicem trahere, siquidem adversario defecit factum, & si esset verum, quod supponit, nulla ex hoc competeret fisco remissio litis, de qua hodie agitur: præteritur enim Fiscum locasse arrendamentum talis Marco Barracche, Marchium autem sublocasse partem Anello de Guido pro cuius Barracche cautela præteritur Marchionem obligasse quoddam corpus fiscalium, quod tenebat ad vitam cum Regia Curia specialiter expresso corpore fiscalium functionum, quas Regia Curia sciebat, vel scire debebat, tenere Marchionem ad vitam, unde extincto corpore fiscalium per mortem Marchionis, ad nihilum tenetur ejus*
- 59 *hæreditas, sed omisso, quod plura requiruntur, ut Fiscus convenire possit debitorem sui debitoris, cum id non permittatur, nisi in subsidium, & tribus copulativè concurrentibus ad text. cum Gloss. in l. 2. Quando fiscus, vel priv. Surd. decif. 306. num. 19. & cons. 4. n. 9. lib. 1. Peregr. de jure fisci lib. 4. tit. 6. in fin. n. 46. in præsentia, juxta adversarii intentionem, qui præteritur Muti um velle succedere ex proprio jure fideicommissi, Principissam verò uti hæredem, quæ teneretur agnoscere debitum Marchionis, si quod esset, verificaretur propriè casus consideratus à Peregrin. d. lib. 4. tit. 6. in fin. n. 47. quod ubi inter duos privatos contenderetur, Fiscus creditor unius illorum potest pro suo interesse liti assistere tantum non aliud, cum & privatus, ut ait Peregr. idem facere posset, & ita iudicatum facta relatione in Collaterali, referente Regente Lopez; refert Dominus Reg. Rovitus super Pragmat. 64. n. 2. & 3. de offic. procur. Casar. & iterum postea confirmatum decretum, sed veritas est hodie de nullo interesse Fisci tractari, etiam si esset certus, & liquidus creditor super bonis hæreditatis Marchionis, siquidem hodie agitur de declarando successore, sive legitimo hærede Marchionis, quod est necessarium præambulum, ut deinde liquidato successore, creditores sciant, quem convenire, & sic agitur de legitima*

manda persona, contra quam postea creditores, & exteri omnes actiones instituire possint; legitima autem persona veri successoris inter litis contestatas, & concurrentes juxta præxim traditam à Reg. de Ponte. d. cons. 62. tunc salva erunt jura omnium creditorum, & fisci, si inter creditores connumerati poterit, qui verò non est creditor, sed suppositus ab adversario, & tunc disceptabitur de ejus credito, & sic poterit pro modico credito respectu magnæ hæreditatis totam causam ad se trahere.

- 62 *Nec ex eo, quod Musius, ut se non impediret, non contradixit, quominus quidam ex præsentis creditoribus audiretur, dum tempus inutiliter committere noluit, ex hoc sibi præjudicium generavit quoad fiscum, & alios qui de novo compareant, contra quos salva sibi remanent jura ex text.*
- 63 *in l. fin. ff. de inter actum. cum simi. Et hic casus propriè est decisus in dec. D. Præsid. de Francb. 117. quod cum de viribus privilegii tractaretur in S. C. & erat de eodem lit. in Regia Camera inter Fiscum, & alteram ex partibus, ex præd. fuit denegata remissio per Fiscum petita.*

DE C I S I O.

hujus Articuli.

De 7. Augusti 1624. facta relatione in supremo Collaterali Consilio per Dominum Regentem Didacum Lopez X Suarez, cum intervenentibus sex Dominorum de Sacro Consilio adjunctorum, fuit decretum. Quod procedatur in Sac. Consilio non obstante dicta remissione petita ad Tribunal Reg. Cameræ. Verùm liceat Fisco assistere, quando voluerit cap. 16. in processu, immissionis Statutum, D. Marchionis Pinelli, Actorum magister Mondellis, hodie Fabricius Solanus pro Curia.

S U M M A R I U M.

- 1 *Hæres instituta in allodio sola ostensione testamenti non abolita, nec cancellata immittitur in possessionem bonorum defuncti ex edicto divi, & longè potentius in feudis; vigore investitura interdicto adipiscenda.*
- 2 *Assensus Regis investitura vim habet maximè addita à Rege; nova, vel certo forma succedendi, & tunc dicitur novam feudum, ratione novæ qualitatis, & num. 3. & 4.*
- 5 *Constitutioni in aliquibus derogatum censetur ex concessione feudi pro se, & heredibus masculis, & his deficientibus feminis; etiam si non constet de intentione Regis, de ipsius derogatione, & num. 6.*
- 7 *Femina si ex privilegio, vel assensu incapaces sint successione feudorum, pro masculis etiam remotioribus, tam in petitorio, quam possessorio, solo tenore investitura assensu, iudicandum etiam ad exclusionem filie primogeniti, & num. 8. & 10.*
- 9 *Inter filiam dispositio cessat, si agnatus in prompta doceat de jure suo, & feminis reservantur jura in petitorio.*
- 11 *Successio feudorum dicitur deferri, claro, & aperto jure ex privilegio, & num. 12.*
- 13 *Hæres incontinenti, claro, & aperto jure docere dicitur, si sit nominatus in testamento, sive investitura.*
- 14 *Nominatus per nomen appellativam, dicitur specialiter, & individuo nominatus.*

15 Secundo-

- 15 *Secundogenitus in successione feudorum dicitur primogenitus, si primogenitus sit clericus.*
- 16 *Emptio feudi, donatio, sive contractus, censetur factus vigore, & in exiguationem assensus, tractatus, vel procuratoris precedentis, & nu. 17. 18. 24. etiam si ex assensu precedenti, cum ipsius natura alterata nu. 25. & etiam si fuisset contractus celebratus, reservato assensu, & non aliter. nu. 26. & 27. nisi expressè constiterit, velle partes contrahere, cum novo assensu impetrando, nu. 28. & 34. & ita decisum per Sacram Consiliam nu. 29.*
- 19 *Possessio apprehensa censetur ex precedenti situ, si animus intercesserit.*
- 20 *Error presumitur, si in tractatu aliquid fuerit expressum, & in acta, vel omissum, vel aliter gestum reperiat, & num. 21.*
- 22 *Juri quaesito alicui ex facto alterius, nec ipse idem per quem fuit quaesitum, praedictare potest.*
- 23 *Actum precedentem, censetur repetitum in sequenti acta, licet nil ibi dicatur, etiam si ex intervallo sequatur.*
- 30 *Consentire, nec scire dicitur, qui praesens est actui, qui potest, eo invito, fieri.*
- 31 *Notarius praesumitur fideliter scripsisse verba, & parte prelata.*
- 32 *Reservationis natura, est reservare juri reservanti competens.*
- 33 *Notarius debet ab utroque ex contrahentibus rogari, nisi in acta, qui dependet à sola unius voluntate.*
- 35 *Confirmatum continetur de necessitate in confirmante, sicut relatam in referente.*
- 36 *Agens alieno nomine, nudum ministerium praestat, & dominus videtur actum facere.*
- 37 *Assensus praesumitur impetratus ex precedenti reservatione, & ab ipso, cujus expensis impetrandus erat, & num. 38.*
- 39 *Assensus non dicitur, sed privilegium, cum natura feudi alteratur, & ex impetratione assensus in forma gratiae, non intelligitur renunciatum privilegio obtento, & num. 40.*
- 41 *Assensus suum sortitur effectum à die concessionis, etiam si non dum ad manus partium deveniret, & ad notitiam pervenerit, & nu. 42. & ampliat nu. 43.*
- 44 *Acta quaecunque, & conditiones in traditione rerum, ac donatione facta Ecclesiae, adici possunt.*
- 45 *Invisis quae fiant, etiam ignorantibus fieri valent.*
- 46 *Scientia praesumitur non tantum in domestico commensali, vel vicino, sed fortius ex sanguinis conjunctione, conversatione, & familiaritate.*
- 47 *Haeres praesumitur habere notitiam facti ardui defuncti, maxime eorum, quae in Curia Registrantur.*
- 48 *Scientiam quis habere praesumitur eorum, quae inquirere tenetur, quia ad proprium commodum, vel etiam ad socium pertinent.*
- 49 *Scientia praesumitur ex productione scripturarum, privilegiorum, & assensuum.*
- 50 *Scriptura, si juxta illam fuerit iudicatum in uno, probata intelligitur quoad omnia.*
- 51 *Sententia lata, presentatis vinculis, & acceptata praedictat successoribus etiam singularibus.*
- 52 *Femina vocata intelliguntur in Regno ex investitura pro se, haeredibus, & successoribus ex corpore.*
- 53 *Verbum haeres in jure feudorum, intelligitur de haeredibus, qui ex natura rei, vel forma privilegii*

- precedentis, aut subsequenter, vocantur, quia equivocum est in jure feudorum.*
- 54 *Immissio in possessionem bonorum feudaliū, remorari non potest ex praetensione estimationis illorum aut exceptionis illiquidae, vel intricatae, oppositio- ne maxime, non existente adversario in possessione, num. 55.*
- 56 *Aestimatio feudi, etiam simpliciter haereditarii antiqui, non debetur quando dispositio sit callide in fraudem agnati, & assensus de super obtentus non valet.*
- 57 *Pecunia erogata pro emendo feudo debetur à successore, in illo, atque etiam à domino, feudo devoluto.*
- 58 *Aestimatio feudi non debetur, cum non est quaesita disponenti illius, utile dominium, vel succedens non succedit, ut haeres in feudo.*
- 59 *Factum acquirentis feudum, si ejus occasione sequentes sunt habitari feudum illis nocet, secus si propria contemplatione.*
- 60 *Affectio cadit in jam natis.*
- 61 *Alienatio si permittitur in vita feudataris, in morte tamen cum permittitur, & in hoc non valet argumentum de feudo ad emphyteusim.*

A R G U M E N T U M.

Immissionem feudorum concedendam, vigore privilegii, vel assensus continentis novam, & certam formam succedendi in favorem masculorum, qui investitura vim habent, emptio, sive contractus de feudo, censetur factus in executionem assensus precedentis.

Assensus, à quo die fortitur effectum, si non dum venit ad notitiam contrahentium.

Assensus, & privilegium, quibus distent. Scientia ex quibus praesumatur. Aestimatio in feudis, quando debetur, & quando ipsius petitio immissionem, impedit, vel ipsa oppositione non obstante, retentio permittatur.

Pro Dom. Mutio Pinello Marchione Civitatis Sancti Angeli, super successione feudorum quondam Marchionis Paridis.

CONTROVERSIA XXV.

Verè hæc causa juris allegatione non eget, si etenim habens instrumentum pro se, dicitur habere casum legis, & probationem probatam, adeo ut nefas sit contra instrumentum decernere, quando fortius pronunciandum erit pro exhibente duos, in victissimi Regis nostri, assensus, qui intermedium contractum de re feudali foventes, ac fortissimo praesidio vallantes, praecipiant, ut Mutius Pinellus immittatur in possessionem Marchionatus Civitatis Sancti Angeli, Aprutinae Provinciae.

Absit igitur, ut à gravissimo Senatu, & doctis Patribus non sit obtemperandum Regis praecipitis; ut qui velut dominus directus, est in feudis paterfamilias, ita ut, Regis assensu interveniente, de feudis liberè disponi possit, sicut de bonis liberis allodialibus.

Et quoniam ex brevi facti compendio, de justitia immissionis petita pro D. Mutio satis liquere credo, subjiciam dumtaxat infra scriptas, etiam notissimas juris conclusiones, ut factum vestiatur juris coherentia.

- 1 *Prima conclusio, sicuti haeredi instituto in alodio ad solam ostensionem instrumenti, testamenti non aboliti, nec cancellati, competit immissio in posses-*

- possessionem bonorum omnium defuncti, ex edicto, *l. fin. fortiori ratione* successori in feudo, vigore investituræ competit interdictionem adipiscendæ, longè potentius, quam hæredi instituto, vigore testamenti *Ifern. Petr. de Ravenn. Alvar. Præpos. & reliqui Feudista* in §. *inter filiam, si de feud. defunct. mil. Roland. Gozad. & alii*, quos refert *Cavalcan. decis. 36. num. 452. lib. 3. Surdus conf. 484. num. 14. ver. tertius tamen, lib. 3. & novissimè D. Præsid. Amatus conf. 100.* in causa successione Pedimontis pro Duce Laurentiani; in qua etiam, ipse, ut collega interveni *num. 89.* alios etiam, ut *Bald. Campeg. Dec. & Camer. addit D. Reg. Rovitus* infra citando *conf. 1. num. 23. vers. & quod proximior.*
- 2 Secunda conclusio, assensus Regis habet vim investituræ *Afflic. in cap. Imperialem, in §. praterea, il primo, num. 1. de probib. feud. alien. per Feder. Reg. Lanar. conf. 8. num. 15. conj. 13. num. 5. in fin. conf. 18. n. 6.* ubi citat *Ifern.* in *cap. 1. col. 4. qui success. ten. & constit. Regni, fratribus, Bald. in cap. si facta, post num. 2. si de feud. def. militis*, alios congerit *D. Amatus d. conf. 100. num. 87.*
- 3 Et maximè quando per assensum est addita à Rege, nova, vel certa forma succedendi; tunc enim quasi novum dicitur feudum, & noviter erectum, sive creatum, & in esse deductum, aded ut ratione novæ qualitatis additæ, reputetur novum feudum, etiam si sit paternum, & remaneat penes successorem antiqui possessoris, ut ex *Oldrad. Bald. Castr. Franc. Aret. & alii*, probat *Afflic. decis. 112. nu. 5. & 6.* ubi asserit, feudum nedum inter vivos alienatum, vel successione quæsitum, sub novis pactis, vel nova forma succedendi, cum Regis assensu, ceteri sub nova investitura acquisitum, & in terminis propriè nostris in
- 4 specie, ubi ex tenore investituræ, vel assensus, masculi, etsi remotiores præferuntur fœminis, tunc ad feudi successione, admittendum esse masculum remotiorem, exclusa, fœmina ex speciali privilegio, & providentia investituræ, & quia feudi successio potius fit ex contractu, seu pacto investituræ, quam de jure, aut consuetudine, ex *Calder. inter conf. Bald. conf. 137. il secundo, incip. D. Jordanus, lib. 2. & Castr. conf. 300. incip. viso quodam processu*, optimè inferendo de feudis ad majoratum, tradit *Gregor. Lopez in l. 3. tit. 13. part. 6. in versic. Mugeris, col. 6. vers. & nota.*
- 5 Et in terminis *Constit. Regni*, quod si Rex concedat feudum alicui pro se, & hæredibus suis masculis, & his deficientibus, fœminis, prout in specie voluit in casu nostro *D. Card. Pinellus*, ut ex posteriori assensu declaretur primus, & quod ex hoc tenore investituræ sit sublata admissio fœminarum, ex *Constit. Regni, in aliquibus, latissimè ex Ifern. in §. fin. nu. 4. vers. quid ergo, de eo, qui sibi, & hæred. suis, ex Socin. sen. conf. 252. num. 17. lib. 2.* loquente in term. *d. nostra Constit. & ex Minad. in d. Constit. in 3. not. num. 14. cum seq. usque ad num. 48.* ubi ampliatur, etiam si non constaret expressè de intentione Regis, quod voluerit tollere, sive derogare *d. Constit.* quoad hoc ex simplici masculorum vocatione, & his deficientibus, fœminis, sit derogatum dispositioni *d. constit. latissimè ex his, & alijs* probat *D. Reg. Rovitus conf. 1. ex num. 13. 16. 17. cum seq. & per totum lib. 1.* ubi quod si in privilegio, vel assensu sit data nova forma succedendi, puta, quod masculi tantùm succedant, vel altera, tunc non obstante dispositione juris communis, vel municipali Regni, solo tenore investituræ intento, judicandum est in favorem masculi vo-

cati, nedum in petitorio, sed in possessorio, ex apertissimis juribus in *capite primo, in fin. de feud. Marchia, & capite 1. de benef. fratris*, idem *Rovitus*. probat *num. 16. & 23.* ubi idem fundat ex *Gozad. Raud. & alijs*, ubi quod fœminæ, tanquam inhabili, & incapaci successione feudorum, nullum remedium possessorium competat adversus masculum capacem, etiam remotiorem, idem *Rovitus. num. 18.* & quod fœmina, non nisi nimia erubescencia plena, contra masculum vocatum ex investitura, sive privilegio, instare possit pro immisione, idem *nu. 11. in fin.* nec juvari possit ex *decis. §. inter filiam, cum ille tex. cum 9 simil.* prorsus cessent, quando agnatus incontinenti docet de jure suo, quia tunc agnatus omninò est immittendus in possessionem, & fœminæ reservanda jura in petitorio, si quæ competere sibi possunt, late *DD. auctoritate*, & rerum planè toto orbe judicatarum recenset *num. 24.* & sufficere, fœminam esse 10 exclusam per legem, consuetudinem, vel per pactum familiare, sive privilegium, ut etiam filia primogeniti excludatur ab agnato masculo remotiori, ex *Anchar. Covarr. Molina, Palat. Guttier. Cancer. Peralda, Salaz. Avend. & alijs* probat doctiss. feudorum interpres, & digniss. *Conf. Georg. in repet. feud. cap. 49. num. 14.*

Nec est audienda soror Marchionis Pinelli, dicens adversus hos assensus sibi competere defensionem; siquidem occurrit *Dominus meus Capyc. dec. 77. nu. 11. 12. & 13.* ubi inter succedentes, claro, & aperto jure in feudis, connumerat succedentem ex privilegio, idque apparet verissimum; siquidem privilegium de per se; absque alia probatione extrinseca facit rem 12 notoriam, ita ut habens privilegium, & maximè plura privilegia, ut in præsentibus, dicitur venire claro, & aperto jure ad successione feudi, advertit *Afflic. decis. 195. nu. 3.* & plures sequuntur, quos recenset *Dom. Rovitus dicto consil. 1. n. 28.* usque ad 31. ubi enim Princeps manus apponit, & providet, censetur, omnes inferiores Judices jurisdictione destituere, quoad illud negotium, *Andr. kanichen de vestitur. pactio. part. 3. cap. 2. ex nu. 110.* ubi in terminis; 13 incontinenti autem probare dicitur fideicommissarius, sive alius successor, & in promptu claro, & aperto jure docere dicitur, quando est nominatus in testamento, sive investitura, ut in puncto in casu contrario ad excludendum fideicommissarium, hoc argumento utitur *Dec.* in famoso suo *consil. 424.* edito pro *D. Francisca de Montebello Viceregina Neap. num. 18. in fin. vers. 2. responderetur, & nu. 19.* quod non fuerit nominatus in dispositione, & pro *Decii consil.* in dicta causa fuisse pronunciatum ex *Aymone Publicio*, qui ut Senator *Sereniss. Ducis Sabaudia* votavit in decisione causæ, refert *Bursat. conf. 234. post num. 15. lib. 3.*

In casu autem nostro, nominati exclusæ sunt sorores *Paridis*, ibi, *exclusis fœminis, & præsertim dicti Paridis sororibus*, & vocatus nominatim *Mutius* ibi, *Necnon dicti Paridis fratres consobrinos Joann. August. alios habilitare, ac idoneos, & capaces reddere, & eidem Paridi succedere possint, & valeant, suc* 14 *cessoresque nominentur, & sint, exclusis, &c.* nominati enim per nomen appellativum, videntur specialiter, & in individuo nominati, *l. Titius, ff. de liber. & posthum. cum alijs congestis à Peregrino de fideic. artic. 21. num. 34.* nominatus autem censetur *Mutius* proprio nomine, dum constat primogenitum in hujusmodi feudis succedere, quod est notorium, ipsumque ex clericatu *D. Dominici fratris* esse jam primo-

primogenitum ex trad. per *D. Reg. de Parte decis. 4.* ex *n. 16.* & *D. Camill. de Medicis* meum socerum *conf. 2.* ex *n. 14.* quæ nominatio specialis, cum non potuerit concurrere in casu *Dom. Roviti*, in quo plura maximæ considerationis fuerunt objecta adversus illa antiqua privilegia Illustris. Domus de Sancto Severino, non mirum si juris conclusionibus, ab ipso relatis, quæ pro verissimis habitæ fuerunt, uti possimus, posthabita causæ decisione, quæ ex diversitate facti nobis officere haud quaquam potest, ut constat ex *2. 3. 4. & 5. conf. ejusdem D. Roviti*, & ex his, quæ ipse scripsi in eadem causa in Controv. impressa pro Duce Gravinæ, super dicta successione Status Bisliniani. Quibus ita jactis, non obstant, quæ adversus hos assensus per utrumque ex concurrentibus objiciuntur, scilicet quod emptio Status Aprutini fuit facta ab ipso Paride, qui ab initio dominium pro se ipso, & possessionem quæsit, & proinde quod Card. patruus non potuerit cum privilegiis, sive gratis obtentis nocere Paridi in suo dominio liberè quæsit: & maximè cum emptio Status de anno 1608. non fuerit facta vigore dictorum assensuum, sed alterius obtenti à Prorege, cujus vigore cum Paris dominium quæsierit pro se, & hæredibus, necessariò, qui vult ad successionem aspirare, tenebitur, ut hæresejusdem venire, & ratum habere ipsius factum, ex vulgatis decis. Utrumque enim motivum, quòd verè unicum est & unum in alterum reincidit, atque resolvitur, est falsum in facto, & magis in jure; siquidem procedere posset, ubi postquam Paris liberè acquisivisset feuda, supervenisset assensus, alterando naturam feudi; at cum Cardinalis ante emptionem faciendam, totum factum sigillatim exposuerit in precibus S.M. porrectis, & signanter velle emere dictum Statum pro persona Paridis nepotis, pro se suisque hæredibus, & successoribus masculis, & sic sub nova, & certa lege definita, & expressis conditionibus, subsequuta emptione, facta, prout Regi, fuerat expositum in personam Paridis, censabitur omnino facta vigore, & in executionem præcedentis assensus, & tractatus de emendo sub illa forma *l. 3. §. verum, ff. de manumiss. l. qui aliena, §. bis qui putabat, ff. de acquir. hæred.* est enim juris præsumptio, ut actus, qui sequitur, censeatur factus vigore tituli præambuli, & proinde nullo modo requiritur, ut exprimat, id fieri ex præcedenti tractatu, vel titulo habito, *gloss. in l. quædam mulier, ff. de rei vend.*

16 ut in puncto in procuratore constituto ad emendum, vel in emptione simpliciter facta à Titio, quod videatur facta communi nomine, ut inter Titium, & Sejum prius convenerat, & ad multa etiam inferens *Alciat. reg. 2. cap. 24. de præsumpt. Surd. dec. 71. n. 9. decis. 170. n. 13. decis. 288. n. 33. & 325. n. 7.* plura Præsidens *Amatus conf. 86. ex n. 15. & sequent.* similiter quoque fructus præsumuntur percepti ex titulo præambulo *Ludov. decis. 92.* & factum quid præsumitur ex ea causa, ex qua fieri debebat, & referri debet ad causam necessariam, & ex ea factus præsumitur, *Surd. decis. 15. num. 12. & 13.* idque procedere, nedum in acquisitione domini, sed etiam in acquirenda possessione, in qua requiritur animus, ut videatur apprehensa vigore præcedentis tituli, idem *Surd. conf. 28. n. 38. & 39. l. 1.* & plura optimè *conf. 202. n. 17. lib. 2. ubi num. 18. & 19.* addit rationem, quia quilibet etiam præsumitur persistere in ea voluntate, in qua semel fuit, & eam mutare noluisse, & *num. 29.* quod si fuerit conventum de

faciendo actum, uno modo, si aliter repetiatur factus, præsumi debet errorem inesse, & quod sufficiat probare, aliquid fuisse dictum vel fuisse ordinatum in præfationibus, & postea omissum in actu, & errorem generaliter præsumi, quando in tractatu de faciando testamentum, vel contractum, aliquid fuerit expressum, & postea in actu, vel omissum, vel aliter gestum, ex *Bars. in l. Titia, §. idem respondit. ff. de verb. oblig.*

21 Et *n. 20. ex Imol.* advertit, id fortius procedere, quando id non solum in præfationibus fuerit expressum, sed in convètionem, vel in actu, ex quo alicui potuit esse jus quæsitum, ut constat jus fuisse quæsitum ex Regis assensu, sive privilegio filiis Jo: Augustini, mediante facto Cardinalis patrum, ex doct. *Bald. in c. 1. de nova for. fidel. Frecc. de subseud. tit. quis dicat.*

22 *Dux n. 68.* cum concord. per *Mastrill. dec. 14. n. 28.* cum seq. cui fortè, nec ipse idem, actu perfecto, præjudicare poterat, ex plenè trad. per *D. de Fran. dec. 269. & 541.* quia tunc nullo modo videtur à præcedenti actu recessum per sequentem actum, etiam ex intervallo celebratum, & quod pactum præcedens censeatur repetitum in sequenti actu licet in eo nihil dicatur, & etiam si actus sequatur ex intervallo, dum ex præcedenti actu ipsi fuit jus quæsitum, quod contrahens non censeatur per sequentem actum remittere, citans ad hoc *Imol. & Alex. monentes*, hæc esse menti tenenda, quia possent de facto contingere, ut ibi latius per *Surd.* ut verè à verisimili abhorret, quod Cardinalis jus sibi quæsitum pro dignitate, & conservatione propriæ familiæ, & mediante suo facto, radicum ex Regis munificentia in beneficium suorum nepotum, filiorum scilicet Jo: Augustini, voluerit, remittere, & privilegiis renunciare, quod nec etiam fieri potuisset in ipsorum præjudicium: unde si Cardinalis voluit, ut Satus emeretur pro persona Paridis, in omnibus servata forma antecedentis assensus præambuli, quem, pro suis meritis, & dignitate, etiam si fuisset immunis ab impensa; non sine tamen labore, & industria obtinuit ab invictis. Rege. Paris autem nihil aliud voluit, nisi acquirere dominium, & possessionem Status pro exequenda voluntate Cardinalis patrum, & eo modo, & forma, prout Cardinali placuit, qui de sua propria pecunia, tam ingens pretium duc. 120. mil. venditori solvit; nec aliter velle poterat, expediebat, atque debebat, cum nullus unquam sani capitis, & prudens in re tam utili aliter facturus esset, sed in omnibus se conformare, & obtemperare voluntati Cardinalis, qui potius patrem, quam patrum erga ipsum Paridem se Præbuit. Ex hoc sequitur, ut feuda, quorum natura statim ab initio in alteratis, fuit mutata ordinatione Regis, concessio assensu, vel saltem sequuta emptione, non aliter acquiri potuerunt Paridi, nisi sub ea natura, quam ab ipso initio ante acquisitionem acceperunt ex assensu, qui ex nova qualitate superaddita, habuit vim investituræ, ut supra.

Et ne deficiat decisio in puncto, in contractu facto, impetrato prius assensu, hoc advertit in terminis *Reg. de Pont. in duobus conf. scilicet 2. in fi. & iterum conf. 72. post n. 26. ver. Tertius casus*, facta in eadem causa pro Alex. de Corradis, quod si prius impetretur assensus, & deinde fiat simpliciter contractus, licet de assensu præcedenti non fiat mentio, actus proculdubio erit validus, & subdit verba aurea: *Nec enim reperitur jure cautum, quod sit necessaria expressio, quando quis donat, vendit, aut alio modo de re feudali disponit, us dicat hoc facere virtute assen-*

assensus, lex enim præsumit quando quis facit actum, quod faciat validum, eo modo quo potest, ut dixi, igitur habendo assensum, & demum donando, virtute præcedentis assensus, præsumitur donatum, ac dispositum, & pro validitate actus, assensus expressio non est quid intrinsecum, substantiale, aut de forma actus; sed extrinsecum, & de solemnitate, unde sublato obstaculo assensus, contrahentes disponunt, ut de re allodiali secundum *Andr.* & alios, quod latius 25 ipse prosequitur. Et quoniam *Afflic.* in cap. 1. in gloss. 4. n. 36. *versic. ex quo infero*, visus fuit hoc restringere, nisi ex assensu præcedenti esset alterata natura feudi, ut tunc necessarium videatur exprimere facere contractum *virtute privilegii antecessentis*, idcirco, de *Ponte d. conf. 72. n. 27.* dicit male sensisse *Afflic.* nec decisiones per eum allegatas facere ad casum, siquidem quod fortius est necessarium partes uti præcedenti privilegio, eo fortius eas usas fuisse, præsumendum est; quinimò addit de *Ponte n. 29. DD.* ponere quæst. in casu fortiori, quando quis habens assensum alienavit, reservato assensu, & non aliter, quod etiam isto casu deserviat primus assensus, ut dicit idem *d. conf. 2. in fin.* ubi fortius hoc procedere dicit in casu, ubi nihil de hoc reperitur dictum, ut in dubio non videatur recessisse ab eo, quod poterat ex antecedenti assensu facere, ut actus magis valeat, & ipse addo, ut non præsumatur, à priori, & deliberata voluntate recessum.

Verùm *Afflic.* non affirmavit prædictam restrictionem, licet enim illam pluribus ornaverit à *d. n. 36.* usque ad *n. 46.* tandem verò, nedum non firmavit, sed *d. num. 46. vers. sed adverte*, dixit eam velle destruere, & contrarium deliberatè constituit, ibi, *ego dico contrarium*, dum destruxit doct. *Bald.* supra relatam *num. 36.* super qua ædificaverat, unde non meruit *Afflic.* reprehendi, & hoc propriè voluerunt, *Freccia*, & *Cam.* citati per *Reg. de Post.* hic scilicet in *repet. cap. Imperial. car. 55. à ter. col. 4. lit. Q.* & *R. versic. unum superest*, ubi formando quæstionem, utrum si Rex dedit licentiam genericè vendendo, & postea, dum vassallus contrahit, non dicit se contrahere sub dicto assensu concessio, sed contrahit, reservato assensu Regis, & non aliter, & post multa resolvit *Camer. in fin. d. col. 4.* ex dictis *Felin.* & aliorum, ut non videatur recessisse ab eo, quod poterat ex antecedenti assensu facere, & iterum addit *car. 56. col. 1. lit. B. Partes itaque si omnino volunt contrahere virtute assensus impetrandi, mea sententia, apertis verbis hoc exprimere debent*; quod fit, ut etiam supra dixerat *Camer.* quando partes, inter quas est illa, quæ assensum impetravit expressè se restrinxerunt ad assensum impetrandum, ita ut sic constet noluisse aliter, quàm sub novo assensu contrahere, idemque latius *Frecc. lib. 2. q. 33.* ubi postquam *1. col.* recitavit argumenta relata per *Afflic.* & alia, ex quibus innui poterat, videri recessum à primo assensu, *col. 2. vers. dicebam*, distinguit duos casus, & in effectu constituit reg. cum *Camer.* ut nunquam videatur recessum ab assensu primo loco obtento, nisi manifestè, & expressè constiterit, noluisse partes, contrahere sub primo assensu impetrato, sed solum sub novo impetrando, nam alioquin. *Licet referretur assensus impetrandus, neque de eo, qui fuerat obtentus, fiat mentio in contractu, non est hoc arguendum, ergo partes renunciaverunt illi gratia, & assensui, qui perficit contractum; forte potuit omitti ex errore, vel super eo non fuit cogitatum, &c.* & paulò post *Satis videretur in verisimili, eos neglexisse assen-*

sum, qui difficulter, & cum labore, & impensa obtineri solet; hæc *Frecc.* post alios juxtà quorum sententiam judicavit S. C. junctis tribus aulis, de anno 1614. referente Conf. Palatio pro Marchione Trevici contra creditores quorum partes ego tuebar cum aliis, & succubui, de qua decis. meminit *Conf. de Georg.* in suis *feud. repet. cap. 10.*

Undè cum in præsentī, neque pro parte Card. neque *Paridis*, pro cujus persona fuit facta emptio, nullus unquam omnino fuerit assensus impetratus ante, nec post contractum, ab ipso Prorege, sed solum pro parte venditoris fuerit pro sua, suorumque factorum cautela, obtentus assensus Neap. à Prorege sub die 1. Martii 1608. paulò ante contractum stipulatum sub die 4. ejusdem mensis; ex hoc sequitur, ut secundum prædictos DD. nulla conjectura ex hoc elici possit, ut voluerint recedere ab assensu Regis prius impetrato, quod indubitatum redditur ex assensu ab eodem Rege post contractum obtento, ut infra,

Et ut hoc pateat, rogo advertatur, quod bis in contractu fuit reservatus assensus, in priori reservatione facta post principium contractus in §. *Et facta assertione prædicta.* Notarius refert verba venditoris tantum in singulari numero, ibi, *Talis, quo supra nomine non vi, dolo, &c. Regio assensu, & beneplacito obtento, &c. & ad majorem cautelam, quatenus opus est, & non aliter, de novo obtinendo, ac impetrando, sumptibus tamen D. Paridis, semper reservato, non aliter, &c. vendidit, alienavit, &c. ut sol.* . . in fine vero contractus sub clausula, *Pro quibus omnibus observandi*, subjicitur. *Ambæ partes ipsæ, quibus supra nominibus, & quælibet ipsarum, dictusq; Paulus etiam procuratorio nomine d. Card. & infra, pro observantia omnium, & singulorum in prædicto instrumento contentorum, ac pro consequutione cunctarum in casu inobservantia Reg. assensu pro feudalibus, desuper obtento, & impetrato, sed de novo ad majorem cautelam impetrando; semper salvo, & reservato f.* . . unde licet in priori clausula, ubi solus venditor loquitur, reservatio assensus impetrati intelligi possit de assensu Proregis, quem verè venditor solus impetraverat per dies quatuor ante contractum, quod nocere non potuit alteri ex contrahentibus, scilicet emptori, qui nec assensum à Prorege impetravit, nec sibi illud nominatim reservavit, nec prohibere potuit, quin venditor sua cautela uteretur; ubi enim actus qui geritur, potest me invito fieri, non dicor eiam si præsens sim nec consentire, nec scire, ut inducatur consensus, quia scire, & pati dicitur solum, qui potest vetare, latè *decis. Genuæ 14. num. 83.* attamen in posteriori clausula, ubi Notarius loquitur ex deliberata voluntate ambarum partium, & expressè attestatur, intervenire Paulum, uti procuratorem Card. verba reservationis sunt talia, quæ respectu assensus impetrati nihil prohibent, ut referantur ad assensum Regis prius obtentum quinimo magis ad illum referri debent, uti validiorem ex persona Regis concedentis, & fortiorem ex pinguiori, & pleniori provisione; cum enim Notarius nihil scribere possit, nec præsumatur aliter scribere, quàm ut à parte rogante sibi fuit injunctum quia Notarius non præsumitur excessisse fines mandati, nec in minimo, sed fideliter scripsisse, & in specie ab ea parte prolata, verba præsumuntur, prout à Tabellione scripta reperiuntur, *Bar. Bal. Rom. Dec. Alcia. Ripa, Curt. Mandos. Gratus*, & alii, quos latè ad hoc con-

gerit

gerit *Rimin. jun. conf. 257. n. 72. & 74. cum seq. lib. 3.* proinde cum assensus Regis fuerit solum à venditore ipso impetratus, justè quidem ab eodem solo venditore sibi reservatus, ut est de natura ipsius reservationis conservare jus tantùm reservari competens *Oldrad. Bart. & alii apud Surd. decis. 163. n. 17. & 18. Franck. decis. 437. in fin.* licet enim regulariter necesse sit, utrumque ex contrahentibus Notarium rogare, illud tamen declaratur procedere in ipso contractu principali, sive conventionem, quæ dependet ex consensu duorum, & quæ aliter, nisi utroque rogante, perfici non potest, secus verò in actu, qui pendeat à sola voluntate unius, ut est protestatio, denunciatio, & reservatio, quia tunc sufficit, quod ab illa tantùm parte Notarius sit rogatus, *Gloss. pulchra in §. nos autem, verbo, injungantur, aubent. de Tabellion. vers. sed nunquid est necesse, Specul. Bart. Bald. & alii*, quos latè explicando tradit *Alexand. conf. 110. lib. 2.* & reddit rationem, quia, à quo dependet causa rei, ab eodem dependet, & modus *l. videamus, §. pen. ff. de in litem jur.* sequitur exornans *Boer. decis. 35. & videtur primò*, & ut dicebat *Natta consil. 146. num. 9.* illum ex contrahentibus, sufficit rogare Notarium, qui habet actum suum in potestate; unde videtur, qui impetravit assensum à Prorege, merito illum sibi reservavit ab initio, inferius verò ubi in conclusione pro observantia contractus, Notarius loquitur ex voluntate ambarum, censeri debet etiam reservatus assensus Regis, qui etiam ab altera parte erat impetratus.

Et maxime, quia dum *Frec. Camer. & de Ponte* supra relati formant quæst. non loquuntur de reservatione, quam sibi fecit una partium, sed quando ambæ partes unanimiter concordia voluntate ad eundem contraxerunt sub novo assensu impetrando, quod expressè appareat, voluisse à præcedenti assensu impetrato recedere, quod non operatur simplex reservatio unius ex partibus, quæ non potest alteri præju dicere, ut ex *Alexand. & Boer.* in locis citatis colligitur.

Accedat, quod dato citrà veri præjudicium, quod verba illa, *salvo assensu impetrato*, deberent referri ad assensum solum Proregis, paucis ante diebus expeditum, non autem Regis, cujus contrarium omni jure præsumi debet ex prædictis, cum tamen in eadem verborum structura, sive clausula expressè reservatus sit assensus de novo obtinendus, & impetrandus sumptibus D. Paridis, illeque cum effectu fuerit impetratus infra sex menses, scilicet 20. Septemb. 1608. ab ipso Card. qui pro Paride expendebat, cum pretio sive sorte, etiam impensas accessorias ex hoc nedum inferitur necessariò fuisse expressè reservatum posteriorem Regis assensum, qui jam supervenit, & sic partes nedum fecerunt mentionem, sed expressè contraxerunt sub reservatione sequentis Regis assensus, seu privilegii posterioris confirmantis: quinimò ex vi confirmationis contraxerunt, etiam contemplatione, & sub commemoratione quoque antecedentis assensus Regis, ex eo, quia confirmatum continetur de necessitate in confirmante ex vi præcisæ relationis, sicut relatam est in referente, quoad substantiam, & qualitatem, ut latè in mat. assensus tradunt *Frec. lib. 2. quæst. 15. num. 2. Reg. Lanar. conf. 40. n. 8. & conf. 92. n. item 8. Conf. de Anna conf. 112. ex num. 7. ad 12.*

Et amplius inde sequitur, ex hoc colligi ultra aliam, notitiam, & scientiam Paridis, dum ipsius procurator Grillus fecit, reservationem de assensu impe-

trando expensis Paridis, cujus deliberationem implevit Card. cum d. secundo privilegio posteriori, obtento de mense Septembris 1608. pro ipso Paride, & sic Paris ipse fecisse videtur; qui enim actum facit alieno nomine nudum præstat ministerium, nec ipse gestor, sed dominus videtur contrahere, & actum facere *Gloss. & DD. relati à Surdo decis. 182. n. 17.* & subsequens assensus à Rege impetratus, præsumitur impetratus ex præcedenti reservatione de eo facta, & ex causa præcedenti, latè *Surd. dec. 170. 288. & 325. n. 7.* quinimò cum novus assensus fuerit reservatus impetrandus, Paridis expensis, & fuerit jam impetratus, necessariò præsumitur impetratus ab ipso Paride, cujus expensis impetrandus erat, *Bartol. in l. cum servus, ff. de verborum oblig. Socin. Ruyn. & alii quos citat Straccus*, qui etiam præcedentia firmat, *part. 3. de Mercat. tit. de navib. §. postquam, num. 23. in fin.* insuper advertendum puto, quod *DD.* in prædicta quæst. tractant, quando obtento primo assensu, contrahentes, omisso penitus primo, contrahunt expressè sub novo assensu impetrando, declarandò saltim facto, velle à primo recedere at nos versamur sub altero, & diverso casu, siquidem primus non est assensus, sed privilegium, prout tale est, cum natura feudi alteratur, ut probat *Camer. in d. cap. Imperialem, cap. 44. lit. L.* unde tametsi utraque pars expressè petisset post assensum, qui simpliciter circa commutationem operatur, & circa alia pacta, quæ ex contractu deinde gesto innotuerunt contrahentibus, opus esse assensu roborari, non est cur ex impetratione alterius simplicis assensus in forma gratiæ inferri possit ad renunciationem alterius rei diversæ, & majoris, obtentæ in forma privilegii, quod in puncto, constituendo hoc discrimen inter privilegium, & assensum, advertit *Reg. de Ponte conf. 3. in fin. n. 91.* & plures diversitates inter privilegium Regis, et assensum, in facto notavimus, et quamvis ex antedictis appareat, non fuisse necessariam scientiam Paridis, quod feudi natura fuisset in aliquo mutata, cum nec ipse fuisset ex qualitate prædicta adjecta, minùs feuda acquisiturus; nec Cardinalis fuit aliter empturus in ipsius personam Statum prædictum, et pretium de proprio erogaturus, nisi sub dicta conditione, ut ipsi sine masculis decedenti, succederet Mutius, quem, eo repudiante, in ejus locum proculdubiq. subrogasset, quod et regulare est, ut assensus fortiat effectum suum à die concessionis, et sic cum omnimodam trahat executionem etiam, quod nondum ad manus partium, sive contrahentium venerit, ut ex pluribus latè fundat *Frec. lib. 2. q. 29.* ubi licet ab initio arguat, quod videatur requiri ratificatio, vel aliqualis notitia, ex qua quædam acceptatio insurgat, et quia non data notitia assensus, nullum est jus quæsitum in feudo, ex *reg. cap. si tibi ab-*
42. senti, de præb. in 6. tamen n. 3. usq. ad sup. validissimè contrarium probat ex multis, quæ apud ipsum revideri rogo, ut dato assensu super contractu, etiam quod partes ignorent, illum esse à domino impetratum perfectus est contractus, et irrevocabilis, et lex operatur effectum suum, idque in fine verum assensum, tam si assensus consistat in habilitatione personæ, quam in juris communis relaxatione quæ fit ex gratia ejus, qui potest facere utrumque si vult ex plenitudine suæ potestatis, ut scientia non sit necessaria, sed fat sit, dominum voluisse, et maxime in casu præsentis, ubi Paris voluit exequi voluntatem Cardinalis, qui hoc optavit, et tempore acquisitionis domi-

dominii invenit, feuda hæc novam naturam fuisse
adepta, & etiam ex natura rei, cum in traditioni-
44 bus rerum quæcunque pacta, et conditiones adjici
posse, manifestum sit, *l. traditionibus, C. de pact.*
etiam in donatione facta Ecclesiæ, *cap. verum de*
condit. appof. adeo ut etiam invito donatario possit
apponi pactum in traditione rei donatæ, nedum ad
commodum donantis, sed alterius, idque ad unguem
servandum, *l. quoties, C. de donatio.*, quæ sub modo
quatenus incontinenti addatur, latè *Mantic. de ta-*
ci. convent. par. 2. lib. 13. tit. 40. n. 1. & 4. unde, quæ
45 possunt fieri invitis, ergo et ignorantibus, *reg. qui*
potest invitis, ff. de reg. jur. ex quibus conditio ad-
jecta in favore Mutii in privilegio Regis ante tra-
ditionem etiam ignorante Paride, servanda fuisset.

Sed ex abundanti, si scientia fuisset necessaria, illa
non defuisset, præsumpta siquidem, et vera; præsum-
pta ex tam arcta sanguinis conjunctione, ex con-
versatione, cohabitatione, et familiaritate Paridis
46 cum Card. si enim in domestico, vel commensali
aut vicino præsumitur scientia facti alieni, *l. octavi,*
C. unde cognati, l. si vicini, C. de nuptiis, cap. quanta
de præsumptio., tanto magis in nepote carnali, dile-
cto, et futuro hærede, Romæ cum patruo cohabi-
tante, ut est notorium, plura ad hoc cumulat
Mascard. de probatio. concl. 1299. incip. scientiam, per
totam, præsertim n. 9. & 18.

Accedat continua correspondentia, & nimia
amicitia Paridis cum Paulo Grillo, qui negotia om-
nia Regni pro Cardin. agebat, & qui eodem die 16.
47 Febr. 1608. fuit Romæ constitutus procurator à
Paride ad emendum d. Statum Aprutinum, & à
Card. ad solvendum pretium duc. 120. mil. quæ
etiam notitia insurgit ex qualitate facti, unde etiam
hæres præsumitur habere notitiam facti ardui, & gra-
vis, defuncti, & maximè eorum, quæ in Curia Regis
publicè tractata, & Neap. executioni demandata
sunt apud publica, Cancellariæ, & Reg. Cam.
documenta, & registra, ut latè per eundem
48 *Mascard. concl. 1105. num. 4. cum seq. & præsertim*
eorum, quæ quis inquirere tenetur, ut quia ad pro-
prium commodum, vel patrimonium spectent, quin-
imò, e si ad socium pertineant, cum quo consuevit
uti familiariter, *Mascard. ibidem n. 15. 16. & 18.*

Vera autem notitia, & scientia Paridis privilegio-
rum, & assensuum prædictorum apparet, quia om-
nes ipsos assensus demum produxit in iudicio con-
49 tra Mutium, ad ipsum excludendum, etiam à suc-
cessionem feudorum, tamen hoc non solum obtine-
re non potuit, sed potius S. Conf. probavit, & judica-
vit juxta assensus, ibi: *Servata tamen forma Regio-*
rum assensuum registrarum, & in actis deductorum,
& sic ex productione apparet scientia Paridis, *l. non*
est ferendus, ff. de transact. cum concord. per Mascard.
50 *d. conclus. 1299. num. 17. & 20. & ex sententia quod*
juxta illam fuerit judicatum in uno, & sic probata
quoad omnia, *Cyn. inter cons. Bald. cons. 400. col. 2.*
51 *lib. 4. Cons. de Anna cons. 108. num. 4.* ut in puncto
de sententia lata præsentatis vinculis, & acceptata,
quod præjudicet acceptanti, & ipsius successoribus,
etiam singularibus; ita ut non possint amplius dispu-
tari de vinculo, etiam non vero, sed confessato; per-
bellè videndus *Reg. de Ponte decis. 39. n. 11. & 12.*

Nec dicatur, quod nedum ex assensu Broregis
obtentio per venditorem, sed ex contractu ipso em-
52 juxta com. formam, & usum Regni, scilicet *pro*
emptore, & suis hæred. & successoribus, ex corpore,

sub qua formula constat in Regno vocari feminas
ex *Constit. aliquibus*, & sic diverso modo à primo, &
secundo Regis privilegio, *pro masculis tantum*; si-
quidem clara est responsio in facto, & certior in jure
in facto, quoniam nullibi in contractu sit mentio,
quomodo in hoc transferatur feudum à venditore
in emptorem, nec penitus in toto instrumento legi-
tur dicta clausula, quia nec poterat à venditore alia
lege transferri, quam ipse habebat, juxta §. *profecto*
de lege Corradi, ut contrahentes simpliciter contra-
xerunt juxta ordinarium stylum *pro se, & hæredi-*
bus & successoribus, ut omnes obligentur ad obser-
vantiam contractus, & sic fuissent vendita feuda no-
minatim cum d. clausula *pro emptore, & suis hære-*
dibus, & successoribus ex corpore, supposito, quod
sit facta venditio salvo assensu, sive privilegio Regis
53 impetrando, cum dictio (hæres) de jure feudorum va-
riè accipiatur, vel de masculo de jure communi, vel
etiam admitta de consuetudine, aut aliter stipulatio
interposita, intelligitur de illis hæredibus, qui ex na-
tura rei veniunt comprehensi, unde cum sit verbum
æquivocum, nihil prohibet, ut intelligatur de ipsis
hæredibus masculis, qui ex forma privilegii præce-
dentis, aut subsequenter reservati vocantur, ita *Ca-*
mer. in puncto in c. Imperialem, car. 22. col. 2. lit. H.
& K. sequitur *de Ponte cons. 3. n. 56. 60. & 63.*

Non obstat tandem, quod licet ex prædictis assen-
sibus sint effecta feuda masculina cum tamen non
sit immutata qualitas hæreditaria, imò expressè in
eisdem assensibus exprimat clausula *pro se, suis,*
que hæredibus, & successoribus masculis, quæ clau-
54 sula facit feuda hæreditaria, ergo ex hoc sequitur
eum, qui vult, succedere debere succedere uti hære-
dem Paridis, & proinde tene. i ad solvendum pre-
tium, sive æstimationem feudorum in beneficium
Joseph Pinelli, juxta disputationem factam in codi-
cillis, Plures etenim, & promptæ sunt resolutiones,
Prima hanc prætensionem pretii feudorum nullo
modo posse remorari petitam immisionem in pos-
sessionem bonorum feudalium, siquidem diversæ
res sunt feuda à feudorum æstimatione, & ex hac-
met, licet vanissima exceptione, fateri cogitur adver-
sarius, se nullum jus habere posse super ipsis corpo-
ribus feudorum; Igitur immissio nullo modo est
impedienda, & deinde discutiendum de viribus præ-
tensæ æstimationis; tùm quia constat, hanc excep-
tionem requirere altiore indaginem, quæ altior
indago non requiritur ex parte Mutii, qui habet
pro se suos assensus, sive privilegia clara, & aperta
unde allegans exceptiones illiquidas, & intrica-
tas, non potest impedire immisionem in possessi-
onem in beneficium Mutii, sed tradita sibi pos-
sessione, discutienda sunt jura in petitorio, ubi
incerta, & altior illa indago dilucidari, & diffi-
niri potest *Bald. in cap. Imperialem, §. in super, num.*
3. de probib. feud. alien. per Fed. Afflict. Anna sen. &
Schadr. cum eorum caterva, relati per D. Reg. Rovit.
55 *cons. 1. numer. 43. & 44.* et maximè in calu nostro
ubi respectu Status Aprutini, nullam prætere
potest adversarius possessionem accepisse, quo ca-
su cessat proflus retentio, quam pro æstimatione
prætere possidet, si possideret, non aliter, juxta di-
ctum *Alvar. in cap. si vasallus il secondò, si de feud.*
def. mil. Frecc. lib. 2. q. incip. à Regnicolis, num. 55.
Francb. decis. 163. n. 16.

Quod autem prætensio æstimationis sit exceptio,
nedum intricata, sed proflus vana, et injusta, in
promptu apparet ex pluribus.

Primo,

Primo, quia etiam si essemus in feudo simpliciter hæreditario antiquo in personam Paridis, vel noviter ab ipso quæsito, & in quo nemo alio modo, quam ex persona ipsius Paridis, jus prætereendere posset, in quo DD. nostri loquuntur, qui est diversissimus à casu nostro, ut infra; adhuc tamen non semper debetur æstimationis; illa enim non debetur, quando dispositio fit callidè in odium, & fraudem agnati, & malo animo, quippè, licet aliquid à lege permittatur, non licet tamen illud in fraudem facere; aded ut etiam si Rex concedat assensum super actu faciendo, non valeat assensus, si ille actus fiat in fraudem alicujus, plura *Cam. car. 6. col. 4. in fi. & car. 7. in princ. in repet. cap. Imp. omnis enim dispositio in feudo debet fieri sincerè, bona fide, & sine fraude, §. sed & res. Per quos fiat invest. cum multis ad hoc congestis par Conf. Georg. allegat. 20. n. 39. & seq. ubi n. 42. reddit rationem.*

De desiderio evertendi dispositionem Card. in perniciem Mutii; constat ex infinitis in promptu, quinimò in toto vitæ cursu, non aliud nisi hoc intendit Paris, prout exitus demonstravit, & plura deducuntur in termino petitorii ad perfectam fraudis probationem, si quid deesset.

Secundò prætenso æstimationis in præsentem casu ad beneficium Josephi Pinelli redditur ex alio vana, quia dum Card. qui in emptionem Status erogavit de proprio duc. 120. mil. ut Paris confiteretur in instrum. emptionis, & in assensibus, voluit quod Paride decedente sine masculis, vocaretur Mutius: & deinde in testamento magis in specie, ordinavit, *prohibiamo costà à Paris, & in §. 4. & deinde in §. 5. che detto Stato pervenga al figliuolo primogenito di Gio: Agostino*, circumscriptis igitur assensibus, nonnè ex hac dispositione in testamento facta, ex eisdem regulis, quibus adversarius innititur, & longè fortiori ratione deberetur æstimatio Mutio, si non posset habere feuda ipsa; unde concurrente Mutio ex dispositione Card. qui pretium erogavit, & Josepho, qui habet causam à Paride, nonne potior esse deberet Mutius respectu pretii; quod Card. expendit pro Paride ab initio; sub illa conditione adjecta in actu traditionis, repetita, & declarata in testamento, unde licet Card. non quæsiverit feuda sibi, sed emerit in personam Paridis, nihilominus cum pretium sub conditione prædicta persolverit, quis negare poterit, quin in concursu non sit præferendus Mutius, habens causam à Card. ipsi Josepho habenti causam à Paride, qui acquisivit statum ex facto, & liberalitate Card. cum onere in ipso actu acquisitionis, pro quo pretio licet deesset assensus, cum tamen agatur de debito contracto occasione emptionis feudi, quod aliter non potuisset acquiri ementi, nisi mediante illo pretio, licet non sit feudum obligatum, est tamen creditum privilegiatum, quia successor est obligatus, & Rex tenetur assentire, & requisitus habetur pro consentiente, & ideo tenetur omnino, nedum successor, sed etiam dominus, feudo devoluto, ad hujusmodi pretii erogati solutionem, ut docuit *Alber. Brunus conf. 104. dicens, esse solvendum pretium à succedente in feudo, non autem ab hærede in alodio, idque non habere difficultatem, congerit alios Reg. de Pont. decis. 4. ex n. 28. ad 45. in vers. aut tertio, post ejus gentilem Regentem Lanar. conf. 80. n. 51. & Cam. in cap. Imp. cap. 13. col. 2. in fi. & car. 14. col. 2. in fi. & 3.*

Tertio rogo, Domini considerent, quod in præsentem casu versamur omnino extrà terminos æsti-

mationis, quæ nullo modo deberi potest ex dispositione tacita, nec expressa Paridis; termini enim præstandæ æstimationis ex dispositione defuncti, supponunt libertatem; & perfectè quæsitum utile dominium, licet sub natura feudi hæreditarii, ipsi disponenti, & quod succedere debens ipsi immediato possessori, ut hæres in feudo succedere debeat, & ita loquuntur omnes DD. quorum opinionem, modernæ decif. post *D. de Franc. decis. 1. comprobant, reclamantibus tamen, indelebilis mem. Fabio Marchesio, Advocatorum maximo, & cum eo Floccaro, Jo. Vinc. & Fabio de Anna alleg. 126. & sequent. doctif. Conf. Georg. feudorum interprete alleg. 19. & 20. & cum ipsis meo Domino, & avunculo Reg. de Curte, à cujus digesta doctrina feuda didici in sua 1. p. tract. de feud. cap. 14. n. 83. & 95. quorum opin. ut veram, & communem contra opin. Cam. Franc. Lanar. & de Poste latissimè probat Bumbac. in c. omnes filii, fol. mibi 106. cum seq. si de feudo defun. mil.*

At in casu præsentem Mutius non est habiturus feuda contemplatione Paridis, sed sui propria contemplatione, qui nominatim vocatus est ex dispositione, si non ex providentia Card. quo casu non venit, ut hæres Paridis, qui sub ea conditione factus est dominus, ut ipso moriente sine filiis masculis, Mutius succedat, exclusis, Paridis filiabus feminis, & fortius fororibus; nec in assensibus dicitur, quod Mutius succedat, ut hæres Paridis, sed clausula *pro se suisq; hæredibus, & successoribus*, ut clarè ex eorum cõtestu legitur, refertur ad successores Mutii, vel etiam Paridis dempto Mutio nominatim, licet sub nomine appellativo vocato ab ipso Card. inter quos casus longa est differentia, ex doct. *Iser. in §. & si libellum, n. 13. cum seq. de alien. feud. patet, & præsertim in su. ubi facit duo capita in primo acquirente, quod aut sequentes sunt habituri feudum occasione primi, & tunc factum illius nocet sequentibus; aut sunt habituri ex propria contemplatione, quia sic constat verè, vel præsumptivè, & tunc factum primi non nocet sequentibus, quod repetit in cap. Tisias si de feud. fuer. contro. in ult. verbis, explicat mirabiliter Cimer. in c. præterea ducatus, car. mibi 97. col. 4. vers. sed si Rex donasset patri, & reassumit meus D. locer Camill. de Medic. conf. 3. in fin. optimè, & mirabiliter idem Cimer. in cap. 1. an agnat. 9. 18. n. 125. ubi quod remanente feudo in sua natura, scilicet hæreditaria, dispositio tantum interdicitur tenenti feudum, cum alterius persona est nominatim vocata.*

Nec dicatur, quod Card. dedit licentiam alienandi, & hypothecandi in vita, quinimò supplicavit Regi, ut successores, licet exteri, possent alienare cum assensu solius Proregis, non obstante *Prag. 16. an. 1561. De feu. igitur potuit Paris gravare in morte etiam Mutium ex propria persona contemplatum: cum enim fuerit Mutius contemplatus ex sua persona propria, quia pariter conjunctus, & notus Card. ætatis tunc supra infantiam, licet minor Paride, & sic poterat cadere affectio, juxta *Iser. in d. §. & si libellum, n. 16. unde si expressè non permisisset Card. alienationem in vita, in nihilo potuisset Paris nocere Mutio, nec in vita, nec in morte; esto tamè, quod permiserit alienare in vita, cujus contrarium fortè postea ex aliis probabimus contra creditores, non tamen exinde concessum est alienare vel gravamen apponere in morte, ex quo inutilis fiat Mutio feudorum successio; & sic fallax argumentum in feudis, & emphyteusi, ubi facilius permittitur alienatio in vita,**

M

vita,

vita, quā in morte, ut benè probat *D. de Med. meus socer. conf. 166. v. 113*. Ex quibus omnibus, cum de aperta, & enixa voluntate Card. multifariam expressa, & repetita ante, & post cōtractum, & in qua usq; ad mortem perstitit, ut ex testamento liquet, justissima ratione motus, juxtā commune, & naturale omnium votum conservandi hæc feuda in familia per suos nepotes masculos, per quos familiarum decus etiam ad Reipublicæ ornatum, & publico favore conservatur, juxtā latius tradita per *Molin. omnino Sacer. Neap. Senatus in concistorio Principis, qui sola facti veritate attendita, judicat, rejectis adversariorum superstitiosis cavillationibus, juxtā placitum l. C. in l. pen. ff. ad exhib. ubi monet, non oportere jus civile calumniari, neque verba ejus captari, & notat Stracca de Mercat. p. 3. tit. de navibus, §. postquam, n. 23. in fin. fol. 266. pro Mutio erit pronunciaturus, pro quo voluntas expressa, & verisimilis, rigor privilegiorum, & æquitas undique certant.*

Decisio hujus Controversiæ.

Die 18. Maii 1626. facta relatione per Sac. Consilium junctis duabus aulis in supremo Collaterali, referente Domino Joanne Francisco Sanfelicio l. C. doctissimo, & integerrimo meo Compate, cum adjunctis, inter quos fuit tunc Conf. D. Didacus Bern. Zuffa, hodie 15. Jun. 1635. dum hæc Typis dantur, ad Supremum culmen Collat. C. & Reg. R. Canc. maximo omnium plausa ob ejus doctrinam, & insignes virtutes evectus agente etiam tunc Fisci partes Consil. Ferdinando Brancia, postmodum meritissimo Regente assidente in Supremo Italiæ Conf. fuit decretum, quod immittantur in possessionem Terrarum Aqueviva, & Jois, Illust. Benedicta Pinella soror Marchionis defuncti, & Status Civitatis Sancti Angeli, Marchionatus titulo decorati Mutius Pinellus, quem nos defendimus: bonorum verò burgenfaticorum Joseph Pinellus, & pro eo Dux Acheruntia pater; salvis juribus eisdem partibus super omnibus hinc inde prætextis: & cum fuisset dictum de nullitate, & petita in integrum restitutio per dictum Josephum hæredem institutum, iterum 6. Julii 1626. facta relatione in Collaterali, junctis aulis, cum adjunctis, & fisco: fuit provisum; non esse deferendum petitiæ restitutioni in integrum per dictum Josephum, & quintam nullitatem, cui adhæsit Principissa Jeracis, non ob stare, & depositum pro pona liberetur Fisco: verum sequestrum factum ad instantiam creditorum firmum remaneat, car. 250. in eodem proc. immisionis petitiæ per dictum Josephum Pinellum, uti hæredem ex testamento quond. Marchionis Paradis Pinelli, act. mag. de Mondellis.

S V M M A R I U M.

- 1 **F**ilius renunciando hæreditati paternæ, vivente patre, à petitione legitima excluditur, etiam per verba generalia, & ita limitatur text. in l. si quando 35. §. & generaliter, C. de inoffic. testam. ex sententia Cumani.
- 2 **L**egitima renunciatio pluribus modis, & causis inducta censetur, remissivè, & n. 3.
- 4 **F**ilius quamvis possit petere rejici gravamen pro concurrenti quantitate legitima, si tamen ipse, vel ejus hæres spatio triginta annorum tacuit, nec intra dictum tempus petiit gravamen à legitima esse rejiciendum, non poterit amplius hoc petere, nec opponere.
- 5 **B**artoli opinio in l. si quis filium, C. de inoffic. te-

stam. est quod sufficiat tempus quinquennii, ad excludendum filium à petitione legitima, vel supplementi, ubi usus majoratus, vel fideicommissi fuit in junctum bonis domatis, sive legatis filio.

- 6 **M**ajoratus, vel fideicommissi usus post triginta annos durat, etiam quoad legitimam, quo tempore tollitur, & ipsum jus petendi legitimam ejusque supplementum num. 7.
- 8 **C**lausula constituti, cum clausula, ex nunc pro tunc sequuta morte, quid operentur, an extendantur post mortem constituentis, declaratur n. 9. ex magis communi DD. opinione, & n. 14.
- 10 **P**ossessio defuncti per ejus mortem est mortua, & occisa, & idem eandem sine nova acquisitione in hæredem, vel aliam transferre impossibile est, cum prima funditus fuerit extincta, nec dici possit medio tempore conservata.
- 11 **C**onstitutum collatum post mortem illius, qui se alterius nomine possidere constituit, nihil operatur, & offertur ratio Angeli in l. quamvis, §. si conductor. ff. de acquir. possess. & aliorum.
- 12 **C**onstitutum non solum non potest conferri post mortem; quinimò etiam si captum sit in vita per constituentem possideri nomine constitutarii, per mortem constituentis extinguitur constitutum, ratione impossibilitatis natura.
- 13 **I**mpossibile est constitutarium retinere civilem possessionem mediante persona constituentis, quæ amplius non est interam natura.
- 15 **A**lexandri opinio rejicitur, amplexa opinione Decii, dicentis clausulam constituti, cum clausula, ex nunc pro tunc sequuta morte, operari non posse translationem possessionis, deficiente habilitate extremi.
- 16 **D**ecii opinio in conf. 246. falsè à Tiraquello pro contraria opinione offertur.
- 17 **B**aldi doctrina in authen. contra cum rogatus n. 1. & 2. C. ad Trebell. & in cap. 1. de milite vasall. qui cont. est, & Gloss. declaratur, & temperatur ex doctrina Bart. communiter recepta in l. si is, qui pro emptore, n. 7. & n. 52. & 55. ff. de usucapion. & n. 21. quod procedat quoad dominium, non autem quoad possessionem.
- 18 **C**um de uno disputatur cetera omnia præsupponuntur habilia.
- 19 **F**ictiones, vel specialitates plures simul concurrere non possunt, quod ampliat, n. 20.
- 22 **D**ominium considerari potest penes hæreditatem, representantem defunctum, secus verò in possessione, quæ per mortem defuncti funditus est extincta.
- 23 **D**ecisio D. Prælidis de Franc. 213. & Conf. de Anna doctrina in conf. 1. male intellecta ab adversario; loquuntur enim de dominio, & non de possessione, & ita pariter Afflicti. decis. 335. n. 6. & 10. ubi fundat præcariam nihil operari posse, quoad possessionem post mortem.
- 24 **A**lexandri conf. 83. 2. volum. declaratur ex Lof. fred. conf. 9. num. 13. & 14. ut procedat, quando apposta est clausula ex tunc pro nunc, secus si adsint contraria verba ex nunc pro tunc, & offertur ratio discriminis.
- 25 **C**onstitutarius, etiam cum clausula ex nunc pro tunc, non dicitur post mortem constituentis possidere, sed potest tantum agere, ut in possessionem immittatur, nisi aliud obstat.
- 26 **N**egulantiæ opinio declaratur.
- 27 **C**onditio si decesserit sine liberis est vera cōditio, & imple-

- impleri debet in forma specifica, nec impleri potest nisi sequuta morte non autem ante, nec etiam cum quis moris cæperit, nisi anima à corpore omnino separetur.*
- 28 *Constitutum, adjectum contractui conditionali, red- ditur conditionale, cum ejus naturam sequatur, & ab ipso reguletur, & potius tolerandum erit, quod superflud sit appositum in contractu quàm quod alteret principalem dispositionem.*
- 29 *Actus si duo sint repugnantes, quorùm unus trans- ferat possessionem alter non transferat, de jure prævalet illa actus per quem possessio non tran- sferatur.*
- 30 *Constitutum cessat per actum contrarium.*
- 31 *Jurium reservatio ad nihilum prodest cum actus est omnino repugnans.*
- 32 *Possessio utrum solo facto, aut voluntate constituta- ris amittatur, distinctione resolvitur.*

A R G U M E N T U M.

Filius, quando à petitione legitimæ ejusque sup- plemento removeri possit: quomodo, & quanto tem- pore inducatur præscriptio non petendi, quibusve modis inducta sit ejus renunciatio, item quid ope- raretur clausula *constituti*, cum clausula *ex nunc pro tunc sequuta morte*, an transferat possessionem absque constitutarii nova apprehensione, & de ma- teria fictionis latissimè differitur, & DD. varietas ad concordiam reducitur.

Pro Domine Alexandro Loffredo ju- re aperto vocato ad successio- nem Principatus Montis Caveosi.

CONTROVERSIA XXVI.

Discurrendo per singula bonorum genera, & corpora remansa post mortem Principis Montis Caveosi Sigismundi Loffredi, super quibus præten- dit jus D. Alexander Loffre- dus frater, quæ ex diversa qualitate bonorum, & di- versitate dispositionum, diversam quoque exigunt juris tractationem, quoad omnia ipsum esse in eor- um possessione conservandum, & quoad quædam immittendum, exclusa penitus D. Donna Beatrice Ursina vidua Principis Montis Caveosi, ex subscri- ptis spero fore pronuncian- dum.

Et primò, quoad bona fideicommissio Imperiali, sive Regia auctoritate suffulto, non erit ambigen- dum, siquidem quamvis in privilegio non sit facta specialis, sive individua mentio de exclusione legiti- mæ, tamen in donatione facta per Regentem, Sigis- mundo filio adest expressa, & nominatim facta, ac pluries repetita renunciatio legitimæ, & licet de legiti- ma non fuisset facta mentio, adhuc tamen filius renunciando hæreditati paternæ, & vivente patre, à petitione legitimæ fuisset exclusus, etiam per verba generalia, & ita limitari *text. in l. si quando 35. §. & generaliter, C. de inoffic. testam.* auctor est *Cuman. conf. 188.* quem sequuntur *Ruin. Curt. jun. Tira- quell. Gabriel. Menoch. & alii congesti à Ruin. jun. conf. 165. n. 20. lib. 2. & plerique congesti à Facchin. 2 lib. 3. contrav. juris, cap. 26. Moros. resp. 9. num. 22. & aliis etiam modis, & causis censerit inductam renun- ciationem legitimæ, refert, & prosequitur *Ant. Gab. tit. de legitima, conclus. 8. n. 10. 13. 16. & 18. Menoch. conf. 71. n. 10. cum sequen. volum. 1. Moros. respon. 9.**

n. 23. quæ omnes causæ possent hic applicari & hanc renunciationem paternæ, sive maternæ hæreditatis legitimæque portionis, & ejus supplementi valere, præsertim ex causa institutionis majoratus acceden- te juramento, etiam absque Regia facultate, pleniss. tradit *Molin. de Hysp. primog. lib. 2. cap. 2. n. 5. cum seq. & noviss. Gutierrez post Lopez, & Xvarez, quos citat in cap. quamvis pactum, num. 32. & sequen. de pactis in 6. quinimò etiam si nulla renunciatio Mar- ci Antonii filii intercessisset, ex simplici donatione facta per patrem filio, cum onere fideicommissi, si- vè majoratus, quamvis filius potuisset petere rejici 4 gravamen pro concurrenti quantitate legitimæ, juxta *l. quoniam in prioribus 32. C. de inoffic. testam.* tamen si filius, vel ejus hæres spatio triginta annor- um tacuisset, nec petiisset intra id tempus declara- ri, gravamen à legitima esse rejiciendum, non poterit amplius hoc petere, nec opponere, ut tradunt *Bald. Salyc. & alii in l. si quis filium C. de inoffic. testament. cum aliis per Alexand. conf. 128. 4. col. volum. 1. Bal- bus de præscript. 4. par. principalis, quæst. 23. in quo 5 Bart. in dict. l. si quis filium, amplius voluit tolli quinquennio, ut refert, & latiss. tradit, loquens in specie de onere majoratus, sive fideicommissi ad je- 6 cto bonis donatis, sive legatis filio, quod post 30. annos duret, etiam quoad legitimam, Xvarez. videndus in *l. quoniam in prioribus, n. 7. cum seq. 7 eodem tempore tolli ipsum ius petendi legitimam, nedum legitimæ supplementum, tradit Mynsing. observat. cent. 2. c. 72.***

Secundò quoad Terram Bovalini, totum funda- mentum adversariæ in eo residere videtur, quod in prætenfa donatione sibi facta, adsit clausula constitui, cum clausula *ex nunc pro tunc sequuta morte, & 8 præambula hora mortis*, ex quo præten- dit, statim fuisse sibi quæsitum dominium & constitutum quo- que operari ab initio tempore habili, quamvis illius effectus sit dilatus in tempus mortis, & transferri ex eo possessionem ante mortem, idest cum mori incæ- perit, non autem post mortem, quo casu constitu- tum nihil operari, & sic dicit pars, cessare omnem difficultatem, & conciliati opiniones contrarias ex *Oldrado conf. 137. Alexand. conf. 83. n. 6. & 7. vol. 2. ubi Natta in addit. Jaf. conf. 247. col. 8. l. 2. Claud. Seyfell. in l. quamvis, §. si conductor, ff. de acquir. pos- sess. & alios per Tiraquell. de constit. par. 3. Gabriel. qui Alexand. sequitur conf. 141. post num. 4. & per totum lib. 1. addent. ad Dec. conf. 246. in add. incip. si sine liberis, Natta conf. 453. n. 6. Surd. conf. lim. 2. num. 11. 171. in fin. 2. vol. qui tamen non omnino 9 videtur esse hujus sententiæ, sed rogo advertatur, quod si rectè ponderentur, & distinguantur dicta DD. in hac materia, clarè apparebit, nedum verio- rem, sed magis com. opin. ut neque cum his clau- sulis valeat constitutum post mortem constituentis extendi, & quatenus esset magis cum opin. contraria, illam non procedere in casu nostro. Pro quorum in- telligentia præmittam subscriptas conclusiones.*

10 Prima conclusio, quod possessio defuncti per ejus mortem est mortua, & occisa, idè illam eandem in hæredem, vel alium transire est impossibile, quia nova acquisitione opus est per quam nova inducitur possessio, quia illa prima funditus fuit mortua, & ex- tincta, nec potest dici medio tempore conservata, ut ex *l. cum hæredes, §. 1. his propriè verbis tradit An- gel. in l. qui universus, §. quod per colonum, num. 2. ff. de acquir. possess.*

11 Secunda, constitutum collatum post mortem il- lius,

- lius, qui se alterius nomine possidere constituit, nihil operari, non alia ratione, nisi ea, quam tradit *Angel.* in *l. quamvis, §. si conductor, n. 1. ff. de acquir. possess.* dum subijcit, quia dirigitur, in tempus mortis, quo defuncti possessio penitus est interempta, cum mortuus, qui alterius nomine necesse est possidere, ut constituto locus sit, possidere non possit *l. 1. §. Scevola, ff. si quis testam. liber esse iuss. fuer. & sequitur Alexand. in d. §. si conductor, & Jaf. in l. quoties n. 17. C. de reivindic. Afflict. dec. 335. n. 6.* cum aliis per *Tiraq. de jure constit. par. 3. lim. 1. cum seq.*
- 12 Tertia, non solum constitutum non potest conferri post mortem, quinimò etiam si coeptum sit in vita per constituentem possideri nomine constitutarii, tamen per mortem constituentis extinguitur constitutum; eadem ratione impossibilitatis naturæ,
- 13 cum impossibile sit, constitutarium amplius retinere civilem, mortua persona constituentis, qui amplius non est in rerum natura *Roman. conf. 189. in fin.* cum aliis per *Gratum conf. 63. vol. 2.* hanc enim opin. expressè tenuit *Raph.* cum in *l. quamvis, §. si conductor, n. 1. vers. per hoc dicit, Angel. ff. de acquir. possess.* cum ibi sequitur, & latè comprobat *Claud. Seyfel.* ubi postquam firmavit, constitutum collatum post mortem illius, qui se alterius nomine possidere constituit, nihil operari, cum mortuus, quem alterius nomine necesse est possidere, ut constituto locus sit possidere non possit, *l. 1. §. Scevola, ff. si testam. liber esse iuss. fuer.* dicens communiter probatur, subijcit hæc verba, & istud procederes, etiam si in tali constituto esset clausula ex nunc, prout ex tunc, & è contra, ex quo extremum, ad quod id est tempus, in quod confertur constitutum, non est habile per reg. quæ traditur in *l. bonorum, ff. rem ratam haber. & ita dicit esse de mente Bart. & DD. in l. qui absentis, §. 1. ff. eod. sit. de acquir. possess.* sequitur *Hieronym. Gratus conf. 75. n. 6.* ubi dicit, jure cautum non reperiri, quod hujusmodi clausulæ adjectæ in constituto operentur translationem possessionis, deficiente extremo habili in essentia, & hanc opinionem
- 15 contra opin. *Alex. conf. 83. post num. 6. vers. confirmatur hoc amplissime, lib. 2.* defendit *Dec. conf. 246. in causa Magnifici Baronis, num. 2. vers. nec obstat, & num. 3.* ubi nuncupatim loquitur de hac clausula ex nunc pro tunc, & è contra, & iterum post *num. 3. vers. quantum verò ad alia,* ubi optimè fundat, non esse verum, dispositionem esse perfectam, sed effectum tantum suspendi, nec esse possibile virtute dictæ clausulæ retrotrahi extremum, ad quod penitus in habile ad tempus contractus, & sequitur *Ripa in l. 1. n. 5. in fin. ff. de pign. relato Dec. in d. conf. licet falsò ex impressoris vitio citet eum sub n. 232. quem*
- 16 magis falsò in substantia citat eum *Tiraquell.* pro contraria parte de *jure constit. par. limit. 2. n. 15. & Dec. opin. probat etiam Natta consil. 189. num. 1. Alban. conf. 103. Sylvan. conf. 97.* latissime, & juxta hanc opin. veluti magis comm. & veriore refert *Thef. in Senatu Pedemont. dec. 38. n. 2. juncto n. 4. in fin.* dicens rationes *Decii* à *DD.* probabiliores judicari, eandemque opin. sequitur *Alciat. conf. 75. n. 3. &*
- 17 huic opin. non obstat doctrina *Bald.* in *auth. contra cum rogatus; in princ. n. 1. & 2. C. ad Treb. & in c. 1. de milite vas. qui contra est, & ante ipsum Gloss. in verbo judicium in fin. in l. 1. C. de codic.* cum infinitis aliis congestis à *Tiraquell. de retract. convent. §. 2. n. 87.* quia *Bald.* & alii nihil aliud dicunt, nisi operari, ut præsens tempus trahatur ad futurum, vel futurum in præsens, & sic, ut unum tempus insit alteri,
- ut eleganter tradit *Surd. decis. 113. n. 10.* & ut ait *Bald.* operatur hæc clausula, ut conditio potestativa, quæ regulariter non retrotrahitur, retro fingatur ex pacto, sed id intelligunt, modò terminus ad quem sit essentialiter habilis; unde istorum omnium doctrina temperanda est à theoricis *Bart.* communiter recepta ferè ab omnibus in *l. si is qui pro emptore, n. 7. vers. 18. expediti, & n. 52. & 55. ff. de usucap.* quam frustra nititur ibi impugnare *Jaf. n. 344.* absolutum est enim ut cum de uno disputatur, cætera omnia supponuntur habilia; alioquin plura specialia, pluresque fictiones concurrerent contra reg. *l. 1. cum simil. C. de dotis promiss.* scilicet, quod transferretur vera possessio per actum fictum, & quod futurum tempus inhabile traheretur in præsens habile, & sic ad producendum diversos effectus ad commodum unius, ejusdemque
- 20 personæ, quod jus non patitur, etiam ubi specialitates manarent ex diverso fonte, ut latius per *Tiraquell. de jure constit. 2. par. ampl. 26. n. 8. 1. & 12.* junctis his quæ idem *Tiraquell.* tradit de *retract. convent. §. 2. gloss. unica, n. 78. & 88.*
- 21 Secundò doctrina *Gloss. & Bald.* debet intelligi quoad dominium, non autem quoad possessionem, inter quæ in proposito maximam esse differentiam rationem, tradit per bellè *Angel.* in *l. qui universas, §. quod per colonum, n. 2. ad fin. & in l. quamvis, §. 1. ff. de acquir. possess.* & pulchram rationem diversitatis
- 22 inter dominium, quod potest considerari penes hereditatem representantem defunctum, secus autem in possessione funditus mortua, & perempta per mortem constituentis tradit *Seyfellus* in *d. l. quamvis, §. 1. col. 2. vers. tamen substinendo,* & ad hoc fortè respexit *D. Præf. de Franch. decis. 213. num. 1.* dum nuncupatim de hac re loquens, non sine maximo mysterio dicit, fuisse habitum pro vero per utrumque Consil. virtute hujus clausulæ, ex nunc pro tunc fuisse trahatum dominium, sed nihil de
- 23 possessione meminit, & proinde minus rectè auctoritatem *Dom. Præsid.* pro se adducunt adversarii, cumulantes ad id *DD.* congestos per *Conf. de Anna conf. 1. num. 1.* qui similiter de dominio, non de possessione loquitur, sicut perperam quoque citant pro se *Afflict. decis. 335. qui num. 6. & 10.* indistinctè fundat, præcarium nihil operari posse quoad possessionem, post mortem, prout ad hoc illum citat *Tiraq. de jure constit. 2. par. ampliat. 13. num. 2.* ubi *num. 1. & 2.* reddit rationem, citans plura jura. Nec pariter obstat *d. conf. Alexand. 83. 2. volum.* quia potest
- 24 resolvi, ut ad illud in specie respondit *D. Loffred. conf. 9. n. 13. & 14.* dicens *Alex.* loqui, ubi in contractu adjicitur clausula ex tunc pro nunc, quia eo casu tempus futurum mortis inhabile trahitur ad præsens tempus habile, secus verò ubi clausula est adjecta per contrariam, ut in casu nostro, ex nunc pro tunc quia eo casu, tanquam collata ad tempus inhabile, nihil operatur, ut latius per eum, quod est de mente *Bald. & DD.* supra allegatorum, hic autem non est dictum ex tunc pro nunc, sed solum ex nunc pro tunc. Et sic remanent pro contraria parte *Negus. de pign. in 2. memb. 2. p. n. 5. Castan. & Guido Pap. relatis per Tiraq. in d. 3. p. 2. lim. n. 15.* quibus ipse non omnino accedit, dum se remittit ad dicta per eum in *tract. retr. conv. §. 2. Gloss. unic. n. 88.* ubi id dicit fieri per fictionem, ita ut planè appareat, prim. opin. esse communem: & quoniam hæc opin. temperari debet, ut
- 25 constitutarius etiam cum dicta clausula non dicatur post mortem constituentis possidere, sed possit tantum agere, ut in possessionem immittatur, nisi aliud obstat,

obstat, ut declarant *Mench. de recuper. possess. remed. 14. num. 67.* & *Tbesaur. in dict. dec. 38. in fin. num. 5.* de quo tunc erit agendum, cum adversaria hanc immisionem petet, quam hucusque non petiit, ut evidenter pateat, in eum casum obstare exceptionem, quæ omnino adversariam excludet, dico etiam, data pro vera opin. *Negusant.* quod clausula *ex nunc pro tunc*, operetur translationem possessionis ante mortem; tamen id declaratur primò procedere, modò contractus, non sit conditionalis, sed purus vel saltim conditio possit adimpleri ante mortem, sed hæc donatio est
 27 conditionalis, *si sine liberis donans decesserit*, quæ est vera conditio *Gratus conf. 75. n. 3. lib. 2.* quod pluries est repetitum, quæ conditio, cum debeat impleri in forma specifica, nec possit impleri, nisi omninò sequuta morte, & post obitum, non autem ante, nec etiam, cum mori inceperit, nisi omninò anima à corpore sit separata, ut probat in individuo *Dec. d. conf. 246. num. 6. vers. ulterius,* & *num. 8. vers. & ex supradictis etiam Gozad. optime conf. 99. n. 13.* & voluerunt etiam hoc *Signoroll. & Alex. in locis citatis à Tiraquell. de jure constit. par. 2. ampliat. 17. n. 9.* & hanc opinionem se in dicto loco firmasse testatur idem *Tiraquell. in 3. par. 2. lim. num. 14. vers. sed tu hic vide*, quo tempore amplius constitutum operari non potest, rejecta opin. *Oldrad. in conf. 139.* quamvis eum sequantur *Alexand. conf. 83. num. 6. & 7. in 2. ubi Natta in addit. Claud. Scysell. in l. quamvis, §. si conductor, ff. de acquir. possess. Hieron. Gab. conf. 141.* ubi latè in materia *volum. 1. Natta conf. 1453. num. 6.* post *Jasonem conf. 247. lib. 2.* cum quibus non omninò videtur consentire, *Surd. conf. 171. in fin. in 2. Paris. conf. 111. n. 102. & 104. lib. 1.* sequitur, ut in hoc casu, nec possessio sit penès D. Beatricem, nec competat ei actio, ut immittatur, præsertim, cum constitutum adjectum
 28 contractui, conditionali, & ipsum sit conditionale, cum reguletur ab ipso, juxtà notata per *Bald. in cap. 2. de feudo dato in vicem l. commiss. & per Alexand. & Jas. in l. 1. §. si vir uxori, ff. de acquir. possess. aded, ut potius tolerari debeat, ut constitutum superflud sit appositum, quàm, quod alteret principalem dispositionem, *Natta d. conf. 372. num. 13. & 16.* quod potissimè ea ratione comprobatur, quia cum conditio, *si sine liberis*, omninò exigat, ut mors sequatur, clausula, *vero ex nunc pro tunc*, ut possessio transferatur ante mortem, qui sunt actus contrarii, & repugnan-
 29 tes, quorum unus transfert possessionem, alius non transfert, de jure prævalet ille actus, per quem non transfertur possessio, *l. non solum, §. fin. ff. de usucap.* cum aliis congestis per *Nattam conf. 372. num. 17.**

Secundò declaratur procedere, ubi ex actibus
 30 subsequenibus contrariis, non sit à constituto recessum, ut hic evenit ex mandato factò per Principem uxori præsentanti, & acceptanti, in quo paucis diebus ante mortem, illam constituit vicariam, & procuratricem ad gubernandum, regendum, & administrandum, etiam sequuto ipsius obitu omnes terras, & feuda, & præcipuè Terram Bovolini, cum potestate substituendi, quod mandatum fuit ab ea acceptatum, eoque cœpit uti, ex quo videtur recessum ab ipso constituto, atque ita, quæ prius ex constituto, possidere poterat, tantùm postea detinebit ex mandato per *text. in l. si quis ante, ff. de*

acquir. possess. juncta l. non solum, §. ultimo, ff. de usucap. cum separatim ab eodem sit constitutum, & mandatum, sive aliis contractus inhabilis ad possessionis translationem, ut advertenter de more tradit *Tiraquell. de jure constit. possess. par. 3. limit. 22. n. 2.* Nec prodesse potest reservatio jurium, 31 quæ prætenditur in mandato contineri, quia cum actus sit omninò præcisè repugnans, ex quo procurator alienæ possessioni ministerium præstat, *l. 1. §. per procuratorem, l. quod meo, §. 1. & l. quarundam, ff. de acquir. possess.* non poterat simul, & semel possidere nomine alieno eandem rem, & nomine proprio, unde reservatio, quæ nihil reperit, quod reservet, nihil operatur, sicut nec protestatio contraria factò; siquidem certum est, hujusmo-
 32 di possessionem amitti factò, aut voluntate constitutarii; interest enim, an solo animo quæsi a fuerit possessio, quod fit per constitutum, an etiam corpore per veram traditionem; priore siquidem casu, solo animo perditur, posteriore vero contra, quia saltim illa alinina detentatio remanet, quæ per traditionem translata fuerat, cum sit meri facti, *d. l. 1. §. si vir uxori, ut doctis. Ant. Faber.* latius explicat *definit. 13. & 29. ad tit. C. de acquir. possess.* idemque in effectu, quod non requiratur alia retraditio, sed sufficiat mutuus consensus, voluit *Tiraq. post Alber. Fulgos. Cast. & alios, quos citat par. 3. limit. 29. n. 5. de jure constit.*

D E C I S I O.

Die 15. Decembris 1612. referente D. Conf. nunc Reg. dignissimo Equite Calatravæ Ferdinando Brancia, junctis aulis, fuit decisum. Detur terminus juris in causa ad probandum incumbentia, & interim Ill. D. Beatrix Ursina Principissa Montis Caveosi manuteneatur in possessione Terræ Bovolini, & omnium bonorum burgenaticorum remanentium in hæreditate Principis Loffredi viri, & Alexander Loffredus desistat à turbationibus illatis in dicta Terra Bovolini, & restituat illud, quod forte exegit in terra prædicta, ut ex decreto continenti plura capita, & quoad bona Majoratus, eodem decreto provisum fuit, quod Alexander de Loffredo manuteneatur in possessione bonorum contentorum in Majoratu olim instituto à qu. Regente Sigismundo Loffredo (maximo illo J. C.) qui doctissima Consilia, & paraphrases feudales edidit penès Magnif. Annibalem Cesareum Secretarium; Jo: Baptista Borellus Actorum Magister.

S U M M A R I U M.

- 1 **D**ispositio, vel actus quilibet sit conditionalis, vel modalis, non ex verbis dignoscitur, sed rei effectus spectatur, quod declaratur, num. 2.
- 3 Verba ea conditione, interdum modum important.
- 4 Dictio, si, quandoque non suspendit actum.
- 5 Dispositio, ut sit modalis, requiritur, ut quis gravetur aliquid facere post acquisitionem quibuscumque verbis concipiatur.
- 6 Habilitas personæ, ut sit idonea, requiritur tempore nominationis, sive electionis faciendæ; aded ut superveniens habilitas, sive idoneitas nihil profit nominato, vel lecto.
- 7 Vasallus idoneus, sed Dominus acceptabilis, ille dicitur, qui est aptus, ut acceptetur, cum Domino mittitur, vel presentatur, secundum declarationem HERN. qui debet esse acceptabilis, & non odiosus, sed gratus Domino.
- 8 Actus, donec sequatur, confirmatio, remanet in pendentis, & in suspensio.

- 9 *Geminatio operatur, ut idoneitas personæ requiratur in supremo gradu.*
- 10 *Qualitas in primis probari debet, etiam in requisitis in gradu positivo.*
- 11 *Modus est moderatio quadam dispositioni adjecta, eum qui honoratur aggravans in tempus dispositionis perfecta.*
- 12 *Modi natura est, ut post emolumentum quaesitum impleatur, quod ampliatur, num. 13.*
- 14 *Modus est ille, qui impletur, scilicet si expediat Domino: conditio vero impletur per modam exclusionis: quia si non impletur, excluditur ab initio contractus.*
- 15 *Dispositio, quando dicatur conditionalis, afferatur communis DD. distinctio.*
- 16 *Qualitas quando adicitur dispositioni, non potest in esse deduci ante implementum qualitatis.*
- 17 *Intellectus ad gloss. in l. 2. ff. de in diem adject.*
- 18 *Actus, ut non sit in suspensio; necesse est, ut precedat dispositio pura, & postea apponatur conditio circa executionem, quod exemplis declaratur remissive.*
- 19 *Absensus sortitur naturam dispositionis, super qua interponitur.*
- 20 *Legatum sive ab initio sub conditione fiat; sive pure factam sub conditione adimat, idem est; quia semper est conditionale.*
- 21 *Differentia inter contractum, & ultimam voluntatem quoad impediendum effectum dispositionis; contractus enim pure celebratus statim producit effectum, cui conditio apposita non impedit naturalitatem, sed resolvit: secus vero in ultima voluntate, quæ non statim sortitur effectum, sed in morte.*
- 22 *Conditionis implementum precedere debet in actu facto, & consumato, antequam vocatus consequatur commodum.*
- 23 *Conditio tacita resultans ex dispositione hominis, operatur eisdem effectus suspensivos, sicut expressa.*
- 24 *Dictiones omnes, & adverbia, ex quibus inducitur modus, sicut est dicitio dummodo ut, & similes, tam demum important modum, cum adicitur dispositioni, aliquid, quod est explicandum per honoratum: secus vero, cum adicitur aliquid explicandum per gravatum, vel per alium, vel pendet ex fortuna: tunc enim etiam per dictiones modales inducitur conditio, non modus.*
- 25 *Idoneus regulariter quis præsumitur, nisi contrarium probetur.*
- 26 *Clausula, quæ in materia beneficii solet apponi, si est idoneus, potius facit admonitionem, quam conditionem: quæ tamen declaratur, num. 27.*
- 28 *Feudatarii idoneitas, vel habitus potissimum in extrinsecis consistit, contentis in cap. 1. de forma fidelit. quæ explicantur.*
- 29 *Servitium in Regno præstatur in pecunia: quia est in electione Regis exigere servitium personale.*
- 30 *Habilitas, sive idoneitas intrinseca non præsumitur, ubi ex præcedentibus oritur sinistra præsumptio.*
- 31 *Fæmina non est idonea etiam in Regno, ubi quavis ex gratia sit admissa in uno: non propterea debet admitti in alio.*
- 32 *Præsumptio idoneitatis cessat, ubi de tertii præiudicio agitur, vel ubi exigitur in supremo gradu; idest ad Regis satisfactionem, num. 33.*

A R G U M E N T U M.

Agitur in re præsentis de Regis assensu, quando dicatur conditionalis, & quando modalis ad effectum suspensivum, & declaratur ferè tota materia dispositionis modalis, & conditionalis, tam circa contractus, quàm circa ultimas voluntates, & de habilitate, vel idoneitate personæ, quo tempore requiratur? an tempore electionis in ipso actu, an verò sufficiat superveniens post actum.

Pro eodem D. Alexandro Loffredo
in eadem causa,

CONTROVERSIA XXVII.

Ponderatis, & rectè perpensis verbis privilegii dispensationis concessæ Principi Montis Caveosii, illam continere conditionem suspensivam actus, non autem fuisse modalem, vel puram resolvendam sub conditione, ex subscriptis apertissimè demonstratur.

- 1 Et primò dico, veram esse, & com. resolutionem omnium, quod ad dignoscendum, an dispositio, vel actus quilibet sit conditionalis, vel modalis, non est faciendæ vis in verbis, sed rei effectus est spectandus, qui, ut regulariter in omnibus, præcipue tamen in hoc debet considerari; si enim, quod in actu exigitur, prius debet impleri, quàm quis emolumentum consequatur, tunc est conditio ab effectu, quia prius impleri debet, secus autem, cum alicui emolumentum conceditur, ut postea aliquid faciat, quia tunc ab effectu dicitur modus, & non conditio, & ob id verba ea conditione, interdum important modum *Bart. in vulg. §. termilius, n. 5. vers. quid si testator, l. quibus diebus, ff. de condit. & demonstr. & sic contradictio si*, quandoque non suspendit ita *Butr. conf. 49. Alexand. conf. 119. col. 2. lib. 1. Dec. formaliter in l. cum nota, n. 6. vers. unde vera, G. de transact. Cravett. conf. 59. n. 1. Natta conf. 373. n. 28. Menoch. conf. 131. n. 3. lib. 2.* ad hoc igitur, ut dispositio sit modalis, requiritur, ut quis gravetur aliquid facere post acquisitionem quibuscunque verbis concipiatur dispositio, ut latissimè per *Menoch. conf. 262. num. 9. & 10. lib. 3. D. de Franch. dec. 262. n. 5. & 6.* unde cum in privilegio concedatur, dispositionem fieri in personam idoneam, & ad Regis satisfactionem, & ex juris dispositione, dum in aliqua persona requiritur habitus, sive quod sit idoneus, id necessariò exigitur, ut talis sit tempore electionis, sive nominationis, idest, ut superveniens, habitus, sive, ut ita dicam idoneitas nihil prodesse possit taliter nominato *Panorm. in cap. dudum, el primo, in antep. not. de electio. Dec. in cap. postquam, n. 13. eod. tit. Brix. q. 2. n. 3.* cum aliis per *Lambert. de iure patron. art. 1. lib. 2. n. 3.* igitur clarè patet, verba hæc importare conditionem, non modum, cum id exigatur necessariò ante actum, sive in ipso actu nominationis, non autem post actum, & hoc est, quod in terminis nostris, auctoritate *Ifern. in cap. 1. n. 14. vers. sed facit hoc tex. de Capitan. qui cur vend. in §. sed utrum in fin. per quos fiat investit. & in cap. Imper. §. firmiter*, tradit *ibid. Camer. fol. 92. col. 3. in fin. & 4.* per totam dum explicat, quod vasallus idoneus, seu acceptabilis Domino intelligi debet, idest aptus, ut acceptetur, ut ibi per *Camer. & sic cum mittitur, sive præsentatur Domino, ut ait Ifern. debet esse acceptabilis, & idoneus, idest non odiosus, sed gratus Domino, nè ut cum is, qui displicet, mittitur, irati animus*

ad

ad deteriora provocetur, & sic cum hæc qualitas requiratur in ipso actu nominationis, omnino importabit conditionem, non modum, cum ex his nendum nihil sit postea implendum, sed nec impleri possit ex prædict. & interim, donec lequatur confirmatio, actus est suspensus, & in pendentia, *l. duo judices, ff. de re judic. l. fin. ff. comm. præd. Cephal. conf. 118. n. 3. lib. 1.* augetur motivum, cum verba sint geminata scilicet *in aliam personam idoneam, & ad nostram satisfactionem*, quæ geminatio operatur, ac si idoneitas requireretur in superlativo, & in supremo gradu, ut per *Evetard. loco à vi comparat. & à vi gemin.* quo casu dispositio non potest in esse deduci, nisi ante omnia constet, personam de cuius habilitate agitur re vera esse omni exceptione majoritatem, & nihil contra ipsam opponi posse, & sic in primis hæc qualitas probari debet *Bar. in l. 1. §. si quis negat, ubi Angel. & alii, ff. quemadm. testam. aper. cum aliis per Gratian. conf. 2. num. 35. lib. 1.* idque procedere etiam in idoneitate requisita in gradu positivo, probat *Corneus conf. 76. col. 4. post med. vers. omisso quod, lib. 3.*

Præterea modus est moderatio quædam dispositioni adjecta, eum qui honoratur aggravans in tempus dispositionis perfectæ secundum *Bart. in dicto §. termilius, num. 1.* qui idem adiecit in tempus dispositionis perfectæ, ad differentiam conditionis, quæ debet impleri, antequam dispositio sortiatur effectum, ut in *l. qui heredi, §. fin. ff. eod. tit. al.* & iterum *n. 7.* dicit de natura modi esse, ut post emolumentum quæsitum impleatur, & *n. 15. vers. natura enim modi,* ampliat, ut nisi prius emolumentum quis consequatur, non possit modus impleri, & tradit exemplum, promitto tibi centum, ut fundum emas *Titio*, vel ut domum reficias certè de necessitate ages prius ad centum, præstita cautione de modo implendo, at hic de natura rei potest, quinimò debet prius adimpleri qualitas, quod sit idoneus, & ad satisfactionem Regis, qui si non sit talis, non potest post depositionem per cautionem effici idoneus, ergo, nõ est modus, sed conditio; modus enim est ille, qui impletur per viam compulsionis, scilicet, si expediat dominio, sed conditio impletur per modum exclusionis, quia si non impletur, excluditur ab initio, & exordio contractus, *Bald. in c. dudum il secundum, n. 27. de electio. Menoch. d. conf. 131. n. 1. lib. 2.*

Secundò principaliter *DD.* in hac materia distinguunt communiter, quod aut qualitas apponitur in ipsa dispositione, vel etiam circa perfectionem, & substantiam dispositionis, & tunc efficitur dispositio conditionalis, aut præcedit dispositio pura, & postea circa executionem adjicitur conditio, & nõ redditur substantia conditionalis, ita *Bar. Bab. Paul. & alii ibi, d. l. quibus diebus, §. quidam Titio, ff. de con. dist. & dem.* & ratio est, quia cum qualitas adjicitur dispositioni, non potest inesse deduci ante implementum qualitatis, *l. obligationum serè, §. conditio, ff. de actio. & obligat.* secus verò, ubi præcedit dispositio pura, sed resolvenda sub conditione adjecta ex post, quia interim dispositio valet, nec est in suspensione, & ita procedit *Gl. vulg. in l. 2. ff. de in diem adject.* ut declarant benè *Soccin. in d. §. quidam num. 4. Natta conf. 372. n. 8. Menoch. d. conf. 262. Cognol. in d. l. in omnibus n. 21. Dom. Reg. Lanar. conf. 62. n. 2. & 3.* & ratio est quam tradit *Alber. in l. 3. ff. de contr. empt.* & in *d. leg. 2. ff. de in diem adject.* quod cum adjiciuntur verba resolutiva, sine dubio venditio est perfecta, alias non posset resolvi, & ut ait *Castr.*

18 in *d. §. quidam Titio* post *num. 3.* ut actus non sit in suspenso, necesse est ut præcedat dispositio pura, & postea circa executionem apponatur conditio, & tunc non redderetur substantia conditionalis, quod exemplis declarant *Natta conf. 473. num. 24. & 25. & Lanar. conf. 73. num. 11. & 12.* unde cum hic non præcedat dispositio pura, sed qualitas adjecta sub una verborum structura respiciat substantiam dispositionis, necessariò erit judicanda conditionalis suspensiva, sed & si in casu nostro qualitas non esset adjecta circa substantiam dispositionis, sed circa executionem ipsius, cujus contrarium verba privilegii clarè demonstrent, tamen cum hic agamus de assensu super testamento, nam pro hujusmodi dispositione testator usus fuit dicto privilegio, & ad eam applicavit assensum, sequitur per-
 19 necesse, ut hujusmodi assensus, qui sortitur naturam dispositionis, super qua interponitur, argumento *l. fin. C. de non num. pecun.* quam ad hoc citat *Frecc. lib. 2. §. pluribus ante modis, n. 69.* sit indistinctè censendus conditionalis, siquidem in ultimis voluntatibus, si vè à principio sub conditione legatur, si-
 20 vè pure legatum sub conditione adimatur idem est, quia semper est conditionale, ut declarat eadem *Gl. in verb. conditionalis, in fin. in d. l. 2. ff. de in diem adject.* cui adversarii innituntur, & ratio diversitatis
 21 est, quia contractus purè celebratus statim producit effectum, ergo conditio appositæ non impedit nativitatem, sed resolvit; at ultima voluntas non statim sortitur effectum, sed in morte, unde conditio resolutiva reperitur eodem instanti concurrere cum actu dispositivo, & sic impedit nativitatem, & originem effectus, ut post *Bald. & Bald.* formaliter explicat *Castr. num. 4. in fin. in d. §. quidam Titio*, quocumq; igitur se vertatur pars conditiones hic adjectæ erunt suspensivæ, non autem resolutivæ, & sic in totum erit actus suspensus, ac si assensus non fuisset concessus, cum implementum conditionis
 22 præcedere debeat in actu factò, & consumato, antequam vocatus consequatur commodum, ut ex *Bal. & aliis probat Card. Paris. conf. 19. n. 49. & 50. lib. 2. Menoch. conf. 131. num. 4. vers. conditio verò, lib. 2. & de præsump. lib. 5. cap. 175. num. 11. in fin.* Nec
 23 ex eo, quod conditio tacitè resultat, vel colligatur ex dispositione hominis, minus operatur, sed eodem effectus suspensivos producit, sicut expressæ *Gloss. in litem, §. fin. in verb. malè petitur, ff. de pactis, Bart. & Bald. in l. 1. numer. 14. C. de caduc. toll. Paul. in d. §. quidam Titio, n. 5. Lanar. conf. 55. n. 16. Cognol. in l. in omnibus, n. 20. in fin. ff. de reg. jur.*

24 Tertiò, & tandem, omnes dictiones, & adverbia, ex quibus inducitur modus, sicut est dictio (dummodò ut & similes, ita demum important modum, cum adjicitur dispositioni aliquid, quod est explicandum per honoratum, & ita loquuntur omnes leges, quæ tractant de modo, secus verò cum adjicitur aliquid, quod est explicandum per gravatum, vel per alium, vel pendet ex viribus fortunæ, tunc enim etiam per dictiones modales inducitur conditio, non modus *l. sticho, ff. de statu liber. l. à testatore, ff. de condit. & dem. Bart. comm. receptus in d. §. termilius post num. 2.* ergo etiam si in hoc privilegio, seu dispensatione Rex fuisset usus verbis importantibus modum, cum nihil adjunxerit implendum per futurum successorem nominandum, quæ est persona honorata, in cuius beneficium tendebat dispensatio, sed potius per Principem gravatum, seu qui alterius loco habetur, ut disponeret in personam idoneam, & ad

- & ad Regis satisfactionem, ex hoc etiam conditio, non modus inductus cenferi debet, quibus non obstat si dicatur, quod regulariter quis præsumitur esse idoneus, nisi contrarium probetur *c. dudum*, quod est *c. fin. ubi Felin. latè de præsump.* & proinde in materia beneficii clausula, si est idoneus potius facit admonitionem, quam conditionem, ut ex *Oltrad. conf. 4. 1. tradit Alciat. de præsum. reg. 3. c. item 3.*
- 27 Dicimus enim primò, hanc præsumptionem procedere quoad mores, & idoneitatem intrinsecam, secus verò in idoneitate extrinseca *Gloss. in c. si forte de electio. in 6. cum aliis per Alciat. d. loco in fin. Menoch. de præsump. c. 91. n. 15. in fin. & seq.* & proinde hujusmodi clausula, hoc casu importabit conditionem *Mascard. de probat. c. 878. n. 4.* unde cum feudatarii habitas, & idoneitas potissimè in extrinsecis consistat in illis sex contentis in *c. 1. de forma fidel. & in c. de forma 22. q. 5.* & ultrà ea in præstando auxilium, & consilium domino, ipsumque periclitantem adjuvare, nec derelinquere *c. 1. hic finitur lex*, idque procedit etiam in regno quamvis servitium præstetur in pecunia, quia est in electione Regis exigere servitium personale, ut per *Ifern. in cap. similiter, de cap. Corrad.* & in *§. sed nec alia, quæ sit prima causa benef. amitt.* sequitur, ut hæc extrinseca habitas non præsumatur.
- 30 Secundò, neque intrinseca habitas, sive idoneitas præsumitur, ubi ex præcedentibus oriretur sinistra præsumptio, *Bald. in l. 1. ante fin. n. 9. C. si quis omiff. causa, Mascard. d. loco num. 1. 1.* quam hic intercedere comprobari potest ex traditis per *Frecc. lib. 2. q. 23.* per totum, & ex eo etiam, quia tanquam
- 31 fœmina non est idonea etiam in Regno, ubi quamvis de gratia sit admissa in uno, non propterea debet admitti in alio, ut dicit *Lanar. conf. 1. num. 45. ante fin.*
- 32 Tertio non procedit idoneitatis præsumptio, cum agitur de tertii præjudicio *Panorm. in cap. cum in iure 1. not. de offic. deleg. Mascard. d. loco num. 5.* ut hic evidens resultaret agnatorum præjudicium, quod in hac materia ne excludantur à successione feudorum est maximè considerandum ex traditis à *Cacheran. decis. 166. n. 10. & 11.*
- Et quartò tandem hic, nedum personam esse idoneam, sed ad Regis satisfactionem exigitur, & sic idoneitas in supremo gradu, quo casu non sufficit præsumptio, ut supra dixi, & comprobatur *Mascard. ubi supra num. 6.* & proinde remanet assensus omnino suspensus, & in pendentem, ut per *Cagnol. in d. l. in omn. bus, n. 28.*

D E C I S I O.

Eodem decreto lato referente D. Ferdinando Brancia nunc meritissimo Reg. & Duce de Belvedere, junctis aulis 15. Decembris 1612. fuit decisum quo ad hoc caput ex voto D. Alexandri Loffredi, his verbis, Terra Montis Caveosi sequestretur penès personam declarandam per Sac. Conf. usque ad declarationem faciendam à S. Majestate, servata forma privilegii in actis producti, & interim fructus terræ prædictæ Montis Caveosi liberentur cui per Sac. Conf. declarabitur partibus auditis, penès Burrellii. Verum, quia Alexander sua jura proponere non curavit apud curiam S. Majestatis ad ejusmodi gratiæ executionem impediendam, ut necesse erat; insigni ac ejus negligentia factum est, ut Princeps ipse enixè gratiæ effectum procurans, orto à S. Majestate ordine de gratia executioni demandanda, voti

compos esset, ut ex litteris expeditis Madriti 8. Februarii, exequentis Neap. 31. Martii 1613. in process. car. 158. & decreto 27. Aprilis ejusdem anni junctis aulis eodem D. Brancia referente provisum, stante privilegio confirmationis, & approbationis S. Majestatis in actis exhibito, sequestrum ordinatum fieri sub die 15. Decembris 1612. tollatur, & D. Beatrix manuteneatur in possessione dictæ terræ, & terminus aliàs datus currat ab hodie, car. 166. à terg.

S U M M A R I U M.

- 1 Res empta ex pecunia mea, vel communi nomine alterius tantum non efficitur mea, vel communis, & acquirens communicare eam debet, vel partem pecunia reddere, secundum diversas opiniones.
- 2 Actio potius acquirenti quaritur, quam ei cujus contemplatione fuit quaesita.
- 3 Veritas potius, quam scriptura spectanda in contractibus, quæ probari possit à priori, & posteriori, vel à priori, & posteriori simul n. 4. & 6. cui incumbat onus probandi, n. 5.
- 6 Simulatio contractus probatur ex contractu precedenti, & sequenti, licet magis ex precedenti.
- 7 Procuratio irrevocabiler in rem propriam solita fieri per emptorem feudi de aliena pecunia, promissione disponendi ad illius requisitionem in ipsum, vel alios recognitio denominatur.
- 8 Emptor feudi cum aliena pecunia, etsi constituas procuratorem irrevocabilem in rem propriam dominum pecunia, cum promissione disponendi ad illius requisitionem; dominium tamen feudi sibi ementi non alteri quarit.
- 9 Simulatio contractus emptionis feudi de propria pecunia sub nomine alterius non est reprobata.
- 10 Feudi dominium emptum de propria mea pecunia sub nomine alterius ita illi quaritur si ab initio actum est.
- 11 Emptio fiduciaria, & imaginaria regulatur a causa, & verisimili intentione contrahentium.
- 12 Dominium reiterato non quaritur etiam ex diversis causis, secus possessio.
- 13 Dominium idem directum, nec utile potest esse penès duos in solidum eodem tempore.
- 14 Dominium non potest stare in pendentem, nec volare per aer.
- 15 Hypotheca non cadit in re propria, nec res aliena obligari potest.
- 16 Rigor in feudis versatur.
- 17 Feudum de cujus pecunia emptum sit non consideratur, sed tantum persona in quam dominus consentit.
- 18 Jus quaesitum super feudo factò Regis lex Romana non destruit.
- 19 Hypotheca super feudo, vel qualibet actio est feudalis, & contraria opinio est rejecta, n. 22. & 24.
- 20 Promissio de vendendo, vel dispensando de feudo sine assensu non obligat promittentem, & contraria opinio Afflicti est damnata, & n. 21.
- 23 Actio ad feudum, vel ratione feudi feudalis est quoad successionem, & exercitium, non tamen respectu commoditatis, & Schrader. sibi met in dicto artic. contrarius ostenditur, & n. 31. & 34.
- 25 Incapax ad successionem feudi quilibet dicitur præter immediatè successorem etiam quoad actionem ad feudum, & exercitium.
- 27 Secundogenitis pars præiis competit in emolumento actionis ad feudum.
- 28 Primogenitus cogitur per secundogenitum ad exercendum

- endum actionem ad feudum ad finem partiendi emolumentum.*
- 29 *Testator legitimam successorem in actione ad feudum directo, ipsa actione, & exercitio privare nequit, sed bene commodo pretii, & pecunia, quia feudalis iudicatur illa actio, secus emolumentum.*
  - 30 *Pecunia ex retractu actionis ad feudum perveniens burgenfatica iudicatur.*
  - 32 *Actio hypothecaria est sequela, & pedissequa personalis, nec ad plus datur fructuosam tamen eam facit, & utilem.*
  - 33 *Actio personalis, quoad pretium, & commoditatem feudi non tangit feudum, nec constituit jus reale super illo.*
  - 35 *Actio directo competens ad consequendum corpus feudi in omnibus verbis, & proprie dividenda est feudalis.*
  - 36 *Fictus casus, & verus equiparantur, quando casus fictus resolvitur in ipsam veritatem, & n. 97.*
  - 38 *Hæredum appellatione in materia feudali, non transmissibili ad extraneos extranei non comprehenduntur.*
  - 39 *Legato feudo, an debeat extimatio.*
  - 40 *Hæres institutus in feudo, si non potest habere feudum, neque habet extimationem.*
  - 41 *Affensus denegari solet de stylo Cancellaria Regis nostri dispositionibus patris, de feudo hæreditario ad libitum alienari permissio, quando filii non existant, nisi fuerit præstitus ex clausula salvo jure tertii dispositionem annullari peti potest, & num. 42.*

A R G U M E N T U M.

Dominium feudi empti ex aliena pecunia, an possit domino pecuniæ aliquo modo quæri? actio quæsitæ domino pecuniæ cogendi emptorem feudi ad disponendum de illo ad ejus libitum, an sit dividenda feudalis, & in ea ipsiusque emolumento quis succedat, hæres in feudo ne vel potius in allodio?

Pro eodem D. Alexandro Loffredo in eadem causa.

CONTROVERSIA XXVIII.

DE duobus quæritur in præsentī controversia. Primò utrum dominium Terræ Sanctæ Lucæ potuerit aliquo modo quæri Marchioni Bovalini ex contractibus, & declarationibus factis per D. Hieronymum Marchesium de quibus in nota facti. Secundò utrum, saltim actio quæsitæ Marchioni cogendi D. Hieronymum, sive D. Annam si iam ad disponendum de dicto feudo ad ejus libitum, remansa post mortem Marchionis in ejus hæreditate sit dividenda feudalis, ita ut in ipsa succedere debuerit Dom. Alexan. Loffredus ejus frater, & immediatus successor in feudalibus.

Et tertio incidenter est videndum utrum effectus, & emolumentum oriens ex hujus actionis exercitio, cedere debeat ad commodum hæredis in feudalibus, vel potius in beneficium hæredis in allodialibus, sive burgenfaticis.

Circa primum punctum pro veritate respondendo, salva pace doctissimorum collegarum, arbitror juxta vera juris principia, & digestas in praxi decisiones, dominium feudi soli D. Hieronymo Marchesio, non autem Marchioni fuisse quæsitum, & con-

trarium asserere esse merè somnium vigilantium; siquidem de jure verissima est propositio, quod res quælibet empta ex pecunia mea, vel communi, nomine alterius tantum, non efficitur mea, nec communis, sed ejus solius, cujus nomine empta est, sed acquirens, vel communicare debet secundum quosdam, vel partem pecuniæ tantum reddere secundum alios, *l. si quis societatem, l. sed et si socius, §. si absenti l. actione, §. diximus, l. si unus, §. si unus, ff. pro socio, l. si ut proponis, & l. si ex ea C. de rei vendic. l. si patruus C. comm. utriusq; iud. cum infinit. congestis per Tiraq. in 1. rei. §. 32. glos. unica, n. 17. vers. nec deniq; res, & Mascard. de probat. cons. 53. n. 5. & in acquirenda actione, quod illa potius quærat ei, qui acquirit, quam illi, cujus contemplatione res geritur, cum in contractibus potius factum, quam contemplatio attendatur ex Bald. & Cravet. D. de Franch. dec. 33. in princ. & licet in contractibus rei veritas, potius quam scriptura perspicere debeat, ut dicit Imper. in l. 1. C. plus valere, quod agitur, ubi Accur. advertit, Imperatorem præmittere aphorismum generalem, speciatem postea subjiciens, idque probari posset à priori, à posteriori, & à priori & posteriori simul, si probetur, quod per prius ante instrumentum erat actum, quod vir esset emptor, & quod poneretur simulatè nomen uxoris in instrumeto *l. 4. §. si ab ignoto, ff. de manumiss. vel si post contractum uxor recognovit veritatem, quod ab initio ita voluerunt, ut viro quæreretur dominium, ut latius explicat Bal. in l. multum interest post n. 2. C. si quis alteri, vel sibi, quæ proprie dicitur simulatio de persona ad personam cum aliis sit simulatio de causa ad causam, & in quæstione facti per iudicem examinanda consistit *l. 2. cum gloss. ult. C. plus valere, quod agitur, Mascard. conclus. 446. in princ.***

Adeo, quod hoc asseveranti incumbat onus probandi ita actum esse à principio *l. cum propria, ibi docenti tibi veritatem præcibus tuis assistere, ubi Glos. verbo docenti, subdit, quod oportet te facere, cum factis sit pro ea instrumeto contineri eam emisse, ut hic & sup. de probat. l. cum præcibus citans alia jura, C. si quis alteri vel sibi, quod latius tradunt Sal. & Cast. in l. multum, & Bal. in l. 1. C. plus val. quod agitur.*

- 6 quod perpetuum est, ut contractus simulatio probetur ex tractatu præcedenti, & sequenti, licet magis ex præcedenti, ut latissimè per Tiraq. in 1. rei. §. 1. gloss. 14. n. 22. cum seq. Masc. conclus. 442. n. 11. & 12. Attamen in præsentī casu, tantum abest, ut ex actis gestis non probetur actum esse, ut Marchio esset emptor, quinimò oppositum ex diametro, scilicet totum hoc actum esse, ut dominium non sibi, sed Hieronymo quæreretur, hæc enim, & non alia fuit nec potuit esse intentio, & finis Marchionis, dum noluit ipse emere, sed quod Hieronymus esset emptor, ut Hieronymo dominium feudi quæreretur, id hoc enim fuit adinventæ cautela à peritissimis nostræ Civitatis superioris ætatis advocatis, ut illi, qui liberiscarent exteri, vel aliæ personæ, quæ de feudis liberè disponere nequeunt, obstantibus Pragm. 4. & 16. de feudis, vel nolunt jus aliquod acquiri eorum
- 7 successoribus, procurent ab aliis successores habentibus, feuda emi de propria eorum pecunia, cum solita potestate, & mandato ad jurisdictionem administrandum, feuda regendum, & fructus percipiendū, tanquam procuratores irrevocabiles in re propriam, & cum promissione ad eorum requisitionem disponendum in ipsos, vel alios, quam recognitionem dicimus, prout sic in proposito eam nominat Bal. in l. 1.

- l. 1. num. 12. C. quando liceat ab empt. disced. ex qua usitata forma contrahendi constat tantum abesse non agi de acquirendo dominio illi, de cuius pecunia feudum emitur, ut per hunc contrahendi modum nullus alius finis prætendatur, nisi ut dominium non acquiratur, nec emptor censeatur pecuniæ dominus, sed alter extraneus feudum de aliena emens pecunia efficiatur dominus, & super hoc impetratur assensus, quem constat regulari ab actu, super quo interponitur, alioquin cautela hæc profus inutilis esset, si dominium ex huiusmodi forma contrahendi quæreretur alteri, quàm ementi, imò contrarius intentioni contrahentium sequeretur effectus. quia fiscus ob mortem domini pecuniæ, sine successore, vel agnatus persepe contra ejus voluntatem feudum vendicaret, quod, planè esset absurdum, nec aliquando præticatum meminimus, nec fiscum simile quid pretendisse, quem id ommisse si ei competeret, cum saccus dicatur, ad tradita per *Brisson. de verb. signif.*
- 9 l. 6. v. Fiscum, non est verisimile, hæc enim simulatio, cum à jure non sit reprobata, quia non fit in fraudem, nec ad præjudicium alterius, principali proposito attento, ut per *Alex. conf. 98. lib. 7.* ubi citat *Bar. in l. fin. C. plus valere, quod agitur, & in cons. factum tale est. Petrus Nicolæ, regulatur à causa, & intentione contrahentium, sive ex fine quem prætendunt, & sic ita eodem nomen alterius accommodatum in contractu non impedit, quin dominium queratur illi, de cuius pecunia fit emptio, aut in cuius commodum cedit contractus emolumentum, si hoc inter partes fuit actum, ut verus emptor esset ille, qui pretium numeravit non aliter, quia ab initio dici debet, quod velint partes contractum esse simulatum, notat. *Bal. in l. 1. vers. illud tamen, C. si servus extero, ex tex. in l. 4. §. si ab ignoto, ibi, ab initio enim hoc agi debet, ut imaginaria fiat emptio, ff. de manum. plenè in puncto Decius in solemnibus conf. 543. in casu proposito ex n. 14. & n. 18. cum seq. tradens exemplum fiduciariæ hoc egit ab initio, ut alter suo ipsius pecuniæ domini nomine prædium emeret, & postea possedit, & fructus percepit, ut dominus, quod protestatio præcedens totum faciat in hac simulationis specie post *Bald. Cepol. & alios latè Mascard. conclus. 440. n. 6. & 7.* unde cum hæc fiduciariæ, & imaginariæ emptionis materia reguletur à causa, & verisimili intentione *l. pupillus, §. sed, etsi per interpositam, ff. de aut. tutorum, Crav. conf. 156. n. 11. & 12. Mascard. afferens concor. concl. 442. n. 2. & 3. & conclus. 440. n. 9.* & hic nedum ex verisimili mente, sed ex voluntate apertissimis verbis expressa, cõstet omnino voluisse dominium radicari in personam Hieronymi, quod ita demum voluisse transferri in Marchionem, ubi Marchio instetisset, & declarasset transferri dominium in ipsum, vel alium ejus nomine, & interim remanere dominium pœnes Hieronymum, ut legitur in declaratione f. 44. ex hoc solo manifestissime patet, D. Sigismundum Marchionem noluisse dominium interim acquirere, tum quia Hieronymus non potuisset transferre, quod non habebat, argumento *l. nemo plus juris de reg. jur.* tum etiã, quia Marchio si semel ab initio esset effectus dominus, non potuisset iterum effici dominus, cum domini acquisitio non sit reiterabilis etiam ex diversis causis, quod in possessione secus contingit, nec dominium idem, scilicet directum, nec utile potest esse pœnes duos solidum eodem tempore *l. ser. in cap. 1. n. 10. de cap. Corrad. Surd. decis. 288. n. 2. Amed. de Ponte de laudim. q. 24. Ant. Quetta conf. 6. n. 10.***
- Petr. de Gregor. de concess. feudi par. 1. qu. 3. Hartm. Pistor. lib. 2. q. 25.* & quia dominium non potest stare in pendenti *l. sive possidetis, C. de prob. l. si ego, ff. de negot. gestis Aldob. in addit. ad gloss. in verb. acquir. in §. 1. inst. de his, qui sunt sui, vel alien. juris, Inrgl. de feudis part. 2. cent. 2. n. 140.* idcirco dubitari non potest, omnino fuisse Hieronymo quæsitum, quia non potest volare per aerem, juxta *l. si ego ubi gloss. & DD. ff. de negot. gestis*, quod luce meridiana clariùs apparet ex clausula adjecta in instrumento prædicto f. 47. vers. in super, in qua pro observantia dicti contractus, & omnium, & singulorum in eorum contentorum, dictus Hieronymus obligavit, & hypothecavit in specie dictam terram, ejusq; corpore, & membra burgenatica, & feudalita, una cum juribus acquirendis ex causa emptionis prædictæ, cum ejus jurisdictione, & integro Statu, taliter quod præferatur, ex quo solo, si aliæ deessent clausulæ, apparet Marchionem noluisse dominium acquirere, sed illud acquiri Hieronymo cum alias in re propria non caderet hypotheca, *l. neque pignus ff. de reg. juris, nec res aliena obligari potest, l. rem alienam ubi Gloss. ff. de contrab. emptio.* & sic concurrat impossibilitas ex utraque parte, ut in puncto arguit *D. de Francb. decis. 506. n. 12. & 13.*
- 16 Accedat etiam, quod in feudis in quibus rigor versatur *Camer. in l. Imper. cap. 49. col. 1.* quoad acquisitionem domini rei, nihil penitus est in consideratione de cuius pecunia emptum sit feudum, sed tantum persona in quam dominus consentit, ut docuit *Dom. meus Regens de Curte in 1. p. de feudis, c. 14. n. 104.* & ratio est, quia nihil agitur sine assensu domini, qui licet, respectu alienantis, vel obligantis tollat obstaculum, respectu tamen acquirentis ipse Rex videtur dare, & conferre, unde cum jus acquiratur super feudo facto Regis concedentis, non permittitur, quod lex Romana destruat jus causatum in feudis, ut fit in allodialibus ubi liberè disponitur, ut considerat in simili *Conf. de Georg. d. alleg. 18. n. 30. 31. & 32. in fin.*
- 19 In secundo articulo, tamen *Scard. de feudis, par. 7. cap. 2. n. 26. vers. decimo is cui feudum, cum seq.* voluerit, quod hypotheca super feudo non sit feudalis, sed allodialis, & hæreditaria, ut ipse loquitur, & ideo inferat, posse liberè de ea disponi, tam inter vivos, quàm in ultima voluntate, rationibus, quæ apud ipsum legi possunt, & *Affl. qui interdum in feudis obdormivit in Const. Constitui. divæ memoriæ, n. 31.*
- 20 dixerit, promissionem de vendendo, vel disponendo de feudo obligare permittentem sine assensu, quasi consistat solum in jure personali à feudo abstracto, vel seperato, attamen sicut communiter est in regno damnata opinio. *Affl. per Prec. Minad. Loffred. & alios relatos per Dom. de Franc. dec. 48. & D. de Pont. de pot. Proregis, tit. de assens. super dote, §. 1. n. 34. & 35.* Ita non minus est rejecta opinio *Schrad.* dum communiter nostri DD. firmant hypothecam super feudo vel quamlibet actionem ad feudum judicari feudalem ex generali regula ex qua actio sortitur naturam rei, ad quam dirigitur ex cumulatis per *D. de Franc. dec. 41. decis. 75. n. 3. 4. & 5. & iterum dec. 593. & in addit. ad dictum decis. 48.* ubi ita pluries in causis arduis decisam refert, & multis cõ-
- 23 probat, quinimò idem *Schrad.* latè alibi contrarium defendit, ut etiam actio ad feudum, vel ratione feudi, tanquam ad rem feudalem destinata, feudalis efficiatur, juribus, & rationibus, de quibus per eum *par. 10. sect. 5. à n. 54. ad 62. & iterum n. 68.* quod latius

latius doctissime vivis rationibus, comprobatur in hypotheca *Cannet. in extrau. Sicilia, volentes, §. sed opere pretium est, car. 30.* attamen, licet actio, vel hypotheca super feudo sit feudalis quoad acquisitionem, & sic succedat in ea primogenitus tantum qui 25 de jure feudorum succedit in feudis, quia omnis præter proximè, & immediatè successorè, dicitur incapax ad feudi successionem, ex traditis post Feudistas per *D. Georgium alleg. 18. num. 19. & 20.* quod pariter in puncto procedere etiam quoad succedendum in actione ad feudum, & in exercitio, quia nemo præter legitimum successorè potest actionem ad feudum exercere, docet *D. de Franch. d. decis. 41. & 75. num. 4. de Ponte de potest. Proreg. de refut. feud. §. 11. num. 26. in fin.* respectu tamen emolumentum, sicut in eo, quod ex actione feudali pervenit, succederent omnes filii vocati ex dispositione juris ab intestato, qui licet excludantur à successione, & exercitio actionis, non excluduntur tamen ab emolumento ipsius actionis, & proinde in eo tanquam in 27 feudo noviter quæsito competit secundogenitis pars pretii, quæ ex regula collationis pertinet ad secundogenitos juxta notata per *Ifern. in l. Imperialem, §. præterea ducatus, in 2. addit. de prohib. feud. alien. per Feder. & ob id possent cogere primogenitos, ut agat ad finem partiendi emolumentum, quod ex actionis exercitio pervenit, ut in puncto tradit-*

28 *D. de Franch. in dist. decis. 41. & 75.* ita pariter hæres universalis ex testamento, in cujus beneficium potuit testator disponere, & relinquere actionem etiam feudalem quoad effectum, & ipsius emolumentum etiam integrum, ex quo ex testamento cessat collatio, *ant. ex testamento, C. de collatio, & consequenter solutio partis pretii, quæ ex regula collationis deducitur, licet non potuerit testator directè privare legitimum successorè ipsa actionis successione, & exercitio, potuit tamen privare illum commodo pretii, & pecuniæ, quod ex retractu*

29 *la collationis deducitur, licet non potuerit testator directè privare legitimum successorè ipsa actionis successione, & exercitio, potuit tamen privare illum commodo pretii, & pecuniæ, quod ex retractu*

30 *actionis pervenit in hæritate, quod quidem non esse feudale, sed burgensaticum, probant Ifern. Afflict. & alii relati per eundem de Franch. decis. 64. num. 3. Conf. de Anna conf. 123. num. 8. & hoc est, quod voluit Paris. de reintegr. in prom. num. 4. & in §. quid si Comes, vel Baro, num. 3. & 4. car. 7. quod licet sit feudalis materialiter, non tamen erit feudalis formaliter pones acquirentem, & sic, licet actio sit feudalis quoad successionem, & exercitium, non tamen respectu commoditatis, nec mirum, cum*

32 *actio hypothecaria sit sequela personalis actionis, ut per Bart. in l. solutam, §. per liberam, ff. de pignor. & pedissequa illius, ut dixit D. de Georg. allegat. 41. num. 13. nec datur ad plusquam importet ipsa personalis actio, sed illam facit fructuosam, & utilem D. de Ponte conf. 41. num. 32. in 2. quæ actio personalis verè in quantum concernit pretium, vel com-*

33 *moditatem feudi, non tangit feudum, nec constituit jus reale super feudo, ex traditis per Pernum conf. 4. in 7. car. vers. sed posita Petr. de Gregor. de concess. feudi par. 6. q. 2. nu. 17. Reg. Montatum relatum per Milan. decis. Sicil. par. 2. decis. 7. n. 43. Jo. Roy. citatum per Conf. de Anna conf. 115. n. 10. Cannet. in extrau. volentes, vers. successivè subnecitator, car. 164. & hoc bene sentit Dominus Regens de Curte dict. cap. 14. dict. num. 104. ubi in puncto considerat actionem personalem separatam à feudo & post num. 104. respondet ad decis. factam in*

34 *causa Marchionis Lavelli, & hæc omnia rectè procederent in simplici actione hypothecaria super*

feudo pro consequenda pecunia credita, vel forte etiam pro pretio feudi, vel ipsius commoditate, pro ut in hypotheca loquitur *Anna allegat. 122. num. 7.* ut colligitur ex serie facti relata ab initio *vers. ex adverso D. Philippus*, sed quoniam in casu præsentis Dominus Hieronymus Marchesius emptor principaliter promisit cedere, renuntiare, insolutum dare aut alio quovis modo transferre D. Marchioni, & suis hæredibus, & successoribus, sed alteri, & c. dictam Terram Santi Lucæ, & hoc in satisfactionem ducatur. 16. mil. sed eandem terram, sed introitus vendere & c. cui, vel quibus dictus Marchio, & ejus hæredes voluerint, dictumque pretium brevi manu solvere dicto Marchioni, tanquam sibi debitum, & sic principalis promissio est facta decedendo, & transferendo ipsam terram, licet alternativè etiam promittatur per Hieronymum vendere, & pretium solvere, pro satisfactione crediti, ad electionem tamen Marchionis in infra; ex hoc sequitur, ut cum obligatio, & actio principaliter sit directæ, ad consequendum ipsam terram, & sic corpus feudi, & solum est in facultate ipsius Marchionis, & ejus hæredum, si voluerint cogere ad vendendum alteri, & pretium consequi, hæc actio tanquam competens directè ad recuperandum ipsam feudum, erit omninò judicanda feudalis, & tanquam feudum non solum successivè, & exercitio, sed etiam quoad effectum, cum cessent rationes superius consideratæ in actione hypothecaria super feudo, quæ non competit directè ad consequendum 35 feudum, sed creditum super feudo, & quod hoc casu, quando actio directè competit ad consequendum ipsum corpus feudi, quod in omnibus indistinctè, verè, & propriè sit judicanda feudalis, & succedat in ea legitimus successor in feudo, aded quod *cap. Titius si de feud. defunct. milis.* & alia jura exorbitantia loquentium de ipsa feudi successione, procedant etiam in hac actione ad feudum, & quod licet 36 videatur hoc esse per fictionem, tamen quando casus fictus resolvitur in ipsam veritatem, tunc æquiparatur casus fictus, & verus, & sic cum actio ad ipsum feudum tendat ad ipsum feudum habendum, & resolvitur non fictè, sed verè, & realiter in ipso corpore feudi, ideo lex loquens de casu vero, habet locum in eo casu, qui licet fictus appareat, resolvitur tamen in ipsam veritatem, legatur omninò Doctis. *Cannetius*, qui hoc autoritate *Ifern. in constit. honorem diadematis nostræ*, & aliorum latiss. probat in *extr. Volentes, §. sed quid si fuerit*, ubi n. 17. & seq. resolvendo contraria, clarè sentit distinct. inter actionem competentem ad consequendum feudum, vel ad aliud factum, sive pecuniam super feudo, ut primo tantum casu dicatur verè actio feudalis, non autem in secundo, idemque licet non ita apertè sentit *Schrad. d. par. 10. sectio. §. num. 61. & 68.* ubi distinguit inter actionem personalem competentem ad feudum tanquam ad feudum, vel tanquam ad rem allodiam, puta pro pecunia, quæ non est feudalis, nec in ea consistit feudum, ut per *D. de Franch. d. dec. 75. n. 6. & 7.* Unde cum in casu præsentis Marchio sit stipulatus à Hieronymo terram, sibi & suis hæredibus, & successoribus reddi, *sed, vel,* & sic alternativè vendere, cui, vel quibus dictus Marchio, & ejus hæredes, & successores voluerint, & declaraverint, & non alteri personæ, et pretium perveniendū sibi brevi manu solvere, et sic neque simpliciter est promissum pretium à Hieronymo, sed vendere et pretium percipiendum à futuris emptoribus Marchioni solvere, ex quo clarè ex pacto electio sit ipsius

38 ipsius, & ejus hæredum, quorum appellatione in materia feudali non transmissibili ad extraneos, constat non comprehendi extraneos, sed tantum legitimos successores in feudo, ut per *Bald. in cap. 1. in 8. notab. de alien. feudi, & in l. 1. g. 48. ff. de rerum divis. Dec. cons. 5. 16. num. 10.* cum aliis per Dom. meum de *Curte d. cap. 14. n. 16. car. 45.* successor autem legitimus Dominus Alexander Germanus ex facultate sibi tributa elegerit, sibi feudum restitui, non est quid impedire jure possit, ut ipse feudum consequi valeat nec alia potest superesse parti prætenso, nisi quod fortè asserat, sibi deberi æstimationem; ut potè, quia instituta ipsa hærede universali, debeatur æstimatio hujus feudi, quæ vanissima erit prætenso. Primò, quia Princeps Sigismundus instituit uxorem hæredem universalem in allodialibus, & in certis bonis feudalibus, nihil autem in specie dixit de hoc feudo Sancti Lucæ, prout in factò mihi supponitur cum testamentum integrum non viderim, unde non possunt applicari termini, si instituto hærede in feudis, debeatur æstimatio, cum in hac actione ad feudum adversaria non sit instituta, & si esset, licet

39 controversa appareat illa quæstio, si legato feudo debeatur æstimatio, & negativam opinionem probavit, uti magis receptam *Fab. de Anno cons. 87. per totum*, qui omnes adducit, & *Regens Curte cap. multoties concedens*, licet pro affirmativa responderit *Reg. Lanar. cons. 80. Regens de Ponte cons. 88. Camer. in cap. Imperialem pag. 28. Frecc. de subfeud. lib. 3. 12. diff. & ita dicit esse judicatum Minad. in consil. in aliquibus num. 33. in princip.* attamen in institutione hæredis in anno 1582. & 1584. in causis illorum de Soriano, & de Venatis, junctis, Tribunalibus Sac. Consil. & R. Cam. Summar. cum interventu D. Lopez de Gusman Regii Visitatoris, fuit decisum non deberi æstimationem, & *Regens de Curte loco citato d. cap. multoties concedens sub num. 102.* dicit æstimationem non deberi ex defectu potestatis, etiam si testator legaverit feudum extraneo non legitimo successori, etiam si non posset habere feudum, legabat æstimationem, quia non valeret ex defectu potestatis, & *Regens de Ponte in lecturis in tit. de success. feud. lect. 11. nu. 35.* revocavit scripta in *cons. 88.* & dat rationem diversitatis inter legatum feudi, & institutionem hæredis in feudo *num. 35. & Curt. jun. fuit sibi contrarius in cons. 30.* nam contrarium dixerat *in tit. de feud. 4. par. princ. n. 12. vers. videtur limitanda*, & tandem pro Domino Alexandro, quatenus deberetur æstimatio ad illam, ipse non teneretur, stante nullitate dispositionis ex causa fraudis, & odio, quo testator ipsum, & suos descendentes invictissime est prosequutus, qua ratione redditur nulla dispositio, ut latè scribit Dom. Sartorius Baldachinus doctis. collega, & aliàs memini me latissime scripsisse pro hoc eodem Domino in causa Terræ Montis Caveoli, idèd non repeto, addo tantùm, quod dicit *D. de Ponte de divers. provis. sub tit. de legitim. n. 8. fol. 486.* quod etiam in feudis hæreditariis, quæ ad libitum alienari possunt à patre, vel à fratre, si de illis sit dispositio, dum filii carent, de stylo Cancellariæ Regis nostri assensus soleret denegari, ut in specie inter alios casus dicit contingisse in personam D. Beatricis de Ebulo, cui fuit denegatus assensus super alienatione feudorum, quia desperata de filiis favebat in præjudicium fororum legitime succedentium, & sic pariter pluries fuisse practicum refert, & licet referat in hac causa ad instantiam Marchionis Bovalini, fuisse concessum assensum, ut

disponeret in beneficium uxoris ad exclusionem fratris, & nepotum, cum quibus (ut ait ipse) non bene se habebat, dicit tamen id non solere fieri, nisi ex urgentissimis causis, & apertè sentit, non fuisse juridicè præstitum assensum, quod cum sit præstitus, salvo jure tertii, poterit hodie D. Alexander circa nullitatem totius dispositionis suo jure uti.

D E C I S I O.

Dle 15. Decembris 1612. referente Dom. tunc Consiliario Brancia junctis aulis, fuit provisum, detur terminus juris in causa ad probandum incumbentia, & interim manuteneatur in possessione Terræ Sancti Lucæ olim nominatæ Potomia in Provincia Calabriae ultra, Donna Anna Marchesia filia Hieronymi, & Alexander de Loffredo desinat à turbatione illata, & restituat omne, quod fortè exegerit, ut ex decreto in processu Hieronymi Marchesii contra Alexandrum de Loffredo, in dicta banca Borrelli, *car. 13. d. terg. & cum per dictum Alexandrum fuisset intentatum petitorium, Terrarum scilicet prædictarum, vel saltem ipsius pretium spectare ad ipsum non obstante quavis dispositione facta per Principem fratrem in vita, vel in morte, tanquam nulla, invalida, & in fraudem legis, & supplicantis, ut fol. 18.* fuit datus terminus 29. Octobris 1615. *fol. 50. d. ter. & pendet hodie procellus indecisus, quoniam verò non semel in hujus viri, hoc est Hieronymi Marchesii mentionem non invitus incurri, visum mihi est non abs re fore in hujus controversiæ exitu de illo quid sentiam, compendio commemorare. Is enim quoniam amplissimum, ac sapientissimum parentem Fabium verè Maximum, ac jure consultorum ejus ætatis facillè principem legum, ac juris prudentia superare non poterat; quamvis juvenis senem æquare tentavit; æquasset autem fortasse, si, ut illius ingenium, ita ætatem juris usu, atque exercitatione attigisset; verum is longè nobilitate ausu æmulationis illius gloriam Andree fratri, quem sibi iidem ingenii, doctrinæque laudibus supparem cernebat, libentissimè concedens, cum inter causarum patronos versaretur, in primis mortalium rerum omnium illecebras cunctorum admiratione aspernatus. Deo se religiosam in servitute in Societate Jesu consecravit; eo nimirum in Ordine, atque Illustrissimorum sanctitate, ac sapientia hominum costu, inter quos non sanctè solum pieque ipse viveret, sed aliorum etiam jura in iis causis, in quibus apud Deum judicem de æternorum bonorum, sive lucro, sive dispendio agitur, tue retur, ita illum Deus Opt. Max. publico bono diù servet incolumem.*

S U M M A R I U M.

- 1 **L**egatum à marito relictum, cum dote, & antephatum non compensatur.
- 2 Legatum nunquam compensatur cum debito, nisi adsit voluntas testatoris vera, vel præsumpta.
- 3 Relictum creditori in debito intelligitur animo compensandi, cum debito necessario & num. 21. fallit in dubio, quod incepit deberi post testamentum, & mortem testatoris, & n. 11. vel si testator non sit debitor, sed futurus ejus hæres. n. 12. & 16.
- 4 Dos, & antephatum, debitum est voluntarium, non autem necessarium, & idem in interesse dotis, & antephati, quod velus accessorium est ejusdem naturæ, num. 5. & 6.

- 7 *Debitum voluntarium dicitur illud, in quo propria voluntate, contractu, vel facto, origine attenda, quis incidit, necessarium vero, quod absque hominis facto à lege inducitur, & n.9.*
- 8 *Interesse dotis non definit esse voluntarium, licet de jure prestare cogatur hæres mariti, elapso anno à die soluti matrimonii, quia habet originem in contractu voluntario.*
- 10 *Statutum, vel consuetudo obligans ad id, quod descendit ex facto hominis voluntario, non mutat naturam debiti voluntarii, origine attenda.*
- 11 *Legatum non censetur factum animo compensandi, cum debito, etiam necessario, quando incipit esse debitum post mortem testatoris.*
- 12 *Interesse dotis, & antephati, quod incipit deberi post mortem testatoris, non est verè debitum defuncti, sed hæredis ex propria mora, & culpa.*
- 13 *Mora est delictum in omittendo.*
- 14 *Qualitates non entium nulle.*
- 15 *Legatum à defuncto nunquam compensatur cum debito hæredis, etiam dependente occasione hæreditatis.*
- 16 *Testator si tempore dispositionis non est debitor, sed ipse hæres est, vel erit debitor in futuram, legatum non compensatur, etiam si debitum post mortem sit omninò extitum, n.17.*
- 18 *Castr. conf. 35. lib. 2. loquitur in diversis terminis, & contra eum stat comm. opin.*
- 19 *Legatum hæredis, quando censetur factum animo compensandi, cum debito defuncti, casus diversus remissivè.*
- 20 *Franc. Marci. Xuaréz, Cavalcani, & aliorum, in hoc sententia declarantur, & in parte, consulantur, & num. 22.*
- 23 *Aræ in Hispania successerunt loco donationis propter nuptias, & opinio Xuaréz circa aras improbat.*
- 24 *Aræ, quæ debentur ex disposit. legum Hispaniæ, adhuc sunt debitum voluntarium.*
- 25 *Interesse dotium, & antephati definitum per Consuet. Neap. non mutat naturam debiti voluntarii.*
- 26 *Molfesii motiva contrariam sententiam resolvuntur, & standum est potius decisionibus ab ipsa relatis pro consuetudine, quàm ipsius opinioni.*
- 27 *Decisiones, ubi sunt diversa, vel contraria, standum est novissimis, & stylus ultimus Tribunalis prevalere debet, & de auctoritate styli.*
- 28 *Tutor præsumitur sibi administranda solvere, & satisfacere de ejus credito, verùm duobus copulativè concurrentibus, & non aliter n. 29.*
- 30 *Redditio computorum non impedit dotis, jariumque dotalium exactionem.*
- 31 *Præscriptio longissimi temporis, omnem tutelæ actionem perimit.*
- 32 *Actio personalis si aritur, & conjungitur cum reali, ut in actione tutela contingit, præscribitur minori tempore.*
- 33 *Actioni tutela, nedum longissimo tempore præscribitur, sed ex taciturnitate viginti annorum, censetur inducta remissio, præsertim inter sanguine conjunctos, num. 34. maxime, cum stetit per eum, cui rationes erant reddende n. 35.*

ARGUMENTUM.

Legatum factum à viro nunquam censeri factum uxori animo compensandi cum dote, nec cum antephatò, quæ, probatur esse debita voluntaria, idemque in ipsorum interesse, uti accessorio, & ejusdem

naturæ, & proinde utrumque deberi, idque generaliter observandum, quando debitum non viget tempore dispositionis, & mortis testatoris, sed incipit deberi post mortem, tametsi occasione hæreditatis, & generaliter debitum voluntarium à necessario distinguatur ab ipso initio, & origine, quamvis postea superveniat necessitas statuti, vel consuetudinis. Aræ de quibus loquuntur leges Hispaniæ, censeri debitum voluntarium, & variè DD. sententiæ conciliatæ, & declaratæ. Exceptio redditionis computorum tutelæ, an obstat matri repetenti dotes & jura dotalia, & quando tutor præsumatur de suo credito satisfactus, & actio tutelæ censetur præscripta, vel remissa, dilucidè explicatur, & ex receptis sententiis, cum decisionibus exornatur.

Pro Domino Scipione Gambacurta
contrà Hæredes D. Jo. Antonii
Gambacurta.

CONTROVERSIA XXIX.

Scipio Gambacurta prætendens ex persona Joannis Carrasæ sibi deberi interesse dotium, & antephati, nec non alimenta legata, habet intentionem fundatam in casu l. expresso in §. *primam* itaque, *versus. sciendum, l. n. C. de rei uxoris actio* ubi cessare dicitur in actione ex stipulatu edictum de alterutro tantum consequendo, ita ut uxor à marito relicta recipiat, & dotem consequatur, cum manifestum sit, testatorem, qui non hoc addidit, voluisse utrumque consequi unde si legatum non debet compensari cum dote, idem servabitur in ipsius interesse, quod velut accessorium, & appendix ejusdem est omninò naturæ, ut in terminis includenda, vel excludenda compensationis, probant *Crov. conf. 249. v. 6. Monach. conf. 56. n. 33. lib. 1. & latius de præsump. c. 110. v. 35. & 36.* nunquam enim legatum compensari cum debito, nisi adfit voluntas testatoris vera, vel à jure præsumpta, tradit *Bazza, de decimo tataris, c. 5. n. 34. & 39.*

Nec dicatur hoc interesse dotium considerari velut debitum necessarium vigore statuti, seu consuetudinis Neap. *Viro mortuo de jure dotium*, & consequenter legatum alimentorum compensandum esse cum debito necessario, in quo adversarius prætendit habere communem opinionem pro se, & Sac. Conf. decis. siquidem comm. fere omnium sententia rectè perpensa DD. solidioribus rationibus fulcita, & plures, & posteriores decisiones stant pro nobis.

Admissa enim communi distinctione, ut debitor legando creditori censetur in dubio animo compensandi, cum debito necessario, secus verò cum debito voluntario, vis est videre, quando verè censetur, debitum ex causa necessaria, vel voluntaria, in quo illud in primis est absolutum debitum dotis ex communi DD. omnium traditione, censeri debitum voluntarium, non necessarium, & proinde in marito legante uxori cessare animum compensandi: cum dote, & sic quod uxor possit utrumque petere, probant *Signor. Castr. Alex. Piccol. Cros. Paris. Berous, Nasta, Bellonus, & alii congesti per Rolam conf. 65. n. 18. & seq. & conf. 75. n. 26. in 2. vol. Surd. conf. 112. n. 43. & 44. lib. 1. Mant. & Sim. de Prat. relati per Guittier. de tut. p. 3. c. 5. n. 2. & 24.*

Idemque in antephatò, quod debetur ex conventionione, quamvis videatur necessario donatio propter nuptias

N

nuptias

nuptias à viro constituenda, ex *reg. aut b. dos data, C. de donat. ante nupt.* adhuc tamquam debitum voluntarium æstimari in materia nostra, decidit *Bald. conf. 58. vers. secundo dicitur*, juncto *num. 2. vers. super 2. puncto l. 2. Afflict. decis. 242. post num. 1. Gram. decis. 97. num. 4.* & defendit *Castill. contr. tom. de usufr. cap. 46.*

Quod igitur dispositum est expressè in dote, & etiam in antefato, non video cur non idem censendum sit in illorum appendicibus, cujusmodi est interesse *Afflict. decis. 154. Curt. jur. conf. 129. in fin. Menoch. conf. 56. n. 33. lib. 1.* cum aliis per *add. ad Rub. consuet. Neap. de jur. quart. in add. incip. ad materiam, in fin. Surd. conf. 112. n. 33. lib. 1.*

Secundo id apertè apparet ex commun. declar. DD. in hac materia, qui dixerunt illud esse debitum voluntariū, quando quis in illud incidit propria voluntate, & ex proprio contractu, vel facto, nulla juris subsistente necessitate principio attentò, vel origine; è converso autem dicitur debitum necessariū, quando absque hominis facto ex l. dispositione causatum fuit, idcirco initio necessitatem requirunt in ipso ortu obligationis, neque ad rem necessitatem attinere, quæ ex causa, aut origine voluntaria descendit, ut post *Aret. in l. is potest, in fin. ff. de acquir. hered. cujus dicto utitur Alciat. in l. 2. §. ex his ff. de ver. oblig. bellè explicat Cravet. in resp. pro genero à num. 32. ad 45. & iterum post num. 386.* unde

8 cum interesse dotis habeat originem ex contractu voluntario, quia maritus non cogebatur dotem recipere, licet postquam illam recepit, cogatur illam restituere soluto matrimonio, alioquin elapso certo tempore cogitur hæres solvere certum interesse taxatum à consuetudine, hoc juris vinculum ortum a contractu voluntario præcedente, non facit quominus debitum definat esse voluntarium, attenda origine, & initio voluntario, quod in hoc solum est spectandum, ut ultra *Cravet. optime ubi supra explicat Paris. conf. 69. num. 26. lib. 2. & plenius Surd. dicens hac esse com. omn. sentent. d. conf. 112. n. 46. & seq. leg. 1. Mantica dict. l. 10. tit. 2. num. 15. & ad Cravet. se refert in hoc Peregr. de fideicom. art.*

9 33. *num. 41. in fin.* illud adjiciens, debitum necessarium esse illud, quod ex lege inducitur absque ullo facto hominis post *Aug. conf. 277. col. fin. & Pbanus. de lucro dotis, gloss. 8. n. 90. idem Bald. conf. 58. num. 4. l. 2. Mantica. d. lib. 10. tit. 2. n. 3. & 4. Guttier. optime d. par. 3. de tut. cap. 5. num. 1. Castil. Hispan. de usufr. lib. 1. c. 46. in princ. quibus accedit Barbosa qui reassumens commun. declar. in l. si cum dotem 23. §. si pater post num. 1. vers. Bart. autem hic, & iterum post n. 5. ff. solut. mat. post Rodor. Xarez tit. de las Arras n. 37. dicit, debitum voluntariū esse, quod propria voluntas, & factum spontaneū constituit, debitum verò necessarium, quod lex, vel statutum omninò præter ejus voluntatem debitorem facit, vel cum lex inducit obligationem præter principalem intentionem facientis, quo casu censetur merè legalis obligatio, & sic cum de consuetudine vir promittat in contractu voluntario dotis, ipsas conservare, & restituere in omnem casum restitutionis, cum damnis, expensis, & interesse, nemo negare poterit debitum, hoc tanquam ex conventionione deductum, & promissum, dici potius cõventionale, quàm legale, & quod statutū sive*

10 consuetudo concurrens cum facto hominis voluntario, & obligans ad id, quod descendit ex provisione hominis, non faciat quin remaneat adhuc debitum

voluntarium, in terminis docet *Bald. in l. uxor tam in ultim. verb. C. de bon. aus. jud. possess.* sequitur *Jo. Bapt. Bovius tract. de præscrip. stat. gloss. 21. n. 46.* dicens, testatorem, qui erat debitor juxta considerationem legis, & contractus non cenferi legare, animo compensandi sequitur *Surd. d. conf. 112. n. 43. lib. 1. Barbos. optime in d. l. si cum dotem, §. si pater vers. & confirmatur, ff. solut. matrim. Menoch. de præsumpt. lib. 4. c. 109. n. 54. & in hoc puncto, communem esse opinionem, cum *Bald. fatetur Gabr. conf. 16. n. 31. in fin. lib. 1.* quamvis in reliquis controversa sit opin. *Feder. de Scal. per eum citati, ut videre est apud Menoch. d. cap. 109. n. . .**

Tertio tamen interesse dotis consideraretur, ut 11 debitum necessarium simpliciter, quod omninò negamus, cum tamen cœpit esse hujusmodi interesse debitum post testamentum, & mortem testatoris, ut de se patet, nullo modo censetur hujusmodi legatū factum animo compensandi, etiam, quod milles sit necessarium, ut ex *l. hujusmodi, §. qui servum, ff. de leg. 1. & traditis per Gloss. Bart. & alios in d. l. si cum dotem, §. si pater.* docet in terminis *Gabriel. d. conf. 16. post num. 31. lib. 1. Rayn. loquens nuncupatum in alimentis legatis conf. 80. num. 6. & in fin. 12 lib. 2.* Hoc enim interesse dotis, & antefati non erat debitum tempore legati, sed incepit deberi post mortem ab ipso hærede existente in mora solvendi dotem & antefatum, de quo casu non potuit testator verisimiliter cogitare, cum mora sit delictum, etiam in omittendo *Jas. in l. si ita quis promiserit 135. §. si Seja, ff. de verb. oblig. & delicta non præsumuntur Jas. in l. non amplius 26. §. si certum, ff. de leg. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 1. cap. 2. à n. 1. & cap. 3. ex n. 14. & si non erat debitum tempore testamenti, nec de eo cogitavit, nec cogitare potuit testator, quomodo defendi potest testatorem legasse animo compensandi, cum hoc interesse tunc non existente, nec etiam imaginariè apparente, cum 14 non entium nullæ sint partes l. 2. ff. de usufr. cum aliis à *Crav. conf. 216. n. 10.**

15 Hinc jure, optimo, responderunt DD. legatum defuncti non compensari cum debito hæredis, etiam occasione hæreditatis descendente, *Gabr. conf. 13. post n. 31. lib. 1. Rayn. conf. 80. num. 6. & in fin. leg. 2. Regens de Pont. conf. 72. num. 2. lib. 2. & ratio est, quia quando testator non est adhuc debitor, sed est ad præsens, vel futurus est debitor ejus 16 hæres, legatum à testatore factum nõ censetur animo compensandi, cum debito hæredis, tamen necessario, ut post *Butrium, Panor. Salyc. Imol. las Tirrag. Afflict. decis. 138. Xarez, de comm. sententia tradit Gaspar. Baeza de decima tutor. cap. 5. n. 17. Guttierrez. de tutel. par. 3. cap. 5. num. 6. & num. 20. vers. similiter, & post n. 24. vers. secundum, Ruyn. conf. 74. n. 2. Munnoz de ratioc. cap. 30. n. 31.* unde cum hoc interesse, vel sit debitum hæredis, qui ex propria mora ad illud tenetur, vel saltim incipiat deberi post mortem, non censetur animo compensandi relictum, & isti omnes nedum communè hanc opinionem profitentur, sed in fortioribus terminis loquuntur præsertim *Baeza, nēpè in debito hæredis occasione hæreditatis omninò extituro, & de quo idcirco testator cogitare potuerat, at nos agimus de debito hæredis incerto, & non omninò futuro, quippè quod non esset ortum, si hæres antefatum sine mora solvisset, & de quo testator non potuit cogitare, aut debuit verisimiliter contrarium cogitare, nempe hæredem adimpleturum, quod debebat,**

debat, & uxori de ejus creditor satisfacturum & in
 18 moram non inciturum, unde non obstat *Castrenf.*
conf. 35. lib. 2. in contrarium citatus, quia contra eum
 stat commun. opinio, ut patet, nec ejus dictum ap-
 plicari potest ad casum nostrum, dum agit de debito
 hæredis existenti, & apparenti tempore legati, &
 mortis testatoris, & *Anchar. conf. 26. Craves. conf. 131*
Peregr. de fideicom. art. 43. num. 41. loquuntur
 19 in calu converso, scilicet, quando legatum hære-
 dis censetur factum animo compensandi cum debi-
 to defuncti, qui casus est satis diversus, nec illius
 rationes casui nostro conveniunt, nec minus obstat
decif. Franc. Marci 819. par. 1. Rodor. Xvarez in
tit. de las Arras, Sebast. Medices, cum aliis conge-
 stis à *Cavalc. de usufr. mulieri relict. num. 52. Marcus*
 20 *enim d. decif. 819. n. 2. vers. verumtamen,* non audet
 firmare opis. contrariam, quinimò apertè inclinatur in
 nostram, respondens ad *dec. Guid. Pap. 541.* quod lo-
 quatur in casu diverso, *Cavalc.* autem cum aliis,
 quos citat, quatenus loquatur de legitima, & aliis ex
 21 pura, & mera juris communis, aut statuti dispositio-
 ne debitis, nihil obstat, dum verò loquitur in do-
 natione propter nuptias, sive antefato, quod de-
 22 scendit ex conventionione, non firmat, sed se declarat,
 aut corrigit *nu. 20.* ut nuncupatim advertit illud
 reprobans latè *Castill. lib. 1. de usufr. d. c. 46. num. 10.*
 23 *14. & seq. idemque in arris,* quæ in Hispania succes-
 serant loco donationis propter nuptias, improbatur
 quoque opinio *Xvarez de las Arras, num. 36.* nam
 licet deberi videantur ex legibus Regni, tamen po-
 tius dictæ, leges præsuppositam aritorum voluntate,
 24 taxant arrarum quantitatem, ut rectè explicat *Bar-*
bofa in d. §. si pater, post *nu. 12. vers. secundo principa-*
liser, Telliis in l. 16. Tauri num. 6. ubi & *Cervantes*
 25 *n. 20. Castill. late dicto cap. 46. num. 11.* ex quo etiam
 videtur determinari casus noster, ubi quoque præ-
 tendi potest Consuetudinem Neapolitanam ad taxan-
 dum tantum promissum interesse, inductam fuisse.
 Ex quibus resolvuntur virtualiter omnia, quæ
 26 noviss. *Molles* in contrarium attulit *part. 6. de jur.*
dot. c. 10. qui num. 9. pro nobis citat duas decif. S. C.
 & auctoritatem *Napod. in Conf. quartam* autem sicut
 etiam contra decif. sicco pede relatum ab *Ant. de*
Alex. fuisse postea decifum per Sac. Conf. testatur
 27 *Conf. de Boss. in eod. loc. in vers. contrarium autem,*
fol. 242. juxta quas decisiones uti recentiores, & ma-
 turius latas omninò est judicandum, ultimus enim
 stylus, & observantia Tribunalis est attendendus, *l.*
Mela sit. §. 1. ff. de alim. & cibar. legat. Gramat. in
term. decif. 103. num. 99. & de styli auctoritate latifis.
Knichen. de vestit. paction. par. 3. c. 2. n. 17.
 Et ex prædictis etiam resolvitur aliud, & secun-
 dum principale objectum, quod tamen prædictum
 interesse non esset compensatum, tamen præsumi de-
 28 bet satisfactum, ex quo Joanna creditrix fuit tutrix
 ex reg. *l. sed si damnum, §. peculium. ff. de pecul.* cum
 aliis, per *Afflict. dec. 13. n. 16* cum enim supra sit fun-
 datum hoc interesse non esse propriè debitum patris
 pupilli, sed ipsius pupilli, cum oriatur ex mora con-
 29 tracta post parentis mortem, tutor hoc casu nec
 potest sibi solvere, nec præsumitur sibi solvisse, duo
 enim copulativè requiri ut tutor præsumatur sibi
 satisfactus, quod fuerit scilicet creditor patris pu-
 pilli, secundum quod probetur adfuisse pecuniam
 ex qua commodè potuerit sibi solvere, probat tex.
 clarus in *l. quoties, §. sicut autem, ff. de admin. tut.*
 quæ omninò in terminis exigi, tradit *Laurent. à*
L'usu. conf. 60. num. 14. & optimè probat *Guttier. de*

tut. par. 2. c. 9. nam. 48. & seq. unde cum ultimum re-
 30 quiritum non sit probatum, primum autem omninò
 deficit, cessat omninò hæc præsumptio, nec ad-
 versus petitionem dotium, & jurium dotalium, quæ
 eadem sortiuntur privilegia, ut per *Surd. conf. 112.*
n. 33. lib. 1. objecta exceptio redditionis computo-
 rum quicquam impedire potest illorum exactio-
 nem, ex ordine, ex *tex. claro in §. taceat. l. uni. C. de rei*
uxor. actio. ut contra *Socc. conf. 180. l. 2. est com. omu.*
sent. cum Neguf. de pign. in 1. memb. 5. par. n. 36. vers.
decimo, ubi cum judicio post *n. 37. vers. & hoc tantum*
fortiis, non excludit casum, ubi ordinariè agitur,
Cavalcant. tract. de tutore, n. 219. Guttier. de tutel. 2.
par. c. 9. n. 52. ad fin. Surd. decif. 184. n. 2. in fin. Mun-
 31 *noz. de ratioc. c. 21. n. 27.* Tum ex justitia, quia jam
 longissimi temporis præscriptio, nedum 30. an-
 norum, sed ultra annos unum, & quinquaginta
 omnem, tutelæ actionem perimit *gloss. 1. in l. maxi-*
mè in fin. & melior gloss. in l. si pupillus 46. vers. tem-
pore liberatur, ff. de adm. tutor. Parpur. conf. 339. l. 1.
cum aliis à Surd. conf. 460. nu. 60. lib. 4. latifis. post,
 infinitos Hispanos, *Munnoz. d. tract. de ratioc. cap.*
41. n. 18. & 24. & in terminis *Afflict. d. decif. 13. nu.*
3. & 4. quod generale esse in actione personali etiam
 perpetua, probat latè *Covar. lib. 1. variar. cap. 9.*
 32 Accedat quod quando actio personalis oritur,
 & conjungitur, cum ipsa reali, ut contingit in actio-
 ne tutelæ, juxta *tit. de tut. & ratioc. disfracen. juncta l.*
pro officio 20. C. de adm. tutor. præscribitur minori
 tempore, scilicet viginti annis, sicut ipsa realis *Balb. de*
prescrip. 2. part. 4. part. princ. quest. 2. nu. 3. & 4. Ca-
valc. de usufr. num. 170. quinimò nedum censetur
 33 actio tutelæ præscripta spatio longissimi temporis
 ultra 50. annos, sed ex taciturnitate viginti annorum
 Fabritii & Jo: Antonii fratrum censetur judicii in-
 ducta remissio, cum inter eos aliquando fuerit com-
 munis hæreditas, & deinde etiam divisio facta, nec
 unquam Jo. Antonius has rationes reddi postula-
 verit, ita in terminis *Cast. conf. 126. nu. 1. in fin. lib. 2.*
 sequitur *Cephal. conf. 240. n. 8. vol. 2.*
 34 Quod præsertim procedere inter sanguine con-
 junctos ex reg. vulg. *l. proculo, ff. de probatio. licet cum*
Berojo, lapsum 30. annorū dicat requiri, *Mascard. de*
probation. conclus. 1762. nu. 9. & maximè cum stetit
 per eum, cui reddenda erat ratio, quominus redde-
 35 retur, ut latè per *Cephal. conf. 9.* per totum *lib. 1.*
 cujus contrarium apparet hic factum in alimentis,
 quæ ab initio fuerunt petita, *fol. 103. & 108.* & sic
 quæ voluit exigere, petiit, & alia consultò omisit, ex
 quibus omninò in favorem Scipionis pronuncian-
 dum speratur à doctissimis viris, cui hæc omnia, &
 me quoque subjicio, Mense Septembris 1615.
 Fuit hæc causa cum pluribus aliis litibus, & con-
 troversis transactione finita, ut in calce sequentis
 controversiæ annotatur.

S U M M A R I U M.

- 1 **D**ebitum dependens ex dote dicitur volunta-
 rium, & n. 11. 12. & sic interesse ipsius, nu. 13.
 14. & de ratione, nu. 15. & 16.
- 2 Debitum necessarium tripliciter considerari potest
 secundum *Xvarez*, & *Barbofa*.
- 3 In debito necessario distinguendo à voluntario, ini-
 tium & origo obligationis attendenda.
- 4 Obligatio, sive debitum inductam per statutum præ-
 cedente facto debitoris voluntario, non ad hoc ordina-

- 10, utrum dicatur voluntarium, vel necessarium, & n. 5. et 6.
- 7 *Mulier dans dotem marito videtur se conformare, & velle idem, quod statutum, declarat n. 8.*
- 9 *Bald. opinio in hac materia in auth. præterea, magis com. reprobatur, & n. 10.*
- 17 *Debitum dotis cum interesse, dicitur voluntarium etiam in hac Civitate quavis interesse debeat ex particulari Consuetudine Urbis nostræ.*
- 18 *Interesse dotis debetur viduæ, etiam jure communi attento, maxime quando est promissum, n. 19. expressè, vel tacite n. 20.*
- 21 *Viduæ industriosa, vel si in loco, ubi moratur, prompta sint emptiones annuorum introituum, vel de facili posset dare pecuniam ad honestum lucrum debetur interesse, samesi habeat, unde se aliat.*
- 22 *Uxori viduæ, lapso anno ex mora hæredis, debetur interesse dotis; etiam in tempore incerto certificando, num. 23.*
- 24 *Debitum ratione mora dicitur voluntarium, cum mora sit delictum.*
- 25 *Debitum ex voluntate promissum, non efficitur necessarium ex vo, quodd statuto, vel consuetudine vestitur.*
- 26 *Consuetudine Neapolitana potius taxatur quantitas interesse, quam disponatur deberi.*
- 27 *Uxor viduæ, que elegit percipere alimenta, non petit interesse dotis, nisi sint sibi alimenta legata, n. 28.*
- 29 *Arra debita ex legibus Hispania similes censentur antefato debito ex usu Regni, & proinde, ut debitum voluntarium, ad illius instar est judicatum non compensari.*
- 30 *Interesse dotis non compensatur cum legato à viro facto, & ita decisum.*
- 31 *Accessorii, & principalis idem iudicium.*
- 32 *Interesse dotis compensatur cum alimentis uxori minime legatis, pro rata æstimationis alimentorum.*
- 33 *Compensatio, ubi admittitur, fit dumtaxat pro rata tantam summam perceptam; vel debitam.*

*De eadem materia præcedentis
Controversiæ.*

A R G U M E N T U M.

Debitum dependens ex dote, et ipsius interesse adeo iudicatur voluntarium, attenda origine, sive obligationis exordio, ut etiam si cum ipso actu voluntario concurrat dispositio statuti, vel consuetudinis, adhuc retineat naturam ab initio insitam debiti voluntarii, cum necessarium debitum sit illud, quod per legem, vel statutum inducitur, præter, et ultra principale propositum actum facientis, et ad illud non ordinatum. Interesse dotis certis casibus uxori deberi, etiam jure communi, et Consuetudine Neapolitana potius taxari summam interesse, quam quodd illud deberi declaratur. Et an compensetur cum alimentis perceptis per uxorem ab hæredibus viri, et quomodo: latè comprobatur.

Pro eodem Domino Scipione Gambacurta quondam Pompei.

CONTROVERSIA XXX.

Cum nulla sit probabilis controversia inter Scipionem Gambacurta quem tuemur, et hæredes, qu-

Jo: Antonii, in articulo generali, legatum regulariter non centeri factum animo compensandi cum debito voluntario, secus verò cum debito necessario, et in eo solum omnis sit constituta disceptatio. Utrum interesse dotis, quod negari non potest, originem trahere ex contractu voluntario receptionis dotium, tamen quantitas ipsius taxetur per Consuetudine Neap. sit voluntarium, ut nos contendimus, attento initio ordinato ad hunc finem, vel potius necessarium, ut contenditur ex adverso: ingeniosus adversarius agnoscentes pro Scipione urgere casum *l. unica §. primum, vers. sciendum, C. rei ux. actio. et comm. DD. sententiam, quibus clarissime insinuatur, debitum dependens ex dote, esse voluntarium, proposita distinct. Xarez tit. de Arris, n. 37. fundata in doctrina Bar. in l. stipulationes non divid. num. 37. ff. de verb. oblig. latius exornata per Barbof. in l. si cum dotem 23. §. si pater, num. 5. vers. primo strictè, ff. solat. matr. Simon de Præis de inter ultim. volunt. lib. 4. dubit. 6. Bæza de decima tutor. cap. 5. subtiliter ex more conatur probare, debitum interesse dotis, de quo in præsentia agitur, et esse applicandum sub secundo casu distinct. Xarez, et Barbofa, non autem sub tertio significato. Xarez enim dicit tripliciter posse considerari debitum necessarium. Primò si quidem strictè, et propriè, ubicumque est debitum necessarium ab origine, nec ullo modo trahit causam à contractu voluntario, exemplum in legitima, et dote debita filiis. Secundò magis largo modo, ubi inducitur debitum ex legis dispositione, præcedente tamen aliquo facto voluntario, non tamen ordinato principaliter ad illam obligationem inducendam, ut in quarta debita conjugii pauperi ex dispositione *auth. præterea, C. unde vir, & uxor*, ubi licet præcedat factum voluntarium, scilicet matrimonium, non tamen principaliter fuit ad hoc ordinatum, & in his duobus casibus firmat Xarez legatum centeri factum animo compensandi ex Bar. in d. §. si pater. Tertio est debitum necessarium largissimo modo, quod est debitum descendens ex quocunq; contractu, qui dicitur actus voluntarius principaliter ordinatus ad dictum debitum inducendum, et causandum, in quo lex interpretatur cessare animum compensandi, rationib. traditis per Xarez d. loco, et per Barbof. n. 8. vers. & implicat, qui n. 4. vers. & cum in quacunq; post sing. cons. Bald. 8. n. 3. lib. 2. quod probat Roncbeg. Menoch. pluribus in locis Cepb. Rimsin. jun. et alii, optime probat ad distinguendum debitum voluntarium à necessario, attendendum esse initium et originem obligationis, ut dicatur omnino actus voluntarius, qui habuit principium voluntarium: vis autem est nunc investigare sub quo ex prædictis casibus distinctis applicari debeat interesse dotis. Et est sub primò casu debiti omnino necessarii constet, subijci non posse, superest ut probetur, neque sub secundo applicari posse, sed omnino sub tertio casu, velut debitum omnino voluntarium esse adiungendum.*

Quod probatur. Primò, quia dum prædict. DD. explicant secundum casum, distinct. exigunt, quod obligatio sive debitum omnino inducatur per legem, sive statutum, præcedente tamen facto voluntario, quod tamen attenda principali mente disponentis, factum illud non erat ad hoc ordinatum, et ita expressè loquitur Bar. in d. stipulationes 72. n. 37. cui Xarez, et Barbof. innituntur: is enim, ut doceret, que dicitur obligatio legalis, dicit hæc verba *induci à l. intelligo quancumq; quis obligatur præter principalem propositum eius, qui obligatur*, et sic optime

optimè adaptatur exemplum in dubio legali, de quo in *d.aurb.præterea*, & in lucro dotis delato, vigore statuti extrà pactum, quia licet præcedat matrimonium, & dotis traditio, nunquam tamen illi actus voluntarii fuerunt ordinati saltim principaliter ad inducendum lucrum, sive debitum, quod verius est deferri principaliter ex dispositione legis, vel statuti *Bald.* receptus in *l.fin.C.de bonis mater.* & licet mulier dans dotem videatur idem velle, quod statutum, in eo casu disponit, arg. *l.si duo, ff.de acquir.hæred.* & sic quasi ex voluntate mulieris hoc lucrum deberi prima fronte videatur, attamen hæc tacita voluntas mulieris, uti consequutiva ad necessitatem legis, non debet attendi, sed potius causa principalis, & immediata quæ est *l.sive statuti dispositio*, & ob id opinio *Bald.* in *d.aurb.præterea, num.5.* magis communiter reprobat; & firmant DD. ut in his terminis dicatur debitum necessarium, non voluntarium, & hoc est quod latioribus verbis resolvit *Barbos.* in *d. §. si pater, dum primò num.8. vers. ex hac igitur*, format quæstionem, an in casu *d.aurb.* dicatur debitum necessarium, nechè, & primo arguit pro opin. *Bald.* *n.9. vers. contrariam*, & demum in *fin.d. n.9. vers. sed bis non obstantibus*, firmat contrà *Bald.* dicens, esse magis com. in term. *d.aurb.* non aliter, ut per eum in *vers. planè in nostro*, & in his quoque term. loquitur *Menoch.* in loco ex adverso ponderato, scilicet *lib.4. de præsumpt. cap. 109. num. 35. vers. scilicet quintum est exemplum*, unde cum nedum diversum, sed oppositum sit in debito dotis, & interesse ipsius, tum quia constat proficisci, & causari ex contractu & sic ex actu merè voluntario, scilicet, dum maritus dotes recipit, & promittit dotes conservare, salvas facere, & restituere in omnem casum restitutionis cum damnis, expensis, & interesse, quod sufficit, ut debitum causatum, ex contractu dicatur voluntarium ad differentiam debiti necessarii, quod non ex contractu, sed ex quasi contractu proficiscitur, in quo quis præter ipsius intentionem, & nec ex suo consensu vero, nec etiam præsumpto obligatur, & ob id dicitur pactum legale, ut optimè explicat idem *Barbos.* à cuius dictis non est recedendum in *d. §. si pater post n.4. & 5.* tum etiam, quia promissio restitutionis dotis cum ipsius interesse, ex mente, & verbis, apparet principaliter ordinata ad hoc debitum dotis, & ipsius interesse in casum moræ inducendum, vel invito patebit nos omninò versari in debito merè voluntario, & sic sub tertio tantum casu distinctè traditæ per *Xuarez.* & ita in puncto subiecit, & applicavit hoc debitum dotis *Barbos.* sub dicto tertio casu debiti omninò voluntarii, post *n.6. vers. tertio modo*, citans tex. in *d. §. sciendum, d. l. unica, C. de rei uxoris actio.* & reddit rationem, quia maritus recipiendo dotem, & ad illius restitutionem se obligando, voluntariè fecit, quia potuit uxorem indotatam accipere, & ideo non videtur legare animo compendiandi iuribus per eum citatis, quod si procedit in dote, cur non idem in appendicibus, & interesse, quod est accessorium promissum in eodem contractu, ad tradita per *Franco.* *cb. dec. 254. n.8. & 613. n.1. & 3. Gratian. discept. forens. c. 144. num. 64.* cum maritus, sive ejus hæredes in casibus factæ restitutionis reddere distulerint? certè idem, ut ultrà alias allegata in terminis includendæ, vel excludendæ compensationis, probat *Cravet. conf. 149. num. 6. & 8. Menoch.* assignans rationes *d. lib. 4. c. 110. num. 35. cum seq.* facit, quod de accessorio latius tradit *Surd. decis. 88. n. 10. & 241. num. 8. & Thesaur. decis. 45. in fin.*

17. Nec est verum simpliciter assumptum adversarii, quod interesse dotis ex eo judicandum sit debitum necessarium, quia non deberetur, nisi consuetudo id præciperet, cum alioquin esset usura ex *Afflic. decis. 284.* cum aliis congestis à *Thesaur. decis. 43. num. 2.*

Primò enim dicimus, contrariam opinionem in puncto juris esse veriore etiam de jure com. circumscripta consuetudine, vel statuto *Covar. lib. 3. variarum, c. 1. & 4.* & ita observari, & pluries mos diversis temporibus decifum revocatis antiquis decisionibus testatur *Ursill. ad Afflic. d. decis. 284.* & melius *291. Gram. decis. 103. num. 98.* usque ad *num. 102.* ubi dicit, quod hic stylus, & ultima observantia debet attendi *Molfes. de jure quarta, par. 3. q. 12.* & ita quoque verius, & noviter decifum re maturè per pensa in suo Senatu, tradit *Thesaur. decis. 45.* post *n. 3. vers. sed cum iterum*, post *Mynsinger. & Solon. à Pace* quos citat, nec non dotis fructus spectare ad uxorem elapso anno, jure domini, fundat latè *Surd. dec. 211. ex n. 12.* post *Bald. in l. divorcio, n. 5. ff. solut. matr. de quo latè noviss. Gratian. cap. 244. discept. lib. 2.*

Secundò tametsi regulariter non deberetur interesse; fallit primò, quando est in pactum deductum, promissum interesse uxori viduæ ob retardatam dotis restitutionem, *Molin. lib. 4. de primog. cap. 5. num. 6. Burgos de Pace, conf. 4. num. 28. Jaf. post Laur. à Rodulf. conf. 92. num. 4. l. 1.* quia potest fieri licitum ex conventionione, & tam in usuris dotium, quàm dotis augmento, probat de com. post *Beroum, Menoch. Surd. Facchin. & alios, Lupus ad l. Curabit comment. 1. §. 4. n. 88.* ante *fin.* Quod adeò verum est, ut deberi possit interesse, nedum ex pacto expresso, sed etiam ex tacito, nam sicut promittens dotem, visus est in dubio obligari ad interesse, donec dotem marito solverit, etiam tacitè maritus qui eam recipit videtur se ad idem obligasse, donec restituat *Navar. in manuali cap. 17. n. 213. vers. secundum posse*, & in *tract. de usur. n. 67. Gratian. optime dec. 126. num. 7. & cap. 143. discept. forens. num. 8.*

Tertio debetur interesse dotis de jure communi viduæ, etiamsi habuerit unde se alat, si ostenderet se esse industriam, vel quia aliter doceret in loco frequenter reperiri plures venditores censuum in quibus potuisset facillimè erogare suas pecunias dotium, vel illas dare ad honestum lucrum, ut firmat *Afflic. met. in contr. citatus d. decis. 284. num. 3. & 4. vers. vel constat*, latè *Surd. de aliment. tit. 1. qu. 45. num. 28. & 31.* optimè *Lupus dicto loco, num. 89. in fin. ubi num. 90. vers. & in omnibus, & in fin. cap. vers. quod tamen*, probat hoc casu deberi usuras ex juris rigore, non autem ex speciali dotis favore, nec dissentit *Barbos.* in *1. par. l. 2. num. 44. ff. solut. matr.* & præsertim, quia lapsò anno concessio ad restituendam dotem hæres constituitur in mora, absque alia interpellatione, *Jaf. & alii in l. si ex legati causa, ff. de verb. oblig. idem in l. si ita stipulat. essem, num. 7. ff. eodem Burfat. conf. 84. num. 1. lib. 1. Rimsin. jur. conf. 89. num. 18. lib. 1.* quod procedere etiam in tempore incerto, quando est additum aliquod tempus præcisum post eventum diei incertæ, ut hic post annum à die mortis, tradit *Socin. conf. 288. quæst. 4. num. 29. lib. 2.* quem sequitur *Bertaz. de clausulis, claus. 4. gloss. 11. vers. aut est appositum, Surdus in puncto decis. 211. num. 32.* & ita in individuo deberi interesse post annum de jure, vigore conventionis testatur decifum *Thesaur. jun. in addit. ad d. dec. 43. sui genitoris, & dec. 45. de quo videndus*

- 23 *Hondedeus conf. 36. n. 4. & 25. lib. 2.* Unde cum hoc interesse possit in pactum deduci, nec indistinctè jus commune resistat, sed ut plurimum assistat, præsertim in interesse ratione damni, ubi paratæ sunt emptiones introituum, ut Neap. contingit, & jam ex conventionem ab initio specificè sit promissum, & nunc ex mora debeatur, quæ similiter est actus voluntarius, cum sit culpa, & delictum, quod spontè, & à sciente, & volente committitur, ut per *Surd. decis. 179. n. 3. 15. & 16.* non ergo ob statutum, sive consuetudinem accedentem, obligatio ex voluntate contracta, transibit in necessariam ob consuetudinis dispositionem, sed remanebit in sua pristina natura, ut in casu contrario in terminis docet *Menoch. d. l. 4. cap. 109. num. 42. & 43.* maxime cum per consuetudinem nihil de novo sit inductum, sed supposito interesse certo, & debito, solum quantitas sit taxata, ut referendo *Afflic. dec. 284.* voluit in puncto *Fontan. claus. 4. gloss. 18. par. 1. n. 52. & 53.* & post *Surd.* & alios in simili statutis, probat *Gratian. discept. forens. tomo 2. c. 244. in fin. num. 15.* novissimè miror quidem, quo pacto applicari possit *decis. Præsidis, de Franc. 2 17.* ubi illud dumtaxat deciditur, viduam, quæ elegit percipere alimenta ab hæredibus viri non posse petere interesse dotis. Primum etenim deficit adversariis hoc factum, quod assumunt, quod D. Joannella Carrafa elegerit percipere alimenta à filiis. Secundò præses non loquitur in casu, ubi alimentorum legatum præcedit, sed quando hæredes, nullo alimentorum legato præcedente, alimenta præstitissent, quo casu mirum non est, si utrumque petere non possit, sed quando alimentorum legatum præcedit, utrumque debetur, cum legatum à viro uxori factum, nec cum dote compenletur, *Janica, §. hoc itaque C. de rei uxor. act.* nec cum antefato, *Bald. conf. 58. n. 3. lib. 7. Menoch. dum Bald. allegat, & sequitur conf. 58. n. 15. lib. 1. Covarr. Cervant. Matibienf. Azaved. Guttier. & Barbof.* quos sequendo refert *Castill. de usufr. lib. 1. cap. 46. n. 9.* ubi nota judicium refert in arris Hispaniæ, ad instar quarum se habet antefatum Regni nostri, ut à nostris adnotavit *Fontanell. de pact. nuptial. lib. 2. claus. 7. gloss. 1. part. 1. num. 7.* nec compensatur cum interesse utriusque ut decisum in interesse dotis refert in *S. C. Conf. de Bottis in addit. ad consuetud. viro mortuo, §. hæredesque mariti, fol. 242.* idemque voluit ibi *D. meus Capyc. & Reg. de Pont. conf. 78. n. 2. lib. 2.* eum
- 31 idem judicatum de accessoriis, & appendicibus, quod de ipso principali constituendum sit, *Joan. de Anan. conf. 36. Curt. sen. conf. 76. & Jun. conf. 129. ad fin. Cravet. conf. 149. n. 6. Menoch. conf. 56. n. 33. lib. 1.* sed nec illud est prætereundem, quod ubi non sunt legata alimenta quo casu uxor utrumque petere non potest, sunt alimenta æstimanda, ut detracto ipsorum valore, reliquum pro interesse sibi solvatur, ut advertit *Menoch. d. lib. 4. c. 10. in fin. n. 49. Guttier. de tutel. par. 3. cap. 5. n. 49. & 50.* quod generale est, etiam ubi fit compensatio, ut illa fiat pro rata tantum summæ perceptæ, vel debite *Barbof. in d. §. si pater, num. 21. latè, & ita de jure respondi 10. Martii 1616.*

Istæ Controversiæ, cum pluribus aliis, quæ inter hos Nobiliss. DD. de Gambacurta, tam proprio, quam eorum majorum nomine, & præsertim quondam Petri Senioris, Fabricii, Anibalis, & aliorum agebantur in S. C. fuerunt transactæ inter D. Deliam Capyciam viduam quond. Jo: Antonii, & tutricem ejus filiorum ex una, & D. Scipionem quond.

Pompei meum clientem ex altera, fuitque ad invicem cessum litibus omnibus pendentibus in S. C. in Banca Carboni, de Felice, & de Amico pro Amatruda, certa pecunia invicem soluta, & compensata, ut ex instrumento rogato 13. Aprilis 1620. manu quondam N. Octavii de caro, cujus acta conservantur per N. Anellum Perrotta propè Sedile Capuanum.

S U M M A R I U M.

- 1 **D**ispositio in feudis etiam hæreditariis nulla est sine domini assensu quoad ipsius feudi corpus, & num. 26.
- 2 **I**nstitutas conservari, vel immitti debet in possessionem de feudis, quando agnatus non demonstrat liquidè nullitatem testamenti, se proximiorum, & institutum esse extraneum respectu sui.
- 3 **F**ilia femina non admittitur ad feudum de jure communi, debet tamen in illius possessionem immitti, tam ex testamento, quàm ab intestato, ubicumque jus agnati contradicentis esset dubium, vel requireret altiorem indaginem, & num. 4. tam in linea descendenti, vel transversali, etiam si non vegetur feudum, sed dicatur esse fæmineum, vel fæminas ex consuetudine habitatas, & num. 7.
- 5 **A**gnati sunt legitimi contradicentes contra fæminas, si probationes habent in promptu claras, & liquidas, quod non sit feudum fæmineum.
- 6 **C**ap. inter filiam, si de feu. defun. milit. content. sit, loquitur in testamento factò de feudo, quod filia possit poni in possessionem per remedium, l. fin. secundam Ifern.
- 8 **E**xceptio, dolo facis petere, quod restitutus es, habet locum etiam in summarissimis judiciis, & num. 24. tunc tamen in iis desertur, quando absolute, incontinenti, & concludenter liquet de non jure petentis immisionem, etiam si modica currat dabitatio in beneficium petentis, & num. 9.
- 10 **C**ontradictor, nisi in promptu de jure suo doceat, non admittitur ad docendum de jure suo nisi in judicio ordinario, hæredes tamen scripto in possessionem posito.
- 11 **R**emedium l. fin. C. de edict. D. A. tolle. non minus adeptam confirmat, quàm novam possessionem concedit.
- 12 **P**rocesus non impeditur in summarissimis judiciis, quæ requirunt altiorem indaginem, sed reservatur in ordinario.
- 13 **I**nvestitura veteris feudi non fit ad finem acquirendi dominium, nec possessionem, nec aliud jus novum, sed in signam devotionis, & recognitionis, quæ debent præstari domino, proinde impropria dicitur.
- 14 **H**æredi possidenti feuda ex testamento est concedenda investituræ antiquæ confirmatio, & renovatio, etiam si existat agnatus contradictor, & num. 15.
- 16 **F**ilii fratrum succedunt cum patris in stirpem ex vi statuti Januensis, quod tam in allodialibus, quàm feudalibus procedit.
- 17 **P**ossessio feudorum vacans licitè etiam propria auctoritate apprehendi potest.
- 18 **I**nvestituræ faciunt rem notoriam probationem probatam, & veritatem apparentem.
- 19 **P**ossessorium dicitur admixtam habere causam proprietatis ex discussione tituli.
- 20 **P**ossessio feudi ex justo titulo delati, vitiosa censeri nequit.
- 21 **I**fern. & Bald. doct. in cap. Imperialem, §. insuper, de prohib. feud. alien. declaratur non procedere, data

- data oppositione tertii petentis investituram, ex Regente de Ponte, quo casu non dicitur iudicium summarium, sed ordinarium, & n. 22.
- 23 In iudiciis immisionis, oblatio probationis promptuaria sufficit, quamvis reus non habeat probationes in sacco paratas.
- 25 Feudum hereditarium esse, vel ex pacto, est necessarium praeambulum ad immisionem obtinendam, & in hoc tantum reponenda est victoria causae, secundum Menoch. sed non bene.
- 27 Feudum concessum pro heredibus, & successoribus, in dubio hereditarium censetur, & est basis, & fundamentum reliquorum.
- 28 Investitura prima facit cognoscere legem seu pactam feudi, & ipsius naturam.
- 29 Feudum omne etiam hereditarium est ex pacto, vel relictum, quod idem importat ac feudum ex pacto, tamen cum additur nomen heredibus, statim feudum ex pacto efficitur cum qualitate hereditaria, quod hereditarium simpliciter appellatur, & n. 30.
- 31 Dicitio heredibus, apposita in dispositivis facit feudum hereditarium, & quid in executivis.
- 32 Declaratio nulla melior, quam ipsa sines disponentis.
- 33 Protestatio petentis, & concedentis, prima investitura nulle derogare, operatur, quod secunda non obsit.
- 34 Derogatio primae investiturae quoquo modo ex verbis secunda facta reducitur ad tenorem primae, & contentam in ea tantum servandam.
- 35 Investitura secunda derogatoria primae, praesumitur ex errore mansisse.
- 46 Vassallus cum consensu domini potest alienare, alterare, & naturam feudi per omnia mutare, multo magis potest ex consensu vassalli, & domini nova qualitas adungi.
- 37 Feudum non desinit esse hereditarium ex eo, quod qualitas masculinitatis sit addita.
- 38 Feudum francum alienari potest absque domini consensu, tam inter vivos, quam in ultima voluntate, auctentia magis communi opinione, & n. 41. & 42. & aequiparatur feudo concessio pro te, & quibus dederis, de quo in quascunq; personas, etiam in agnatorum praedictum disponitur, & n. 39.
- 40 Cap. 1. de success. feud. limitatur in feudo franco.
- 43 Feudum francum, etsi non posset alienari sine domini consensu, secundum Camer. opin. limitatur tamen dupliciter, primo si large verba investiturae concepta essent, puta per omnia francum, vel liberum, secundo, quando alienando non contenditur dominus, & tanto magis si cessat damnum domini, & n. 44. & 45.
- 46 Clausula concedimus totum illud honoris regale, quod nobis pertinet, facit transferre etiam directam dominium, vel saltem tribus licentiam alienandi feudum, & remittit requisitionem petitionis assensus, & n. 49.
- 47 Honor domini consistit in iure superioritatis, & directi domini, ex qua vassallus alienando feudum facit contra domini honorem, nec inconveniens, ut accipiat pro ipsis bonis immobilibus, & rerum dominio, & n. 50.
- 48 Pactum translativum etiam directi domini non est contra substantiam feudi, sed tantum fidelitatis remissio.
- 51 Suprema superioritas remanet apud Principem concedentem, licet transeat in suscipientem plenum feudi dominium.
- 52 Consuetudo, & mos vivendi attenditur etiam in feudis, praesertim in eorum alienatione, Regiaq; auctoritati comparatur.
- 53 Observantia per actus subsequutos ambigua conventionis, & investiturarum interpret, mentem concedentis, & acquirentis declarat, praesertim in feudilibus concessionibus, & in ea aliquis temporis lapsus non requiritur, & n. 63.
- 54 Alienandi facultas in privilegio, sive investitura concessa tribuit potestatem alienandi absque ulla assensus requisitione, nisi illico sit clausula adiuncta nostro tamen assensu reservato.
- 55 Consuetudo potest inducere, ut feuda sine assensu domini directi, alienari valeant, quod enim fieri potest pacto, potest, & consuetudine, & n. 57.
- 56 Leges prohibitive alienationis feudorum praesertim ex nova causa inducitur futuras consuetudines non abrogant.
- 58 Consuetudo, ut feuda sine domini directi assensu alienari valeant, ad hoc ut inducatur, tempus decem, vel viginti annorum sufficit, cum id satis sit, ut ea contra legem inducatur.
- 59 Consuetudo interpretativa, non solum legum, sed privilegiorum, et scripturarum decennis lapsu inducitur, & n. 60.
- 61 Praescriptio centenaria, ubi requiritur sufficit consuetudo interpretativa decem annorum.
- 62 Interpretatio certa, & indubitata de qualitate rei in feudum concessa ex unico actu defumitur, qui subsequenter formam perpetuam suggerit.
- 64 Alienatio semel legitime facta, alienatum semper alienabile efficit, quando prohibitio est in personam secundum aliquos, & n. 65. sed contraria sententia est verior, licet in feudis apud regnicolas dubia, etiam si prohibitio sit realis, ut in feudis, & rebus Ecclesiae, proinde possessor tunc feudum tanquam allodium retinet, & n. 66.
- 65 Prohibitio alienationis feudorum realis est.
- 67 Vicinorum consuetudo attenditur, & eam, loci consuetudini, ubi dominus resides, vel ubi facta fuit investitura praeserri, non est inconveniens.
- 68 Controversia super statu Bari, & Rossani inter Invictissimum Philippum Secundum, & Regem Poloniae in Camera Imperiali decisa ex Reg. de Ponte.
- 69 Actus diversimode, quod frequentius evenit, vel aliter servandus attenditur.
- 70 Dominus sciens, & non contradicens actibus contra iuris dispositionem, & sui praedictum, ius suum amittit.
- 71 Petitio assensus non necessarii, tam in allodiis, quam in feudis non est attendenda, & nil operatur, ac si dixisset, arma viramquecano.
- 72 Dispositio de feuda in agnatum comprehensum in investitura, etsi non esset proximior, sed ulterior, valida est, dummodo expressa non sit investitura secundum jus francorum.

A R G U M E N T U M.

Immisionem, & investituram feudi concedendam etiam fratri patrueli heredi instituto non obstante oppositione patru eundem gradum representantis, etiam ex prompta probatione de iustitia, & efficacia tituli multipliciter. Primo, quod feudum sit hereditarium. Secundo alienabile sine assensu directi domini; aut ex eo, quod francum sit, vel directam dominium in vassallum translatum, vel ex duplici consuetudine, personarum utentium, scilicet & loci, ubi sita sunt feuda. Et novissime, quia valet testator disponere in agnatum, licet non proximiorum, in investitura tamen comprehensum.

Pro

Pro Dom. Augustino Spinola contra
Dominum Ascanium Spinola lu-
per investitura feudorum Castella-
rii, & Pompejani in ditione, &
Ducatu Mediolanensi.

CONTROVERSIA XXXI.

I Nvestituram petitam per D. Augustinum Spino-
nolam fratrem Patrualem virum, & hæredem insti-
tutum a Dom. Cecilia Spinola filia qu. Lazari, de
feudis Castellarii, & Pompejani, non obstante op-
positione Dom. Ascanii Spinolæ communis Cecilie
testatricis, & Augustini, hæredis instituti conjugum
patru ab inclita, & Serenissima Republica Genuensi
concedendam ex iuribus rigore, & æqualitate ex
subscriptis patebit. Quamvis enim in feudis nulla
valeat ordinatio, vel dispositio defuncti, ex generali
regula *cap. 1. de success. feudi*, & *Const. Regni hac
editali*, quam procedere etiam in feudis hæreditariis
cujusmodi esse feuda, de quibus agimus, mox proba-
bitur, tradunt *Camer. in c. Imper. lit. E. vers. observa
quaso*, & *lit. S. car. 24. Loffred. in parafr. in cap. 1. §.
ubi verd, an agnat. & cons. 1. n. 147. Pistor. l. 2. qq. feu.
par. 1. q. 4. n. 7. & n. 7. Rosentabl. cap. 7. conclus. 2. n. 2.
ubi add. lit. F.*

Tamen id procedit, quando in promptu agnatus
demonstrat liquidò nullitatem testamenti, quod ipse
sit proximor, & quod institutus respectu sui sit ex-
traneus, alioquin si jus agnati contradictoris non
sit omnino clarè, & evidenter liquidum, vel replica-
tio instituti reddit jus agnati venientis contra testa-
mentum dubitabile, tunc sicut non debet impediri
immissio ita fortius concedi debet conservatio pos-
sessionis, jam legitimè adeptæ, quia præsumitur pro
testamento in summariissimo iudicio ex remedio, *l.
fin.* quod non minus edeptam confirmare, quam no-
vam concedere, adipisci possessionem constat, ut in-
frà, *Azo. in d. l. fin. n. 8. Bald. in fin. Decius cons. 424.
num. 14.* de quo ex dictis per omnes post *Isern. in
vulg. §. inter filiam*, *si de feudo defunct. mil. conten-
sit*, &c. nunquam fuisse dubitatum testatur in spe-
cie *Dom. Consil. de G. org. alleg. 21. n. 2. & 3.* & verè,
& propriè in præsentī casu à fortiori procedit dispo-
sicio *d. cap. 1. §. inter filiam*, ubi licet filia de jure com-
munī non admittatur ad feudum, quia tamen du-
bium erat, an esset feudum, vel allodium, & dato
quod fuisset feudum, poterat esse fœmineum, vel al-
terius qualitatis, in quo utique fœminæ succedere
potuissent, nec agnati habebant probationes in
promptu, hac de causa fuit dictum, quod immittatur
filia fœmina, ex quo tex. ob id rectè colligitur, quod
ubicunque jus agnati contradicentis est dubium,
vel requirit altiore indagine, filia immitti de-
bet etiam ab intestato, & sic longè fortius agnatus,
qui habet testamentum, ut primum probat *Gloss. in
cap. 1. de controv. inter mascu. & fœmin.* ubi *Alvar.
num. 1. Betvis. vers. vel dic tertid, Bald. & Laud. Ro-
land. cons. 2. num. 31. in 3. Ojasch. decis. 26. num. 13.
& 17.* ubi dicit receptam sententiam *Rosenthal. de
feud. c. 7. concl. 49. n. 1.* & secundum determinavit S.
Capud *Affl. dec. 119.* ubi cum essent feuda in Apru-
tio, & ob id dubium esset an in eis servaretur jus
Francorum, vel jus Longobardorum, hac de causa
fuit decisum, ut qui habebat testamentum, immitte-

retur, & quod hæc fuerit mens *Affl.* probatur te-
stimonio *Dec. cons. 588. in fin.* & quod ita demum
agnati sint legitimi contradictores, si probationes
haberent in promptu claras, & liquidas, quod effec-
feudum ejus naturæ, ad quod fœminæ venire non
possent *Zuccard. in resp. d. l. fin. n. 486. Campeg. inter
cons. Bruni, cons. 2. n. 9. Gozad. cons. 50. n. 26. Ojasch.
d. dec. 26. n. 3.* ubi latè *Roland. d. cons. 2. n. 38. in 3.* &
ante eos *Isern. in d. §. inter filiam*, ubi declarat, quod
potest poni filia in possessionem, vel per interdi-
ctum, quorum honorum, vel per remedium *d. l. fin.*
quo casu dicit ipse sufficere demonstrare testamen-
tum non cancellatum, & sic secundum intellectum
Isern. loquitur ille text. in testamento facto de feudo,
& quod filia potuit poni in possessionem per reme-
dium, *l. fin.* quod constat esse ex testamento, & quod,
etiā filia fateatur esse feudum, sed dicat esse fœmineū,
limmittenda sit in possessionem, lite pendente, tra-
dunt *Laud. & Alvar.*, ibi in fine, & facit solemne
cons. Roland. 1. in princ. in Marchionatu Montisfer-
rati, ubi declarat procedere tam ex testamento, quā
ab intestato, & tam in linea descendenti, quā trans-
versali, & etiam si non negetur feudum, sed dicatur
esse fœmineum, vel fœminas ex consuetudine habi-
litas faciunt tradita per *D. de Curt. in 1. par. §. 14.
incip. multoties, n. 31. & 32.* hinc fit, ut licet petenti
immissionem possit agnatus contradictor objicere
exceptionem, *dolo facis petere quod statim restitua-
turus es*, quam in his etiam summariissimis locum
sibi vindicare, probant relati per *Andr. Knichen*
infra citandi loco *num. 195.* tunc tamen in istis pos-
sessoris summariis deferri debet, quando undiq; cer-
tè absolutè, incontinenti, & concludenter liquet de
non jure petentis immissionem, sed si etiam modica
currit dubitatio, etiam in beneficium petentis im-
missionem, tunc non deferitur exceptioni, sed conce-
ditur immissio, sic decidit *J. C. in l. 3. §. causa, vers.
summam, ff. de Carbon. edic.* ibi, *si verd ambigua
causam, hoc est, vel modicum pro puero facientem, ut
non videatur evidenter filium non esse dabit ei Car-
bonianam bonorum possessionem*; constat ergo, quod
quovis modo contingerit dubitari de iuribus con-
tradictoris in beneficium immittentis, cessat contra-
dictio, & fit immissio, & *Gl.* ibi in *verbo absolutam*
exponit, *id est sine dubitatione*, & adducit dictam
reg. dolo facis, &c. & quando contradictor vult de
jure suo docere, non debet admitti, nisi in iudicio
ordinario, hærede scripto prius in possessionem po-
sito, nisi in promptu de jure suo doceat, docet *Bar.
in sua distinct. in d. l. fin. n. 22. Gloss. Bart. Salyc. Ja-
cob. & alii in l. 2. C. eod. tit.*

Si igitur D. Augustino esset concedenda immissio
vigore *l. fin.* quæ, & conservationem adeptæ posses-
sionis producit, ad latè tradita per *Menoch. de ad-
pisc. remed. 4. num. 348. q. 44.* multo fortius inve-
stitura confirmatoria concedenda erit à Serenissimo
Domino, siquidem constat, hujusmodi investitu-
ræ petitionem, non aliud sapere, nisi possessorium
adipiscendæ, vel confirmandæ possessionis, magis,
quam petitorium, quia non concludit ad declara-
tionem utilis dominii, nec in eo requiritur libellus
ad instar Carbonianæ bonorum possessionis, de
qua supra diximus, & proceditur summam, in
quibus summariis, vera est regula, quod ea, quæ re-
quirunt altiore indagine non impediunt proces-
sum, sed debent reservari in processu ordinario, ju-
ribus citatis ad hoc per *Bal. latioribus, eisdemq; ver-
bis verè aureis in c. Imp. §. in super, post n. 3. vers. aut
invi-*

ut in petitione ibi, sub illis modis, invisibilis, usque ad n.4. de prohibita feud. alienat. per Federicum, & idem Bald. in l.1. n.4. ff. de rer. divis. docuit, quod investitura veteris feudi non fit ad finem acquirendi, nec dominium, nec possessionem, nec aliud jus novum, sed in signum cujusdam census, devotionis, & recognitionis, quod debet præstari domino, & Præposit. in c.1. per quos fiat investit. tradit quod renovatio investituræ antiquæ non tribuit, jus novum in re, nec præstat possessionem, neque dominium, quod quod dicit esse impropiam investituram, & ibidem Alvar. Affl. & aliis, & Alvar. in c.1. quid sit investitura, quod latius explicat Reg. de Ponte conf. 62. à n.1. ad 13. Bolognes. conf. 5. n.41. & 74. Mastrill. dec. 14. Sicil. 44. n.4. & 10. & in puncto quod hæredi possidenti feuda, vigore testamenti sit omnino concedenda investituræ antiquæ confirmatio, sive revocatio, nam res videtur esse in circulo, & saltaballa, ut omnino dominus directus teneatur investire, juxta l. Claudius felix 16. ff. qui potior in pignor. docet. Iser. in d. §. in super, post n. 59. ibi, nam veterem investituram potior heres, qui possidet, ubi Episcopus Nicol. in addit. citat eundem Iser. in c.1. post n.2. vers. & intelligenda sunt, de cap. Corradi ubi latius Iser. exaravit concedendam esse investituram hæredi possidenti, citans c.1. per quos fiat investitura, & in c.1. quo tempore col.1. in fin. ubi confirmatur sibi iusta causa possessionis, & concord. citat idem Episcopus in d.c.1. de cap. Corrad. lit. L. vers. quando possidet. Idque locum sibi vindicare, etiam si existat agnatus contradictor, qui nisi probationem promptuariam afferat de jure suo, & res de qua agitur, obscuritatem, & dubietatem redoleat petitorii, & sic ordinarii processus via patere debet agnato, hærede interim in possessionem admisso, & confirmato per investituræ concessionem ex dec. præd. §. inter filiam, ita in individuo, Meib. ser. dec. Cam. Imp. 13. n. 54. & 58. Andreas Knichen Germ. in suo opere feud. de inter. d. quorum honorum adipiscend. cap. 6. num. 133. & n. 284. ad 289. ubi ita pluries in Camera Imperiali decisum vidisse plenissime testatur, ex quibus, cum tantum absit, ut D. Alcanius agnatus contradictor promptuariam probationem de jure suo concludentem afferre non possit adversus D. Augustinum pariter agnatum, & eundem gradum representantem ex vi statuti Januensis, cujus vigore fratrum filii succedunt cum patris in stirpem, ut lib. 5. de success. ab intest. c. 23. §. si cum dd. fratribus, & in §. in defectum prædictorum, quod procedere, tam in bonis allodialibus, quam feudalibus, non dubitatur, sed in promptu D. Augustinus agnatus in eodem gradu, & amplius hæres ex testamento, & iustus possessor, ut qui possessionem feudorum vacantem licite etiam propria auctoritate apprehendere potuit, Bald. in d. l. fin. vers. quartus est casus, & conf. 244. vol. 3. loquens in feudo, DD. omnes in cap. in presentia de probat. Reg. de Ponte conf. 21. & dec. 40. num. 37. ex adverso offert probare, & docere de jure tuo exclusivo D. Alcanii, ex antiquis, & modernis investituris, quæ rem faciant notoriam, & indubitatam, cap. 1. ubi Iser. n. 2. de investit. de re alien. fac. Pacian. conf. 20. num. 1. faciuntque rem notoriam, probationem probatam, & veritatem apparentem, paulominus, quam publica documenta, de quibus al. dicitur, noli me tangere, quia Cæsar. tum Gram. dec. 45. n. 9. ut latius post Bald. Præpos. Roland. Malvas. & alios tradit Andreas Knichen in d. l. c. 276. juncto n. 281. omnino sequitur, ut

non sit deneganda D. Augustino investitura, tanquam vero, & legitimo hæredi, & possessori, & iustum in promptu probare offerenti, quod possessorem dicitur mistum, cum admistam dicatur habere causam proprietatis ex discussione tituli, ut per Bald. in rub. de causa possess. & propriet. n. 6. & 13. statim enim atque, quod feudi possessor iusto titulo sibi de latum feudum asserit, vitiosa possessio censeari nequit, siquidem à titulo dependet possessionis iustitia 20 Sylvan. Harsman de Arim. Gabriel. Craves. & alii relati per Andr. Knichen d. inter. d. quorum honorum n. 135. & sic etiam si vera esset opinio Reg. de Ponte. d. conf. 62. n. 14. distinguens inter petitionem investituræ à directo domino, nullo existente contradicte, ut eo casu procedat doctrina Iser. & Bald. in d. §. in super, secus verò, cum se opponit tertius, assensens non petenti, sed sibi concedendam esse investituram, quo casu dicit ipse, formatur iudicium non inter fiscum, & vassallum sed inter fiscum, & omnes comparantes, ut liquidato vero successore in feudo, in illius personam investitura expeditur, quo casu dicit ipse, non erit iudicium summarium, sed ordinarium non ex propria natura iudicii investituræ, sed accedentis tertii oppositoris, in quo pernecessè præambulum erit cognoscere, an sit talis, ex And. Affl. Loffredo, & aliis quos citat n. 15. cum seq. quod faciendum esse ex discussione tituli, & investiturarum, idem affirmat num. 25.

Attamen adhuc D. Augustinus in promptu docens de iustitia tituli obtinere debet, cum in his 23 iudiciis oblatio probationis promptuaria sola sufficiat ad obtinendum, juxta l. fin. C. quorum honorum, & l. 2. C. de edit. div. Panorm. Bertr. Alba Beccius, Brunus, Ferret. Natta, Honded. Vivius, Bonifac. Rager Wsemb. c. Gorad. Alcias. & alii relati per Knichen d. loco n. 141. quamvis reus non habeat probationes in sacco paratas Conf. noster de Anna conf. 65. n. 19. & interim erit in sua possessione conservandus, quia præstat potius non restituere, quam possessionem 24 restitutam repetere, quis dolo facit contradictor petere, quod statim restitutus est, ut latè Knichen d. loco n. 191. & num. 198. juncto num. 200. Probat autem in promptu iustitiam tituli D. Augustinus multipliciter. Primò, dum asserit feudum hoc proculdubio censendum esse hæreditarium, non ex petito, quod quamvis sit necessarium præambulum ad causam victoriam, non tamen erit tanti faciendum, ut in hoc solo sit reponenda spes litis; victoria, ut parum cautè vir alioquin propè divinus Menoch. statuit in suo, in hac eademmet causa edito conf. pro D. Augustino, quod circumfertur impressum sub n. 812. siquidem certum est apud feudistas, & præsertim regnicolas assumptam, ut nulla sit dispositio 26 defuncti etiam in feudo hæreditario, quoad ipsum corpus feudi, ejusque alienationem, & dispositionem sine assensu, ut ex supra citatis DD. patet dicentibus dispos. in c. 1. de success. feudi locum habere etiam in feudo hæreditario, quibus addo Comer. in cap. Imper. car. 57. col. 1. lit. A. B. vers. nam nos tenet Reg. de Curte par. 1. c. 14. incip. multosies, n. 82. Et ob id conjugendum hoc motivum existimavimus cum aliis, nempe quod nedum sit hæreditarium propriè, sed impropium, scilicet effectum alienabile ad instar allodialium sine assensu, tùm ex subsequuta investitura, qua effectum est feudum francum, & liberum, quod suapte natura est alienabile sine assensu domini, tùm etiam si id deesset, ex actibus subsequentis, & consuetudine utendi, tam personæ.

sonarum, & sic vassallorum, à quibus fuit possessum quam locorum coadjucentium, sive convicinarum, quinimò generali etiam more vivendi in feudis illarum partium, ex quibus natura, & qualitas feudi dignoscitur. Et tandem ex potestate à jure tributa alienandi, vel disponendi in agnatum de comprehensis investitura.

Circa primum assumptum, quod sit hujusmodi feudum hereditarium, illud pariter multifariam probatur, & primò ex tenore primæ, & originalis investituræ Federici I. anni 1162. & non minus ex confirmationibus Federici II. de anno 1311. & Caroli IV. de anno 1369. quæ eò fortius operantur, ut quia in ipsis tenor primordialis investituræ est insertus, & sic ipsis mediis primam habemus. In prima etenim, licet Imperator concedere dicat hujusmodi feuda cuidam Anselmo per rectum feudum, attamen statim subdit in dispositivis, *concessitque dicto Anselmo sua utilitati, & suis hæredibus edificandi, & destruendi potestatem, & iterum in illis verbis, stante itaq; firmiter precipimus, &c.* & statim additur, *nisi solus dictus Anselmus, & sui hæredes*, et sic nedum concessionario, sed suis hæredibus prospexit expressè.

Confirmationes item Federici II. & Caroli IV. expressè loquuntur, *pro hæredibus, & successoribus legitimis*, ergo in dubio feuda sub istis verbis concessa, sunt hæreditaria, ut est text. pulcher in *l. familiaria, cum seq. ff. de religiof. & sumptibus fun. & l. jus sepulchri, C. eod. tit. Pernus in conf. 7. & 13. Frecc. lib. 3. in 3. form. D. Capyc. in invest. ver. hæreditarium feudum, car. 234. Loffred. conf. 1. ubi probat ex receptissima sententia, & autoritate rerum lepius judicatarum, mentionem hæredis pernecessè reddere feudum hæreditarium etiam si sit dubium pro legitimis hæredibus, in terminis *Bursat. conf. 2. post num. 36. lib. 1.**

28 Et sic posteriores investituræ, se se conformant cum prima, ex qua lex, seu pactum feudi, & natura ipsius feudi dignoscitur *Iser. in §. profectd, de l. Corradi, Brun. conf. 1. n. 85. Affl. dec. 195. n. 6. & dec. 265. n. 102. & 103. latè Reg. de Curt. c. 12. incip. tenor ergo, & n. 64.* cum extensionibus traditis per *Intrigl. par. 1. quest. 10. n. 54. cum seq. & aliis etiam infra citandis, & est basis radix, & fundamentum reliquarum, ut post Schrader. par. 5. n. 2. & 31. latiss. Rosenthal. cap. 6. qu. 69. n. 7.* licet enim omne feudum hædemitarium sit etiam ex pacto, vel feudum rectum,

29 quod idem importat, quod feudum ex pacto, ut post alios advertit *Dominus Reg. de Curte in 1. par. divers. c. 15. incipien. nunc de altera num. 136.* Tamen cum additur nomen *hæredibus* statim efficitur feudum ex pacto cum qualitate hæreditaria, quod

30 hæreditarium simpliciter ex novæ supervenientis qualitatis differentis additione, quæ in diversam facit transire speciem, appellamus, ut disertè explicat *Camer. in c. Imper. car. 96. col. 1. vers. quo vero ad secundum, Frecc. in 3. lib. in 3. formul. ex n. 22.* ubi pro reg. id statuit, nec ex septem, quas subiicit limitationibus, aliqua ad calum nostrum applicari potest, et in hoc dicit concurrere omnes, tam Civilistas quam Feudistas, omnibus ferè enumeratis, *D. de Curt. in d. 1. par. c. 14. incipien. multoties, n. 48.* ubi

31 n. 52. & 54. benè probat, quod apposita dictione *hæredibus*, semper dicitur feudum hæreditarium, non attentata illorum opin. qui vim faciebant in modo, quo dicitio *hæredibus* esset apposita in investitura, quando dicitio *hæredibus*, est addita, prout hic

in dispositivis, ubi in corpore ipsius dispositionis rectè investituræ tenorem consideranti patebit, non autem in executivis, quæ non alterant dispositionem, juxtà *Clem. 1. de præbend.* et sic sumus extrà terminos, *dec. 6. D. de Franck. post Arrium Pinel. Gabriel. et alios, quos sequitur D. de Curte d. c. 14. n. 58. et omnium optimè Osasch. dec. 164. n. 2. in fin. & 3. tamen contrarium post Curt. jun. latè firmaverit Frecc. de subfeu. lib. 3. in ter. formul. n. 24.* ut etiam si in executivis ponatur dicitio *hæredibus*, quamvis non alteretur dispositio, declaratur tamen ut concedens voluerit effici feudum hereditarium. Undè cum Imperator in dicta prima sua investitura in dispositivis seipsum declaraverit, et glossaverit nulla melior erit expetenda Glossa, quam ipsi-
32 met disponens, *D. Casanate conf. 15. n. 7. conf. 33. n. 52. et conf. 47. n. 63.* Quod bene senserunt successores Imperatores, dum de procerum, et sapientum consilio, ut præsumitur, juxtà *l. humanum, C. de ll. renovationes* juxtà formam primæ concedentes, expressè pro hæredibus, et successoribus sequentes investierunt. Et cum de anno 1386. in locum imperii prædicta feuda fuerunt Dominio Excellæ Reipublicæ Januensis pro certis partibus subjugata, id factum fuit cum verbis, et clausulis expressis, ut eorum natura, et forma non censeretur alterata ibi, *& natura forma, modo, usu, & consuetudine dictorum feudorum constitutis*, et iterum ibi, *secundum tamen modum formam, & consuetudinem antiquarum dictorum feudorum*, et paulò post ibi, *dederunt, & concesserunt, & dant, & concedunt prædicta feuda, pro partibus suprad. cum modis formis conditionibus & consuetudinibus antiquatis dict. feudorum.* Et sic semper inconcussè servavit inclita Respublica in omnibus subsequenter investituris, tam sub Regibus quam exactis Regibus, ex quibus omnibus confirmatur, et declaratur feudum hujusmodi hæreditarium, non autem ex pacto, nec contrarium quoad hoc asseruit Jacobus Maria Spinola in precibus pro obtinenda investitura porrectis Reipublicæ sub die 3. Decembris 1541. nec minus aliter sentiit ipsa Respublica in illius concessione.

Dum enim Jacobus Maria supplicans pro se, et fratre, duo asseruit. Primò feudum ex natura ipsius non transiri ad fœminas. Secundò de ipso disponi non posse per viam legati, nec alio modo. Quoad primum, verum dicere potuit, cum de jure communi feuda ad fœminas non pertineant, nec ex eo, quod feuda ad masculos pertineant, fœminis penitus exclusis, desinunt esse hæreditaria, cum recepta sit opinio ex adjectione dictionis *hæredibus* effici feudum hæreditarium, etiam si dicatur pro hæredibus masculis, et in Regno ex nostris Constitutionibus sunt dumtaxat habitate in defectum masculorum, ut infra probabimus. Quoad secundum vero, intelligendo, quod Jacobus Maria senserit de prædicto feudo non posse disponi, nec per viam legati, vel alio modo, etiam inter vocatos, comprehensos in investitura, in hoc palam erravit, et optimè advertit *Menoch. d. conf. 812. n. 12. & 13.* et ex infra dicendis patebit, dum probabimus, feudum hoc, nedum esse simpliciter hæreditarium, sed alienabile sine assensu, præsertim inter vocatos; in quo pro resolutione, ne, ultra considerata per *Menoch.* dicimus ex verbis tam supplicantis, quam Domini concedentis colligi noluisse mutare, nec in minimo quidem alterare formam antiquæ, et primordialis investituræ, et naturæ ipsæ ab initio erectionis, et generationis feudi

ut

modis, & formis, prout ipse D. Baptista, & antecessores sui, & à quibus jus, & causam habuit, tenebant, & possidebant, & in concessione in verbis dispositivis additur sub illis modis, & formis, prout ipse D. Baptista, & antecessores sui, & à quibus jus, & causam quomodolibet habuissent, antea tenebant, & possidebant, ex quibus cum petens, & concedens simul protestati sint, se ipsos nolle tenore primæ investituræ derogari, non video quo pacto hujusmodi investitura obesse possit, ut patet ex *Surd. conf. 105. n. 26.* & aliis infra citandis *lib. 1.* & si quomodo ex verbis derogatio facta esset, certum est de jure esse reducendam ad tenorem primæ investituræ, quidquid enim super appositum est, pro non appposito censeri debet, & id solum, quod in prima cautum reperitur servandum est, licet aliæ contrarium statuunt *Bald. Alex. Dec. Afflict. Damn. Paris.* & alii relati per *Regent. de Curte 1. par. §. tenor igitur in fin. n. 70. Jaf. Cappy. Frecc. Anno.* & alii innumeri, quorum autoritate, ita obtinuisse, & decisum fuisse pro Principe Bisiniani, tradit doctissime simul, & latissime insignis Feudista, & noster in præsentia causa collega *Bambaccar. in repet. cap. Titius, §. si minori, q. 6. car. 179. si de feudo defuncti.* & ita pluries decisum infinitos Feudistas citans, testatur *D. Reg. de Ponte*, qui exinde dicit, quod investituræ confirmatoræ, aut assensus subsequentes præsumuntur ex errore emanasse de potest. *Proreg. de divers. proviso. in §. de reform. investit. car. 516. Surd. dicto conf. 105. n. 26. lib. 1.*

Secundum vero assumptum, quod hujusmodi feudum, nedum fuerit hæreditarium ex sui ortu, & à principio erectionis, sive generationis, sed etiam alienabile, sine assensu directi Domini, saltem quando deesset antiquior probatio, id clarissime ostenditur ex investitura obtenta per Jacobum Mariam Spinolam sub die 23. Decembris 1566. ubi apparet, ipsum supplicasse Reipublicæ, ut dignaretur hujusmodi loca in feudum francum, liberum antiquum avitum & paternum sibi investire pro se, & suis hæreditibus masculis, & ipsis deficientibus, foeminis, & quod de gratia speciali, & plenitudine potestatis concedere posset, tam inter vivos, quam in ultima voluntate disponere de dicto feudo in uno, vel pluribus filiis, prout ipse elegerit, cum onere &c. & potestate illa obligandi uxoris in quo de voto Consultoris, qui retulit omnia petita; ultra concedi solita, esse in facultate Reipublicæ, totum fuit concessum.

Unde supposito in feudo hæreditario vassallum, cum consensu directi Domini posse totum facere, & sic nedum alienare, sed alterare, quinimò naturam etiam ipsius feudi per omnia mutare ad libitum, præsertim de certa scientia, & potestatis plenitudine, *Afflict. decis. 282. num. 7. Paris. conf. 6. n. 11. lib. 1.* non erit propterea ambigendum, ritè potuisse ex consensu vassalli, & directi Domini in prædicto feudo hæreditario novam qualitatem adungi; ut scilicet remanente feudo in sui natura hæreditario, de novo fuerit addita qualitas feudi franci.

Constat enim non ex eo, quod qualitas masculinitatis sit addita, maxime non per omnia foeminas excludendo, sed illas admittendo in defectum masculinorum, ex hoc desinere feudum esse hæreditarium; feudum enim manet hæreditarium, etiam si pro masculis concedatur, exclusis foeminis, in omnem casum juxta receptam sententiam, apud Faudistas. præsertim regnicolas optime feudorum materiam callentes *Afflict. in cap. 1. §. similiter de capit. qui cur. vend. cum aliis per D. de Curte in cap. multoties, n. 53*

Fab. de Anna conf. 114. n. 24. Ex eo autem quod sit feudum francum, secundum magis fortè com. sententiam, feudum alienari potest inter vivos, & in ultima voluntate, nullo alio directi Domini requisito assensu, ut hanc opin. firmarunt *Hostien. & Jo. Andr. in cap. fin. de reb. Eccles. non alien. Bald. in autb. nisi rogati, nu. 15. C. Trebell. in l. 1. col. 2. nu. 5. C. si à non compet. judice, idem in cap. inter dilectos, nu. 6. vers. alii dicunt de fide instr. Felyn. in cap. qua. in Ecclesiarum, col. 31. n. 72. vers. secundo limita, de Constis. Jacob. de Sancto Georgio in verb. & cum pacto, quod de ipso, num. 15. in fine. Jaf. in prælad. feud. nu. 118. & conf. 57. num. 2. vers. secundo principaliter moveor, in primo, Curtius in tract. feudorum par. 1. quæst. 8. n. 27. in vers. secundus notabilis effectus, & in vers. quartus, & ultimus effectus, ubi concludit, posse alienari, tam inter vivos, quam in ultima voluntate, *Alex. in pluribus conf. Berous Corn. Socin. jun. pariter in pluribus conf. & alii plures, quos congerit Bursat. conf. 2. n. 35. volum. 1.* ubi ex plurium testimonio dicit com. *Oldr. Curt. sen. Rayn. Alban. Brun. Zafius, Silvan. & alii congesti per eundem Bursat. conf. 4. nu. 1.* ubi *num. 2. & 3.* multorum autoritate probat, hujusmodi feudum francum æquiparari illi concessio pro se, & quibus dederit, de quo secundum communiore doctrinas disponitur in quascunque personas, in agnatorum præjudicium, & inter comm. opin. in feudo franco hanc adscripsit *Laurent. Cbirchov. com. opin. cent. 2. conclus. 38. Feder. Schewen. in cap. 1. n. 9. de success. feud. Schoneid. de feud. par. 7. c. 1. nu. 44. Menoch. late conf. 401. nu. 35. vol. 5.* & in pluries citato responso in hac eadem causa edito.*

Et ex nostris Regnicolis, hanc opin. firmat *Cappy. in investit. in verb. feudorum genero, vers. feudum francum, in vers. effectus Frecc. lib. de subfeud. in 3. formul. investit. ubi postquam examinavit decis. text. in c. 1. de success. feudi, limitat in 2. fallewisia in specie in feudo franco, post Jaf. & Jacob. quo citat *Thomas Marinus lib. 5. tit. 19. de feudo non hab. propr. natur. Jacob. de Francb. in tit. de bis qui feud. dare poss. n. 196. & ex Siculis Petrus de Gregor. de success. feudi par. 5. q. 6. ubi firmat, quod feudum dicitur francum à l. legis, idest pœna caducitatis, quæ alterat naturalem libertatem consensu, sine qua non diceretur francum, & quamvis non desint, qui *Aret. sequuti in conf. 14. n. 3. & 4.* contrarium affirmant, quorum ex nostris antesignanus est, *Camer. in c. Imper. car. 36. col. 4. vers. sic. proindeque dicamus, & cor. seq.* quem sequitur *Roland. conf. 2. n. 134. in princ. & alii quos refert, & sequitur Rosenthal. tom. 1. c. 7. concl. 1. n. 6. & 7. ubi in add. lit. K. & cap. 9. memb. 1. concl. 5. n. 2. ubi addit lit. B. Intrigl. centur. 1. q. 29. n. 63.* attamen, quod prima opin. affirmativa sit magis com. apparet ex cathologo DD. congestorum per eisdem, contrariam negativam tenentes, ut in specie apparet per relatos per *Regent. de Curte. in 1. par. divers. for. 6. 13. cum igitur, n. 36.* & quod sit etiam verior, colligitur ex doctissime traditis per *Oldrad. conf. 234.* de quo non minus fuit oblitus *Camer.* quam de *Curtio* is notaverit non vidisse *Aret.* dicit enim *Oldrad. d. conf. post num. 2. vers. etiam quidem,* hujus verbi francum vulgarem esse interpretationem ad quam recurri debet, ut intelligatur francum, idest liberum, quod cum sit indefinitè prolatum, intelligitur omni libertate liberum, & ab omni servitute liberatum & absolutum *l. si quis duos, ff. commun. præd. & proinde censeri debet liberum à pœna l. & pœnalis ill. ne in commissum cadat, ut ex Bald. & Alex. in terminis***

minis, probat *Cacber. dec. 27. n. 6. & Oldrad. ad litem*, sequitur *Bald. in cap. 1. col. fin. n. 17. de capit. qui cur. vendidit*, refert ex nostris *Reg. de Ponte dec. Col. lat. 3. n. 5.* ubi in specie opin. *Capyc. & Curtii* eos simpliciter referens; sequitur. Et admissa etiam *Camer. & negantium* opin. ex eodemmet *Camer.* colligitur declaratio, ut procedat, cum simpliciter conceditur in *feudum francum*, secus verò si largius verba investitura concepta essent, puta *do tibi per omnia francum* arg. eorum, quæ de viribus hujus dict. tradunt *DD. in l. 1. ff. de legatis 1.* unde cum in casu nostro non absolute sit concessum in feudum francum, sed addita sit dictio *liberum* ex vi istius geminationis, & majoris expressionis ceteri debet, ac si fuisset dictum, *per omnia francum*, ut in puncto, quod ex adjectione horum verborum *francum, & liberum*, cessent rationes *Aret.* in *d. conf. 14.* & sit verior opin. *Bald.* tradit *Decius in c. ceterum sub n. 8. vers. non tamen. de judic. quem late expendit, & re plenius examinata post Craves. conf. 631. n. 1.* firmat *Hippolit. Rimini. conf. 18. n. 19. in princ. & melius conf. 513. n. 46. cum seq. et n. 100. cum seq. usque ad 111. in 5.* ubi latissime opin. *Bald.* defendit resolvens omnia fundamenta *Aretini* et *Rolandi*, et quod verbum *liberè* importet, quod quis non teneatur requirere consensum alicujus, quia non esset libertas, si quis alium haberet requirere, post *Panormit.* et alios de commun. probat idem *Roland. consil. 42. n. 19. & 20. in princ.*

44 Secundò opin. *Aretin.* & *Camer.* declaratur, ut procedat, cum vassallus inter vivos alienans, aut in ultima voluntate disponens contemnit Dominum, quæ una est ex præcipuis rationibus, quibus *Aret.* iunior *d. conf. 14.* post *num. 3.* dum probat, hoc esse contra formam novæ fidelitatis, in qua vassallus jurat nihil attentare, ex quo Dominus amittat aliquem honorem, sed vassallus alienando feudum, videtur facere contra honorem Domini, quia videtur eum contemnere *cap. 1. §. si vassallus, quæ fuit prima causa benef. amitt.* secus verò, cum omninò cessat contemptus Domini, ut in casu præsentis, ubi prudens, et fidelis Cecilia testatrix, nedum reservavit assensum directi Domini, sed in testamento enixè humilibus precibus *Sereniss. Rempublicam*, et *Senatum* rogavit, ut dignaretur confirmare hanc in fratrem, et conjugem dispositionem, eumque investire, et sic omninò dispositio debet ceteri valida in feudo franco, cessante contemptu, ut in puncto distinguendo dissidentes opin. conciliat *Mozzius de feudis de divis. feudor. n. 69. vers. & primas effectus*, et ita expressè advertit de com. *DD.* mente in hoc articulo *Curjat. d. conf. 4. num. 1. in secundo*, tametsi etiam unius *D.* opinio distinguens in re controversa, sit recipienda, vulg. juribus, et maximè cum in

45 præsentis casu nedum cesset contemptus honoris Domini, sed cesset etiam damnum, quod consideravit *Aret.* d. loco in alienatione facta in extraneum potentiorum, cum hic in agnatum masculinum de comprehensis in investitura facta sit dispositio, nedum æquè idoneum, sed magis idoneum, et de eodem sanguine, qui potissime in feudis consideratur.

Tertiò non esset ponere os in cælum, attentare in præsentis casu ex tenore originalis investituræ anni 1162. esse translatum omne dominium nedum scilicet utile, sed directum per illa verba: *Concedimus*

46 *etiam eidem Anselmo totum illud honoris regale, quod nobis pertinet, vel quod habere debemus in unoquoque prædicti castrorum, &c.* unde cum honor domini præ-

cipuè consistat in jure superioritatis, & directi domini, ex quo vassallus alienando facit contra honorè domini, in quo se fundat *Aret.* in *d. conf. 14. n. 3. vers. præterea, & vers. præjudicat*, ex hoc consequitur, ut cum totum istud honoris regalium per verba universalis sit translatum in concessionariis, quod ex hoc,

48 vel erit translatum directum ipsum dominium, quod pactum non esse contra substantiam feudi, sed solum fidelitatis remissio, tenuerunt *Bal. Dec. Jas. Curt. j. m. Capyc. Paris. Thom. Morin. Franc. de Amic. Instrig. Schrad. & alii per D. de Carro in d. 1. par. §. 12. incip. tenor ergo, num. 24. & 25.* licet ipse fortè minus benè contrarium teneat, vel saltem per hanc clausulam

49 censetur concessa licentia alienandi, & remissa requisitio petitionis assensus, quæ sub honore domini continetur, quod fieri posse ex infra dicendis patebit. Ex hoc ferè in puncto sentit. *Rimini. j. m. d. conf. 513. num. 28. & 29.* ubi ex quo investiti fuerunt constituti in locum, jus, & statum Domini directi, probat concessam esse ex hoc potestatem alienandi, nullo requisito assensu, & n. 29. dicit non ob stare clausulam, *salvo semper jure fidelitatis*, quia debet intelligi, rebus, sic stantibus, quamdiù non alienarent, n. 38. & 43. ubi ad hoc ponderat dictionem *per omnia*, cui æquipollet dictio, *totum illud, & confirmat author. Angel. Natta, Loffred. & aliorum, nec*

50 inconvenient, ut *honor* accipiat pro ipsis bonis immobilibus, & rerum dominio, juxta illud *Ovid. das census honores*, quod honorificum sit habere bona, ut late per *Andr. Knichen de servit. origin. cap. 1. n. 29.* & licet plenum dominium transeat in suscipientem, remanet tamen penes Principem concedentem suprema superioritas, respectu alti domini, & protectionis, ut ex *Oldr.* probat *Pereg. conf. 16. n. 9. lib. 1. Knichen. d. loco n. 27.* Redditum etiam, & secundò principaliter fuit hujusmodi feudum alienabile ex duplici consuetudine, etsi omnia prædicta cessarent, personarum, scilicet, utentium, & loci ubi fi-

52 ta sunt feuda: consuetudo enim, sicut in omnibus rebus, ita in feudis, ut quæ a consuetudine sunt introducta, & ex consuetudine, & moribus vivant, spectanda est *Alb. Bal. Alex. Jacob. & alii relati à Menoc. conf. 32. num. 64. in princ. & præsertim in alienatione*, consuetudo in feudis est attendenda, *Jo: Fabr. Bald. & alii per Dec. conf. 207. num. 4. Oldr. Guid. Papa, Paris. & alii relati per Hippoly. Rimini. conf. 63. num. 27.* & ab illa dependet catholica feudorum nomothesia, *Flam. de rub. conf. 38. num. 140.* & ob id ipsi debetur reverentia, tanquam matri *Bald. conf. 318. in fin. lib. 2.* & comparatur Regiæ authoritati *Alb. Brun. conf. 135. vers. ita quod liceat, lib. 2. Bal. Dec. Jo: Galle. Ceph. Guerin. Pison. Dec. Crav. Hond. & alii per Knichen in comment. de Saxon. non prov. jur. cap. 3. n. 336. & de vestit. paction. par. 3. cap. 4. n. 11. & 12.* obervantia enim per actus sublequutos,

53 ambiguae voluntatis conventionis, & investiturarum fidelissima, & falli nescia interpret, declaravit mentem concedentis, & acquirentis à principio, *l. sed Julianus 7. §. proinde, ff. ad Maced. & præsertim in concessionibus feudalibus, Crav. Surd. Menoch. Raud. Moros. & alii relati per Knichen. de vestit. paction. par. 1. cap. 1. n. 209.* & generaliter de efficacia, & maxima vi consuetudinis idem *Knichen de Saxon. non prov. jur. cap. 3. n. 50. & 51.*

54 Unde, sicut si in privilegio, sive investitura concedatur ex pacto facultas alienandi, poterit feudum, sine ulla alterius assensus requisitione alienari, nisi illico adjungatur clausula, *nostro tamen assensu*

re serva-

reservato, ut docuit de comm. *Cam. in l. Imp. car. 45. col. 2. in princ.* ita consuetudine induci potest, ut fey
 55 da sine assensu directi domini alienari valeant ad
 gl. in c. 1., §. *porro qualis olim feud. alien. poter.* quia
 quod potest fieri pacto, potest, & consuetudine, ut
 in puncto bene probat *Roland. à Valle conf. 2. n. 20.*
 & *seq. in primo*, & principale dictum docent *Rayn.*
in c. Imper. §. habito, n. 24. Alexand. Roder. Curt.
jun. Clarus, Socin. jun. Alciat. Riminal. sen. & alii
 congesti per *Bursat.* qui de communiori DD. senten-
 tia attestatur *conf. 127. n. 59. lib. 3. Bald. & alii citati*
per Dec. conf. 207. n. 4. citans tex. in cap. 3. §. libella-
ria, de pace constant. Roland. conf. 42. num. 21. in
princ. Cuman. Corn. Guid. Papa. Curt. jun. Paris. &
 alii quos citat, *Becius conf. 88. num. 28. & seq. in*
prin. lib. 1. Natta conf. 322. num. 3. & infiniti con-
 geruntur per *Rosentb. de feud. tom. 1. cap. 9. memb. 1.*
conclus. 58. in addit. 1. lit. A. & seq. ubi in princi-
 pio d. *conclus. num. 5. & 6.* probat ex legibus prohi-
 56 gatis futuras consuetudines, præsertim ex nova
 causa inductas.

Et ex nostris regnicolis, idem probat *Aff. in cap.*
Imper. §. illud, n. 6. Capyc. in investit. verb. feudorum
diviso in prima sublimit. sexta limit. Frecc. lib. 3.
 57 *in 3. formula, in 5. limit. post n. 13. latius idem Frecc.*
lib. 2. in 27. limit. ad Const. divæ memoriæ, num. 79.
car. 167.

Ad inducendam autem hanc consuetudinem,
 58 tempus decem, aut viginti annorum sufficere, cum
 ex magis probata sententia hoc temporis satis fit, ut
 consuetudo contra l. inducatur, expressis aliorum
 sententiis affirmat *Rosentb. d. conclus. 58. n. 9.* ubi
 infinitos refert *lit. E.* Undè cum in præsentī casu ex
 nota facti clarissimè liqueat, plures intercessisse actus
 quibus hæc feuda, tam inter vivos, quàm in ultima
 voluntate sunt alienata sine assensu, cum decur-
 su, nedum 10. aut 20. annorum, sed longissimi tem-
 poris, annorum circiter centum, & ratæ fuerunt ha-
 bitæ dispositiones, tamen assensus non interven-
 rit, res clara redditur, quinimò sufficere spatium de-
 cem annorum in consuetudine interpretativa, post
 59 *Alex. Corn. & alios probat Mascar. de probat. con-*
clus. 424. n. 24. & 26. Peregr. de fideicom. art. 52.
n. 143. in fi. Menoch. in specie in consuet. declarativa,
de arbit. lib. 2. cent. 1. casu 83. n. 10. Et quod consue-
 60 tudo non solum sit interpretativa legum, sed pri-
 vilegiorum, & scripturarum, quæ ex decennii la-
 psu declerantur, latè *Molina lib. 2. c. 6. n. 58.* loquens
 in dubia majoratus erectione ex not. in *cap. cum di-*
lectus, de consuet. citans inter alios singulare conf.
Castreus. 347. n. 14. in prima, & Reg. de Ponte lo-
 quens in consuetudine interpretativa feudi franci,
 quod etiam ubi requiritur præscriptio centenaria
 61 sufficiat tamen consuetudo interpretativa decem,
 annorum in *conf. 30. in fin. n. 49. & 50. & optimè idè*
de Ponte dec. 37. n. 4. & 5. ubi post *Butr. in c. fin. de*
consuet. dicit quod non sit necessaria consuetudo
 præscripta, sed sufficiat constare de pluribus actibus
 in facto, & sic pluries observatum, & ex unico actu
 62 desumi certam, & indubitam de qualitate rei in
 feudum concessæ, interpretationem, & quod unicus
 ille actus postea subsequētibz, formam, & obser-
 vantiam perpetuo suggerat *Wsembec. conf. 75. n. 21.*
 63 sed neque requiri in observantia interpretativa
 aliquem temporis lapsum, sed aliquo tempore ita
 observatum fuisse idem esse, ac si nominatim in in-
 vestitura feudi id conventum fuisset *Schrader, de*

success. feu. p. 10. sect. 11. n. 58. & 60. to. 1. Castr. Aret.
Socin. Dec. Riminal. jun. Botta Cravett. Rand. citati per
Knichen. de vestit. pactio. p. 1. c. 1. n. 217. & 219. &
c. 3. n. 141. cum seq. & quod per instrumenta aliena,
 tionum probetur consuetudo alienandi latè *Cepbul-*
 ex mente *Badl. Alex. Ruin.* & aliorum quos citat
conf. 307. n. 43. & conf. 362. n. 21. unde non est opus
 64 ingredi disputationem, utrum sufficiat feudum se-
 mel fuisse licitè alienatum ad hoc, ut semper sit effe-
 ctum alienabile ex *dec. tex. in l. pater filium, §. quindec-*
im ff. de legat. 3. in quo licet permultis placuerit de-
 cisio d. §. *quindecim* procedere dumtaxat in prohi-
 bitione facta in personas non in rem, cuiusmodi esse
 realem, non personalem prohibitionem alienationis
 feudorum dixerunt DD. congesti à *Rosentb. tom. 1.*
 65 *c. 9. memb. 1. conclus. 59. in princ. n. 3. & 4. cum seq.*
 ubi latè hanc opin. defendit, cuius contrarium, ut
 66 feudum etiam semel legitimè alienatum duret per-
 petuè alienabile, ut verius, & ut forte receptius ad
 instar rerum Ecclesiæ, in quibus idem contingit, ta-
 meti prohibito sit quoque realis, probat post *Pa-*
normit. Signor. Alex. Socin. Jaf. Rip. Paris. Roland.
Natta, in pluribus consil. Pbanucc. Cavalc. M. noch.
 & alios latissimè *Sard. conf. 105. ex num. 12. cum seq.*
lib. 1. ubi inter alios refert *Zafium de feud. par. ult.*
n. 15. vers. secundò inferò. dicentē, quod ubi feudum
 fuit licitè alienatum, possessor illud retinet, tanquam
 allodium, & de eo potest, uti de re allodiali dispo-
 nere latissimè *Intrigl. qu. 39. num. 107. Flum. de rubeis*
conf. 20. n. 73. Cavalc. de brachio regio, par. 1. n. 253.
 quod pluribus exemplis exornat *Knichen. de vestit.*
pactio. par. 1. cap. 1. num. 215. ubi inter alios citat,
Loffred. conf. 11. num. 35. in fin. & 36. Scrad. p. 7.
cap. 2. num. 30. quæ licet apud Regnicolas essent
 satis dubia, attamen in præsentī casu, cum adint
 plures actus alienationum cum decursu longi tem-
 poris, omnis planè cessat difficultas. Accedat ne-
 67 dum vassallorum, sive utilium dominorum consue-
 tudo, sed etiam convicinarum Provinciarum, & lo-
 corum Lombardiæ, & adjacentium locorum, quini-
 mò generalis, ubique locorum consuetudo alienandi
 feuda, tam inter vivos, quam in ultima voluntate,
 de qua latè agit *Surd. antiquorum, & recentiorum*
 testimonio in *d. conf. 105. n. 15.* ubi in fine probat,
 non esse inconveniēns, quod consuetudo convicino-
 rum attendatur, cui adeò standum est, ut illa præse-
 ratur consuetudine loci, ubi Dominus residet
Andr. Knichen. de vest. pactio. p. 2. c. 4. n. 107. cum seq.
 vel consuetudine loci, ubi fuit facta investitura
Reg. de Curte 1. p. c. 12. incip. tenor ergo, n. 62. ubi
 n. 67. post *Ifern.* & infinitos DD. docet, consuetudi-
 nem regionis esse in primis servandam, & consuetu-
 68 dinibus feudalibus derogare, ubi infert ad decisio-
 nem famigeratæ controversiæ super statu Bari, &
 Rossani olim decisæ in Camera Imperiali inter In-
 victissimum Philippum II. immort. & Sereñiss. Re-
 gem Poloniæ.

Undè non obstat, quod aliquando in alienatione
 horum feudorum fuerit adhibitus assensus, tùm, quia
 cum quid diversimodè fuerit observatum, attendi
 debet quod frequentius evenit, vel quod ultimò ob-
 servatum fuit, ut primùm ex *Dec. Cravett. Riminal.*
jun. Menoch. Honded. & secundum ex l. Melo 14. §. sed
si alimenta, & l. Sejo, §. 1. ff. de aliment. & cibis. legat.
 69 & *Frecc.* probat *Andr. Knichen. de jure Saxon. c. 3.*
n. 337. de Ponte d. decis. 37. tùm quia consuetudo in-
 terpretativa consistit in actibus factis contra juris
 dispositionem, & in præjudicium directi domini,
 qui si

qui si toties sciens, & scire debens, non contra-
70 dixit, jus suum amisit *Ifern*, in *c. Imperialem*, n. 11,
Feudisla in *cap. 1. quæ sit prima causa benef. amitt.*
& in *c. 1. quo tempore miles*, & ex *Dec. Grato Ruin.*
Rimin. junior. conf. 355, n. 13. *lib. 4. & conf. 43*, n. 81,
Fundata autem hac consuetudine, petito assensus
71 non necessarii, non debet attendi, ut in assensu cō-
cesso in alienatione allodii, dixit *Andr.* nihil opera-
ri, ac si dixisset, *arma Virumque cavo*, in *cap. 1. §. sed*
nec alia justior, post *num. 38*, *quæ sit prima causa be-*
nef. amitt. & in alienatione feudi, ubi non est neces-
sarius, tradit *Camer.* in *c. Imper. car. 18. col. 4. lit. S.*

Ultimò etiam si ex nullo prædictorum capitum
substineri posset dispositio Domine Cecilie, prout
ex quolibet ipsorum validissima erit judicanda, at-
tamen potuit ipsa disponere de feudo in agnatum,
unum ex comprehensis in investitura, tametsi non
72 esset proximior, sed ulterior, rationibus de quibus
per *Curium de feudis 4. parte q. 30. num. 132. vers.*
quid ergo concludendum, & *conf. 1. n. 13. lib. 1. Paris.*
conf. 2. n. 32. & 45. in primo; ubi dicit, posse etiam
erga remotiorem agnatum disponi, nec proximior
potest revocare, ex regnicolis *Capyc.* in loco citato
per *Camer. car. 23. à terg. col. 1. & 2. Loffred. conf. 14.*
n. 45. & exteris *Hart. Pistor. lib. 2. q. 1. num. 61. Surd.*
d. conf. 105. n. 23. Masstrill. dec. 55. num. 26. Ofschb.
dec. 61. num. 6. qui omnes concludunt posse de feu-
dis disponi in agnatum ulterioris gradus, dummo-
do expressè investitura non sit facta secundum jus
Francorum, *Alex. conf. 28. lib. 5. nra. 19. Natta*
conf. 59. num. 23. Rimin. jun. conf. 9. num. 9. in primo,
ex quo fortè in Regno, in quo constat servari jus
Francorum, secundum *Capyc.* in *cap. Imperialem*
in *fine*, *Annam alleg. 4. n. 23. Reg. de Ponte conf. 3.*
num. 39. & 48. Reg. de Curie 2. p. feud. c. 4. n. 78. &
n. 82. hæc opin. redditur dubia ex particulari Re-
gni more, Ex quibus cum undique pateat justitia
Domini Augustini, etiam in petitorio, nihil est,
quod impedire possit, quin ipse hæres, & justus
possessor ex notorio jure investiri debeat, salvo cu-
juslibet rectius sentientis iudicio, &c.

D E C I S I O Senatus Genuensis.

Ubi verò, tum Augustinus, tum Ascanius Spinola,
& Cornelius Ascani filius, nobiles Ligures, qui
tunc Neapoli debebant, varias easque summas, con-
sultationibus habendis, formandisq; de hac Contro-
versia scriptis, adhibuerint diligentias, scripserintq;
non modo luculenter, verùm etiam doctissime Ad-
vocatorum peritissimi, qui feudalem materiam, cu-
jus tractatus est in hac Civitate frequentissimus,
optimè callebant; cumq; diversa scripta Januam
missa, allegationesq; traditæ essent, Senatus duobus
juris peritorij electis scilic. Petro Jacobo Capriata,
& Jacobo Tiscornio, qui causa perfectè cognita,
allegationibusque benè perpensis, eam in Senatu re-
ferrent, hisq; demum adimpletis, factaque relatione,
& voto prolato his verbis; *Eidem Augustino heredi*
& successori ex testamento d. Cecilia investituram
faciendam de dictis feudis Castellarii, & Pompe-
jani, cum juribus, & pertinentiis suis, juxta, &
prout dicta qu. Cecilia fuerat invest. sa, salvo tamen
jure directi dominii Serenissima Reipublicæ Genu-
væ, citraque præjudicium jurium cujuscunq; tertii
sub die 9. Junii 1617. Senatus inquam ipse rem
Augustino adjudicavit juxta tenorem dicti Voti,

ut ex actu rogato per Joan. Augustinum Gritam
Cancellarium, & secretarium d. Reipublicæ, & exin-
de fuit investitura concessa d. Augustino sub die 14.
eiusdem mensis Junii, prout ex copia sententiæ mi-
hi transmissa, opera Domini Alexandri de Afflicto
mei in dicto negotio collegæ, advocati non minus
doctrina, quàm natalibus, & morum candore insi-
gnis, Qui profectò Ascanius expertus, infirmiora
sibi esse jura de prætenis, revisioni renunciavit,
hancque controversiam iussit filios suos haud exci-
tare, neque iudicium prosequi in futurum, res qui-
dem tali tantoq; viro digna, cui Cornelius filius,
neque, & morum probitate neque religione, aut li-
beralitate absimilis est, vir me herclè ornatissimus,
omnibus in hac Civitate notus, atque existimatio-
ne apud omnes maxima.

S U M M A R I U M,

- 1 **D**atio insolutum idem habet vobis, ac vera solu-
tio, & per eam pignora, fideiussuresque libe-
rantur, licet aliter nonnulli DD. sentiant, n. 3.
limitatur tamen, si detur species pro specie, &
genus pro genere, vel favore dotis, & quando
debitor non est solvendum.
- 4 Actio realis creditori recipienti bona insolutum,
iis evictis competit, etiam super bonis omnibus de-
bitoris possessis, etiam per tertios possessores, se-
cundum aliquos, & n. 5. 6.
- 7 Actio primeva non extinguitur per dationem in-
solutam per creditorem receptam cum hoc, quod
res data insolutam creditoris perfectè fieret, aliter
noluit ab hypotheca discedere.
- 8 Cautela lelegantè 24. v. finita, ff. de pignor. act.
adhibenda etiam in adjudicationibus.
- 9 Nomen debitoris verum non exigibile præstari de-
bet, nisi aliud fuerit conventum, n. 10.
- 11 Novatio non fit etiam servatis solemnitatibus re-
quisitis, factò reservatione priorum jurium in da-
tione insolutum nominis debitoris, & n. 14. 18.
& 19.
- 12 Nomen debitoris insolutum si exigi ex inopia non
possit, solutum non videtur si fuerint reservata
priora jura.
- 13 Textus in l. fin. C. de novat. an habeat locum in dele-
gatione.
- 15 Conditio tacita, quæ resultat ex reservatione prio-
rum jurium in datione insolutum, novationem
impedit.
- 16 Incompatibilitas contractuum nempe per dationem
insolutum nominis, debitum extinguunt, & reservari
pristina jura in casu evictionis cessat, & non indu-
citur novatio, secus ex reservatione omnium ju-
rium, & in omni casu ratione contrarietatis, &
n. 17.
- 20 L. si nomen, ff. de hered. vel act. vendit. temperatur,
in recipiente insolutum nomen debitoris, non sol-
vendo ignoranter, & n. 22. neque est necessaria re-
stitutio ex clausula generali, n. 21.
- 23 Recipiens nomen debitoris inexigibile, ut excusetur
debet allegare ipsam ignorantiam causam, sed ex
æquitate per replicationem ei succurritur, & n. 24.
- 25 Ignorantia in factò proprio præsumitur ad damnum
vitandum, etiam in soluti repetitione, & toleratur
etiam in factò proprio obscuro, & n. 29. & 62. ma-
ximè si assertioni huiusmodi quis crediderit, n. 63.
- 26 Majori subvenitur, nedum in damno vitando, sed
etiam in lucro jam quaesito amittendo, & fortius
cessionario nominis acciti tempore cessionis.
- 27 Cessionario recipienti insolutum nomen debitoris suc-
curritur.

- currendum non autem debitori, etiam si ignoranter bona fide dederit, & de ratione, n. seq.*
- 30 Patrimonii sui vires scire difficile reputatur, & difficilius alieni.
- 31 Idoneus nemo praesumitur, nisi quoad mores, & animi dotes, secus quoad extrinseca, ut scientiam, & facultates.
- 32 Dives quilibet praesumitur in dies effectus sua industria, & labore, & quod sit solvendo, n. 33. 39. & melius, n. 40.
- 34 Paupertas, & divitiarum vix perseverare praesumuntur, quarum augmentum, & diminutio de facili obvenit, & ideo alias dives non praesumitur bodio de necessitate talis, & n. 35.
- 36 Divitiarum, & paupertas optimè probantur per solemnem honorum excussionem, & an etiam arbitrio iudicis standum sit, n. 37.
- 38 Divitiarum acquiruntur, et amittuntur fortuna impetu.
- 41 Ignorantia non excusat in facto alieno, ubi quis investigare tenetur, vel in eo, quod publicè notum est, & num. 42. & per absentiam à loco probatur, n. 43. 45. & 47.
- 44 Advena non solvens gabellam excusatur à commisso propter ignorantiam, imò etiam, & civis novitius, quia quoad hoc equiparantur.
- 46 Civis antiquus praesumitur habere plenam notitiam concivium.
- 48 Absens dicitur, qui est in Civitate ad hoc, ut sciat, quae fiunt rari.
- 49 Vicinus, vel concivis praesumitur scire vicinum, vel convicem esse divitem, vel pauperem, & alia.
- 50 Emptori ignoranti nomen non esse idoneam succurrendam, etiam si venditor quoque ignoret, & fortitè si sciat.
- 51 Venditor non exprimens, quod scit, vel scire debet, emptorem decipere dicitur, etiam si dixerit nolle teneri ratione cujusvis oneris, vel protestetur se vendere jus, quod habet, vel etiam si dixerit, se nolle teneri de tali vitio, adhuc tenetur de dolo, qui praeponderatur culpa emptoris in non investigando, & n. 52. 55. 58. & 69.
- 53 Venditor sciens per verba clara, & non obscura, emptorem, de qualitatibus, & oneribus rei venditae monere debet.
- 54 Emptori succurritur in odium venditoris scientis, & tacentis aliquod, quod si esset expressum, non fuisset emptor verisimiliter contracturus, & n. 56. & 58.
- 59 Donatio non praesumitur, sed potius error etiam juris, & ignorantia, imò fatuitas, vel stultitia etiam in facto proprio, ac etiam si actus invalidus alioquin redderetur, & n. 60.
- 61 Nomen debitoris cessum, & repertum non solvendo, facta excussione, habetur, ac si cedenti nil debuisset.
- 64 Haeres excusatur, si testator diligentius conditionem nominum cessorum non perscrutatus sit, quod procedit, tam quoad legatarios, quam quoad creditores.
- 65 L. si nomen, ff. de hæred. vel act. vendit. non procedit, ubi cedens, vel vendens nomen debitoris, fuerit in dolo, & quando dicatur esse in dolo, n. 66. & an dolo ille reddat cessionem ipso jure nullam, vel pariat tantummodo actionem de dolo, n. 80.
- 67 Venditor nominis, etiam adjectis verbis, tale quale fuerit, licet excusetur circa qualitates, & accidentia, an scilicet solvendo sit vel ne, non tamen quoad substantiam, cum teneatur praestare, quod nomina sint vera.
- 70 Dolus sufficit constare in parte aliqua contractus.
- 71 Venditor nominis, asserendo aliquod, quod non est, verè, & proprie, emptorem decepisse dicitur.
- 72 L. si nomen, ff. de hæred. vel act. vend. procedit, quando nomen post cessionem, seu insolutum dationem est effectum non solvendo negligentia cessionarii, secus si ante, & n. 73.
- 74 Cedens tenetur, nominum debitorum, & bonorum cessorum instrumenta cessionario ostendere.
- 75 Pauper in presenti, sic etiam in präteritum fuisse praesumetur, licet in divitiis non sic facile de presenti praesumatur in präteritum.
- 76 Actio primæva funditus extinguitur in casu evictionis, data in solutum specie pro pecunia, fallit in causa dotis.
- 77 L. si nomen, ff. de hæred. vel act. vendit. fallit in dote ut viro, & uxori succurratur, etiam si culposa ignorantia eis imputari possit, n. 78. & quid si fuerint scientes, n. 79.
- 80 Dolus cedentis nomen debitoris, non reddit cessionem ipso jure nullam, sed parit solum actionem de dolo secus in debitore ex causa dotis.
- 81 Dotis insolutum pluribus corporibus pro debito dotis, & interesse, meliora in causam duriores, & sic pro interesse data praesumuntur.
- 82 Privilegium dotis, ut nominis dati insolutum periculum ad cedentem spectet, ad ipsius interesse extenditur, & n. 83. 84.
- 85 Dos, & doherium quoad privilegia equiparantur.
- 86 Maritus pro dote non agit de evictione, ut cum dote est data inestimata agit saltim, ut sibi damnum refarciasur.
- 87 Maritus in dote habet titulum onerosum, uxor vero lucratiuum, & ob id magis privilegiatus est vir, quam uxor.
- 88 Privilegium concessum sorti, comprehendit, & ipsius interesse, & alimenta occasione dotis debita, quid quoad hypothecam concessam à jure super bonis fideicommissis subjectis, n. 89.

A R G U M E N T U M.

Nomen debitoris cedens, vel vendens, quando verum, & exigibile praestare cogatur. Datio insolutum quando effectum veræ solutionis producat, & priora jura extinguat. Novationem impediri ex jurium reservatione. Divitiarum potius, an paupertas in nomine cesso. Ignorantia, an scientia in cedente nomen, quando praesumantur, dolus in venditore non certiorante emptorem praeponderat desidia emptoris non investigantis, & quando venditor, vel cedens excusentur, de privilegio dotis in nomine cesso extendendo ad usuras, & interesse.

Pro Domino D. Vincentio Caracciolo Marchione Grapigliæ.

CONTROVERSIA XXXII.

NON posse effugere Marchionem Apicii conventum, quin, deficientibus (prout jam defecisse constat ex discussione facta, ipso audito) nominibus debitorum cessis, sive assignatis D. Cæsari Caracciolo viro D. Francescæ sororis in satisfactionem dotis, & interesse conventi, solvere cogatur ipse de proprio, ut hæres Marchionis Patris, & foteri, dotium promissoris, & ex propria ipsius, obligatione, prout jam iustissimè decreto S. C. provifum fuit, cujus executionem impediri haud quaquam posse ex

subscriptis solidissimè de jure patebit, aliquibus breviter pro resolutione prælibatis.

Et primò, tametsi dum quæritur. Utrum debitor per dationem in solutum, quam fecit creditori, censetur novare, vel extinguere priorem contractum cum personalibus, & hypothecis, ita ut re evicta cogatur agere nova actione utili ex empto; *DD.* distinctis pluribus casibus, per distinctiones; & conclusionum capita in eo casu, ubi datur in solutum species pro pecunia debita, velle videantur, ut hujusmodi datio in solutum, quam vicem venditionis obtinere est notissimum idem robur obtineat, ac ipsa vera solutio, & numeratio, qua omnem obligationem perimi constat, & proinde liberari pignora, & fidejussorum obligationes, ut per *Aret.* in *l. singularia las. n. 37. Cagnol. n. 168. ff. si cert. petat.* ita ut prima actio semel per solutionem extincta, non reviviscat, quidquid aliter contingat in aliis casibus, cum scilicet datur species pro specie, genus pro specie, species pro genere, vel favore dotis, vel quando debitor non est solvendo, ut infra latius, ut ex *l. eleganter 24. ff. de pign. actione*, cum similibus tradunt *Gl. Dyn. Cyn. Albe. Bar. Bal. Saly. Cast. Dec. Ber., Tirraquell. Stracca, Negus, Cepol.* quos sequitur *Surd. dec. 113. & latius dec. 266. num. 6. & in cons. 145. ex n. 14. Fulgos. Aret. Barbat. Socin. Gozad. Cagnol. & alii apud Martam dec. sed voto Pisono 109. & 144. Affl. decis. 335. n. 18. Gabal Milleloquio 653. & alii longa serie relati per Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 3. ex num. 14. Castill. Hispan. lib. 4. cap. 59. ex num. 49.* Quod tamen non est aded tutum, quin magni nominis *J. C.* contrarium enixè defenderint, & uti verius in puncto juris constanter asseverent, ut etiam re sive specie in solutum data pet debitorem creditori pro pecunia, & sic pro genere debito, reviviscere antiquam actionem, quæ dormiebat, cum sua prioritate in casu evictionis, quoad alia bona hypothecata, pignora, & fidejussores, ut auctoritate *Specul.* nuncupatim loquentis quoad fidejussores, in *tit. de fidejuss. in fin. & Imol. in l. Aristo. §. labeo ff. de donatio.* generaliter defendunt hanc sententiam *Anson. Faber. in suo C. lib. 8. tit. 29. de solut. de fin. 49. & tit. 30. de fin. 20. Alban. cons. 2. n. 12. Tbesaur. jun. lib. 2. 99. forensium, cap. 88. num. 5. & 6. cum seq.* ubi illa fundat juribus ration. & auctor. & num. 8. distinguendo resoluit contraria, in *vers. aut verò quærimus*, ut non loquantur de actione reali, quæ virtute obligationis, & generalis hypothecæ competit creditori super bonis omnibus debitoris, ultra ea, quæ data fuerant insolutum, eveniente enim casu evictionis (ut ait) non solum datur actio ex empto, sed etiam illa actio, quæ per dationem insolutum, videtur extincta, reviviscit, ut possit agere creditor hypothecaria super aliis bonis sui debitoris cum privilegio prioritatis, quod ampliat etiam contra tertium possessorem, cum titulo, & bona fide possidentem, pro qua opin. dicit maximè urgere auctoritatem *Affl.* qui ita testatur receptum in nostro *S. C. decis. 8. in fin. & decis. 16. post n. 4. & Præsid. Sabaud. Morosii in tract. de jur. offer. n. 33. & 35.* & ita testatur *Tbesaur.* post num. 11. sepe sepiùs consultò determinasse suum Senatam referens apostil. *Amodæi de Ponte*, qui ita quoque dicebat, Senatam censuisse suo tempore, cum quibus decisionibus Senatus Neapolitani, & Sabaudiensis, re plenissimè discussa, testatur novissimè decisum per Senatam Hytalensem *Castill. Hispan.* & ita decisum pro *D. Maria Osoria* contra fidejussores *Excell. Du-*

cis Ossuna tunc Proregis Siciliae, qui dederat quædam bona, quæ fuerant postea evicta, confirmata sententia inferioris Tribunalis ordinarii, ut latissimè, nauseam usque tradit ipse *lib. 4. c. 59. ex num. 60. vers. cum itaque, & num. 70. in 6. fundamento* addit hanc opin. tenere quoque *Brisseni tract. de solutio. car. 228. Cabosium lib. 2. disput. cap. 27. & Hugonem Douel. in rep. l. si prædium, C. de eviction. eamque* uti veriore in puncto juris amplectitur, & maximè cum eam sequutus fuerit *Sen. Neap. apud Affl.* & quia de veritate contrariæ opin. dubitasse aliquando Senatam Mantuanam adverti fatetur quoque *Surd. dec. 266. in fin.*

Ex quibus si in simplici, & puro juris articulo: cum species datur insolutum pro pecunia, si non frequentior saltim verior, & usu forensi magis recepta apparet opinio, ut in casu evictionis prima jura reviviscant omnino, sequitur proinde, ut cum eritor usus fuerit cautela tradita per *Gloss. in leg. eleganter 24. verb. finita in fin. ff. de pignor. actio. & in l. si quis aliam 46. verb. pristina, ff. de solut. & in l. libera 8. in gloss. fin. C. de sent. & interloq. omni. jud.* scilicet. ut non alias discedere velit creditor à pristina obligatione, nisi res in solutum data, ipsius creditoris recipientis perfectè fieret, hoc casu nemo dubitare potest, quin priores hypothecæ, & actiones salvæ, & illæ ad beneficium creditoris permanerent, ut potè à *Barolo* de hoc admonitus, & edoctus dicente, hanc cautelam bonam, utilem notabilem, & verissimam in praxi, & à creditoribus insolutum recipientibus ob id diligentissime servandam, ut fidejussores, & pignora in casu evictionis obligata, adhuc sibi permaneant, cum quo concordant ore, nemine penitus discrepante, conveniunt *Alber. Bal. Saly. Castr. Fulgo. Cornuus, Cepoll. & alii* quos diligentissimè adnotando sequitur *Consil. de Anna cons. 35. num. 12. & 13. & cons. 90. num. 8.* ubi gloriatur longè plures ad hoc propositum auctoritates congestisse, quam fecerit *D. Præses de Franchis dec. 50. num. 7.* licet tamen ipse non meminerit *dec. 12. n. 11. ejusd. de Franch.* ubi dicit esse hanc cautelam, etiam in adjudicationibus adhibendam *Negusant.* & alios afferens, & cum his plures in adjudicatione quoque idem *Anna d. cons. 35. n. 14.* Et ita sepe judicatum, & quotidie practicari testantur alios infinitos congerentes *Tbesaur. jun. d. lib. 2. cap. 88. n. 9. Castill. d. cap. 59. ex num. 53. vers. rursum, & 3. & post num. 55. in vers. 4. conclusio, Felician. de consibus lib. 3. c. 5. num. 16. vers. sed si bona, car. 201.* quod si simplex cautela, qua creditor insolutum recipiens protestetur nolle ab hypotheca discedere, nisi res insolutum data, perfectè sibi acquiratur, conservat jura priora in casu evictionis, idque extra omnem dubitationem, aded ut non reperiat in hoc contradictor, cum ulterius progreditur reservatio per verba ampliora, quæ non respiciant solū nec restringantur ad finem perfectæ acquisitionis domini rei insolutum datæ, quæ ad excludendum duntaxat evictionem, quæ ratione domini, vel hypothecæ alteri competentium, respicere videntur, sed addit reservatio per verba, nedum generalia, sed universalialia, quæ omnem casum includunt, ut in præfenti factū est, ubi post reservationem anteriorum hypothecarum vigore priorum contractuum, quam constat, sufficere, ad reservandum jura in casu evictionis, cū amplior sit, quam formula per *Gloss.* tradita, subiicitur clausula, & omnium, & quorumcumque aliorum jurium, & actionum ipsi *D. Cesari;* quomodocunque & qua.

& qualitercūque competentiam, & competitorum
 contra d. Marchionem, filios, & alios cum eis forte
 obligatos, & super quibuscunque eorum bonis, quibus
 per presentem nullam fiat præjudicium, novatio, nec
 derogatio aliqua, sed ad majorem cautelam, cautelam
 cautelis addendo, & cumulando, & omni alia meliori
 via, &c. & inferius firmis tamen remanentibus, &c.
 quibus liceat uti etiam variando ad ejus electionem,
 &c. ut latius in nota facti, ex his necessariò omnia ju-
 ra priora, & hypothecæ reservatæ omninò censentur
 super aliis bonis, præsertim possessis per eundem de-
 bitorem, & alios quoscunque, dum super nominibus
 debitorum, sive annuis introitibus insolutum dotis,
 non est consultum, quia debitores cessi non sunt
 9 solvendo; quamvis enim verum sit regulariter,
 quod vendens, vel dans insolutum nomen debito-
 ris, satisfaciat, quando nomen est verum, quia solum
 præstare tenetur debitum esse, non autem præstare,
 quod sit exigibile, l. si nomen 4. ff. de hered. vel actio.
 vend. cum concord. à Surd. decis. 326. num. 41. &
 Rodriguez de ann. redit. lib. 2. quest. 21. n. 9. nihilo-
 minus in ead. l. si nomen, excipitur in fin. nisi aliud
 convenit, non potest autem, neque melius, neque cla-
 rius conveniri, quam reservando priora, & anterio-
 ra jura, & actiones in ampla forma contra debito-
 rem, ut supra, non restricta ad solum casum evi-
 ctionis, Cagnol. in tetminis hoc docuit in l. singula-
 ria, n. 187. vers. ex quibus, ff. si cert. pet. ubi loquens
 10 in specie, quando censetur ex delegatione no-
 minis prima actio novata; movet in puncto quæ-
 stionem, quod si pro debito pecuniæ datur nomen
 debitoris insolutum, & debitor cessus postea defi-
 ciat, quod licet debitor, qui dedit insolutum, censi
 debet liberatus propter nomen insolutum datum,
 nihilominus, ubi essent reservata jura pristina, sine
 dubio non esset facta novatio, & sic adhuc primus
 debitor tenebitur solvere, de cetero jam nomine ces-
 so, sequitur Joann. Bologn. ibidem num. 97. versic.
 quidam tamen, ubi advertit, quod licet ubi fit vera
 delegatio, intervenientibus tribus aut quinque re-
 quisitis, quæ inibi tradunt DD. includitur necessariò
 in delegatione novatio, non obstante notoria deci-
 sione l. fin. C. de novatio. quæ noluit, induci, nec præ-
 sumi novationem, nisi expressè fiat, tamen dixit
 11 Bologn. quod quidam sunt casus, in quibus non fit
 novatio, neque delegatio; etiam servatis solemnita-
 tibus requisitis, nedum in novatione, sed etiam in
 delegatione, & inter hos casus, quos enumerat, sub-
 jicit pro primo casu nostrum, ubi partes in secun-
 do instrumento reservaverunt jura primi, post Go-
 zad. conf. 38. ab utroque citatum, idemque velut re-
 ceptissimum tradit Anton. Gabriel. tit. de novat. con-
 clus. 1. n. 56. vers. tertio limitatur, & sic Cagnol. Bolog.
 Gabriel in puncto decidunt, quod insolutum dato
 nomine debitoris pro pecunia, ubi quoquomodo
 sunt etiam simpliciter reservata primæva jura, non
 est opus disputare, an sit novata actio primæva, vel
 extincta, quos terminos inter se differre, cum judi-
 cio advertit Surd. conf. 145. n. 27. in fin. & 28. lib. 1.
 cum, stante reservatione expressa, sicuti non est ex-
 tincta, sic quoque nullo modo censi potest nova-
 ta primæva actio, cum creditor, cui fuit facta inso-
 lutum datio, cum effectu non potest ex inopia de-
 bitoris cessi, suum creditum exigere, quo casu proin-
 de est, ac si solum non esset, l. qui concubinam, §. si
 heres, ff. de legat. 3. Alban. conf. 2. n. 12. Asinius in pra-
 xi de execut. §. 7. cap. 277. confirmat prædicta Surd.
 dec. 23. ubi probat, quod licet decisio ten. in d. l. fin.

C. de novat. non habeat locum in delegatione, quia
 per delegationem etiam hodie inducitur novatio ex
 necessitate, ex sententia Gloss. in l. 3. C. de novat. quam
 probat Surd. num. 5. & 9. communiter ab omnibus
 esse receptam, & quamvis in casu suo dieat ex mul-
 tis, nedum concurrere requisita ad inducendam
 novationem, sed quod plus, erant ferè omnia
 etiam ad inducendam veram, & propriam delega-
 tionem necessaria, quæ ipse latius ponderat factò,
 & fundat in jure n. 5. vers. in presentia autem casu,
 & n. 6. in fin. quamvis multa, &c. nihilominus deci-
 14 dit Surdus non fuisse factam novationem ponde-
 rans de exclusione novationis inter alia, post n. 9.
 versic. eodem quoque tendit, pactum inter partes
 conventum, quod salva sint jura hypothecæ contra
 Cæsarem principalem debitorem, qui propriè est ca-
 sus noster, ubi sunt reservata jura contra Marchio-
 nem, qui etiam Cæsar nominabatur, & subdit Surd.
 hæc verba: Cum ergo non sit propria novatio, non in-
 ducitur liberatio, sed remanet res in primævo statu,
 quasi conditionaliter sequatur liberatio, scilicet si de-
 15 bitor cessus solvat, & non aliter, quæ tacita conditio
 impedit novationem fieri, ex sententia Socin. in l. sin-
 gularia, n. 20. vers. secundo limita; & hoc probat
 Surd. in specie autoritate Baldi, & Socin. in l. pro
 debito, C. de bonis aucto. jud. possid. & aliorum, ex qua
 consideratione conditionalis liberationis, cessat,
 quod obijci posset de incompatibilitate contra-
 ctuum, & contrarietate, quæ prima fronte induci vi-
 16 deretur, scilicet ut per dationem insolutum, quæ vi-
 cem solutionis obtinet, extinguatur obligatio, velut
 solutione ejus, quod debetur, & quod remaneant in
 suo robore omnia pristina jura ex præcedenti con-
 tractu, non enim hæc videntur dependere à volun-
 tate contrahentium, sed ex dispositione juris, & sic
 necessariò censi debet inducta novatio ratione in-
 compatibilitatis, ut post Cyn. Bald. Dec. Aym. & alios
 17 probat Lanar. conf. 23. n. 3. & 8. siquidem tunc in-
 ducitur novatio ratione contrarietatis, quando prior
 contractus nullo modo posset stare simul, & semel,
 cum reservatione contenta in secundo, ut puta si vel-
 lemus intelligere quod per reservationem, omnia &
 quæcunque jura omninò essent reservata, & sic in
 omni casu, ut explicat Gozad. d. conf. 38. in fin. vers.
 non obstat secundum, secus verò ubi cessionarius præ-
 tendit uti reservatione solum in casibus, ubi esset
 evictum jus nominis, vel ex alio extrinseco sibi tali-
 ter fuisset impedita exactio, ita ut exigere cum effe-
 ctu non potuisset; videtur enim ex reservatione fa-
 cta cessio resolvenda sub conditione, si cessio narius
 quovis modo exigere non potuerit, ut in puncto de-
 clarat Milanensis dec. Sicil. 8. lib. 2. n. 37. ubi ita opti-
 me explicat mentem Gozad. & amplius advertit Go-
 zad. loqui in casu, ubi cessionarius prætendebat ex
 reservatione exigere tertias, sive inter fusurium fu-
 turum, etiam post exactum capitale, quod erat ab-
 surdissimum, nedum incompatible, ut non immeritò
 Gozad. pro nostra sententia citetur à Cagnol. Bolog.
 Gabriel. & aliis licet contrarium, his non nomina-
 tis simpliciter scribant inconsideratè Gratian. tom. 1.
 18 cap. 64. n. 26. fol. 153. Bertaz. de claus. fol. 187. col. 2.
 & tandem hanc declarationem lassimè simul, & eru-
 ditè fundat Garzias Mastrill. dec. 40. ubi in eisdem
 terminis dationis insolutum factæ, cum reservatio-
 ne jurium, concludit, nullo modo censi factam no-
 vationem, etiam si detur species, vel nomen inso-
 lutum n. 5. & 6. ubi autoritate Jaf. dicit hanc opin.
 esse veram, sicut Evangelium, & com. & magis com.
 & re.

& resolvit contraria, declarans doctr. *Gozadin*. ut facit *Milan*. & reservationem operari, ubi quovis modo cessionarius impediretur exigere a nomine cesso, & ita tandem fuisse judicatum per Concistorium de anno 1604. confirmando duas alias M.R. Curiae illius Regni conformes, & comprobatur decem considerationibus, quas de more doctissime congerit *Sar. dec. 288. ex n. 26. & 30.* usque ad n. 42. dum probat, quod ubi procedit certa, & cautè facta conventio ex qua est jus quaesitum, tunc per actum, qui postea ex intervallo fiat, non praesumi in dubio recessum à primo contractu, nec à jure quaesito ex primis cautelis etiam ad excludendam conjecturam remissionis & quod ad evitandam repugnantiam, elaborandum esse, ut nunquam posteriora derogent, nisi sit expressè dictum, vel sint invicem omnino incompatibilia; id quod censuit habere locum in omni materia, ex *Dec. Natta*, & aliis, praesertim ex n. 36. & 39. ubi n. 41. se remittit ad latius à se scripta in *consil. 202.* in casu fortiori, ubi verba secundi instrumenti omnino repugnabant, & tamen testatur fuisse decisum per Senatum Montisferrati, juxta dictum Consilii. ubi id latissime legitur ex n. 9. *cum sequent.*

Præterea, & secundo principaliter, circumscripta reservatione jurium, ex alio etiam Marchio conventus non potest juvari decisione *text. in d. l. si nomen*, quia illius text. decisio, restringitur, & declaratur, ut procedat in emente, sive recipiente insolutum nomen debitoris, qui solvendo non erat scienter, secus verò ignoranter, & sic temperari debet nimis dura decisio *d. l. si nomen*, ex *tex. clarè à sensu contrario*, in *l. promittendo 42. vers. quod si jam tunc. ff. de jure dotium*, ubi tunc periculo recipientis cedit nomen, quod sciens tale nomen sequutus videatur, quæ *le initio obligationis fuerit*, & sic secus si ignorans ut latè opin. *Bart. in l. si cum dotem. §. si mulier. ff. soluto matrim.* defendit *ibid. Alex. ex num. 4.* addens non esse necessariam restitutionem in integrum ex clausula generali, ut dicebat *Imol.* sed ipso jure conservari illæsum recipientem insolutum, juxta opin. *Bart.* & sequacium quam n. 4. in *fin. in vers. non omisso*, testatur esse com. opin. *DD.* quam firmavit etiam *Bart. in l. qui debitorem. ff. de fidejuss.* qua re bene discussa, ex *Baldo, Angel.* & aliis, uti veriore, & receptiorem firmavit *Barbosa* generaliter etiam extra causam dotis in *l. estimatis 51. num. 11. & seq. ff. soluto matrim.* quem sequitur *Rodriguez. de ann. reddit. lib. 2. q. 21. num. 22. vers. si autem debitor, Franch. dec. 180. n. 3. & dec. 427. post n. 6. vers. imò Alex. & licet Alex. in d. §. si mulier, post n. 4. vers. unum addo*, hoc intelligat, dummodo empor nominis allegaverit justam, & probabilem ignorantiam causam, vel fuisset subductus suasionibus cedentis, asserentis nomen cessum esse idoneum; nam alioquin noceret ei culpa in non investigando conditionem ejus, cum quo contraxit, *l. qui cum alio 69. ff. de regul. jur. cum si nil. nihilominus Cognol. in d. l. qui cum alio, n. 6. ex Claudio Scisello in l. 2. C. de pactis*, temperat hoc dictum, ut procedat de mero rigore josis, verum ex æquitate per replicationem subveniendum esse firmat creditori ignoranti, recipienti nomen insolutum, ne cedens, qui pecuniam accepit, cum aliena jactura locupletetur, contra reg. juris naturalis, & hoc iterum firmat idem *Cognol.* in expressè limitans *d. l. qui cum alio*, ut non procedat in casu tradito per *Scysell.* ubi supra, ut per eum n. 13. *vers. tertio limito. ff. de regul. jur.* quod quidem confirmatur ex eo quod licet in facto proprio scientia praesumatur

ex quo ignorantia non praesumitur, nec toleratur, ut in terminis *d. l. qui cum alio*, ubi *Dec. n. 10. Cogn. num. 19.* inferunt paria esse scire, vel scire debere, esse vel esse debere, quantum ad imputandum alicui 25 cur non investigaverit: attamen etiam in facto proprio praesumitur, & toleratur ignorantia ad evitandum dampnum, & ut possit, quis etiam solutum repetere, licet noceat in lucro captando *text. in l. sed et si me pusem*, ubi *Gloss. in verb. potero. ff. de condit. indeb. Bart. in l. non fatetur, num. 8. ff. de confess.* & in *l. cum de indebito. n. 5. ff. de probation.* & in *fin. relatis de com. testantur Gaylius lib. 2. cap. 48. n. 20. Menoch. lib. 6. de praesumpt. cap. 23. n. 37. vers. si tamen, Mascard. conclus. 879. incip. ignorantia, n. 45. vers. tertio* 26 intelligas, errantibus enim, etiam maculis majoribus succurritur, quia dicitur error tolerabilis, & probabilis, nedum in damno vitando ex *Gloss.* & *Bart.* sed etiam si ageretur de amittendo lucro jam quaesito, talis error decipere solet etiam prudentissimos, viros est *Bart. Bald. Alexand. Dec. & Curt. jan. idem Mascard. conclus. 637. incip. errorem, num. 9. & conclus. 638.* in casu autem praesenti absque dubio cessionarius solus agit de damno vitando, non autem 27 cedens vel insolutum dans, & proinde censuit *Alexand. in d. §. si mulier*, post *num. 4. vers. sed ad hoc respondeo*, subveniendum esse cessionario, etiam si cedens ignorans bona fide dederit nomen decoctum insolutum, & reddit rationem, nam si tempore, quo nomen fuit cessum, erat jam decoctum, in nullo laeditur cedens, sed cessionarius solus recipiendo nomen inane, quod latius extollit *Barbos.* in *d. l. estimatis*, post *n. 11. vers. ex quibus inferatur*, tunc etiam quia contractus dationis insolutum fit potius gratia cedentis, de cujus praecipuo favore agitur, ut alius pro alio solvat contra *reg. l. 2. §. mutui datio. ff. si certam pet. quod non solet admitti etiam offerendo, rem meliorem §. praeterea in st. de act.* cum concor. à *Roman.* infra allegando *cons. 163. in pr.* & privilegium est hæredis cum inventario, posse dare bona insolutum *l. fin. §. & si praesatam, C. de jure deliber.* interest enim debitori solvere tot bonis, potius quam in pecunia, *auth. hoc nisi C. de sol.* ut in specie considerat, post *Roman. d. cons. Surd. dec. 113. n. 10. in fin. cum seq.* unde non mirum si cessionario ignoranter recipienti potius succurratur, quam cedenti, cum & alias generaliter, in contractibus utrum quis magis, vel minus teneatur de gravi, vel levi culpa satis attendatur, utrum contractus fiat gratia dantis, vel accipientis, praeterea ignorantia praesumitur, toleratur, & excusat etiam in facto proprio in quo magis est culpa; quam in alieno *l. quamquam. ff. ad Vellejan. in facto*, scilicet quod non facile sciri potest, sicut est factum quodlibet sui natura implicitum & intricatum, quod alii involutum, & obscurum appellant *Bart. in d. l. non fatetur, n. 7.* quod exemplificant *DD.* in calculo rationum reddendarum, in quo etiam, in facto proprio tolerabilis est ignorantia *l. emptor. §. Lutatius*, ibi, *rationem implicitam. ff. de pactis. l. cum fideicommissum*, ibi, *computatio difficilior esset. ff. de confess. Jas. in l. si res obligata, n. 37. ff. de leg. 2.* ubi additio *Masferri* citat *Bart. eundem Jas. Natt.* & alios, *Gaylius d. cap. 48. n. 20. Masc. d. c. 638. incip. error, n. 24 Menoch. lib. 6. de praes. cap. 23. n. 41.* quod si difficile reputatur, quem scire posse vires proprii patrimonii, *l. in fraudem 10. ibi, sæpè. n. de facultatibus suis amplius quàm in his est, sperat homines. ff. qui & à quibus;* & colligitur ex multiplici distin. *Bart. in aut. se cū testator*, post *n. 4. vers. quid in dubio. ff. ad l. Falc. & traditis*

ditis per *Jaf. in §. in fraudem, n. 48. instit. de actio.* cum aliis per *Marant. in l. is potest, n. 227. ff. de acq. hered.* longè difficilior existimabitur investigare vires patrimonii alieni, & an quis solvendo sit, vel
 31 non dives, vel pauper; si quidem licet quis in dubio non præsumatur idoneus, nisi quoad mores, & animi dotes, secus quoad extrinseca, ut sunt scientia, & facultates, text. cum *Gloss. in l. si verò, §. qui pro rei qualitate, ff. qui satisd. cogant. Alciar. de præsumpt. reg. 3. c. 3. n. 5.* cum infinit. à *Mascar. de probat. conclus. 878. verb. idoneus, n. 4.* & iterum *concl. 526. incip. divitem, & concl. 737. incip. facultates, Pacian. in eodem tract. lib. 1. c. 54. n. 9. 10. cum sequen.*
 32 attamen quod imò quilibet præsumatur sua industria, & labore in dies effectus dives, & locuples ex *l. si defunctus, in fi. Carb. tutela, & aliis juribus post Archid. Bart. Lucam, Salyc. & alios, ut receptum, jura perpendens, & contraria resolvens benè probat Menoch. lib. 6. de præsumpt. cap. 25. n. 9. & 13. in fin. & cap. 28. per totum, quinimò Roman. cons. 163. Constit. Curia, post n. 4. plus dixit, juris præsumptionem esse, quod quilibet sit solvendo, quod dicit probari in *d. l. si defunctus, & l. si creditores, ff. de separ. idem Butrig. in l. si actor, ff. de probat. Imol. Aret. & Alex. n. 7. in l. si constante ubi latè Crotus ex n. 42. ff. solut. marr. post Castr. in l. Mevia §. fin. eod. tit. Natta cons. 358. contra fratres, n. 2. lib. 2. & sunt text. aperti in *l. cura, §. deficientium ff. de mun. & honor. in l. spadonem, §. qui absolutus, ff. de excus. tutor, sed esto, quod pro neutra parte sit aliqua juris præsumptio, & sic, quod neque inops, sive non solvendo, nec dives, seu habilis, ad solvendum quis præsumatur, & sic, quod alio non probato, neque divitiarum, neque paupertas præsumantur, sed probari debeant ab eo, qui fundat in alterutra, juxta opin. Jacob. de Aren. & Sal. in d. l. actor. Nihilominus adeò fugaces, & fluxibiles sunt isti divitiarum, & pauper-
 34 tatis habitus, ut vix paupertas, neque divitiarum perseverare præsumatur in homine, ut in specie docuit *Bald. in cap. fin. n. 6. vers. quæso, quæ qualitates, de præsumpt. ubi planè agens de qualitatibus extrinsecis, seu de bonis, & malis fortunæ, quas res externas appellarunt Philosophi, dixit aliqua esse, quæ nobis non in hærent, sed de facili corrumpuntur, & mutantur: puta, divitiarum, dignitates, clientelæ, liberi, Natta*
 35 *in d. cons. 358. n. 8.* & ob id licet quis semel dives, vel pauper probetur, non præsumitur hodie de necessitate talis, quoniam diminutio, & augmentum facultatum, vel morum de facili obvenit, ut post *Bar. in l. in confirmando, n. 1. ff. de confir. tutore, Cuman. Aret. Felyn. & alios latè probatur Menoch. lib. 6. de præsumpt. c. 25. n. 9. & 11. Pacian. d. cap. 54. n. 2. vers. veram in contrarium, & num. 22. 25. 27.* & ideò de facili erratur in æstimando quem pauperem, vel divitem, cum ad id exactè dignoscendum non sufficiat fama, nec vulgi opinio nisi in his, quæ sunt modici præjudicii, sed requiritur plena probatio, quæ cum multifariam fieri possit, optima est illa, quæ fit per solemnem bonorum excussionem, ut latè discurret idem *Pacian. d. cap. 54. ex n. 35. & præ-*
 37 *sertim, n. 40. & 43. qui tandem n. 44. dicit standum esse arbitrio judicis, qui diversimodè ex personarum, & factorum diversitate id arbitrabitur; cum quo convenit quoque Mascar. conclus. 159. incip. pauper. n. 7. in fia. ubi insuper attestatur, difficile admodum esse, in hoc certam, & determinatam regulam constituere ad discernendum, an quis pauper sit, vel dives, & proinde recenset varios mo-****

38 dos probandi, ex n. 13. ad 44. & ob id, cum divitiarum acquirantur, & amittantur fortunæ impetu *l. si is qui §. 1. ff. de acq. rer. domi. l. planè, ff. ut in possess. legat. ergo ob incertitudinem, nulla esse potest juris præsumptio, ut formaliter, confutando opinionem eorum, qui dicunt neminem præsumi esse solvendo, refert Menoch. d. cap. 28. de præsumpt. n. 8. & cap. 25. n. 11. & sic optima ratione tolerabitur in homine circa hoc ignorantia, & error, ratione incertitudinis, quæ reddit factum implicitum, & intricatum: & aurea certè ad hoc propositum est doctrina
 40 *Romani in d. cons. 163. ubi post num. 4. cæterum, etsi docet non plenè probari, quem non esse solvendo, nisi præcedat legitima discussio judicis, ob quam manifestum reddatur, an ille solvendo sit, & reddit rationem, post n. 5. his verbis, Quia hæc negativa, quem non esse solvendo, est quod non ens, ut C. de probat. l. actor, quod, ut ex se patet, non bene potest deduci in cognitionem hominum, sed cognitionem alicujus sensus corporei; ergo in hoc consistere notorium non potest, &c.* & verè, quam difficile sit alienorū patrimoniorum vires, & arcana perscrutari, & dignoscere, utrum verè quis dives sit, & idoneus, experientia nos docuit in nostra Civitate, & Regno, ut id communiter ab omnibus etiam alienarum rerum curiosis, & diligentibus investigatoribus omnium, quæ sub cælo sūt: quales sunt fisci delatores, ut dicit *Gloss. in l. 6. ff. de jur. & fac. ign. difficillimum, & in præscrutabile existimetur; ut testes sunt graduatiorum, & discussionum processus infinitorū, qui ditissimi sūt habitū, dum vivebāt, & demū, ad eam alieno incognito, donationibus antea factis, fideicommissis, vinculis, & dotium restitutionibus, in necem creditorum, & prudentiorum sapientum nostræ Urbis reperti sunt obæratī, ut de cætero emptiones annuorum introituum, quæ prius erant promptæ, cum particularibus, amplius nec frequenter, nec per suprema Tribunalia interponantur decreta, quoad pecunias vinculatas in emptiones censuum convertendas, nisi cum Regia Curia, & Fidelissima Civitate, licet omnes norint difficultates, & incommoda, quæ cum utraque patimur, ad eam, ut quamvis in publicis Comitibus sæpius fuerit tractatum huic malo mederi, cum erectione publici Archivi, ubi onera patrimoniorum, velut in catastro publico, annotarentur, non potuit hucusque id obtineri, sicut ex præscripto more, & adversa fortuna nostræ Civitatis: ea, quæ verè ad Civium conservationem, & necessaria sunt ad publicam utilitatem perfici nunquam potuere,
 41 Accedat prædictis, quia id quod dicimus, ignorantiam in facto alieno non excusare, ubi quis tenetur investigare, cap. quamvis, de regul. jur. cum in fi. per *Mascar. conclus. 879. incip. ignorantia, n. 7. procedit, ubi de facili quis certior fieri potest, non aliter, Roland. in specie cons. 72. num. 20. in 3. allegat text. notab. in l. regula 9. §. sed facti, ibi, Sed facti ignorantia, ita demum cuiquam nocet, si non vi summa negligentia obijciatur, quid enim si omnes in Civitate scientiam, quod ille solus ignorat? & rectè Labeo definit scientiam, neque curiosissimi, neque negligentissimi hominis accipiendam; verū ejus, qui eam rem diligenter inquirendo notam habere possit, ff. de juris, & facti ignor. cum qua concord. l. nec supina 6. eod. tit. ibi, nec supina ignorantia ferenda est facti ignorantis: nec scrupulosa inquisitio exigenda. Scientia enim hoc modo æstimanda est, ut neque negligentia crassa, aut nimia securitas satis expedita sit, neque delatoria***

42 toria curiositas exigatur, ut ibi *Gloss.* interpretatur, & *Gloss.* in *l. fin. ff. de decretis ab ordine facien.* ubi nō licet ignorare, quod publicè notum est, vel pro rostris affixum; mediū enim in hoc regulariter est tenendum, secundum *Gloss.* in *l. 3. §. unde rectè, in fin. ver. quo vertatur, ff. de in rem verso;* unde cū hujusmodi notitia, an quis solvendo sit, difficilis reputetur ex prædictis, illius ignorantia, nullo modo existimari poterit supina, vel affectata, cujusmodi est

43 ignorare, quod omnes, vel sciunt, vel scire possunt, & exemplificant *Gayl. d. cap. 48. n. 15. Mascard. d. conclus. 879. num. 17. 31. & 33.* præsertim cum isti debitores nominum (ut ex actis liquet) possiderent plura bona stabilia, ut probabiliter divites reputari potuerint ad *tex. in l. sciendum 15. ff. qui satisd. cog. Affl. dec. 170.* quæ tamen reperta sunt aliis anterioribus creditoribus obligata, quorum quisque etiam curiosus plenam notitiam habere non potuisset.

Ex alio etiam, si *D. Cæsar Caracciolus* cogeretur probare ignorantiam, prout, verè ex prædictis satis

44 probata remanet: ignorantia probaretur ex, equia *D. Cæsar*, ut Neapolitanus scire nō poterat, an nomina debitorum cessa hominum Civitatis *Luceria*, ubi degebat, & conversabatur quotidie *Marchio focer*, qui illa dedit insolutum, essent idonea, vel nē; & sic *D. Cæsar*, velut exterus, & absens, justè potuit ignorare facultates nominum cessorum; absentia enim à loco justam præbet ignorantia causam, adeo ut probato, quem fuisse absentem, vel advenam loci, ubi rei notitia haberi poterat, satis perspicua resultet justæ, & tolerabilis ignorantia probatio. *l. Titius §. Lulius, ff. de liber. & posthum. l. planè ff. de excus. tutor.* Adeo ut advena iter faciens, si non solvat gabellam, excusetur à commisso, ignorantiam allegando, quinimò nedum forēsis, sed etiam civis novitius excusetur à pœna statuti, si illi cōtraveniat, cum forensis, & novitius civis equiparentur quoad excusationem, ex causa ignorantia, *l. qui cum uno, in fi. & l. qui comæatus, §. si. ver. Tyroni, ff. de re milit. plenè Menoch. lib. 6. de præsump. cap. 24. n. 39. & 40.* & ignorans non dicitur contemnere auctoritatem Principi, vel legis præceptum *l. genero, ff. de his, qui notant: infam. ut hæc, & plura congerit Gayllus d. c. 48. l. 2. n. 26. & 29.* Et quod absentia connumeretur inter justas causas excusandi quem à rei ignorantia, adeo, ut probata absentia, probata censeatur ignorantia excusabilis, plura *Mascard. cap. 1237. n. 7.* E contra verò *Marchio Apicii*, qui dedit hæc nomina insolutum genero, erat antiquus Civis *Lucerinus*, ubi lares, & domicilium retinebat, & sic de jure præsumitur habuisse notitiam idoneitatis nominū suorum concivium, quæ insolutum dedit: vicinus enim, nedum antiquus civis, plenam præsumitur habere notitiam concivium, etiam ex assidua conversatione, & amicitia, & præsertim, quia longè antea cum illis immediatè contraxerat, eorumq; fidem sequutus fuerat, illis credendo pecuniam; & sic anti-

47 qua erat notitia, ut de antiquo Cive, tradit *Curtius sen. conf. 27. ex tex. in l. constitutiones, C. de juris, & facti ignor. & in cap. 1. de post. prælat. & cap. quosdam de præsumption. Gayl. d. cap. 48. n. 29. in fin. & latè de præsumpta scientia, ex eo, quod sit concivis,*

48 vel vicinus; & è contra de præsumpta ignorantia, ex eo, quod sit absens, vel exterus loci, tradit *Masc. d. conclus. 879. num. 11. 19. 24. & 38.* absens autem in hac materia dicitur etiam is, qui est in Civitate, ut non præsumatur scire, quæ fiunt ruri, & è contra

49 *Bal. Ang. & Imol. in d. l. Titius, §. Lulius ff. de lib. &*

50 *postb. Mascard. d. concl. 879. n. 50.* Hinc fit, in terminis nostris, ut vicinus, concivis, aut conjunctus, scire præsumatur vicinum, vel concivem esse divitem, vel pauperem, cum hæc sint de his, quæ communiter cadunt in scientiā, & cognitionem vicinorum, *Purpur. ex Bart. Bal. & aliis in l. 1. n. 92. ff. si cert. petatur. Menoch. in specie lib. 6. cap. 24. num. 11. de præsumpt.* ubi idem dicit præsumi scire, quod vicinus possideat, vel exercuerit jurisdictionem, *n. 27. & 28.* & in omnibus aliis actibus successivis non momentaneis, *n. 18. cum seq. & idem Mascard. conclus. 1159. incip. pauper. n. 24.* Unde sequitur, quod, si etiam venditore nominis ignorante nomen non esse idoneum, succurrendum est emptori similiter ignorantanti, qui tractat de vitando damno, secundum *Alexan. in d. §. si mulier, post n. 4. vers. puto quod, & Barbos. in d. l. estimatis, post n. 11. ver. ex quibus,* fortius in casu nostro, ubi, nedum emptor fuit ignorans, sed venditor fuit sciens, & prudens, & in hoc casu cessat omnino decisio, *d. l. si nemo,* nedum, quia emptor

52 non fuit sciens, sed ignorans ex *d. l. promittendo;* sed quia venditor scivit, subintrat hoc casu decisio *tex. in l. 1. §. 1. ff. de actio. empti,* ut cum sit contractus bonæ fidei, venditor teneatur bona fide asserere rem quam vendit, eo modo prout est in veritate, & teneatur ejus assertionem bonam, & veram facere, in tantum, quod, si minus exprimat ejus, quod scit, vel scire debet, aliquid subtacendo, emptorem decipere

53 dicitur, & improbato more versari, & sciens aliquid non esse, & asserit esse, quia scienter plus asserit, tenetur de dolo, *l. si quis affirmaverit, ff. de dolo*

54 debet nāque venditor sciens, per verba clara, & non obscura emptorem monere de omnibus oneribus, & qualitatibus rei emendæ, *Alex. conf. 14. volum. 5.*

55 imò regulare est, quod quando non exprimitur aliquid, quod si expressum fuisset, contrahens non fuisset verisimiliter contracturus, subveniri debet emptori in odium tacentis, *Alex. conf. 107. viso*

56 processu *vers. plus dico unum, lib. 4. adeo, ut præponderet dolus commissus in tacendo, culpæ in non investigando, Alex. conf. 14. vers. quinimò dator, n. 3. in fin. 4. & 10. in ult. verbis, lib. 5. & sic peccavit*

57 iste contractus in eo, quod est causa formæ, idest in consensu, ut hæc, & alia optimè contra venditorem tacentem, assert *Lanar. conf. 15. ex n. 30. & præsertim, num. 35.* Pro Domino Regente Reverterio, cujus dictis addenda est pulchra observatio *Natta ad Alex. in d. conf. 14. lib. 5. n. 4. in add. incipit. adversario,* dum dicit *Alex. considerasse,* objici potuisse adversus suam theoreticam, quod dubitās equiparatur scienti, quando cum alio contrahit, quia debet explorare conditionem illius, ut ex reg. juris: sed huic motivo respondet *Alex. prævidens objectionē,* quod licet *Baptista* emptor fuerit in aliqua culpa in non investigando; tamen dolus *Joannis* in tacendo præponderat, & sic apparet *Alex. cum Natta,* decidere, non nocere culpam emptoris; cum venditor scivit, quos latè exornans sequitur *Surdus* expressè *decis. 265. n. 17.* Imò amplius ponderat *Lanar. in casu suo,* quod fatuus fuisset *D. Regens,* si scivisset rem restitutioni subjectam, ponere se in anticipi, & interim pretium solvere; & ex hoc fundat consensum in illo contractu censi dissensū; velut dolo elicitū, & consequenter contractum fuisse ipso jure nullū, & sic fortius *D. Cæsar* in casu nostro fuisset fatuus, & omnino demēs, si pro tertiis dotis, qui est titulus ex parte viri tā onerosus, scienter recipere voluisset insolutū pro pecunia debita in genere

& ab

& ab initio promissa, & debita à focero, & uxoris fratribus divitibus, mediantibus pluribus instrumentis, nomina debitorum decoctorum inania. Resultaret enim ex hoc donatio evidens, & manifesta, *l. cum vir uxori* 34. ff. de jure dotium, & in terminis probat *Barbos. in d. l. estimatis* 52. n. 9. ff. soluto matrim. unde
 59 ut excludatur præsumptio donationis, potius præsumitur, non solum error, sed ignorantia, quinimò fatuitas, vel stultitia, *l. cum de indebito* ff. de probat. l. *Campanus*, ff. de operis libert. & in terminis hoc argumento utitur *D. de Franck. d. decis.* 108. n. 4. etiam in facto proprio, & etiam si actus alioquin redderetur invalidus, & omninò inutilis, ut probant *latiff. Surd. videndus d. conf.* 202. n. 11. & 12. *Menoch. conf.* 1. num. 213. & seq. *Mascard. concl.* 555. incip. *donatio regulariter*, licet non præsumatur error, quando ex errore præsumeretur quis fatuus, ut notat *Castr. in l. als. in final. verbis*, *C. de bared. insit.* de quo
 60 meminit *Mascard. conclus.* 638. incip. *error n. 5.* & tamen, nedum error facti, sed etiam error juris potius præsumitur, quam donatio, *l. Titio §. qui in vita*, ff. de leg. 2. cum aliis per eundem *Mascard. conclus.* 640. incip. *error juris*, num. 10. *Surd. d. conf.* 202. n. 11. 14. 15. & 20. ubi quod potius præsumitur fatuitas, fraus
 61 & simulatio, & quod sufficit quæcunque levis occasio; & tandem error, vel ignorantia probantur, ubicunque probatur, rem aliter se habere, & sic cum ex discussione facta, audito Marchione cedente, appareant nomina cessa penitus inania, & sine fructu, & sic perinde habeantur, ac si cedenti nihil debuissent, ut ex *l. nam is*, ff. de dolo, in terminis considerat *Barbos. in l. estimatis*, n. 11. *vers. ex quibus*; ex hoc remanet probata ignorantia, quæ excusat in facto alieno, & etiam in facto proprio, quando agitur de damno vitando, alter vero de lucro, *Bart. in l. non fatetur* n. 10. ff. de confessis, *Rayn. conf.* 127. l. 3. *Surd. d. conf.* 202. num. 12. 13. & 19. cum in fin. à *Mascard. conclus.* 638. incip. *error in dubio*, n. 2. & 4. & *conclus.* 642. incip. *error probatur probando*, & si sola hæc consideratio non sufficeret ad præsumendam ignorantiam sufficientem in facto proprio, si jungatur cum altera cum quis non fuit nimis curiosus, quia credit
 62 assertioni boni viri, à quo verisimiliter existimare debuit, non esse decipiendum hæc omninò erit justæ ignorantie sufficiens probatio, ut ex *Gloss. in l. Titio sandus*, verb. *actiones*, circa finem, ff. de condit. & demonstr. & *Bart. in l. de pupillo*, §. si quis ipsi prætori, num. 17. ff. de oper. novis nunt. latiffimè probat idem *Mascard. conclus.* 648. incip. *error probatur*.

At hic non credidit D. Cæsar, simpliciter assertioni cujuslibet boni viri, prout habebatur Marchio Apicii, sed assertioni foceri, qui loco patris habetur, & cui ferè eadem debetur reverentia, *l. quia parentis* 17. ff. sol. matr. unde eò fortius erit excusandus, dum pro tertiis dotis, substinendo onera matrimonii, loco pecuniæ debite in genere, recepit nomina, benè cognita cedenti, ipsi autem ignota, & ob id ipsi omninò est succurrendum; & eò fortius hæredibus D. Cæsaris, quibus nulla negligentia imputari
 64 potest cur diligentius conditionem nominum censorum non perscrutaverint, prout hæredes excusare videtur ipsemet, *l. C. in reg. qui cum alio*, *vers. baredi autem*, ff. de regul. jur. ubi *Dec. num.* 7. & 8. probat procedere non solum, ut hæres excusetur quoad legatarios, sed etiam quoad creditores, quamvis regulariter ex persona hæredum qualitas obligationis mutari non solet, *l. 2. §. in his*, ff. de verb. obligat. &

sequitur *Menoch. lib. 3. præsumpti. cap. 88. in fin. n. 18.*
 65 Tertio principaliter limitatur decisio *tex. in l. si nomen*, ubi cedens, vel vendens nomen, dolo versatus fuisset, qui dolus ex eo arguitur, si cum sciret debitorem reditus solvendo non esse emptorem decepit, *l. si plus* 74. §. ult. ff. de evictio. ubi amplius *l. C.* videtur restringere decis. *d. l. nomen*, ut ita demum venditor nominis non teneatur bonum facere, si quale fuit, vendidit, non si simpliciter, quasi simpliciter vendito nomine, de dolo teneatur venditor, ibi, *qui nomen quale fuit vendidit, dumtaxat, ut sit, non ut exigat etiam aliquid possit, & dolum præstare cogitur*, si igitur non vendidit quale fuit, sed simpliciter, quasi dolo versatus in non exprimendo id, de quo emptorem certiorare debebat, de dolo tenetur, quod *Gloss. alt.* ibi sentit, dum citat *l. nam is* 6. ff. de dolo, ubi dum in *l. ideoque* 5. in fin. dixisset *J. C. planè si timor subveniendo non sit dicendum eris de dolo actionem ei dari*, subjicit in *d. l. nam is*, *nam is nullam videtur actionem habere, cui propter inopiam adversarii inanis est actio*, ubi *Gloss.* apertissimè declarat *d. l. si plus §. fin.* dum statim subjicit, *nisi nomen sit venditum quale sit, ut infra de eviction. ante penult. §. fin. quæ est, d. l. si plus*, & sic, nisi expressè vendatur nomen, tale quale est, venditor tenebitur de dolo, ex eo, quod emptorem non certioraverit, & ita in specie interpretatur *d. l. si plus §. fin. Surd. d. dec.* 288. post n. 28. *vers. ad id autem*, ubi benè probat ex his verbis *quæle fuerit nomen* excusari venditorem circa qualitates, & accidentia, an scilicet solvendo sint & exigibiles delegati debitores, vel nò, non autem circa substantiam, cum etiam his verbis adjectis, teneatur præstare, quod nomina sint, ut in *l. pen. §. fin.* ibi, *quælibetunque sint dotia*, ff. de action. empti, & hoc idem sequitur *Rodriguez*, dum tradit hanc limit. *ad d. l. si nomen d. lib. 2. q. 2. n. 22.* quinimò amplius docuit
 68 *Alex. in d. conf.* 14. lib. 5. quod venditor sciens onus vel defectum rei venditæ, expressè dixerit se nolle teneri ratione cujusvis oneris, & ita consenserit emptor rem accipere, licet in genere dixerit se nolle teneri, tamen adhuc ratione taciturnitatis tenebitur de dolo ad omne interesse emptoris, de quo dicit esse casum in *l. quæro* 40. ff. de action. empti, ibi, *quando hæc generalis exceptio, non ad ea pertinere debeat, quæ venditor novit, quæ specialiter excipere, & potuit, & debuit, sed ad ea, quæ ignoravit*, ubi *Gloss. verb. debuit*, citat concord. & *Alex.* allegat alia quod
 69 que jura, & ampliat, primò procedere etiam, si venditor protestetur se vendere jus, quod habet in re, & tandem ampliat fortius ex *Castronfi*, idem esse, si venditor sciens exciperet in specie, se nolle teneri de tali vitio, vel defectu tamen hoc non sufficere ad excimendum venditorem scientem, qui dum scit, & clarè non loquitur totum præsumitur facere animo, circumscribendi, juribus per *Alex.* citatis n. 9. in fin. & n. 10. *in fin.* dicit non imputari eo casu, quod emptor non investigaverit, quia nemo poterat informare emptorem, nisi venditor, qui tacendo fuit in dolo, qui dolus præponderat culpæ, ubi *Natta* & alii addentes, alios congerunt hoc exornantes, sicut idem facit *Surd. d. decis.* 265. n. 17.

Verùm si ex aliis dolus cedentis arguendus esset, non desunt in casu nostro plura alia capita, ex quibus cedentis dolus, tam in subdicendo verum quam in exprimendo falsum detegitur, tam in primo contractu donationis in solutum anno 615. quam in altero qui ut postea emendaret interesse cessionarii, detectis mendaciis fuit factus secundus contractus anno

618. dum adhuc ex discussione non completa non erat detecta inhabilitas nominum cessorum; suffi-
 70 ceret enim dedolo constare in aliqua parte ejusdem contractus, sicut de errore, & ignorantia, tradit ex *Comensi, Alciat. reg. 3. c. 21. n. 3. in fin. de præsump.* quem sequitur *Menoch. lib. 6. c. 23. n. 50. vers. declaratur septimò* & in *cons. 145. à n. 7. usque ad 11. lib. 1* ubi quamvis defendat in suo casu fuisse inductam novationem quoad fidejussores; tamen *n. 29. vers. tertium pariter, & 30. cum seq.* fatetur contrarium, ut teneatur venditor sciens de dolo, & præsertim in causa dotis, & maximè afferendo se dominum certo-
 71 rum corporum, cum non esset, & horum nominum in specie in majori quantitate quam verè esset, quo casu propriè verè dicitur emptorem decepisse, *l. si quis domum 9. in fin. versic. quid tamen, ibi, decepit. enim conductorem, ff. locati,* quæ non minùs locum habet in venditore, licet in conductora loquatur, ut ex *Cyn. Bald. Castr. Molina, Modern. Paris. & aliis,* fundat responsum Senatus Mantuani contra Vaivodam Moldaviæ, inter *decis. Surd. decis. 326. n. 48.* ubi quod ad omne interesse teneatur venditor, & sequitur *Rodriguez d. lib. 2. cap. 21. num. 22.*

Quartò ex prædictis colligitur quarta limitatio,
 72 sive declaratio ad *d. l. si nomen,* ut omninò sit declaranda procedere in nomine, quod tempore insolutum dationis sit habile, sed ex post facto sit effectum non solvendo, & inhabile, scilicet post cessionem, sive insolutum dationem, & venditionem, cum alioquin data scientia venditoris, impossibile sit praticare *decis. d. l. & hoc est,* quod communiter *DD.* colligunt ex *d. l. cum concord.* dum dicunt, quod vendens, vel insolutum dans nomen debitoris, liberetur, & periculum nominis transeat in emptorem, velut Dominum nominis, & sic ferè omnes supponunt, inhabilitatem supervenientem post cessionem pertinere ad emptorem, non autem præcedentem ante venditionem, quod propriè important, verba, *periculum cedere,* quod de supervenienti intelligitur *toto tit. ff. de periculo, & comodo rei venditæ & l. periculum, C. si certam petat.* hanc distinct. fecit expressè *Bart. in l. pupilli 96. §. soror,* ubi idem *Castr. ff. de solut. & eam voluit Bar.* procedere generaliter, etiam extra causam dotis, idem *Bart. in leg. Mevia 50. ff. solut. matrim. & sequitur Ofasch. decis. 61. num. 10. in fin. versic. secundo potest responderi,* ubi generaliter intelligit distinct. *Bart. & addit,* quod hoc modo intelligendo, evitabimus multas, amaritudines, & difficultates resultantes ex variis distinct. *DD. & hanc Bart. distinctionem prosequitur etiam D. Reg. Rovit. cons. 75. n. 15. & ita loquuntur Bald. Imol. Alex. Siculus, Socin. Rayn. Gozad. & alii,* quos referunt *Becius in suo amplissimo cons. 105. ex num. 18. cum seq. vol. 1. Surd. cons. 145. num. 21. & 19.* dum hæc referens loquitur per hæc verba, *liberari dantem insolutum quidquid inde sequatur de nominibus, & Becius,* dum consuluit in casu suo, cedentem non teneri facere idoneum nomen cessum, supponit, pro absoluto, quod debitores tempore cessionis erant solvendo, et quod ex negligentia cessionarii potuerint ex post facto reddi inhabiles, ut per eum post *num. 19. ibi, nam cum supponatur in facto,* & ob id instruit quomodo nomina cessa sint discutienda, vocato potius cedente post *num. 25. juncto nu. 26. & num. 27. in fine,* addit non probari minus in casu suo, nomina non esse solvendo: quid plura idem *Becius* distinguendo materiam, & casus post *Castr. & Decium* post *num. 35. expressè*

se declarat, quod quidquid sit in simplici cessione in hac specie, de qua nos agimus, re insolutum data, vel delegata, periculum nominis post cessionem
 73 contingens pertinet ad cessionarium, ex *d. §. soror,* idemque expressè declarat, & restringit *Marc. Ant. Eugen. in suo cons. 73. num. 8. vers. tertio quia, & n. 15. & num. 16. & in vers. ex quibus luce clariùs,* ubi ita demum cedentem liberari affirmat, si tempore cessionis nomina erant habilia, & ex negligentia cessionarii sint effecta non idonea, & idem clariss. *Rodriguez,* ubi ita intelligit loqui omnes *DD.* in hac materia *dist. lib. 2. cap. 2. post num. 7. & 18. idemque sentit Gratian. lib. 1. cap. 3. nu. 17. ubi æquiparat casum, ubi debitor non est solvendo, & causam dotis ex privilegio, de quo infra, & reddit pulchram rationem num. 18.* Unde cum in casu præsentis plenè constet, & notorium sit hodie, nec tempore dationis insolutum nomina esse, nec fuisse idonea, nec
 74 quicquam imputari potuisse *D. Casari,* qui statim iudicium instituit, petendo instrumenta exhiberi, juxta singularem decisionem Alberti Galeoti, quam extollit *Roman. d. cons. 163. nu. 6. & formam iudicii traditam à Becio in d. cons. 105. n. 25. & Rodriguez. dist. cap. 21. num. 3. in fin. audito in omnibus venditorè nominis; casus præsens est extrà omnem dubitationem. Ed præsertim, quod culpa Marchionis, quæ usque ad annum elapsum non exhibuerat, nec consignaverat omnia instrumenta nominum, prout fuerat ab initio requisitus, non potuit iudicium ex-
 75 cussionis nominum citius expediri: de jure autem, qui hodie pauper est, & non solvendo, sic etiam in præteritum fuisse præsumitur, licet non sic facile in divitiis ex præsentis præsumatur in præteritum, sed in paupertate id procedit sine difficultate, ut ex *l. 3. ubi Bald. & Salyc. C. de probation. probat multorum testimonio Pacian. c. 54. lib. 1. n. 30. de probat.**

Quintò, & ultimo pro coronide, tenetur cedens in casu nostro, quia sumus in causa dotis, sive debitore ex causa dotis, in qua pleraque specialia concurrunt, ex quibus difficiliùs cedens, vel vendens nomen liberatur quam in alia materia.

76 Primò etenim, licet ubi datur insolutum species pro pecunia, & sic pro genere, omnis primæva actio funditus extingatur, nihilominus hoc fallit in causa dotis, quia in casu evictionis maritus agit, adhuc primæva actione privilegia in tempore, & hypoth. ac si nihil fuisset datum, *l. qui res 98. ubi omnes, ff. de solut.* Et ex hoc operatur in dote non minùs, ac si partes expressè reservassent sibi primæva jura, cù suis privilegiis *Boer. latè dec. 337. post n. 2. Barb. in d. l. æstimatis 51. n. 20. Theb. jun. sup. cit. c. 88. li. 2. n. 13.*
 77 Secundo, decisio, *tex. in d. l. si nomen* fallit in dote, nam speciale est in causa dotis, ut sive maritus sive mulier decipiatur in recipiendo nomen non idoneum subveniat sibi, verba sunt *Castr. in l. Mevia 50. post nu. 4. ff. soluto matrimonio Angel. in l. pupilli §. soror, ff. de solut. Franck. decis. 108. post num. 3.* et licet *Castr.* plura dicat, faciendo diversa capita quæ
 78 non in omnibus probantur; in hoc tamen approbatur, ut speciale sit in causa dotis, ut optimè *Pauli* doct. explicat *Barbos. in d. l. æstimatis, nu. 11. in fin. vers. insertur etiam,* ubi addit, viro atque uxori in dote succurrendum, etiam si culposa ignorantia eis imputari possit, et sufficere si re ipsa lædantur accipiendo debitorem inopem, bene ad id ponderans *d. l. promittendo §. si à debitore, ff. de jure dotum,* et rationem specialitatis colligi ex *l. jure succursum, §. fin. eod. tit.* ubi generaliter definitur in causa do-

tis

etis nullam admitti captionem, nec tolerari aliquem ex conjugibus, si vè contrahentibus locupletari cum 79 aliena iactura, & addit *Barbosa* data ignorantia indistinctè marito non præjudicari, sed si fuerit sciens, nec sibi indistinctè, & omnino præjudicari, nisi cum declaratione, de qua in *Licet*, ff. de pactis dotabil. *Gratian*. *comp* 1. *discept. forens. cap. 3. num. 17.*

80 Tertium est speciale in causa dotis, ut quamvis debitor cedens nomen debitoris suo creditori insolutum, fuerit in dolo, dolus ille non reddit cessionem ipso iure nullam, sed parit tantummodo actionem de dolo contra cedentem, *l. dolo, C. de inutil. stipul.* tamen debitor, qui tenetur ex causa dotis, si cedat creditori ex causa dotis dolosè, nullo modo liberatur, sed convenitur primitiva actione, ac si cessio non antecessisset, *Bald. Angel. Imol. Castr. & Alex. n. 2. in d. l. si cum dote, §. si mulier, Surd. d. conf. 145. n. 31. §. 32. in primo.*

Nec obijciatur, quod nomina debitorum non fuerunt data insolutum pro dote, sed pro interesse, si vè tertius decursus ad beneficium viri pro dote promissa.

Primo enim possemus dicere in datione insolutum anni 615. fuisse data stabilia, emptiones annuorum introituum, & nomina debitorum pro universo debito dotis, & interufurii ascendenti ad duc. 20. mil. nulla facta expressione, nec distinctione, quæ ex corporibus dotis essent pro dote, & quæ pro inter- 81 usurio; unde non facta expressione, censetur meliora corpora data in causam duriorum, & sic pro interesse, juxta *l. 1. C. de solution.* vel saltem sufficere hoc discerni, nec ad oculum demonstrari posse, ut justè allegare possimus, nomina data fuisse in causam dotis, & si prima assignatio corrumpitur, quia dolosa, vel ex dotis privilegio, consequenter & secunda data in executionem antecedentis, eodem errore, & dolo intercedente, quorum respectu mulier erat in tuto ex privilegio dotis, in qua periculum nominis cessi pertinet ad cedentem, non potuit, in scia uxore, per secundum contractum fieri assignatio nominum deceptorum viro in solutionem interesse, licet videretur prima fronte cedere ad sui beneficium, cum interfuisset, uxoris assignationem, primo loco factam non mutari sine ejus consensu, nisi eidem suo viro tradita fuissent insolutum bona effectiva, & nomina habilia, super quibus potuisset satisfieri de suo antefato, & interesse dotium, de quibus hodie est creditrix hæreditatis viri, cum ex privilegio dotis prima insolutum datio nocere non potuisset, sed damnum sibi pararetur ex secunda, cujus omnino fuit ignorans, & ideo ex ea præjudicium aliquod sibi causari non potuit; sed melius, & tutius dicimus, esto quod non ageremus de dote, sed de ipsius interufurio debito, & promisso viro pro oneribus matrimonii, quæ substituit, idem esse quod in dote: hoc enim privile- 82 gium non est restrictum, ut sit concessum dumtaxat doti, sed, ut cum mysterio, dixit *Castr.* speciale est in causa dotis, ut si vè maritus, si vè mulier decipiatur, recipiendo nomen non idoneum, subveniat sibi, & sic sufficit, ut alter ex conjugibus lædatur in causa dotis, scilicet, in materia dotis, & circa dotem, ut clarissimè probat ratio reddita à *J. C. in l. jure succursum, §. ult. ff. de jure dotium*, ex quo *text. Castr.* excepit privilegium, ibi *Si alteruter circumventus sit, succurrendum est, quia bono, & a quo non conveniat, aut lucrari aliquem cum damno alterius, aut damnum sentire per alterius lucrum*, quæ ratio non minus militat in dote, quam in interufurio, & præcisè militare in

nomine cesso, quod non esset solvendo consideravit *Alex.* in *d. §. si mulier* post *num. 4. vers. sed ad hoc*, & 83 *Barbos. n. 11. vers. infertur etiam*, & ita nuncupatim procedere generaliter in causa dotis ex ratione generali, *d. l. jure succursum*, ex *Gloss. in autb. de equalit. dotis* post *princ. ver. negotiationem*, ibi, *nec ea, quæ inter conjuges aguntur sunt pro negotiatione habenda*, quasi cessare debeat subtilis consideratio *J. C. in d. l. si uxorem*, digna ut potius inter negotiatores in commerciis attendatur, quam inter conjuges, notat *Alber. ex Cyno* in *l. si circumscripta, C. solut. matr.* plura enim in causa dotali ex speciali æquitate, quæ polere debet inter conjuges, introducta sunt contra juris civilis apices, *Fortun. de ult. sine juris n. 417.* ut 84 optimè generalem rationem *d. text. in §. fin. l. jure succursum*, plures ob id effectus, & specialitates producere inter conjuges, tam ut minor læsio admittatur, etiam citrà dimidiam in æstimatione rerum dotalium, quam etiam in dolo, metu, & captione qualibet excludenda, eruditè de more probat *Arius Pinellus*, in *1. par. repet. l. 1. C. de rescind. vend. cap. 1. ex n. 10. & precisè, n. 15. §. 16.* ubi in specie videtur loqui, etiam de nomine cesso, dum allegat *Alex.* in *d. l. si cum dote, §. si mulier*, & in puncto hoc tenet *Barbos.* in *d. l. æstimationis n. 11. vers. infertur*, & *num. 12. &* 85 ob id *Boerius* in hac materia æquiparavit dotem & doherium, quod iisdem privilegiis munimur indubie supposuit *d. decis. 337.* post *num. 2.* quod etiam 86 comprobatur ex eo, quod subjicit idem *Barbos.* in eodem loco, post *n. 20. vers. colligitur etiam*, dum reddens rationem, quare in casu, ubi maritus non agit de evictione, ut cum dos fuit sibi data inæstimata, *l. cum post 70. §. cum res. ff. de jure dot.* adhuc agere potest, saltem ut sibi damnum resarciatur, subjicit hoc idè fieri, quia maritus ipse substituit onera matrimonii, quod loco præstii est, *l. ex promissione 28. ff. de action. & oblig.* unde nihil mirum, si interufurium, quod à marito percipitur ob onera matrimonii, dum loco dotis est, eisdem privilegiis potiatur; ma- 87 ximè cum maritus in dote habeat titulum onerosum, dum substituit onera; mulier vè dicitur habere lucrativum *l. Mevia, §. fin. ff. solut. matr.* cum concord. à *Napod. in consuet. si quis, vel si qua, vers. præterquam, n. 217. D. Capic. decis. 128.* cum aliis, quæ consulto prætereo; qua ratione *Conf. de Anna consil. 35. n. 31. & conf. 90. n. 21.* dixit in nostris terminis, esse magis privilegiatum virum, quam uxorem. Imò generale est, ut privilegium concessum forti, com- 88 prehendat etiam usuram, si vè interesse debitum occasione fortis, ut ex regula *l. Luitius, ff. qui potior, in pign.* in specie in dote, & in ipsius interesse, & etiam in alimentis debitis ratione dotis, author. *Bar.* & aliorum, firmat *Affl. dec. 10. Rayn.* dicens comm. *Mynsin.* referens hanc opin. uti æquiorum approbasse *Cam. Imperial.* & enixe defendunt *Negus. Corduba, Guttier.* & alii quos refert *Barbos.* in *l. 1. par. 3. post n. 27. ff. solut. matrim. Berous, Rebuff. Camer. Surd.* & alii, quos refert, & sequitur, reprobata opin. *Barbos. Felician. de censibus, lib. 3. cap. 5. n. 16. vers. dubitatum est, Reg. de Pont.* dicens, non habere dubium, & sæpius judicatum *conf. 64. §. 77. in princ.* nec dissentit *D. de Franc. dec. 613. in 4. vol.* quamvis fluctuare videatur, an procedat quoad hypothecam concessam à jure 89 super bonis subjectis fideicommissio, majoratui, vel feudis etiam ex pacto, & providentia, in quo etiam sequi videtur affirmativam, dum ultimo loco refert *Petrus de Gregorio* hanc tuentem, quam esse veriorum, crebriorem, & usu forensi probatam, concludit

Felician. in *vers. denique facit*, & prædictis, hodie longo post tempore, addo *Gratian. decis. Rota Marchia* 13. n. 19. 39. & 44. *D. Reg. Rovit. cons. 75.* & infinitos de more congestos per *Giurb. dec. 87.* post n. 9. videndus est tamen *T'hesaur. jun.* quem postea legi *lib. 3. quest. forens. cap. 73.* Imò in præsentī casu fuit consideratum, fuisse datos in solutum annuos introitus, qui necessariò juxta Bullas Pontificum, cohærere debent super certis corporibus, & sic ubi annui introitus exigi non possunt; velut deficientibus bonis hypothecatis, habetur, ac si essent evicti cum non possit subsistere venditio super jure personali, sed super corporibus, eorumque hypothecis, & etiam quia in promissione evictionis, & reservatione, fuit promissa per cedentem successiva perceptio annuorum introituum; unde ubicunque cessionarius non potest illos percipere, videtur factus casus evictionis.

D E G I S I O.

ET ita obtinui, & decisum fuit per S. Consilium die Martis 11. Julii 1622. referente Consiliario Cæsare Alderisio, penes Actorum Magistrum Hieronymum de Amico, cum interventu doctissimorum tunc Consiliariorum Ferdinandi Brancia adjuncti, & Scipionis Roviti, qui ambo postea fuerunt ad supremum gradum Consilii Collateralis, & Regentis Regiam Cancellariam, ob eorum eximias virtutes, & merita, omnium applausu, evecti, quos de me optimè meritos esse profiteor.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**ecunia ad quid inventa?
- 2 **L**esio probanda est per allegantem, secus in actu sua natura noxia, num. 3.
- 4 **T**utor non valet solutionem recipere præsertim dissolvendo redditum, & de ratione num. 5. & seq. fallit in reemptione ex pacto precedenti redimendi, ex opinione Rodriquez n. 18. sed contraria Felician. comprobatur, num. 19.
- 6 **M**inori utilis est habere jus redditus annui, quàm illius pretium.
- 7 **A**nnui introitus, etiam redimibiles an, & quando inter immobilia compatentur, & quare, & quid si sint ad modicum tempus constituti, num. 8. 9. & 10.
- 11 **D**ecretum requiritur in distraktionem annui redditus minoris, item Civitatis, vel Ecclesie.
- 12 **M**inor non valet annum redditum etiam redimibilem alienare absque decreto, & aliis solemnitatibus, vel super bonis suis constituere, etiam ad rationem levioris usura, quamvis sit industrius, vel veniam ætatis impetraverit, aut pecuniam in rem minoris versam constaret, & num. 13.
- 14 **P**actum redimendi arctat emptorem ad dissolvendum redditum, sive censum.
- 15 **C**ausa necessaria alienandi quæ sit?
- 16 **A**lienationis prohibitio non includit necessariam.
- 17 **R**eemptio census non comprehenditur in prohibitione alienationis.
- 20 **P**ecunia inter mobilia, quæ servando servari non possunt, connumeratur.
- 21 **G**autela in institutione majoratum, quod pecunia ex reemptione perveniens, in aliorum bonorum immobilium emptionem convertatur, & reemptio aliter facta nulla sit.
- 22 **L**ex l. C. quando decreto opus non est, non derogat

decisioni l. l. C. si advers. solut. licet enim in venditione rei minoris ex conventionē paterna, decretum non requiratur, tamen adversus solutionem restituitur.

- 23 **M**inor restituitur si pecunia ei, tutore auctore, vel ipsimet tutore soluta perdita sit, vel aliter damno affectus, etiam si à tutore jus suum consequi possit, & quamvis lesio aut damnum post solutionem contingerit, & fortissimè si in ipso actu solutionis, & num. 24. & 25.
- 26 **L**esio in ipso actu solutionis tutore facta, intercedere dicitur, si minus tempore, loco, causa, aut conditione reciperet tutor, aut quid de debito remitteret.

A R G U M E N T U M.

Minor, an restituitur adversus acceptationem solutionis, retrovenditionem, & quietationem per tutorem factas debitori reementi de pecunia diminuta, quam appellamus (de duobus tertiis) stante, statuto, sive pragmatica disponente, sortem pretii venditionis annuorum introituum, esse solvendam in pecunia numerata.

Pro filiis pupillis D. Cæsaris Caraccioli, & Marchione Caprigliæ, contra Marchionem Roseti, & Horatium Brancia.

C O N T R O V E R S I A XXXIII.

MArchio Roseti, cum esset debitor ex causa venditionis annuorum introituum, sive redditus censualis, hæredum pupillorum Don Cæsaris Caraccioli, in summa duc. 20. m. fortis, & plusquam aliis duc. bismille tertiarum decursarum, ad rationem decem pro centenariis, ut sponte sua, nulla præcedente petitione, reemeret sortem d. census venditi, injuxit Horatio Brancie, cui vendidit Terram Roseti, ut de prætio deponeret sortem d. duc. 20. m. cum tertiis decursis qui confecit apocam fortis, & tertiarum, de pecunia existenti in bancis notificatam dictis pupillis, sive tutrici, mense Novembris præteriti, quorum tutrix D. Francesca Galluccia mater, ignara decreti generalis, eadem die publicati, quo disponitur, reemere volentes annuos introitus venditos, cum pacto de retrovendendo, vel extinguere annuos census redimibiles, non aliter posse retrovenditionem, vel extinctionem obtinere, nisi soluto capitali pretio in moneta numerata, nec sufficere depositum, de duobus tertiis in bancis in eorum credito existentibus, nisi fuerint à creditoribus conventi ex quavis causa ad restitutionem capitalium; inconsultò tutrix prædicta credens non posse reluere depositum, & ad hoc compelli posse, fecit retrovenditionem, & quietationem in forma, adversus quam liberationem, pupilli, cum de læsione in promptu evidenter appareat restitui petunt; siquidem cum haberent emptionem tutissimam, cum assensu super dicta Terra Roseti ad rationem decem pro centenariis, loco prædictæ emptionis recepit tutrix pecuniam æream duorum tertiorum, quæ nec tangi, nec videri potest, ad id ut non sit expendibilis, nec sit in commercio, nec centeri possit fidejussor futuræ, neque præsentis indigentia,

2 digentia, ad quem finem inventam pecuniam, affir-
 mat *Aristot. 5. ethic. cap. 5.* unde licet probanda sit
 lætio ab eo, qui illam allegat *l. 3. §. si minor, ff. de jure-
 jur. ut ex regula generali l. quoties, §. qui dolo, ff. de pro-
 bat. innumerata congerit Caldas in l. si curatorem ha-
 bens, verbo, læsis, in princ. C. de in integ. restit. min. &
 probari deberi generaliter à petente restitutionem,
 se minorem, & læsum, notatur per omnes in *l. si mi-
 norem, C. de in integ. restit.* cum concord. per *Pa-
 cian. lib. 2. cap. 24. num. 33. & 61. tract. de probation.*
 3 Non tamen aliter probanda est lætio, quando
 actus sua natura est noxius. *Gloss. in l. ait prætor. 7. §.
 non solum, & in l. si jædex, ff. de minor.* ut exempla
 latius tradit *Caldas in verb. sua facilitate, ex n. 26.*
 ut in mutuo restituendum minorem, tametsi non,
 probet se ex illo læsum, not. in *l. 1. C. si advers. credit
 canoniz. in cap. quod quibusdam de fidejuss. Usque in
 cap. 66. qq. forens. num. 6. Mauris. de restit. cap. 221.
 & 281. Caldas d. verb. sua facilitate, num. 30. & sic
 in liberatione, & quietatione debitoris, sive retro-
 venditione redditus pupillaris, quam constat aliena-
 tionem esse; unde, cum tutori interdicta sit aliena-
 4 tio, non poterit solutionem recipere, ex qua sta-
 tim liberetur debitor, præsertim dissolvendo redi-
 tum, & maxime, cautè, & ritè contractum, ut bene
 5 probat *tex. in l. pupillo 15. ff. de solutio. ubi postquam
 dixit, pupillo solvi non posse sine tutore auctore,
 neque eum delegare posse, subdit ad utrumque di-
 ctum, rationem, quia nec alienare ullam rem potest,
 quasi quod ex illa solutione alienatio inducatur,
 quod contingit abdicando à se actionem, quam ha-
 bet, recipiendo solutionem, ut ibi tradit *Castr. & est
 tex. apertus in §. at ex contrario, ubi Balduin. & Hyp-
 polit. Rimin. num. 5. instit. quibus alien. licet vel non,
 Barz. in l. vero procuratori num. 1. ff. de solut. & in l. 3.
 num. 3. ff. solut. matr.* tum etiam, quia quando cen-
 sus redimitur, minor proculdubid abdicat à se jus re-
 ditus annui sibi competens contra debitorem, & il-
 lius bona, ut optimè probat *Felician. de censibus, in
 appendice, lib. 4. cap. unico post num. 7. vers. neque
 etiam placet, sol. mihi 229. ubi subdit rationem. Quia
 6 nihilius evidenter est minori habere integrum jus re-
 ditus annui, quam pretium illius, tam quia per facile
 illud poterit disperdere, tam quia evenire potest, ut
 non tam utiliter, & securè illud impendere possit, &
 idèd ex redemptione census ita fit deterior conditio
 illius, sicut quando alius liberat debitorem suum; hæc
 Felician, qui etiam addit, in redemptione agi de
 damno minoris, & idèd fieri non posse à minore,
 7 nec ab ejus administratore, quod ex eo confirmatur,
 quia si admittimus, annuos introitus inter immobi-
 lia computari, etiam si non sint omnino perpetui,
 sed redimibiles, ea ratione, quod cum incertum
 sit, quando redditus luibiles, redimendi sint, perpetui
 merito judicantur, ut ex reg. *l. sufficit, ff. de con-
 dit. indeb. juncto tex. in vulg. clem. exiitui de paradiso,
 §. cumque annui redditus, de verb. signific. & §. quoniam
 autem vers. fin. auct. ut ii qui oblig. se per bib. hab. res
 min. ex infir. juribus, & DD. auctor. uti veriore, &
 receptissimam sententiam, tradunt *Gustier. præf. qq. civil. l. 2. cap. 146. num. 2. & cap. 83. ex num. item
 2. lib. 3. Felician. de censibus lib. 1. cap. 7. post num. 2.
 vers. quæ eo potissimum, Rodriguez de ann. redit. lib. 1. quæst. 14. post num. 7. vers. pro parte negativa,
 ubi dicit, hanc esse communissimam ferè omnium
 sententiam, nisi sint redditus ad modicum tempus
 8 constituti, uti ad sex, vel ad octo annos, & latissimè hanc opin. ut receptissimam comprobatur *Cassill.*******

quotid. controv. tom. 1. de usufr. c. 47. per totum præ-
 fertim *num. 6. in fin. & 7.* & ex nostris, ex juribus ci-
 vilibus, canonicis, & feudalibus probatur *Conf. Geor-
 gius allegat. 49. ex n. 43.* sive etiam admittamus opin.
 9 *Molinae lib. 2. de primogen. cap. 10. num. 6.* qui opin.
 hanc comm. indubiè veram profitetur, considera-
 to præsentis statu ante reemptionem, citans *Tira-
 10 quell. & Ruyn.* quinimò non solum inter immobilia
 computari, cum necesse sit, quod ad unam speciem
 applicentur, sive collocentur, juxtà opinionem
*Panorm. & Tiraquell. relatam per Rodriguez. d. lib. 1.
 q. 3. num. 9. vers. fateor tamen,* sed etiam si necessa-
 ria non sit applicatio, & sic circumscripta quoque
 necessitate applicationis, annuos redditus dici pro-
 priè res immobiles, licet non strictè quia ratione
 cohærentiæ dicuntur corporales, ut ex *Alvar. in
 cap. 1. §. sciendum, col. 2. de feudi cognit.* probatur *Gabr.
 conf. 141. num. 14. ubi num. 16.* dicit procedere etiam
 in materia odiosa, ita ut veniant in confiscatione
 immobilium, ut latè ampliando firmatur *Surd. con-
 tundens contrariam opin. vivis rationibus cum re-
 cepta sententia decis. 204. præsertim num. 8.* ex hoc
 11 sequitur præcipuus effectus in praxi, ut in alienatio-
 ne, sive distractione hujusmodi annui redditus facien-
 da per minorem, adhibendum sit decretum, & re-
 liquæ solemnitates necessariæ; de quibus in *tit. ff. de
 rebus eorum, & C. de præd. minorum,* ut optimè in-
 ter plures effectus hujus investigationis, quod annui
 redditus inter immobilia computentur, hunc primo
 loco eruditè, & distinctè, post defensionem, uti veram,
 & indubiam com. sententiam, tradit *Gaylius lib. 2.
 præf. observ. cap. 10. num. 4. vers. effectus,* cujus dicta
 extollit *Castill. d. cap. 41. num. 6.* & comprobatur *Surd.*
 dicens, idem procedere non solum in minore, sed
 etiam in alienatione reddituum Civitatis, vel Eccle-
 12 siæ, *d. decis. 204. post num. 3. & num. 4.* Et hanc esse
 veram, & receptam sententiam in foro, minorem
 non posse annum redditum, etiam redimibilem alienare
 absque decreto, & solemnitatibus enumeratis
 per *Afflic. decis. 249. Menoch. de recuper. possess. re-
 med. 15. ex num. 143. Paris. conf. 85. num. 18. lib. 3.
 Scharff. consil. 4. per totum, centur. 3. incip. quod præ-
 dicta vel constituere super bonis suis, etiam si ad ra-
 13 tionem levioris usuræ, quæ in regione frequentetur,
 & quamvis alias ipse minor sit industrius, vel ve-
 niam ætatis impetraverit, & quod fortius est, etiam
 si constaret, pecuniam versam in rem minoris, quia
 hoc non validat alienationem prædii, vel similis ju-
 ris, *l. non solum, l. utere, l. si prædium, C. de prædiis mi-
 norum,* eruditè probatur *Rodriguez d. l. 1. q. 14. ex n. 10.
 usque ad 14. ubi n. 15. & seq.* hanc ultimam ampli-
 ationem, licet com. versæ pecuniæ satis cum judicio
 temperat, neque pariter alienare, vel transferre in
 alterum, aut quovis modo, sine debitis solemnitatibus
 alienare, ut ex *Bald. & Simoncello probatur D. Georg.
 d. alleg. 49. num. 45.**

Unde ubicumque retrovenditio redditus non fit
 ex necessitate pacti præcedentis, virtute scilicet
 facultatis redimendi ab initio adjectæ, quæ arctat
 14 emptorem etiam invitum ad dissolvendum redi-
 tum, juxtà tradita in *l. 2. C. de pact. int. emptor. & ven-
 dit. per D. de Franch. decis. 64. num. 4. cum seq.* & in
 materia redditus censualis juxtà formam bullæ *Fol-
 ler. de censib. in verbo instrumento gratia, per so-
 15 lum, & alii passim,* quæ causa necessaria tunc de-
 mum dicitur, quando quis cogitur dominium trans-
 ferre, aut non potest quis non alienare, ut pulchrè
 distinguit *Surd.* inter factum voluntarium, & ne-
 cessarium

cessarium *decis. 103. ex num. 15. & melius decis. 286. n. 12. in fine, & 74.*

16 Ex qua sola necessitate redimendi suaderi poterat, licere tutori censum redimere eo solo colore, quod prohibitio alienationis non pertinet ad necessariam

17 l. alienationes, ff. famul. ercisc. unde inferri videbatur, prohibitio alienari, non esse interdictam

18 census redemptionem, ut ex pluribus probat *Cavalcant. decis. 16. num. 49. 2. par. & latius hac sola ratione licere tutori redimere censum contra Felicianum, concludit Rodriguez lib. 2. quæst. 15. num. 81. & 82. cessante necessitate prædicta, disponente decreto generali, ut redemptio sortis fieret numeratò, tutor nullo modo potuit, nec debuit, recipiendo sortem ex pecunia depicta in bancis, tutus clypeo decreti, censum sua sponte redimere, & voluntariè resolvere, idque verissimum apparet, nedum attenda opinione Feliciani, qui ex veris juris regulis indistinctè negat, tutori licere sortem recipere, & census contractum dissolvere, sed etiam opinione Rodriguez qui id tutori permittit eo casu dumtaxat, dum cogi potest reditum redimere, & non aliter, ut latius ipse explicat d. lib. 2. quæst. 15. ex num. 80. cum seq.*

19 Opinio autem Feliciani, ut procedat indistinctè, satis comprobatur ex distinctione Molina, dum lib. 2. cap. 10. num. 6. scripsit, annum reditum ex veteri sententia inter immobilia computari, considerato dumtaxat præsentis statui ante redemptionem; vero cum redemptione sequuta, pecunia ex redemptione perventa, nulli dubium, quin res mobilis, non autem immobilis censenda sit; quoniam taliter mobilia, ut hoc Molina addatur, ut connumeretur inter ea, quæ servando servari non possunt, juxta veriorè, & receptiorè sententiam, inde addit Molina

21 desumptam cautelam, ut in restitutione majoratum, pecunia ex redemptione proveniens in aliorum bonorum immobilium emptionem convertatur, sub ea amplius lege, ut redemptio, quæ aliter facta fuerit, nulla sit, in denunciando redituum debitoribus, nè aliter redemptionem facere valeant, ut in dies servari videmus in reditibus fideicommissis aliisque bonis vinculo subjectis, ex quo permitti non debet tutori bona immobilia minoris, in res mobiles de facili perituras, convertere, & novissimè veriorè esse indistinctè opin. quam postea probavit Felician. firmavit D. de Franch. d. decis. 206. in fin.

22 num. 24. ubi in specie tradit sent. in l. 1. C. quando decreto opus non est, ubi conventio paterna in contractu adjecta per defunctum de retrovendendo, reddito prætio efficit, ut licet tutor filii pupilli retrovendere possit absque auctoritate Præfidis, alias necessaria, ut non deroget decisioni *tex. in l. 1. C. si advers. solut. cum concord. sed ab illa declaratur, ut juxta eam intelligatur: licet enim quoad translationem domini non sit necessarium decretum, quia sit ex causa præcedenti, nihilominus, qui reemit, ut sit cautus, debet procurare quod solutio prætii fiat tutori mediante decreto Judicis, ne minor restitui valeat juxta H. præd. imò fortius hoc facere debere advertit, qui reemit, ut pretium benè solvat, postquam ex voluntate reemit, qui non cogetur, quam qui solvit debitum coactè, ut his verbis *decis. complevit D. de Franch. ubi ita dicitur pro opin. quam postea amplexus est Felician. resolutio fundamento Rodriq.**

Præterea confirmatur prædicta ex receptissimè ferè omnium, ac usu forensi rerum, ubique judicatarum probata sententia, ut solvens minori, tutore auctore, vel ipsimet tutori, aut curatori, qui casus

in hoc sunt adequati, ut advertit de Franch. infra citanda *decis. 206. num. 12.* licet pleniorè consequatur liberationem, restituitur tamen minor, si pecunia sit deperdita, vel aliter damno affectus sit minor sui vel tutoris facilitate, aut culpa, etiam ex post facto, post solutionem contingenti, ut est *tex. ubi Gloss. tradit vulgatam distinct. plenæ, plenioris, & plenissimæ liberationis in l. 1. C. si advers. solut. ubi DD. omnes, etiam si minor à tutore ius suum consequi possit, cum non idcirco cesset restitutionis auxilium, uti pinguis providens adversus debitorem, qui solvit l. 3. & fin. C. si tutor, vel curat. interu. quod esse ab omnibus communiter passim receptum, cum Gloss. magistra in l. 1. de prætor, 7. §. permissum, verb. imputandum, ff. de minor. cum pluribus concord. fatetur Caldas in *reper. l. si curatorem habens ver. la. sis ex num. 57. & 59. vers. hæc Gloss. distinctio, C. de in integr. restit. post Gomez. lib. 2. varior. cap. 14. num. 4. cum infin. congestis per Guttier. de caselis 2. par. cap. 22. per totum; num. 3. & 13. ubi referunt à Mauritia de restit. cap. 177. defendi hanc comm. sent. ab objectis, & ex nostris D. Præfex de Franch. dec. 206. Consil. de Anno consil. 49. unde cum negari non possit, in casu præsentis maximum damnum illatum minori, tutricis facilitate, quæ inconsulè ad nihil respiciens, statim fecit solventi quietationem, & retrovenditionem, spontè dissolvendo reditum ad rationem decem per centenarium, quod est supremum pretium, vallatum Regio assensu, & tutissimè constitutum, & inter priores creditores Marchionis Roseti, ut eventus venditionis Terræ Roseti demonstravit, idoneam esse emptionem; recipiendo pecuniam de per se fragilem, & in apocis bancariis, quæ hodie ex temporis injuria, est inexpendibilis, ut quæ nec tangi, nec videri potest, periade, ac si in totum amissa esset; quis propterea dubitabit quin stante evidenti læsione, pupillus non sit restituendus, præsertim, quia admissa etiam contraria quorundam sententia, quam iidem licet pauci fatentur esse contra comm. omnium, ut facta solutione tutori, sequatur plenissima debitoris solventis liberatio; restringunt tamen illam, ut minori non detur aliqua adversus solventem restitutio, pro amissione pecuniæ, damno aut læsione ipsi contingenti post solutionem, & ita eorum expressè restringunt opinionem, ut prætendant denegari minori restitutionem pro læsione supervenienti ex post facto post solutionem factam tutori, vel curatori ex aliquo contingenti facto, expressè concedentes, secus esse si læsio contingat in ipso actu, si vè tempore solutionis, quo casu nemo ex his, quos vidi ausus fuit a recepta sententia, nec gratia disputandi discedere, ut apertè profiteretur Caldas d. verb. la. sis n. 60. dum defendit opin. Vasquii lib. 3. controver. usu frequent. cap. 66. num. 4. & cap. 67. & eà tendit unica ratio, si vè ipsorum fundamentum, ut sit distinguendum utrum læsio intercesserit in ipso solutionis actu, vel post ipsam solutionem emergerit, quo casu emergentia post contractum contingenti ad eam rem minimè spectare contendunt, ex l. verum 12. §. sciendum, ff. de minor. & aliis juribus, quasi perempta postea pecunia vexari debitorem non posse; siquidem illius periculum ad minorem, qui dominus jam pridem effectus fuit, spectare debet ex regul. l. quod te, cura famul. ff. si cert. petatur, ut latius explicat Caldas d. verb. la. sis, post n. 60. vers. quare in casu nostro, quod latius explicat Guttier. d. l. 2. cap. 22. ex num. 9. vers. tertia quia, num. 10. ubi num. 12. & 13. vers.**

vers. nihilominus tamen, fatetur receptam esse sententiam, absque ulla distinct. minori competere restitutionem adversus debitorem, qui solvit tutori, etiam si lætio contingat ex post facto, unde fortius, cum lætio contingerit in casu præfenti in ipso actu, & num. 32. addit *Guttier.* ut lætio in ipso actu in-
 25 tercedere censeatur, etiam ex mente *Vasquii*, & *Caldas*, si minus tempore, loco causa, aut conditione reciperet tutor, vel aliquid de debito remitteret; tunc enim, tamquam malè se gerente tutore, minori pro lætione refarcienda, competere debet restitutio adversus solventem, juxta *d.l. 3. C. si tutor, vel curat. interv.*

Non fuit hæc causa aliter decisa, nec prosequuta, quia processus fuit perditus.

S U M M A R I U M.

- 1 **R**evocatio aliquorum graduum institutionis, testamentum dicitur, non codicillus.
- 2 Testamentum potest à secundo, & tertio gradu substitutionis incipere, irritato primo, vel etiam ulteriori, tam ex l. quàm hominis dispositione.
- 3 Substitutus in eventum conditionis, dicitur propriè institutus.
- 4 Substituto vulgaritèr, pupillaritèr, aut compendiosè, etiam tacitè concedenda est immissio ex edicto div. Adrian. etiam si instituto objiciatur de revocatione testamenti per posterius, & n. 5.
- 6 Immissionis remedium non conceditur vigore codicillorum.
- 7 Testamentum, an intelligatur revocatum cursu decennii per secundam nudam voluntatem, in qua alterius testator non progreditur.
- 8 Hæreditas, nec dari, nec adimi potest jure directo in codicillis, jure obliquo sic, & num. 10. & quæ sit ratio differentie, num. 14.
- 11 Verba directa, an obliquantur, & text. in l. Scvola 76. ff. ad Trebell. procedit in substitutione, secus in institutione, & num. 12. 13. 17. & 18.
- 15 Hæredi dari potest in codicillis per obliquam, non tamen potest adimi.
- 16 Limitatio est de regula, & si procedit in omnibus casibus regula.
- 19 Testamentum imperfectum, non ratione voluntatis, sed solemnitatis, non valet, substitui tamen potest ex regula hac consultissima; si quis autem, inter venientes ab intestato, si quinque testes sint in illo rogati, & num. 20. & 21.
- 22 Ultima voluntas imperfecta ratione solemnitatis, non voluntatis, aliis probationibus adminiculata, tollit disposita in codicillis.
- 23 Testamentum ruptum ex juris dispositione, si testator confirmet coram quinque testibus, valebit jure codicillorum, secus si adsit expressa revocatio per secundam solemnem voluntatem, & num. 25.
- 24 Lex, & si aliquid ipso jure statuas, attamen factum hominis requiritur.
- 26 Revocatio secundi testamenti facta in codicillis, in quo smitis fit à revocatione facta in testamento, & num. 27. & 28.
- 29 Hæredi scripta in primo testamento revalidato per tertiam voluntatem solemnem, an desat actio de jure civili, vel potius de jure prætorio, & num. 30.

A R G U M E N T U M.

Revocatio institutionis factæ In testamento, judicatur potius testamentum, quàm codicillus: substituto vulgaritèr, pupillaritèr, & compendiosè, competere remedium, *l. fin. C. de edict. div.* sed non vigore codicillorum: testamentum, an & quando temporis lapsu revocatum censeatur: hæreditas, an dari, vel adimi possit directò, vel obliquè in codicillis: testamentum imperfectum ratione solemnitatis non voluntatis, an valeat, & substitui possit.

Pro D. Hectore Ravascherio Satriani
 Principe, Duce Cardinalis, Col-
 laterali Consiliario, & au-
 rei Velleris Milite.

C O N T R O V E R S I A XXXIV.

Dominus Petrus Franciscus Ravascherus ex Comitibus Lavanæ in scriptis solemnè condidit testamentum sub die 27. Octobris anni 1608. instituta hærede Maria Ravascheria ex Turino fratre primogenito, nepte, cui ejus filios, eorumque descendentes masculos in infinitum substituit, quibus deficientibus vocavit Dominum Hectorem Ravascherium ex Joanne Ambrosio secundogenito, nepotem, ad præfens Principem Satriani, Ducem Cardinalis, Regium, Status, & belli in hoc Regno à latere Consiliarium, nec non aurei Velleris æquitum, qui Catholicæ Majestati, æquitum Cohortibus, & legionibus peditum propriis impensis strenuè longo tempore inservivit, demum utriusque Calabriæ ejusdem Vicarius Generalis, miro omnium applausu præfuit, & pro Januensis Republicæ Capitaneus Generalis exitit. Qui quidem Petrus Franciscus in anno 1610. die 9. Junii coram Notario Judice cartulario, & septem testibus dispositionem factam in beneficium Mariæ, ejusque descendendum, revocavit: voluit tamen, quod firma remaneat, firmitatem, ac robur obtineat quoad legata, substitutiones, majoratus, ac fideicommissa in ea contenta: postmodum undecima die mensis Aprilis 1611. mediante codicillo confecto coram Notario, Judice ad contractus, ac quinque testibus, ipse Petrus Franciscus, ratificando testamentum primo loco conditum, antedictum instrumentum, sed codicillum factum anno 1610. revocavit, mandavitque quod dispositiones omnes contentæ in dicto testamento in beneficium Mariæ, ac filiorum, revocatione prædicta non obstante suum sortiantur effectum. Tandem mutavit Petrus Franciscus voluntatem, ac revocando disposita in beneficium Mariæ, & descendendum, novissimum intendebat condere testamentum; in quo Hectorem ex affe institueret, irritando omnes alias dispositiones in beneficium Mariæ factas: Hæc voluntas, quæ Notario Cæsari Benincasa, cujus manu, præcedentes omnes dispositiones erant scriptæ à Petro Francisco, nedum declarata, sed etiam scripto tradita fuit; verùm inopinata morte præventus testamentum istud solemniter perficere non potuit.

Hector statim sequuto obitu Petri Francisci, bonorum omnium hæreditariorum possessionem, optime adhibita diligentia adeptus, & inter cætera Ter-

rarum Badulati Turturæ, & Soreti, cum earum Casalibus, quas Petrus Franciscus proprio ære, non in suo, sed in alieno capite fiduciarè emerat, cum promissione recognitionis in d. Petri Francisci, ac suorum heredum beneficium; ad quorum tamen bonorum feudaliū tenentam remansam in hæreditate prædicta, Maria intendendo remedium, *l. fin. C. de edict. divi Adriani*. instabat immitti in possessionem, velut bonorum hæreditariorum.

Princeps verò Satriani petebat conservari, & quantum opus esset immitti in possessionem bonorum prædictorum.

Ex hoc autem facto breviter elicitis pro temporis angustia circa successionem opulentissimæ hæreditatis quond. Domini Petri Francisci Ravalcherii, & varietate dispositionum ab ipso factarum, mihi videtur colligi posse subscriptas juris conclusiones.

Prima conclusio, secundam dispositionem de anno 1610. in qua testator vocavit primum, & secundum gradum institutionis, & substitutionis in personam Mariæ, & filiorum, esse testamentum, non codicillos, *l. non codicillam, C. de codicill. tum quis ademit hereditatem jure directo, quod non potest fieri nisi in testamento, tum ex adhibita solemnitate septem testium de jure requisita in nuncupativo testamento, per ea, quæ tradit Socin. jun. cons. 69, l. 4. & latissimè Eminentissimus, & nunquam satis laudatus J. Consultorum nostræ ætatis Princeps, D. Cord. Mantica de conject. ult. l. 2. tit. 3. quidquid testator, seu notarius in sine descripturæ nuncupaverit codicillum, & quia nos contendimus, primum testamentum anni 608. remansisse firmum quoad alia, ne dicamus, hunc testatorem decessisse cum duobus testamentis, quod fieri non potest, dicimus, hoc secundum de anno 610. esse unum, & idem cum primo, vel non esse propriè testamentum, sed instrumentum solemnem revocationis institutionis, & substitutionis in personam Mariæ, & filiorum factarum, in primo testamento, ex quo inferitur ipso jure cessari revocatum primum, & secundum gradum institutionis, & substitutionis.*

Secunda conclusio, supposito, esse irritatos dictos gradus, dici potest, Ducem Cardinalis, substitutum in primo testamento in defectum Mariæ, & filiorum posse prætere tendere immisionem vigore, *l. fin. ex primo testamento juncta revocatione, quia testamentum potest incipere à secundo, vel tertio gradu substitutionis tam irritato primo, vel etiam ulteriori gradu ex dispositione juris, juxta text. in l. ex facto, §. Larius, ff. de vulg. quàm ab ipso met testatore, l. 2. quæ incipit, cancellaverat, ff. de his, quæ in testam. de lencur, ex quo substituti in eventum conditionis dicuntur propriè institutio, & substitutio, nihil aliud est, nisi secunda institutio, *l. coheredi, §. quæ discretas, ff. de vulg.* Et quod substituto vulgaritè, pupillaritè, aut compendiosè, concedatur immissio, ex text. *l. 1. C. de edict. divi*, etiam si tacitè sit substitutus, *Menoch. latè de odipisc. remed. 4. n. 14. q. 29.* quod procedere in specie, ubi substitutus objicit instituto, aliud testamentum posterius, sive revocationem primi est *Gl. latè in fin. in l. 1. C. de edict. divi.**

Nec Maria instituta in primo testamento revocato quoad ipsius institutionem, poterit petere ipsa immisionem ex codicillis tertio loco factis de anno 1611. quos constat esse verè codicillos, nomine, & effectu, cum quinque testibus, quia verior est opinio, non concedi remedium immisionis, vigore codicillorum, ut videtur esse magis comm. opin. apud

Menoch. d. remed. 4. adipisc. n. 193. vers. ad ver. Bald.

Tertia conclusio in casu nostro, per hunc actum revocationis de anno 610. in quo fuit revocata institutio, & substitutio in personam Mariæ, & filiorum *vestando sermo, & in suo robore il testamento in quanto all'altre cose, majorasco fideicommissio substituzioni, & legati in esso fatti, &c.* habetur pro absoluto, fuisse legitimè revocatam institutionem, & substitutionem Mariæ, non obstante cursu decennii, & sic nos esse extra casum, *l. Sancimus, C. de testam.* ubi requiritur cursus decennii, quando est nuda voluntas, & testator non progreditur ulterius, sed hic expressè confirmavit cætera disposita in priori testamento, & præcisè substitutionem in personam Ducis, & sic non oportet dispungere controversiam inter Bari. & alios contradicentes, de qua latè post alios *Guido Pap. quest. 200. Tesaur. jun. lib. 1. quest. forens. cap. 56.* & ita videtur determinare in casu nostro *de Franchis decis. 287.*

Quarta conclusio, in qua videtur consistere omnis difficultas; Hæreditas non potest dari jure directo, nec adimi in codicillis, *§. codicillis, instit. de codic.* unde quamvis testator tertio loco de anno 611. irritaverit disposita per ipsum in secunda dispositione perfecta de anno 610. confirmando institutionem, & omnia disposita per eum in primo testamento de anno 608. in beneficium Mariæ, nihilominus hæc dispositio ultima non potest efficere ut institutio primo loco facta, & jam extincta, & annullata per secundam dispositionem equè perfectam coram septem testibus, reviviscat per codicillos, & sic per dispositionem imperfectam cum minori testium numero, nec dicatur, quod saltem valebit hæc ultima dispositio jure obliquo per fideicommissum, & sic censetur rogatus Dux Cardinalis restituere hereditatem Mariæ, quo casu cum in testamento sit prohibita detractio quartæ Trebellianicæ, adversus Ducem petentem immisionem, vigore primi testamenti, juncta revocatione, poterit objici exceptio, *dolo facis petere, &c.* cum non valeat retinere ob detractioem Trebellianicæ, juxta regulas notas.

10 Primò enim dici potest, quod quamvis hæreditas dari possit in codicillis jure obliquo, intelligi debet, cum verba sunt talia, quæ possunt inducere fideicommissum, secus cum verba sunt directa, ut in casu nostro, quia non obliquantur, ut probari videtur in

11 *l. 2. ibi, unde inefficaciter te codicillis rogatum, &c. C. de codic. & ad tex. in l. Scævola 76. ff. ad Trebell. ibi, tamen benigna interpretatio placet, ut frater, &c.* potest responderi, quod loquitur in substitutione, &

12 aliud in institutione, qui est caput testamenti, ut dicit *Aret. in d. §. codicillis, n. 5.* Et si diceretur, quod in casu nostro Dux sit substitutus, unde cum veniat ex substitutione, obliquabitur substitutio, juxta *Gloss. in verbo Scævola, in vers. obliquetur, replicari potest,*

13 quod nos agimus, an institutio Mariæ de novo facta in dispositione codicillorum tertio loco facta obliquari possit, quæ est institutio, & non substitutio. Et ratio differentie inter casum, quando datur jure directo, & quando expressè relinquatur jure obliquo, potest esse, tum ne misceantur istæ duæ voluntates, ut dicit *Gloss. in vers. ne confundantur, in d. §. codicillis, tum etiam, quia non totum auferunt preces, cum non auferunt quartam, ut dicit *Gloss. ult. in d. l. 2. C. de codic.* unde à ratione cessante, cum auferatur quarta, non videtur posse dari hæreditas in codicillis.*

Secundò dici potest, quod licet hæreditas possit dari in codicillis per obliquum, non tamen potest

adi-

adimi, ut videtur innuere *Gloss. magna* in verbo *poterant*, in *l. hereditas 4. C. de his quibus, ut indignis*, post *mod.* ibi, *vel qui alias in alio testamento solemniter instituti, idem, & si ademit in codicillis, ut hic in princip. etc.* quod comprobari potest ex *l. institutis talis, & l. quidam in suo 27. ff. de condit. instit.* in *versic. heredi quem testamento, etc.* si enim non potest adjici, nec adimi conditio in codicillis institutioni factæ in testamento, ergo multò minus adimi, nec obstat *d. §. codicillis*, qui in regula negativa loquitur de institutione, & ademptione, ergo limitatio, quæ subjicitur, quæ debet esse de regula, intelligitur quoque in utroque casu etiam ademptionis, ille enim *tex.* loquitur, cum expressè hæreditas per fideicommissum relinquatur, nos verò cum jure directo, & hæc limitatio confirmari potest ex traditis per *Roman. conf. 179. col. 4. & §. & à Paris. conf. 35. per totum lib. 2.* quamvis in contrarium faciat, id quod tradit *Gugliel. de Benedic. in c. Raynatus, §. testamentum 3. n. 6. i. versic. idem puto*, ubi concludit velut indubitatum, quod verba directa in codicillis obliquantur.

Tertio & ultimò, potest dici, quod cum in facto supponatur post tertiam dispositionem factam in codicillis, quod testator de novo quarto loco jussit eidem Notario, quod scriberet testamentum, quod fuit ultimo loco scriptum, & completum, & cum fuisset rogatus Notarius, illud jam completum, & extensum legere, ut audita dispositione illud publicaret, in quo testamento Ducem hæredem fecerat in primo gradu in omnibus substituta Maria, & filiis, quos in primo testamento priori loco hæredes scripserat, quamvis illud testamentum non fuerit publicatum ex impedimento casualiter dato ab eodem, Duce, qui accersitus fuit, ut testatorem visitaret, cum alio communi consanguineo, ex quo testator jussit Notario, ut rediret sequenti die de mane, & interim, ea nocte cum esset sanus, ob corporis crassitudinem repentina morte preventus, testamentum non fuit publicatum coram testibus sed plures testes omni exceptione majores cum Notario deponunt pluries declarasse in hoc ultimo testamento fecisse hæredem Hæctorem, & quod hæc erat sua ultima, & enixa voluntas, ut is esset, sibi hæres, quamvis inquam hoc testamentum sit imperfectum, non ratione voluntatis, sed solemnitatis secundum magis comm. & ut imperfectum ratione solemnitatis non valeat ex traditis per *Oldrad. conf. 119. Castr. conf. 75. par. 1. & 450. 2. par. Alex. conf. 105. lib. 7. Dec. conf. 138. & 488. num. 10. & 626. inf. Caphal. conf. 99. lib. 1. Rayn. conf. 15. & 204. leg. 2. Gabriel. latissimè de testament. conclus. 9. Calcan. conf. 91. Curt. jun. conf. 12. & Joan. de Anan. & ibi Ludov. Bologn. distinguentes conf. 57. las. in §. ex imperfecto, num. 4. Vivium decis. 13. Surd. noviter repertum decis. 292. nec sustineri possit, ex *reg. §. si quis autem l. hæc consultissima*, tanquam coram quinque testibus intervenientes ab intestato, quia in primo testamento non sunt vocati extranei, sed Maria, quæ est de venientibus ab intestato. Nec sunt in hoc ultimo testamento imperfecto vocati omnes venientes ab intestato, ut requiritur in *d. §. ut tradit Facchin. lib. 4. contr. juris c. 6. fol. 390.* Et tertio non fuerint rogati illi quinque testes ut requiritur, ut sit locus *d. §. si quis autem*, ut tradit *Roman. conf. 306. las. in d. §. si quis autem*, post *n. 2. & d. n. 2. in fin. versic. tu autem*, tamen fundari posset, quod ex hoc quarto testamento, & voluntate imperfecta adminiculata diversis proba-*

tionibus faciendis, quæ testator in hunc nepotem masculinum omnem suam spem collocaverat, ut debebat, quia eum agnoverat hominem secundum cor suum, nec eum spes fefellit, quod ex hac voluntate tollantur disposita in codicillis tertio loco factis, maximè ex traditis per *Dec. conf. 632. in fin. & Gamam decis. 22.*

Ultimo loco, advocati Mariæ adversariæ allegant pro se, & magnam vim faciunt in *l. pen. §. testamento, ff. de honor. possess. sec. tab.* in secundo casu *versic. Plane si sui juris, & text. in l. 1. C. de codic.* & si dicatur dicta jura loqui, cum ex dispositione juris, testamentum rumpitur, licet ob aliquod factum hominis, ex quo tacitè inducitur quædam præsumpta revocatio, ut in arrogatione, & nativitate posthumi, regulare est enim, ut cum lex aliquid statuit, quamvis dicat, ipso jure, requiritur factum hominis notat *Andr. in c. 1. n. 9. quo tempore milles Tiraqlatis. in repet. l. si unquam C. de revoc. donat. ver. revertatur*, secus in casu nostro, ubi expressa est revocatio per secundam solemnem voluntatem in instrumento publico coram septem testibus, & sic non potest argui ab eo *tex.* ad casum nostrum, ubi testator in solemni voluntate expressa per actum habentem solemnitatem testamenti nuncupativi revocavit primum, & secundum gradum: triplicari potest ex adverso ex eodem *§. testamento*, *versic. non secus, ac si quis*, ubi J. C. æquiparat revocationem per arrogationem, revocationi per testamentum, qui *versic. fortiter urget*, sed potest responderi cum *Gloss. in versic. non secus*, quod similitudo est in excipiendo tantum, et sic non esse per omnia similes, quæ concludit in effectu, quod institutus in primo revalidato in tertia dispositione facta in codicillis, habeat exceptionem tantum si possideat, sed non competat ei actio, unde cum Duci, ex supra dictis, non debeat denegari immissio, data possessione penes eum, tutus erit, si Mariæ non competet actio, & opin. *Gloss.* sequuntur *Rayn. Odofr. Albert. Bart. Angel. & Salyc.* optimè in *d. §. & in l. Sancimus, C. de testam.* & in specie *Bart. in d. §. testamento, post n. 3. versic. item dicit Gloss. & Salyc. in d. l. Sancimus*, dicit com. Verùm contra *Gloss. & Bart.* insurgunt *Nicol. Mat. Bald. Fulg. & Paul.* qui dicunt non dari actionem hæredi scripto in primo testamento de jure civili, sed bene de jure prætorio, & maximè cum ultima non est solum nuda, idest tacita voluntas, quæ colligitur per incisionem testamenti, ut in casu *d. versic. non secus*, sed expressa, ut latè firmat *Menoch. pro Bald. contra Salyc. conf. 176. vol. 3. à num. 8. Marc. Ant. Eugen. conf. 59. nu. 19.* ubi citat etiam *Vasquez*, & post eos *Facchin. lib. 5. contr. cap. 93.* & in casu, ubi neuter possidet, concludit *Bart. in d. §. testam. 10. versic. quæro quid si nemo* immittendum esse in possessionem scriptum in primo, cujus doctr. in specie sequitur *Menoch. remed. 4. ad ipisc. q. 83. num. 698.* adeo ut dixerit idem *Menoch.* quod cum ex falsa causa sit facta immissio in favorem instituti in secundo, debet immissio retractari, ut per eum in *d. conf. 176. versic. quia circa n. 9. in fin.*

Decisio infra, cap. ab hinc tertio.

S U M M A R I U M.

- 1 **H**æreditas, nec dari, nec adimi directo potest in codicillis.
- 2 Præsumitur, quem elegisse viam, ne ejus iudicium subverti possit, & factum non facere elusiforium.
- 3 Clausula, omni alia meliori via adjecta cum copula, & facit valere actum ultra alios modos expressos,

- 4 Testator si servatis solemnitatibus dixerit, actum velle valere solum jure codicillorum; ostamen valet jure testamenti, si non potest jure codicillorum valere, & num. 5.
- 6 Actus dignoscitur magis ex forma, & effectu, quam nominis impositione: forma actus, cui convenit, congruit etiam ejus species, & d. contra.
- 7 Testamentum, & consequenter revocatio institutionis in illo facta, nulla sunt, ubi deficit hæredis institutio.
- 8 Institutio revocata non valet; nisi aditione hæreditatis confirmetur, & aliter non sensisse eundem D. Cardinal. Mantica lib. 2. tit. 3. de conjectur. ostenditur num. 9. et 10.
- 11 Substitutus in tertio gradu institutionis, si primus, & secundus gradus institutionis deinde revocentur, tacite tamen intelligitur hæres institutus, & si nulla adsit expressa substitutio.
- 12 Decedere nemo potest cum duobus testamentis; nisi sit miles, etiam si unus, & idem hæres sit institutus in utroque, nu. 14.
- 13 Testamentum primum si contineat plures institutionis, & substitutionis gradus, si primi gradus sint sublatis in secundo testamento, an valeat, & incipiat a posteriori gradu, vel potius valeat secundum.
- 14 Hæres scriptus in duobus testamentis, potest ex utroque adire hæreditatem, nu. 15.
- 16 Testator si dicat in secundo testamento, velle primum valere: cursum illud valeat jure codicillorum, non jure testamenti, quid si idem esset hæres scriptus in primo, & secundo testamento, & nu. 17.
- 18 Testatoris prima dispositio per secundam revocata, an nova ejusdem testatoris voluntate, convalescat.
- 19 L. qui ex liberis §. testamento, ff. de bon. poss. secund. tabul. declaratur, & nu. 22.
- 20 Exceptio est actionis exclusio.
- 21 Legis dispositio non habet locum, cum verba ejusdem deficient.
- 23 Ultima voluntas, et si imperfecta ratione solemnitate, prædest ad declarationem testatoris voluntatis.
- 24 Testatoris voluntas per duos testes declaratur.
- 25 Mutatam quod non est stare non prohibetur.

ARGUMENTUM.

Testatoris dispositio dubia, quando judicari debeat potius testamentum quam codicillus, dum in illa hæreditas fuit data, et adjecta clausula omni modo meliori, et adhibiti septem testes. Quando testamentum possit incipere a tertio gradu substitutionis, prioribus revocatis, et alia in materia præcedentis controversiæ.

Sequitur votum Eminentiss. Cardinalis Francisci Mantica super præcedenti facto successionis D. de Ravascherio.

CONTROVERSIA XXXV.

FActi species, quæ pluribus verbis proponitur, visa est mihi prima facie valde difficilis: sed supervacuis dubitationibus, et allegationibus relictis, eadem taxat attingam, quæ mihi videntur ad inda-

ginem veritatis, et justitiæ pertinere.

- Primum ergo quaeritur, an instrumentum à tabellione conscriptum, anno 1610. in quo Petrus Franciscus revocavit institutionem D. Maris, et filiorum, et aliorum descendendum, quæ factæ sunt in testamento anni 1608. die 27. Octobris, sit codicillus, vel testamentum? Et quidem, placet mihi conclusio Excell. D. Fabii Capychii Galeota, quod magis intelligatur testamentum, quam codicillus, quia hæredis institutio dictæ Mariæ, filiorum, et descendendum, expressè revocatur: hæreditas autem in codicillis, directò, nec dari nec adimi potest l. 2. C. de codicillis, et l. institutio talis, ff. de condit. institut. et §. codicillis instit. de codicill. neque præsumitur quis eligisse viam per quam ejus iudicium possit subverti, et actum voluisse facere elusorium, l. 3. et ibi Bart. et alii, ff. de milit. test. Socin. jun. in cons. 103. num. 8. lib. 1. et Gabriel cons. 132. num. 17. lib. 1. præfertim, cum idem Petrus Franciscus dixerit, se velle illam dispositionem sic valere, et omni alia meliori via. Nam quando hæc clausula subjicitur cum copula, intelligitur, quod valeat, ultra alios modos expressos, et consequenter jure testamenti, quod dictum non fuit, quod quidem magni est momenti, Achil. dec. 1. de clausulis, et b. m. Card. Paleot. decis. 114. et Bupal. in quadam Bon. die 10. Decembris 1584. et Gabriel. cons. 127. n. 22. lib. 2. et in propriis terminis, si testator, servatis solemnitatibus, dixerit, quod volebat illum actum valere dumtaxat jure codicillorum, nihilominus valeat jure testamenti, si non potest valere jure codicillorum scribit Socin. senior in cons. 173. n. 1. versic. adduco, lib. 2. qui allegat Joann. Andr. in addit. ad Specul. de instrumenti aditione, §. compendiosè, n. 28. in verbo codicillorum; adeo etiam, quod hæc clausula facit, ut si in uno casu etiam improprie plenius possit verificari, de eo intelligatur Decian. cons. 34. n. 81. lib. 3.
- Accedit etiam, quod septem testes fuerunt adhibiti, qui in testamento requiruntur, l. hac consultiissima in princ. & l. si unus, C. de testamen. & institut. eud. tit. post princ. & §. ult. in codicillis autem quinque sufficiunt, l. ult. in fin. C. de codicillis; ergo intelligitur testamentum, nam ad cognoscendum quid actum sit, forma, et effectus magis inspicitur, quam nominis impositio, l. insulam de præscript. verb. & l. si uno, in princ. ff. locat. perinde cui convenit forma actus, ejus species etiam congruit, Bald. per illum tex. in l. cum dotem, n. 2. C. de jur. dos. et a quo removetur effectus, ejus species etiam excluditur, l. cum manu lata §. ult. ff. de contrah. empt. Arer. in l. existima ad fin. de verb. obligat. Albenf. cons. 71. num. 8. D. Silv. Aldobr. cons. 92. num. 3. lib. 1. et in propriis terminis ita ex facto respondit Alciat. in cons. 68. n. 5. & in fin. lib. 9. quod à me dictum est etiam lid. 2. tit. 3. de conject.
- Sed in casu proposito illud mihi non modicam faciebat difficultatem, quod nullus in instrumento, de quo agitur est hæres institutus, ergo testamentum dici non potest, quia deficit caput, & fundamentum totius testamenti §. ante hæredis Institutione de legat. & quidem totum negotium, quod agitur, testamenti cudinandi gratis, creditur inter testatorem, & hæredem agi, §. sed neque institut. de testam. unde sine hæredis institutione nihil in testamento scriptum valet, l. 1. in fin. ff. de vulg. substit. cui consequens est dicere, ut revocatio institutionis, primi, secundi, & tertii gradus, prioris testamenti, nullius sit momenti. Augetur difficultas, quod revocatio institutionis non potest,

potest valere, nisi additione hereditatis confirmetur *Bart. in l. si jure, n. 3. ff. de legat. 3. Salyc. in l. Sancimus, n. 3. C. testam.* nam nihil in testamento scriptum valet, nisi per additionem hereditatis vires accipiat, *l. si servus communis Mevii, & castrensis peculii, in princ. ff. de stipulat. servor. Bal. in cons. 456. num. 2. lib. 4.* neque obstat, quod à me dictum est *lib. 2. tit. 3. de consuet.* quod locum habet, quando constat de heredis institutione, & additione hereditatis, ut expressum est *n. 8.*

Huic objecto, quod multum videtur urgere, ego respondeo, quod revocatio institutionis facta in priori testamento, restricta est ad primum, & secundum, & tertium gradum institutionis Mariz, & filiorum, & descendendum quæ fuit facta, contemplatione Ducis, qui post Mariam, & ejus filios, & descendentes est substitutus, & idem subductis aliis gradibus, ipse primum gradum ingreditur; ex quo sequitur, quod ipse etiam in secundo testamento, tacite intelligatur, hæres institutus, ut *Bart. sentit in d. l. si jure, n. 3. de legat. 3.* ubi vult, quod si testator coram septem testibus dixerit, volo primum testamentum non valere, quia volo decedere intestatus, secundum testamentum additione hæredum venientium ab intestato confirmatur, quæ cum eorum contemplatione facta sit revocatio prioris testamenti, ipsi tacite intelligantur instituti.

Neque obstat, quod Dux, in primo gradu intelligatur institutus in primo testamento, quod expressè est confirmatum in posteriori, & nemo possit decedere cum duobus testamentis, nisi sit miles, *l. posthumus, §. si paganus de injusto rupto testamento, & l. quærebatur, ff. de milit. testam.* quia respondeo, quod primum testamentum valet, incipit à posteriori gradu, cum alii fuerint sublati *l. ex facto §. Larius, ff. de vulg. subst. & cancellaverat, ff. de his, quæ in test. delent, & secundum similiter valet, quia idem Dux in utroque est hæres institutus, & in hoc casu potest quis decedere cum duobus testamentis, *l. unum, ff. de test. & consequenter hæres institutus ex utroque potest adire hereditatem Ang. in l. cum qui, in princ. de acqu. hered. qui hoc dicit, in Civitate Padua, in ardua questione contigisse, & ita subjungit, se consuluisse, & obtinuisse, quod est *cons. 183. n. 2. vers. in contrarium, & in l. unum, qui, vers. non obstat, dicit hoc esse notandum, & consequenter Paulus Castr. in fin. & cons. Angel. reperitur etiam inter cons. Pei. de Anch. in cons. 283.* quod est subscriptum à pluribus DD. & in alio simili casu consuluit etiam Roman. in cons. 237. in 6. dubio dicens, hæredem, qui duobus testamentis est institutus, ex utroque testamento posse adire hereditatem, qui tamen in libro meo, vitio impressoris, corruptus est, ut patet cuilibet intuenti, & aperienti oculos intellectus; namque adducit dic. *l. unum, ff. de testam. & dictum Doct. debet intelligi secundum legem, quam allegat, Bart. in l. non solum, §. si liberationis verba, n. 2. ff. de liberat. legat. & in l. cum quidam circa medium, ff. de his, quæ ut indign. Corn. in cons. 304. n. 8. in fin. lib. 3. & Dec. cons. 175. n. 5. quibus addi potest Alex. in l. Sancimus, post n. 10. C. de testam. Joseph. Ludov. de testam. conclus. 9. tom. 3. commun. opin.***

Neque etiam obstat, quod si testator in posteriori testamento dixerit, se velle prius testamentum valere, illud non valeat jure testamenti, sed codicillorum, *l. si quis in priora, ff. ad Trebell. & §. sed & si quis in priora, insit. quib. mod. test. infirm.* quia hæc jura loquuntur, quando alius in priora simplici-

ter, & alius in posteriori testamento ex rebus certis est hæres institutus; nam prius testamentum per posterius ruptum est, quamvis testator dixerit se velle prius etiam valere quia hæres scriptus ex certis rebus, detracta rerum mentione, ex universo intelligitur institutum, *l. 1. §. si ex fundo, & l. quoties, §. si duo, ff. de hered. instit.* sed quia voluit primum testamentum valere, rebus certis sibi relictis contentus esse debet, ut suppleta quarta, si deficiat, teneatur per fideicommissum restituere hereditatem hæredi scripto in priori testamento, sed in casu proposito idem in utroque testamento in primo gradu est hæres institutus, & idem utrumque testamentum subsistit, & ex utroque potest adire hereditatem ut dictum est, & consequenter potest petere se immitti in possessionem bonorum ex *l. ult. C. de odist. dia. Andr. toll.*

Secundò quæritur, an institutio D. Mariz, & ejus filiorum, & descendendum, facta in priori testamento, an à 608. ex codicillis anni 1611. quibus testator revocavit dispositionem factam ad commodum Ducis an. 1610. & declaravit se velle primum testamentum in omnibus, & per omnia valere, convalescat.

Et prima quidem facie videtur convalescere, quia ex nova testatoris voluntate coram quinque testibus reintegratur, *l. qui ex liberis, §. testamento, ff. de bonor. poss. secund. tab.* sed ego in casu proposito divinam sententiam veriorè puto, & huic respondeo, primò quod ibi non quæritur de jure testamenti, & an valet, & consequenter præsupponit testamentum, quod per posterius ipso jure est sublatum, suas vires non recipere, ut *Bart. ibidem* scribit in princ. & *n. 1.* & idem in eo tex. subjicitur, quod quæritur de viribus exceptionis, quæ in judicio, actori hæredi scripto in secundo testamento objicitur ab hærede possidente, scripto in primo, ut idem *Bart. scribit in princ. an. e. num. 1.* nam exceptio competit ei, qui possidet, & convenitur, quia nihil aliud est exceptio, quam actionis exclusio *l. 2. in princ. ff. de except. & l. qui equitate, ff. de dol. mal. & insit. de excep. in princ.* at in casu proposito D. Mariz non possidet, neque à Duce convenitur, & idem illa exceptio ei non competit, quia cum verba legis deficient, ejus dispositio locum non habet, *l. 4. §. toties, de damn. infer.*

Secundò respondeo, quod illa exceptio ex æquitate Prætoris, ei tantum conceditur, qui habet ultimam testatoris voluntatem, ut *Bart. ibidem* subdit in princ. & *n. 1. & 4.* ibi, *nam si conventus, & Bal. in l. sancimus, n. 5. vers. circa quam exceptionem, C. de testam.* qui dicit, quod actio, nec exceptio competit ei, qui non habet ultimam testatoris voluntatem, & hanc putat veram illius legis expositionem à Nicol. de Mattar. traditam, quam plurimi faciunt; sed in casu proposito, neque D. Mariz, neque filii, vel ejus descendentes; ultimam habent testatoris voluntatem, quæ tamen pro Duce satis superque comprobatur ex ultimo testamento, quod, morte inopinata præventus, non potuit testibus publicare, unde ceteri non sit imperfecta ratione voluntatis, sed ratione solemnitatis, optimè probatur, saltem ad excludendum intentionem D. Mariz, *l. ult. ff. de reb. eorum, & l. 2. C. de curat. fur. Bart. in l. fideicom. §. 1. de legat. 3. Rom. cons. 179. n. 11. Jo. de Anna in cons. 57. num. 3.* & hæc responsio mihi videtur auferre omnem dubitationem, nam si per duos testes probetur, hanc fuisse voluntatem testatoris, hæc sententia sine dubio recipienda est, ut *Alex. sentit in l. hac consuetudine, §. ex*

§. ex imperfecto, n. 3. *vers. salvari tamen possit, C. de testam. & Rain. conf. 7. num. 1. conjuncto n. 6. vers. non obstat, lib. 3.* ergo hæc sententia in casu proposito multò magis locum obtinere debet, quia in facto proponitur, testatorem palàm, & publicè dixisse, se velle, Ducem nepotem suum esse hæredem universalem, & hoc ita constare dicitur, ut in dubium revocari non possit, & non modo de hac sua voluntate testator nullum dedit pœnitentiæ, & mutationis inditium, sed etiam, sex tantùm horis, antequam è vita decederet, in hanc ipsam solemniter publicandam enixè incumberebat, unde certò præsumitur in eadem voluntate permanisse, præsertim, cum
 25 verum sit, quod illud, quod non mutatur, stare non prohibetur, *l. sancimus C. de testam.* addo etiam ultimò, quod hæc ultima voluntas benè ex hoc ultimo testamento comprobatur, quia non agitur, ut ex hoc testamento hæreditas debeat, sed ut probetur, D. Mariam non posse succedere ex voluntate testatoris, quod ex prædictis etiam manifestè apparet, & ego ita de jure sentio, salvo saniori iudicio.

Franciscus Cardinalis Mantica.

Purpuratus hic Princeps, & Eminentissimus juris interpres, operæ pretium est videre, quanta sua benignitate humilitatem meam non gravetur commendare. Hinc DD. nostræ tempestatis intelligent, quàm sit decentius in aliorum sententiis, sive referendis, sive confutandis, non nisi honesta de authoris persona proferre, quàm eandem maledictis, conviciisque carpere, quod quidem est potissimum, summæ inficitæ, & erassitudinis argumentum.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**ossessio civilis, mortuo detentore, vel naturaliter possidente, utrum attrahat ad se naturalem.
- 2 **P**ossessio naturalis, mortuo usufructu speciali ratione extinguitur, sicut verò, quando causa possessionis est ad hæredem transitoria, n. 3. 5.
- 4 **Hæres** commodatarii, vel depositarii, finita causa, non potest se defendere, sicut, nec auctor si viveret.
- 6 **Exemplum** de usufructu, licet non restringat propositionem, declarat tamen, ut non comprehendat casus, & personas dissimiles.
- 7 **Possessio naturalis**, tanquam fortiori civili, attrahit ad se ipsam civilem, illamque acquirit etiam ignorantibus.
- 8 **Possessio civilis**, animo deficiente, extinguitur.
- 9 **Detentor**, etiam si vacet possessio, non ex hoc efficitur possessor.
- 10 **Feudatarius**, sive vassallus non habet aliquam possessionem civilem quoad corpus feudi.
- 11 **Creditor** utrum sibi possideat, an vere debitori, n. 13. 15. & an creditori competant interdicta possessoria, n. 14.
- 12 **Possessio translata per actum facti**, fortior, quam precaria, & n. 16.
- 14 **Interdicta possessoria** non dantur, nisi naturaliter possidenti.
- 17 **Creditor**, cui res est pignorat, pro integro valore confectur possessor, cessante spe lutionis.
- 18 **Relevii pro solutione**, non inquiritur de vero domino, vel possessore, sed in cujus faciem sit descriptum feudum in censualio.
- 19 **Possessio** utrum acquiratur hæredi per colonum etiam sine apprehensione, declarat n. 24.

- 20 **L. qui universas**, ff. de acquir. possess. *vers. sensus.*
- 21 **L. cum hæredes**, ff. de acquir. possess. *dispositio vendicat sibi locum etiam in possessione coloni, & in successione feudorum, etiam in filiis, n. 27. & hæc est verior, & magis com. opinio juxta quam est iudicatum, n. 28.*
- 22 **Possessio, quæ extinguitur**, extincto instrumento quo mediante retinetur.
- 23 **Extincta persona**, extinguitur substantia retinendi possessionem.
- 25 **Possessio feudorum non transfertur in hæredem, etiam filium ex Mern. & opinio contraria Cæphali, & Gugliel, est contra comm. & idem Gugliel. aliter distinguit, n. 26.**
- 29 **L. si C. de edicto divi**, licet habeat locum in feudis, non potest tamen proficere, nisi illi, qui est de comprehensis in investitura, & est immediatus successor, distingue v. 30. & est controversa opinio n. 35.
- 31 **Tenentam feudi, quam habebat defunctus**, potest obtinere etiam hæres aliàs incapax successionis feudi, & quandoque spurius fuit admittus, num. 33.
- 32 **Possessio est facti**, & in possessorio, factum, non jus attendimus, n. 34.
- 36 **Divisio feudi**, quando inducatur ex constitutione usus fructus, substitutio compendiosa ante aditam hæreditatem continet directam vulgarem, ex qua substituto competit remedium immiſſionis.

A R G U M E N T U M.

Possessio civilis regulariter, tanquam debilior, non attrahit ad se naturalem, licet aliud sit finito usufructu, veluti extincta causa possessionis non transitoria ad hæredes; naturalis verò attrahit ad se civilem, quam etiam ignoranti acquirit; feudatarius an habeat civilem quoad corpus feudi, & cui ex possessoribus competant interdicta; per colonum, vel creditorem, quomodo dominus, vel debitor possidere dicantur, & quando extinguitur possessio, *l. cum hæredes, ff. de acquir. possess. & l. fin. C. de edicto divi*, quo casu locum sibi vindicare dicantur in feudis, etiam quoad filios, & comprehensos in investitura, & quando incapaces admitti possint, ut fruantur tenuta, defuncto competenti, dilucide explicatur.

Pro eodem Domino Duce Cardinali, Satriani Principe, in articulo immiſſionis feudorum.

CONTROVERSIA XXXVI.

Breviter discurrendo adversus ea, quæ noviss. pro parte D. Mariæ Ravalcheriæ afferuntur.
 Primò considero, quatenus advocati alleg. *Bart. in l. si arrogator num. 12. Bald. n. 7. ff. de adopt. l. mol. conf. 16. n. 3. & 4. Cassan. ad Consuetud. Burg. rub. 7. §. 1. de morte saisit, vers. limita. 4. fol. 225. à ter. ad probandum*, quod mortuo detentore, sive etiam
 1 naturaliter possidente, civilis possessio attrahit ad se naturalem, eamque acquirit civiliter possidenti, etiam ignorantibus, rogo, advertatur, omnes prædictos DD. & alios, quos longa serie recenset, *Tiraquell. tract. le mort. in prima declaratione*, loqui in usufructu, speciali ratione, quia causa illa naturalis possessionis, & corporalis insistentiæ, omnino per mortem extinguitur,

guitur, ut proinde non mirum, si proprietarius sit præferendus, cum naturalis possessio usufructuarii, finita causa ipsius, efficiatur injusta, ut *Tiraquell.* dicit notari in *l. clam. possideri, §. ultimo, ff. de acq. poss.* unde secus, quando causa est ad hæredes transitoria, ita optimè hoc expressè restringit *Tiraquell. d. declar. 1. n. 1. juncto num. 4. & 7.* omninò legendus qui ibidem declarat, 4. num. 5. loquens in hærede commodatarii, & depositarii, finito comodato, vel deposito dicit, hæredem non posse se defendere adversus dominum magis, quam defunctus ipse, si viveret, potuisset, et nos versamur in longè diversis terminis, siquidem durat causa crediti in terra Turturæ, & possessionis, ratione recognitionis, ad quam tenentur hæredes Jo: Baptistæ in Terra Badulati, ergo non potest civilis, etiam si adesset penes feudatarium, quod negamus, attrahere naturalem, & quod tunc civilis attrahat ad se naturalem, quando causa possessionis non est transitoria ad hæredes, ut in usufructu, declarat perbellè *Menoc. consil. 139, num. 18. lib. 2.* unde cum *Imol. Castan. & alii præd. DD.* se fundant in eo, non esse rationabile, quod hæredes usufructuarii apprehendant possessionem extincto usufructu, contrarium expressè sentiunt, ubi durat justa causa retentionis, arguendo à contrariis, & licet exemplum usufructus non restringat regulam, declarat tamen casus, in quibus regula locum sibi vindicare potest, ut non comprehendat casus, nec personas dissimiles, ut est *lex. in l. si fugitivi, junct. Gloss. ultima, ff. de servis fugitivis, & in cap. sedes de rescriptis, cum aliis per Tiraquell. de jure consil. par. 1. num. 63. vers. nec obstat, & licet civilis tanquam debilius non attrahat ad se naturalem, nisi in dictis casibus, in contrarium tamen naturalis possessio, vacante civili, civilem ad se omninò attrahit, ita quod acquiritur naturaliter possidenti, etiam ignorantis, & naturalis illic, & indistinctè efficitur civilis, *Gloss. notab. in l. clam. possidere, §. fin. ubi Jasan. num. 69, ff. de acq. poss. post Bart. quem citat in l. ex offe ad Trebell. idem Jasan. in l. 2. §. ex contrario, num. 63. in fin. eod. tit. ubi dicit Bart. debuisse citare Gloss. meliorem in l. sed si nolit. 7. vers. amissis, ubi verè est Gloss. notab. ff. eodem unde cum per mortem Caroli, & Jo: Baptistæ omninò vacaverit civilis, cum possessio civilis, animò deficiente, extinguatur, ut in specie probant *Alex. in l. cum hæredes, n. 10. Cast. in l. qui universas, §. qui per colonum, & Rosensb. ex Castan. Tiraq. Ontom. Gabriel. & aliis, de feud. par. 1. cap. 7. concl. 17. in addit. litera D. in fin.* motivum retorquetur, contra D. Mariam, nec obstat dictum *Jas. in d. §. qui ad nudinas, n. 17.* dicentis, quod detentor etiam si vacet possessio naturalis, & civilis, non ex hoc efficitur possessor, quia detentio, non attrahit ad se civilem, vel naturalem; hic enim Petrus Franciscus habebat possessionem ex contractibus cum assensu, & sic habuit juris adminicula.**

Secundo; quamvis adversarii ad probandum feudatarium habere quasi civilem respectu juris feudalis, sive utilis domini, afferant inter alios etiam Theologos, cujusmodi est *Molina Jesuita*, adhuc tamen nobis persistere licet cum *Aff. qui in prælud. consil. q. 22, num. 9.* dicit hæreticum esse in jure dicere, feudatarium habere aliquam possessionem civilem quoad corpus feudi, de quo nos agimus, cum illa remaneat penes directi dominium & nuac addimus *Consil. de Georgio allegat. 12. num. 24.* qui indistinctè intelligit *Iser.* hoc velle, qui loquitur in specie in materia possessorii in causa Dom. de Mo-

los, & benè scivissent dicti DD. facere distinctionem commentitiam, & methaphisicam, quæ à parte effingitur, si verè esset.

11 Tertio, dum dicunt, creditorem non possidere sibi, sed ad commodum debitoris, ultra quod nos non sumus in simplici creditore respectu Badulati, & generaliter DD. loquuntur in creditore, qui possidet tantum ratione præcarii sibi concessi per debitorem cum hic ultra possessionem per actum fictum sit quoque per actum facti translata corporalis possessio, tamen *Bart.* citatus à parte in *l. 1. col. 3. vers. oppono, ff. de acq. poss.* prout à *Capbalo* perfunctione citatur *consil. 63. n. 21.* hoc non dicit sed quod 13 creditor, etiam ex solo præcario verè possideat, firmavit *Bart.* in *l. 3. §. ex contrario, num. 6.* ibi, quia creditor possidet omnimodo, & debitor nullo modo, &c. & quod possideat naturaliter, & civiliter, tradit clariss. *Jas.* ubi à parte citatur, scilicet in *l. 1. §. per servum corporaliter, n. 5. ff. de acq. poss.* qui exinde dicit, competere creditori interdicta possessoria, si 14 turbaretur in possessione rei pignoratæ, quæ constat non dari, nisi naturaliter possidenti, & sic verè possidet ad effectum, de quo nos agimus, licet quoad 15 ufucapionem, & effectum concernentem dominium, & acquisitionem fructuum, non dicatur possidere, ut latius probat *Gloss. in l. sciendum, §. creditor, ff. qui satisda. cogat.* ubi *Jas.* in *§. possessor. n. 4.* unde cum hic fuerit corporalis possessio tradita per 16 actum verum, cum facultate percipiendi, & disponendi de fructibus, tanquam de re sua, & ad Patrum Franciscum quoad omnia spectantem, in omnibus ut verus possessor censendus erit, præsertim cum sint feuda pignoratæ pro integra valore ipsorum, quo casu, velut cessante spe lucionis, fundus censetur tanquam proprius creditoris, & in omnibus perfectè creditor pro possessore habetur, ut notat *Jasan.* in *d. §. possessor, post n. 4.*

Quarto quatenus sub verborum involucro dicitur, possessionem civilem Jo: Baptistæ respectu Badulati transivisse in Germanum filium absque apprehensione, verè fateor non percipere quomodo id contingere potuerit, siquidem si hoc præterdit ex 18 solutione relevii, jam fundavimus esse somnium, ex quo Regia Curia in exactione relevii non inquit de vero domino, vel possessore, sed in cujus faciem feudum reperitur descriptum in cedula, ultra quod utriusque relevium fuit solutum de pecunia Petri Francisci, si verò dicit quantum Germano hæredi, tanquam per colonum, sive procuratorem, per quos 19 queritur possessio hæredi, etiam sine apprehensione ex notatis in *d. l. 1. §. per procuratorem.* & in *l. quæ universas, §. quod per colonum,* quamvis hic sumus extra hos terminos, cum Petrus Franciscus non sit colonus, nec simplex procurator, tamen idem *tex.* 20 dicit contrarium, quod per colonum possides hæres meus, nisi ipse nactus sit possessionem, non poteris possidere, quia ut subdit *Gloss.* etiam in possessione coloni 21 habet locum *text.* in *l. cum hæredes,* aded ut nec hæreditas retineat naturalem per colonum, & ut ibi declarat optimè *Cast.* licet possessio, quam defunctus detinebat animò, & corpore, extinguatur per mortem suam, quia utrumque instrumentum extinguitur, ex quo illi, quam tenebat per colonum, ex hoc non deberet extingui, quia non extinguitur instrumentum coloni, tamen contrarium est verum, quia substantia possessionis erat apud ipsum defunctum, & colonus præstabat nudum ministerium cit- 22 ca illam substantiam retinendam, extincta igitur persona

sona defuncti, extinguitur omnis substantia, ergo necessarium extinguitur instrumentum coloni, quod tanquam accidens stare non potest, & scilicet, *habet ergo necesse hares apprehendere, nisi colonus conduxerit ab* 24 *hæredes, vel solverit eidem pensionem*, quæ est limitatio in fin. *tex.* & ita loquitur *Afflic. decis. 167. n. 6.* ibi, *si continet colonus in possessione nomine hæredis, & idem decis. 325, num. 3.* ubi loquens secundum terminos *d. tex.* se declarat, si colonus dicat tenere nomine illius, vel fatetur cognoscere ab eo, quæ ratio etiam militat in procuratore, tutore, & curatore, qui similiter præstant pudum ministerium, nec radicatur possessio in personam eorum, ut probat *Jaf. in d. §. per procuratorem n. 3.*

Sin autem, & tertio dicat, possessionem feudorum transferri in hæredem nedum filium, sed etiam extraneum indistinctè, ex *Caphalo conf. 30.* vel saltem 25 transferri possessionem in hæredem contra quemlibet extraneum, sed non contra dominum, ex *Gugliel. de Bened. citato per Tirag. in præfat. tract. le morte declar. 4. n. 7.* tam opinio *Caphali*, quam distinctio solius *Gugliel.* sunt contra communem, & receptam opin. omnium, ut videre est ex *relatis ab eod. Tirag. d. loco, n. 4. qui d. n. 7. vers. postea vero, dicit Bened. non residere, cum d. distinct.* sed aliter distinguere, ut successor ex testamento, etiam universalis 26 non sit saisitus, ut universalis ab intestato conseatur saisitus, etiam contra dominum, & sic non est curandum de opin. singulari unius *D. dum Iser. dicit l. cum* 27 *hæredes habere locum in feudis, & expressè loquitur etiam in filio in cap. 1. num. 5. vers. in filiis, & num. 6. vers. si est filius, juncto vers. item est dominus, de feudi cognit. idem in cap. 1. in princip. n. 2. vers. si ergo junct. vers. quia non fuit, ubi Lipar. lit. l. infinitos assertit pro hac opinione affirmativa, quod habeat locum l. cum hæredes, in feudis, quo tempore miles, & hanc esse communem, & veram Zafius conf. 28 10. n. 10. & conf. 30. num. 8. lib. 1. Wjembec. dicens veriorè, magis com. & secundum eam sæpè judicatum conf. 1. n. 39. & 50. ubi quod considerato effectu, & actu possidendi corporali, impossibile est transire, etiam in filium, & proinde occupata per alium possessione feudi, habere filium remedia adipiscendæ, non retinendæ, *Schrader. de feudis, part. 7. cap. de success. transver. n. 21. quæst. 12. in fine, cumulat Rosenthal. par. 1. de success. ex testam. cap. 7. conclus. 17. in add. lit. D. per totum, & seq. & in suis expressè loquitur Intrigl. de feudis centur. 1. q. 46. n. 18. & 19. post Jacob. & alios, & optimè Paris. conf. 13. n. 84. & 87. lib. 1.**

29 Quinto ad id, quod dicitur, remedium *l. fin.* non habere locum in feudis, nisi ad commodum illius hæredis, qui nedum est de comprehensis in investitura, sed est verus, & immediatus successor, ex quo inferunt non posse *D. Ducem* prætere tendere immisionem, nec retentionem feudorum, cum *Maria*, non ipse, sit descendens ex fratre primogenito, quod jus primogenituræ contendunt locum habere etiam in linea transversali, omisis multis, quæ dici possent, si de veritate harum conclus. esset disputandum. Distinguiamus duos casus, quia aut hæres prætere tendit succedere, & in possessionem immitti, ut hæres eorum feudorum, quæ in pleno utili dominio, & possessione spectabant ad defunctum, & tunc cum hæres non possit alio modo, & jure admitti ad successionem, quam ut defunctus habebat, tunc necesse est discutere de capacitate personæ hæredis, si est proximus, nec ne, non enim penes hæredem potest

diverso jure feudum pervenire, quàm quo erat apud defunctum, & hoc casu disputandum esset de pred. conclus. aut verò defunctus non fuit dominus, sed simplex possessor, sive detentor, & tunc hæres ipsius, qui aliud non prætere tendit, nisi possessionem, sive tenentam illam nancisci, non habet necesse ostendere, se verum, & legitimum esse hæredem, & immediatum successorem in feudo, quia non agimus de 31 dominio feudi sed de simplici possessione, cujus est capax etiam ille, qui dominus esse non potest, ut de hoc est optima theoria *Iser. in c. Imper. §. illud, ubi postquam à num. 68. vers. ex his arguit contra tamen post num. 70. vers. nam licet feudum, concludit, posse feudum ad eum pervenire, & possideri quamvis non sit capax successionis, & dominii, ibi, dominium non transit, sed possessio sic, & reddit, rationem,* 32 *quia possessio, quæ est facti, jure civili infirmari non potest, & n. 71. dicit, feudum à quolibet detineri posse quoad possessionem, quia possumus possidere rem, cujus proprietatem habere non possumus, c. dilectis 12. q. 1. idem Iser. in const. violentias in fine. & in d. §. illud, post n. 69. dicit hæc verba, qui non possunt possidere, possunt tenere, sicut asinus tenet bardam, quorum detentio dicitur naturalis possessio improprie, & proinde, etiam spurius omnino incapax* 33 *fuit admissus in possessionem feudi per Regiam Cam. ut refert Anna fug. 535. & proinde dicimus, in possessoris factum, non jus attendi, quia possessio plurimum facti habet, ut ex Bal. Dec. & aliis, etiam quoad exercitium jurisdictionalium, inspici statum, & non jus, probat Peregr. de jure fisci, par. 1. §. fiscalia n. 55. & sequent. nec tamen concedam indistinctè assumptum partis, remedi. l. fin. non* 34 *habere locum, nisi in beneficium immediati successoris, quia contrariam opinionem magis comm. esse probat Intrigl. de feud. centur. 2. q. 34. n. 49. & idem in regno, saltem, quando prætere tendens succedere, allegat in termino, se probaturum posse succedere, quia interim non debet denegari immissio, probat Conf. Georg. alleg. 12. num. 30. & 31. & fuit opin. Affl. decis. 119. & Dec. conf. 588. viso puncto, & dubiis ex n. 10. & 12. ubi probat dec. S. C. multa enim poterit Dux probare in termino, ex quibus excludatur prætere tendens jus primogenituræ *D. Mariæ.**

In quantum verò prætere tendit pars hic ex possessione tradita *Petro Francisco*, fuisse inductam constitutionem usufructus, & sic feudi divisionem, ex not. 36 *in l. fundi Trebatiani, ff. de usufruct. leg. & per Uffl. decis. 240. n. 22. adverte Uffl. expressè loqui, ubi constituitur jus usufructus perpetuo duraturum, hic autem fuit permessa tantum perceptio fructuum, donec de credito satisfaceret, vel fieret recognitio, & sic ad tempus ultra, quod necessarium esset iudicium, & sententia super hac nullitate contractus.*

37 Denique dubitari non potest. substitutionem factam in beneficium *Ducis*, in defectum *D. Mariæ*, & filiorum, esse compendiosam, quæ ante aditam (ut est casus noster, ubi antequam veniret mors testatoris, reperitur revocata institutio *Mariæ*, & filiorum) est directa vulgaris, juxta notissimos terminos, quæ continet casus, si hæres non erit vel non potuerit, idcirco, non erit dubitandum, *Duci*, tanquam d. rectè substituto, competere remedium immisionis, & fortius, retentionis, ut arguit *Paris. d. conf. 13. n. 86. in fin. lib. 1. & ita censet 9. Julii 1613.*

DECISIO.

Discussa causa in S. Conf. referente Confiliar. Pomponio Salvo, junctis aulis, cum interventu decem Votantium, mense Julii anni 1613. fuit datus terminus in causa, & interim conservatus Dom. Princeps in possessione, ut infra latius cap ab hinc tertio.

SUMMARIUM.

- 1 **T**estes etiam pro auctore, & ante litem contestatam, sunt recipiendi senes, valetudinarii, aut discessuri, sed ubicunque mora potest nocere probationi veritatis, nu. 2. 4. 9. & 13.
- 3 **J**udex potest recipere testes omni casu, ubi dubitari potest, ne veritas occultetur, & probationes amittantur, nu. 5. 16.
- 6 **T**estes possunt recipi ad futuram rei memoriam, ubi timeri potest, quod controversia moveatur, & sufficit causa, qua dubitetur de futuro, nu. 14.
- 7 **T**estes, qui tempore actus gesti, interfuerunt, possunt recipi, ubi dubitatur ne processu temporis, probationis copia deperiat.
- 8 **E**xaminatio testium ex predicta causa, differt ab illa, qua fit de senibus, & valetudinariis.
- 10 **P**robatio semiplena non requiritur, sed sufficit qualibet suspitio oriens ex levi inditio, ut recipiantur testes ad futuram rei memoriam.
- 11 **I**nditium est minus, quam semiplena probatio, & suspitio inducitur ex minori causa.
- 12 **I**nterlocutoria aliqua non est necessaria, qua declaratur, justè peti hujusmodi testium examinationem, cum satis id factum censatur, cum iudex examen admittit.
- 15 **T**estes, ubi agitur, an sint recipiendi, nec ne ante litem contestatam intelligitur in auctore, quia de re non est dubium.
- 17 **D**ecisiones plures Rotæ Romanæ remissivæ.
- 18 **A**ctori sciendum est in ipso litis exordio.
- 19 **R**ens conventus, si differat litem contestari, justè conceditur auctori, ut admittantur ejus probationes.
- 20 **C**onstitutio Regni, specialiter concedit auctori, ut possit suos testes recipi facere ante litem contestatam, in omni justo casu, quod ex pulchris verbis Isern. & Napod. Regni luminum, comprobatur, num. 21.
- 22 **T**estes ad futuram rei memoriam, non debent recipi, cum possunt recipi jure ordinario.
- 23 **D**ecisio S. C. junctis aulis, super hoc, pro creditoribus, contra Illust. Principem Sancti Severii.
- 24 **T**estes non recipiuntur ante litem contestatam, saltem in omnibus causis, in quibus lis non contestatur. Et in emergentibus, nu. 25.
- 26 **L**itis contestatio non fit in iudicia summarissima immisionis.
- 27 **I**mmisionem petens, vigore l. fin. C. de edicto divi potest ad ipsam immisionis justificationem, petere examinationem testium, ad futuram rei memoriam.
- 28 **T**estes ad futuram rei memoriam, recipi possunt ad consolidandum testamentum, ex quo petitur immisio.
- 29 **F**enda veniunt in petitione hereditatis quoad jus competens defuncto tempore mortis.
- 30 **I**mmisio vigore l. fin. habet locum in feudis, etiam ad beneficium illius, qui non est successurus, quoad nudam detentionem.
- 31 **S**purius immittendus, licet inhabilis, & ita decisum

32 **F**ilia femina, etsi exclusæ de jure competit immisio, quia plura potest probare in petitorio.

ARGUMENTUM.

Testes ante litis contestationem, vel ad futuram rei memoriam recipiendi sunt, etiam ad instantiam auctoris, ubicunque justè timeri potest, quod probationes ex variis causis deperire possent, nè veritas occultetur, nec requiritur interlocutoria, sed sufficit examinis commissio. præsertim in causis, vel loco, ubi lis non contestatur solemniter, ut in Regno, & in possessorio summarissimo immisionis, vigore l. fin. C. de edicto, divi, quod remedium conceditur in feudis quoad jus, quod habebat defunctus, etiam in beneficium non successuri.

Pro eodem Domino Duce Cardinali nunc Satriani Principe, super receptione testium, & exclusione præsentæ turbationis in terris Turturæ, & Badulati, contra D. Mariam Rayafcheriam.

CONTROVERSIA XXXVII.

Testes etiam pro auctore, & ante litem contestatam sunt recipiendi, non solum, cum sunt senes, valetudinarii, aut de proximo discessuri, sed etiam cum timetur, quod propter moram variant fidem suam, ut dicit *Gloss.* verè aurea in cap. quoniam frequenter, in verbo *subtrahatur, ut lite non contest.* dum alternativè loquitur, quod variant fidem suam, aut moriantur, & sic alterum sufficit, ut est de natura alternativa, argumento l. si hæredi plures, ff. de condit. instit.

Et verè Summus Pontifex, tametsi tradat exempla de senibus, & valetudinariis, quæ clarum est, non restringere regulam, apertè insinuat id procedere in omni casu, ubi discretus iudex, à cujus arbitrio tota testium materia dependet, verisimiliter pro sui animi motu dubitari potest, ne veritas occultetur, ibi, *ne veritas occultetur, & probationis copia fortassis casibus subtrahatur senes, valetudinarii, & alii testes, de quibus ex aliqua rationabili causa timetur etiam lite non contestata sunt proculdubio admittendi, &c.* & loquitur in auctore, ibi, *seu pars conventa, &c.* in versic. *sed si auct.* idemque subdit Pontifex in §. *sunt, & alii*, ubi apertissimè ostendit, nedum senes, & abfuturos à mundo, vel loco iudicii, sed in omnibus casibus similibus, in quibus dubitari potest de amissione probationis, recipi debere ante litem contestatam, ubi *Gloss.* in verbo *publico*, expressè loquitur, ubi quis timet, quod super aliquo contractu controversia moveatur, quia tunc potest petere à iudice, ut testes, qui interfuerunt negotio, redigantur in publicam formam, & recipiantur ad æternam rei memoriam, citans cap. *significavit* 41. de testibus, qui ten. loquitur de testibus, qui tempore actus gesti intervenuerunt, & dubitatur, nè processu temporis, probationis copia deperiat, ubi *Gloss. magna* in verbo *testes*, dicit duo. Primum, hanc receptionem differre ab ea, quæ fit de senibus, & valetudinariis, & inter alia discrimina, in ista, dicit recipiendos esse omnes indifferenter, tam senes, quam juvenes,

juvenes, qui negotio interfuerunt, & in fine dicit
 9 procedere, nedum in actore, sed etiam in reo, & sequitur *Gloss. Florian.* in *l. in lege aquilia, si deletur* 41. post *n. 3. vers. & secundum, ff. ad l. aquil.*, ubi *Gloss. in verb. qui testes* loquitur exemplificativè per dictionem *verbi gratia*, & proinde non immeritò *Barthol. Socin.* autoritate *Bart.* in *l. admonendi col. 4. ff. de iurejur.* in *cons. 244. num. 7. lib. 2.* dixit, quoad recipiendos testes ante litem contestatam, non exigi, nec semiplenam probationem, sed sufficere quamlibet suspicionem orientem ex quolibet etiam levi inditio, ex quo iudex inclinare valeat animum suum
 11 ad id faciendum, cum inditium sit minus, quam semiplena probatio, & illud quod non est sufficiens ad semiplenam probationem, sufficit ad inducendam suspicionem, & *Socin.* sequitur, & aliis comprobatur *Menach. de arbitr. casu 62. num. 5. fol. 103. in quo considem Socin. num. 10. vers. non obstant,* addit ex mente, ut is dicit, omnium DD. non requiri
 12 aliter, quod præcedat aliqua interlocutoria, qua declaratur, esse casum necessarium, ut recipiantur, testes ante litem contestatam, cum satis huiusmodi interlocutoria pronuntiata censeatur, cum iudex examen committit, ut de commun. ex *Socin.* & *Cravett.* contra *Roland.* concludit *Menoch. lib. 2. de præsump. cap. 54. in fin. hinc Practic. Papiens.* in forma capit. ad *etern. rei memor.* voluit se restringere ad
 13 casum, dum de testium morte, vel absentia timetur, sed id procedere, etiam in aliis casibus notatis per *Gloss. & DD.* tam in *d. c. quoniam frequenter*, quam in *l. in lege Aquilia si deletum*, & in *ausb. de testib. §. & hic vero*, ubi *Gloss. in ver. presentem, in ver. tertium nota*, dicit, *nota, quod testes producuntur hic ante litem contestatam, quia moribundi, vel recessuri, vel similibus causa superventura*, citans plura iura, & subdit, *& hoc se est actor, qui eos producit, reus enim semper potest producere etiam ante, & c.* ex qua *Gloss.* duo ad
 14 notantur, primum sufficere etiam causam, quæ de futuro supervenire potest, etiam si non sit de præsentibus alterum, omnes DD. de hac re loquentes, intelligi debere in actore, non autem in reo, cum in eo non sit dubium, & ad idem *Gloss. in l. 4. §. quot. escumque verb. absentibus, C. de advoc. divers. jud.* ut etiam advertenter, notat *Socin. jun. cons. 34. num. 4. lib. 1.* dum dicit, permitti examen in actore, si periculum sit, ne pereat fides testium, vel quia sint senes, & sic tanquam diversa ista considerat, & in causa rationabili se fundant *Rebus. ad consil. Franc. lib. 3. de caus. benef. possess. art. 2. Gloss. unica, num. 3.* & alii relati per *Pinetti.* in *l. 1. par. 3. post num. 78. vers. nec verum est. fol. 365.* in parvis *C. de bonis matern.* & magnus ille *Pract. Octav. vestr. in praxi Romanae cur. lib. 6. n. 3.* ibi *timore mortis, absentia, vel alias omissionis facultatis probandi, recipi poterunt testes lite non contestata, ac parte non vocata, ne interim, veritas seu probatio pereat, & per eadem verba generaliter loquitur Mascard. de probation. conclus. 1373.* ubi *num. 4.* dicit, hoc esse permittendum ubicunque differendo probationes, postea haberi non possent, referens plures *decis. Rotæ, & num. 6.* ex quibus pro
 17 batur, nedum ob mortem, vel absentiam, sed ubi de alio quovis impedimento dubitatur id esse decernendum, idque non mirum, cum in principio litis, actori favendum sit, ut in terminis, ex hoc debere proclivem esse iudicem ad id decernendum, scribit *Menoch. de arbitr. casu 62. post num. 4.* & ita procedit id, quod dicitur, quod si cœpto iudicio, reus excipiendū impediatur, & differat litem contestari, præ-

sertim per cavillationes; tunc iudex, etiam lite non contestata potest facere recipi testes, *Innocent.* in *d. cap. quoniam frequenter*, & alii à *Farinac.* relati in *tract. de testib. de opposit. extra exam. test. quest. 76. par. 1. num. 51. limit. 24.* quæ si procedunt de jure communi, fortius de jure Regni, ubi speciali *Constit. probationum incurribus* competenti remedio. est ultra jus commune provisum, etiam in actore, ubi *Isern.* in *versic. Actor vero*, dicit actorem posse producere ante litem contestatam, etiam eos, de quorum fide dubitaret: puta nè efficerentur ejus inimici, vel possent oblivisci de eo, quod tunc habent in memoria, vel aliter sit verisimile, quod justè timeat nè ipsos testes habeat tempore litis contestatæ quæ omnia justè, variis de causis possunt timeri in præsentem casu, ut quilibet prudens Iudex suspicari, nedum potest, sed debet, cui de futuris hoc casu prævidere jura demandant, ut not. in *d. l. in lege aquilia*, & non immeritò *Napod.* in *consuet. testamentum*,
 21 post *num. 19.* loquens expressè in actore, meminit de testibus senibus abfuturis, vel alia causa expressè sentiens jura communia, & municipalia non loqui restrictivè, sed exempli gratia, ubicunque de amittenda probatione suspicari potest, & *Vivius* in *suis commun. opinio. cap. 922. num. 7.* notanter dixit, in Regno etiam pro actore indifferenter omnes testes recipi, etiam ante litem contestatam, & ita quotidie praticari.

Hæc autem, quæ supra dicta sunt, recipiunt restrictionem, quando instaret tempus examinationis
 22 testium jure ordinario, quia tunc non possent recipi testes ad futuram rei memoriam, secundum *Socin. cons. 14. nu. 10. lib. 4.* qui dicit hæc verba, *non memini me legisse hanc practicam, quod quando instat tempus examinationis testium jure ordinario, examinentur ad perpetuam rei memoriam*, sequitur *Corrad.* in *pract. de testib. rub. de recept. test. ante lit. contest. num. 48.* in ultimo casu, *vers. item declara. Monticel.* in *repet. test. rub. quando ad perpetuam rei memoriam*, *Farin. dist. tit. de opposit. contra exam. test. q. 77. cap. 2. num. 66.* sicut obtinui in causa contra *Illust. Principem Sancti Severii* pro creditoribus die 2. Maii 1616. quod ad instantiam actoris moto iudicio, illoque per reum suscepto, non possint recipi testes ante litem contestatam, tanquam senes valetudinarii, aut diù abfuturi, decreto S. Consil. junctis aulis, penes, actorum Magistrum de Mondellis.

Secundò, regula negativa, ut non recipiantur testes ante litem contestatam pro actore, fallit in suis, ubi proceditur summarie, & de plano in
 24 quibus non est necessaria, litis contestatio, quia ob id meritò in his ante litem contestatam testes produci possunt, generaliter fallit in suis causis, in quibus de sui natura lis non contestatur, & sic
 25 etiam in omnibus quæstionibus emergentibus, ita *Angel.* notab. in *dist. §. & hic vero, ausb. de testibus*, sequitur post omnes Canonistas, ut comm. *Lanfranc.* in *repet. cap. quoniam contra*, in *ver. testium deposit. num. 301.* unde cum in Regno ex *cap. detestantes* non requiratur litis contestatio, ut *Marant. par. 6. memb. 10. f. 375.* sequitur, ut facilius recipi possint: & si requireretur, cum iudicium sit summarissimum immissionis, vigore *l. fin.* in quo lis non contestatur,
 26 ut probat *Bald.* in *l. publicati, C. de testam. Roland. cons. 36. n. 10. lib. 1.* sequitur, ut ex pluribus causis combinatis, testes isti sint omni jure recipiendi. Et tandè, nè deficiat decisio punctualis in casu nostro, quod per
 27 tens immissionem vigore testamenti non cancelati ex

lati ex *l. fin.* possit ad justificandam immisionem, vel ad excludendum impedimentum, quod objici posset ipsi immisioni, vel facultati adeundi, examinari facere testes, ad futuram rei memoriam, ante litem contestatam, ex quibus facilius aditus patet ipsi immisioni, & appareat testamentum solemne, & perfectum ad sui beneficium, etiam si de morte, vel absentia non timeatur, videndus est omnino *Corneus consil. 172. primus consultationis, lit. H. versic. tamen predicta non obstant:* & in specie in substituto, in casibus, in quibus ei competere potest dictum remedium, *lit. O. vers. quidquid autem, & infra vers. ided in supplicatione, lib. 2. ubi latissime quidquid dici potest, resolvens contraria: nec est novum, quod ad instantiam petentis immisionem recipiantur testes ad convalidandum testamentum, vel dispositionem testatoris, ut per DD. in d. publicati, & probat Rol. d. cons. 36. n. 13. lib. 1. Menoch. de adip. remed. 4. n. 660.*

Quoad ultimum punctum sufficit Castra Turturæ, & Vadulati, fuisse reperta tempore mortis in hæreditate, ut possit Dux Cardinalis petere immisionem horum feudorum, quæ nunquam possedit Maria, sed cum sint reperta in hæreditate defuncti, merito, jure Dux: qui præterdit immisionem, debet obtinere, & interim nihil novari, ex quo feuda veniunt in petitione hæreditatis, quoad illud jus quod habebat defunctus, tempore mortis, *Afflict. dec. 119. num. 8. & habet locum in feudis remedium l. fin. etiam ad beneficium illius, qui alias non esset successurus, de Pont. lect. 20. feud. n. 25. fol. 174. & sic, quoad nudam detentionem, ut pluribus relatis, dictum testatur Ann. sing. 525. in spurio, quem constat incapacem, latissime Menoch. remed. 4. adip. qn. 47. nu. 375. in id expendens §. inter filiam, ubi filia femina, etiam si jure communi repellatur à successione, immititur tamen, etiam constituto, quod sit feudum: quia plura potest probare in petitorio, alios assert. Intr. gl. cent. 2. art. 34. n. 49. & D. Consil. Georg. ab. leg. 12. nu. 28. & 30.*

Ex quo non obstat similis decisio de terra S. Lucæ in caula Principis Montis Caveosi; liquidem, ibi Alexander Loffredus germanus Principis, non habebat testamentum pro se; sed testator uxorem sibi hæredem fecerat universalem, sub qua feuda comprehendebantur.

S U M M A R I U M.

- 1 **H**æredi præterdenti immisionem ex testamento, incumbit ostendere testamentum non cancellatum
- 2 Relatum inest verè, & propriè, in referentè.
- 3 Testamentum potest incipere à secundo, vel ulteriori gradu substitutionis.
- 4 Substituti post eventum conditionis, dicuntur propriè, & verè instituti.
- 5 Substituto cuilibet conceditur remedium, l. fin. C. de ed. Et. diu. Andr. toll.
- 6 Substitutio compendiosa facta à Pagano, non est species separata de per se, sed quædam adjectio plurium substitutionum, saltem verbis generalibus.
- 7 Vtgaris substitutio facta in unum casum, extenditur ad omnes, qui possunt adaptari impotentia, & voluntati, maxime in vtgari, & comprehensa in compendiosa.
- 8 Substitutus, quando est immittendus in possessionem ex remedio l. fin. excluso etiam instituto.
- 9 Testamentum, non codicillus dicitur ea scriptura, in qua septem adhibitis testibus instituitur directe quis hæres; licet testator codicillos se facere dixerit, & num. 11.

- 10 Testamentum censetur scriptura; non codicillus, quæ habet solemnitatem testamenti, quod amplia, ut n. 13.
- 12 Clausula volens, quod teneat, tam jure codicillorum, quam jure testamenti, & alia meliori via, operatur, ut dispositio valeat potentiori modo, quo possit.
- 14 Paganus non potest decedere cum duobus testamentis.
- 15 Testamentum primum dicitur sublatum ex solius hæredis revocatione, quod amplia, ut nu. 16.
- 17 Testamentum primum, ut revocetur, an sufficiat simplex revocatio, vel procedendum ad aliquam dispositionem.
- 18 Codicillis hæreditas directè dari, vel adimi non potest, & qua ratione, n. 19. quod amplia, etiam in codicillis inter liberos, nu. 20.
- 21 Condicio adjecta institutioni facta in testamento, non potest adimi, nec adici in codicillis.
- 22 Codicillis, institutio directè facta, trahitur in vim fideicommissi, & n. 34.
- 23 Fideicommissario, etiam universali ante restitutionem, non competit immissio ex remedio, l. fin. & qua ratione nu. 28. remissivè.
- 24 Fideicommissarius ante restitutionem nullum habet jus in bonis hæreditariis.
- 25 Fideicommissaria substitutio dicitur transsiva seu translativa.
- 26 Hæres directè institutus, proprio jure potest apprehendere hæreditatem vacantem.
- 27 Fideicommissarius cogit hæredem adire, hæreditatem suo periculo, officio Judicis, & post aditionem, ei actio competit ex testamento, ut hæres sibi hæreditatem restituat.
- 29 Fideicommissarius universalis, si non possidet non est legitimus, contradictor, quod amplia, etiam facta restitutione, ut nu. 30. etiam si possessionem vacantem capisset, ut num. 31.
- 32 Fideicommissarius, cum non possidet, non potest impedire immisionem sub prætextu, quod non est detrahenda Trebellianica.
- 33 Fideicommissario, vigore codicillorum, non conceditur immissio ex remedio l. fin.
- 35 Declaratur plena manu tex. in l. pen. §. testamento, vers. planè, & vers. secus, ff. de bon. posses. secund. tabul. & n. 37. 40. 41. & 43. rejecta contraria opinione, & intellectu Nicolai de Mattarellis, nu. 44.
- 38 Clausula in fine posita, debet referri potius ad proximam quam ad remotam.
- 40 Testamentum non tollitur ipso jure per incisionem, nisi sit actus facti, cum non sit sollemnis voluntas.
- 42 Testamentis duobus confectis, in quibus diversi sunt instituti, nec sciri potest, quod fuerit posterior, hæres possidens est præferendus.
- 45 Menoch. consil. 176. vol. 2. reprobat, & n. 49.
- 46 Nuda voluntas, quæ dicatur.
- 47 Testamenti mutatio non fit sola voluntate, quoad hæredis institutionem, sed alio testamento, solemnitatibus vallato, quod intellige, ut nu. 48.
- 50 Possessio non dicitur injusta, quæ jure permittente apprehenditur.
- 51 Testamento secundo inciso, non potest dari remedium l. fin. secus, si nuda voluntate fit revocatum, & quare.
- 52 Tex. in l. qui res, §. aream, ff. de solut. declaratur.
- 53 Angeli distinctio consil. 108. ad intellectum d. l. pen. §. testamento, approbatur, & commendatur.
- 54 Tex. in l. 1. C. de codicill. declaratur.
- 55 Lex succurrit fortitè ei, qui mutat statum invitus, quàm ei, qui sponte aliquid facit.
- 56 Fideicommissum nuda voluntate revocatur, etiam conjecturis, quæ habentur pro expressa voluntate, & num. 59.

Q

& num. 59.

- ¶ num. 59. ¶ *sufficiant quæcumque verba etiam enunciativa, ut num. 60.*
- 57 *Ultima voluntas non fieri potest, quod limita in heredibus institutione, ut nu. 58.*
- 61 *Voluntas testatoris expressa, licet informis, ad multa sufficit, & probat mentem testatoris.*
- 62 *Relicta in minus solemnibus testamento, in foro conscientia debentur, & datur pro eis exceptio legataria possidenti.*
- 63 *Hæredi instituto in ultimo testatoris voluntate, datur exceptio in terminis d. l. pen. §. testamento.*
- 64 *Fideicommissum ex inimicitis revocatur, quod amplius, ut nu. 65.*
- 66 *Testatoris voluntas declaratur ex testamento, licet nullo.*
- 67 *S. C. iudicat ex lato arbitrio, & potest adhibere fidem etiam iis, quæ de per se fidem non faciunt, & secundam conscientiam iudicare.*
- 68 *Potestas Principis, & Consilii supremi, qua sit, remissive.*

ARGUMENTUM.

Substituto, & an etiam fideicommissario competat remedium *l. fin. C. de edito divi Adriani toll.* Testatorem, quando præsumatur voluisse facere testamentum, an verò codicillos. Hæredis institutio facta in codicillis, quando substat, ut valeat in vim fideicommissi. Quæ sint necessaria ad inducendam validam revocationem prioris testamenti latè, & subtiliter agitur de vero, & germano sensu *l. qui liberis, §. testamento, ff. de bonorum possess. secundam tabulas.*

Pro eodem in eadem causa, CONTROVERSIA XXXVIII.

Cum jam Sac. Consil. cæperit innotescere notitia iustitia Domini Hæstori Ravascherii Ducis Cardinalis, in successione quond. Domini Petri Francisci patris, dum, cognitio, & optimè perpensis potioribus iuribus, circa immisionem in possessionem universæ hæreditatis, exclusis vanis prætensionibus DD. Mariæ, & Hieronymi Ravascherii, concessit terminum in causa, confirmando possessionem bonorum, quam D. Dux, uti iustus hæres apprehendit, & alio jure retinere non poterat; superest modò, ut paulò diligentius fundetur, D. Mariam in prætensa per eam immisione hæreditatis, obtinere non posse, illamque esse proinde concedendam quoad omnia bona ipsi Duci vero, & legitimo hæredi, & possessori partis hæreditatis.

Et tandem, ut omnis tollatur scrupulus etiam in iudicio petitorio, nullum aliud remedium superesse Mariæ, vigore codicillorum anni 611. ita ut, nec per obliquum aliquid prætendere possit in dicta hæreditate, denegata sibi à jure actione, sine qua nemo experitur.

¶ Quoad primum, cum hæredi prætendenti immisionem ex testamento necessarium sit ostendere testamentum non cancellatum, neque abolutum, juxta terminos notissimæ *l. fin. C. edito divi Adriani.* Dominus Dux in promptu ostendit testamentum anni 608., quod quidem, juncta alia dispositione, cum eadem solemnitate numeri septem testium, anni 610. in qua apparent revocati primus, & secundus gradus institutionis, & substitutionis in personam Mariæ, & filiorum, confirmata substitutione in personam Ducis, remanet ipse D. Dux institutus in primo gradu ex virtute, & efficacia relationis, juxta

¶ quam, scriptura relata inest verè, & propriè in referente, *l. aff. toto, ff. de hæred. instit. l. qui prætor, §. si iudex, ubi Alex. & Ripa, ff. de re judic. Nota in terminis, conf. 484, num. 25. ante finem. Gama decis. 209. num. 1. Cravett. conf. 143. n. 6.* siquidem notissimi juris est, testamentum posse incipere à secundo, tertio, vel ulteriori gradu substitutionis, tam si primus, vel secundus gradus reddantur nulli ex dispositione juris, ut in *l. 3. §. ff. de liber. & posth. ubi Gloss. ult. citat concord. l. si filius 75. ff. de hæred. instit. l. ex facto 43. §. Lutatius Titius, ff. de vulgari, quàm etiam, si id contingat ex dispositione testatoris cancellantis priores gradus, ut hic, de quo est *tex. in l. cancellaverat 2. ff. de his quæ in testamen. deler. & ratio est evidens, quia substituti post eventum conditionis, dicuntur præcipiè, & verè instituti, l. cobaredi, §. qui discretas, ff. de vulg. & pupill. nihil aliud enim est substitutio, quàm secunda, vel ulterior institutio, & substitutum directò, dici propriè institutum, & proinde non minùs concedi remedium *d. l. fin.* substituto, quàm instituto, est *tex. in l. 1. C. de edito divi, & nedum substituto per vulgarem pupillarem; aut exemplarem substitutionem expressam, ut post Gloss. Bart. & Alexand. n. 10. Iacob. las. Dec. Curt. jun. Sapi. Zucch. Tiraquell. & alios, probat Menoch. de adipisc. possess. remed. 4. q. 28. n. 206. sed etiam concedi substituto ex tacita vulgari vel pupillari, adeo receptum esse, ut nemo sit, qui ab hac opin. dissentiat, probat idem Menoch. d. remed. 4. quaest. 29. n. 214. in fin. ita ut non sit dubitandum, competere immisionem Duci substituto compendiosè, quæ illa propriè dicitur, quæ sub conditione mortis, vel alia, plura complectitur tempora, ut per Bart. comm. probatur in *l. centurio, num. 9. ff. de vulg. & facta à pagano non est spec. es separata de per se, sed quædam adjectio plurium substitutionum, ut post Bart. las. Ripam. Galium. de Benedic. & alios, perbellè prosequitur Sfortia Odis de substit. tit. de compend. par. 1. in princ. & part. 3. art. 2. & in primis sub compendiosa continetur vulgari, ut ex omnium, sententia concludit idè Sfortia de effect. compend. par. 5. art. 1. eaque vulgaris sub ipsa contenta, sicut & reliquæ substitutiones sub ea comprehensæ, dicuntur expressæ, saltim verbis generalibus, ut tradit idem Sfortia de compend. art. 6. qu. 2. quæ vulgaris, quàmvis generaliter comprehendat casum, si institutus noluerit, vel non potuerit esse hæres, id tamen potissimè locum sibi vindicare in vulgari contenta sub compendiosa, ut ex ea substitutus censeatur vocatus in omnem casum, quo institutus hæres non sit. licet unus tantum fuerit. expressus, tradunt optimè Angel. consil. 204. Curt. sen. conf. 75. num. 14. in fin. & 15. ubi probat, substitutionem vulgarem, factam in unum casum, expressè comprehendere generaliter omnes casus, qui possunt adaptari impotentia, & voluntati, idque ex eo, quia in substitutionibus directis, larga semper interpretatio est faciendâ, & in terminis vulgaris sub compendiosa, latè idem probant Socin jun. conf. 206. num. 20. vol. 1. Tiber. Decian. resp. omnium 1. nu. 98. & seq. lib. 1. Unde cum Mariæ, & filii non possint esse hæredes, stante secunda dispositione valida, & solemnibus, omninò D. Dux, tanquam substitutus expressè in vulgari contenta in compendiosa, est immittendus, excluso instituto, ut in terminis exemplificat Gloss. in specie casum nostrum in *l. 1. in postremis verbis, C. de edito divi, ubi dicit, ita demum institutum præferri substituto circa immisionem, nisi aliud obijciatur ei inst. tuto, puta aliud testamento*****

mentum posterius, vel aliquid tale, quam ibi omnes sequuntur, & nullus discrepat, ut testis est *Dec. in l. fin. num. 40. vers. & ita conclusio negativa*, Menoch. sequitur in *4. remed. num. 581. vers. declaratur nunc*, *Peregr. de fideicom. art. 48. num. 33. in fin. vers. aut vero, & num. 40.* & ante hos omnes *Bart. in l. fin. n. 10. cod. tit. dum ad hoc*, ut substitutus vulgariter admittatur, docet, debere ostendere testamentum, in quo substitutus est, & repudiationem primi, vel aliquid aliud, propter quod sit exclusus primus hæres, & sic habemus *Gloss. in individuo docentem*, quod cum substitutus adversus institutum in primo objicit testamentum posterius, quo prior institutio est irritata, eo ipso, tanquam probans, casum substitutionis evenisse, debet instituto præferri in possessione, de qua agitur in *d. l. 1.* ut notat ibi *Bart. in solut. contr. vers. alterius opponi*: cum ad aliud substitutus non teneatur, nisi docere, quod substitutionis casus evenerit, ut per *Franc. Marc. decis. 445. ad fin.* cum aliis à *Menoch. d. remed. 4. ad ipsi sc. quest. 28. num. 212. & 255. vers. hæc tamen*, & cum *Gloss. & Bart.* & reliqui, non sine mysterio dixerint, debere substitutum petentem immisionem, ostendere testamentum posterius, quo prior institutio fuerit irritata, quasi aliud esset si niteretur codicillis, in quibus certum est, nec dari, nec adimi posse hæreditatem, ut infra latius probabitur; dubitari non poterit in casu nostro, hanc secundam dispositionem anni 610. ad beneficium Ducis, esse testamentum, vel habere vires testamenti; siquidem in ea revocatur institutio in personam Mariæ, & substitutio filiorum; confirmantur substitutiones directè factæ in beneficium Ducis in priori testamento, & adhibentur septem testes, in testamenti requisiti, & sic succedit decisio

9 *Jo. Andr. in addit. ad Specul. §. compendiosè, in add. incip. ad intellectum*, ubi post *Dyn. fr. de Pileum* docuit, quod si quis adhibitis septem testibus, instituat quem hæredem directò, nihilominus ea scriptura non erit codicillus, sed testamentum, valebitque hæredis institutio in ea facta, ac si in testamento facta fuisset; quamvis testator dixerit, se facere codicillum, vel illam scripturam, codicillum appellaverit, sequuntur *Bald. Salyc. & Paul. in l. testamentum, C. de testament. idem Paul. optimè in l. 2. in fin. C. de his, quibus ut indign. Alexand. & Jaf. latè in l. codicillum, C. de codicill. Greg. Lopez in l. 2. tit. 1. 2. par. 6. Gloss. in*

10 *verb. bevereros, Burgos de Pace in l. 3. tauri. n. 1338.* ea ratione, quod scriptura, quæ habet solemnitatem testamenti, testamentum, non autem codicillus censendus erit, ut latius tradidere *Socin. jun. conf. 69. lib. 4.* & *Illustr. juris lumen*, & *Italiæ decus*, *Cardin. Mantica de conject. ultim. volunt. lib. 2. tit. 3. num. 5. vers. sed tamen contrarium*, & *num. 9.* & quamvis

11 *Molina de Hispan. primogen. lib. 2. cap. 8. num. 32. vers. sed ut ulterius*, latè huic opin. contradicat, quam tamen fatetur communem, *num. 33.* & aliter intelligat doctrinam *Jo. Andr.* ut loquatur, cum disponens adjecerit clausulam, *quod talis dispositio valeat omni meliori via*; quia tunc bene potest valere, ut testamentum, & non aliter; patet etiam juxta opin. *Molina*, hanc dispositionem in præsentem casu habere vires testamenti, cum expressè in ea legatur, adjecta dicta clausula, *volens, &c. quod præsens revocatio valeat, & teneat, tam jure codicilli, quam jure publici instrumenti, revocationis, & cassationis, & alia*

12 *meliori via, &c.* quæ clausula operatur, ut dispositio valeat in potentiori modo, quo potest, ut tradit *Alexan. conf. 53. num. 67. vol. 7.* & idem *D. Card. Man-*

sica d. lib. 2. tit. 3. num. 5. in fin. vers. & hoc quidem, &

13 in specie, quod ex revocatione institutionis factæ in testamento, quæ non potest revocari in codicillis, pateat, quem noluisse codicillari, sed testari, quia ex qualitate, & modo disponendi dignoscitur species dispositionis, tradit in terminis *Aret. in l. hæres palam, §. si quid post, col. ult. vers. sed illa jura, ff. de testament. nec dici poterit, hunc testatorem decessisse*

14 cum duobus testamentis, quod est impossibile in pagano, *Gloss. in §. posteriore, instit. quibus modis testam. infirm.* cum aliis concord. per *Joseph Ludovic. de testament. conclus. 9.* Dicimus enim, quod eo ipso, quod in testamento mutatur institutio hæredis, in qua consistit integra ejus vis, & substantia, & non in legatis, & in aliis accessoriis, *l. 1. §. qui neque, ff. de hæred. instit. & cujus institutionis respectu*, cum ipsa mutatur, lex statuit, omnia ex integro esse faciendâ, ut bene declarat *Gloss. in l. hæres palam, §. si quid post, verb. omnia*, ibi, *quod ergo hic dicitur*, ubi *DD. omnes, ff. de testament.* quamvis quoad alia confirmetur

15 testamentum; tamen ex hac reformatione, primum testamentum, omnisque ejus virtus sunt sublata, tanquam mutata forma, & substantia primi testamenti, *l. Julianus, §. si quis, ff. ad exhib. ubi Bald. notat*, quod per digressionem ad novam formam, dicitur actus mutari, imò in totum tolli, & sic negamus utrumque testamentum habere effectum, sed secundum tantum, in quo tanquam reformans censetur omninò transfusum primum, nec attenditur amplius

16 primum reformatum, sed testamentum posterius reformans, tanquam novum, ut probat *Natta* in terminis *de communi, conf. 527. n. 1.* quod procederet, etiam si simpliciter in secundo fuisset confirmatum primum, ut declarant *Bart. Bald. Angel. & Imol. in l. posthumus 12. §. si paganus*, ubi optimè *Castr.* qui hæc verba subjicit, *non enim confirmando primum, potuit derogare dispositioni juris, quæ est ut paganus non possit decedere cum duobus testamentis validis; præfertur ergo ultimum validum, & primum tollitur ipso jure, & confirmatio operatur, quatenus potest operari, &c.* sequitur explicando latius *Natta*, qui concedit id procedere, etiam in secundo testamento reformante primum, ut non valeant disposita in primo, nisi prout in secundo testamento disponitur, & quod secunda dispositio attendi debeat *conf. 484. num. 7. 2. juncto num. 23. ibi, fateor, unde, & sic etiam non obest,*

17 si diceretur, non potuisse revocari institutionem Mariæ factam in primo testamento nuda voluntate, in hac secunda dispositione; siquidem in hac causa nullo modo cadit disputatio, si ad hoc, ut revocetur primum testamentum, sufficiat, quod testator, convocatis septem testibus, dixerit simpliciter, revoco primum testamentum, etiam si non adsit cursus decennii, ut placuit *Imolæ & Aret.* vel etiam sit necessarium ulterius procedere ad aliquam dispositionem, instituendo aliquem, vel declarando, se velle decedere intestatum, ut placuit *Bart. in l. si jure, n. 3. ff. de leg. 3. & Alb. & in l. sancimus, C. de testament.* quorum opin. communiter recipi contra *Imol. & Guid. Pap. decis. 200.* nisi in casu, cum decennium effluerit a die conditi prioris testamenti, non à die revocationis, tradunt latissimè post alios *Vivius opin. 879. vers. testamentum jure perfectum, Anchor. jun. fam. l. 99. lib. 2. cap. 70 & Tbesaur. item jun. lib. 1. 99. forens. cap. 58. per totum*, ubi latissimè omnes cumulantur; non enim fuit hic nuda voluntas, sed testator expressè progressus fuit his verbis *restando sermo in suo robore lo detto testamento, quanto all'altre cose,*

coſe, majoraſco, fideicommiſſo, ſubſtitutioni, & legati;
 unde confirmata ſubſtitutione, ſubſtitutus ex juris
 diſpoſitione incipit tenere locum inſtituti, & ſic ap-
 paret de voluntate teſtatoris, ad cujus beneficium
 voluerit revocare inſtitutionem, quod ſolum inqui-
 runt quotquot DD. qui *Bart.* & commun. ſequun-
 tur opin. ut bene explicat ex noſtris *D. Praef. de*
Franch. deciſ. 287. qui in ſpecie loquitur de eo, qui
 teſtamentum à ſe factum revocaverat, ratificando,
 & confirmando teſtamentum conditum à patre,
 idemque eſſe, ſi confirmaret anterius teſtamentum
 à ſe factum, ut probat *Tbeſaur. jun. d. cap. 56. num. 20.*
 Quibus ita ſolidiſſimè jaçtis, ut incipiamus reſol-
 vere objecta partis, in quibus cardo negotii reſide-
 re videtur. Non obſtant aſſerti codicilli, tertio lo-
 co facti à teſtatore, de menſe Aprilis 1611, in qui-
 bus aſſeritur, teſtatozem, irritata, & annullata ſe-
 cunda diſpoſitione anni 1610, diſponere, quod om-
 nes inſtitutiones, & ſubſtitutiones factæ in benefi-
 cium Mariæ, & filiorum, ſortiantur ſuum effectum, eo
 modo, ut in dicto primo teſtamento continentur,
 non obſtante dicta revocatione; ſiquidem, aut præ-
 tendit Maria hæreditatem jure directo ſibi denud ri-
 tè datam in codicillis, & *D. Ducè* ademptam, ita ut,
 tanquam hæres directè iterum facta poſſit petere
 immiſſionem vigore *l. fin.* & hoc eſt contra regulas
 noſtiſſimas, quibus hæreditas in codicillis directè
 18 dari, & adimi quoque expreſſè prohibetur, *l. 2. C. de*
codicill. l. hæreditas 4. C. de hiis, quibus, ut indign. l. 2.
§ fin. & l. divi ſeverus, ff. de jure codicill. tum quia
 19 minor ſolemnitas in codicillis obſervatur, quam in
 teſtamento, tum etiam, ne ſcripturarum nomina, &
 effectus confundantur; ſi enim in codicillis hæres di-
 rectus inſtitui poſſit, illicd codicillus eſſet idem cum
 teſtamento, cum nulla major prærogativa à jure tri-
 buta fuerit teſtamento, quam quod in ea, & non in
 alia ſcriptura hæres inſtitui poſſit, ut bene colligitur
 ex *§. fin. inſtit. de codicill. ex l. ſi idem, & l. hæreditatem,*
 & ibi *DD. C. de codic.* & plures aliæ rationes conſide-
 rantur, ex quibus hæreditas in codicillis dari non
 poſteſt, de quibus in *l. quod per manus ff. de jure codic.*
 & hujus rei duodecim rationes aſſignat *Vuſquius de*
ſucceſſ. creat. lib. 3. §. 25. num. 2. ut, & ſi una, vel plures
ceſſent, tot juſium diſpoſitio non variatur, ut opti-
mè conſiderat Molina d. lib. 2. de primogen. cap. 8.
 20 *n. 30. in fin.* quinimò hoc procedere etiam in codicil-
 lis inter liberos, per patrem factis, ut neque in hiis
 hæreditas dari, vel adimi poſſit, probat de magis
 21 com. & veriori *Vivius opin. 355. n. 2. verſ. in contra-*
rium, & nec poſſe adjici, nec adimi conditionem in
 codicillis, inſtitutioni factæ in teſtamento, probatur
 in *l. inſtitutio talis 10. & l. quidem in ſuo 27. ff. de*
condit. inſtit.

Aut verò Maria præ tendit, quod inſtitutio in ſui
 perſonam facta in codicillis jure directo, & ſic inuti-
 liter, ſtatatur in obliquum, & ſic cenſetur *Dux* inſti-
 22 tutus, rogatus, ſibi reſtituere hæreditatem jure fidei-
 commiſſi, ex traditis in *l. verbis civilibus, ff. de vulg.*
 & *l. ſervola, ff. ad Trebell.* & quamvis infra per ve-
 ros juris terminos probabitur, ex pluribus nullo mo-
 do in præſenti calu hujusmodi inſtitutionem obli-
 quari poſſe, nec ad fideicommiſſum trahi; tamen
 eſto citrà veri præjudicium, ex hoc pernèceſſè in-
 cluditur, immiſſionem omninò eſſe concedendam
D. Ducè hæredi ſcripto directo, & Mariam nullo
 23 jure id præ tendere poſſe; ſiquidem vera indubita-
 ta, & comm. ab omnibus eſt ferè recepta theoricæ
Bart. in ſæpe citata *l. fin. num. 9.* fideicommiſſario;

etiam univerſali ante reſtitutionem factam ab hæ-
 redi directè, re, vel verbo nullo modo competere
 poſſe immiſſionem, ſivè uti poſſe remedio *l. fin.* ut
 inſinitis relatis, concludunt *Menoch. de adipiſc. re-*
med. 4. quaſi. 23. n. 166. Peregr. de fideicommiſſo. art. 48.
num. 5. & ſeq. quia fideicommiſſarius ante reſtitu-
 24 tionem realem, vel verbalem, nullum habet jus in
 bonis hæreditariis, *l. reſtituta, l. facta, ff. ad Trebell.*
 & proinde, ut ſit locus fideicommiſſariæ hæredita-
 tis petitioni, necèſſe eſt, hæredem prius adire, &
 hæreditatem acquirere; ſiquidem, hærede non ad-
 eunte, fideicommiſſum penitus deſiceret, *l. quia*
poterat, ff. ad Trebell. fideicommiſſarius enim hæ-
 reditatem ab alio acquiſitam conſequitur, ac de hæ-
 redis manu illam capere cogitur, & idèd fideicom-
 25 miſſaria ſubſtitutio tranſſitiva, ſeu tranſlativa dicitur,
 ut docet eleganter *Bal. in leam quam, num. 14. C.*
de fideicommiſſo. itaut jus fideicommiſſarii ex toto pen-
 deat ab aditione hæredis inſtituti, quod non eſt in
 inſtituto, vel ſubſtituto directè, qui proprio jure ap-
 26 præhendit hæreditatem vacantem, ut poſt *Bart.* in
l. Centurio, n. 14. §. 15. ſuſius Peregrin. de fideicommiſſo.
art. 1. num. 3. & 4. art. 3. num. 6. & 12. fideicommiſſi-
 27 ſarius autem univerſalis, non niſi judicis officio,
 compellere poteſt hæredem, periculo ipſius fidei-
 commiſſarii, adire, ut reſtituat, ne fideicommiſſa
 ſubvertantur, *§. ſed quia inſtitut. de fideicommiſſo. hered.*
Peregrin. art. 2. num. 65. & poſt aditam hæreditatem,
 ex illa obligatione, quam hæres adeundo contrahit,
 non conceditur fideicommiſſario, niſi actio ex teſta-
 mento, ut hæres reſtituat, ut per *Gloſſ. in leg. 2. verb.*
perſonales, C. commun. de legatis, Nata conf. 400. n. 2.
 & reſtè adverſus *Petram* probavit *Peregr. de fidei-*
 28 *comm. art. 45. n. 13. & in fin.* & pulchram rationem,
 cur fideicommiſſario univerſali non competat reme-
 dium immiſſionis ante reſtitutionem realem, vel ver-
 balem, ut competit hæredi directo, explicat *Me-*
noch. d. remed. 4. num. 17. verſ. non eſſe veram, quem
 ſequitur *Peregr. d. art. 48. num. 8.* quinimò etiam in
 caſibus, in quibus fideicommiſſarius univerſalis po-
 teſt præ tendere immiſſionem; nunquam tamen, ſi
 29 non poſſidet, poteſt eſſe legitimus contradictor ad
 impediendam hæredis immiſſionem, & ſic nullo mo-
 do poteſt concurrere cum hærede, *l. filiam ſyariibus,*
 ubi *Bart.* & *Alexand. ff. ad Trebell. Bart. in l. fin. n. 22.*
Castr. num. 13. & optimè *Dec. num. 40. verſ. ſecun-*
do ampliatur, & num. 48. quamvis ſi eſſet citatus
 ab hærede, ad hoc tantum admittendus eſſet, ut de
 juribus ſuis cognoſceretur, ut poſt *Zuccard. n. 378.*
 tradit *Menoch. d. remed. 4. num. 567.* quod procede-
 re, etiam facta reſtitutione verbali per hæredes,
 30 aut legali in caſibus, ubi per legem ipſo jure indu-
 citur, defendens comm. probat *Mantica in d. l. fin.*
 quoniam ſemper fideicommiſſarius univerſalis de-
 bet capere à manu hæredis, & ſequitur *Peregr. vi-*
dendus d. art. 48. num. 33. quia etiam in hiis caſibus,
 in quibus eſt facta reſtitutio ipſo jure, debet tamen
 fideicommiſſarius, corporalem poſſeſſionem pete-
 re à manu hæredis, nec poteſt præferri in remedio
l. final. hæredi ſcripto, in teſtamento, etiam ſi in-
 continenti vellet probare de jure ſuo, ut ex *Nata,*
Beroo, & aliis, optimè reſolvit *Roland. conf. 78.*
num. 15. lib. 3. dicens eſſe magis comm. & quamvis fi-
 deicommiſſarius cepiſſet poſſeſſionem rerum hære-
 31 ditarium vacantem, adhuc ejus poſſeſſio, tanquam
 vitioſa, prout verè eſt, in dubio, cum poſſeſſio
 non fuit capta de voluntate teſtatoris, vel hæredis,
 non faceret eum legitimum contradictorem ad im-
 pedien-

pediendum, quominus hæres in possessionem mitteretur, ut ex *d. l. filiam fratribus* expressè firmat, *Dec. d. nam. 48. Menoch. ubi supra, num. 635.* post *Alexandr. consil. 82. num. 3. lib. 2. Tirag. tract. le mort. fait, par. 5. declar. 1. & par. 6. decl. 2. Peregr. in specie art. 47. n. 18. in fin. vers. quibus in locis, & n. 64. & 73. ubi num. 76.* recenset plura requisita, ut possessio fideicommissarii non censeatur vitiosa, & optimè *Roland. d. conf. 78. num. 19. & 20. lib. 3.* unde cum hic, ipsi assertæ fideicommissariæ nulla sit facta à jure, vel homine restitutio, & nedum non possideat, sed majorem partem jam possideat *D. Dux*, ut verus hæres, cujus possessionis commodum maximum in terminis considerat, *Peregrin. d. art. 48. num. 24.* ob id sumus extra omnem dubitationem; neque in præsentī casu aliquid nocere hæredi directo, quod non esset detracturus Trebellianicam; quamvis enim, si institutio Mariæ traheretur ad fideicommissum, quod negamus, ferè omninò hic quartam detrahendam infra probabitur; attamen tunc tantum caderet hæc disputatio, cum fideicommissarius apprehendisset possessionem, eo enim casu esset videndum, si hæres potest detrahere quartam, nec ne, ne videatur possessio vitiosa, in quibus terminis loquuntur omnes *DD.* citati per *Peregr. d. art. 47. n. 45* at cum fideicommissarius non possidet, frustra tractatur, an hæres possit detrahere Trebellianicam, quia nullo modo potest impedire hæredis immisionem, quia fideicommissarius non potest præferri hæredi directo in immisione; ut bene explicat *Roland. post alios in d. conf. 78. num. 19. in fin. lib. 3.* & non possidens, numquam est legitimus contraditor, ut his verbis dicit *Peregr. d. art. 47. n. 79. in fin. & art. 48. num. 33.* & regula, *dolo facis petere* non prodest nisi possessori, ut per *Roland. d. conf. 78. n. 2.* quæ si procedunt in fideicommissio relicto in testamento, ut præd. *DD.* passim loquuntur; multo fortius in casu nostro, ubi Maria contendit se vocatam per fideicommissum in codicillis, quo casu gravissimi Auctores voluerunt non concedi hujusmodi beneficium fideicommissario, cui relicto est fideicommissum in codicillis, idque non sine maxima ratione, quia privilegium hoc contra regulas juris, ut ad solam ostensionem testamenti scriptus hæres mittatur in possessionem, cum cætera instrumenta non habeant executionem paratam, non debeat extendi ad codicillos, in quibus non tanta exigitur solemnitas, & quos constat ex diversitate nominis, etiam effectu, & ratione distare à testamento, *l. si idem C. de codicill. ubi Jaf. post alios summat, diversitas nominum, diversitatem in potentia, & effectu inducit,* & ne jus testamenti confundatur, *§. fin. iust. de codic. ut concludunt Cyn. Rayn. Alber. Ang. Salic. Fulgos. Jason. Corn. Curt. jun. & Sapia relati à Menochio remed. 4. q. 26. num. 192. vers. adversus, Bald. & his ego addo Gl. in l. fin. verbo, ex more, C. de codic. quam ibi sequitur Castr. expressè, n. 6. vers. item notat. Gloss. & non dissentit Boer. decis. 156. num. 20.* ex quibus apparet prima responsio ad *conf. Alex. 194. lib. 7.* & ad auctoritatem *Imol. Bertran., Dec. Rubei. Xuarez,* & aliorum quos refert, & sequitur *Menoch. consil. 942. num. 4. vers. secundo admissio, lib. 10.* ubi firmant, hæreditatem directo datam in codicillis, trahi ad fideicommissum etiam, quod præcedat testamentum, in quo alius sit institutus, quia tametsi infra, fundabimus nos versari in fati diversis terminis, attamen eo ipso, quod adversaria præterdit, se vocatam vigore fideicommissi in codicillis, ut ipsa in-

tendit fundare ex prædictis simulatque fatetur, omninò *D. Ducem* esse immittendum, & sic suomet gladio confoditur; & si fortè advocati ex adverso, ut hoc evitarent, prætenderent, primam institutionem factam in primo testamento, in beneficium Mariæ, licet sublatam per secundam dispositionem solemnem; attamen reviviscere per codicillos, tertio loco confectos in ejusdem Mariæ, primo loco vocatæ, beneficium, idque jure directo, ita ut agere possint ex testamento confirmato, non autem ex codicillis-confirmantibus, idque ex *l. 1. si vè pen. qui ex liberis §. testamento, vers. planè, ff. de bonorum possess. secundum tabul.*

Dicam ipse tantum abesse, quin hic tex. opitulari possit adversariæ, ut verè hæc causa omninò sit decidenda tam in possessorio, quam etiam in petitorio in favorè *D. Ducis*, non ex alio, quam ex hoc singulari *Papin.* responso ubi apertè deciditur casus noster.

Et sic subintro secundum articulum, quod etiam in petitorio nulla superest actio Mariæ vigore fideicommissi, & pro intelligentia præmitto distinguendos esse duos casus, aut enim præcedit solum testamentum, & sequuntur codicilli, in quibus hæreditas adimitur, & alteri datur vel etiam substituto in primo testamento, & tunc solum agitur, an institutio facta in codicillis trahatur ad fideicommissum, benigna interpretatione, ex regula *l. scv. la ff. ad Trebel.* & in his terminis loquitur *Alexand. d. conf. 194. lib. 7. & Menoch. cum omnibus ab eo citatis d. conf. 942. num. 4.* qui tametsi concludant trahi ad fideicommissum de eorum decisione disputare non expedit, cum hic non sit casus noster, aut verò, præcedit primum testamentum, & subsequitur aliud, per quod ex dispositione juris, vel ejusdem testatoris infirmatur, vel revocatur primum, sive hæredis institutio, quæ dicitur testamenti caput, & deinde tertio in codicillis iterum confirmatur primum, quæ propriè est materia nostra, de qua cum habeamus casum expressum, & decisionem particularem in *d. §. testamento in vers. planè, juncto vers. non secus,* qui loquitur in his terminis, non debemus pro dignoscenda veritate hujus articuli, recedere a particulari decisione *d. tex.* quia ut ait *Aristot.* relatus per *Aret. conf. 99.* sermones in generalibus sunt faciliores, in particularibus veriores, & medicorum est adagium, propria potius quam communia esse inspicienda, probat *Nat. serè in propria materia conf. 484. n. 22.* & in hac materia *tex. in d. §. testamento,* nulla fuit controversia inter *DD.* an institutio directa facta in codicillis trahatur, nec ne, ad fideicommissum, nec verè ulla cadit super hoc inspectio; siquidem nulla sit institutio directa in codicillis, nec testator voluit, ut codicillis daretur hæreditas per institutionem, vel substitutionem: quo casu lex regulariter ad substituendum actum, benigna interpretatione, validat actum eo modo, quo in codicillis dispositio fieri potest, scilicet per fideicommissum, sed intentio testatoris fuit ut his codicillis reviviscat prius testamentum, & quod disposita in eo resurgant, & valeant, uti disposita in testamento, ac si primum testamentum per actum intermedium non fuisset sublatum, & proinde *Gloss. & DD.* antiqui in terminis *d. §. testamento,* aliud formaverunt quæsitum, utrum scilicet primum testamentum usque adeo reviviscat, ut etiam actio competat hæredi, qui in eo institutus est, per quam, hæreditatem petere, & vindicare possit an vero exceptio tantum ei competat, per quam agentem ex posteriori testamento repellere

lere possit, quod idem est, ac si quæreremus, an reviviscat primum testamentum ipso jure, seu jure actionis, vel exceptionis, in quo, si fundabimus ex comm. ferè omnium sententia, primum testamentum, nullo modo in præsentì casu, ita reviviscere posse, ut ex eo oriatur, vel competat actio hæredi scripto in primo, ut hereditatem petere, vel vindicare possit, causa hæc erit in tuto quandoquidem, deficiente actione, quæ est basis, & fundamentum totius judicii, necessario ab omni præensione erit D. Maria excludenda, nec ullum unquam supererit remedium, etiam in petitorio, vendicandi hæc hereditatem directò, nec per obliquum, cum in utroque casu, actio illi esset necessaria, quæ sibi funditus, & indistinctè denegatur, quod ut liqueat, repetendi sunt casus illius difficilis *Papin.* responsi in primo siquidem deciditur, quod si quis, factò testamento, sua voluntate capite minuatur, quia se ad arrogandum præbuit, licet postea sui juris effectus, vita decedat nulla alia facta dispositione testamentum non reconvalescit; in secundo *in vers. plandè* deciditur, retento eodem themate, quod si is sui juris effectus codicillis aut aliis litteris, scilicet quinque testibus adhibitis, ut *Gloss.* supplet testamentum confirmaverit, voluntas quæ defecerat, judicio recenti rediisse intelligitur, & sic reviviscit: subdit *in vers. non secus* declarando per similem casum, cum scilicet quis factò primo testamento, aliud, & sic secundum testamentum fecisset, ac demum supremas tabulas, idest hoc primum testamentum incidisset, ut priores scilicet ultimum testamentum supremas relinqueret, idest valerent, tanquam ultimum testamentum, quod ex juris dispositione prioribus derogat, §. *posteriore instituit. quib. mod. testament. infirm.* quamvis igitur prima fronte videatur *Papin.* parificare casum, §. *plandè*, ubi resuscitatur testamentum, cum casu, §. *scilicet in vers. non secus Accurs.* tamen in dicto *vers.* postquam optimè declaravit *text.*, subdit *in vers. sed quæro*, quod hic ultimus casus non est per omnia similiis primo, quis non in rumpendo, primum enim in superiori casu, arrogatione irritatur per exceptionem, at hic ipso jure per secundum, ut *l. sancimus, C. de testament.*, item nec in suscitatione primi, quia per recentem voluntatem resuscitatur ad agendum per secundum tabulas, & ad excipiendum; et in inferiori, & sic in casu *vers. non secus* non ad agendum, sed ad excipiendum tantum, ut infra in fine, sed si agent instituti in secundo, repelluntur ab institutis in primo per exceptionem: non autem instituti in primo agere possunt, cum primum evanuit per secundum; sunt ergo inquit *Gloss.* similes in excipiendo, & sic non per omnia similes, & ut eundem sensum confirmaret, iterum, atque iterum *Accurs.* explicando verba sequent. ibi, *nec putaverit qui squamanda voluntate constitui testamentum; non enim de jure testamenti maxime queritur, sed de viribus exceptionis, quæ in hoc judicio quamquam actori opponatur, ex persona, tamen ejus qui opponit, estimatur* subdit *Gloss. in vers. constitui*, verum esse non resuscitari primum, nec constitui eo statu, quo erat ante secundum, nam ipso jure evanuit primum, & proinde non resuscitatur ipso jure, sed id tantum operabitur; ut si agent instituti in secundo opponatur ejus exceptio, & addit, *item nec ex prima agi possit, quod ipso jure est nullum, & in vers. sed de viribus,* subicit cum *Papin.* hic non quæri de jure testamenti, scilicet primi, quod, tanquam ipso jure sublatum, non per exceptionem, ut in *l. sancimus, §. 1. C. de*

testament. non resuscitatur, sed de viribus exceptionis, scilicet. opponendæ ex primo, contra agentem ex secundo nam hoc non est valere, quia si valeret, etiam quoad agendum valeret, quod hic non est, quia ipso jure est sublatum, & idem firmat in *Glossis* seq. dum declarat postrema verba, scilicet, *quæ exceptio quamquam in hoc judicio, scilicet, cum agitur ex secundo testamento, non videretur posse opponi actori agenti ex secundo, cum secundum sustulerit primum ipso jure; reservatur, tamen solum exceptio, quæ estimatur ex persona conventi scripti in primo & sic non ab alio potest repelli, quàm à prædicto vocato in primo testamento, per modum exceptionis personalis, argumentò. l. loci corpus §. competit, ff. si servitus vindic. quam tex. ad declarat. dict. verborum, ultra Alber. in d. §. testament. citat l. ser. noster pro concord. ad d. §. testament. & eundem intellectum ad §. testament. eandemque opin. iterum firmat *Gloss. in l. sancimus in verbo ipso jure* ibi, *vel loquitur ibi*, ubi dicit, *& hæc approbo*, ex multis solut. ibi relatis, & concordis inter *d. l. sancimus, & d. §. testament.*, quam etiam probant DD. communi calculo, ut infra dicetur, & quamvis *Gloss. in d. §. testament. in verb. nec putaverit* dixerit, dictum *vers.* esse referendum ad primum casum de arrogato tamen statim, tam in *Gloss. constitui*, quàm in omnibus sequentibus aliter intelligit, referendo dictum versiculum ad casum proximum; siquidem de jure clausula in fine posita, debet referri potius ad proxima, quàm ad remota *Bar. & DD. in l. talis scriptura, in fin. ff. de leg. 1. c. 2. requiris de appell. Dec. cons. 14. col. 3. cum simil.* & proinde hunc intellectum, quod dictus *vers. nec putaverit*, referatur ad primum casum de arrogato, reprobatur expressè *Gloss. in d. l. sancimus in vers. vel loquitur* junctis præced. in *vers. in die*, ad quem locum se remittit eadem *Gloss. in d. §. testament. vers. sed de viribus exceptionis in fin.* quam *Gloss. in d. l. sancimus*, esse in hoc, in specie communiter probatam dicit *Alex. in d. l. sancimus, v. 7. vers. præterea ista solutio*, ut infra latius, & fuit opin. orig. *Azonis in sum. de bonor. possess. secundum tabul.* ubi clarissimè hanc opin. firmat, verbis aureis post *sum. 2. vers. quandoque, & si utraque*, ibi nam, *& hoc secundum testamentum non est ipso jure irritum, imò per exceptionem, nam si agant hæredes secundo testamento, repelluntur exceptione doli ab hæredibus primi testamenti, non tamen dico, quod hæredes primi testamenti possint ex eo petere bonorum possessionem secundum tabulas*, quod dicit probari in *d. §. testament.*, & multis aliis juribus, per eum citatis; ex cujus doctrina colligitur apertissimè quod nec actio de jure præterito, cujusmodi est bonorum possessio secundum tabulas competere potest hæredibus scriptis in primo, revocato per secundum, quod in specie voluit etiam *Gloss. in d. §. testament. vers. non secus* ibi *item nec in suscitatione*, ubi dicit, in primo casu resuscitari ad agendum per bonorum possessionem, in secundo vero casu instituti in primo non possunt agere, & sic neque per bonorum possess.*

Superest igitur, ut probemus, dinumerando DD. hunc intellectum ità clarè firmatum ab *Azone, & Gloss.* esse communem, ut ab eo in judicando, recedi non possit, hunc igitur primo secuti sunt *Rayr. Jacob. Oldrad. & Dyn.* quos refert, & optimè sequitur, & comprobatur *Alber.* glossando, cum præd. DD. omnia, & singula verba *d. §. testament.* cujus paraphrasis est tota legenda, quia nihil aliud desiderari potest; præsertim in summario, ubi reddit rationem, quare

quare in primo casu reviviscit, quoad agendum, & excipiendum, in secundo vero, quoad excipiendum tantum, quia in primo casu de arrogato, testamentum, non fuit ipso jure ruptum, sed per exceptionem, in secundo casu ipso jure, concordat etiam *Odufrad.* dum in fine citat *l. si quis priore* quasi voluerit dicere, ut ibi dicit *Gloss. super verbo teneri*, quod agitur ex confirmante, non ex confirmato, ut clarius colligitur ex verbis *Alber.* dum dicit, *aut agitur ex confirmante, & tunc habet locum ista Gl.* idem *Bart.* in *d. §. testamento in princ. in vers. item testamentum*, & *n. 3. vers. veniamus, ad vers. non secus*, ubi dicit hæc verba, *idem dicit Gloss. est dissimilitudo in resuscitatione, & in hoc dicit veritatem, unde apparet quod dissimilitudo est quoad excipiendum, sed quoad agendum est dissimilitudo, & post *num. 4. in vers. dicitur hic*, nedum dicit in *vers. non secus*, non reconvalescere testamentum, ut detur actio contra aliquem, sed datur exceptio possidenti, *secundam Gloss. super verb. resuscitari*, & sic declarat notabiliter, quod ita demum detur hæc exceptio vocato in primo si possideat, & non aliter; eandemque opin. tenent ferè omnes in *l. sancimus*, sequentes *Gloss. prad. in verb. ipso jure in vers. vel loquitur*, quæ est *penul. solutio* si ve intellectus datus ad *d. §. testamento*, quam sequitur ibi *Petrus de Bellapert. vers. dicitur hic*, ubi referens casum *d. §. testamento*, advertit, quod in hoc casu *d. §. testamento*, non dicit lex illa, quod si agatur ex primo testamento, obstat exceptio, imò ruptum est ipso jure, quasi dixerit, quod si ipsis non datur actio, fr. ultra queritur an contra ipsos detur exceptio, sed bene, si agant instituti in secundo contra institutos in primo scilicet possidentes, *ut Bart.* & alii declarant obstat exceptio; sequitur *Jacob. Barvig. in vers. item opponitur*, & in *fin. approbans pen. sol. Gloss. & idem in l. nostram Cod. de testamentis, vers. opponitur*, quod ubi opponens cum *Gloss. de d. l. pen. §. testamento*. firmat *d. l. nostram* determinari debere juxta *dec. d. §. ut detur tantum exceptio personalis hæredi scripto in primo*, idem *Cyn. latè *num. 2. in 4. oppos. dicens*, secundum testamentum incisum, non esse omnino sublatum, & primum, quod ipso jure fuit revocatum per tale secundum, non reconvalescere; & idem dicit fortè textus, quod de jure testamenti non queritur, sed de viribus exceptionis, scilicet doli, opponendæ per hæredem scriptum in primo contra hæredem scriptum in secundo, contra quem alius fortè non opponet, & quamvis *Cyn.* in fine dicat, se dubitare cum inciso testamento, hæres repellatur, ex trad. in *l. nostram*, frivola tamen fuit ratio dubitandi, cum recepta sit opin. *Gloss. in d. l. nostram*, quod per incisionem, quamvis sit actus facti, cum tamen non sit solemnis voluntas cujusmodi quoque est codicillus, non tollitur testamentum ipso jure, sed tantum ope exceptionis, ut per *Angel. Alex. ex Jaf. in d. l. nostram post Bart. in l. 3. §. non solum, ff. de adim. legat. Alber. optimè, n. 3. adde ns etiam Martin. Sylim. Bart.* qui unico verbo sequitur *pen. solut. Gl. in vers. vel loquitur*, ut facit etiam in *d. l. nostram in fin.* hanc etiam opin. sequitur *Angel.* dicens *d. §. testamento*, turbasse spiritum *Glossatorum*, & idem ipse latius explicat, dicens notabile verbum, per ultimam cancellationem, non destrui testamentum quoad omnes, sed tantum instituti in primo, & idem jus excipiendi competit solum instituto in primo, scilicet si possideat ipse, non si alii possideant, *Salyc.* qui nedum divine loquitur in hac materia, sed dicit, hanc opinionem esse communem, ex cujus theorica *num. 2. post vers.***

quinto soluit Gloss. duo sunt notanda.

Primum, quod ratio quare primum testamentum non resurgat per incisionem secundi non est, quod incisio, qui est tertius actus, non sit tantæ potentæ, sed quia, cum primum sit sublatum per præexistentiam, quam fecit in secundo, non resurgit per incisionem secundi, ex regula *l. qui res, §. arcam, ff. de solut.*

Secundum, quod ita demum competat exceptio instituto in primo, si possideat primus hæreditatem, & claris. *Salyc.* explicat in *vers. sed non propterea*, quod voluit, & *Bart.* & omnes sentiunt, sed nemo melius ipso declarat, ut etiam facit *Castr.* *l. nostram num. 2.* ut infra ponderabitur, & hoc est quod dicit *text.* quod exceptio ex persona ejus, qui opponit, æstimatur, scilicet possidentis, non aliter, quia personalis est, ut omnes DD. prædict. tradunt, nec mirum, quia in dubio, si confecta sint plura testamenta, in quibus diversi sint instituti, nec sciri possit, quod fuerit posterius, si unus ex scriptis hæredibus possideat, ei dimittenda est hæreditas ratione possessionis tanta est possessionis vis, ut post innumeros declarat *Menoch. de adipisc. rem. d. 4. n. 793. vers. declaratur sento*, & cum *Salyc.* firmat optimè *Alex. post num. 7. vers. in ea*, ubi sequitur reprobare *solut. Gloss. dicens, quod vers. nec putaveris d. §. testamento*, referatur ad primum casum de arrogato, non ad versiculum *non secus*, idque juris rationibus, concludit, *pen. solut. Gloss. ibi, vel loquitur*, esse communiter approbatam, & *n. 8.* reprobat opin. *Bald.* dicens, quod in casu *d. §. testamento*, licet possit quoad exceptionem tantum, id intelligitur de jure civili, secus de jure prætorio, quo datur etiam actio, scilicet bonorum possessio instituto in primo, quam opin. contra *Bal.* similiter, & in *vers. præterea ista solutio*, clarè innuit, exceptionem ita demum competere scripto in primo si possideat, non aliter, idemque *Jaf. in d. l. sancimus in fin.* ubi concludit *text. in d. §. testamento* non contradicere *d. l. sancimus*, nam testator fecit primum testamentum deinde fecit secundum, an illud secundum tollat primum, *text.* non decidit, sed id tantum, quod si testator incidat secundum testamentum, ut primum valeret, cum primum fuerit sublatum per secundum, *ut in d. l. sancimus* non resuscitatur ipso jure, sed ope, exceptionis tantum, sequuntur etiam Canonistæ, ut sunt *Anchar. & Francas in c. penul. dec. præb. in 6.* in specie ita declarantes *d. §. testamento, vers. non secus*, quos declarando sequitur *Tiraqu. ad l. si unquam, vers. revertatur, n. 307. vers. 43.* in id etiam citans *Archid. & Jo. Andr.* quibus accedit *Purpuratorum decus*, Illustrissimus *Mantua, de conjec. ultim. volunt. lib. 1. tit. 1. n. 43.* Unde cum opin. *Gl. & Bart.* concurrant, & pro eo pugnent tot est curandum de opin. *Nicol. de Mattar.* quem sequuntur *Bald. in d. l. sancimus, Fulgos. & Castronf.* qui non disputat *num. 5. in fin.* dicens, hæredi in primo testamento competere etiam actionem de jure prætorio, quos ex modernis sequuntur, *Menoch. conf. 176. num. 8. lib. 2.* qui licet conetur defendere opin. *Bald.* etiam invitus refert *Salyc.* dicentem, contrariam cum *Gloss.* esse communem, nec ipse hoc negare potuit; quin imò expressè fatetur *n. 9. in fin. ante vers. non obstant, Eugen. conf. 59. num. 19. Vasquius de success. creat. lib. 2. §. 15. num. 18. & seq.* & novissime *Fachin. contro. juris lib. 5. cap. 93.* qui similiter innuit, communem esse cum *Gloss.* quamvis ipse disputationis gratia, conetur opin. *Bald.* sub-

sine re, & quasi novum intellectum dare ad *d. §. testamento*, in *vers. nec putaverit*, qui fuit unus ex intellectibus traditis à *Gl.* in *d. l. sancimus*, & quem omnes *DD.* & nuncupatim *Alber.* in *d. §. testamento, vers. ibi nec putaverit*, & *Alex.* in *d. l. sancimus n. 7.* reproba-
 45 verunt juris rationibus, quibus ipse non respondet, eo magis cum *Paul. de Cast.* quasi perfunctoriè hoc dicat in *d. l. sancimus*, sed in *l. nostram* 30. post *v. 2.* expressè approbet intellectum *Gl.* & communem ad *d. §. testamento, secundo responso*, re, ut is dicit examinata, in *vers. duo veniunt examinanda*, ubi verbis aureis firmat, primum non reconvalescere ipso jure, sed ope exceptionis, & similiter secundum ea cancellatum non tolli ipso jure, sed ope exceptionis, quæ solum competit scripto in primo, dummodo possideat, & eam, opponat, alias obtinebit scriptus in secundo, & sic apertissimè *Castr.* decidit pro nobis: nec rationes, quibus utitur *Menoch*,
 46 quicquam obstant; primo enim dum *num. 8. vers. & in specie nostro*, dicit opin. *Gloss.* & communem, ut scripto in primo competat tantum exceptio, non actio procedere, cum nuda tantum extitit voluntas testatoris scilicet tacita, incidendo secundum testamentum, secus autem in expressa, cum, codicillis, se cum primo testamento mori velle declaraverit: si-
 47 quidem replicatur, quod non minus nuda voluntas dicitur illa, quæ nuda est à verbis quam illa, quæ caret ea solemnitate, qua præcedens voluntas fuit vestita, *Gloss.* est communiter probata in *l. 1. ver. literas, C. de codicill.* & in *l. 3. §. ult. in verb. nuda, ff. de adimend. legat.* quæ inter alia citat *tex. in l. hac consuetissima, §. si quis autem, C. de testam.* ubi favore venientium ab intestato prius testamentum jure perfectum revocatur coram quinque testibus nuda voluntate, speciali ratione, ut ibi declarant omnes, & sic nuda voluntas dicitur illa, quæ exprimitur in codicillis post testamentum, & *Bart.* in *d. §. fin. in summ.* ponit, ut diversa, nudam voluntatem, vel tacitam, ut quæ est etiam sine solemnitate, & ratio est, quia mutatio testamenti, quatenus pertinet ad hæredum institutiones, non fit sola voluntate, sed requiritur
 48 alia testamenti factio cum omnibus solemnitatibus, *l. hæredes palam, §. sed si quis post ibi, omnia ex integro faciendæ sunt, ff. de testamentis*, ubi *Gloss. verb. omnia* post medium *vers. quod ergo* citat concordantes ubi *Bal.* notat, non posse mutari hæredis institutionem, nisi cum solemnitate retro similibi, *l. militis codicillis, §. veteris, ff. de milit. testam.* & alios affert, *Jes. in d. l. sancimus post num. 15. vers. secundo limita*,
 49 quinimo in terminis, actus incisionis testamenti, de quo habetur in *l. nostram, C. de testam.* est potentior, quam actus verbi, ita in specie, *Castr.* ipse, cujus opin. tuetur *Menoch.* in *d. l. nostram, num. 6. in fin.* sequitur *Alex.* in *d. l. nostram* post *num. 2. vers. fateor, quod plus, &c.* ubi ante eos *Angel.* post *num. 2. vers. sed si dixit testator.* & ante eos *Gloss.* in *§. non tamen, vers. perfecta* post medium, *vers. sed in istis, in istis, quib. mod. testam. infirm.* & in specie, quod cancellatio dicatur nuda voluntas, non ex alio, nisi ex eo quod careat solemnitatibus, tradit *Riminald. jun. in leg. posthumo, num. 272. C. de honor. possess. contra tab.* Et regulariter plus operatur voluntas expressa factio
 quam verbis: præterea ratio *Menoch.* apertè confunditur ex his, quæ tradunt omnes *DD.* citati pro opin. *Gloss.* contra *Bald.* qui omnes dicunt, quod cum primum testamentum sit sublatum per secundum, ipso jure ex *dict. leg. sancimus*, non potest per voluntatem minus solemnem suscipi pri-

mum, ut *Jason.* optimè explicat.

Secundo, dum *Menoch.* ut evitaret doctrin. *Salyc.* dicit, illius theoreticam debere intelligi secundum opin. *Bald.* ut non detur actio ex primo de jure civili, secus autem de jure prætorio hoc non est respondere, sed destruere, cum loquatur contra expressa verba *Salyc.* qui ullam omnino dari actionem negat, & bene scivisset *Salyc.* dicere dari actionem de jure prætorio, vel se cum *Baldo*, prout passim solet sentire, & quod *Salyc.* expressè teneat contra *Bal.* testis est mihi locupletissimus *Alexand.* in *d. l. sancimus, num. 8.*

Tertio non obest, quod subiicit *Menoch. d. n. 9.* in *ver. præterea, & tertio*, dum dicit, hæredes institutos in secundo, quos supponit in casu suo cæpisse
 50 possessionem, non mereri dici possessores, siquidem injustè censentur apprehendisse possessionem ex secundo testamento revocato per codicillos, idque ex *Bart.* in *d. §. testamento, in fin.* ibi *quæro quid si nemo*, quem sequitur *Joseph. Ludov. comman. opin. tom. 3. de testamen. conclus. 2. cart. mihi 565.* *Menoch.* enim præsupponit pro constanti id, de quo disputatur: nullo modo potest dici injusta possessio, quæ jure permittente apprehenditur, & apprehensa fovetur, argumento, *l. juste possidet*, & si vera esset assertio *Menoch.* nunquam posset praticari *tex. in d. §. testamento*, & inanis esset *DD.* distinctio supra relata, dum dicunt, denegari actionem instituto in primo, adversus institutum in secundo, si is possideat, certum est enim, eos præsupponere ipsum possessionem cæpisse, nec ad rem facit doctrina *Bart.* in *d. §. testamento, in fin. vers. quæro quid si nemo*, quam sicco pede refert *Menoch. de adipiscend. possess. remed. 4. q. 83. num. 698.* siquidem, ut supra probavimus, in-
 51 ter alia, quod plus habet virium incisio secundi testamenti, quam nuda voluntas expressa in codicillis, est hoc ut incisio, vel cancellatio secundo testamento, ut primum valeat, non possit dari instituto in secundo remedium *l. fin. C. de edit. divi*, in quo exigitur scripturam nullum habere vitium in apparentia, quæ ratio cessat, cum secundum testamentum revocatur nuda voluntate in codicillis, quibus sicuti hæreditas adimi non potest ita pariter, cum ipsis codicillis nullum vitium irrogetur testamento, quod adhuc remanet in sua forma intactum, & illæsum, & ex quo actio etiam oritur, ut dicti *DD.* dicunt, proinde nihil impedire potest, quin hæredi scripto detur immissio,

Quarto, in casu *Menoch.* ipse ponderat ex pluribus factio, & verbo expressis, testatorem voluisse omnino cum primo voluntate decedere super quo ipse potissimè fundat suum responsum, *num. 5.* in primo fundamento, & *n. 8. vers. & voluntatem*, at in casu nostro adest solus, & simplex codicillus, quinque testibus tantum adhibitis, cum priorem voluntatem ad beneficium Ducis, quam codicillum Notarius appellavit cum verè esset testamentum, septem testibus solemniter consulto roboraverit, & post hunc codicillum adest alia dispositio tota, & integra ad beneficium D. Ducis, ex qua omnis cessat dubietas, ut infra probabitur quatenus autem, *Menoch. num. 10.* conetur respondere ad regulam, *l. qui res §. aream, ff. de solut.* quæ assertur pro commun. opin. illam limitando quod interdum res semel extincta reviviscit quamvis ejus declarationes facili negotio dilui possint, coacervatis in propriis terminis circa *dict. §. aream* in *l. qui res per Riminald. jun. in l. posthumo, n. 240. cum seq. & iterum num. 288.*

in fin. & num. 311, C. de honor. possess. contr. tab. ubi optimè probat, quod in his, quæ sunt ipso jure sublata, non datur regressus ad pristinam formam ullo modo, quia illa non est amplius in consideratione, & quod actus non possit reconvalere, ex quo effectus est jam consumatus, non indigent tamen replicatione, siquidem cum habeamus casum particularem d. §. sed si quis, post l. heredes palam, ibi, nisi omnia ex integro fiant, & in d. l. sanctorum, junctâ doctrina Ang. sing. in proposito in dict. leg. vestra, vers. si vero condidit aliam, C. de testament. non est recurrendum ad generalia, Sed ut intellectus in hoc articulo conquiescat, legendus est idem Angelus verè angelica ore loquens & distinctionis fœdere omnes casus, & jura concilians, ita ut nullum alium reliquerit dubitationi locum, is enim in cons. 108, incip. ista questio, ex facto consultus in hac materia num. 2. in fin. subjicit hæc verba, quid dicimus? difficile est, & altius exordior istam passam, & incipit distinguere, aut testamentum validum ab initio, testatoris factum infirmatur, aut absque facto testatoris, non enim loquitur Angel. de testamento, quod ab initio est nullum ob inhabilitatem personæ testantis, de quo loquitur in l. 1. §. 1, ubi Gloss. in verb. duraverit, Bart. & alii, ff. de leg. 3. primo casu, quando infirmatur factum testatoris, subdistinguit Angel. aut infirmatur ope exceptionis, aut quia testator fecit secundum testamentum post primum, quasi dixerit, aut illud impedimentum supervenit facto testatoris, sed ex ipsius voluntate, tacita tamen, non ad hoc principaliter ordinata, ut qui intervenit aliquis actus contrarius voluntarius tacitus non habens debitas solemnitates, aut verò intervenit actus contrarius expressus, & solemnis, ut distinguit, etiam expressè Alber. in d. §. testamento, post med. his verbis, & ratio, quia in primo casu non intervenit mutatio voluntatis expressa, in secundo verò sic, exemplum primi casus, dicit Angel. est in eo, qui post testamentum se dedit in arrogationem, & tunc cessante tali impedimento, puta per emancipationem, reconvalet ipso jure testamentum, si posterior voluntas accedat testatoris declarantis, se velle primum testamentum valere, tunc enim hoc testamentum redditur integrum, tam quoad agendum, quam quoad excipiendum, & confirmatur testamentum per omnia sic ruptum, & tunc illa voluntas declaratoria debet saltim habere quinque testes, & ita ait Angel. procedit d. §. testamento, in primo responso, junctâ Gloss. in verbo alii litteris, à quo, ut hoc illi addam, declarationem recipit §. non tamen, instit. quib. mod. testam. infirm. quem intelligit Gloss. in verbo fuerit, si aliquo inditio voluntatem primam retineat, quam commun. probari, testis est ibi Christoph. & firmant Alber. Bart. & alii in l. conficiuntur, §. si post, ff. de jure codicill. quamvis non ignorem, alios diversos intellectus à DD. tradit ad d. §. non tamen, ne videatur obstare d. §. testamento, sed iste est verus, & comm. & ratio est quia ibi testamentum per capitis diminutionem non fuit ipso jure sublatum, sed dumtaxat exceptionis ope, & ideo convalescit, quoad utrumque effectum agendi, & excipiendi, & benè declarat Rimin. jun. in dict. leg. posthumo, num. 27. exemplum verò secundi casus, subdit Angel. cum testator fecit post primum, aliud secundum testamentum tunc nō confirmatur primum ex posteriori voluntate, adveniente post secundum testamentum, sed tantummodo paratur exceptio contra institutos in secundo,

volentes hereditatem avocare, scilicet ab institutis in primo possidentibus, & ita dicunt procedere d. §. testamento, in secundo responso, in vers. non secus, & hic propriè est casus noster. Et ratio diversitatis inter primum casum, & secundum in d. §. testamento, est illa quod in primo casu de arrogato, testamento ipso jure non dissolvitur voluntas, non extinguitur; sed tantum cessat, & obumbratur, & videtur esse casus apertus in §. hoc autem casu, instit. quibus mod. testam. infirm. etenim ibi Iustinianus cum prædixisset, testamenta capitis deminutione irritari, atque infirmari, subdit, Hoc autem casu irrita fieri testamenta dicuntur, cum alioqui, & quæ rumpuntur, in irrita fiant; ergo sumatur consequentia; testamenta capitis deminutione irritata, verè non rumpi, non dissolvi? Quod idem, & notabiliter quidem, apartiūs ad illius §. paraphrasim detexit græcus auctor. Theophilus aureis verbis, Sed neque vitium irriti, testamentum dissolvit, si contingat, ut testator capitis deminutionem, quam subjerat; effugiat, & per text. nostrum comprobatur, ibi, voluntas, quæ defecerat, & proinde non mirum, si ex novæ voluntatis indicio, coram quinque testibus declarata, judicio recentis redisse intelligitur, ut ex l. humanitatis in verb. cesset, C. de impub. tradit Bart. in l. ex facto, num. 40. quem inibi sequunt, Cuman. Alexand. Ios. & Seyfell. col. pen. dicentes esse comm. ubi Ripa num. 102. ff. de vulg. & pup. cum aliis per Rimin. in d. l. posthumo, num. 226. & 288. In secundo verò casu per secundum testamentum funditùs extinguitur, sive rumpitur primum, §. posteriore, instit. quib. mod. test. infirm. cum similibus ex quo Vigilans in dicto §. dixit, omnino superfluas esse Notariorum cautiones, qui prioris testamenti revocationem secundo ingerunt, ex eo, quia secundum dicitur canon latæ sententiæ, & denotat ipso jure l. in criminali, C. de juristict. omn. jud. cum aliis à Tiraquell. in l. si unquam, verb. revertatur, num. 17. ubi testatur de comm. C. de revoc. donat. Rimin. ubi supra, num. 238. Secundum verò caput principale, cum testamentum rumpitur ipso jure sed absque facto voluntario testatoris, ad hoc scilicet ordinato, ut cum rumpitur testamentum nativitate posthumi, quod accidit contra, vel præter testatoris voluntatem, l. 1. ff. de posthum. hered. instit. tunc Angel. iterum subdistinguit, quod aut per aliqua inditia constare potest, testatorem voluisse cum eodem testamento decedere, ut quia dixit, jam feci tale testamentum, quod volo valere, vel alia verba æquipollentia protulit, & tunc reconvalet testamentum ruptum agnatione posthumi, de quo testator non cogitavit: si autem non adsunt hujusmodi inditia, sed tantum allegatur, quod testator potuisset mutare, si voluisset, & hoc non sufficit, ut testamentum reconvalescat, quod latius Angel. explicat ibi, & in l. prima, C. de codicill. num. 3. quæ omnia sunt subdistinguit, & notanda, ex quo apparet planus sensus ad dictam leg. 1. C. de codicill. quamvis Angel. illam non alleget, videbatur enim ad versari, d. §. testamento, non enim est micum, quod ibi rupto testamento nativitate posthumi, & sic ipso jure, reconvalet ex novæ voluntatis inditio, etiam quoad agendum, non tamen ita ut agatur ex confirmato testamento sed ex nova voluntate confirmante, ut in terminis d. §. testamento, in secundo responso. firmat ibi Alber. post med. versic. in Gloss. quæ tamen habent, Nulla cons. 483. num. 16. & post num. 17. & cons. 527. num. 9. in fin. & proinde non substinetur dispositio directò, sed per obliquum, ut optimè præ cæteris explicat ibi

ibi *Castrenf. in fin. num. 5.* quod secus est in *d. §. testamento*, ubi postrema illa voluntas non prodest ad agendum; sed parat tantum exceptionem personalem in primo, si possideat, ut supra, quia quamvis in primo casu *d. §. testamento*, agatur ex confirmato, in secundo tamen casu agatur ex confirmante ut in casu *dist. l. 1. C. de codicill.* quæ, cum non sit efficax ad producendam actionem, ut evenit in casu *dist. l. 1.* ex hoc etiam sequitur, ut cum instituto in primo denegetur actio, per necessè non valet dispositio in vim fideicommissi, & sic per obliquum, nam alioquin si saltim hoc modo valeret, per necessè daretur actio, imò actiones à jure proditæ ad consequendum fideicommissum, & sic ex diversitate decisionis inter *text. in l. 1. C. de codic.* & *distam §. testamento*, in secundo responso, in *versic. non secus*, clarissimè probatur in casu *d. §. testamento*, non reviviscere dispositionem, neque ut valeat in vim fideicommissi, si quidem hæc expressa constituitur differentia, inter unum casum, & alterum, ut scilicet in casu *d. l. 1.* instituto in primo concedatur actio, ut valeat dispositio per obliquum, ut probatur ibi: *Prætor nihil contra jus fecit, si novissimam ejus voluntatem sequutus, relicto testamento Reipublica fideicommissum, ut ex codicillis relicto, præstandum esse pronuntiavit*, & declarat *Gloss. in verb. judicium*, & *DD. ibi*, inter quos *Castrenf. num. 4. in fin.* dicit, quod valet, ut ex nunc, non ut ex tunc, idest agitur ex ista voluntate confirmatoria, non ex prima confirmata, ut latius etiam notat ibidem *Alexand. in tertio notab.* & quamvis idem *Castrenf. num. 5.* dum opponit de *d. §. testamento*, dicere videatur, diversum esse in casu *d. §. testamento*, ut ibi agatur ex primo testamento confirmato, non ex confirmante, loquitur tamen expressè respectu casus contenti in primo responso *d. §. testamento*, de testamento rupto ex capitis diminutione, quia testator dedit se in arrogationem, & nihil penitus loquitur de secundo responso in *versic. non secus*, imò dum dicit, quod in dicto casu de arrogato, testamentum convalescit de æquitate prætoris, si constat, voluisse decedere cum eodem testamento, & subjicit *voluntas hoc non dat, sed declarat*, & aliqua verba verè aurea, clarissimè sentit, aliud esse cum testamentum primum rumpitur ipso jure, quod tamen est intelligendum cum distinctione *Angel.* quod aut est ruptum contra voluntatem testatoris, & tunc resurgit, ut valeat per obliquum, ut in casu *d. l. 1. C. de codicill.* aut ex facto voluntario testatoris, & tunc datur tantum exceptio, non autem actio, ut in *d. §. testamento*, in secundo responso, & ratio diversitatis inter unum

55 casum, & alterum, est illa, quia fortitùs lex succurrit ei, qui mutat statum invicis, ut faciliùs reconvascat ejus dispositio, quàm ei, qui aliquid facit sua sponte voluntariè *l. fideicommissa, §. si rem, ff. de leg. 3.* & tradit in terminis, citans *d. §. testamento*, *Bart. in l. si quis filio, §. quatenus, ff. de injusto rupto, l. mol. in l. is cui bonis ad finem, ff. de testament.*

36 Ultimo præiens casus dicitur esse extrà omnem dubitationem ex facto notorio, quo attento, non esset necesse discutere præcedentes juris articulos; siquidem multifariam dispositio facta in codicillis in beneficium Mariæ fuit ex clara, & enixa voluntate testatoris, verbis, & factis manifestè declarata, penitus, & omninò revocata, & irritata.

potuisset, nuda voluntate revocari posse, *leg. 3. §. fin. l. ex parte, ff. de adim. legat. Gloss. in leg. militis, §. veteranus, ff. de milit. testament. Gloss. in l. hæredes palam 21. verb. omnia, versic. sed contra eum, ff. de testament. Angel. Paul. & reliqui in l. nostram 30. C. de testament. Thesaur. jun. lib. 1. qq. forens. 57 cap. 56. num. 19.* ultima enim voluntas nutu fieri potest *Bart. in l. jubemus 29. C. de testament.* & tamen certum est, nutu declarari voluntatem, conjecturali, & præsumpto quodam modo, & proinde generaliter nutu hæres institui non potest, cum in hæredis institutione lex requirat certitudinem, ut pluribus relatis, probat *Mantica de conjectur. lib. 4. tit. 4. n. 6.* sed nutu fideicommissum inducitur *l. nutu, ff. de leg. 3. l. in epistola, C. de fideicommiss. Corn. conf. 256. lib. 4. Aret. conf. 71. col. 1. latè Peregr. de fideicommiss. art. 1. 59 n. 45.* & latius *art. 9.* conjecturæ enim in fideicommissis habentur pro expressa voluntate, *l. anum ex familia, §. si omisa, & §. fin. ff. de leg. 2.* ibi, *rectè datum, & minus scriptum intelligitur*, & sufficit quomodocunque de meo appareat, *l. cum proponebatur, ff. de leg. 2. latissimè Petr. de fideicommiss. q. 9. num. 21. 60 in fin. versic. & sufficit cum seq.* & per quæcunque verba etiam enunciativa *Sard. decis. 232. nu. 6.* unde eodem modo dissolvitur, sed revocatur, maximè cum adeptio fideicommissi favorabilis de jure censetur ex *J. C. in l. si fuerit, ubi Castrenf. & Socin. in 5. notab. num. 5. de reb. dub.*

Hic autem adest expressa voluntas declarata pluries, diversis vicibus coràm diversis personis, quòd Ducem universalem hæredem instituere volebat, quem tandem, maxima præhabita deliberatione, in ultimo testamento sibi hæredem fecerat, quod est morte præventus, solemnibus munire non potuerit, apparet tamen ex eo, non tacita, & præsumpta per nutum, sed expressa voluntas, ex qua licet in foro fori non pariat effectum, ex defectu for-

61 mæ requisitæ à jure civili, tamen probat voluntatem testatoris, ita ut ad multa sufficiat, ut docuit *Bart. in leg. fideicommissa, §. 1. ff. de leg. 3.* quod si ad multa sufficit, sine dubio, plus nutu, quod fideicommissum revocatur, operari debet; siquidem & majorem producit effectum, cum & relicta in non solemnibus testamento, de quo verè constet per duos,

62 aut tres testes, in foro conscientie deberi, & si hæres, vel legatarius nactus sit possessionem, possit salva conscientia possidere, cum tale testamentum substineatur lege nature, & conscientie, quæ in corde loquitur, & defuncti voluntatem ex præcepto divino servari jubet, & ob id competere etiam possidenti exceptionem, quia possidet rem sibi naturaliter debitam, post *Bart. in l. nemo potest, num. 18. ff. de leg. 1. in fin.* probat *Mantica de conjectur. ultim. lib. 2. tit. 14. ex num. 9.* & præsertim *num. 16. versic. sed considera*, ubi de commun. *DD.* sententia probat ex testamento non solemnibus veram naturalem obligationem oriri, quæ est juris gentium, quo jure nulla alia solemnitas exigitur, ubi aliquid duobus testi-

63 bus probari potest, ex quo & illud sequitur, quod cum exceptio, de qua in *l. penult. §. testamento*, ei tantum competat, qui ultimam habet testatoris voluntatem, ut apertè notat *Bart. in dist. §. testamento*, *Bald. in l. sancimus, num. 5. C. de testament. Commun. in l. hæredes palam, num. 6. ff. de testament.* quam Duci dumtaxat, non autem Mariæ suffragari est absolutum, ullo modo potest Mariæ opitulari decisio *dist. §. testamento*, cui adeptum quoque fideicommissum, quatenus ex codicillis conferretur injunctum

S U M M A R I U M.

ad ipsius beneficium, ex inimicitis ortis inter testatorem, & Mariam post codicillos ex gravi causa, dubitari non potest ex eo, quod Maria enixè rogata à testatore, quod filiam nuptivi traderet *Leonardo Ravascherio* renuerat cum illo filiam collocare, quem pro unica filia sibi priùs testator, generum, uti filium ex propria familia delegerat. quod multifariam testator ostendit ad animum maxime revocasse, ex quo solo, fideicommissum censeret revocatum clarè habetur in *l.4. §. fin. & l. ex parte, ff. de adim. legat. late Mantica de conjectur. lib. 12. art. 5.* aded ut, etiam si cum fratre testatoris inimicitia contraherentur, fideicommissum censeretur ademptum, cum ad fratrem viderentur estensæ, ut late *Peregr. de fideicom. art. 18. in fin.* quod procedere etiam si culpa testatoris intercesserit, & quod duobus testibus probari possint, late *Conf. de Anna sing. 688.* quod si solæ inimicitia hoc efficerent, etiam si nihil extrinsecus declarasset testator ex sola juris præsumptione, ut declarat *Mantica d. art. 5.* quantum fortius in præsentia casu, ubi voluntatem contrariam manifestè ostendit testator, tam ex ultimo testamento, ex quo licet nullo declaratur voluntas, ut per *Bal. in d. l. sancimus in princ. C. de testam. Guid. Pap. decis. 200.* & in terminis probat *Mantica lib. 2. tit. 15. n. 19.* quam etiam ex insignibus regalibus, quibus utuntur titulo decorati, quas depingere, & sculperè fecit testator in suis domibus, & capella, ut expressè ostenderet *D. Ducem*, qui solus hujusmodi insignibus uti poterat, sibi hæredem delegisse, & ex tractatu, quem fecit de emenda terra *Filogalii*, ingenti pretio majorem suarum facultatum partem absorbente, in beneficium *Ducis*, & ex aliis, quæ citrà jus, & nomen hæredis universalis fieri non poterant, verbis, & factis reiteratis, declarando in hac ipsum, voluntate persistere, ex quibus omnino codicillum, & in eo disposita adempta, & deleta, quilibet discretus iudex arbitrabitur, & præsertim, cum simus in *S. C.* & sic coram supremo magistratu, qui cum ex lato arbitrio iudicet; poterit fidem adhibere huic ultimo testamento, etiam non solemnni, & secundum ejus conscientiam iudicare, cum ipse sit supra jus, ut observat *Decius consil. 632. casus de quo queritur in fin.* & contraria procedunt coram inferioribus, ut per *Gram. decis. 62. n. 29.* & de potestate Principis in iudicando, & consilii supremi, Principem repræsentantis, videndus omnino *Affl. in c. 1. incip. regalia, n. 74. 77. 78.* & in terminis in materia testamenti, *n. 113. Quæ sint regal.*

D E C I S I O.

Discussa causa in *S. C.* ad relationem Consilii Põponii Salvi, junctis Consiliariis duarum aularum, numero decem, de anno 1613. & cognita justitia etiam causæ principalis in petitorio, fuit impertitus terminus in causa, & interim Princeps conservatus in possessione: à quo decreto, licet reclamasset *D. Maria*, fuit denegata audientia, & provisum per quatuor seniores Consiliarios, qui tunc temporis regerant officium Præsidis *S. C.* non esse locum reclamationi prædictæ, ut ex actis in Banca de Felice.

Lis hæc postea, informante Principe, contradictibus Advocatis, transactione fuit terminata, scilicet, ut æquè sibi, partes ipsæ hæreditatem dividerent, ut sequutum est die 8. Septembris, & 26. Octobris 1613. ex instrumento rogato manu Notarii Cæsaris Benincasa.

- 1 **J**udice coram suspecto litigare periculosum, præsertim inimico, & insenso.
- 2 Arbitrator est, qui eligitur, tanquam amicabilis compositor cum potestate procedendi absque ordine judiciario.
- 3 Arbitrator verò dicitur, qui judicare debet de jure tantum.
- 4 Arbitrator recusari potest, præsertim ex causa de novo supervenienti, & n. 47.
- 5 Arbitrator etiam legitime recusatur de comm. & ita decisum.
- 6 Arbitri, notionem tantum, non jurisdictionem, habent.
- 7 Arbitri non sunt verè iudices, licet iudicium loco habeantur.
- 8 Jurisdictio, privatorum consensu tribui non potest.
- 9 Causa longè minor sufficit ad repellendum arbitrum, quàm ad recusandum iudicem, & n. 48.
- 10 Argumentum affirmativè valet, causa sufficit ad repellendum iudicem; à fortiori valet ad removendum arbitrum, consultorem, actorum, Notarium, & similes, secus negativè.
- 11 Arbitro coram litigare, agitur de majori præjudicio, quia habet pleniorè potestatem.
- 12 Recusationes arbitratorum, & arbitratorum sunt decidenda secundum jura communia, non autem secundum rigorem nostrarum Pragmaticarum.
- 13 Judicium humanum corrumpitur quatuor modis.
- 14 Suspectus est, qui se ingerit.
- 15 Iudex affectans in se compromitti, justè recusatur.
- 16 Iudex potest monere potius, quàm cogere partes ad concordiam.
- 17 Iudex suffraganeus litigantis, redditur suspectus.
- 18 Iudex minimam favens uni ex partibus, legitime recusatur.
- 19 Iudex nimis animosè procedens, & qui unum ex colitigantibus pluries gravavit, redditur suspectus.
- 20 Iudex à quo appellatur in uno articulo, etiam non doctò de gravamine potest ab appellante in aliis causis, & articularis recusari, præsertim si revocavit ad animum, n. 21. 34.
- 22 Odium non est necesse ostendi, sed sufficit in materia recusationis adesse causam odii, etiam si sit causa injusta.
- 23 Iudex, qui votum propalavit, vel aliter sui animum detexit, recusatur.
- 24 Consensus litigantis coram iudice non impedit recusationem, quando causa de novo superveniat.
- 25 Causa de novo superveniens post conclusionem in causa, admittitur jure communi, quinimo etiam si de novo superveniat ad notitiam, & n. 51.
- 26 Exceptio qualibet, quæ de novo supervenit ad notitiam, præstato juramento ignorantia, opponi potest, & præsertim recusatio.
- 27 Mediator, vel proxeneta non admittitur in testem, nisi utraque parte consentiente.
- 28 Mediator fortius repellitur a iudicando.
- 29 Iudices plures reperiantur, quàm testes, qui scire possint factum.
- 30 Mediator dicitur etiam, qui gratis, & sine salario operatur, quia naturale est, ut quis assequatur ejus rei finem circa quem versatur.
- 31 Amicus qui partes occasione amicitia ad concordiam deduxit, repellitur à testificando.
- 32 Iudex, & testis quis esse non potest in eadem negotio. Et maxime, ubi non ageretur de simplici declaratione.

- tionem, sed de nova interpretatione, n. 33.
- 35 *Arbiter, vel iudex ex recurſu habito ad ſuperiorem, & conqueſtu gravaminum, injuria afficitur, & maximè in gravibus negotiis, n. 42.*
- 36 *Animus qualis fuerit in præcedentibus, colligitur ex poſtea geſtis, & ex conjecturis probatur, n. 41, & 46.*
- 37 *Reclamatio tantùm admittitur, à ſententiis, & decretis Senatus per viam ſupplicationis.*
- 38 *Decreta Mag. Curia, Tribunalis ordinarii inferioris purgato gravamine per S. C. eidem remittuntur, licet aliud eſſet ſervandum de jure.*
- 39 *Animus malus in iudice, probato gravamine præſumitur, etiam jure civili, n. 40.*
- 43 *Inimicitia præſumptæ ſufficiunt ad recuſandum iudicem, etiam ſi diſſimulet, & levis cauſa ſufficit, n. 44- & 45.*
- 49 *Princeps debet revocare licentiam conceſſam ſenatori, quod procedat ut arbiter, dum cognoscit illam eum abuſi, gravamina inferendo.*
- 50 *Approbatuſ ad officium, debet removeri ex cauſa ſupervenienti.*
- 52 *Dolus, & machinatio ex inſolito modo procedendi, & cautela adhibita, inſurgunt.*
- 53 *Verba præcedentia determinata, declarant, & reſtringant ſequentia.*

A R G U M E N T U M.

Arbiter, & arbitrator recuſari poſſunt ex cauſa ſupervenienti, & fortè facilius, quam iudices, nec arbitrorum recuſatione alligantur rigorofis Regni Pragmaticis, De ſuſpicionibus officialium, de pluribus recuſationum cauſis, & quomodo iudex, qui gravavit, & à quo eſt appellatum, veluti injuria affectuſ, poſſit in cæteris recuſari, & de odio præſumpto de proxeneta, & mediatore, quando poſſit eſſe teſtis, vel iudex in cauſa, etiam ſi velut amicus abſque premio egerit de concordia inter partes, & de ſententiis Senatus, ſivè Præſecti Prætorio,

Nova additio pro Duce Cardinalis
contra Mariam Ravaſcheriam.

CONTROVERSIA XXXIX.

- 1 **Q**Uam periculofum ſit coram ſuſpecto iudice litigare, nemo eſt, qui ignoret *cap. cum inter, de exception.* & maximè in eo, qui cum crederet amicabilem compoſitorem, qui ex æquo, & bono controverſias amicè diſſiniret, inſenſum tamen inimicum in omnibus expertuſ eſt, idcirco Dux Cardinalis coactus fuit, Dominum Conſiliarium arbitrum, ſivè arbitratorem electum recuſare.
- 2 Ut arbitrator enim videtur electuſ, dum in prima capitulatione leguntur ea verba: *eligemo per noſtra amicabile compoſitore, il quale poſſa determinare ſenza ordine judiciario, Innoc. in cap. quintavallis, n. 4.* ubi cæteri *de jurejurand. Bart.* & reliqui in *l. ſocietatem, §. arbitrorum, ff. pro ſocio*, arbiter verò, dum in altera ſcriptura dicitur, quod valeat procedere de jure, & de facto, verùm in ſententiando de jure tantùm, ex quo videtur, ut arbiter electuſ *Bart. in d. §. arbitrorum, n. 9. Imol. in d. cap. quintavallis, num. 20. Gail. lib. 1. præſ. obſerv. cap. 150. num. 4. & 5. Barz. decif. Bonon. 63. num. 16.* vel habere miſturam utriuſque, ut ſentit *Præſ. pap. in form. libell. com-*

prom. §. terminandi, num. 3. ſed quiſquis iſ ſit, ſicut abſolutum eſt, arbitrum recuſari poſſe, præſertim ex cauſa de novo ſupervenienti *text. clarif. cum Gloſſ. in l. non diſtinguemus 37. §. cum quidam, ff. de recep. arbitr.* quia ſicut ex cauſa arbiter poteſt arbitrium ſuſceptum deſerere, ita compromittens arbitrum electum recuſare, *l. licet 16. cum Gloſſ. ubi omn. eod. tit.* ſic etiam vera eſt opin. *Panorm. in d. cap. quintavallis, num. 12. & Imol. num. 27.* etiam arbitratorem poſſe, ut arbitrum recuſari, quam etiam eſſe comm. & receptam probat, poſt *Præpoſ. Franc. Dec. Baptiſt. Peruſ. Lanfranch. & alios Hiſpan. Ayora de partition. bonor. part. 1. cap. 4. num. 9.* & aliis recentis, comprobat, & deciſum pluries teſtatur *Garz. Maſtrill. decif. 91. à num. 4. ad fin.*

- 6 Et quoniam hujusmodi arbitris parendum eſt propter compromiſſum non ex jurisdictione illis à jure tributa, cum ſolam notionem habeant, ut ſcribit *Coraf. in l. illicitas, §. ultimo, num. 5. ff. de offic. præſ. ob quã notionem non ſunt verè iudices.* quamvis iudicum loco habeantur, & interdum iudices appellentur, *l. qui neque, ff. de iudic.* quandoquidem 7 privatorum conſenſu tribui jurisdicſio non poteſt, *l. privatorum, C. de jurisdicſ. omn. jud. Menoch. de arbitr. quæſt. 2. num. 20.* idcirco non metitur lex eodem modo, arbitri, ſicut iudicis recuſationem, ſed longè minor cauſa ſufficit ad repellendum arbitrum, quàm ad recuſandum iudicem, & proinde valet arguementum affirmativè, quælibet cauſa ſufficiens ad removendum iudicem, à fortiori erit ſufficiens ad removendum arbitrum, procuratorem, actorum notarium, & conſultorem, non è contra, quia hujusmodi perſonæ ex levibus cauſis recuſari poſſunt, cum alii ipſorum loco de facili ſubrogari poſſint, ut auctoritate *Anchar. conſil. 263.* ſubtiliter, & ad plenum, & *Alex. in conſ. 104. num. 4. lib. 5.* tradit optimè *Dec. in cap. poſtremo, num. 2. verſ. ſed tamen iſt. ad, de appell. ſequitur Roland. conſ. 31. in ultim. verſ. bis, lib. 3.* *Maranta noſter in Specul. part. 6. verſ. & quandoque appellatur, cauſa 40. num. 73.* poſt *Panor. & Fran.* quos citat & ſequitur, ut receptam *Milan. dec. Sicil. 15. num. 4. lib. 1.* & etiam quia agitur de 11 majore præjudicio coram arbitro, vel arbitratore, cum iſti habeant latiores habenas, quàm iudex, ut tradit *Surd. conſ. 472. num. 21. & 23. in 4.* ex quo illud ſequitur, quod dum, de arbitri, ſivè arbitratore ſuſpicionem agitur, tam ad cognoscendum, ſi re- 12 ètè, quam ſi ritè procedat in omnibus, juxtà juris comm. diſpoſitionem, non autem juxtà rigorem noſtrarum legum municipalium, erit decidenda, quæ de ſuſpicionibus Officialium, non arbitratorum, inter quos longa eſt ratio differentia, loquuntur. Et quoniam 13 quatuor modis conſtat corrumpi humanum iudicium, amore ſcilicet, odio, timore, & premio *cap. quatuor modis 11. quæſt. 3.* de primis duobus licebit diſferere, quæ ipſum iudicem reſpiciunt, nec pars in his participat *Menoch. de arbitr. centur. 4. caſ. 343. num. 14.* Et ut exordiar ab initio, ultrò ſe, & ſponte obtulit ad preces Mariæ, quæ ſuccubuerat in poſſeſſorio, & perſuaſit Duci tranſactionem, ut ſemetipſum arbitrum faceret, & proinde contra eum om- 14 nis laborat ſuſpicio, nam ſuſpectuſ eſt, qui ſe ingerit *l. quæ omnia, §. nec ſerendus, ff. de procur. cum concord. per Maſcard. conſ. 1364. num. 63.* quod exornat etiam *Surdus conſ. 377. in fin. lib. 3.* & ſe geſſit per plures meſes, ut mediator, & arbiter antequam ab Excellentiff. Prorege ſibi licentia imparti-

15 impartiretur, & sic affectavit in se compromitti, unde justè recufatur *Aufr. de recuf. causa 57. Moranta post Speculat. causa 27. num. 60.* & utinam fuisset simplex zelus reducendi partes ad concordiam, quas potest Judex monere non autem nimis cogere, juxtà doctrin. *Alexan. in l. 1. §. & post operis, num. 7. ff. de novi oper. nunc. & tradita per Aviles in cc. prætor. cap. 9. Gloss. compromissos.* Sed postea compertum est, id factum esse opera Pauli de Oria, consanguinei adversariæ, sub clypeo, & autoritate maximorum Principum ab Auria, quorum noster arbiter, non dicam subditus, quippè qui per senatoriam dignitatem exemptus esset, sed uti oriundus à Turfio, suffraganeus est ob relationem, quam habet ad fratres consanguineos, ad ortum, ad bona, ad familiares, & ad nonnulla alia, ac proinde eorum voluntati morem gerendo, & consequenter suspectus in causa, *cap. accedens 1. & 2. ut lite non contestata, Aufrer. de recufat. cap. 13. 20. & 22.* proinde in omnibus, se nimis favorabilem ostendit Mariæ quam legitimum esse causam suspicionis, constat ex *cap. causam, qua, & cap. cum R. Canon. de offic. deleg. Paris. consil. 3. n. 92. lib. 1. Navarr. in cap. cum contingat. causa 10. n. 5. de rescript. & quia, ut optimè dicunt Hispani obras son amores, dicitur Judex nimis favere parti, cum nimis animosè procedit in præjudicium alterius, vel quia gravavit alteram partem in tali, & tali articulo, *Aufr. in terminis casu 28. vers. dici vero, quod hic utroque modo pluries in gravissimis rebus, nedum bona, sed honorem Ducis tangentibus, effectum est, & cum pluries gravatus Dux in rebus arduis, coactus fuerit appellare, etiam per viam recursus ad Principem, ejusque supremum Collat. Consil. ubi justificatis causis gravaminum, obtinuit, provisa per arbitrum ipsum reformari, & revocari, ipso, non ut Judice, sed ut parte, reclamante, & reluctante, non video, quæ magis legitima causa considerari possit, cum de jure, Judex, à quo appellatur in uno articulo, etiam non docto aliter de gravamine, possit in omnibus aliis causis, & articulis ab appellante revocari, *cap. ad hæc 6. & cap. proposuit 24. de appell. Navarr. in cap. cum contingat, in 10. causa, n. 7. de rescript. quod servari de stylo curiarum Franciæ, testis est idem Aufrer. causa 44. & 45. ubi in vers. & sic minima, dicit id præsertim procedere, considerato animo Judicis, appellationem ad injuriam revocantis, quod hic maximè factum fuisse, exitus novi sequestri facti cum majori gravamine in ultionem appellationis, satis ostendit, & multa in hoc considerant *Decian. tract. crimin. lib. 1. cap. 25. n. 61. Farinac. in praxi crim. como 1. part. 2. de indit. & tortur. q. 49. n. 68. & cum appellatione, & recursum, unitus fuit conquestus Ducis, qui egrè tulit tot gravamina, & ob id maximè indignatus est noster arbiter, & lex non exigit odium, sed dicit sufficere causam odii, ut justè recufetur Judex, ut inimicus, nec curat, quod causa sit justa, vel injusta *Alexand. cons. 99. num. 2. vol. 1. Cephal. cons. 7. 10. num. 40. lib. 5. nec quod veniat ad notitiam Judicis, & etiam si is dissimulet, Alex. consil. 127. num. 19. in 4. Milan. d. dec. 15. n. 20. & 21. & fortius in casu nostro, ubi non dissimulavit, sed aperte prorupit, sui animi motum detegendo, & votum propalando, *Menoeb. centur. 5. cap. 458. num. 14. & pugnavit pro sua jurisdictione, dicendo, non potuisse sibi injugi, quod relationem faceret S. Excellentiæ, quæ itidem justa est causa recufationis, Baldus dec. 259. Tapatius in tit. de recuf. col. 3. vers. ubi Judex, & in vers. Judex recusari. Nec dicatur, aliquas ex******

causis propositis non esse admittendas ex eo, quod postea Dux consenserit, procedendo coràm dicto arbitro, & opponendo alias exceptiones, per quarum objectum videatur recufationi renunciasse, & sic remaneat exclusus, tum ex Pragmaticis, tum etiam de jure communi, ex traditis à *Covarr. præf. c. 26. n. 2.* constat enim, ferè omnes causas propositas, supervenisse de novo post assertum consensum, cum una tantùm sufficeret, quo casu constat de jure, & etiam attentis Pragmaticis, legitimam esse recufationem, cum causa supervenit, etiam si Judex alias fuisset milles approbatus *Paris. cons. 31. n. 62. juncto num. 94. lib. 1. cum tamen credam, absolutum esse, ut dixi, casum nostrum non comprehendi, ullo modo sub disposit. Pragmat. & de jure certum est, nedum proponi posse, etiam post conclusionem in causa, id quod de novo supervenit, ex regul. cap. infirmante, de offic. de leg. sed et si causa præcedat quæ tamen post consensum præstitum supervenerit ad notitiam recufantis, poterit nihilominus, non obstante consensu, præstito hujus ignorantie juramento, Judicem recufare, quod generale esse in omni exceptione, & præsertim in recufatione, de communi, & recepta in praxi sententia, probat *Covarr. d. c. 26. post num. 2. vers. quod si causa, & in vers. sic & post conclusum, postremo accedat, quod cum hic noster arbiter fuerit mediator transactionis, de cujus sensu, & intellectu hodie agitur, sicut ex hoc repelleretur à testificando, secundum communem, & receptam sentent. quod non admittatur, nisi utraque parte volente, nec sufficiat alteram tantùm consentire, secundum *Gloss. in ver. ad numerationem, in §. in bis, Aub. de instr. caus. & fide, Gloss. in cap. si quis Episc. ver. mediator 1. q. 1. Gloss. unic. magna, post primo. in cap. dilectorum de testib. cogend. Gloss. in c. romana, ver. in testem de testibus, Alexan. cons. 13. n. 14. lib. 1. & cons. 128. in 2. Barfat. consil. 320. num. 109. in 3. quam esse magis comm. testantur *Gayl. lib. 1. præf. observat. cap. 100. n. 19. Surd. cons. 327. n. 44. lib. 3. Mascard. de probat. conclus. 1040. 1238. n. 4. & 1363. n. 36. Gabr. de testibus, conclus. 20 sic etiam mediator omnino, & faciliùs repelli debet à judicando, quia plures reperiuntur, qui judicare possunt, quam testificari, *Rebuff. de recuf. art. 14. Gloss. unica, n. 44. Dec. in cap. cum speciali, n. 6. de appell. Aufrer. de recuf. caus. 16. Paris. cons. 31. num. 93. lib. 1. Surd. cons. 50. num. 2. in primo. Mediator autem, ut repellatur, dicitur, nedum proxeneta, qui mercedem consequitur, & salarium ex eo, in quo fuit mediator, sed etiam locum habebit in non salariato, & gratis operante, quia præsumitur, quod affectet compleri id propter quod laboravit, & quod firmum remaneat, nec ei objiciatur, quod non cautè se habuerit, verba sunt *Gloss. in §. quomodo vero, in Gloss. magn. vers. sed quid si præcium, Aub. de testibus, & aliis citatis firmat *Farinac. de testib. quæst. 60. itat. 26. num. 409. & 410. qui de magis comm. ampliat etiam contractu perfecto, & etiam, quod nullum speret commodum, & in specie in eo, qui sub amici nomine partes ad transactionem deduxit, ut repellatur, celebris est decisio *Anton. Fabr. C. de testib. def. 56. omnino videnda, nec in compromisso facto in hunc arbitrum, fuit ipsi tributa, nisi exequutio capitum, jam media transactione clarè definitorum, & declaratio, voluntatis testatoria, non autem declaratio, quæ ex dubietate transactionis per ipsum factæ oriri potuit, quam partes, nullo modo concesserunt, ut de jure concessa censeri non debet, ne duplici ille fungeretur officio, Judicis scilicet, & te-********

& testis, quod fieri non debet. *l. quisquis, C. de postul. Panorm.* in specie in *cap. cum à nobis, col. 3. vers. primo casu*, ubi bona additio in *vers. testimonii, & Felin. n. 6. de testib.* idem *Felin.* in *cap. dilectorum, n. 6. & n. 10. vers. sed istam, de testibus cogend. Aufr. latè in addit. ad Cappell. Tbolos. decis. 141. n. 2. & in fin.* ubi quod non admittatur, nec etiam declaratio, & maximè, ubi non ageretur de simplici declaratione obscuritatis, sed de nova interpretatione, cum illa nova sit dispositio potius, quam declaratio, ut per *Menoch. de arbitr. c. 73. lib. 1. num. 23.*

Sequitur additio in eodem articulo.

AUDIO, Advocatos Mariæ Ravascheriæ tria allegare ad excludendam recusationem Consil. Palatii arbitri, iudicio meo satis levia.

Primum, causas recusationis propositas per Duxem consistere in gravaminibus illatis, ex quibus non consueverunt Iudices reculari.

Secundum non esse de facili admittendam recusationem arbitri à partibus electi, ad instar Iudicis delegati de consensu partium, ex not. in *l. quis poterat, ff. ad Trebell. & in l. 7. huopompus, ff. de dote prælegata.*

Tertium, causas recusationis allegatas fuisse post lapsum quadraginta dierum à R. Pragmat. statutum.

Verùm ad primum dicimus, quod quamvis de iure Iudex, à quo appellatur in una causa, vel articulo, possit legitime recusari in aliis causis, vel articulis ipsius appellantis, propterea quia Iudices, à quibus appellatur, solent provocari ex appellatione, & maximè ex recurso habito ad Principem per viam querelæ, ut hic factum fuit, propter quam provocatioem solent Iudices se velle ulcisci. *l. qui cum major, ff. si liberus, ff. de oper. libere, l. in minoribus, C. de appell. l. fin. C. quando provoc. non est necesse, & sunt tex. aperti in cap. ad hac 6. & c. proposuit 24. ibi Iudex tamen, à quo appellatur, quia illi omnino suspectus est, cum non debet ad respondendum super aliis compelli, de appellat. & in arbitro, quod ex recurso habito ad superiorem, contumelia, & injuria is afficiatur, est tex. in *l. litigatores 11. ibi, qui si consumaliaro hanc fecerint, ff. de arbitr. Gloss. fin. ver. corat, in c. ex tenore de rescrip. Aufr. de recusat. cons. 44. Navorr. in c. cum consingat, causa 10. de rescript.* tamen non se fundat Dux solum in ipsis gravaminibus, ante & post compromissum illatis, & successivè continuatis, quæ de iure sufficere deberent, nam qualis fuerit animus in præcedentibus, colligitur ex postea gestis *Surd. decis. 307. n. 11. saltem in arbitro, cum non simus in recusatione Senatorum, in quibus ex particulari præeminentia S. Cons. per eisdem Iudices reclamatio ab ejus decretis, & sententiis revideretur, cum nomine Regio sententiæ proferantur, à quibus non admittitur appellatio, sed tantum supplicari permittitur, juxta formam *aufr. qua supplicatio, C. de precib. Imper. offer. ut per Dom. de Franchis decis. 528. in fine, cum & decreta M. Curie, tamethi Tribunalis inferioris, purgato gravamine per Senatum, eidem Tribunali remittantur, licet de jure communi contrarium esset servandum.***

Verumtamen innititur Dom. Dux super iniquo animo Iudicis, & modo procedendi, & sic suspicio non tantum fundatur super gravamine, sed super iniquo animo, qui in dubio, probato gravamine,

presumi debet, quod ex malo animo processit, quia in malè factis, presumitur malus animus, & quod gravamen non re tantum, sed ex mente processit, ut his verbis docuit *Panorm.* in *cap. ad hac 6. post n. 2. & num. 3. in fin.* ubi juxta septimam lect. *Joann. Andr.* quam dicit comm. probat non requiri, quod ex mente procedat, sed quod de contrario non appareat, quod *n. 4.* ampliat procedere etiam de jure civili, & optimè *num. 5. vers. ego puto*, ubi *Butr. num. 2.* subjicit hæc verba, *jam enim facto ostendis, quod me non diligit, & sic suspectus est, de accusation. cap. inquisitionis, & fortius debet admitti in casu nostro ex animo, Iudicem gravasse, quod ex conjecturis probari asserit Imol. in d. cap. ad hac in vers. sed forte, ubi ante finem ita loquitur. Et idèd interim pendente dubio videtur, quod appellans habeat Iudicem suspectum, cum ex juris presumptione ab. qualis injuria videtur illata; & maximè in gravibus negotiis, ubi facilis admitti debet recusatio, quam in levibus, ut ex *cap. ubi periculum, de election. in 6.* probat *Panorm.* ubi plura in *d. cap. proposuit, n. 5. vers. mihi videtur;* præsumptam autem inimicitiam causam sufficere in Iudice probant post alios *Milan. dec. Sicii. 15. part. 1. Reg. de Ponte decis. 30. n. 4.* etiam si illam Iudex ignoret. *Jas. in l. apertissimi, n. 7. C. de judic. & etiam si ex signis ostendat amare, quem odisse causam habet *Paris. vis de syndic. vers. suspicio, n. 5. & levem causam sufficere, fuisse judicatum refert Mastrill. decis. 151. n. 42. part. 2.* unde fortius est admittenda recusatio in casu nostro, ubi ex tot signis malus animus apprehenditur, qui non nisi per conjecturas probari potest, *c. 2. de renunc. in 6. Panorm. in cap. repellantur, num. 2. de accusat.***

Non obstat secundum, quod sit electus de consensu partium, quia in pluribus scriptis est latè fundamentum arbitrum, & arbitratorem reculari posse, quos constat non nisi de consensu partium eligi, ex relatis à *Mastrill. dec. 91. lib. 1. & nunc addo Marcum Mantuan singul. 517. Tepasum lib. 1. tit. de arbitr. in fin. vers. arbitri & arbitratores, & ex satis leviori causa Dec. in c. postremo, n. 2. de appell. Roland. cons. 31. in fin. lib. 3. Maranta in vers. quandoque appellatur, causa 40. n. 73. in suo Speculo, & maximè in casu nostro, ubi hic arbiter jure communi, & ex Pragmaticis non poterat procedere sine licentia Excell. Proregis, qui debet eam revocare, cum videt ex modo procedendi hunc arbitrum licentia ipsa abuti, tot gravamina inferendo, debet enim intelligi rebus sic stantibus, ut ex *l. nullus, C. de judeis, plura Surd. decis. 307. n. 7. & 9. & in terminis in approbato in uno officio, quod possit, & debeat reprobari, & removeri ab officio ex supervenienti causa plura Boerius dec. 149. num. 17. 18. & 23.**

Non obstat tertium, quod sint propositæ causæ post 40. dies præfixos à Pragmatica. Primò enim dicimus, nos versari in recusatione arbitri, de quo non loquitur Pragmatica, & sic attendi debet jus commune, quo attento, suspicio emergens post captam causam potest quoadcunque proponi usque ad sententiam exclusivè, maximè quando proponens jurat de novo ad notitiam devenisse, ut hic factum est, latissimè *Mastrill. d. decis. 151. num. 67. & 69.*

Secundò, caput sequestri ex abrupto facti, quæ potissima causa est, fuit propositum etiam infra quadraginta dies si Pragmatica esset attendenda, & nunc repertum est ex fide Actorum Magistri, facta D. Præfidi, Consil. Palatium in abscondito, sua manu scripsisse decretum sequestri in dorso litterarum missarum per

52 per Mariam, ubi de hoc, ipsum enixè rogavit, & injunxisse Actorum Magistro, ut nemini diceret violationem, res planè insolita, ex quo dolus, & machinatione manifesta detegitur, quæ plusquam judicis recusationem ex prudentia judicantium operari deberet. Novissimè dum dixi, non esse in compromisso comprehensa, nisi duo, executionem capitum clarè scilicet decisorum, & declarationem voluntatis testatoris in sui dispositionibus, & sic caput hoc ommissum de quo hodie agitur, non esse comprehensum, rogo advertant domini non obstare verba, quæ ponderat

53 Maria in dicto capitulo; siquidem verba præcedentia expressè determinata, declarant, & restringunt sequentia generalia non ita clara, *l. legatorum petitio, §. fin. ubi Bald. ff. de legat. 2. Anna allegat. 53. num. 28.*

Mense Augusti 1614. S. Excellentia ejusque supremum Collaterale Consil. causam ad se advocavit, & in ea processit, excluso arbitro.

S U M M A R I U M.

- 1 **A**ctio censetur proposita, cum sua causa, & cum exceptione, quæ ipsi inest.
- 2 Exceptio, quæ simul oritur cum ipsa actione, dicitur pariter privilegiata.
- 3 Debitor promittens solvere, omni exceptione remota, potest opponere exceptionem ex eodem instrumento orientem.
- 4 Voluntas in amissione proprii juris strictè interpretatur, quam voluntas acquirendi in acquisitione.
- 5 Verba licet generalia, & universalis debent restringi ad causam, & finem, ob quem proferuntur, & ad causam superiùs specificatam, n. 7.
- 6 Renunciatio, liberatio, & quietatio generalis, restringi debent, ad causam, & ad casum, rem, & personam, de quibus partes senserunt, n. 13.
- 8 L. si de certa, C. de transact. procedis, non solum in transactione, sed in pacto, de magis communi, & sic etiam in.
- 9 Acceptilatione, calculationibus, & computis, militare dispositionem d. l. si de certa, & ita iudicatum.
- 10 Verba, d. altro, vel etiam si dicatur quocunque alio modo, in transactione, & pacto, restringenda sunt ad causam expressam.
- 11 Liberatio, seu quietatio ex causa societatis, etiam cum verbis amplissimis, non extenditur ultrà societatem.
- 12 Assertio præcedens restringitur ex sequentibus verbis determinatis.
- 14 Restriçtio fieri debet, etiam ubi ratio recti sermonis non benè salvatur.
- 15 Verba generalia, effuso sermone probata in transactionibus, & conventionibus, apta sunt nocere, & ob id ab ipsis cavendum.
- 16 Clausula in fine posita, quæ non stat de per se sed adjicitur modificativè, non refertur ad omnia, sed ad proxima, & n. 17.
- 18 Cautiùs est agendum, ubi de majori damno agitur.
- 19 Tutores, & administratores solent ultimo anno, & in fine administrationis computa revidere, dato & accepta referre.
- 20 Clausula non refertur ad omnia, sed ad proxima tantùm, ubi adest diversitatis ratio, & n. 21.
- 22 Clausula refertur ad proxima tantùm, ubi dispositio ex relatione ad omnia redderetur inutilis.
- 23 Verbum nullum in contractibus debet esse superfluum, & sine virtute aliquid operandi, etiam improprie intelligendo.

- 24 Clausula, qualibet intelligi, & suppleri debet, præterquam quoad expressa in specie in reservatione.
- 25 Repugnantia in verbis contractus excludenda.
- 26 Exceptio est ejusdem generis, cuius est regula.
- 27 Liberatio, vel quietatio generalis, non comprehendit reliqua, nec quidquid dolo apud administratorem remanet, & n. 28. 29. 31.
- 30 Tutor non censetur liberatus à restitutione bonorum, quæ jure domini ad liberantem pertinent, nec à reliquatu.
- 32 Tutor non describendo in libris, videtur esse in dolo, qui nunquam censetur remissus.
- 33 Quietatio, sive liberatio quantumvis generalis, non comprehendit partitas in libro non descriptas, etiam si fiat mediante instrumento, cum juramento, & amplissimis clausulis, num. 34. decreto, & quibusvis cautelis.
- 35 Remissio, sive quietatio, non visis libris, nulla & in valida redditur.

A R G U M E N T U M.

Transactio, quinimò & quælibet liberatio, quietatio, vel remissio, etiam in acceptilatione, calculationibus, & computis per viam pacti, & conventionis, restringendæ sunt ad causam, rem, & personam specificatas, de quibus partes senserunt; tametsi adducta sit dictio, *d. altro*, vel *quocunque alio modo*. Nec comprehendunt reliqua, nec etiam dolum præteritum, partitas jure domini spectantes, & minùs, in libris non descriptas. Clausula in fine posita, quando referenda sit ad proxima tantùm, non ad omnia, & ferè integra materia liberationis explicatur.

Pro Duce Cardinalis nunc Principe Satriani.

CONTROVERSIA XL.

Petente Dom. Maria Ravalcheria vigore declarationis factæ per Ducem Cardinalem in 6. capitulo transactionis; inter ipsos initæ super successione Dom. Petri Francisci patru, instantissimè cogi ipsum Ducem ad solvendum partitas concessas.

Cum ex eodem fonte, & contestu ejusdem capituli transactionis oriatur exceptio Ducis dum in illo cautum legitur, ut inspiciantur, & discutiantur libri, eo tempore adhuc non visi, nec cogniti, ex quibus de facili contingere potest, ut Dux non obstante declaratione prædicta, quam non impugnat, ex aliis causis remaneat, ut cum effectu remanet, creditor in maxima summa, præsertim stante expressa reservatione facta in beneficium ipsius Ducis: eadem

- 1 Maria, proponendo suam actionem, censetur illam proponere cum omni sua causa, & consequenter cum exceptione ad Ducem spectante, quæ inest ipsi obligationi, *Bal. in l. lecta, n. 21. ff. si cert. petat. l. ason in §. actionum, num. 128. Insti. de action. censetur enim hæc exceptio non minùs privilegiata*
- 2 quam actio, quæ simul oritur, etiam si quis promiserit solvere, omni exceptione remota; non enim dicitur excipiens venire contra instrumentum, sed illius virtute dicitur facere contradictionem, *Ayend. Canarius, Parlad. & alii relati per Ceval. traff. commun. opin. contra commun. cap. 536. num. 49. latissimè Carol. de Grass. de except. cap. 13. idcirco Maria, quæ hoc non potest effugere, præterdit Ducem*

R 2 in

in eodem capitulo fecisse amplissimam, & generalem quietationem, nec sibi reservasse, nisi partitas exactas per defunctum ab anno 1611. citra, non antea, idque ex illis verbis adjectis in fine reservationis, ibi, *dal detto anno 1611. in qua inclusive*, quæ præterdit, referenda esse ad omnia præcedentia, & sic nedum modificare, & restringere tempus descriptionis faciendæ in libris, sed etiam tempus exactationis: sed facile rejicitur hæc intelligentia, cum aperte repugnet, nedum menti, & intentioni contrahentium, præsertim Ducis, quem non est verisimile, voluisse iactare suum in tam maxima quantitate, sed clarissimis, & expressis verbis ipsius conventionis; siquidem in amissione proprii juris strictius limitatur voluntas amittendi, quam è contra voluntas acquirendi in acquisitione, *Gloss. & ibi Bar. n. 4. in l. 1. ff. de acquir. hered. Aretin. conf. 161. post n. 5. vers. ex hac ergo, Guetier. de tutel. part. 3. cap. 20. ex n. 7.*

Hæc enim conventio tam clara est, ut alia interpretatione non egeat; in prima enim parte in vers. *& pih vado*, usque ad versiculum *restando solo*, in quo adjicitur reservatio in beneficium Ducis, nihil aliud obtinere voluit Maria, nec Dux concedere, nisi ut nihil posset Dux objicere ex quævis causa dependenti tamen ex administratione tutelæ, licet pars minus justè etiam aliam quamvis causam comprehendere contendat, ut mox probabimus, quo minus Dux inficiare posset, se non debere partitas confessas, cum benè sciret Maria plures exceptiones Duci competere penitus excludentes partitas prædictas. In versiculo verbò sequenti, voluit Dux sibi cavere, & correlative reservare partitas ad eum spectantes, ex suis bonis, exactas quocumque tempore, & sic ante, vel post annum 1611. non descriptas in libris in creditum Ducis à dicto anno, & tandem in vers. *e dal detto anno 1611. in dietro*, contentus extitit Dux extinguere computum administrationis scilicet tutelæ, de quo paulò ante incidenter mentionem fecerat, per totum tempus ante annum 1611. quoad partitas descriptas in creditum ipsius Ducis, à dicto anno 1611. in præteritum.

Quod autem hic sit verus, & germanus hujus conventionis sensus, verba satis ostendunt, dum postquam Dux declaravit, se debitorem partitarum additur, *alli quali si debbia stare, & non si possa opporre, &c.* & sic patet, hæc verba fuisse incidenter ad illum dumtaxat finem adjecta, ne ulla de causa posset Dux impugnare partitas, quarum se debitorem declaraverat, & sic quoad hoc promisit nihil opponere, ex causa administrationis, vel alterius, ex eadem tamen administratione dependenti, ut sequentia verba indicant; unde satis operantur hæc verba, tam etsi generalia, si ad suam causam, & finem, ob quem prolata sunt, restringantur, ut de renunciatione, & liberatione generali, probat *Card. Paris. conf. 89. n. 45. lib. 1. Riminald. jun. conf. 138. num. 63. lib. 1.* clarum est enim verba non solum generalia, sed universaliter restringi ad rem, & causam supra specificatam, *l. si de certa. C. de transact. cujus dispositionem non solum procedere in transactione, quæ ad rem sigillatim in litem deductam restringi debet, sed etiam in pacto, in quo generaliter solet generaliter operari; magis communem esse opinionem contra Gloss. ibi, ex multis ostendit Jaf. num. 5. Carr. Calcan. & Bellon. relati per Surd. dec. 217. num. 6.* ubi testatur in acceptilatione, calculationibus quoque, & computis procedere, ex *lxx. in Lemptor, §. Lacius, ff. de pact.* addens in fine decisionis ita judi-

catum *Morat. respons. 59. n. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 4. cap. 164. num. 12. in fine*, & ita loqui omnes *DD.* etiam in contrarium citari solitos, testatur idem *Surd. conf. 431. num. 74. lib. 3.* & quod verba illa, *per ragioni della amministrazione, d'altro*, restringi debeant ad ea quæ sunt ejusdem generis, docet optime *Oldrad. conf. 297. num. 5.* ubi etiam si adjiciatur *dictio, vel alio*, juncta universali orationi scilicet *quocumque alio modo*, adhuc restringi secundum subjectam materiam ad ea, quæ gestat sunt occasione causæ expressæ, scilicet administrationis, non alterius, cui accedit; *Panorm. conf. 114. num. 3. & 4. lib. 2.* ubi voluit, liberationem factam ex causa societatis, & quacumque ratione, causa, vel titulo, cum verbis amplissimis, non extendit ad ea, quæ sunt extrà societatem, *Surd. d. decis. 217. n. 4. & 5.* quod indubiè procedit in casu nostro, ubi hæc restrictio necessariò fit ex verbis sequentibus, ibi, *ne opposersi, obe li pagamenti notati, &c.*

Ex quibus dupliciter declarantur, & coarctantur præcedentia verba; primò, ut restringantur ad causam administrationis, apparentem ex libris: secundo, ut illud dumtaxat operatur hoc pactum, ut Dux inficiare non possit, solutiones, & partitas, notatas in libris, non fuisse legitime factas; generalis enim assertio præcedens, declaratur, & restringitur ex sequentibus verbis determinatis, *l. si fundum*, ubi *Bar. ff. de verborum obligat. Bal. in l. legatorum petitione, §. ultimo, ff. de legatis 1.* cum concord. per *Lamar. conf. 82. in fine, Morat. respons. 83. num. 11.* & sic nihil operari debent verba præcedentia, nisi hoc dumtaxat, non aliud: restringi enim debet liberatio generalis ad casum, rem, & personam specificatam, cum id nedum fieri possit, sed hoc suadeat in præsentis ratio recti sermonis, ut de communi per *Nass. conf. 54. fil. 546. n. 15. & 16.* cum restrictio fieri debeat etiam, ubi ratio recti sermonis non benè salvatur *Eugen. conf. 13. num. 16. Houdedens conf. 49. num. 24. lib. 1. Marcobran. conf. 17. num. 13. Surd. conf. 431. n. 74. lib. 3.* & quamvis ex prædictis verbis, nullo modo præteriti potuisset, Ducem suis juribus, & creditis renunciasse, aut aliter cessisse, cum satis operentur prædicta verba, aut circa partitas confessas, & alias declarandas ex libris nihil opponi potuisset, ex infinitis exceptionibus etiam notoriis, ex quibus potuisset Dux partitas prædictas excludere: nè tamen sub prædictis verbis generalibus ex effuso nimis sermone in promptum incidisset periculum, juxta cautelam *Baldi in l. pactum, quod dotali. qu. 16. C. de collation. & aliorum quos referunt Afflic. decis. 319. n. 3. Natta d. conf. 546. n. 3.* expressè sibi Dux reservare voluit, *che si potesse avvalere delle partite effatte delle sue entrate non poste in detti libri in credito suo dal 1611. in qua inclusive.*

Nec obstat, quod Dux sibi reservaverit solum partitas exactas ab anno 1611. in antea, ex eo quod verba illa, *dal 1611. in qua*, velut clausula in fine posita, referatur ad omnia, & restringat præcedentia clarissimè enim apparet, anni illius adjectionem non stare de per se, sed esse appendicem ultimorum verborum, quo casu clausula, etiam in fine posita, quæ non stat de per se, sed adjicitur per modum conditionis, vel alterius modificationis, sive qualificativè, tunc refertur tantum ad proxima, & sic remanent reservatæ partitæ exactæ quocumque, ante, vel post annum 1611. non illæ tantum, quæ non sunt descriptæ in creditum ab anno 1611. *Bar. in specie, in l. 3. §. filius in summo, & num. 7. vers. sed quando*

in

in una, ff. de liber. & posthum. & in l. talis scriptura, §. fin. n. 3. vers. quandoque in dispositione, ff. de legat. 1. Alexand. cons. 226. n. 9. lib. 6. ubi enim clausula est specialis, & discretiva, ut est hæc, non refertur ad
17 omnia, sed ad proxima, Jason. in d. l. talis scriptura, ff. de legat. 1. & in l. 1. ff. de liber. præter. in 9. limit. sequitur Simon. de Præter. de interpr. ult. vol. lib. 2. interpr. 3. dub. 2. solut. 1. & num. 185. Curt. jun. cons. 7. ex num. 11. & melius omnibus Afflict. decis. 248. num. 12. in fin. quem sequitur Menoch. de præsump. lib. 4. cap. 181. num. 22. & alii congesti per Castill. Hispan. tom. 2. quotid. controvers. cap. 4. num. 126. addo D. Casanate cons. 53. num. 72. Maurum alleg. 33. num. 2.

Secundò maxima adest ratio diversitatis, inter tempus exactiois partitarum, & descriptionem in creditum; siquidem quoad tempus exactiois, quod sint exactæ ante, vel post annum 1611. nihil referre debet, cum omnes ad Ducem eodem jure spectent, ut suæ imò cum omnis exactio, sit facta ante annum
18 1611. præsumendum est, cautius egisse Ducem, ubi de majori summa agebatur, arg. cap. ubi periculum de elect. in 6. diversum est autem in descriptione in creditum. Primò, quia cum essent discutiendi libri ab anno 1611. ad finem, ut videretur, si Dux erat debitor, vel creditor, pariter correspondere erat inspiciendum, si partitæ erant descriptæ in creditum eodem tempore in beneficium Ducis. Secundo, quia quoad descriptionem in creditum ille annus tanquam ultimus administrationis tutelæ, quæ expiravit in principio anni 1612. erat inspiciendus, in quo potuisset tutor describere in creditum pupilli, partitas quandocunque exactas verisimile enim erat imò debebat tutor, partitas, quas per totum tempus administrationis exegerat, & describere, negle-
19 xerat, saltim in ultimo anno, quo tempore solent administratores computa revidere, data, & accepta referre describere in creditum pupilli, quod Duci damnum non attulisset, sicut maximum sibi allatum fuisset in remissione partitarum exactarum ab anno 1611. citra, & sic stante maxima diversitatis
20 ratione, clausula hæc etiam si de per se staret, non debet referri ad præcedentia, sed ad proxima tantum, ut post Bald. & alios in l. 1. C. de liber. præter. tradit Cravett. cons. ult. num. 14. lib. 2. Afflict. optimè d. decis. 248. num. 12. cum enim ratio est diversa,
21 vel ex quavis causa ratio hoc suadet ad immediata tantum fit relatio, secundum Alexand. Felyn. utrumque Socin. Boer. & Gozad. quos refert Menoch. d. cap. 181. lib. 4. de præsump. n. 17. & 18. Tertio clau-
22 sula in fine posita, non refertur ad omnia præcedentia, sed ad proxima tantum, ubi dispositio ex tali relatione redderetur inutilis, l. cum vulgari, ubi Bar. ff. de dote præleg. idem in l. talis scriptura, §. & ad ea, & in §. fin. num. 3. vers. item si ex hac, ff. de legat. 1. cum aliis per Gabriel. comm. opin. lib. 6. de clausul. cap. 9. num. 10. Menoch. latè de præsump. lib. 4. c. 181. num. 11. in 4. declar. unde si nulla potest prætendi per partem facta quietatio, nisi de partitis admini-
strationis ante annum 1611. ut clarè apparet in vers. & da detto anno 1611. in dicto, reservatio, quoad partitas exactas post annum 1611. si non comprehenderet partitas quandocunque exactas esset profus inutilis, unde nè reddatur omninò elusoria reservatio, hæc temporis adjectio debet referri, ut ratio quoque recti sermonis indicat, ad proxima tantum, & sic modificet descriptionem dumtaxat partitarum in libris, non autem tempus exactiois

partiarum, quæ cum nullo tempore sint limitatæ; cedent in beneficium Ducis, etsi exactæ fuerint ante annum 1611. ut aliquid reservatio prædicta opere-
23 tur, cum nullum verbum in contractibus debeat esse superfluum, imò potius verba sint intelligenda improprie, & contra ipsorum naturam, quam ut nihil operentur, juribus citatis à Surd. dec. 272. n. 35. & cons. 524. n. 14. cum similia ex quibus clarissimè quoque patet non obstarè Duci ultima verba dicti c. 6. transactionis in vers. & da detto anno 1611. in dicto, In quo Dux contentus remansit, quod ab anno 1611. retro, remaneret firma ratio administrationis scilicet tutelæ, de qua paulo ante incidenter mentionem fecerat, quia cum expressè prius sibi reservaverit partitas exactas quandocunque, ut perneceesse intelligi debet de partitis, non descriptis tamen in creditum ipsius ab anno 1611. in antea; hæc clausula subsequens, nec contineat repugnantia, in-
24 telligitur, præterquam quoad expressè, & specificè incontinenti reservata, ut in puncto in reservatione, docuit Iser. in cap. 1. post num. 9. ubi additio Lipar. littera Q. in vers. in eo quod concessit, omnes cumulat, qui success. teneant. Bald. Socin. Dec. & alii relati per D. Reg. de Ponce cons. 15. num. 7. & 8. necessaria enim dicitur hæc interpretatio, nè verba
25 contractus repugnantiam contineant Bar. in l. fin. §. idem quaesitum, n. 4. ff. de condict. indeb. cum aliis per Lipar. ubi supra, & ex eadem reservatione aliud etiam oritur, ut tametsi verba illa proxima ante dictam reservationem, ibi, & non si possa opponere nessuna pretesione, &c. per ragione dell' amministrazione
26 d' altro, debere id intelligi, ut Maria præterdit, de alia quavis etiam diversa re ab administratione, cujus contrarium est verius, ut supra, adhuc tamen reservatio mox adjecta omnia etiam extra administrationem reservasset Duci, cum exceptio sit ejusdem generis, cujus est regula, l. 1. §. sed excipiantur, ff. de feriis, Ifern. in terminis in d. cap. 1. post num. 5. qui success. teneantur.

Ultimò, si pars non acquiescit huic intelligentiæ, justissimè poterit Dux præterdere, quod licet remiserit, & liberaverit, sive quietationem fecerit, non
27 propterea prohibetur reliqua petere, & etiam quicquid est dolo administratoris apud ipsam remanet, ut probatur aperte in l. si quis ratione 10. ff. de liber. legat. ibi, Si quis rationes exigere vetetur (ut est sapissimè rescriptum) non impeditur reliquas exigere, quas quis ipse reliquavit, & si quid dolo fecerit, qui rationes gessit, quod tempeatur, nisi danneretur hæres quidquid ab eo exigere restitueret, vel actionem ei remittere, quem tex. Gl. ibi, & Bar. in specie dicunt procedere in administratione præterita, ad idem tex. in l. Lucius 13. in l. Aurelio 21. §. Cajus, ubi Bart. n. 6.
28 ver. dicerem sic, eod. tit. tradit etiam in generali liberatione facta in contractu inter vivos, non videri remissum dolum præteritum, nec etiam reliqua, cum ei, qui remisit abest, & penes eum; cui remittitur, adest idem in l. Aurelius 29. §. Titius, ff. eodem, & utrobique Bart. quem testatur Covarr. omnes DD. sequi variam resolat. lib. 2. cap. 14. post num. 1. vers. postremo, & vers. hoc ipsum sequitur dicens commun. & receptis. sentent. Menoch. de præsump. lib. 4. cap. 165. n. 27. vers. quartus casus, ubi amplius tradit, quod
29 sicut in generali liberatione non videtur remissus dolus, etiam præteritus, nec liberatus tutor a restitutione rerum, quæ jure domini ad liberantem pertinent, & à tutore debentur tanquam extraneo, non ut tutore, ex l. Aurelius 29. §. maria, ff. eodem tit.

ita quoque non censetur liberatus à reliquatu, sive reliquorum restitutione, ut latè per eum in 2. 3. & 4. casu n. 10. 12. & 17. parificans optimè hos casus, quem sequitur *Consil. de Anna conf. 115. n. 25. & 35.* ubi optimè reassumit, distinguendo tres casus *Munoz de Escob. d. tract. de ratiocinat. cap. 3. num. 18. in 2. regula.*

- Et ratio multiplex est, tum quia satis est, quod in generali quietatione censeatur tutor, vel ejus hæres liberatus à lata, levi culpa, negligentè gestis, & ab aliis, ad quæ tutor tenetur non autem à reliquis, *Socius. conf. 92. num. 7. lib. 4. Dec. conf. 274. num. 4. Gratius conf. 2. num. 9. lib. 1.* cum aliis congestis per *Gutierrez de tutelis lib. 3. cap. 1. num. 32. Montan. eod. tract. cap. 38. num. 26.* tum etiam quia tutor exigendo, & non describendo in libris versatur in dolo, & fraude, *Socin. conf. 159. lib. 2. Jason. conf. 4. lib. 3. Farinac. latè conf. 96. n. 5. & 17.* qui dolus nunquam censetur remissus, *Dec. conf. 178.* ubi *additio* dicit commun. *Montan. ubi supra, num. 36. Menoch. conf. 22. num. 16.* latè *Reasnerius conf. 11. lib. 2. num. 49.* & proinde quietatio, quamvis generalis, nunquam comprehendit partitas in libro non descriptas, ut per *Socin. d. conf. 159. & 190. lib. 2. Paris. conf. 9. lib. 1. Thobiam Nominum conf. 63. num. 2. Roland. conf. 49. num. 25. lib. 1. Farinac. d. conf. 96. num. 3. & 4.* ubi addit hoc procedere, etiam si quietatio sit facta per publicum instrumentum, cum juramento ex certa scientia, pluries verbis, & facto ratificata, in amplissima forma, cum prægnantibus verbis, cum pacto, transactione, laudo, seu compromisso de non contraveniendo, cum Judicis decreto, & cum assertione, quod computa fuerunt bene visa, diligenter examinata, firmata, & sub quibusvis aliis similibus clausulis, & cautelis, & sic eo fortius in casu præfati, ubi constat, penitus fuisse vilos libros, quo casu nulla, & invalida redditur liberatio, ut per *DD. congestos per Montan. d. loco, n. 141. & Farin. ibidem n. 79.* optimè *Gutierrez post Avend. de jurament. confirm. par. 1. cap. 40. n. 10. Munoz de ratiocin. cap. 10. num. 6. & 16.* & sic licet in persona tutoris, de qua agitur omnem dolum, & fraudem abesse omnino fateamur, ut in quo umbra, nec suspitio quælibet, etiam levissima, considerari possit, erit tamen à præfata per adversarium vasa transactionis interpretatione relevandus Dux, præfatum qui nimis callidè, & per notas insidias, metu carceris inductus fuit ad hanc transactionem; ex quo saltim *Supremi Magistratus*, nedum clara, sed dubia quoque in ipsius decepti favorem interpretare debent.

Supradictis autem de clausula in fine posita, addendus est *Curt. jun. conf. 7.* videretur prima consider. *lib. 1. & ita, &c. die 29. Novemb. 1614.*

Decisio *Supremi Collateralis Consilii* in calce sequentis capituli.

S U M M A R I U M.

- 1 **R**etentio differt à compensatione, & in quo, n. 2. & facilius conceditur, n. 3.
- 4 Actio, & exceptio orientes ex eodem fonte sunt pariformis naturæ, & admittitur exceptio, etiam si statuta qualibet exceptio sit remota, n. 6. & 7.
- 5 Actor proponens actionem, censetur illam proponere cum sua causa.
- 8 Exquatio pro partitis liquidatis connexis in liquidatione computorum fieri non debet, nisi dispensatis,

& liquidatis integris rationibus, & habita ratione dati, & accepti, etiam si sint clara, liquida, & confessa, n. 9.

- 10 **C**ompensatio non admittitur de liquido ad liquidum, declaratur, & restringitur pluribus modis, n. 11. 12. 17. 18. & 20.
- 13 **C**ompensatio non admittitur adversus debitum juramento firmatum, limitatur si jus opponendi superveniat post promissionem juratam, n. 14. & 15.
- 16 **J**uri compensandi supervenienti post promissionem de solvendo cum juramento, de quo debitor jurans non habebat distinctam notitiam, nec scripturas, non censetur renunciatum.
- 18 **C**lausula, sola facti veritate inspecta, suadet, admittendam esse compensationem.
- 19 **V**inculum duplex pacti, & statuti fortius operatur.
- 21 **C**ompensatio fit de quantitate ad quantitatem, non de specie ad quantitatem, vel de specie ad speciem, secus in retentione, quæ admittitur omni casu, n. 22.
- 23 **R**etentio conceditur, etiam ubi juramento excluditur compensatio.

A R G U M E N T U M.

Executio in liquidatione rationum in partitis connexis fieri non debet, nisi facta integrali liquidatione, & discussis invicem partitis, & computis datis, & acceptis. Compensatio quando admittatur adversus debitum juramento firmatum, & quomodo differat à retentione, & utrum fieri possit de specie ad quantitatem, vel de specie ad speciem, distinctè examinatur.

Pro eodem Domino Duce Cardinali cum D. Maria, super admittenda compensatione, vel saltim retentione.

CONTROVERSIA XLI.

Dominus Dux Cardinalis legitimè, & justissimè opponit *D. Mariæ Ravalcheriæ* petenti, quod faciat depositum ann. ducat. decem mille, ad quorum solutionem se obligavit in instrumento transactionis, posse dictam quantitatem per eum debitam retinere in computum partitarum, quas sibi in eodem instrumento transactionis reservavit, quæ vel sunt liquidæ, vel de proximo liquidandæ, nec opus habet, ut obtineat allegare exceptionem compensationis, in præfati casu, quæ non est sibi necessaria, cum possit, & valeat, virtute reservationis orientis ex eodem fonte, & contractu, retinere, quamvis, & compensatione quoque uti posset, si vellet non obstantibus motivis ex adverso, quæ nec in facto, nec in jure militant: retentio enim differt à compensatione, compensatio namque est debiti, & crediti inter se ex utraque parte contributio, l. 1. ubi *Gloss. & DD. ff. de compens.* & sic in quolibet debito, etiam ex diversa causa in eodem tamen genere, scilicet. quantitatis, vel rerum, quæ recipiunt functionem in genere suo compensatio admittitur, *Mynsing. in §. in bonæ fidei, instit. de action. Sebast. Medic. de compen. in 1. 2. & 5. q. 1. par.* retentio verò est, quæ procedit ex eodem fonte, & causa non ex diversa, & ideo fortiori ratione conceditur, ad tradita per *Bart. in l. si non sortem,*

fortem, §. si centum, n. 8. ubi Bald. in fin. Castrensis, n. 5.
 ff. de condict. indebit. Gloss. ubi Castrensis, n. 3. in l. si peten-
 3 ti, ff. de pignor. action. cum aliis per Sord. decis. 46.
 n. 12. & ob id etiam, ubi non habet locum compensa-
 tio, competit retentio Gloss. in l. grege, §. cum pignori,
 ver. compensatum ff. de pignor. & idem facilius admit-
 titur retentio, quam compensatio, Petrus Stella in
 l. repetitio, num. 48. ff. de condict. indebit. Sebastian.
 Medices dicto tract. part. 2. quæst. 28. num. 5. Et ratio
 4 est, quia quando ex eodem contractu venit actio pari-
 ter, & exceptio, si est quarentigiata actio pari-
 ter, & exceptio, neque is, qui ex instrumento ipso
 opponit nullo modo judicari debet adversus instru-
 mentum ite Bald. in l. ex prædiis, C. de evict. in l. si
 5 traditio, C. de action. empti, & cum actor proponit
 suam actionem, censetur eam proponere cum omni
 sua causa, & consequenter cum exceptione reserva-
 tionis, quæ inest ipsi obligationi, & proinde actor ip-
 somet dicitur seipsum excludere Bart. in l. lecta,
 num. 21. ff. si cert. pet. Jaf. in §. actionem, num. 128. de
 6 actionib. & quando actio, & exceptio, oriuntur ex
 eodem fonte, admittendam esse exceptionem, et si
 magis pacto, aut statuto omnis exceptio sit sublata,
 excandescensque Bal. in adversarios, subjunxit, ac ipsi
 diaboli suo modo statusum interpretantur, quod latius
 comprobant post Anon. Camer. Marfil. Avendan.
 Padill. & alios, Parlador. rerum quotid. lib. 2. cap. fin.
 part. 5. §. 11. n. 27. cart. mibi 538. & aliis quoque con-
 gectis Cavallos tract. comm. contra comm. cap. 536.
 7 n. 48. & 49. & in promissione de solvendo, etiam ju-
 ramento firmata etiam si promississet solvere, omni
 exceptione remota, quinimò ut Judex teneatur
 supplere hanc exceptionem ex officio, Carol. de
 Grass. de excepti. cap. 13. Et in specie, quod cum ra-
 tiones debiti, & crediti sint connexæ inter socios
 litis consortes, vel aliter pacificentes, aut transigen-
 tes, quod non possit, facta liquidatione accepti, vel
 ex instrumentis quarentigiis, & liquidis, vel unius ex
 partibus confessione, fieri ullo modo executio,
 etiam pro partitis accepti liquidis, & confessis ante-
 quam discutiantur partitis dati, & crediti, ex qui-
 8 bus debitum liquidum extinguit, vel diminui potest,
 latè Anchar. conf. 235. Alexand. conf. 192. per totum,
 lib. 7. Jaf. conf. 100. lib. 4. Negus. de pignor. memb. 1.
 5 part. 1. Cravest. conf. 231. n. 16. vers. undecimo confi-
 dero, juncto n. 17. Avend. de exequend. mandas. Bae-
 za. de decima tutor cap. 2. num. 169. ubi quod interim
 quod expensu, sive alterius crediti ratio non recipitur,
 9 non possunt capitula accepti, quantumcuque clara,
 liquida quarentigiata, & confessis executioni, deman-
 dari, cum sint aded in scriptura connexa, ut nun-
 quam præjudicet confessio accepti, nisi videatur ex-
 pensum, quam opin. veriore, & tutiore, & in Pin-
 tiano Hispanico Senatu frequentissimè decisionibus
 comprobata, resolutis contrariis, optimè & latè
 probat Munoz de Ratiocin. cap. 21. ex num. 12. ubi
 10 generaliter loquitur, & resolvendo illud vulg. axio-
 ma, quod de liquido ad illiquidum non admittitur
 compensatio ex l. fin. C. de compens. in quo totum
 fundamentum constituunt adversarii, dicit, & qui-
 11 dem optimè, illum text. debere intelligi, quando cre-
 ditum, & debitum descendunt ex diversis, & sepa-
 ratis stationibus, secus tamen esset, si ex eodem con-
 tractu, & qui individuum connexam, & correspecti-
 vam causam habet, descenderet, ut fumos in casu no-
 stro ex causa hæreditatis quond. Petri Francisci, ex
 qua credita, & debita etiam tutelæ descendunt, & ex
 eodem contractu transactionis, ubi ista jam sunt

etiam ex individuo voluntatis contrahentium con-
 nexa, & unita, arg. leg. grecè, §. si quis, ff. de fidejuss.
 Sed & aliter, & secundo modo declaratur vulgaris
 12 prædicta reg. de qua in l. fin. C. de compens. ut intelli-
 gatur in debito liquido per testes, vel alias proba-
 tiones, secus in debito liquido per confessionem
 partis, quia tunc etiam de liquido ad illiquidum
 compensatio admittitur, ut per Gloss. in d. l. fin. vers.
 conjuncta, & in l. nemo ex his, ff. de regul. jur. Socin.
 tract. regul. cap. 22. vers. compensatio Veronenf. can-
 tel. 83. licet his non sit opus, cum nos de reservatione
 & retentione agamus, non de compensatione: Medi-
 13 ces d. tract. 2. part. quæst. 24. num. 3. & part. 1. quæst. 13.
 num. 3. in fine, & 4. sed & si in terminis compen-
 sationis versemur compensatio admitti deberet in
 præsentis casu sine dubio, etiam admittenda opin. Cano-
 nist. negativa, quod adversus debitum juramento fir-
 matum non admittatur compensatio, de qua in c. ad
 nostram, de jurejurand.

Primò, quia opin. Canonist. negativa declaratur
 procedere, quotiescunque, qui juravit solvere credi-
 tori suo, ipse erat in alia manu creditor certus sui cre-
 ditoris, & debita erant hincinde prompta, & com-
 pensabilia, tunc enim videtur se obligasse ad non
 14 compensandum, secus verò si jus opponendi super-
 venisset post promissionem juratam quia juramentum
 debet intelligi, alio non apparente, & rebus, sic stan-
 tibus, & proinde jure debet admitti opin. Bart. & alio-
 rum affirmativa in l. amplius non peti, num. 8. ff. rem
 ratam haberi, ut post Panor. & Tindar. opinion. contr.
 concilians, resolvit Afflic. noster decis. 381. num. 3.
 vers. & ad hoc bene facit.

15 Et quod jus compensandi superveniens post pro-
 missionem juratam, profit ad inducendam compen-
 sationem, post Socin. Paris. Anon. Gallef. & alios
 probat Vivius tomo 1. opin. cap. 115. vers. promittens
 solvere, & post Cottam modern. Vecon. Sylvan. &
 alios, latissimè Ofsch. decis. 92. num. 34. ubi num. 35.
 dicit quod proinde Senatus sequens æquitatem, se-
 quendo Bart. opin. censuit hoc casu, capitula con-
 cernentia compensationem, quæ supervenit post ju-
 ramentum infra breve tempus, etiam ad probatio-
 nem admittenda, non obstante d. l. fin. C. de compens.
 cum paria sint esse liquida, vel de proximo liqui-
 danda, & sequitur Medices d. tract. part. 1. quæst. 25.
 num. 21. cum sequent. & latissimè melius omnibus
 Gutierrez de juram. confirm. part. 3. cap. 2. num. 7. vers.
 retenta igitur prædicta, & cum mylerio ponderant
 præd. DD. tunc excludi solum compensationem,
 quando credita sunt hincinde, tempore promissio-
 nis juratæ compensabilia, & sic prompta, certa, &
 liquida, secus si jus compensandi, ut Gutierrez adver-
 tenter loquitur, superveniat, quia et si creditum
 16 jurantis, sive factum, ex quo creditum dependet,
 præcedat, si tamen eo tempore illius non habuerit
 distinctam notitiam, nec scripturas illum fundantes,
 non dicitur præcedere creditum hincinde certum,
 promptum, & compensabile, & proinde non vido-
 tur juri compensandi renunciatum, ut in præsentis
 casu certum est, D. Ducaem tempore transactionis
 non habuisse notitiam, nec ipsi fuisse facultatem
 concessam præstutandi libros, & scripturas, ex qui-
 bus partitis in ipsius beneficium colligi, & fundari
 poterant, & proinde ipsius creditum non erat tunc
 compensabile, sed ex post facto devenerunt ad noti-
 tiam partitis ex libris postea visis: & ne deficiat au-
 thoritas in puncto, quod si creditor non habebat,
 tunc temporis notitiam, quod admittenda sit com-
 pensatio,

penfatio, ex quo non intervenit requisitum, quod credita dici possint hincinde compensabilia, in specie advertit *Capyc. d. decis. 167. post n. 5. in fin. vers. tamen non habebant.*

Secundò limitatur opinio *Canonist.* negativa, ut ad-
17 mittatur compensatio etiam de debito illiquido ad-
18 versùs debitum juratum, ubi proceditur, sola facti veritate inspecta, prout in patria Pedemontium, ubi ex his duabus limitation. hanc opin. usu rerum judicatarum, admittam testatur *Ofasch. d. dec. 92. num. 25. & 36. post Gratam, Paris. & alios, quos refert Gabriel. de jurejur. concl. 7. n. 12. vers. quinto limita.* unde
19 cum hic, nedum ex regni legibus, sed ex particulari pacto in hac eadem transatione specialiter inito, in hac causa, quæ ob id prius fuit compromissa in Conf. Palatium & deinde ob illius recufationem, ad supremum Senatam Collateralem ex speciali ordine S. Excellentie fuit advocata, sit ex bono, & æquo, ac
20 summarie procedendum, ed fortius compensatio erit admittenda; cum concurrat duplex vinculum pacti cum dispositione statutorum, quod casu fortius operantur.

Tertio limitatur opin. negativa, si debitum, quod opponitur in vim compensationis, pariter fuerit juratum, tunc admittitur compensatio, & ratio est, quia *Canonist.* loquuntur in compensatione debiti non jurati adversùs debitum juratum, secus si pro utroque debito sit juratum, ut advertit *Vivius, dict. 1. tomo cap. 114. ver. compensatio, num. 3.* sequitur in specie *Ofasch. decis. 92. post n. 35. vers. aliam etiam,* sequitur *Medicos d. tract. part. 1. quest. 25. num. 26. vers. quarto, aut quod, Gutzierrez de jurement. confirm. d. part. 3. c. 6. in fin.* Nec oberit si dicatur, non posse fieri
21 compensationem, cum credita non sint invicem compensabilia ex quo compensatio fit de quantitate ad quantitatem, non de specie ad quantitatem, vel de specie ad speciem, unde cum pecunia debita per Ducem stare debeat, subiecto vinculo majoratus erecti per Petrum Franciscum, & creditum Ducis dependens ex rationibus tutelæ hæreditatis quond. Jo: Ambrosii patris Ducis, patiter sit subiectum vinculo fideicommissi, dispositi per ipsum Joannem Ambrosium Ducis parentem, non videtur posse admitti compensationem.

Primò enim negatur, aliquod adesse fideicommissum, vel vinculum in junctum in casu, qui evenit, quod in dubio inductum non præsumitur, & sententia esset necessaria, quæ id declararet, sed etsi aliquod vinculum adesset, non ideo minus partitæ invicem debitæ desinerent consistere in quantitate pecuniarum, quæ functionem, recipere possent in genere suo, ut adversarius non benè negat. Nec agitur, ut objecto compensationis omnino credita invicem debita extinguantur in damnum vocatorum, sed ut dumtaxat exequutio ad instantiam Mariæ differatur donec liquidentur partitæ in beneficium Ducis, ut ipsis declaratis, deinde res invicem in tuto ponantur, prout justum decernere visum fuerit. Et tandem etsi mutua credita occasione vinculi, si adesset, ex debitis in quantitate, converterentur in debita speciei, ut pars effingit, adhuc cum versetur in retentione, quæ oritur ex eodem fonte, non in con-
22 pensatione, retentio conceditur etiam inter species, sive in specialibus, *l. si in area, ff. de condit. indeb. compensatio autem in quantitate vel in genere, l. si conventis, ff. de pignor. action. Tindar. de compens. act. 6. num. 46. Medicos eodem tract. part. 2. c. 28. n. 5.*
23 *cart. mibi 250.* quam retentionem concedi etiam

ubi per juramentum, vel aliud impedimentum, excluditur compensatio, docuerunt *Corn. conf. 61. vers. nec refragatur si quispiam, lib. 3. Socin. conf. 143. vers. sed posito, quod ita esset lib. 1. Paris. conf. 100. n. 35. & seq. vers. quæ retentio, lib. 2. Cravest. conf. 148. vers. sic. modo ex juribus,* ita ut quocunque pars se vertat, compensationem, aut retentionem interim excludere non valeat ita ex tempore mense Junii 1616.

Fuit hæc controversia inclusa in transatione supra in præced. relata.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**Xceptio est ejusdem generis, cujus est regula.
- 2 **A**ctus simul facti, dicuntur correspectivi, & unus, alterius contemplatione gestus.
- 3 **M**ens contrahentium, & sensus contractus, colligitur ex toto contextu conventionis simul unito.
- 4 **C**lausula, & pacta in medio posita, ex superioribus, & inferioribus, declarantur.
- 5 **A**ctio censetur proposita, cum sua exceptione, & causa illi coherentis.
- 6 **E**xceptio aequè privilegiata censetur, sicut actio, quando simul cum actione oritur.
- 7 **A**rticuli juris controversi, in præsentis causa proponuntur.
- 8 **I**nstrumentum stipulatum inter partes pro executione præcedentis tractatus, & conventionis, dicitur idem contractus, quamvis addantur clausula, quæ solent apponi de Stylo Notariorum.
- 9 **T**ransactionis vis, atque effectus regulatur à specifica enumeratione litium, & causarum facta in principio contractus, & num. 11.
- 10 **P**roæmium declarat causam finalem, & mentem contrahentium.
- 11 **V**erba quæcunque generalia, universalialia, & geminata transactionis, restringuntur ad specificata, & num. 17.
- 12 **Q**uietatio, sive liberatio facta ex una causa non porrigitur ad novas species, præsertim de novo reperiatas, & non comprehensas in libris rationum, & num. 15. & 19.
- 13 **L**. si de certa, C. de transact. procedit, nedum in transatione, sed in pacto, & conventionem de communi sententia.
- 14 **C**lausula, quæ solet adjici à Notariis, devenisse partes ad transationem conventionem, & pactum, ad majorem cautelam est inventa.
- 15 **D**ictum, sed clausula generalis, restringitur per rationem, finem, & causam.
- 16 **D**ictio, d'altro, in materia quietationis, & remissionis restringitur.
- 17 **L**iberatio, & quietatio, ut sit generalis, & universalis, & omnia comprehendat, quibus sit concipienda verbis, & num. 18.
- 20 **T**ransactio generalis cum generalissima liberatione, etiam si ratio recti sermonis non patiat, adhuc est restringenda, ne menti contrahentium contradicat, & num. 21.
- 22 **Q**uietatio sive liberatio generalis non comprehendit restitutionem reliquorum; etiam si administrator liberetur ab actione tutelæ, num. 23.
- 24 **C**lausula in instrumentis quietationum, remissionum, & renunciationum, censentur appositæ de stylo Notariorum.
- 25 **R**enunciations, sive remissiones sunt restringendæ, & illa est sumenda interpretatio, qua remissionis, præ-

- presumptio evitetur, & potius error, & fatuitas, quam remissio, presumenda.
26. Clausula renunciationum minus vocent, cum apponantur post proemium, & prefationes; imò tunc censentur adjectæ contra voluntatem contrahentium.
27. Clausula huiusmodi non obsunt, nisi probentur scienter, & consilio adjectæ in renunciatione.
28. Clausula prædictæ, quatenus sit verum, censeri adjectas de mente contrahentium, restringuntur in his, quæ pertinent ad executionem, firmitatem, & declarationem, secus in his, quæ disponunt, vel novum effectum producant.
29. Clausula non adjectæ in protocollo, non potest per Notarium describi instrumento extenso.
30. Clausula non apposita in primo instrumento, descripta tamen in posteriori, eodem cum primo; censetur contra mentem contrahentium.
31. Clausula acceptilationis, videtur potius apposita ad solemnizandum actum; quam quod verum sit, quod in illa continetur.
32. Transactionis causa cessante, cessat transactio.
33. Ratio eodem, omnes casus complectitur.
34. Reservatio, ne reddatur inutilis, omnem casum comprehendit.
35. Clausula in calce orationis posita, ad proximiora restringitur, ut sit inutilis.
36. Bona, & iura propria competentia jure domini, non includuntur in generali renunciatione, quietatione, & remissione.
37. Actio remissa, utrum censetur facta liberatio, etiam à dolo gestis, & n. 43.
38. Liberatio, tam inter vivos, quam in ultima voluntate non comprehendit dolum præteritum, ubi liberans est in dolo, & quid in dolo præsumpto, n. 40.
39. Remissio qualibet, etsi generalis, debet restringi, ut civilis, & iustum recipiat intellectum, & dolum excludatur.
41. Dolus futurus, neque in specie, expressis verbis, remitti potest.
42. Actio tutela remissa; quando reliqua remissa videantur, probatur generaliter opinio negativa.
44. Verba dubia contra stipulantem, ut minus obligent promissorem.
45. Læso insurgens ex transactione, facit, ut illa interpretetur in favorem læsi.
46. Transactio, sive rationum redditio, non visis libris, est nulla præsertim cum ad libros se remiserunt transigentes, & ex libris potest apparere veritas.
47. Equitas, & veritas, potissime in Principis Supremi Concistorio, attendi debent.

A R G U M E N T U M.

In eadem controversia coram Supremo Collaterali Consilio, de vero sensu, & intelligentia transactionis, & liberationis, delatanda ex tractatu, & conventionione præcedenti, potius quam ex clausulis adjectis in instrumento celebrato in executionem primi contractus, & ex integro contextu ipsius simul juncto, & de intellectu, & vigore clausularum, transactionum, liberationum, de remissione actionis, & similibus, quando censentur adjectæ de stylo, præter, aut contra voluntatem contrahentium, & quando ex earum mente consilio, & deliberatè, & quomodo id dignoscatur, & quanti, quoad effectum interfit inter utrumque casum. Quando censentur remissa reliqua, & dolum præteritum, vel præsumptum cum fu-

turus nec remitti possit, & alia plura ad intelligentiam contractuum, & clausularum.

Pro eodem Dom. Duce Cardinalis, Satriani Principe.

CONTROVERSIA XLII.

Duos articulos proponit Dom. Maria Ravascheria in sua exceptione. Primo, quietationem, sive liberationem in transactione contentam fuisse generalissimam, & ob id comprehendere omnes, & quascunque summas, & partitas, etiam extrà causam administrationis tutelæ; secundo reservationem, in beneficium Ducis adjectam, continere dumtaxat partitas exactas ab anno 1611. & in libris non descriptas, non autem exactas ante annum prædictum, quas contendit indistinctè fuisse remissas; quamvis non fuerint in libris descriptæ.

Primus autem articulus, tam longo verborum, & motivorum apparatu exaggeratus, parùm, aut nihil facit ad causam: siquidem parùm refert disputare, an asserta quietatio comprehendat omnes, & quascunque causas, & partitas, etiam non pertinentes ad successionem, & tutelam administrationem, sed alias quascunque res, etiam diversas, quandoquidem, & si hoc verum esset (cujus contrarium mox probabimus;) adhuc tamen reservatio in medio contextus capitali, adjecta, quæ quietationi inest, & omnia in dicto capitulo contenta, informat, declarat, & restringit individuo voluntatis, pariter Duci reservasset omnia, etiam extrà causam administrationis, cum exceptio sit ejusdem generis, cujus est regula l. 1. §. sed excipiuntur, ff. de feris, l. ser. in terminis reservationis, in cap. 1. post num. 5. qui success. teneant, Cravett. conf. 214. num. 7. Reg. de Ponte conf. 15. n. 7. & 8. Everard. loco ab exceptione ad regul. num. 9. & 10. non enim aliter Dux quietasset, nisi reservasset, & è contra, ut ex regula l. potens 27. C. de partit. & aliis, latè exornat regulam correlativeitatis. D. de Franc. decis. 369. ex tota enim contextu capituli unito, & simul juncto, colligitur illius sensus, & interpretatio, qualis mens fuerit l. Maria 44. ff. de manum. testamen. Mancic. de consuet. lib. 6. tit. 13. num. 1. ubi inquit, quod quæ sunt in medio, ex superioribus, & inferioribus declarantur, Sard. decis. 202. num. 15. Casanato conf. 45. num. 27. & proponendo Maria suam actionem, censetur illam proponere cum omni sua causa, & consequenter, cum exceptione ad Duem spectante, quæ inest ipsi obligationi Babia l. lecta 40. num. 21. ff. si cert. petat. Jaso 6. §. actionum, n. 28. de actionib. censetur enim hæc exceptio non minus privilegiata, quam actio, quæ simul oritur, etiam si quis promiserit solvere, omni exceptione remota; non enim dicitur excipiens venire contra instrumentum, sed illius virtute, dicitur facere contradictionem Avend. Camer. Parlad. & alii relati per Cavagl. consuet. commun. contra commun. c. 536. n. 49. latissimè Carol. de Grass. de except. c. 13. Unde omissis juris articulis parùm pertinentibus, & propositis, ut veritatem obumbraret, & Ducis justitiam inutilibus allegationibus involveret. Duo tantùm denuò proponantur articuli, pro decisione puncti generalis ab initio propositi, quos nunc à levissimis objectis defendimus.

Primus erit articulus, quod etiam si facta fuisset principaliter per Duem quietatio generalis administrationis.

nistrationis tutelæ; non includeret tamen remissionem petitionis reliquorum, nec etiam remissionem partitarum in libris non descriptarum.

Secundus, estò quod esset facta generalis quietatio, sub tali forma, quæ includeret etiam reliquorum restitutionem, (quod planè negamus,) adhuc tamen reservationem in medio contextus capituli adjectam, reservasse Duci omnes partitas ad eum spectantes, idest quæ utcumque ex juris dispositione ad eum spectant, non descriptas in creditum Ducis à prædicto anno 1611. inclusivè.

Hinc tertio ex abundantia, licet non necessarium ad causæ victoriam, sed ne videamur quid erroneum fateri, probabimus, quietationem de qua agitur, nullo modo includere partitas, Duci debitas extra causam tutelæ, sed ad ipsas dumtaxat restringi.

Et ut incipiamus ab hoc ultimo juxta ordinem partis. Præmitto nostram transactionem unicam fuisse tractatam, conclusam, & undique in substantia conventorum inter partes perfectam, & stipulatam sub die 8. Septembris 1613. ubi verè quid senserint, & voluerint partes, clarè demonstratur. Et instrumentum postea stipulatum sub die 26. Octobris in forma pleniori, non fuit diversus contractus, cum nihil penitus fuerit additum, nec immutata quidem syllaba in substantia; quamvis Notarius inter capita conventionis per eadem verba similia in primo contenta, in hoc posteriori instrumento, in latinum sermonem conversa, inferuerit clausulas quædam, de stylo, & consuetudine Notariorum apponi solitas, adnotata in *vulg. l. conficiuntur 8. ff. de jure codicill. & in fin. latius.*

In hoc autem primo contractu, qui veram, & originalem continet transactionis substantiam, ex ejus proœmio apparet de expressa voluntate contrahentium, nihil aliud sensisse partes, nisi principaliter transigere super lite, jam deducta in S. C. super successione hæreditatis communis patris, & incidenter super administratione, scilicet tutelæ facta per defunctum, bonorum Ducis, expressè partes se restringendo ex relatione ad acta, ibi, *ut ex processu, & actis quibus, &c.* & ex speciali alterius futuræ litis administrationis, scilicet expressione, in primo capitulo in fine, ibi, *& anco alla pretensione, &c.* Ex qua litium, & controversiarum speciali enumeratione in proœmio transactionis facta, manifestè patet, nihil aliud fuisse tractatum, nec cogitatum, & omnia, quæ subsequuntur à specifica assertionem in proœmio, sive præfatione facta, restringi, & modificari debent, quo casu propriè locum esse decisioni *l. si de certa 31. C. de transact. docuit Natta conf. 546. n. 16. in fin. & 17.* quod & generale est, ut ex proœmio, causa finalis, rei veritas, ipsaque mens, & intentio contrahentium clarè dignoscatur, ut latè explicat *Molina de primogen. lib. 1. cap. 5. num. 1.* & hoc pariter fatetur, dum in fin. secundi motivi, circa primum articulum, concedit fieri restitutionem, quando per conventionem disceditur à lite, & causis specificatis, citans *Eugen. conf. 13.* licet contra expressa verba nostræ transactionis, contendant, id non posse applicari ad casum nostrum in quo miserè labitur, & vincitur ab eod. *Eugen.* quem citat, qui in puncto *num. 30. 32. in fin. & post num. 33.* probat de mente omnium, ut cum initio transactionis exprimuntur certæ lites, quæcumque verba generalia subsequuntur, quinimò, quævis universalitas, & geminata verborum adjectio, puta, *& alia quæcumque causa, & de omnibus, usque in præsentem*

diem, &c. adhuc restringitur ad specificata, & sic cum duæ essent causæ, scilicet administrationis tutelæ, ac etiam de exactis per Dominum Petrum Franciscum, uti procuratorem Joannis Ambrosii patris, quietatio facta à Duce ratione administrationis, restringitur ad causam tutelæ tantum, & non ad alias causas, & novas species; præsertim de novo re-
 12 pertas, non deductas, nec comprehensas in libris rationum, de quibus specialiter actum non fuit *tex. clar. in l. emptor 48. §. Lucius ubi DD. & in l. res fratres 35. in gloss. in vers. posse, ff. de pact. ubi Angel. dat cautelam Bald. in l. sub prætextu 19. n. 12. C. de transact. Cravett. conf. 221. n. 8. Mascard. de probas. cap. 1253. num. 41.* cui solidissimæ conclusioni non obstat, quod primò objicitur, quod dispositio *leg. si de*
 13 *certa* procedat in transactione, secus in pacto, & conventionem, juxta opin. *Gloss. in d. l. emptor, §. Lucius, ff. de pactis;* siquidem, ut ex hoc primo dignoscatur levitas sequentium objectorum, communis, & recepta opinio est contra *Gloss. ut decisio l. si de certa,* procedat, tam in transactione, quam in pacto, & conventionem, ut eadem fiat restrictio, quod ex *Gualielm. Figrino, Cyno, Bar. Bald. Salyc. Cast. Alexand. Jason. Curt. jun. & aliis, probat Surd. decis. 217. n. 6.* & inter commun. contra *Gloss. adscriptit Gabriel. sit. de regul. juris conclus. 4. num. 28. Padill. videndus in dict. l. si de certa, Menach. de præsump. lib. 4. cap. 164. num. 11. in fin. Moros. respon. 59. num. 1. Ursl. corrigens Afflict. perfunctoriè aliud dicentem decis. 285. n. 9. Escob. de ratiocin. cap. 40. num. 24. in fin. &*
 14 dum subjicit, idèd, Notarios solere adjicere *devenisse partes ad infra scriptam transactionem conventionem, & pactum,* ut ex hoc transactio, & pactum, non restringatur, citans ad hoc in specie *Afflict. omninò videndum decis. 319. num. 6.* qui in dicto numero, & in tota *decis.* tale quid dicere non cogitavit, nec posset id dicere cum sit contra terminòs: ubi enim constat, partes voluisse transigere, non attenditur, quod illæ, alium imponant nomen contractui, quia prævalet veritas, & substantia, *l. insulam 6. ff. de præscript. verbis, & toto tit. plus val. quod agitur, & maxime quando illud adjicitur ex stylo Notariorum, & ad decis. Afflict. in principali puncto infra respondebimus.* Præterea, quod Notarii utantur hac cautela ad majorem cautelam, ad evitandum opinionum varietatem, non ex hoc inferitur necessariò, aliud esse de jure.

Secundò objicitur, quod in prima scriptura continetur generalissima quietatio in illis verbis *per ratione dell' administratione, d' altro,* longè discurrendo super efficacia hujus dictionis, *d' altro,* inferens, verba hujusmodi esse talia, quæ, salva ratione recti sermonis, ad specificata restringi non possunt.

Et quod in secundo instrumento latius extenso adsint verba pleniora in clausulis executivis, ibi, *cesserunt litibus quomodocunque, & qualitercunque ex causis cognitis, vel incognitis, &c.* quo casu contendit, omnia includi ex dicto *Panorm. in cap. 1. de transact. cum siml.* Sed hæc non obstant in facto, & minus in jure: in facto enim clarè patet, verba prædicta, adjecta in principio 6. cap. originalis transactionis tutelæ, nec ad eam referri posse, quæ inferri subjicitur, & sic aliud ista verba operari non possunt; siquidem dictum generale limitatur, & restringitur per rationem, finem, & causam dicti, ut in puncto quietationis, & remissionis, docuit *Angel. in l. obligatiwe 6. num. 5. ff. de pignor. Natta conf. 546.*

num. 12. *Cravett. Rimin. Paris.* & alii relati à *Surd.* conf. 431. num. 13. & 14. ubi id generaliter probat in qualibet dispositione; quietatio autem postea subjicitur in ultimis verbis *d. cap. 6. ibi*, & *da detto anno 1611. in dicto*, &c. prævia prius reservatione, in medio posita; unde patet, verba præcedentia ad alium diversum finem, quam quietationis, adjecta
 16 fuisse: in jure autem non est verum, dictionem hanc, *d. altro*, in materia ista quietationis, & remissionis, quam constat esse strictissimè interpretandam, & coangustandam, non posse restringi, salva ratione recti sermonis, ad specificata; siquidem contrarium in puncto de ista dictione, *d. altro*, docuit *Oldrad. conf. 297. nu. 5. Roman. conf. 92. nu. 2.* ubi planè addent. & *conf. 31. num. 1. Honded. latè conf. 49. num. 11. lib. 2. Panorm. Berous, Ruyn. Nat. a, Socin. jun. & Rimin. relati per Surd. d. dec. 217. n. 4. & 5.* qui in fin. dicit ita judicatum, concludens, verborum universalitatem non sufficere, ubi certa causa est expressa, & *Surdum* loqui in hoc meliùs de mundo, testis est *Escobar de ratiocin. cap. 40. n. 22. & 24.* nec *Natta* voluit contrarium *conf. 546.* quia *Oldrad.*
 17 sequitur *n. 18. licet n. 19. limitet*, ubi in liberatione nulla præcedit specierum enumeratio, vel aliter apparet de mente partium, ut quia sit facta liberatio ab omni causa, quæ dici, vel excogitari possit, & quod sit generalis, & generalissima, vel si cum dictione, *vel alia*, adjiciatur dictio universalis, videlicet, *d. quacunque ratione alia, vel causa*, in quo, licet aliud voluerit præd. *DD. d. Surdo* citati post *Oldrad.* & cum illis *Eugen. d. conf. 13.* tamen nobis non obstat opinio *Natta*, cum in præsentī casu non adsint verba, nec factum prædictum; cujus transac-
 18 tionis, & quietationis generalis forma, quæ salva ratione recti sermonis, ad specificata restringi non possit, est, vel cum sit nulla præcedente specierum enumeratione, ad quæ magis referri possit, quam ad alias, vel cum occasione, etiam certæ rei, additur generalis quietatio, verbis universalibus, & geminatis concepta, de omnibus, quæ inter partes acta, & gesta fuerunt usque in illum diem, & quibus modo, & ex quacunque causa quod non negamus fieri posse, sed in præsentī facta non fuit, ut pro cautela, scripsit *Angel. in l. tres fratres 36. ff. de pactis*, tunc enim velut universalissima, nulla tamen subsistente, restringēdi, ratione, restringi non debet, et in his terminis loquuntur quotquot *DD. ex adverso* citantur, ut bene explicat *Moros. respons. 43. ex n. 18.* et *Cravett. conf. 294. incip. verba transactionis, per totum*, et ita loquitur expressè casus *decis. Afflict. 319.* ut patet in principio, ubi nulla facta mentione litium, occasione divisionis, promissa fuit generalissima quietatio de omnibus debitis, a totis retroactis temporibus usque in præsentem diem, quod pluries repetit, et ponderat *n. 2. et ante n. 3.* sic etiam procedit *Consul. Valaschi 39.* atque in his circumscriptis, quietatio, tamēti generalis, nunquam porrigitur ad species in rationibus non comprehensas, vel de novo repertas ut, re planè discussa firmat *Escobar d. tract. cap. 40. nu. 22. Mascard. conclus. 1258. in fin.* quem unum pro omnibus citasse sufficiat, et quod adhuc
 20 transactio generalis, cum liberatione generali, et generalissima, tam de causa cognita, quam penitus incognita, et pro omni eo, et toto, quod consequi possit in bonis, et hæreditate Titii, nedum ex causis expressis, sed ex quacunque causa, quod adhuc restringatur ad specificata, et sic ad contractum super quo interponitur, etiam ubi ratio recti sermonis hujus-

modi restrictionem pati minimè videatur, ut menti contrahentium non contradicat, rogo videri solemne *consil. Joan. Bottæ 62. num. 5. & 18. cum sequentibus*, ubi docet ex mente omnium, ita intelligendam esse hanc materiam: Idemque affirmarunt plures graves *DD. ex mente Jacob. de Arct. Angel. et*
 21 *Curr. sen. asseverantes* quietationem generalem, restringi ad specificata, etiam ubi ratio recti sermonis salvari nõ potest, *Eugen. d. conf. 13. n. 32. Surd. d. conf. 431. n. 74.* Præterea dicimus, quod etiam si restrictio fieri non posset, adhuc sub generali quietatione et
 22 liberatione, non comprehenderetur restitutio reliquorum *l. si quis rationes 10. l. Aurelius 29. §. Maria ff. de liberat. legat.* dispungenda erat enim ratio partitarum expensæ, et accepti in administratione tutelæ; nec non supererat solutio reliquorum, quæ plura continet de quibus *l. cum servus 81. ff. de condit. & demonstrat. latè* prosequitur *Escobar de ratiocin. in cap. 2. num. 5. et cap. 10. num. 58. & 59. in fin.* quo casu, facta quietatione, non includitur solutio reliquorum *Covarr. lib. 2. var. resol. cap. 14. Menoch. lib. 4. de præsumpt. c. 164. num. 27. versic. quartus est casus, Consil. de Anna, conf. 115. num. 25. Guttier. de tutel. part. 3. cap. 1. num. 32. Montan. eod. tract. cap. 38. n. 36.* etiam si administrator liberetur in contracta ab ipsa actione tutelæ, latissimè *Escobar de ratiocin. in c. 5.*
 23 *num. 12. 18. & 20.* et potissimè quietatio generalis non extenditur ad partitas in libro non descriptas *Card. Paris. conf. 9. lib. 1. Roland. conf. 49. nu. 35. lib. 1. Farinac. conf. civili 96. in princip.*

Non obest secundò clausula adjecta in posteriori instrumento, ubi Notarius addidit quædam ampliora verba in clausulis ordinariis, quas inseruit
 24 inter capitula: licet enim prædicta clausula non sit in forma universalis quietationis supra relatæ; attamen, et si esset hujusmodi, non obesset, et omiſsa discussione, an generaliter sit habenda ratio clausularum, quæ solent adjici de stylo Notariorum, in terminis quietationis, remissionis, et renunciationis censeri clausulas appositas de consuetudine sine ulla cognitione, et ideo non obesse, in puncto *Bald. Angel. Card. Florent. Tiraq. et Becius* quos probat
 25 *Eugen. d. conf. 13. num. 42. Gailletus videndus lib. 2. cap. 77. n. 5. & 6.* reddens rationem, quod hæc renunciationes sunt restringendæ, *Surd. d. conf. 431. in fin.* et quis semper illa est faciendâ interpretatio, ut evitetur remissionis præsumptio, et quod potius præsumatur error, vel fatuitas, etiam in facto proprio quam remissio, et renunciatio, ut latissimè authores congerit *Guttierrez videndus de tutel. part. 3. c. 20. ex nu. 7. Surd. d. conf. 431.* et magis in specie, tunc hujusmodi clausulam adjectam censeri de stylo, quini-
 26 mō contra voluntatem contrahentium, cum talis clausula non describitur in præfationibus, sed inferius, quo casu minus nocere renuncianti, consideravit in puncto *Escobar de ratiocin. cap. 28. num. 43.*
 27 & 44. Et proinde probari debere scienter, et deliberato animo, atque consilio, verba ejusmodi in renunciatione adjecta fuisse, observant *Bozza de Decim. tutor. c. 18. n. 21. in fin. Guttierrez de tutel. part. 3. cap. 20. nu. 6. & 13. in fin.*

28 Tertiò, opinio illorum, qui dixerunt, clausulas hujusmodi censeri appositas de voluntate contrahentium, restringitur procedere in his dumtaxat, quæ respiciant executionem, vel clariorem elucidationem, non autem in illis, quæ dispositionem, vel novum effectum producerent, qui alias non veniret; ita in terminis *addis. ad Alexandr. conf. 28. n. 4. lib. 2.*
 ubi

29 ubi dicit iudicatum, clausulam non adjectam in protocollo, non potuisse notarium in extenso adicere, quam rogo revideri, quia satis ad propositum, & ex eo, quod in primo instrumeto non legatur cen-
 30 feri clausulam in secundo quod est idem cum primo, adjectam, contra mentem contrahentium: melius, omnibus tradit *Bart.* in terminis, licet pauci advertant in *l. Aurelio 21. §. Cajus, num. 11. vers. ratio est, ff. de liberatione legata*, ubi dicit, quod clausula ac-
 31 ceptionis videatur potius appositae ad solemnizandum actum, quam id, quod in illa continetur, verum sit, alios citat *Tiraquell. de constituto, limit. 31. nu. 14. Covarr. de testament. part. 2. nu. 14. Gabriel. lib. 6. de consuetudin. cap. 4. n. 5. Alciat. in l. 1. §. si quis ista, num. 12. de verbor. obligat.*

Nec obstat, quod addit adversaria, quietationem esse generaliter intelligendam, ex quo reciproca; si quidem, sicuti Dux quietavit Mariam, ita & e contra, Maria remisit Duci reditionem computorum tutelae ipsius Mariae, gesta per Ducis genitorem: dicimus enim tantum abesse, Mariam non probare fuisse sub tutela patris ipsius Ducis, ut in promptu pateat, tutricem Mariae, & Caroli fratris, fuisse Victoriam Spinolam, non alium, unde ex hoc sequitur, ut cum hac reciproca remissio, artificium adversariae fuerit haec adjecta, ut facilius Ducem induceret ad remittendum, nunc comperta veritate, veluti trans-
 32 actionis causa cessante, dolo partis cessare debet transactionis, & remissionis effectus, cum aliter forte Dux non remisisset, *Tessaur. decis. 174. Tiraquell. de cessante causa, verbo, transactionis causa cessante, Escobar d. tract. de ratioc. c. 40. §. 41.*

Quoad secundum articulum principale, quod reservatio expressa pro Duce, comprehendat omnes partitas exactas toto tempore tutelae, non descriptas in libris ab anno 1611. citra, qui partis intentionem omnino excludit, non repeto dicta in prioribus scriptis, ubi late fundavimus, illam clausulam, adjectam in fine reservationis, *dal detto anno 1611. in qua inclusivè*, ex pluribus, & praesertim ex rationis diversitate, inter tempus exactationis, & descriptionis in creditum, omnino referenda esse ad proxima verba tantum, id est ad descriptionem, non ad exactationem: & nunc addimus, Ducem voluisse reservare partitas sibi debitas, & ad eum spectantes, *ibi dalle mie entrate à me spettanti*, unde cum certum sit
 33 omnes partitas pari ratione spectare ad patrimonium Ducis, sive antea, sive post tempus anni 1611. exactas, pari modo omnes censeari debent in reservatione inclusae, *argumento l. his folis. C. de revoc. donat. cum concord. per Everard. in Topica, d. ratione, legis larga, & generali*, & aliis infinitis à *Tiraquell. de cessante causa part. 1. num. 134. & sequent.* praeterea, in quo verificari possent partitae exactae post annum 1611. si nullae poenitus adsunt? nec ex adverso demonstrari potest, aliquid fuisse exactum post dictum tempus, sed bene antea, unde, ne reserva-
 34 tio reddatur inutilis, & elusoria, quinimò copiosa, necessarium ad partitas antea exactas potissime reservatio est referenda, *Bart. in l. quintus la secunda, §. 1. num. 3. ff. de aur. & arg. legato, & in l. pediculis §. 1. item cum. ff. eod. tit. & in l. cum Senatus 21. n. 3. ff. de v. b. dub. Cardinalis Mantica. de conject. ultim. lib. 3. tit. 2. num. 10. 13. & 17. & clausula in calce orationis*
 35 posita, tametsi aliàs ad omnia esset trahenda, at tamen ad proximiora restringi debet, nè verbum aliquod sine virtute operandi remaneat in dicta oratione, tam ex proposito, & consultò adjecta,

concernente substantiam, & nervum totius conventionis, *argumento l. si quando de leg. 1.*

Nec obstat, quod in septimo capitulo transactionis fuerit reservata partita pretii domus venditae Duci Casacalendae pro ducatis decem mille in regione Sedilis Nidi, ergo ex hac exceptione reservativa partitae exactae ante annum 1611. reliquae censentur remissae ex natura exceptionis; sed faciliter diluitur objectum; siquidem nullum argumentum colligi potest ex conventis in *d. cap.* nam dicta partita, diversam omnino habet naturam ab his, quae dicta sunt in *cap. 6.* illa enim non erat exigenda, nec ut talis describenda, quoniam pro ea erat Duci satisfactum ex venditione tot annuorum introituum facta per Dom. Petrum Franciscum, ubi extraneum, proprio nomine, ipsi Duci, & sic non poterat includi in redditione computorum, in
 36 quietatione, & reservatione, uti res propria Ducis & per eum possessa jure dominii, quae nunquam comprehenditur in quavis generali quietatione, *l. Aurelius, §. Mavia, ff. de liberat. legat. Covarr. d. c. 14. n. 1. per totam, Gabriel conf. 146. nu. 19. lib. 1. Capbal. conf. 575. nu. 1. in 4. & partes in d. c. 7. compromiserunt dumtaxat modum contrapositionis, idcirco ex diversis nulla potest fieri illatio, l. Papin. exuli 21. ff. de minor. praeterea, adversaria, ut unico objecto, ab insigni viro (ut ipsa ait) excogitato, responderet, quod liberatio non extendatur ad partitas exactas & in libris non descriptas, quia ex hoc videtur fuisse in dolo, & liberatio, quamvis ampla, non extenditur ad dolose gesta. Respondet ipsa primo, id procedere in simplici liberatione; secus verò, cum est remis-
 37 sa actio, quia actio remissa, veniunt etiam dolose gesta, quod procedit, tam si id fiat inter vivos, quam in ultima voluntate, praetendens in casu praesenti per argumenta, actionem fuisse remissam. Secundò distinguit inter liberationem in ultima voluntate, quae respicit dolum futurum, & liberationem in contractu doli praeteriti, ut primo casu in dubio non censeatur remissus, ne detur occasio delinquendi secundo verò remissus censeatur, quia remitti potest.*

Sed in hoc loquitur pars de more contra comm. & receptas DD. opin. siquidem, pars se fundat in *Gloss. l. actione 4. in gloss. ult. in fin. C. de transact.* & tamen noluit allegare *Bart.* qui illam *Gloss.* declarat in *l. Aurelio 21. §. Cajus, num. 6. ff. de liberat. legat.*
 38 qui indistinctè concludit, tam in liberatione inter vivos, quam in ultima voluntate, nullo modo censeari dolum praeteritum remissum, si penes illum, qui commisit, aliquid adest, & dolum passio abest, & ita inquit *Bart.* intelligo *Gloss.* in *l. actione. C. de transact.* & concludit, nullo modo censeari remissum dolum, etiam praeteritum, nisi expressè sit facta mentio doli, & reliquorum, tunc enim in dolo praeterito, & reliquis praeteritis sufficeret ita *Bart.* & hanc esse com. opin. post *Bald. Castrenf. Dec. Paris. Cart.* & alios bene probat *Mascard. conclus. 1258. num. 8. & 11.*
 39 quia quaelibet etiam generalis remissio debet restringi, ut civilem, & justum recipiat intellectum, & ut dolus, & captio excludatur, idemque tradit *Celsus Bergal. de dolo 2. lib. 3. decis. num. 24.* ubi dicit hanc opinionem esse magis legibus consentaneam, & ita restringendam esse *d. Gloss.* in puncto juxta *Bart.* distinctè, in *d. §. Cajus, num. 6.* resolvit, re bene discussa *Covarr. d. lib. variar. resol. cap. 14. vers. primum, & vers. secundum etiam*, ubi amplius dicit sibi potius placere, nec tunc ubi nullum superest administratori lucrum, censeari verum dolum remissum, sed tantum

40 tum præsumptum, idem probavit *Padill.* videndus in *d.l. actione C. de transact. latè Guttier. de tutelis, p.3. cap.1. n.43.* loquens etiam in contractu *Roland. conf.49. in fin. lib.1.*

Differentia autem inter dolum præteritum, & dolum futurum, non est illa, quam contra comm. pars 41 effingit, sed illa quod dolus futurus, nullo modo neque in specie expressis verbis remitti potest *Bar.* in specie in *d. §. Cajus, n.8. Alexand. conf.62. lib.4. Mascard. d. conclus. 1258. num. 17.* nec est vera partis propositio, quod remissa actione videantur reliqua 42 remissa, quia tamen hoc non procedat, ubi penes administratorem reperitur lucrum, ut in casu nostro, attamen, quod etiam remissa actione tutelæ, non censeantur remissa reliqua, firmavit *Bar.* in *d. §. Cajus, n.7.* qui licet restringat non procedere, ubi testator gravavit hæredem, ut liberet, tamen indistinctè comm. est opinio, ut non videantur reliqua remissa, ut juxta opin. *Angel. conf. 185.* firmat re discussa *Covarr. d. cap. 14. num. 2. vers. hoc ipsum,* & ita reasumit pluribus relatis, *Escobar de ratioc. cap. 5. num. 20.* quinimò *Curr. jun. in d.l. actione n.27.* optimè, & indistinctè probat, quod etiam si quis remittat omnem actionem, non videatur remittere dolum præteritum.

Ex quibus inconcussa remanet justitia Ducis, ut tam virtute primi articuli, quam secundi de per se considerati, judicio Supremi Senatus sit declarandum, reservationem factam per Ducem includere partitas exactas per totum tempus administrationis, etiam ante annum 1611. & non descriptas ab anno 1611. citrà, & hæreditatem Petri Francisci teneri ad solutionem reliquorum, jam petitorum juxta liquidationem faciendam.

44 Et pro omnium coronide, pro Duce est considerandum, quod si verba transactionis essent dubia, prout sunt clarissima, adhuc contra Mariam stipulantem essent intelligenda. *l. cum quaritur ff. de rebus dub. l. si stipulatio ista, §. in stipulatione, ff. de verborum obligat. & debent intelligi, ut minus obligent promissorem l. semper in stipulationibus, ff. de regul. jur. Bar. in l. veteribus, in fin. ff. de pact. maxime, cum*

45 Dux enormissimè ex transactione dolosa, & insidiosa, læsus sit dum remisit ducatos 250. mil. pro d. tutela, & dimidium hæreditatis, ut in puncto considerat *Corn. conf. 258. & 259. facta, non visis libris, quo*

46 casu est nulla, ut apparet ex lectura ejusdem capitulationis *Guttier. de jaram. confirm. par. 1. cap. 40. num. 10. Escobar de ratiocin. c. 10. n. 6. & 16.* & non debet pars sub prætextu transactionis, sub involucro verborum congestæ, locupletari cum aliena jactura, & mirum est, quod Dom. Petrus Franciscus mandavit dari libris, circa visionem computorum, partes in sæpius citatè c. 6. transactionis se remittunt libris, in omnibus enūnciantur libri, remittitur declaratio faciendæ per Conf. Palatium debiti Ducis, visis libris, & sic apparet partes limitasse quietationem juxta libros earum voluntatem submisisse libris: nescio igitur, quò jure ad verfaria velit quietationem ceteri generali, & quod extendantur ad credita, & effectus Ducis, que non sunt in libris descripta, meritissimo igitur jure stant pro Duce equitas, & veritas, quæ solent haberi præ oculis, præsertim in Supremi Principis Concistorio *Fulgosin. l. 1. in fin. C. de condit. indeb.*

Unde perspiciat modo Supremus Senatus, quoniam transigit ex causa onerosa, Maria quidem, quæ recepit a Duce possessionem ignorum, aut Dux

præcipitanter à parte oppressus ejus notoriis, & à seculo inauditis circumventionibus, renunciavit possessioni bonorum, cum Dux ultra jus successionis, potuisset retinere omnia bona pro redditione computorum tutelæ ascendenti ad ducatos tercentum mille, qui totam ferè hæreditatem Petri Francisci absorbebant 4. Februarii 1615.

D E C I S I O.

Dle Lunæ 27. Aprilis 1615. referente D. Regente Marco Antonio de Ponte Marchione Sancti Angeli, & Sac. Consil. Præside doctissimo, cum interventu Consilarii Matthæi Patigni adjuncti in Colateralis fuit decisum pro voto D. Ducis, Satriani Principis, juxta hic scripta, & fuit decisio facta per veros juris tramites, processus penes Mag. actorum de Felice.

S U M M A R I U M.

- 1 **T**ertius ad causam veniens ad infrigendum, vel coadjuvandum, ut audiat, vel assistat, talis esse debet, qui noviter ad causam veniat.
- 2 Doctores, qui hanc materiam pertractarunt.
- 3 Tertius, qui ab initio liti præsens fuit, & causam defendit, velut antiquus causa defensor, non potest dici tertius ad causam veniens.
- 4 Tertius non potest præterire assistere, ubi nulla adest collusionis suspicio.
- 5 Citandus non est præsens, nec certus certiorandus.
- 6 Tertius etiam de novo ad causam veniens ad coadjuvandum, assumit defensionem in eo statu, in quo lis reperitur.
- 7 Minor, vel pupillus noviter ad causam veniens licet habeat primam, & secundum beneficium, & sic restitutionem adversus omnes probationes, id tamen restringitur, n. 8. & 14.
- 9 Jura tertii oppositoris ad coadjuvandum, sunt in omnibus metienda à juribus principalis.
- 10 Terminus sive dilatio ad probandum, si principalis concedi non debet, nec pariter tertio, & ita in Hispania practicatur, n. 12.
- 11 Tertius non potest allegare, neque testes inducere, eo tempore, quo principalis non liceret.
- 13 Tertius ad coadjuvandum, comparens, tempore expeditionis causæ, ipsius decisionem retardare non potest.
- 15 Terminus non solet concedi in causa consistenti in mero juris articulo.
- 16 Tertius ad coadjuvandum, ut audiat, vel assistat, excluditur ratione præsumptæ calumniæ, propriæ, vel principalis id affectantis.
- 17 Tertius comparens tenetur allegare, & docere de suo interesse.
- 18 Tertius comparens, & allegans se esse de comprehensis in fideicommissio, vel majoratu, non est audiendus cum hoc sit interesse de futuro, præsertim, quando non controversatur de validitate, n. 19.
- 20 Decisiones in casu majoratus, sive fideicommissi super Statu Bisiniani, ubi agebatur de ipsius validitate, & tamen filius D. Comitiss Saponariæ fuit permisissum dumtaxat assistere, & similis decisio Colateralis Consilii, in præsentis casu de anno 1615. in calce.

A R G U M E N T U M,

Tertius comparens in causa, tam ad coadjuvandum alterum ex collitigantibus, quam ad infrigendum: debet esse talis, qui de novo ad causam veniat; juraque tertii ad coadjuvandum in omnibus metienda à juribus principalis, ut non possit allegare, nec testes inducere quando principali non liceret. Quid in minore vel pupillo, excluditur ratione præsumptæ calumniæ, vel si non allegat, & docet de proprio interesse de præfenti, alioquin pluries decisum, licere assistere tantum.

Pro eodem Domino Duce Cardinalis,
Satriani Principe.

CONTROVERSIA XLIII.

Hieronymus Ravaſcherius, tertium abest, ut audiri debeat in causa inter Ducem Cardinalis, & Mariam matrem, ut posthabita qualibet provisione expediendus sit omnino articulus principalis, tot vicibus, & diebus decidi jussus diversis machinationibus usque in hunc diem per tot menses, artificiosè protelatus.

Omnia etenim jura, quæ de tertio oppositore ad infrigendum, vel coadjuvandum comparente, meminere, præsupponunt de necessitate, tertium hunc, qui pro suo interesse petit audiri, noviter ad causam venire, & talem esse, cui uti noviter ad causam venienti jus competat, vel ut audiatur, aut saltem causæ defensionem, ne inter litigantes colludatur, assistat, ut est *tex. apertus in c. 2. sed fin. ut hinc proced. in 6. ubi, ne propter novos adversarios, qui malitiosè interdum petitionibus subrogantur, &c.* & de tertio hoc veniente, & sic noviter ad causam late agunt *Afflic. decis. 235. Covarr. c. 13. & 14. pract. Gailhus lib. 1. observ. pract. c. 70. & 71. decis. Perus. 26. Pachin. lib. 1. controvers. c. 5.* et Hieronymus non potest dici tertus noviter ad causam veniens, quia semper ab initio is causam egit, & sua diligentia, & vigilantia, & fortè plus, quam licuit hunc in diem, causa est dilata, ipso Hieronimo advocatos ducente, & jura sua acerrime defendente, tam simul cum matre, quam sine matre, uti quilibet diligentissimus litigans facere posset, ut omnibus, & præsertim Domino Marchioni Commissario, & aliis Dominis de Collaterali est plusquam notorium, & collusio aliqua inter Ducem, & Mariam excogitari tallo modo potest; unde Hieronymus, velut antiquus causæ defensor, qui suo nomine ab initio diligentissime, & accuratè causam egit, non dicitur tertius de novo ad causam veniens, & sic audiri non debet, quis semper fuit auditus, nec minus ei assistere licebit, cum nulla oriri possit collusionis suspicio, juxta terminos *tex. in auth. nunc si heres, C. de litigios.* certus enim non est certiorandus; & præfens non est citandus, *l. 1. in fin. ff. de action. empt. cum concord. per Tiracuell. in 1. tract. §. 36. gloss. 2. n. 24.* & illi, cui non veniunt verba, neque mens legis, nec convenit illius dispositio, vulg. juribus.

Secundo frustra petit Hieronymus audiri, quia fortè sub isto colore prætenderet sibi concedi terminum in causa, quia tam ex propria sua persona, quam ex persona matris, hæc præfensio non subsistit siquidem tertius etiam de novo ad causam veniens ad coadjuvandum, ut ipse præfendit Mariam ma-

træm coadjuvare, assumit defensionem in eo statu, in quo causa reperitur *Innoc. Burr. & alii in cap. cum super de re judic. tex. clarus in dist. cap. ultim. ut lite pendente in 6. Anchar. conf. 183. pro clariori, post num. 1. versic. & pro hoc, Natta conf. 457. Cancr. variar. resol. par. 1. cap. 16. de tertio oppos. n. 5. Gailhus d. lib. 1. cap. 71. num. 1. 14. & 19.* quod procedit etiam si sit minor, vel aliter privilegiatus cujusmodi constat non esse Hieronymum; minori enim noviter ad coadjuvandum comparenti, licet concedatur restitutio adversus probationes omittas, quam in regno vocamus primum, & secundum beneficium, juxta *decis. Afflic. 15.* & tradit idem *Ursill. d. dec. 235. post v. 1. vers. quæ omnia, & iterum in fin. Vivius dec. 291. num. 7.* Hoc tamen sanè intelligitur, quod causa est hujusmodi naturæ; ut principali litiganti fuerit concessus, vel jure concedi debuerit terminus *Cancr. in specie in d. cap. 16. num. 12.* 7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

minus concedi potest, nec etiam assistere in re, in qua sine ipso Hieronymo, ab initio nihil est factum, ut est notissimum.

- 16 Tertio, ubi tertius est alioquin audiendus, vel admittendus, ut assistat, ab uno, & altero excluditur, si malitiosè calumniæ causa ipsa comparet, vel à principali litigante ejus oppositio procuratur, *cap. super eo, ubi DD. de offic. deleg. Marcus dec. Del. fin. 76. n. 6. part. 1. Ursill. ad Afflict. decis. 235. n. 2. ubi Afflict. quoque num. 5. quæ major igitur calumnia ex parte Mariæ, & Hieronymi consideratis circumstantiis supremi Magistratus ipsi dijudicent, Cancer. d. cap. 16. num. 23. & 26.*

- Quarto, Hieronymus non docuit, nec allegavit aliquid interesse, quod tenebatur in sua comparitione exprimere, & allegare, & de eo ante omnia docere, saltim summarie, ut primum probant Innocent. & alii in *cap. cum super de re judic. Brun. conf. 150. num. 1. lib. 2. Vivius decis. 291. num. 6.* secundum vero probant DD. congesti per Ludovic. *decis. Perus. 26. num. 1. Masrill. decis. 31. num. 13.*
- 17 si enim dixisset, se uti filium Mariæ, esse de comprehensis in fideicommissio, sed majoratu, ultra quod hoc non est interesse de præsentis, sed de futuro, & sic non considerabile, ex plenè notatis per *Molin. de primogen. lib. 3. cap. 14. & Peregrin. de fideicommiss. art. 41. num. 4.* hic non controversatur
- 18 validitas majoratus, sed supponitur validissimum, sed tantum Dux præterit partitas exactas, ex suis bonis per testatorem, fuisse sibi reservatas in transactione, idque, neque principaliter ad finem diminuendi portionem Mariæ; sed compensandi cum partitisdebitis, sive confessatis per ipsum Ducem, & sic nullum adest interesse considerabile ipsius Hieronymi; & tamen, etiam ubi de validitate majoratus, sive fideicommissi actum fuit, in causa Status Bisiniani, fuerunt producta decreta conformia, junctis Tribunalibus in Collaterali, quæ jus fecerunt in Regno, quibus, filiis Comitum Saponariæ, qui de novo ad causam venerant, patrem coadjuvaturi, fuit tamen denegata audientia, & concessum tantum assistere: unde cum hic non controversatur de viribus majoratus, & Hieronymus semper astiterit, frustra audiri, vel assistere præterit, sed dumtaxat causa expedienda.

DECISIO.

Die Jovis 9. Aprilis 1615. facto verbo in Supremo Collaterali Consilio obtinui decretum, quod liceat D. Hieronymo Ravascherio assistere tantum si voluerit.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**lausula in assensu, cum potestate disponendi, alienandi, &c. operatur, ut sequi possit dispositio sine novo assensu.
- 2 Assensus super alienatione feudi, tunc impetratur generalis, quàm specialis pro vendendo certa persona; nisi persona, in quam disponitur, sit odiosa Domino, vel de prohibitis, num. 3.
- 4 Assensus, si conceditur, ut feudum alienetur certis personis, si ita sequatur validissimus, & efficax redditur.
- 5 Assensus alienandi, & disponendi inter filios, validus.
- 6 Assensus super institutione, non extenditur ad substitutionem.

- 7 Pragmatica anni 1579. de refutationibus feudorum registrandis, comprehendit futura, non præterita.
- 8 Refutatio fit erga proximum, & immediatè successorum tantum, & dicitur quadam successionis præventio.
- 9 Refutatio non potest fieri in filium non primogenitum, absque ipsius primogeniti consensu.
- 10 Registratio refutationum in quinternionibus requisita per Pragmaticam, non comprehendit donationes.
- 11 Donatio feudi cum assensu, etiam si fiat primogenito, non requirit de necessitate solemnitatem registrationis in quinternionibus, & ita decisum.
- 12 Fidejussor dicitur saltim quoad correum, quando pecunia non pervenit ad ipsam obligatum, vel quando quis se obligavit ex intervallo, & proinde à correo repetit, quod solvit.
- 13 Feudi concessio hodie sui natura perpetua, & realis, quidquid fuerit jure antiquo, & 18. & nisi expressè restringatur ad vitam est perpetua, num. 26.
- 14 Siipulari quisque præsumitur sibi, & heredibus suis.
- 15 Donatio facta filio præsertim ob benemerita, censetur realis, non personalis.
- 16 Perpetuum dicitur illud, quod successivè est duraturum sine præfinitione temporis, & ad hæredes transit, licet interdum quid dicatur perpetuum ad hominis vitam, ut in societate, quod est improprium, num. 17.
- 19 Dicitio, in perpetuum, in concessionibus, importat translationem utilis domini, & pleni juris transitorii ad hæredes, etiam extraneos, si res sit transitoria ad extraneos, num. 20.
- 21 Administratio concessa, in perpetuum, vel cum adjunctione verborum, damus, & concedimus, importat juris translationem, nec restringit naturam concessionis, num. 23.
- 22 Dominium utile, in fructuum libera, & perpetua perceptione consistit.
- 24 Administratio concessa simpliciter, non extenditur ultra vitam concessionarii, non autem perpetua.
- 25 Administrationis simplicis, & vitalitiæ, exempla.
- 27 Remissio, & renunciatio sequens facultatis revocandi concessionem administrationis, declarat concessionem fuisse realem, & perpetuam.
- 28 Dicitio, sicut, importat omnimodam similitudinem, etiam in substantia, & omnibus qualitatibus, num. 29.

A R G U M E N T U M.

Assensus super alienatione, seu venditione feudi, generalis, vel certis personis, si ita sequatur, optimè validatur subsequens alienatio, quid interfit inter assensum generalem, & particularem de vendendo Titio. Refutatio dicitur in proximè, & immediatè successorum, & hæc solum requirit solemnitatem registrationis, secus verò donatio, et si in eundem facta cum assensu. Feudi concessio sui natura hodie perpetua, & realis, & ex quibus concessio administrationis censetur perpetua, non simpliciter facta ad vitam.

Pro Dom. Marchione Diani contra Dom. Ducem Ebuli.

CONTROVERSIA XLIV.

P Rinceps Salerni Grimaldus, de anno 1567. sub die 2. Septembris, obtinuit ab invictissimo nostro tunc Rege potestatem disponendi de Terris Ebuli, Rapollæ, Diani, & Lagusnigri, cum integro earum Statu, ac titulis, tam inter vivos, quam in ultima voluntate; distribuere, donare, legare, uni, duobus, aut tribus filiis ex ejus corpore legitime descendentes, & uni, vel pluribus in administrationem dare cum dictis titulis, earumque administrationem ab omnibus, vel ab uno, prout libuerit revocare, ita quod filii in quos dispositio, vel distributio conferretur, gauderent privilegiis, gratiis, prærogativis, quibus gaudent Duces, Marchiones, quod privilegium fuit executioni demandatum Neap. sub die ultima Julii 1568. & notatum in quinternionibus Reg. Cameræ infra legitimum tempus, contemplatione autem hujus potestatis, idem Princeps pater die 2. Aprilis 1574. concessit Terram Diani Meroaldo Grimaldo filio secundogenito, in perpetuam administrationem cum titulo, & honore Marchionatus, cum facultate exigendi fructus, etiam jurisdictionis, & in proprios usus vertendi, & onere solvendi adoha, & servitia, & quamvis reservasset sibi potestatem revocandi, illam tamen remisit, & à se abdicavit 13. Februarii 1579. & hujus donationis vigore, cum assensu descripta fuit dicta Terra Diani in faciem dicti Marchionis in cedula R. Cam. de anno 1574. eamque possedit usque ad annum 1591. quo tempore Marchio liberis carens, donavit Augustino Duci Ebuli fratri primogenito eandem Terram Diani cum Casalibus 25. Octobris dicti anni, eidemque cessit omnes vitas, & militias, & partes pretii in feudis novis, & nonnulla alia credita, quæ tam ab hæreditate Principis communis parentis consequi debebat, quam etiam ingentes summas, quas à Duce primogenito fratre proprio nomine obligato, consequi debebat, quam cessionum contemplatione, Dux ipse promisit solvere Marchioni fratri annuos ducatos bismille, vita Marchionis durante, eo pacto addito, ut deficiente Duce à solutione per annum, deberet solvere ducatos sexdecim mille, quibus annuis ducatis bis mille solutis per Ducem dum vixit; cum modernus Dux ejus filius defecisset continuare solutionem Marchioni patruo, immemor, quod omnibus bonis se vivens privasset, hæc minima summa pro alimentis sibi dumtaxat reservata, coactus fuit Marchio contra Ducem modernum, ejusque matrem Dom. D. . . . della Tolfa baliam actionem instituere pro consequutione d. ann. duc. 2000. decursis, ac forte ducatorum 165. qui tandem opposuerunt, donationem Terræ Diani, factam per Marchionem, Duci, non profuisse, ex quo ad eundem Ducem alio jure spectabat dicta Terra, tanquam primogenitum Principis patris; & quod refutatio facta ab eodem Principe in favorem Ducis primogeniti de Terra Ebuli, dum in contractu cum Marchione facta promisit maximam summam solvere creditoribus, contractus fuit cum ænormissima læsione, pro cujus causæ decisione fuit per Sacr. Consil. provisum, quod procedatur ad decisionem articuli validitatis,

& qualitatis donationis factæ per Principem ipsi Marchioni, & refutationis feudorum, & signa ter Terræ Ebuli dicto Duci, & committatur calculus bonorum, & pretii, & onerum existentium tempore donationis dictæ Terræ Diani.

Non potest igitur dubitari de validitate donationis factæ per Principem patrem, stante assensu prædicto validissimo, omni solemnitate, & perfectione roborato, ubi enim in privilegio opponitur clausula *cum potestate disponendi, vendendi, alienandi, & in ultima voluntate disponendi*, possunt omnia fieri sine novo assensu, *Camer. in l. Imperialem, cart. 55. lit. F. ex Ifern. ibidem num. 4.* ubi docuit tutius impetrare assensum generalem vendendi, quam certæ personæ, nam vigore generalis posset vendere cuicumque, sed quando impetravit vendi Titio, non vendet Sempronio, & sequitur ibi *Afflicti, Dom. meus Capyc. & Lipar.* addens ad *Ifern. in d. l. Imperialem, num. 4.* nisi sit persona, in quam alienatur inimicus Domino, vel de prohibitis, ut ibi tradit *Camer. & sequitur etiam Anna in repet. Const. Constitutionem divæ memoriæ, n. 47.* quinimò nos sumus in casu longè fortiori; nam respectu filiorum Principis, fuit specificè assensus obtemptus, quod posset Princeps pater inter filios ad libitum dividere, & disponere. Undè consequitur, quod concessa speciali, & individua potestate disponendi ad libitum inter filios, tam inter vivos, quam in ultima voluntate, absolutum est personis certis, designatis assensum validissimum, ut per *Ifern. in d. l. Imperialem, ubi Camer. cart. 44. in secunda conclus.* ubi loquitur de dispositione facienda ad beneficium certæ personæ, & in puncto de assensu disponendi inter filios, cum sint filii in specie nominari, ipsumque validum, & efficacem esse affirmat *D. de Franç. decis. 153. in 3. dubio, n. 22. & 23.* ubi assensu obtempto à Comitissa Nojæ, disponendi ad beneficium Marini de Azzia, & Joannis Nicolai de Azzia filiorum secundogenitorum, & filiorum Marini dicit, & concludit, assensum fuisse validum in dispositione facta ad beneficium Marini, & ejus filior. & habuisse effectum, licet non fuerit valida substitutio facta in legato, facto Joanni Nicolao, quia de substitutione non loquebatur assensus, quibus ita stantibus, non obstat partis oppositio, per quam inquit, refutationem factam à patre ad beneficium Marchionis, fuisse nullam, uti non registratam in quinternionibus Regiæ Cameræ infra quindecim dies, virtute Reg. Pragmaticæ editæ sub die 18. Julii, in anno 1579. quæ est vigesima sub titulo de feudis; nam omisso, quod dicta Pragmatica non loquitur, nisi de refutationibus faciendis, dicitur insuper in casu nostro nullam fuisse factam refutationem; siquidem refutatio fit in proximum, & immediatum successurum dumtaxat, ut per *Andr. in cap. 1. §. & si libellum, de alien. feudi pat. & post ipsum tradit Camer. in l. Imperialem, car. 15. lit. V. de prohibita feudi alienat.* ideoque dicitur, quod sit magis cedere loco, & personam suam de medio tollere, quam alienare, ut post *Bald. in cons. 300. 2. vol.* tradit *Camer. loc. cit. lit. S.* & dicitur præventio successionis, & anticipata successio, ut per *Frecc. de subfeud. lib. 2. §. pluribus autem modis in 17. limit.* ad *Constitutionem divæ mem. n. 45.* & tradit *Anna in repetition. cap. 1. de vasallo decrep. etatis, num. 225. 227. & 302.* nec potest fieri refutatio in filium non primogenitum absque assensu, vel consensu primogeniti, ut per eundem *de Anna loco cit. num. 261. & seq.* ideoque, cum hæc refutatio

10 tio non fuerit, sed donatio, dicta pragmatica non
 11 habet locum in casu nostro, ut punctualiter deci-
 sum refert *D. de Francb. in 4. vol. decif. 663.* ubi ait,
 quod quando fit donatio cum assensu, etiam si fiat,
 in proximè, & immediatè successurum, qui casus
 fortior est, non habet locum Pragmatica de refuta-
 tionibus, cum certior fiat fiscus, donatione, & assen-
 su in Camera registratis, prout verè in casu nostro
 fuit, in quo in cedulario, in capite Marchionis fuit
 Terra Diani posita, vigore donationis à Patre factæ
 cum assensu, ut supra, & *decif. præd. D. Præsid.* sequi-
 tur, reddens optimas rationes, quæ non nihil hic
 scripta confirmant *D. Regens de Ponte de potestat.*
Proregis, tit. 8. de refut. feud. in princ. ex num. 9. ad
 13. fol. 360. & hæc quoad donationem factam in be-
 neficium Marchionis, Circa verò validitatem dona-
 tionis, sive concessionis Terræ Ebuli factæ ad be-
 neficium Ducis à Patre die 8. Octobris 1575. possit
 dici, illam fuisse nullam, quia non fuit registrata
 in quinternionibus Regiæ Cameræ, nec fuit in ce-
 dulario posita in capite Augustini Grimaldi Ducis,
 prout fuit illa ipsius Marchionis.

Sed amplius per Marchionem dicitur, hoc parum
 referre ad causam ipsius Marchionis, nam prius fuit
 à Patre concessa Terra Diani Marchioni, quam
 concessa Terra Ebuli ipsi Duci, & præterea cum
 Dux obligaverit cum assensu ad beneficium Mar-
 chionis omnia sua feudalia, nulla potest ratione fun-
 dari, quod pars clamat, quod velit scilicet præci-
 piam habere Terram Ebuli, tantò magis cum Mar-
 chio in omnibus debitis, in quibus reperitur obli-
 gatus ad beneficium diversorum creditorum, vel
 ex ipsis cautelis apparet, debita spectare ad Princi-
 pem patrem, & ad Ducem fratrem, & sic constat,
 12 ipsum, uti merum fidejussorem, alienam suscepisse
 obligationem, vel se obligavit Marchio ex inter-
 vallo post debita contracta per Dom. Principem,
 & Ducem, quo casu etiam si principalem debito-
 rem se constituerit adhuc tamen verè dicitur fide-
 jussor, qui à correis repetere potest, quod solvit,
*Gloss. in §. 1. vers. fidejussorem, autb. de fidejuss. Alex-
 and. conf. 126. in fin. lib. 6. & conf. 29. n. 36. lib. 7.*
 ubi dicit non reperiri contradictorem, cum aliis in-
 finitis per *Rodriq. de ann. reddit. lib. 2. q. 5. n. 7. 8. & 9.*

Concessio, sive donatio facta per Principem Sa-
 lerni, Meroaldo Grimaldo filio secundogenito de
 Terra Diani in administrationem, & gubernationem
 perpetuam, cum facultate convertendi in proprios
 ususfructus, & proventus; reservata tamen potesta-
 te revocandi, quam deinde remisit, omninò est intel-
 ligenda realis, & perpetua, etiam pro descendenti-
 bus, & quatenus esset ad vitam, adhuc sufficeret
 Marchioni, ut obtineret contra Ducem nepotem.
 13 Primum ostenditur, quia sumus in concessione,
 sive translatione feudi, quæ res hodie sui natura
 est transitoria ad hæredes, sive descendentes, & sic
 perpetua, sive realis est, non personalis, quidquid
 fuerit de jure antiquo *cap. 1. §. cum vero, ubi Ifern.*
 & cæteri notant *de bis, qui feud. dare poss.* quisque
 14 enim censetur prospicere sibi, & hæredibus suis
*cap. 1. de duob. fratr. Bald. Alvar. Jacob. & alii, quos
 citat D. Capyc. in investit. in ver. perpetuum, ac rea-
 le, fol. 217. Intrigliol. de feud. centur. 1. quæst. 34.*
 15 Et maximè, cum sumus in donatione facta filio,
 expressè ob benemerita, & ingentia servitia expres-
 sa, quo casu donationem factam ob benemerita, om-
 ninò censeri realem, & ad hæredes transitoriam,
 probat *Dec. cons. 197. in casu, n. 2. ad fin.* nec quic-

quam repugnat, quod sit concessa terra in admini-
 strationem, sive gubernationem, quia, cum fuerit
 16 concessa administratio, & gubernium non simplex,
 sed perpetuum censetur omninò ad hæredes transi-
 torium; quia illud non dicitur perpetuum, quod
 cum vita finitur, sed quod continuè durat, sine præ-
 finitione temporis, & ad hæredes transi; casus est in
*l. sordidorum, ubi in specie Joan. de Platea hoc notat,
 C. de excusation. mun. lib. 10. & subdit, quod licet*
 17 interdum dicatur perpetuum usque ad vitam homi-
 nis, ut in *l. 1. ff. pro socio*, illud dicitur improprie,
 & ex subjecta materia scilicet in societate, cujus na-
 18 tura est, ut morte finiatur cujus contrarium est in
 feudo, seu feudi translatione, sequitur latius expli-
 cans *Socin. omninò videndus conf. 84. n. 5. & 6. lib. 3.*
 idem *Anchar. conf. 327. num. 4. Andr. Sicul. conf. 44.*
 à *n. 9. lib. 2. Bellon. conf. 20. ad fin.* idque in contra-
 ctibus, & in ultima voluntate ex dictione *in perpe-
 tuum*, rem fieri ad descendentes transitorium, etsi
 id non exprimitur, latissimè authores congerit *Ga-
 briel. de fideicom. conclus. 9. n. 12.* dictio enim, *in*
 19 *perpetuum*, in concessionibus importat utile domi-
 nium, sive plenum jus ad hæredes transitorium, *l. 1.*
§. qui in perpetuum, ubi Gloss. & DD. ff. si ager vestig.
 & perpetuum respectu Civitatis intelligitur, donec
 vixerit, Civitas, vel Ecclesia *Bart. de pace constan-*
 20 *tia, num. 8. Surd. de aliment. tit. 5. quæst. 6. n. 23.*
 quininò, si res sit talis, ut ad extraneos hæredes
 transire possit, hæc dictione *perpetuum*, nedum opera-
 tur, ut ad hæredes res transeat, sed etiam ad extra-
 neos, *Imol. in specie in l. quod dicitur, num. 8. in fin.*
 & *10. ff. de verb. oblig. Alex. conf. 189. n. 16. in 2.*
Socin. conf. 266. post num. 37. in vers. secundo præ-
missa confirmatur, lib. 2.

Nec effectus resultans ex hac dictione, *in perpe-*
 21 *uum*, restringitur ex eo, quod sit concessa admini-
 stratio: vera est enim opinio, quod licet verba, *ad*
utendum, fruendum, importent concessionem usus-
 fructus, & per consequens videretur ex hoc, morte
 concessionarii expirare concessionem, tamen ex ad-
 jectione dictionis, *perpetuum*, vel verbi, *damus, & con-*
cedimus, quæ hic simul concurrunt, intelligitur ple-
 22 na feudi concessio, & debent intelligi, quod habeat
 usum, & commoditatem utilis domini, quæ in fru-
 ctuum libera, & perpetua perceptione consistit si-
 cut habent cæteri feudatarii, nec mutant naturam
 23 concessionis, & quod feudum ad hæredes non tran-
 seat *Bart. & Imol. in l. donationes, §. species, ff. de do-
 nat. Petrus de Gregor. de concess. feudi, par. 5. q. 2.*
n. 3. D. Capyc. in verb. feudorum clausula, §. ad uten-
dum, & in §. personale feudum, in fin. Jas. in prælud.
feud. ubi id confirmat septem argumentis num. 103.
cum seq. alios refert Intrigliol. cent. 1. q. 33. num. 12.
 24 unde tunc administratio non poterit extendi ultrà
 vitam concessionarii, quando est simplex, non au-
 tem, cum est perpetua; de qua simplici administra-
 25 tione tradiderunt DD. exempla in Marchionatu
 Anthonitano, Ducatu Spoleti, & Comitatu Cam-
 panie, ut per *Alvar. in prælud. in 4. divis. & in cap. 1.*
de feud. Marchie D. Capyc. in d. §. personale feudum,
 26 nisi enim dicatur, quod feudi concessio intelligatur
 ad vitam, semper est perpetua, & ad hæredes transi-
 toria, ut discurret *Thomas de Marin. de feudis, tit.*
de feudo impersonali, §. bodie autem, Nicol. Mozzius
de feud. rub. de divis. feud. n. 37. Intrigliol. cent. 1.
cap. 38. num. 31. & si esset hoc dubium, ut est clarif-
 27 simum, sequens remissio facultatis revocandi,
 facta de anno 1579. apertè declarat concessionem
 fuisse

fuisse realem pro hæredibus, ibi, & vuole, che d. S. Meroaldo resti libero Signore di d. Terra, &c. della medesima maniera, & forma, ch'il detto Signor Principe la teneva, & possedeva prima, che habesse fatta la sudetta donazione, & traslazione, & ibi, per bona, & ferma la detta donazione, libera in tutto, & per tutto, come detto Signor Principe 28 pe la teneva, dictio enim sicut, importat omnimodam similitudinem, Socin. cons. 252. 7. col. vers. secundo quia, 2. vol. & quidem in substantia, & qualitativibus omnibus cap. fin. ubi Butr. in 4. not. de restit. spol. quod non contingeret, si non censeretur facta translatio, etiam pro successoribus, ut tenebat Princeps, ut in puncto arguit Socin. nepos. cons. 110. num. 15. 2. volum.

Circa secundum verò, esto, quod hæc donatio fuisset tantum personalis ad vitam, quod planè negamus, hoc tamen Duci convento nihil opitularetur; sufficit enim Marchioni, ut obtineat, donationem esse validam, saltem ad vitam; cum enim Dux, contemplatione relaxationis Terræ Dianæ factæ per Marchionem solum, annuos ducatos bismille promiserit, qui important valde minorem quantitatem, quam fructus dictæ Terræ venditæ pro ducat. 80. m. adhuc prædicta cessio suum effectum produxit ad beneficium Ducis, qui proinde omnino tenetur solvere summam correspondivè promissam.

D E C I S I O.

Die Sabati 4. Aprilis 1615. referente Consiliario Jo. Andrea Georgio, feudorum interprete celeberrimo, junctis aulis, obtinuit D. Marchio donationem valere, intervenientibus novem votantibus. Magister Actorum de Vivo pro de Felice.

S U M M A R I U M.

- T**ertius comparans ad infringendum jura actoris facit supersedere in casu, quæ tunc unica sententia, quoad omnes est terminanda, & n. 2. & 3, contrarium tenuerunt nonnulli cum Covarr. n. 7. 15. & 17. quod pluries limitatur n. 8. 9. 10. 13. 17. & 18. ubi ita decisum per Regiam Cameram.
- 4 Menoch. cons. 488. num. 8. lib. 5. non undique percepit mentem Joannis Vincentii de Anna, allegat. 76. non sic Fabius de Anna filius in cons. 97. 2. lib.
- 5 L. is à quo 58. ff. de reivendic. procedit quando duo actione reali à reo rem eandem petunt diversis judiciis, & num. 6. qua ratione, num. 16. & quando cesset, num. 18.
- 11 Dec. de Franch. 261. num. 5. & 13, declaratur, & confutatur, num. 12.
- 14 Sententia lata si præjudicium etiam reparabile generaret tertio venienti ad causam ad infringendum jura actoris, executioni non demandaretur etiam cum cautione.
- 19 Fiscus suos habet Judices in Regno, & uni ex Præsidentibus Regiæ Camera est ejus causa committenda; etiam si esset tractanda, junctis Tribunalibus Regiæ Camera, & Sacri Consilii.

A R G U M E N T U M.

Tertius comparans an supersedere faciat processum inter actorem, & reum, ad intellectum L. is à quo, ff. de reivendic. & aliorum. Quando causa fiscalis tractatur junctis Tribunalibus Reg. Cam. & Sac. Consil. qui ex Judicibus est committenda?

Pro Fisco Regii Patrimonii, contra Dominos Principes Casertæ, & Comitem Castri Villani,

C O N T R O V E R S I A X L V.

EX pluribus petitio Regii Fisci, qui tanquam tertius subintravit in lite inter Comitem Castri Villani, & Principem Casertæ, petendo Castræ, & status detenta per dictum Principem, & in processu inter eos fabricato, deducta, neutri litigantium competere, sed ad Regium Fiscum pertinere pleno jure, & proinde eundem Principem ad illa relaxandum condemnari debere cum fructibus, debet ex eodem processu instructo terminari, nec est aliter differenda expeditio actionis propositæ per Regium Fiscum, in separato processu post decisionem causæ inter prædictos Comitem, & Principem, præstita cautione, ut vulgè probari dicitur in notissima L. is à quo 58. de rei vendic.

Primò, quia aut attendimus opin. Bald. in cap. 1. §. si duo, in princip. de pace tenenda, ibi, contendunt, scilicet contra tertium possessorem, Dyn. vide quod notat Innoc. ext. de testib. cap. veniens, quando unus petitor infringit competitorem, obijciendo se sibi, pro neutro potest ferri sententia, nisi jure utriusque discursu, secus si inter se non litigarent, sed solum contra tertium possessorem, ff. de rei vendic. L. is à quo, quod nota hæc Bald. attenta inquam hac opin. Baldi, cum Fiscus non simpliciter petierit condemnari Principem ad relaxandum, sed se expressè opposuerit etiam Comiti, quod apertissime quoque deducitur ex jure, cui innititur Fiscus præsentio, quæ utriusque litigatoris jura collidit, & infringit, ita ut Fiscus obtinere non valeat, nisi utriusque juribus exclusis, & prostratis; necessariò sequitur, attenta hac opin. integram, totamque causam, esse quoad omnes, unica discussione, & sententia terminandam, cum Fiscus utriusque jura, tum ex verbis, tum ex jure deducto, intrinsecè contundat.

2 Et hanc opinionem Baldi probat Afflict. ibidem num. 33. ubi reassumit hoc casu non posse ferri sententiam pro eo, qui primò confecit processum, sed ille processus supersederetur, donec concludetur alius processus, & simul expediantur istæ causæ, allegans pro opin. Bald. Innoc. & Alex. & addit id esse menti tenendum, confirmans pluribus; idem voluit ante Baldum, Bart. in l. si quis libertatem, num. 1. ff. de petit. hered. & in aliis locis concord. quæ congeffit Afflict. decis. 15. num. 3. versitem dicit, Bart. sequitur Alexand. in d. L. is à quo, Petrus Antonius Angassola cons. 62. lib. 2. & Alexandrum sequitur Ursi. dec. 235. in fin. ubi residet, pro neutro ex prioribus litigatoribus posse ferri sententiam, nisi jure utriusque discussio, quod dicit notandum, & quod hac cautela utuntur boni, doctique advocati, & ita fuisse decisum in Sac. C. de anno 1555. sequitur, his in specie relatis, & latè comprobans hanc Baldi opin. Menoch. cons. 488. num. 8. vers. tertius est casus, lib. 5. licet non undique percepit mentem Joann. Vincent. de Anna ab ipso relati, infra citanda alleg. 76. ut mentem patris explicat Consil. Fabius filius cons. 97. n. 14. 2. lib.

Ne-

- 5 Neque huic opin. quicquam obest decisio *d. lis à quo*, procedit enim, quando duo actores actione reali petunt à reo convento eandem rem in diversis iudiciis, secus verò, quando pendente lite inter duos jam collitigantes, tertius seipsum liti objicit, petens, actorem ab actione per eum mota excludi, & reum ad sibi restituendum condemnari, ut optimè explicat *Menoch.* sensum dictæ legis in *d. consil. 488.* post *num. 20. vers. respondetur primo*, & clarè probatur hic sensus ex verbis dictæ legis, ubi supponitur, conventum in uno iudicio, ab altero ejusdem fundi nomine, impetitur rei vendicatione, nec enim meminit, nec exprimit J.C. pro ut necessario fecisset, quod inter se isti petitores contenderent invicem, sed de hoc tantum fuit hæsitatio, nè reus conventus duplex damnum traheret, idest sentiret, ut explicat *Glof. ver. traheret*, igitur supponendum est necessariò, conventum à duobus omnino separatis processibus impetitur, probat hoc *Falin. in cap. eam super*, post *num. 11. vers. limitatur tertio, extra de sentent. & re iudicat.* dicens ita clarè velle *Innoc. in cap. veniens, il secundo, de testibus*, ubi tradit hanc limitationem pro indubitata, idem firmat *Cavalc. decis. 5. n. 19. part. 4. Scacc. de appollat. quest. 17. limit. 6. memb. 4. num. 50. Anna pater, & filius locis infra citandis.*
- 7 Secundò etiam si attendamus opinionem contrariam, quam veriore contendit *Covarr. cap. 14. practiarum num. 4. vers. nos verò contrarium, Hondedus, Ladericus, Petrus, Lancell. Trentacinq. Bursat.* & alii quos sequitur *Giurba decis. 1. n. 33.* & quam probasse pluries S. C. ex *Dominio de Franchis decis. 261.* tradit *Consiliarius de Anna d. consil. 97. num. 13.* nihilominus, etsi verior, & communior, sine dubio sit prima opinio suffulta auctoritate *Innocentii*, ut optimè eam defendit *Menoch. d. cons. 288.* qui post *Dominum de Franchis* illam, uti veriore, & magis communem probat, sit tamen vera posterior hæc opinio; ea tamen temperatur, ut non procedat, ubi tertius comparens venit eodem jure, non diverso, & sit uterque tam primus actor, quam posterior; nedum se invicem infringunt, & contendunt jura; sed ex eodem jure venit uterque, ita ut actio prioris litigantis in sententiæ diffinitione discuti non possit nisi de juriis novi oppositoris, & de justitia suæ actionis discutiatur, prout propriè contingere in præsentia casu, ex facto apertissime liquet; hoc etenim casu cum impossibile sit praticare decisionem *dictæ lis à quo*, quæ supponit, præstita cautione illæsum manere jus ejus, qui posteriùs rem petiit, quod non potest contingere, nisi ubi ex diversis principiis, & radice oriuntur utriusque agentis actiones, consequens est, ut necessariò superlegendum sit in lite, quousque unica sententia utraque actio terminari valeat; hæc est doctrina verè aucta, *Imol. in l. à sententia 5. num. 13. in vers. & per prædicta, ff. de appell. his verbis, nec obstat d. lis à quo cum seq. quia ibi non intererat tertii, quoad possessionem, quia reus possidebat, & non ipse, nec etiam super proprietate fiebat præjudicium ejus, quod agitabatur, quia ibi primo agens de suo dominio agebat, & idèd tertius, qui secundo venit, & prætendebat similiter se Dominum, & sic diversum jus à primo, impedire non potuit, quominùs primus ageret, sed potuit etiam ipse agere contra ipsum rerum possidentem, si vult facere, ut ibi habetur, sequitur*

Anna sen. alleg. 76. num. 7. ubi testatur, ita fuisse 10 decisum in Regia Camera die 12. Junii 1570. in favorem Don Cæsaris Gonzaga, in causa inter Ducem Termularum, cum Regio Fisco, quam opinione sequitur *Conf. Anna filius d. cons. 97. num. 13. & 14.* qui licet sequatur opin. *Covarr.* contra *Bald.* eam tamen admittit cum declaratione *Imolæ*, quem probasse affirmat *Annam genit.* reprobando in hoc *Menoch.* aliter dictum patris intelligentem, idem *Monaldus cons. 49.* quem refert, & sequitur probans expressè hanc limitationem *Marias Giurba d. decis. 1. num. 33. in fin.* quicquid aliter sentire videatur ex propria opinione, non ex opinione S. C. *Dominus de Franchis in d. vulg. decis. 261. num. 5. & 13.*

11 In quo, rogo advertatur, ipsum Dominum Præsidentem non rectè percepisse mentem *Imolæ*, dum *d. num. 13.* dicit *Imolam* loqui, quando tertius de novo comparens vult defendere reum eodem jure, quo reus se defendit, quod dicit apparere clarè ex ejus verbis, & ex juribus, quæ ipse allegat, at secus in altero casu diverso, ubi ambo agunt contra reum, & licet prætendatur ab utroque idem jus, non inconvenit, ut is dicit, quod ad instantiam unius, causa expediatur, præstita cautione, ut in *lis à quo*, & reddit Præsides rationem non minus generalem, & remotam, quod scilicet diligentia debet esse proficua adhibenti.

12 O bone Deus, *Imola* nullo modo loquitur quando is, qui posterius venit ad causam, vult defendere reum ex eodem jure, quo reus se defendit, re-tentis terminis *d. lis à quo*, ubi tam prior, quam posterior prætendunt, reum condemnari ad relaxandum, restringit illius decis. procedere, ubi secundus prætendit diversum jus à primo, quia cum possit ipse quoque agere contra possidentem si velit, meritò primum impedire non potest, quasi innuat, nihil ipsi nocere, cum jus suum illibatum firmumque maneat, adhibito remedio cautionis, & sic aliud expressè decidit *Imol.* ubi secundus velit agere, non diverso, sed eodem jure, nec *Imol.* in toto illo discursu allegat *lab. executoris, & alio*, quam dicit *Dom. de Franch.* per *Imol.* allegari, & ex ea declarari mentem *Imolæ*.

13 Confirmatur opinio *Imolæ* in *d. l. à sententia*, ex *conf. Alenand. 17. requisitus in causa vertente, lib. 1.*

14 & ex his, quæ illius consilii auctoritate tradit *Felin.* in *d. cap. cum super*, post *num. 17. vers. sitem nota*, quod quando tertio postea venienti fieret ex sententia, quæ ferri posset cum priori præjudicium non solum irreparabile, sed etiam difficiliter reparabile, tunc etiam si lata esset sententia, non esset locus executioni, etiam cum cautione, & hoc casu probat, paria esse præjudicium esse irreparabile, vel non ex toto ita facile, juxta exempla *Baldi in l. 1. C. in integrum restit. postalata*, unde cum negari non possit, maximum præjudicium inferri posse Fisco scienti, præsentis, & patienti, si de jure suo discuteretur, inter Comitum, & Principem, & maxime si Princeps obtineret, quod fortè irreparabile esset, vel difficillimè esset obtinere, jure suo, quod est idem cum jure, quod prius inter partes prædictas discuteretur, discussio, & contra Fiscum deciso, ob id necessariò sequitur, primi, & secundi petitoris actionem, quæ ex eodem jure dependet, unico contextu terminandam.

Tertiò etiam si non admitteremus opinionem 15 *Imolæ*, quæ ex prædictis verissima, & communis ap-

apparet, cum tamen omnes Doctores infrà citandi circa sensum *d. l. is à quo*, aded dubitent, vel affirmant cum opinione *Covarr.* & sequacium, quia durum videtur, ut secundus interveniens faciat differri primum judicium, quousque ordinetur processus inter ipsum intervenientem, & reum, & hac ratione unanimi consensu dicunt, fundari decisionem *d. l. is à quo*, ut adhibito remedio cautionis, non impediatur expeditio inter actorem, & reum, hac de causa ubicunque, vel ex natura causæ, vel ex consensu noviter comparentis non agitur de differendo judicio, sed potest utraque causa in promptu expediri, hoc casu nemo ex his, quos vidi, negat, quin integræ causæ expeditio fieri possit, & proinde *DD.* formant hanc quæstionem utrum tertius comparens ad infringendum possit impedire expeditionem causæ inter actorem, & reum, prout loquuntur *Bald. Castrenf. Felin. Jofon. Decius, Afflict. Aymon. Ruin. Boer. Covarr. Zafius, Puteus, Ofasch. Francbis, Mynsing. Menoch. Gaillus, Gravatus, Vantius, Duena Fachineus, Diaz, Costa, & alii*, quos longa serie cumulat *Gratianus to. 2. cap. 261. num. 27. 28. & iterum to. 3. cap. 439. in princip. & in specie Joseph Ludovicus dec. Perusina 26. n. item 26. Fabius de Anna d. consil. 97. n. 10. Giurba d. decis. 1. num. 33.*

Et in puncto quod quando tertius interveniens non vult impedire, & suspendi facere inter actorem, & reum, sed solum vult, quod super utroque pronuntietur, quod tunc cesset, nedum dispositio *d. l. is à quo*, sed etiam alterius concord. nempè *l. penultima, ff. de petit. hereditatis*, optime probat *Menoch. in d. consil. 488. post num. 20. vers. responderetur quarto*, ubi *in fine vers. responderetur secundo*, dicit, hoc maxime procedere, ubi instructus est processus causæ dominii, receptæ probationes omnes, & omnia deducta, quæ ad causam pertinere possunt, quo casu, eadem sententia, utrumque judicium diffiniri debere probat, & maxime cum ex probationibus receptis, de jure dominii ipsius tertii facile constare possit, quo casu ex *Innocentio* ad causæ expeditionem esse deveniendum, probat, prout deveniri debet in præsentis, ubi Fiscus interveniens declaravit, velle absque alio termino ad expeditionem procedi.

19 Et dum intervenit Fiscus tanquam actor, licet causa ad instantiam Comitum tractetur, junctis Tribunalibus *S. C. & Reg. Camera*, cum interventu Regii Fiscii, etiam specialiter petiti ex parte Principis à *S. Majestate*, dum sperabat ejus defectionem suscepturum, sicut in causa Comitum proceditur coram Consiliario Salvo Judice inter partes, sic causa Fiscii omnino est committenda uni ex Præsidentibus, quos suos Judices novit Fiscus, non alios, juribus citatis à *Peregrino tract. de jure fiscii, lib. 7. tit. 7.* latissime per *Reverserium decis. 7. tom. 1. Surgentem lib. 1. cap. 26. num. 23. Dominum Regent. Tapsiam de jure Regni, lib. 2. Pragmat. 1.* & est expressa *Pragm. Invictiss. Philippi II. 6. in ordine sub tit. de officio Procuratoris Cesaris; in novis*, incipiens, cum *Regia Camera*, & maxime cum dignior sit causa Fiscii, ex cujus persona ratione ipsius præminentie deberet potius causa privatorum uniri cum causa Fiscii, quam è contra, ex reg. quod majus dignum trahit ad se minus dignum.

Literis *S. Majestatis* exhibitis, quibus injungebatur, causam expediri cum interventu *Reg. Cam.*

ob Fiscii interesse, causa ulterius non processit, inclinabant tamen Domini in hanc nostram sententiam *Act. Mag. Scacciav.*

S U M M A R I U M.

- 1 **R**itus *Regiæ Camera*, in §. si *vaxellum* de fundic. flagell. quatuor casus considerat, & qui sint, num. 2.
- 3 *Ritus Regiæ Camera* considerat etiam ex operationem voluntariam mercium de *vaxello* in terram.
- 4 *Vaxellum* si voluntarie in portum venit causa commercii, solvit fundicum mercium in Regno etiam si non exonerat, sed si coactè, etiam si exonerasset, non solvit, num. 6. 8. 9. & 10.
- 5 *Portulanus* debet curare, ut *vaxellum* ex necessitate in portum appulsum sedata tempestate, recedat, & quare.
- 7 Exoneratio libera, non coacta continetur appellatione exonerationis.
- 10 Jus fundaci est membrum *Dohana*, nec cognitum de jure communi, sed introductum per Imperat. *Freder. in Regno*, sub colore, quod merces custodiantur in domo Regia, & an fuerit color acquisitus, num. 11.
- 12 *Vestigal* non debetur de jure communi ex navigiis, & bonis, ut tempestate in terram appulsi, & qua ratione, num. 13. & 15. etiam si navis exoneret merces in terram, num. 16. 28. & 32. idem si timore hostium, vel *Piratarum*, num. 18.
- 14 Lex, & Constitutio cum clausula irritanti, omnes futurae leges statuta, & consuetudines, contrarium disponentes aufert.
- 17 *Gabellam* deberi, & incidere in commissum, paria sunt.
- 19 *Gabella* non debetur per eos, qui famis necessitate vadunt ad molendum in territorio, ubi ea solvitur.
- 20 *Bona naufragata* eorum Dominis reservantur, neque ex eis aliquid datii exigendum, & in editum incidit non tantum, qui rapuit, sed etiam qui abstulit, vel damnum dedit, & num. 21. 24. 25. & 26. aut is, cujus opera factum est, ne naufraganter opitulentur, num. 22.
- 23 *Navis expugnata*, sive naufragata, quando dicitur.
- 27 *Publicanorum* execrabilis, & nefandissima cupiditas.
- 28 Ex rabe incipiens bladum à loco permissio, si antequam extrahat, promulgetur statusum prohibitorium, nihilominus licite potest.
- 29 Actus subsequens cum habeat necessariam consequentiam ad principium regulatur ab antecedenti, & quid in mercatore respectu casus fortuiti. & num. 30.
- 31 *Finis* cum habeat necessariam consequentiam, ad principium, principium attenditur, & non finis.
- 33 *Ritus Regiæ Camera* debet recipere interpretationem secundum jus commune, etiam si esset contra jus commune.

A R G U M E N T U M.

Jus fundaci, sive *vestigal* non deberi pro mercibus, vi tempestate, vel alia necessitate in portum delatis, & ibi eadem necessitate exoneratis, ad intellectum *Ritus Regiæ Camera* de fundico flagelli, §. si *vaxellum*, & dispositiones juris communis.

Pro Dominis mercium navis, sub nomine SS. Annuntiatae, & S. Francisci, quæ Brundisium casu divertit, contra Regium Fiscum,

CONTROVERSIA XLVI.

Cum anno præterito mihi contigisset ex tempore, & maxima temporis angustia presso, de jure respondere pro Dominis mercium navis appellatae de S. Lazaro ex portu Veneto profectæ, ut pro mercibus navis, vi tempestatis in portu delatae, ac etiam præcisa necessitate cogente, in terram expositis, jus fundaci, nec aliud vestigial deberi de jure communi, nec etiam ex dispositione Ritus Regiæ Camerae, visisque meis allegat. contrarium fundare nixus fuerit eruditissimus, ac summi ingenii Fisci patronus Dom. Conf. Vincentius Corcionus, cujus dictis frustra conati sunt extranea, & profus inutilia superaddere defensores Arramentum, cum idem articulus adhuc in altera causa navis, quæ Venetias proficiscens necessitate coacta Brundisium divertit, pendente adhuc indecisa prima, cujus expeditionem Fiscus hucusque distulit, ex his, quæ initio semel scripti, obtinere spero, paucis ex abundantia nunc superadditis; idque tam ex dispositione ritus Reg. Cam. & eorum, quæ inibi scribit *Ifern.* quàm etiam ex eo, quod hæc non sit gabella, quæ non debetur ex mercibus tempestate delatis, sed jus quodam debitum pro utilitate, quam sentit Dominus mercium, ex hospitio sibi concesso, sed neque ritus, neque ullus color, sive prætextus bonorum conservationis hujusmodi compendium ex re tam luctuosa Fiscus concedere potest: non quidem Ritus in *§. si vaxellum*, sub *tit. de fund. flagelli*, quatuor enim casus, ille *text.* considerat.

1 Primò, si vaxellum quod vi tempestatis ad portum Regni delatum, si cessante tempestate, velit recedere, nec exoneraret, nihil solvet pro jure fundaci, & reddit rationem.

2 Secundò, quod si ex libera voluntate, suaque sponte, sedata tempestate, & sic dum potest recedere, nullo justo impedimento detentus, remanere voluerit in eodem portu, solvere debet.

3 Tertiò, quod solvet saltem jus anchoragii pro hospitiatione, seu albergo, quia in ipso portu fuit tutò receptum vaxellum.

4 Quartò, quod ubi vaxellum voluntariè venisset causa commercii, etiam si non exonerasset, solvet fundacum, vel cavere debet ire ad terram fundaci infra Regnum, ex quibus patet, quod dum ritus constituit potissimè discrimen inter vaxellum, quod venit ex necessitate, vel ex voluntate, totum decidendo, & distinguendo inter voluntatem coactam, & liberam, quæ ab initio, vel ex post facto supervenit, ex hoc apertè sequitur, quod dum distinguit inter casum, ubi Dominus exoneraret merces, vel non exoneraret, pari modo distingui debet inter casum, quo is spontè, & voluntariè exonerat, vel ubi coactus id facit: quod apertè probatur ex illis verbis, ibi, *velit recedere, nec exoneraret*, & sic considerat ritus casum exonerationis voluntariæ, accedunt subsequentià verba, ibi, *quod si voluntarius remaneat, solvere debeat, &c.* & tandem idem colligitur ex

5 ultimis verbis, ponderando illa à contrario sensu, ad corticem verborum, dum dicitur, *ubi verò voluntariè venisset causa commercii, etiam si non exonerasset, solvet fundacum*, igitur à contrario, ubi coactè venisset, non causa commercii, etiam si exonerasset, non solvet fundacum, arg. eorum, quæ notat *Everardus* loco à contrario sensu; requirit enim ritus, quod vaxellum, vel voluntariè veniat causa commercii, vel saltem etiam si ex necessitate venerit, quod voluntariè saltem remanserit, dum cessante tempestate, potuit recedere, vel si exonerat, quod similiter voluntariè intelligendum est, non autem quando eadem necessitate impulsus, ex qua portum petere coactus fuit, eadem, & majori exonerare necessè fuit, nè penitus, & omnino cum onere mercium obrueretur, & hoc est, quod dicit ritus, dum monet *Portulacum*, ut curare debeat, ut statim, sedata tempestate, recedat; non enim hoc fit ex pietate, & charitate, sed ut ex eo appareat, si Dominus navis velit voluntariè permanere, dum potuit ad suum redire iter, quo casu solvere debet, unde sicuti spontanea voluntas tribuit jus Fiscus, quoad jus fundaci, sic necessitas immunem reddit Dominum navis ab omni vestigiali, neque ab isto vero, & germano sensu ritus, recedit *Ifern.* prout rectè intuenti patebit, siquidem nihil obstat, quod subjicit *Andr.* in *vers. sed in prædictis*, scilicet, quod si inceperat Dominus vendere, vel exonerare, statim teneretur solvere jus fundaci, etiam si vi ventorū venisset impulsus, vel exoneraret de uno vaxello in alterum, quia loquitur *Ifern.* de eo, qui incipit vendere, vel exonerare voluntariè, juxtà secundum casum consideratum per ritum in *vers. ex quo videtur*; nec immeritò, quia dum parificat casum venditionis, & exonerationis, sicut in dubio, venditionis appellatione, continetur venditio libera, & non coacta, quæ non est venditio, *Tbesaur. filius qq. forens. lib. 1. c. 39. in fin.* sic etiam de eo intelligi debet, qui voluntariè exonerat, dum sub una pariformi determinatione, & sub unica verborum structura loquitur *Ifern.* de incipiente vendere, vel exonerare.

6 Quid evidenter convincitur ex his, quæ idem *Ifern.* subjicit in *vers. item aliud si vi*, dum ponit casum, ubi Navi vi ventorum impulsus, aliqui mercatores exonerant, & alii non exonerant, & resolvit, quod illi qui exonerant, solvent jus fundaci, nec præjudicabunt aliis, qui non exoneraverunt, etiam si merces essent communes, nisi pro sua parte, ex quo patet, *Ifern.* loqui, ubi Dominus exonerat voluntariè, non coactè ex mera necessitate, tunc enim non daretur electio exonerandi, vel non exonerandi, cum, neminem præsumatur velle jactare suum, & in mari perdere merces. Confirmatur idem ex verbis *Ifer.* sequentibus, dum declarat jus anchoragii, & subjicit, *satis æquum videri, ut non solvat, ubi quis non vendit, nec habuit*; voluntatem vendendi, & quod si voluntate vendendi venerit, & non vendidit in mari, nec exonerat in terra pariter non solvet, & sic semper loquitur *Ifern.* retentis terminis ritus, ubi scilicet voluntariè Dominus vendit, & voluntariè exonerat.

7 Qui sensus etiam comprobatur ex additionibus marginalibus ad dictum ritum, & tantò fortius, quia istud jus fundaci, quod est membrum juris domanæ, non est jus antiquum, nec cognitum à jure communi, sed introductū per *Fider.* qui inter multa jura nova hoc introduxit, ut sub colore, quod, merces custodirentur in domo Regia (cum tamen, ut

ut plurimum custodiat in fundacis privatorum, mediante mercede, prout in præfenti casu factum fuit) introduxit hoc jus ad rationem granorum quindecim pro uncia, sive ad rat. duc. 2. pro centum,

11 & verè fuit color quæsitus, ut novam adderet gabellam, ut ex *Ritu* expresso de *jare fundaci*, ex *Iser*, & *Afflicti*. probat *Reg. Moles* in *tit. de jur. fundaci*,

12 in *§. secundum membram*, q. 1. de jure communi, si casus esset omisus per ritum, certum est, nullum jus, nec aliquod vestigial cujuscunque nominis, sub quovis quæsito colore, vel pretextu exigi posse per Fiscum ex navigiis, & bonis, quæ vi tempestatis in terram veniunt, *auth. navigia*, C. de *furt. ibi: Navigia rupta, vel qua aliàs ad terram pervenerint, tam ipsa, quam navigantium bona integra referuntur illis, ad quos spectabant, antequam periculum incurrisse, sublata penitus omnium locorum consuetudine*, ubi *glos. 1.* citat concord. & *gl. 2.* addit rationem,

13 quia non debet addi afflictio afflictio, citans jura: non autem referrentur integra bona si à naufragium passio, & exonerantem bona vi tempestatis, jus

14 fundaci novum, & proinde odiosum exigeretur, & quod ex *d. Const.* cum clausula irritanti, omnes futuræ leges, statuta, & consuetudines sint sublata, late probat *Gail. lib. 1. observ. cap. 18. per tot.* quid enim est dicere, quod *Fiscus meus sese non interponat cum*

15 *nullum jus habere possit in aliena calamitate, ut de re tam luctuosa compendium scilicet*, ut dicit *Constans*. in *l. 1.* ubi *Glos. Bart.* & reliqui, C. de *naufrag. lib. 11.* nisi prohibere, quod fiscus nullam exigere valeat gabellam ex rebus vi tempestatis exoneratis? & hoc notat *Bart. ibi, nota ex hac* limò casu, quod si per tempestatem maris aliqua navis venit ad portum, non debet solvere gabellam, sed portorium, quia violenter venit, *l. Casar*, & *l. fin. §. si propter necessita-*

16 *tem, ff. de public.* qui text. loquitur in specie de Domino navis exonerante onus in terram, ut res non debeat commissa vendicari, *Bart.* autem, & cæteri *DD.* notant ex eo, quod non debeat pro iis rebus sol-

17 vi gabella: nihil enim differt incidere in commissi, & teneri solvere gabellam; sunt enim unum, & idem, sive unum alterius causa, & origo, quia ex obligatione solvendi gabellam, oritur commissum eo ipso, quod omittitur professio, *Bart.* in *l. commissi 14. in princ. ff. de public.* & proinde *Angel.* in *ead. l. 1. C. de*

18 *naufrag.* sequitur *Bart.* quod pro bonis in portum violenter delatis non solvitur gabella, neque portorium, & idem si propter timorem hostium, vel piratarum, citans in specie *d. l. fin. §. si propter necessitatem*, qui *tex.* loquitur de exonerate mercis: addunt *Bart.*

19 & *Angel.* aded hoc esse verum, ut ii, qui vadunt ad molendum in molendino territorii, ubi adest gabella, quod si coacti id faciunt tempore famis, quod possunt reportare farinam sine solutione gabellæ, qui propter necessitatem famis venerunt, quæ est magna necessitas, cum sit naturalis: triplex est enim necessitas, naturalis, fatalis, in qua quis fortuito casu, & fato incidit, & culposa, quarum primæ duæ necessitates excusant omni casu, *Cravett.* in *responsio, pro genero, n. 94. Cacher. dec. 167. Feder. Martin. de jure cens. cap. 4. n. 96.* & inter fortuitos casus vim tempestatis connumerari constat, ex *l. ex conducta, §. si vis tempestatis, ff. locat. Sebastian. Medices de fortuit. casibus, par. 2. cap. 3. n. 5.* & ob id *Ulpian.* in *l. 1. vers. habu-*

20 *jus adicti, ff. de incend. ruin. & naufrag.* dixit, publice interesse, nihil rapi ex hujusmodi casibus naufragorum, & in *l. 3.* dixit, in adictum incidere, non solum, qui rapuit, sed etiam qui abstulit, vel damnum

22 dedit, licet non de manibus, sed aliter eo invito, ut subdit *Gloss.* & *in fin.* in *§. item alio*, addit eos, quorum opera, aut consilio naufragi suppressi fuissent, ne navi, ibi vè periclitantibus opitulentur, *l. Corne-*

23 *liæ pœna afficiendos*, quinimò eos qui, aliquid ex miserrima naufragorum fortuna rapuissent, vel lucrati fuissent ex adicto Prætoris teneri tantum, &

24 *Fisco dari debere*, & in *l. 6. eod. tit.* ponitur casus præfens, navim expugnatam censer, cum spoliatur mergitur, dissolvitur, aut pertunditur, aut funes

25 ejus præciduntur, aut vela concinduntur, & in *l. 3.* prohibetur aliquid ex naufragiis diripi, neque quod extraneus interveniat in colligendis bonis, neque miles neque privatus, neque servus Principis, plura *Gail. d. cap. 18. lib. 1. n. 4. & seq.* comprobatur latissimè *Rip. de peste tit. de privileg. contract. ex n. 158. ad 165.* ubi invehit contra Fiscum, & dationum conductores, ut nihil omnino prætereendere possint ex rebus vi tempestatis in portum delatis afferens plura similia in materia represaliarum, & distinguit *num. 164.* inter adventum voluntarium, vel qui excusari poterat, & necessarium, optimè

26 *Guliel. Bened.* simul, & latissimè in repetitione *cap. Raynautius, vers. & uxorem nomine*, ex *num. 373. ad num. 377.* qui execrabilem, & nefandissimam cupiditatem appellat, quod ex alieno fletu ridendum putent publicani, & quod omnia mala novere, qui circa lites versantur, ad ipsum me remitto, *Stracca de navibus n. 26. ex Bart. Bald. Laud. Alex. Marfil.* & aliis, quos ipse citat, & in puncto in terminis

28 nostris in materia *d. l. Casar*, & *l. fin. §. si propter necessitatem*, quod si actus subsequens habet necessariam consequentiam ad principium, tunc licitè, & sine periculo ullo possint extrahi merces, & fortius exonerari, dicit *Joann. de Imol.* in *cap. cognoscetes*, quod est secundum, de *constit. in fi.* ponens exemplum in eo, qui cœpit extrahere bladum, & nondum extraxit à territorio, quod non ligetur statuto, quod interim fuit factum prohibens extractionem, quia actus posterior fit ex necessitate, ne damnum patiatur, & sic potest licitè fieri, quia actus subsequens regulatur ab antecedenti, sequitur *Felyn. ibidem in fin.* & antè ipsos *Bart.* optimè in *d. l. Casar. 15. n. 9. ff. de publican.* ubi in *7. opposit.* quod in his terminis, nedum quando finis habet necessariam consequen-

29 tiam ad principium resolvit, attendi principium

30 & non finem, sed etiam quando non habet omnino necessariam consequentiam, quando sumus in mercatore, ne casus fortuiti, quos fuit passus sint ei in damno, quasi hoc sit in privilegium, casum fortuitum passi, ut idem *Bart.* tradit *n. 4. & in 6. & 8. opposit.* amplius docet, quod quando vis præcessit, & postea sequitur actus voluntarius, tunc non attenditur, neque prodest vis præcedens, si tamen actus subsequens voluntarius approbavit actum illum, in quo fuit vis, & coactio, & sic elective sua spontè actum illum præcedentem confirmavit, alias secus: quomodo enim actus exonerationis vaxelli potest censer voluntarius, & talis, ex quo solvatur gabella, cum habeat necessariam consequentiam ad principium causatum ex vi tempestatis? certè sicuti ex appulsu navis in terram non debetur gabella, ita nec etiam propter exonerationem mercium, quæ ex

31 eadem necessitate facta fuit; quando enim finis habet necessariam consequentiam ad principium, tunc attenditur principium, & non est in consideratione finis, *Everard. loco à virtute finis post n. 8. vers. alii autem dicunt*, & proinde rectè consulvit *Surd.* quod

31 quod pro navibus, & mercibus, quæ vi ventorum vel tempestatibus, piratarum, vel alio timore, vel incurfu in aliquem portum vectæ, vel reductæ sunt præter intentionem naturæ, vel Domini, nullo jure debentur gabellam in *conf. 239. in fin. lib. 2. citans jura, & Doctor.* & sic expresse firmat *Surd.* quod nedum pro navibus in Portum delatis, sed pro mercibus in terram reductis, nulla sit solvenda gabella, comprobatur idem latissime *Julius Ferret. de gabell. num. 115. to. 12. tract. Igneus in l. contractus, num. 85. ff. de regul. jur.* & ex his cum ita sit clarissime jure comm. constitutum, Ritus noster non est aliter ullo modo intelligendus, sed recipere debet omnino interpretationem restrictivam ab eodem jure communi, etiam si statutum hoc esset contra jus commune, ut latè tradit *Surd. decis. 182. num. 24. & conf. 4. num. 49.* & in puncto in hac materia vectigalium, & portorii, nè ab ea recedamus, docuit *Hart. in d. l. Casar, num. 7. 24. & 26.*

Sopita tandem fuit, transactione, ut in sequentis controversiæ calce.

S U M M A R I U M.

- 1 **R**itus Reg. Cam. decidit etiam casum exonerationis multis modis, & qui illi sint, referantur.
- 2 Ritus prædictus, cum interpretationem recipere debeat à jure communi, est intelligendus, constituisse differentiam inter actum voluntarium, & necessarium, nec fuisse necesse hoc exprimere.
- 3 Ritus in sensu directo declaratur & n. 4. & 5.
- 6 Dicitio tamen est adversativa.
- 7 Jus ancoragii non regulatur secundum jus fundaci, cum sit satis leve comparativè ad jus fundaci, quod est maxime odiosum.
- 8 Jus fundaci erit solvendum Regi, licet mercatores domos conducant pro conservandis mercibus, & fundaci utantur.
- 9 Argumentari non licet a solutione minoris, ad solutionem majoris vectigalis.
- 10 Navis, ubi coactè venit ad portum, non causa commercii, etiam si exonerat non solvit fundacum.
- 11 Argumentum à sensu contrario desumendum est à sensu illius qualitatis, quæ causa sit dispositionis.
- 12 Appulsus voluntarius solus, causa commercii obligat mercem ad solutionem vectigalium, quod limita, quando usu veniatur, n. 14.
- 13 Mercetium suis occasio, ex qua vectigalia sint instituta.
- 15 Venditio necessaria ex causa violenti appulsus, jus fundaci fisco aufert.
- 16 Casus fortuitus excusat mercatores à solvendo jus fundaci.
- 17 Dicitio, vero, est adversativa.
- 18 Navis, quæ venit ad refriscandum dicitur voluntariè venisse.
- 19 Casus in visu parificati licet videantur dari, ut solveretur jus fundaci ab eo qui voluntariè venit causa commercii, vel refriscationis, & non exoneravit, tamen servari debent, quia statui poterant, & n. 31.
- 20 Dicitio idem inducit similitudinem, & paritatem, casus sequentis cum præcedenti, ut eorum eadem sit decisio.
- 21 Princeps in terra sua potest facere legem quam velit & ut consuetæ serventur, licet aliquântulum dura.
- 22 Quæ sunt ad tempus non videntur adesse.
- 23 Venisse non dicitur statim recessurus prout is, qui venerat ad refriscandam.
- 24 Reges, & Principes moneantur, ut non statuant jura irrationabilia quia peccant.
- 25 Verbum refriscare in materia ista importat necessitatem.
- 26 Recedere non licet in dubio à propria significatione vocabuli præsertim si conveniat, & communis usus loquendi, & valde notorius.
- 27 Capitulum 85. Consulatus, & Ritus prædictus loquantur de verbo refriscare absolute, & de per se, sine aliquo substantivo.
- 28 Refriscare simpliciter aliud est, & aliud esse potest cum adjuncto.
- 29 Intellectus verus, & genuinus dicitur capitali, consulatus.
- 30 Jus fundaci solvere, de omnibus tenentur ii, qui ceperunt vendere, vel exonerare, licet voluntariè venissent, aut sponte ad refriscandum, vel cavere de eundo, ad terram fundaci infra Regnum.
- 31 Dicitio, sed licet sit adversativa in facto, & in jure, tamen hic adversatur tantum in facto, ut etiam est quando jungitur cum copula, &
- 32 Dicitio prædicta adversatur etiam in jure hoc casu in duobus.
- 33 Hærenia intellectus enucleatur.
- 34 Exitus acta probat.
- 35 Animus colligitur ex postea gestis.
- 36 Venditio, sed exoneratio omnium mercium non expectatur, sed sufficit quod ceptum sit vendi, aut exonerari, ut statim exonerans teneatur de omnibus solvere jus fundaci.
- 37 Verba Hæren. accipi oportet, de voluntaria venditione vel exoneratione, & ratio.
- 38 Venditionis appellatione venit libera, & vera, quæ consensu perficitur.
- 39 Voluntas, & consensus coactus licet sit consensus, & voluntas secundum quid, non tamen veras, & simplex.
- 40 Dicitio etiam est extensiva, augmentativa, & ampliativa.
- 41 Vectigal solvi debet, sive exoneratio fiat in terra, sive in mari de vaxello in vaxellum, & ratio, n. 42. quod ampliatur, n. 43.
- 44 Necessitas in istis terminis consideratur in duplici actu, scilicet appulsus ad portum, & exonerationis, seu venditionis partis mercium.
- 45 Navis necessarius ad portum appulsus, non includit necessario mercium exonerationem necessariam, vel eorum partis venditionem, & ratio.
- 46 Ritus, nec Hæren. exprimunt casum posteriorem conjunctum cum primo, & qui sit iste casus.
- 47 Fiscus, nec alius potest extendere ritum ad factum in eo non expressum.
- 48 Extensio nullo jure, nullo modo fieri potest de casu ad casum non comprehensam. expresse, vel tacite, & quæ sunt facti, non præsumuntur, nec suppleri possunt.
- 49 Statuta recipiunt interpretationem à jure communi, & casus omittus ab eo relinquatur dispositioni ejusdem juris.
- 50 Jus fundaci, & vectigalis est materia odiosa, & rigorosa.
- 51 Commoditas differt à necessitate.
- 52 Commodè dicitur fieri, quod sine promittentis incommoda, & salva dignitate fieri potest, & paria sunt, fieri commodè, & absque penuria, necessitate.
- 53 Hærenia loquitur non solum in primo casu necessari appulsus, sed è contrario sensu expresse deciditur secundum.

- secundus, ut existente eadem, aut simili necessitate, quæ non permittat navem discedere, relevetur dominus mercium à solutione vectigalis.*
- 54 *Fasuum est considerare casum; in quo mercatores mallent merces amittere, quàm exonerare.*
- 55 *Voluntas coacta non est simpliciter voluntas, sed conditionata, & secundum quid.*
- 56 *Aristotelis aurea verba, pro roboratione, & dilucidatione materiae integrè referuntur.*
- 57 *Ex duobus actibus, si posterior est executio prioris, ambo sunt unus.*
- 58 *Gabella non debetur ex actu, qui fit in executionem, & necessariam sequelam precedentis.*
- 59 *Actus non dicitur novus, qui fit in executionem precedentis.*
- 60 *Discrimen maximum inter solutionem gabellæ, & solutionem portorii, tributorum, & vectigalium, & ratio differentie.*
- 61 *Socii, vel heredes non solvant laudemia ob necessitatem inter eos factam emphytheotica rei divisionem, & ratio.*
- 62 *Venditio, vel exoneratio mercium, ut facta necessario in executionem appulsus, confunditur cum ipso appulso.*
- 63 *Actus, qui fieri potest duplici ex causa, debet referri ad causam necessariam, & ex ea factus censetur.*
- 64 *Actus, qui fit ex necessitate alterius precedentis, præsumitur necessarius, & gestus in executionem precedentis.*

ARGUMENTUM:

Agitur de eadem questione, de qua in controversia precedenti, & latius de intellectu, & explicatione ritus Regiæ Cameræ in §. si vaxellum, sub titulo de fundic o flagelli, & c. 85. *Consulatus maris*, ac discrimine inter jus anchoragii, & jus fundaci, ac cætera alia vectigalia.

Pro iisdem, novus discursus, ad verum intellectum supradicti ritus Regiæ Cameræ:

CONTROVERSIA XLVII.

Etsi in prioribus scriptis pro defensione immunitatis vectigalium, occasione alterius navis, satis superque iustitiam adversus Fiscum patere, iustè credamus, ut tamen omnis nebula cefset; pro resolutione objectorum, & germano, & vero sensu ritus Cameræ subscripta superaddenda censui. Non obstat igitur primò, ritum in omnibus casibus in ipso consideratis, & distinctis, diversimodè considerare appulsum ab exoneratione; siquidem distinctio, quæ fit in appulso, non aliter fit circa actum exonerationis, unde infert Fiscus distinctionem inter casum voluntarium, & necessarium, esse faciendam in appulso tantùm non autem in casu exonerationis, quia tunc etiam si exonerentur merces ex necessitate, debetur portorium.

1 Primò enim dicimus, ritum apertè continere, & decidere etiam casum exonerationis multifariam, scilicet. Primò apertè in sensu directo. Secundò saltim per inflexum à sensu contrario. Tertio à ratione expressa in ipso ritu, quæ utrumque casum inseparabiliter conjungit, & comprehendit. Quar-

2 to ex vi repetitionis. Quinto, & tandem, si nihil horum adesset, ita ritum esse intelligendum ex interpretatione passiva, quam recipere debet à jure communi, quæ generaliter in omni casu, & præsertim in specie casus nostri expressam constituit differentiam inter actum voluntarium, & necessarium, & sic non fuit necesse hoc exprimere. In sensu directo hoc dicit in primis verbis ibi, *si cessante tempestate, velis recedere, nec exoneraret, nihil solvet pro jure fundaci*: loquitur igitur expressè initium ritus de vaxello mercibus onusto, quod venit ad aliquem Regni portum vi ventorum, & tempestatis, quod si cessante tempestate, velis recedere, nec exoneraret, nihil solvet, conjungit igitur expressè ritus casum appulsus navis, & exonerationis, disponens, quod si cessante tempestate recedat nec exoneret, non solvit, ergo si durante tempestate permaneat, & exoneret, ex eadem necessitate, nihil pariter solvet.

3 Confirmatur ex sequentibus verbis, *quia non dicitur venisse, qui coactus, & compulsus venit*, si ergo mox ritus conjunxerat casum appulsus, & exonerationis, sequentia verba, quæ per dictionem *quia* exprimentur rationem dicti cap. *quia propter, de rescrip. Augustin, Barbof. de diction. cap. 265.* pariformiter utrumque casum comprehendunt, & ad omnia præcedentia referuntur ac si dixisset ritus, quod non dicitur exonerare, qui coactus, seu compulsus, eadem necessitate urgente exonerat *l. talis scriptura, §. fin. ff. de leg. 1.* cum aliis ad propositum per *Sard. dec. 322. n. 59.* & hoc etiam ex vi repetitionis, propter unitatem sermonis, & connexitatem orationis, iuxta tradita per *Bar. in l. in repetendis, ff. de condit. & demonstrat. Cravett. cons. 208. num. 6. Sard. dec. 88. n. 24.* cum aliis in fine ex quibus repetitio precedentium induci posset, quæ doctè satis licet prolixè, cumulat *Castill. Hisp. lib. 2. quot. id. controvers. cap. 4. ex n. 138.*

5 Ponderentur præterea secundo illa verba *carare debet Portulanus, ut statim sedata tempestate recedat, ex quo videtur, quod voluntarius permaneat solvere debeat*, si esset verum assumptum Fisci discrimen inter actum voluntarium, & necessitatis considerari solum in appulso navis non in reliquis, scilicet circa exonerationem, & venditionem frustra ritus in actu sequenti permanendi, dixit dixisset inter actum voluntarium, & necessarium, unde dum dixit, *quod si voluntarius remaneat, nec dixit, quod si remaneat simpliciter, & indistinctè, ergo eadem distinctio, quæ fit in appulso, debet fieri in reliquo, scilicet in actu posteriori permanendi qui actus non fit, nisi ad finem exonerandi, vel vendendi, frustra enim quis remaneret in portu nisi ad hunc finem; si quidem omne agens propter finem agit.*

6 Tertio confirmatur ex illis verbis, *dicunt tamen multi, quod solvet jus anchoragii, quasi pro hospitio, quia in tali portu securatum fuit vaxellum, sicut in domo propria.* Unde ubi voluit ritus indistinctè solvi jus aliquod, scilicet anchoragium, generaliter, & indistinctè hoc diffinivit, & statuit, idque expressit per dictionem *tamen*, quæ est adversativa, & adversatur quoad omnia præcedentia in eodem genere, retentis eisdem terminis, ut jus anchoragii indistinctè solvi debeat absque ulla necessitatis, & voluntatis distinctione *Vulpell. de proposit. & adverb. dist. tamen, Barbof. d. tract. cap. 347. num. 2.* & proinde quod disponitur de iure anchoragii, extendi non debet ad jus fundaci, & cætera vectigalia per Fiscum prætensa, tum quia jus anchoragii est jus satis leve, præsertim comparatione ad jus fundaci,

faci, quod est maxime onerosum, & odiosum, ut in superiori Controv. fundavimus, & proinde facilius ferri potest solutio modicæ quantitatis sub magis colorata ratione, quod vaxellum, sit securatum in portu Regis, in cuius portus constructione, & conservatione Rex de suo expendit, unde deberi videtur ob impensam, laborem, & reverentiam, ad quæ munera non extenditur immunitas, *Menoch. cons. 297. ex nu. 15. lib. 3. Gratian. discept. forens. som. 2. cap. 377 num. 23.* quod non est in fundaco, quo ut plurimum non utuntur, mercatores, sed conductis domibus, cum solutione mercedis, in quibus commodius, & tutius conservantur merces, & nihilominus solvitur jus fundaci Regi, sub quæsito dumtaxat colore exigendi maximum & nimis onerosum vectigal, ut dicit in specie *Ifern. in d. tit. de iure fundaci in princip. §. item si ponantur*; unde à solutione minoris, ad solutionem majoris vectigalis, non debet licere Fisco argumentum ducere, præsertim affirmativè *Everad. loco de minor. ad majus.*

Quartò, idem suadetur ex verbis seqq. *ubi verò voluntariè venisset causa commercii, etiam si non exonerasset, solvet fundacum, vel cavere debet, &c.* igitur ut aliàs dixi, & nunc non repeto, ubi coactè venisset, non causa commercii, etiam si exonerasset, non solvet fundacum & nunc addo, hoc argumentum non posse aliter formari ad corticem verborum, & in sensu perfectæ orationis; siquidem constat, argumentum à sensu contrario, desumendum esse à sensu illius qualitatis, quæ causa sit dispositionis, ut ex *l. conventiculum, C. de Episc. & Cler. probat Dom. Albanus præceptor meus post alios in l. 1. num. 155. ff. de offic. ejus.* & inspecta ratione, seu mente legis *Everad. loco à contr. sensu, n. 2. l. limit. 9.* Et hic *versic.* si prædicta deficerent, solus decideret quæstionem nostram: æquiparantur enim appulsus, & exoneratio mercium voluntarii, sicut enim solus appulsus voluntarius causa commercii obligat merces ad solutionem vectigalium, inspecto fine, & intentione, quia mercator venit ad portum causa commercii, quod commercium est potissima causa radix, & occasio, ex qua vectigalia sunt instituta, & in specie jus fundaci deberi ex commercio, dicit *And. in nostro tex. in §. si vaxellum, in fin. in illis verbis, vel ibi, facit inde commercium,* latiss. *Gastier. post Carond. Lafars. & alios de Gabell. quæst. 1. ex nu. 8. cum seqq.* ut exinde pro usu non solvantur, *l. in lege consonam, ff. de verb. signif. Regner. de regal. lib. 2. cap. 6. nu. 128.* sic etiam exoneratio causa commercii, & venditionis voluntariæ, pari modo producit jus solvendi vectigalis Fisco, & sic contrarium appulsus navis necessarius, & exoneratio, vel venditio necessaria ex causa violenti appulsus jus Fisco auferunt, & eximunt mercatores, sive ex regula contrariorum æquiparatorum per contrarium, sive à cessante ratione, cum nedum necessitas, sed quolibet fortuitus casus mercatores excuset, ne sint in damno, *Bart. & alii infra citandi,* & proinde ritus in præd. verb. utitur altera adverbativa, *ubi verò,* ut ostenderet discrimen inter solutionem anchoragii, et fundaci: constat enim dictionem *verò* adverbali, addit ritus, *idem si venisset ad refriscandum, ut multi dicunt, sic servatum esse ex voluntate regnantis, de qua si constaret, certum esset;* unde cum ampliaret proximum casum, tradendo simile exemplum, quod etiam si navis venisset ad refriscandum et sic pariter voluntariè, sicut in præcedenti est enim hæc species voluntarii appulsus, qui ex germana vera, et propria verbi significatione pro-

fiscitur, et eodem modo accipitur in vulgari, et communi usu loquendi: constat enim esse vulgare dictum nautarum, et est communis omnium usus, sive loquendi genus, *andare a pigliare refrisco, d. à refriscarsi,* quod et usitatur in terrestri itinere; ubique enim in Regno novimus invitari transeuntes, et maxime notos, etiam non sitientes, vel aliis indigentes, *venite à refriscarvi, d. venite à bere,* et sic concordat æthimologia vocabuli, cum communi usu loquendi. quorum uterque, voluntarium actum significat. Substitit parumper *Ifern.* glossando dicens, quod licet hi duo casus in ritu purificati, de quibus proximè dixerat, viderentur duri, ut ius fundaci solveretur ab eo, qui licet voluntariè venisset causa commercii ab initio, tamen non exonerasset, vel saltem debuisset cavere de eundo ad terram fundaci infra Regnum, idemque si venisset ad refriscandum, ex qua dictione, *idem,* qua utitur *Ifern.* colligitur omnimodè similitudo, et æquatio, ut una sit substantia, et æquiparat casum sequentem cum præcedenti, ita ut omnino in diversis casibus sit eadem censura, seu decisio, ut latè probat *Alex. Barbos. de dictio. cap. 122.* ut latius hoc esse nimis durum, probat inferius idem *Ifern. in vers. frvè, §. alii dicunt præmissa casu,* et iterum *versic. seq. idem debet dici variè* dum dicit, *quod etiam in delictis si panitet antè consummatum crimen, est impundè, etiam in atrocibus, & quod licet mutare voluntatem re integra, ut plenè per eum.* Quod et iterum plenissimè aliis rationibus comprobatur inferius antè fin. eiusdem ritus in *§. id quod alium de portatur, & non exoneratur in mari Regni,* et iterum postea, *portare in portum, & non exonerare in Terram vel in aliquo vaxello, non est immittere in Regnum, quia mare, & littus naturali jure sunt communia,* ubi latiss. attamen redeundo ad supradicta, excusat *Ifern.* dicens posse hoc principem in terra sua, cum in positivis sibi liceat dicere legem, quam velit, et consuetam servanda esse, licet sint perquam dura, et sic resolvit obiectum, quod ea, quæ adsunt ad tempus, non videantur adesse, et quod non videatur venisse, confestim recessurus, cu usmodi erat iste, scilicet qui venerat ad refriscandum, consideratus in proximo præcedenti casu, quinon venerat ut venderet, nec ut perpetuò dimitteret merces in Regno, sed ad tempus breve maioraturus, confestim recessurus, scilicet postquam se refriscaverit. Attamen his, et similibus non obstantibus inquit *Ifern.* hæc est dura statuti potuisse, manet tamen, ut caveant sibi Reges, et Principes, ut hæc iura, ratione carentia, non statuunt sine causa, aliàs peccant, ut *Innoc.* solitus est advertere, et corrigere Principum institutum in locis, quos alibi citat *Ifern. in tit. quæ sunt regal. post num. 7.* ubi concord. per *Lipar.* nec obstat, quod verbum *refriscare,* importet necessitatem, ut probari videtur in *cap. 85. Consulatus maris,* in quo asseritur usurpari verbum, *refrescare exarcia,* et sic in casu, ubi navis indigeret velis, et aliis navalibus instrumentis: dicimus enim primò, in dubio non esse recedendum è propria vocabuli significatione, maxime cum illa conveniat cum communi usu loquendi satis notorio, ut supra, nec *d. c. consulatus,* loquitur de verbo *refrescare,* absolute, et de per se considerato, sine aliquo substantivo, sicut loquitur ritus noster, ibi, *idem si venisset ad refriscandum,* et iterum in *vers. alii dicunt præmissa,* ibi, *ut aliò denderet, pu. 28 ta, ut refriscaret,* aliud est enim simpliciter *refriscare,* aliud esse potest cum adiuncto, scilicet *refriscare exarcias, vel velas,* de quibus loquitur *c. consulatus,*

nec dictum assertum e, quicquam probat, dum enim dicit, se per aventura la nave habbia bisogno più esarcia, & che la sua fosse consumata in tutto, & in parte, il padrone della nave non è tenuto dare accuncio, ne di refriscare esarcia, il dare accuncio, potest includere necessitatem, il refriscare l'esarcia, remanet in sua propria significatione, ut importet duplicem, vel majorem, sive fortiolem habere exarciam ad cautelam, & sic nullibi probari potest, ut verbum, refriscare, importet præcisam necessitatem, de qua nos agimus; subdit *Ifern.* per dict. sed si, in præd. casibus, inciperet vendere, vel exonerare, statim teneretur de omnibus, ius fundaci solvere, vel cavere, ut dictum est, & sic tam in primo, ubi scilicet voluntarius venisset, neq; exonerasset, quam in secundo, ubi etiam spontè venisset, ad refriscandum, ad tempus breve moraturus, ut statim recederet addit nunc, quod si inciperet vendere, vel exonerare, statim teneretur de omnibus, ius fundaci solvere, vel cavere, ut dictum est, & sic licet dictio sed, soleat adversari regulariter in facto, & in iure, hic tamen adversatur in facto tantum, non in iure, ut interdum prædicta dictio hoc operatur, ut quando jungitur cum copula (&) *Octav. Vulp. de præpos. & ad verb. dict. (sed) cart. 108. Sanchez, & alij per Alexand. Barbof. de diction. cap. 309.* quia ponitur casus, quando inciperet vendere, vel exonerare, in quo adversatur casibus proxime dictis; concordat tamen in iure; verum ni fallor, meo quidem iudicio dici potest dict. præd. sed & si, in iure, etiam hoc casu adversari in duobus. Primò, quia in præced. casibus, ubi voluntariè venisset, & non exonerasset, vel ubi venisset ad refriscandum, statim recessurus intentio *Ifern.* fuit ostendere quod de jure non deberet solvi ius fundaci, sed bene de facto, & de consuetudine; sic de voluntate regnantis, qui potuerat hoc statuere; hic verò, cum mutata voluntate inciperet vendere, vel exonerare, intentio *Ifern.* est dicere, ut etiam jure stricto de omnibus ius fundaci solvi debeat, vel caveri, quia venit utroque casu, causa commercii, ut exitus acta probat, dum vendit, vel exonerat, quia animus colligitur ex postea gestis, & his, quæ sequuntur, & amplius in iure adversatur in eo, ut ex eo, quod incipiat vendere, vel exonerare, statim tenetur de omnibus solvere, & sic non est expectanda venditio, vel exoneratio omnium mercium, unde necessariò hucusque accipienda sunt verba *Ifern.* de voluntaria, venditione, vel exoneratione, tum quia metus, vis, & coactio non præsumuntur, & præsertim venditionis appellatione, intelligitur de libera, et vera, quæ consensu perficitur, l. 1. §. fin. ff. de contr. empt. l. 1. vers. item emptio, ff. de rer. perm. §. 1. inslit. de empt. & vend. juncta l. invitum, C. de contrahend. empt. qui consensus in omnibus contractibus debet esse liberus, et spontaneus, quia voluntas sive consensus coactus, licet consensus sit secundum quid non tamen verus, et simplex, ut infra dicemus; tum etiam, quia exceptio tradita in d. vers. sed & si, in præd. casibus, debet esse de regula, et remanet in non mutatis de natura regulæ, & consequenter intelligi debet iuxta terminos regulæ in prædictis casibus consideratæ, ampliatur postmodum hoc *Ifern.* per diction. etiam, quæ ex extensiva, et stat. augmentativè, et ampliativè, l. 2. C. de testib. Barbof. de diction. cap. 95. ut idem ius sit, etiam si vi ventorum venisset impulsus, et quod dixit de exoneratione in terra, extendit, ut præcedat etiam si exoneratio fieret in mari, de vaxello in vaxellum, ibi, & si exoneraret de va-

xello, unde venit vi ventorum, & poneret se in alio vaxello navigante extra Regnum, solvet fundacum, sicut exonerasset in terra, et reddit rationem, nam commoditatem habens hanc in mari Regis exonerando quidem de uno, & onerando in alio, videtur, tamquam si de novo merces oneraret, & exoneraret; hæc igitur ampliatio, ut solvendum sit vectigal, etiam si navis venisset vi ventorum impulsus, cum inciperet vendere, vel exonerare, non video quo jure; quovè prætextu sit iterum extendenda, supplendo factum in verbis, et in sensu minimè comprehensum, ut scilicet *Ritus*, sive potius *Ifern.* (si quidem verba *Ritus*, à verbis *Ifern.* distingui facile non possunt,) procedat, nedum si navis vi ventorum venisset impulsus, sed etiam eadem, vel simili necessitate præcisa coactus magister navis exoneret, vel vendat, hoc certè rogo considerari, necessitatem in nostris terminis in duplici actu considerari posse.

Primò scilicet in actu appulsus navis ad portum idque multifariam, vel scilicet tempestatis, incursum hostium; vel aliter.

Secundò verò potest considerari necessitas in actu exonerationis, vel venditionis partis mercium, ut cum necessaria est refectio navis, et deficiunt pecuniæ, quo casu præcisè opus est, pecuniam ex venditione quarundam ex mercium redigere, ut navis refecta ex inavigabili fiat navigabilis ad perficiendum iter destinatum.

Primus casus appulsus navis, necessarius ad portum non includit necessariò secundum, ut semper sit necessaria mercium exoneratio, sive partis earum venditio, ut cum navis incolumis in portum licet vi tempestatis delata est, sed interdum, cum primo casu ex facto contingenti concurrat etiam necessaria navis refectio, quæ potest esse innavigabilis inspecto statu præsentis, et navigabilis, in futurum, ipsa navis refecta, sicut in simili de sententia, vel extincta, vel suspensa per appellationem dicitur in l. 1. §. ultim. ff. ad *Tarpil. Ritus*, sive *Ifern.* in d. ampliatur. nominatim loquuntur, etiam si vi ventorum venisset impulsus, & paulò post, idem repetit in casu exonerationis vaxelli de uno in alterum, unde vi ventorum venit, & inferius; ad quod non credebatur venire, & sic nullo modo exprimunt posterum casum conjunctum cum primo, cum scilicet ita vi ventorum venit, ut etiam necessaria indigeat refectio, quæ sine exoneratione in terram, vel alio vaxello, & sine pecunia ex venditione mercium redigenda, fieri non potest, ut propriè contingit in casu nostro. Quis igitur, neque etiam Fiscus poterit supplere hoc factum, & superaddere illud ad *Ritus* extensionem, ut procedat etiam ubi navis nedum impulsus venisset, sed etiam, quæ indigeret necessaria refectio, quæ sine exoneratione, & mercium venditione fieri nequam posset.

Hæc quidem suppletio in facto, & ampliatio extensionis, nullo quidem jure fieri potest, cum ea quæ sunt facti suppleri nequeunt, nec præsumantur, ut ad ornatum vulg. l. in bello, §. facta, ff. de cap. & p. s. l. rever. latè *Mench.* de præsumpt. lib. 5. cap. 175. num. 4. & præsumantur. & quod facta nunquam lib. 6. c. 14. Addit. *Natta* ad *Alex. cons.* 119. lib. 1. cum non sit de casu ad casum, ex verbis, nec ex mente comprehensum, l. 3. §. hæc verba, ff. de negot. gestis. *Sard.* latè *decis.* 202. n. 9. quod si generaliter est verum, statuta debere recipere interpretationem à jure communi, & casum à statuto omissum relinquentem.

dum esse dispositioni juris communis, etiam si sine contra ejusdem juris dispositionem, juxta ea, quæ congerit *Sard. decis. 282. nam. 24.* potissimè, & in specie hoc tradunt *DD.* in terminis vectigalium, ut post *Signor. de Homod.* cujus verba inferuit in sua lect. *Alberic. in d. l. Casar. post num. 7. vers. concludamus ergo,* tradit latiss. ibi *Bar.* ex num. 15. & post *nu. 26. vers. præterea, ff. de public. in qua l. Casar, DD. post Bar.* omnes tractant materiam restrictionis, & interpretationis statutorum ad formam juris communis ut alibi recurrere opus non sit, & hæc est interpretatio passiva, quam statuta nunquam excludere censentur, etiam si ab eodem statuto sit prohibita interpretatio, *Surd. dec. 178. num. 16. & 17.* in ritu quidem exorbitanti, in materia vectigalium, & vectigalis quidem, tam odiosi, & rigorosi, quale est justitiam fundaci, ut alias probavimus, & præsertim, cum pertentando verba ipsius Ritus à principio, usque ad finem, ubi de appulsu necessario meminit, semper supponit navim incolumem portum petiisse, ex toto enim contextu dispositionis colligitur illius sensus, & interpretatio, *l. nummis, ff. de legat. 3.* cum concord. per *Surd. dec. 202. num. 16.* legatur in principio *si vaxellum vi ventorum, & tempestate veniat curare debet Portulanus, ut sedata tempestate recedat, & sic usque in finem, ut supra:* verba autem, quæ ponderat Fiscus, ex quibus redditur ratio prædictæ ampliationis in casu exonerationis de vaxello in vaxellum, *nam commoditatem habent hæc in maris Regis exonorando quidem, & onerando in alio, videtur tanquam si de novo mercem oneraret, & exoneraret, si alia deficerent, hæc quidem sola sufficerent.*

Ponderando primo nomen illud quo utitur *commoditatem*, quæ quidem distat à *necessitate*, quinimò ipsam excludit; siquidem aliud est frui commoditate, aliud uti necessitate, *ten. cum gloss. ubi Alciat. Rebuff. Briffow.* & cæteri in *l. nepos proculo 135. ff. de verb. signif.* commodè enim fieri dicitur, quod sine promittentis incommodo, & salva dignitate fieri potest, & idem est fieri commodè, sive cum commoditate: quod absque penuria, & necessitate. *Jo. Andr. Panorm. & Dec. quos probat Corduba. in l. si quis à liberis, §. si filias, num. 81. & 82. ff. de lib. agnos.* confirmatur ex his, quæ subjicit in *vers. hoc quando coactus, usque ad versic. item aliud si,* ubi credo scriptoris vitio adesse plura verba mēdosa; videtur enim alioquin se nimium involuere, nec adesse congruum sensum, ut contingit in operibus *Iser.* etiam impressis, et si à tot illustribus Viris expurgatis, hæc tamen verba non expedit emendare, cum non faciant ad causam, sed dum se remittit ad dicta per eum in fin. in *cap. de jure exitura,* clarior redditur veritas, dum ibi dicit hæc verba *ius exitura, quod est novum percipitur toties, quoties de Regno exierit cum eisdem mercibus, &c. lubdit in fin. §. 1. dict. tit. de jure exitura, nisi vi ventorum, & tempestate impulsu redisset, sed tunc sedata tempestate, & cessante impetu venti, debet recedere, ut supra in rub. de jure fundaci dictum est.*

Unde expressè ex prædictis verbis, ubi vicissim se *Iser.* remittit, apparet nedum ipsum loqui in primo tantum casu necessarij appulsus, quo casu prædicari potest, quod navis recedere possit, & non in secundo casu, ubi scilicet navis esset rupta, adeò ut non possit recedere, nisi prius reficeretur; sunt enim præsupponendi ubique termini habiles, & sic dum injungitur, quod navis recedat, nisi velit solvere vectigal, exaudiri debet, quod possit recedere, sed à contrario sensu, quinimò à cessante ratione,

deciditur expressè secundus casus pro nobis, dum enim præcipitur, ita demum solvi vectigal, *si sedata tempestate, & cessante impetu venti non recedat,* ergò durante tempestate, seu existente eadem, vel simili necessitate, quæ non permittat navem posse discedere, exonerationis, vel venditio coacta relevat solutione vectigalis, quousque navis sit in sua libertate, quia scilicet possit exire, & voluntariè permaneat, exoneret vendat, aut de una navi in alteram merces reponat ex voluntate quidem, quod indicat nomen *commoditas*, non quidem, ex necessitate, idem colligitur ex *versic. ritus nostri,* qui subsequitur, ibi, *Item aliud si vi ventorum navis impulsu, aliqui mercatores exonerant, & aliqui non;* & sic clarè loquitur in casu exonerationis voluntariæ, quia ponit casum, qui non posset moraliter considerari in casu exonerationis necessariæ, in quo fatuum esset considerare casum, in quo mercatores mallent merces amittere, quàm exonerare, ut in prima Controv. adverti, & novissimè non obstat vulgare dictum, quod voluntas coacta voluntas est ex *Arist. ethicor. 3. cap. 1.* & potest citari *Gloss. in l. postliminio 17. ff. de captivis, cum infim. sim.* Dum enim in hac materia solutionis vectigalium fit expressa dicta tam jure communi, quàm in ritu, inter casum voluntarium, & necessarium, frustra citatur *Aristot.* ad probandum, quod voluntas coacta voluntas sit; siquidem ultra declarationem traditam à *DD.* quod voluntas coacta non sit simpliciter voluntas, sed conditionata, & secundum quid, dictum *Arist.* in puncto declarat *Wsembec. tam in paratit. ff. lib. 4. tit. 2. quod metus causa; n. 2. lit. F.* quam etiam ad eundem *tit. C. qui est, tit. 20. num. 3.* cuius verba verè aurea essent integre inferenda, libuit tamen pauca ex eis adnotare, *Quamquam, autem hæc subtiliter distinguant Philosophi, tamen Prætor putavit, quodcumque vi atroci committeretur, id metu quoque fieri, voluntate utriusque præsentis violentiæ cedente, & eodem modo subvenit, sive quis vim passus sit necessariam, & inevitabilem, quæ corpori vim affert, sive vim coactionis, quæ animum dumtaxat invadit, mentemque superat;* & meminit in puncto, de navi vim tempestatis in mari passa, addens in foro, ac in iuris disciplina, & ut nihil noceat vim passo etiam si invitus consentiat, & subiicit tandem hæc verba, *nec cuiusvis in iudicio postulantis sit philosophica ratione scienter vim à metu, vel contra discernere,* apud quem plura, & pulchra in proposito videnda. Nec Fiscus jure potest separare actum exonerationis, & venditionis mercium ex necessitate factum, ab ipso primo actu necessarij impulsus, quia ubi ex duobus actibus posterior est exequutio prioris, ambo actus sunt unus tantum, adeò, ut actus subsequens velut inseparabiliter primo actui unitus, non dicatur diversus à primo, sed unus tantum actus dicitur, nec datur differentia inter primum, & secundum *l. illud, §. fin. ff. ad l. Aqu. l. Gloss. in l. cum filias §. 1. vers. neuter, ff. de verb. obligat. Jas. in repet. l. quominus, ult. not. num. 20. ff. de flumin. tex. ubi Imol. & Castrenf.* notant in *l. cum servus. ff. de condit. & demonstr.* & in terminis, quod non debeat gabella ex actu, qui fit in exequutionem, & tanquam sequela necessaria præcedentis actus, ut in revenditione, quæ fit ex necessitate pacti, adjecti in præcedenti contractu latissimè post relatos per *Tiraq. affirmat Surd. dec. 321.* quia non dicitur novus actus, qui fit in exequutionem præcedentis, & in puncto, his, & aliis relatis, Considerat *Gustier. de gabell. lib. 7. quæst. 22.*

num. 21. cum seq. licet maxima sit differentia inter solutionem gabellæ, quæ juxta unam opinionem debetur, etiam ex contractu necessario, & solutionem portorii, tributorum, & vectigalium, à quorum solutione excusatur quis, nedum ex causa necessaria, ut distinguit *Guttier. d. quæst. 22. num. 16.* sed quilibet casus fortuitus, non debet præjudicare damnum passio, ut de comm. sentent. post *Alberic. Barb. & Alphons. Montalu. ad 11. Hispan. tradit idem Guttier. dict. cap. 22. num. 17.* & aliàs dixi, & qui propter necessitatem dividunt inter se rem emphyteuticam, velut socii, & hæredes, non solvunt laudemiam, non alia ratione, nisi quia permutatio, vel venditio tanquam divisionis necessariæ sequela, & incidens, sine quibus ipsa commodè expediri non potest, habentur pro actibus unitis, & cohærentibus ipsi divisioni, ubi incidunt, & cum ea confunduntur; ut explicat idem *Guttier. d. num. 21. & 23.* optimè *Franc. Clapper. in dec. Fiscal. part. 1. causa 26. quæst. unica ex num. 6. & 62 seqq. cart. mibi 219.* & sic ipsa venditio, vel exonertio tanquam necessario facta in executionem appulsus, confunditur cum ipso appullu, præsertim quia etiam si actus ex duplici causa fieri posset, quod non est in casu præsentis, referri tamen deberet ad causam necessariam, & ex ea factus censeretur necessarius, qui fit ex necessitate præcedentis actus, idem *Surd. dec. 305. n. 34.* & præsumi debet gestus in executionem præcedentis, idem *Surd. dec. 71. n. 9. 25. Aug. 1625.*

Cum varia incidissent impedimenta, quibus causæ expeditio dilata fuit, domini mercium moræ impatientes ad transactionem cum Filco devenerunt, & hac de causa lis ulterius non processit. Actuaris Franciscus de Flore,

S V M M A R I U M.

- 1 Majoratus de Priego verba proponuntur. & persona inter quas controversia disceptatur, n. 2.
- 3 Nepos, filio primogenito prædefuncto, excludit patruum astate majorem in primogeniis, & majoratibus, quæ feudali successioni comparantur, & per leges Hispan. expressè statutum est præferri nepotem.
- 4 Primogenito vocato, censetur vocata illius linea in infinitum, ad exclusionem secundogenitorum, declarata, ut n. 57.
- 5 Primogeniti, vel majoris natu vocatio eadem est, sed quod differant est verius, n. 58.
- 6 Majoratus institutor, censetur se conformare secundum leges de illo loquentes, nisi expressè aliter disposuerit.
- 7 Majoratus pro filio natu majore superflite, admittit nepotem ex primogenito, excluso secundogenio, majoris ætatis, ad quod ponderatur etiam lex Hispan. n. 8. contrarium tamen est verius, ut per totam questionem probatur.
- 9 Responsa in causis maturè consideranda sunt.
- 10 Filiorum appellatio specialis dicitur, & in ea non venit nepos secundum proprietatem sermonis, n. 11. & 12.
- 13 Liberorum appellatio comprehendit nepotes.
- 14 Filiorum appellatio, non comprehendit nepotem, quando extitit filius, & nepos.
- 15 Filiorum appellatio excludit representationem filiationis in nepote, quia gradus vocatur.
- 16 Filiorum appellatio, non comprehendit nepotem quando filius cum aliqua qualitate vocatur.
- 17 Majoratus in quo vocatur filius major tempore mor-

- 18 tis excludit nepotem ex primogenito, & n. 18.
- 19 Majoratus in quo vocatur filius major, excludit representationem nepotis ex primogenito defuncto, quia in successionem consideratur qualitas ætatis, quæ non adest in nepote, nec ad illum transmissæ potuit, n. 20. 21. & 22.
- 23 Relativum, quod, adjectum verbo futuri temporis, conditionem facit.
- 24 Relativum, quod sua natura restringit dispositionem & habet vim demonstrationis taxativæ, n. 25.
- 26 Majoratus institutus per verba respicientia tempus successionis, intelligitur vocare primogenitum existentem tempore ejusdem successionis.
- 27 Majoratus vocans filium majorem, qui erit tempore mortis, requirit tres qualitates in vocato, quod sit filius, quod sit major, & quod sit superflite: quæ qualitates in eo, qui succedit, & non cui succeditur considerando sunt, n. 28.
- 29 Qualitas requisita adesse debet tempore, quo dispositio ad effectum producitur.
- 30 Majoratus institutus cum aliqua qualitate, illa qualitas requiritur tempore successionis, & non erectionis majoratus.
- 31 Verba restrictiva persone ad certum tempus, excludunt representationem.
- 32 Temporis limitatio continet restrictionem, ut in tempore includat, extra tempus excludat.
- 33 Qualitas adjuncta verbo, secundum tempus verb. regulatur.
- 34 Majoratus requirens majorem ætatem successoris, hanc qualitatem requirit cum perseverantia in tempore, quo defertur successio; & proinde nepos ex primogenito excluditur à secundogenito majoris ætatis, n. 35.
- 36 Nepos à filio distinguitur.
- 37 Superflite filius, ubi vocatur, cessat representatio, quam faceret nepos sui patris, & n. 38.
- 39 Superflite conditio, realiter verificanda est, non per fictionem.
- 40 Fisiones quæ in eadem persona non dantur, & quæ sit fictio inductiva, & quæ translative, ibid.
- 41 Referantur Authores in terminis, qui in Majoratibus constitutis pro filio superflite majoris ætatis, nepotem ex primogenito excluderant, admissio filio secundogenito superflite, majore ætate habente, sicque iudicatum retulerant, ad interpretationem legum Hispaniarum.
- 42 In majoratum sive primogenitorum successionem, quod nepos excludat patruum est dubia questio, & quid de jure legum Hispan.
- 43 Majoratus forma attendenda est.
- 44 Intellectus l. 4. c. tauri, admittentis nepotem, excluso patruo, est quod procedat in majoratibus ordinariis: non vero ubi institutorem majoratus, aliter disposuisse colligitur, ut quando filius major superflite vocatur, & n. 45. 48. & 49.
- 46 Emphyteusis concessa cum pacto, quod transeat ad primogenitum, intelligitur de primogenito existente tempore mortis, & n. 47.
- 50 Intellectus l. 4. c. tauri, est etiam, ut admissio nepotis, excluso patruo, procedat, quando primogenitus decedens habebat jus certum ad succedendum, & non incertum, & n. 51.
- 52 Conditio defecta impedit transmissionem, & representationem, n. 53.
- 54 Intellectus l. 2. titul. 15. part. 2. est, ut procedat in majoratibus, in quibus solùm attenditur majoratus secundum tempus nascendi, & n. 55. & 56.

- 57 *Primogeniti linea censetur vocata in infinitum, ubi simpliciter vocatur primogenitus, secus si cum qualitate, ut quando primogenitus major superstes tempore mortis vocatur, tunc enim secundogenitus superstes excludit lineam primogeniti prædefuncti*
- 58 *Intellectus l. 40. tauri est etiam, ut cesset admissio nepotis, excluso patre, quoties colligantur conjecturae pro patre contra nepotem.*
- 61 *Conjecturis legitimis, quod colligitur dicitur expressè dispositum, etiam in majoribus, in terminis l. 40. tauri, & num. 62.*
- 63 *Verba ubi sunt aperta, voluntatis questio non admittitur, maxime si sunt efficacia, nu. 64.*
- 65 *Majoratus successio non transmittitur, si futurus successor decedat, vivente possessore.*
- 66 *Representatio non datur, ubi superstes vocatur, secundum communiorum opinionem contra Molin.*
- 67 *Intellectus l. 2. titul. 15. part. 2. est, ut procedat in successione ordinaria primogenitorum secundum ordinem nascendi, & in successione Regnorum, in quibus admittitur representatio nepotis exclusis secundogenitis, nu. 68. & 69.*
- 70 *Autoritates Doctorum ex contrario adducta in presenti controversia recensentur, & confutantur, ut vel contra communem, vel in diversis terminis loquentes.*

A R G U M E N T U M.

In majoratus successione, an nepos ex primogenito prædefuncto, excludat patrum secundogenitum natu majorem: & si majoratus sit constitutus pro filio majore superstite, an etiam secundogenitus major superstes excludatur à nepote primogeniti prædefuncti, quod latissimè disputatur ad partes, & datur verus intellectus l. 40. tauri, & l. 2. titul. 15. p. 2. legum Hispaniarum.

Pro Excellent. Domino Duce Feriarum in causa Status de Priego.

CONTROVERSIA XLVIII.

Hujus rei thema sic mihi præmittendum direxi, prout ex dictis allegationibus carpsi, juxta Imperiale præceptum in l. ut responsum, C. de transact. Rex Henricus, Secundus, precibus Nundisalvi Fernandez à Corduba majoratum de Priego instituit his verbis: *Mandamos, que despues de los dias del dicho Gonzalez Ferdinandez, que aja el dicho mayorazgo enteramente con todas las dichas Villas, y lugares, &c. en la manera, que dicha es. Pedro Fernandez su hijo varon mayor primero heredero, e despues de sus dias del dicho Pedro Ferdinandez su hijo, que lo aja y herede el hijo varon mayor legitimo, que el dicho Pedro Ferdinandez dejare al tiempo, que finire, y si hijo varon non oviere, que lo haja herede la su hijo legitima la mayor.*

2 Devoluto denique hoc majoratu ad D. Catharinam Fernandez de Corduba, eaque defuncta, restitit prædicto Ill. Duce Feriarum ejus filio secundogenito, ac etiam D. Catharina nepte ex D. Petro Ferdinandez ejus similiter filio primogenito prædefuncto, contendit, & rectè dictus Ill. Dux ad successionem hujus majoratus, eum omninò admittendum, ex mente, & verbis dicti Regii diplomatis, cum tempore mortis matris, ipse, filius major legitimus

inventus sit. Contra autem insurgit dicta D. Catharina neptis ex filio majore prædefuncti, & minus iuste, uti patris majoris prædefuncti personam representans ex l. 40. tauri, & excluso dicto Ill. Duce possessionem ejusdem majoratus sibi assignandam prætendit, infra scriptis mediis.

3 Primò, quia in primogenitis videtur communis opinio, quod nepos ex filio primogenito prædefuncto excludit patrum in successione avi, licet ætare major patruus sit; ut ex communi post *Oldr. conf. 224. Jo. Andr. Bald. Anchar. Abb. Castrenf. Ares. Rom. Socin. Fely. Parid.* & alios tradit latè *Tiraq. de primog. q. 40. n. 12.* ubi subdit, hanc esse receptam sententiam in Gallia, Anglia, & Hispania, & n. 19. multa pro hac parte adducit rationes, eundem sequenti sunt *Duena. Covarr. Gregor. Lopez, & alii apud Molin. lib. 3. de primog. c. 6. n. 1. & 7.* ubi inquit, esse communem, & latissimè, ut adoleat *Conf. de Anno conf. 125. lib. 2.* hanc eandem confirmat, & novissimè *Borrellus* in suis *decis. tit. de feudis. ex num. 453. cum pluribus seq.* quæ conclusio etiam in majoratibus sine dubio procedere videtur, cum eorum successio sit feudali consimilis, secundum *Bald. in l. cum antiquioribus, n. 6. C. de jure delib. Covarr. lib. 3. var. resolut. cap. 5. n. 5. Pinell. de bonis matern. p. 3. num. 99.* & in Regnis Hispaniæ, ubi super majoratum successionebus passim lites ventilantur, super his propriæ, ac peculiæres constituuntur leges pro nepote, ad patrum exclusionem, ut in l. 40. tauri, & l. 2. titul. 15. part. 2. in quibus indistinctè cavetur, quod nepos ex primogenito prædefuncto in avi successione patrum excludat, tam inter descendentes, quam inter collaterales, ex quarum dispositione videtur res in tuto pro nepote contra patrum, ut in specie consuluerunt *Paul. de Castro conf. 164. lib. 2. Abb. conf. 85. lib. 1. Dec. conf. 498. nu. 19.* cum aliis per *Covarr. lib. 1. pract. quest. cap. 38. nu. 6. & 7.* & per *Molinam cap. 6. lib. 3. de primogen. num. 29.*

4 Secundo pro nepote efficaciter facit, nam in primogeniti institutione linea primogeniti successivè in infinitum vocata videtur ad exclusionem secundo, & tertio genitorum: ita ut, donec superfit aliquis de linea primogeniti, sequentes non veniunt, sicuti idem *Molina d. c. 6. n. 29. 35. & 43.* firmat ante eum *Covarr. d. c. 38. n. 6. vers. ipse vero,* ubi hæc probat in terminis juris communis, extra Hispaniarum leges, atque resolvit, filium secundogenitum nunquam dici primogenitum, donec adest aliquis filius, seu descendens à primogenito, & proinde ista neptis ex primogenito, quæ est in linea recta ultimi possessoris majoratus, videtur excludere patrum secundogenitum.

5 Tertio, nec representationem hanc impedire habet, quod in majoratus institutione filius vocatus fuerit major natus: cum nulla sit effectualis differentia, an dictum fuerit, succedat primogenitus; an major natus, ut idem *Molin. ibidem. num. 19.* ex mente *Abb. & aliorum supra citatorum,* cum aliis relatis per *Menoch. conf. 442. n. 20. & conf. 1171. n. 1. & 2. & Didacum Burg. quest. civil. 1. & 2. n. 84.* & idè in propolita nostra casus specie, nil obesse videntur verba illa, *que lo aja el hijo mayor.*

6 Quarto expressè deducitur ex d. l. 40. tauri, ubi, ut alias repetitum est, nepotem præferri patrum, indistinctè statuitur, & tantum casus ille excipitur, quod expressa dispositione, aliud majoratus institutor caverit, atque statuerit: ergo si expressa dispositione id non statuatur, credendum est id semper inesse, atque præfatis verbis adjectis dumtaxat expressisse illud,

Felician. in vers. denique facit, & prædictis, hodie longo post tempore, addo *Gratian. decis. Rotæ Marchiæ* 13. n. 19. 39. & 44. *D. Reg. Rovit. conf. 75.* & infinitos de more congestos per *Giurb. dec. 87. post n. 9.* videndus est tamen *Thesaur. jun.* quem postea legi *lib. 3. quæst. forens. cap. 73.* Imò in præsentī casu fuit consideratum, fuisse datos in solutum annuos introitus, qui necessariò juxtà Bullas Pontificum, cohærere debent super certis corporibus, & sic ubi annui introitus exigi non possunt; velut deficientibus bonis hypothecatis, habetur, ac si essent evicti cum non possit subsistere venditio super jure personali, sed super corporibus, eorumque hypothecis, & etiam quia in promissione evictionis, & reservatione, fuit promissa per cedentem successiva perceptio annuorum introituum; unde ubicunque cessionarius non potest illos percipere, videtur factus casus evictionis.

D E C I S I O.

ET ita obtinui, & decisum fuit per S. Consilium die Martis 11. Julii 1622. referente Consiliario Cæsare Alderisio, penes Actorum Magistrum Hieronymum de Amico, cum interventu doctissimorum tunc Consiliariorum Ferdinandi Brancia adjuncti, & Scipionis Roviti, qui ambo postea fuerunt ad supremum gradum Consilii Collateralis, & Regentis Regiam Cancellariam, ob eorum eximias virtutes, & merita, omnium applausu, & erecti, quos de me optime meritos esse profiteor.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**ecunia ad quid inventa?
- 2 **L**æso probanda est per allegantem, secus in actu sua natura noxio, num. 3.
- 4 **T**utor non valet solutionem recipere præsertim dissolvendo redditum, & de ratione num. 5. & seq. fallit in reemptione ex pacto præcedenti redimendi, ex opinione Rodriguez n. 18. sed contraria Felician. comprobatur, num. 19.
- 6 **M**inori utilis est habere jus redditus annui, quam illius pretium.
- 7 **A**nnui introitus, etiam redimibiles an, & quando inter immobilia computentur, & quare, & quid si sint ad modicum tempus constituti, num. 8. 9. & 10.
- 11 **D**ecretum requiritur in distractione annui redditus minoris, item Civitatis, vel Ecclesiæ.
- 12 **M**inor non valet annum redditum etiam redimibilem alienare absque decreto, & aliis solemnitatibus, vel super bonis suis constituere, etiam ad rationem levioris usura, quamvis sit industrius, vel veniam ætatis impetaverit, aut pecuniam in rem minoris versam constaret, & num. 13.
- 14 **P**actum redimendi arctat emptorem ad dissolvendum redditum, sive censum.
- 15 **C**ausa necessaria alienandi quæ sit?
- 16 **A**lienationis prohibitio non includit necessariam.
- 17 **R**eemptio census non comprehenditur in prohibitione alienationis.
- 20 **P**ecunia inter mobilia, quæ servando servari non possunt, connumeratur.
- 21 **S**cutela in institutione majoratum, quod pecunia ex reemptione perveniens, in aliorum bonorum immobilium emptionem convertatur, & reemptio aliter facta nulla sit.
- 22 **L**ex 1. C. quando decreto opus non est, non derogat

decisioni l. 1. C. si advers. solut. licet enim in venditione rei minoris ex conventionē paterna, decretum non requiratur, tamen adversus solutionem restituitur.

- 23 **M**inor restituitur si pecunia ei, tutore auctore, vel ipsimet tutore soluta perdita sit, vel aliter damno affectus, etiam si à tutore jus suum consequi possit, & quamvis læsio aut damnum post solutionem contingerit, & fortius si in ipso actu solutionis, & num. 24. & 25.
- 26 **L**æso in ipso actu solutionis tutore facta, intercedere dicitur, si minus tempore, loco, causa, aut conditione reciperet tutor, aut quid de debito remitteret.

A R G U M E N T U M.

Minor, an restituatur adversus acceptationem solutionis, retrovenditionem, & quietationem per tutorem factas debitori reementi de pecunia diminuta, quam appellamus (de duobus tertiis) stante, statuto, sive pragmatica disponente, sortem pretii venditionis annuorum introituum, esse solvendam in pecunia numerata.

Pro filiis pupillis D. Cæsaris Caraccioli, & Marchione Caprigliæ, contra Marchionem Roseti, & Horatium Brancia.

C O N T R O V E R S I A XXXIII.

MArchio Roseti, cum esset debitor ex causa venditionis annuorum introituum, sive redditus censualis, hæredum pupillorum Don Cæsaris Caraccioli, in summa duc. 20. m. fortis, & plusquam aliis duc. bismille tertiarum decursarum, ad rationem decem pro centenario; ut sponte sua, nulla præcedente petitione, reemeret sortem d. census venditi, injunxit Horatio Brancia, cui vendidit Terram Roseti, ut de prætio deponeret sortem d. duc. 20. m. cum tertiis decursis qui conficit apocam fortis, & tertiarum, de pecunia existenti in bancis notificatam dictis pupillis, sive tutrici, mense Novembris præteriti, quorum tutrix D. Francesca Galluccia mater, ignara decreti generalis, eadem die publicati, quo disponitur, reemere volentes annuos introitus venditos, cum pacto de retrovendendo, vel extinguere annuos census redimibiles, non aliter posse retrovenditionem, vel extinctionem obtinere, nisi soluto capitali pretio in moneta numerata, nec sufficere depositum, de duobus tertiis in bancis in eorum credito existentibus, nisi fuerint à creditoribus conventi ex quavis causa ad restitutionem capitalium; inconsulto tutrix prædicta credens non posse reuere depositum, & ad hoc compelli posse, fecit retrovenditionem, & quietationem in forma, adversus quam liberationem, pupilli, cum de læsione in promptu evidenter appareat restitui petunt; siquidem cum haberent emptionem tutissimam, cum assensu super dicta Terra Roseti ad rationem decem pro centenario, loco prædictæ emptionis recepit tutrix pecuniam aeream duorum tertiorum, quæ nec tangi, nec videri potest, ad id ut non sit expendibilis, nec sit in commercio, nec censerī possit fidejussor futuræ, neque præsentis indigentia,

digentiam, ad quem finem inventam pecuniam, affirmat *Aristot. 5. ethic. cap. 5.* unde licet probanda sit lætio ab eo, qui illam allegat *l. 3. §. si minor, ff. de jurejur. ut ex regula generali l. quoties, §. qui dolo, ff. de probat. innumerata congerit Caldas in l. si curatorem habens, verbo, lætis, in princ. C. de in integ. restit. min. & probari debere generaliter à petente restitutionem, se minorem, & læsum, notatur per omnes in *l. si minorem, C. de in integ. restit.* cum concord. per *Pacian. lib. 2. cap. 24. num. 33. & 61. tract. de probation.**

3 Non tamen aliter probanda est lætio, quando actus sua natura est noxius. *Gloss. in l. ait prætor. 7. §. non solum, & in l. si jūdex, ff. de minor. ut exempla latius tradit Caldas in verb. sua facilitate, ex n. 26. ut in mutuo restituendum minorem, tamen non, probet se ex illo læsum, not. in l. 1. C. si advers. crediti canoniz. in cap. quod quibusdam de fidejuss. Usquias cap. 66. qq. forens. num. 6. Mauris. de restit. cap. 221. & 281. Caldas d. verb. sua facilitate, num. 30. & sic in liberatione, & quietatione debitoris, sive retrovenditione redditus pupillaris, quam constat alienationem esse; unde, cum tutori interdicitur sit alienatio, non poterit solutionem recipere, ex qua statim liberetur debitor, præsertim dissolvendo redditum, & maxime, cautè, & ritè contractum, ut benè probat *tex. in l. pupillo 15. ff. de solution. ubi postquam dixit, pupillo solvi non posse sine tutore auctore, neque eum delegare posse, subdit ad utrumque dictum, rationem, quia nec alienare ullam rem potest, quasi quod ex illa solutione alienatio inducatur, quod contingit abdicando à se actionem, quam habet, recipiendo solutionem, ut ibi tradit *Cast. & est tex. apertus in §. at ex contrario, ubi Balduin. & Hypopolit. Rimin. num. 5. instit. quibus alien. licet vel non, Bart. in l. vero procuratori num. 1. ff. de solut. & in l. 3. num. 3. ff. solut. matr.* tum etiam, quia quando census redimitur, minor proculdubid abdicat à se jus redditus annui sibi competens contra debitorem, & illius bona, ut optimè probat *Felician. de censibus, in appendice, lib. 4. cap. unico post num. 7. vers. neque etiam placet, sol. mibi 229. ubi subdit rationem. Quia melius evidenter est minori habere integrum jus redditus annui, quam pretium illius, tùm quia per facile illud poterit disperdere, tùm quia evenire potest, ut non tam utiliter, & securè illud impendere possit, & idèd ex redemptione census ita fit deterior conditio illius, sicut quando alius liberat debitorem suum; hæc Felician, qui etiam addit, in redemptione agi de damno minoris, & idèd fieri non posse à minore, nec ab ejus administratore, quod ex eo confirmatur, quia si admittimus, annuos introitus inter immobilia computari, etiam si non sint omninò perpetui, sed redimibiles, ea ratione, quod cum incertum sit, quando redditus luibiles, redimendi sint, perpetui merito judicantur, ut ex reg. *l. sufficit, ff. de condit. indeb. juncto ten. in vulg. clem. exitui de paradiso, §. cumque annui redditus, de verb. signific. & §. quoniam autem vers. fin. aut b. ut ii qui oblig. se per bib. hab. res min. ex in fin. juribus, & DD. auctor. uti veriore, & receptissimam sententiam, tradunt *Gustier. pract. qq. civil. l. 2. cap. 146. num. 2. & cap. 83. ex num. item 2. lib. 3. Felician. de censibus lib. 1. cap. 7. post num. 2. vers. quæ eo potissimum, Rodriguez de ann. reddit. lib. 1. quæst. 14. post num. 7. vers. pro parte negativa, ubi dicit, hanc esse communissimam ferè omnium sententiam, nisi sint redditus ad modicum tempus constituti, uti ad sex, vel ad octo annos, & latissimè hanc opin. ut receptissimam comprobat *Castill.******

quotid. contro. tom. 1. de usufr. c. 41. per totum præsertim *num. 6. in fin. & 7.* & ex nostris, ex juribus civilibus, canonicis, & feudalibus probat *Cons. Georgius allegat. 49. ex n. 43.* sive etiam admittamus opin. *Molinae lib. 2. de primogen. cap. 10. num. 6.* qui opin. hanc comm. indubiè veram proficitur, considerato præsentis statu ante reemptionem, citans *Tiraquell. & Rayn.* quinimò non solum inter immobilia computari, cum necesse sit, quod ad unam speciem applicentur, sive collocentur, juxtà opinionem *Panorm. & Tiraquell. relata per Rodriguez. d. lib. 1. q. 3. num. 9. vers. fateor tamen,* sed etiam si necessaria non sit applicatio, & sic circumscripta quoque necessitate applicationis, annuos redditus dici propriè res immobiles, licet non strictè quia ratione coherentiam dicuntur corporales, ut ex *Alvar. in cap. 1. §. sciendum, cal. 2. de feudi cognit. probat Gabr. cons. 141. num. 14. ubi num. 16.* dicit procedere etiam in materia odiosa, ita ut veniant in confiscatione immobilium, ut latè ampliando firmat *Surd. contumdens contrariam opin. vivis rationibus cum recepta sententia decis. 204. præsertim num. 8.* ex hoc sequitur præcipuus effectus in praxi, ut in alienatione, sive distractione hujusmodi annui redditus facienda per minorem, adhibendum sit decretum, & reliquæ solemnitates necessariæ; de quibus in *tit. ff. de rebus eorum, & C. de præd. minorum,* ut optimè inter plures effectus hujus investigationis, quod annui redditus inter immobilia computentur, hunc primo loco eruditè, & distinctè, post defensam, uti veram, & indubiam com. sententiam, tradit *Gaylius lib. 2. pract. observ. cap. 10. num. 4. vers. effectus,* cujus dicta extollit *Castill. d. cap. 41. num. 6.* & comprobat *Surd.* dicens, idem procedere non solum in minore, sed etiam in alienatione reddituum Civitatis, vel Ecclesiæ, *d. decis. 204. post num. 3. & num. 4.* Et hanc esse veram, & receptam sententiam in foro, minorem non posse annum redditum, etiam redimibilem alienare absque decreto, & solemnitatibus enumeratis per *Afflic. decis. 249. Menoch. de recuper. possess. remed. 15. ex num. 143. Paris. cons. 85. num. 18. lib. 3. Scharff. consil. 4. per totum, centur. 3. incip. quod prædicta vel constituere super bonis suis, etiam si ad rationem levioris usuræ, quæ in regione frequentetur, & quamvis alias ipse minor sit industrius, vel veniam ætatis impetraverit, & quod fortius est, etiam si constaret, pecuniam versam in rem minoris, quia hoc non validat alienationem prædii, vel similis juris, *l. non solum, l. utere, l. si prædium, C. de prædiis minorum,* eruditè probat *Rodriguez d. l. 1. q. 14. ex n. 10. usque ad 14. ubi n. 15. & seq.* hanc ultimam ampliationem, licet com. versæ pecuniæ satis cum judicio temperat, neque pariter alienare, vel transferre in alterum, aut quovis modo, sine debitis solemnitatibus alienare, ut ex *Bald. & Simoncello probat D. Georg. d. alleg. 49. num. 45.**

Unde ubicumque retrovenditio redditus non fit ex necessitate pacti præcedentis, virtute scilicet facultatis redimendi ab initio adjectæ, quæ arctat emptorem etiam invitum ad dissolvendum redditum, juxtà tradita in *l. 2. C. de pact. ins. emptor. & vendit. per D. de Franch. decis. 64. num. 4. cum seq.* & in materia redditus censualis juxtà formam bullæ *Follier. de censib. in verbo instrumento gratia, per totum, & alii passim,* quæ causa necessaria tunc demum dicitur, quando quis cogitur dominium transferre, aut non potest quis non alienare, ut pulchrè distinguit *Surd.* inter factum voluntarium, & necessarium

- cessarium *decif. 102. ex num. 15.* & melius *decif. 286. n. 13. in fine, & 74.*
- 16 Ex qua sola necessitate redimendi suaderi poterat, licere tutori censum redimere eo solo colore, quod prohibitio alienationis non pertinet ad necessarium
- 17 *l. alienationes, ff. famil. ercisc.* unde inferri videbatur, prohibitio alienari, non esse interdictam
- 18 censum redemptionem, ut ex pluribus probat *Cavalcan. decif. 16. num. 49. 2. par.* & latius hac sola ratione licere tutori redimere censum contra *Felicianum*, concludit *Rodriguez lib. 2. quest. 15. num. 81. & 82.* cessante necessitate prædicta, disponente decreto generali, ut redemptio sortis fieret numeratò, tutor nullo modo potuit, nec debuit, recipiendo sortem ex pecunia depicta in bancis, tutus clypeo decreti, censum sua sponte redimere, & voluntariè resolvere, idque verissimum apparet, nedum attenda opinione *Feliciani*, qui ex veris juris regulis indistinctè negat, tutori licere sortem recipere, & census contractum dissolvere, sed etiam opinione *Rodriguez* qui id tutori permittit eo casu dumtaxat, dum cogi potest reditum redimere, & non aliter, ut latius ipse explicat *d. lib. 2. quest. 15. ex num. 80. cum seq.*
- 19 Opinio autem *Feliciani*, ut procedat indistinctè, satis comprobatur ex distinctione *Molinae, dum lib. 2. cap. 10. num. 6.* scripsit, annum reditum ex veriori sententia inter immobilia computari, considerato dumtaxat præsentis statu ante redemptionem; verum redemptione sequuta, pecunia ex redemptione perventa, nulli dubium, quin res mobilis, non autem immobilis censenda sit; quinimò taliter mobilis, ut hoc *Molina* addatur, ut connumeretur inter ea, quæ servando servari non possunt, juxta veriorum, & receptiorem sententiam, inde addit *Molina*
- 21 desumptam cautelam, ut in restitutione majoratum, pecunia ex redemptione proveniens in aliorum bonorum immobilium emptionem convertatur, sub ea amplius lege, ut redemptio, quæ aliter facta fuerit, nulla sit, in denunciando redituum debitoribus, nè aliter redemptionem facere valeant, ut in dies servari videmus in reditibus fideicommissa aliisque bonis vinculo subjectis, ex quo permitti non debet tutori bona immobilia minoris, in res mobiles de facili perituras, convertere, & novissimè veriorum esse indistinctè opin. quam postea probavit *Felician.* firmavit *D. de Franch. d. decif. 206. in fin.*
- 22 *num. 24.* ubi in specie tradit *rem. in l. 1. C. quando decreto opus non est*, ubi conventio paterna in contractu adjecta per defunctum de retrovendendo, reddito prætio efficit, ut licet tutor sibi pupilli retrovendere possit absque auctoritate Prædicta, alias necessaria, ut non deroget decisioni *rem. in l. 1. C. si advers. solus.* cum concord. sed ab illa declaratur, ut juxta eam intelligatur: licet enim quoad translationem domini non sit necessarium decretum, quia sit ex causa præcedenti, nihilominus, qui reemit, ut sit cautus, debet procurare quod solutio præti fiat tutori mediante decreto Judicis, ne minor restitui valeat juxta *l. præd.* imò sortitus hoc facere debere advertit, qui reemit, ut pretium benè solvat, postquam ex voluntate reemit, qui non cogere, quam qui solvit debitum coactè, ut his verbis *decif.* complevit *D. de Franch.* ubi ita dictum pro opin. quam postea amplexus est *Felician.* resobato fundamento *Rodrig.*
- Præterea confirmatur prædicta ex receptissima ferè omnium, ac usu forensi rerum, ubique judicatarum probata sententia, ut solvens minori, tutore auctore, vel ipsimet tutori, aut curatori, qui casus

- in hoc sunt adequati, ut advertit de *Franch.* infra citanda *decif. 206. num. 12.* licet pleniorum confessionem, si pecunia sit deperdita, vel aliter damno affectus sit minor sui vel tutoris facilitate, aut culpa, etiam ex post facto, post solutionem contingenti, ut est *rem.* ubi *Gloss.* tradit vulgatam distinct. plenior, plenioris, & plenissima liberationis in *l. 1. C. si advers. solus.* ubi *DD.* omnes, etiam si minor à tutore ius suum consequi possit, cum non idcirco cesset restitutionis auxilium, uti pinguius providens adversus debitorem, qui solvit *l. 3. & fin. C. si tutor, vel curator. inter. quod* esse ab omnibus communiter passim receptum, cum *Gloss. magistra in l. 1. C. si tutor, vel curator. inter. quod* imputandum, *ff. de minor.* cum pluribus concord. fateatur *Caldas in repet. l. si curatorem habens ver. la. sis ex num. 57. & 59. vers. hac Gloss. distinctio, C. de in integr. restit.* post *Gomez. lib. 2. varior. cap. 14. num. 4. cum infin.* congestis per *Guttier. de tutelis 2. par. cap. 22. per totum; num. 3. & 13.* ubi referunt à *Mauritia. de restit. cap. 177.* defendi hanc comm. sent. ab objectis, & ex nostris *D. Præfex de Franch. dec. 206. Consil. de Anno cons. 49.* unde cum negari non possit, in casu præsentis maximum damnum illatum minori, tutricis facilitate, quæ inconsultè ad nihil respiciens, statim fecit solventi quietationem, & retrovenditionem, spontè dissolvendo reditum ad rationem decem per centenario, quod est supremum pretium, vallatum Regio assensu, & tutissimè constitutum, & inter priores creditores Marchionis Roseti, ut eventus venditionis Terræ Roseti demonstravit, idoneam esse emptionem; recipiendo pecuniam de per se fragilem, & in apocis bancariis, quæ hodie ex temporis injuria, est in expendibilis, ut quæ nec tangi, nec videri potest, perinde, ac si in totum amissa esset; quis propterea dubitabit quin stante evidenti læsione, pupillus non sit restituendus, præsertim, quia admissa etiam contraria quorundam sententia, quam iidem licet pauci fatentur esse contra comm. omnium, ut facta solutione tutori, sequatur plenissima debitoris solventis liberatione; restringunt tamen illam, ut minori non detur aliqua adversus solventem restitutio, pro amissione pecuniae, damno aut læsione ipsi contingenti post solutionem, & ita eorum expressè restringunt opinionem, ut prætendant denegari minori restitutionem pro læsione supervenienti ex post facto post solutionem factam tutori, vel curatori ex aliquo contingenti facto, expressè concedentes, secus esse si læsio contingat in ipso actu, sive tempore solutionis, quo casu nemo ex his, quos vidi ausus fuit a recepta sententia, nec gratia disputandi discedere, ut apertè profiteretur *Caldas d. verb. la. sis n. 60.* dum defendit opin. *Vasquii lib. 3. controuer. usu frequent. cap. 66. num. 4. & cap. 67.* & eò tendit unica ratio, sive ipsorum fundamentum, ut sit distinguendum utrum læsio intercesserit in ipso solutionis actu, vel post ipsam solutionem emergerit, quo casu emergentia post contractum contingenti ad eam rem minimè spectare contendunt, ex *l. verum 12. §. sciendum, ff. de minor.* & aliis juribus, quasi perempta postea pecunia vexari debitorem non posse; siquidem illius periculum ad minorem, qui dominus jam pridem effectus fuit, spectare debet ex regul. *l. quod te, cura simil. ff. si cert. petatur*, ut latius explicat *Caldas d. verb. la. sis, post n. 60. vers. quare in casu nostro,* quod latius explicat *Guttier. d. l. 2. cap. 22. ex num. 9. vers. tertia quia, num. 10. ubi num. 12. & 13. vers.*

vers. nihilominus tamen, fatetur receptam esse sententiam, absque ulla distinct. minori competere restitutionem adversus debitorem, qui solvit tutori, etiam si læsio contingat ex post facto, unde fortius, cum læsio contingerit in casu præsentis in ipso actu, & num. 22. addit Gattier. ut læsio in ipso actu incedere censeatur, etiam ex mente Vasquii, & Caldas, si minus tempore, loco causa, aut conditione reciperet tutor, vel aliquid de debito remitteret; tunc enim, tamquam malè se gerente tutore, minori pro læsione resarcienda, competere debet restitutio adversus solventem, juxta d.l. 3. C. si tutor, vel curat. interu.

Non fuit hæc causa aliter decisa, nec prosequuta, quia processus fuit perditus.

S U M M A R I U M.

- 1 **R**evocatio aliquorum graduum institutionis, testamentum dicitur, non codicillus.
- 2 Testamentum potest à secundo, & tertio gradu substitutionis incipere, irritato primo, vel etiam ulteriori, tam ex l. quàm hominis dispositione.
- 3 Substitutus in eventu conditionis, dicitur propriè institutus.
- 4 Substituto vulgaritèr, pupillaritèr, aut compendiosè, etiam tacitè concedenda est immissio ex edicto div. Adrian. etiam si instituto objiciatur de revocatione testamenti per posterius, & n. 5.
- 6 Immissionis remedium non conceditur vigore codicillorum.
- 7 Testamentum, an intelligatur revocatum cursu decennii per secundam nudam voluntatem, in qua alterius testator non progreditur.
- 8 Hæreditas, nec dari, nec adimi potest jure directo in codicillis, jure obliquo sic, & num. 10. & quæ sit ratio differentia, num. 14.
- 11 Verba directa, an obliquentur, & text. in l. Scvola 76. ff. ad Trebell. procedit in substitutione, secus in institutione, & num. 12. 13. 17. & 18.
- 15 Hæredi dari potest in codicillis per obliquum, non tamen potest adimi.
- 16 Limitatio est de regula, & si procedit in omnibus casibus regula.
- 19 Testamentum imperfectum, non ratione voluntatis, sed solemnitatis, non valet, substitui tamen potest ex regula hac consultissima; si quis autem, inter venientes ab intestato, si quinque testes sint in illo rogati, & num. 20. & 21.
- 22 Ultima voluntas imperfecta ratione solemnitatis, non voluntatis, aliis probationibus adminiculata, tollit disposita in codicillis.
- 23 Testamentum raptum ex juris dispositione, si testator confirmet coram quinque testibus, valebit jure codicillorum, secus si adsit expressa revocatio per secundam solemnem voluntatem, & num. 25.
- 24 Lex, & si aliquid ipso jure statuat, actamen factum hominis requiritur.
- 26 Revocatio secundi testamenti facta in codicillis, in quo similis fit à revocatione facta in testamento, & num. 27. & 28.
- 29 Hæredi scripta in primo testamento reconvalescente per tertiam voluntatem solemnem, an detur actio de jure civili, vel potius de jure prætorio, & num. 30.

A R G U M E N T U M.

Revocatio institutionis factæ In testamento, judicatur potius testamentum, quàm codicillus: substituto vulgaritèr, pupillaritèr, & compendiosè, competere remedium, l. fin. C. de edict. div. sed non vigore codicillorum: testamentum, an & quando temporis lapsu revocatum censeatur: hæreditas, an dari, vel adimi possit directò, vel obliquè in codicillis: testamentum imperfectum ratione solemnitatis non voluntatis, an valeat, & substitui possit.

Pro D. Hectore Ravascherio Satriani
Principe, Duce Cardinalis, Col-
laterali Consiliario, & au-
rei Velleris Milite.

C O N T R O V E R S I A XXXIV.

Dominus Petrus Franciscus Ravascherius ex Comitibus Lavanæ in scriptis solemnè condidit testamentum sub die 27. Octobris anni 1608. instituta hærede Maria Ravascheria ex Turino fratre primogenito, nepte, cui ejus filios, eorumque descendentes masculos in infinitum substituit, quibus deficientibus vocavit Dominum Hectorem Ravascherium ex Joanne Ambrosio secundogenito, nepotem, ad præsens Principem Satriani, Ducem Cardinalis, Regium, Status, & belli in hoc Regno à latere Consiliarium, nec non aurei Velleris æquitum, qui Catholicæ Majestati, æquitum Cohortibus, & legionibus peditum propriis impensis strenuè longo tempore inservivit, demum utriusque Calabriæ ejusdem Vicarius Generalis, miro omnium applausu præfuit, & pro Januensis Republicæ Capitaneus Generalis extitit. Qui quidem Petrus Franciscus in anno 1610. die 9. Junii coram Notario Judice cartulario, & septem testibus dispositionem factam in beneficium Mariæ, ejusque descendendum, revocavit: voluit tamen, quod firma remaneat, firmitatem, ac robur obtineat quoad legata, substitutiones, majoratus, ac fideicommissa in ea contenta: postmodum undecima die mensis Aprilis 1611. mediante codicillo confecto coram Notario, Judice ad contractus, ac quinque testibus, ipse Petrus Franciscus, ratificando testamentum primo loco conditum, antedictum instrumentum, sed codicillum factum anno 1610. revocavit, mandavitque quod dispositiones omnes contentæ in dicto testamento in beneficium Mariæ, ac filiorum, revocatione prædicta non obstante suum sortiantur effectum. Tandem mutavit Petrus Franciscus voluntatem, ac revocando disposita in beneficium Mariæ, & descendendum, novissimum intendebat condere testamentum; in quo Hectorem ex affe institueret, irritando omnes alias dispositiones in beneficium Mariæ factas: Hæc voluntas, quæ Notario Cæsari Benincasa, cujus manu, præcedentes omnes dispositiones erant scriptæ à Petro Francisco, nedum declarata, sed etiam scripto tradita fuit; verùm inopinata morte præventus testamentum istud solemniter perficere non potuit.

Hæctor statim sequuto obitu Petri Francisci, bonorum omnium hæreditariorum possessionem, optima adhibita diligentia adeptus, & inter cætera Ter-

rarum Badulati Turturæ, & Soreti, cum earum Casalibus, quas Petrus Franciscus proprio ære, non in suo, sed in alieno capite fiduciariè emerat, cum promissione recognitionis in d. Petri Francisci, ac suorum heredum beneficium; ad quorum tamen bonorum feudalium tenutam remansam in hæreditate prædicta, Maria intendendo remedium, *l. fin. C. de edict. divi Adrian.* instabat immitti in possessionem, velut bonorum hæreditariorum.

Princeps verò Satriani petebat conservari, & quantum opus esset immitti in possessionem bonorum prædictorum.

Ex hoc autem facto breviter elicitur pro temporis angustia circa successorem opulentissimæ hæreditatis quond. Domini Petri Francisci Ravalcherii, & varietate dispositionum ab ipso factarum, mihi videtur colligi posse subscriptas juris conclusiones.

Prima conclusio, secundam dispositionem de anno 1610. in qua testator vocavit primum, & secundum gradum institutionis, & substitutionis in personam Mariæ, & filiorum, esse testamentum, non codicillos, *l. non codicillam, C. de codicill.* tum quia ademit hæreditatem jure directo, quod non potest fieri nisi in testamento, tum ex adhibita solemnitate septem testium de jure requisita in nuncupativo testamento, per ea, quæ tradit *Socii. jur. cons. 69. l. 4.* & latissimè Eminentissimus, & nunquam satis laudatus J. Consultorum nostræ ætatis Princeps, *D. Cord. Mantica de conject. ult. l. 2. tit. 3.* quidquid testator, seu notarius in sine descripturæ nuncupaverit codicillum, & quia nos contendimus, primum testamentum anni 608. remansisse firmum quoad alia, ne dicamus, hunc testatorem decessisse cum duobus testamentis, quod fieri non potest, dicimus, hoc secundum de anno 610. esse unum, & idem cum primo, vel non esse propriè testamentum, sed instrumentum solemnem revocationis institutionis, & substitutionis in personam Mariæ, & filiorum factarum, in primo testamento, ex quo inferitur ipso jure ceteri revocatum primum, & secundum gradum institutionis, & substitutionis.

Secunda conclusio, supposito, esse irritatos dictos gradus, dici potest, Ducem Cardinalis, substitutum in primo testamento in defectum Mariæ, & filiorum posse prætereuntem immisionem vigore, *l. fin. ex primo testamento juncta revocatione, quia testamentum potest incipere à secundo, vel tertio gradu substitutionis tam irritato primo, vel etiam ulterio-
ri gradu ex dispositione juris, juxta text. in l. ex facto, §. Larius, ff. de vulg. quam ab ipso met testatore, l. 2. quæ incipit, cancellaverat, ff. de his, quæ in testam. delectantur, ex quo substituti in eventum conditionis dicuntur propriè institutio, & substitutio, nihil aliud est, nisi secunda institutio, *l. ob heredi, §. qui discretas, ff. de vulg.* Et quod substituto vulgariter, pupillariter, aut compendiosè, concedatur immissio, ex text. *l. 1. C. de edict. divi*, etiam si tacitè sit substitutus, *Menoch. latè de adipisc. remed. 4. n. 14. q. 29.* quod procedere in specie, ubi substitutus objicit instituto, aliud testamentum posterius, sive revocationem primi est *Glals. in fin. in l. 1. C. de edict. divi.**

Nec Maria instituta in primo testamento revocato quoad ipsius institutionem, poterit petere ipsa immisionem ex codicillis tertio loco factis de anno 1611. quos constat esse verè codicillos, nomine, & effectu, cum quinque testibus, quia verior est opinio, non concedi remedium immisionis, vigore codicillorum, ut videtur esse magis comm. opin. apud

Menoch. d. remed. 4. adipisc. n. 193. vers. ad vers. Bald.

Tertia conclusio in casu nostro, per hunc actum revocationis de anno 610. in quo fuit revocata institutio, & substitutio in personam Mariæ, & filiorum *restando sermo, & in suo robore il testamento in quanto all'altre cose, majorasco fideicommissio substitutioni, & legati in esso fatti, &c.* habetur pro absoluto, fuisse legitimè revocatam institutionem, & substitutionem Mariæ, non obstante cursu decennii, & sic nos esse extra casum, *l. Sancimus, C. de testam.* ubi requiritur cursus decennii, quando est nuda voluntas, & testator non progreditur ulterius, sed hic expressè confirmavit cetera disposita in priori testamento, & præcisè substitutionem in personam Ducis, & sic non oportet dispungere controversiam inter *Bart.* & alios contradicentes, de qua latè post alios *Guido Pap. quest. 200. Tesaur. jur. lib. 1. quest. forens. cap. 56.* & ita videtur determinare in casu nostro de *Franchis decif. 287.*

Quarta conclusio, in qua videtur consistere omnis difficultas; Hæreditas non potest dari jure directo, nec adimi in codicillis, *l. codicillis instit. de codic.* unde quamvis testator tertio loco de anno 611. irritaverit disposita per ipsum in secunda dispositione perfecta de anno 610. confirmando institutionem, & omnia disposita per eum in primo testamento de anno 608. in beneficium Mariæ, nihilominus hæc dispositio ultima non potest efficere ut institutio primo loco facta, & jam extincta, & annullata per secundam dispositionem equè perfectam coram septem testibus, reviviscat per codicillos, & sic per dispositionem imperfectam cum minori testium numero, nec dicatur, quod saltem valebit hæc ultima dispositio jure obliquo per fideicommissum, & sic censetur rogatus Dux Cardinalis restituere hæreditatem Mariæ, quo casu cum in testamento sit prohibita detractio quartæ Trebellianicæ, adversus Ducem petentem immisionem, vigore primi testamenti, juncta revocatione, poterit objici exceptio, *dolo facis petere, &c.* cum non valeat retinere ob detractioem Trebellianicæ juxta regulas notas.

Primo enim dici potest, quod quamvis hæreditas dari possit in codicillis jure obliquo, intelligi debet, cum verba sunt talia, quæ possunt inducere fideicommissum, secus cum verba sunt directa, ut in casu nostro, quia non obliquantur, ut probari videtur in *l. 2. ibi, unde inefficaciter te codicillis rogatum, &c. C. de codic. & ad tex. in l. Scævola 76. ff. ad Trebel. ibi, tamen benigna interpretatiõe placet, ut frater, &c.* potest responderi, quod loquitur in substitutione, &

aliud in institutione, qui est caput testamenti, ut dicit *Aret. in d. §. codicillis, n. 5.* Et si diceretur, quod in casu nostro Dux sit substitutus, unde cum veniat ex substitutione, obliquabitur substitutio, juxta *Gloss.* in verbo *Scævola, in vers. obliquetur*, replicari potest,

quod nos agimus, an institutio Mariæ de novo facta in dispositione codicillorum tertio loco facta obliquari possit, quæ est institutio, & non substitutio. Et ratio differentie inter casum, quando datur jure directo, & quando expressè relinquatur jure obliquo, potest esse, tum ne misceantur istæ duæ voluntates, ut dicit *Gloss. in vers. ne confundantur in d. §. codicillis*, tum etiam, quia non totum auferunt preces, cum non auferunt quartam, ut dicit *Gloss. ult. in d. l. 2. C. de codic.* unde à ratione cessante, cum auferunt quartam, non videtur posse dari hæreditas in codicillis.

Secundò dici potest, quod licet hæreditas possit dari in codicillis per obliquum, non tamen potest

adi-

adimi, ut videtur innuere *Gloss. magna* in verbo *peti*
posuerunt, in *l. hereditas 4. C. de his quibus, ut indignis*,
post mod. ibi, vel qui alias in alio testamento solemniter
erant instituti, idem, & si ademis in codicillis, ut hic
in princip. etc. quod comprobari potest ex *l. institui-*
sis talis, & l. quidam in suo 27. ff. de condit. instit. in
versic. heredi quem testamento, etc. si enim non potest
 adijci, nec adimi conditio in codicillis institutioni
 factæ in testamento, ergo multò minùs adimi, nec
 obstat *d. §. codicillis*, qui in regula negativa lo-
 16 quirur de institutione, & ademptione, ergo limita-
 tio, quæ subjicitur, quæ debet esse de regula, intel-
 ligitur quoque in utroque casu etiam ademptionis,
 ille enim *tex.* loquitur, cum expressè hereditas per
 17 fideicommissum relinquitur, nos verò cum jure
 directo, & hæc limitatio confirmari potest ex tra-
 ditis per *Roman. conf. 179. col. 4. & 5. & à Paris. con-*
fil. 35. per totam lib. 2. quamvis in contrarium faciat,
 id quod tradit *Gugliel. de Benedic. in c. Raynatus,*
§. testamentum 3. n. 61. vers. idem puto, ubi concludit
 18 velut indubitatum, quod verba directa in codicillis
 obliquantur.

Tertio & ultimò, potest dici, quod cum in factò
 supponatur post tertiam dispositionem factam in
 codicillis, quod testator de novo quarto loco jusse-
 rit eidem Notario, quod scriberet testamentum, quod
 fuit ultimo loco scriptum, & completum, & cum
 fuisset rogatus Notarius, illud jam completum, &
 extensum legere, ut audita dispositione illud publi-
 caret, in quo testamento Ducem hæredem fecerat in
 primo gradu in omnibus substituta Maria, & filiis,
 quos in primo testamento priori loco hæredes scri-
 pserat, quamvis illud testamentum non fuerit publi-
 catum ex impedimento casualiter dato ab eodem,
 Duce, qui accersitus fuit, ut testatorem visiteret, cum
 alio communi consanguineo, ex quo testator jussit
 Notario, ut rediret sequenti die de mane, & interim,
 19 ea nocte cum esset sanus, ob corporis crassitudinem
 repentina morte preventus, testamentum non fuit
 publicatum coram testibus sed plures testes omni
 exceptione majores cum Notario deponunt pluries
 declarasse in hoc ultimo testamento fecisse hæredem
 Hæctorem, & quod hæc erat sua ultima, & enixa vo-
 luntas, ut is esset, sibi hæres, quamvis inquam hoc
 testamentum sit imperfectum, non ratione volunta-
 tis, sed solemnitatis secundum magis comm. & ut
 imperfectum ratione solemnitatis non valeat ex tra-
 ditis per *Oldrad. conf. 119. Castr. conf. 75. par. 1. &*
450. 2. par. Alex. conf. 105. lib. 7. Dec. conf. 158. & 488.
num. 10. & 626. inf. Caphal. conf. 99. lib. 1. Rayn.
conf. 15. & 204. leg. 2. Gabriel. latissimè de testam.
conclus. 9. Calcan. conf. 91. Curt. jun. conf. 12.
& Joan. de Anan. & ibi Ludov. Bologn. distinguentes
conf. 57. las. in §. ex imperfecto, num. 4. Vivinum decis.
 20 *13. Surd. noviter repertum decis. 292. nec substitue-*
 ri possit, ex *reg. §. si quis autem l. hac consultiissima*,
 tanquam coram quinque testibus intervenientes ab
 intestato, quia in primo testamento non sunt voca-
 ti extranei, sed Maria, quæ est de venientibus ab in-
 testato. Nec sunt in hoc ultimo testamento imperfe-
 cto vocati omnes venientes ab intestato, ut requiri-
 tur in *d. §. ut tradit Pacchin. lib. 4. contr. juris c. 6.*
fol. 390. Et tertio non fuerint rogati illi quinque
 21 testes ut requiritur, ut sit locus *d. §. si quis autem*,
 ut tradit *Roman. conf. 306. las. in d. §. si quis au-*
tem, post n. 2. & d. n. 2. in fin. vers. tu autem, tamen
 fundari posset, quod ex hoc quarto testamento, &
 voluntate imperfecta adminiculata diversis proba-

tionibus faciendis, quæ testator in hunc nepo-
 tem masculum omnem suam spem collocaverat, ut
 debebat, quia eum agnoverat hominem secundum
 cor suum, nec eum spes fefellit, quod ex hac volun-
 tate tollantur disposita in codicillis tertio loco fa-
 ctis, maximè ex traditis per *Dec. conf. 632. in fin. &*
Garnam decis. 22.

Ultimo loco, advocati Mariæ adversariæ allegant
 pro se, & magnam vim faciunt in *l. pen. §. testamen-*
to, ff. de bonor. possess. sec. tab. in secundo casu
vers. Plane si sui juris, & text. in l. 1. C. de codic. & si
 dicatur dicta jura loqui, cum ex dispositione juris,
 testamentum rumpitur, licet ob aliquod factum ho-
 23 minis, ex quo tacitè inducitur quædam præsumpta
 revocatio, ut in arrogatione, & nativitate posthumi,
 regulare est enim, ut cum lex aliquid statuit, quam-
 vis dicat, ipso jure, requiritur factum hominis notat
 24 *Andr. in c. 1. n. 9. quo tempore milles Tiraq. latif. in*
repet. l. si usquam C. de revoc. donat. ver. revertatur,
 secus in casu nostro, ubi expressa est revocatio per
 secundam solemnem voluntatem in instrumento
 publico coram septem testibus, & sic non potest ar-
 25 gui ab eo *tex. ad casum nostrum*, ubi testator in so-
 lemni voluntate expressa per actum habentem so-
 lemnitatem testamenti nuncupativi revocavit pri-
 mum, & secundum gradum: triplicari potest ex ad-
 verso ex eodem *§. testamento, vers. non secus, ac si*
 26 *quis*, ubi J. C. æquiparat revocationem per arroga-
 tionem, revocationi per testamentum, qui *vers. fortiter*
urget, sed potest responderi cum *Gloss. in versic.*
non secus, quod similitudo est in excipiendo tan-
 tum, et sic non esse per omnia similes, quæ concludit
 27 in effectu, quod institutus in primo reconvalidato
 in tertia dispositione facta in codicillis, habeat ex-
 ceptionem tantùm si possideat, sed non competat ei
 28 actio, unde cum Duci, ex supra dictis, non debeat
 denegari immissio, data possessione penes eum, tutus
 erit, si Mariæ non competet actio, & opin. *Gloss. se-*
quuntur Rayn. Odofr. Albert. Bart. Angel. & Salyc.
optimè in d. §. & in l. Sancimus, C. de testam. &
in specie Bart. in d. §. testamento, post n. 3. vers. item
dicis Gloss. & Salyc. in d. l. Sancimus, dicit com. Ve-
rum contra Gloss. & Bart. insurgunt Nicol. Mat.
Bald. Fulg. & Paul. qui dicunt non dari actionem
 29 hæredi scripto in primo testamento de jure civili,
 sed bene de jure prætorio, & maximè cum ultima
 non est solum nuda, idest tacita voluntas, quæ colli-
 gitur per incisionem testamenti, ut in casu *d. versic.*
non secus, sed expressa, ut latè firmat. *Menoch. pro*
Bald. contra Salyc. conf. 176. vol. 3. à num. 8. Marc.
Ant. Eugen. conf. 59. nu. 19. ubi citat etiam Vasquez,
 & post eos *Facchin. lib. 5. contr. cap. 93. &* in casu,
 ubi neuter possidet, concludit *Bart. in d. §. testamen-*
 30 *to, versic. quæro quid si nemo* immittendum esse in
 possessionem scriptum in primo, cujus doct. in spe-
 cificisquitur *Menoch. remed. 4. ad ipisc. q. 83. num. 698.*
 adeo ut dixerit idem *Menoch.* quod cum ex falsa
 causa sit facta immissio in favorem instituti in se-
 cundo, debet immissio retractari, ut per eum in *d.*
conf. 176. vers. quia circa n. 9. in fin.

Decisio infra, cap. ab hinc tertio.

S U M M A R I U M.

- 1 **H**ereditas, nec dari, nec adimi directo potest in
 codicillis.
- 2 Præsumitur, quem elegisse viam, nè ejus iudicium
 subverti possit, & factura non facere elusorium.
- 3 Clausula, omni alia meliori via adjecta cum copula,
 & facit valere actam aliter alios modos expressos,

- 4 Testator si servatis solemnitatibus dixerit, actum velle valere solum jure codicillorum; ostentum valet jure testamenti, si non potest jure codicillorum valere, & num. 5.
- 6 Actus dignoscitur magis ex forma, & effectu, quam nominis impositione: forma actus, cui convenit, congruit etiam ejus species, & è contra.
- 7 Testamentum, & consequenter revocatio institutionis in illo facta, nulla sunt, ubi deficit hæredis institutio.
- 8 Institutionis revocatio non valet, nisi aditione hæreditatis confirmetur, & aliter non sensisse eundem D. Cardinal. Mantica lib. 2. tit. 3. de conjectur. ostenditur num. 9. et 10.
- 11 Substitutus in tertio gradu institutionis, si primus, & secundus gradus institutionis deinde revocentur, tacite tamen intelligitur hæres institutus, & si nulla adsit expressa substitutio.
- 12 Decedere nemo potest cum duobus testamentis; nisi sit miles, etiam si unus, & idem hæres sit institutus in utroque, nu. 14.
- 13 Testamentum primum si contineat plures institutionis, & substitutionis gradus, si primi gradus sint sublatis in secundo testamento, an valeat, & incipiat a posteriori gradu, vel potius valeat secundum.
- 14 Hæres scriptus in duobus testamentis, potest ex utroque adire hæreditatem, nu. 15.
- 16 Testator si dicat in secundo testamento, velle primum valere, utrum illud valeat jure codicillorum, non jure testamenti, quid si idem esset hæres scriptus in primo, & secundo testamento, & nu. 17.
- 18 Testatoris prima dispositio per secundam revocata, an nova ejusdem testatoris voluntate, convalescat.
- 19 L. qui ex liberis §. testamento, ff. de bon. poss. secund. tabul. declaratur, & nu. 22.
- 20 Exceptio est actionis exclusio.
- 21 Legis dispositio non habet locum, cum verba ejusdem deficient.
- 23 Ultima voluntas, etsi imperfecta ratione solemnitatis, prodest ad declarationem testatoris voluntatis.
- 24 Testatoris voluntas per duos testes declaratur.
- 25 Mutatum quod non est, stare non prohibetur.

ARGUMENTUM.

Testatoris dispositio dubia, quando judicari debeat potius testamentum quam codicillus, dum in illa hæreditas fuit data, et adjecta clausula omni modo meliori, et adhibiti septem testes. Quando testamentum possit incipere a tertio gradu substitutionis, prioribus revocatis, et alia in materia præcedentis controversiæ.

Sequitur votum Eminentiss. Cardinalis Francisci Mantica super præcedenti factò successionis D. de Rayascherio.

CONTROVERSIA XXXV.

FActi species, quæ pluribus verbis proponitur, visa est mihi prima facie valde difficilis: sed supervacuis dubitationibus, et allegationibus relictis, eadumtaxat attingam, quæ mihi videntur ad inda-

ginem veritatis, et justitiæ pertinere.

Primum ergo quaeritur, an instrumentum à tabellione conscriptum, anno 1610. in quo Petrus Franciscus revocavit institutionem D. Maris, et filiorum, et aliorum descendendum, quæ factæ sunt in testamento anni 1608. die 27. Octobris, sit codicillus, vel testamentum? Et quidem, placet mihi conclusio Excell. D. Fabii Capyichii Galeota, quod magis intelligatur testamentum, quam codicillus, quia hæredis institutio dictæ Mariæ, filiorum, et descendendum, expressè revocatur: hæreditas autem in codicillis, directò, nec dari nec adimi potest l. 2. C. de codicillis, et l. institutio talis, ff. de condit. institut. et §. codicillis instit. de codicill. neque presumitur quis eligisse viam per quam ejus iudicium possit subverti, et actum voluisse facere elusorium, l. 3. et ibi Bart. et alii, ff. de milit. test. Socin. jun. in conf. 103. num. 8. lib. 1. et Gabriel conf. 132. num. 17. lib. 1. præsertim, cum idem Petrus Franciscus dixerit, se velle illam dispositionem sic valere, et omni alia meliori via. Nam quando hæc clausula subijcitur cum copula, intelligitur, quod valeat, ultra alios modos expressos, et consequenter jure testamenti, quod dictum non fuit, quod quidem magni est momenti, Achil. dec. 1. de clausulis, et b. m. Card. Paleot. decis. 114. et Bupal. in quadam Bon. die 10. Decembris 1584. et Gabriel. conf. 127. n. 22. lib. 2. et in propriis terminis, si testator, servatis solemnitatibus, dixerit, quod volebat illum actum valere dumtaxat jure codicillorum, nihilominus valeat jure testamenti, si non potest valere jure codicillorum scribit Socin. senior in conf. 173. n. 1. versic. adduco, lib. 2. qui allegat Joan. Andr. in addit. ad Specul. de instrumenti aditione, §. compendiosè, n. 28. in verbo codicillorum; adeo etiam, quod hæc clausula facit, ut si in uno casu etiam improprie plenius possit verificari, de eo intelligatur Decian. conf. 34. n. 81. lib. 3.

Accedit etiam, quod septem testes fuerunt adhibiti, qui in testamento requiruntur, l. hoc consuetisissima in princ. & l. si unus. C. de testamen. & institut. eod. tit. post princ. & §. ult. in codicillis autem quinque sufficiunt, l. ult. in fin. C. de codicillis; ergo intelligitur testamentum, nam ad cognoscendum quid actum sit, forma, et effectus magis inspiciuntur, quam nominis impositio, l. insulam de præscript. verb. & l. si uno, in princ. ff. locat. perinde cui convenit forma actus, ejus species etiam congruit, Bald. per illum tex. in l. cum dotem, n. 2. C. de jur. dot. et a quo removetur effectus, ejus species etiam excluditur, l. cum manu lata §. ult. ff. de contrah. empt. Arer. in l. existimo ad fin. de verb. obligat. Albenf. conf. 71. num. 8. D. Silv. Aldobr. conf. 92. num. 3. lib. 1. et in propriis terminis ita ex facto respondit Alciat. in conf. 68. n. 5. & in fin. lib. 9. quod à me dictum est etiam lid. 2. tit. 3. de conject.

Sed in casu proposito illud mihi non modicam faciebat difficultatem, quod nullus in instrumento, de quo agitur est hæres institutus, ergo testamentum dici non potest, quia deficit caput, & fundamentum totius testamenti §. ante hæredis Institution. de legat. & quidem totum negotium, quod agitur, testamenti ordinandi gratia, creditur inter testatorem, & hæredem agi, §. sed neque institut. de testam. unde sine hæredis institutione nihil in testamento scriptum valet, l. 1. in fin. ff. de vulg. substit. cui consequens est dicere, ut revocatio institutionis, primi, secundi, & tertii gradus, prioris testamenti, nullius sit momenti. Augetur difficultas, quod revocatio institutionis non potest.

potest valere, nisi additione hereditatis confirmetur *Bar. in l. si iure, n. 3. ff. de legat. 3. Salyc. in l. Sancimus, n. 3. C. testamov.* nam nihil in testamento scriptum valet, nisi per additionem hereditatis viros accipiat, *l. si servus communis Mevii, & castrensis peculii, in princ. ff. de stipulat. servor. Bal. in cons. 456. num. 2. lib. 4.* neque obstat, quod à me dictum est *lib. 2. tit. 3. de conj. 2.* quod locum habet, quando constat de heredis institutione, & additione hereditatis, ut expressum est *n. 8.*

Huic objecto, quod multum videtur urgere, ego **11** respondeo, quod revocatio institutionis facta in priori testamento, restricta est ad primum, & secundum, & tertium gradum institutionis Mariæ, & filiorum, & descendendum quæ fuit facta, contemplatione Ducis, qui post Mariam, & ejus filios, & descendentes est substitutus, & idem subductis aliis gradibus, ipse primum gradum ingrediatur; ex quo sequitur, quod ipse etiam in secundo testamento, tacite intelligatur, hæres institutus, ut *Bar. sentit in d. l. si iure, n. 3. de legat. 3.* ubi vult, quod si testator coram septem testibus dixerit, volo primum testamentum non valere, quia volo decedere intestatus, secundum testamentum additione hæredum venientium ab intestato confirmatur, quia cum eorum contemplatione facta sit revocatio prioris testamenti, ipsi tacite intelliguntur instituti.

Neque obstat, quod Dux, in primo gradu intelligitur institutus in primo testamento, quod expressè **12** est confirmatum in posteriori, & nemo possit decedere cum duobus testamentis, nisi sit miles, *l. posthumus, §. si paganus de injusto rupto testamento, & l. 1. quærebatur, ff. de milit. testam.* quia respõdeo, quod primum testamentum valet, incipit à posteriori gradu, cum alii fuerint sublati *Lex facta §. L. uis, ff. de vulg. subst. & cancellaverat, ff. de his, quæ in test. delent.* & secundum similiter valet, quia idem Dux in utroque est hæres institutus, & in hoc casu potest quis decedere cum duobus testamentis, *l. unum, ff. de test. & consequenter hæres institutus ex utroque potest adire hæreditatem Aug. in l. cum qui, in princ. de acqu. hered. qui hoc dicit, in Civitate Padua, in ardua questione contigisse, & ita subjungit, se consuluisse, & obtinuisse, quod est *cons. 183. n. 2. vers. in contrarium, & Imol. in d. L. uis, qui, vers. non est, dicit hoc esse notandum, & consequenter Paulus Castr. in fin. & cons. Angel. reperit etiam inter cons. Pet. de Anch. in cons. 283.* quod est subscriptum à pluribus *DD.* & in alio simili casu consuluit etiam *Roman. in cons. 237. in 6. dubio* dicens, hæredem, qui duobus testamentis est institutus, ex utroque testamento posse adire hæreditatem, qui tamen in libro meo, vitio impressoris, corruptus est, ut patet cuilibet intuenti, & aperienti oculos intellectus; namque adducit dic. *l. unum, ff. de testam.* & dictum Doct. debet intelligi secundum legem, quam allegat, *Bar. in l. non solum, §. si liberationis verba, n. 2. ff. de liberat. legat. & in l. cum quidam circa medium, ff. de his, quæ ut indign. Corn. in cons. 304. n. 8. in fin. lib. 3. & Dec. cons. 175. n. 5.* quibus addi potest *Alex. in l. Sancimus, post n. 10. C. de testam. Joseph. Ludov. de testam. conclus. 9. tom. 3. commun. opin.**

16 Neque etiam obstat, quod si testator in posteriori testamento dixerit, se velle prius testamentum valere, illud non valeat jure testamenti, sed codicillorum, *l. si quis in priora, ff. ad Trebell. & §. sed & si quis in priora, instit. quib. mod. test. infirm.* quia hæc jura loquuntur, quando alius in priora simplici-

ter, & alius in posteriori testamento ex rebus certis est hæres institutus; nam prius testamentum per posterius ruptum est, quamvis testator dixerit se velle prius etiam valere quia hæres scriptus ex certis rebus, detracta rerum mentione, ex universo intelligitur institutum, *l. 1. §. si ex fundo, & l. quoties, §. si duo, ff. de hered. instit.* sed quia voluit primum testamentum valere, rebus certis sibi relictis contentus esse debet, ut suppleta quarta, si deficiat, teneatur per fideicommissum restituere hæreditatem hæredi scripto in priori testamento, sed in casu proposito idem in utroque testamento in primo gradu est hæres institutus, & idem utrumque testamentum substat, & ex utroque potest adire hæreditatem ut dictum est, & consequenter potest petere se immitti in possessionem honorum ex *l. ult. C. de adit. dicit. Andr. sol.*

18 Secundò quæritur, an institutio D. Mariæ, & ejus filiorum, & descendendum, facta in priori testamento, an: 1608. ex codicillis anni 1611. quibus testator revocavit dispositionem factam ad commodum Ducis an. 1610. & declaravit se velle primum testamentum in omnibus, & per omnia valere, convalescat.

Et prima quidem facie videtur convalescere, quia ex nova testatoris voluntate coram quinque testibus reintegratur, *l. qui ex liberis, §. testamento, ff. de bonor. poss. secund. tab.* sed ego in casu proposito **19** veram sententiam veriorè puto, & huic §. respondeo, primò quod ibi non quæritur de jure testamenti, & an valeat, & consequenter præsupponit testamentum, quod per posterius ipso jure est sublatum, suas vires non recipere, ut *Bar. ibidem* scribit in princ. & *n. 1.* & idem in eo tex. subjicitur, quod quæritur de viribus exceptionis, quæ in judicio, actori hæredi scripto in secundo testamento objicitur ab hærede possidente, scripto in primo, ut idem *Bar. scribit in princ. an: e. num. 1.* nam exceptio competit ei, qui possidet, & convenitur, quia nihil **20** aliud est exceptio, quam actionis exclusio *l. 2. in princ. ff. de excep. & l. qui aequitate, ff. de dol. mal. & instit. de excep. in princ.* at in casu proposito D. Mariæ non possidet, neque à Duce convenitur, & idem illa exceptio ei non competit, quia cum verba legis deficient, ejus dispositio locum non habet, *l. 4. §. toties, de damn. infer.*

22 Secundò respondeo, quod illa exceptio ex æquitate Prætoris, ei tantum conceditur, qui habet ultimam testatoris voluntatem, ut *Bar. ibidem* subdit in princ. & *n. 1. & 4.* ibi, *nam si conventus, & Bal. in l. sancimus, n. 5. vers. circa quam exceptionem, C. de testam.* qui dicit, quod actio, nec exceptio competit ei, qui non habet ultimam testatoris voluntatem, & hanc putat veram illius legis expositionem à *Nicol. de Massar. traditam*, quam plurimi faciunt; sed in casu proposito, neque D. Mariæ, neque filii, vel ejus descendentes; ultimam habent testatoris voluntatem, quæ tamen pro Duce satis superquæ comprobatur ex ultimo testamento, quod, morte inopinata **23** præventus, non potuit testibus publicare, unde cû non sit imperfecta ratione voluntatis, sed ratione solemnitatis, optimè probatur, saltem ad excludendum intentionem D. Mariæ, *l. ult. ff. de reb. eorum, & l. 2. C. de curat. sur. Bar. in l. fideicom. §. 1. de legat. 3. Rom. cons. 179. n. 11. Jo. de Anna in cons. 57. num. 2.* & hæc responsio mihi videtur asferre omnem **24** dubitationem, nam si per duos testes probetur, hanc fuisse voluntatem testatoris, hæc sententia sine dubio recipienda est, ut *Alex. sentit in l. hac consuetudissima, §. et*

§. ex imperfecto, n. 3. vers. salvari tamen posset, C. de testam. & Regin. conf. 7. num. 1. conjuncto n. 6. vers. non obstat, lib. 3. ergo hæc sententia in casu proposito multò magis locum obtinere debet, quia in facto proponitur, testatorem palàm, & publicè dixisse, se velle, Ducem nepotem suum esse hæredem universalem, & hoc ita constare dicitur, ut in dubium revocari non possit, & non modo de hac sua voluntate testator nullum dedit pœnitentiæ, & mutationis inditium, sed etiam, sex tantùm horis, antequam è vita decederet, in hanc ipsam solemniter publicandam enixè incumbere, unde certò præsumitur in eadem voluntate permanisse, præsertim, cum

25 verum sit, quod illud, quod non mutatur, stare non prohibetur, *l. saneimus C. de testam.* addo etiam ultimò, quod hæc ultima voluntas benè ex hoc ultimo testamento comprobatur, quia non agitur, ut ex hoc testamento hæreditas debeatur, sed ut probetur, D. Mariam non posse succedere ex voluntate testatoris, quod ex prædictis etiam manifestè apparet, & ego ita de jure sentio, salvo saniori iudicio.

Franciscus Cardinalis Mantica.

Purpuratus hic Princeps, & Eminentissimus juris interpres, operæ pretium est videre, quanta sua benignitate humilitatem meam non gravetur commendare. Hinc DD. nostræ tempestatis intelligent, quàm sit decentius in aliorum sententiis, sivè referendis, sivè confutandis, non nisi honesta de authoris persona proferre, quàm eandem maledictis, conviciisque carpere, quod quidem est potissimum, summæ incitiæ, & erassitudinis argumentum.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**ossessio civilis, mortuo detentore, vel naturaliter possidente, utrum attrahat ad se naturalem.
- 2 **P**ossessio naturalis, mortuo usufructu speciali ratione extinguitur, scilicet verò, quando causa possessionis est ad hæredem transitoria, n. 3. 5.
- 4 **H**eres commodatarii, vel depositarii, finita causa, non potest se defendere, sicut, nec auctor si viveret.
- 6 **E**xemplum de usufructu, licet non restringat propositionem, declarat tamen, ut non comprehendat casus, & personas dissimiles.
- 7 **P**ossessio naturalis, tanquam fortiori civili, attrahit ad se ipsam civilem, illaque acquirit etiam ignorantibus.
- 8 **P**ossessio civilis, animo deficiente, extinguitur.
- 9 **D**etentor, etiam si vacet possessio, non ex hoc efficitur possessor.
- 10 **F**eudatarius, sive vassallus non habet aliquam possessionem civilem quoad corpus feudi.
- 11 **C**reditor utrum sibi possideat, an vere debitori, n. 13. 15. & an creditori competant interdicta possessoria, n. 14.
- 12 **P**ossessio translata per actum facti, fortior, quàm precaria, & n. 16.
- 14 **I**nterdicta possessoria non dantur, nisi naturaliter possidenti.
- 17 **C**reditor, cui res est pignoratæ pro integro valore censeatur possessor, cessante spe lutionis.
- 18 **R**elevii pro solutione, non inquiritur de vero domino, vel possessore, sed in cujus faciem sit descriptum feudum in censualio.
- 19 **P**ossessio utrum acquiratur hæredi per colonum etiam sine apprehensione, declarat n. 24.

- 20 **L.** qui universas, §. quod per colonum, ff. de acquir. possess. verus sensus.
- 21 **L.** cum hæredes, ff. de acquir. possess. dispositio vendicat sibi locum etiam in possessione coloni, & in successione feudorum, etiam in filiis, n. 27. & hæc est verior, & magis com. opinio juxta quam est iudicatum, n. 28.
- 22 **P**ossessio, quæ extinguitur, extincto instrumento quo mediante retinetur.
- 23 **E**xincta persona, extinguitur substantia retinendi possessionem.
- 25 **P**ossessio feudorum non transfertur in hæredem, etiam filium ex Heren. & opinio contraria Caphali, & Gugliel. est contra comm. & idem Gugliel. aliter distinguit, n. 26.
- 29 **L.** si C. de edicto divi, licet habeat locum in feudis, non potest tamen prodesse, nisi illi, qui est de comprehensis in investitura, & est immediatus successor, distingue n. 30. & est controversa opinio n. 35.
- 31 **T**enutam feudi, quam habebat defunctus, potest obtinere etiam hæres aliàs incapax successionis feudi, & quandoque spurius fuit admixtus, num. 33.
- 32 **P**ossessio est facti, & in possessorio, factum, non jus attendimus, n. 34.
- 36 **D**ivisio feudi, quando inducatur ex constitutione usufructus, substitutio compendiosa ante aditam hæreditatem continet directam vulgarem, ex qua substituto competit remedium immixtionis.

A R G U M E N T U M.

Possessio civilis regulariter, tanquam debilior, non attrahit ad se naturalem, licet aliud sit finito usufructu, veluti extincta causa possessionis non transitoria ad hæredes; naturalis verò attrahit ad se civilem, quam etiam ignorantibus acquirit; feudatarius an habeat civilem quoad corpus feudi, & cui ex possessoribus competant interdicta; per colonum, vel creditorem, quomodo dominus, vel debitor possidere dicantur, & quando extinguitur possessio, *l. cum hæredes, ff. de acquir. possess. & l. fin. C. de edicto divi*, quo casu locum sibi vindicare dicantur in feudis, etiam quoad filios, & comprehensos in investitura, & quando incapaces admitti possint, ut fruantur tenuta, defuncto competenti, dilucide explicatur.

Pro eodem Domino Duce Cardinali, Satriani Principe, in articulo immixtionis feudorum.

CONTROVERSIA XXXVI.

Breviter discurrere adversus ea, quæ noviss. pro parte D. Mariæ Ravalcheriæ afferuntur.

Primò considero, quatenus advocati alleg. *Bart. in l. si arrogator num. 12. Bald. n. 7. ff. de adopt. l. mol. conf. 16. n. 3. & 4. Cassan. ad Consuetud. Burg. rub. 7. §. 1. de morte saisit, vers. limita. 4. fol. 225. à ter. ad probandum*, quod mortuo detentore, sive etiam naturaliter possidente, civilis possessio attrahit ad se naturalem, eamque acquirit civiliter possidenti, etiam ignorantibus, rogo, advertatur, omnes prædictos DD. & alios, quos longa serie recenset, *Tiraquell. tract. le mort. in prima declaratione*, loqui in usufructu, speciali ratione, quia causa illa naturalis possessionis, & corporalis insistentiæ, omnino per mortem extinguitur,

2 quiur, ut proinde non mirum, si proprietarius sit
 præferendus, cum naturalis possessio usufructuarii,
 finita causa ipsius, efficiatur injusta, ut *Tiraquel.* di-
 3 cit notari in *l. clam. possideri, §. ultimo, ff. de acq. pos-*
sess. unde secus, quando causa est ad hæredes transi-
 toria, ita optimè hoc expressè restringit *Tiraquell.*
d. declar. l. n. 1. juncto num. 4. & 7. omninò legendus
 qui ibidem *declarat, 4. num. 5.* loquens in hærede
 commodatarii, & depositarii, finito comodato,
 4 vel deposito dicit, hæredem non posse se defendere
 adversus dominum magis, quam defunctus ipse, si
 viveret, potuisset, at nos versamur in longè diversis
 terminis, siquidem durat causa crediti in terra Tur-
 turæ, & possessionis, ratione recognitionis, ad quam
 tenentur hæredes Jo: Baptistæ in Terra Badulati,
 ergo non potest civilis, etiam si adesset penes
 feudatarium, quod negamus, attrahere naturalem,
 5 & quod tunc civilis attrahat ad se naturalem, quan-
 do causa possessionis non est transitoria ad hære-
 des, ut in usufructu, declarat perbellè *Menoc. con-*
fil. l. 39. num. 18. lib. 2. unde cum *Imol. Castan. & alii*
præd. DD. se fundant in eo, non esse rationabile,
 quod hæredes usufructuarii apprehendant possessio-
 nem extincto usufructu, contrarium expressè
 6 sentiunt, ubi durat justa causa retentionis, arguen-
 do à contrariis, & licet exemplum usufructus non
 restringat regulam, declarat tamen casus, in quibus
 regula locum sibi vindicare potest, ut non compre-
 hendat casus, nec personas dissimiles, ut est *ten.* in
l. si fugitivi, junct. Glos. ultima, ff. de servis fugitivis,
 & in *cap. sedes de rescriptis,* cum aliis per *Tiraquel.*
de jure constit. par. 1. num. 63. vers. nec obstat, & li-
 cet civilis tanquam debilior non attrahat ad se natu-
 ralem, nisi in dictis casibus, in contrarium tamen na-
 turalis possessio, vacante civili, civilem ad se omni-
 nò attrahit, ita quod acquiritur naturaliter possiden-
 ti, etiam ignorant, & naturalis illic, & indistinctè
 7 efficitur civilis. *Glos. vocab. in l. clam. possidere, §. fin.*
 ubi *Jafas. num. 69. ff. de acquir. possess.* post *Bart.*
 quem citat in *lex. asie ad Trebell. idem Jafas. in l. 2.*
§. ex contrario, num. 63. in fin. eod. tit. ubi dicit *Bart.*
 debuisse citare *Glos.* meliorem in *l. sed si nolis. 7. ver.*
amissis, ubi verè est *Glos. vocab. ff. eodem* unde cum
 per mortem *Caroli,* & Jo: Baptistæ omninò vacave-
 8 rit civilis, cum possessio civilis, animò deficiente,
 extinguitur, ut in specie probant *Alex. in l. cum ha-*
redes, n. 10. Cast. in l. qui universas, §. qui per colo-
num, & Rosinb. ex Castan. Tiraq. Ottom. Gabriel.
 & aliis, *de feud. par. 1. cap. 7. concl. 17. in addit. litera*
D. in fin. motivum retorquetur, contra *D. Mariam,*
 nec obstat dictum *Jaf. in d. §. qui ad nundinas, n. 17.*
 9 dicentis, quod detentor etiam si vacet possessio natu-
 ralis, & civilis, non ex hoc efficitur possessor, quia de-
 tentio, non attrahit ad se civilem, vel naturalem; hic
 enim *Petrus Franciscus* habebat possessionem ex cõ-
 tractibus cum assensu, & sic habuit juris adminicula.
 Secundo; quamvis adversarij ad probandum feu-
 datarium habere quasi civilem respectu juris feuda-
 lis, sive utilis dominii, afferant inter alios etiam
 Theologos, cujusmodi est *Molina Jesaita,* adhuc ta-
 men nobis persistere licet cum *Aff.* qui in *prælud.*
constit. q. 22. num. 9. dicit hæreticum esse in jure di-
 10 cere, feudatarium habere aliquam possessionem ci-
 vilem quoad corpus feudi, de quo nos agimus,
 cum illa remaneat penes directi dominium & nuac
 addimus *Consil. de Georgio allegat. 12. num. 24.* qui
 indistinctè intelligit *Iser.* hoc velle, qui loquitur in
 specie in materia possessorij in causa *Dom. de Mo-*

los, & benè scivissent dicti *DD.* facere distinctio-
 nem commentitiam, & methaphisicam, quæ à parte
 effingitur, si verè esset,
 11 Tertio, dum dicunt, creditorem non possidere sibi,
 sed ad commodum debitoris, ultra quod nos non
 sumus in simplici creditore respectu *Badulati,* &
 generaliter *DD.* loquuntur in creditore, qui possi-
 det tantum ratione præcarii sibi concessi per debi-
 12 torem cum hic ultra possessionem per actum fictum
 sit quoque per actum facti translata corporalis pos-
 13 sessio, tamen *Bart.* citatus à parte in *l. 1. col. 3. vers.*
oppono, ff. de acquir. possess. prout à *Capbalo* persuas-
 torie citatur *cons. 63. n. 21.* hoc non dicit sed quod
 14 creditor, etiam ex solo præcario verè possideat, fir-
 mavit *Bart.* in *l. 3. §. ex contrario, num. 6.* ibi, *quia*
creditor possidet omnimodo, & debitor nullo modo, &c.
 & quod possidet naturaliter, & civiliter, tradit *Clari-*
riss. Jaf. ubi à parte citatur, scilicet in *l. 1. §. per servum*
corporaliter, n. 5. ff. de acquir. possess. qui exinde di-
 15 cit, competere creditori interdicta possessoria, si
 16 turbaretur in possessione rei pignoratæ, quæ constat
 non dari, nisi naturaliter possidenti, & sic verè pos-
 sident ad effectum, de quo nos agimus, licet quoad
 17 usufructionem, & effectum concernentem domi-
 nium, & acquisitionem fructuum, non dicatur pos-
 sidere, ut latius probat *Glos. in l. sciendum, §. credi-*
tor, ff. qui saisida. cogas. ubi *Jaf.* in *§. possessor. n. 4.*
 unde cum hic fuerit corporalis possessio tradita per
 18 actum verum, cum facultate percipiendi, & dispo-
 nendi de fructibus, tanquam de re sua, & ad *Pa-*
trum Franciscum quoad omnia spectantem, in om-
 nibus ut verus possessor censendus erit, præsertim
 cum sint feuda pignorata pro integro valore ipso-
 19 rum, quo casu, velut cessante spe lusionis, fundus
 censetur tanquam proprius creditoris, & in omni-
 bus perfectè creditor pro possessore habetur, ut no-
 tat *Jafas* in *d. §. possessor, post n. 4.*
 Quarto quatenus sub verborum involucro dica-
 tur, possessionem civilem Jo: Baptistæ respectu *Ba-*
dulati transivisse in Germanum filium absque ap-
 prehensione, verè fateor non percipere quomodo
 id contingere potuerit, siquidem si hoc præstendit ex
 20 solutione relevii, jam fundavimus esse somnium, ex
 quo Regia Curia in exactione relevii non inquit de
 vero domino, vel possessore, sed in cuius faciem feu-
 dum reperitur descriptum in cedulario, ultra quod
 utriusque relevium fuit solutum de pecunia *Petri*
Francisci, si verò dicit quæsitum Germano hæredi,
 tanquam per colonum, sive procuratorem, per quos
 21 queritur possessio hæredi, etiam sine apprehensione
 ex notatis in *d. l. 1. §. per procuratorem,* & in *l. quæ*
universas, §. quod per colonum, quamvis hic sumus ex-
 tra hos terminos, cum *Petrus Franciscus* non sit
 colonus, nec simplex procurator, tamen idem tex-
 22 tus dicit contrarium, quod per colonum possidet hæres.
mens, nisi ipse nactus sit possessionem, non poterit possi-
dere, quia ut subdit *Glos.* etiam in possessione coloni
 23 habet locum *sent.* in *l. cum hæredes,* adeo ut nec
 hereditas retineat naturalem per colonum, & ut ibi
 declarat optimè *Cast.* licet possessio, quam defun-
 24 ctus detinebat animo, & corpore, extinguitur per
 mortem suam, quia utrumque instrumentum extin-
 25 guitur, ex quo illa, quam tenebat per colonum, ex
 hoc non deberet extinguì, quia non extinguitur
 instrumentum coloni, tamen contrarium est verum,
 quia substantia possessionis erat apud ipsum defun-
 ctum, & colonus præstabat nudum ministerium cir-
 26 ca illam substantiam retinendam, extincta igitur per-
 27 sona

sona defuncti,extinguitur omnis substantia,ergo ne-
cessariò extinguitur instrumentum coloni,quod tan-
quam accidens stare non potest,& subdit, *habet ergo*
neceffe hæres apprehendere,nisi colonus conduxerit ab
24 hærede,vel solverit eidem pensionem, quæ est limi-
tatio in fin.tex.& ita loquitur Afflicti.decif.167. n.6.
ibi,fi continuet colonus in possessione nomine hæredis,
& idem decis.325. num.3.ubi loquens secundum ter-
minos d. tex. se declarat, si colonus dicat tenere no-
mine illius, vel fatetur cognoscere ab eo, quæ ratio
etiam militat in procuratore, tutore,& curatore, qui
similiter præstant nudum ministerium, nec radica-
tur possessio in personam eorum, ut probat Jaf. in d.
§.per procuratorem n.3.

Sin autem, & tertio dicat, possessionem feudorum
transferrî in hæredem nedum filium, sed etiam extraneum
indistinctè, ex *Cephalo conf.30.* vel saltim
25 transferrî possessionem in hæredem contra quemlibet
extraneum, sed non contra dominum, ex *Gugliel. de Bened.*
citato per *Tiraq. in præfat. tract. le moze declar.4. n.7.*
tam opinio *Cephalo*, quam distinctio solius *Gugliel.*, sunt contra
communem, & receptam opin. omnium, ut videre est ex
relatis ab eod. *Tiraq. d. loco, v.4. qui d. n.7. vers. postea vero,*
Bened. non residere, cum *d. distinct.* sed aliter distinguere,
ut successor ex testamento, etiam universalis
26 non sit saisitus, ut universalis ab intestato censetur
saisitus, etiam contra dominum, & sic non est curandum
de opin. singulari unius *D. dum Iser. dicit l. cum*
27 hæredes habere locum in feudis, & expressè loquitur
etiam in filio in *cap.1. num.5. vers. in filiis, &*
num.6. vers. si est filius, juncto vers. item est domi-
us, de feudi cognit. idem in cap.1. in princip. n.2.
vers. si ergo junct. vers. quia non fuit, ubi Lipar. lit. 17.
in finibus assertit pro hac opinione affirmativa, quod
habeat locum *l. cum hæredes, in feudis, quo tempore*
miles, & hanc esse communem, & veram Zasius conf.
28 10. n.10. & conf.30. num.8. lib.1. Wsembec. dicens
veritatem, magis com. & secundum eam sæpè judicatum
conf.1. n.39. & 50. ubi quod considerato effectu,
& actu possidendi corporali, impossibile est transire,
etiam in filium, & proinde occupata per alium
possessione feudi, habere filium remedia adipiscende,
non retinende, *Schrader. de feudis, part.7. cap. de*
success. transverf. n.21. quæst. 12. in fine, cumulat Ros-
senbal. par.1. de success. ex testam. cap.7. conclus. 17.
in add. lit. D. per totum, & seq. & in suis expressè lo-
quitur Intrigl. de feudis centur. 1. q.46. n.18. & 19.
post Jacob. & alios, & optimè Paris. conf.13. n.84.
& 87. lib.1.

29 Quintò ad id, quod dicitur, remedium *l. fin.*
non habere locum in feudis, nisi ad commodum illius
hæredis, qui nedum est de comprehensis in investi-
tura, sed est verus, & immediatus successor, ex quo
inferunt non posse *D. Ducem* prætereundere immis-
sionem, nec retentionem feudorum, cum *María*, non
ipse, sit descendens ex fratre primogenito, quod jus
primogenituræ contendunt locum habere etiam in
linea transversali, omissis multis, quæ dici pos-
30 sent, si de veritate harum conclus. esset disputandum.
Distinguiamus duos casus, quia aut hæres præ-
tendit succedere, & in possessionem immitti, ut hæ-
res eorum feudorum, quæ in pleno utili dominio, &
possessione spectabant ad defunctum, & tunc cum
hæres non possit alio modo, & jure admitti ad suc-
cessionem, quam ut defunctus habebat, tunc necesse
est discutere de capacitate personæ hæredis, si est
proximus, nec ne, non enim penes hæredem potest

diverso jure feudum pervenire, quàm quo erat apud
defunctum, & hoc casu disputandum esset de pred.
conclus. aut verò defunctus non fuit dominus,
sed simplex possessor, sive detentor, & tunc hæres
ipsius, qui aliud non præterdit, nisi possessionem,
sive tenentiam illam nancisci, non habet necesse ostendere,
se verum, & legitimum esse hæredem, & im-
mediatum successorem in feudo, quia non agimus de
31 dominio feudi sed de simplici possessione, cujus est
capax etiam ille, qui dominus esse non potest, ut de
hoc est optima theorema *Iser. in c. Imper. §. illud,* ubi
postquam à *num.68. vers. ex his* arguit contra tamen
post *num.70. vers. nam licet feudum,* concludit,
posse feudum ad eum pervenire, & possideri quam-
vis non sit capax successionis, & dominii, ibi, *domi-*
32 *nium non transit, sed possessio sic, & reddit, rationem,*
quia possessio, quæ est facti, jure civili infirmari non
potest, & *n.71.* dicit, feudum à quolibet detineri posse
quoad possessionem, quia possumus possidere rem,
cujus proprietatem habere non possumus, *c. dilectis*
12. q.1. idem Iser. in const. violentias in fine. &
in d. §. illud, post n.69. dicit hæc verba, *qui non possunt*
possidere, possunt tenere, sicut asinus tenet bardam,
quorum detentio dicitur naturalis possessio improprie,
& proinde, etiam spurius omnino incapax
33 fuit admittus in possessionem feudi per Regiam
Cam. ut refert *Anno fing.533.* & proinde dicimus,
in possessoris factum, non jus attendi, quia pos-
34 sessio plurimum facti habet, ut ex *Bal. Dec. & aliis,*
etiam quoad exercitium jurisdictionalium, inspici
statum, & non jus, probat *Peregr. de jure fisci,*
par.1. §. fiscalia n.55. & sequent. nec tamen concedam
indistinctè assumptum partis, remedi. *l. fin.* non
35 habere locum, nisi in beneficium immediati suc-
cessoris, quia contrariam opinionem magis commu-
ne probat *Intrigl. de feud. centur.2. q.34. n.49.* &
idem in regno, saltim, quando præterditens succedere,
allegat in termino, se probaturum posse succedere,
quia interim non debet denegari immisio, probat
Conf. Georg. alleg.12. num.30. & 31. & fuit opin.
Affl. decis.119. & Dec. conf.588. viso puncto, & du-
bitis ex *n.10. & 12.* ubi probat dec. *S.C.* multa enim
poterit *Dux* probare in termino, ex quibus exclu-
detur præterditens jus primogenituræ *D. Mariæ.*

In quantum verò præterdit pars hic ex possessio-
ne tradita *Petro Francisco,* fuisse inductam consti-
36 tutionem usufructus, & sic feudi divisionem, ex not.
in *l. fundi Trebatiani, ff. de usufruct. leg. & per U. fil.*
decif.240. n.22. adverte *U. fil.* expressè loqui, ubi
constituitur jus usufructus perpetuo duraturum,
hic autem fuit permilla tantum perceptio fructuum,
donec de credito satisfaceret, vel fieret recognitio, &
sic ad tempus ultra, quod necessarium esset judi-
cium, & sententia super hac nullitate contractus.
37 Denique dubitari non potest. substitutionem fa-
ctam in beneficium *Ducis,* in defectum *D. Mariæ,* &
filiorum, esse compendiosam, quæ ante aditam (ut est
casus noster, ubi antequam veniret mors testatoris,
reperitur revocata institutio *Marie,* & filiorum) est
directa vulgaris, juxta notissimos terminos, quæ con-
tinet casus, si hæres non erit vel non potuerit, idcirco,
non erit dubitandum, *Duci,* tanquam d. rectè sub-
stituto, competere remedium immisionis, & fortius,
retentionis, ut arguit *Paris. d. conf.13. n.86. in*
fin. lib.1. & ita censet 9. Julii 1613.

DECISIO.

Discussa causa in S. Conf. referente Confiliar, Pomponio Salvo, junctis aulis, cum interventu decem Votantium, mense Julii anni 1613. fuit datus terminus in causa, & interim conservatus Dom. Princeps in possessione, ut infra latius cap. ab hinc tertio.

SUMMARIUM.

- 1 **T**estes etiam pro auctore, & ante litem contestatam, sunt recipiendi senes, valetudinarii, aut discessuri, sed ubicunque mora potest nocere probationi veritatis, nu. 2. 4. 9. & 13.
- 3 **J**udex potest recipere testes omni casu, ubi dubitari potest, ne veritas occultetur, & probationes amittantur, nu. 5. 16.
- 6 **T**estes possunt recipi ad futuram rei memoriam, ubi timeri potest, quod controversia moveatur, & sufficit causa, qua dubitetur de futuro, nu. 14.
- 7 **T**estes, qui tempore actus gesti interfuerunt, possunt recipi, ubi dubitatur ne processu temporis, probationis copia deperiat.
- 8 **E**xaminatio testium ex predicta causa, differt ab illa, qua fit de senibus, & valetudinariis.
- 10 **P**robatio semipleua non requiritur, sed sufficit qualibet suspitio oriens ex levi inditio, ut recipiantur testes ad futuram rei memoriam.
- 11 **I**nditium est minus, quam semipleua probatio, & suspitio inducitur ex minori causa.
- 12 **I**nterlocutoria aliqua non est necessaria, qua declaretur, iuste peti huiusmodi testium examinationem, cum satis id factum censatur, cum iudex examinationem admittit.
- 15 **T**estes, ubi agitur, an sint recipiendi, nec notante litem contestatam intelligitur in auctore, quia de re non est dubium.
- 17 **D**ecisiones plures Rotæ Romanæ remissivæ.
- 18 **A**ctori favendum est in ipso litoris exordio.
- 19 **R**ens convensus, si differat litem contestari, iuste conceditur auctori, ut admittantur ejus probationes.
- 20 **C**onstitutio Regni, specialiter concedit auctori, ut possit suos testes recipi facere ante litem contestatam, in omni iusto casu, quod ex pulchris verbis Ifern. & Napod. Regni luminosum, comprobatur, num. 21.
- 22 **T**estes ad futuram rei memoriam, non debent recipi, cum possunt recipi iure ordinario.
- 23 **D**eciso S. C. junctis aulis, super hoc, pro creditoribus, contra Illust. Principem Sancti Severii.
- 24 **T**estes non recipiuntur ante litem contestatam, saltem in omnibus causis, in quibus lis non contestatur. Et in emergentibus, nu. 25.
- 26 **L**itis contestatio non fit in iudicio summarissimo immisionis.
- 27 **I**mmisionem petens, vigore l. fin. C. de edicto divi, potest ad ipsius immisionis justificationem, petere examinationem testium, ad futuram rei memoriam.
- 28 **T**estes ad futuram rei memoriam, recipi possunt ad consolidandum testamentum, ex quo petitur immisio.
- 29 **F**euda veniunt in petitione hereditatis quoad ius competens defuncto tempore mortis.
- 30 **I**mmisio vigore l. fin. habet locum in feudis, etiam ad beneficium illius, qui non est successurus, quoad nudam detentionem.
- 31 **S**piritus immittendus, licet inhabilis, & ita decisum

32 **F**ilia femina, etsi exclusæ de iure competit immisio, quia plura potest probare in petitorio.

ARGUMENTUM.

Testes ante litem contestationem, vel ad futuram rei memoriam recipiendi sunt, etiam ad instantiam auctoris, ubicunque iuste timeri potest, quod probationes ex variis causis deperire possent, ne veritas occultetur, nec requiritur interlocutoria, sed sufficit examinis commissio. præsertim in causis, vel loco, ubi lis non contestatur solemniter, ut in Regno, & in possessorio summarissimo immisionis, vigore l. fin. C. de edict. divi, quod remedium conceditur in feudis quoad ius, quod habebat defunctus, etiam in beneficium non successuri.

Pro eodem Domino Duce Cardinali nunc Satriani Principe, super receptione testium, & exclusione præsentis turbationis in terris Turturæ, & Badulati, contra D. Mariam Rayascheriam.

CONTROVERSA XXXVII.

Testes etiam pro auctore, & ante litem contestatam sunt recipiendi, non solum, cum sint senes, valetudinarii, aut de proximo discessuri, sed etiam cum timeretur, quod propter moram varient fidem suam, ut dicit *Gloss.* verè aurea in cap. quoniam frequenter, in verbo *subtrahatur, ut lite non contest.* dum alternativè loquitur, quod varient fidem suam, aut moriantur, & sic alterum sufficit, ut est de natura alternativa, argumento l. si heredi plures, ff. de condit. instit.

Et verè Summus Pontifex, tametsi tradat exempla de senibus, & valetudinariis, quæ clarum est, non restringere regulam, apertè insinuat id procedere in omni casu, ubi discretus iudex, à cuius arbitrio tota testium materia dependet, verisimiliter pro sui animi motu dubitari potest, ne veritas occultetur, ibi, ne veritas occultetur, & probationis copia fortassis casibus subtrahatur senes, valetudinarii, & alii testes, de quibus ex aliqua rationabili causa timeretur etiam lite non contestata sunt proculdubio admittendi, &c. & loquitur in auctore, ibi, sive pars conventa, &c. in veris. sed si auctore, idemque subdit Pontifex in §. sunt, & alii, ubi apertissimè ostendit, nedum senes, & abfuturos à mundo, vel loco iudicii, sed in omnibus casibus similibus, in quibus dubitari potest de amissione probationis, recipi debere ante litem contestatam, ubi *Gloss.* in verbo *publica*, expressè loquitur, ubi quis timet, quod super aliquo contractu controversia moveatur, quia tunc potest petere à iudice, ut testes, qui interfuerunt negotio, redigantur in publicam formam, & recipiantur ad æternam rei memoriam, citans cap. significavit 41. de testibus, qui sen. loquitur de testibus, qui tempore actus gesti intervenerunt, & dubitatur, ne processu temporis, probationis copia deperiat, ubi *Gloss.* magna in verb. testes, dicit duo. Primum, hanc receptionem differre ab ea, quæ fit de senibus, & valetudinariis, & inter alia discrimina, in ista, dicit recipiendos esse omnes indifferenter, tam senes, quam juvenes.

juvenes, qui negotio interfuerunt, & in fine dicit
 9 procedere, nedum in actore, sed etiam in reo, & sequitur *Gloss. Florian. in l. in lege aquilia, si deletū 41. post n. 3. vers. & secundum, ff. ad l. aquil., ubi Gloss. in verb. qui testes loquitur exemplificativè per dictionem verbi gratia, & proinde non immeritò Barthol. Socin. autoritate Bart. in l. admonendi col. 4. ff. de jurejur. in cons. 244. num. 7. lib. 2. dixit, quoad recipiendos testes ante litem contestatam, non exigi, nec semiplenam probationem, sed sufficere quamlibet suspicionem orientem ex quolibet etiam levi inditio, ex quo iudex inclinare valeat animum suum
 11 ad id faciendum, cum inditium sit minus, quam semiplena probatio, & illud quod non est sufficiens ad semiplenam probationem, sufficit ad inducendam suspensionem, & Socin. sequitur, & aliis comprobatur *Menoch. de arbitr. casu 62. num. 5. fol. 103. in qua considerem Socin. num. 10. vers. non obstat, addit ex mente, ut is dicit, omnium DD. non requiri
 12 aliter, quod præcedat aliqua interlocutoria, qua declaratur, esse casum necessarium, ut recipiantur, testes ante litem contestatam, cum satis hujusmodi interlocutoria pronunciata censeatur, cum iudex examen committit, ut de commun. ex Socin. & Cravett. contra Roland. concludit *Menoch. lib. 2. de presump. cap. 54. in fin. hinc Practic. Papiens. in forma capit. ad etern. rei memor. voluit se restringere ad
 13 casum, dum de testium morte, vel absentia timetur, sed id procedere, etiam in aliis casibus notatis per Gloss. & DD. tam in d. e. quoniam frequenter, quam in l. in lege Aquilia si deletum, & in aurb. de testib. §. & hic vero, ubi Gloss. in ver. presentem, in ver. tertium nota, dicit, nota, quod testes producuntur hic ante litem contestatam, quia moribundi, vel recessuri, vel similibus causa superventura, citans plura iura, & subdit, & hoc se est actor, qui eos producit, reus enim semper potest producere etiam ante, & c. ex qua Gloss. duo ad
 14 notantur, primum sufficere etiam causam, quæ de futuro supervenire potest, etiam si non sit de præsentem alterum, omnes DD. de hac re loquentes, intelligi debere in actore, non autem in reo, cum in eo non sit dubium, & ad idem Gloss. in l. 4. §. quos escumque verb. absentibus, C. de advoc. divers. jud. ut etiam advertenter, notat Socin. jun. cons. 34. num. 4. lib. 1. dum dicit, permitti examen in actore, si periculum sit, ne pereat fides testium, vel quia sint senes, & sic tanquam diversa ista considerat, & in causa rationabili se fundant *Rebus. ad conslit. Franc. lib. 3. de caus. benef. possess. art. 2. Gloss. unica, num. 3. & alii relati per Pinet. in l. 1. par. 3. post num. 78. vers. nec verum est. fol. 365. in parvis C. de bonis matern. & magnus ille Pract. Octav. vestr. in praxi Romana cur. lib. 6. n. 3. ibi timore mortis, absentia, vel alias amissionis facultatis probandi, recipi poterunt testes lite non contestata, ac parte non vocata, ne interim, veritas seu probatio pereat, & per eadem verba generaliter loquitur Mascard. de probation. conclus. 1373. ubi num. 4. dicit, hoc esse permittendum ubicunque differendo probationes, postea haberi non possent, referens plures decis. Rota, & num. 6. ex quibus probatur, nedum ob mortem, vel absentiam, sed ubi de alio quovis impedimento dubitatur id esse decernendum, idque non mirum, cum in principio litis, actori favendum sit, ut in terminis, ex hoc debere proclivem esse iudicem ad id decernendum, scribit *Menoch. de arbitr. casu 62. post num. 4. & ita procedit id, quod dicitur, quod si cœpto iudicio, reus excipiendo impediatur, & differat litem contestari, præ-*****

sertim per cavillationes; tunc iudex, etiam lite non contestata potest facere recipi testes, *Innocent. in d. cap. quoniam frequenter, & alii à Farinac. relati in tract. de testib. de opposit. extra exam. test. quæst. 76. par. 1. num. 51. limit. 24. quæ si procedunt de jure
 20 communi, fortius de jure Regni, ubi speciali Constit. probationum incurfibus competenti remedio. est ultra jus commune provisum, etiam in actore, ubi Ifern. in versic. Actor verd, dicit actorem posse producere ante litem contestatam, etiam eos, de quorum fide dubitaret: puta nè efficerentur ejus inimici, vel possent oblivisci de eo, quod tunc habent in memoria, vel aliter sit verisimile, quod justè timeat nè ipsos testes habeat tempore litis contestatæ quæ omnia justè, variis de causis possunt timeri in præsentem casu, ut quilibet prudens Iudex suspicari, nedum potest, sed debet, cui de futuris hoc casu prævidere jura demandant, ut not. in d. l. in lege aquilia, & non immeritò *Napod. in consuet. testamentum, 21 post num. 19. loquens expressè in actore, meminit de testibus senibus abfuturis, vel alia causa expressè sentiens jura communia, & municipalia non loqui restrictivè, sed exempli gratia, ubicunque de amittenda probatione suspicari potest, & Vivius in suis commun. opinio. cap. 922. num. 7. notanter dixit, in Regno etiam pro actore indifferenter omnes testes recipi, etiam ante litem contestatam, & ita quotidie praticari.**

Hæc autem, quæ supra dicta sunt, recipiunt restrictionem, quando instaret tempus examinationis
 22 testium jure ordinario, quia tunc non possent recipi testes ad futuram rei memoriam, secundum Socin. cons. 14. nu. 10. lib. 4. qui dicit hæc verba, non meminime legisse hanc praticam, quod quando instat tempus examinationis testium jure ordinario, examinatur ad perpetuam rei memoriam, sequitur *Corrad. in pract. de testib. rub. de recept. test. ante lit. contest. num. 48. in ultimo casu, vers. item declara, Monticel. in repet. test. rub. quando ad perpetuam rei memoriam, Farin. dist. tit. de opposit. contra exam. test. q. 77. 23 cap. 2. num. 66. sicut obtinui in causa contra Illust. Principem Sancti Severii pro creditoribus die 2. Maii 1616. quod ad instantiam actoris moto iudicio, illoque per reum suscepto, non possint recipi testes ante litem contestatam, tanquam senes valetudinarii, aut diu abfuturi, decreto S. Consil. junctis aulis, pene, actorum Magistrum de Mondellis.*

Secundò, regula negativa, ut non recipiantur testes ante litem contestatam pro actore, fallit in suis, ubi proceditur summarie, & de plano in
 24 quibus non est necessaria, litis contestatio, quia ob id meritò in his ante litem contestatam testes produci possunt, generaliter fallit in suis causis, in quibus de sui natura lis non contestatur, & sic
 25 etiam in omnibus quæstionibus emergentibus, ita *Angel. notab. in dist. §. & hic vero, aurb. de testibus, sequitur post omnes Canonistas, uti comm. Lanfranc. in repet. cap. quoniam contra, in ver. testium depositi. num. 301. unde cum in Regno ex cap. detestantes non requiratur litis contestatio, ut *Marant. par. 6. memb. 10. f. 375. sequitur, ut facilis recipi possint: & si requireretur, cum iudicium sit summarissimum immissionis, vigore l. fin. in quo lis non contestatur, 26 ut probat *Bald. in l. publicati, C. de testam. Roland. cons. 36. n. 10. lib. 1. sequitur, ut ex pluribus causis combinatis, testes isti sint omni jure recipiendi. Et tandè, nè deficiat decisio punctualis in casu nostro, quod pe- 27 tens immissionem vigore testamenti non cancelati ex***

lati ex *l. fin.* possit ad justificandam immisionem, vel ad excludendum impedimentum, quod objici posset ipsi immisioni, vel facultati adeundi, examinari facere testes, ad futuram rei memoriam, ante litem contestatam, ex quibus facilior aditus patet ipsi immisioni, & appareat testamentum solemne, & perfectum ad sui beneficium, etiam si de morte, vel absentia non timeatur, videndus est omnino *Cornelius consil. 172. primus consultationis, lit. H. versic. tamen predicta non obstant:* & in specie in substituto, in casibus, in quibus ei competere potest dictum remedium, *lit. O. vers. quidquid autem, & infra vers. fided in supplicatione, lib. 2. ubi latissime quidquid dici potest, resolvens contraria: nec est novum, quod ad instantiam petentis immisionem recipiantur testes ad convalidandum testamentum, vel dispositionem testatoris, ut per DD. in d. l. publicati, & probat Rol. d. cons. 36. n. 13. lib. 1. Menoch. de adip. remed. 4. n. 660.*

Quoad ultimum punctum sufficit Castra Turturæ, & Vadulati, fuisse reperta tempore mortis in hæreditate, ut possit Dux Cardinalis petere immisionem horum feudorum, quæ nunquam possedit Maria, sed cum sint reperta in hæreditate defuncti, merito, jure Dux: qui præterdit immisionem, debet obtinere, & interim nihil novari, ex quo feuda veniunt in possessionem hæreditatis, quoad illud jus quod habebat defunctus, tempore mortis, *Afflict. dec. 119. num. 8. & habet locum in feudis remedium l. fin. etiam ad beneficium illius, qui aliàs non esset successurus, de Pont. lect. 20. send. n. 25. fol. 174. & sic, quoad nudam detentionem, ut pluribus relatis, decisum testatur Ann. sing. 525. in spurio, quem constat incapacem, latissime Menoch. remed. 4. adip. qu. 47. n. 375. in id expendens §. inter filiam, ubi filia femina, etiam si jure communi repellatur à successione, immittitur tamen, etiam constituto, quod sit feudum: quia plura potest probare in petitorio, alios affert *l. i. r. gl. cent. 2. art. 34. n. 49. & D. Consil. Georg. ab leg. 12. nu. 28. & 30.**

Ex quo non obstat similis decisio de terra S. Lucæ in caula Principissæ Montis Caveosi: liquidem, ibi Alexander Loffredus germanus Principis, non habebat testamentum pro se; sed testator uxorem sibi hæredem fecerat universalem, sub qua feuda comprehendebantur.

S U M M A R I U M.

- 1 **H**æredi præterdenti immisionem ex testamento, incumbit ostendere testamentum non cancellatum
- 2 Relatum inest verè, & propriè, in referentè.
- 3 Testamentum potest incipere à secundo, vel ulteriori gradu substitutionis.
- 4 Substituti post eventum conditionis, dicuntur propriè, & verè instituti.
- 5 Substituto cuilibet conceditur remedium, *l. fin. C. de ed. et. diu, Andr. toll.*
- 6 Substitutio compendiosa facta à Pagano, non est species separata de per se, sed quedam adjectio plurium substitutionum, saltem verbis generalibus.
- 7 Vulgaris substitutio facta in unum casum, extenditur ad omnes, qui possunt adaptari impotentia, & voluntati, maxime in vulgari, & comprehensa in compendiosa.
- 8 Substitutus, quando est immittendus in possessionem ex remedio *l. fin. excluso etiam instituto.*
- 9 Testamentum, non codicillus dicitur ea scriptura, in qua septem adhibitis testibus instituitur directè quis hæres: licet testator codicillos se facere dixerit, & num. 11.

- 10 Testamentum censetur scriptura; non codicillus, quæ habet solemnitatem testamenti, quod amplia, ut n. 13.
- 12 Clausula volens, quod teneat, tam jure codicillorum, quàm jure testamenti, & alia meliori via, operatur, ut dispositio valeat potentiori modo, quo possit.
- 14 Paganus non potest decedere cum duobus testamentis.
- 15 Testamentum primum dicitur sublatum ex solius hæredis revocatione, quod amplia, ut nu. 16.
- 17 Testamentum primum, ut revocetur, an sufficiat simplex revocatio, vel procedendum ad aliquam dispositionem.
- 18 Codicillis hæreditas directè dari, vel adimi non potest, & qua ratione, n. 19. quod amplia, etiam in codicillis inter liberos, nu. 20.
- 21 Condicio adjecta institutioni facta in testamento, non potest adimi, nec adici in codicillis.
- 22 Codicillis, institutio directè facta, trahitur in vim fideicommissi, & n. 34.
- 23 Fideicommissario, etiam universali ante restitutionem, non competit immissio ex remedio, *l. fin. & qua ratione nu. 28. remissivè.*
- 24 Fideicommissarius ante restitutionem nullum habet jus in bonis hæreditariis.
- 25 Fideicommissaria substitutio dicitur transitiva seu translativa.
- 26 Hæres directè institutus, proprio jure potest apprehendere hæreditatem vacantem.
- 27 Fideicommissarias cogit hæredem adire, hæreditatem suo periculo, officio Judicis, & post aditionem, ei actio competit ex testamento, ut hæres sibi hæreditatem restituat.
- 29 Fideicommissarius universalis, si non possidet non est legitimus, contradictor, quod amplia, etiam facta restitutione, ut nu. 30. etiam si possessionem vacantem capisset, ut num. 31.
- 32 Fideicommissarius, cum non possidet, non potest impedire immisionem sub prætextu, quod non est detrahenda Trebellianica.
- 33 Fideicommissario, vigore codicillorum, non conceditur immissio ex remedio *l. fin.*
- 35 Declaratur plena manu tex. in *l. pen. §. testamento, vers. planè, & vers. secus, ff. de bon. poss. l. secund. tabul. & n. 37. 40. 41. & 43. rejecta contraria opinione, & intellectu Nicolai de Mattarellis, nu. 44.*
- 38 Clausula in fine posita, debet referri potius ad proximam quàm ad remotam.
- 40 Testamentum non tollitur ipso jure per incisionem, etsi sit actus facti, cum non sit sollemnis voluntas.
- 42 Testamentis duobus confectis, in quibus diversi sunt instituti, nec sciri potest, quod fuerit posterius, hæres possidens est præferendus.
- 43 Menoch. consil. 176. vol. 2. r. probatur, & n. 49.
- 46 Nuda voluntas, quæ dicitur.
- 47 Testamenti mutatio non fit sola voluntate, quoad hæredis institutionem, sed alio testamento, solemnitatibus vallato, quod intellige, ut nu. 48.
- 50 Possessio non dicitur iniusta, quæ jure permittente apprehenditur.
- 51 Testamento secundo inciso, non potest dari remedium *l. fin. secus, si nuda voluntate fit revocatum, & quare.*
- 52 Tex. in *l. qui res, §. aream, ff. de solut. declaratur.*
- 53 Angeli distinctio consil. 108. ad intellectum d. *l. pen. §. testamento, approbatur, & commendatur.*
- 54 Tex. in *l. 1. C. de codicill. declaratur.*
- 55 Lex succarris fortis es, qui mutat statum invitus, quàm ei, qui sponte aliquid facit.
- 56 Fideicommissum nuda voluntate revocatur, etiam conjecturis, quæ habentur pro expressa voluntate, & num. 59.

Q

& num. 59.

- ¶ num. 59. & sufficiunt quæcumque verba etiam enunciativa, ut num. 60.
- 57 *Ultima voluntas nuda fieri potest, quod limita in heredis institutione, ut nu. 58.*
- 61 *Voluntas testatoris expressa, licet informis, ad multa sufficit, & probat mentem testatoris.*
- 62 *Relicta in minus solemnibus testamento, in foro conscientia debentur, & datur pro eis exceptio legataria possidenti.*
- 63 *Hæredi instituto in ultimo testatoris voluntate, datur exceptio in terminis d. l. pen. §. testamento.*
- 64 *Fideicommissum ex inimicitias revocatur, quod amplius, ut nu. 65.*
- 66 *Testatoris voluntas declaratur ex testamento, licet nullo.*
- 67 *S. C. iudicat ex lato arbitrio, & potest adhibere fidem etiam iis, quæ de per se fidem non faciunt, & secundum conscientiam iudicare.*
- 68 *Potestas Principis, & Consilii supremi, quæ sit, remissive.*

ARGUMENTUM.

Substituto, & an etiam fideicommissario competat remedium *l. fin. C. de edicto divi Adriani toll.* Testatorem, quando præsumatur voluisse facere testamentum, an verò codicillos. Hæredis institutio facta in codicillis, quando substineatur, ut valeat in vim fideicommissi. Quæ sint necessaria ad inducendam validam revocationem prioris testamenti latè, & subtiliter agitur de vero, & germano sensu *l. qui liberis, §. testamento, ff. de bonorum possess. secundum tabulas.*

Pro eodem in eadem causa,

CONTROVERSIA XXXVIII.

Cum jam Sac. Consil. cæperit innotescere notoria iustitia Domini Hectoris Ravascherii Ducis Cardinalis, in successione quond. Domini Petri Francisci patris, dum, cognitis, & optimè perpensis potioribus iuribus, circa immisionem in possessionem universæ hæreditatis, exclusis vanis prætensionibus DD. Mariæ, & Hieronymi Ravascherii, concessit terminum in causa, confirmando possessionem bonorum, quam D. Dux, uti iustus hæres apprehendit, & alio jure retinere non poterat; superest modò, ut paulò diligentius fundetur, D. Mariam in prætensa per eam immisione hæreditatis, obtinere non posse, illamque esse proinde concedendam quoad omnia bona ipsi Duci vero, & legitimo hæredi, & possessori partis hæreditatis.

Et tandem, ut omnis tollatur scrupulus etiam in iudicio petitorio, nullum aliud remedium superesse Mariæ, vigore codicillorum anni 611. ita ut, nec per obliquum aliquid prætere possit in dicta hæreditate, denegata sibi à jure actione, sine qua nemo experitur.

¶ Quoad primum, cum hæredi prætendenti immisionem ex testamento necessarium sit ostendere testamentum non cancellatum, neque abolutum, juxta terminos notissimæ *l. fin. C. edicto divi Adrian.* Dominus Dux in promptu ostendit testamentum anni 608., quod quidem, juncta alia dispositione, cum eadem solemnitate numeri septem testium, anni 610. in qua apparent revocati primus, & secundus gradus institutionis, & substitutionis in personam Mariæ, & filiorum, confirmata substitutione in personam Ducis, remanet ipse D. Dux institutus in primo gradu ex virtute, & efficacia relationis, juxta

¶ quam, scriptura relata inest verè, & propriè in referente, *l. ass. tota, ff. de hæred. instit. l. qui prætor, §. si iudex, ubi Alex. & Ripa, ff. de re judic. Natp in terminis, conf. 484. num. 25. ante finem. Gama decif. 209. num. 1. Cravett. conf. 143. n. 6.* siquidem notissimi juris est, testamentum posse incipere à secundo, tertio, vel ulteriori gradu substitutionis, tam si primus, vel secundus gradus reddantur nulli ex dispositione juris, ut in *l. 3. §. si. ff. de liber. & posth. ubi Gloss. ult. citat concord. l. si filius 75. ff. de hæred. instit. l. ex facto 43. §. Lutatius Titius, ff. de vulgari, quàm etiam, si id contingat ex dispositione testatoris cancellantis priores gradus, ut hic, de quo est *tex. in l. cancellaverat 2. ff. de his quæ in testamen. delerp. & ratio est evidens, quia substituti post eventum conditionis, dicuntur præprie, & verè instituti, l. cobaredi, §. qui discretas, ff. de vulg. & pupill. nihil aliud enim est substitutio, quàm secunda, vel ulterior institutio, & substitutum directò, dici propriè institutum, & proinde non minus concedi remedium *d. l. fin.* substituto, quàm instituto, est *tex. in l. 1. C. de edicto divi, & nedum substituto per vulgarem pupillarem; aut exemplarem substitutionem expressam, ut post Gloss. Bart. & Alexand. n. 10. Iacob. las. Dec. Curt. jun. Sapi. Zucch. Tiraquell. & alios, probat Menoch. de adipisc. possess. remed. 4. q. 28. n. 206.* sed etiam concedi substituto ex tacita vulgari vel pupillari, adeo receptum esse, ut nemo sit, qui ab hac opin. dissentiat, probat idem Menoch. d. remed. 4. quæst. 29. n. 214. in fin. ita ut non sit dubitandum, competere immisionem Duci substituto, competere immisionem Duci substituto, quæ illa propriè dicitur, quæ sub conditione mortis, vel alia, plura complectitur tempora, ut per Bart. comm. probatur in *l. centurio, num. 9. ff. de vulg. & facta à pagano non est species separata de per se, sed quædam adjectio plurium substitutionum, ut post Bart. las. Ripam. Galiehm. de Benedic. & alios, perbellè prosequitur Sfortia Odis de substit. tit. de compend. par. 1. in princ. & part. 3. art. 2. & in primis sub compendiosa continetur vulgaris, ut ex omnium, sententia concludit idè Sfortia de effect. compend. par. 5. art. 1. eaque vulgaris sub ipsa contenta, sicut & reliquæ substitutiones sub ea comprehensæ, dicuntur expressæ, saltem verbis generalibus, ut tradit idem Sfortia de compend. art. 6. qu. 2. quæ vulgaris, quamvis generaliter comprehendat casum, si institutus noluerit, vel non potuerit esse hæres, id tamen potissimè locum sibi vindicare in vulgari contenta sub compendiosa, ut ex ea substitutus censetur vocatus in omnem casum, quo institutus hæres non sit, licet unus tantum fuerit. expressus, tradunt optimè Angel. consil. 204. Curt. sen. conf. 75. num. 14. in fin. & 15. ubi probat, substitutionem vulgarem, factam in unum casum, expressè comprehendere generaliter omnes casus, qui possunt adaptari impotentia, & voluntati, idque ex eo, quia in substitutionibus directis, larga semper interpretatio est faciendâ, & in terminis vulgaris sub compendiosa, latè idem probant Socin jun. conf. 106. num. 20. vol. 1. Tiber. Decian. resp. omnium 1. nu. 9. 8. & seq. lib. 1. Unde cum Maria, & filii non possint esse hæredes, stante secunda dispositione valida, & solemnibus, omnino D. Dux, tanquam substitutus expressè in vulgari contenta in compendiosa, est immittendus, excluso instituto, ut in terminis exemplificat Gloss. in specie casum nostrum in *l. 1. in postremis verbis, C. de edicto divi, ubi dicit, ita demum institutum præferri substituto circa immisionem, nisi aliud objiciatur ei instituto, puta aliud testamen-****

mentum posterius, vel aliquid tale, quam ibi omnes sequuntur, & nullus discrepat, ut testis est *Dec. in l. fin. num. 40. vers. & ita conclusio negativa*, *Menoch.* sequitur in *4. remed. num. 581. vers. declaratur nunc*, *Peregr. de fideicom. art. 48. num. 33. in fin. vers. aut vero, & num. 40.* & ante hos omnes *Bart. in l. fin. n. 10. cod. tit. dum ad hoc*, ut substitutus vulgariter admittatur, docet, debere ostendere testamentum, in quo substitutus est, & repudiationem primi, vel aliquid aliud, propter quod sit exclusus primus hæres, & sic habemus *Gloss. in individuo docentem*, quod cum substitutus adversus institutum in primo objicit testamentum posterius, quo prior institutio est irritata, eo ipso, tanquam probans, casum substitutionis evenisse, debet instituto præferri in possessione, de qua agitur in *d. l. 1. ut notat ibi Bart. in solut. contr. vers. miserius opponi*: cum ad aliud substitutus non teneatur, nisi docere, quod substitutionis casus evenerit, ut per *Franc. Marc. decis. 445. ad fin.* cum aliis à *Menoch. d. remed. 4. ad pisc. quæst. 28. num. 212. & 255. vers. hac tamen*, & cum *Gloss. & Bart.* & reliqui, non sine mysterio dixerint, debere substitutum petentem immisionem, ostendere testamentum posterius, quo prior institutio fuerit irritata, quasi aliud esset si niteretur codicillis, in quibus certum est, nec dari, nec adimi posse hæreditatem, ut infra latius probabitur; dubitari non poterit in casu nostro, hanc secundam dispositionem anni 610. ad beneficium Ducis, esse testamentum, vel habere vires testamenti; siquidem in ea revocatur institutio in personam Mariæ, & substitutio filiorum; confirmantur substitutiones directè factæ in beneficium Ducis in priori testamento, & adhibentur septem testes, in testamenti requisiti, & sic succedit decisio

9 *Jo: Andr. in addit. ad Specul. §. compendiosè, in add. incip. ad intellectum*, ubi post *Dyn. fr. de Pileum* docuit, quod si quis adhibitis septem testibus, instituat quem hæredem directò, nihilominus ea scriptura non erit codicillus, sed testamentum, valebitque hæredis institutio in ea facta, ac si in testamento facta fuisset; quamvis testator dixerit, se facere codicillum, vel illam scripturam, codicillum appellaverit, sequuntur *Bald. Salyc. & Paul. in l. testamentum, C. de testament. idem Paul. optimè in l. 2. in fin. C. de bis, quibus ut indign. Alexand. & Jaf. latè in l. codicillum, C. de codicill. Greg. Lopez in l. 2. sit. 12. par. 6. Gloss. in*

10 *verb. bevereros, Burgos de Pace in l. 3. tauri, n. 1338.* ea ratione, quod scriptura, quæ habet solemnitatem testamenti, testamentum, non autem codicillus censendus erit, ut latius tradidit *Socin. jun. conf. 69. lib. 4.* & *Illustr. juris lumen*, & *Italiæ decus*, *Cardin. Mantica de conjeçt. ultim. volunt. lib. 2. tit. 3. num. 5. vers. sed tamen contrarium, & num. 9.* & quamvis

11 *Molina de Hispan. primogen. lib. 2. cap. 8. num. 32. vers. sed ut ulterius*, latè huic opin. contradicat, quam tamen fatetur communem, *num. 33.* & aliter intelligat doctrinam *Jo: Andr.* ut loquatur, cum disponens adjecerit clausulam, quod talis dispositio valeat omni meliori via; quia tunc benè potest valere, ut testamentum, & non aliter; patet etiam juxta opin. *Molina*, hanc dispositionem in præsentī casu habere vires testamenti, cum expressè in ea legatur, adjecta dicta clausula, *volens, &c. quod præsens revocatio valeat, & teneat, tam jure codicilli, quàm jure publici instrumenti, revocationis, & cassationis, & alia*

12 *meliori via, &c.* quæ clausula operatur, ut dispositio valeat in potentiori modo, quo potest, ut tradit *Alexan. conf. 53. num. 67. vol. 7.* & idem *D. Card. Man-*

sica d. lib. 2. tit. 3. num. 5. in fin. vers. & hoc quidem, &

13 in specie, quod ex revocatione institutionis factæ in testamento, quæ non potest revocari in codicillis, pateat, quem noluisse codicillari, sed testari, quia ex qualitate, & modo disponendi dignoscitur species dispositionis, tradit in terminis *Aret. in l. hæres palam, §. si quid post, col. ult. vers. sed illa jura, ff. de testament.* nec dici poterit, hunc testatorem decessisse

14 cum duobus testamentis, quod est impossibile in pagano, *Gloss. in §. posteriore, instit. quibus modis testam. infirm.* cum aliis concord. per *Josepb Ludovic. de testament. conclus. 9.* Dicimus enim, quod eo ipso, quod in testamento mutatur institutio hæredis, in qua consistit integra ejus vis, & substantia, & non in legatis, & in aliis accessoriis, *l. 1. §. qui neque, ff. de hæred. instit.* & cujus institutionis respectu, cum ipsa mutatur, lex statuit, omnia ex integro esse faciendā, ut bene declarat *Gloss. in l. hæres palam, §. si quid post, verb. omnia*, ibi, quod ergo hic dicitur, ubi *DD. omnes, ff. de testament.* quamvis quoad alia confirmetur

15 testamentum; tamen ex hac reformatione, primum testamentum, omnique ejus virtus sunt sublata, tanquam mutata forma, & substantia primi testamenti, *l. Julianus, §. si quis, ff. ad exhib.* ubi *Bald.* notat, quod per digressionem ad novam formam, dicitur actus mutari, imò in totum tolli, & sic negamus utrumque testamentum habere effectum, sed secundum tantum, in quo tanquam reformans censetur omnino transfusum primum, nec attenditur amplius

16 primum reformatum, sed testamentum posterius reformans, tanquam novum, ut probat *Natta* in terminis *de communi, conf. 527. n. 1.* quod procederet, etiam si simpliciter in secundo fuisset confirmatum primum, ut declarant *Bart. Bald. Angel. & Imol.* in *l. posthumus 12. §. si paganus*, ubi optimè *Castr.* qui hæc verba subjicit, non enim confirmando primum, potuit derogare dispositioni juris, quæ est ut paganus non possit decedere cum duobus testamentis validis; præferatur ergo ultimum validum, & primum tollitur ipso jure, & confirmatio operatur, quatenus potest operari, &c. sequitur explicando latius *Natta*, qui concedit id procedere, etiam in secundo testamento reformante primum, ut non valeant disposita in primo, nisi fuerint in secundo testamento disposita, & quod secunda dispositio attendi debeat *conf. 484. num. 7. 2. juncto num. 23.* ibi, *fateor, unde*, & sic etiam non obest,

17 si diceretur, non potuisse revocari institutionem Mariæ factam in primo testamento nuda voluntate, in hac secunda dispositione; siquidem in hac causa nullo modo cadit disputatio, si ad hoc, ut revocetur primum testamentum, sufficiat, quod testator, convocatis septem testibus, dixerit simpliciter, revoco primum testamentum, etiam si non adsit cursus decennii, ut placuit *Imolæ & Aret.* vel etiam sit necessarium ulterius procedere ad aliquam dispositionem, instituendo aliquem, vel declarando, se velle decedere intestatum, ut placuit *Bart. in l. si jure, n. 3. ff. de leg. 3.* & *Alb.* & in *l. sancimus, C. de testament.* quorum opin. communiter recipi contra *Imol.* & *Guid. Pap. decis. 200.* nisi in casu, cum decennium effluerit a die conditi prioris testamenti, non a die revocationis, tradunt latissimè post alios *Vivius opin. 879. vers. testamentum jure perfectum, Anchor. jun. fam. 1. qq. lib. 2. cap. 70 & Tbesaur. item jun. lib. 1. qq. forens. cap. 58. per totam*, ubi latissimè omnes cumulantur; non enim fuit hic nuda voluntas, sed testator expressè progressus fuit his verbis *restando sermo in suo robore lo detto testamento, quanto all'altro*

cofe, majorasco, fideicommiſſo, ſubſtitutioni, & legati;
 unde confirmata ſubſtitutione, ſubſtitutus ex juris
 diſpoſitione incipit tenere locum inſtituti, & ſic ap-
 paret de voluntate teſtatoris, ad cujus beneficium
 voluerit revocare inſtitutionem, quod ſolum inquit
 quotquot DD. qui *Bart.* & commun. ſequuntur
 opin. ut bene explicat ex noſtris *D. Pref. de*
Franch. deciſ. 287. qui in ſpecie loquitur de eo, qui
 teſtamentum à ſe factum revocaverat, ratificando,
 & confirmando teſtamentum conditum à patre,
 idemque eſſe, ſi confirmaret antè teſtamentum
 à ſe factum, ut probat *T. beſaur, jun. d. cap. 56. num. 20.*
 Quibus ita ſolidiſſimè factis, ut incipiamus reſol-
 vere objecta partis, in quibus cardo negotii reſide-
 re videtur. Non obſtant aſſerti codicilli, tertio lo-
 co facti à teſtatore, de menſe Aprilis 1611, in qui-
 bus aſſeritur, teſtorem, irritata, & annullata ſe-
 cunda diſpoſitione anni 1610, diſponere, quod om-
 nes inſtitutiones, & ſubſtitutiones factæ in benefi-
 cium Mariæ, & filiorum, ſortiantur ſuum effectum, eo
 modo, ut in dicto primo teſtamento continentur,
 non obſtante dicta revocatione; ſiquidem, aut præ-
 tendit Mariæ hæreditatem jure directo ſibi de-
 nūd rite datam in codicillis, & *D. Ducii* ademptam, ita ut,
 tanquam hæres directè iterum facta poſſit petere
 immiſſionem vigore *l. fin.* & hoc eſt contra regulas
 noſtiſſimas, quibus hæreditas in codicillis directè
 18 dari, & adimi quoque expreſſè prohibetur, *l. 2. C. de*
codicillis. l. hæreditas 4. C. de his, quibus, ut indigni. l. 2.
§ fin. & l. divi Severus, ff. de jure codicill. tum quia
 19 minor ſolemnitas in codicillis obſervatur, quam in
 teſtamenti, tum etiam, ne ſcripturarum nomina, &
 effectus confundantur; ſi enim in codicillis hæres di-
 rectus inſtitui poſſit, illicd codicillus eſſet idem cum
 teſtamento, cum nulla major prærogativa à jure tri-
 buta fuerit teſtamento, quam quod in ea, & non in
 alia ſcriptura hæres inſtitui poſſit, ut bene colligitur
 ex *§ fin. inſtit. de codicillis, ex l. ſi idem, & l. hæreditatem,*
 & ibi *DD. C. de codic.* & plures aliæ rationes conſide-
 rantur, ex quibus hæreditas in codicillis dari non
 poteſt, de quibus in *l. quod per manus, ff. de jure codic.*
 & hujus rei duodecim rationes aſſignat *Vaſquius de*
ſucceſſ. creat. lib. 3. §. 25. num. 2. ut, & ſi una, vel plures
ceſſent, tot juſſum diſpoſitio non variatur, ut opti-
mè conſiderat Molina d. lib. 2. de primogen. cap. 8.
 20 *n. 30. in fin.* quinimò hoc procedere etiam in codicil-
 lis inter liberos, per patrem factis, ut neque in his
 hæreditas dari, vel adimi poſſit, probat de magis
 21 com. & veriori *Vivius opin. 355. n. 2. verſ. in contra-*
riam, & nec poſſe adjici, nec adimi conditionem in
 codicillis, inſtitutioni factæ in teſtamento, probatur
 in *l. inſtitutio talis 10. & l. quidem in ſuo 27. ff. de*
condit. inſtit.

Aut verò Mariæ præ tendit, quod inſtitutio in ſui
 perſonam facta in codicillis jure directo, & ſic inuti-
 liter, ſi etatur in obliquum, & ſic cenſetur Dux inſti-
 22 tutus, rogatus, ſibi reſtituere hæreditatem jure fidei-
 commiſſi, ex traditis in *l. verbis civilibus, ff. de vulg.*
 & *l. ſcevola, ff. ad Trebell.* & quamvis infra per ve-
 ros juris terminos probabitur, ex pluribus nullo mo-
 do in præſenti caſu hujusmodi inſtitutionem obli-
 quari poſſe, nec ad fideicommiſſum trahi; tamen
 eſto citrà veri præjudicium, ex hoc pernèceſſè in-
 cluditur, immiſſionem omninò eſſe concedendam
D. Ducii hæredi ſcripto directo, & Mariam nullo
 23 jure id præ tendere poſſe; ſiquidem vera indubita-
 ta, & comm. ab omnibus eſt ferè recepta theoricæ
Bart. in sæpe citata *l. fin. num. 9.* fideicommiſſario,

etiam univerſali ante reſtitutionem factam ab hæ-
 redi directè, re, vel verbo nullo modo competere
 poſſe immiſſionem, ſivè uti poſſe remedio *l. fin.* ut
 inſinitis relatis, concludunt *Menoch. de adipiſc. re-*
med. 4. quaſi. 23. n. 166. Peregr. de fideicommi. art. 48.
num. 5. & ſeq. quia fideicommiſſarius ante reſtitu-
 24 tionem realem, vel verbalem, nullum habet jus in
 bonis hæreditariis, *l. reſtituta, l. facta, ff. ad Trebell.*
 & proinde, ut ſit locus fideicommiſſariæ hæredita-
 tis petitioni, necèſſe eſt, hæredem prius adire, &
 hæreditatem acquirere; ſiquidem, hærede non ad-
 eunte, fideicommiſſum penitus deficeret, *l. quia*
poterat, ff. ad Trebell. fideicommiſſarius enim hæ-
 reditatem ab alio acquiſitam conſequitur, ac de hæ-
 25 redis manu illam capere cogitur, & idèd fideicom-
 miſſaria ſubſtitutio tranſſitiva, ſeù tranſlativa dicitur,
 ut docet eleganter *Bal. in leam quam, num. 14. C.*
de fideicommi. itaut jus fideicommiſſarii ex toto pen-
 deat ab aditione hæredis inſtituti, quod non eſt in
 inſtituto, vel ſubſtituto directè, qui proprio jure ap-
 26 præhendit hæreditatem vacantem, ut poſt *Bart.* in
l. Centurio, n. 14. & 15. ſuſiùs Peregrin. de fideicommi.
art. 1. num. 3. & 4. art. 3. num. 6. & 12. fideicommiſ-
 27 ſarius autem univerſalis, non niſi Judicis officio,
 compellere poteſt hæredem, periculo ipſius fidei-
 commiſſarii, adire, ut reſtituat, ne fideicommiſſa
 ſubvertantur, *§. ſed quia, inſtitut. de fideicommi. hæred.*
Peregrin. art. 2. num. 65. & poſt aditam hæreditatem,
 ex illa obligatione, quam hæres ad eundo contrahit,
 non conceditur fideicommiſſario, niſi actio ex teſta-
 mento, ut hæres reſtituat, ut per *Gloſſ. in leg. 2. verb.*
perſonales, C. commun. de legatis, Natta conſ. 400. n. 2.
 & rectè ad verſus Petram probavit *Peregr. de fidei-*
 28 *comm. art. 45. n. 13. & in fin.* & pulchram rationem,
 cur fideicommiſſario univerſali non competat reme-
 dium immiſſionis ante reſtitutionem realem, vel ver-
 balem, ut competit hæredi directo, explicat *Me-*
noch. d. remed. 4. num. 171. verſ. non eſſe veram, quem
 ſequitur *Peregr. d. art. 48. num. 8.* quinimò etiam in
 caſibus, in quibus fideicommiſſarius univerſalis po-
 teſt præ tendere immiſſionem; nunquam tamen, ſi
 29 non poſſidet, poteſt eſſe legitimus contradictor ad
 impediendam hæredis immiſſionem, & ſic nullo mo-
 do poteſt concurrere cum hærede, *l. filiam fratris,*
 ubi *Bart.* & *Alexand. ff. ad Trebell. Bart. in l. fin. n. 22.*
Caftr. num. 13. & optimè *Dec. num. 40. verſ. ſecun-*
 30 *do ampliatur, & num. 48.* quamvis ſi eſſet citatus
 ab hærede, ad hoc tantum admittendus eſſet, ut de
 juribus ſuis cognoſceretur, ut poſt *Zuccard. n. 378.*
 tradit *Menoch. d. remed. 4. num. 567.* quod procede-
 re, etiam facta reſtitutione verbali per hæredes,
 30 aut legali in caſibus, ubi per legem ipſo jure indu-
 citur, defendens comm. probat *Mantica in d. l. fin.*
 quoniam ſemper fideicommiſſarius univerſalis de-
 bet capere à manu hæredis, & ſequitur *Peregr. vi-*
dendus d. art. 48. num. 33, quia etiam in his caſibus,
 in quibus eſt facta reſtitutio ipſo jure, debet tamen
 fideicommiſſarius, corporalem poſſeſſionem pete-
 re à manu hæredis, nec poteſt præferri in remedio
l. final. hæredi ſcripto, in teſtamento, etiam ſi in-
 continenti vellet probare de jure ſuo, ut ex *Natta,*
Beroo, & aliis, optimè reſolvit *Roland. conſ. 78.*
num. 15. lib. 3. dicens eſſe magis comm. & quamvis fi-
 deicommiſſarius cepiſſet poſſeſſionem rerum hære-
 31 ditarium vacantem, adhuc ejus poſſeſſio, tanquam
 vitioſa, prout verè eſt, in dubio, cum poſſeſſio
 non fuit capta de voluntate teſtatoris, vel hæredis,
 non faceret eum legitimum contradictorem ad im-
 pedien-

pediendum; quominus hæres in possessionem mitteretur, ut ex *d. l. filiam fratribus* expressè firmat, *Dec. d. num. 48. Menoch. ubi supra, num. 635.* post *Alexandr. consil. 82. num. 3. lib. 2. Tiraq. tract. le mort. suisit, par. 5. declar. 1. & par. 6. decl. 2. Peregr. in specie art. 47. n. 18. in fin. vers. quibus in locis, & n. 64. & 73. ubi num. 76.* recenset plura requisita, ut possessio fideicommissarii non censeatur vitiosa, & optimè *Roland. d. cons. 78. num. 19. & 20. lib. 3.* unde cum hic, ipsi assertæ fideicommissariæ nulla sit facta à jure, vel homine restitutio, & nedum non possideat, sed majorem partem jam possideat *D. Dux*, ut verus hæres, cujus possessionis commodum maximum in terminis considerat, *Peregrin. d. art. 48. num. 24.* ob id sumus extra omnem dubitationem; neque in præsentis casu aliquid nocere hæredi directo, quod non esset detracturus Trebellianicam; quamvis enim, si institutio Mariæ traheretur ad fideicommissum, quod negamus, ferè omninò hic quartam detrahendam infra probabitur; attamen tunc tantùm caderet hæc disputatio, cum fideicommissarius apprehendisset possessionem, eo enim casu esset videndum, si hæres potest detrahere quartam, nec ne, ne videatur possessio vitiosa, in quibus terminis loquuntur omnes *DD.* citati per *Peregr. d. art. 47. n. 45* et cum fideicommissarius non possidet, frustra tractatur, an hæres possit detrahere Trebellianicam, quia nullo modo potest impedire hæredis immisionem, quia fideicommissarius non potest præferri hæredi directo in immisione; ut bene explicat *Roland.* post alios in *d. cons. 78. num. 15. in fin. lib. 3.* & non possidens, numquam est legitimus contradictor, ut his verbis dicit *Peregr. d. art. 47. n. 79. in fin. & art. 48. num. 33.* & regula, *dolo facis pesere* non prodest nisi possessori, ut per *Roland. d. cons. 78. n. 2.* quæ si procedunt in fideicommissio relicto in testamento, ut præd. *DD.* passim loquuntur; multo fortius in casu nostro, ubi Maria contendit se vocatam per fideicommissum in codicillis, quo casu gravissimi Auctores voluerunt non concedi hujusmodi beneficium fideicommissario, cui relicto est fideicommissum in codicillis, idque non sine maxima ratione, quia privilegium hoc contra regulas juris, ut ad solam ostensionem testamenti scriptus hæres mittatur in possessionem, cum cætera instrumenta non habeant executionem paratam, non debeat extendi ad codicillos, in quibus non tanta exigitur solemnitas, & quos constat ex diversitate nominis, etiam effectu, & ratione distare à testamento, *l. si idem C. de codicill.* ubi *Jas.* post alios summat, *diversitas nominum, diversitatem in potentia, & effectu inducit*, & ne jus testamenti confundatur, *§. fin. inst. de codic.* ut concludunt *Cyn. Rayn. Alber. Ang. Salic. Fulgos. Jason. Corn. Curt. jun. & Sapia* relati à *Menochio* *remed. 4. q. 26. num. 192. vers. adversus, Bald.* & his ego addo *Gl. in l. fin. verbo, ex more, C. de codic.* quam ibi sequitur *Castr.* expressè, *n. 6. vers. item notat. Gloss.* & non dissentis *Boer. decis. 156. num. 20.* ex quibus apparet prima responsio ad *cons. Alex. 194. lib. 7.* & ad auctoritatem *Imol. Bertran., Dec. Rubei. Xuares,* & aliorum quos refert, & sequitur *Menoch. consil. 942. num. 4. vers. secundo admissio, lib. 10.* ubi firmant, hæreditatem directo datam in codicillis, trahi ad fideicommissum etiam, quod præcedat testamentum, in quo alius sit institutus, quia tamen infra, fundabimus nos versari in factis diversis terminis, attamen eo ipso, quod adversaria præten dit, se vocatam vigore fideicommissi in codicillis, ut ipsa in-

tendit fundare ex prædictis simulatque fatetur, omninò *D. Ducem* esse immittendum, & sic suomet gladio confoditur; & si fortè advocati ex adverso, ut hoc evitarent, prætenderent, primam institutionem factam in primo testamento, in beneficium Mariæ, licet sublatam per secundam dispositionem solemnem; attamen reviviscere per codicillos, tertio loco confectos in ejusdem Mariæ, primo loco vocatæ, beneficium, idque jure directo, ita ut agere possint ex testamento confirmato, non autem ex codicillis confirmantibus, idque ex *l. 1. si vè pen. qui ex liberis §. testamento, vers. planè, ff. de bonorum possess. secundum tabul.*

Dicam ipse tantum abesse, quin hic tex. opitulari possit adversariæ, ut verè hæc causa omninò sit decidenda tam in possessorio, quam etiam in petitorio in favorè *D. Ducis*, non ex alio, quam ex hoc singulari *Papin.* responso ubi apertè deciditur casus noster.

Et sic subintro secundum articulum, quod etiam in petitorio nulla superest actio Mariæ vigore fideicommissi, & pro intelligentia præmitto distinguendos esse duos casus, aut enim præcedit solem testamentum, & sequuntur codicilli, in quibus hæreditas adimitur, & alteri datur vel etiam substituto in primo testamento, & tunc solum agitur, an institutio facta in codicillis trahatur ad fideicommissum, benigna interpretatione, ex regula *l. scvnta ff. ad Trebel.* & in his terminis loquitur *Alexand. d. cons. 194. lib. 7. & Menoch.* cum omnibus ab eo citatis *d. cons. 942. num. 4.* qui tamen si concludant trahi ad fideicommissum de eorum decisione disputare non expedit, cum hic non sit casus noster, aut verò, præcedit primum testamentum, & subsequitur aliud, per quod ex dispositione juris, vel ejusdem testatoris infirmatur, vel revocatur primum, sive hæredis institutio, quæ dicitur testamenti caput, & deinde tertio in codicillis iterum confirmatur primum, quæ propriè est materia nostra, de qua cum habeamus casum expressum, & decisionem particularem in *d. §. testamento in vers. planè, juncto vers. non secus*, qui loquitur in his terminis, non debemus pro dignoscenda veritate hujus articuli, recedere a particulari decisione *d. tex.* quia ut ait *Aristot.* relatus per *Ares. cons. 99.* sermones in generalibus sunt faciliores, in particularibus veriores, & medicorum est adagium, propria potius quam communia esse inspicienda, probat *Natta* ferè in propria materia *cons. 484. n. 22.* & in hac materia *tex. in d. §. testamento*, nulla fuit controversia inter *DD.* an institutio directa facta in codicillis trahatur, nec ne, ad fideicommissum, nec verè ulla cadit super hoc inspectio; siquidem nulla sit institutio directa in codicillis, nec testator voluit, ut codicillis daretur hæreditas per institutionem, vel substitutionem: quo casu lex regulariter ad substituendum actum, benigna interpretatione, validat actum eo modo, quo in codicillis dispositio fieri potest, scilicet per fideicommissum, sed intentio testatoris fuit ut his codicillis reviviscat prius testamentum, & quod disposita in eo refurgant, & valeant, uti disposita in testamento, ac si primum testamentum per actum intermedium non fuisset sublatum, & proinde *Gloss. & DD.* antiqui in terminis *d. §. testamento*, aliud formaverunt quæsitum, utrum scilicet primum testamentum usque adeo reviviscat, ut etiam actio competat hæredi, qui in eo institutus est, per quam, hæreditatem petere, & vindicare possit an vero exceptio tantum ei competat, per quam agentem ex posteriori testamento repellere

lere possit, quod idem est, ac si quæreremus, an reviviscat primum testamentum ipso jure, seu jure actionis, vel exceptionis, in quo, si fundabimus ex comm. ferè omnium sententia, primum testamentum, nullo modo in præsentì casu, ita reviviscere posse, ut ex eo oriatur, vel competat actio hæredi scripto in primo, ut hereditatem petere, vel vindicare possit, causa hæc erit in tuto quandoquidem, deficiente actione, quæ est basis, & fundamentum totius judicii, necessario ab omni præensione erit D. Maria excludenda, nec ullum unquam supererit remedium, etiam in petitorio, vendicandi hæc hereditatem directè, nec per obliquum, cum in utroque casu, actio illi esset necessaria, quæ sibi funditus, & indistinctè denegatur, quod ut liqueat, repetendi sunt casus illius difficilis *Papin.* responsi in primo siquidem deciditur, quod si quis, factò testamento, sua voluntate capite minuatur, quia se ad arrogandum præbuit, licet postea sui juris effectus, vita decedat nulla alia facta dispositione testamentum non reconvalescit; in secundo *in vers. planè* deciditur, retento eodem themate, quod si is sui juris effectus codicillis aut aliis litteris, scilicet quinq; testibus adhibitis, ut *Gloss.* supplet testamentum confirmaverit, voluntas quæ defecerat, judicio recenti rediisse intelligitur, & sic reviviscit: subdit *in vers. non secus* declarando per similem casum, cum scilicet quis factò primo testamento, aliud, & sic secundum testamentum fecisset, ac demum supremas tabulas, idest hoc primum testamentum incidisset, ut priores scilicet ultimum testamentum supremas relinqueret, idest valeret, tanquam ultimum testamentum, quod ex juris dispositione prioribus derogat, §. *posteriore instituit, quib. mod. testament. infirm.* quamvis igitur prima fronte videatur *Papin.* parificare casum, §. *planè*, ubi resuscitatur testamentum, cum casu, §. *si d. vers. non secus Accurs.* tamen in dicto *vers.* postquam optimè declaravit *text.*, subdit *in vers. sed quæro*, quod hic ultimus casus non est per omnia similis primo, quia non in rumpendo, primum enim in superiori casu, arrogatione irritatur per exceptionem, at hic ipso jure per secundum, ut *l. sancimus, C. de flament.*, item nec in suscitatione primi, quia per recentem voluntatem resuscitatur ad agendum per secundum tabulas, & ad excipiendum; at in inferiori, & sic in casu *vers. non secus* non ad agendum, sed ad excipiendum tantum, ut infra in fine, sed si agent instituti in secundo, repelluntur ab institutis in primo per exceptionem: non autem instituti in primo agere possunt, cum primum evanuit per secundum; sunt ergo inquit *Gloss.* similes in excipiendo, & sic non per omnia similes, & ut eundem sensum confirmaret, iterum, atque iterum *Accurs.* explicando verba sequentibus, *ibi, nec putaverit qui squam nuda voluntate constitui testamentum; non enim de jure testamenti maximè quæritur, sed de viribus exceptionis, quæ in hoc judicio quamquam actori opponatur, ex persona, tamen ejus qui opponit, æstimatur* subdit *Gloss. in vers. constitui*, verum esse non resuscitari primum, nec constitui eo statu, quo erat ante secundum, nam ipso jure evanuit primum, & proinde non resuscitatur ipso jure, sed id tantum operabitur: ut si agent instituti in secundo opponatur ejus exceptio, & addit, *item nec ex prima agi possit, quod ipso jure est nullum, & in vers. sed de viribus*, subicit cum *Papin.* hic non quæri de jure testamenti, scilicet primi, quod, tanquam ipso jure sublatum, non per exceptionem, ut in *l. sancimus*, §. 1. *C. de*

testament. non resuscitatur, sed de viribus exceptionis, scilicet opponendæ ex primo, contra agentem ex secundo nam hoc non est valere, quia si valeret, etiam quoad agendum valeret, quod hic non est, quia ipso jure est sublatum, & idem firmat in *Glossis seq.* dum declarat postrema verba, scilicet, *quæ exceptio quamquam in hoc judicio, scilicet, cum agitur ex secundo testamento, non videretur posse opponi actori agenti ex secundo, cum secundum sustulerit primum ipso jure; reservatur, tamen solum exceptio, quæ æstimatur ex persona conventi scripti in primo & sic non ab alio potest repelli, quàm à prædicto vocato in primo testamento, per modum exceptionis personalis, argumentò l. loci corpus §. competit, ff. si servitus vindic. quam tex. ad declarat. dict. verborum, ultra Alber. in d. §. testament. citat Iser. noster pro concord. ad d. §. testament. & eundem intellectum ad §. testament. eandemque opin. iterum firmat *Gloss. in l. sancimus in verbo ipso jure ibi, vel loquitur ibi*, ubi dicit, & hæc approbo, ex multis solut. ibi relatis, & concordis inter *d. l. sancimus*, & *d. §. testament.*, quam etiam probant DD. communi calculo, ut infra dicitur, & quamvis *Gloss. in d. §. testament. in verb. nec putaverit* dixerit, dictum *vers.* esse referendum ad primum casum de arrogato tamen statim, tam in *Gloss. constitui*, quàm in omnibus sequentibus aliter intelligit, referendo dictum versiculum ad casum proximum; siquidem de jure clausula in fine posita, debet referri potius ad proxima, quàm ad remota *Bar. & DD. in l. talis scriptura*, in fin. ff. de leg. 1. c. 2. *requiris de appell. Dec. cons. 14. col. 3. cum simil.* & proinde hunc intellectum, quod dictus *vers. nec putaverit*, referatur ad primum casum de arrogato, reprobat expressè *Gloss. in d. l. sancimus in vers. vel loquitur* junctis præced. in *vers. in die*, ad quem locum se remittit eadem *Gloss. in d. §. testament.*, *vers. sed de viribus exceptionis in fin.* quam *Gloss. in d. l. sancimus*, esse in hoc, in specie communiter probatam dicit *Alex. in d. l. sancimus*, v. 7. *vers. præterea ista solutio*, ut infra latius, & fuit opin. orig. *Azonis in sum. de honor. possess. secundum tabul.* ubi clarissimè hæc opin. firmat, verbis aureis post *nam. 2. vers. quandoque, & si utraque, ibi nam, & hoc secundum testamentum non est ipso jure irritum, imò per exceptionem. nam si agent. hæredes secundo testamento, repelluntur exceptione doli ab hæredibus primi testamenti, non tamen dico, quod hæredes primi testamenti possint ex eo petere bonorum possessionem secundum tabulas, quod dicit probari in d. §. testament.*, & multis aliis juribus, per eum citatis; ex cujus doctrina colligitur apertissimè quod nec actio de jure præterito, cujusmodi est bonorum possessio secundum tabulas competere potest hæredibus scriptis in primo, revocato per secundum, quod in specie voluit etiam *Gloss. in d. §. testament.*, *vers. non secus* ibi item nec in suscitatione, ubi dicit, in primo casu resuscitari ad agendum per bonorum possessionem, in secundo vero casu instituti in primo non possunt agere, & sic neque per bonorum possess.*

Superest igitur, ut probemus, dinumerando DD. hunc intellectum ità clarè firmatum ab *Azone*, & *Gloss.* esse communem, ut ab eo in judicando, recedi non possit, hunc igitur primo secuti sunt *Rayr. Jacob. Oldrad. & Dyn.* quos refert, & optimè sequitur, & comprobat *Alber.* glossando, cum præd. DD. omnia, & singula verba *d. §. testament.* cujus paraphrasis est tota legenda, quia nihil aliud desiderari potest; præsertim in sumuario, ubi reddit rationem, quare

quare in primo casu reviviscit, quoad agendum, & excipiendum, in secundo verbò, quoad excipiendum tantum, quia in primo casu de arrogato, testamentum, non fuit ipso jure ruptum, sed per exceptionem, in secundo casu ipso jure, concordat etiam *Odufred.* dum in fine citat *l. si quis priore* quasi voluerit dicere, ut ibi dicit *Gloss. super verbo teneri*, quod agitur ex confirmante, non ex confirmato, ut clariùs colligitur ex verbis *Alber.* dum dicit, *aut agitur ex confirmante, & tunc habet locum ista Gl.* idem *Bart.* in *d. §. testamento in princ. in vers. item testamentum*, & *n. 3. vers. veniamus, ad vers. non secus*, ubi dicit hæc verba, *item dicit Gloss. est dissimilitudo in resuscitatione, & in hoc dicit veritatem, unde apparet quod dissimilitudo est quoad excipiendum, sed quoad agendum est dissimilitudo, & post *num. 4. in vers. dicitur hic*, nedum dicit in *vers. non secus*, non reconvallescere testamentum, ut detur actio contra aliquem, sed datur exceptio possidenti, secundum *Gloss. super verb. resuscitati*, & sic declarat notabiliter, quod ita demum detur hæc exceptio vocato in primo si possideat, & non aliter; eandemque opin. tenent ferè omnes in *l. sancimus*, sequentes *Gloss. præd. in verb. ipso jure in vers. vel loquitur*, quæ est *penul. solutio* sive intellectus datus ad *d. §. testamento*, quam sequitur ibi *Petrus de Bellapert. vers. dicitur hic*, ubi referens casum *d. §. testamento*, advertit, quod in hoc casu *d. §. testamento*, non dicit lex illa, quod si agatur ex primo testamento, obstat exceptio, imò ruptum est ipso jure, quasi dixerit, quod si ipsis non datur actio, fr ultra queritur an contra ipsos detur exceptio, sed bene, si agant instituti in secundo contra institutos in primo scilicet possidentes, ut *Bart.* & alii declarant obstat exceptio; sequitur *Jacob. Barrig. in vers. item opponitur*, & in *tit. approbans pen. sol. Gloss.* & idem in *l. nostram Cod. de testamentis, vers. opponitur*, quod ubi opponens cum *Gloss. de d. l. pen. §. testamento*. firmat *d. l. nostram* determinari debere juxta *dec. d. §. ut detur tantum exceptio personalis hæredi scripto in primo*, idem *Cyn. latè num. 2. in 4. oppos. dicens*, secundum testamentum incisum, non esse omninò sublatum, & primum, quod ipso jure fuit revocatum per tale secundum, non reconvallescere; & idè dicit fortè textus, quod de jure testamenti non queritur, sed de viribus exceptionis, scilicet doli, opponendæ per hæredem scriptum in primo contra hæredem scriptum in secundo, contra quem alius fortè non opponet, & quamvis *Cyn.* in fine dicat, se dubitare cum inciso testamento, hæres repellatur, ex trad. in *l. nostram*, frivola tamen fuit ratio dubitandi, cum recepta sit opin. *Gloss. in d. l. nostram*, quod per incisionem, quamvis sit actus facti, cum tamen non sit solemnis voluntas cujusmodi quoque est codicillus, non tollitur testamentum ipso jure, sed tantum ope exceptionis, ut per *Angel. Alex. ex Jas. in d. l. nostram post Bart. in l. 3. §. non solum, ff. de adm. legat. Alber. optimè, n. 3. addens etiam Martin. Sylm. Bart. qui unico verbo sequitur pen. solut. Gl. in vers. vel loquitur*, ut facit etiam in *d. l. nostram in fin.* hanc etiam opin. sequitur *Angel.* dicens *d. §. testamento*, turbasse spiritum Glossatorum, & idè ipse latius explicat, dicens notabile verbum, per ultimam cancellationem, non destrui testamentum quoad omnes, sed tantum intuitu instituti in primo, & idè jus excipiendi competit solum instituto in primo, scilicet si possideat ipse, non si alii possideant, *Salyc.* qui nedum divine loquitur in hac materia, sed dicit, hanc opinionem esse communem, ex cujus theoricæ *num. 2. post vers.**

quinto soluit Gloss. duo sunt notanda:

Primum, quod ratio quare primum testamentum non resurgat per incisionem secundi non est, quod incisio, qui est tertius actus, non sit tantæ potentie, sed quia, cum primum sit sublatum per præexistentiam, quam fecit in secundo, non resurgit per incisionem secundi, ex regula *l. qui res, §. arcam, ff. de solut.*

Secundum, quod ita demum competat exceptio instituto in primo, si possideat primus hæreditatem, & clariss. *Salyc.* explicat in *vers. sed non propterea*, quod voluit, & *Bart.* & omnes sentiunt, sed nemo meliùs ipso declarat, ut etiam facit *Castr.* *l. nostram num. 2.* ut infra ponderabitur, & hoc est quod dicit *text.* quod exceptio ex persona ejus, qui opponit, æstimatur, scilicet possidentis, non aliter, quia personalis est, ut omnes DD. prædict. tradunt, nec mirum, quia in dubio, si confecta sint plura testamenta, in quibus diversi sunt instituti, nec sciri possit, quod fuerit posterius, si unus ex scriptis hæredibus possideat, ei dimittenda est hæreditas ratione possessionis tanta est possessionis vis, ut post innumeros declarat *Menoch. de adipe. remed. 4. n. 793. vers. declaratur sexto*, & cum *Salyc.* firmat optimè *Alex. post num. 7. vers. in ea*, ubi sequitur reprobare solut. *Gloss.* dicens, quod *vers. nec putaverit d. §. testamento*, referatur ad primum casum de arrogato, non ad versiculum *non secus*, idque juris rationibus, concludit, *pen. solut. Gloss. ibi, vel loquitur*, esse communiter approbatam, & *n. 8.* reprobat opin. *Bald.* dicens, quod in casu *d. §. testamento*, licet possit quoad exceptionem tantum, id intelligitur de jure civili, secus de jure prætorio, quo datur etiam actio, scilicet bonorum possessio instituto in primo, quam opin. contra *Bald.* similiter, & in *vers. præterea ista solutio*, clarè innuit, exceptionem ita demum competere scripto in primo si possideat, non aliter, idemque *Jas.* in *d. l. sancimus in fin.* ubi concludit *text.* in *d. §. testamento* non contradicere *d. l. sancimus*, nam testator fecit primum testamentum deinde fecit secundum, an illud secundum tollat primum, *text.* non decidit, sed id tantum, quod si testator incidat secundum testamentum, ut primum valeret, cum primum fuerit sublatum per secundum, ut in *d. l. sancimus* non resuscitatur ipso jure, sed ope, exceptionis tantum, sequuntur etiam Canonistæ, ut sunt *Anchar. & Francus in c. penult. dec. præd. in 6.* in specie ita declarantes *d. §. testamento, vers. non secus*, quæ declarando sequitur *Tiraqu. ad l. si unquam, vers. revertatur, n. 307. vers. 43.* in id etiam citans *Archid. & Jo. Andr.* quibus accedit *Purpuratorum decus*, Illustrissimus *Mantua, de consuet. ultim. volunt. lib. 1. tit. 1. n. 43.* Unde cum opin. *Gl. & Bart.* concurrant, & pro eo pugnent tot legum vertices, qui testantur eam communem, non est curandum de opin. *Nicol. de Mattar.* quem sequuntur *Bald. in d. l. sancimus, Fulgos. & Castronf.* qui non disputat *num. 5. in fin.* dicens, hæredi in primo testamento competere etiam actionem de jure prætorio, quos ex moderna sequuntur, *Menoch. cons. 176. num. 8. lib. 2.* qui licet conetur defendere opin. *Bald.* etiam invitus refert *Salyc.* dicentem, contrariam cum *Gloss.* esse communem, nec ipse hoc negare potuit; quinimò expressè fatetur *n. 9. in fin. ante vers. non obstant, Eugen. cons. 59. num. 19. Vasquez de success. creat. lib. 2. §. 15. num. 18. & seq.* & novissimè *Fachin. contro. juris lib. 5. cap. 93.* qui similiter innuit, communem esse cum *Gloss.* quamvis ipse disputationis gratia, conetur opin. *Bald.* sublinere,

stinere, & quasi novum intellectum dare ad *d. §. testamento*, in *vers. nec putaverit*, qui fuit unus ex intellectibus traditis à *Gl.* in *d. l. sancimus*, & quem omnes *DD.* & nuncupatim *Alber.* in *d. §. testamento*, *vers. ibi nec putaverit*, & *Alex.* in *d. l. sancimus n. 7.* reprobaverunt juris rationibus, quibus ipse non respondet, eo magis cum *Paul. de Cast.* quasi perfunctorie hoc dicat in *d. l. sancimus*, sed in *l. nostram* 30. post *¶. 2.* expressè approbet intellectum *Gl.* & communem ad *d. §. testamento*, secundo responso, re, ut is dicit examinata, in *vers. duo veniunt examinanda*, ubi verbis aureis firmat, primum non reconvalescere ipso jure, sed ope exceptionis, & similiter secundum ea cancellatum non tolli ipso jure, sed ope exceptionis, quæ solum competit scripto in primo, dummodo possideat, & eam, opponat, alias obtinebit scriptus in secundo, & sic apertissime *Cast.* decidit pro nobis: nec rationes, quibus utitur *Menoch*,
45 quicquam obstant; primo enim dum *num. 8. vers. & in specie nostro*, dicit opin. *Gloss.* & communem, ut scripto in primo competat tantum exceptio, non actio procedere, cum nuda tantum exitit voluntas testatoris scilicet tacita, incidendo secundum testamentum, secus autem in expressa, cum, codicillis, se cum primo testamento mori velle declaraverit: si
46 quidem replicatur, quod non minus nuda voluntas dicitur illa, quæ nuda est à verbis quam illa, quæ caret ea solemnitate, qua præcedens voluntas fuit vestita, *Gloss.* est communiter probata in *l. 1. ver. literas, C. de codicill.* & in *l. 3. §. ult. in verb. nuda, ff. de adimend. legat.* quæ inter alia citat *tex.* in *l. hac consuetissima, §. si quis autem, C. de testam.* ubi favore venientium ab intestato prius testamentum jure perfectum revocatur coram quinque testibus nuda voluntate, speciali ratione, ut ibi declarant omnes, & sic nuda voluntas dicitur illa, quæ exprimitur in codicillis post testamentum, & *Bart.* in *d. §. fin. in summ.* ponit, ut diversa, nudam voluntatem, vel tacitam, ut quæ est etiam sine solemnitate, & ratio est, quia mutatio testamenti, quatenus pertinet ad hæredum institutiones, non fit sola voluntate, sed requiritur
47 alia testamenti factio cum omnibus solemnitatibus, *l. hæredes palam, §. sed si quis post ibi, omnia ex integro faciendæ sunt, ff. de testamentis*, ubi *Gloss. verb. omnia* post medium *vers. quod ergo* citat concordantes ubi *Bal.* notat, non posse mutari hæredis institutionem, nisi cum solemnitate retro simili, *l. militis codicillis, §. veteris, ff. de milit. testam.* & alios affert, *Jas.* in *d. l. sancimus post num. 15. vers. secundo limita*,
48 quinimo in terminis, actus incisionis testamenti, de quo habetur in *l. nostram, C. de testam.* est potentior, quam actus verbi, ita in specie, *Cast.* ipse, cujus opin. tuetur *Menoch.* in *d. l. nostram, num. 6. in fin.* sequitur *Alex.* in *d. l. nostram post num. 2. vers. fateor, quod plus, &c.* ubi ante eos *Angel.* post *num. 2. vers. sed si dixit testator, & ante eos Gloss. in §. non tamen, vers. perfecte* post medium, *vers. sed in istis, in istis, quib. mod. testam. infirm.* & in specie, quod cancellatio dicatur nuda voluntas, non ex alio, nisi ex eo quod careat solemnitatibus, tradit *Rimin. jun. in leg. posthumæ, num. 272. C. de honor. possess. contra tab.* Et regulariter plus operatur voluntas expressa factio
49 quam verbis: præterea ratio *Menoch.* apertè confunditur ex his, quæ tradunt omnes *DD.* citati pro opin. *Gloss.* contra *Bald.* qui omnes dicunt, quod cum primum testamentum sit sublatum per secundum, ipso jure ex *dict. leg. sancimus*, non potest per voluntatem minus solemnem suscipiari pri-

um, ut *Jason.* optimè explicat.

Secundò, dum *Menoch.* ut evitaret doctrin. *Salyc.* dicit, illius theoreticam debere intelligi secundum opin. *Bald.* ut non detur actio ex primo de jure civili, secus autem de jure prætorio hoc non est respondere, sed destruere, cum loquatur contra expressa verba *Salyc.* qui ullam omninò dari actionem negat, & bene sciisset *Salyc.* dicere dari actionem de jure prætorio, vel se cum *Baldo*, prout passim solet sentire, & quod *Salyc.* expressè teneat contra *Bal.* testis est mihi locupletissimus *Alexand.* in *d. l. sancimus, num. 8.*

Tertiò non obest, quod subiicit *Menoch. d. n. 9.* in *vers. præterea, & tertio*, dum dicit, hæredes institutos in secundo, quos supponit in casu suo cæpisse
50 possessionem, non mereri dici possessores, siquidem injustè cenentur apprehendisse possessionem ex secundo testamento revocato per codicillos, idque ex *Bart.* in *d. §. testamento, in fin.* ibi *quæro quid si nemo*, quem sequitur *Joseph. Ludov. commun. opin. tom. 3. de testamen. conclus. 2. cart. mibi 565.* *Menoch.* enim præsupponit pro constanti id, de quo disputatur; nullo. n. modo potest dici injusta possessio, quæ jure permittente apprehenditur, & apprehensa fovetur, argumento, *l. juste possidet*, & si vera esset assertio *Menoch.* nunquam posset practicari *tex.* in *d. §. testamento*, & inanis esset *DD.* distinctio supra relata, dum dicunt, denegari actionem instituto in primo, adversus institutum in secundo, si is possideat, certum est enim, eos præsupponere ipsum possessionem cæpisse, nec ad rem facit doctrina *Bart.* in *d. §. testamento, in fin. vers. quæro quid si nemo*, quam sicco pede refert *Menoch. de adipiscend. possess. remed. 4. q. 83. num. 698.* siquidem, ut supra probavimus, in
51 ter alia, quod plus habet virium incisio secundi testamenti, quam nuda voluntas expressa in codicillis, est hoc ut inciso, vel cancellato secundo testamento, ut primum valeat, non possit dari instituto in secundo remedium *l. fin. C. de edit. divi*, in quo exigitur scripturam nullum habere vitium in apparentia, quæ ratio cessat, cum secundum testamentum revocatur nuda voluntate in codicillis, quibus sicuti hæreditas adimi non potest ita pariter, cum ipsis codicillis nullum vitium irrogetur testamento, quod adhuc remanet in sua forma intactum, & illæsum, & ex quo actio etiam oritur, ut *dicti DD.* dicunt, proinde nihil impedire potest, quin hæredi scripto detur immissio.

Quarto, in casu *Menoch.* ipse ponderat ex pluribus factis, & verbo expressis, testatorem voluisse omnino cum primo voluntate decedere super quo ipse potissime fundat suum responsum, *num. 5.* in primo fundamento, & *n. 8. vers. & voluntatem*, at in casu nostro adest solus, & simplex codicillus, quinque testibus tantum adhibitis, cum priorem voluntatem ad beneficium Ducis, quam codicillum Notarius appellavit cum verè esset testamentum, septem testibus solemniter consulto roboraverit, & post hunc codicillum adest alia dispositio tota, & integra ad beneficium D. Ducis, ex qua omnis cessat dubietas, ut infra probabitur quatenus autem, *Menoch. num. 10.* conetur respondere ad regulam, *l. qui res §. aream, ff. de solut.* quæ assertur pro commun. opin. illam limitando quod interdum res semel extincta reviviscit quamvis ejus declarationes facili negotio dilui possint, coacervatis in propriis terminis circa *dict. §. aream* in *l. qui res per Riminald. jun. in l. posthumæ, n. 240. cum seq. & iterum num. 288.*

in fin. & num. 311, C. de honor. possess. contr. tab. ubi optimè probat, quod in his, quæ sunt ipso jure sublata, non datur regressus ad pristinam formam ullo modo, quia illa non est amplius in consideratione, & quod actus non possit reconvallescere, ex quo effectus est jam consumatus, non indigent tamen replicatione, siquidem cum habeamus casum particularem d. §. sed si quis, post l. hæredes palam, ibi, nisi omnia ex integro fiant, & in d. l. sancimus, juncta doctrina Ang. sing. in proposito in dict. leg. nostra, vers. si vero condidit aliam, C. de testament. non est recurrendum ad generalia. Sed ut intelletus in hoc articulo conquiescat, legendus est idem Angelus verè angelica ore loquens & distinctionis fœdere omnes casus, & jura concilians, ita ut nullum alium reliquerit dubitationi locum, is enim in conf. 108, incip. ista questio, ex facto consultus in hac materia num. 2. in fin. subjicit hæc verba, quid dicimus? difficile est, & alius exordior istum possum, & incipit distinguere, aut testamentum validum ab initio, testatoris factum infirmatur, aut oblique facto testatoris, non enim loquitur Angel. de testamento, quod ab initio est nullum ob inhabilitatem personæ testantis, de quo loquitur in l. 1. §. 1, ubi Gloss. in verb. duraverit, Bart. & alii, ff. de leg. 3. primo casu, quando infirmatur facto testatoris, subtinguit Angel. aut infirmatur ope exceptionis, aut quia testator fecit secundum testamentum post primum, quasi dixerit, aut illud impedimentum supervenit facto testatoris, sed ex ipsius voluntate tacita tamen, non ad hoc principaliter ordinata, ut qui intervenit aliquis actus contrarius voluntarius tacitus non habens debitas solemnitates, aut verò intervenit actus contrarius expressus, & solemnis ut distinguit, etiam expressè Alber. in d. §. testamento, post med. his verbis, & ratio, quia in primo casu non intervenit mutatio voluntatis expressa, in secundo verò sic, exemplum primi casus, dicit Angel. est in eo, qui post testamentum se dedit in arrogationem, & tunc cessante tali impedimento, puta per emancipationem, reconvalescit ipso jure testamentum, si posterior voluntas accedat testatoris declarantis, se velle primum testamentum valere, tunc enim hoc testamentum redditur integrum, tam quoad agendum, quam quoad excipiendum, & confirmatur testamentum per omnia sic ruptum, & tunc illa voluntas declaratoria debet saltem habere quinque testes, & ita ait Angel. procedit d. §. testamento, in primo responso, juncta Gloss. in verbo aliis litteris, à quo, ut hoc illi addam, declarationem recipit §. non tamen, instituit. quib. mod. testament. infirm. quem intelligit Gloss. in verbo fueris, si aliquo inditio voluntatem primam retineat, quam commun. probari, testis est ibi Christoph. & firmant Alber. Bart. & alii in l. conficiuntur, §. si post, ff. de jure codicill. quamvis non ignorem, alios diversos intellectus à DD. tradit ad d. §. non tamen, ne videatur ob stare d. §. testamento, sed iste est verus, & comm. & ratio est quia ibi testamentum per capitis diminutionem non fuit ipso jure sublatum, sed dumtaxat exceptionis ope, & ideo convalescit, quoad utrumque effectum agendi, & excipiendi, & bene declarat Ramin. jun. in dict. leg. posthumo, num. 27. exemplum verò secundi casus, subdit Angel. cum testator fecit post primum, aliud secundum testamentum tunc non confirmatur primum ex posteriori voluntate, adveniente post secundum testamentum, sed tantummodo paratur exceptio contra institutos in secundo,

volentes hæreditatem avocare, scilicet ab institutis in primo possidentibus, & ita dicunt procedere d. §. testamento, in secundo responso, in vers. non secus, & hic propriè est casus noster. Et ratio diversitatis inter primum casum, & secundum in d. §. testamento, est illa quod in primo casu de arrogato, testamento ipso jure non dissolvitur voluntas, non extinguitur; sed tantum cessat, & obumbratur, & videtur esse casus apertus in §. hoc autem casu, instit. quibus mod. testament. infirm. etenim ibi Iustinianus cum prædixisset, testamenta capitis diminutione irritari, atque infirmari, subdit, Hoc autem casu irrita fieri testamenta dicuntur, cum aliqui, & quæ rumpantur, in irrita fiant; ergo sumatur consequentia; testamenta capitis diminutione irritata, vere non rumpi, non dissolvi? Quod idem, & notabiliter quidem, apertius ad illius §. paraphrasim detexit græcus auctor. Theophilus aureis verbis, Sed neque vitium irriti, testamentum dissolvit, si contingat, ut testator capitis diminutionem, quam subjevat; effugiat, & per text. nostrum comprobatur, ibi, voluntas, quæ defecerat, & proinde non mirum, si ex novæ voluntatis indicio, coram quinque testibus declarata, judicio recenti rediisse intelligitur, ut ex l. humanitatis in verb. cesset, C. de impub. tradit Bart. in l. ex facto, num. 40, quem inibi sequent. Cuman. Alexand. Ios. & Seyfell. col. pen. dicentes esse comm. ubi Ripa num. 102. ff. de vulg. & pup. cum aliis per Ramin. in d. l. posthumo, num. 226. & 288. In secundo vero casu per secundum testamentum funditus extinguitur, sive rumpitur primum, §. posteriore, instit. quib. mod. test. infirm. cum similibus ex quo Vigilias in dicto §. dixit, omnino superfluas esse Notariorum cautiones, qui prioris testamenti revocationem secundo ingerunt, ex eo, quia secundum dicitur canon latæ sententiæ, & denotat ipso jure l. in criminali, C. de jurisdic. omn. jud. cum aliis à Tiraquell. in l. si unquam, verb. revertatur, num. 17. ubi testatur de comm. C. de revoc. donat. Ramin. ubi supra, num. 238. Secundum verò caput principale, cum testamentum rumpitur ipso jure sed absque facto voluntario testatoris, ad hoc scilicet ordinato, ut cum rumpitur testamentum nativitate posthumi, quod accidit contra, vel præter testatoris voluntatem, l. 1. ff. de posthum. hæred. instit. tunc Angel. iterum subdistinguit, quod aut per aliqua inditia constare potest, testatorem voluisse cum eodem testamento decedere, ut quia dixit, jam feci tale testamentum, quod volo valere, vel alia verba æquipollentia protulit, & tunc reconvalescit testamentum ruptum agnatione posthumi, de quo testator non cogitavit: sin autem non adsunt hujusmodi inditia, sed tantum allegatur, quod testator potuisset mutare, si voluisset, & hoc non sufficit, ut testamentum reconvalescat, quod latius Angel. explicat ibi, & in l. prima, C. de codicill. num. 3. quæ omnia sunt sub-
54tilia, & notanda, ex quo apparet planus sensus ad dictam leg. 1. C. de codicill. quamvis Angel. illam non alleget, videbatur enim ad verbari, d. §. testamento, non enim est mirum, quod ibi rupto testamento nativitate posthumi, & sic ipso jure, reconvalescat ex novæ voluntatis indicio, etiam quoad agendum, non tamen ita ut agatur ex confirmato testamento sed ex nova voluntate confirmante, ut in terminis d. §. testamento, in secundo responso. firmat ibi Alber. post med. versic. in Gloss. quæ tamen habent, Natta conf. 483. num. 16. & post num. 17. & conf. 527. num. 9. in fin. & proinde non substatio directò, sed per obliquum, ut optimè præ cæteris explicat ibi

ibi *Castr. in fin. num. 5.* quod secus est in *d. §. testamento*, ubi postrema illa voluntas non prodest ad agendum; sed parat tantum exceptionem personalem in primo, si possideat, ut supra, quia quamvis in primo casu *d. §. testamento*, agatur ex confirmato, in secundo tamen casu agatur ex confirmante ut in casu *dist. l. 1. C. de codicill.* quæ, cum non sit efficax ad producendam actionem, ut evenit in casu *dist. l. 1.* ex hoc etiam sequitur, ut cum instituto in primo denegetur actio, per necesse non valet dispositio in vim fideicommissi, & sic per obliquum, nam alioquin si saltim hoc modo valeret, per necesse daretur actio, imò actiones à jure proditæ ad consequendum fideicommissum, & sic ex diversitate decisionis inter *text. in l. 1. C. de codic. & distum §. testamento*, in secundo responso, in *versic. non secus*, clarissime probatur in casu *d. §. testamento*, non reviviscere dispositionem, neque ut valeat in vim fideicommissi, si quidem hæc expressa constituitur differentia, inter unum casum, & alterum, ut scilicet in casu *d. l. 1.* instituto in primo concedatur actio, ut valeat dispositio per obliquum, ut probatur ibi: *Prætor nihil contra jus fecit, si novissimam ejus voluntatem sequutus, relictum testamento Reipublicæ fideicommissum, ut ex codicillis relictum, præstandum esse pronuntiavit, & declarat Gloss. in verb. judicium, & DD. ibi, inter quos Castrens. num. 4. in fin.* dicit, quod valet, ut ex nunc, non ut ex tunc, idest agitur ex ista voluntate confirmatoria, non ex prima confirmata, ut latius etiam notat ibidem *Alexand. in tertio notab. & quamvis idem Castrens. num. 5.* dum opponit de *d. §. testamento*, dicere videatur, diversum esse in casu *d. §. testamento*, ut ibi agatur ex primo testamento confirmato, non ex confirmante, loquitur tamen expressè respectu casus contenti in primo responso *d. §. testamento*, de testamento rupto ex capitis diminutione, quia testator dedit se in arrogationem, & nihil penitus loquitur de secundo responso in *versic. non secus*, imò dum dicit, quod in dicto casu de arrogato, testamentum convalescit de æquitate prætoria, si constat, voluisse decedere cum eodem testamento, & subjicit *voluntas hoc non dat, sed declarat*, & aliqua verba verè aurea, clarissime sentit, aliud esse cum testamentum primum rumpitur ipso jure, quod tamen est intelligendum cum distinctione *Angel.* quod aut est ruptum contra voluntatem testatoris, & tunc refurgit, ut valeat per obliquum, ut in casu *d. l. 1. C. de codicill.* aut ex facto voluntario testatoris, & tunc datur tantum exceptio, non autem actio, ut in *d. §. testamento*, in secundo responso, & ratio diversitatis inter unum

55 casum, & alterum, est illa, quia fortitè lex succurrit ei, qui mutat statum invitus, ut faciliùs reconvascat ejus dispositio, quàm ei, qui aliquid facit sua sponte voluntariè *l. fideicommissa, §. si rem, ff. de leg. 3.* & tradit in terminis, citans *d. §. testamento, Bart. in l. si quis filio, §. quatenus, ff. de injusto rupto, l. mol. in l. his cui bonis ad finem, ff. de testament.*

Ultimò præiens casus dicitur esse extrà omnem dubitationem ex facto notorio, quo attento, non esset necesse discutere præcedentes juris articulos; siquidem multifariam dispositio facta in codicillis in beneficium Mariæ fuit ex clara, & enixa voluntate testatoris, verbis, & factis manifestè declarata, penitus, & omninò revocata, & irritata.

36 Cum tamen satis constet, fideicommissum, quod ex dispositione facta in codicillis, ad summum juxtà adversantium prætensionem, induci

potuisset, nuda voluntate revocari posse, *leg. 3. §. fin. l. ex parte, ff. de adim. legat. Gloss. in leg. militis, §. veteranus, ff. de milit. testament. Gloss. in l. heredes palam 21. verb. omnia, versic. sed contra eum, ff. de testament. Angel. Paul. & reliqui in l. nostram 30. C. de testament. Thesaur. jun. lib. 1. qq. forens. 57 cap. 56. num. 19.* ultima enim voluntas nutu fieri potest *Bart. in l. jubemus 29. C. de testament. & tamen certum est, nutu declarari voluntatem, conjectu-*
58 *rati, & præsumpto quodam modo, & proinde generaliter nutu hæres institui non potest, cum in hæredis institutione lex requirat certitudinem, ut pluribus relatis, probat Mantica de conjectur. lib. 4. tit. 4. n. 6. sed nutu fideicommissum inducitur l. nura, ff. de leg. 3. l. in epistola, C. de fideicommiss. Corn. conf. 256. lib. 4. Aret. conf. 71. col. 1. latè Peregr. de fideicommiss. art. 1. 59 n. 45. & latius art. 9. conjecturæ enim in fideicommissis habentur pro expressa voluntate, l. unum ex familia, §. si omisa, & §. fin. ff. de leg. 2. ibi, rectè datum, & minus scriptum intelligitur, & sufficit quomodocunque de me appareat, l. cum proponebatur ff. de leg. 2. latissimè Perr. de fideicommiss. q. 9. num. 21. 60 in fin. versic. & sufficit cum seq. & per quæcunque verba etiam enunciativa *Surd. decis. 232. nu. 6.* unde eodem modo dissolvitur, sed revocatur, maxime cum ademptio fideicommissi favorabilis de jure censetur ex *J. C. in l. si fuerit, ubi Castrens. & Socin. in 5. notab. num. 5. de reb. dub.**

Hic autem adest expressa voluntas declarata pluries, diversis vicibus coràm diversis personis, quòd Ducem universalem hæredem instituere volebat, quem tandem, maxima præhabita deliberatione, in ultimo testamento sibi hæredem fecerat, quod est morte præventus, solemnibus munire non potuerit, apparet tamen ex eo, non tacita, & præsumpta per nutum, sed expressa voluntas, ex qua licet in foro fori non pariat effectum, ex defectu for-

61 mæ requisitæ à jure civili, tamen probat voluntatem testatoris, ita ut ad multa sufficiat, ut docuit *Bart. in leg. fideicommissa, §. 1. ff. de leg. 3.* quod si ad multa sufficit, sine dubio, plus nutu, quod fideicommissum revocatur, operari debet; siquidem & majorem producit effectum, cum & relicta in non solemnibus testamento, de quo verè constet per duos,

62 aut tres testes, in foro conscientie deberi, & si hæres, vel legatarius nactus sit possessionem, possit salva conscientia possidere, cum tale testamentum sustineatur lege naturæ, & conscientie, quæ in corde loquitur, & defuncti voluntatem ex præcepto divino servari jubet, & ob id competere etiam possidenti exceptionem, quia possidet rem sibi naturaliter debitam, post *Bart. in l. nemo potest, num. 18. ff. de leg. 1. in fin.* probat *Mantica de conjectur. ultim. lib. 2. tit. 14. ex num. 9. & præsertim num. 16. versic. sed considera, ubi de commun. DD. sententia probat ex testamento non solemnibus veram naturalem obligationem oriri, quæ est juris gentium, quo jure nulla alia solemnitas exigitur, ubi aliquid duobus testi-*

63 bus probari potest, ex quo & illud sequitur, quod cum exceptio, de qua in *l. penult. §. testamento, ei tantum competat, qui ultimam habet testatoris voluntatem, ut apertè notat Bart. in dist. §. testamento, Bald. in l. sancimus, num. 5. C. de testament. Commun. in l. heredes palam, num. 6. ff. de testament.* quam Duci dumtaxat, non autem Mariæ suffragari est absolutum, ullo modo potest Mariæ opitulari decisio *dist. §. testamento*, cui ademptum quoque fideicommissum, quatenus ex codicillis censeretur injunctum

ad

ad ipsius beneficium, ex inimicitiiis ortis inter testatorem, & Mariam post codicillos ex gravi causa, dubitari non potest ex eo, quod Maria enixè rogata à testatore, quod filiam nuptivi traderet *Leonardo Ravascherio* renuerat cum illo filiam collocare, quem pro unica filia sibi priùs testator, generum, uti filium ex propria familia delegerat. quod multifariam testator ostendit ad animum maximè revocasse, ex quo solo, fideicommissum censi revocatum clarè habetur in *l. 4. §. fin. & l. ex parte, ff. de adm. legat. late Mantica de conjectur. lib. 12. art. 5.* aded ut, etiam si cum fratre testatoris inimicitia contraherentur, fideicommissum censeretur ademptum, cum ad fratrem viderentur estense, ut late *Peregr. de fideicom. art. 18. in fin.* quod procedere etiam si culpa testatoris intercesserit, & quod duobus testibus probari possint, late *Conf. de Anna sing. 688.* quod si solæ inimicitia hoc efficerent, etiam si nihil extrinsecus declarasset testator ex sola juris præsumptione, ut declarat *Mantica d. art. 5.* quantò fortius in præsentis casu, ubi voluntatem contrariam manifestè ostendit testator, tam ex ultimo testamento, ex quo licet nullo declaratur voluntas, ut per *Bal. in d. l. sancimus in princ. C. de testam. Guid. Pap. decis. 200.* & in terminis probat *Mantica lib. 2. tit. 15. n. 19.* quàm etiam ex insignibus regalibus, quibus utuntur titulo decorati, quas depingere, & sculperè fecit testator in suis domibus, & capella, ut expressè ostenderet *D. Ducem*, qui solus hujusmodi insignibus uti poterat, sibi hæredem delegisse, & ex tractatu, quem fecit de emenda terra *Filogassii*, ingenti pretio majorem suarum facultatum partem absorbente, in beneficium *Ducis*, & ex aliis, quæ citrà jus, & nomen hæredis universalis fieri non poterant, verbis, & factis reiteratis, declarando in hac ipsum, voluntate persistere, ex quibus omninò codicillum, & in eo disposita adempta, & deleta, quilibet discretus judex arbitrabitur, & præsertim, cum sumus in *S. C.* & sic coram supremo magistratu, qui cum ex lato arbitrio judicet; poterit fidem adhibere huic ultimo testamento, etiam non solemnni, & secundum ejus conscientiam judicare, cum ipse sit supra jus, ut observat *Ducius consil. 632. casus de quo queritur in fin.* & contraria procedunt coram inferioribus, ut per *Gram. decis. 62. n. 29.* & de potestate Principis in judicando, & consilii supremi, Principem representantis, videndus omninò *Affl. in c. 1. incip. regalia, n. 74. 77. 78.* & in terminis in materia testamenti, *n. 113. Qua sint regal.*

DECISIO.

Discussa causa in *S. C.* ad relationem Consiliiarii *Pöponii Salvi*, junctis Consiliiariis duarum aularum, numero decem, de anno 1613. & cognita justitia etiam causæ principalis in petitorio, fuit impertitus terminus in causa, & interim Princeps conservatus in possessione: à quo decreto, licet reclamasset *D. Maria*, fuit denegata audientia, & provisum per quatuor seniores Consiliiarios, qui tunc temporis regerant officium Prædis *S. C.* non esse locum reclamationi prædictæ, ut ex actis in Banca de Felice.

Lis hæc postea, informantè Principe, contradicentibus Advocatis, transactione fuit terminata, scilicet, ut æquè sibi, partes ipsæ hæreditatem dividerent, ut sequutum est die 8. Septembris, & 26. Octobris 1613. ex instrumento rogato manu Notarii *Cæsaris Benincasa*.

S U M M A R I U M.

- 1 **J**udice coram suspecto litigare periculosum, præsertim inimico, & infenso.
- 2 Arbitrator est, qui eligitur, tanquam amicabile compositor cum potestate procedendi absque ordine judiciario.
- 3 Arbitrator verò dicitur, qui judicare debet de jure tantum.
- 4 Arbitrator recusari potest, præsertim ex causa de novo supervenienti, & n. 47.
- 5 Arbitrator etiam legitime recusatur de comm. & ita decisum.
- 6 Arbitri, notiozem tantum, non jurisdictionem, habent.
- 7 Arbitri non sunt verè judices, licet judicium loco habeantur.
- 8 Jurisdictio, privatorum consensu tribui non potest.
- 9 Causa longè minor sufficit ad repellendum arbitrum, quàm ad recusandum judicem, & n. 48.
- 10 Argumentum affirmativè valet, causa sufficit ad repellendum judicem; à fortiori valet ad removendum arbitrum, consultorem, actorem, Notarium, & similes, secus negativè.
- 11 Arbitro coram litigare, agitur de majori præjudicio, quia habet pleniorè potestatem.
- 12 Recusationes arbitratorum, & arbitratorum sunt decidende secundum jura communia, non autem secundum rigorem nostrarum Pragmaticarum.
- 13 Judicium humanum corrumpitur quatuor modis.
- 14 Suspectus est, qui se ingerit.
- 15 Judex affectans in se compromitti, justè recusatur.
- 16 Judex potest monere potius, quàm cogere partes ad concordiam.
- 17 Judex suffraganeus litigantis, redditur suspectus.
- 18 Judex minimam favens uni ex partibus, legitime recusatur.
- 19 Judex nimis animosè procedens, & qui unum ex collitigantibus pluries gravavit, redditur suspectus.
- 20 Judex à quo appellatur in uno articulo, etiam non doctus de gravamine potest ab appellante in aliis causis, & articulari recusari, præsertim si revocavit ad animum, n. 21. 34.
- 22 Odium non est necesse ostendi, sed sufficit in materia recusationis adesse causam odii, etiam si sit causa injusta.
- 23 Judex, qui votum propalavit, vel aliter sui animum detexit, recusatur.
- 24 Consensus litigantis coram judice non impedit recusationem, quando causa de novo supervenit.
- 25 Causa de novo superveniens post conclusionem in causa, admittitur jure communi, quinimò etiam si de novo superveniat ad notitiam, & n. 51.
- 26 Exceptio qualibet, quæ de novo supervenit ad notitiam, præstito juramento ignorantia, opponi potest, & præsertim recusatio.
- 27 Mediator, vel proxeneta non admittitur in testem, nisi utraque parte consentiente.
- 28 Mediator fortius repellitur à judicando.
- 29 Judices plures reperiantur, quàm testes, qui scire possint factum.
- 30 Mediator dicitur etiam, qui gratis, & sine salario operatur, quia naturale est, ut quis assequatur ejus rei finem circa quem versatur.
- 31 Amicus qui partes occasione amicitiæ ad concordiam deduxit, repellitur à testificando.
- 32 Judex, & testis quis esse non potest in eadem negotio. Et maximè, ubi non ageretur de simplici declaratione,

- tione, sed de nova interpretatione, n. 33.
- 35 *Arbiter, vel iudex ex recurſu habito ad ſuperiorem, & conqueſtu gravaminum, injuria afficitur, & maximè in gravibus negotiis, n. 42.*
- 36 *Animus qualis fuerit in præcedentibus, colligitur ex poſtea geſtis, & ex conjecturis probatur, n. 41, & 46.*
- 37 *Reclamatio tantùm admittitur, à ſententiis, & decretis Senatus per viam ſupplicationis.*
- 38 *Decreta Mag. Curie, Tribunalis ordinarii inferioris purgato gravamine per S. C. eidem remittuntur, licet aliud eſſet ſervandum de jure.*
- 39 *Animus malus in iudice, probato gravamine præſumitur, etiam jure civili, n. 40.*
- 43 *Inimicitia præſumptæ ſufficiunt ad recuſandum judicem, etiam ſi diſſimulet, & levis cauſa ſufficit, n. 44 & 45.*
- 49 *Princeps debet revocare licentiam conceſſam ſenatori, quod procedat ut arbiter, dum cognoscit illam eum abuſi, gravamina inferendo.*
- 50 *Approbatus ad officium, debet removeri ex cauſa ſupervenienti.*
- 52 *Dolus, & machinatio ex inſolito modo procedendi, & cautela adhibita, inſurgunt.*
- 53 *Verba præcedentia determinata, declarant, & reſtringant ſequentia.*

ARGUMENTUM.

Arbiter, & arbitrator recuſari poſſunt ex cauſa ſupervenienti, & fortè facilius, quam iudices, nec arbitrorum recuſatione alligantur rigorofis Regni Pragmaticis, De ſuſpicionibus officialium, de pluribus recuſationum cauſis, & quomodo iudex, qui gravavit, & à quo eſt appellatum, veluti injuria affectus, poſſit in cæteris recuſari, & de odio præſumpto de proxeneta, & mediatore, quando poſſit eſſe teſtis, vel iudex in cauſa, etiam ſi velut amicus abſque premio egerit de concordia inter partes, & de ſententiis Senatus, ſivè Præſecti Prætorio,

Nova additio pro Duce Cardinalis contra Mariam Ravaſcheriam.

CONTROVERSIA XXXIX.

- 1 **Q**uam periculofum ſit coram ſuſpecto iudice litigare, nemo eſt, qui ignoret *cap. cum inter, de exception.* & maximè in eo, qui cum crederet amicabilem compoſitorem, qui ex æquo, & bono controverſias amicè diffiniret, inſenſum tamen inimicum in omnibus expertus eſt, idcirco Dux Cardinalis coactus fuit, Dominum Conſiliarium arbitrum, ſivè arbitratorem electum recuſare.
- 2 Ut arbitrator enim videtur electus, dum in prima capitulatione leguntur ea verba: *eligemo per noſtra amicabile compoſitore, il quale poſſa determinare ſenza ordine judiciario, Innoc. in cap. quintavallis, n. 4.* ubi cæteri de *jurejurand. Bart.* & reliqui in *l. ſocietatem, §. arbitrorum, ff. pro ſocio*, arbiter verò, dum in altera ſcriptura dicitur, quod valeat procedere de jure, & de facto, verùm in ſententiando de jure tantùm, ex quo videtur, ut arbiter electus *Bart. in d. §. arbitrorum, n. 9. Imol. in d. cap. quintavallis, num. 20. Gail. lib. 1. præſt. obſerv. cap. 150. num. 4. & 5. Barz. decif. Bonon. 63. num. 16.* vel habere miſturam utriuſque, ut ſentit *Præſt. pap. in form. libell. com-*

- 4 *prom. §. terminandi, num. 3.* ſed quiſquis iſt ſit, ſicut abſolutum eſt, arbitrum recuſari poſſe, præſertim ex cauſa de novo ſupervenienti *text. clarif. cum Gloſſ. in l. non diſtinguemus 37. §. cum quidam, ff. de recep. arbitr.* quia ſicut ex cauſa arbiter poteſt arbitrium ſuſceptum deſerere, ita compromittens arbitrum electum recuſare, *l. licet 16. cum Gloſſ. ubi omn. eod. tit.* ſic etiam vera eſt opin. *Panorm. in d. cap. quintavallis, num. 12. & Imol. num. 27.* etiam arbitratorem poſſe, ut arbitrum recuſari, quam etiam eſſe comm. & receptam probat, poſt *Præpoſ. Franc. Dec. Baptiſt. Peruſ. Lanfranch. & alios Hiſpan. Ayora de partition. bonor. part. 1. cap. 4. num. 9.* & aliis recentis, comprobat, & deciſum pluries teſtatur *Garz. Maſtrill. decif. 91. à num. 4. ad fin.*
- 6 Et quoniam hujusmodi arbitris parendum eſt propter compromiſſum non ex juriſdictione illis à jure tributa, cum ſolam notionem habeant, ut ſcribit *Coraf. in l. illicitas, §. ultimo, num. 5. ff. de offic. præſ. ob quã notionem non ſunt verè iudices.* quamvis iudicum loco habeantur, & interdum iudices appellentur, *l. qui neque, ff. de judic.* quandoquidem 8 privatorum conſenſu tribui juriſdictione non poteſt, *l. privatorum, C. de juriſdict. omn. jud. Menoch. de arbitr. quæſt. 2. num. 20.* idcirco non metitur lex eodem modo, arbitri, ſicut iudicis recuſationem, ſed longè minor cauſa ſufficit ad repellendum arbitrum, quàm ad recuſandum iudicem, & proinde valet argumentum affirmativè, quælibet cauſa ſufficiens ad removendum iudicem, à fortiori erit ſufficiens ad removendum arbitrum, procuratorem, actorum notarium, & conſultorem, non è contra, quia hujusmodi perſonæ ex levibus cauſis recuſari poſſunt, cum alii ipſorum loco de facili ſubrogari poſſint, ut auctoritate *Anchar. conſil. 263.* ſubtiliter, & ad plenum, & *Alex. in conſ. 104. num. 4. lib. 5.* tradit optimè *Dec. in cap. poſtremo, num. 2. verſ. ſed tamen iſtud, de appell. ſequitur Roland. conſ. 31. in ultim. verſ. lib. 3. Maranta noſter in Specul. part. 6. verſ. & quandoque appellatur, cauſa 40. num. 73.* poſt *Panor. & Fran.* quos citat & ſequitur, ut receptam *Milan. dec. Sicil. 15. num. 4. lib. 1.* & etiam quia agitur de 11 majore præjudicio coram arbitro, vel arbitratore, cum iſti habeant latiores habenas, quàm iudex, ut tradit *Surd. conſ. 472. num. 21. & 23. in 4.* ex quo illud ſequitur, quod dum, de arbitri, ſivè arbitroris ſuſpicionem agitur, tam ad cognoscendum, ſi re- 12 ètè, quam ſi ritè procedat in omnibus, juxtà juris comm. diſpoſitionem, non autem juxtà rigorem noſtrarum legum municipalium, erit decidenda, quæ de ſuſpicionibus Officialium, non arbitrorum, inter quos longa eſt ratio differentie, loquuntur. Et quoniam 13 quatuor modis conſtat corrumpi humanum iudicium, amore ſcilicet, odio, timore, & premio *cap. quatuor modis 11. quæſt. 3.* de primis duobus licebit diſferere, quæ ipſum iudicem reſpiciunt, nec pars in his participat *Menoch. de arbitr. centur. 4. caſ. 343. num. 14.* Et ut exordiar ab initio, ultrò ſe, & ſponte obtulit ad preces Mariæ, quæ ſuccubuerat in poſſeſſorio, & perſuaſit Duci tranſactionem, ut ſemetipſum arbitrum faceret, & proinde contra eum om- 14 nis laborat ſuſpicio, nam ſuſpectus eſt, qui ſe ingerit *l. que omnia, §. nec ferendus, ff. de procur. cum concord. per Maſcard. conſ. 1364. num. 63.* quod exornat etiam *Surdus conſ. 377. in fin. lib. 3.* & ſe geſſit per plures meſes, ut mediator, & arbiter antequam ab Excellentif. Prorege ſibi licentia impari-

15 impartiretur, & sic affectavit in se compromitti, unde justè recufatur *Aufr. de recuf. causa 57. Maranta post Speculat. causa 27. num. 60.* & utinam fuisset simplex zelus reducendi partes ad concordiam, quas potest Judex monere non autem nimis cogere, juxtà doctrin. *Alexan. in l. 1. §. & post operis, num. 7. ff. de novi oper. nunc.* & tradita per *Aviles in cc. prator. cap. 9. Gloss. compromissos.* Sed postea compertum est, id factum esse opera Pauli de Oria, consanguinei adversariæ, sub clypeo, & autoritate maximorum Principum ab Auria, quorum noster arbiter, non dicam subditus, quippè qui per senatoriam dignitatem exemptus esset, sed uti oriundus à Tursio, suffraganeus est ob relationem, quam habet ad fratres consanguineos, ad ortum, ad bona, ad familiares, & ad nonnulla alia, ac proinde eorum voluntati morem gerendo, & consequenter suspectus in causa, *cap. accedens 1. & 2. in lite non contestata, Aufrer. de recufat. cap. 13. 20. & 22.* proinde in omnibus, se nimis favorabilem ostendit Mariæ quam legitimum esse causam suspicionis, constat ex *cap. causam, quæ, & cap. cum R. Canon. de offic. deleg. Paris. consil. 31. n. 92. lib. 1. Navarr. in cap. cum contingat. causa 10. n. 5. de rescript. & quia, ut optimè dicunt Hispani *obras son amores*, dicitur Judex nimis favore 19 parti, cum nimis animosè procedit in præjudicium alterius, vel quia gravavit alteram partem in tali, & tali articulo, *Aufr. in terminis causa 28. vers. dicit vero*, quod hic utroque modo pluries in gravissimis rebus, nedum bona, sed honorem Ducis tangentibus, effectum est, & cum pluries gravatus Dux in rebus arduis, coactus fuerit appellare, etiam per viam recursus ad Principem, eisque supremum Collat. Consil. ubi justificatis causis gravaminum, obtinuit, provisa per arbitrum ipsum reformari, & revocari, ipso, non ut Judice, sed ut parte, reclamante, & reluctante, non video, quæ magis legitima causa considerari possit, cum de jure, Judex, à quo appellatur in uno articulo, etiam non docto aliter de gravamine, possit in omnibus aliis causis, & articulis ab appellante revocari, *cap. ad hac 6. & cap. proposuit 24. de appell. Navarr. in cap. cum contingat, in 10. causa, n. 7. de rescript.* quod servari de stylo curiarum Franciæ, testis est idem *Aufrer. causa 44. & 45.* ubi in *vers. & sic minima*, dicit id præsertim procedere, considerato animo Judicis, appellationem ad injuriam revocantis, quod hic maximè factum fuisse, exitus novi sequestri facti cum majori gravamine in ultionem appellationis, satis ostendit, & multa in hoc considerant *Decian. tract. crimin. lib. 1. cap. 25. n. 61. Farinac. in praxi crim. tomo 1. part. 2. de indit. & tortur. q. 49. n. 68.* & cum appellatione, & recursum, unicus fuit conquestus Ducis, qui ægrè tulit tot gravamina, & ob id maximè indignatus est noster arbiter, & lex non 22 exigit odium, sed dicit sufficere causam odii, ut justè recufetur Judex, ut inimicus, nec curat, quod causa sit justa, vel injusta *Alexand. cons. 99. num. 2. vol. 1. Cephal. cons. 710. num. 40. lib. 5.* nec quod veniat ad notitiam Judicis, & etiam si is dissimulet, *Alex. consil. 127. num. 19. in 4. Milan. d. decif. 15. n. 20. & 21.* & fortius in casu nostro, ubi non dissimulavit, sed aperte prorupit, sui animi motum detegendo, & votum propalando, *Menesb. cent. pr. 5. cap. 458. num. 14.* & pugnavit pro sua jurisdictione, dicendo, non potuisse sibi injugi, quod relationem faceret S. Excellentiæ, quæ isdem justa est causa recufationis, *Baldus dec. 259. Tapatius in tit. de recuf. sol. 3. vers. ubi Judex, & in vers. Judex recusari.* Nec dicatur, aliquas ex*

causis propositis non esse admittendas ex eo, quod postea Dux consenserit, procedendo coràm dicto arbitro, & opponendo alias exceptiones, per quarum objectum videatur recufationi renunciaffe, & sic remaneat exclusus, tum ex Pragmaticis, tum etiam de jure communi, ex traditis à *Covarr. pract. c. 26. n. 2.* constat enim, ferè omnes causas propositas, supervenisse de novo post assertum consensum, cum una tantùm sufficeret, quo casu constat de jure, & etiam attentis Pragmaticis, legitimam esse recufationem, cum causa supervenit, etiam si Judex alias fuisset miles approbatus *Paris. cons. 31. n. 62. juncto num. 94. lib. 1.* cum tamen credam, absolutum esse, ut dixi, casum nostrum non comprehendi, ullo modo subdistinguit. Pragmat. & de jure certum est, nedum proponi posse, etiam post conclusionem in causa, id quod de 25 novo supervenit, ex regul. *cap. infirmante, de offic. de leg.* sed et si causa præcedat quæ tamen post consensum præstitum supervenerit ad notitiam recufantis, poterit nihilominus, non obstante consensu, præstito hujus ignorantis juramento, Judicem recufare, 26 quod generale esse in omni exceptione, & præsertim in recufatione, de communi, & recepta in praxi sententia, probat *Covarr. d. c. 26. post num. 2. vers. quod si causa, & in vers. sic & post conclusum*, postremo accedat, quod cum hic noster arbiter fuerit mediator transactionis, de cujus sensu, & intellectu hodie agitur, sicut ex hoc repelleretur à testificando, 27 secundum communem, & receptam sentent. quod non admittatur, nisi utraque parte volente, nec sufficiat alteram tantùm consentire, secundum *Gloss. in ver. ad numerationem, in §. in bis, Auth. de instr. caus. & fide, Gloss. in cap. si quis Episc. ver. mediator 1. q. 1. Gloss. unic. magna, post primo. in cap. dilectorum de testib. cogend. Gloss. in c. Romana, ver. in testem de testibus, Alexan. cons. 13. n. 14. lib. 1. & cons. 128. in 2. Barbat. consil. 320. num. 109. in 3. quam esse magis comm. testantur *Gayl. lib. 1. pract. observat. cap. 100. n. 19. Surd. cons. 327. n. 44. lib. 3. Mascard. de probat. conclus. 1040. 1238. n. 4. & 1363. n. 36. Gabr. de testibus, conclus. 20* sic etiam mediator omnino, & facilius repelli debet à judicando, quia plures reperiantur, qui 28 judicare possint, quàm testificari, *Rebuff. de recuf. art. 14. Gloss. unica, n. 44. Dec. in cap. cum speciali, n. 6. 29 de appell. Aufrer. de recuf. caus. 16. Paris. cons. 31. num. 93. lib. 1. Surd. cons. 50. num. 21. in primo.* Mediator autem, ut repellatur, dicitur, nedum proxeneta, qui mercedem consequitur, & salarium ex eo, in quo fuit mediator, sed etiam locum habebit in non factiariato, & gratis operante, quia præsumitur, quod affectet compleri id propter quod laboravit, & quod firmum remaneat, nec ei objiciatur, quod non autè se habuerit, verba sunt *Gloss. in §. quomodo vero, in Gloss. magn. vers. sed quid si præsum, Auth. de testibus, & aliis citatis firmat Farinac. de testib. quest. 60. illat. 26. num. 409. & 410.* qui de magis comm. ampliat etiam contractu perfecto, & etiam, 31 quod nullum speset commodum, & in specie in eo, qui sub amici nomine partes ad transactionem deduxit, ut repellatur, celebris est decisio *Anton. Fabr. C. de testib. def. 56.* omnino videnda, nec in compromisso facto in hunc arbitrum, fuit ipsi tributa, nisi exequutio capitum, jam media transactione clarè diffinitorum, & declaratio, voluntatis testatoris, non autem declaratio, quæ ex dubietate transactionis per ipsum factæ oriri potuit, quam partes, nullo modo concefferunt, ut de jure concessa censeri non debet, 32 ne duplici ille fungeretur officio, Judicis scilicet, & te-*

& testis, quod fieri non debet, *l. quisquis, C. de postul. Panorm.* in specie in *cap. cum à nobis, col. 3. vers. primo casu*, ubi bona additio in *ver. testimonii*, & *Felin. n. 6. de testib.* idem *Felin.* in *cap. dilectorum, n. 6. & n. 10. vers. sed istam, de testibus cogend. Aufr.* latè in *addit. ad Cappell. Tbolos. decis. 141. n. 2. & in fin.* ubi quod non admittatur, nec etiam declaratio, & maximè, ubi non ageretur de simplici declaratione obscuritatis, sed de nova interpretatione, cum illa nova sit dispositio potius, quam declaratio, ut per *Menoch. de arbitr. c. 73. lib. 1. num. 23.*

Sequitur additio in eodem articulo.

AUDIO, Advocatos Mariæ Ravalcheriæ tria allegare ad excludendam recusationem Consil. Palatii arbitri, iudicio meo satis levia.

Primum, causas recusationis propositas per Duxem consistere in gravaminibus illatis, ex quibus non consueverunt Iudices recusari.

Secundum non esse de facili admittendam recusationem arbitri à partibus electi, ad instar Iudicis delegati de consensu partium, ex not. in *l. qui poterat, ff. ad Trebell. & in l. Theopompus, ff. de dote prælegata.*

Tertium, causas recusationis allegatas fuisse post lapsum quadraginta dierum à R. Pragmat. statutorum.

Verùm ad primum dicimus, quod quamvis de iure Iudex, à quo appellatur in una causa, vel articulo, possit legitimè recusari in aliis causis, vel articulis ipsius appellantis, propterea quia Iudices, à quibus appellatur, solent provocari ex appellatione, & maximè ex recurso habito ad Principem per viam querelæ, ut hic factum fuit, propter quam provocationem solent Iudices se velle ulcisci, *l. qui cum major, s. si liberus, ff. de oper. libert. l. in minoribus, C. de appell. l. fin. C. quando provoc. non est necesse*, & sunt *tex. aperti in cap. ad hæc 6. & c. proposuit 24. ibi Iudex tamen, à quo appellatur, quia illi omninò suspectus est, cum non debet ad respondendum super aliis compelli, de appellat. & in arbitro, quod ex recurso habito ad superiorem, contumelia, & injuria is afficiatur, est *tex. in l. litigatores 11. ibi, qui ei consumeliam hæc fecerint, ff. de arbitr. Gloss. fin. ver. corat. in c. ex tenore de rescrip. Aufr. de recusat. caus. 44. Navarr. in c. cum coningat, causa 10. de rescript.* tamen non se fundat Dux solum in ipsis gravaminibus, ante & post compromissum illatis, & successivè continuatis, quæ de iure sufficere deberent, nam qualis fuerit animus in præcedentibus, colligitur ex postea gestis *Surd. decis. 307. n. 11. saltem in arbitro, cum non simus in recusatione Senatorum, in quibus ex particulari præminencia S. Consil. per eisdem Iudices reclamatio ab ejus decretis, & sententiis revidetur, cum nomine Regio sententiæ proferantur, à quibus non admittitur appellatio, sed tantum supplicari permittitur, juxta formam *aut. b. qua supplicatio, C. de precib. Imper. offer. ut per Dom. de Franchis decis. 528. in fine*, cum & decreta M. Curie, tamethi Tribunalis inferioris, purgato gravamine per Senatam, eidem Tribunali remittantur, licet de jure communi contrarium esset servandum.**

Verumtamen inicitur Dom. Dux super iniquo animo Iudicis, & modo procedendi, & sic suspicio non tantum fundatur super gravamine, sed super iniquo animo, qui in dubio, probato gravamine,

præsumi debet, quod ex malo animo processit, quia in malè factis, præsumitur malus animus, & quod gravamen non re tantum, sed ex mente processit, ut his verbis docuit *Panorm.* in *cap. ad hæc 6. post n. 2. & num. 3. in fin.* ubi juxta septimam lect. *Joann. Andr.* quam dicit comm. probat non requiri, quod ex mente procedat, sed quod de contrario non appareat, quod *n. 4.* ampliat procedere etiam de jure civili, & optimè *num. 5. vers. ego puto*, ubi *Butr. num. 2.* subjicit hæc verba, *jam enim factò ostendit, quod me non diligit, & sic suspectus est, de accusation. cap. inquisitionis*, & fortius debet admitti in casu nostro ex animo, Iudicem gravasse, quod ex conjecturis probari asserit *Imol. in d. cap. ad hæc in vers. sed fortè*, ubi ante finem ita loquitur. *Et idèd interim pendente dubio videtur, quod appellans habeat Iudicem suspectum, cum ex juris præsumptione al. qualis injuria videatur illata; & maximè in gravibus negotiis, ubi facilius admitti debet recusatio, quam in levibus, ut ex cap. ubi periculum, de election. in 6. probat Panorm.* ubi plura in *d. cap. proposuit, n. 5. vers. mihi videtur;* præsumptam autem inimicitie causam sufficere in Iudice probant post alios *Milan. dec. Sicii. 15. part. 1. Reg. de Ponte decis. 30. n. 4.* etiam si illam Iudex ignoret, *Jas. in l. apertissimi, n. 7. C. de judic. & etiam si ex signis ostendat amare, quem odisse causam habet *Paris. vis de syndic. vers. suspicio, n. 5.* & levem causam sufficere, fuisse judicatum refert *Mastrill. decis. 151. n. 42. part. 2.* unde fortius est admittenda recusatio in casu nostro, ubi ex tot signis malus animus deprehenditur, qui non nisi per conjecturas probari potest, *c. 2. de renunc. in 6. Panorm. in cap. repellatur, num. 2. de accusat.**

Non obstat secundum, quod sit electus de consensu partium, quia in pluribus scriptis est latè fundatum arbitrum, & arbitratores recusari posse, quos constat non nisi de consensu partium eligi, ex relatis à *Mastrill. dec. 91. lib. 1. & nunc addo Marcum Mantuan singul. 517. Tepasum lib. 1. tit. de arbitr. in fin. vers. arbitri & arbitratores*, & ex satis leviori causa *Dec. in c. postremo, n. 2. de appell. Roland. cons. 31. in fin. lib. 3. Maranta in vers. quandoque appellatur, causa 40. n. 73. in suo Speculo*, & maximè in casu nostro, ubi hic arbiter jure communi, & ex Pragmaticis non poterat procedere sine licentia Excell. Proregis, qui debet eam revocare, cum videt ex modo procedendi hunc arbitrum licentia ipsa abuti, tot gravamina inferendo, debet enim intelligi rebus sic stantibus, ut ex *lnallas, C. de judeis*, plura *Surd. decis. 307. n. 7. & 9.* & in terminis in approbato in uno officio, quod possit, & debeat reprobari, & removeri ab officio ex supervenienti causa plura *Boerius dec. 149. num. 17. 18. & 23.*

Non obstat tertium, quod sint propositæ causæ post 40. dies præfixos à Pragmatica. Primum enim dicimus, nos versari in recusatione arbitri, de quo non loquitur Pragmatica, & sic attendi debet juxta munere, quo attentio, suspicio emergens post ceptam causam potest quoadocunque proponi usque ad sententiam exclusivè, maximè quando proponens jurat de novo ad notitiam devenisse, ut hic factum est, latissimè *Mastrill. d. decis. 151. num. 67. & 69.*

Secundò, caput sequestri ex abrupto fact. quæ potissima causa est, fuit propositum etiam infra quadraginta dies si Pragmatica esset attendenda, & nunc repertum est ex fide Actorum Magistri, facta D. Præfidi, Consil. Palatium in abscondito, sua manu scripsisse decretum sequestri in dorso litterarum missarum per

52 per Mariam, ubi de hoc, ipsum enixè rogavit, & injunxiffe Aëtorum Magistro, ut nemini diceret visionem, res planè insolita, ex quo dolus, & machinatio manifesta detegitur, quæ plusquam judicis recusationem ex prudentia judicantium operari deberet. Novissimè dum dixi, non esse in compromisso comprehensa, nisi duo, executionem capitum clarè scilicet decisorum, & declarationem voluntatis testatoris in sui dispositionibus, & sic caput hoc ommissum de quo hodie agitur, non esse comprehensum, rogo advertant domini non obstat verba, quæ ponderat

53 Maria in dicto capitulo; siquidem verba præcedentia expressè determinata, declarant, & restringunt sequentia generalia non ita clara, *l. legatorum petitio, §. fin. ubi Bald. ff. de legat. 2. Anna allegat. 53. num. 28.*

Mense Augusti 1614. S. Excellentia ejusque supremum Collaterale Consil. causam ad se advocavit, & in ea processit, excluso arbitro.

SUMMARIUM.

- 1 Actio censetur proposta, cum sua causa, & cum exceptione, qua ipsi inest.
- 2 Exceptio, quæ simul oritur cum ipsa actione, dicitur pariter privilegiata.
- 3 Debitor promittens solvere, omni exceptione remota, potest opponere exceptionem ex eodem instrumento orientem.
- 4 Voluntas in amissione proprii juris strictius interpretatur, quam voluntas acquirendi in acquisitione.
- 5 Verba licet generalia, & universalis debent restringi ad causam, & finem, ob quem proferruntur, & ad causam superius specificatam, n. 7.
- 6 Renunciatio, liberatio, & quietatio generalis, restringi debent, ad causam, & ad casum, rem, & personam, de quibus partes convenerunt, n. 13.
- 8 *l. si de certa, C. de transact. procedis*, non solum in transactione, sed in pacto, de magis communi, & sic etiam in.
- 9 Acceptilatione, calculationibus, & computis, militare dispositionem d. *l. si de certa*, & ita iudicatum.
- 10 Verba, *d. altro*, vel etiam si dicatur quocunque alio modo, in transactione, & pacto, restringenda sunt ad causam expressam.
- 11 Liberatio, seu quietatio ex causa societatis, etiam cum verbis amplissimis, non extenditur ultra societatem.
- 12 Assertio præcedens restringitur ex sequentibus verbis determinatis.
- 14 Restrictio fieri debet, etiam ubi ratio recti sermonis non bene salvatur.
- 15 Verba generalia, effuso sermone probata in transactionibus, & conventionibus, apta sunt nocere, & ob id ab ipsis cavendum.
- 16 Clausula in fine posita, quæ non stat de per se sed adjicitur modificativè, non refertur ad omnia, sed ad proxima, & n. 17.
- 18 Cautius est agendum, ubi de majori damno agitur.
- 19 Tutores, & administratores solent ultimo anno, & in fine administrationis computa revidere, dato & accepta referre.
- 20 Clausula non refertur ad omnia, sed ad proxima tantum, ubi adest diversitatis ratio, & n. 21.
- 22 Clausula refertur ad proxima tantum, ubi dispositio ex relatione ad omnia redderetur inutilis.
- 23 Verbum nullum in contractibus debet esse superfluum, & sine virtute aliquid operandi, etiam improprie intelligendo.

- 24 Clausula, qualibet intelligi, & suppleri debet, præterquam quoad expressa in specie in reservatione.
- 25 Repugnantia in verbis contractus excludenda.
- 26 Exceptio est ejusdem generis, cujus est regula.
- 27 Liberatio, vel quietatio generalis, non comprehendit reliqua, nec quidquid dolo apud administratorem remanet, & n. 28. 29. 31.
- 30 Tutor non censetur liberatus à restitutione bonorum, quæ jure domini ad liberantem pertinent, nec à reliquatu.
- 32 Tutor non describendo in libris, videtur esse in dolo, qui nunquam censetur remissus.
- 33 Quietatio, seu liberatio quantumvis generalis, non comprehendit partitas in libro non descriptas, etiam si fiat mediante instrumento, cum juramento, & amplissimis clausulis, num. 34. decreto, & quibusvis cautelis.
- 35 Remissio, seu quietatio, non visis libris, nulla & invalida redditur.

ARGUMENTUM.

Transactio, quinimò & quælibet liberatio, quietatio, vel remissio, etiam in acceptilatione, calculationibus, & computis per viam pacti, & conventionis, restringendæ sunt ad causam, rem, & personam specificatas, de quibus partes senrent; tametsi adiuncta sit dictio, *d. altro*, vel quocunque alio modo. Nec comprehendunt aliqua, nec etiam dolum præteritum, partitas jure domini spectantes, & minùs, in libris non descriptas. Clausula in fine posita, quando referenda sit ad proxima tantum, non ad omnia, & ferè integra materia liberationis explicatur.

Pro Duce Cardinalis nunc Principe Satriani.

CONTROVERSIA XL.

Petente Dom. Maria Ravalcheria vigore declarationis factæ per Ducem Cardinalis in 6. capitulo transactionis; inter ipsos initæ super successione Dom. Petri Francisci patru, instantissimè cogi ipsum Ducem ad solvendum partitas confessas.

Cum ex eodem fonte, & contestu ejusdem capituli transactionis oriatur exceptio Ducis dum in illo cautum legitur, ut inspiciantur, & discutiantur libri, eo tempore adhuc non visi, nec cogniti, ex quibus de facili contingere potest, ut Dux non obstante declaratione prædicta, quam non impugnat, ex aliis causis remaneat, ut cum effectu remanet, creditor in maxima summa, præsertim stante expressa reservatione facta in beneficium ipsius Ducis: eadem

- 1 Maria, proponendo suam actionem, censetur illam proponere cum omni sua causa, & consequenter cum exceptione ad Ducem spectante, quæ inest ipsi obligationi, *Bal. in l. lecta, n. 21. ff. si cert. petat. lafon in §. actionum, num. 128. Instit. de action. censetur enim hæc exceptio non minùs privilegiata*
- 2 quam actio, quæ simul oritur, etiam si quis promiserit solvere, omni exceptione remota; non enim dicitur excipiens venire contra instrumentum, sed illius virtute dicitur facere contradictionem, *Aventan. Canarius, Parlad. & alii relati per Cevall. tract. commun. opin. contra commun. cap. 536. num. 49. latissimè Carol. de Grass. de except. cap. 13. idcirco Maria, quæ hoc non potest effugere, præterdit Ducem*

in eodem capitulo fecisse amplissimam, & generalem quietationem, nec sibi reservasse, nisi partitas exactas per defunctum ab anno 1611. citrà, non antea, idque ex illis verbis adjectis in fine reservationis, ibi, *dal detto anno 1611. in quà inclusive*, quæ præterit, referenda esse ad omnia præcedentia, & sic nedum modificare, & restringere tempus descriptionis faciendæ in libris, sed etiam tempus exactationis: sed facile rejicitur hæc intelligentia, cum apertè repugnet, nedum menti, & intentioni contrahentium, præsertim Ducis, quem non est verisimile, voluisse iactare suum in tam maxima quantitate, sed clarissimis, & expressis verbis ipsius conventionis; siquidem in amissione proprii juris strictiùs limitatur voluntas amittendi, quam è contra voluntas acquirendi in acquisitione, *Gloss. & ibi Bar. n. 4. in l. 1. ff. de acquir. hered. Aretin. conf. 161. post n. 5. vers. ex hac ergo, Guttier. de tutel. part. 3. cap. 20. ex n. 7.*

Hæc enim conventio tam clara est, ut alia interpretatione non egeat; in prima enim parte in vers. *Et pih vado*, usque ad versiculum *restando solo*, in quo adjicitur reservatio in beneficium Ducis, nihil aliud obtinere voluit Maria, nec Dux concedere, nisi ut nihil posset Dux objicere ex quævis causa dependenti tamen ex administratione tutelæ, licet pars minùs justè etiam aliam quævis causam comprehendere contendat, ut mox probabimus, quo minùs Dux inficiare posset, se non debere partitas confessas, cum benè sciret Maria plures exceptiones Duci competere penitus excludentes partitas prædictas. In versiculo verbè sequenti, voluit Dux sibi cavere, & correlative reservare partitas ad eum spectantes, ex suis bonis, exactas quocunque tempore, & sic ante, vel post annum 1611. non descriptas in libris in creditum Ducis à dicto anno, & tandem in vers. *e dal detto anno 1611. in dietro*, contentus extitit Dux extinguere computum administrationis scilicet tutelæ, de quo paulò ante incidenter mentionem fecerat, per totum tempus ante annum 1611. quoad partitas descriptas in creditum ipsius Ducis, à dicto anno 1611. in præteritum.

Quod autem hic sit verus, & germanus hujus conventionis sensus, verba satis ostendunt, dum postquam Dux declaravit, se debitorem partitarum additur, *alli quali si debbia stare, & non si possa opporre, &c.* & sic patet, hæc verba fuisse incidenter ad illum dumtaxat finem adjecta, ne ulla de causa posset Dux impugnare partitas, quarum se debitorem declaraverat, & sic quoad hoc promisit nihil opponere, ex causa administrationis, vel alterius, ex eadem tamen administratione dependenti, ut sequentia verba indicant; unde satis operantur hæc verba, tam etsi generalia, si ad suam causam, & finem, ob quem prolata sunt, restringantur, ut de renunciatione, & liberatione generali, probat *Card. Paris. conf. 89. n. 45. lib. 1. Riminald. jun. conf. 138. num. 63. lib. 1.* clarum est enim verba non solum generalia, sed universalia restringi ad rem, & causam supra specificatam, *l. si de certa, C. de transact. cujus dispositionem non solum procedere in transactione, quæ ad rem sigillatim in litem deductam restringi debet, sed etiam in pacto, in quo generaliter solet generaliter operari; magis communem esse opinionem contra Gloss. ibi, ex multis ostendit Jas. num. 5. Carr. Calcan. & Belkon, relati per Surd. dec. 217. num. 6.* ubi testatur in acceptilatione, calculationibus quæque, & computis procedere, ex *ten. in l. emptor, §. Lacius, ff. de pact.*, addens in fine decisionis ita judi-

catum *Moros. respons. 59. n. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 4. cap. 164. num. 12. in fine*, & ita loqui omnes DD. etiam in contrarium citari solitos, testatur idem *Surd. conf. 431. num. 74. lib. 3.* & quod verba illa, *per ragion della administracione, d'altro*, restringi debeant ad ea quæ sunt ejusdem generis, docet optimè *Oldrad. conf. 297. num. 5.* ubi etiam si adjiciatur dictio, *vel alio*, juncta universali orationi scilicet, *quocunque alio modo*, adhuc restringi secundum subjectam materiam ad ea, quæ gestat sunt occasione causæ expressæ, scilicet administrationis, non alterius, cui accedit; *Pavorn. conf. 114. num. 3. & 4. lib. 2.* ubi voluit, liberationem factam ex causa societatis, & quacunque ratione, causa, vel titulo, cum verbis amplissimis, non extendit ad ea, quæ sunt extrà societatem, *Surd. d. decis. 217. n. 4. & 5.* quod indubiè procedit in casu nostro, ubi hæc restrictio necessariò fit ex verbis sequentibus, ibi, *ne opponerfi, obe li pagamenti notati, &c.*

Ex quibus dupliciter declarantur, & coarctantur præcedentia verba; primò, ut restringantur ad causam administrationis, apparentem ex libris: secundo, ut illud dumtaxat operatur hoc pactum, ut Dux inficiare non possit, solutiones, & partitas, notatas in libris, non fuisse legitime factas; generalis enim assertio præcedens, declaratur, & restringitur ex sequentibus verbis determinatis, *l. si fundam*, ubi *Bar. ff. de verborum obligat. Bal. in l. legatorum petitorio, §. ultimo, ff. de legatis 1.* cum concord. per *Lanar. conf. 82. in fine, Moros. respons. 83. num. 11.* & sic nihil operari debent verba præcedentia, nisi hoc dumtaxat, non aliud: restringi enim debet liberatio generalis ad casum, rem, & personam specificatam, cum id nedum fieri possit, sed hoc suadeat in præsentis ratio recti sermonis, ut de communi per *Nass. conf. 14. fil. 546. n. 15. & 16.* cum restrictio fieri debeat etiam, ubi ratio recti sermonis non benè salvatur *Eugen. conf. 13. num. 16. Hondedeus conf. 49. num. 24. lib. 1. Marcobran. conf. 17. num. 13. Surd. conf. 431. n. 74. lib. 3.* & quamvis ex prædictis verbis, nullo modo præterit potuisset, Ducem suis juribus, & creditis renunciassè, aut aliter cessasse, cum satis operentur prædicta verba, aut circa partitas confessas, & alias declarandas ex libris nihil opponi potuisset, ex infinitis exceptionibus etiam notoriis, ex quibus potuisset Dux partitas prædictas excludere: nè tamen sub prædictis verbis generalibus ex effuso nimis sermone in promptum incidisset periculum, juxta cautelam *Baldi in l. pactum, quod dotali, qu. 16. C. de collation. & aliorum quos referunt Afflict. decis. 319. n. 3. Natta d. conf. 546. n. 3.* expressè sibi Dux reservare voluit, *che si potesse avvalere delle partite scritte delle sue entrate non potesse in detti libri in credito suo dal 1611. in quà inclusive.*

Nec obstat, quod Dux sibi reservaverit solum partitas exactas ab anno 1611. in antea, ex eo quod verba illa, *dal 1611. in quà*, velut clausula in fine posita, referatur ad omnia, & restringat præcedentia clarissimè enim apparet, anni illius adjectionem non stare de per se, sed esse appendicem ultimorum verborum, quo casu clausula, etiam in fine posita, quæ non stat de per se, sed adjicitur per modum conditionis, vel alterius modificationis, sive qualificativè, tunc refertur tantum ad proxima, & sic remanent reservatæ partitæ exactæ quocunque, ante, vel post annum 1611. non illæ tantum, quæ non sunt descriptæ in creditum ab anno 1611. *Bar. in specie, in l. 3. §. filius in summ. & num. 7. vers. sed quando*

in

in una, ff. de liber. & posthum. & in l. talis scriptura, §. fin. n. 3. vers. quandoque in dispositione, ff. de legat. 1. Alexand. conf. 226. n. 9. lib. 6. ubi enim clausula est specialis, & discretiva, ut est hæc, non refertur ad omnia, sed ad proxima, Jason. in d. l. talis scriptura, ff. de legat. 1. & in l. 1. ff. de liber. præter. in 9. limit. sequitur Simon. de Præter. de interpr. ult. vol. lib. 2. interpr. 3. dab. 2. solut. 1. & num. 185. Cart. jun. conf. 7. ex num. 11. & melius omnibus Afflict. decis. 248. num. 12. in fin. quem sequitur Menoch. de præsumpt. lib. 4. cap. 181. num. 22. & alii congesti per Castill. Hispan. tom. 2. quotid. controvers. cap. 4. num. 126. addo D. Casanate conf. 53. num. 72. Maurum alleg. 33. num. 2.

Secundò maxima adest ratio diversitatis, inter tempus exactionis partitarum, & descriptionem in creditum; siquidem quoad tempus exactionis, quod sint exactæ ante, vel post annum 1611. nihil referre debet, cum omnes ad Ducem eodem jure spectent, ut suæ imò cum omnis exactio, sit facta ante annum 1611. præsumendum est, cautius egisse Ducem, ubi de majori summa agebatur, arg. cap. ubi periculum de elect. in 6. diversum est autem in descriptione in creditum. Primò, quia cum essent discutiendi libri ab anno 1611. ad finem, ut videretur, si Dux erat debitor, vel creditor, pariter correspectivè erat inspiciendum, si partitæ erant descriptæ in creditum eodem tempore in beneficium Ducis. Secundo, quia quoad descriptionem in creditum ille annus tanquam ultimus administrationis tutelæ, quæ expiravit in principio anni 1612. erat inspiciendus, in quo potuisset tutor describere in creditum pupilli, partitas quandocunque exactas verisimile enim erat imò debebat tutor, partitas, quas per totum tempus administrationis exegerat, & describere neglexerat, saltim in ultimo anno, quo tempore solent administratores computa revidere, data, & accepta referre describere in creditum pupilli, quod Duci damnum non attulisset, sicut maximum sibi allatum fuisset in remissione partitarum exactarum ab anno 1611. citra, & sic stante maxima diversitatis ratione, clausula hæc etiam si de per se staret, non debet referri ad præcedentia, sed ad proxima tantum, ut post Bald. & alios in l. 1. C. de liber. præter. tradit Cravett. conf. ult. num. 14. lib. 2. Afflict. optimè d. decis. 248. num. 12. cum enim ratio est diversa, vel ex quavis causa ratio hoc suadet ad immediata tantum fit relatio, secundum Alexand. Felyn. utrumque Socin. Boer. & Gozad. quos refert Menoch. d. cap. 181. lib. 4. de præsumpt. n. 17. & 18. Tertio clausula in fine posita, non refertur ad omnia præcedentia, sed ad proxima tantum, ubi dispositio ex tali relatione redderetur inutilis, l. cum vulgari, ubi Bar. ff. de dote præleg. idem in l. talis scriptura, §. & ad ea, & in §. fin. num. 3. vers. item si ex hoc, ff. de legat. 1. cum aliis per Gabriel. comm. opin. lib. 6. de clausul. cap. 9. num. 10. Menoch. latè de præsumpt. lib. 4. c. 181. num. 11. in 4. declar. unde si nulla potest prætendi per partem facta quietatio, nisi de partitis administrationis ante annum 1611. ut clarè apparet in vers. & da detto anno 1611. in dietro, reservatio, quoad partitas exactas post annum 1611. si non comprehendet partitas quandocunque exactas esset profus inutilis, unde nè reddatur omninò elusoria reservatio, hæc temporis adjectio debet referri, ut ratio quoque recti sermonis indicat, ad proxima tantum, & sic modificet descriptionem dumtaxat partitarum in libris, non autem tempus exactionis

partiarum, quæ cum nullo tempore sint limitatæ; cedent in beneficium Ducis, etsi exactæ fuerint ante annum 1611. ut aliquid reservatio prædicta operetur, cum nullum verbum in contractibus debeat esse superfluum, imò potius verba sint intelligenda improprie, & contra ipsorum naturam, quam ut nihil operentur, juribus citatis à Surd. dec. 272. n. 35. & conf. 524. n. 14. cum similia ex quibus clarissimè quoque patet non obstare Duci ultima verba dicti c. 6. transactionis in vers. & da detto anno 1611. in dietro, in quo Dux contentus remanuit, quod ab anno 1611. retro, remaneret firma ratio administrationis scilicet tutelæ, de qua paulo ante incidenter mentionem fecerat, quia cum expressè prius sibi reservaverit partitas exactas quandocunque, ut per necessè intelligi debet de partitis, non descriptis tamen in creditum ipsius ab anno 1611. in antea; hæc clausula subsequens, nec contineat repugnantiam, intelligitur, præterquam quoad expressè, & specificè incontinenti reservata, ut in puncto in reservatione, docuit Iser. in cap. 1. post num. 9. ubi additio Lipar. littera Q. in vers. in eo quod concessit, omnes cumulat, qui success. teneant. Bald. Socin. Dec. & alii relati per D. Reg. de Ponte conf. 15. num. 7. & 8. necessaria enim dicitur hæc interpretatio, nè verba contractus repugnantiam contineant Bar. in l. fin. §. idem quasitum, n. 4. ff. de condit. indeb. cum aliis per Lipar. ubi supra, & ex eadem reservatione aliud etiam oritur, ut tametsi verba illa proxima ante dictam reservationem, ibi, & non si possa opponere nessuna pretesione, &c. per ragione dell' amministrazione altro, debere ita intelligi, ut Maria prætendit, de alia quavis etiam diversa re ab administratione, cujus contrarium est verius, ut supra, adhuc tamen reservatio mox adjecta omnia etiam extra administrationem reservasset Duci, cum exceptio sit ejusdem generis, cujus est regula, l. 1. §. sed excipiuntur, ff. de feriis, Iser. in terminis in d. cap. 1. post num. 5. qui success. teneantur.

Ultimò, si pars non acquiescit huic intelligentiæ, justissimè poterit Dux prætere, quod licet remiserit, & liberaverit, sive quietationem fecerit, non propterea prohibetur reliqua petere, & etiam quicquid est dolo administratoris apud ipsam remanet, ut probatur aperte in l. si quis ratione 10. ff. de liber. legat. ubi, Si quis rationes exigere veteretur (ut est scriptum) non impeditur reliquas exigere, quas quis ipse reliquavit, & si quid dolo fecerit, qui rationes gessit, quod temperatur, nisi dannetur hæres quidquid ab eo exigere restitueret, vel actionem ei remittere, quem tex. Gl. ibi, & Bar. in specie dicunt procedere in administratione præterita, ad idem tex. in l. Lucius 13. in l. Aurelio 21. §. Cajus, ubi Bart. n. 6. ver. dicerem sic, eod. tit. tradit etiam in generali liberatione facta in contractu inter vivos, non videri remissum dolum præteritum, nec etiam reliqua, cum ei, qui remisit abest, & penes eum; cui remittitur, adest idem in l. Aurelius 29. §. Titius, ff. eadem, & utrobique Bart. quem testatur Covarr. omnes DD. sequi variam resolut. lib. 2. cap. 14. post num. 1. vers. postremo, & vers. hoc ipsum sequitur dicens commun. & receptis. sentent. Menoch. de præsumpt. lib. 4. cap. 165. n. 27. vers. quartus casus, ubi amplius tradit, quod sicut in generali liberatione non videtur remissus dolum, etiam præteritus, nec liberatus tutor a restitutione rerum, quæ jure domini ad liberantem pertinent, & à tutore debentur tanquam extraneo, non ut tutore, ex l. Aurelius 29. §. Titius, ff. eodem tit.

ita quoque non censetur liberatus à reliquatu, sive reliquorum restitutione, ut latè per eum in 2. 3. & 4. *casu* n. 10. 12. & 17. parificans optimè hos casus, quem sequitur *Consil. de Anna* conf. 115. n. 25. & 35. ubi optimè reassumit, distinguendo tres casus *Munoz de Escob. d. tract. de ratiocinat. cap. 3. num. 18. in 2. regula.*

Et ratio multiplex est, tum quia satis est, quod in 31 generali quietatione censeatur tutor, vel ejus hæres liberatus à lata, levi culpa, negligenter gestis, & ab aliis, ad quæ tutor tenetur non autem à reliquis, *Socin. conf. 92. nam. 7. lib. 4. Dec. conf. 274. nam. 4. Gratius conf. 23. num. 9. lib. 1. cum aliis congestis per Guttierrez de tutelis lib. 3. cap. 1. num. 32. Montan. eod. tract. 32 cap. 38. num. 26.* tum etiam quia tutor exigendo, & non describendo in libris versatur in dolo, & fraude, *Socin. conf. 159. lib. 2. Jason. conf. 4. lib. 3. Farinac. latè conf. 96. n. 5. & 17.* qui dolus nunquam censetur remissus, *Dec. conf. 178.* ubi *additio* dicit commun. *Montan. ubi supra, num. 36. Menoch. conf. 22. nam. 16.* latè 33 *Reasnerius conf. 11. lib. 2. num. 49.* & proinde quietatio, quamvis generalis, nunquam comprehendit partitas in libro non descriptas, ut per *Socin. d. conf. 159. & 190. lib. 2. Paris. conf. 9. lib. 1. Thobiam Nominum conf. 63. num. 2. Roland. conf. 49. num. 25. lib. 1. Farinac. d. conf. 96. nam. 3. & 4.* ubi addit hoc proce- 34 dere, etiam si quietatio sit facta per publicum instrumentum, cum juramento ex certa scientia, pluries verbis, & facto ratificata, in amplissima forma, cum prægnantibus verbis, cum pacto, transactione, laudo, seu compromisso de non contraveniendo, cum Judicis decreto, & cum assertione, quod computa fuerunt bene visa, diligenter examinata, firmata, & sub quibusvis aliis similibus clausulis, & cautelis, & sic ex fortiori in casu præfati, ubi constat, penitus fuisse visos libros, quo casu nulla, & invalida redditur liberatio, ut per *DD. congestos per Montan. d. loco, n. 141. & Farin. ibidem n. 79.* optimè *Guttierrez post Avend. de jurament. confirm. par. 1. cap. 40. n. 10. Munnoz de ratiocin. cap. 10. num. 6. & 16.* & sic licet in persona tutoris, de qua agitur omnem dolum, & fraudem abesse omnino fateamur, ut in quo umbra, nec suspitio quolibet, etiam levissima considerari possit, erit tamen à præfata per adversarium vasa transactionis interpretatione relevandus Dux, præfatum qui nimis callidè, & per notas infidias, metu carceris inductus fuit ad hanc transactionem; ex quo saltim *Supremi Magistratus*, nedum clara, sed dubia quoque in ipsius decepti favorem interpretare debent.

Supradictis autem de clausula in fine posita, addendus est *Curt. jun. conf. 7.* videatur prima consider. *lib. 1. & ita, &c. die 29. Novemb. 1614.*

Decisio *Supremi Collateralis Consilii* in calce sequentis capituli.

S U M M A R I U M.

- 1 **R**etentio differt à compensatione, & in quo, n. 2. & facilius conceditur, n. 3.
- 4 Actio, & exceptio orientes ex eodem fonte sunt pariformis naturæ, & admittitur exceptio, etiam si statuta qualibet exceptio sit remota, n. 6. & 7.
- 5 Actio proponens actionem, censetur illam proponere cum sua causa.
- 8 Exequatio pro partitis liquidatis connexis in liquidatione computorum fieri non debet, nisi disjunctis,

& liquidatis integris rationibus, & habita ratione dati, & accepti, etiam si sint clara, liquida, & confessa, n. 9.

- 10 **C**ompensatio non admittitur de liquido ad liquidum, declaratur, & restringitur pluribus modis, n. 11. 12. 17. 18. & 20.
- 13 **C**ompensatio non admittitur adversus debitum juramento firmatum, limitatur si jus opponendi superveniat post promissionem juratam, n. 14. & 15.
- 16 **J**uri compensandi supervenienti post promissionem de solvendo cum juramento, de quo debitor jurans non habebat distinctam notitiam, nec scripturas, non censetur renunciatum.
- 18 **C**lausula, sola facti veritate inspecta, suadet, admittendam esse compensationem.
- 19 **V**inculum duplex pacti, & statuti fortius operatur.
- 21 **C**ompensatio fit de quantitate ad quantitatem, non de specie ad quantitatem, vel de specie ad speciem, secus in retentione, quæ admittitur omni casu, n. 22.
- 23 **R**etentio conceditur, etiam ubi juramento excluditur compensatio.

A R G U M E N T U M.

Exequutio in liquidatione rationum in partitis connexis fieri non debet, nisi facta integrali liquidatione, & discussis invicem partitis, & computis datis, & acceptis. Compensatio quando admittatur adversus debitum juramento firmatum, & quomodo differat à retentione, & utrum fieri possit de specie ad quantitatem, vel de specie ad speciem, distinctè examinatur.

Pro eodem Domino Duce Cardinali cum D. Maria, super admittenda compensatione, vel saltim retentione.

CONTROVERSIA XLI.

Dominus Dux Cardinalis legitimè, & justissimè opponit *D. Mariæ Ravascheriæ* petenti, quod faciat depositum ann. ducat. decem mille, ad quorum solutionem se obligavit in instrumento transactionis, posse dictam quantitatem per eum debitam retinere in computum partitarum, quas sibi in eodem instrumento transactionis reservavit, quæ vel sunt liquidæ, vel de proximo liquidandæ, nec opus habet, ut obtineat allegare exceptionem compensationis, in præfati casu, quæ non est sibi necessaria, cum possit, & valeat, virtute reservationis orientis ex eodem fonte, & contractu, retinere, quamvis, & compensatione quoque uti possit, si vellet non obstantibus motivis ex adverso, quæ nec in facto, nec in jure militant: retentio enim differt à compensatione, compensatio namque est debiti, & crediti inter se ex utraque parte contributio, l. 1. ubi *Gloss. & DD. ff. de compens. & sic in quolibet debito, etiam ex diversa causa in eodem tamen genere, scilicet quantitatis, vel rerum, quæ recipiunt functionem in genere suo compensatio admittitur, Mynsing. in §. in bonæ fidei, instit. de action. Sebast. Medic. de compen. in 2. 1. 2. & 5. q. 1. par. retentio verò est, quæ procedit ex eodem fonte, & causa non ex diversa, & ideo fortiori ratione conceditur, ad tradita per *Bart. in l. si non sortem,**

fortem, §. si centum, n. 8. ubi Bald. in fin. Castrenf. n. 5.
 ff. de condict. indeb. Gloss. ubi Castrenf. n. 3. in l. si peten-
 3 ti, ff. de pignor. actio. cum aliis per Surd. decis. 46.
 n. 12. & ob id etiam, ubi non habet locum compensa-
 tio, competit retentio Gloss. in l. grege, §. cum pignori,
 ver. compensatum. ff. de pignor. & idem facilius admit-
 titur retentio, quàm compensatio, Petrus Stella in
 l. repetitio, num. 48. ff. de condict. indebit. Sebastian.
 Medices dicto tract. part. 2. quest. 28. num. 5. Et ratio
 4 est, quia quando ex eodem contractu venit actio pari-
 ter, & exceptio, si est quarentigiata actio pari-
 ter, & exceptio, nequeis, qui ex instrumenta ipso
 opponit nullo modo judicari debet adversus instru-
 5 mentum ire Bald. in l. ex prædis, C. de evict. in l. si
 traditio, C. de actio. empti, & cum actor proponit
 suam actionem, censetur eam proponere cum omni
 sua causa, & consequenter cum exceptione reserva-
 tionis, quæ inest ipsi obligationi, & proinde actor ip-
 sicmet dicitur seipsum excludere Bart. in l. lecta,
 num. 21. ff. si cert. pet. Jaf. in §. actionem, num. 128. de
 6 actionib. & quando actio, & exceptio, oriuntur ex
 eodem fonte, admittendam esse exceptionem, et si
 magis pacto, aut statuto omnis exceptio sit sublata,
 excandescensque Bal. in adversarios, subjunxit, et isti
 diaboli suo modo statum interpretantur, quod latius
 comprobant post Anton. Camer. Marfil. Avenda.
 Padill. & alios, Parlador. rerum quotid. lib. 2. cap. fin.
 part. 5. §. 11. n. 27. cart. mibi 538. & aliis quoque con-
 7 gestis Cavallos tract. comm. contra comm. cap. 536.
 n. 48. & 49. & in promissione de solvendo, etiam ju-
 ramento firmata etiam si promississet solvere, omni
 exceptione remota, quinimò ut Judex teneatur
 supplere hanc exceptionem ex officio, Carol. de
 Grass. de except. cap. 13. Et in specie, quod cum ra-
 ziones debiti, & crediti sint connexæ inter socios
 litis consortes, vel aliter pacifcentes, aut transigen-
 tes, quod non possit, facta liquidatione accepti, vel
 ex instrumentis quarentigiis, & liquidis, vel unius ex
 partibus confessione, fieri ullo modo exequutio,
 etiam pro partitis accepti liquidis, & confessis ante-
 8 quam discutiantur partitæ dati, & crediti, ex qui-
 bus debitum liquidum extinguui, vel diminui potest,
 latè Anchar. conf. 235. Alexand. conf. 192. per totum,
 lib. 7. Jaf. conf. 100. lib. 4. Neguf. de pignor. memb. 1.
 5. part. 5. Cravest. conf. 231. n. 16. ver. undecimo confi-
 dero, juncto n. 17. Avend. de exequend. mandat. Bae-
 za. de decima tutor cap. 2. num. 169. ubi quod interim
 quod expensu, sive alterius crediti ratio non recipitur,
 9 non possunt capitula accepti, quantumcunque clara,
 liquida quarentigia, & confessæ exequutioni, deman-
 dari, cum sint ad eam in scriptura connexa, ut nun-
 quam præjudicet confessio accepti, nisi videatur ex-
 pensum, quam opin. veriore, & tutiore, & in Pin-
 tiano Hispanico Senotus frequentissimè decisionibus
 comprobata, resolutis contrariis, optimè & latè
 probat Munoz de Ratiocin. cap. 21. ex num. 12. ubi
 generaliter loquitur, & resolvendo illud vulg. axio-
 10 ma, quod de liquido ad illiquidum non admittitur
 compensatio ex l. fin. C. de compens. in quo totum
 fundamentum constituunt adversarii, dicit, & qui-
 11 dem optimè, illum sibi debere intelligi, quando cre-
 ditum, & debitum descendunt ex diversis, & sepa-
 ratis stationibus, secus tamen esset, si ex eodem con-
 tractu, & qui individuum connexam, & correspec-
 tivam causam habet, descenderet, ut sumus in casu no-
 stro ex causa hæreditatis quond. Petri Francisci, ex
 qua credita, & debita etiam tutelæ descendunt, & ex
 eodem contractu transactionis, ubi ista jam sunt

etiam ex individuo voluntatis contrahentium con-
 nexa, & unita, arg. leg. grecæ, §. si quis, ff. de fidejuss.
 Sed & aliter, & secundo modo declaratur vulgaris
 12 prædicta reg. de qua in l. fin. C. de compens. ut intelli-
 gatur in debito liquido per testes, vel alias proba-
 tiones, secus in debito liquido per confessionem
 partis, quia tunc etiam de liquido ad illiquidum
 compensatio admittitur, ut per Gloss. in d. l. fin. ver.
 conjuncta, & in l. nemo ex his, ff. de regal. jur. Socio.
 tract. regal. cap. 22. ver. compensatio Veronenf. can-
 tel. 83. licet his non sit opus, cum nos de relevatione
 & retentione agamus, non de compensatione: Medi-
 13 ces d. tract. 2. part. quest. 24. num. 3. & part. 1. quest. 13.
 num. 3. in fine, & 4. sed & si in terminis compensa-
 tionis verlareretur compensatio admitti deberet in
 præsentī casu sine dubio, etiam admissa opin. Cano-
 nist. negativa, quod adversus debitum juramento fir-
 matum non admittatur compensatio, de qua in c. ad
 nostram, de jurejurand.

Primò, quia opin. Canonist. negativa declaratur
 procedere, quotiescunque, qui juravit solvere credi-
 tori suo, ipse erat in alia manu creditor certus sui cre-
 ditoris, & debita erant hincinde prompta, & com-
 pensabilia, tunc enim videtur se obligasse ad non
 14 compensandum, secus verò si jus opponendi super-
 venisset post promissionem juratam quia juramentum
 debet intelligi, alio non apparente, & rebus, sic stan-
 tibus, & proinde jure debet admitti opin. Bart. & alio-
 rum affirmativa in l. amplius non peti, num. 8. ff. rem
 ratam haberi, ut post Panor. & Tindar. opinion. contr.
 conciliantes, resolvit Afflic. noster decis. 381. num. 3.
 ver. & ad hoc bene facit.

15 Et quod jus compensandi superveniens post pro-
 missionem juratam, profit ad inducendam compen-
 sationem, post Socin. Paris. Anton. Galles. & alios
 probat Vivius tomo 1. opin. cap. 115. ver. promittens
 solvere, & post Cottam modern. Vecon. Sylvan. &
 alios, latissimè Ofsch. decis. 92. num. 34. ubi num. 35.
 dicit quod proinde Senatus sequens æquitatem, se-
 quendo Bart. opin. censuit hoc casu, capitula con-
 cernentia compensationem, quæ supervenit post ju-
 ramentum infra breve tempus, etiam ad probatio-
 nem admittenda, non obstante d. l. fin. C. de compens.
 cum paria sint esse liquida, vel de proximo liqui-
 danda, & sequitur Medices d. tract. part. 1. quest. 25.
 num. 21. cum sequent. & latissimè meliùs omnibus
 Gattierez de juram. confirm. part. 3. cap. 2. num. 7. ver.
 retenta igitur saprodicta, & cum myllerio ponderant
 præd. D. D. tunc excludi solum compensationem,
 quando credita sunt hincinde, tempore promissio-
 nis juratæ compensabilia, & sic prompta, certa, &
 liquida, secus si jus compensandi, ut Gattierez adver-
 tenter loquitur, superveniat, quia et si creditum
 16 jurantis, sive factum, ex quo creditum dependet,
 præcedat, si tamen eo tempore illius non habuerit
 distinctam notitiam, nec scripturas illum fundantes,
 non dicitur præcedere creditum hincinde certum,
 promptum, & compensabile, & proinde non vido-
 tur juri compensandi renunciatum, ut in præsentī
 casu certum est, D. Ducaem tempore transactionis
 non habuisse notitiam, nec ipsi fuisse facultatem
 concessam præscrutandi libros, & scripturas, ex qui-
 bus partitæ in ipsius beneficium colligi, & fundari
 poterant, & proinde ipsius creditum non erat tunc
 compensabile, sed ex post facto devenerunt ad noti-
 tiam partitæ ex libris postea visis: & ne deficiat au-
 thoritas in puncto, quod si creditor non habebat,
 tunc temporis notitiam, quod admittenda sit com-
 pensatio,

pensatio, ex quo non intervenit requisitum, quod credita dici possint hincinde compensabilia, in specie advertit *Capyc. d. decis. 167. post n. 5. in fin. vers. tamen non habebant.*

Secundò limitatur opinio *Canonist.* negativa, ut ad-
17 mittatur compensatio etiam de debito illiquido ad-
18 versùs debitum juratum, ubi proceditur, sola facti veritate inspecta, prout in patria Pedemontium, ubi ex his duabus limitation. hanc opin. usu rerum judicatorum, admittitur testatur *Ofasch. d. dec. 92. num. 25. & 36. post Gratam, Paris. & alios, quos refert Gabriel. de jurejur. concl. 7. n. 12. vers. quinto limita.* unde
19 cum hic, nedum ex regni legibus, sed ex particulari pacto in hac eadem transactione specialiter inito, in hac causa, quæ ob id prius fuit compromissa in Conf. Palatium & deinde ob illius recusationem, ad supremum Senatuum Collateralem ex speciali ordine S. Excellentie fuit advocata, sit ex bono, & æquo, ac
20 summarie procedendum, eò fortius compensatio erit admittenda; cum concurrat duplex vinculum pacti cum dispositione statutorum, quod casu fortius operantur.

Tertiò limitatur opin. negativa, si debitum, quod opponitur in vim compensationis, pariter fuerit juratum, tunc admittitur compensatio, & ratio est, quia *Canonist.* loquuntur in compensatione debiti non jurati adversùs debitum juratum, secus si pro utroque debito sit juratum, ut advertit *Vivius, dict. 1. tomo cap. 114. ver. compensatio, num. 3.* sequitur in specie *Ofasch. decis. 92. post n. 35. vers. aliam etiam,* sequitur *Medices d. tract. part. 1. quest. 25. num. 26. vers. quarto, aut quod, Gutierrez de jarament. confirm. d. part. 3. c. 6. in fin.* Nec oberit si dicatur, non posse fieri
21 compensationem, cum credita non sint invicem compensabilia ex quo compensatio fit de quantitate ad quantitatem, non de specie ad quantitatem, vel de specie ad speciem, unde cum pecunia debita per Ducem stare debeat, subiecto vinculo majoratus erecti per Petrum Franciscum, & creditum Ducis dependens ex rationibus tutelæ hæreditatis quond. Jo: Ambrosii patris Ducis, patiter sit subiectum vinculo fideicommissi, dispositi per ipsum Joannem Ambrosium Ducis parentem, non videtur posse admitti compensationem.

Primò enim negatur, aliquod adesse fideicommissum, vel vinculum injunctum in casu, qui evenit, quod in dubio inductum non præsumitur, & sententia esset necessaria, quæ id declararet, sed etsi aliquod vinculum adesset, non ideo minus partitæ invicem debitæ desinerent consistere in quantitate pecuniarum, quæ functionem, recipere possent in genere suo, ut adversarius non benè negat. Nec agitur, ut objecto compensationis omnino credita invicem debita extinguantur in damnum vocatorum, sed ut dumtaxat exequutio ad instantiam Mariæ differatur donec liquidentur partitæ in beneficium Ducis, ut ipsis declaratis, deinde res invicem in tuto ponantur, prout justum decernere visum fuerit. Et tandem etsi mutua credita occasione vinculi, si adesset, ex debitis in quantitate, converterentur in debita speciei, ut pars effingit, adhuc cum versetur in retentione, quæ oritur ex eodem fonte, non in con-
22 pensatione, retentio conceditur etiam inter species, sive in specialibus, *l. si in area, ff. de condit. indeb. convenitis, ff. de pignor. action. Tindar. de compens. act. 6. num. 46. Medices eodem tract. part. 2. c. 28. n. 5.*
23 *cart. mihi 250.* quam retentionem concedi etiam

ubi per juramentum, vel aliud impedimentum, excluditur compensatio, docuerunt *Corn. conf. 61. vers. nec refragatur si quispiam, lib. 3. Socin. conf. 143. vers. sed posito, quod ita esset lib. 1. Paris. conf. 100. n. 35. & seq. vers. quæ retentio, lib. 2. Cravest. conf. 148. vers. modo ex juribus,* ita ut quocunque pars se vertat, compensationem, aut retentionem interim excludere non valeat ita ex tempore mense Junii 1616.

Fuit hæc controversia inclusa in transactione supra in præced. relata.

S U M M A R I U M.

- 1 Exceptio est ejusdem generis, cujus est regula.
- 2 Actus simul facti, dicuntur correspectivi, & unus, alterius contemplatione gestus.
- 3 Mens contrahentium, & sensus contractus, colligitur ex toto contextu conventionis simul unito.
- 4 Clausula, & pacta in medio posita, ex superioribus, & inferioribus, declarantur.
- 5 Actio censetur proposita, cum sua exceptione, & causa illi cõherenti.
- 6 Exceptio aequè privilegiata censetur, sicut actio, quando simul cum actione oritur.
- 7 Articuli juris controversi, in præsentis causa proponuntur.
- 8 Instrumentum stipulatum inter partes pro executione præcedentis tractatus, & conventionis, dicitur idem contractus, quamvis addantur clausula, quæ solent apponi de Stylo Notariorum.
- 9 Transactionis vis, atque effectus regulatur à specifica enumeratione litium, & causarum facta in principio contractus, & num. 11.
- 10 Præmium declarat causam finalem, & mentem contrahentium.
- 11 Verba quacunque generalia, universalis, & geminata transactionis, restringuntur ad specificata, & num. 17.
- 12 Quietatio, sive liberatio facta ex una causa non porrigitur ad novas species, præsertim de novo repertas, & non comprehensas in libris rationum, & num. 15. & 19.
- 13 L. si de certa, C. de transact. procedit, nedum in transactione, sed in pacto, & conventionem de communi sententia.
- 14 Clausula, quæ solet adjici à Notariis, devenisse partes ad transactionem conventionem, & pactum, ad majorem cautelam est inventa.
- 15 Dictum, sed clausula generalis, restringitur per rationem, finem, & causam.
- 16 Dictio, d'altro, in materia quietationis, & remissionis restringitur.
- 17 Liberatio, & quietatio, ut sit generalis, & universalis, & omnia comprehendat, quibus sit concipienda verbis, & num. 18.
- 20 Transactio generalis cum generalissima liberatione, etiam si ratio recti sermonis non patiatur, adhuc est restringenda, ne menti contrahentium contradicat, & num. 21.
- 22 Quietatio sive liberatio generalis non comprehendit restitutionem reliquorum; etiam si administrator liberetur ab actione tutelæ, num. 23.
- 24 Clausula in instrumentis quietationum, remissionum, & renunciationum, censentur appositæ de stylo Notariorum.
- 25 Renunciationes, sive remissiones sunt restringenda, & illa est sumenda interpretatio, qua remissionis, præ-

- presumptio evitetur, & potius error, & fatuitas, quàm remissio, praesumenda.
26. Clausula renunciationum minus nocent, eam apponuntur post promissionem, & praefationes; imò tunc censentur adjecta contra voluntatem contrahentium.
  27. Clausula huiusmodi non obsunt, nisi probentur scienter, & consultò adjecta in renunciatione.
  28. Clausula praedicta, quotenus sit verum, censeri adjectas de mente contrahentium, restringuntur in his, quae pertinent ad aequitatem, firmitatem, & declarationem, secus in his, quae disponunt, vel novum effectum producant.
  29. Clausula non adjecta in protocollo, non potest per Notarium describi in instrumento extenso.
  30. Clausula non apposta in primo instrumento, descripta tamen in posteriori, eodem cum primo, censetur contra mentem contrahentium.
  31. Clausula acceptilationis, videtur potius apposta ad solemnizandum actum, quàm quod verum sit, quod in illa continetur.
  32. Transactionis causa cessante, cessat transactio.
  33. Ratio eodem, omnes casus completitur.
  34. Reservatio, ne reddatur inutilis, omnem casum comprehendit.
  35. Clausula in calce orationis posita, ad proximiora restringitur, ut sit inutilis.
  36. Bona, & iura propria competentia iure domini, non includuntur in generali renunciatione, quietatione, & remissione.
  37. Actioe remissa, utrum confectur facta liberatio, etiam à doloso gestis, & n. 43.
  38. Liberatio, tam inter vivos, quàm in ultima voluntate non comprehendit dolum praeteritum, ubi liberans est in damno, & quid in dolo praesumptum, n. 40.
  39. Remissio qualibet, etsi generalis, debet restringi, ut civilem, & iustam recipiat intellectam, & dolus excludatur.
  41. Dolus futurus, neque in specie, expressis verbis, remitti potest.
  42. Actioe tutelae remissa, quando reliqua remissa videantur, probatur generaliter opinio negativa.
  44. Verba dubia contra stipulationem, ut minus obligent promissorem.
  45. Lascio insurgens ex transactione, facit, ut illa interpretetur in favorem lascio.
  46. Transactio, sive rationum redditio, non visis libris, est nulla praesertim cum ad libros se remiserunt transigentes, & ex libris potest apparere veritas.
  47. Aequitas, & veritas, potissime in Principis Supremo Concistorio, attendi debent.

A R G U M E N T U M.

In eadem controversia coràm Supremo Collaterali Consilio, de vero sensu, & intelligentia transactionis, & liberationis, delatanda ex tractatu, & conventionione praecedenti, potius quam ex clausulis adjectis in instrumento celebrato in executionem primi contractus, & ex integro contextu ipsius simul juncto, & de intellectu, & vigore clausularum, transactionum, liberationum, de remissione actionis, & similiarum, quando censentur adjecta de stylo, praeter, aut contra voluntatem contrahentium, & quando ex earum mente consultò, & deliberatè, & quomodo id dignoscatur, & quanti, quoad effectum interfit inter utrumque casum. Quando censentur remissa reliqua, & dolus praeteritus, vel praesumptus cum fu-

turus nec remitti possit, & alia plura ad intelligentiam contractuum, & clausularum.

Pro eodem Dom. Duce Cardinalis,
Satriani Principe.

CONTROVERSIA XLII.

Duos articulos proponit Dom. Maria Ravascheris in sua exceptione. Primò, quietationem, sive liberationem in transactione contentam fuisse generalissimam, & ob id comprehendere omnes, & quascunque summas, & partitas, etiam extra causam administrationis tutelae; secundo reservationem, in beneficium Ducis adjectam, continere dumtaxat partitas exactas ab anno 1611. & in libris non descriptas, non autem exactas ante annum praedictum, quas contendit indistinctè fuisse remissas; quemvis non fuerint in libris descriptae.

Primus autem articulus, tam longo verborum, & motivorum apparatu exaggeratus, parùm, aut nihil facit ad causam: siquidem parùm refert disputare, an asserta quietatio comprehendat omnes, & quascunque causas, & partitas, etiam non pertinentes ad successionem, & tutelam administrationem, sed alias quascunque res, etiam diversas, quandoquidem, & si hoc verum esset (cujus contrarium mox probabimus;) adhuc tamen reservatio in medio contextus capitali, adjecta, quae quietationi inest, & omnia in dicto capitulo contenta, informat, declarat, & restringit individuo voluntatis, pariter Duci reservasset omnia, etiam extra causam administrationis, cum exceptio sit ejusdem generis, cuius est regula *l. 1. §. sed excipiuntur, ff. de servit. l. ser. in terminis reservationis, in cap. 1. post num. 5. qui success. teneant, Cravett. conf. 214. num. 7. Reg. de Ponte conf. 15. n. 7. & 8. Everard. loco ab exceptione ad regul. num. 9. & 10. non enim aliter Dux quietasset, nisi reservasset, & è contra, ut ex regula *l. potest 27. C. de patris, & aliis, late exornat regulam corresponsivitat. D. de Franch. decis. 369. ex toto enim contextu capituli unito, & simul juncto, colligitur illius sensus, & interpretatio, qualis mens fuerit *l. Mevia 44. ff. de manum. testamen. Mancic. de conject. lib. 6. tit. 13. num. 1. ubi inquit, quod quae sunt in medio, ex superioribus, & inferioribus declarantur, Sard. decis. 202. num. 15. Casanoto conf. 45. num. 27. & proponendo Maria suam actionem, censetur illam proponere cum omni sua causa, & consequenter, cum exceptione ad Duos spectante, quae inest ipsi obligationi *Balia l. lecta 40. num. 21. ff. si cert. petas. Jafon §. actionum, n. 128. de actionib. censetur enim hac exceptio non minus privilegiata, quàm actio, quae simul oritur, etiam si quis promiserit solvere, omni exceptione remota; non enim dicitur excipiens venire contra instrumentum, sed illius virtute, dicitur facere contradictionem *Ausad. Camer. Parlad. & alii relati per Cavagl. tract. commun. contra communitates, c. 536. n. 49. latissime Carol. de Grass. de except. c. 13. Unde ommissis juris articulis parùm pertinentibus, & propositis, ut veritatem obumbraret, & Ducis justitiam inutilibus allegationibus involveret. Duo tantùm denuò proponuntur articuli, pro decisione puncti generalis ab initio propositi, quos nunc à levissimis objectis defendimus.*****

Primus erit articulus, quod etiam si facta fuisset principaliter per Duos quietatio generalis administrationis.

nistrationis tutelæ; non includeret tamen remissionem petitionis reliquorum, nec etiam remissionem partitarum in libris non descriptarum.

Secundus, estò quod esset facta generalis quietatio, sub tali forma, quæ includeret etiam reliquorum restitutionem, (quod planè negamus,) adhuc tamen reservationem in medio contextus capituli adjectam, reservasse Duci omnes partitas ad eum spectantes, idest quæ utcumque ex juris dispositione ad eum spectant, non descriptas in creditum Ducis à prædicto anno 1611. inclusivè.

Hinc tertio ex abundantia, licet non necessarium ad causæ victoriam, sed ne videamur quid erroneum fateri, probabimus, quietationem de qua agitur, nullo modo includere partitas, Duci debitas extra causam tutelæ, sed ad ipsas dumtaxat restringi.

Et ut incipiamus ab hoc ultimo juxtà ordinem partis. Præmitto nostram transactionem unicam fuisse tractatam, conclusam, & undique in substantia conventorum inter partes perfectam, & stipulatam sub die 8. Septembris 1613. ubi verè quid senserint, & voluerint partes, clarè demonstratur. Et instrumentum postea stipulatum sub die 26. Octobris in forma pleniori, non fuit diversus contractus, cum nihil penitus fuerit additum, nec immutata quidem syllaba in substantia; quamvis Notarius inter capita conventionis per eadem verba similia in primo contenta, in hoc posteriori instrumento, in latinum sermonem conversa, inseruerit clausulas quasdam, de stylo, & consuetudine Notariorum apponi solitas, adnotata in *vulg. l. conficiuntur 8. ff. de jure codicill. & in fin. latius.*

In hoc autem primo contractu, qui veram, & originalem continet transactionis substantiam, ex ejus proœmio apparet de expressa voluntate contrahentium, nihil aliud sensisse partes, nisi principaliter transigere super lite, jam deducta in S.C. super successione hæreditatis communis patris, & incidenter super administratione, scilicet tutelæ facta per defunctum, bonorum Ducis, expressè partes se restringendo ex relatione ad acta, ibi, *ut ex processu, & actis quibus, &c.* & ex speciali alterius futuræ litis administrationis, scilicet expressione, in primo capitulo in fine, ibi, *& anco alla pretensione, &c.* Ex qua litium, & controversiarum speciali enumeratione in proœmio transactionis facta, manifestè patet, nihil aliud fuisse tractatum, nec cogitatum, & omnia, quæ subsequuntur à specifica assertionem in proœmio, sive præfatione facta, restringi, & modificari debent, quocasu propriè locum esse decisioni *l. si de certa 31. C. de transact. docuit Natta conf. 546. n. 16. in fin. C. 17. quod & generale est, ut ex proœmio, causa finalis, rei veritas, ipsaque mens, & intentio contrahentium clarè dignoscatur, ut latè explicat Molina de primogen. lib. 1. cap. 5. num. 1. & hoc pariter fatetur, dum in fin. secundi motivi, circa primum articulum, concedit fieri restitutionem, quando per conventionem disceditur à lite, & causis specificatis, citans Eugen. conf. 13. licet contra expressa verba nostræ transactionis, contendat, id non posse applicari ad casum nostrum in quo miserè labitur, & vincitur ab eod. Eugen. quem citat, qui in puncto num. 30. 32. in fin. & post num.*

33. probat de mente omnium, ut cum initio transactionis exprimentur certæ lites, quæcunque verba generalia subsequuntur, quinimò, quævis universalitas, & geminata verborum adjectio, puta, *& alia quæcunque causa, & de omnibus, usque in præsentem*

diem, &c. adhuc restringitur ad specificata, & sic cum duæ essent causæ, scilicet administrationis tutelæ, ac etiam de exactis per Dominum Petrum Franciscum, uti procuratorem Joannis Ambrosii patris, quietatio facta à Duce ratione administrationis, restringitur ad causam tutelæ tantum, & non ad alias causas, & novas species; præsertim de novo repectas, non deductas, nec comprehensas in libris rationum, de quibus specialiter actum non fuit *tex. clar. in l. emptor 48. §. Lucius ubi DD. & in l. res fratres 35. in gloss. in vers. posse, ff. de pact. ubi Angel. dat cautelam Bald. in l. sub prætextu 19. n. 12. C. de transact. Cravett. conf. 221. n. 8. Mascard. de probat. cap. 1253. num. 41. cui solidissimæ conclusioni non obstat, quod primò objicitur, quod dispositio *leg. si de certa* procedat in transactione, secus in pacto, & conventionem, juxta opin. *Gloss. in d. l. emptor, §. Lucius, ff. de pactis;* siquidem, ut ex hoc primo dignoscatur levitas sequentium objectorum, communis, & recepta opinio est contra *Gloss. ut decisio l. si de certa*, procedat, tam in transactione, quam in pacto, & conventionem, ut eadem fiat restrictio, quod ex *Gabriel. Tigrius, Cyno, Bar. Bald. Salyc. Castr. Alexand. Jason. Curt. jun. & aliis, probat Surd. decis. 217. n. 6. & inter commun. contra Gloss. adscripsit Gabriel. sit. de regul. juris conclus. 4. num. 28. Padill. videndus in dict. l. si de certa, Menoch. de præsump. lib. 4. cap. 164. num. 11. in fin. Morot. respons. 59. num. 1. Ursil. corrigens Afflict. per functoriè aliud dicentem decis. 285. n. 9. Escob. de ratiocin. cap. 40. num. 24. in fin. & dum subjicit, idè, Notarios solere adijcere *devenisse partes ad infra scriptam transactionem conventionem, & pactum*, ut ex hoc transactio, & pactum, non restringatur, citans ad hoc in specie *Afflict. omninò videndum decision. 319. num. 6. qui in dicto numero, & in tota decis. tale quid dicere non cogitavit, nec posset id dicere cum sit contra terminòs: ubi enim constat, partes voluisse transigere, non attenditur, quod illæ, alium imponant nomen contractui, quia prævalet veritas, & substantia, *l. insulam 6. ff. de præscript. verbis, & toto sit. plus val. quod agitur, & maximè quando illud adjicitur ex stylo Notariorum, & ad decis. Afflict. in principali puncto infra respondebimus. Præterea, quod Notarii utantur hac cautela ad majorem cautelam, ad evitandum opinionum varietatem, non ex hoc inferitur necessariò, aliud esse de jure.****

Secundò objicitur, quod in prima scriptura continetur generalissima quietatio in illis verbis *per rationem dell' administratione, d' altro*, longè discurrendo super efficacia hujus dictionis, *d' altro*, inferens, verba hujusmodi esse talia, quæ, salva ratione recti sermonis, ad specificata restringi non possunt.

Et quod in secundo instrumento latius extenso adfuit verba pleniora in clausulis exequutivis, ibi, *cesserunt litibus quomodocunque, & qualitercunque ex causis cognitis, vel incognitis, &c.* quo casu contendit, omnia includi ex dicto *Panorm. in cap. 1. de transact. cum simil.* Sed hæc non obstant in facto, & minus in jure: in facto enim clarè patet, verba prædicta, adjecta in principio 6. cap. originalis transactionis, nullam continere quietationem administrationis tutelæ, nec ad eam referri posse, quæ inferrius subjicitur, & sic aliud ista verba operari non possunt; siquidem dictum generale limitatur, & restringitur per rationem, finem, & causam dicti, ut in puncto quietationis, & remissionis, docuit *Angel. in l. obligatione 6. num. 5. ff. de pignor. Natta conf. 546. num. 12.*

num. 12. Cravett. Rimi. Paris. & alii relati à Surd. conf. 431. num. 13. & 14. ubi id generaliter probat in qualibet dispositione; quietatio autem postea subjicitur in ultimis verbis *d. cap. 6. ibi, & da detto anno 1611. in dicto, &c.* prævia prius reservatione, in medio posita; unde patet, verba præcedentia ad alium diversum finem, quam quietationis, adjecta
 16 fuisse: in jure autem non est verum, dictionem hanc, *d. altro*, in materia ista quietationis, & remissionis, quam constat esse strictissimè interpretandam, & coangustandam, non posse restringi, salva ratione recti sermonis, ad specificata; siquidem contrarium in puncto de ista dictione, *d. altro*, docuit *Oldrad. conf. 297. num. 5. Roman. conf. 92. num. 2.* ubi planè addent. & *conf. 31. num. 1. Honded. latè conf. 49. num. 11. lib. 2. Panorm. Berous, Ruyn. Nat. a, Socin. jun. & Rimi. relati per Surd. d. dec. 217. n. 4. & 5.* qui in fin. dicit ita judicatum, concludens, verborum universalitatem non sufficere, ubi certa causa est expressa, & *Surdum* loqui in hoc melius de mundo, testis est *Escobar de ratiocin. cap. 40. n. 22. & 24.* nec *Nissa* voluit contrarium *conf. 546.* quia *Oldrad.*
 17 sequitur *n. 18. licet n. 19.* limitet, ubi in liberatione nulla præcedit specierum enumeratio, vel aliter apparet de mente partium, ut quia sic facta liberatio ab omni causa, quæ dici, vel excogitari possit, & quod sit generalis, & generalissima, vel si cum dictione, *vel alia*, adjiciatur dictio universalis, videlicet, *d. quacunque ratione alia, vel causa*, in quo, licet aliud voluerint præd. DD. à *Surdo* citati post *Oldrad.* & cum illis *Eugen. d. conf. 13.* tamen nobis non obstat opinio *Nissa*, cum in præsentis casu non adsint verba, nec factum prædictum; cujus transac-
 18 tionis, & quietationis generalis forma, quæ salva ratione recti sermonis, ad specificata restringi non possit, est, vel cum sit nulla præcedente specierum enumeratione, ad quæ magis referri possit, quam ad alias, vel cum occasione, etiam certæ rei, additur generalis quietatio, verbis universalibus, & geminatis concepta, de omnibus, quæ inter partes acta, & gesta fuerunt usque in illum diem, & quibus modo, & ex quacunque causa quod non negamus fieri posse, sed in præsentis facta non fuit, ut pro cautela, scripsit *Angel. in l. tres fratres 36. ff. de pactis*, tunc enim velut universalissima, nulla tamen subsistente, restringendi, ratione, restringi non debet, et in his terminis loquuntur quotquot DD. ex adverso citantur, ut bene explicat *Moros. respons. 43. ex n. 18.* et *Cravett. conf. 294. incip. verba transactionis, per totum*, et ita loquitur expressè casus *decis. Afflict. 319.* ut patet in principio, ubi nulla facta mentione litium, occasione divisionis, promissa fuit generalissima quietatio de omnibus debitis, a totis retroactis temporibus usque in præsentem diem, quod pluries repetit, et ponderat *n. 2. et ante n. 3.* sic etiam procedit *Consul. Valaschi 39.* atque in his circumscriptis, quietatio, tamen generalis, nunquam porrigitur ad species in rationibus non comprehensas, vel de novo repertas ut, re planè discussa firmat *Escobar d. tract. cap. 40. nu. 22. Mascard. conclus. 1258. in fin.* quem unum pro omnibus citasse sufficiat, et quod adhuc
 20 transactio generalis, cum liberatione generali, et generalissima, tam de causa cognita, quam penitus incognita, et pro omni eo, et toto, quod consequi possit in bonis, et hæreditate Titii, nedum ex causis expressis, sed ex quacunque causa, quod adhuc restringatur ad specificata, et sic ad contractum super quo interponitur, etiam ubi ratio recti sermonis hujus-

modi restrictionem pati minimè videatur, ut menti contrahentium non contradicat, rogo videri solemne *consil. Joan. Botta 62. num. 5. & 18, cum sequentibus*, ubi docet ex mente omnium, ita intelligendam esse hanc materiam: Idemque affirmarunt plures graves DD. ex mente *Jacob. de Arct. Angel. et*
 21 *Carr. sen. asseverantes* quietationem generalem, restringi ad specificata, etiam ubi ratio recti sermonis salvari nõ potest, *Eugen. d. conf. 13. n. 32. Surd. d. conf. 431. n. 74.* Præterea dicimus, quod etiam si restrictio fieri non possit, adhuc sub generali quietatione et
 22 liberatione, non comprehenderetur restitutio reliquorum *l. si quis rationes 10. l. Aurelius 29. §. Maria ff. de liberat. legat.* dispungenda erat enim ratio partitarum expensæ, et accepti in administratione tutelæ; nec non supererat solutio reliquorum, quæ plura continet de quibus *l. cum servus 81. ff. de condit. & demonstrat. latè prosequitur Escobar de ratiocin. in cap. 2. num. 5. et cap. 10. num. 58. & 59. in fin.* quo casu, facta quietatione, non includitur solutio reliquorum *Covarr. lib. 2. var. resol. cap. 14. Menoch. lib. 4. de præsumpt. c. 164. num. 27. versic. quartus est casus, Consil. de Anna, conf. 115. num. 25. Gu. tier. de tutel. part. 3. cap. 1. num. 32. Montan. eod. tract. cap. 38. n. 36.* etiam si administrator liberetur in contractu ab ipsa actione tutelæ, latissimè *Escobar de ratiocin. in c. 5.*
 23 *num. 12. 18. & 20.* et potissimè quietatio generalis non extenditur ad partitas in libro non descriptas *Card. Paris. conf. 9. lib. 1. Roland. conf. 49. nu. 35. lib. 1. Farinac. conf. civil. 96. in princip.*

Non obest secundò clausula adjecta in posteriori instrumento, ubi Notarius addidit quædam ampliora verba in clausulis ordinariis, quas inseruit
 24 inter capitula: licet enim prædicta clausula non sit in forma universalis quietationis supra relatæ; attamen, et si esset hujusmodi, non obesset, et omnia discussione, an generaliter sit habenda ratio clausularum, quæ solent adjici de stylo Notariorum, in terminis quietationis, remissionis, et renunciationis censei clausulas appolitas de consuetudine sine ulla cognitione, et ideo non obesse, in puncto *Bald. Angel. Card. Florent. Tiraq. et Becius* quos probat
 25 *Eugen. d. conf. 13. num. 42. Gailius videndus lib. 2. cap. 77. n. 5. & 6.* reddens rationem, quod hæc renunciationes sunt restringendæ, *Surd. d. conf. 431. in fin.* et quia semper illa est facienda interpretatio, ut evitetur remissionis præsumptio, et quod potius præsumatur error, vel fatuitas, etiam in facto proprio quam remissio, et renunciatio, ut latissimè authores congerit *Gutierrez videndus de tutel. part. 3. c. 20. ex nu. 7. Surd. d. conf. 431. et magis in specie, tunc hujusmodi clausulam adjectam censei de stylo, quini-
 26 mò contra voluntatem contrahentium, cum talis clausula non describitur in præstationibus, sed inferius, quo casu minus nocere renuncianti, consideravit in puncto Escobar de ratiocin. cap. 28. num. 43.*
 27 *& 44.* Et proinde probari debere scienter, et deliberato animo, atque consilio, verba ejusmodi in renunciatione adjecta fuisse, observant *Bozza de Decim. tutor. c. 18. n. 21. in fin. Gutierrez de tutel. par. 3. cap. 20. nu. 6. & 13. in fin.*
 28 Tertio, opinio illorum, qui dixerunt, clausulas hujusmodi censei appolitas de voluntate contrahentium, restringitur procedere in his dumtaxat, quæ respiciant executionem, vel clariorem elucidationem, non autem in illis, quæ dispositionem, vel novum effectum producerent, qui alias non veniret; ita in terminis *addis. ad Alexandr. conf. 28. n. 4. lib. 2.*
 ubi

29 ubi dicit iudicatum, clausulam non adjectam in protocollo, non potuisse notarium in extenso adijcere, quam rogo revideri, quia satis ad propositum, & ex eo, quod in primo instrumeto non legatur cen-
 30 feri clausulam in secundo quod est idem cum primo, adjectam, contra mentem contrahentium: melius, omnibus tradit *Bart.* in terminis, licet pauci advertant in *l. Aurelio 21. §. Cajus, num. 11. vers. ratio est, ff. de liberatione legata*, ubi dicit, quod clausula ac-
 31 ceptilationis videatur potius apposita ad solemnizandum actum, quam id, quod in illa continetur, verum sit, alios citat *Tiraquell. de constituto, limit. 31. nu. 14. Covarr. de testament. part. 2. nu. 14. Gabriel. lib. 6. de consuetudin. cap. 4. n. 5. Alciat. in l. 1. §. si quis ita, num. 12. de verbor. obligat.*

Nec obstat, quod addit adversaria, quietationem esse generaliter intelligendam, ex quo reciproca; siquidem, sicuti Dux quietavit Mariam, ita & e contra, Maria remisit Duci reditionem computorum tutelae ipsius Mariae, gestae per Ducis genitorem: dicimus enim tantum abesse, Mariam non probare fuisse sub tutela patris ipsius Ducis, ut in promptu pateat, tutricem Mariae, & Caroli fratris, fuisse Victoriam Spinolam, non alium, unde ex hoc sequitur, ut cum hac reciproca remissio, artificio adversariae fuerit callide adjecta, ut facilius Ducem induceret ad remittendum, nunc comperta veritate, veluti trans-
 32 actionis causa cessante, dolo partis cessare debet transactionis, & remissionis effectus, cum aliter forte Dux non remisisset, *Tessaur. decis. 174. Tiraquell. de cessante causa, verbo, transactionis causa cessante, Escobar d. tract. de ratioc. c. 40. §. 41.*

Quoad secundum articulum principalem, quod reservatio expressa pro Duce, comprehendat omnes partitas exactas toto tempore tutelae, non descriptas in libris ab anno 1611. citra, qui partis intentionem omnino excludit, non repeto dicta in prioribus scriptis, ubi late fundavimus, illam clausulam, adjectam in fine reservationis, *dal detto anno 1611. in qua inclusivè*, ex pluribus, & praesertim ex rationis diversitate, inter tempus exactationis, & descriptionis in creditum, omnino referenda esse ad proxima verba tantum, idest ad descriptionem, non ad exactationem: & nunc addimus, Ducem voluisse reservare partitas sibi debitas, & ad eum spectantes, *ibi dalle mie entrate à me spettanti*, unde cum certum sit
 33 omnes partitas pari ratione spectare ad patrimonium Ducis, sive antea, sive post tempus anni 1611. exactas, pari modo omnes censeri debent in reservatione inclusae, argumento *l. his solis. C. de revoc. donat. cum concord. per Everard. in Topica, à ratione legis larga, & generali*, & aliis infinitis à *Tiraquell. de cessante causa part. 1. num. 134. & sequent.* praeterea, in quo verificari possent partitae exactae post annum 1611. si nullae poenitus adsunt? nec ex adverso demonstrari potest, aliquid fuisse exactum post dictum tempus, sed bene antea, unde, ne reserva-
 34 tio reddatur inutilis, & elusoria, quinimò copiosa, necessarid ad partitas antea exactas potissimè reservatio est referenda, *Bart. in l. quintus la secunda, §. 1. num. 3. ff. de aur. & arg. legato, & in l. pediculis 34. §. item cum. ff. eod. tit. & in l. cum Senatus 21. n. 3. ff. de rib. dub. Cardinalis Mantica. de conject. ultim. lib. 3. tit. 2. num. 10. 13. & 17.* & clausula in calce orationis
 35 posita, tametsi aliàs ad omnia esset trahenda, at tamen ad proximiora restringi debet, nè verbum aliquod sine virtute operandi remaneat in dicta oratione, tam ex proposito, & consultò adjecta,

concernente substantiam, & neruum totius conventionis, argumento *l. si quando de leg. 1.*

Nec obstat, quod in septimo capitulo transactionis fuerit reservata partita pretii domus venditae Duci Casacalendae pro ducatis decem mille in regione Sedilis Nidi, ergo ex hac exceptione reservativa partitae exactae ante annum 1611. reliquae censentur remissae ex natura exceptionis; sed faciliter diluitur objectum; siquidem nullum argumentum colligi potest ex conventis in *d. cap.* nam dicta partita, diversam omnino habet naturam ab his, quae dicta sunt in *cap. 6.* illa enim non erat exigenda, nec ut talis describenda, quoniam pro ea erat Duci satisfactum ex venditione tot annuorum introituum facta per Dom. Petrum Franciscum, ubi extraneum, proprio nomine, ipsi Duci, & sic non poterat includi in redditione computorum, in
 36 quietatione, & reservatione, uti res propria Ducis & per eum possessa jure domini, quae nunquam. comprehenditur in quavis generali quietatione, *l. Aurelius, §. Mavia. ff. de liberat. legat. Covarr. d. c. 14. n. 1. per totum, Gabriel. conf. 146. nu. 19. lib. 1. Caphal. conf. 575. nu. 1. in 4. & partes in d. c. 7.* compromiserunt dumtaxat modum contrapositionis, idcirco ex diversis nulla potest fieri illatio, *l. Papin. ex ali 21. ff. de minor.* praeterea, adversaria, ut unico objecto, ab insigni viro (ut ipsa ait) excogitato, responderet, quod liberatio non extendatur ad partitas exactas & in libris non descriptas, quia ex hoc videtur fuisse in dolo, & liberatio, quamvis ampla, non extenditur ad dolose gesta. Respondet ipsa primo, id procedere in simplici liberatione; secus verò, cum est remis-
 37 sa actio, quia actio remissa, veniunt etiam dolose gesta, quod procedit, tam si id fiat inter vivos, quam in ultima voluntate, praetendens in casu praesenti per argumenta, actionem fuisse remissam. Secundo distinguit inter liberationem in ultima voluntate, quae respicit dolum futurum, & liberationem in contractu doli praeteriti, ut primo casu in dubio non censetur remissus, ne detur occasio delinquendi secundo verò remissus censetur, quia remitti potest.
 Sed in hoc loquitur pars de more contra comm. & receptas *DD. opin.* siquidem, pars se fundat in *Gloss. l. actione 4. in gloss. ult. in fin. C. de transact.* & tamen noluit allegare *Bart.* qui illam *Gloss.* declarat in *l. Aurelio 21. §. Cajus, num. 6. ff. de liberat. legat.*
 38 qui indistinctè concludit, tam in liberatione inter vivos, quam in ultima voluntate, nullo modo censeri dolum praeteritum remissum, si penes illum, qui commisit, aliquid adest, & dolum passio abest, & ita inquit *Bart.* intelligo *Gloss.* in *l. actione, C. de transac.* & concludit, nullo modo censeri remissum dolum, etiam praeteritum, nisi expressè sit facta mentio doli, & reliquorum, tunc enim in dolo praeterito, & reliquis praeteritis sufficeret ita *Bart.* & hanc esse comm. opin. post *Bald. Castrens. Dec. Paris. Cart.* & alios bene probat *Mascard. conclus. 1258. num. 8. & 11.*
 39 quia quaelibet etiam generalis remissio debet restringi, ut civilem, & justum recipiat intellectum, & ut dolum, & captio excludatur, idemque tradit *Celsus Bergal. de dolo 2. lib. 3. decis. num. 24.* ubi dicit hanc opinionem esse magis legibus consentaneam, & ita restringendam esse *d. Gloss.* in puncto juxta *Bart.* distinct. in *d. §. Cajus, num. 6.* resolvit, re bene discussa *Covarr. d. lib. variar. resol. cap. 14. vers. primum, & vers. secundum etiam*, ubi amplius dicit sibi potius placere, nec tunc ubi nullum superest administratori lucrum, censeri verum dolum remissum, sed tantum

40 tum præsumptum, idem probavit *Padill.* videndus in *d.l. actione C. de transact. latè Guttier. de tutelis, p. 3. cap. 1. n. 43.* loquens etiam in contractu *Roland. conf. 49. in fin. lib. 1.*

Differentia autem inter dolum præteritum, & dolum futurum, non est illa, quam contra comm. pars 41 effingit, sed illa quod dolus futurus, nullo modo neque in specie expressis verbis remitti potest *Bart.* in specie in *d. §. Cajus, n. 8. Alexand. conf. 62. lib. 4. Mascard. d. conclus. 1258. num. 17.* nec est vera partis propositio, quod remissa actione videantur reliqua 42 remissa, quia tamen hoc non procedat, ubi penes administratorem reperitur lucrum, ut in casu nostro, attamen, quod etiam remissa actione tutelæ, non censeantur remissa reliqua, firmavit *Bart.* in *d. §. Cajus, n. 7.* qui licet restringat non procedere, ubi testator gravavit hæredem, ut liberet, tamen indistinctè comm. est opinio, ut non videantur reliqua remissa, ut juxta opin. *Angel. conf. 185.* firmat re discussa *Covarr. d. cap. 14. num. 2. vers. hoc ipsum*, & ita reassumit pluribus relatis, *Escobar de ratioc. cap. 5. num. 20.* quinimò *Covarr. jun. in d.l. actione n. 27.* optimè, & indistinctè probat, quod etiam si quis remittat omnem actionem, non videatur remittere dolum præteritum.

Ex quibus inconcussa remanet justitia Ducis, ut tam virtute primi articuli, quam secundi de per se considerati, judicio Supremi Senatus sit declarandum, reservationem factam per Ducem includere partitas exactas per totum tempus administrationis, etiam ante annum 1611. & non descriptas ab anno 1611. citrà, & hæreditatem Petri Francisci teneri ad solutionem reliquorum, jam petitorum juxta liquidationem faciendam.

44 Et pro omnium coronide, pro Duce est considerandum, quod si verba transactionis essent dubia, prout sunt clarissima, adhuc contra Mariam stipulantem essent intelligenda. *l. cum quaritur ff. de rebus dub. l. si stipulatio ista, §. in stipulatione, ff. de verborum obligat. & debent intelligi, ut minus obligent promissorem l. semper in stipulationibus, ff. de regul. jur. Bar. in l. veteribus, in fin. ff. de pact. maximè, cum*

45 Dux enormissimè ex transactione dolosa, & infidiosa, læsus sit dum remisit ducatos 250. mil. pro d. tutela, & dimidium hæreditatis, ut in puncto considerat *Corn. conf. 258. & 259.* facta, non visis libris, quo 46 casu est nulla, ut apparet ex lectura ejusdem capitulationis *Guttier. de jaram. confirm. par. 1. cap. 40. num. 10. Escobar de ratioc. c. 10. n. 6. & 16.* & non debet pars sub prætextu transactionis, sub involucrio verborum congestæ, locupletari cum aliens jactura, & mirum est, quod Dom. Petrus Franciscus mandavit stari libris, circa visionem computorum, partes in sæpius citato c. 6. transactionis se remittunt libris, in omnibus enunciantur libri, remittitur declaratio facienda per Conf. Palatium debiti Ducis, visis libris, & sic apparet partes limitasse quietationem juxta libros earum voluntatem submisisse libris: nescio igitur, quò jure adversaria velit quietationem ceteri generalem, & quod extendantur ad credita, & effectus Ducis, quæ non sunt in libris descripta, meritissimo igitur jure stant pro Duce equitas, & ve-

47 ritas, quæ solent haberi præ oculis, præsertim in Supremi Principis Concistorio *Fulgosin. l. 1. in fin. C. de condit. indeb.*

Unde perspicuat modo Supremus Senatus, quoniam transegit ex causa onerosa, Maria quidem, quæ recepit a Duce possessionem ignoram, aut Dux

præcipitanter à parte oppressus ejus notoriis, & à seculo inauditis circumventionibus, renunciavit possessioni bonorum, cum Dux ultra jus successionis, potuisset retinere omnia bona pro redditione computorum tutelæ ascendentis ad ducatos tercentum mille, qui totam ferè hæreditatem Petri Francisci absorbebant 4. Februarii 1615.

D E C I S I O.

De Lunæ 27. Aprilis 1615. referente D. Regente Marco Antonio de Ponte Marchione Sancti Angeli, & Sac. Consil. Præsidi doctissimo, cum interventu Consilarii Matthæi Patigni adjuncti in Colateralis fuit decisum pro voto D. Ducis, Satriani Principis, juxta hic scripta, & fuit decisio facta per veros juris tramites, processus penes Mag. actorum de Felice.

S U M M A R I U M.

- 1 **T**ertius ad causam veniens ad infringendum, vel coadjuvandum, ut audiat, vel assistat, talis esse debet, qui noviter ad causam veniat.
- 2 Doctores, qui hanc materiam tractarunt.
- 3 Tertius, qui ab initio liti præsens fuit, & causam defendit, velut antiquus causa defensor, non potest dici tertius ad causam veniens.
- 4 Tertius non potest prætendere assistere, ubi nulla adest collusionis suspicio.
- 5 Citandus non est præsens, nec certus certiorandus.
- 6 Tertius etiam de novo ad causam veniens ad coadjuvandum, assumit defensionem in eo statu, in quo lis reperitur.
- 7 Minor, vel pupillus noviter ad causam veniens licet habeat primam, & secundum beneficium, & sic restitutionem adversus omnes probationes, id tamen restringitur, n. 8. & 14.
- 9 Jura tertii oppositoris ad coadjuvandum, sunt in omnibus metienda à juribus principalis.
- 10 Terminus sive dilatio ad probandum, si principali concedi non debet, nec pariter tertio, & ita in Hispania praticatur, n. 12.
- 11 Tertius non potest allegare, neque testes inducere, eo tempore, quo principali non liceret.
- 13 Tertius ad coadjuvandum, comparens, tempore expeditionis causæ, ipsius decisionem retardare non potest.
- 15 Terminus non solet concedi in causa consistenti in mero juris articulo.
- 16 Tertius ad coadjuvandum, ut audiat, vel assistat, excluditur ratione præsumptæ calumnie, propriæ, vel principalis id affectantis.
- 17 Tertius comparens tenetur allegare, & docere de suo interesse.
- 18 Tertius comparens, & allegans se esse de comprehensis in fideicommissis, vel majoratu, non est audiendus cum hoc sit interesse de futuro, præsertim, quando non controversatur de validitate, n. 19.
- 20 Decisiones in causa majoratus, sive fideicommissi super Statu Bisniam, ubi agebatur de ipsius validitate, & tamen filius D. Comitum Saponariæ fuit permissum duntaxat assistere, & similis decisio Colateralis Consilii, in præsens causis de anno 1615. in calce.

ARGUMENTUM,

Tertius comparens in causa, tam ad coadjuvandum alterum ex colligantibus, quam ad infrigendum: debet esse talis, qui de novo ad causam veniat; juraque tertii ad coadjuvandum in omnibus metienda à juribus principalis, ut non possit allegare, nec testes inducere quando principali non liceret. Quid in minore vel pupillo, excluditur ratione præsumptæ calumniæ, vel si non allegat, & docet de proprio interesse de præsentis, alioquin pluries decisum, licere assistere tantum.

Pro eodem Domino Duce Cardinalis,
Satriani Principe.

CONTROVERSIA XLIII.

Hieronimus Ravascherius, tertium abest, ut audiri debeat in causa inter Ducem Cardinalis, & Mariam matrem, ut posthabita qualibet provisione expediendus sit omnino articulus principalis, tot vicibus, & diebus decidi jussus diversis machinationibus usque in hunc diem per tot menses, artificiosè protelatus.

Omnia etenim jura, quæ de tertio oppositore ad infrigendum, vel coadjuvandum comparente, meminere, præsupponunt de necessitate, tertium hunc, qui pro suo interesse petit audiri, noviter ad causam venire, & talem esse, cui uti noviter ad causam venienti jus competat, vel ut audiatur, aut saltem causæ defensionem, ne inter litigantes colludatur, assistat, ut est *tex. apertus in c. 2. sed fin. ut linc pend. in 6. ubi, ne propter novos adversarios, qui malitiosè interdum petitionibus subrogantur, &c.* & de tertio hoc veniente, & sic noviter ad causam late agunt *Afflic. decis. 235. Covar. c. 13. & 14. pract. Gailus lib. 1. observ. pract. c. 70. & 71. decis. Perus. 26. Pachin. lib. 1. controvers. c. 5.* et Hieronymus non potest dici tertus noviter ad causam veniens, quia semper ab initio is causam egit, & sua diligentia, & vigilantia, & fortè plus, quam licuit hunc in diem, causa est dilata, ipso Hieronimo advocatos ducente, & jura sua acerrime defendente, tam simul cum matre, quam sine matre, uti quilibet diligentissimus litigans facere posset, ut omnibus, & præsertim Domino Marchioni Commissario, & aliis Dominis de Collaterali est plusquam notorium, & collusio aliqua inter Ducem, & Mariam excogitari ullo modo potest; unde Hieronymus, velut antiquus causæ defensor, qui suo nomine ab initio diligentissime, & accuratè causam egit, non dicitur tertius de novo ad causam veniens, & sic audiri non debet, quis semper fuit auditus, nec minus ei assistere licebit, cum nulla oriri possit collusionis suspicio, juxta terminos *tex. in auct. nunc si heres, C. de litigios. certus enim non est certiorandus; & præsens non est citandus, l. 1. in fin. ff. de actio. empt. cum concord. per Tiraquell. in 1. tract. §. 36. gloss. 2. n. 24.* & illi, cui non veniunt verba, neque mens legis, nec convenit illius dispositio, vulg. juribus.

Secundò frustra petit Hieronymus audiri, quia fortè sub isto colore prætenderet sibi concedi terminum in causa, quia tam ex propria sua persona, quam ex persona matris, hæc præsentio non subsistit siquidem tertius etiam de novo ad causam veniens ad coadjuvandum, ut ipse prætendit Mariam ma-

træm coadjuvare, assumit defensionem in eo statu, in quo causa reperitur *Innoc. Burr. & alii in cap. cum super de re judic. tex. clarus in dist. cap. ultimo. ut lite pendente in 6. Anchar. conf. 183. pro clariori, post num. 1. versic. & pro hoc, Natta conf. 457. Cancer. variat. resol. par. 1. cap. 16. de terro oppon. n. 5. Gailus d. lib. 1. cap. 71. num. 1. 14. & 19.* quod procedit etiam si sit minor, vel aliter privilegiatus cujusmodi constat non esse Hieronymum; minori enim noviter ad coadjuvandum comparenti, licet concedatur restitutio adversus probationes omittas, quam in regno vocamus primum, & secundum beneficium, juxta *decis. Afflic. 15.* & tradit idem *Ursill. d. dec. 235. post n. 1. vers. qua omnia, & iterum in fin. Vivius dec. 291. num. 7.* Hoc tamen sanè intelligitur, quod causa est hujusmodi naturæ; ut principali litiganti fuerit concessus, vel jure concedi debuerit terminus *Cancer, in specie in d. cap. 16. num. 12. & 13.* alioquin, cum jura hujus tertii oppositoris omnino sint in omnibus metienda ex jure principalis, si causa talis sit naturæ, in qua principalibus litigantibus, terminus concedi non debeat, neque pariter concedendus est incidenter de novo venienti, & præclusa via principali, censetur quoque præclusa alteri incidenter venienti, ut pulchrè in proposito explicat *Covarr. cap. 13. pract. n. 2. vers. secundo hinc apparet, subiciens, idcirco veram esse opinionem Innoc. & Burr. n. 18. in cap. cum super, de re judic. hunc non posse allegare, nec testes inducere in judicio post publicationem, ac denique eo quidem tempore, quo non posset ipse principalis, & reddit rationem in versic. nec ipse dicens, se non videre, qua ratione possit contrarium probari, cum hic defensor causæ, & liti assistat reum ipsam defensoris propter præjudicium, quod sibi imminet si reus ipse condemnatur, atque ideo veram esse censet opinionem Innoc. & sequacium, quæ in praxi satis recepta videtur apud supremis hujus Regni Tribunalia, in quibus passim obtentum est, quod defensor hic admittatur ad litem, & causam suscipiendam in eo statu, in quo erat tempore oppositionis, sed in casu nostræ causæ inducta erat jam, ut videretur eam die, qua Hieronymus se opposuit; ergo nihil aliud est agendum, quam articulum propositum terminare, ut probatur in *clement. constit. n. 1. ubi Anchar. in 6. notab. de elect. Alexandr. conf. 86. num. 6. lib. 1. Cravet. conf. 14. num. 4. Natta conf. 99. num. 3. & conf. 457. num. 1. Cephal. conf. 201. num. 10. Menoch. de arbitr. casu 18. num. 1. Ludov. d. decis. Perus. 26. num. 1. Surd. decis. 6. n. 6. & dec. 147. num. 6.* & ita optimè firmat *Consil. de Anna, qui probata in omnibus opinione Covarr. in conf. 97. num. 6. reasumendo concl. num. 9.* concludit, quod etiam si hic tertius sit minor, vel aliter privilegiatus, si comparat tempore inhabili ad obtinendum terminum, vel beneficia, non debent illi concedi, & idem melius, *num. 14.* & cum in casu nostro non adit iudicium formatum, sed agatur dumtaxat de interpretatione, & intellectu capituli transactionis, & sic causa in mero juris articulo, quo casu non est concedendus terminus aliquis etiam Mariæ principali litiganti ex doct. singulari *Innoc. in c. cum inter delect. Gal. in c. constitut. in fi. eod. tit. quos referunt D. de Eractib. dec. 221. n. 12. & 262. in fin. & D. de Ponte conf. 59. n. 1.* frustra prætendit Hieronymus jam major, tanquam tertius audiri in re, in qua etiam Mariæ matri, licet mulieri, & sic privilegia, secundum Regni Constitutiones, nullus terminus*

minus concedi potest, nec etiam assistere in re, in qua sine ipso Hieronymo, ab initio nihil est factum, ut est notissimum.

16 Tertio, ubi tertius est alioquin audiendus, vel admittendus, ut assistat, ab uno, & altero excluditur, si malitiosè calumniæ causa ipsa comparet, vel à principali litigante ejus oppositio procuratur, *cap. super eo, ubi DD. de offic. deleg. Marcus dec. Delfin. 76. n. 6. part. 1. Ursill. ad Afflict. decis. 235. n. 2. ubi Afflict. quoque num. 5. quæ major igitur calumnia ex parte Mariæ, & Hieronymi consideratis circumstantiis Supremi Magistratus ipsi dijudicent, Cancr. d. cap. 16. num. 23. & 26.*

Quarto, Hieronymus non docuit, nec allegavit aliquod interesse, quod tenebatur in sua compatione exprimere, & allegare, & de eo ante omnia docere, saltem summarie, ut primum probant Innocent. & alii in *cap. cum super de re judic. Brun. conf. 150. num. 1. lib. 2. Vivius decis. 291. num. 6.* secundum vero probant DD. congesti per Ludovic. *decis. Perus. 26. num. 1. Mastrill. decis. 31. num. 13.*

18 si enim dixisset, se uti filium Mariæ, esse de comprehensis in fideicommissio, sed majoratu, ultra quod hoc non est interesse de præsentis, sed de futuro, & sic non considerabile, ex plenè notatis per Molin. *de primogen. lib. 3. cap. 14. & Peregrin. de fideicommiss. art. 41. num. 4.* hic non controvertitur

19 validitas majoratus, sed supponitur validissimum, sed tantum Dux præterdit partitas exactas, ex suis bonis per testatorem, fuisse sibi reservatas in transactione, idque, neque principaliter ad finem diminuendi portionem Mariæ; sed compensandi cum partitisdebitis, sive confessatis per ipsum Ducem, & sic nullum adest interesse considerabile ipsius Hieronymi; & tamen, etiam ubi de validitate

20 te majoratus, sive fideicommissi actum fuit, in causa Status Bisiniani, fuerunt producta decreta conformia, junctis Tribunalibus in Collaterali, quæ jus fecerunt in Regno, quibus, filiis Comitum Saponariæ, qui de novo ad causam venerant, patrem coadjuvaturi, fuit tamen denegata audientia, & concessum tantum assistere: unde cum hic non controvertatur de viribus majoratus, & Hieronymus semper assiterit, frustra audiri, vel assistere præterdit, sed dumtaxat causa expedienda.

D E C I S I O.

Die Jovis 9. Aprilis 1615. facto verbo in Supremo Collaterali Consilio obtinui decretum, quod liceat D. Hieronymo Ravascherio assistere tantum si voluerit.

S U M M A R I U M.

- 1 Clausula in assensu, cum potestate disponendi, alienandi, &c. operatur, ut sequi possit dispositio sine novo assensu.
- 2 Assensus super alienatione feudi, rarius impetratur generalis, quam specialis pro vendendo certa personæ; nisi persona, in quam disponitur, sit odiosa Domino, vel de prohibitis, num. 3.
- 4 Assensus, si conceditur, ut feudum alienetur certis personis, si ita sequatur validissimus, & efficacax redditur.
- 5 Assensus alienandi, & disponendi inter filios, validus.
- 6 Assensus super institutione, non extenditur ad substitutionem.

7 Pragmatica anni 1579. de refutationibus feudorum registrandis, comprehendit futura, non præterita.

8 Refusatio fit erga proximum, & immediatè successurum tantum, & dicitur quadam successione præventio.

9 Refusatio non potest fieri in filium non primogenitum, absque ipsius primogeniti consensu.

10 Registratio refutationum in quinternionibus requisita per Pragmaticam, non comprehendit donationes.

11 Donatio feudi cum assensu, etiam si fiat primogenito, non requirit de necessitate solemnitatem registrationis in quinternionibus, & ita decisum.

12 Fidejussor dicitur saltem quoad correum, quando pecunia non pervenit ad ipsum obligatum, vel quando quis se obligavit ex intervallo, & proinde à correo repetit, quod solvit.

13 Feudi concessio hodie sui natura perpetua, & realis, quidquid fuerit jure antiquo, & nisi expressè restringatur ad vitam est perpetua, num. 26.

14 Stipulari quisque præsumitur sibi, & heredibus suis.

15 Donatio facta filio præsertim ob benemerita, censetur realis, non personalis.

16 Perpetuum dicitur illud, quod successivè est duraturum sine præfinitione temporis, & ad heredes transit, licet interdum quid dicatur perpetuum ad hominis vitam, ut in societate, quod est improprium, num. 17.

19 Dicitio, in perpetuum, in concessionibus, importat translationem utilis dominii, & pleni juris transitorii ad heredes, etiam extraneos, si res sit transitoria ad extraneos, num. 20.

21 Administratio concessa, in perpetuum, vel cum adiectione verborum, damus, & concedimus, importat juris translationem, nec restringit naturam concessionis, num. 23.

22 Dominium utile, in fructuum libera, & perpetua perceptione consistit.

24 Administratio concessa simpliciter, non extenditur ultra vitam concessionarii, non autem perpetua.

25 Administrationis simplicis, & vitalitiæ, exempla.

27 Remissio, & renunciatio sequens facultatis revocandi concessionem administrationis, declarat concessionem fuisse realem, & perpetuam.

28 Dicitio, sicut, importat omnimodam similitudinem, etiam in substantia, & omnibus qualitatibus, num. 29.

A R G U M E N T U M.

Assensus super alienatione, seu venditione feudi, generalis, vel certis personis, si ita sequatur, optimè validatur subsequens alienatio, quid interfit inter assensum generalem, & particularem de vendendo Titio. Refusatio dicitur in proximè, & immediatè successurum, & hæc solum requirit solemnitatem registrationis, secus verò donatio, et si in eundem facta cum assensu. Feudi concessio sui natura hodie perpetua, & realis, & ex quibus concessio administrationis censetur perpetua, non simpliciter facta ad vitam.

Pro Dom. Marchione Diani contra
Dom. Ducem Ebuli.

CONTROVERSA XLIV.

Princeps Salerni Grimaldus, de anno 1567. sub die 2. Septembris, obtinuit ab invictissimo nostro tunc Rege potestatem disponendi de Terris Ebuli, Rapollæ, Diani, & Lagusnigri, cum integro earum Statu, ac titulis, tam inter vivos, quam in ultima voluntate; distribuere, donare, legare, uni, duobus, aut tribus filiis ex ejus corpore legitime descendentes, & uni, vel pluribus in administrationem dare cum dictis titulis, earumque administrationem ab omnibus, vel ab uno, prout libuerit revocare, ita quod filii in quos dispositio, vel distributio conferretur, gauderent privilegiis, gratiis, prerogativis, quibus gaudent Duces, Marchiones, quod privilegium fuit executioni demandatum Neap. sub die ultima Julii 1568. & notatum in quinternionibus Reg. Cameræ infra legitimum tempus, contemplatione autem hujus potestatis, idem Princeps pater die 2. Aprilis 1574. concessit Terram Diani Meroaldo Grimaldo filio secundogenito, in perpetuam administrationem cum titulo, & honore Marchionatus, cum facultate exigendi fructus, etiam jurisdictionis, & in proprios usus vertendi, & onere solvendi adoha, & servitia, & quamvis reservasset sibi potestatem revocandi, illam tamen remisit, & à se abdicavit 13. Februarii 1579. & hujus donationis vigore, cum assensu descripta fuit dicta Terra Diani in faciem dicti Marchionis in cedulario R. Cam. de anno 1574. eamque possedit usque ad annum 1591. quo tempore Marchio liberis carens, donavit Augustino Duci Ebuli fratri primogenito eandem Terram Diani cum Casalibus 25. Octobris dicti anni, eidemque cessit omnes vitas, & militias, & partes pretii in feudis novis, & nonnulla alia credita, quæ tam ab hæreditate Principis communis parentis consequi debebat, quam etiam ingentes summas, quas à Duce primogenito fratre proprio nomine obligato, consequi debebat, quam cessionum contemplatione, Dux ipse promisit solvere Marchioni fratri annuos ducatos bismille, vita Marchionis durante, eo pacto addito, ut deficiente Duce à solutione per annum, deberet solvere ducatos sexdecim mille, quibus annuis ducatis bis mille solutis per Ducem dum vixit; cum modernus Dux ejus filius defecisset continuare solutionem Marchioni patruo, immemor, quod omnibus bonis se vivens privasset, hæc minima summa pro alimentis sibi dumtaxat reservata, coactus fuit Marchio contra Ducem modernum, ejusque matrem Dom. D. . . . della Tolfa baliam actionem instituere pro consequitione d. ann. duc. 2000. decursis, ac forte ducatorum 165. qui tandem opposuerunt, donationem Terræ Diani, factam per Marchionem, Duci, non profuisse, ex quo ad eundem Ducem alio jure spectabat dicta Terra, tanquam primogenitum Principis patris; & quod refutatio facta ab eodem Principe in favorem Ducis primogeniti, de Terra Ebuli, dum in contractu cum Marchione facta promisit maximam summam solvere creditoribus, contractus fuit cum enormissima læsione, pro cujus causæ decisione fuit per Sac. Consil. provisum, quod procedatur ad decisionem articuli validitatis,

& qualitatis donationis factæ per Principem ipsi Marchioni, & refutationis feudorum, & signa ter Terræ Ebuli dicto Duci, & committatur calculus bonorum, & pretii, & onerum existentium tempore donationis dictæ Terræ Diani.

Non potest igitur dubitari de validitate donationis factæ per Principem patrem, stante assensu prædicto validissimo, omni solemnitate, & perfectione roborato, ubi enim in privilegio opponitur clausula cum potestate disponendi, vendendi, alienandi, & in ultima voluntate disponendi, possunt omnia fieri sine novo assensu, Camer. in l. Imperialem, cart. 55. lit. F. ex Isern. ibidem num. 4. ubi docuit tutius impetrare assensum generalem vendendi, quam certæ personæ, nam vigore generalis posset vendere cuicumque, sed quando impetravit vendi Titio, non vendet Sempronio, & sequitur ibi Afflict. Dom. meus Capyc. & Lipar. addens ad Isern. in d. l. Imperialem, num. 4. nisi sit persona, in quam alienatur inimicus Domino, vel de prohibitis, ut ibi tradit Camer. & sequitur etiam Anna in repet. Const. Constitutionem divæ memoriæ, n. 47. quinimò nos sumus in casu longè fortiori; nam respectu filiorum Principis, fuit specificè assensus obtemperatus, quod posset Princeps pater inter filios ad libitum dividere, & disponere. Undè consequitur, quod concessa speciali, & individua potestate disponendi ad libitum inter filios, tam inter vivos, quam in ultima voluntate, absolutum est personis certis, designatis assensum validissimum, ut per Isern. in d. l. Imperialem, ubi Camer. cart. 44. in secunda conclus. ubi loquitur de dispositione faciendâ ad beneficium certæ personæ, & in puncto de assensu disponendi inter filios, cum sint filii in specie nominari, ipsumque validum, & efficacem esse affirmat D. de Françeb. decis. 153. in 3. dubio, n. 22. & 23. ubi assensu obtemperato à Comitissa Nojæ, disponendi ad beneficium Marini de Azzia, & Joannis Nicolai de Azzia filiorum secundogenitorum, & filiorum Marini dicit, & concludit, assensum fuisse validum in dispositione facta ad beneficium Marini, & ejus filior. & habuisse effectum, licet non fuerit valida substitutio facta in legato, facto Joanni Nicolao, quia de substitutione non loquebatur assensus, quibus ita stantibus, non obstat partis oppositio, per quam inquit, refutationem factam à patre ad beneficium Marchionis, fuisse nullam, uti non registratam in quinternionibus Regiæ Cameræ infra quindecim dies, virtute Reg. Pragmaticæ editæ sub die 18. Julii, in anno 1579. quæ est vigesima sub titulo de feudis; nam omisso, quod dicta Pragmatica non loquitur, nisi de refutationibus faciendis, dicitur insuper in casu nostro nullam fuisse factam refutationem; siquidem refutatio fit in proximum, & immediatum successurum dumtaxat, ut per Andr. in cap. 1. §. & si libellum, de alien. feudi pat. & post ipsum tradit Camer. in l. Imperialem, car. 15. lit. V. de prohibita feudi alienat. ideoque dicitur, quod sit magis cedere loco, & personam suam de medio tollere, quam alienare, ut post Bald. in cons. 300. 2. vol. tradit Camer. loc. cit. lit. S. & dicitur præventio successionis, & anticipata successio, ut per Frecc. de subfeud. lib. 2. §. pluribus autem modis in 17. limit. ad Constitutionem divæ mem. n. 45. & tradit Anna in repetition. cap. 1. de vasallo decrep. etatis, num. 225. 277. & 302. nec potest fieri refutatio in filium non primogenitum absque assensu, vel consensu primogeniti, ut per eundem de Anna loco cit. num. 261. & seq. ideoque, cum hæc refutatio

10 tio non fuerit, sed donatio, dicta pragmatica non
 11 habet locum in casu nostro, ut punctualiter deci-
 sum refert *D. de Franch. in 4. vol. decis. 663.* ubi ait,
 quod quando fit donatio cum assensu, etiam si fiat,
 in proximè, & immediatè successorum, qui casus
 fortior est, non habet locum Pragmatica de refuta-
 tionibus, cum certior fiat fiscus, donatione, & assen-
 su in Camera registratis, prout verè in casu nostro
 fuit, in quo in cedulario, in capite Marchionis fuit
 Terra Diani posita, vigore donationis à Patre factæ
 cum assensu, ut supra, & *decis. præd. D. Præsd.* sequi-
 tur, reddens optimas rationes, quæ non nihil hic
 scripta confirmant *D. Regens de Pontè de potestat.*
Proregis, tit. 8. de refut. feud. in princ. ex num. 9. ad
13. fol. 360. & hæc quoad donationem factam in be-
 neficium Marchionis, Circa verò validitatem do-
 nationis, si vè concessionis Terræ Ebuli factæ ad be-
 neficium Ducis à Patre die 8. Octobris 1575. posset
 dici, illam fuisse nullam, quia non fuit registrata
 in quinternionibus Regiæ Cameræ, nec fuit in ce-
 dulario posita in capite Augustini Grimaldi Ducis,
 prout fuit illa ipsius Marchionis.

Sed amplius per Marchionem dicitur, hoc parum
 referre ad causam ipsius Marchionis, nam prius fuit
 à Patre concessa Terra Diani Marchioni, quam
 concessa Terra Ebuli ipsi Duci, & præterea cum
 Dux obligaverit cum assensu ad beneficium Mar-
 chionis omnia sua feudalia, nulla potest ratione fun-
 dari, quod pars clamat, quod velit scilicet præci-
 puam habere Terram Ebuli, tantò magis cum Mar-
 chio in omnibus debitis, in quibus reperitur obli-
 gatus ad beneficium diversorum creditorum, vel
 ex ipsis cautelis apparet, debita spectare ad Princi-
 pem patrem, & ad Ducem fratrem, & sic constat,
 12 ipsum, uti meram fidejussorem, alienam suscepisse
 obligationem, vel se obligavit Marchio ex inter-
 vallo post debita contracta per Dom. Principem,
 & Ducem, quo casu etiam si principalem debito-
 rem se constituerit adhuc tamen verè dicitur fide-
 jussor, qui à correis repetere potest, quod solvit,
Gloss. in §. 1. vers. fidejussorem, aush. de fidejuss. Alex-
and. conf. 126. in fin. lib. 6. & conf. 29. n. 36. lib. 7.
 ubi dicit non reperiri contradictorem, cum aliis in-
 finitis per *Rodriq. de ann. reddit. lib. 2. q. 5. n. 7. 8. & 9.*

Concessio, si vè donatio facta per Principem Sa-
 lerni, Meroaldo Grimaldo filio secundogenito de
 Terra Diani in administrationem, & gubernationem
 perpetuam, cum facultate convertendi in proprios
 ususfructus, & proventus; reservata tamen potesta-
 te revocandi, quam deinde remisit, omninò est intel-
 ligenda realis, & perpetua, etiam pro descendanti-
 bus, & quatenus esset ad vitam, adhuc sufficeret
 Marchioni, ut obtineret contra Ducem nepotem.

13 Primum ostenditur, quia sumus in concessione,
 si vè translatione feudi, quæ res hodie sui natura
 est transitoria ad hæredes, si vè descendentes, & sic
 perpetua, si vè realis est, non personalis, quidquid
 fuerit de jure antiquo *cap. 1. §. cum vero, ubi Ifern.*
 & cæteri notant *de bis, qui feud. dare poss. quisque*
 14 enim censetur prospicere sibi, & hæredibus suis
cap. 1. de duob. fratr. Bald. Alvar. Jacob. & alii, quos
citatur D. Capyc. in investit. in ver. perpetuum, ac rea-
le, fol. 217. Intrigliol. de feud. centur. 1. quæst. 34.
 15 Et maximè, cum sumus in donatione facta filio,
 expressè ob benemerita, & ingentia servitia expres-
 sa, quo casu donationem factam ob benemerita, om-
 ninò censi reallem, & ad hæredes transitoriam,
 probat *Dec. conf. 197. in casu, n. 2. ad fin. nec quic-*

quam repugnat, quod sit concessa terra in admini-
 strationem, si vè gubernationem, quia, cum fuerit
 16 concessa administratio, & gubernium non simplex,
 sed perpetuum censetur omninò ad hæredes transi-
 torium; quia illud non dicitur perpetuum, quod
 cum vita finitur, sed quod continuè durat, sine præ-
 finitione temporis, & ad hæredes transi; casus est in
l. fordidorum, ubi in specie Joan. de Platea hoc notat,
C. de excusation. mun. lib. 10. & subdit, quod licet
 17 interdum dicatur perpetuum usque ad vitam homi-
 nis, ut in *l. 1. ff. pro socio, illud dicitur improprie,*
 & ex subiecta materia scilicet in societate, cujus na-
 18 tura est, ut morte finiatur cujus contrarium est in
 feudo, seu feudi translatione, sequitur latius expli-
 cans *Socin. omninò videndus conf. 84. n. 5. & 6. lib. 3.*
 idem *Anchar. conf. 327. num. 4. Andr. Sicul. conf. 44.*
 à *n. 9. lib. 2. Bellon. conf. 20. ad fin. idque in contra-*
 ctibus, & in ultima voluntate ex dictione *in perpe-*
uum, rem fieri ad descendentes transitorium, et si
 id non exprimitur, latissimè authores congerit *Ga-*
briel. de fideicom. conclus. 9. n. 12. dicitio enim, *in*
 19 *perpetuum, in concessionibus importat utile domi-*
 nium, si vè plenum jus ad hæredes transitorium, *l. 1.*
§. qui in perpetuum, ubi Gloss. & DD. ff. si ager vectig.
 & perpetuum respectu Civitatis intelligitur, donec
 vixerit, Civitas, vel Ecclesia *Bart. de pace constan-*
 20 *tia, num. 8. Surd. de aliment. tit. 5. quæst. 6. n. 23.*
 quinimò, si res sit talis, ut ad extraneos hæredes
 transire possit, hæc dicitio *perpetuum, nedum opera-*
 tur, ut ad hæredes res transeat, sed etiam ad extra-
 neos, *Imol. in specie in l. quod dicitur, num. 8. in fin.*
 & *10. ff. de verbor. oblig. Alex. conf. 189. n. 16. in 2.*
Socin. conf. 266. post num. 37. in vers. secundo præ-
missa confirmatur, lib. 2.

Nec effectus resultans ex hac dictione, *in perpe-*
 21 *uum, restringitur ex eo, quod sit concessa admini-*
 stratio: vera est enim opinio, quod licet verba, *ad*
utendum, fruendum, importent concessionem usus-
 fructus, & per consequens videretur ex hoc, morte
 concessionarii expirare concessionem, tamen ex ad-
 jectione dictionis, *perpetuum, vel verbi, damus, & con-*
cedimus, quæ hic simul concurrunt, intelligitur plea-
 22 *na feudi concessio, & debent intelligi, quod habeat*
 usum, & commoditatem utilis dominii, quæ in fru-
 ctuum libera, & perpetua perceptione consistit si-
 cut habent cæteri feudatarii, nec mutant naturam
 23 concessionis, & quod feudum ad hæredes non tran-
 seat *Bart. & Imol. in l. donationes, §. species, ff. de do-*
nat. Petrus de Gregor. de concess. feudi, par. 5. q. 2.
n. 3. D. Capyc. in verb. feudorum clausula, §. ad uten-
dam, & in §. personale feudum, in fin. Jas. in prælud.
feud. ubi id confirmat septem argumentis num. 103.
 cum seq. alios refert *Intrigliol. cens. 1. q. 33. num. 12.*
 24 unde tunc administratio non poterit extendi ultra
 vitam concessionarii, quando est simplex, non au-
 tem, cum est perpetua; de qua simplici administra-
 25 tione tradiderunt DD. exempla in Marchionatu
 Anconitano, Ducatu Spoleti, & Comitatu Cam-
 panie, ut per *Alvar. in prælud. in 4. divis. & in cap. 1.*
de feud. Marchie D. Capyc. in d. §. personale feudum,
 26 nisi enim dicatur, quod feudi concessio intelligatur
 ad vitam, semper est perpetua, & ad hæredes transi-
 toria, ut discurret *Thomas de Marin. de feudis, tit.*
de feudo impersonali, §. bodie autem, Nicol. Mozzius
de feud. rub. de divis. feud. n. 37. Intrigliol. cens. 1.
cap. 38. num. 31. & si esset hoc dubium, ut est clarif-
 27 *simum, sequens remissio facultatis revocandi,*
 facta de anno 1579. apertè declarat concessionem
 fuisse

fuisse realem pro hæredibus, ibi, & vuole, che d. S. Meroaldo resti libero Signore di d. Terra, &c, della medesima maniera, & forma, ch'il detto Signor Principe la teneva, & possedeva prima, che avesse fatta la sudetta donazione, & traslazione, & ibi, per bona, & ferma la detta donazione, libera in tutto, & per tutto, come detto Signor Principe
28 pe la teneva, dictio enim sicut, importat omnimodam similitudinem, Socin. cons. 252. 7. col. vers. secundo quia, 2. vol. & quidem in substantia, & qualitatibus omnibus cap. fin. ubi Butr. in 4. not. de restit. spol. quod non contingeret, si non censeretur facta translatio, etiam pro successoribus, ut tenebat Princeps, ut in puncto arguit Socin. nepos. cons. fil. 10. num. 15. 2. volum.

Circa secundum verò, esto, quod hæc donatio fuisset tantum personalis ad vitam, quod planè negamus, hoc tamen Duci convento nihil opitularetur; sufficit enim Marchioni, ut obtineat, donationem esse validam, saltem ad vitam; cum enim Dux, contemplatione relaxationis Terræ Diani factæ per Marchionem solum; annuos ducatos bismille promiserit, qui important valde minorem quantitatem, quam fructus dictæ Terræ venditæ pro duc. 80. m. adhuc prædicta cessio suum effectum produxit ad beneficium Ducis, qui proinde omnino tenetur solvere summam corresponsivè promissam.

D E C I S I O.

De Sabati 4. Aprilis 1615. referente Consiliario Jo: Andrea Georgio, feudorum interprete celeberrimo, junctis aulis, obtinuit D. Marchio donationem valere, intervenientibus novem votantibus. Magister Actorum de Vivo pro de Felice.

S U M M A R I U M.

- T**ertius comparans ad infringendum jura actoris facit superfedere in casu, quæ tunc unica sententia, quoad omnes est terminanda, & n. 2. & 3, contrarium tenuerunt nonnulli cum Covarr. n. 7. 15. & 17. quod pluries limitatur n. 8. 9. 10. 13. 17. & 18. ubi ita decisum per Regiam Cameram.
- 4 Menoch. cons. 488. num. 8. lib. 5. non undique percepit mentem Joannis Vincentii de Anna, allegat. 76. non sic Fabius de Anna filius in cons. 97. 2. lib.
- 5 L. is à quo 58. ff. de reivendic. procedit quando duo actione reali à reo rem eandem petunt diversis judiciis, & num. 6. qua ratione, num. 16. & quando cesset, num. 18.
- 11 Dec. de Franch. 261. num. 5. & 13, declaratur, & confutatur, num. 12.
- 14 Sententia lata si præjudicium etiam reparabile generaret tertio venienti ad causam, ad infringendum jura actoris, executioni non demandaretur etiam cum cautione.
- 19 Fiscus suos habet Judices in Regno, & uni ex Præsentibus Regia Camera est ejus causa committenda; etiam si esset tractando, junctis Tribunalibus Regia Camera, & Sacri Consilii.

A R G U M E N T U M.

Tertius comparans an superfedere faciat processum inter actorem, & reum, ad intellectum l. is à quo, ff. de rei vendic. & aliorum. Quando causa fiscalis tractatur junctis Tribunalibus Reg. Cam. & Sac. Consil. cui ex Judicibus est committenda?

Pro Fisco Regii Patrimonii, contra Dominos Principes Casertæ, & Comitem Castri Villani,

C O N T R O V E R S I A X L V.

EX pluribus petitio Regii Fisci, qui tanquam tertius subintravit in lite inter Comitem Castri Villani, & Principem Casertæ, petendo Castra, & status detenta per dictum Principem, & in processu inter eos fabricato, deducta, neutri litigantium competere, sed ad Regium Fiscum pertinere pleno jure, & proinde eundem Principem ad illa relaxandum condemnari debere cum fructibus, debet ex eodem processu instructo terminari, nec est aliter differenda expeditio actionis propositæ per Regium Fiscum, in separato processu post decisionem causæ inter prædictos Comitem, & Principem, præstita cautione, ut vulgò probari dicitur in notissima l. is à quo 58. de rei vendic.

Primò, quia aut attendimus opin. Bald. in cap. 1. §. si duo, in princip. de pace tenenda, ibi, contendant, scilicet contra tertium possessorem, Dyn. vide quod 1 notas Innoc. ext. de testib. cap. veniens, quando unus petitor infringit competitorem, obijcienda se sibi, pro neutro potest ferri sententia, nisi jure utriusque discusso, secus si inter se non litigarent, sed solum contra tertium possessorem, ff. de rei vendic. l. is à quo, quod nota hæc Bald. attenta inquam hac opin. Baldi, cum Fiscus non simpliciter petierit condemnari Principem ad relaxandum, sed se expressè opposuerit etiam Comiti, quod apertissime quoque deducitur ex jure, cui innititur Fiscus prætenso, quæ utriusque litigatoris jura collidit, & infringit, ita ut Fiscus obtinere non valeat, nisi utriusque juribus exclusis, & prostratis; necessariò sequitur, attenta hac opin. integram, totamque causam, esse quoad omnes, unica discussione, & sententia terminandam, cum Fiscus utriusque jura, tum ex verbis, tum ex jure deducto, intrinsecè contundat.

2 Et hanc opinionem Baldi probat Afflict. ibidem num. 33. ubi reassumit hoc casu non posse ferri sententiam pro eo, qui primò confecit processum, sed ille processus superfedebitur, donec concludetur alius processus, & simul expediatur istæ causæ, allegans pro opin. Bald. Innoc. & Alex. & addit id esse menti tenendum, confirmans pluribus; idem 3 voluit ante Baldum, Bart. in l. si quis libertatem, num. 1. ff. de petit. hered. & in aliis locis concord. quæ congestit Afflict. decis. 15. num. 3. vers. item dicit, Bart. sequitur Alexand. in d. l. is à quo, Petrus Antonius Angussola cons. 62. lib. 2. & Alexandrum sequitur Urs. dec. 235. in fin. ubi residet, pro neutro ex prioribus litigatoribus posse ferri sententiam, nisi jure utriusque discusso, quod dicit notandum, & quod hac cautela utuntur boni, doctique advocati, & ita fuisse decisum in Sac. C. de anno 1555. sequitur, his in specie relatis, & latè 4 comprobans hanc Baldi opin. Menoch. consil. 488. num. 8. vers. tertius est casus, lib. 5. licet non undique percepit mentem Joann. Vincent. de Anna ab ipso relati, infra citanda alleg. 76. ut mentem patris explicat Consil. Fabius filius cons. 97. n. 14. 2. lib.

Ne-

5 Neque huic opin. quicquam obest decisio *d. lis à quo*, procedit enim, quando duo actores actione reali petunt à reo convento eandem rem in diversis judiciis, secus verò, quando pendente lite inter duos jam colligantes, tertius seipsum liti objicit, petens, actorem ab actione per eum mota excludi, & reum ad sibi restituendum condemnari, ut optimè explicat *Menoch. sensum dictæ legis in d. consil. 488. post num. 20. vers. respondetur primo*, & clarè probatur hic sensus ex verbis dictæ legis, ubi supponitur, conventum in uno judicio, ab altero ejusdem fundi nomine, impetitum rei vendicatione, nec enim meminit, nec exprimit J.C. prout necessario fecisset, quod inter se isti petitores contenderent invicem, sed de hoc tantum fuit hæsitatio, nè reus conventus duplex damnum traheret, idest sentiret, ut explicat *Gloft. ver. traheret*, igitur supponendum est necessariò, conventum à duobus omninò separatis processibus impetitum, probat hoc *Falin. in cap. cum super*, post num. 11. *vers. limitatur tertio, extra de sentent. & re judicat. dicens ita clarè velle Innoc. in cap. veniens, il secundo, de testibus*, ubi tradit hanc limitationem pro indubitata, idem firmat *Covarr. decis. 5. n. 19. part. 4. Scacc. de appellat. quest. 17. limit. 6. memb. 4. num. 50. Anna pater, & filius locis infra citandis*.

7 Secundò etiam si attendamus opinionem contrariam, quam veriorem contendit *Covarr. cap. 14. practiarum num. 4. vers. nos verò contrarium, Hondedeus, Ludovicus, Perusinus, Lancell. Trentacinq. Burfat.* & alii quos sequitur *Giurba decis. 1. n. 33.* & quam probasse pluries S. C. ex *Dominio de Franchis decis. 261.* tradit *Consiliarius de Anna d. consil. 97. num. 13.* nihilominus, et si verior, & communior, sine dubio sit prima opinio suffulta auctoritate *Innocentii*, ut optimè eam defendit *Menoch. d. consil. 288.* qui post *Dominum de Franchis* illam, uti veriorem, & magis communem probat, sit tamen vera posterior hæc opinio; ea tamen temperatur, ut non procedat, ubi tertius comparens venit eodem jure, non diverso, & sit uterque tam primus actor, quam posterior, nedum se invicem infringunt, & contendunt jura; sed ex eodem jure venit uterque, ita ut actio prioris litigantis in sententiæ diffinitione discuti non possit nisi de juribus novi oppositoris, & de justitia suæ actionis discutiatur, prout propriè contingere in præsentis casu, ex facto apertissimè liquet; hoc etenim casu cum impossibile sit praticare decisionem *dictæ lis à quo*, quæ supponit, præstita cautione illæsum manere jus ejus, qui posterius rem petiit, quod non potest contingere, nisi ubi ex diversis principiis, & radice oriuntur utriusque agentis actiones, consequens est, ut necessariò supersedendum sit in lite, quousque unica sententia utraque actio terminari valeat; hæc est doctrina verè aucta, *Imol. in l. à sententia 5. num. 13. in vers. & per prædicta, ff. de appell. his verbis, nec obstat d. lis à quo cum seq. quia ibi non intererat tertii, quoad possessionem, quia reus possidebat, & non ipse, nec etiam super proprietate habebat præjudicium ejus, quod agitabatur, quia ibi primo agens de suo dominio agebat, & idem tertius, qui secundo venit, & prætendebat similiter se Dominum, & sic diversum jus à primo, impedire non potuit, quominus primus ageret, sed potuit etiam ipse agere contra ipsum rerum possidentem, si vult facere, ut ibi habetur, sequitur*

Anna sen. alleg. 76. num. 7. ubi testatur, ita fuisse 10 decisum in Regia Camera die 12. Junii 1570. in favorem Don Cæsaris Gonzaga, in causa inter Ducem Termularum, cum Regio Fisco, quam opinione sequitur *Conf. Anna filius d. consil. 97. num. 13.* & 14. qui licet sequatur opin. *Covarr.* contra *Bald.* eam tamen admittit cum declaratione *Imolæ*, quem probasse affirmat *Annam genit.* reprobandò in hoc *Menoch.* aliter dictum patris intelligentem, idem *Monaldus consil. 49.* quem refert, & sequitur probans expressè hanc limitationem *Marias Giurba d. decis. 1. num. 33. in fin.* quicquid aliter sentire videatur ex propria opinione, non ex opinione S. C. *Dominus de Franchis in d. vulg. decis. 261. num. 5. & 13.*

11 In quo, rogo advertatur, ipsum Dominum Præsidentem non rectè percepisse mentem *Imolæ*, dum *d. num. 13.* dicit *Imolam* loqui, quando tertius de novo comparens vult defendere reum eodem jure, quo reus se defendit, quod dicit apparere clarè ex ejus verbis, & ex juribus, quæ ipse allegat, at secus in altero casu diverso, ubi ambo agunt contra reum, & licet prætendatur ab utroque idem jus, non inconvenit, ut is dicit, quod ad instantiam unius, causa expediatur, præstita cautione, ut in *lis à quo*, & reddit Præsides rationem n. mis generalem, & remotam, quod scilicet diligentia debet esse proficua adhibenti.

12 O bone Deus, *Imola* nullo modo loquitur quando is, qui posterius venit ad causam, vult defendere reum ex eodem jure, quo reus se defendit, re-tentis terminis *d. lis à quo*, ubi tam prior, quam posterior prætendunt, reum condemnari ad relaxandum, restringit illius decis. procedere, ubi tertius prætendit diversum jus à primo, quia cum possit ipse quoque agere contra possidentem si velit, meritò primum impedire non potest, quasi inquat, nihil ipsi nocere, cum jus suum illibatum firmum-que maneat, adhibito remedio cautionis, & sic aliud expressè decidit *Imol.* ubi secundus velit agere, non diverso, sed eodem jure, nec *Imol.* in toto illo discursu allegat *lab. executoris, & alio*, quam dicit *Dom. de Franch.* per *Imol.* allegari, & ex ea declarari mentem *Imolæ*.

13 Confirmatur opinio *Imolæ* in *d. l. à sententia*, ex *conf. Alexand. 17. requisitus in causa vertente. lib. 1.*

14 & ex his, quæ illius consilii auctoritate tradit *Felin.* in *d. cap. cum super*, post num. 17. *vers. item nota*, quod quando tertio postea venienti fieret ex sententia, quæ ferri posset cum priori præjudicium non solum irreparabile, sed etiam difficiliter reparabile, tunc etiam si lata esset sententia, non esset locus executioni, etiam cum cautione, & hoc casu probat, paria esse præjudicium esse irreparabile, vel non ex toto ita facile, juxta exempla *Baldi in l. 1. C. in integram restit. postalata*, unde cum negari non possit, maximum præjudicium inferri posse Fisco scienti, præsentis, & patienti, si de jure suo discuteretur, inter Comitum, & Principem, & maxime si Princeps obtineret, quod fortè irreparabile esset, vel difficillimè esset obtinere, jure suo, quod est idem cum jure, quod prius inter partes prædictas discuteretur, discussio, & contra Fiscum deciso, ob id necessariò sequitur, primi, & secundi petitoris actionem, quæ ex eodem jure dependet, unico contextu terminandam.

Tertiò etiam si non admitteremus opinionem 15 *Imolæ*, quæ ex prædictis verissima, & communis ap-

apparet, cum tamen omnes Doctores infra citandi circa sensum *d. l. is à quo*, adeò dubitent, vel affirmant cum opinione *Covarr.* & sequacium, quia durum videtur, ut secundus interveniens faciat differri primum judicium, quousque ordinetur processus inter ipsum intervenientem, & reum, & hac ratione unanimi consensu dicunt, fundari decisionem *d. l. is à quo*, ut adhibito remedio cautionis, non impediatur expeditio inter actorem, & reum, hac de causa ubicunque, vel ex natura causæ, vel ex consensu noviter comparentis non agitur de differendo judicio, sed potest utraque causa in promptu expediri, hoc casu nemo ex his, quos vidi, negat, quin integræ causæ expeditio fieri possit, & proinde *DD.* formant hanc quæstionem utrum tertius comparens ad infringendum possit impedire expeditionem causæ inter actorem, & reum, prout loquuntur *Bald. Castrens. Felin. Jason. Decius, Afflict. Aymon. Ruin. Boer. Covarr. Zasius, Puteus, Osofcb. Francbis, Mynsing. Menoch. Gaillus, Gravatus, Vantius, Duena Fachineus, Diaz, Costa*, & alii, quos longa serie cumulat *Gratianus to. 2. cap. 261. num. 27. 28.* & iterum *to. 3. cap. 439. in princip.* & in specie *Joseph Ludovicus dec. Perusina 26. n. item 26. Fabius de Anna d. consil. 97. n. 10. Giurba d. decis. 1. num. 33.*

Et in puncto quod quando tertius interveniens non vult impedire, & suspendi facere inter actorem, & reum, sed solum vult, quod super utroque processu nuntiatur, quod tunc cesset, nedum dispositio *d. l. is à quo*, sed etiam alterius concord. nempe *l. penultima, ff. de petit. hereditatis*, optime probat *Menoch. in d. consil. 488. post num. 20. vers. responderetur quarto*, ubi in fine *vers. responderetur secundo*, dicit, hoc maxime procedere, ubi instructus est processus causæ dominii, receptæ probationes omnes, & omnia deducta, quæ ad causam pertinere possunt, quo casu, eadem sententia, utrumque judicium diffiniri debere probat, & maxime cum ex probationibus receptis, de jure dominii ipsius tertii facile constare possit, quo casu ex *Innocentio* ad causæ expeditionem esse deveniendum, probat, prout deveniri debet in præsentia, ubi Fiscus interveniens declaravit, velle absque alio termino ad expeditionem procedi.

19 Et dum intervenit Fiscus tanquam actor, licet causa ad instantiam Comitum tractetur, junctis Tribunalibus *S. C. & Reg. Camera*, cum interventu Regii Fiscus, etiam specialiter petiti ex parte Principis à *S. Majestate*, dum sperabat ejus defensionem suscepturum, sicut in causa Comitum proceditur coram Consiliario Salvo Judice inter partes, sic causa Fiscus omnino est committenda uni ex Præsidentibus, quos suos Judices novit Fiscus, non alios, juribus citatis à *Peregrino tract. de jure fisci, lib. 7. tit. 7.* latissime per *Reverterium decis. 7. tom. 1. Surgentem lib. 1. cap. 26. num. 23. Dominum Regent. Tapiam de jure Regni, lib. 2. Pragmat. 1.* & est expressa *Pragm. Invisit. Philippi II. 6. in ordine sub tit. de officio Procuratoris Cesaris; in novis*, incipiens, cum *Regia Camera*, & maxime cum dignior sit causa Fiscus, ex cujus persona ratione ipsius præminentia deberet potius causa privatorum uniri cum causa Fiscus, quam è contra, ex reg. quod majus dignum trahit ad se minus dignum.

Literis *S. Majestatis* exhibitis, quibus injungebatur, causam expediri cum interventu *Reg. Cam.*

ob Fiscus interesse, causa ulterius non processit, inclinabant tamen Domini in hanc nostram sententiam *Act. Mag. Scacciav.*

S U M M A R I U M.

- 1 **R**itus *Regiæ Camera*, in §. si *vaxellum* de fundic. flagell. *quatuor casus considerat*, & qui sint, num. 2.
- 3 *Ritus Regiæ Camera* considerat etiam ex operationem voluntariam mercium de *vaxello* in terram.
- 4 *Vaxellum* si voluntarie in portum venit causa commercii, solvit fundicum mercium in Regno etiam si non exonerat, sed si coactè, etiam si exonerasset, non solvit, num. 6. 8. 9. & 10.
- 5 *Portulanus* debet curare, ut *vaxellam* ex necessitate in portum appulsum sedata tempestate, recedat, & quare.
- 7 *Exoneratio libera*, non coacta continetur appellatione exonerationis.
- 10 *Jus fundaci* est membrum *Dobanæ*, nec cognitum de jure communi, sed introductum per *Imperat. Freder. in Regno*, sub colore, quod merces custodiantur in domo Regia, & an fuerit color quaesitus, num. 11.
- 12 *Vectigal* non debetur de jure communi ex navigiis, & bonis, ut tempestate in terram appulsi, & qua ratione, num. 13. & 15. etiam si navis exoneret merces in terram, num. 16. 28. & 32. idem si timore hostium, vel *Piratarum*, num. 18.
- 14 *Lex*, & *Constitutio* cum clausula irritanti, omnes futurae leges statuta, & consuetudines, contrarium disponentes auferi.
- 17 *Gabellam* deberi, & incidere in commissum, paria sunt.
- 19 *Gabella* non debetur per eos, qui famis necessitate vadunt ad molendum in territorio, ubi ea solvitur.
- 20 *Bona naufragata* eorum Dominis reservantur, neque ex eis aliquid datii exigendum, & in editum incidit non tantum, qui rapuit, sed etiam qui abstulit, vel damnum dedit, & num. 21. 24. 25. & 26. aut is, cujus opera factum est, ne naufraganter opitulentur, num. 22.
- 23 *Navis expugnata*, sive naufragata, quando dicitur.
- 27 *Publicanorum execrabilis*, & nefandissima cupiditas.
- 28 *Exrabere* incipiens bladum à loco permissio, si antequam extrahat, promulgetur statusum prohibitorium, nihilominus licite potest.
- 29 *Actus subsequens* cum habeat necessariam consequentiam ad principium regularur ab antecedenti, & quid in mercatore respectu casus fortuiti. & num. 30.
- 31 *Finis* cum habeat necessariam consequentiam, ad principium, principium attenditur, & non finis.
- 33 *Ritus Regiæ Camera* debet recipere interpretationem secundum jus commune, etiam si esset contra jus commune.

A R G U M E N T U M.

Jus fundaci, sive *vectigal* non deberi pro mercibus, vi tempestate, vel alia necessitate in portum delatis, & ibi eadem necessitate exoneratis, ad intellectum *Ritus Regiæ Camera* de fundico flagelli, §. si *vaxellum*, & dispositiones juris communis.

Pro Dominis mercium navis, sub nomine SS. Annunciatæ, & S. Francisci, quæ Brundisium casu divertit, contra Regium Fiscum,

CONTROVERSIA XLVI.

CUm anno præterito mihi contigisset ex tempore, & maxima temporis angustia presso, de jure respondere pro Dominis mercium navis appellatæ de S. Lazaro ex portu Veneto profectæ, ut p. o mercibus navis, vi tempestatis in portu delatæ, ac etiam præcisa necessitate cogente, in terram expositis, jus fundaci, nec aliud vestigial debere de jure communi, nec etiam ex dispositione Ritus Regiæ Camerae, visisque meis allegat. contrarium fundare nixus fuerit eruditissimus, ac summi ingenii Fisci patronus Dom. Conf. Vincentius Corcionus, cujus dictis frustra conati sunt extranea, & profus inutilia superaddere defensores Arrondissementi, cum idem articulus adhuc in altera causa navis, quæ Venetias proficiscens necessitate coacta Brundisium divertit, pendente adhuc indecisa prima, cujus expeditionem Fiscus hucusque distulit, ex his, quæ initio semel scripsi, obtinere spero, paucis ex abundanti nunc superadditis; idque tam ex dispositione ritus Reg. Cam. & eorum, quæ inibi scribit *Ifern.* quàm etiam ex eo, quod hæc non sit gabella, quæ non debetur ex mercibus tempestate delatis, sed jus quodam debitum pro utilitate, quam sentit Dominus mercium, ex hospitio sibi concesso, sed neque ritus, neque ullus color, sive prætextus bonorum conservationis hujusmodi compendium ex re tam luctuosa Fiscus concedere potest: non quidem Ritus in *§. si vaxellum, sub tit. de fund. flagelli*, quatuor enim casus, ille *text.* considerat.

1 Primò, si vaxellum quod vi tempestatis ad portum Regni delatum, si cessante tempestate, velit recedere, nec exoneraret, nihil solvet pro jure fundaci, & reddit rationem.

Secundò, quod si ex libera voluntate, suasque sponte, sedata tempestate, & sic dum potest recedere, nullo justo impedimento detentus, remanere voluerit in eodem portu, solvere debet.

Tertiò, quod solvet saltim jus anchoragii pro hospitiatione, seu albergo, quia in ipso portu fuit tutò receptum vaxellum.

3 Quarta, quod ubi vaxellum voluntariè venisset causa commercii, etiam si non exonerasset, solvet fundacum, vel cavere debet ire ad terram fundaci infra Regnum, ex quibus patet, quod dum ritus constituit potissimè discrimen inter vaxellum, quod venit ex necessitate, vel ex voluntate, totum decidendo, & distinguendo inter voluntatem coactam, & liberam, quæ ab initio, vel ex post facto supervenit, ex hoc apertè sequitur, quod dum distinguit inter casum, ubi Dominus exoneraret mercem, vel non exoneraret, pari modo distingui debet inter casum, quo is spontè, & voluntariè exonerat, vel ubi coactus id facit: quod apertè probatur ex illis verbis, ibi, *velit recedere, nec exoneraret*, & sic considerat ritus casum exonerationis voluntariæ, accedunt subsequentià verba, ibi, *quod si voluntariè remaneat, solvere debet, &c.* & tandem idem colligitur ex

4 ultimis verbis, ponderando illa à contrario sensu, ad corticem verborum, dum dicitur, *ubi verò voluntariè venisset causa commercii, etiam si non exonerasset, solvet fundacum*, igitur à contrario, ubi coactè venisset, non causa commercii, etiam si exonerasset, non solvet fundacum, arg. eorum, quæ notat *Everardus* loco à contrario sensu; requirit enim ritus, quod vaxellum, vel voluntariè veniat causa commercii, vel saltim etiam si ex necessitate venerit, quod voluntariè saltim remanserit, dum cessante tempestate, potuit recedere, vel si exonerat, quod similiter voluntariè intelligendum est, non autem quando eadem necessitate impulsus, ex qua portum petere coactus fuit, eadem, & majori exonerare necesse fuit, nè penitus, & omninò cum onere mercium obrueretur, & hoc est, quod dicit ritus, dum monet *Portulapum*, ut curare debeat, ut statim, sedata tempestate, recedat; non enim hoc fit ex pietate, & charitate, sed ut ex eo appareat, si Dominus navis velit voluntariè permanere, dum potuit ad suum redire iter, quo casu solvere debet, unde sicuti spontanea voluntas tribuit jus Fiscus, quoad jus fundaci, sic necessitas immunem reddit Dominum

5 navis ab omni vestigiali, neque ab isto vero, & germano sensu ritus, recedit *Ifern.* prout rectè intuenti patebit, siquidem nihil obstat, quod subjicit *Andr.* in *vers. sed in prædictis*, scilicet, quod si inceperat Dominus vendere, vel exonerare, statim teneretur solvere jus fundaci, etiam si vi ventorū venisset impulsus, vel exoneraret de uno vaxello in alterum, quia loquitur *Ifern.* de eo, qui incipit vendere, vel exonerare voluntariè, juxta secundum casum consideratum per ritum in *vers. ex quo videtur*; nec immeritò, quia dum par. ficat casum venditionis, & exonerationis, sicut in dubio, venditionis appellatione, continetur venditio libera, & non coacta, quæ non est venditio, *Tbesaur. filius qq. forens. lib. 1. c. 39. in fin.* sic etiam de eo intelligi debet, qui voluntariè exonerat, dum sub una pariformi determinatione, & sub unica verborum structura loquitur *Ifern.* de incipiente vendere, vel exonerare.

8 Quid evidenter convincitur ex his, quæ idem *Ifern.* subjicit in *vers. item aliud si vi*, dum ponit casum, ubi Navi vi ventorum impulsus, aliqui mercatores exonerant, & alii non exonerant, & resolvit, quod illi qui exonerant, solvent jus fundaci, nec præjudicabunt aliis, qui non exoneraverunt, etiam si merces essent communes, nisi pro sua parte, ex quo patet, *Ifern.* loqui, ubi Dominus exonerat voluntariè, non coactè ex mera necessitate, tunc enim non daretur electio exonerandi, vel non exonerandi, cum, neminem præsumatur velle jactare suum, & in mari perdere merces. Confirmatur idem ex verbis *Ifern.* sequentibus, dum declarat jus anchoragii, & subjicit, *facis æquum videri, ut non solvat, ubi quis non vendit, nec habuit*; voluntatem vendendi, & quod si voluntate vendendi venerit, & non vendidit in mari, nec exonerat in terra pariter non solvet, & sic semper loquitur *Ifern.* retentis terminis ritus, ubi scilicet voluntariè Dominus vendit, & voluntariè exonerat.

9 Qui sensus etiam comprobatur ex additionibus marginalibus ad dictum ritum, & tantò fortius, quia istud jus fundaci, quod est membrum juris dehanæ, non est jus antiquum, nec cognitum à jure communi, sed introductū per *Fider.* qui inter multa jura nova hoc introduxit, ut sub colore, quod, merces custodirentur in domo Regia (cum tamen, ut

- ut plurimum custodiatur in fundacis privatorum, mediante mercede, prout in præsentî casu factum fuit) introduxit hoc jus ad rationem granorum quindecim pro uncia, sive ad rat. duc. 2. pro centum,
- 11 & verè fuit color quæsitus, ut novam adderet gabellam, ut ex *Ritu* expresso de jure fundaci, ex *Iser*, & *Afflicti*. probat *Reg. Moles* in *tit. de jur. fundaci*,
- 12 in *§. secundum membram*, q. 1. de jure communi, si casus esset omissus per ritum, certum est, nullum jus, nec aliquod vectigal cujuscuque nominis, sub quovis quæsito colore, vel pretextu exigi posse per Fiscum ex navigiis, & bonis, quæ vi tempestatis in terram veniunt, *auth. navigia*, C. de fart. ibi: *Navigia rupta, vel qua aliàs ad terram pervenerint, tam ipsa, quàm navigantium bona integra referuntur illis, ad quos spectabant, antequam periculum incurrisse, sublata pœnitus omnium locorum consuetudine*, ubi *glos.* 1. citat concord. & *gl.* 2. addit rationem,
- 13 quia non debet addi afflictio afflictio, citans jura: non autem reservarentur integra bona si à naufragium passo, & exonerantem bona vi tempestatis, jus
- 14 fundaci novum, & proindè odiosum exigeretur, & quod ex *d. Const.* cum clausula irritanti, omnes futuræ leges, statuta, & consuetudines sint sublata, latè probat *Gail. lib. 1. observ. cap. 18. per tot.* quid enim est dicere, quod *Fiscus meus sese non interponat cum*
- 15 *nullum jus habere possit in aliena calamitate, ut de re tam luctuosa compendium sectetur*, ut dicit *Constans.* in l. 1. ubi *Glos. Bart.* & reliqui, C. de naufrag. lib. 1. nisi prohibere, quod fiscus nullam exigere valeat gabellam ex rebus vi tempestatis exoneratis? & hoc notat *Bart.* ibi, *nota ex hac* limò casu, quod si per tempestatem maris aliqua navis venit ad portum, non debet solvere gabellam, sed portorium, quia violenter venit, *l. Caesar*, & *l. fin. §. si propter necessita-*
- 16 *tem, ff. de public.* qui text. loquitur in specie de Domino navis exonerante onus in terram, ut res non debeat commissa vendicari, *Bart.* autem, & cæteri *DD.* notant ex eo, quod non debeat pro iis rebus sol-
- 17 vi gabella: nihil enim differt incidere in commissu, & teneri solvere gabellam; sunt enim unum, & idem, sive unum alterius causa, & origo, quia ex obligatione solvendi gabellam, oritur commissum eo ipso, quod omitteretur professio, *Bart.* in *l. commissum* 14. in *princ. ff. de public.* & proindè *Angel.* in *ead. l. 1. C. de naufrag.* sequitur *Bart.* quod pro bonis in portum violenter delatis non solvitur gabella, neque portorium, & idem si propter timorem hostium, vel piratarum, citans in specie *d. l. fin. §. si propter necessitatem*, qui text. loquitur de exonerate mercibus: addunt *Bart.*
- 18 & *Angel.* aded hoc esse verum, ut ii, qui vadunt ad molendum in molendino territorii, ubi adest gabella, quod si coacti id faciunt tempore famis, quod possunt reportare farinam sine solutione gabellæ, qui propter necessitatem famis venerunt, quæ est magna necessitas, cum sit naturalis: triplex est enim necessitas, naturalis, fatalis, in qua quis fortuito casu, & fato incidit, & culposa, quarum primæ duæ necessitates excusant omni casu, *Cravett.* in *responso*, pro *genero*, n. 94. *Cacher. dec.* 167. *Feder. Martin. de jure cens. cap. 4. n. 96.* & inter fortuitos casus vim tempestatis connumerari constat, ex *l. ex conducto, §. si vis tempestatis, ff. locat.* *Sebastian. Medicus de fortuit. casibus*, par. 2. cap. 3. n. 5. & ob id *Ulpian.* in l. 1. *verf. hujus*
- 20 *jus adicti, ff. de incend. ruin. & naufrag.* dixit, publice interesse, nihil rapi ex hujusmodi calibus naufragorum, & in l. 3. dixit, in adictum incidere, non solum, qui rapuit, sed etiam qui abstulit, vel damnum
- 22 dedit, licet non de manibus, sed aliter eo invito, ut subdit *Gloss.* & in *fin.* in *§. item aliq.* addit eos, quorum opera, aut consilio naufragi suppressi fuissent, ne navi, ibi periclitantibus opitulentur, *l. Corne-*
- 23 *liæ pœna* afficiendos, quinimò eos qui, aliquid ex miserrima naufragorum fortuna rapuissent, vel lucrati fuissent ex adicto Prætoris teneri tantum, &
- 24 *Fisco dari debere*, & in *l. 6. eod. tit.* ponitur casus præsens, navim expugnatam censerî, cum spoliatur mergitur, dissolvitur, aut pertunditur, aut funes
- 25 ejus præciduntur, aut vela conscinduntur, & in l. 3. prohibetur aliquid ex naufragiis diripi, neque quod extraneus interveniat in colligendis bonis, neque miles neque privatus, neque servus Principis, plura *Gail. d. cap. 18. lib. 1. n. 4. & seq.* comprobatur latissimè *Rip. de pelle tit. de privileg. contract.* ex n. 158. ad 165. ubi invehit contra Fiscum, & dationum conductores, ut nihil omnino prætereendere possint ex rebus vi tempestatis in portum delatis afferens plura similia in materia reprefaliarum, & distinguit *num.* 164. inter adventum voluntarium, vel qui excusari poterat, & necessarium, optimè
- 26 *Guliel. Bened.* simul, & latissimè in repetitione *cap. Raynutius, vers. & uxorem nomine*, ex *num.* 373. ad *num.* 377. qui execrabilem, & nefandissimam cupiditatem appellat, quod ex alieno fletu ridendum putent publicani, & quod omnia mala novere, qui circa lites versantur, ad ipsum me remitto, *Stracca de navibus* n. 26. ex *Bart. Bald. Laud. Alex. Marsil.* & aliis, quos ipse citat, & in puncto in terminis
- 28 nostris in materia *d. l. Caesar*, & *l. fin. §. si propter necessitatem*, quod si actus subsequens habet necessariam consequentiam ad principium, tunc licitè, & sine periculo ullo possint extrahi merces, & fortitè exonerari, dicit *Joann. de Imol.* in *cap. cognoscentes*, quod est secundum, de *constit. in fi.* ponens exemplum in eo, qui cœpit extrahere bladum, & nondum extraxit à territorio, quod non ligetur statuto, quod interim fuit factum prohibens extractionem, quia actus posterior fit ex necessitate, ne damnum patiatur, & sic potest licitè fieri, quia actus subsequens regulatur ab antecedenti, sequitur *Felyn. ibidem in fin.* & antè ipsos *Bart.* optimè in *d. l. Caesar* 15. n. 9. *ff. de publican.* ubi in 7. *opposit.* quod in his terminis, nedum quando finis habet necessariam consequen-
- 29 tiam ad principium resolvit, attendi principium
- 30 & non finem, sed etiam quando non habet omnino necessariam consequentiam, quando sumus in mercatore, ne casus fortuiti, quos fuit passus sint ei in damno, quasi hoc sit in privilegium, casum fortuitum passi, ut idem *Bart.* tradit n. 4. & in 6. & 8. *opposit.* amplius docet, quod quando vis præcessit, & postea sequitur actus voluntarius, tunc non attenditur, neque prodest vis præcedens, si tamen actus subsequens voluntarius approbavit actum illum, in quo fuit vis, & coactio, & sic electivè sua spontè actum illum præcedentem confirmavit, alias secus: quomodo enim actus exonerationis vaxelli potest censerî voluntarius, & talis, ex quo solvatur gabella, cum habeat necessariam consequentiam ad principium causatum ex vi tempestatis? certè sicuti ex impulsu navis in terram non debetur gabella, ita nec etiam propter exonerationem mercium, quæ ex
- 31 eadem necessitate facta fuit; quando enim finis habet necessariam consequentiam ad principium, tunc attenditur principium, & non est in consideratione finis, *Everard. loco à virtute finis* post n. 8. *verf. alii autem dicunt*, & proindè rectè consulvit *Surd.*
- quod

31 quod pro navibus, & mercibus, quæ vi ventorum vel tempestatibus, piratarum, vel alio timore, vel incurfu in aliquem portum vectæ, vel reductæ sunt præter intentionem naturæ, vel Domini, nullo jure debent gabellam in *conf. 239. in fin. lib. 2. citans jura, & Doctor. & sic expressè firmat Særd. quod nedum pro navibus in Portum delatis, sed pro mercibus in terram reductis, nulla sit solvenda gabella, comprobatur idem latissimè Julias Ferret. de gabelh. num. 115. to. 12. tract. Igneus in l. contractus, num. 85. ff. de regul. jur. & ex his cum ita sit clarissimè jure comm. constitutum, Ritus noster non est aliter ullo modo intelligendus, sed recipere debet omnino interpretationem restrictivam ab eodem jure communi, etiam si statutum hoc esset contra jus commune, ut latè tradit Særd. decis. 182. num. 24. & *conf. 4. num. 49.* & in puncto in hac materia vectigalium, & portorii, nè ab ea recedamus, docuit *Hart. in d. l. Casar, num. 7. 24. & 26.**

Sopita tandem fuit, transactione, ut in sequentis controversiæ calce.

S U M M A R I U M.

- 1 **R**itus Reg. Cam. decidit etiam casum exonerationis multis modis, & qui illi sint, referuntur.
- 2 Ritus prædictus, cum interpretationem recipere debeat à jure communi, est intelligendus, constituisse differentiam inter actum voluntarium, & necessarium, nec fuisse necesse hoc exprimere.
- 3 Ritus in sensu directo declaratur, & n. 4. & 5.
- 6 Dicitio tamen est adversativa.
- 7 Jus ancoragii non regulatur secundum jus fundaci, cum sit satis leve comparativè ad jus fundaci, quod est maxime odiosum.
- 8 Jus fundaci erit solvendum Regi, licet mercatores domos condacant pro conservandis mercibus, & fundacis utantur.
- 9 Argumentari non licet à solutione minoris, ad solutionem majoris vectigalis.
- 10 Navis, ubi coactè venit ad portum, non causa commercii, etiam si exonerat non solvit fundacum.
- 11 Argumentum à sensu contrario desumendum est à sensu illius qualitatibus, quæ causa sit dispositionis.
- 12 Appulsus voluntarius solus, causa commercii obligat mercatores ad solutionem vectigalium, quod limita, quando us veniunt, n. 14.
- 13 Commercium fuit occasio, ex qua vectigalia sine instituta.
- 15 Venditio necessaria ex causa violenti appulsus, jus fundaci fisco auferit.
- 16 Casus furtivus excusat mercatores à solvendo jus fundaci.
- 17 Dicitio, vero, est adversativa.
- 18 Navis, quæ venit ad refriscandum dicitur voluntariè venisse.
- 19 Casus in ritu purificati licet videantur dari, ut solvatur jus fundaci ab eo qui voluntariè venit causa commercii, vel refriscationis, & non exonavit, tamen servari debent, quia statui poterant, & n. 31.
- 20 Dicitio idem inducit similitudinem, & paritatem, casus sequentis cum precedenti, ut eorum eadem sit decisio.
- 21 Princeps in terra sua potest facere legem quam velit & ut consuevit serventur, licet aliquantulum dura.
- 22 Quæ sunt ad tempus non videntur adesse.
- 23 Venisse non dicitur statim recessurus prout is, qui

- venerat ad refriscandum.
- 24 Reges, & Principes morantur, ut non statuant jura irrationabilia quia peccant.
  - 25 Verbum refriscare in materia ista importat necessitatem.
  - 26 Recedere non licet in dubio à propria significatione vocabuli præsertim si conveniat, & communis usus loquendi, & valde notorius.
  - 27 Capitulum 85. Consulatus, & Ritus prædictus loquantur de verbo refriscare absolute, & de per se, sine aliquo substantivo.
  - 28 Refriscare simpliciter aliud est, & aliud esse potest cum adjuncto.
  - 29 Intellectus verus, & genuinus dicti capituli, consulatus.
  - 30 Jus fundaci solvere, de omnibus tenentur is, qui ceperunt vendere, vel exonerare, licet voluntariè venissent, aut sponte ad refriscandum, vel cavere de eundo, ad terram fundaci infra Regnum.
  - 31 Dicitio, sed licet sit adversativa in facto, & in jure, tamen hic adversatur tantum in facto, ut etiam est quando jungitur cum copula, &
  - 32 Dicitio prædicta adversatur etiam in jure hoc casum in duobus.
  - 33 Iternæ intellectus enucleatur.
  - 34 Exitus acta probat.
  - 35 Animus colligitur ex postea gestis.
  - 36 Venditio, sed exoneratio omnium mercium non expectatur, sed sufficit quod ceptum sit vendi, aut exonerari, ut statim exonerans teneatur de omnibus solvere jus fundaci.
  - 37 Verba Iternæ accipi oportet, de voluntaria venditione vel exoneratione, & ratio.
  - 38 Venditionis appellatione venit libera, & vera, quæ consensu perficitur.
  - 39 Voluntas, & consensus coactus licet sit consensus, & voluntas secundum quid, non tamen verus, & simplex.
  - 40 Dicitio etiam est extensiva, augmentativa, & ampliativa.
  - 41 Vectigal solvi debet, sive exoneratio fiat in terra, sive in mari de vaxello in vaxellum, & ratio, n. 42. quod ampliatur, n. 43.
  - 44 Necessitas in istis terminis consideratur in duplici actu, scilicet appulsus ad portum, & exonerationis, seu venditionis partis mercium.
  - 45 Navis necessarius ad portum appulsus, non includit necessarium mercium exonerationem necessariam, vel eorum partis venditionem, & ratio.
  - 46 Ritus, nec Iternæ exprimunt casum posteriorem conjunctum cum primo, & qui sit iste casus.
  - 47 Fiscus, nec alius potest extendere ritum ad factum in eo non expressum.
  - 48 Extensio nullo jure, nullo modo fieri potest de casu ad casum non comprehensum, expressè, vel tacite, & quæ sunt facti, non præsumuntur, nec suppleri possunt.
  - 49 Statuta recipiunt interpretationem à jure communi, & casus omittus ab eo relinquatur dispositioni ejusdem juris.
  - 50 Jus fundaci, & vectigalis est materia odiosa, & rigorosa.
  - 51 Commoditas differt à necessitate.
  - 52 Commodè dicitur fieri, quod sine promittentis incommoda, & salva dignitate fieri potest, & paria sunt, fieri commode, & absque penuria, necessitate.
  - 53 Iternæ loquitur non solum in primo casu necessarii appulsus, sed à contrario sensu expressè deciditur secus.

- secundus, ut existente eadem, aut simili necessitate, quæ non permittat navem discedere, relevetur dominus mercium à solutione vectigalis.*
- 54 *Fatum est considerare casum; in quo mercatores mallent merces amittere, quàm exonerare.*
- 55 *Voluntas coacta non est simpliciter voluntas, sed conditionata, & secundum quid.*
- 56 *Aristotelis aurea verba, pro roboratione, & dilucidatione materiae integrè referuntur.*
- 57 *Ex duobus actibus, si posterior est executio prioris, ambo sunt unus.*
- 58 *Gabella non debetur ex actu, qui fit in executionem, & necessariam sequelam precedentis.*
- 59 *Actus non dicitur novus, qui fit in executionem precedentis.*
- 60 *Discrimen maximum inter solutionem gabella, & solutionem portorii, tributorum, & vectigalium, & ratio differentia.*
- 61 *Socii, vel hæredes non solvant laudemia ob necessariam inter eos factam emphytheotica rei divisionem, & ratio.*
- 62 *Venditio, vel exoneratio mercium, ut facta necessario in executionem appulsus, confunditur cum ipso appulso.*
- 63 *Actus, qui fieri potest duplici ex causa, debet referri ad causam necessariam, & ex ea factus censetur.*
- 64 *Actus, qui fit ex necessitate alterius precedentis, præsumitur necessarius, & gestus in executionem precedentis.*

ARGUMENTUM:

Agitur de eadem quæstione, de qua in controversia præcedenti, & latius de intellectu, & explicatione ritus Regiæ Cameræ in §. si vaxellum, sub titulo de fundico flagelli, & c. 85. Consularis maris, ac discrimine inter jus anchoragii, & jus fundaci, ac cætera alia vectigalia.

Pro iisdem, novus discursus, ad verum intellectum supradicti ritus Regiæ Cameræ.

CONTROVERSIA XLVII.

Etsi in prioribus scriptis pro defensione immunitatis vectigalium, occasione alterius navis, satis superque iustitiam adversus Fiscum patere, iuste credamus, ut tamen omnis nebula cefset; pro resolutione objectorum, & germano, & vero sensu ritus Cameræ subscripta superaddenda censui. Non obstat igitur primò, ritum in omnibus casibus in ipso consideratis, & distinctis, diversimodè considerare appulsum ab exoneratione; siquidem distinctio, quæ fit in appulso, non aliter fit circa actum exonerationis, unde infert Fiscus distinctionem inter casum voluntarium, & necessarium, esse faciendam in appulso tantum non autem in casu exonerationis, quia tunc etiam si exonerentur merces ex necessitate, debetur portorium.

1 Primò enim dicimus, ritum apertè continere, & decidere etiam casum exonerationis multifariam, scilicet. Primò apertè in sensu directo. Secundò saltim per inflexum à sensu contrario. Tertio à ratione expressa in ipso ritu, quæ utrumque casum inseparabiliter conjungit, & comprehendit. Quar-

2 to ex vi repetitionis. Quinto, & tandem, si nihil horum adesset, ita ritum esse intelligendum ex interpretatione passiva, quam recipere debet à jure communi, quæ generaliter in omni casu, & præsertim in specie casus nostri expressam constituit differentiam inter actum voluntarium, & necessarium, & sic non fuit necesse hoc exprimere. In sensu directo hoc dicit in primis verbis ibi, *si cessante tempestate, velis recedere, nec exoneraret, nihil solvet pro jure fundaci*: loquitur igitur expressè initium ritus de vaxello mercibus onusto, quod venit ad aliquem Regni portum vi ventotum, & tempestatis, quod si cessante tempestate, velis recedere, nec exoneraret, nihil solvet, conjungit igitur, expressè ritus casum appulsus navis, & exonerationis, disponens, quod si cessante tempestate recedat nec exoneret, non solvit, ergo si durante tempestate permaneat, & exoneret, ex eadem necessitate, nihil pariter solvet.

4 Confirmatur ex sequentibus verbis, *quia non dicitur venisse, qui coactus, & compulsus venit*, si ergo mox ritus conjunxerat casum appulsus, & exonerationis, sequentia verba, quæ per dictionem *quia* exprimentur rationem dicti cap. *quia propter, de rescrip. Augustin, Barbof. de diction. cap. 265.* pariformiter utrumque casum comprehendunt, & ad omnia præcedentia referuntur ac si dixisset ritus, quod non dicatur exonerare, qui coactus, seu compulsus, eadem necessitate urgente exonerat *l. talis scriptura, §. fin. ff. de leg. 1.* cum aliis ad propositum per *Surd. dec. 322. n. 59.* & hoc etiam ex vi repetitionis, propter unitatem sermonis, & connexitatem orationis, juxta tradita per *Bar. in l. in repetendis, ff. de condit. & demonstrat. Cravest. conf. 208. num. 6. Surd. dec. 88. n. 24.* cum aliis in fine ex quibus repetitio præcedentium induci posset, quæ doctè satis licet prolixè, cumulat *Castill. Hisp. lib. 2. quor. id. controvers. cap. 4. ex n. 138.*

5 Ponderentur præterea secundo illa verba *carare debet Portulanus, ut statim sedata tempestate recedat, ex quo videtur, quod voluntarius permanent solvere debet*, si esset verum assumptum Fisci discrimen inter actum voluntarium, & necessitatis considerari solum in appulso navis non in reliquis, scilicet circa exonerationem, & venditionem frustra ritus in actu sequenti permanendi, dixit dixisset inter actum voluntarium, & necessarium, unde dum dixit, *quod si voluntarius remaneat, nec dixit, quod si remaneat simpliciter, & indistinctè, ergo eadem distinctio, quæ fit in appulso, debet fieri in reliquo, scilicet in actu posteriori permanendi qui actus non fit, nisi ad finem exonerandi, vel vendendi, frustra enim quis remaneret in portu nisi ad hunc finem; si quidem omne agens propter finem agit.*

6 Tertio confirmatur ex illis verbis, *dicunt tamen multi, quod solvet jus anchoragii, quasi pro hospitio, quia in tali portu securatum fuit vaxellum, sicut in domo propria.* Unde ubi voluit ritus indistinctè solvi jus aliquod, scilicet anchoragium, generaliter, & indistinctè hoc diffinivit, & statuit, idque expressit per dictionem *tamen*, quæ est adversativa, & adversatur quoad omnia præcedentia in eodem genere, retentis eisdem terminis, ut jus anchoragii indistinctè solvi debeat absque ulla necessitatis, & voluntatis distinctione *Vulpell. de proposit. & adverb. dict. tamen, Barbof. d. stat. cap. 347. num. 2.* & proinde quod disponitur de iure anchoragii, extendi non debet ad jus fundaci, & cætera vectigalia per Fiscum prætena, tum quia jus anchoragii est jus satis leve, præsertim comparatione ad jus fundaci,

faci, quod est maxime onerosum, & odiosum, ut in superiori Controv. fundavimus, & proinde facilius ferri potest solutio modicæ quantitatis sub magis colorata ratione, quod vaxellum, sit securatum in portu Regis, in cuius portus constructione, & conservatione Rex de suo expendit, unde deberi videtur ob impensam, laborem, & reverentiam, ad quæ munera non extenditur immunitas, *Menoch. cons. 297. ex nu. 15. lib. 3. Gratian. discept. forens. som. 2. cap. 377 num. 23.* quod non est in fundaco, quo ut plurimum non utuntur, mercatores, sed conductis domibus, cum solutione mercedis, in quibus commodius, & tutius conservantur merces, & nihilominus solvitur jus fundaci Regi, sub quæsito dumtaxat colore exigendi maximum & nimis onerosum vectigal, ut dicit in specie *Ifern. in d. tit. de jure fundaci in princip. §. item si ponantur*; unde à solutione minoris, ad solutionem majoris vectigalis, non debet licere Fisco argumentum ducere, præsertim affirmativè *Everard. loco de minor. ad major.*

Quartò, idem suadetur ex verbis seqq. *ubi vord* voluntariè venisset casu commercii, etiam si non exonerasset, solvet fundacum, vel cavere debet, &c. igitur ut aliàs dixi, & nunc non repeto, ubi coactè venisset, non causa commercii, etiam si exonerasset, non solvet fundacum & nunc addo, hoc argumentum non posse aliter formari ad corticem verborum, & in sensu perfectæ orationis; siquidem constat, argumentum à sensu contrario, defumendum esse à sensu illius qualitatis, quæ causa sit dispositionis, ut ex *l. conventiculum, C. de Episc. & Cler. probat Dom. Albanus præceptor meus post alios in l. 1. num. 155. ff. de offic. ejus, & inspecta ratione; sed mente legis Everard. loco à contr. sensu, n. 21. limit. 9.* Et hic versic. si prædicta deficerent, solus decideret quæstionem nostram: æquiparantur enim appulsus, & exoneratio mercium voluntarii, sicut enim solus appulsus voluntarius causa commercii obligat merces ad solutionem vectigalium, inspecto fine, & intentione, quia mercator venit ad portum causa commercii, quod commercium est potissima causa radix, & occasio, ex qua vectigalia sunt instituta, & in specie jus fundaci deberi ex commercio, dicit *And. in nostro tex. in §. si vaxellum, in fin. in illis verbis, vel ibi, facit inde commercium*, latiss. *Guttier. post Carond. Lasars. & alios de Gabell. quæst. 1. ex nu. 8. cum seq. ut exinde pro usu non solvantur, in lege consonam, ff. de verb. signif. Regner. de regal. lib. 2. cap. 6. nu. 128.* sic etiam exoneratio causa commercii, & venditionis voluntariæ, pari modo producit jus solvendi vectigalis Fisco, & sic contrarium appulsus navis necessarius, & exoneratio, vel venditio necessaria ex causa violenti appulsus jus Fisco auferunt, & eximunt mercatores, sive ex regula contrariorum æquiparatorum per contrarium, sive à cessante ratione, cum nedum necessitas, sed quolibet fortuitus casus mercatores excuset, ne sint in damno, *Barr. & alii infra citandi*, & proinde ritus in præd. verb. utitur altera adverbativa, *ubi vord*, ut ostenderet discrimen inter solutionem anchoragii, et fundaci: constat enim dictionem *vord* adversari, addit ritus, *idem si venisset ad refriscandum, ut multi dicunt, sic servatum esse ex voluntate regnantis, de qua si constaret, certum esset*; unde cum ampliaret proximum casum, tradendo simile exemplum, quod etiam si navis venisset ad refriscandum et sic pariter voluntariè, sicut in præcedenti est enim hæc species voluntarii appulsus, qui ex germana vera, et propria verbi significatione pro-

ficiscitur, et eodem modo accipitur in vulgari, et communi usu loquendi: constat enim esse vulgare dictum nautarum, et est communis omnium usus, sive loquendi genus, *andare a pigliare refrisco, d. à refriscarsi*, quod et usitatur in terrestri itinere; ubique enim in Regno novimus invitari transeuntes, et maxime notos, etiam non sitientes, vel aliis indigentes, *venite à refriscarvi, d. venite à bere*, et sic concordat æthimologia vocabuli, cum communi usu loquendi, quorum uterque, voluntarium actum significat. Sub-19 sistit parumper *Ifern.* glossando dicens, quod licet hi duo casus in ritu purificati, de quibus proximè dixerat, viderentur duri, ut ius fundaci solveretur ab eo, qui licet voluntariè venisset causa commercii ab initio, tamen non exonerasset, vel saltem debuisset cavere de eundo ad terram fundaci infra Regnum, idemque si venisset ad refriscandum, ex qua20 dictione, *idem*, qua utitur *Ifern.* colligitur omnimodò similitudo, et exæquatio, ut una sit substantia, et æquiparat casum sequentem cum præcedenti, ita ut omninò in diversis casibus sit eadem censura, sed decisio, ut latè probat *Alex. Barbos. de dictione. cap. 122.* ut latius hoc esse nimis durum, probat inferius idem *Ifern. in v. r. frvè, §. alii dicunt præmissa casu*, et iterum *versic. seq. idem debet dici variè dum dicit, quod etiam in delictis si panites ante consummatum crimen, est impundè, etiam in atrocibus, & quod licet mutare voluntatem re integra*, ut plenè per eum. Quod et iterum plenissimè aliis rationibus comprobatur inferius antè fin. eisdem ritus in *§. id quod alium-21 dè portatur, & non exoneratur in mari Regni*, et iterum postea, *portare in portum, & non exonerare in Terram vel in aliquo vaxello, non est immittere in Regnum, quia mare, & litus naturali jure sunt communia*, ubi latiss. attamen redeundo ad supradicta,22 excusat *Ifern.* dicens posse hoc principem in terra sua, cum in positivis sibi liceat dicere legem, quam velit, et consueta servanda esse, licet sint perquam dura, et sic resolvit obiectum, quod ea, quæ adsunt ad tempus, non videantur adesse, et quod non videatur23 venisse, confestim recessurus, cu usmodi erat iste, scilicet qui venerat ad refriscandum, consideratus in proximo præcedenti casu, quoniam venerat ut venderet, nec ut perpetuò dimitteret merces in Regno, sed ad tempus breve maioraturus, confestim recessurus, scilicet postquam se refriscaverit. Attamen his, et similibus non obstantibus inquit *Ifern.* hæc etsi dura statuti potuisse, manet tamen, ut caveant sibi24 Reges, et Principes, ut hæc iura, ratione carentia, non statuant sine causa, aliàs peccant, ut *Innoc. solitus est advertere, et corrigere Principum institutum in locis, quos alibi citat Ifern. in tit. qua sunt regal. post num. 7.* ubi concord. per *Lipar.* nec obstat, quod verbum *refriscare*, importet necessitatem, ut pro-25 bari videtur in *cap. 85. Consulatus maris*, in quo asseritur usurpari verbum, *refrescare exarcia*, et sic in casu, ubi navis indigeret velis, et aliis navalibus26 instrumentis: dicimus enim primò, in dubio non esse recedendum è propria vocabuli significatione, maxime cum illa conveniat cum communi usu loquen-27 di satis notorio, ut supra, nec *d. c. consulatus*, loquitur de verbo *refrescare*, absolutè, et de per se considerato, sine aliquo substantivo, sicut loquitur ritus noster, ibi, *idem si venisset ad refriscandum*, et iterum in *vers. alii dicunt præmissa*, ibi, *ut aliud tenderet, pu-28 ta, ut refriscaret*, aliud est enim simpliciter *refriscare*, aliud esse potest cum adiuncto, scilicet *refriscare exarcias, vel velas*, de quibus loquitur *c. cōsulatus*,

nec dictum assertum c. quicquam probat, dum enim dicit, *se per aventura la nave habbia bisogno pià esarcia, d che la sua fosse consumata in tutto, d in parte, il padrone della nave non è tenuto dare accuncio, ne di refrescare esarcia, il dare accuncio, potest includere necessitatem, il refrescare l'esarcia, remanet in sua propria significatione, ut importet duplicem, vel majorem, sive fortiolem habere exarciam ad cautelam, & sic nullibi probari potest, ut verbum, *refrescare*, importet præcisam necessitatem, de qua nos agimus; subdit *Ifern.* per dict. *sed si, in præd. casibus, inciperet vendere, vel exonerare, statim teneretur de omnibus, jus fundaci solvere, vel cavere, ut dictum est, & sic tam in primo, ubi scilicet voluntarius venisset, nec exonerasset, quam in secundo, ubi etiam spontè venisset, ad refrescandum, ad tempus breve moraturus, ut statim recederet addit nunc, quod si inciperet vendere, vel exonerare, statim teneretur, de omnibus, jus fundaci solvere, vel cavere, ut dictum est, & sic licet dictio *sed*, soleat adversari regulariter in facto, & in iure, hic tamen adversatur in facto tantum, non in iure, ut interdum prædicta dictio hoc operatur, ut quando jungitur cum copula (&) *Oliv. Vulp. de præpos. & ad verb. dict. (sed) cart. 108. Sanchez, & alii per Alexand. Barbof. de diction. cap. 309.* quia ponitur casus, quando inciperet vendere, vel exonerare, in quo adversatur casibus proximè dictis; concordat tamen in iure; verum ni fallor, meo quidem iudicio dici potest dict. præd. *sed & si*, in iure, etiam hoc casu adversari in duobus. Primò, quia in præced. casibus, ubi voluntariè venisset, & non exonerasset, vel ubi venisset ad refrescandum, statim recessurus intentio *Ifern.* fuit ostendere quod de jure non deberet solvi jus fundaci, sed bene de facto, & de consuetudine; sic de voluntate regnantis, qui potuerat hoc statuere; hic verò, cum mutata voluntate inciperet vendere, vel exonerare, intentio *Ifern.* est dicere, ut etiam jure stricto de omnibus jus fundaci solvi debeat, vel caveri, quia venit utroque casu, causa commercii, ut exitus acta probat, dum vendit, vel exonerat, quia animus colligitur ex postea gestis, & his, quæ sequuntur, & amplius in iure adversatur in eo, ut ex eo, quod incipiat vendere, vel exonerare, statim tenetur de omnibus solvere, & sic non est expectanda venditio, vel exoneratio omnium mercium, unde necessariò hucusque accipienda sunt verba *Ifern.* de voluntaria, venditione, vel exoneratione, tum quia metus, vis, & coactio non præsumuntur, & præsertim venditionis appellatione, intelligitur de libera, et vera, quæ consensu perficitur, l. 1. §. *fin.* ff. de contr. empt. l. 1. *versitem emptio.* ff. de rer. permut. §. 1. *inslis. de empt. & vend. juncta L. invitum, C. de contrahend. empt.* qui consensus in omnibus contractibus debet esse liberus, et spontaneus, quia voluntas sive consensus coactus, licet consensus sit secundum quid non tamen verus, et simplex, ut infra dicemus; tum etiam, quia exceptio tradita in *d. versic. sed & si, in præd. casibus*, debet esse de regula, et remanet in non mutatis de natura regulæ, & consequenter intelligi debet iuxta terminos regulæ in prædictis casibus consideratæ, ampliatur postmodum hoc *Ifern.* per diction. etiam, quæ ex extensiva, et stat. augmentativè, et ampliativè, l. 2. *C. de testib. Barbof. de diction. cap. 95.* ut idem ius sit, etiam si vi ventorum venisset impulsus, et quod dixit de exoneratione in terra, extendit, ut præcedat etiam si exoneratio fieret in mari, de vaxello in vaxellum, ibi, *& si exoneraret de va-***

*xello, unde venit vi ventorum, & poneret se in alio vaxello navigante extra Regnum, solvet fundaciam, sicut exonerasset in terra, et reddit rationem, nam commoditatem habent hanc in mari Regis exonerando quidem de uso, & onerando in alio, videtur, tamquam si de novo mercem oneraret, & exoneraret; hæc igitur ampliatio, ut solvendum sit vestigial, etiam si navis venisset vi ventorum impulsus, cum inciperet vendere, vel exonerare, non video quo jure; quovè prætextu sit iterum extendenda, supplendo factum in verbis, et in sensu minimè comprehensum, ut scilicet *Ritus*, sive potius *Ifern.* (si quidem verba *Ritus*, à verbis *Ifern.* distingui facile non possunt,) procedat, nedum si navis vi ventorum venisset impulsus, sed etiam eadem, vel simili necessitate præcisa coactus magister navis exoneret, vel vendat, hoc certè rogo considerari, necessitatem in nostris terminis in duplici actu considerari posse.*

Primò scilicet in actu appulsus navis ad portum idque multifariam, vel scilicet tempestatis, incursum hostium; vel aliter.

Secundò verò potest considerari necessitas in actu exonerationis, vel venditionis partis mercium, ut cum necessaria est refectio navis, et deficiunt pecuniæ, quo casu præcisè opus est, pecuniam ex venditione quarundam ex mercium redigere, ut navis refecta ex inavigabili fiat navigabilis ad perficiendum iter destinatum.

Primus casus appulsus navis, necessarius ad portum non includit necessariò secundum, ut semper sit necessaria mercium exoneratio, sive partis earum venditio, ut cum navis incolumis in portum licet vi tempestatis delata est, sed interdum, cum primo casu ex facto contingenti concurrat etiam necessaria navis refectio, quæ potest esse inavigabilis inspecto statu præsentis, et navigabilis, in futurum, ipsa navis refecta, sicut in simili de sententia, vel extincta, vel suspensa per appellationem dicitur in l. 1. §. *ultima.* ff. ad *Turpil. Ritus*, sive *Ifern.* in *d. ampliat.* nominatim loquuntur, etiam si vi ventorum venisset impulsus, & paulò post, idem repetit in casu exonerationis vaxelli de uno in alterum, unde vi ventorum venit, & inferius; ad quod non credebatur venire, & sic nullo modo exprimunt posterium casum conjunctum cum primo, cum scilicet ita vi ventorum venit, ut etiam necessaria indigeat refectio, quæ sine exoneratione in terram, vel alio vaxello, & sine pecunia ex venditione mercium redigenda, fieri non potest, ut propriè contingit in casu nostro. Quis igitur, neque etiam Fiscus poterit supplere hoc factum, & superaddere illud ad *Ritus* extensionem, ut procedat etiam ubi navis nedum impulsus venisset, sed etiam, quæ indigeret necessaria refectio, quæ sine exoneratione, & mercium venditione fieri nequaquam posset.

Hæc quidem suppletio in facto, & ampliatio onis extensio, nullo quidem jure fieri potest, cum ea quæ sunt facti suppleri nequeunt, nec præsumantur, ut ad ornatum vulg. l. in bello, §. *facta.* ff. de cap. & p. *st. lim. rever. lat. Menuch. de præsumpt. lib. 5. cap. 175. num. 4.* & præsumantur. & quod facta nunquam lib. 6. c. 14. *Addit. Natta ad Alex. cons. 119. lib. 1.* cum non sit de casu ad casum, ex verbis, nec ex mente comprehensum, l. 3. §. *hec verba.* ff. de negot. gestis. *Surd. late decis. 202. n. 9.* quod si generaliter est verum, statuta debere recipere interpretationem à jure communi, & casum à statuto omissum relinquentem

dum esse dispositioni juris communis, etiam si sint contra ejusdem juris dispositionem, juxta ea, quæ congerit *Surd. decis. 282. num. 24.* potissimè, & in specie hoc tradunt *DD.* in terminis vectigalium, ut post *Signor. de Homod.* cujus verba inseruit in sua lect. *Alberic. in d. l. Casar. post num. 7. vers. concludamus ergo,* tradit latiss. ibi *Barr.* ex *num. 15.* & post *num. 26. vers. præterea, ff. de public.* in qua *l. Casar, DD. post Barr.* omnes tractant materiam restrictionis, & interpretationis statutorum ad formam juris communis ut alibi recurrere opus non sit, & hæc est interpretatio passiva, quam statuta nunquam excludere consentur, etiam si ab eodem statuto sit prohibita interpretatio, *Surd. dec. 178. num. 16.* & 17. in ritu quidem exorbitanti, in materia vectigalium, & vectigalis quidem, tam odiosi, & rigorosi, quale est jusfundaci, ut alias probavimus, & præsertim, cum pertentando verba ipsius Ritus à principio, usque ad finem, ubi de appulsu necessario meminit, semper supponit navim incolumem portum petiisse, ex toto enim contextu dispositionis colligitur illius sensus, & interpretatio, *l. nummis, ff. de legat. 3.* cum concord. per *Surd. dec. 202. num. 16.* legatur in principio *si vaxellum vi ventorum, & tempestate veniat curare debet Portulanus, ut sedata tempestate recedat,* & sic usque in finem, ut supra: verba autem, quæ ponderat Fiscus, ex quibus redditur ratio prædictæ ampliationis in casu exonerationis de vaxello in vaxellum, *nam commoditatem habent hæc in maris Regis exoneratione quidem, & onerando in alio, videtur tanquam si de novo mercem oneraret, & exoneraret, si alia deficerent, hæc quidem sola sufficerent.*

Ponderando primo nomen illud quo utitur *commoditatem*, quæ quidem distat à necessitate, quinimò ipsam excludit; siquidem aliud est frui commoditate, aliud uti necessitate, *tex. cum gloss. ubi Alciat. Rebuff. Brissow.* & cæteri in *l. nepos proculo 135. ff. de verb. signif.* commodè enim fieri dicitur, quod sine promittentis incommodo, & salva dignitate fieri potest, & idem est fieri commodè, sive cum commoditate: quod absque penuria, & necessitate. *Jo. Andr. Panorm. & Dec.* quos probat *Cordoba.* in *l. si quis à liberis, §. si filius, num. 81.* & 82. *ff. de lib. agnos.* confirmatur ex his, quæ subjicit in *vers. hoc quando coactus, usque ad versic. item aliud si,* ubi credo scriptoris vitio adesse plura verba mēdosa; videtur enim alioquin se nimium involuere, nec adesse congruum sensum, ut contingit in operibus *Iser.* etiam impressis, et si à tot Illustribus Viris expurgatis, hæc tamen verba non expedit emendare, cum non faciant ad causam, sed dum se remittit ad dicta per eum in fin. in *cap. de jure exituræ,* clarior redditur veritas, dum ibi dicit hæc verba *jus exituræ, quod est novum percipitur toties, quoties de Regno exieris cum eisdem mercibus, & c.* lubdit in fin. *§. 1. dict. tit. de jure exituræ, nisi vi ventorum, & tempestate impulsu rediisset, sed tunc sedata tempestate, & cessante impetu venti, debet recedere, ut supra in rub. de jure fundaci dictum est.*

Unde expressè ex prædictis verbis, ubi vicissim se *Iser.* remittit, apparet nedum ipsum loqui in primo tantum casu necessarii appulsus, quo casu prædicari potest, quod navis recedere possit, & non in secundo casu, ubi scilicet navis esset rupta, aded ut non possit recedere, nisi prius reficeretur; sunt enim præsupponendi ubique termini habiles, & sic dum injungitur, quod navis recedat, nisi velit solvere vectigal, exaudiri debet, quod possit recedere, sed à contrario sensu, quinimò à cessante ratione,

deciditur expressè secundus casus pro nobis, dum enim præcipitur, ita demum solvi vectigal, *si sedata tempestate, & cessante impetu venti non recedat,* ergò durante tempestate, seu existente eadem, vel simili necessitate, quæ non permittat navem posse discedere, exonerationis, vel venditio coacta relevat solutione vectigalis, quousque navis sit in sua libertate, quia scilicet possit exire, & voluntariè permaneat, exoneret vendat, aut de una navi in alteram mercem reponat ex voluntate quidem, quod indicat nomen *commoditas*, non quidem, ex necessitate, idem colligitur ex *versic. ritus nostri,* qui subsequitur, ibi, *Item aliud si vi ventorum navis impulsu, aliqui mercatores exonerant, & aliqui non;* & sic clarè loquitur in casu exonerationis voluntariæ, quia ponit casum, qui non posset moraliter considerari in casu exonerationis necessariæ, in quo fatuum esset considerare casum, in quo mercatores mallent mercem amittere, quàm exonerare, ut in prima Controv. adverti, & novissimè non obstat vulgare dictum, quod voluntas coacta voluntas est ex *Arist. ethicor. 3. cap. 1.* & potest citari *Gloss. in l. postliminio 17. ff. de captivis, cum infin. sim.* Dum enim in hac materia solutionis vectigalium sit expressa dicta tam jure communi, quàm in ritu, inter casum voluntarium, & necessarium, frustra citatur *Aristot.* ad probandum, quod voluntas coacta voluntas sit; siquidem ultra declarationem traditam à *DD.* quod voluntas coacta non sit simpliciter voluntas, sed conditionata, & secundum quid, dictum *Arist.* in puncto declarat *Wsembec.* tam in *paratis. ff. lib. 4. tit. 2. quod metus causa; n. 2. lit. F.* quam etiam ad eundem *tit. C. qui est, tit. 20. num. 3.* cuius verba verè aurea essent integre inferenda, libuit tamen pauca ex eis adnotare, *Quamquam, autem hæc subtiliter distinguam Philosophi, tamen Prætor putavit, quodcumque vi atroci committeretur, id metu quoque fieri, voluntate utriusque præsentis violentiæ cedente, & eodem modo subvenit, sive quis vim passus sit necessariam, & inevitabilem, quæ corpori vim affert, sive vim coactionis, quæ animum dumtaxat invadit, mentemque superat;* & meminit in puncto, de navi vim tempestatis in mari passa, addens in foro, ac in iuris disciplina, & ut nihil noceat vim passo etiam si invitus consentiat, & subiicit tandem hæc verba, *nec cuiusvis in iudicio postulantis sit philosophica ratione scienter vim à metu, vel contra discernere,* apud quem plura, & pulchra in proposito videnda. Nec Fiscus jure potest separare actum exonerationis, & venditionis mercium ex necessitate factum, ab ipso primo actu necessarii impulsus, quia ubi ex duobus actibus posterior est executio prioris, ambo actus sunt unus tantum, aded, ut actus subsequens velut inseparabiliter primo actui unitus, non dicatur diversus à primo, sed unus tantum actus dicitur, nec datur differentia inter primum, & secundum *l. illud, §. fin. ff. ad l. Aqu. l. Gloss. in l. cum filius §. 1. vers. neuter, ff. de verb. obligat. Jas. in repet. l. quominus, ult. not. num. 20. ff. de flumin. tex. ubi Imol. & Castrenf.* notant in *l. cum servus. ff. de condit. & demonstr.* & in terminis, quod non debeat gabella ex actu, qui fit in executionem, & tanquam sequela necessaria præcedentis actus, ut in revenditione, quæ fit ex necessitate pacti, adjecti in præcedenti contractu latissimè post relatos per *Tiraq. affirmat Surd. dec. 321.* quia non dicitur novus actus, qui fit in executionem præcedentis, & in puncto, his, & aliis relatis, Considerat *Gustier. de gabell. lib. 7. quest. 22.*

num. 21. cum seq. licet maxima sit differentia inter solutionem gabellæ, quæ juxta unam opinionem debetur, etiam ex contractu necessario, & solutionem portorii, tributorum, & vectigalium, à quorum solutione excusatur quis, nedum ex causa necessaria, ut distinguit *Guttier. d. quæst. 22. num. 16.* sed quilibet casus fortuitus, non debet præjudicare damnum passio, ut de comm. sentent. post *Alberic. Bart. & Alphons. Montalu. ad li. Hispan. tradit idem Guttier. dict. cap. 22. num. 17.* & aliàs dixi, & qui propter necessitatem dividunt inter se rem emphyteuticam, velut socii, & hæredes, non solvunt laudemia, non alia ratione, nisi quia permutatio, vel venditio tanquam divisionis necessariæ sequela, & incidens, sine quibus ipsa commodè expediri non potest, habentur pro actibus unitis, & cohærentibus ipsi divisioni, ubi incidunt, & cum ea confunduntur; ut explicat idem *Guttier. d. num. 21. & 23.* optimè *Franc. Clapper. in dec. Fiscal. part. 1. causa 26. quæst. unica ex num. 6. & 62 seqq. cart. mibi 219.* & sic ipsa venditio, vel exoneratio tanquam necessario facta in executionem appulsus, confunditur cum ipso appulsu, præsertim quia etiam si actus ex duplici causa fieri posset, quod non est in casu præsentis, referri tamen deberet ad causam necessariam, & ex ea factus censeretur *Surd. decif. 15. num. 13.* & actus præsumitur necessarius, qui fit ex necessitate præcedentis actus, idem *Surd. dec. 305. n. 34.* & præsumi debet gestus in executionem præcedentis, idem *Surd. dec. 71. n. 9. 25. Aug. 1625.*

Cum varia incidissent impedimenta, quibus causæ expeditio dilata fuit, domini mercium moræ impatientes ad transactionem cum Fisco deveniunt, & hac de causa lis ulterius non processit. Actuaris Franciscus de Flore,

S U M M A R I U M.

- 1 Majoratus de Priego verba proponuntur, & persona inter quas controversia disceptatur, n. 2.
- 3 Nepos, filio primogenito prædefuncto, excludit patruium astate majorem in primogeniis, & majoratibus, quæ feudali successionis comparantur, & per leges Hispan. expressè statutum est præferri nepotem.
- 4 Primogenito vocato, censetur vocata illius linea in infinitum, ad exclusionem secundogenitorum, declarata, ut n. 57.
- 5 Primogeniti, vel majoris natu vocatio eadem est, sed quod differant est verius, n. 58.
- 6 Majoratus instituitur, censetur se conformare secundum leges de illo loquentes, nisi expressè aliter disposuerit.
- 7 Majoratus pro filio natu majore superflite, admittit nepotem ex primogenito, excluso secundogenio, majoris aetatis, ad quod ponderatur etiam lex Hispan. n. 8. contrarium tamen est verius, ut per totam quæstionem probatur.
- 9 Responsa in causis maturè consideranda sunt.
- 10 Filiorum appellatio specialis dicitur, & in ea non venit nepos secundum proprietatem sermonis, n. 11. & 12.
- 13 Liberorum appellatio comprehendit nepotes.
- 14 Filiorum appellatio, non comprehendit nepotem, quando extat filius, & nepos.
- 15 Filiorum appellatio excludit representationem filiationis in nepote, quia gradus vocatur.
- 16 Filiorum appellatio, non comprehendit nepotem quando filius cum aliqua qualitate vocatur.
- 17 Majoratus in quo vocatur filius major tempore mortis excludit nepotem ex primogenito, & n. 18.
- 19 Majoratus in quo vocatur filius major, excludit representationem nepotis ex primogenito defuncto, quia in successionem consideratur qualitas aetatis, quæ non adest in nepote, nec ad illum transmissè potuit, n. 20. 21. & 22.
- 23 Relativum, quod, adjectum verbo futuri temporis, conditionem facit.
- 24 Relativum, quod sua natura restringit dispositionem & habet vim demonstrationis taxativæ, n. 25.
- 26 Majoratus institutus per verba respicientia tempus successionis, intelligitur vocare primogenitum existentem tempore ejusdem successionis.
- 27 Majoratus vocans filium majorem, qui erit tempore mortis, requirit tres qualitates in vocato, quod sit filius, quod sit major, & quod sit superflite: quæ qualitates in eo, qui succedit, & non cui succeditur consideranda sunt, n. 28.
- 29 Qualitas requisita adesse debet tempore, quo dispositio ad effectum producitur.
- 30 Majoratus institutus cum aliqua qualitate, illa qualitas requiritur tempore successionis, & non erectionis majoratus.
- 31 Verba restrictiva persone ad certum tempus, excludunt representationem.
- 32 Temporis limitatio continet restrictionem, ut in tempore includat, extra tempus excludat.
- 33 Qualitas adjuncta verbo, secundum tempus verb. regulatur.
- 34 Majoratus requirens majorem aetatem successoris, hanc qualitatem requirit cum perseverantia in tempore, quo defertur successio; & proinde nepos ex primogenito excluditur à secundogenito majoris aetatis, n. 35.
- 36 Nepos à filio distinguitur.
- 37 Superflite filius, ubi vocatur, cessat representatio, quam faceret nepos sui patris, & n. 38.
- 39 Superflite conditio, realiter verificanda est, non per fictionem.
- 40 Fictiones duæ in eadem persona non dantur, & quæ sit fictio inductiva, & quæ translativa, ibid.
- 41 Referantur Authores in terminis, qui in Majoratibus constitutis pro filio superflite majoris aetatis, nepotem ex primogenito excluderunt, admissio filio secundogenito superflite, majore aetate habente, sicque judicatum retulerunt, ad interpretationem legum Hispaniarum.
- 42 In majoratum sive primogenitorum successionem, quod nepos excludat patruium est dubia quæstio, & quid de jure legum Hispan.
- 43 Majoratus forma attendenda est.
- 44 Intellectus l. 40. tauri, admittentis nepotem, excluso patruo, est quod procedat in majoratibus ordinariis: non vero ubi institutorem majoratus, aliter disposuisse colligitur, ut quando filius major superflite vocatur, & n. 45. 48. & 49.
- 46 Emphyteusis concessa cum pacto, quod transeat ad primogenitum, intelligitur de primogenito existente tempore mortis, & n. 47.
- 50 Intellectus l. 40. tauri, est etiam, ut admissio nepotis, excluso patruo, procedat, quando primogenitus decedens habebat jus certum ad succedendum, & non incertum, & n. 51.
- 52 Conditio defecta impedit transmissionem, & representationem, n. 53.
- 54 Intellectus l. 2. titul. 15. part. 2. est, ut procedat in majoratibus, in quibus solam attenditur majoratus secundum tempus nascendi, & n. 55. & 56.

- 57 *Primogeniti linea censetur vocata in infinitum, ubi simpliciter vocatur primogenitus, secus si cum qualitate, ut quando primogenitus major superstes tempore mortis vocatur, sunc enim secundogenitus superstes excludit lineam primogeniti prædefuncti*
- 58 *Intellectus l. 40. tauri est etiam, ut esset adm. sio nepotis, excluso patre, quoties colliguntur conjectura pro patre contra nepotem.*
- 61 *Conjecturis legitimis, quod colligitur dicitur expressè dispositam, etiam in majoribus, in terminis l. 40. tauri, & num. 62.*
- 63 *Verba ubi sunt aperta, voluntatis questio non admittitur, maxime si sunt efficacia, nu. 64.*
- 65 *Majoratus successio non transmittitur, si futurus successor decedat, vivente possessore.*
- 66 *Representatio non datur, ubi superstes vocatur, secundum communiorum opinionem contra Molin.*
- 67 *Intellectus l. 2. titul. 15. part. 2. est, ut procedat in successione ordinaria primogenitorum secundum ordinem nascendi, & in successione Reguorum, in quibus admittitur representatio nepotis exclusi secundogenitis, nu. 68. & 69.*
- 70 *Authoritates Doctorum ex contrario adducta in presenti controversia recensentur, & confutantur, ut vel contra communem, vel in diversis terminis loquentes.*

A R G U M E N T U M.

In majoratus successione, an nepos ex primogenito prædefuncto, excludat patrum secundogenitum natu majorem: & si majoratus sit constitutus pro filio majore superstite, an etiam secundogenitus major superstes excludatur à nepote primogeniti prædefuncti, quod latissimè disputatur ad partes, & datur verus intellectus l. 40. tauri, & l. 2. titul. 15. p. 2. legum Hispaniarum.

Pro Excellent. Domino Duce Feriarum in causa Status de Priego.

CONTROVERSIA XLVIII.

- 1 **H**ujus rei thema sic mihi præmittendum direxi, prout ex dictis allegationibus carpsi, juxta Imperiale præceptum in l. ut resp. sum, C. de transact. Rex Henricus, Secundus, precibus Nundisalvi Fernandez à Corduba majoratum de Priego instituit his verbis: *Mandamos, que despues de los dias del dicho Gonzalez Ferdinandez, que aja el dicho mayorazgo enteramente con todas las dichas Villas, y lugares, &c. en la manera, que dicha es. Pedro Fernandez su hijo varon mayor primero heredero, e despues de sus dias del dicho Pedro Ferdinandez su hijo, que lo aja, y herede el hijo varon mayor legitimo, que el dicho Pedro Ferdinandez dejare al tiempo, que finire, y si hijo varon non oviere, que lo haya herede la su hijo legitima la mayor.*
- 2 Devoluto denique hoc majoratu ad D. Catharinam Fernandez de Corduba, eaque defuncta, retinetis prædicto Ill. Duce Feriarum ejus filio secundogenito, ac etiam D. Catharina nepte ex D. Petro Ferdinandez ejus similiter filio primogenito prædefuncto, contendit, & rectè dictus Ill. Dux ad successionem hujus majoratus, eum omninò admittendum, ex mente, & verbis dicti Regii diplomatis, cum tempore mortis matris, ipse, filius major legitimus

inventus sit. Contra autem insurgit dicta D. Catharina neptis ex filio majore prædefuncti, & minus iuste, uti patris majoris prædefuncti personam representans ex l. 40. tauri, & excluso dicto Ill. Duce possessionem ejusdem majoratus sibi assignandam prætendit, infra scriptis mediis.

- 3 Primò, quia in primogeniti videtur communis opinio, quod nepos ex filio primogenito prædefuncto excludit patrum in successione avi, licet ætate major patruus sit; ut ex communi post *Oldr. conf. 224. Jo. Andr. Bald. Anchar. Abb. Castrenf. Aret. Rom. Socin. Fely. Parid.* & alios tradit latè *Tiraq. de primog. q. 40. n. 12.* ubi subdit, hanc esse receptam sententiam in Gallia, Anglia, & Hispania, & n. 19. multa pro hac parte adducit rationes, eundem sequenti sunt *Duena, Covarr. Gregor. Lopez,* & alii apud *Molin. lib. 3. de primog. c. 6. n. 1. & 7.* ubi inquit, esse communem, & latissimè, ut adsolet *Conf. de Anno conf. 125. lib. 2.* hanc eandem confirmat, & novissimè *Borvallus* in suis *decision. tit. de feudis. ex num. 453. cum pluribus seq.* quæ conclusio etiam in majoratibus sine dubio procedere videtur, cum eorum successio sit feudali consimilis, secundum *Bald. in l. cum antiquioribus, n. 6. C. de jure delib. Covarr. lib. 3. var. resolut. cap. 5. n. 9. Pinell. de bonis matern. p. 3. num. 99.* & in Regnis Hispaniæ, ubi super majoratum successionebus passim lites ventilantur, super his propriæ, ac peculiæres constituuntur leges pro nepote, ad patruum exclusionem, ut in l. 40. tauri, & l. 2. tit. 15. part. 2. in quibus indistinctè cavetur, quod nepos ex primogenito prædefuncto in avi successione patrum excludat, tam inter descendentes, quam inter collaterales, ex quarum dispositione videtur res in tuto pro nepote contra patrum, ut in specie consuluerunt *Paul. de Castro conf. 164. lib. 2. Abb. conf. 85. lib. 1. Dec. conf. 498. nu. 19.* cum aliis per *Covarr. lib. 1. pract. quest. cap. 38. nu. 6. & 7.* & per *Molinam cap. 6. lib. 3. de primogen. num. 29.*
- 4 Secundo pro nepote efficaciter facit, nam in primogeniti institutione linea primogeniti successivè in infinitum vocata videtur ad exclusionem secundo, & tertio genitorum: ita ut, donec superstit aliquis de linea primogeniti, sequentes non veniunt, sicuti idem *Molina d. c. 6. n. 29. 35. & 43.* firmat ante eum *Covarr. d. c. 38. n. 6. vers. ipse verd.* ubi hæc probat in terminis juris communis, extra Hispaniarum leges, atque resolvit, filium secundogenitum nunquam dici primogenitum, donec adest aliquis filius, seu descendens à primogenito, & proinde ista neptis ex primogenito, quæ est in linea recta ultimi possessoris majoratus, videtur excludere patrum secundogenitum.
- 5 Tertio, nec representationem hanc impedire habet, quod in majoratus institutione filius vocatus fuerit major natus: cum nulla sit effectualis differentia, an dictum fuerit, succedat primogenitus; an major natus, ut idem *Molin. ibidem. num. 19.* ex mente *Abb. & aliorum supra citatorum,* cum aliis relatis per *Menoch. conf. 442. n. 20. & conf. 1171. n. 1. & 2. & Dacum Burg. quest. civil. 1. & 2. n. 84.* & idè in propolita nostra casus specie, nil obesse videntur verba illa, *que lo aja el hijo mayor.*
- 6 Quarto expressè deducitur ex d. l. 40. tauri, ubi, ut alias repetitum est, nepotem præferri patruo, indistinctè statuitur, & tantum casus ille excipitur, quod expressa dispositione, aliud majoratus institutor caverit, atque statuerit: ergo si expressa dispositione id non statuatur, credendum est id semper inesse, atque præfatis verbis adjunctis dumtaxat expressisse illud, quod

quod de jure inerat, secundum mentem, & intellectum juris atque juxta decisionem *d.l. 40. tauri*, & *Partita*, sicuti in propriis terminis *d. l. 40. tauri*, quod requiratur expressa dispositio derogatoria, ut locus non sit illius *l. dispositio in 1. part.* tradit *Covarr. d. cap. 38. n. 10. in fin. & n. 11. Peralta in rubr. de heredib. instit. v. 122. col. 4. fol. 72. Molin. d. c. 8. n. 1. & in fin. P. Molin. Jesuita disput. 629. n. 1. tom. 3. & 631. n. 7. Gutierrez lib. 3. pract. qq. quest. 67. n. 38.*

7 Quinto, nec etiam verba illa; *el hijo mayor*, quod dicitur, videtur posse considerari ad inhibendum hanc representationem, quamvis in patre primogenito prædefuncto nunquam fuerit primogenitura actualis, ut affirmaverunt *Coman. Fulgos. Corn. Alexand. Jof. Cros. Ruiz. Gratius, Rivin. Socin. jun. Paris. Crovetti. & Zofus*, quos pro hac parte addit *Molin. d. c. 8. lib. 3. nu. 20. vers. contrariam autem*, & subdit, quod in propriis terminis majoratum Hispaniarum, sic resolvunt *Abb. d. conf. 85. lib. 1. Rom. conf. 29. Castrensis. conf. 164. lib. 2. Bologn. conf. 62. col. 7. in fin. & seq. Barbat. conf. 10. lib. 2. & Bellamera decis. 723. n. 16. & 17.* hancque sententiam in ejusdem majoratibus Hispaniæ cum his verbis huius nostri maioratus, amplectuntur *Matthiens. lib. 5. tit. 7. gloss. 6. n. 2. lib. 5. num. Collect. Gutierrez. d. q. 67. lib. 3. ex v. 35. ad 43. Molin. disput. 629. n. 5. tom. 3. de just. & jure, & Caltill. lib. 3. quotid. cap. 19. ex n. 341.*

8 Sexto, & ultimo ad prædictorum confirmationem extat pro eadem opinione pro nepte fundamentum quod adducitur ex *d. l. 2. tit. 15. part. 2.* ubi lex illa facit mentionem de filio majore superstitite tempore mortis ultimi possessoris; & tamen nepotem ex primogenito prædefuncto, filio secundogenito in Regni successione statuit præferendum, sicque legem illam in his terminis expendit *Molina d. c. 8. num. 20. vers. & pro eodem*, & ante eum *Abb. & Cast. ubi supra*, & illius legis dispositionem procedere in quolibet majoratu, tradit latè *Guttur. dict. q. 67. num. 35. lib. 3. pract. quest.*

Verùm, quamvis hæc omnia satis urgentia pro nepte videantur, cum tamen rem ipsam internè, ac mature perpendissem, inspectis verbis huius nostri maioratus, ut admonuit *Imperator in Auth. de restit. fideicom. & ex eius præcepto Didacus lib. 3. variar. resol. cap. 5. lib. num. 5. Tiraquell. d. quest. 40. num. 224. & Perègr. conf. 39. num. 16. lib. 1.* adverti causam illi. Ducis patrii esse iure potiorum, atque in huius majoratus successione præferendum esse indubitanter existimo ex sequentibus verisimilibus conclusionibus.

Constat namque ex verbis huius majoratus supra relatis, vocatum fuisse ad ejus successionem filium natu majorem, superstitem tempore mortis ultimi possessoris, quo circa, planè demonstratur, institutorem majoratus, filium descendantem, excluso nepote ex primogenito prædefuncto admittere voluisse in illius successione; quod quidem in primis indicant illa verba *el hijo*, ex quibus patet institutorem filium vocasse consultò: huius enim vocatio dicitur specialis, & appellativa, ut tradit *Ruin. conf. 163. num. 11. lib. 3. Menoch. conf. 200. num. 1. & 9. lib. 2.* & proinde non venit in hac filii appellatione nepos, §. *fin. instit. qui testam. tutor. dari possunt. l. quid si nepotes. ff. de test. susela l. filium habeo. ff. ad Maced.* idque inspecta proprietate sermonis, secundum *Bart. in l. liberorum, num. 9. ff. de verb. significat. Alex. 1. dr. Corn. Socin. Dec. Covarr. Cros. Tiraquell. Roland. & alii*, quos congerit *Menoch. confil. 215. num. 12.*

& *Decian. confil. 41. num. 5. lib. 4. & latius confil. 47. num. 10. lib. 3.* quod secus esset, si facta esset huiusmodi vocatio generalis, & collectiva per nomen liberorum, ut notat *Alexand. confil. 123. num. 1. lib. 1.* cæterique omnes supra relati, cum aliis longa serie congestis per *Ludov. Casinate confil. 34. num. 14.* hæcque conclusio dubio caret, quando extant filius, & nepos, cum dispositio secundum sermonis proprietatem possit verificari in filio, ut tradit *Curt. jun. conf. 57. n. 8. & ante eum Alexand. conf. 37. nu. 3. lib. 3. Socin. Dec. Gozad. Curt. jun. & alii multi*, quos congerit *Zanchus in Liberes mei. §. cum ita, part. 4. nu. 164. ff. ad Trebell. Decian. d. conf. 47. nu. 11. Menoch. ubi supra nu. 39.* unde cum adhuc majoratum post mortem D. Catharinæ, vocetur ejusdem filius supervivens tempore mortis ex d. Catharina junior neptis ex Petro primogenito prædefuncto eo tempore non erat filia, sed neptis: Illustr. autem Dux erat filius, merito non potest D. Catharina junior, se in ea vocatione inclusam prætere.

15 Præterea, ubi certus gradus designatur, ut in hoc casu, in quo vocatur filius, excluditur representatio: nomen enim istud, gradum significat, §. 1. & 2. *instit. de gradib.* & proinde hoc casu cessat representatio, ut tradit *Valasc. de emphyt. q. 50. num. 38.* optimè *Caldas lib. 1. recept. sent. qu. 19. num. 14. Cassaneus conf. 53. nu. 32. post Abb. conf. 60. num. 5.* nec filiationis qualiter primogenitus prædefunctus transmittit, doctè docet *Gratian. lib. 3. discept. forens. cap. 436. n. 72. & Sard. conf. 403. n. 24. lib. 3.*

16 Ulterius cessat hæc, representationis præsumptio, quoniam fuit vocatus in hoc majoratu filius major natus; at ubicunque vocatur filius cum aliqua qualitate, puta filius major, ditior, pulchrior, fortior, nobilior, ex quo ista qualitas deficit in nepote, non comprehenditur filii appellatione, ac deficit representationis virtus, *l. fin. C. de natat. liber. ubi Bart. & in d. l. liberorum, vers. item prædicta vera, Bald. in l. quisquis, C. ad Julianam Majest. dat. Alexandr. conf. 123. num. 2.* loquens in materia majoratus, *lib. 1. & conf. 4. num. 7. lib. 4. Dec.* in eisdem terminis majoratus, *conf. 443. num. 24. Beronius conf. 71. nu. 24. lib. 1. Capyc. decis. 21. num. 8. Gabriel comm. conclus. tit. de success. ab intest. conclus. 2. nu. 60.* & in materia majoratus idem probat *Beretta conf. 134. num. 23. & Palatius Ravius* videndus in *c. per vestras, §. 69. in fin. Mantica lib. 8. de conjectur. ult. volunt. tit. 9. nu. 3. & tit. 10. n. 3.* & in eisdem terminis *Cevallos, lib. 3. pract. quest. q. 762. num. 127. & 157.* ad stipulatur etiam

17 optima decisio *Gamma Senas. Lusit. 307. nu. 4. 6. & 25.* ubi conciliat opiniones inter patruum, & nepotem; ut opinio pro nepote procedat, ubi filius simpliciter fuit vocatus ad majoratum: secus si cum illa qualitate major, quia tunc pro patruo est judicandum, cum hæc qualitas majoris ætatis in nepote deficiat. Hoc idem comprobatur, alia ratione *Surd. d. conf. 403. sub num. 24. vers. & confirmatur*, quia concurrerent in nepote duæ improprietates, si admitteretur, primò, quia haberetur pro primogenito, cum non sit; & reputaretur filius cum etiam non sit: ad quorum confirmationem plura addit *Flores de Mena in additionibus ad dictam decisionem Gamma*, ubi pro hac opinione allegat *text. sing. in l. si libertus præteritus, §. si libertus, ff. de bonis libert. ubi excluditur representatio*, si post primò nominatos, proximior vocatur, & sic a fortiori excluditur, ubi proximior major vocatus est; ut in hac specie nostra: & subdit *Flore de Mena*, quod pro sua opinione semper

- per fuit, & erit; ut in casu prædicto nulla admittatur representatio; imò quod succedat in majoratu proximior ex propria persona, & major, & non nepos, qui descendit ab eo, qui olim proximior fuit cum illo tempore nullum jus firmum, nec certum habuerit ad dictum majoratum, ut infra dicemus, & sic solum spem vanam transmittet, de qua nil curandum, cum nullum jus radicatum pater prædefunctus ad majoratum habuerit, sic eum refert, & sequitur *Cevallos*, ubi proximè, *num. 165.*
- 18 Comprobatur etiam prædicta ex eo, quod proximitas ad succedendum consideratur in hoc nostro majoratu non in vita ultimi possessoris, sed eo tempore, quo successio majoratus defertur *Molina dist. lib. 3. cap. 10. num. 8.* & clarissimè insinuant verba illa foundationis hujus majoratus, ibi, *que lo haga el hijo varon mayor legitimo, que dexare al tiempo, que finare*, ex iis namque verbis apertissimè conspicitur fundatoris voluntas, cum scilicet voluisse representationem excludere, cum qualitas ad succedendum in dicto majoratu debeat adesse propriè, & vere tempore mortis ultimi possessoris, ut bene probat *Caldas conf. 15. num. 24.* & seq. *Cevallos, ubi supra num. 166.* & seq. *Menoch. conf. 886. num. 14. lib. 9. T. besaur. lib. 1. quæst. forens. cap. 35. num. 37.* cum igitur institutor vocaverit expressè majorem tempore mortis filium; licet filius primogenitus ultimi possessoris, successionis spem habere cæperit; non tamen habuit spem certam, sed conditionalem, si patri majoratus possessori supervixerit, quod si eo vivo decefferit, quasi conditione defectus intelligitur, ut nec ex contractu transmittere possit spem effectam irritam ut in terminis agnovit idem *Abb. d. conf. 85. num. 3. versic. secundo principaliter & num. 4. lib. 1. Costa de Regni success. fol. 25. & 29.* quos sequitur *Caldas d. conf. 15. num. 29.* eisdem relatiæ sublato igitur de medio D. Petro Filio primogenito, prædefuncto in vita D. Catharinæ ultimæ possessoris majoratus, utique cum major, & filius tempore mortis ejusdem reperitur III. Dux, quasi substitutus admittendus est ad dicti majoratus successionem, ut latè confirmat *Caldas, ubi supra sub num. 29.*
- 19 Rursus verba illa, *el hijo mayor*, alia ratione representationem in hac specie nostra omninò excludunt, nam ubicunque instituitur majoratus, ad eumque vocatur, non primogenitus, sed filius major natus, perdifficilis, ardua & ac inestricabilis quæstio illa patruï, & nepotis exclusa videtur, ac patruus nepoti omninò præfertur, ut tradit in specie *Bald. in l. ut intestato, ad finem, C. de suis, & legitim. & communem* asserunt ibidem *Falcos. Paul. Cast. & Cornicus, Alexand. in l. is potest, num. 4. & ibi las. & Maranta, ff. de acquir. hæredit. Costa de Regni success. fol. 84. Alexand. d. conf. 123. num. 2. & probat hanc distinctionem Alciatus, qui in eadem causa consuluit cum *Alexand. in conf. 523. num. 6. Dec. conf. 443. num. 23. Cassaneus d. conf. 53. num. 30. Alban. d. conf. 60. num. 4. Caldas d. conf. 15. num. 21. & 41. Peregr. conf. 39. n. 18. lib. 1.* latè alios congerit *Menoch. d. conf. 886. num. 7. lib. 9.**
- 20 Nam quando vocatur filius major, consideratur tantùm ætatis prærogativa; quia major, dicitur ille, qui ætate, & natu est major, *cap. major 31. q. 1. l. si pater, §. ult. & seq. ff. de adopt. l. 1. versic. majores, C. de impon. lucrat. de script. lib. 10. Dec. post alios d. conf. 443. num. 22.* ubi interpretatur in specie verba illa, *varon mayor*, ut intelligantur de majoritate ætatis, sequitur *Costa in l. qui duos, §. cum in bello, num. 12.*

- ff. de reb. dub. & Dom. Regens Valenzuela conf. 23. num. 95. lib. 1. idem Menoch. conf. 442. num. 19.* & hæc ætatis qualitas, & prærogativa non est ad hæredes transmissibilis, ut notatur in *cap. 1. de reg. j. in 6.* estque personalissima, ut quæ nunquam transit in filium, nec cedi, aut transmitti potest *l. peto, §. prædium, ff. de leg. 2. §. ult. instit. de action. l. pecoris, ff. de servit. rustic. prædium, latè probat Caldas d. conf. 15. n. 33. & seq. Peguera decis. 114. num. 28. Surd. optimè conf. 403. n. 42. & seq. ex quo & illud sequitur, D. Catharinam filiam D. Petri filii majoris prædefuncti non posse assumere locum patris prædefuncti majoris, cum ipsa D. Catharina non sit major; prout erat ejus 22 pater, præsertim cum nullo jure caveatur, ut filius locum patris subingrediens ætatis qualitatem repræsentet, quam majoratus institutor desiderat, licet gradum repræsentet, ut bene advertit *T. bom. de Marivis lib. 1. de feudis, tit. 6. num. 23. & tit. 11. num. 47.* & ubi de ætate fit mentio, intelligitur de vera non autem da ficta, ut in specie docet *Milanensis dec. Sicil. 9. num. 50. lib. 1.**
- 23 Denegant quoque representationem in specie nostra, verba illa, *que dexare*, siquidem ex illo relativo *que* adjecto ab institutore in hac dispositione verbo futuri temporis, inducitur conditio *l. Stichum, qui meus erit, ff. de legat. 1.* ubi *Bart. & Cast.* ibi notant, quod dictum relativum taliter adjunctum reddit conditionales ejus antecedens: igitur si antecedens est tale, in quo consistit substantia institutionis tunc tota dispositio redditur conditionalis, & defectus conditionis faciet deficere substantiam institutionis: quamobrem, cum in nostro majoratu illud relativum, *quod*, inunctum verbo futuri temporis, *dexare*, quod refertur ad tempus futuræ mortis, reddidit conditionale ejus antecedens, quod est filius major, & cum hæc conditio superexistentiæ defuerit in personam D. Petri primogeniti prædefuncti in vita ultimi majoratus possessoris: meritò concludendum est, in eo omnem ad dictum majoratum dictæ vocationis substantiam defecisse, nullumque jus eidem fuisse quæsitum, & per consequens D. Catharinam ejus filiam, & neptem majoratus ultimi possessoris, respectu dictæ successionis, omni representationis spe carere: prout sic in simili facti specie argumentatur *Peguera d. decis. 114. num. 21. & Reg. Valenzuela conf. 23. num. 153. lib. 1. & num. seq.* ubi id latissimè comprobatur.
- 24 Item relativum prædictum, *quod*, sua natura semper restringit dispositionem, ut probatur in *leg. omnes populi, ff. de justit. & jura, Lea tamen adjectio, ff. de leg. 3. & d. l. Stichum*, hinc patet ipsam hujus majoratus institutorem voluisse, quod hoc relativum verificetur in eo tantùm, qui tempore mortis ultimæ possessoris superviveret, & quod ille solus in ea institutione comprehendatur, qui dicto tempore fuerit superstes *l. ex facta, si quis autem, & l. hæredes, §. Titius, ff. ad Trebell. cum similib. & declarat Bald. in l. 1. C. de legat. & in l. 1. C. de verb. signific. Socin. conf. 16. num. 38. lib. 4. Tiraquell. de re- 25 tract. lign. §. 1. gloss. 9. num. 102.* demum dictum relativum, *quod*, habet etiam vim taxationis, induitque vere, ac propriè demonstrationem taxativam, ut non nisi in persona demonstrata verificari possit, quam futurus eventus designavit *l. cum certus, ff. de vino, tritic. & oleo leg. tradunt, las. in d. l. Stichum, num. 5. & Castrensis ibidem num. 4.* ac diversificat quoque personam, ad quam fit relatio, à cæteris aliis, ut de illa tantùm intelligatur dispositio, juxta gloss. in

in *clement. 1. §. ad hoc, vers. incerta de præbend.* ubi lo: *Andr.* & alii Scribent. notant; at institutor in casu nostro vocavit dumtaxat eum in quo concurrunt tempore mortis possessoris duæ qualitates demonstrativæ; v3. filiationis, & majoris ætatis, prædefunctus verò nec vocatus, nec demonstratus extitit. Unde illud rectè ex his resultat, quod dum futurus eventus fuit verificatus in personam Ducis, Dux ipse, & non D. Catharina neptis, ad dictam successione[m] admittendus est, ut notat idem *Peguera, ibidem num. 26.* sic etiam verba illa, *que lo baya, y herede, maximam conjecturam præbent nostræ dispositioni*, sunt enim verba futuri temporis, ut tradit *Ripa in lex factio, num. 33.* & in *l. centurio, ff. de vulg. & pupill.* ubi alii Scrib. atqui quando disponeus utitur verbis futuri temporis, respicientibus tempus successionis, dicitur vocasse eum, qui erit primogenitus tempore successionis, ut ex *Baldo, Dec. Alciato, Tiraquell.* & aliis respondit in specie *Menoch. d. confil. 442. num. 6. lib. 5.* & sic institutorem majoratus videtur vocasse Ducem, qui major, & primogenitus tempore mortis D. Catharinæ repertus est, & ita iudicatum ad favorem patris, pro quo consuluit *Menoch. d. confil. 442.* & *Surd. confil. 403.* referit *Gasp. Tbe-saur. quaest. 35. lib. 1. sub num. 17.*

27 Conferunt postremò ad prætensæ representationis exclusionem, verba illa nostri majoratus, *el hijo mayor, que dexare al tiempo, que finire*, in quibus ipse majoratus institutor tres qualitates expostulat, filiationis scilicet majoris, ac superexistentiæ, tempore mortis ultimi possessoris, quas voluit radicari, ac verificari in filio, ut sic succedere debeat, ac valeat: constat namque ex his verbis, ætatem filiorum, qui post obitum ultimi possessoris succedere pretendunt

28 considerandam esse, cum in his, quæ sumunt effectum, aut initium à morte illius, cui succeditur, successoris tantummodò ætas, non autem illius, cui succeditur, inspicienda sit *l. ea qua C. de tempor. in integr. restit.* præsertim cum dispositio, de qua agimus, inducta fuerit ex causa prædictæ filiationis majoris, ac superexistentiæ, & nulli dubium, quod

29 ubi dispositio inducitur causa alicuius qualitatis, ea qualitas adesse debet tempore, quo dispositio ad effectum producitur, iuxta tradita per *Alexand. in l. si rem meam, ff. de verb. oblig.* latè confirmat *Velasquez de Avend. in d. l. 40. taari, gloss. 8. num. 30.* ubi in his terminis maioratus, regulam generalem assignat, quod ubicunque maioratus institutor ad

30 primogeniti successionem dispositivè, aut conditionaliter aliqua cum qualitate aliquem vocaverit: principaliter intelligitur sub ea conditione vocationem fecisse; ita ut dicta qualitas in personam vocati reperiat tempore, quo successio usualiter defertur, nec sufficere voluisse eam qualitatem verificari tempore institutionis maioratus, quam regulam optimè comprobat *Tiraquell. q. 63. num. 2.* ac alii relati per eundem *Velasquez*, ac *Menoch. confil. 442. lib. 5.* & *Surd. latè d. confil. 403. num. 47.* post *Valas. quaest. 50. n. 16.* & 46. *de emphit.* & alics, quos ibidem allegat: hinc igitur fit ut cum die obitus D. Catharinæ senioris, à quo die successio hæc, de qua controversitur, sumit initium, atque effectum, ætas primogeniti sit iam per eius mortem extincta, & Ill. Dux reperiat vivus, filius, & maior dictæ D. Catharinæ: igitur ipsum admittendum, exclusa nepte ad dictam successionem, fateri omninò oportet. Insuper dicta verba restricta ad tempus mortis, excludunt apertissimè representationem, nam hoc casu, in quo vocatur,

qui tempore mortis erit major natus, videtur expressè dispositum, quod non succedat is, qui non erit eo tempore major natus, quia nemo potest admitti, qui tempore mortis non habet istam qualitatem requisitam. Item sicut temporis limitatio continet certam inclusionem, ita expressam inclusionem continet quoad alios, qui eam qualitatem non habent *Surd. d. confil. 403. num. 57. in fin.* & proinde sunt talia verba restricta ad tempus mortis, & succedit regula vulgata, quod qualitas adiecta verbo debet intelligi secundum tempus verbi *l. in delictis, §. si extraneus, ff. de vulg. lib.* cum infinitis cumulatis per *Surd. confil. 216. num. 2.* præsertim ubi qualitas requirit perseverantiam, ut in casu nostro, in quo spectandus est eventus mortis possessoris majoratus, ut filio super

34 viventi ejusdem deferatur successio, ita *Bald. in l. humanitatis; num. 28. C. de impub. & aliis substit.* & ita in terminis nostris ad exclusionem nepotis, arguit *Alex. d. confil. 123. num. 2. lib. 1. Socin. confil. 88. lib. 3. num. 1.* & ante eos *Ifern. in cap. 1. n. 14. de natura success. feud. Dec. d. confil. 443. num. 15. Alba confil. 65. n. 10. Peregr. d. confil. 39. num. 24. lib. 1.* & ante eum *Roland. confil. 39. num. 50. lib. 4.* qui *Alba* traditionem sequitur, & multa de hoc eruditè congerit *Caldas qu. 19. num. 21. vers. decimo representatio, lib. 1. forens. quaest.* *Menoch. confil. 220. num. 121. Surd. confil. 403. num. 59.* & seq. *lib. 3.* cum igitur qualitas hæc non fuerit purificata in personam D. Catharinæ, sed Ill. Ducis, eidem Duci, hujus majoratus successionem, exclusa dicta nepte, deferendam esse, clarè liquet; siquidem & ista neptis ex filio primogenito præmortuo adhuc majoratum, qui filio majori superviventi tempore mortis ultimi possessoris datus est, admitti minimè potest, quoniam verè neptis est

36 non filius & aliter filii, aliter neptes appellantur, *l. quod si nepotes 6. ff. de testa. tutel.* nec me fugit, hujus nostri majoratus dispositionem non ampliandam, sed restringendam esse, solemniter dixerunt *Burg. de Pax confil. 34. num. 19. post Ruin. in l. 40. taari, num. 4.* & novissimè *Franciscus Molinus lib. 3. de rita nups. q. 23. num. 54.*

Hinc igitur cessat omnis difficultas exclusionis representationis, tam ex illis verbis, *que dexare*, quæ idem important, ac si vocasset superviventem & ubi superstes vocatur, excluditur representatio, & intelligitur vocatus filius superstes tempore obitus dicti ultimi possessoris, quamvis secundogeniti exclusis nepotibus ex filio primogenito juxta communes *Gloss. in l. qui plures, vers. superstites, ff. de vulg. in l. Lucius §. pater, ff. ad Trebell. in leg. cum quidam, ff. de l. 2. in l. heredes mei, §. peto, ff. ad Trebell. & perbellè tradit *Bart. in l. quidam elogio, sub n. 23. C. de jure delib.* cujus decisionem approbant communiter *Castr. ibidem num. 6. Aret. in l. qui plures, ff. de vulg. Rom. & Alexan. in l. qui patri, num. 12. & 13. ff. de acquir. hered. & esse communem docet *Socin. jun. confil. 14. num. 7. lib. 4.* ubi *num. 4.* admonet *Baldi* litteram esse impressionis defectu corruptam, atque mendosam, & hanc esse communem opinionem dicit etiam *Portius Imolens. confil. 8. num. 5. Gozad. confil. 20. num. 17. Parisius confil. 37. num. 50. cum seq. lib. 2. Franciscus Milanensis decis. 8. lib. 1. num. 207.* ex quibus colligitur superexistentia superviventis, nedum non censeri vocatum fillum primogeniti prædefunctum, sed etiam illius filium esse exclusum, ut ibi in verbis *Baldi*, ubi inquit, qui non supervivit, non est substitutus, & sic non transmittit.**

Idque apertius, ultrà supra citatos, tenent infra-

scripti; scilicet *Azo Goffr. Anchor. Corn. Bertr. Socin. Ripa. Rim. Jaf. Dec. Anton. Rub. Curt. Jan. Berous, Riminal. Jun. Aleiat. Cassianus Nacta, Mandell. Valasc. Acosta, Antonius Gabriel.* & alios recenset, *Molina lib. 2. de primogenitis, cap. 8. num. 10.* quorum quamplurimi, hanc verissimam, & receptam opinionem, quandoque in consulendo dixerunt quandoque legendo, & decidendo observarunt, ut diligenter observat *Ludovic. Peguera dec. 114. num. 30. versic. ex quibus*, sequitur verissimam hanc conclusionem *Peregr. de fideicommiss. cap. 21. n. 24. & 28. & conf. 39. num. 20. lib. 1.* nec ab ea dissentiunt *Jo. Faber. Afflic. Ruin. Capol. Greg. Lopez*, aliique relati, & in eadem specie nostra, eam constanter defendit *Velasquez de Avend. d. l. 40. sauri, gloss. 8. num. 37.* & per totam illam gloss. quibus addo *Burf. conf. 41. num. 6. lib. 1. Grass. recept. sent. § fideicommissum, quest. 11. num. 10. Hipp. Riminal. conf. 75. num. 17. lib. 1. Petram de fideicommiss. quest. 11. num. 234. Mantie. de conject. lib. 8. tit. 9. n. 5. Simon. de Practis de interpret. ultim. volunt. dub. 4. sol. ultima, lib. 3. num. 26. Roudenf. de Analogis, cap. 15. num. 275.* qui loquitur in majoratu consimili, & idem in *Append. in 1. parte, n. 168. Antonius Malvasio conf. 22. lib. 1. & Menoch.* qui quamplurimos alios hujus opinionis sectatores commemorat, sequitur eos *conf. 124. num. 95. confil. 200. n. 36. conf. 269. num. 795. lib. 8. & lib. 4. de presumpt. presumpt. 95. n. 202.* & demum eandem, pluribus relatis fortificat *doctiss. D. Valenzuela conf. 23. n. 101. & seq.*

39 Quam quidem receptissimam opinionem coadiuvat inconvincibilis illa ratio, quod hæc conditio superexistentiæ, non per fictionem, sed verè, & realiter verificanda est *l. 3. § hæc verba, ff. de neg. gestis, lex parte, § in insulam, ff. de verb. signif. § si de portoribus, ff. de bonis lib. not. Bald. in l. en facto, § en facto, ff. ad Trebel. Paris. conf. 30. num. 55. lib. 2.* cum aliis congestis in his terminis per *Ludovic. Pegueram de cis. 114. num. 31.* unde cum neptis hæc, ad hujus majoratus successionem admitti contendat per representationem, dicitur admitti per fictionem *l. fin. in fin. ff. de impub. & aliis substit. Alexand. conf. 204. n. 7. lib. 2. l. 2. tit. 5. partita 5,* quam ad hoc ponderat *dictus Reg. Valenzuela d. conf. 23. num. 81.* & ideo nequam admittenda erit in hoc casu, dum verè, non autem fictè huiusmodi superexistentiæ conditio

40 adimpleri debeat, ut proxime dicimus. Item alia ratione comprobatur; nam si ius primogenituræ ex D. Petro prædefuncto ad D. Catharinam filiam traheremus, duæ inducerentur fictiones circa unum, & idem. Primò enim fingeremus in D. Petrum ius primogenituræ, ac majoratus, quod apud illum nullo tempore fuit, ut perbellè explicat *Alexand. d. conf. 4. lib. 4. Peguera ubi supra Surd. latè d. conf. 403. lib. 3. num. 45. cum seq. Cevall. d. q. 762. lib. 3. n. 191. vers. similiter etiam,* & hæc esset fictio inductiva. Secundo jus illud primogenituræ fictum, & imaginarium ad D. Catharinam ex representatione, (quæ est fictio translative) protraheremus, quæ duæ fictiones circa idem non admittuntur *l. 1. C. de deris. promiss. Bart. in l. si is qui pro emptore, num. 69. ff. de usucup. ita Cevall. ubi supra, vers. id ipsum etiam,* & ante eum *Gamma id considerat dec. 307. num. 19. & sequent.*

Ex quibus apertè dignoscitur, præfatam D. Catharinam neptem iniustissimam fovere causam, cum in ea deficient filiationis, masculinitatis, maioris ætatis, ac superexistentiæ qualitatis, in maio-

ratu (de quo agimus) diplomate requisitæ in Ducis verò persona omnes clarissimè conveniant, ut non immerito fateri oporteat, adeo claram iurisque principiis consonam esse iustitiam Ducis, ut nullo penitus modo obviari valeat. Et ne desint in terminis terminantibus, in consimilibus maioratibus Reg. Hispan. pro patruo acerrimi defensores etiam in terminis *d. l. 40. sauri*, videantur rogo *Caldas d. conf. 15. & lib. 1. quest. forens. q. 19. n. 21. ad 22. Cevall. d. quest. 762. ex num. 14. per totum, Costa de success. Regni Portug. par. 3. num. 32. fol. 130. latè Valasc. de Avend. d. l. 40. sauri gloss. & per totum, Ludovic. Peguera decis. 113. in fine, & dec. 214. per totum, ubi ad futuritatem, Gamma decis. 306. Roudenf. de analogis, cap. 15. num. 178. Surd. conf. 403. ubi sub num. 82. sic in Rota Romana. decisum testatur, & in tract. de alimentis, tit. ult. q. 36. n. 26. Guispar. Testaur. lib. 1. quest. forens. quest. 35. n. 27. 28. 32. 36. & 45. D. Regens Valenzuela d. conf. 73. num. 159. & conf. 97. num. 26.* qui omnes in propriis terminis consimilium maioratum, & *d. l. 40. sauri, & l. 2. tit. 15. p. 2.* causam pro patruo nervosè, atque eruditè defendunt, ac contrariis copiosè satisfaciunt, ex quibus hæc nostræ conclusiones lucem accipiunt (neque enim sublinet animus aliorum nomina subicere). *Tiraquell. in eodem tract. primog. q. 62. num. 5. vestigia insistentes.*

Restat nunc igitur, ut obiecta resolvamus, quibus reiectis, clarior utique iustitia D. Ducis, omnemque instantiæ aditum D. Catharinæ nepti interclusum esse patebit.

42 Et primò non adversatur ea, quæ à multis approbatur propositio, quod in primogenituræ nepos excludit patruum; quandoquidem contrariis sententiis habet non minoris numeri, & authoritatis fautores, qui affirmant, patruum præferri nepoti ex primogenito prædefuncto in vita patris, ut latè congerit *Tiraquell. d. q. 40. num. 15. & num. 100.* referunt rationes, quibus moventur huius partis assertores, & bene comprobant *Gamma d. decis. 306. & Testaur. d. q. 35. n. 18. & 41.* adeo quod Cæsarea indiget decisione quæstio hæc tam ardua, ac per difficilis, ut inquit *Afflic. in tit. de success. feud. & licet videatur hæc quæstio in Regni Hispan. præsertim in maioratibus fopita per d. l. 40. sauri, & l. 2. par. 2. tit. 15.* sicuti in specie notant *Abb. Castrens. Covarr. Molina,* & alii supra citati, quibus addo nunc *Dom. Rovis. in pragmat. 11. de feud. num. 50. in fine usque ad n. 62.* in quibus iuribus tota spes victoriæ huius causæ pro D. D. Catharina consistit, facilis etenim adhuc est solutio.

Nam quicquid sit in primogenituræ a lege institutis, aut consuetudine introductis, quo casu loquuntur omnes supra citati in illa quæstione patris, & nepotis; in specie nostra spectanda est forma conditionis, ac substitutionis appositæ ab institutore maioratus, à principio in illius institutione, ita *Melchior Palacz de maior. Hisp. in prefat. num. 2. & 3. Burg. d. quest. 2. n. 11. & 31. Molin. lib. 1. cap. 2. n. 27. & lib. 3. cap. 8. n. 5. Dec. conf. 16. n. 22. lib. 4. Molina Jesuita dispnt. 629. num. 1. som. 2. de iustis. & iure, latè Surd. conf. 403. n. 31. lib. 3. & innuit hoc expressis verbis *d. l. 40. sauri in fin. ibi, Salvo se otra cosa estuviere dispuesta por el, que primeramente constitutio y ordeno el mayorazgo, que en tal caso queramos, que se guarde de la voluntad del que lo instituyo,* quoniam *d. l. 40. sauri* admittens representationem, loquitur in maioratibus ordinariis; in quibus vocatur filius primogenitus*

genitus simpliciter, vel quando defertur successio de
 majore ad majorem, vel si dicitur simpliciter, quod
 succedatur per viam majoratus, & in aliis similibus
 cum clausulis ordinariis, & in his casibus loquuntur
 jura, ac DD. decisiones supra relatæ in illa quæstio-
 ne patris, & nepotis, nam *l. Tauri* non fuerunt factæ
 ad correctionem, imò ad declarationem juris com-
 munitis, ut ex eorum præmio apparet, & in ejus
 commentariis tradit *Burg. de Pax num. 432. Ruvius*
 in *l. 27. num. 17. Velasquez de Avend. in l. 40. gloss. 14.*
num. 26. Molina de primogen. lib. 3. cap. 6. num. 24. &
cap. 7. num. 17. & ita illius virtute non debet in casu
 45 *nostro representatio admitti, in quo vocatur filius*
legitimus, major, quæ superstes erit tempore mortis
 46 *possessoris dicti majoratus: censetur enim ex his ver-*
bis alterata forma majoratus ordinarii, & sic versa-
mur in majoratu extraordinario, in quo cessat dispo-
sitio, d. l. 40. in 1. p. quæ representationem admittit in
ordinariis, non in extraordinariis, & ab institutore
alterato ex prædictis verbis, quæ servanda sunt,
juxta disposita in d. l. 40. in 2. par. hæc quæ realis di-
stinctio colligitur ex Bald. in l. 2. num. 6. C. de jure
emphyt. ubi scripsit, emphiteusim acceptam cum
 46 *pacto non transire, nisi ad primogenitum, quia suc-*
cessio emphiteutica habet naturam relationis ad tem-
pore mortis, & quæ primo natus reperitur tunc tem-
pore mortis ultimi possessoris, admittendus est quem
sequuntur Alex. & Hercul. in l. ex facto, §. pen. ff. ad
Prebel. & magis in specie Jas. in d. l. 2. n. 12. C. de jure
emphyt. qui ait, & animadvertit, hoc esse novum ge-
 47 *nus majoratus, & sensit idem Bald. in l. si viva matre,*
nam. 3. C. de bonis maternis, & in d. l. 2. num. 6. expres-
sè voluit, quod quando successio habet naturam rela-
tionis ad tempus mortis, attenditur prioritas, quæ
tunc in rerum natura versatur, in quibus verbis vult
hoc casu secundogenitum præferri nepoti ex primo-
genito prædefuncto, idemque tradit idem Bald. in
l. cum antiquioribus vers. primo, C. de jure delib. se-
quitur Tiraquell. de primogen. q. 80. num. 2. & Costa de
 48 *Regni success. fol. 13. Valasch. de jure emphyt. qu. 50.*
n. 14. 36. & 40. ubi dicit, quod stantibus verbis nos-
træ dispositionis, cessat omnino quæstio patris, & ne-
potis, & cessat representatio ex expressa voluntate
disponentis Socin. in l. si cognatis, num. 5. vers. secun-
do inferitur, ff. de reb. dub. qui dicit Cast. malè consul-
uisse, stantibus verbis prædictis, & latius Jacob. Sa-
dolet. ibid. col. 1. Rimin. consil. 438. num. 10. Cassaneus
conf. 53. num. 10. Aleiat. in l. proximus, ff. de verb. si-
gnif. & lib. 8. parergon. juris c. 15. & conf. 560. num. 3.
pulchrè in his terminis Franciscus Caldas d. conf. 15.
num. 23. & seq. Gabriel. conf. 107. lib. 1. Bertrand.
conf. 186. num. 3. lib. 4. Berous conf. 71. lib. 1. num. 17.
Afflit. in cap. 1. n. 56. & 60. & 119. de natura success.
 49 *feudi, Caldas lib. 1. recept. sen. quæst. 19. num. 21. in*
fin. vers. ad stipulatur etiam, qui loquitur in terminis
d. l. 40. Tauri, & denegat stantibus verbis prædictis,
representationem, & pulchrè, Peguera decis. 114.
num. 34. & 35. & ibidem num. 10. 40. & 43. bellissime
contendit, atque declarat, d. l. tauri, loqui in ma-
joratus ordinariis, ac nostri majoratus speciem esse
extraordinariam, & proinde non esse locum repræ-
sentationi, sed patrum præferendum nepoti, quod la-
tè etiam comprobatur D. Regens Valenzuola d. conf. 23.
n. 112. in eisdem terminis d. l. 40. tauri.
 50 *Quinimò ex verbis illius l. 40. tauri constat, ipsam*
legem præsupponere, illum filium majorem, de quo
loquitur fuisse vocatum ad majorem, qui in vita
patris habeat jus certum in habitum ad succeden-

dum in eo: ideo disponit, quod sit locus repræsen-
 tationis, & secundum hunc verum intellectum, di-
 cta lex, nedum non adversatur juris communis di-
 spositioni, at illis conformis redditur, propt̄ sic intel-
 ligi debet, cum non ad illius correctionem, sed decla-
 rationem, & confirmationem condita sint, *d. l. 40.*
tauri, ut proximè fundavimus ex Velasquez, Pala-
 51 *tio, Molina, & aliis; secus verò est in majoratibus, in*
quibus filius major, nec actu, nec habitu vocatur in
vita patris sui, ut in re nostra, in qua vocatur fi-
lius major superstes tempore mortis ultimi posses-
oris: non enim iste filius major in vita patris prædefun-
ctus, nec vocatus, nec demonstratus dicitur, l. commo-
dissime, ff. de lib. & posthum. l. sicchum, qui meus eris
 52 *ff. de legat. & fideic. 1. nec de illo jure quærendo sub*
illa conditione majoritatis, ac superexistentiæ, quia
fuit conditio defecta in personam D. Petri primoge-
niti præmortui transmissio fieri poterat, l. unica §. sine
autem aliquid C. de caduc. toll. cum similibus per Be-
roam conf. 117. num. 7. & 91. n. 13. lib. 2. & latè com-
probat Velasquez in l. 40. tauri, gloss. 18. num. 18. &
 53 *multis cum fundamentis, confirmat Landèrb. de*
Imola conf. 3. num. 4. & jure merito cessat represen-
tatio in specie nostra, ut ultra prædictos in terminis
d. l. 40. tauri tradit Gregor. Lopez in l. 3. tit. 13. par. 6.
vers. mortuus, col. 6. vers. flex etiam, cum nonnullis
aliis in eisdem terminis coacervatis per Ludovicum
Peguera, ubi supra, n. 41.
 54 *Nec pariter obstat d. l. 2. tit. 15. p. 2. loquitur enim*
in majoratibus, in quibus, consideratur majoritas
secundum tempus nascendi, ut ex verbis d. l. in princ.
ibi, en nascer primiero, quæ etiam finalem causam
totius dispositionis ostendunt, ut in eo tantum casu,
& non in alio dicta dispositio verificetur, l. fin. ibi,
Bart. & cæteri ff. de heredib. insti. hinc quia regulari-
ter in omnibus majoratibus Hispaniæ ex lege, consue-
tudine, vel hominis dispositione succedunt primo-
geniti simpliciter, vel in quibus defertur successio de
majore in majorem, vel ubi cavetur, quod succeda-
tur per viam majoratus, ut supra diximus, in omni-
bis his casibus major ætas inter filios possessoris,
consideratur secundum tempus nativitatis, & ordi-
nem nascendi, eoque ipso, quod nascitur, posteros
suos includit, alios verò omnes excludit: quare licet
talis filius in vita patris decedat, nepos ab eo relictus,
& patruo, & cæteris aliis præferatur, prout in d. l. 2. &
 55 *l. 40. tauri, latius continetur, sic etiam procedunt ju-*
ra allegata per D. de Ponte lectio. feud. ex n. 35. ad
44. & seq. ut colligitur ex traditis per Alex. conf. 4.
n. 5. 10. & 13. lib. 4. ubi modern. Parisenf. vers. trans-
mittit, & late Surd. d. conf. 403. n. 40.
 56 *Secus tamen est in majoria, de qua agimus, quæ*
non acquiritur nascendo, cum non vocatur ad suc-
cessionem illius primogenitus simpliciter, sed inter
filios major superstes tempore mortis ultimi posses-
oris: idè in hoc casu primogenitus, nascendo nul-
lum jus præscripsit, nec acquisivit sibi, nec posteris
suis idè, eo præmortuo in vita possessoris, nec vo-
catus, nec demonstratus censi potest, dum ante
mortem possessoris non potest cognosci, quis etiam
fuerit successurus; dum à futuro pendebat eventus:
proinde dispositio d. l. partitæ, non procedit in casu
nostro. Hoc autem rectè deducitur, atque compro-
batur alia ratione, ex quo vocatio primo nati, in
d. l. partitæ, fit purè, & per verbum, quod verificetur
in punto nativitatis ejusdem filii primogeniti, no-
stra verò dispositio continet dispositionem non pu-
 57 *ram, neque certam inter majoratus possessoris fi-*
 lios,

lios; sed tractum successivum habentem usque ad ejusdem possessoris mortis tempus; ita ut non primò natus, sed qui superstes major tempore ejus mortis extiterit, vocatus tantummodò intelligitur, ut post *Proposit. in cap. 1. de feudo March. num. 15.* advertit *Castr. d. conf. 164. n. 5. vers. ad secundum, lib. 2.* quos in hujus exceptionis resolutione congerit *Ludovicus Peguera decis. lepe citata 114. n. 43. vers. & quod dispositio.* & ante ipsum *Velasquez d. gloss. 8. n. 41. & seq.* nec dissentiunt relati per *Thesaurum quest. forens. lib. 1. quest. 34. n. 22. usque ad 30.* videndus & legendus quoque *D. Valenzuela d. conf. 23. n. 170. vers. maxime.*

Secunda, nec quiequam resistit obiectio, illa 57 namq; conclusio rectè procedit, ubi filius primogenitus esset simpliciter vocatus: tunc enim dicitur eidem quaesitum jus primogenituræ, saltim in habitu, quod transmitti possit, quod quidem cessat in hac nostra specie, in qua vocatur major natus tempore mortis: quo casu, nec actu, nec habitu jus aliquod primogenitus prædefunctus ad hanc successionem quaesivit, ut supra latè deduximus ex *Cevallos, Peguera, Peregr. Surd. & aliis, & nunc addo Gammam decis. 307. num. 18. Gaspar. Thesaur. lib. 1. quest. forens. quest. 34. n. 29.* ubi latissimè hoc confirmat, licet in specie respondit cum Rota Rom. *Surd. conf. 403. n. 70. vers. quoddam verò, ex num. 82. vers. bac si, & Peguera decis. 113. in fin.*

58 Nemobest, quod tradit *Molina d. c. 8. num. 59.* ex mente *Abb. & aliorum*, supra in tertia obiectio- ne citatorum, nullam dari differentiam inter primogenitum, ac natu majorem; quoniam contraria sententia est magis communiter recepta, in quam iu- runt *Auchbar, Alexand. Socin. Dec. Berous, Beretta,* alique congesti à *Menoch. conf. 886. num. 1. in fin. lib. 9.* qui maximùm differentie discrimen assignant; hoc enim verbum, major, secundogenito magis, quam nepotis ex primogenito competere videtur, quia filius secundogenitus non potest dici primoge- nitus verè, sed per quandam interpretationem, habita ratione, quod tempore successionis non extat pri- mogenitus, qui decessit: cæterum idem filius potest dici major ætate verè, & sine ulla interpretatione; hujusque differentie ratio colligitur ex eo, quod pri- mogenitus habet participium præsentis temporis, quod verificatum fuit in ipso nascendi tempore, à contra verò verbum maior, nullam relationem ha- bet ad præteritum tempus nascendi, sed optimè ada- ptatur præsentis tempori, quo de successione agitur, & sic rectè accommodatur filio, qui postmodum tempore mortis possessoris major reperitur; licet ab initio major non fuerit: quæ quidem differentia colligitur ex traditis in simili per *Castr. d. conf. 164. n. 5. vers. ad secundum, lib. 2.* & hanc differentiam bene expendit *Alexand. conf. 4. num. 13. in fin. lib. 4.* ubi modern. *Paris. Roland. conf. 39. num. 4. lib. 4. Al- cias. lib. 8. Pævergus, cap. 15. Surd. videndus tit. ultimo de aliment. q. 36. num. 16. & conf. 403. num. 40.* ubi indubitanter hanc distinctionem confirmat; & plenè eandem distinctionem, ac differentie rationem posuit *Costa de major. bonor. Regiæ Coronæ, part. 1. num. 11.* quem refert, expendendo verba illa, *el hijo varon mayor*, prout ad nostrum majoratum *Domin. Regens Valenzuela conf. 69. num. 12. lib. 1.* & in specie contra *Molinam*, ultra alios, quos supra alias connumeravimus, invenit *Gaspar. Thesaur. d. q. 35. n. 39.* dicens, *Molinam* loqui contra veriore, & communio- rem opinionem; eandemque opinionem

prius confirmaverat *Milanens. decis. 9. n. 47. lib. 1.* & *Gratian. ubi supra, discept. forens. n. 72.* ideoque ver- bum *mayor*, ad ætatem, omnes referri cognoscunt; & deducitur ex *Alex. d. conf. 4. n. 2. lib. 4. Dec. con- sil. 443. n. 22. & 23. Peregr. d. conf. 39. n. 17. lib. 1.* aliisque supra proximè citatis.

59 Veletiam si eas distinctionis fœdere conciliabi- mus cum eod. *Menoch.* adhuc deficit hæc 3. obje- ctio; siquidem asserit *Menoch.* primam opinionem procedere, ubi loquitur de uno solo filio ex multis, sicq; respectu fratrum suorum, ut nulla sit differentia quoad effectum, quod vocatus sit primogenitus, vel major natus, cum is, quæ est natu major, ubi alii fuisset jam nati, & defuncti, dicitur primogenitus, dum nemo eum antecedit, & hoc casu tradit loqui, & re- ctè, *DD. relatos à Molina, & Burg.* ubi proximè Alte- ram verò opinionem habere locum, ubi loquimur de uno solo, respectu transversalium, hoc est filiorum ex fratribus. Hæc enim magna est, inquit ipse, diffe- rentia, quia vocando primogenitum, reliquit rem dubiam, cum primogenitus dicatur etiam secundo- genitus, mortuo primo, sed vocando maiorem na- tum, reliquit dispositionem claram, cum intelliga- tur tantum de eo, qui respectu ætatis maior est, & credendum est, institutorem hanc considerasse maio- ritatem, ut certam, ac claram relinqueret dispositio- nem: sic igitur distinguendum existimat *Menoch. conf. 442. n. 21. usq. ad n. 25. lib. 5.* & proinde undi- que constat, dictam obiectio- nem non militare, & rem esse in tuto pro Ill. Duce.

60 Quarta pariter facilè diluitur obiectio: quoniam attenta mente ac verbis etiam *d. l. 40. tauri*, ex ea de- ducitur verus sensus, ac intellectus, ex illis verbis, *sal- vo se otra cosa ostuviere de spuesla*, sufficiunt enim ad excludendum representationem, nedum verba, de quibus in nostro maioratu, quæ sunt expressa, qui- bus stantibus disponentis voluntas est servanda, & ab ea non recedendum §. *disponat, antb. de nupt. l. 5. par. 7. tit. 33. Roland. conf. 43. num. 17. lib. 4. Joann. Gutierrez conf. 4. num. 5.* præsertim in maioratibus, ut latè expedit *Surd. dicto conf. 403. sub num. 31.* sed sufficit etiam, quod tacitè, & per coniecturas constat dicta dispositio, quia *d. lex Tauri*, non dicit, nec requirit, quod dicta dispositio sit expressa, & de iure servanda est dispositio tacita, & per coniectu- ras, sicut expressa *l. cum avus, ff. de condit. & demon- str. Socin. iun. conf. 146. ib. 2. n. 5. Cephal. conf. 16. n. 41. Roland. ubi supra, n. 15.* præsertim quia illud, quod apparet ex legitimis coniecturis per leges ap- 61 probatis, dicitur apparere expressè *l. licet Impera- tor, ff. de leg. 1. cum similibus, per Menoch. lib. 1. de præsumpt. quest. 45. n. 8. & lib. 3. præsumpt. 42. nu. 21. & præsumpt. 134. num. 37.* unde illud dicitur ex- pressè dispositum, quod, coniecturis perpen- sis, ver- bis, ac mente disponentis deducitur, ut docet in simi- li *Gloss. in clement. prima de elect. vers. eligatur, De- cius conf. 15. in fin. Menoch. lib. 4. præsumpt. 34. n. 32.* post *Alexand. conf. 144. n. 16. lib. 6.* & in propriis ter- minis *d. l. 40. tauri*, quod coniecturis excludatur re- 62 præsentatio, tradunt *Palas. Ravius, ibid. n. 22. & in l. 45. n. 25. Castil. in d. l. 40. in verb. dispuesta, Greg. Lopez. in l. 3. tit. 13. par. 6. verbo mux. res, col. 7. ad finem, Molina d. lib. 3. cap. 8. n. 5. Covar. d. cap. 38. n. 10. Gut- tierrez d. lib. 3. q. 67. num. 38. Velasq. d. gloss. 8. col. fin. Gamma decis. 51. num. 8. Molina dicta dispu. 629. num. 1. littera B. Peratta loco citato, Cevallos d. qu. 761. num. 133. ad 144. Peguera decis. 114. num. 37. cum seq. Valenzuela d. conf. 23. num. 118. Ostill. lib. 1.*

- lib. 1. quodid. quæst. cap. 20. num. 28.* ex quibus constat, hanc opinionem esse communiter ab omnibus receptam, nec habere contradictorem: cumque tot urgentissimæ conjecturæ concurrunt in favorem.
- III. Ducis ad exclusionem dictæ neptis, quas supra seriatim recensuimus, præsumi non potest, aliam fuisse institutoris intentionem, ac voluntatem, quam illam, quæ apparet ex tantum clara dispositione; cum
- 63 enim in verbis disponentis non est ambiguitas, nequit voluntatis admitti quæstio, *l. ille aut, §. cum in verbis, ff. de leg. 3. Bart. in l. 1. num. 6. ff. de reb. credit. Abb. in cap. in omni, num. 4. extra de testib. &* quidem verba hæc nostri majoratus, ultra expressam loquutionem, aptiora, & efficaciora excogitari minime possunt ad præcludendum repræsentationem, & quod hæc sit efficacissima conjectura ad excludendum neptem, eleganter contendit *Thesaur. iun. d. lib. 1. quæst. forens. q. 35. n. 39.* ubi *Didac. & Molina* impugnant, &
- 65 in specie est *Costa de Regni success. part. 3. n. 32. Valenzuela d. consil. 23. n. 159. in fin. & n. 166.* ubi ad hoc ponderat *decisionem Gamme 93. num. 2.* dicentem, majoratus successionem, ad quam quis vocatur propter mortem alterius, non transmitti, si is futurus successor, vivente possessore decedat.
- 66 Nec etiam obstat, quod aliqui senserint per ea verba, natu maiorem superstitem, non impediri repræsentationem gradus in nepote, præsertim in Hispan. primogeniis, quos recenset *Molina* supra in quinta obiectione relatus *Martens. Guttier. & Ludovic. Molina ibid.* nam communior etiam Hispanorum, inter prædictos, calculus est contra nepotem, sicuti constat apud eundem *Molinam ibidem, num. 19.* & testatur *Peregrin. d. consil. 39. in fin. versic. ad quintum,* & supra abundè, & diligenter ex *Velasq. Peguera, Petra, Crass. Mantica, Menoc. Raud, Malvasia, Burs. Gamma, Caval.* ac innumeris aliis deduximus, & nunc addo *Hondedeum consil. 64. num. 22. lib. 2.* præterea in casu nostro adsunt urgentiora verba quia consideratur maioritas ætatis inter filios, & respectu filiorum, & sic certus etiam gradus designatur, & idè repræsentatio non admittitur, ut supra probavimus ex *Carr. D. Velasq. Caldas,* aliisque & advertit *Peregr. loco proxime citato,* demum post resolutionem ultimæ obiectionis, omnibus contrarium sentientibus, sigillatim satisficiemus.
- 67 Ultima nec me penitus conturbat obiectionis, nam *d. l. 2. part. duo* principaliter disponit. Primò, Regis filium primogenitum, idè natu maiorem debere succedere in Regno, ut ibi, *mayoria, ennafer. primo,* in quibus clarè disponit *l. illa* ordinariam formam succedendi in maioratibus, de quorum natura est, ut in eis succedat primogenitus, iuxta ordinem nascendi: & hoc casu admittitur repræsentatio, ut supra aliàs diximus. Secundò, quod is primogenitus habet successionem propter mortem Regis ultimi possessoris: hæc enim licet quoad secundum pariter centur, quò tamen ad primum satis differunt à nostro maioratu, in quo consideratur maior ætas, juxta tempus mortis ultimi possessoris, & proinde ex hac differentia cessat argumentatio. Hinc non immeritò *Velasquez* in *dicta l. 40. gloss. 8. n. 41.* asserit illa verba in *dicta l. 2. dispues dela morte de su padre,* non aliter esse referenda ad filiam superstitem post mortem patris, sed ad Regni successionem, quod demum, defuncto patre, filio primogenito actualiter acquiritur; sicque dicitur *Gregor. Lopez* illam legem intellexisse ibi in *verbo, de su padre,* & malè à *Molina*
- 69 in *dicto cap. 8. in fin.* intellectam. Rursus *l. illa part.* loquitur in successione Regnorum, quæ jure sanguinis, & naturæ, vel antiquissima consuetudine defervunt, in quibus habet locum repræsentatio, ut supra probavimus: nos verbò hæc in nostra specie sumus in longè dissimili majoratus successione, quæ ex extraordinaria hominis dispositione in posteros derivatur, in qua ita demum repræsentatio admittitur, si expressa instituentis voluntate, aut conjecturis deducta, exclusa non reperiatur ut quando majorem filium superstitem, tempore mortis, vel aliam consimilem fecerit vocationem, repræsentationis exclusivam, prout in casu nostro sic objectionem hanc post *Velasq. resolvit Peguera d. dec. 115. in fin.*
- 70 Nec tandem præstantissimos Judices quamplurimorum gravissimorum DD. supra in quinta, & sexta obiectione connumeratorum, autoritas deterreat: siquidem, etsi ex his, quæ in resolutione dictarum objectionum copiosè diximus, clarissimè constat, tum ex aliorum Jurisconsultorum responsis, quàm aliorum DD. sententiis, ac concludentibus argumentis, illorum opinionem magis communiter confutatam; adèd quod nulla opus sit responsione, ut tamen *l. Ducis* justitia clarior pateat. omnisque umbræ macula cesset; unicuique sigillatim satisficiemus.
- Et primò *Cumanus consil. 13.* loquitur in casu, in quo aderat testatoris voluntas, ut fideicommissum transfiret etiam ad præmortuorum descendentes, & sic etiam loquitur *Fulgos. dicto consil. 15.* ut advertit *Joseph. de Rusticis* in *comment. l. cum avas, lib. 6. cap. 14. num. 74. de cond. & demonstrat. Corn. consil. 57. lib. 5.* loquitur in casu quo vocatur est superstes, & ejus hæres, ut *ibidem num. 6. Alexand. consil. 9.* loquitur in casu satis diverso, ut notat *Dec. consil. 95. sub n. 10.* & loquendo in terminis nostræ speciei in *d. consil. 4. lib. 4.* nostram tuetur sententiam. *Jaf. consil. 154. lib. 4.* contradicit huic communiori sententiæ propter mendosam litteram *Bal. in d. l. quidam elogio,* ut advertit *Socin. iun. consil. 14. lib. 4. num. 10.* & *Peguera d. dec. 115. sub n. 3.* umque reprobatur *Menoc. consil. 100. n. 108. lib. 2. Dec. consil. 397.* idèd concludit ad favorem nepotis, quia aderat expressè testatoris voluntas, ut *ibidem* in fine, & tradit *Gaspar Thesaur. d. quæst. 35. num. 36.* & proinde *idem Decius consil. 443.* nostram sententiam in terminis nostris constanter defendit, sic etiam resolvuntur cæteri omnes supra per *Molinam d. cap. 8. num. 20.* relati: siquidem loquuntur, quando disponens vocavit superstitem tantum, vel etiam ejus filios expressè, vel tacitè, ex urgentissimis tamen conjecturis; ut sic resolvit ex *Paris. consil. 37. num. 56.* & *Socin. consil. 63. num. 7. lib. 4.* *Joseph de Rusticis d. cap. 14. num. 69.* fecus autem in nostra dispositione, in qua ad tempus mortis confertur successionis spes: quo casu indubitanter procedit communis supra firmata conclusio; & tradit *idem Soc. jun. consil. 133. lib. 1. num. 5. Mantica,* & alii, quos refert, & sequitur *Joseph de Rusticis, ubi supra num. 75.* imò in casu nostro vocatur filius superstes, non superstes tantum: & hoc casu reiicitur repræsentatio, & procedit nostra conclusio, prout sic pulchrè distinguendo docuit *Hieronym. Gabr. consil. 121. num. 24. lib. 1. de Rusticis* loco sæpiùs citato, *num. 77.* qui sic prædictorum DD. sententias, hujus distinctionis scedere conciliat, ex dicta *Gabriel.* distinctione, cui tanquam verissimæ acquievit, atque cedit.
- Præterea *Abbas. d. consil. 85.* motiva tendunt ad hoc,

hoc, quod sit primo vocatus primogenitus, & deinde filius primogeniti, & posterius alii filii, & descendentes, ut advertit *Gamma decis.* 36. sub *num.* 18. ulterius movetur, *Abb.* rationibus supra adductis, quibus plenissime satisfacimus, & demum *Abb.* improbat *Costa ubi supra.* n. 111. & *par.* 1. n. 27. de *patruo,* & *nepote,* & *Velasq. ubi supra.* n. 16. & 46.

Roman. d. conf. 29. loquitur in concessione dominica, & subrogationem in nepote admittit ex mente Regis concedentis, ac ratione, quam ex mente colligit propter expressa benemerita concessionarii in concessione majoratus, quod cessat in casu nostro.

Castren. d. conf. 164. qui consuluit in eodem casu, in quo consuluit *Rom.* loquitur quando vocatur primogenitus, & ejus filii, & ubi ex ordine scripturæ constabat, voluisse post primogenitum vocari filios, ut judicat *Alexand.* in *specie consil.* 4. sub *n.* 14. *lib.* 4. vel dici potest, quod procedunt tradita per eum, ubi vocatur primogenitus simpliciter; ut in *specie* respondit *Menoch. conf.* 886. sub *num.* 15. eumque impugnat *Socin.* in *d. l. si cognatus,* *num.* 5. *ff. de reb. dub.* & *Gaspar Tbesaur. d. q. 38. num.* 21. *vers.* *Castren.* & *Gamma supra,* sub *num.* 18. & *Velasq. loco citato, Bologn. d. conf.* 62. movetur iisdem rationibus, jam plenè confutatis, *Bellamera dist. dec.* 723. loquitur ubi constat testatorem vocasse eum, qui tempore mortis suæ erat primogenitus, quo deficiente, filius subrogatur in locum patris: nos vero in casu nostro dicimus ipsum primò natum non fuisse vocatum, quia testator vocavit majorem natu superstitem tempore mortis ultimi possessoris majoratus; & sic tempore successionis, prout solemniter ponderat, & respondet *Menoch. d. conf.* 442. *num.* 4. in *fn. lib.* 5.

Barbat. d. conf. 10. *lib.* 2. pessimè consuluit, ut expressè sic notat *Gaspar Tbesaur. d. quaest.* 25. *num.* 28. & in eodem casu contra eum consuluit, *Alexandr. conf.* 4. *lib.* 4. & utique pariter judicatum fuisse ad favorem patris; pro quo consuluit *Alex.* docet *Gamma d. decis.* 307. *num.* 18. ubi multo majorem auctoritatem tribuit *Alexand.* quam *Barbat.* cujus mentem semper fuisse contrariare ad balistam, tradit ex *Hyppolit. in l. 1. §. si quis altro,* *num.* 28. *ff. de quaest. lib. 1. q. 36. n. 16.* & *Velasquez d. glos.* 8. per totam cum aliis supra ponderatis, quinimò *Covarr. dist. cap.* 38. *num.* 12. *vers.* *Ego sanè,* nostræ videtur adherere opinioni, ut advertit etiam *Tbesaur.* ubi proximè *num.* 23.

Didacus Covarr. Molina, & *Gutierrez,* non merentur contra nos allegari, cum tractantes quæstionem illam in locis præcatis, illam indecilem reliquerint: & quatenus nostræ consultationi adversarentur, loquuntur contra communiorum, & veriorum opinionem, ut sic in *specie* docet *Gaspar Tbesaur. lib.* 1. *q. for. d. q. 35. n. 23.* & 39. *Surdastis. ult. de aliment. d. q. 36. n. 16.* & *Velasquez d. glos.* 8. per totam cum aliis supra ponderatis, quinimò *Covarr. dist. cap.* 38. *num.* 12. *vers.* *Ego sanè,* nostræ videtur adherere opinioni, ut advertit etiam *Tbesaur.* ubi proximè *num.* 23.

Nec nos turbare habet auctoritas *Molina,* & reliquorum supracitatorum, eorum rationibus à fundamentis jam copiosè resolutionis, & contra conclusiones communiter receptas, nil quidem ipsorum auctoritas nobis quicquam officere potest: præsertim cum acerrimos, ac præstantissimos, necdum eruditissimos, habeat hæc nostræ conclusio fautores, atque defensores majoris ponderis, ac numeri, salva pace tanti viri.

Unde rejctis contrariis, liberè concludendum est *D.* Ducem maximam fovere justitiam, pro quo æquitas, rigor præclarissimorum *DD.* auctoritas, rerumque judicatarum exempla, ac omnia jura, & rationes clamant. Hæc quoad principalem tantum articulum in hac causa consideranda duxi, nam quoad alios, cum sint potius facti, & in eis adeò plenissime, atque eruditissime fuerit satisfactum in dictis allegationibus, ut nihil penitus existimaverim addere, ne superflui fuisset laboris, licet nec etiam temporis angustia largiatur.

Atque hæc ego quidem habui, quæ ut Excellentissimi *Duois Feriæ,* qui pro invictissimo Rege nostro *Mediolanum* id temporis summo imperio administrabat, jussis obtemperarem, lectissimorum tota *Italia* *Jure Consultorum* sententiis, quos ille ad hujus *Controversiæ* examen adhibuerat, de meo adderem. Placuerit ne porro sapientissimis iudicibus, quorum fuit de tota causa statuere, pro meo jure decernere, ut mihi dum hæc eduntur ut publici juris fiant, minimè constet, ita facile opinor.

S U M M A R I U M.

- 1 **R**etractus jure congrui duo copulativè requirit, quod conventus sit possessor, & emptor, non autem donatarius.
- 2 Cautela ad excludendum jus congrui est, ut emptor statim donet, antequam citetur, dummodo donatio sit vera, quare sit permessa, & an dicatur fieri in fraudem, & n. 21.
- 3 Hora ubi est expressa, facit præsumere actum antea gestum.
- 4 Prioritas hora est in consideratione, imò etiam prioritas in puncto, & in momento.
- 5 Citatio non valeat, si *Judex* non mandat, quis sit citandus.
- 6 Donatio in fraudem juris congrui facta non censetur si emptor eodem die emat, & donet, & n. 19. 20. & 22. & *Marant. disput.* 9. n. 23. contrarium tenens reprobat, & n. 7. 8. 9. 11. & 12.
- 13 Fraus præsumitur ex brevitate temporis, & quod dicatur breve tempus, & n. 14. etiam respectu *Fisci,* n. 16. & quid ex statuto *Mediolani,* n. 17.
- 15 Pecunia censetur soluta creditoribus privilegiatis, si infra triduum post pecuniam creditam, illi fuerint dimissi.
- 18 Dispositio in fraudem facta præsumitur morte in biduo sequuta.
- 23 Conjunctio sola sanguinis non sufficit ad probandum fraudem, vel simulationem, sed alia præsumptiones requiruntur, & quæ, n. 24.
- 25 Vicinus non excluditur à retractu ex simplici tantum scientia, nisi per annum.
- 26 Sciens, & patiens, in quibus casibus consentire videantur, etiam in eorum præjudicium, & n. 27. distinguitur in iuribus merè personalibus, aut realibus, n. 28. 29. 30. & n. 31. & 34. & quid in propria materia retractus n. 37.
- 30 Consentire videtur frater, si præsens venditioni, per alteram fratrem factæ non contradixit.
- 32 Legatarius sive fideicommissarius consentiendo baredi alienanti rem legatam, præsumitur renunciare legatum, ejusque pretium; ampliatur in consensu præstito in iudicio, n. 34.
- 33 Præsentia, & patientia inducunt renunciationem, etiam specialem, sive consensum, etiam si requireretur

tur expressus, vel pro forma, dummodo ultra taciturnitatem interveniat aliquis actus positivus, & n. 35. 36.

37 *Consanguineus præsens, & sciens rem alteri vendi, videtur retractus renunciasse, & n. 39. tam si retractus, ante venditionem deberi incipiat, sive ea completa, n. 41.*

38 *Sciens, ius suum existere, non censetur illud remittere, si præsens sit, & taceat procedit in iure prius quaesito.*

40 *L. sicut, §. non videtur, ff. quibus modis pig. vel hypotheca solvatur, quomodo procedat.*

ARGUMENTUM.

Donatio rei emptæ post aliquas horas facta, an excludat ius congrui competens de iure consuetudinario Napol. eique renunciassent an censetur, si vicinus præsens venditioni sit, & taceat.

Pro Domino Aloysio Pallavicino; contra Joannem Romanum.

CONTROVERSIA XLIX.

EX serie facti Joannem Romanum omnino excludendum esse à prætenso retractu domus emptæ per Aloysium Pallavicinum, sive ex titulo donationis legitime factæ per d. emptorem eius locrui, sive ex præsumpta renunciatione per ipsum Joannem facta istius iuris in iudicio, tempore, venditionis subhasta, ex infra dicendis demonstrabitur.

Circa primum certa est, & satis nota doctrina
1 *Napod. in consuet. 1. de iure congr. in vers. possidet, duo copulative requiri, ut agens retrahere possit iure congrui, quod conventus sit emptor, & possessor ita ut contra emptorem, qui non sit possessor, nec contra possessorem, qui non possideat titulo emptio- nis, sed donationis, vel alterius contractus, omnino cesset ius congrui rationibus per eum adductis; sequitur Afflicti. in constitut. sancimus, in §. licet, in 6. notab. Antonius Caputius in eadem constit. in vers. simulatè, in 2. col. Maxilla in consuet. Barensi, §. ius pro- ximum, n. 4. & ita iudicatum in S. C. refert Affl. de- cis. 338. ubi latè Ursill. in fin. Vivius decis. 320.*

2 Et ideo recepta est cautela, ut permittatur emptori donare rem emptam, antequam citetur a retrahente, etiam si statim, & incontinenti donet, dummodo donatio sit vera, & non simulata, quod verè voluisse *Napod.* censetur in illa vulgari cautela, de qua ut inquit *Maxilla* in dicto loco n. 3. non est Doctor in mundo, qui non sit millies consultus, dum exemplificatur in eo, qui hodie emit, & cras donat, quo casu receptum est, & pluries iudicatum in Sac. Conf. cessare omnino ius congrui, nisi emptor præventus citacione in fraudem donaverit, vel probetur ab adversaria, donationem fuisse simulatè factam, nec verè emptorem donare voluisse.

3 Quæ in casu nostro minimè concurrunt: siquidem ex actis constat donationem locrui emptoris fuisse factam statim post extinctionem candelæ de mane hora decimaquarta Julii, unde præcessit assertam licet nullam citationem, actus enim, in quo hora fuit adiecta omnino præsumitur antea gestus ex ipsa horæ adiectione, ultra quod ex testibus adversarii de dicta prioritare horæ apparet, quod sufficit, ad
4 *Gl. in l. si ex pluribus, §. ultimo, vers. die, ff. de solut. Afflicti. latè in decis. 387. ubi Ursill. post Cottam in*

ver. horam, affirmat de iure admitti, etiam considerationem prioritatis in puncto, & in momento, sequitur latè *Menoch. de arbitr. lib. 1. casu 48.* & sic cum donatio præcesserit citationem, valida omnino erit censenda donatio, quia non dicitur præventus per citationem, quod *Napod.* requirit.

Nec ex alio est habenda ratio citationis factæ ab adversario eadem die 14. quia huiusmodi citatio fuit facta domi, & per simplicem supplicationem lectam post dictam horam, nec fuit facta de mandato Iudicis: necessario enim requiritur, ut Judex committat conventum esse citandum, alias citatio non valeat, quinimo in actis constare debet de commissione iudicis de citando, ut est *Gloss. in l. sancimus, C. ad Trebell. Bart. & Bald. in l. neminem, C. de exhib. reis*, optimè *Jason. in §. quadrupli Inst. de actio. ex n. 12. ad n. 20. ubi post n. 15. 16. & 17. probat non sufficere generalem licentiam datam Nuncio de citando, Duenas reg. 97. & ob id in Sacro Consilio, lecta supplicatione, & commissa causa præsentatur iudici de cuius ordine vero, vel præsumpto Scriba format citationem contra supplicata, per quam committitur apparitoribus citatio rei conventi, ut compareat ad opponendum; quare supplicata fieri non debeant, ut latè probat *Afflicti. in Constit. in civilibus, num. 2. & 3.* quæ citatio hac forma validè facta, ex actis constat fuisse factam post prædictum diem 14. quinimo intimatam fuisse, & emptori, & donataris die 17. eiusdem, & propterea, habita prima intimatione facta emptori die 14. pro nulla, & invalida quinimo etiam post horam 14. non potest dici, emptorem donantem præventum fuisse, & propterea donationem fuisse veram, validam, & non simulatam.*

6 Nec obstat quod voluit *Maranta* in sua *disputat. 9. num. 23.* quod si emptor hodie emit, & eodem die donat, censetur donatio facta in fraudem juris congrui, & consequenter nulla, cuius opinionem simpliciter refert *Bucin. in addit. ad Napod. in dict. vers. possidet, num. 42. in vers. hodie emio in littera B.* Nam quamvis *Maranta* non sit spernendæ autoritatis; tamen in hoc articulo eius opinio non est recipienda; siquidem, cum in puncto principali ausus sit improbare opinionem, *Napod. & Affl.* concludentium affirmativè, quod etiam si emptor hodie emit, & cras donet, habeat locum ius congrui, prout ipse resolvit in *d. loco nu. 24. concl. 4.* idque ea ratione, quam reddit, *num. 28.* quod hæc actio, tanquam in rem scripta sequatur quemcunque possessorem, & ob id, licet donatarius non possideat titulo emptio- nis, tamen, quia lex iniecit vinculum ante donationem nimirum si res debet transire cum onere suo, cum hæc ratio sit contra theoreticam *Napod.* communi *DD.* calculo, & frequenti rerum iudicarum consuetudine approbatam, quinimo contra expressa verba, *Consuetudinis primæ de jur. congr. ibi, ab emptore, eodemque possessore, ejusque tantum universali successore* ubi optimè declarat *Napod. in Gloss. post verbum, universali, dum subiicit, universali successore, scilicet, & possessore: non est propterea mirum, quod etiam in hoc incidenti, quod à primo depeudet, Maranta non sit acquiescendum.*

9 Nam conditio ex hac *legenova*, quæ intentatur ad rem petendam iure congrui, est actio personalis, licet in rem scripta, quæ non datur, nisi contra successorem universalem, remittens se ad ea, quæ supradixit in *verb. possidet, in Gloss. incip. nota ego, quod agnoscens, idem Marant. dum num. 29. coniunctus fatetur contrarium timore text. d. consuet. quæ non admit-*

- 10 admittit cavillationem, & propterea restringit suam opinionem, ut procedat in Regno, attenda *constit. sancimus*, quæ non ita arctavit jus congrui, ut non habeat locum contra singularem successorem, secus verò in Civitate, & eius districtu, ubi expressè servanda est consuetudo.
- 11 Et sic, vel dicemus *Marantam* in *d. num. 29.* voluisse declarare, & restringere omnia, quæ superius dixerat, etiam in *1. conclus.* in Regno attenda *constit. sancimus*, secus in Civitate, ubi nos versamur; vel de ejus opinione, etiam in *1. conclus. num. 23.* tanquam subnixæ in falsis, & reprobatis principiis in puncto principali, & contra opin. *Napod.* in forensibus disceptationibus receptam, nullam esse habendam rationem: si enim *Maranta*, & ejus sequaces indistinctè tenent, dari actionem contra quemlibet, possessorem, etiam titulo donationis, quid mirum si restrinxerit, si verè verè improbaverit cautelam *Napod.* cum ejus appendiciis.
- 12 Præterea opin. *Marant.* ex eo est apertissimè falsa; siquidem, si *Napod.* & commun. opinio admittit cautelam, hodie emo, & cras dono, ut non dicatur id in fraudem fieri, si verè non simulatè, vel fiducialiter donatur, ergò nec minùs dicitur in fraudem fieri, si hodie emo, & hodie dono; siquidem si in hac materia attendere deberemus fraudem, quæ ex brevitate temporis generaliter in actibus humanis, & in qualibet dispositione, maximè tamen in ultima voluntate insurgit, ex notat. in *l. si ventri, §. in bonis. ff. de privileg. cred.* cui ipse innititur, non minus insurgeret ex gestis die proxima sequenti, quam ex gestis eadem die, ut notat. in *l. filia mea emancipata, & agræ 60. ff. solut. matrim. l. cum ratio, §. fraud. ff. de bonis damnat. in cap. de bis, ubi si de illa infirmitate decedat, ubi Gloss. de sepult. & c. 2. de reuenc. lib. 6.* siquidem satis incontinenti, & brevi tempore quid dicitur fieri, quod fit die sequenti, imò infra triduum *l. si constante, §. si uxor, ff. solut. matrim. l. 1. C. de errore advocat.* & quod vulnus censeatur mortale si quis triduo post vulnus moriatur, adornat *l. 1. C. emend. serv. & cap. si qua femina 50. distinc. Gloss. in c. 2. de cleric. percuss. Anchor. conf. 99. 25. 1. & 283. num. 3. Tiraquell. in 1. retract. §. 1. Gloss. 7. num. 72. & §. 14. num. 37. post Pelyn. in cap. Presbyterum, de homicid. Marsil. in *l. si in rixa, n. 56. C. ad l. Cornel. de ficar. & in praxi crim. §. & quia, num. 16.* quiniò*
- 14 incontinenti factum dicitur infra decem dies, duos vel tres menses, ut discurrit *Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 1. casu 25.* & meliùs *DD.* per eum relati *c. 12. eodem lib.* ita ut nemo fani capitis dixerit pecuniam non ceteri solutam creditoribus privilegiatis, si post pecuniam creditam die sequenti, vel infra triduum, vel etiam majus spatium, creditores fuerim dimissi in terminis *text. in d. l. si ventri, §. fin. ubi Gloss. Bart.* & alii, præsertim *Rip.* apertè supponunt, etiam infra octo, vel decem dies id dici incontinenti factum, & cæteri relati per *Menoch. d. tract. cent. 2. lib. 5. c. 432. n. 38* & in infirmo beneficium resignante, regula Cancellariæ præscribit tempus viginti dierum, infra quos, si renuncians beneficium, moriatur, beneficium dicitur vacare per mortem; non autem per renunciationem, quæ declaratur nulla, & invalida, tanquam in fraudem facta, ut in *reg. de infirmis resignant. benef. ubi Gomez. & Mandosius*, cum innum. *Rota dec. & DD.* auctoritatibus relatis à *Parisio de Resignat. benef. lib. 12. cap. 1. n. 10. 30. & seq.*
- 16 Et magis in terminis fraudis præsumendæ ex temporis brevitate, quamvis communiter resol-

- vatur, ut incontinenti dicatur, fieri alienationem in fraudem fisci, vel alterius, arbitrio judicis intra tresdecim, vel plures dies, ut per *Dec. consil. 235. Gomez. var. resol. nu. 3. cap. 14.* tamen statutis Mediolani statutum est tempus biennii, ut dicatur incontinenti quid factum ad rescindendam venditionem, veluti
- 17 in fraudem factam, quasi id dicatur modicum tempus in hac materia, ut testatur *Menoch. lib. 3. de præsumpt. cap. 124. num. 20. & 21.* & in puncto quod ex morte sequuta in dubio, præsumatur præcedens dispositio in fraudem facta, *d. c. p. si qua femina 50. distinc. Alexand. conf. 15 volum. 3. Dom. Consiliar. de Georgio allegat. 22. n. 16.* unde si fraus non committitur ex alienatione facta die sequenti, ex particulari ratione, quæ viget in hac materia juris congrui per *Napod.* considerata, qui tamen in alia materia fraudem ex conjecturis diversis probari admittit, & docet ut per eum in *consuetud. & si testator, nu. 14.* ubi *D. Pisanell. & Salern.* exemplificant in dispositione facta ab eo, qui est morti proximus, & generaliter ex vicinitate temporis, juxta *decis. d. l. filia mea, & l. si ventri*, nec minus si fiat eodem die, cum in utroque casu militet eadem ratio, arguendo ab antecedenti destructo, quod argumentum fortissimum reputari probat *Everard. in topica legali.*
- 19 Accedat, quod *Napod.* gratia exempli loquitur de donatione ad excludendum jus congrui, die sequenti facta, quæ non restringunt, & aliæ sunt rationes quas subjicit, quæ militent in utroque casu, ergò idem jus est statuendum, licet militet major ratio in uno, quam in altero, *arg. l. 1. ff. de alea lusu, & aleator.* quia emptor non possidet, & donatarius alio titulo diverso, non pro emptore possideat, & præsertim cum *Napod.* hoc admittit, & firmat, nisi concurrat fraus, quam in hoc casu ita dicit per emptorem committi, si præventus citatione, alienat, & non aliter, idcirco hoc tantùm est attendendum, & non aliud, ex *Napod.* sententia.
- 20 Nec quicquam facit, quod dominium una die permanferit in emptore, vel momento temporis penes eum resederit, & ex inde sub diverso titulo in donatarium transeat; sufficit enim momento temporis id fieri, *arg. l. simularia, ff. si cert. pet.* idque eò fortius est, admittendum, cum ubi verè emptor donat, nulla debet, neque potest considerari fraus prohibita; siquidem de jure licet emptori uti aliqua cautione, ut vicino, vel conjuncto aditum præcludat ad hujusmodi retractum exorbitans, odiosum, & juris communis correctorium; etque permillum, eum arte quadam deludere, irritumque facere & ita rejicere incommodum, quem emptor contra rationem alioquin incurret *l. servus dotalis, ff. solut. matrim. l. cum pater, §. Tissio, ff. de leg. 2.* quia is, qui ita agit, non utitur hac cautela in fraudem alterius, sed pro suo commodo, quod potuit facere; hoc est enim potius damnum injuriolum, & iniquum à se repellere, quam fraudem facere id quod dolo non adscribitur, sed prudentiæ, quod latè comprobatur *Tiraquell.* videndus in *praxi. retractus, num. 67. 69. 72.* licetque dolo bonus non malus diei potest, *l. 1. ff. de dolo*, unde nullum potest etiam considerari discrimen, an eadem die, quis donet, vel sequenti, cum neutro modo fraus sit considerabilis, ad quod conferunt rationes Domini mei *Cappyc. decis. 38.* post *n. 2.* licet ibi fuerit aliter decisum ex particulari ratione, de qua in *fine decis.*, quia ex illa reservatione nihil commodi emptor percipere poterat.
- 23 Nec fraus præsumi potest, quod conjunctæ per-

sonæ fuerit donatum, ex quo sola conjunctio ad probandam fraudem, & simulationem non sufficit, nisi alia concurrant, teste *Afflic.* in *constit. sancimus*, in §. 4. *vers. idem*; præsertim si citatio præcesserit, & donator post donationem possideat, & quod non fuerit habilis ad donandum, & aliæ conjecturæ fraudis concurrant, quæ omnia in casu nostro ex actis, et notatis in facto cessant.

Secundus articulus, per quem actor excluditur, est iudicio meo, indubitabilis: quamvis enim sola, et simplex scientia vicini non excludat ipsum a retractu, nisi post annum, ibi, *infra annum unum à die scientiæ*, tamen, cum ultra scientiam hic vicinus, nedum fuerit præsens, sed unus ex licitatoribus, qui per interpositam personam etiam licitavit, et fecit depositum, deinde in propria licitatione superatus, permiserit, nedum contractum perfici cum Pallavicino, eique domum adjici, sed quod plus est, pecuniam depositam restitui absque ulla protestatione, omnino censeri debet, juri congrui manifestissime renunciasse; siquidem quicquid sit in illo Brocardico, utrum sciens, et patiens censeatur consentire, vel dissentire, tamen in subjectis casibus sine dubio consentire quis videtur, etiam in sui præjudicium.

Primo cum ultra simplicem scientiam, et patientiam præsens quoque tacuerit, ita *Alex.* in *l. sapè* n. 93. ff. *de re judic.* ita declarat doctrin. *Innoc.* in *cap. ex parte decani*, *de rescript.* *Afflic.* *decis.* 308. num. 6. *Guid. de Suzar.* in *l. lisset*, *C. de procur.* *Bald. Fel. Jac. Niger*, qui dicit communem, *Rebuff.* et alii, quos citat *Mascard. conclus.* 1224. n. 3. & 4. ubi probat, ex præsentia firmiorem reddi consensum.

Secundo etiam, quando præsens, et tacens non præsumeretur consentire, id tamen procedit in obligatione, et renunciatione juris merè personalis, et ita procedit *l. filius familias*, §. *in vitis*, ff. *de procur.* alter vero in jure reali, in quo distinguitur, an præsens, et sciens potuit impedire, ne ille actus fieret in præjudicium sui juris realis, ut hic, et videtur consentire, argumento *l. sapè*, ff. *de re judic.* et tradit *Gloss.* in *l. Cajus*, ff. *de pign. act.* *Bar.* in *l. quæ dotis*, n. 23. ubi *Jas.* n. 76. asserit receptum, ff. *sol. matrim.* et magis communiter *Negusant. de pignor.* 4. membr. 2. part. num. 152. et ita procedit *Gloss.* in *l. cum proponas*, ubi *Curt. jun.* num. 4. *C. de part.* quod frater cum venderet, alter frater si præsens non contradixit,

videtur consentire, et venditionem approbare, cum contradicere potuisset, alios asserit *Mascardus conc.*

1224. *de probat. vers. presentia*, num. 30. et verum esse; et commun. conclud. prævia discussione, et cum distinctione, probat *Barbosa* in *dict. l. quæ dotis*, post num. 159. & 163. *vers. insertur secundo*, hinc sit ut fideicommissarius, vel legatarius consentiendo hæredi alienanti rem relictam alicui tertio, præsumitur repudiare legatum, *l. codicillis*, §. 1. ff. *de leg. 2.* nedum in re legata, sed etiam in pretio *Ripa*, et alii congesti per *Menoch.* id bene probantem *de præsumption.* lib. 3. cap. 117. num. 2. & 3. et hoc maxime procedit in consensu præstito in iudicio, ubi calore iudicii potentius operari renunciationem proprii juris, tradunt *Menoch. lib. 2. præsumpt.* 46. num. 4. *Mascard. d. conclus.* 1224. n. 5.

Tertio præsens, et tacens videtur consentire, jure suo renunciare, cum ultra taciturnitatem intervenit aliquis actus positivus ex parte tacentis, nam tunc etiam in præjudicialibus præsumitur consentire, et ex *d. §. in vitis*, et ex *cl. 1. de procurat.*

cum simil. per *Jas.* in *d. l. quæ dotis*, n. 99. ut receptum tradit *Menoch. lib. 3. de præsumpt. cap. 9. num. 20. Mascard. conclus.* 1225. num. 51. & ita post innumeros resolvit *Barbos.* in *d. l. quæ dotis*, num. 158. *verb.* 35 *item*, & *secundo limita*, adeo ut etiam, ubi specialis renunciatio requiritur à lege, ex præsentia, & patientia induci renunciationem specialem, post *Angel.* & alios, probat idem *Mascard. d. loco num.* 28. quinimo fortius, nedum si consensus requiritur propter præjudicium, sed etiam requireretur pro forma, vel dispositio requireret expressum consensum, adhuc sufficit præsentia cum taciturnitate, concurrerite aliquo actu positivo *Tiraquell.* in *ll. conubial.* *Gloss.* 7. *vers. expressam*, n. 30. *Jos. Lopez rep. sub. de donat. inter vir. & uxor* §. 64. n. 26. optime *Barbos.* in *l. 2. §. final.* post n. 30. ff. *sol. matrim.*

Et in puncto, de quo agitur, quod consanguineus præsens, & sciens rem alteri vendi, videtur ex hoc retractui renunciare, in specie post *Gualth. de Cuneo* tradit in terminis *Castrensis* legendus in *l. 1. num. 5.* & *6. ff. de tribut.* respondens ad *text.* in *l. ficut*, §. *nam videtur*, ff. *quibus modis pignus*, vel *hip. solvas.* ut sciens jus suum durare, non censeatur illud remittere, & procedat in jure jam per prius antea quæsito, non in jure, quod incepit quæri tempore quo venditur, quo casu ad instar juris quærendi facilius amittitur de quo licet *Paul.* non ponat pro constanti, absque dubio procedit in casu nostro, in quo, ultra præsentiam, concurrat alius actus positivus, ut est receptio pretii, quo casu his veris, ut indubitatum probat, in terminis retractus *Tiraq.* in *l. retract.* §. 1. *Gloss.* 9. n. 158. tradens exempla, quæ non restringunt.

Nec *l. ficut*, §. *non videtur*, ex alio obicit, quia creditor dicit jus suum durare, quia ipse non interest, an res hypothecata sit penes debitorem, vel alium, ut colligitur ex *DD.* congestis per *Mascard. c.* 1178. n. 19. f. 122. quod cessat in retrahente; qui enim sciens permittit alium de feudo investiri, in quo jus succedendi habet, juri suo, consensu renunciante videtur prætere in *c. 1. quib. mod. feud. amitt.* dum enim alii consensit, jura sua perdit, *leg. cum quadam*, *C. de adm. tutor.* & tacitum consensum sufficere in hac materia post *Gloss.* in *d. §. prætere*, *verb. regressam* bene probat *Hartman Pistor. lib. 2. quæst.* 20. n. 33.

Et ultimo ne deficiat *text.* particularis, in terminis est *text. not.* in *c. Titius si de feud. defunct.* ibi, *quod consensit alienationi, vel per annum ex quo scivit, tacuit omnino removebitur*, ubi *text.* loquens in retractu consanguinitatis alternativè excludit agnatum, ex consensu præstito alienationi, quam si sciens per annum tacuerit, ubi *Gloss.* in *verb. consenserit*, addit, *sive tacite*, *sive expresse*, ut notatur supra, *quibus mod. feud. amitt. cap. prætere*, & sic ex consensu etiam tacito, alienationi adhibito, censetur renunciatum juri retractus, & hanc *Gloss.* ibi sequitur *Ifern. Alvar. & Camer.* in *l. Imperialem*, *cor.* 33. *col.* 3. *littera N.* & alii, quos citat *Hambacar.* in *dict. cap. Titius*, & melius omnibus videndus *Hartman Pistor. tom. 2. quæst.* 12. num. 49. ubi num. 52. optime probat, huic juri censeri renunciatum, sive ante venditionem perfectam deberi incipiat, sive demum completa venditione, cum dependeat à jure, & causa jam existente, quo casu renunciatio etiam ad futura extenditur ex communi sententia, & post n. 56. *vers. pari igitur ratione*, & *ver. nam* & *si* addit quod licet is, qui redimit contractum, non impugnat tamè negari non potest, translatione ab uno in alium facta, rem venditam ab emptore auferri, quod ipsius voluntati

voluntati contrahentium, & natura venditionis plurimum repugnat.

Longè post hæc scripta vidi *conf. D. Pres. Amat. 48. & 93. noviss. dec. D. Reg. Rovit. 3.* qui licet hanc materiam retractus jure congrui, tam de jure consuetudinario hujus Civitatis, quàm totius Regni municipali, latè, doctissimèque pertractent, attamen de hujus Controversiæ articulo non loquuntur; ideoque utilem futurum arbitror.

Decisio, quæ diù maxima quæsitâ diligentia, adhuc reperiri non potui, si habebitur, in calce operis adjicietur.

S U M M A R I U M.

- 1 **H**æres non tenetur subire onus, nisi pro rata bonorum hereditariorum, pro alia autem parte censetur extraneus, & num. 2.
- 3 **M**ens, & intentio pro ampliando, & restringendo contractus potius spectanda, quàm verborum conceptio.
- 4 **C**ontractus nominati rescinduntur ex defectu causæ finalis, aliquando per viam actionis, sed indistinctè per viam exceptionis.
- 5 **V**oluntas potissimum prædominatur in testamentis, & potentiùs in legatis, & fideicommissis, num. 6.
- 7 **M**ens præferenda est verbis, & fortius ad minuendum onus ad favorem heredis gravati, num. 8.
- 9 **H**æres, juris interpretatione minus gravatus censetur, quàm sit possibile, quando verbis mens non repugnat, & n. 10. etiam si contra heredem concurrat favor sanguinis legatarii, imò, & filiationis, & num. 62. & maximè in hereditate satis gravata, num. 63.
- 11 **I**nterpretatio in testamentis illa est amplectenda, quæ verba, & mentem conjungit.
- 12 **I**nterpretatio omnis ex verbis, vel ex mente, sive sententia depromitur.
- 14 **E**xpressa dispositio dicitur, quando intellectus in ea intelligenda non laborat, tacita, quando venit in consequentiam.
- 15 **V**erba præcedentia declarant sequentia, & è contra.
- 16 **A**dverbium, minus, restringit, & modificat non solum tempus, sed qualitatem, sicut à simili plus dicitur qualitate, & tempore.
- 17 **M**inus solvere dicitur, qui nihil solvere cogitur.
- 18 **F**inis, non media, quibus ad effectum pervenitur, respicitur.
- 19 **V**oluntas testatoris meliùs declaratur ex contextu totius testamenti, quàm unius tantùm capituli.
- 20 **V**erba sunt forma intrinseca, & essentialis dispositionis, & in minimo verbo cõsistit magnus effectus.
- 21 **I**nterpretatio nulla melior illa, quam dat ipse testator.
- 22 **T**erminus, respectu certæ causæ assignatus, regulatur ab illa causa.
- 23 **L**egatum annuum, respectu certæ necessitatis, debetur durante necessitate, interpretatur ex qualitate personarum, & donec qualitas duret, num. 24.
- 25 **T**empus inducit formam in actu, & determinato modo prolata non recipit alterius temporis functionem.
- 26 **T**empus operatur in favorem ejus, cujus causa præfixum est.
- 27 **T**estator, elapso tempore præfixo, censetur velle onus impositum cessare, & commodum reverti ad heredem, & heredem heredis.
- 28 **D**ispositio habens tractum ad futurum tempus, & si fiat per verba præsentis temporis, tamen inspici-

tur futuram, & ex futuro eventa regulatur, ampliatur etiam in contractibus celebratis propter factum variabile ex tempore, & in omni materia, num. 29.

- 30 **L**egatum, sive onus injunctum ob certam causam determinatur secundum illam, & num. 32. restringitur ex causa, & ratione expressa, num. 34. 40. & 41. & quid si sit causa impulsiva, num. 35.
- 31 **D**iminuto onere, diminuitur emolumentum, cujus contemplatione erat.
- 33 **C**ommodum debet regulari secundam relictum. Onus, & è contra; quando diminuto commodo, diminuatur onus.
- 36 **C**ausa in legato apposita finalis censetur, cum testator ipse declarat, item si evidenter cobareat legato, item si respiciat commodum, honorem, aut decus testatoris, aut alicujus tertii secus si legatarii tantùm, & num. 37. & 38. item illa, quæ ex præmio, aut initio dispositionis colligitur, vel quæ respicit futuram, num. 42. & 43.
- 39 **T**estator honoratur in conservatione honoris suæ posteritatis, & contrasaciens, ei facit injuriam.
- 44 **C**ausa finalis facit, ut dispositio generalis extendatur, quousque ratio finalis extenditur.
- 45 **O**nus, & legatum heredi injunctum cessat, non tantùm cessante causa, quia casu impleri non potuit, sed fortius, quia impleat, & num. 46.
- 47 **I**ncertitudo circa disposita per testatorem, declaratur ex eventu, qui sequitur post ipsius mortem, non solum si incertitudo versetur circa res, quantitatem, & qualitatem ipsorum, sed etiam circa personas eorum, qui honorantur, num. 49. maximè si nec certam conjecturam facere potuit testator, num. 50.
- 48 **H**æredis institutio, necdum legatum verum incertarum ex eventu, qui sequitur post mortem testatoris, declaratur.
- 51 **O**rdo litteræ designat ordinem intellectus, & de hujus argumenti efficacia.
- 52 **I**ntellectus ille semper attendendus, quem effectus verum demonstrat, etiam si verba videantur repugnare, & etiam in dispositionibus, & actibus conditionalibus magis effectus, & finis, quàm modus attendendus, etiam in respicientibus solemnitatem, num. 54. 55. & 56.
- 53 **U**susfructus concessus ad vitam uxoris, extinguatur si transit ad secunda vota.
- 57 **L**egatum ceteris personis factum, personas ipsas minimè egredi potest.
- 58 **F**ideicommissum extinguatur, ubi personæ vocatæ non adsunt, ita ut ultimus liberè alienet.
- 59 **D**ispositio testatoris interpretari debet ex qualitate, & convenientia personarum, & rei legata.
- 60 **L**egatum alimentorum interpretatur, prout congruit pro conservatione personæ legatarii, & cursus naturæ exigit.
- 61 **H**æres, supervacanea præstatione onerari non debet.
- 64 **T**estatoris dispositio debet trahi ad casum magis necessarium, & quatenus necessitas duret, ubi unus casus est merè voluntarius, alter necessarius etiam si verba testamenti sint generalia, num. sequenti.
- 66 **E**xecutor si minus, quàm testator deputavit, impendit pro constructione cappellæ, residuum non convertit in aliam piam causam, sed heredi restituitur, num. 67. secus in legato pro malè ablatis, num. 68. & quid si testator se limitavit, & restrinxit, num. 70.
- 69 **Q**uantitas, quæ superest ex legato pro constructione

Ecclesia, si minus sit impensum, an spectet ad heredem.

- 71 *Donatio facta in contractu matrimonii, est irrevocabilis etiam quoad filios nascituros.*
 72 *Heres non tenetur servare, nec ratam habere factam defuncti, nullam, & contra legem.*
 73 *Heres gravari non potest in parte bonorum debita vigore consuetudinis.*
 74 *Actio, & exceptio nulla oritur ex dispositione defuncti invalida.*
 75 *Heres creditor defuncti potest sibi retinere suum creditum cum fractibus in præjudicium fideicommissarii, etiam inventario non confecto.*
 76 *Conditiones novæ adjici possunt majoratui, vel bonis fideicommissi subjectis, ex consensu vocatorum; hoc tamen nascituris non præjudicat, nisi sint secundum disposita per testatorem, vel si nascituris non nocerent, num. 77. & 78.*

ARGUMENTUM.

Onus, & gravamen hæredi injunctum solvendi, & contribuendi in beneficium cujusdam Montis, cessare ex mente, ex verbis, & utriusque simul, ex re ipsa, & ipsius qualitate, ex tempore, ex eventu, ex personis, à convenientia, à necessitate, à cessante causa, & ratione, & veris implemento causæ finalis, & effectus adimpleti. Dos materna, & donatio filiis nascituris, in capitulis matrimonialibus facta, non potest per patrem eis auferri, nec ejus hæres, voluntatem defuncti ita disponentis, ratam habere cogitur. Majoratui novæ conditiones adjici, an valeant,

Pro Excellentiss. D. Principe Abellinarum Marino Caracciolo Magno Cancellario,

CONTROVERSIA L.

DUm Excellentiss. Camillus Caracciolus Abellinarum Princeps, instituto Marino Caracciolo Atripaldæ Duce filio primogenito, in quæ occasione matrimonii prius contracti cum D. Lefa Aldobrandina refutaverat feuda, & officium Magni Cancellarii: disposuit, ut resoluta refutatione in casum dissoluti matrimonii prædicti, liberis non superstitibus, haberet Dux feuda, ut hæres, cum onere contribuendi in beneficium Montis erecti ad commodum secundogenitorum, descendendum, & fœminarum descendendum ex masculis, annuos duc. 15000. spatio annorum decem, vel minus, si prius contigerit redditum Montis ascendere ad summam ann. duc. 2500. quo redditu (postmodum completo cumulo) fruerentur secundogeniti, tunc viventes certæ ætatis, & fœminæ nobiles pro rata, sub modis, & limitibus in testamento adjectis, & in nota facti fideliter reassumptis,

Contendit hodie modernus Princeps, & Dux Marinus hæres, quod attento præsentis statu, ex duobus secundogenitis, qui supersunt, persona Ill. Domitii Marchionis Bellæ non sit inclusa in Monte; alter verò D. Joseph, nec sit vocatus, vel et si esset in Monte inclusus, nihil prætere posse, nisi post decem & octo annos, cum scilicet perveniet ad perfectam ætatem; fœminæ verò nobiles, quæ nascuntur ex masculis, superesse non possunt, nisi ad minus hinc ad ann. 18. cum adhuc secundogeniti uxorem non duxerint, & junior ex ipsis, nec per multos annos, ratione ætatis ducere possit: & interim cum ex multis effectibus coacervatis, quos testator jussit applicari

ad commodum Montis, veluti majori ex parte incertos, non potuerit disponens prævidere, nec æstimare ipsorum valorem, vel redditum, si ex aliis impleri posset ejus voluntas; nunc verò ex calculo certissimè, & mathematicè constat, infra paucos annos, & longè prius, quam nulla ex personis vocatis, & inclusis prætere posse frui redditu Montis ipsi debere, nedum ascendere, sed transcendere redditum dicti ann. ducat. 25000. à disponente præscriptorum. Ex hoc, & aliis etiam, justissimè præterdit Princeps ex voluntate testatoris, nedum præsumpta, & conjecturata, verum expressè declarata in eodem testamento, velut adimpleta causa finali dispositionis, cessare onus, & gravamen injunctum ipsi Principi hæredi contribuendi, & solvendi in beneficium Montis dictos ann. ducat. 15000. & ob id ad ipsorum solutionem non teneri; dum antequam personæ contemplatæ, & vocatæ aliquid petere possint, ex aliis effectibus designatis, Mons erit in redditu superexcedenti quantitatem à testatore desideratam; præter enim, quod onus injunctum fuit correspectivum, nedum ad feuda, & officium refutata, sed etiam ad census, & plurima bona stabilia burgenatica magni valoris donata, quæ supposuit Princeps disponens, Ducem filium soluto matrimonio absque liberis, habiturum, uti hæredem; cum tamen repertum sit, bona prædicta allodialia pertinere ad Ducem jure proprio, vigore fideicommissi quondam Illust. Cardin. Caraccioli, unde non esset conveniens, Ducem hæredem pro majori parte onus subire, quàm pro rata bonorum, quæ mero jure hæreditario possidet non alio titulo, *l. cum pater 19. §. cum existimaret. ff. de leg. 2. l. is qui, penult. ff. de jur. codicil. l. in ratione, la prima, §. Imperator, ff. ad leg. Falc. ibi, hæres des quibus bonorum pars ablata est, non ampliorem partem, quàm pro ea, quæ remansit, legatorum nomine teneri, l. si universa, C. de legat. cum etiam pro alia parte hæres censeatur extraneus, ut ad limit. l. cum à matre, latè tradit Tiraquell. 1. retract. §. 32. gl. 1. n. 50.*

Non solum autem pro parte, sed in totum, onus injunctum cessare debet, ex mente, scilicet ex verbis, & utriusque simul junctis ex re ipsa, sive rerum qualitate, ex tempore, ex eventu, ex personis; à convenientia; à necessitate, & ex cessatione causæ, & rationis; quinimò verius implemento ipsius causæ finalis, & effectus adimpleti; si enim in contractibus, & stipulationibus, mens, & intentio primum locum obtinet, & potius est spectanda, quàm verborum conceptio, & finis attendatur pro ampliando, sicut pro restringendo contractu, ad *gloss. in l. blanditus, C. de fidejuss. etiam vulnerando verba, ut post Bald. Alex. & alios, Surd. conf. 321. n. 52. lib. 3. cum à mente, & sine pendeat contractuum substantia, latè Mantica. de tac. convent. lib. 1. tit. 17. ex n. 36. & lib. 2. tit. 4. ex num. 2. junctis dictis lib. 1. tit. 16. num. 12. & 19. cum aliis in fin. per Castill. Hispan. tom. 4. de conjectur. ultim. cap. 7. num. 12. & 13. & cap. 60. in addit. ex num. 2. & idè etiam contractus nominati non minus rescinduntur ex defectu causæ finalis, quam si aliter sit causa adimpleta, indistinctè per viam exceptionis, sed aliquando per viam actionis, ut ex *l. cum te fundum 6. C. de pact. int. empt. & vendit. probant Cravett. conf. 192. n. 22. Bec. conf. 45. num. 29. in primo, Surd. decis. 220. n. 19. Cachet. decis. 98. ex n. 1. Tiraquell. de cessante causa, n. 56. multò fortius hoc erit in testamentis, ubi potissimum voluntatem prædominari, & totum operari constat, vulg. *leg. in conditionib. primum locum, ff. de cond. & de-***

demon. cum in fin. per Mantio. de conject. ultim. lib. 3. tit. 3. Peregr. de fideicom. art. 11. per totum pulcher tex. in l. cum de lajonis, §. caccabos, vers. optimum, ff. de fund. instr. & potissimum, & præcipue potentiùs in legatis, fideicommissis, & oneribus, voluntas spectanda est, l. pen. ff. de leg. 1. l. quisquis 93. l. fideicommissa, §. item si quis, ff. de leg. 3. aded ut etiam conjecturata, vel etiam signis, & nutu demonstrata; quinimò, & ea verba, quibus testator exprimit, vel annuit desiderium, sufficere ad fideicommissum inducendum, siue removendum, statuit Imper. in l. omne verbum, C. comm. de legat. latissimè Peregr. de fideicom. art. 1. n. 46. congruit enim, ut mens verbis, quæ mentis explicandæ causa sunt inventa, præponderet, ut latè Gomez. in suis comment. tom. 1. cap. 5. post num. 24. ubi Suarez in addit. lib. M. cum in finis per Simon. de Prat. lib. 2. solut. 1. ex num. 4. & fortius ad minuendum, restringendum, & extinguendum onus ad favorem hæredis gravati, & exclusionem oneris injuncti, l. ex facto, §. si quis autem, & §. final. ff. ad Trebell. ut qui hæres juris interpretatione in minùs censeretur debet gravatus, quam sit possibile, vulgata l. unum ex familia, §. si rem, ff. de leg. 2. & infra latius, idque in dubium est, cum mens, vel voluntas ex verbis etiam totius testamenti, saltim ex improprio, & abusive significato, vel eorum consequentia, aut sequela alterius, dispositionis colligi potest; secus verò si verbis nihil omninò mens congruat, vel expressè repugnet; ut ex l. ab omnibus, ff. de leg. 1. Labeo, ff. sup. pell. legat. l. in ambiguo, ubi Socin. de reb. dub. ex mente omnium, conciliat hoc Broccard. Peregr. art. 11. ex n. 33. ubi n. 40. & 45. excludit tantùm sensum omninò divinativum, & verbis dissimilem, siue contrarium, & alii innumeri, quos longa serie recenset Cassill. dict. tom. 4. cap. 7. per totum, præsertim ex n. 14. & cap. 8. in princ. juncto n. 9. usque ad finem, unde cum in casu præsentis interpretatione, quam prætendimus, ex verbis omninò concipiatur, idque propriè nihil violando, isthæc erit omninò interpretatio amplectenda, quæ verba, & mentem, concordii vinculo conjungit, §. nos igitur col. 9. ibi subtilius testamentum considerantes, aut b. de rest. fideicom. cum infinitis per Prat. lib. 2. interpr. 3. dub. 2. solut. 1. n. 229. vers. quamobrem, cum enim omnis interpretatio deprimatur, vel ex verbis, vel ex mente, siue sententia, l. 1. vers. habebis, ff. de pen. leg. l. si ancillas 66. ff. de leg. 1. l. nominis, & rei, §. verbum ex l. ff. de verb. signif. illa erit omninò interpretatio recipienda, quæ significationi verborum non repugnat, & voluntati disponentis congruat, l. qui filium 74. §. Sabinus, ff. ad Trebell. l. nepos Proculo 135. ubi Gloss. in verb. sensit, dicens, sensum duplicem esse, ff. de verb. signif. & citat l. unum ex familia 69. §. si omnia, ff. de leg. 1. ibi, re-ete datum, & minus scriptum, optimè Steph. Feder. relatus à Menoch. conf. 97. num. 45. & 46. in princ. & conf. 110. ex n. 40. in secundo, Prat. lib. 1. interpr. 2. dubit. 2. solut. 8. num. 4. & 5. expressa autem dicitur dispositio, quæ voce, vel scriptura ex verbis prolatis, taliter est composita, & demonstrata, quod intellectus in ea intelligenda non laborat, tacitum verò, id quod colligitur per rationem intellectus, vel virtualiter comprehenditur, seu venit in consequentiam expressi, velut quod magis intellectu percipi, quàm elocutione exprimi videtur, ut dixit J. C. in l. ratum 14. ff. de solut. Bald. & reliqui apud Cagnol. in l. expressa nocent 156. ff. de reg. jur. in fin. Prat. d. lib. 2. solut. 5. num. 47. & 54. Mantio. lib. 3. tit. 4. n. 7. hic autem nihil oportet intellectum discurre, vel elaborare,

ut quis dignoscere valeat, gravamen non esse injunctum Duci hæredi, nisi quatenus Mons erigendus indigeat, ut ascendat ad redditum designatum: vix enim cum de Monte meminisset testator initio testamenti, quamvis inferius de illius erectione, forma, & substantia protestatus fuerit, se velle agere, ibi, nel Monte che dirà appresso, nihilominus ante ipsius ortum, dum adhuc erat in mente, non dum formatus, & sic in ipso initio generationis (ut ita dicam) ipsius oneris, expressè restinxit, & limitavit onus injunctum hæredi solvendi annuos ducatos 15000. his verbis: per corso di anni dieci, d' meno, se prima se farà il cumulo, & sic prius dici potest, fuisse restrictum, & limitatum gravamen, quàm injunctum, aded ut onus impositum senserit in sui ortu qualitatem inseparabiliter adjunctam relevaminis ad beneficium hæredis gravati, quatenus, & quousque fuerit necessaria præstatio legati pro implemento effectus designati; verba etenim præcedentia, nedum majorem vim habere dicuntur ad declarationem sequentium, quam è contra, Gloss. & Bart. in l. quisquis, ff. de leg. 3. sed omnimodam vim habent, & præcedentium quadruplicem virtutem, & potissimè suppleendi, & restringendi notat Bald. conf. 327. post num. 1. vers. item si ex præcedentibus, lib. 5. cum aliis à Prat. lib. 2. interpr. 3. dub. 1. solut. 3. ex n. 40. 44. 45. & 55. clausula enim illa, o meno, se prima se farà il cumulo, ut est de natura hujus adverbii minus proximè addita oneri injuncto, pariformiter restringit, & modificat, non solum tempus, sed & quantitatem ipsius oneris, sicut enim plus, dicitur re, siue quantitate, & tempore, sic & minus, pariter, re, & tempore, consideratur, vulgato plus autem, Instit. de act. ibi, eadem ratione, ubi glossella verb. ratione, subdit, id fieri à simili, & sic Aret. ibidem, Jaf. in notab. dicentes, ex hoc probari argumentum à ratione per contrarium, concordat text. in l. si cui 12. §. minus solvit, ubi bona gloss. ff. de verb. signif. idem enim operatur adverbium minus ad diminuendum, quod dictio plus ad augendum ut ex l. si arborem, 16. ff. de servit. u. ban. præd. & aliis juribus, probat, Alber. in diction. verb. minus quandoque in fin. quinimò fortius, etiam ad nihilum teneatur Princeps modernus contribuere, (ut propriè contigisse prætendimus in nostro), adhuc minus solvere dicitur, qui nihil solvere cogitur, l. illud. 7. §. minus, ff. de tribut. act. d. l. sicui 12. §. minus, cum gloss. l. minus solutum 32. & l. verbum amplius 72. in fin. ff. de verb. signif. Jaf. post Cuneum, & Alber. in l. unum, n. 28. ff. si cert. pet. plura Surd. postea longo intervallo, ad hoc propositum visus decis. 65. num. 2. 5. & 6. idemque apertè colligitur ex eodem testamento infra §. dichiaro, & voglio, ut reliqua plura capitula omittam, ibi, passato che sarà il termine di tanti anni, che sia il reddito, & c. cessi il multiplico, quibus verbis manifestè declaratur, testatorem noluisse præfinire certum tempus, quo onus hæredi injunctum duraret, sed illud tantum voluisse, quod completeretur multiplicum, quo completo, sicut cessaret multiplicum, ita extingueretur & onus, & sic finem respexit, non media, quibus ad effectum perveniri posset, l. 3. C. de instit. & subst. cum concord. per Cravett. conf. 305. n. 2. ex contextu enim scripturæ totius testamenti, non unius tantum capituli, aptius, & melius colligitur voluntas, l. Maria, ff. de manumiss. test. & ex proximè scriptis, ex his scilicet, quæ præcedunt, & sequuntur, mens, & voluntas declaratur l. nummis, ff. de leg. 3. cum aliis à Prat. lib. 2. interpr. 3. lib. 1. solut. 3. ex num. 33. & n. 39. ubi assert pulchrum locum Ci-

- Ciceronis*, & *num. 65*, & tota scriptura est pertentanda, ut ex *Bald.* & aliis; tradit *Mantic. de coniect. lib. 6. tit. 12.* punctando litteram, & virgulando secundum juris nostri rationem. *Præcis d. dub. 1. solut. 3. ex n. 7.*
- 20 quia etiam in minimo verbo consistit magnus effectus, cum verba sint forma intrinseca, & essentialis dispositionis, *Castrens. Jaf. Curt.* & alii apud *Mantic. d. lib. 3. tit. 4. in princip.* à quo plura mutuavit. *Castill. d. tom. 4. capit. 6. ex num. 29. ad 44.* nec potest dari
- 21 melior interpretatio, illa quam dat ipse testator, sicut nec unquam ulla melior glossa inveniri potest, glossa ejusdem testatoris, *Præc. lib. 1. interpr. 1. dub. 2. solut. 5. ex num. 17. latè Casanat. conf. 15. num. 7. confil. 33. num. 52. conf. 47. num. 63. & conf. 53. n. 85.* iustissime enim testator, tempus, quod initio definivit oneri præstando, cum restrictione tamen quantitatis, & temporis, ut supra, paulò post nominat sub incerto, ibi, *passato che sarà il termine di tanti anni*; siquidem de iure cum terminus assignatus est respectivus certæ causæ, regulatur cursus ipsius termini ab illa causa, *l. tali facta 49. ff. de jur. dor. Bald. Flor. & las. n. 17. in l. si cui legetur. ff. de leg. 1. & aliàs legatum recipit dilationem temporis ex usitato, & communi cursu exequendo, & si fiat legatum annuum, respectu certæ necessitatis debetur, durante necessitate, l. nec seme*
- 22 *l. 1. 2. §. si inhabitationem*, ubi ita illum *text.* summat *Bart. ff. quando dies leg. cedat*, item *Bart. in l. qui hoc anno, in fin. ff. de verb. oblig. Castrens. in l. Lucius Titius 90. §. à te peso, num. 3. ff. de leg. 2. Mantic. lib. 5. tit. 14. n. 18.* & per *tex.* in *d. §. si inhabitationem* dixit *Bald.* quod etsi in legato non sit præfinitum tempus quandoque tamen inest tempus subintellektum de iure, à natura rei vel à consuetudine, ut in legato facto pro studio, vel itinere ad Terram sanctam, in *conf. 256. n. 7. lib. 4.* sicut & generaliter legatum annuum interpretatur ex qualitate personarum, & do-
- 24 nec qualitas duret, & existat, ut in legato facto uxori viduæ, quod intelligatur, durante necessitate, non ultrà *Bald. in l. 1. n. 5. C. de fideicom. Rom. sing. 295. legavit viduæ*, cum aliis infinitis; quæ discurret *Præc. lib. 4. dub. 9. ex num. 15. 24. 28. & 32.* videns enim prudens testator, quod si simpliciter certum tempus absolute præfixisset, legatum oneris iniuncti cessare
- 25 minimè debuisset cum tempus formam inducere soleat in actu, *Cravett. conf. 130. in 3. motivo*, & quia tempus determinato modo prolatum non recipit, alterius temporis functionem, iuribus citatis per *Natt. conf. 485. num. 6. Casanat. conf. 55. num. 16. & 67.* idcirco noluit testator præfinire omninò certum tempus, sed addidit, *d. meno si prima se sarà il cumulo*, & iterum, *passato il termine di tanti anni*, ut his verbis aperte significaret, ut si priùs completeretur redditus Montis, ante quoque cessaret gravamen; tempus enim operatur in favorem eius, cuius causa præfixum est, *l. si ita relictum, §. pegasus*, ubi *Bald.* & reliqui, *ff. de leg. 2.* elapso autem tempore præfixo, certo, vel incerto certificando, testatorem, censetur, velle onus cessare, & commodum reverti ad hæredem,
- 27 scriptum, & hæredis hæredem, habendo respectum non ad personas, sed magis ad ius hæreditarium, *l. Titia cum testamento, §. Titia*, ubi *Bart. ff. de leg. 2. Castr. Alexand. Dec. Paris.* & reliqui, quos congerit *Præc. lib. 4. dub. 9. num. 61.* nec mirum, quia ubicum-
- 28 que dispositio habet tractum ad futurum tempus, tunc etiam si fiat per verba præsentis temporis, tamen in qualitate adiecta inspicitur futurum, & ex futuro eventu regulatur, *Oldrad. conf. 168. n. 2. Rip. in l. centuria, num. 144. & in l. ex facto, num. 38. ff. de*
- vulg. Alciat. confil. 499. num. 9.* quia imò etiam in contractibus celebratis propter aliquod factum mutabile, sive variabile ex tempore, attendi mutationem contingentem pro futuro tempore, responderunt *Gabriel conf. 164. in princ. Menoch. conf. 49. in primo*, & generaliter in omni materia, ex *text. in clement. 2. de decim.* probavit *Casanat. conf. 44. num. 26. & 29.*
- 30 Et ratio est, quia legatum factum, sive onus iniunctum ob certam aliquam causam, determinatur secundum illam causam, sibi annexam, *l. Sejo amico, 10.* ubi ita illam *l. summat Bart. ff. de ann. leg. & Dyn.* quem refert *Alber.* aliter, summat scilicet quod di-
- 31 minuto onere, diminuitur emolumentum, quod, contemplatione illius oneris erat relictum, & addit *Alber.* esse notabilem casum, ampliand etiam in contractibus, ut determinantur secundum causam ipsius annexam, inferens ad plures quæstiones, quæ plurimum conferunt ad casum nostrum, & generaliter,
- 32 quod cessante causa legati, cesset omne legatum, est *tex. in l. qui tutelam, 28. ff. de testam. tutel. Bart. in l. demonstratio, §. quod autem, num. 18. in fin. ff. cond. & demon.* præsertim si legatum relinquatur propter aliquod onus; cessat enim quovis modo, cessante onere *l. alumna, §. Sejo, ff. de adim. legatis*, ubi legatum ademptum censetur, quando onus, quod fuerat legato, iniunctum, adimitur, latè *Surd. de aliment. tit. 8. privil. 23.* ubi *num. 6.* probat, in dubio onus censeri iniunctum causa legati ex *l. illis libertis, in fi. ff. de condi. & demonstrat. post Dec. Capbal.* & alios, latè *Osafo. decis. 98. à num. 10. ad 12. addens l. in testamento ita erat scriptum, & l. pen. ff. de condit. & demonstrat.* ubi id comprobatur auctoritate *Covarr. D. Capyc.* & aliorum de communi sententia, *Casanat. d. confil. 44. num. 77.* & sicut commodum debet regulari secundum onus iniunctum correspectivum, sic & è converso onus secundum commodum, ut in tantum quis teneatur ad onus, in quantum sit necessarium, ut legatarius consequatur commodum sibi relictum, *Bald. Angel. & Alex. in l. si duobus, ff. de leg. 1. Platea in l. 1. num. 8. circa fin. C. de apoch. pub. lib. 10.* ex quibus plures deciduntur quæstiones in unum congestæ per *Surd. conf. 150. ex num. 77. in princip. & in tract. de aliment. tit. 5. q. item 5. Tiraq. de cessante causa. part. 1. n. 49.* & quando diminuto, legato, quia in hæreditate non inveniuntur tot bona, quæ ad omnium legatorum solutionem sufficiant, iuxta *text. in l. si verò composita, §. 1. ff. de milit. testam.* cum concord. per *D. de Franch. decis. 236.* debeat etiam onus pro rata diminui, latè idem *Præses decis. 362.*
- 34 & legatum restringi, & coarctari ex causa, & ratione expressa, vel tacita, ex verisimili mente, ad vulg. *l. cum pater 79. §. dulcissimis, ff. de leg. 2.* plurima ad ornatum *Cardinal Paris. conf. 13. num. 11. & 12. confil. 22. n. 35. lib. 3.* ubi dicit, solidam, & communem esse conclusionem, latè *Molin. de primogen. lib. 1. cap. 5. n. 9. & seq. plura Peregr. d. art. 11. n. 54.* pulcherrimè *Mantic. de contract. lib. 1. tit. 17. Socin. jun. confil. 53. n. 10. in secundo, D. Georg. in repet. feudal. cap. 9. n. 8. & alleg. 6. n. 21.* nec obesse potest, si dicatur, ita
- 35 demum, cessante causa legati, cessare legatum, si causa sit finalis, non item si impulsiva, prout impulsiva in dubio generaliter præsumitur, & in specie, illa, quæ respicit favorem legatarii, ut nostri DD. passim restringunt *text. in d. l. Sejo amico*, ut videre est apud *Dec. conf. 237. in fin. num. 6.* ubi in specie dicit, quod idè causa respiciens favorem legatarii, non restringit, quia præsumitur impulsiva, non finalis latè idem

idem *conf. 601. viso eleganti conf. Sard. de aliment. tit. 5. quest. 4. num. 12. & 13. & quest. 5. n. 8.* & in pulchro casu allegavit *Castill. d. som. 4. cap. 60. n. 9. & 59. Præ. lib. 4. dub. 6. ex n. 19.* dicimus enim in præsentī casu dubitari non posse, quin causa sit unica, & finalis ipsius legati, sive oneris injuncti, ut scilicet Mons ascendere possit ad redditum designatum ducats 25000. ipse enim testator sic expressit, dum initio, & inferius iterum ordinavit, quod statim completo cumalo, cessaret onus, ut supra dictum est, ex quibus verbis clarè demonstrat, se aliter non fuisse facturum, quo casu nemo, ex *DD.* dubitat, causam cen-

36 feri finalem, cum testator ipse hoc declaraverit *Alberic. Joan. Monac. Collec. Socin. & alii relati per Tiraquell. de cessante causa limit. 1. num. 37. juncto n. 50. & ob id rectè censuit Sard. d. tit. 5. q. 4. n. 22. & 23.* vanum esse distinguere, an legatum sit factum, unius, vel alterius contemplatione, sed solum illud esse quærendum, an testator foret etiam sine onere relicturus, vel non; nam alioquin, ut ipse dixerat *n. 21.* onus est aded annexum dispositioni, ut cum eo sit unica dispositio, & inseparabilis, & aded onus præsumitur causa emolumentī; unde cessante onere, debet cessare emolumentum, & è contra, juribus civitatis ab eodem *Sard.* causam etenim etiam impulsiva, efficitur finalis, quamdiù apparet, quod actus aliter non fuisset, gestus *Bald. & Roland.* citati per *Fonsa. well. de pact. nupt. claus. 4. gloss. 1. num. 52.* & causa evidenter cohærens legato, nunquam dicitur impulsiva, sed finalis, *l. cum tale, ff. de falsum, ff. de condit. & demonstr. Salic. & Castr. l. 1. C. de falsa causa adiecta legato, Mantie. in terminis, lib. 6. tit. 14. n. 15. vers. & insam, Tiraq. de cessante causa, limit. 1. n. 46.* præ-

38 rea causa respiciens commodum, honorem, aut decus testatoris, aut alicujus tertii, est finalis, non impulsiva, secus si respiciat solum commodum legatarii, *l. Titio centum, ff. de condit. & demonstr. Bart. Angl. Castr. Craves. & alii apud Mantie. d. l. 6. tit. 14. num. item 14. vers. & causa respiciens, Tiraq. d. lim. 1. num. 52.* unde, vel respiciamus causam erectionis Montis, illa non tam respicit commodum descendentium, quàm honorem, & decus testatoris, ejusque familiæ, sive linæ, ut in *§. & perche la mia*, ibi, *accid in ogni tempo, e caso possano vivere, & maritarsi con maggior commodità, e decoro cõforme alla lor qualità,*

39 testator enim honoratur in conservatione honoris suæ posteritatis, & familiæ, *l. 1. §. quamvis, vers. publicè, ff. de ventr. inspici.* aded ut contraveniens dicatur ipsi injuriam facere, & puniatur *Paris. conf. 19. n. 59. vers. & etiam, lib. 2.* sive inspiciamus causam extinctionis gravaminis, ut scilicet extinguatur, completo multiplico, quæ verè attendi debet; hæc certè respicit favorem hæredis, ut patet ad sensum, nè ulter-

40 rius ad contributionem oneris teneatur; unde nullo modo potest prætendi, causam respicere favorem legatarii tantum, & sic omninò legatum, limitat, & restringit, ut non extendatur, ultra quàm se extendit ipsa causa, ut doctissime per plura consuluit *Roman. conf. 503. diligenter inspectis*, in 2. dub. ex *n. 7. usque ad num. 9.* omninò legendus, ubi ante *num. 8. vers. tertio moveor*, concludit, cessante causa dilationis ususfructus legati, in ultima voluntate adjecta, ipsam dilationem quoque cessare, & legatum ususfructus extingui, & bene quoque *Decius d. conf. 237. in fin. & in terminis Rain.* videndus *conf. 35. n. 8. vers. quod autem ista, lib. 2. Paris. conf. 13. num. 12. conf. 20. num. 31. & conf. 22. num. 35. in 3. Socin. jun. & Rota Bonop. apud Sard. de aliment. d. tit. 5. quest. 4. in fin. n.*

n. 32. & tit. 8. privileg. 23. n. 5. & 8. privil. 2. per 10. tom, Præ. lib. 4. dub. 6. num. 24. Castill. d. cap. 60. n. 37. 41 & 59. & faciunt, quæ de dispositione restringenda ex causa limitata voluntatis, limitatæ potentæ, aut occasione rei, quantitatis, modi, temporis, personarum, & causæ, simul congestit *Præ. lib. 4. dub. 3. n. 26. 42* & melius ex *num. 40. ad fin. & maxime illa*, quæ ex præmio, aut initio dispositionis colligitur, finalis causa præsumitur *Tiraquell. d. limit. 1. num. 64. & 66.* etiam si ratiocinando, & enunciativè adiciatur, *Mantie. lib. 6. tit. 13. num. 2. latè Præ. lib. 2. interpr. 3. dub. 1. solut. 3. ex num. 36.* optimè *D. Consiliar. Georg. allegat. 31. n. 49.* quinimò cum hæc non sit causa, quæ propriè est de præterito, sed ratio, quæ respicit futurum quousque scilicet compleatur Mons, hæc omni-

43 nõ restringit legatum tanquam vera causa finalis, quæ ratiocinativa dicitur, *Bart.* mirabiliter in *d. l. demonstratio, §. quod autem, num. 18 in fin.* optimè *Dec. d. conf. 46. post num. 2. vers. secundo quia causa, & n. 4. vers. non obstat, quod dictio*, maxime cum generaliter influat, & respiciat totam dispositionem omninò finalis, & non impulsiva dicitur *D. Georg. d. alleg. 31. num. 48. Bec. conf. 45. num. 30. in princ.* causa autem fi-

44 nalis, hujus est naturæ, ut dispositio alioquin generalis, & apta comprehendere multa, re, & tempore, restringatur ad id, quod necessariò includitur, sive quousque ratio finalis extenditur, non ultra, *l. si habitatio, §. 1. ff. de usus. & habit. cum aliis apud Decian. resp. 7. ex num. 13. in princ. Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. gloss. 9. ex n. 28. pulchrè Wjembec. conf. 16. de laudem. num. 5. & 9.* ubi paria dicit, non esse causam, & eam esse finitam, quæ omnia fortius procedunt, cum ratio finalis non quidem cessavit, quia casu impleri non potuit, ut in *d. l. Sejo amico*, sed quia intentio testatoris, & causa finalis, priusquam cogitave-

45 rit, impleta est, & causæ est satisfactum; tunc enim cessat legatum, & onus injunctum hæredi, non ut legatum, extinguatur, sed ut impleta causa ipsius legati, *l. filia 11.* ubi hoc *Salic.* in specie considerata *n. 3. in fin. C. de legat. Castr. item n. 3. in l. Lusius 22.* ubi

46 cæteri omnes, *ff. de leg. 2.* & ob id, si quid moriens testator legavit uxori ad certum finem destinatum, vivus adhuc eidem postea præstaverit, legatum cessat, velut impleta causa legati, *Wjembec. conf. 26. de donat. usque ad num. 15.* latius *Barbos. in l. si cum dotem, 23. §. si pater, num. 43. ff. solut. matrim.* & majori ratione idem erit, si ex eventu rerum, quæ post conditum testamentum, & mortem testatoris evenerunt, impleta sit causa legati; siquidem quælibet incertitudo

47 circa disposita per testatorem, quæ quoad perfectionem, & executionem suæ causæ, vel implementi in pendentī maneat, tunc voluntatis defuncti declaratio omninò fit ex eventu, qui sequitur post ipsius mortem, *l. Africanus, 40.* aliàs *l. apud Julianum, §. si Titius*, ibi *DD.* omnes quam legunt sub *l. cum servus, 39. ff. de leg. 1. & l. si Titius 52.* ibi, *ex eventu solutionis legatum valet, ff. de leg. 2.* quinimò nedum omne le-

48 gatum rerum incertarum ex-eventu conditionum adjectarum venit declarandum, *l. Siacchum, qui meus erit, ff. de leg. 1.* sed etiam & ipsa hæredis institutio, *Bart.* in *l. si quis ita scripserit, ff. de hered. instit.* & non solum si incertitudo versetur circa personas eorum qui honorantur, adhuc ex eventu potest fieri declaratio, ut de legato factò futuræ uxori filii, & similibus, *l. quidam*, ubi *Socin. & alii, ff. de reb. dub. & eventus declarat substitutiones, ipsarumque varios casus regulat juxta diversas species, ut latissime apud Præ. lib. 1. interpr. 2. dub. 2. solut. 13* & maxime in casu præ-

49 senti,

senti, cum ex rebus ipsis, quas testator simul junxit, & Monti aggregari iussit, satisfacto prius ære alieno hæreditatis, ipsarumque pretio, & valore incerto, non potuit ad eam certam conjecturam facere testator, ut certum tempus ad complendum multiplicum designatum, præfigeret; igitur necessarium ex eventus expectanda declaratio, cum multi ex effectibus, inanes, alii verò pinguiore reperti fuerint, ut contingit in donatione facta per D. Joannam Caracciolam sororem Principis, *Cravetti. conf. 49. ad fin. cum similib.* in quo illud adverto, in ordine scripturæ, novissimo loco inter effectus unitos, esse adjectum onus contribuendi ann. duc. 5000. à Duce hærede instituto, in §. *perche la mia intentione*, unde ex ordine litterarum, designando ordinem intellectus, *l. si ita scriptum*, ubi *Bar. & DD.* inferunt ad plura, *ff. de leg. 1.* cum aliis per *Everard. loco ab ordine*, voluisse videtur in subsidium gravare ad hanc præstationem hæredem, si alii præcedentes effectus designati non sufficerent, quos compertum est ex eventu superfluere, & sic onus cessare debet, ex traditis de relicto subsidiario per *Angel. conf. 392. vers. non obstat*, & de efficacia argumenti ab ordine litterarum, tradit *Prat. lib. 2. interp. 3. dub. 1. col. 3.* ex n. 12. fuit enim quædam humana providentia testatoris, qui, ut effectus multiplici ad beneficium vocatorum lequeretur, suaque spe minimè frustraretur, plures effectus hæreditatis, non omnes necessarios, ut eventus ostendit, ex abundantiori cautela, qua in omnibus vivens ex consuetudine usus fuerat, in unum coacervare voluit; cum igitur citius effectus sequutus fuerit, quam sperare potuisset, nihil aliud est querendum, ille enim intellectus semper attendendus est, quem effectus esse verum demonstrat, *Jas. conf. 128. col. 2. vers. sic. 4. fecit, lib. 1.* quod procedere etiam circa implementum conditionis, quæ formam inducit, in pulchra quæstione usufructus concessit ad vitam uxoris, quod extingatur, etiam ipsa vivente, per transitum ad secunda vota, ex quo resultat idem effectus, & finis consideratus à testatore, post *Joann. Andr. tradunt DD. in l. 3. ubi Jason num. 2. & 4. vers. limita tamen, Dec. num. 6. C. de instit. & substit. cum infinitis congestis per Aquilinum in l. Gallus, §. & quid sitantiem, in ultima parte, num. 111, vers. & ex his vetus, ff. de lib. & posth.* quinimò etiam si verba videantur repugnare, si tamen idem effectus, inspecto finali exitu à disponente considerato, sequi possit, eum ipsum solum attendere debemus, etiam in dispositione, & actibus conditionalibus, in quibus adhuc magis effectus, & finis, quàm modus, est attendendus, ut ad diversos casus, & ad plures inferunt decisiones *Alexand. conf. 100. lib. 4. Corn. conf. 276. lib. 4.* latissime *Prat. lib. 1. interp. 2. solus. 12. per tot.* quod & generale esse in omni dispositione; attendi effectum, & finem rei, ad quem principaliter dirigitur intentio, quinimò eandem intentionem, & mentem nobis ex effectu habito manifestari, etiam in respicientibus solemnitatem, probat *Afflicti. notter dec. 378. post n. 5. vers. inde dicimus*, latius *Prat. col. 15. ex num. 20.* & in terminis nostris in specie optimè *Peregr. de fidei comm. art. 11.* qui limitando conclusionem à se propositam, *num. 33. vers. regula*, ut intentio, quæ ex verbis saltim ex impropria, & abusiva significatione colligi non potest, non debet attendi, limitat n. 46. ubi dispositio confertur in certum casum à testatore consideratum, respectu alicujus effectus, quia si eveniet casus, per quem idem sequatur effectus, dispositio trahitur ad illum casum eventientem, inspe-

cta mente, etiam contra verba, quod præsertim erit in casu nostro, ubi citius quàm testator optaverit, complebitur redditus Montis, & sic plus in tempore, attento effectu, implebitur testatoris dispositio *d. §. plus autem, inst. de action. & antequam adesse possint in rerum natura personarum masculorum, & feminarum, ex descendibus vocatis, & contemplatis, ut fruantur redditu dicti Montis, unde cum legatum, vel donatum certis personis taliter cohæreat, ut ipsas personas in dispositione vocatas minimè egredi possit, l. cum ita legatum, ubi DD. ff. de condit. & demonstr. l. 1. ff. de leg. præst. & generale est in omni dispositione, ut limitata censeatur, ita ut ultra personas inclusas protendi non possit, Socin. iun. conf. 53. num. 4. in 1. Prat. conf. 160. in princip. necessarium expectandum est tempus, quo personarum vocatarum existant, sicut & alienans, ubi personarum vocatarum, quarum contemplatione est factum fideicommissum, non adfuit, ipsum quidem extinguitur, ita ut ultimus ex vocatis liberè alienet, l. cum pater, 79. §. libertis, l. quæ solidum, 80. §. pen. ff. de leg. 2. cum concord. apud *Molin. lib. 1. cap. 8. num. 24. de primog. Peregr. art. 24. post num. 49. Castil. tom. 2. cap. 32. ex num. 44. & tom. 4. c. 9. num. 10. & seq. & cap. 60. num. 7. & 13.* & sic ubi adesse possunt personarum in futurum, prout hic, expectandum est, quousque casus contingat, quo personarum existant, habeant qualitates requisitas à disponente ut redditu Montis frui possint, & hæc est interpretatio, quam nostri dicunt, à convenientia, qua utitur *gloss. ultima in l. quaestum, 12. §. fin. ff. de fund. instr. dum dixit, esse interpretandam dispositionem testatoris, sumpta præsumptione, tam ex rei legatæ, quàm ex personarum vocatarum qualitate, & convenientia, pulcher text. in l. quamvis, 32. in vers. & nisi ita observetur, ff. de cond. & demonstr. ex quo post *Paul. & Socin. adnotavit Prat. lib. 1. interp. 2. dub. 42. fol. 8. num. 8.* circa disposita per testatorem esse servandam quandam convenientiam, prout cursus rerum, & humana fragilitas patitur, ubi latissime prosequitur, dispositiones omnes, declarationem recipere æqualem, & convenientem qualitati, & conditioni personarum legatariorum, ad ornatum text. in vulg. *l. plenum, §. equitatis, ff. de usu, & habit. nec non rerum summarum, & temporis, inferens ad decisionem plurium quæstionum, sicut & alias legatum aliorum interpretatur, prout congruit personarum legatariorum, & ut necessitas pro conservatione personarum, & cursus naturæ ex gere videtur l. legatis, 6. ff. de aliment. leg. & l. verbo victus, ff. de verb. signif. & sic dum quoad personarum vocatarum existere poterunt, certum est, statutum multiplicum fore perfectum, ad quod igitur interim onerari hæredem supervacanea præstatione; certè nullo modo tenebitur hæres, dum erogatio fructuum Montis fieri non potest, ut in terminis fere videtur decidere *Cast. in l. Ladius, 90. §. à te peto, num. 2. in fin. ff. de leg. 2. & quicquid sit, certum est, hæredem duplici, aut frustratoria præstatione non censi gravatum, sed minus, quàm sit possibile vulg. *l. unum ex familia, 69. §. si rem tuam, ff. de leg. 2. & legatum semper ceteretur, id quod minus est l. nummis, ff. de leg. 3. cum aliis per *Surd. de aliment. tit. 8. privileg. 25.* quod optimè procedit, cum verba non repugnant, & legatum non redditur prorsus inutile, ut post *Bar. Alexand. Socin. Dec. Gozadin. & alios, declarat Mant. lib. 9. tit. 1. num. 5.* & etiam si contra hæredem concurrat favor sanguinis legatariorum, imò & filiationis, *l. huiusmodi, §. cum pater, ubi Jas. n. 7. ff. de leg. 1. Mant. lib. 6. tit. 1. n. 28.* unde fortius*****

fortius in casu nostro, ubi gravatur filius primogenitus, licet ad beneficium descendendum; & quod hæc præsumptio veluti benignior, & fortior, vincat plures alias, notat idem *Cardinal. Mantice. lib. 12. tit. 17.*
 63 post *num. 13.* & melius *num. 25.* & maximè in casu præfenti, ubi hæreditas, attenta qualitate hujus Magni Principis, satis est gravata, & oneribus exhausta, quod consideravit ad relevamen hæredis, in terminis *Card. Paris. conf. 13. n. 7. in 3. junctis*, quæ adjicit, *conf. 18. in fin. in 3.* unde accedit, & cum prædictis omnibus conjungitur altera præsumptio, quæ
 64 ex necessitate insurgit; non enim præsumitur, testatorem voluisse providere, & disponere, nisi in casibus necessariis, ad eum ut duabus causis existentibus, voluntaria scilicet, & necessaria, præsumatur, testatorem disposuisse ex causa necessaria; quinimò trahi debet ad casum magis necessarium, & sic fortius, ubi unus casus est merè voluntarius, alter necessarius, ut ex *Bart. Bald. Roman. Corn. & aliis*, in specie arguit *Cravest. conf. 149. n. 12.* idque etiam si verba testamenti sint generalia, restringuntur tamen ad causam necessitatis, & quatenus necessitas urget, quæ supremam habet potestatem super omnes dispositiones, prout latissimè *Tiraquell.* de more congerit in *1. retract. §. 26. gloss. 1. ex num. 20.* & ad propositum nostrum plurima apud *Præf. d. lib. 1. interpr. 7. dub. 2. solut. 12. n. 2. 3. 18. 22.* ubi probat, operari circa tempus instans, & non in præteritum, nec in futurum, sed quatenus urget, & adsit necessitas, & non ultra: & ne pro coronide deficere videatur decisio punctualis, mihi hoc videtur in terminis respondisse *Scovolam* in *l. Lucius Titius 90. §. à se peto*, ff. de leg. 2. ubi si testator Titio commiserit curam condendi corporis sui, & pro hoc centum reliquerit si minus Titium erogare oportuerit, reliqua summa, velut impleta causa legati, hæredibus proficiet, secus si causa impleta non sit ad *text. in legatum*, ff. de usufruct. legato, ubi quando sit commutanda voluntas in aliud opus, nec apud hæredem remaneat, de quo *Covarr. in cap. tria. num. 7. de testam. inde Angel. in l. 1. §. de impensa. n. 1. vers. & per hoc, ff. ad leg. Falcid.* per illum *text.* docuit, quod si testator
 66 deputavit magnam quantitatem pecuniæ in constitutione alicujus Ecclesiæ, vel Capellæ, & onus imposuit executori, quod si executor minus impendit, residuum non convertetur in aliam piam causam, sed restituetur hæredi, cui nihil imputari potest: & *Angel.* sequitur *Castr.* ibid. qui dicit de hoc esse bonum *text.* in *d. §. à se peto*, quem *Angel.* non citavit, & licet *Imol.* in *d. §. de impensa*, post *n. 29. vers. & per hoc dicit Angel.* prima facie dubitare videatur de opin. *Angel.* dicens, quod fortè superfluum debet converti in aliam piam causam, præsertim si æquum erat expendi quantum testator jussit ex *l. legatum*, ff. de usufr. legato, residet tamen cum *Angelo*, ea ratione, quod testator videatur illud plus adjecisse, quia putavit illud fortè expediens, & ideo si non est expediens, debet remanere penès hæredem, ex quo voluntas in finali effectu est adimpleta, quod secus est *d. l. legatum*, quæ verba verè sunt aurea pro decisione præfentis casus, de quo etiam agit *Capra tract. de exequ. ultim. volunt. memb. 6. num. 154.* & cum *decis. Angel. Castr.* & *Imol.* re benè discussa, & perpenſa, pertranſeunt *Herculan. col. 2. ex vers. & per hunc text. per duas col. & Alexand. ex v. 2. & 3.* qui eam comprobant, ut commun, & veram, & ad
 68 dunt non obſtare *decis. Butrig.* relata per *Bald.* in *l. si quis ad declinandum, num. 10. vers. sed juxta hoc*

quæro, C. de Episc. & Cler. dum dixit, quod si testator jussit distribui mille libras pro malè ablatis, & non appareant tot mala ablata, quæ ascendant ad quantitatem taxatam mille librarum, quod superfluum debeat pauperibus erogari, & sic in aliam causam converti, nisi testator disposuerit, ne in aliam causam convertatur, dicunt enim isti *DD. decis. Butrig.* relata etiam in *add. ad Specul. de instr. edit. §. nunc verè aliqua, in addit. incip. de his infra*, salvari posse, ea quidem ratione, quod non constabat in casu *Butrig.* plenè, & perfectè satisfactum menti, & voluntati testatoris, siquidem licet non appareant tot malè ablata, quæ ascendant ad summam expressam à testatore, tamen non ex hoc sequitur, non adesse plura malè ablata; imò præsumitur, testatorem, qui taxavit quantitatem, id meliùs novisse, & ob id arbitratum fuisse justam summam, cum esse in facto proprio; decisio verò *Angeli* procedit in casibus, ubi constat, quod etiam si minus expensum sit, satisfactum est tamen menti, & voluntati testatoris, & ita procedit *tex. in d. §. à se peto*, idque sufficit constare ex conjecturis, ut subdit *Hercul.* puta scilicet considerata qualitate, & conditione testatoris, & qualitate operis construendi, et conditionibus aliarum similium constructionum, quod comprobat idem *Hercul.* in eadem *l. 2. §. ad municipium, col. 5. vers. tertio limita. ff. ad leg. falcid.* ubi ex *text. in l. decem, ff. de fideicom. libert.* et notatis per *Angel.* concludit,
 69 quod ubi quantitas est legata pro certo opere conficiendo certæ summæ, et qualitatis, tunc si pro minori summa quàm sit legata, perfici potest, reliquum ad hæredem pertinet, velut impleta causa legati tradens exempla in legato facto pro emendo *Sticcho*, vel *Calice* certi ponderis, secus in opere inde terminato, quod minori pretio commodè fieri non potest, idemque comprobat optimè *Angel.* in *d. l. si servus, num. 4. vers. & per hoc, ubi Imol. in vers. item faciunt istæ leges*, ubi etiam *Hercul. in fin. vers. extra gloss. ff. eodem tit. ad leg. falcid.* ubi concludunt, in legato ducat. 1000. pro construenda Capella certæ latitudinis altitudinis, et pulchritudinis; si Capella non egeat tanta pecunia, etiam observata voluntate defuncti, residuum debere remanere apud gravatum, sive hæres sit gravatus, ut in casu nostro, sive sit legatarius cui de summa sibi, legata sit injunctum onus, et idem confirmat *Angel.* in *l. qui aliena, num. 33. §. 1. post gloss. in verb. petetur in fin. ff. de negot. gest.* dicens, de hoc esse casum in *l. si quis Titio decem 17. ff. de leg. 2.* et opin. *Angel.* ut veram, et communem refert, et sicco pede pertransendo, sequitur *Præf. lib. 4. dub. 1. num. 29.* nec dissentit ab his *Castr.* in *d. §. à se peto*, ubi distinxit tunc demum, superfluum debere remanere penès hæredem, si testator se limitavit, et restrinxit, ut quia mandaverit distribui illis, qui probaverint à se fuisse exortum, vel aliter limitatè, ut intelligi debet, cum certum sit, exempla non restringere, secus si simpliciter mandaverit distribui, quod quidem difficiliter ad praxim reduci potest, cum ut plurimum hujusmodi legata relinquuntur pro malè ablatis incertis, præfinita summa, quam testator arbitrari potest verisimiliter rapuisse in suo vitæ cursu, et quæ clam, et in occulto fieri solent, et ob id non probari, nec liquidari possunt, ut optimè considerat *Hercul.* in *d. §. impensa vers. concordando*, post *Alexand.* quo verò ad alterum punctum, scilicet retentionis faciendæ per modernum Principem duc. 120000. ex persona D. Franciscæ sororis consanguinæ mæ ex quond. Principissa D. Beatrice Ursina,

Ursina, cujus ipse Princeps est hæres, notissimi juris est non potuisse Principem disponentem, nec auferre dotem maternam propriam filix, nec minus ducat. 60. mil. donatos filix nascituræ in capitulis matrimonialibus initis cum dicta secunda conjunge

71 Ursina, cum hujusmodi donationes factæ in contractu matrimonii, omninò constet, esse irrevocabiles, & pro lege servandas, cum contineant causam onerosam, juxta *text. in l. 1. C. de imp. lucr. de script. lib. 10.* & tradita post *Guid. Pap. quæst. 145. per D. de Franc. decis. 205. & 436. num. 4.* etiam quoad filios nascituros, ut in specie ex *Andr. de Barulo adnotavit D. de Ponte de potestate Proreg. de assensibus super dotib. §. 2. n. 21. & 22.* & latè de irrevocabilitate donationum in favorem filiorum nasciturorum in contractu matrimonii, *Fontanell. de pact. nupt. clausula 4. gloss. 9. num. 4. Monst. decis. Arag. 10.* hæres

72 autem non tenetur servare, nec ratum habere factum defuncti nullum, & contra legem, & ita imitari *text. in vulg. l. cum à matre, C. de rei vendit. est text. in l. defuncto, ubi Gloss. Bart. & Salic. C. si quid in fraud. patroni, l. fern. in cap. 1. §. donare, col. 4. post num. 8. Qualiter olim feud. alien. poter. Loffred. conf. 10. num. 24. D. Georg. alleg. 20. num. 41.* & proinde conservari hæredi jura ex legis providentia, eidem competentia, ut puta est jus retrahendi bona, vigore consuetudinis: vel pacti, etiam contra dispositionem defuncti, docuit *Napod. in Consuetud. si quis, vel si qua, num. 231.* ubi dixit, hæredem ceteri adire, salva lege municipali, nec potest hæres gravari in parte

73 bonorum debita vigore Consuetudinis, ut ex *Napod. optimè fundat D. Consil. Georg. allegat. 20. num. 20.* & plura congerit *Cravett. consil. 200.* ex

74 dispositione enim invalida defuncti non oritur actio, nec exceptio; & ob id hæres illius vigore ad nihilum tenetur, latè *Gramm. decis. 93. Anna senior frug. 236. Anna junior conf. 127. num. 39. Lanar. conf. 69. de Ponte conf. 61. Decian. conf. 117. num. 37. lib. 3. Surd. decis. 99. num. 6.* & hæres creditor defun-

75 ti potest, etiam inventario non confecto, suum creditum retinere, & deducere in præjudicium fideicommissarii, & legatariorum, & in specie, quod valeat deducere dotes maternas, & retinere etiam fructus bonorum, quæ pro dotis restitutione elegerit, autoritate *Bart. Castr. Roman. Alciat. Socin. jun. Zanubi, Menochii,* & aliorum. latè probat *Surd. dec. 92. num. 3, 4. & 6. in fin.* ex quibus omnibus judicandum erit in hoc secundo puncto, Principem esse creditorem in duc. 120. mil. una cum interusurio ex persona D. Franciscæ sororis pro dotibus maternis, & donatione eidem facta à Principe Camillo in capitulis matrimonialibus in beneficium filix feminæ nascituræ, & proinde licere ipsi retinere, & præcapere tot bona hæreditaria non obstante quavis dispositione quond. Principis patris, salvis juribus si quæ competunt *Illustr. Marchioni Bellæ* quoad bona antiqua.

Et quoad primum punctum, Principem modernum non teneri ad præstationem ann. ducat. 15000. ex causis prædictis, & ita speratur sub censura Sacri Senatus.

Tandem mense Martii 1624. causa ista non aliter decisa ob varia impedimenta, consuluit me D. Princeps. Utrum super hoc posset fieri transactio cum Marchione fratre, & D. Joseph. cum major effectus fuerit, & dixi, quod quamvis ex novo consensu eorum, qui sunt vocati, possint novæ conditiones adjici majoratui, vel bonis fideicommissis, subjectis,

l. quoties ab omnibus, ubi omnes, C. de fideicommiss. Molina lib. 1. cap. 8. num. 26. Peregr. art. 40. & 52. num. 94. & seq. fol. 308. hic tamen consensus, his tantum, qui nati sunt, & consenserunt, præjudicabit, non autem nascituris, *Dec. conf. 398. num. 20.*

78 cum aliis, quos ibi congerit *Molina.* Sed quoniam ista erit potius justa declaratio, secundum disposita per testatorem, nec quicquam nocere potest nascituris, cum ex supra allegatis, non habeant aliquod interesse, res erit in tuto, ut ex *Bald. conf. 215. lib. 2.* probat *Molina d. cap. 8. num. 23.*

Et sic tandem, exspectata majori Domini D. Joseph Caraccioli ætate una cum aliis controversiis inter ipsos vertentibus, fuit transactio finita, mediante solemnij instrumento manu Notarii Jo: Simonis de Monica sub die 17. Decembris 1633.

S U M M A R I U M.

- 1 **I**nterdicta possessoria dicuntur quasi interim dicta, vel ab interdicens.
- 2 Possidens tempore motæ litis, debet in possessione conservari, etiam si ei jus commune resistat, vel vehemens juris præsumptio possidenti adversaretur allegando titulum præsumptum, aut coloratum, & num. 4. & 6.
- 3 C. cum personæ, de privil. in 6. loquitur in eo, casus jus commune resistit, nec docet in promptu de possessione.
- 5 Possessio licet injusta, ex antiquitate justificatur.
- 7 Agenti contra Dominum, vel Abbati prætendentem possidere jura Episcopalia, incumbit onus probandi, quod fallit, si diu si pacificè possiderint.
- 8 Tempus, cujus initii memoria non extat in contrarium, potens est ad justificandum, etiam titulum laici possidentis decimas ex rebus Ecclesiasticis.
- 9 Possessorium datur in annuis præstationibus, in officiis, & aliis jurisdictionalibus, quæ in rem sunt, in juribus homagii, vassallagii, & ceteris omnibus incorporalibus.
- 10 Factum nudum, non autem jus discutitur in possessorio summario, num. 55.
- 11 Princeps supremus de ordinaria potestate non potest tollere jus possessionis quæsitum, idèd neque contra possessorem rescribere, ut sublato jure possessionis, de petitorio cognoscatur.
- 12 Doctoratus insignia metam temporis quatuor annorum jure antiquo requirebant, postea verò ob Codicem adjunctum, quinquennij spatium exigunt quo tempore nihil legitime juris scientiæ deesse præsumitur, quod de Jure Regni, num. 13.
- 14 Ætas in doctorando 17. annorum sufficiebat, de Jure Regni, ad 21. annum auctum est quo tempore ad doctoratus gradum Bart. ascendit.
- 15 Scholaris doctorandus dupliciter de solemnitate examinari, & approbari debet, primò privè à doctoribus, secundò à Collegio non minus 7. Doctorum, nisi ex privilegio sufficiant quatuor. & qua ratione bis examinari debet, num. 18.
- 16 Corona triplici victoriæ coronari debet, qui ad conventum promovetur, & quæ sit, & unica examinatio non sufficit, num. 17.
- 19 Requisita quot in graduando aliquem ad apicem doctoratus exiguntur, & num. 20.
- 21 Scholaris, qui à 7. Doctoribus fuit approbatus, idoneus censetur, & Doctores imperitum approbantes dignitate privantur, non propterea est rigida examinatio exigenda à scholari doctorando.

- 22 *Scientia mediocris, licet non sit eminens sufficit in scholari doctorando.*
- 23 *Examinatus, et si repertus fuerit parum doctus, si est spes, quod possit proficere debet doctorari, quod ampliatur, etiam in eo, qui debito tempore non studuit, & n.24.*
- 25 *Doctor ignarus quod non gaudeat privilegiis Doctorum, procedit in penitus ignaro secus mediocris vel sufficientis scientiæ.*
- 26 *Doctores fiunt docti ex studio post doctoratum, prout testatur de se Bart. & in qualem locum ipse post doctoratum successit, ubi longo tempore studuit, n.27. nec gradus doctoratus de per se doctos facit, sed doctos testatur, n.28.*
- 29 *Jura, quæ majores solemnitates in scholari doctorando exigere videntur, quomodo procedant.*
- 30 *Possessio immemorabilis, titulum, & speciale privilegium probat.*
- 31 *Causi advocati allegant titulum, eumque probant ex possessione, sed non exhibent, & quando non est necessaria hæc cautela, n.33. & 35.*
- 32 *Titulus, et si vitiosus non nocet, si non constat ex producentis confessione titulum dedisse causam possessioni immemorabili, & quomodo procedat, n.34.*
- 35 *Titulus coloratus cum bona fide, præscriptionem spatio 40. annorum complet, sed sine titulo, tempus immemorabile requiritur.*
- 36 *Dispensatio, casus particulares non respicit, cum refertur ad negotium universale, sed quandoque pro iure, scilicet universali ponitur, & concessa causa, non personæ, generaliter intelligitur, n.38.*
- 37 *Dispensatio verè non dicitur, cum ius commune non leditur, sed potius fit ad illud regressus.*
- 39 *Doctorandi admissi debent ad doctoratus insignia sub certa forma.*
- 40 *Examinatio illi remittitur in graduando, qui evidenti doctrinæ notitiam præbet, proinde hodie postrema partis lectionis recitatio doctioribus remitti solet.*
- 41 *Observantia doctorandi, qua hodie utitur Collegium Neapolitanum inducta est ex secundo privilegio Regina Joannæ.*
- 42 *Consuetudo interpretativa privilegii ut inducatur, sufficit tempus 10. vel 20. annorum, etiam in rebus gravibus, ubi aliàs immemorabile tempus requireretur.*
- 43 *Possessio longa ampliatur titulum, ut iuxta possessa videatur concessus, etiam si privilegium de per se non sufficeret, quod ampliatur etiam in iurisdictionis concessione, sicuti merum Imperium, aliàs non expressum, quod specialem mentionem requirit, comprehendens censetur, & n.44.*
- 45 *Patientia, & tolerantia Principis inducit consuetudinem, & privilegium, etiam si esset contra ius; ampliatur etiam sufficere præsentiam Officialium ipsius, nam scientia Officialis est scientia Principis in præscriptione, n.46. & 48.*
- 47 *Constitutio Regni, Consuetudinem, requirens Regis præsentiam, procedit in casu particulari, quando agitur de præscribendo feudum.*
- 49 *Privilegium incipiens ex post facto, esse damnosum, abrogandum, vel limitandum est ex reg. capit. suggestum, de decim. sed si contingat ex eo, quod fraus in administratione interfuit, non potest regula prædicta applicari, & n.52.*
- 50 *Forma graduandi nulla melior, nec magis stricta, illa, qua Neapol. utitur, nec etiam in Hispania melior.*
- 51 *Baccalaurei, qui examini unius lectionis subiiciuntur, graduati censentur in Hispania, sicut licentiatii, magistri, & Doctores, & maiores ibi dicantur, quam licentiatii, qui non est gradus, sed facultas ad doctoratus apicem.*
- 53 *Revocatio, vel limitatio privilegii à Rege concessi, ad regem spectat, non ad Præregem, etiam si revocatio fieret ex causa abusus.*
- 54 *Privilegium concessum ex pacto, etiam aliquo dato, vel recepto, non potest per Principem revocari, & n.56. quod ampliatur, etiam in iure quæsito ex præscriptione, & n.57. & quod nec etiam ius quæsitum, & dominium de potestate absoluta aufert, num.58.*
- 59 *Regi assenti, ad esse causam revocationis privilegii, in qua, urgentissima causa requiritur, non creditur, sed debet probari, ne tertio præiudicetur, & ad limitationem clem. 1. de probat.*
- 60 *Lex generalis debet esse ob bonum publicum, non quod in effectum sit in damnum singularis personæ, quo casu ab ea appellatur eiusque effectus suspenditur.*
- 61 *De forma graduandi, & riguroso examine consueto in almo Neapolitano Collegio.*
- 62 *Doctores, & advocati præsertim Neap. toga inducuntur.*
- 63 *Togæ insignia ordinis, & vestis advocatorum n.67.*
- 64 *Advocati Togati dicuntur.*
- 65 *Honoraria advocatorum, substantivo nomine appellantur patrocinia.*
- 66 *Togatus, ordo advocatorum dicitur.*
- 68 *Togæ usus interdictus Advocatis, & Doctoribus in Regno.*
- 69 *Officiales Regii Doctores, iussi sunt Regio edicto, Togam gestare, & n.71.*
- 70 *Insignia consularia, proconsularia, militaria.*
- 72 *Studium Neapolitanum privilegiis decoratur pluribus à Regibus Regni.*
- 73 *Scholaribus Neapolitanis fuit concessum privilegium fori, et am in propria patria.*
- 74 *Studium nullum in Regno, nisi Neap. & Salerni.*

A R G U M E N T U M.

Possidens tempore litis motæ, in possessione etiam iurium regalium conservari debet. Forma, qua in Collegio Neapolitano graduantur scholares; utrum à forma tradita iure communi discrepet. Dispensatio, quando generalis, quando autem particularis concessa dicatur. Revocatio, sive restrictio privilegii à Rege concessi, ad quem pertineat.

Pro Domino Principe Abellinatum Camillo Caracciolo M. Cancellario, Equite aurei Velleris, & Magno armorum Capiteo.

Et defensione formæ graduandi, consuetæ in almo Neapolitano Collegio.

C O N T R O V E R S I A L I.

Dominus Princeps Abellinatum, qui ex Regis contractu, ex titulo valde oneroso regit Officium Magni Regni Cancellarii, iustissime petit conservari in possessione creandi Doctores sub antiquissima forma, ultra ducentos annos, uniformiter servari consuetæ, iuri communi conformi,

Reginali antiquissimo privilegio subnixæ, ac Regis modernis pragmaticis comprobata.

Nec interim, pendente futura lite, fortè per Fiscum movenda, non adhuc proposita, qui pro vero Regis servitio, & ejus debito, officii dignitatem, & prærogativas tueri deberet, est commodo suæ possessionis privandus.

Sub prætextu primi privilegii Reginae Joannæ concessi ad postulationem Collegii, & defectus secundi, primū abrogantis, quod contendit Fiscus esse simplicem dispositionem, quæ casus tantum particulares respicere solet, non autem novam formam tribuere.

Nec etiam, & tertio, sub colore, quod privilegium ex causâ publicæ utilitatis sit formandum, vel limitandum, velut ex post facto cæperit Rempublicam lædere. Hæc enim quicquam Principi obstare mox patebit, si prius pandamus, judicem, cui quovis modo constet, aliquem esse in possessione alicujus rei, vel juris, debere illum, qui tempore motæ litis possidebat, conservare, ac prohibere, & interdicerere ei vim super ea possessione inferri, aut aliter turbari, unde interdicta possessoria prodita sunt, quasi interim dicta, vel ab interdicens, ut explicat Covarr. cap. 17. præf. per totum, sunt jura aperta in cap. 1. & 2. ut lite pend. clemen. 2. ubi Zabarr. eodem tit. etiam si possidenti jus commune resistat, quinimò etiam si valde vehemens juris cõmunis præsumptio, quæ publicæ authoritati favere, ac patrocinari videretur, possidenti adversaretur, cap. cum venissent, ubi Innoc. in princip. Panorm. num. 8. de insli. cui non refragatur tex. in cap. cum personæ, de privileg. n. 6. qui loquitur in eo, cui jus resistit, nec docet in promptu de possessione, ut explicat D. Capyc. decis. 189. à num. 3. vers. sed fortè, cum sequent. cum quo in effectu convenit Covarr. dict. cap. 17. num. 6. vers. undecimo, & vers. tertio, & quarto, & sic aliud est cum de possessione constat, & titulus, saltim præsumptus, aut coloratus allegatur, ut firmat de communi Menoch. in ultimo remed. retin. num. 21. & 24. & ex nostris D. de Franc. dec. 210. n. 4. Lanar. conf. 27. num. 8. & optimè Reg. de Ponte conf. 79. n. 19. cum sequent. & præsertim n. 26. post eundem D. Capyc. decis. 13. 55. 77. 96. 189. & 209.

Et maximè concurrente possessione sic antiqua, & inveterata, quæ efficit, ut possessio, alioquin injusta, efficiatur justa, Innoc. in cap. 2. de in integ. restitut. ex antiquitate enim justificatur possessio contra jus, et præsumitur habere justitiam permanentem, ut ex Cyno, et Bald. tradit Afflic. decis. 277. num. 6. Roland. Paris. et Socin. iun. citati à Mascard. conclus. 1477. incip. titulum, n. 20. et proinde possessor cõmodo suæ possessionis non est privandus, pendente lite mota, et fortius futura lite per Fiscum movenda, nec per Fiscus negationem dimittere debet possessor suo jure uti, sed sufficit ad finem manutenendi, allegare privilegium tale quale, ut hæc omnia in terminis tradit Regens Lanar. videndus in conf. 14. n. 7. ad 10. pro hac Civitate respondens, pro qua ita fuit judicatum; estque aded potens antiquæ possessionis vis, ut si Abbas prætendat possidere jura Episcopalia, vel quispiam contendat se habere jurisdictionem intra fines territorii Baronis, vel Principis, quo casu agenti contra dominum, omninò incumbit tituli probatio, ut ex Fabro, et aliis receptum tradit D. Capyc. decis. 209. n. 4. & 5. tamen id fallit, si diù is pacifice possederit, ut de comm. sentent. ex eod. Capyc. Rebuff. et Menoch. tradit Mascard. conclus. 1196. num. 45. juncto num. 51. vers. eadem est intelligenda: sufficit

enim tempus, cujus initii non extat memoria in contrarium, ad justificandum etiam titulum laici possidentis decimas ex rebus Ecclesiasticis, & in aliis quibuscunque à jure vetitis, de quibus in cap. ad decimas, de restit. spoliat. in 6. ut ex Bart. Bald. Alexand. Felin. Balbo, Verallo, & aliis, probat idem Mascard. d. conclus. 1377. n. 108. & 110. incip. titulum.

Sicut enim in annuis præstationibus datur quidam status rei, in quo possessor manuteneri debet, de quo per Afflic. decis. 395. ita quoque in officiis, & aliis jurisdictionalibus, quæ in rem sunt, & jura realia, ut per Angel. consil. 117. col. 1. & in juribus homagii, vassallagii, & cæteris omnibus incorporalibus latissimè discurret, Peregr. de fidei commiss. art. 46. num. 16. qui status nudus rei attenditur tempore litis motæ de facto prout reperitur, & proinde non requiritur vera, aut ista possessio, sed sufficit violenta, aut simplex detentatio destituta omni juris adminiculo, nec quicunque alius defectus obstat cum factum nudum, & non jus discutatur in possessorio summario, ut ex Gloss. in c. in litteris. de restit. spoliat. 10 plura ad propositū tradit post Menoch. de retin. possess. remed. ultim. n. 18. Plotum, & alios Reg. de Ponte decis. 40. num. 37. cum sequent. & adeo dicitur favorabilis possessio jam quæsitæ, ut nec Princeps supremus ex potestate ordinaria possit tollere jus possessionis quæsitum, ut est optima decisio Rota 99. par. 1. in novis, ubi ob id dicitur decisum, Principem contra possessorem non posse rescribere, ut sublato jure possessionis de petitorio cognoscatur.

11 Quod eo fortius erit admittendum in casu præsentis, ubi plures tituli validissimi, scilicet Regis, & legis, qui diversis respectibus optimè invicem se compatiuntur, non quidem præsumpti, aut colorati, sed veri, & validi, non allegantur solum sed in promptu probantur, qui nedum adversantur juri communi, sed illi sunt conformes.

Primo enim ex posteriori privilegio Reginae Joannæ, in quo motu proprio, ex certa scientia, & cum speciali clausula, derogatoria non obstante, &c. conceditur Ottino Caracciolo tunc Magno Cancellario plenaria, & omnimoda Regia potestas in graduando, ostenditur primo, privilegio ad postulationem Collegii concessio fuisse derogatum, cui etiam per non usum, vel contrarium utentium usum, scientiæ, & patiente Regina, derogari poterat.

Secundò ex usu vero, & consuetudine nedum centum annorum, quo temporis spatium inducitur centenaria, sive etiam immemorialis præscriptio, sed ultra ducentos annos est præscripta, & inducta hæc forma uniformis, quæ hodie est in usu servata præsentibus Regibus, post Reginam Joannam, & deinde successivè videntibus Proregibus, ob Regum à Regno absentiam, & summis Magistratibus, qui semper Collegio præfuerunt, quæ à jure communi non discrepat: jure siquidem communi in scholari doctorando meta temporis stetit dii quatuor annorum 12 jure antiquo exigebatur, §. his igitur in proæm. ff. postea vero ob adjunctum Codicem, tempus quinquennii fuit statutum, quo hæc scientia finem habere designatur, ut in §. sed quia, vers. quibus si bene in eodem proæm. ff. ubi Gloss. & Cagnol. notat. n. 226. Menoch. de arbit. lib. 2. cent. 1. casu 5. n. 10. in tali enim 13 tempore jus prælucit, nihil legitimæ juris scientiæ deesse, ut notat in specie, Zabarr. in clem. fin. n. 14. de Magistr. de jure vero Regni, ex pragm. ann. 59. statutum erat tempus triennii in pragm. 3. de scholar. doctorand., quod postea ex Pragm. 9. ann. 87. est

est redactum ad tempus quinquennii de jure communi, ætas autem sufficiebat annorum 17. l. 1. §. pueritiam, ubi Bart. & alii, ff. de postulando, quod ex pragmaticis fuit actum, usque annum 21. ut in Rubr. de schol. doct. quo tempore scilicet in 21. ann. ætatis suæ Bart. refert, se ad doctoratus apicem ascendisse in l. quidam cum filium, ff. de verb. obli. refert Felyn. in rubr. ext. de magist.

Reliquæ autem solemnitates consistunt in duplici examine, primo scilicet privato à doctoribus, qui habent præsentare, & approbare doctorandum cum juramento, alterum in secundo examine, ubi à Collegio non minus septem Doctorum, examinari debet, & approbari, ut docent Bart. Platea & alii in l. medicos, & l. si quis, C. de professor, & medic. l. 10. ubi Bart. addit, nisi ex privilegio, ut est Perusii, ubi sufficiunt quatuor Doctores in graduando, cum hic Neapoli sint quatuordecim senes graves, ultra sex supernumerarios, hinc Archid. in c. de quibusdam 37. distinct. num. 5. dixit non sufficere illis, qui promoventur ad conventum, unicam examinationem nisi triplici corona victoriæ coronentur.

Primò enim coronari videntur in privata examinatione. Secundò in publica. Tertio in licentia, quæ eis conceditur legendi, & liberi delatione, argumento leg. 1. C. de athleticis, lib. 10. & reddit rationem, nam licet quis se bene habeat in privato examine, hoc non sequitur de alio subsequenti, quia illud potuit esse ex fortuna, argumento l. omnes, C. de præscript. 30. annorum, sequitur remissivè Bald. in §. incipite, num. 17. in præm. ff. & ante ipsum Nicol. de Neapol. in l. 1. C. de athleticis, l. 10. & sex requisita in graduando aliquem ad apicem doctoratus, notat Panorm. in cap. proposuisti, num. 15. de probat. Jo. Anan. in rub. ext. de magistris, in fin. sequitur ex nostris Maranta conf. 25. num. 34. & decem notant Auchar. in clem. ultima, ubi Cardinal. Zabar. num. 14. & Imol. num. 8. de Magistr. quæ tamen reducuntur ad minus sex. Primò scilicet ætas 17. annorum: secundo studium annorum quinque; tertio quod audiverit in studiis approbatis: quarto boni mores: quinto dicendi facundia: sexto interpretandi subtilitas: septimò quod sit examinatus, nisi notitia evidentis scientiæ doctorandi aliud suadeat: octavò quod saltim sint septem Doctores examinantes: nonò quod hoc examinantes confirment jurejurando, quod dicit Dec. in d. cap. proposuisti, num. 16. de consuetudine generali Collegiorum Italiæ non servari; decimò quod sit legitimè natus, quod etiam servari dicit idem Zabar. in d. clem. 2. num. 14. in fine refert. Afflict. in consitut. constitutione præsentis num. 3. de nova militaria, quod tamen Neapol. servatur, ut est de iure commun. quæ requisita, ad quinque optimè reduxit Platea in d. l. magistros, qui in specie loquitur per verba, quibus usa fuit Serenif. Regina Joanna in nostro posteriori privilegio ibi, & hinc sumitur forma discussionis idoneitatis scholarium licentiariorum, & conventuandorum, quia ante hanc approbationem requiritur examinatio facta in privato examine per Doctores præsentare volentes; secundo ipsorum præsentatio cum juramento; tertio Doctorum examinatio, & ipsorum approbatio, vel reprobatio, qui sint septem, nisi ex privilegio sufficiant pauciores, ut Perusii; quarto superioris, sive Cancellarii licentia, quinto, quod tradantur insignia doctoratus, quæ sunt quinque usitata verbis formalibus, à Platea traditis in nostro Neap. Collegio; post Gloss. & Zabar. num. 17. in d. clem. 2.

de magistr. & Bald. in præm. decret. in verb. Gregorius, num. 24. & sequent. Mascard. conclus. 528. num. 15. & subdit idem Platea in l. si quis in archiatr. 21 num. 3. eodem tit. præsumi idoneum scholarem, qui à septem Doctoribus fuit approbatus ex doct. And. de Barulo, & addit idem Platea in eadem l. medicus, num. 2. Doctores, qui examini præsentant, imperitum approbantes, incurrere pœnam privationis dignitatis, advertit tamen, quod non propterea est nimirum rigida, & rigorosa examinatio exigenda à scholari doctorando, sed sufficit conveniens, & mediocris scientia, licet non sit eminens, l. sciendum, §. illud, ff. de 22 edil. edit. c. nobis olim, ver. fillius, quoque de election. & ob id dixit Innocent. in cap. cum in cunctis, in princip. de election. quod quamvis exigatur, ut examinatus repertus fuerit peritus, tamen etsi parum doctus fuerit repertus, si spes sit quod possit proficere, debet doctorari, refert Alexand. ad Bart. in d. l. medicos, in prima addit. & comprobatur Felin. in rub. de magistr. ubi ampliat etiam in eo, qui debito tempore non studuit, si tamen est spes, ratione ingenii; quod continuando studium debeat proficere, licet graduari valeat, commendans author. Jo. Andr. 24 clem. 6. qui juvenem bonæ spei ad Episcopatum promovit, & addit Felin. in fin. d. rub. quod licet Doctor ignarus non gaudeat privilegiis DD. id tamen 25 restringit procedere in penitus ignaro, secus in Doctore mediocris, vel sufficientis scientiæ. Nec mirum, quia à communiter accidentibus Doctores fiunt docti ex studio post doctoratum, ut Bart. de se testanti contigisse, refert Cognol. in d. §. hac autem tria, num. 242. in præm. ff. ubi monet graduandos, ut Bart. imitentur, quia post doctoratum in amœnum secessit locum, ubi longo tempore vacavit studio, & ob id initio mundi hoc fuit malum, ut pauci digne attigerint doctoratus dignitatem, ut ex Cyno, & Bart. in l. omnes populi, ff. de justit. & jure, refert Panorm. in cap. proposuisti, num. 14. in fin. de probation. & 27 quod paucissimi merito graduantur, ex eod. Bart. in prima constit. ff. refert ex nostris Maranta conf. 25. num. 33. Cognol. in princ. præm. num. 84. nec tamen ex hoc Princeps abstinere debet ab hujus honoris delatione, quod aliqui minus dignè ad doctoratum ascendunt, ut innuit Panorm. in cap. cum Ecclesia, in fin. de immunit. Eccles. non enim gradus de 28 per se doctos facit, sed testatur doctos, & honore dato, ad magis studendum incitat, & viam struit Rebuff. ad §. præfatiq. ordinarii, ad vers. graduatis, de collation. in concord. Bonif. in clem. unica, per illum tex. nos. 3. de excess. prælat. Petr. Gregor. de republ. lib. 18. 29 cap. 9. num. 9. in fin. jurâ autem, quæ forè videntur plures exigere solemnitates, non loqui in scholari doctorando, sed in iis, qui post doctoratum sunt ad ordinariam lectionem in aliqua Universitate, sed generali studio assumendi, benè declarat Lucas à Penna in l. magistros, col. 2. vers. vel dic, quod hac, C. de profess. & medic. lib. 10. & in l. 1. col. 8. in ver. patefecerint, C. de profes. qui in urbe Constant. lib. 12.

Secundò forma hæc antiquissima graduandi in almo nostro Collegio servari consueta, nedum est juri communi conformis, quia imò in multis arctior & strictior, & benè congruit, & adaptatur ad privilegium posterius Regiæ Joannæ.

Hoc enim privilegium Magnus Cancellarius non præsentavit, nec illo utitur, ut fundet titulum, sed allegavit extrajudicialiter, tanquam notorium, ut ostendat, priori privilegio fuisse derogatum per secundum, & sic non posse tractari post ducentos an-

nos, quo primum fuit revocatum de observantia primi, quò verò ad formam graduandi allegat titulum, sive privilegium particulare, & probat illud ex possessione immemorabili, & sic non innitur præscriptioni, sed dicit habere de hoc speciale privilegium, quod ex immemorabili possessione in promptu producta, probatur juxta not. in *Constit. dignum*, & per *Aret. conf. 15. num. 10. & 11. Dec. conf. 496.*
 30 *Ruin. conf. 103. n. 8. lib. 5. & ex Bart. Felix. Alenand. & aliis, bene probat Dom. meus de Curte in 1. part. divers. feud. cap. 16. num. 138. & 143.* Non enim aded incautè fuit actum per advocatos Principis, ut sprete fuerit cautela DD. relata per *Camer. in cap. Imperialem, car. 8. col. 1. littero C.* relata per *D. de Curt. d. cap. 16. num. 130. & cap. 17. num. 12.* quod
 31 cauti advocati allegant titulum, eumque probant ex possessione, sed non exhibent, ut latius tradit *Molina de primogen. lib. 2. cap. 6. num. 75.* semper enim quod non constat ex producentis confessione, titulum ipsum dedisse, causam possessioni immemorabili, titulus, etsi vitiosus non nocet, ut bene probat, & decisi-
 32 sum testatur *Cancer. variar. resolut. par. 3. c. item 3. de priuil. n. 127.*

Verùm hæc cautela non est necessaria in præsentis casu, ut possent advocati Magni Cancellarii, si velent judicialiter præsentare hoc posterius privilegium Joannæ Secundæ illique inniti; siquidem illa cautela est adinventæ, cum clarè, & manifestè constat, titulum vitiosum, ac reprobatum dedisse causam præscriptioni immemorabili, originem, atque initium; nec solemnitate aliam legitimam intervenisse, ex quo is defectus suppleri possit, prout si pars producens illud consistatur, vel ex ipso instrumento appareat evidenter, quod ea solemnitas non intervenit, quod si id hoc modo non appareat, sed potuit id, quod deest, etiam extrà privilegium intervenire, quamvis in ipsa scriptura id non appareat ex immemorabili præscriptione, quod deest, præsumendum
 33 esset intervenisse, quasi præsumatur ex temporis antiquitate plus autem, quam scriptum, ut post *Anachor. conf. 136.* ex multis probat *Tiraquel. de præscr. vers. 39.* & optimè *Molina de primogen. lib. 2. cap. 6. num. 73. & 74.* ubi advertit, ita esse intelligendum *conf. Castr. 81. num. 7. lib. 2.* quod semper solet esse in ore advocatorum, ut tunc dicatur titulus defectivus, quando ex lectura ipsius tituli constat, non potuisse ex alio titulo, vel instrumento suppleri, unde cum privilegium, de quo agitur, sit validissimum in substantia, & solemnitate, nec sit contrarium formæ graduandi, quam usus subsequens approbavit, quinimò ei verba privilegii, vel convenient, ut infra probabitur, vel saltem non repugnent, jure optimo possumus privilegio inniti, & eo juvari.

34 Præterea, & secundò procedit cautela in titulo prorsus nullo ex sui facie, & vitioso, cui subsequens possessio non congruit, nec adaptari potest, secus tamen si titulus non sit evidenter nullus, quia scilicet sit aliquo respectu invalidus, & inefficax, dedit tamen successoribus impetrantis justam causam præscribendi ex bona fide, cum titulo colorato, et sic cum privilegio, licet invalido, sufficiunt 40. anni, sed sine titulo requiritur tempus immemorabile, ut plenè declarat *Baldus de præscript. in 1. part. 5. partis princ. num. 4. vers. sed opportunè, Decian. conf. 24. nu. 118. lib. 1.* et sic ed fortius hic, ubi adest tempus sufficiens ad inducendas plures immemorabiles, faciunt optimè dicta per *Cancer. d. cap. 3. n. 24. de priuil. par. 3. variar. resolut.*

Ex quo cessat omninò objectum, quod in hoc secundo privilegio Regiæ Joannæ sit permiffum tantum Cancellario dispensare, non autem per viam generalis regulæ, novam formam inducere, cum ex dispensatione, quæ particulares casus respicere solet, non debuerit licuisse generaliter, idem quoad omnes statuere.

Primò enim responderi potest, quod tamen effectus simplex facultas dispensandi in casibus particularibus, ut Fiscus asserit (quod planè negamus) attamen nihil prohibet, quia aliundè potuisset leg timè induci hæc forma universalis graduandi, quæ prohibetur ex immemorabili possessione.

Secundò dicimus, verba hujus secundi privilegii, quibus plenaria, & omnimoda conceditur potestas cum amplissimis clausulis, nullo modo hanc admittente restrictionem, ut cum aliquibus dumtaxat fuerit permiffum dispensare, sed generaliter, & indefinitè cum conventuandis, & sic graduandis, & sic omnibus, ut est de natura, indefinitè, quæ universali æquivalens pollet; dispensatio enim non respicit casus, particulares, cum ad negotium universale, quod plurimos tangit, refertur *cap. 2. de torneam. cum gloss. in ver. dispensatione, ex quo infert Spec. de dispens. §. 1. in fin.* quod quandoque dispensatio ponitur pro jure, scilicet universali, ut puta quando est debita, ut hic, & idem in §. *genera. eod. tit.* & dispensatus in aliqua re in genere, nemo dubitat quin possit quibuscunque partibus, sed specialibus ejusdem generis uti, ut tradit *Molina de primogen. lib. 5. cap. 5. num. 27.* nec dicitur ista verè dispensatio, cum jus commune non vulnèratur, sed potius sit ad illud regressus ut colligitur ex not. à *Cravett. 4. part. de antiquit. tempor. num. 79.* & quod sit generalis, colligitur ex causa disponendi, ibi, *quod dictæ solemnitates, à conventuandis observari non possunt,* quæ fortius comprehendit doctiores, quos constat ex hoc esse timidiores, colligitur & ex personis, ibi, *cum conventuandis, scilicet conventu,* & sic generaliter cum omnibus, & ex fine, ibi, *ut idonei aliàs, &c. & ibi, si aliàs dignus, vel idoneus, &c.* ex quò in consequentiam necessario videtur ex tunc injunctum Cancellario, quandam congruentem formam experientie doctrinæ adinvenire, quæ mediocris intelligentiæ, & doctioribus, qui majori fastigio, dicendi copiam, & ingenii acumen ostendere non prohibètur, conveniret hoc enim tantum videtur Regiam injunxisse, & spectasse, nec aliud, quod alias graduandus dignus arbitrio Cancellarii reperitur.

Unde cum hæc dispensatio sit concessa causæ, non personæ, generaliter debet intelligi, juxta doct. *Oldrad. conf. 117. post n. 3.* loquente de privilegio concessio causa studii, idque colligitur ex causa, ex personis, & fine.

Primò enim causa fuit generalis, ibi, *quod prædictæ solemnitates à conventuandis observari non possunt, nec est consonum rationi, ut qui idonei aliàs ad doctoratum existant, propter dictas solemnitates non servatas, suo honore, & dignitate privari,* causa hæc enim comprehendit non minus doctiores, quam alios mediocris scientiæ, qui, ut experientia docet, quanto sunt doctiores ed timidiores.

Secundò ex personis; in præmio enim Regina videtur omnes includere velle, dum ait, *ut ejus innotata clementia omnibus innotescat,* & deinde generaliter & indefinitè, *super defectibus subditorum, & aliarum quarumcunque personarum, & ibi à conventuandis, observari, &c. & cum prædictis conventuandis, seu*

seu conventu, includendo simul graduandos, & Collegium ipsum, & deinde, & prædict. solemnitates, &c.

Tertio ex fine: dum insinuat Regina se nil aliud prætere, nisi, ut tam Cancellarius, quam Collegium operam darent, ut idonei aliis ad doctoratum existant, & ibi, si alius dignus, vel idoneus reperitur, ac per priorem, &c. & in quibus scilicet graduandus, omnimodam potestatem, &c. dicto nostro privilegio non obstante, &c. ex quo, cum totum remissum fuerit arbitrio Cancellarii; & collegii, & eorum conscientia onerata, ob id necesse fuit, ex nunc ab initio, ut impleretur causa finalis, & satisfaceret menti Regine, novam congruentem formam experientie doctrinæ adinvenire, quæ mediocri intelligentiæ, & doctioribus qui majori fastigio, dicendi copiam, & ingenii acumen, ostendere non prohibentur; conveniret.

Nec fuisset Reipublicæ expediens, quinimò satis, absurdum, Cancellarium, & Collegium cum aliquibus gratiosè dispensare, aliis verò id denegare, cum multo major, & plenior ansa gratificandi, ex diverso modo, & forma graduandi, Reipublicæ satis perniciofa inducta fuisset, & præsertim, cum de jure doctorandus debeat admitti sub certa forma, ut docet in specie Zabar. in d. clement. ultim. post n. 14. versic. dis. tamen, de magistr.

39 Et ex dispensatione, & remissione solemnitatum, cum minus habili, quod est inductum ad augendam dignitatem versum fuisset ad honoris diminutionem, idque contra jurirationem, quo contrarium est statutum, ut examinatio in graduando illi remittatur, cujus notitia evidentis scientiæ aliud induceret

40 Anchar. & Zabar. in d. clement. 2. de magistr. Felyn. in d. rub. de magistr. col. 2. versic. erit autem facultas, & sic hodie postremæ partis lectionis recitatio, iusta ratione doctioribus remitti solet, non aliis; & quod ita intelligi debeat hoc secundum privilegium Regine, ut ex eo sit inducta hæc observantia, qua hodie utimur, testes sit nobis Freccio in tit. de offic. magni Cancell. qui dicit hoc novo jure nos uti in

41 Regno circa graduandos, facta mentione dicti privilegii, & D. Rovitus in comment. ad Prag. de scholar. doctor. post num. 4. plenissimè de hoc fidem faciens, ita ut contrarium hodie defendere pro Fisco tantus vir, qui omnia, dum scripsit optimè novit, ut oculatissimus, non sit admittendus.

Tertio esto, quod esset dubium, an facultas dispensandi fuerit particulariter quoad aliquos concessa, ut Fiscus contendit, vel generaliter quoad omnes, ut iustissimè nos supponimus, est tamen interpretanda generalis ex sequuta semper uniformi observantia, quæ tanquam consuetudo interpretativa ipsius privilegii, etiam in rebus gravibus, ubi alias tempus immemorabile requiritur, sufficit ad illam inducendam, etiam tempus breve decem, vel viginti

42 annorum, latè Decian. omnimò videndus conf. 24. n. 107. lib. 1. & iterum latius conf. 124. num. 27. & seq. lib. 3. Menoch. ex infinitis, de arbitr. lib. 2. centur. 1. casu 83. in fin. & quod sufficiat decennium ad ampliandum privilegium, ut censeatur concessum juxta possessa, latè Regens de Ponte conf. 30. num. 49. & 50. & melius Consiliar. de Anna conf. 129. num. 39.

43 & seq. idem de Ponte decis. 5. in fine, & in materia Morosius respons. 14. ex n. 8. generaliter enim est, ut longa possessio proficit ad interpretationem, & extensionem, privilegii, juvat enim, & ampliat titulum, ut juxta possessa videatur concessus, etiam si privilegium de per se non sufficeret, Anna sen. alleg. 52. num. 7. & 120. num. 6. Menoch. conf. 75. num. 56. lib. 1.

de Franck. decis. 56. num. 6. & 397. num. 12. & ut ex possessione subsequenti censeatur in concessio-

44 ne jurisdictionis, comprehensum merum imperium, aliàs non expressum, & quod requirit specialem mentionem, latè Gutierrez lib. 1. præf. qu. civil. c. 86. ubi plura. Et maxime cum dicta observantia fuerit sequuta, & tolerata ab ipso initio, tempore ejusdem Regine, & inconcussè semper uniformiter servata, præsentibus Regibus usque ad annum circiter 1500. & deinde in antea, præsentibus, & scientibus Viceregibus, & aliis supremis magistratibus, qui interfuere semper in Collegio quæ tolerantia, & patientia Principis inducit consuetudinem, & privi-

45 legium, etiam si esset contra jus Bald. in proem. ff. §. hæc autem tria, Cravett. de antiq. tempor. par. 4. n. 8. vers. addo assiam, optimè Decian. d. conf. 124. n. 16. & seq. lib. 3. & sufficere præsentiam solum officialium Principis, quinimò ex hoc censeari magis deliberatum consensum Principis, tradit latè Decian. de loco, num. 19. & 20. Cancer. in 3. par. variar. resolut.

46 cap. 19. num. 74. sub tit. de invoc. brachia, quia scientia officialium, est scientia Principis in præscriptione, Sard. latè dec. 4. num. 6. & quod dicitur quod præsentia Regis sit necessaria in Regno per Constit. Regni Consuetudinem, illud procedit tantum in casu particulari; quando agitur de præscribendo feudum ipsi-

47 sum, in terminis §. si quis per 30. ut loquitur Anno singul. 194. & declarat Dom. meus de Curte in 1. par. cap. 16. num. 134. ea ratione, quia, cum Prorex non possit de novo investire, nec minus potest ab ipso prætendi præsumpta investitura, ut declarat idem d.

48 cap. num. 143. sedus autem in cæteris jurisdictionibus, ubi sufficit scientia magistratum, ut etiam de jure commune hoc discrimen considerat, Cravett. videndus conf. 251. n. 1.

49 Ad tertium motivum Fisci, quod privilegium sit abrogandum, vel limitandum, cum incipiat esse damnosum ex reg. cap. suggestum, de decimis, cum aliis per Sard. dec. 236. in fin.

Primo dicitur, negando penitus factum nec ferendus est Fiscus, qui formam hanc graduandi ultra ducentos annos, usu, & experientia comprobata, qua digni existimati fuere, qui examini, sub hac, qua hodie, utimur, forma se subjecerunt, nunc ex tempore prætentat esse damnosam, & sub qua tot legum

50 vertices prodire, qui mundum ipsum illustrarunt. Et contrarium apparet in promptu ex forma graduandi in Collegiis totius Italiae, in quibus nulla melior, nec æstior forma ista, qua hic utimur, nec etiã in Hispania melior est forma, ut de Regno Castellæ est lex expressa 9. tit. 3. 1. partit. 2. ubi Gregor. & Montalv. ad quam se remittit Dydac. Perez lib. 1. tit.

51 10. lib. 5. quinimò fortius in Hispania Baccalaurei, quos constat levissimo examini unius lectionis subijci, censeantur ex hoc graduati, sicut licentiatii, Magistri, & Doctores, & sic possunt publicis cathedris præfici, patrocinari, judicare, & omnia quæ licentiatii, & Doctoribus conceduntur, ut latè probat idem Dydac. Perez lib. 4. tit. 4. l. 20. ver. hinc quæri potest, quinimò dicit ipse, quod certo respectu major dicitur Baccalaureus, qui habet gradum, quàm licentiatius, qui non est gradus in Hispania, sed titulus, & facultas ad apicem doctoratus in l. 21. Gloss. excep-

pros, in fin. eod. tit. unde si graduati sub largiori forma in Italia, & Hispania omnia possunt administrare, quæ hic Doctores, non video quomodo hoc privilegium cæperit esse damnosum, quod apud omnes ferè gentes per æque servatur. Et si aliqua fraus est commissa,

commiffa, inquirendus, & puniendus est, qui officio sibi concessu abutitur, & hoc debet constare, & pro-

52 cedi juris ordine servato, qui casus est diversus a terminis cap. suggestum, ut per Lanar. latè conf. 5. n. 13. & sequent. Pegner. decis. crim. 36. n. 10.

Secundò, quando ageretur de revocatione, aut limitatione privilegii Rex esset adeundus pro re-

53 vocatione privilegii à Rege concessi Gloss. in cap. decet. de regal. jur. in 6. etiam ex causa abusus, id enim non fit ipso jure, sed abusus est causa inducendi Regem ad revocandum, ubi id ei licet, seu decet Regem, & quod sit omninò Rex adeundus, & consulendus non autem D. Prorex, in specie Lanar. conf. 14. n. 10.

Tertiò non est locus revocationi, vel moderationi privilegii, quando est concessum ex pacto, etiam aliquo dato, vel recepto, ut ex Innocet. in c. quanto, de censibus, probat Lanar. videndus d. loco v. 1. ubi amplius subdit, de hoc esse tractandum in petitorio, sed in possessorio, ubi non agitur, nisi non quis possi-

55 deat, bonum videri debere, quod tot annis retrò sic visum fuit, & Fisco debet consuli per comparitionem petitorio, ita formaliter Lanar. d. conf. 5. n. 12. 13. & 14. & ita fuit iudicatum in illa causa, ubi aderat solum possessio circiter 50. annorum.

56 Et quod Princeps non revocet privilegium observitæ, vel pretio concessum, Afflicti. decis. 128. n. 10. & 282. num. 7. nec possit contravenire contractui suo, vel prædecessorum etiam cum subditis inito, nec etiam privilegio in vim pacto concessio latissimè

57 videndus Sand. conf. 4. 19. d. nam. 45. libr. 3. Morotius, qui videtur scribere in ista causa respons. 45. à n. 9. imò nec aufert jus quæsitum, etiam præscriptione, quæ est de jure civili, idem Morot. respons. 64. n. 4. & respons. 89. n. 13. & quod non tollat jus quæsitum, nec dominium, etiam de potestate absoluta, quam non considerari in Principe Christiano, latè

58 Castill. lib. 3. quæstionum. 99. c. 6. & 28. & cum non potest Rex absque urgentissima causa, non statueret eius assertioni adesse causam, ne tertio præiudicatur, sed debet ista probari, & sic limitatur Clem. 1. de prob. Cancr. latè dist. 3. part. c. 3. de privileg. n. 61. & 75. & quoties constat de causa, debet rearcire damnum de proprio, Valasc. consulti. 22. num. 25. latiss. Cancr. disto. cap. 3. num. 84.

60 Nec potest etiam per viam legis generalis aliter facere, quæ in effectu sit in damnum singularis personæ, sed debet esse generalis ob bonum publicum necessarium, Cancr. d. loco n. 94. & 95. alioquin si respiciat odium privi, aut singularium, potest ab ipsa lege appellari, & suspenditur eius effectus Cancr. d. loco n. 97. Osa. decis. 17. ex quibus omninò forma antiquitus servari consueta nullo pacto est mutanda, nec alteranda, & de forma conferendi

61 doctoratus insignia, & quod ter sit faciendum examen, modo examinis, & insignibus, Nicol. de Neapol. in l. anica, C. de atbletis, lib. 10. & plura per eundem in l. Medicos, & l. magistratos, C. de professor. & medic. eodem lib. & quod in Civitate nostra exactissima fiat diligentia in graduando Doctores prævip examine rigoroso, & tremendo Modernis. Muscatelli, in pecul. tract. de doctoratus dignit. & author. part. 1. num. 35. cum seq. & in practi. iudiciaria, lib. 3. Gloss. 62 detinebatur, num. 131. & quadraginta ab hinc annis Doctores, præsertim Advocati togis induebantur, 63 veluti insignibus ordinis, ut apud Paul. lib. 5. sentent. tit. 15. Cicero pro Sextio, Se illis fascibus, ceterisque insignibus summa honoris, atque imperii esse ornatus, & in Epist. ad Quintum fratrem, Majoraque

preferant faces illi, ac securæ, dignitatis insignia, quam potestatis, Livius lib. 9. Consectim insignia sua faces, listores, arma mittunt, unde togatos dicimus eos, quos advocatos, & patronos causarum, eorum qui in forensibus negotiis præmunientes litigatoribus suum præbent patrocinium, quorum patrocinia substantivo nomine dicuntur honoraria, l. 2.

65 §. proculdubio, C. de judic. l. ult. C. de sport. & in tit. de advocat. divers. judic. inde togatus ordo advocatorum, & togatorum professionem habes apud Cassiod. epist. 33. lib. 3. & qui togati dicuntur epistol. de confir. C. Justin. iidem causarum patroni dicuntur in epist.

67 de confir. digest. & toga pro veste forensi advocatorum, l. iidem, C. de advocat. divers. judic. Brisson. in 68 verbo toga, de verb. signif. lib. 18. hic tamen ulus togæ, ut magis necessarius, ut ab aliis fecernerentur Regii officiales, ipsisque debitus honor servaretur, fuit interdictus omnibus doctoribus, & advocatis,

69 ut ipsi soli magistratus illum gestarent, ut ipsorum propria insignia, l. 1. §. casum, ff. de postul. ut de consularibus, & pro consularibus insignibus habetur in leg. 2. in princ. ff. de his qui not. infamia. & in l. 1. ff. de offic. Proconsul. ut de militaribus habetur in l. 2. §. sed si ita, ff. eod. tit. de his qui not. infamia, & ita hodie nemo, præter Regios Ministros Doctores, toga uti-

71 tur sub pœna indicta in Pragmatica Regia anni 1596. 13. hodie 15. sub tit. de offic. & quæ iis prohib.

72 Et de studio Neapolitano semper fuit habita maxima cura apud priores Reges, quippe Carolus Primus, & Robertus amplissimum fori privilegium concessit Doctoribus, & Scholaribus, ut apud proprium Judicem, Rectorem, sive Justiciarum activè, &

73 passivè agerent, & convenirentur, ampliando dispositionem aurb. habita, C. ne fil. pro patre, ut etiam Neapolitani studentes in propria patria illo fruere-

tur, ut hæc, & alia leguntur concessa in favorem studii generalis hujus almæ Urbis licet malè servata, ut advertit Sebast. de Neapol. in c. Regni 268. incip. inter virtutum dona, sub rubr. de privil. Colleg. Neap. pol. studii, quod studium nullibi fuit permissum in Regno nisi solum studium Neapolitanum, & Salerni, ubi ex privilegio speciali solum in Medicina graduari possunt scholares, ut in alio cap. ejusdem Roberti 269. incip. grande fuit, sub rubr. de reformatione studii Neap.

74

S U M M A R I U M.

- 1 Doctoratus duplex examen requirit, privatam scilicet, & publicam, & publicum supponit privatam.
- 2 Consuetudo doctorandi in Regno præsumi debet, jussit, & sanctè ac magna, cum ratione introducta, & ea justior, & sanctior, quo antiquior, n. 3.
- 3 Scientia non præsumitur, quia non insita à natura in homine literaturæ tamen conjecturis, præsumptionibus probatur.
- 4 Gradus, præsertim ritè, & præcedentibus juris, & consuetudinibus requisitis, præsumuntur periti, & legibus versati.
- 5 Doctorati in alma Neapol. Collegio sufficientes sunt, & de dicti Collegii, & studii antiquitate, & dignitate.
- 6 Collegium Neapol. in doctorando strictissima nititur forma, facitque discrimen inter approbatos viva voce, & approbatos simpliciter, qui censentur reprobat, & n. 48.
- 7 Scholares in alma Neapol. Collegio post privatam examen nonnulli morantur, ut studiant, & sequendum examen publicum non admitti solent.

- 9 *Matrícula, & ætas in graduandis, scholaribus de jure necessaria, ex cuius dispensatione oritur dissipatio, & graduatos, possibile est, evasisse afinos ferratos, & num. 10. & 11.*
- 12 *Doctores neglectum studiorum possunt denud reprobari.*
- 13 *Corruptela non consideratur, nisi in penitus divino, ac humano jure prohibitis.*
- 14 *Consuetudo præsertim immemorialis etiam cuius rationabilis inducit ius etiam in prohibitis jure positivo, fallit, num. 15.*
- 15 *Princeps consuetudinem vulgatam scire præsumitur, ita Vicerex, & alius minister.*
- 16 *Italia, quæ habeat Collegia, quæ nam studia generalia ad gradus collusionem in Hispania adsint, licet ibid. non idem rigor, qui hic, servetur.*
- 17 *Privilegia ex simplici abusu non revocanda.*
- 18 *Princeps censetur velie nulli præjudicare, & ejus rescripta potius invalida censentur.*
- 19 *Princeps adversus contractum venditionis, sicut contra testamentum, transactionem, & alia, rescribere nequit.*
- 20 *Rescriptum mandans iustitiam fieri intelligitur secundam jaris ordinem.*
- 21 *Princeps nec per viam legis condenda ob bonam publicam necessarium potest tertio præjudicare, non dato prius bono encambio, & contraria opinio restringitur, dummodo adsit argens causa favoris publici, num. 22. aliàs constitutio contra ius naturale, vel gentium, non valet sine iusta causa, & num. 23. casus iusta exempla, n. 24. remissive.*
- 25 *Causa iusta in Principe non præsumitur in tertij præjudicium.*
- 26 *Causa iusta in Principe ad derogationem juris tertij, ædum, præcisè necessaria. sed quæ de novo superveniat, & ab initio non fuerit cognita, esse debet, & cum aliter omnino consuli non potest, n. 27.*
- 28 *Ius tertio quæsitum ex contractu præsertim oneroso, mediante pretio, per Principem tolli non potest, etiam per viam l. condenda, de quovis potestatis plenitudine, & num. 35. & de ratione, num. 36.*
- 29 *Gratia, & Principis præcipue gratiosè subacto concessum regulariter revocabile, re non integra irrevocabile efficitur.*
- 30 *Principi licere ius tertio quæsitum, absque iusta necessaria, & supervenienti causa, quæ prævideri non potuit, derogare, est opinio Angeli ab omnibus damnata.*
- 31 *Officium censetur concessum secundam consuetum, & in eo ultima consuetudo attenditur, & censetur habitus respectus ad possessionem etiam facti iniuste habitam à prædecessore.*
- 32 *Clausula, prout melius, & plenius, &c. transfert non tantum omnia à prædecessoribus quæsitæ etiam de facto, sed reviviscere facit extincta, etiam quoad possessionem.*
- 33 *Possessor jurisdictionum, & officiorum, conservandus est, probata sola facti possessione, etiam si sit contra ius, & fortis si coloratur, & indubitanter si titulus hominis, aut jaris ostendatur.*
- 34 *Titulus collatus à Principe censetur coloratus, & sufficit, si in sui extrinseca figura validus fuerit.*
- 37 *Ius tertij tolli non potest, nec etiam per viam legis generalis, quando privatus nimis gravatur, secus si in modico.*
- 38 *Utilitas privata magna, parva publice præfertur.*
- 39 *Compromissum damnnum incertum parit, cum de facili possit abesse læsio.*

- 40 *Princeps, nec per indirectum tertio præjudicare potest.*
- 41 *Favor consideratur, quando fit regressus ad ius antiquum.*
- 42 *Forma quæ nulla sit, sed abrogata, reddi non potest tempore ultima leg. condenda.*
- 43 *Consuetudo potest abrogare legem, & fortis privilegia, si sciente Principe valentem legem condere, & solvante inducta sit.*
- 44 *Dominium non quaritur ex pluribus causis possessio, utroque tamen titulo dominium confirmatur.*
- 45 *Regia Pragmatica circa tempus studij quinque annorum edita fuit pro observantia aut quæ formæ contra tenorem privilegij derogati, quæ septennium exigebatur.*
- 46 *Res in penitus ommissis potest statuere, quod ei libet.*
- 47 *Privilegium primum graduandi Magno Cancellario concessum remissive.*
- 48 *Scholares approbati simpliciter, dicuntur reprobari.*

A R G U M E N T U M.

Discutitur eadem controversia, & probatur, formam graduandi, qua utitur alium Neapol. Collegium, non esse corruptelam, & quando Princeps per viam legis condendæ possit juri tertij ex contractu quæsito, maxime oneroso præjudicare, & an existente iusta, & urgenti causa favoris publici, quæ an necesse sit, quod denud superveniat; quid in privilegio, vel gratia; possessorem jurisdictionalium, & officiorum esse conservandum in possessione privilegij, & præscriptione an quis juvari le valeat, & Regem non consuevisse formam graduandi alterare, demonstratur.

Pro eodem in eadem causa.

CONTROVERSIA LII.

Quamvis credam notoriam iustitiam Magni Cancellarii satis defensam ex prioribus scriptis, & prævisa salutaque fuisse omnia, quæ insignis Fiscus patronus subtiliter de more (ut audio) pro defensione rescripti potius, quam ut sperare possit causæ victoriam consideravit, verumtamen, ut omnis abjiciatur nebula: rogo vos omnes, supremi Judicis, quorum plerique estis hujus almi Collegii alumni, ut suscipiendo vestri Collegii, parentisque tutelam consideretis, Fiscum illud pro ejus, solidissimo fundamento, velut indubitatum supponere, de quo necum potissimè disceptatur, sed cuius contrarium credo me copiosè in prioribus scriptis fundasse; nempe formam graduandi ex prisco usu receptam, esse notoriam corruptelam, & usurpationem in manifestam Regni perniciem, & ludibrium Collegii, quæ proinde nullo potuit temporis cursu iustificari, & hoc jacto fundamento, ex eo inferri, posterius, privilegium esse amissum per abusum, vel revocatum ipso iure, aut revocandum à Principe saltim per viam, legis generalis, quod fieri posse contendit, præsertim cum revertamur ad ius primi privilegij. Nec esse concedendam damni compensationem, maxime cum non directò id fiat, & quia aliàs hujusmodi restrictio ex Pragmaticis fuit fieri solita: cessant enim hæc omnia, sublata primo fundamento, cum apertis ostenditur hanc esse veram, & justam formam juri communi, & consuetudinis totius orbis conformem, &

runc

nunc addo, duplex examen tantum de jure commune exigi in doctorando, privatum scilicet, & publicum, adeo ut probato publico, quia publicum includit, & supponit privatum perfectè censetur probatus doctoratus, *Bald. in l. si solemnibus, n. 7. C. de fi. de instrum. Alex. ad Bart. in l. contrahitur, ff. de pignor. Cancr. par. 3. de privil. cap. 3. n. 169.* quinimò ex recitatione in cathedra, qui præcipuus est actus in gradu probari cætera annexa, quæ in graduando dependent ex consuetudine, quæ probatur non solum per singula, sed per priora à communiter accidentibus dixit *Bald. in præm. decret. verb. Gregorius, n. 25. & 26.* ubi solita enumerat insignia *Mascard. conclus. 528. à n. 13.* consuetudo autem nostra, quæ pariter duplex examen continet, privatum scilicet prius coram duobus promotoribus, & deinde publicum coram toto Collegio, & interdum admittis etiam extraneis, apertis januis, cum adeo extemporanea, difficilique punctorum recitatione, cum maximo apparatu, præsumi debet justè, sanctè, magnaque cum ratione introducta, *cap. frustra*, ubi *Archid. 8. distinct. Bald. Bellam. Dec. Tiraquell.* & alii relati à *Menoch. de præsumpt. lib. 2. cap. 1. n. 4.* & eò justior, & sanctior, quò antiquior, *l. testamenta omnia, ibi, mos fidelissima vetustatis, C. de testam. & in aurb. de quaestor. §. verò vitæ, hinc Sveton. qua præter consuetudinem, & morem majorum fiunt, neque placent, neque recta videntur, & Iſocratis dictum ad Nicolaem in iis, inquit, ita facito quemadmodum est à majoribus præceptum, novitatem semper horruerunt Sapientes, & Tullius lib. 3. de republ. dicit verſum Ennii, vel brevitate, vel veritate, tanquam ex oraculo sibi quodam affatum videri, moribus, antiquis, res stat Romana virisque, quod latius ex *Gellio, Tacito, & nostris Jureconf.* prosequitur *Tiraquell.* omninò legendus in *præfat. primog. à num. 86.* & iterum à *num. 189.* & in *primo retract. §. 30. Gloss. 1. num. 16.**

Probatur autem, & præsumi debet justissima hæc forma ex personis recipientium, & conferentium gradum; siquidem licet litterarum scientia non præsumatur in homine, cum non insit à natura *Gloss. in cap. si forte, verb. scientia, de elect. in 6. Cravett. de antiquit. temp. in 5. p. prima par. n. 39.* tamen litteratura ipsa conjecturis, & præsumptionibus probatur, ut puta si fuerit quis examinatus, & approbatus à Collegio, ut post *Gemin. & Corset. tradit Menoch. de præsumpt. lib. 6. cap. 91. n. 18. & 22.* ut etiam ex ipsomet gradu probari peritiam post *Ritam, Bellam. Mileam,* & alios probat *Mascard. concl. 877. incip. idoneum, à n. 8.* præsumitur enim de jure, graduatos esse peritos, & in legibus versatos, *l. 1. §. sed cum sit necessarium, C. de Justin. Codic. confirm. & quod promotus sit sufficiens, & dignus, l. semel, C. de re milit. lib. 10. Alciat. de præsumpt. reg. 3. cap. 19.* cum aliis à *Mascard. conclus. 593. in cap. electus, n. 2. & 529.* ex *num. 8.* & præsertim in rite graduato præcedentibus requisitis iuris, & consuetudinis, *Panorm. in cap. quamvis de ætate, & qualit. & de sufficientia eorum,* qui graduantur in nostro, almo Collegio testis est optimus *Afflict. legendus in Constit. utilitati, n. 2. lib. 3.* ubi recolens antiquitatem, & dignitatem Studii, & Collegii Neapol. sufficientes probari, & reprobari inhabiles, testatur de visu, & sic loquitur etiam de Juristis, de quibus potuit esse testis de visu, ut de illis paulò post etiam meminit in *Constit. seq. n. 1. vers. sic etiam,* ubi asserit, quinquennio perfici studium legale, & posse eo tempore concedi licentiam advocandi, dixit idem *Afflict. in constit. advoca-*

7 *tos, in fin.* sicut de strictissima forma in graduando amplius est testis idem de visu *Anna pater allegat. 123.* ubi aded rigorosè, & strictè procedi asserit, ut fiat discrimen inter approbatos viva voce, & approbatos simpliciter, qui ex consuetudine Collegii censentur reprobat, supponens, plures consuevisse reprobari, prout etiam nostris temporibus frequenter contingere ex libris Collegii iam exhibitis satis apparet, ubi etiam constat plures alios post primum privatum examen, moneri, ut per illud tempus studeant, non aliter eos ad secundum examen admitendo, unde non est credendum Fisco ex suo Marte asserenti, fuisse in Collegio graduatos notoriè indoctos, & inhabiles, contra juris præsumptionem, & dignissimos *DD. testes de viso, & potuisset dari casus in illis, quibus superiorum permisso fuit dispensatum super ætate, vel matricula, quæ tanquam de iure necessaria, ad Gloss. in l. eos, C. de offic. magistr. milit. & Bald. in præm. decret. verb. Gregorius, n. 22.* & simul cum ætate justis, definita ex Pragm. complere præsumitur scholaris eruditionem, ex qua dispensatione passim concessa, potuit oriri dissipatio, de qua per *Roland. conf. 61. lib. 1.* & istos possibile est evasisse asinos ferratos, iuxta dictum *Jo. Monachi, licet loquentis in diversis terminis quoad providendum regimini Ecclesiarum, ut per Cottam in singul. verb. Abbates, vers. & ided,* ubi agitur de majori periculo, scilicet, de provisione ad officia, curam animarum annexam habentia: contingere enim potest hoc his, qui in ea sunt ætate, in qua plena peritia haberi non potest, non autem in ætate proventus, in quibus ratione ætatis, & studii peritia præsumitur, ut declarat in puncto *Boer. decis. 350. n. 2.* quod etiam ex alia causa accidere potest illi nempe, qui solo gradu rite suscepto contenti neglectu studiorum, quod iam didicerant, amiserunt, qua de causa possunt semel decreto ordinis probati, si non se utiles præbent, denud reprobari, *l. Grammaticos 2. C. de profess. lib. 10.* ex nova etenim causa potest quis se inutilem reddere, ut in terminis advertit *Petr. Tbolos. de republ. lib. 18. c. 9. post n. 9. in fin. & n. 10.* & sic data instantia, corrumpit Fiscus suppositum; siquidem possunt reperiri graduati hodie parum docti, quod nec vitio formæ, nec Magistris Collegii imputari potest, nec videri, in quo consistat usurpatio, perniciæ reipublicæ, & corruptela, hæc enim corruptela nullo modo considerari potest, nisi in penitus divino, ac humano iure prohibitis, ut si esset contra præcepta moralia, *cap. ultimo, ubi Gloss. & DD. de consuetud. Cavallos tract. comm. contra comm. c. 585. n. 8.* in aliis autem consuetudinem præsertim immemoriam, 14 etiam minus rationabilem, inducere ius etiam in prohibitis iure positivo est *text. in cap. constitutus de in integr. restit. Gloss. 1. & ultima, in vers. item & ista, in d. cap. fin. & de efficacia consuetudinis videntur sunt omninò curiosè congesta per Cottam in vers. consuetudo facis licitam, & in terminis nostris bellis. scripta per *Rain. conf. 105. à n. 5. lib. 5.* & præsertim stante præsumpta scientia Principis, qui præsumitur scire consuetudinem vulgatam in loco *Menoch. lib. 2. c. 3. n. 4. de præf. Beltug. rub. 22. §. & quia, n. 68.* sicut etiam in Vicerege, & Ministris in specie *Craves. de antiq. semp. p. 4. §. absolutus, n. 23. & 24.* & verè probatur scientia, & approbatio ex perceptione fructuum officii, facta per *R. Cam. dum vacavit officium per mortem Ducis Acheruntis Magni Cancellarii, quiniò fuit hæc forma, nedum prudentissimè adinventata, sed præcisè necessaria Neapoli; si-**

qui-

16 quidem in Italia mille sunt Collegia, & in Hispaniis plura sunt studia generalia, in quibus conferuntur gradus, ut in Castella Salamantinum, Complutense, Pincianum, & in aliis Provinciis Toletanum, Saguntinum, Hispalense, Offunense, Onnatense, Oscense, Hibundense, Valentianum, & alia, ut per *Dydacum Perez lib. 1. tit. 10. versic. ad secundum*, inter quæ loca non idem rigor servatur in studiis non ita insignibus, ut innuit *idem Dydac. lib. & tit. 1. 5. Gloss. ultim.* unde cum in toto hoc amplissimo regno unicum sit Collegium in hac inclita urbe necesse fuit adinvenire formam, quæ potuisset omnibus decenter congruere doctioribus, quidem & mediocri doctrina præditis ne cogere Regnicolæ gradum querere extra regnum, & studium Neap. deserere, & hæc fuit ista forma, quam experientia comprobavit, & si fortè aliquis aduisset abusus, qui ex præsentia tot insignium virorum; & supremorum etiam collateralium Magistratum, qui nostra, & patrum memoria Collegio præfuerunt, ut Vicecancellarii, & ut Magistri, & patres, omnino excluditur, non idè ex simili abusu revocanda sunt privilegia, ut in puncto etiam politicè discurret doctus. *Thulofates de republica lib. 18. cap. 9. num. 9.* his verbis, *Covere debent hac in parte, qui clarum tenent republica, Princeps inquam, ne prætextu abusus academiæ à censoribus istis voluntariis turbentur ordines, & jurisdictiones earundem, sed si abusi profectores inveniantur, manere suo vocari debent, cast. gari, emendari, reformari, & mutari, remanentibus privilegiis integris, & auctoritatibus concessis, & si qui inveniantur, obrepserunt, vel titulos iniuste graduum consequuti fuerint, puniendi, non enim gradus per se doctos facit, sed restantur doctos, & honore dato ad magis studendum incitat, & viam struit, &c. hæc ille, & quibus non est opus discutere; an Princeps pro bono publico condendo l. generalem possit iuri alterius derogare, & dominium tollere: siquidem evidenter patet; primò nos in satis diversa causa versari; noluit enim Princeps noster iustissimus procedere per viam l. condendæ, sed mandavit hoc per viam rescripti continentis clausulam*

17 iustitiæ, nempe, nisi primo privilegio derogatum reperiretur, quomodo nunquam de iure velle censeatur cuiquam præjudicare, adèd ut alias rescripta invalida censeantur. *l. quoties, l. nec damnosa, C. de precib. imper. offer. ne unde jura nascuntur, injuriarum*

18 nascatur occasio, *l. meminerint, C. unde vi,* & ita Princepsmet profiteretur se contra rescribere non posse, & in specie adversus contractum venditionis, qui est casus noster, *l. 3. C. de rescind. vend.* sicut nec contra testamentum, transactionem, & alia, quæ enumerat sigillatim *Peregrin. de fideicom. art. 52. à n. 119.* & propterea auditis apertis. juribus Magni Cancellarii, se de rescripto conquerentis, statim mandavit, fieri iustitiam in Collaterali, cum adjunctis, & Fisci

19 atrono, & sic non est agendum de condenda lege sed de ministranda iustitia in forma iudicii notoriè spoliato, ad trad. per *Felym. in cap. 1. post num. 51. versic. & si dicatur, de constit. ubi juxta juris ordinem prius de possessione erit agendum l. vulg. si enim voluisset Princeps noster l. condere, non utique mandasset fieri iustitiam, ut in terminis ponderat *Dominus meus Capyc. decis. 166. num. 8. in fin. ibi, & tantè magis, &c.**

20 Secundò, quando effemus in casu l. generaliter condendæ ob bonum publicum necessarium, ut infra, quod ex supra fundatis constat, hic planè cessare, verior, & fortè magis communis est opinio, ut

nec isto modo Princeps præjudicare possit, nisi dato prius bono cambio, ut expressè firmat *Ifern. noster à quo non recedimus in Regno, in quatuor locis not. per Afflic. ubi post Alberic. Lucam. Jaf. & Felym. re benè discussa, hoc firmat in prælud. Const. q. 4. n. 7. & in constit. ea quæ ad decus, n. 13. & decis. 321. n. 16. quam sequitur, dum hunc locum Afflic. citat Dom. Rovitus loco infra citando, ubi post Jaf. probat, Bartotum, verè stare pro hac opin. Roch. de Curte quem citat *Roland. conf. 69. n. 44. lib. 2. qui n. 51. post Bald. & alios, dicit, alioquin esse diabolicam potestatem, auferri jus alterius sine præcio, & hanc opin. Ifern. inter comm. d. scripsit Gabriel de jure quaesito non toll. conclus. 2. n. 26. Felim. in cap. cum omnes, post num. 2. de constit.**

Tertio tametsi vera esset opin. contra *Ifern.* ut liceat id Principi condendo l. generalem, etiam non cesulo pretio, tamen omnes hujus opin. sectatores illam restringunt, dummodo adsiturgens causa favoris publici, quæ moralem necessitatem includat, ita quod aliter consuli non possit, ita expressè *Alexand. hujus sententiæ antesignanus conf. 190. maturè, n. 3. & 17. versic. hæc autem, juncto n. 19. lib. 2. & conf. 47. num. 5. lib. 7. & sic tenent subscripti, dum perfunctoriè, articulo non discussio Alex. simpliciter se subscribunt Dec. conf. 420. post n. 10. & in d. cap. quæ in Eccles. num. 21. Ruin. conf. 60. n. 6. versic. nec isto casu, lib. 5. Menoch. 105. num. 28. lib. 1. Surd. conf. 210. in fin. lib. 2. & 313. n. 100. lib. 3. Regens de Ponte in 8. l. c. feod. num. 20. & de potest. Pror. g. cart. 6. n. 26. & cart. 35. num. 9. & benè hoc in puncto declarat *Bossius de Principe, num. 201. versic. est verum, sub-**

21 densex Innocent. quod alias constitutio contra jus naturale, vel gentium, sine justa causa non valeret, *idem Felim. in d. cap. quæ in Eccles. n. 26. versic. & hic est, Menoch. latè de præsumpt. lib. 2. cap. 1. n. 7. & 8. Aquil. in l. Gallus, §. & quid si tantam, n. 105. ff. de liber. & posthum. alias enim non esset lex, quia, irrationabilis, implicaret enim contrarium in objecto, cum lex sit mensura, irrationabile extra mensuram, ut perbellè tradit *Ifern. in prælud. n. 25.* huius-*

22 que iustæ causæ exempla, (quæ omnino casum præsentem excludunt) sunt expetenda à *Peregrin. de jure Fisci, tit. de hær. res. ex n. 49. & de fideicom. 25. quæst. 52. num. 128.* nec isto casu præsumitur causa in Principe, nisi probetur, & iustificetur, ut de comm. resolvit *Boss. d. tit. de Principe, num. 189. in fin. Paris. conf. 101. num. 72. lib. 1. Peregr. d. cap. 52. num. 149. Cancr. d. c. 3. de priv. num. 75. Aquil. in d. §. & quid si tantam, versic. quid enim, n. 111. & in terminis nostris,*

23 nedum debet esse publica, & præcisè necessaria, sed necesse est, quod causa ista de novo superveniat, & quod ab initio non fuerit cognita, & quod prævideri non potuerit, ut probat *Ruin. verbis aureis, in consil. 105. num. 8. versic. præterea, & n. 9. omnino videndus lib. 5. sicut, & generaliter ad derogationem juris tertii, ultra cambium, non quælibet publica utilitas sufficit, sed cum aliter omnino consuli non potest. Ifern. in cap. 1. §. similiter potest, in 2. addit. n. 27. versic. item ratione, de capit. qui cur. vend. in §. vestigalia, in fin. & in §. moneta, n. 23. Quæ sunt regal. Covarr. variar. resol. lib. 2. cap. 3. num. 5. versic. sexto hinc, & lib. 3. cap. 14. Gabriel d. tit. de jure quaesito, conclus. 2. n. 4. Aquil. latè in d. §. & quid si tantam, versic. quid enim, ex num. 108. & 141. in fin.*

24 Quartò non potest Princeps, etiam per viam legis condendæ tollere dominium, aut jus quaesitum ex proprio contractu præsentia oneroso, mediante pretio,

- pretio, aliàs nullum esset cum eo civile commercium, decisio est punctualis *Gabriel. d. tit. de jure quaesito concl. 5. n. 34. Panorm. num. 14. Felin. num. 62. in d. cap. qua in Ecclesiarum, amplifs. Peregr. de fidei comm. d. art. 52. num. 129. 131. & 134.* ubi ampliat etiam de quavis potestatis plenitudine; siquidem licet modus acquisitionis sit de jure civili, dominium tamen, & possessio sunt juris gentium, de quo etiam latè *Molina de primogen. lib. 4. cap. 3. num. 21. Aquil.* optimè in *d. vers. quid enim, num. 98. 100. 102. cum seq. 107. & 109.*
- 29 Quintò etiam in mera gratia, vel privilegio Principis, gratiosè etiam subdito concessio, (quod regulariter esse revocabile notant *Molin. d. lib. 4. cap. 3. num. 16. & num. 18. Gabr. d. loco c. 7.* tamen re non integra, ut puta dominio usufructo, vel jure alio quolibet translato effici omninò irrevocabile, eleganter de more pluribus probat *D. Regens Rovitus*, in hac causa Fiscus partes agens in *alleg. suis*, quas inservit in *Cemment. ad Pragmat. de revocat. & suspens. gratiar.* ubi admonet Consiliarios, ne Principi inique deferant, & alia leganda omninò, idemque in puncto principali *Aquil. d. vers. quid enim si, num. 106.* conferunt elegantiss. tradita per *Molin. d. lib. 4. cap. 3. num. 20.* ubi probat, in Principe idem esse non posse, & non decere civili modo, eumque magis à re inhonesta cavere debere, quàm alii, ut latè quoque apud *Peregr. d. cap. 52. post n. 125. & optimè Surd. consil. 321. n. 14. & 43. lib. 3. Hartman. Pistor. lib. 2. par. 2. cap. 40. n. item. 40. & seq. & 43.* angelicè loquens, de quo latiss. scripsi in responso à me edito pro Duce Gravinae super Statu Bisiniani.
- Decere autem mihi persuadere non possum, post venditum officium Magno Cancellario ingenti pretio, cum juribus omnibus ad ipsum officium spectantibus tam de jure, quàm de consuetudine, & cum expressa clausula, & *pro ut melius, & plenius, &c.* nunc absque justa, necessaria, vel saltem absque ulla supervenienti causa, & quæ prævideri non potuit tempore venditionis, ut *Ruin.* benè probavit *d. consil. 105. lib. 5.* velle de facto dominium, & possessionem tollere, officium annihilare, & privilegia revocare.
- 30 Hoc enim non est aliud, nisi velle praticare *opin. Angeli*, qui ut diabolus loquens dixit. omnia hujusmodi Principi licere, quæ proinde ferè ab omnibus est damnata ut videre est apud *Peregr. d. cap. 52. num. 125. & 127. Gabriel. d. tit. conclus. 1. Aquil. d. loco n. 115. Castell. lib. 3. quotid. cap. 6. in princ. Pistor. Menoch. & alios citatos per Facchin. lib. 8. cap. 63. in pr.*
- 31 Officium enim censetur de jure concessum secundum quod consuetum fuit exerceri, & attenditur ultima consuetudo, tamen si variè fuerit servatum, & censetur habitus respectus ad possessionem etiam facti, injustè habitam à prædecessore, ut ex *Gloss. Bart. & aliis latè deducit, Reg. de Ponte* videndus omninò in simili casu *decis. 37. ex n. 2.* decidens ex hoc, officialem esse in possessione conservandum, & maximè existente expressa, clausula sola, *pro ut melius, & plenius, &c.* qua non solum transferuntur omnia à prædecessoribus quaesita etiam de facto & observata, sed reviviscunt si fuerint extincta, etiam quoad possessionem *Anna alleg. 62. n. 21.* cum aliis à *Garf. Mastrill. ad Petr. Greg. Sicul. de concess. feud. part. 7. q. 2. lit. C.* in qua possessione jurisdictionalium, & officiorum, esse quempiam conservandum, aut restituendum ex solo habitu possessionis probata sola facti possessione, etiam si sit contra jus, nec ullam præferat justitiam ex *opin. Ifern.* & fortius si coloretur saltem apparen-
- parentur, quamvis non doceatur de titulo, juxta *opin. Jo. Andr. & maximè indubitanter si titulus ostendatur hominis, vel iuris, alia ad ornatum primæ conclusionis firmatæ in præced. controversi. super possessorio lite pendente, revideatur rogo Peregr. à me postea visus d. art. 52, à n. 134. 140. & 142.*
- 34 ubi *num. 143.* probat, titulum censeri coloratum, si collatus sit à Principe, & satis esse, si in sui extrinseca figura validus fuerit.
- 35 Et ratio quare Princeps, nec per viam legis tollere possit dominium, aut ius alteri quaesitum ex proprio ipsius Regis contractu, ut in puncto voluit *Gabriel* supra citatus aliique, quos refert *Peregrin. d. art. 52. n. 131.* dum negant posse præiudicare vassallis infeudatis sine causa à iure expressa, de quo etiam *Affl. decis. 182. n. 7. Gramm. decis. 65. n. 33. Belluga* videndus *rubr. 9. §. 1. n. 29. & 30.* ubi dicit quod hæc est veritas, *rubr. 1. n. 12. et rubr. 1. §. 1. n. 15. latiss. Aquil. in d. §. & quid si tantum, vers. quid enim si, ex n. 98. ad 111.* nec legi hucusque Doct. contradicentem in specie, quia ex hoc ipso patet expressè, quod quamvis lex sit generalis in verbis, eius tamen effectus dirigitur contra singulares personas, quibus hoc modo, veluti colore quodam quaesito velit Princeps præiudicare, ut à contractu recedat, quod nullo iure fieri potest: lex enim, vel statutu debet esse cum effectu, generale quoad omnes, et quod non respiciat magis præiudicium unius, quàm alterius, ut in exemplo, quod filia dotata non succedat, vel simili, tradit *Fylin. in cap. cum omnes, n. 5. de consil. ubi subdit, sufficere ex coniecturis colligi, quod lex quamvis generalis, sit tamen edita in damnum tertii, et ob id ab illa licere appellare, et suspendi effectum, de quo latè Menoch. de præsumpt. lib. 2. n. 10. vers. & statutum, Cancr. dist. part. 3. cap. 3. de privil. num. 93. & 269.*
- 37 Et sextò non poterit tolli jus tertii, nec etiam per viam l. generalis, quando nimis grave præiudicium nascitur privato; tunc etenim tertio se opponente, statutum velut iniquum est revocandum, et contraria procedunt in modico præiudicio, ut distinguit *Osfch. aliàs citata decis. 17. num. 15.* quod et ex
- 38 eo suadetur, quod magna utilitas privata præterri debet parvæ utilitati publicæ, *Alexand. num. 46. Iasnum. 39. in l. 1. ff. solut. matr. Aviles in cc. pratorum, c. 1. verb. sierra, num. 10.* damnum autem nedum est maximum, cum forma præscripta in primo privilegio sit impracticabilis, et fatuus esset etiam quisquis doctissimus scholaris, qui dum facili modo alibi gradum suspicere possit, malit se exponere perpetuæ infamiæ, evidenti periculo ex tam difficili observatione, sed est certitudinarium, et necessarium, non incertum, quod habeat se ad possibile, ut in
- 39 exemplo compromissi in quo de facili potest abesse læsio, cum ut plurimum arbiter non iniquè, sed iuste iudicet, de quo loquitur *Felin. in d. cap. qua in Ecclesiarum, n. 45, vers. secunda conclus. Cognol. in l. id quod nostrum, num. 16. de regul. iur. Gabriel. concl. 1. n. 25. Belluga rubr. 27, n. 48.* et Princeps, nec per in-
- 40 directum debet tertio præiudicare, ut in specie advertit *Dec. in d. cap. qua in Eccles. n. 25.* nec potest dici
- 41 ci favorabilis hæc Fiscus prætentio; ex quo fiat regressus ad ius antiquum primi privilegii Reginae Joannæ, ex regula *vulg. §. pactus ne peteret. et c. ab exordio, 35. dist.* siquidem cum non probet, nec probare possit Fiscus primum privilegium fuisse unquam utu receptum, vel praticatum, quinimò statim eodem die, vel post paucos, cognita difficultate fuerit in-
- nenta

venta medela posterioris, & æquissimi privilegii, argumentum retorquetur, & applicari possunt aurea
 42 verba *Iseru. in constit. dignum, n. 60.* qui in puncto his utitur verbis, & sic non est *vedi formæ, quæ nulla tunc erat, sed abrogata erat, quando conditur ultima lex, & sic nullum debet ex ea remanere vestigium;* & similia verba scripsit *Petr. de Bellapert. in aurb. quas actiones, col. 2. vers. peccat, C. de Sacros. Eccles.* quæ abrogatio non minus fuit jure facta ex posteriori privilegio, quàm ex uniformi
 43 consuetudine ferè ducentum annorum, quæ sicut potest abrogare leges, & constitutiones, fortius privilegia, si sciente Principe, qui potest l. condere, & tolerante sit inducta *Iseru. in prælud. post num. 25. vers. item ista sunt,* ut in terminis de consuetudine nostri Collegii tradit *Afflict. in con-*
 44 *stit. utilitati, num. 3.* & utroque titulo iuvari posse Magnum Cancellarium, privilegio, scilicet, & præscriptione, quæ licet non possint concurrere ad jus creandum, cum dominium queri non possit ex pluribus causis, quod secus est in possessione, ad notata in *l. 3. §. ex pluribus, ff. de acquir. possess.* possunt tamen bene concurrere ad confirmandum, ut si aliquo modo infringere privilegium, præscriptio locum habeat, est *text.* clarus in *c. cum persona, §. quod si tales, de privil. in 6.* & explicat *Dec. in cons. 269. num. 8.* quod edidit in causa tinnariæ Ducis Medinæ Hispani, & latius *Cancer. d. par. 3. cap. 3. de privil. num. 281. 287. & seq. & Regens Lanar. optimè consil. 94. pro Terra Eboli,* nec dicatur, Regem contueviffe restringere potestatem M. Cancellarii, esseque in possessione alterandi formam ex pragmaticis, circa tempus studii ætatis, & ex decretis Camera, quibus, abusus ministrorum Collegii fuerunt sublatis tempore
 45 M. Cancellarii Pignatelli; siquidem Pragmatica circa tempus studii quinque annorum edita fuit pro observantia nedum iuris communis, sed pro cultodienda forma quam antiqua consuetudo Collegii, quam tuemur, præscripsit, & quæ semper est sic servata, ut *Afflict.* testatur, idque contra tenorem primi privilegii derogati quo septennium exigebatur; circa verò præfinitionem ætatis graduandi, cum nihil penitus fuerit circa personas, vel ætatem graduandorum dispositum in privilegiis concessis Magno Cancellario, præsertim in posteriori, in quibus solum de forma, & modo graduandi actum
 46 fuit, nihil mirum videri debet, si potuit Rex, quod libuit in hoc statuere, & ponere sub quadam regula iustitiæ, & æquitatis, & ita procedit, quod tradit *Paris. cons. 103. num. 8. lib. 4.* & decreta Regiæ Camera iure prohibuerunt, ne apparitores, & ministri Collegii innovarent, extorquendo à graduandis ultra iustam taxam directuum, quam eadem antiqua consuetudo, & rationabilis usus induxerat, & sic pragmaticæ, & decreta lata fuerunt potius ad confirmanda, quàm infirmanda privilegia usu recepta. Ultimo non obstat motivum Fisci, dum ratiocinatur, utilius esse reipublicæ, si, iuxta sensum, quem ipse dedit ad posterius privilegium, scholares se præpararent ad examen, tanquam si omnes solemnitates essent adhibitori, quàm si incautè nullis adhibitis cautelis in arenam descendant.

Ultra enim quod hic non agimus, quid sit utilius, sed an urgeat causa iusta, & præcisè necessaria, cum lex, vel consuetudo non sit mutanda, nisi cum vel nocet, vel nihilum prodest, dicat mihi quæto insignis
 47 Fiscipatronus, si scholares omnia adimplent, quæ

ante studium ex præscripto primi privilegii exiguntur, in quibus consistunt ferè omnes solemnitates, præsertim difficiliore, ut videre est in privilegio, quod inseruit *Dom. Reg. Tapia* in suo opere de *Jure Regni lib. 2. de offic. M. Cancell. cart. 409.* in quo verificabitur potestas concessa M. Cancellario dispensandi in omnibus? certè in nihilo, & sic dispensatio, quam idem Fiscus contendit esse concessam, erit inanis, idque ultra absurdum infamiæ, quam incurrit scholaris, tanquam factus Doctor ex dispensatione, seu dissipatione, unde fortiori ratione is censebitur magis reprobatus, quàm Doctor admittus absque honore vivæ vocis, quem reprobatum existimari ex consuetudine, Collegii supra diximus ex *Anna alleg. 123.*

D E C I S I O.

HÆc, & alia cum allegassem pro Domino Principe Abbelinatam Camillo Caracciolo Regni Magno Cancellario coràm Excellentissimo Comite Lemenium D. Pietro Prorege in Supremo Collaterali Consilio, cum pluribus Consiliariis adiunctis de ipsius Proregis ordine, inter quos pro Fiscipatrono; fuit selectus doctissimus, & integerrimus, tunc Consiliarius Scipio Rovitus, qui acerrimè pro observantia novæ formæ instetit, ut Proregi visum fuerat innovare, & restringere formam graduandi in doctoratu scholarium almi Neapolitani Collegii. Cum tamen pluries discussa, & decisione dilata; habito ex parte Principis pro causæ gravitate, & novitate ad Curiam Inviestissimi nostri Regis recursu, & allegationibus juris, & facti considerationibus transmissis, atque iterum, & plenè, & accuratè jussu Regis discussa in Supremo Consilio Italiæ, ubi residebant inter alios quondam Regens Caimus Mediolanensis ex:remæ, & singularis doctrinæ, & prudentiæ, nec non Dominus Regens Carolus de Tapia Marchio Belmontis, doctrina, pietate, iurium rerumque, & status Regni potissimum experientia apud omnes insignis, fuit tandem primo loco, ultimo Octobr. 1615. provisum iuxta votum Principis, & deinde, cum Neapoli differeretur executio, iterum secunda jussione præcepit Rex sapientissimus sub die 13. Jun. 1616. omnino observari primum decretum, litteris directis Excellentissimo Offunensium Duci, qui interim Regni regimen ingressus fuerat, à quo sub die 14. Augusti ejusdem anni fuerunt decreta Regiæ executioni demandata, & sic deinde sine controversia continuata eadem graduandi forma. Verùm, ut nihil, neq̄ antiquitatis, nec eorum quæ in discursu evenerunt, ignoretur, libuit hoc inferere, tam recepta data per dictum Comitem de Lemos Proregem, quàm supplices libellos inviestissimo Regi pro parte Magni Cancellarii, & Collegii oblatos, cum decretis, & provisionibus regis.

Nec non privilegium Regiæ Joannæ Secundæ concessum Ottino Caracciolo circa facultatem doctorandi in almo Neapolitano Collegio, & ut patet, hujus Collegii initium fuisse multò antiquius, & etiam tempore Caroli II. fuisse Neapoli Collegium Doctorum, & eo etiam tempore curam studii spectasse ad Regni Magnum Cancellarium, curavi imprimendum privilegium doctoratus, concessum per eundem Carolum II. Jacobo de Belloviso Civi Bononienli maximo Juristæ, feudorumque interpreti, qui non fuit dedignatus graduari Neapoli,

poli, ubi accepit insignia a Regni Cancellario in presentia Regis, receptum per eundem Cancellarium testimonio veritatis a doctoribus Collegii, de doctrina, & sufficientia ipsius Jacobi, ut ex privilegio exemplato ex Archivio Regiæ Curie Sicilæ Caroli II. 1298. & 1299. dicto fol. 212.

Al Principe d'Avellino de la Orden del Tufon, Gran Cancellero del Reyno de Napoles, y del Consejo Co-lateral;

Adest sigillum impressum.

I N T U S V E R O.

Su Excellencia ha entendido, que en esse Collegio, por cuya censura pasa el examen de las personas, que pretenden graduarse en las facultades, no se guardan los requisitos para aquel efecto, alomenos, que estan relaxados, y sin el rigor necessario, no sin daño del estado politico por concederse a los insuficientes el premio reservado para los dignos, y proveyendo el remedio deste abuso, manda, que V.S.I. y el dicho Collegio en el acto, que precede al grado, y en todo lo demas, que le pertenece observen el privilegio, que en su fundacion le fue concedido por la Serenissima Reyna Doña Juana de buena memoria el año 1418. conforma al tenor de la letra sin omision de cosa alguna de las, que en el se determinan, si no en caso, que por alguna pragmatica posterior se hallare derogada o dispensada, y que esta observancia, y la puntualidad della comience desde luego, es a saber desde el dia de la data deste villete en Palacio 19. de Agosto 1614.

Bartolomé Leonardo.

Registrado fol. 27.

Al Consejero Cesar Alderisio Vice-cancellier de la Universidad de Napoles.

I N T U S V E R O.

Su Excellencia declarando la orden, que mandó dar por un villete mio su data 19. de Agosto 1614. a cerca de la observancia del privilegio de la Serenissima Reyna Juana II. que trata de los requisitos, que han de tener los estudiantes de canones, y leyes para poder dignamente tomar el grado de Dotor) dice, que su voluntad fue, y es que se publicó la dicha orden no havian acabado el curso de los cinco años de los Estudios conforme a las Regias Pragmaticas, que en razon desto reforman el dicho privilegio, en que se trataba de siete años, item todos los estudiantes, que despues de la dicha orden han comenzado, y comenzaron a estudiar, sean obligados, durante el dicho curso de los cinco años, a hazer una repetición de alguna ley en las escuelas publicas, o disputar, y defender conclusiones legales como mas les plugiere.

Acabado al curso de los estudios, y habiendo hecho el graduando de los dichos dos años se haya de presentar ante un Dotor del Collegio, el que a el le pareciere

re del qual recibirá los puntos tentativos sobre uno, o mas textos canonicos, o civiles, y que acuda a recitar, y leer sobre el privadamente a casa del mismo Dotor, el qual tenga obligacion de proponerle diversas questions una, dos, o tres vezes replicando, y argumentando si fuere necesario para poder hacer, y dar fe sobre su conciencia de la habilidad del Dotorando, siendo hallado habil se ha de presentar delante del Vice Cancellor, el qual hará, que un Dotor de los del Collegio, el que mas le paraciere, le asigne los puntos ordinarios es a saber dos textos canonicos uno del decreto, y otro de los decretales, otros de los civiles uno en el digesto viejo, y otro en el Codice para recitarlos, y leer sobre ellos dentro de veinte, y quatro horas.

En la hora señalada ha de leer sobre los dichos puntos delante de todo el Collegio sin recitar otra cosa, que lo, que nota la Glosa en la rubrica assi en los textos canonicos, como en los civiles, que le buviere asignada en el mas elegante modo, que Dios le inspirare. Despues de haver leydo se le ha da oponer un Dotor del Collegio el mas mozo, que en el buviere, y proponerle solos dos argumentos, a cada punto, y una sola question, a los quales el Dotorando responderá in promptu, y podrá replicar el argumentante a sus respuestas con otros dos argumentos, y no mas.

Con la misma orden han de argumentar los Doctores mas mozos del Collegio en el acto del dotorado.

Esto es puntualmente lo que esta ordenado en el dicho privilegio de la Serenissima Reyna Juana Segunda dato a quince de Mayo de 1428.

Però en razon de aquellos estudiantes, que al tiempo, que Su Excell. dio la dicha orden se hallaban haver cumplido ya todo el curso de sus estudios, Su Excell. es servida de dispensar con ellos, para que no sean obligados a hazer la repetición publica ni defender conclusiones publicas, que es el complemento, que devian hazer, durante el curso de sus estudios, mas con tal, que tengan obligacion de cumplir las otras condiciones sobre dichas a cerca del recitar, y leer assi los puntos tentativos, como los puntos ordinarios sobre todos, los quales no es intencion de Su Excell. dispensar en algun manera.

T por que los actos, que se han de hazer tocantes al recitar, y leer los puntos ordinarios, se celebren, y expliquen con mayor atencion, magestad, y decoro, es servida Su Excell. que de aqui adelante no se hagan en lugar secreto si no con publicidad en el Teatro de la escuela publica nuevamente edificada, y en presencia de todos aquellos, que quisieren intervenir en la parte de los canceles de fuera sin dar entra al Teatro, si no a las personas, que el Collegio a costumbre bonrâr en semejantes cosas, y en este acto todos los Doctores del Collegio sean obligados a traer actualmente las insignias de la Borla, y la Pirota en la forma, y manera, que estan introducidas por Su Excell. Doy aviso a V. S. particularmente de todo lo sobre dicho, para que en esta conformidad de la voluntad de S. Excell. lo haga executar, y observar, Palacio a di Setiembre 1625.

Bartolome Leonardo,

El Rey,

Illustre Conde primo nuestro Virrey, Lugarteniente, y Capitan General, por parte del Principe de Avellino G. Cancell. desse Reyno me ha sido presentado un memorial del tenor siguiente, Señor el Principe de Avellino dice, que havendo servido a Su Real Camara

cor

con noventa, y tres mil ducados, se le hizo merced del cargo de gran Canciller del Reyno de Napoles con sus prerrogativas, y emolumentos, y segun, y como mejor, y mas planamente lo han tenido, y poseydo sus predecesores, de que en Napoles se otorgo escriptura publica, y por su execucion Privilegio Real di V. Magestad en ampla forma, y tocando por atingua constitucion a la preeminencia desse cargo juntamente con asistencia de un Collegio representado de catorze ministros letrados de dar el grado de Doctor en ambos derechos, aunque por lo que toca ala experiencia y examen de las personas, a quien se havia de dar la Serenissima Reyna Juva Secunda mediante su Real Privilegio de los quinze de mayo de mil quatrocientos veinte, y ocho años, se declaro, y ordeno la forma, y el modo, que se havia de guardar antes de conferirlo, como que luego vino a entender su demasiado rigor y que no era posible, que su observancia pasara adelante diez dias precisamente, despues la misma Reyna mediante otro privilegio le revoco, dando como dio la total autoridad, y poderio del modo que se havia de tener en el graduar al gran Canciller, en virtud del qual, y por cuyo apoyo desde entonces con maduro acuerdo, y oviendose tenido particular consideracion, y miramiento, como se deve creer a lo que en ley de buen gobierno obligava, y consentia la qualidad de el negocio, se tomo, y asento el modo del examen que havia de proceder antes de Doctorar conforme puntualmente hasta el presente se haydo siempre, sin que jamas se haya platicado la forma del primer Privilegio que lo, que por pragmas del Reyno se ha en esto añadido ha sido, que aya matricula de los estudiantes, y demas, que antes de darse el grado tenga qual quier dellos obligacion de dar, y de legitima prouanca de haver estudiado por cinco años continuos, y oviendose por el Virrey Conde de Lemos para lo tocante a los estudios ordenado una junta de diferentes Ministros los dias passados con un villete de Bartolome Leonardo su Secretario de los diez, y nove de Agosto proximo passado, cuyo traslado va con esse, ordeno al supplicante, y al dicho Collegio, que en el año, que precede al grado, y en todo lo demas, que le pertenezca, observen precisamente el dicho primer Privilegio conforme el tenor de la letra, con que inuidablemente se ha revocado el segundo, y la invariable costumbre por execucion del de centenares de años, pero a fin, que tambien V. M. entienda lo que ocurre al supplicante para la justicia principal del caso, dice, que no tan solamente es muy dificultoso, pero en cierta manera imposible se platique lo dispuesto por el primer Privilegio de, que el estudiante, que pide el grado de Doctor, en el examen privado responda a satisfacion en promptu sobre una, o mas leyes y Canones del derecho Civil, y Canonico, que quiera el Collegial a su libre disposicion preguntarle, que sono como consta a V. M. infinitas, y que respondiendo aya de supplicar, y triplicar los argumentos, si le pareziere, la qual diligencia non podra escusarla el Collegial, por que no solo por el Privilegio reiteradamente se le encarga su consciencia, pero de mas le costringe, que de baxo del peligro di su alma, lo apruue por ydoneo para ele grado al gran Canciller, y Collegio, con la qual observancia viene despues el Privilegio al examen publico del mismo y dispone, que se le asignen en puntos para la experiencia dos Canones, el uno del decreto, y el otro del decretal y dos leyes, la uno del Codice, y la otra del digesto viejo las que quisiere el Collegial, que para ello eligira el gran Canciller, las quales quatro leyes el discipulo

queda obligado entre el termino de un dia natural de ponerlas todas quatro en orden con sus aparatos requisitos, y circunstancias, y recarlas de memoria en el Collegio, con que menos a acabado por que hecho todo esto, el mas moderno Collegial le ha de hazer semejantemente al impromptu ocho argumentos, dos sobre qualquier ley de las quatro la que quiera, y preguntarlo de mas de su albedrio de una question, a los quales argumentos, y question hade responder el estudiante con otras tantas respuestas, lo qual acabado se le han de hazer de nuevo por lo menos otros ocho argumentos, siendo que si el Collegial quiere, le da autoridad el Privilegio de poderlos reysterar tercera vez, a los quales argumentos nuevos, siene tambien necesidad el que esta para graduar se de satisfacer de manera, que entre argumentos, y respuestas que se dan, para la evacuacion dellos, ha de haver treinta, y dos proposiciones, y una question con su resolution, para poder complir con todo esto ha de tener el discipulo muchas partes, es saber bien juicio de ordenar bien, y con la dote, que le es devida, los puntos de las quatro leyes, que se le han asignado, gran memoria para recarlos en tre horas limitadas, un ablor suelto, y gallarda complexion para comunicar, y disputar tanta materia, agudeza promptitud, y vivacidad, y de haver estudiado largos años para entender, tornar a proponer, como inevitablemente es necessario responder al impromptu a tantos argumentos en una facultad, que confesion de todos es infinita, todo lo qual lo han de explicar, y poner con la perfeccion del atto por obra, personas, que no tienen mayor edad de veinte, y un años, con que curso de dias dispone la Pragmatica del Reyno, que reciban el grado de doctor, las quales de antes au vivido privadamente, y nunca se han visto en acciones publicas, la mayor parte de los quales, es gente del Reyno muy pobres, que apenas en la Ciudad de Napoles, donde al respecto del Reyno segasta mucho, se pueden sustentarse, y para estar prevenidos conforme necessita el mucho aprieto, y rigor del Privilegio, tenían menester de notable cantidad de libros, medios que seguramente baxiendose de baxo de la dicha ordinacion, y censura daria, que entender a qualquier cathedratico por eminente, que sea, cuya dificultad grande a fin de obtener el grado de Doctor de viendo passar adelante, es cierto; que muy pocos, o ninguno baura, que quiera venir en Napoles a prender la ciencia legal, siendo, que los padres lo quedan para mantener sus hijos en los estudios, lo quitan de si, y de su familia, y viendo con muy justa, y fundamental sospecha, que por el rigor de la ley, quedan como privados del fin, y buen successo de verlos graduados de la dignidad Doctoral, que introduciendose en las casas de los mas dellos, reciben principio de Nobleza, que es causa de incitar sus animos para cosas mayores en adelante, y de verse fraudados de la recompensa de los gastos, y trabajos, que se han tenido no querran abenturar se, lo proprio sera de las demas personas nobles, y ricas, que desamianados de no poder salir con su reputacion de lo que intentan. tampoco se ponderan a ello, y assi la segura esperanza, que se tenia de que estas tales personas havian de ser esblander, y provecho de la Republica, y de sus casas, sacaria effecto contrario, por que se daran al ocio, y descanso, que no suele desplacer, de donde proceden todos los males, y teniendo necesidad el Reyno para la administracion de la justicia de sus Ciudades, y tierras de mas de mil assessores otra de

mucho numero, para la Abogacia, y para los cargos mayores de los Tribunales de las Provincias, y de Napoles, para Prelacias, Vicariados, y para casos de consciencia, no havra quien lo haga, con que con el presupuesto de introducir una estramada severidad, se vero una universal ignorancia, estas fueron las consideraciones, que movieron à la Reyna de Revocar incontinente su Privilegio, remitiendo co lo despacho de otro, a disposicion del gran Canciller, y desde a quel tiempo se considero, y assento un modo conveniente, y qual, y suave para dar el grado, que nodiera en los estremos, y que se conformara con la qualidad de la gente de Napoles, y del Reyno, que es lo que hasta ahora por tan largo tiempo uniformamente se ha observado, en la presencia, y avista de tantos Serenissimos Reyes, Virreyes, y mas ministros, que ha havido en aquel Reyno, que no esforva al que quiera dar de si mayor muestra de ostentacion, y no escluye, al que no tiene tanto talento, ya que en la Republica todos los grados de Doctores son utiles, y cavien, los muy eminentes para cargos supremos, los que nolo son tanto para judicaturas de tierras, y exercicios semejantes, y lo proprio milita à respecto de los Advogados, por la diferencia de los lugares donde assisten, y de la mayor, ò menor qualidad de los pleytos, conforme a la qual corresponde la paga de los patrocinios, ni pareziera ser devida justicia, y buena conveniencia, que la ley para dar el grado non deviera ser uniforme, y que diferentemente se platicara con uno, que con otro, que diera assimesmo occasion de menos precio de los graduados con diferencia, la qual no sienpre suele nazer por falta de talento, sino por accidentes, que con el tiempo se quitan, como por puxilonimidad, y por successos semejantes, se seguira tambien introduxiendose esta novedad otro raenos precio de los que antes se hallan Doctores, y por esto causarjeles daño en el manejo, y curso de los negocios por haverse graduado con modo mas facil, pudiendo mucho mayormente con la gente ordinaria la opinion aunque nos ra justa, y fundada en raxon, la qual forma de Dottor que se batevado, no ha impedido de no averse en totas las oras continuamente visto con particular gloria de aquel Reyno muy gran numero de personas eximientissimas en esta facultad por tales, y de muy gran fama, y noble tenidos, en la mayor partes de Europa, a la qual facultad se puede tambien attende, ni ay cosa que lo estorve despues de haver recibido el grado, antes con mayor disposicion, y affetto per estar entonces el ingenio mas maduro, la mocedad no prevalece contra el zelo de la emulacion, incita la cadicia de ganar algo, para lo qual no faltan exemplos, leyendose entre otros muchos, que se podrian traer, que Acurso, que con immortal memoria de si ha glosado el derecho comun començo à estudiar de quoranta años, y que Bartulo hizo sus estudios despues, que se le dio el grado, à quien y mito Jason de mayno, que por comun testimonio procedio à todos los de su tiempo, ni se deja de accordar, que por lo que toca ala eleccion de los Advogados para la defension de los pleytos, que la culpa seria del litigante, que no sabe escoger, y que para los cargos de justicia, que no han bastado, ni bastan con los, que los han de proveer solo los Privilegios, que manifiestan de haverse recibido los grados, que de mas han perdido, y pidan muy particular aprovacion de la sufficiencia, y merito de qualquiera allende, que por los residencias, y por el derecho comun, y del Reyno se han de dar, y que por el castigo, que

por differentes modos esta impuesto al juez, que juzga mal, se ha de creer, que cada uno mira por si, ni se puede llamar abuso una costumbre, que con aplauso universal ha caminado sienpre, y que por las mesmas Pragmaticas del Reyno ha sido sienpre aprovada, y que no ha discrepado, ni discrepa punto de la que se ha tenido, y tiene en las demas insignes Universidades de Italia como son las de Roma, Bononsa, Padua, Pavia, Pisa, Siena, y Perugia, que han dado al mundo entre las demas ciencias en esta profession legal tanta numero de personas, que devidamente no han sido: ni son inferiores à los de mas, portanto atento todo esto, para la mayor facilidad de lo qual haze presentacion del incluso traslado, de los dosdos Privilegios, y de otros papeles, supplica à V. M. que usando de su acostumbra Real justicia, y soberano prudencia, se sirva mandar mantener el supplecante, y que sea mantenido en la diga antiqua possessio de dar el grado segun, y como desde la fundacion del dicho Collegio hasta al presente ha continuado, por requerirlo assi el beneficio universal de aquel su fidelissimo Reyno por las causas, y respetos, que acava de proponer, y en ello, &c. y porque havien dose visto, y examinado en este mi Supremo Consiglio con particular atencion, y cuidado, tanto lo que el supplecante bore presentado en el inserto memorial, quanto el tenor de ambos Privilegios de la Reyna Juana cerca la forma, que se ha de guardar en el examen, y grados de Doctores, que se citan en el, y la orden, que vos disteis a los diez, y nueve de Agosto del año pasado de mil seiscientos, y catorze, juntos con las dispensas concedidas por vos despues, ha parecido buzer sobre el negocio la provision siguiente, por ende os encargo, y mando que oydo sobre todo al Fisco, y al dicho Principe de Avellino, en todo lo que de palabra, y por escrito quisieren dezir, proponer, y allegar en favor de su pretencion, me aviséis de todo lo que en este negostia ha pasado, y se offreziere, à fin que entendido, pida yo tanto mejor mandar resolverlo que mas pareziere convenir, y entre tanto proveereis, que se suspenda la execucion de la dicha orden de los diez, y nueve de Agosto del año pasado 1641. que assi procede mi voluntad, la presente resta o presentante dar en oñate à postrero de Octubre 1615. yo el Rey, vidit Comes Thesaurarius Generalis, vid. Quintana, Duegna Reg. vid. Caimus Reg. vid. Carolus de Tapia Regens vidit D. Philippus de Hero Regens Lopez Secretarius In par, Neapolis xviii. Febr. cxviii.

Al Virrey de Napoles de informacion à instancia del Principe de Avellino gran Canciller de aquel Reyno con orden que entretanto se suspenda la execucion de una orden, de que se agravia, y porque agora se me ha supplicado por parte dicho Principe di Avellino, que atento hasta agora no ha podido conseguir la execucion y cumplimiento del preinserto despacho, fuesse servido de mandar sele renovar, y aviendo parecido justo lo que en esto pide, lo he tenido por bien. Por onde os encargo, y mando, que siendo assi que no se ha executado la dicha mi preinserta carta, proveays, y deys orden, que se le execute, y cumpla justa su serie y tenor, toda dubda, y dificultad cesante bien assi, como se biziera si à vos fuera dirigida, que assi procede de mi voluntad, la presente resta al presentante, datum en Madrid 13. de Junio 1616. Yo el Rey, vidit Comes generalis Thesaurarius, vid. Quintana, Duegna Reg. vid. Caimus Reg. vid. Carolus de Tapia Reg. vidit

vidit Marius Cannizal Reg. vid. D. Philippus de Haro, Reg. Lopez Secretarius, solvas nil quia exemp. Cantar. per Tan. In Par. Neapol. 19. Julio 83. & visto per noi il tenor de la preinserta Real lettera di Sua Maestà ci è parso farvi la presente, per la quale ve dicemo, & ordinamo, che circa il dare il grado de Dottore in questo almo Collegio, debbiare osservare quello, che per il passato prima de la detta prohibitione fatta dall' Illustr. Conte de Lemos nostro predecessore sotto la data di 19. di Agosto 1614. si è osservato, ita che resti sospeso il detto ordine, & prohibitione infino à tanto, che da S. M. sarà comandato quello le parerà convenire sopra esso, servata la forma di detta preinserta real lettera, per tanto in executione d'essa ordinamo, & comandamo à tutti, & singali officiali, tribunali, & persone del presente Regno maggiori, & minori, à chi spetta, che così debbiano permettere, & eseguire, & non altrimenti, per quanto si hà cara la gratia, & servizio de la predetta Maestà, che per esser così la volontà sua tale anco la nostra. Datum Neap. die 14. mensis Augusti. 1616. Il Duque vidit Constantius Reg. vid. Montanus Reg. vid. Lopez Reg. Salazar Secret. &c. in par. pref. 3. Manduca, locus figilli.

Le due lettere de Sua Maestà con li decreti per il Collegio.

Al Palmo Collegio de Dottori di questa Fidelissima Città, che circa il dare il grado de' Dottori in esso offervi quella, per il passato prima della sopradetta prohibitione fatta dall' Illustr. Conte di Lemos predecessore di V. S. sotto la data di 19. di Agosto 1614. si è osservato, ita che resti sospeso il detto ordine, & prohibitione infino à tanto che da S. M. sarà comandato quel le parerà convenir sopra ciò, servata la forma della perinserta real lettera della M. S. spedita ad istanza dell' Illustr. Principe di Avellino gran Canc. liero di detto Almo Colleg.

Privilegium Reginae Joannae II. concessum Collegio Neapolitano moderando primum.

Joanna Secunda Dei gratia, Hungariae, Hierusalem, Siciliae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Serviae, Galiciae, Lodomeriae, Comaniae, Bulgariaeque Regina, Provinciae, & Forcalqueris, ac Pedimontis Comitissa, Magni viro Ottino Carazulo de Neapol. militi Regni nostri Siciliae Cancellario Collaterali Consiliario, & fidei nostro dilecto gratiam, & bonam voluntatem: bonitas regnantis Principis non solum in liberali gratiarum concessione comprehenditur, verum etiam ejus innata clementia omnibus innotescit, si aliqua ratione, & motivo condigno super defectibus subditorum, & aliarum quarumcumque personarum per se, vel submissam personam dispensaverit gravior: sane cum in nostra Majestatis privilegio concesso Collegio Doctorum utriusque juris, sacrae paginae magistrorum, Medicorum Pbficorum, atque aliarum artium, & facultatum, doctorum, atque magistrorum hujus nostrae almae Civitatis Neap. inter caetera contineatur, quod cupiens ad doctoratum ascendere, certas condiciones debet habere, atque certos actus in legendo, studendo, & disputando observasse, aliter ad doctoratum ipsum ascendere nequeunt: nos autem attendentes, & considerantes, quod aliquando non propter

insufficientiam, sed inhabilitatem, atque ex aliis iustis causis accedere solet, quod praedictae solemnitates à conveniendis observari non possunt, nec est consonum rationi, uti idonei alias ad doctoratum existant propter dictas solemnitates non servatas, suo honore, & dignitate privari, qua propter tibi, qui caput administrator, & gubernator dicti Collegii existis, licentiam, auctoritatem facultatem, & plenariam potestatem concedimus, impariamur, & tradimus tenore praesentium de certa nostra scientia, proprioque nostro motu, & dominica potestate, quod possis, & valeas cura praedictis conveniendis, seu conventu, sive in jure canonico, sive in jure civili, sive in sacra pagina, sive pbfica, sive in quibusvis aliis facultatibus, atque artibus recipere volentibus, & praedictas solemnitates in d. nostro privilegio contentas non observantibus, auctoritate nostra dispensare, & ipsos ad dictum doctoratum admittere, si aliis dignus vel idoneus reperiat, ac per Priorem Doctores, & magistrorum dicti Collegii admitti facere, in quibus omnimodam nostram potestatem exercere valeas, atque possis dicto nostro privilegio, eidem collegio concesso, ac quibuscumque capitulis & ordinationibus interdictos Doctores Collegii factis, & faciendis in posterum, etiam juramento firmatis, & firmandis, praemissis, adversantibus contradicentibus, vel in contrarium loquentibus, aut aliter disponentibus quovis modo non obstantibus quovis modo nos enim praedictis omnibus per praesentes, & de d. scientia certa nostra, proprioque motu, & de plenitudine nostra dominica potestatis derogamus, & eo casu derogatum esse volumus, decernimus, & censemus, nostram super illis interponendo decretam. Has nostras litteras magno nostro pendenti sigillo manibus tibi diximus dirigendas, & etiam concedendas in testimonium praemissorum, quas ex certis causis nos moventibus dedimus, & subscripsimus propria nostra manu, rita, ordinatione, aut observantia nostrae Curiae, quacumque contraria non obstante. Datum in Castro nostro Capuan. Neap. per manus nostri, praedictae Joannae Reginae, Anno Domini Milleesimo quadringentesimo vigesimo octavo, die vigesimo quinto mensis Maii, sexta indictionis, Regnorum nostrorum quattodecimo, de mandato Reginali orctenus. A de Thebae, extat sigillam pendens cera rubea.

Praesens copia privilegii extracta est à suo originali mihi exhibito per admodum Illustr. Fabium Marchesum Vicecancellarium, & eidem restituta, salva meliori collata. Notarius Avellus de Martino almi Collegii Neapolitani act.

Fidem facio ego Notarius Vitus Antonius, Barone supra dictam copiam fuisse extractam ab alia copia mihi exhibita à Doctore Antonio Bonanno, & eidem restituta, cum qua facta collatione concordat, meliori semper salva &c. in fidem &c. requisitus, &c. hic me subscripsit, & signavi.

In Regesto Regis Caroli Secundi, & 1299. dicto fol. 253.

Carolus Secundus, &c. tenore praesentium notum facimus universis praesentes litteras inspecturis, qualiter nos inter affectus nostros alios, cupientes Neapolitanum studium per proborum Doctorum scientiam, & doctrinam continuis perficere incrementi, audito qualiter discretus vir Jacobus de Bellovisio civis Bononiae, dilectus, & devotus noster, erat juris civilis scientia praeditus, vita clarus, & moribus, aliarumque virtutum gratias redemitus, ipsum ad nos Neapolim

lim venire rogavimus, quem illic vestris precibus accedentem benignè suscepimus; & perpensa, quod talis erat, qualem fama prædixerant, eum providimus pro sua bonitatis, & industria meritis honorare; sed ne ipsam ad brevium studii, quod currebat, in dicta scientia, pertingere temere moraretur, nisi ad capeſtendam illud meritis, & debitis passibus perveniret. Sub magistro Petro de Ferreris, Decano Anticæ Regni Sicilia Cancellaria U. J. D. dilecto Consiliario, familiari, & fideli nostro, ad quem in ipsius Cancellaria officio, cui præest, cura principaliter de dicto studia pertinet, examinari præcepimus, utram dignus inveniretur, & meritis ad apicem doctoratus, sicque die tertio mensis Decembris hujus 12. indictionis in mane apud Neapolim data sunt ei per ipsum Cancellarium leges due, quas legeret in eodem die in vespertis coram venerabili viro Gulliermo de Goddorio Salernitano Electo, Cancellario, Roberti primogeniti nostri Ducis Calabria, decretorum doctore; Matthæo Filomarino de Neapoli, Viriſque Juris, ac Thoma Scilla de Salerno Magnæ Curie nostræ magistro Rationali & Nicolao de Tyro civilis juris Professoribus, dilectis Consiliariis, & familiaribus, nec non Joanne Mossata decretorum doctore, Matthæo Filomarino, Gregorio Buccaplanata de Neapoli, Ansaldo Trava, & Angelo de Afflito de Scala, Joanne Friccia de Ravello, Angelo de Ebulo, & Leontio de Franco ejusdem juris civilis Professoribus fidelibus nostris, Jacobus ipse leges legit easdem, super quibus, & circa quas examinatus evadit, ipse tunc evasit in secreto, deinde ipso die circa leges ipsas, lectione, disputatione, & examinatione finitis, Cancellarius ipse ab unoquoque doctorum, & professorum ipsorum sub religione præstiti eundem sacramenti accepit testimonium veritatis, de ipsas Jacobi sufficiens sigillavit, & comperto eum fore concordis testimonio singulorum omnium in ejusdem juris civilis scientia comprobatus, actam quoque ad cathedram, & ad apicem doctoratus, in crastinum super lege alia data sibi, quam legit, est examinatus in publico, juxta morem, & eodem modo sufficiens est compertus, & sic sequenti die quinto mensis ejusdem, in Majestatis nostræ præsentia est per eundem Cancellarium licentiatum ad cathedram, & doctrinam in juris civilis scientia memorata, eique liber exitus per eundem cum consuetis sollennis benedictionis impensus. In cujus rei testimonium præsentis litteras nostras fieri, & pendenti Majestatis nostræ sigillo jussimus committi. Datum Neapoli in absentia Prothonotarii per M. P. de Ferreris, die 26. Februarii 12. ind.

S U M M A R I U M.

- 1 **B**aronia est Universitas facti continens multa seu-
da, sicut territorium Universitas agrorum.
- 2 Baro dicitur, qui tenet aliqua feuda concessa sub se,
& sic Baroniam sub qua sunt subfeuda.
- 3 Casale concessum tenendum, sub Barone, dicitur
membrum, & de districtu Baroniam.
- 4 Diviso non præsumitur, nisi intercesserit actus facti.
- 5 Consilium Minadoi 24. declaratur, & confusatur.
- 6 Jurisdicção concessa titulo particulari in certo tem-
pore, dicitur in personas, & differt à jurisdicçãoe
Baronis, occasione territorii.
- 7 Castro concessio cum suis pertinentiis, & integro sta-
tu, veniunt ipsi deputata à jure, vel consuetudine,

non ea, quæ speciali, vel diverso jure spectabant
ad concedentem.

- 8 Feudataria respectu subfeudi sit infra fines Ba-
roniam, retinet potestatem, tam erga subfeudata-
rium, quàm respectu subvassallorum.
- 9 Vassallus vassalli mei in eadem re, dicitur meus vas-
fallus.
- 10 Concessio facta cum clausula, prout tui prædecesso-
res, virtute relationis continet omnia; quæ consi-
debantur in priori concessione, quæ censetur re-
virescere, licet evincta.
- 11 Judex appellationis an possit judicare de his quibus
in prima instantia cognoscere non potest & nu. 12.
- 13 Judex Ecclesiasticus non cognoscit de causis, & ne-
goriis secularibus, nec contra, quia uterque habet
jurisdictionem distinctam, & privative ad alterum.
- 14 Privilegium, an beneficium dicatur concessio feudi
cum jurisdictione, & n. 15. & quid sit beneficium
longè interpretandum, n. 16.
- 17 Morum Imperium dicitur quasi liberum.
- 18 Appellationum causa, siud cognitio verum veniunt,
sua exprimentur.
- 19 Justitiam, vel M. Curia pariter increvit, utrum de-
voluantur, vel ne, ad ipsos causas appellationum.
- 20 Appellatio interdum devolvi potest ad superiorem,
& quo Judex, qui judicavit, non fit deputatus.
- 21 Baro in castro subinfeudato potest deputare judicem
secundarum causarum, semotus fraude, & bono zelo.

A R G U M E N T U M.

Baro, qui in feo Baroniam habet jus cognoscendi de cau-
sis civilibus, & criminalibus in prima instantia, &
in gradu etiam primæum, & secundarum appella-
tionum, utrum possit de appellationibus ipsis co-
gnoscere in Casale subinfeudato in causis crimina-
libus emptis per subfeudatarium à Regia Curia Ba-
roniam, & Baro, quando verè dicatur. De autho-
ritate Baronis erga subvassallos. Castro concessio
cum pertinentiis, quid veniat, de quibus cognoscat
judex appellationis, & alii.

Pro Domino Principe Abbellinatum
Magno Cancellario, & Barone
Sancti Severini Regulo.

C O N T R O V E R S I A L I I I.

Primò præsuppono, Casale Ciurnorum subin-
feudatum per Principem Salerni habentem co-
gnitionem primarum causarum Civilium, cri-
minalium, & mistarum, nec non primas, & se-
cundas appellationes, quæ vulgò dicuntur, secunde,
& terze cause in tota Baroniam terræ Sancti Severini
ex subinfeudatione dicti casalis, cum jurisdictione
civilitantum, ita quod immediatè, & in capite
teneretur à dicta Curia, nedum non ceteri ex hoc
separatum, & divisum à Baroniam, quinimò for-
tius annexum, eique incorporatum, & proinde
Dom. Principem Abbellinatum successorem con-
servandum esse in possessione cognoscendi de
appellatione etiam in casalibus subinfeudatis per
suos

1 suos prædecessores, siquidem Baronia est universitas
facti continens sub se multa feuda, sicut territorium
est universitas agrorum *Ifern. in cap. 1. §. similiter po-*
2 *test. in addit. num. 2. de capit. qui cur. vend. qui dicit,*
non esse Baroniam, nec dici Baronem, nisi conce-
ferit aliqua feuda Baroniam in; subfeudum tenenda
sub Baronia, & sic subfeuda remanent de territorio,
& districtu Baroniam, vel Comitatus, & ei annexa
Afflic. in constit. post mortem. cum aliis per Lipar.
in d. §. *similiter, verb. Baroniam, litt. T. Frecc. lib. 1.*
§. *quis dicatur Baro, n. 1. & 6.*

Et cum Rex concefferit D. Ferdinando, prout me-
lius tenebat Princeps Salerni; qui concefferat di-
ctum casale, tenendum sub eo, nemo dubitare potest
3 quin dictum casale sit membrum, & de districtu Ba-
4 roniam, tantò magis, quia divisio non præsumitur, nisi
probetur, quod intercesserit actus facti potens ad il-
lam inducendum, *Natta conf. 479. n. 21. Conf. de Au-*
na conf. 44. n. 88.

5 Secundo non obstat *conf. Domin. Minad. 24.* ex
quo adversarius contendit elicere decis. in terminis.
Primò enim *D. Minad.* loquitur in satis diver-
sis terminis. Secundò, rationes, & argumenta,
quibus *D. Minad.* nititur (salva pace) sunt falsa,
& proinde corrumpit ejus opinio, etiam in casu suo, li-
cet diverso.

Quoad primum ipse loquitur, an censeantur con-
cessæ causæ appellationis quoad illum, cui erat fa-
cta concessio certæ jurisdictionis, titulo particulari
in certo tempore nundinarum; potius in personas
6 potissimè exteras confluentes ad nundinas, quàm
ratione territorii, quæ est omninò distincta
à jurisdictione Baronis, quæ competit ratione
universalis territorii, unde non mirum si *Dominus*
Minad. contendat, concessionem secundarum
causarum factam Baroni non comprehendere supe-
rioritatem dictæ jurisdictionis, ut in terminis inter
hos casus maximum constituit discrimen *Bal. post*
Dyn. in cap. 1. num. 16. vers. alia quæstio, de cap.
qui cur. vend. refert, & pluribus comprobatur Anna
senior, allegat. 29. num. 3. usque ad 8. etiam ex
7 eo, quod concessio Castro cum suis pertinentiis, &
integrali statu, non veniunt nisi deputata castro à
jure, vel a consuetudine, & non ea quæ specia-
li, sive diverso iure spectabant, nec quæ non erant
solita venire cum ipsa re, ut ex *Innocent. in c. cum*
ad sedem, num. 2. de restitut. spol. Ifern. in cap. 1.
post *num. 3. in addit. & per Afflic. post num. 16.*
versic. quarto hoc, De controvers. inter mascul. &
fæmin. & eundem Ifern. in cap. 1. §. hered. statem,
post *num. 12. De pace tenenda, & in cap. 1. num. 3.*
versic. si Baro vendit. De capit. qui cur. vendit. pro-
bant in puncto *Imol. & Alexand. in lib. 3. col. 7. in*
princip. vers. circa istam, ff. de acquir. possess. quia per-
tinentiæ sunt illa tantum, quæ sunt uniformis natu-
ræ, & eodem jure competunt cum castro, non
diverso titulo idem *Alex. conf. 14. ante fin. num. 5.*
lib. 7. Jason in l. beneficium, num. 7. ff. de constit. Prin-
cipum, Masuer. in pract. Pap. de actione reali, verbo
pertinentiis.

Præterea, & secundò in casu *D. Minad.* ille *Zacco-*
nus, cui erat concessa jurisdictio nundinarum; non
erat subfeudatarius, nec in aliquo erat subdi-
tus illi Principi, at hic sumus in feudatario, qui
8 tam respectu subfeudi siti in territorio Baroniam, reti-
net non modicam potestatem erga subfeudata-
rium, de quo *Frecc. lib. 2. tit. quis dicatur Princeps,*
9 §. *sed ut verius, quam etiam respectu vassallorum*

ipsum subfeudi, qui adhuc dicuntur vassalli do-
mini Baroniam; siquidem vassallus vassalli mei ex ea-
dem re, pro qua vassallus mihi præstat homagium,
dicitur vassallus meus, *Dec. in l. consilii 47. §. socii mei,*
num. 1. ff. de reg. jur. Menoch. de præsumpt. part. 1.
lib. 3. c. 102. num. 1. Intrigliol. centur. 2. de feud. art. 5.
num. 564.

Tertiò in casu dicti consilii non aderat aliqua
præcedens concessio, ad quam secunda se referret,
ut in hac nostra concessione Rex pluries se refert
ad concessionem factam Principi Salerni per verba
prægnantia, quo casu videntur expressè concessa
10 virtute relationis, omnia, quæ in primo privile-
gio continebantur, & omnia reviviscunt, licet ex-
tincta *Oldrad. conf. 121. in 2. quæst. ubi de illa clau-*
sula, prout sui prædecessores, Ifern. in cap. 1. alias
§. sciendum, vers. in hoc regno fit, quib. mod. feud.
constit. pot. latissimè Garz. Mastrill. in addit. ad
Petr. de Gregor. de concess. feud. part. 7. quæst. 2. vers.
qua conclusio, ubi ita refert decisum in S. C. nostro
in casu Ducis Soræ, cum Regio Fisco *Anna sen. in*
terminis, *alleg. 62. num. 22. & 23. Gramm. dec. 59.*
Rationes autem *d. Minad.* non concludunt, dum
11 *num. 1.* dicit, quod Judex appellationis non potest
pronunciare in his, de quibus coram eo agi non po-
test *Innoc.* cujus commentarium diligenter perlegi
in *cap. licet, in 1. & 2. de for. comp. hoc non di-*
cit, & proinde *Guid. Pap. quæst. 436. vers. 73.* cui
credidit *D. Minad.* apertè fallitur, & contrarium est
12 verum regulariter, ut Judex superior in gradu ap-
pellationis non cognoscat, nisi de his, quibus in pri-
ma instantia non potest se intromittere, sunt *text.*
clari in *§. habemus, auth. de collator. §. nulla existente*
licentia, auth. de defens. civit. Dominus Capyc. in l. Im-
per. cart. 484. Frecc. videndus lib. 2. de subfeud. au-
thor. 28. in princip. & de jur. canon. est text. in cap. 1.
de foro comp. in 6. ubi DD.

13 Nec obest simile, quod assert *Minad. d. conf. 24.*
num. 2. de Judice Ecclesiastico, ut ad eum causæ ap-
pellationis Judicis secularis deferri non possint, quia
de rebus secularibus non cognoscit; siquidem illud
accidit, quia Ecclesiasticus, nec in actu, nec in
potentia potest de rebus secularibus cognoscere, ex
quo distinctæ, & separatæ sunt potestates, & unus
censetur habere jurisdictionem privativè, ab utro-
que jure concessam quoad alterum *D. Capyc. de-*
cis. 22.

Secunda ratio *D. Minad.* quod istud sit privile-
gium, & idè strictè interpretandum, præcipuè ad
præjudicium Justitiarum, & M. C. quibus competit
cognoscere de appellationibus. Dicimus juxta ve-
14 ros terminos, illud esse privilegium, cum aliquid
contra legem conceditur, beneficium autem cum
secundum, vel præter legem, *Jaf. in l. fin. num. 27.*
ff. de constit. princip. unde cum concessio feudi cum
jurisdictione non contineat aliquid adversus legem,
præsertim postquam de consuetudine hujusmodi
15 concessiones frequentantur fieri, præsertim magnis
Dominis ob servitia, non potest dici privilegium,
sed beneficium *Frecc. in specie, lib. 2. §. 37. num. 5.*
16 & 6. & hujusmodi concessionem, tanquam benefi-
cium, esse largissimè interpretandam, ut compre-
hendatur omnis jurisdictio civilis, & criminalis, red-
ditur, & proventus, tradunt *Alber. & Bald.* relati
17 per *Jaf. in d. l. fin. num. 9.* ob id dicitur merum Impe-
rium quasi liberum fuit enim collatum in Principem
nulli necessitati subiectum *l. 1. ff. de legib. l. 1. ff. de*
constit. princ.

18 Et quamvis causæ appellationum non veniant regulariter, id fallit cum hoc exprimitur, ut hic fuit expressum, *Frecc. auth. 13. num. 5.* quamvis nonnulli tenuerint, venire etiam si non exprimantur *lafor. conf. 161. lib. 7. Ofasc. Pedem. Caerber. conf. 59. num. 5. Paris. conf. 8. num. 32. lib. 1. Cur. de feud. part. 7. num. 32.*

Nec *Constit. Iustitiarum nomen*, dicit id, ad quod per *Minad.* allegatur, nec ullo modo est considerabile interesse Iustitiarum, aut Magnæ Cur., ut mediatè, vel immediatè ad eos appelletur.

20 Ultimò non obstat, quod de jure appelletur ad eum à quo is, qui iudicavit, fuit deputatus; quamvis enim hoc non sit absolutè verum, ut idem *Minad.* dicit, esse in hoc differentiam inter jus Canonicum Civile, & in specie id non procedere in Barone, tradit *Frecc. auth. 13. num. 8.*

Amplius dico, id procedere quousque Rex alteri non concedat causas appellationum, prout concessit Principi, quia tunc ad eum est appellandum, & tandem est omninò videndus *Freccia lib. 2. in 28.*

21 *authoris.* ubi concludit, Baronem in Castro subinfeudato posse deputare Judicem secundarum causarum, semota fraude, bono zelo.

30 *Actus possessionem fundantes debent esse clari, & non equivoci.*

31 *Clausula immediatè, & in capite adiecta in emptione iurisdictionis criminalis, facta per subfeudatarium Baronis, non includit, quin Baro non possit cognoscere de appellationibus vigore sui privilegii.*

ARGUMENTUM.

De possessorio in iurisdictionalibus. Titulus quantum profit, maxime si sit habitus à Principe Supremo, adèd ut possessio partis conservet quoad reliqua vigore concessionis, secus in præscriptione, & declararetur titulus ex sequenti possessione: Qui actus sint necessarii ad possessionem: de innovatione. attentatis. De clausula *immediatè, & in capite,* & num causa liquidationis instrumenti vigore Ritus, sit civilis, vel criminalis, dilucidè explicatur.

Pro eodem Domino Principe in eadem causa.

CONTROVERSIA LIV.

Judicium hoc intentatum per Antinorium, qui prius ad iudicium provocavit, petendo sibi restitui acta transmissa ad Judicem secundarum causarum, & nihil innovari, vel est recuperanda, & negotium est absolutum pro Principe, vel est retinenda,

SUMMARIUM.

1 **P**ossessoriam retinenda concludit, ut quis non molestetur, & requirit possessionem tempore litis motæ, num. 2. idemque in possessorio summariissimo quod, interim, appellatur, num. 3.

4 Negatio adversarii non obstat possidenti.

5 Titulus possessionis valdè utilis in hoc possessorio, & de effectu exhibitionis ipsius, num. 6. 7. & 8. præsertim si titulus sit habitus à Principe supremo, num. 9.

10 Sententia nocet ratione solius scientiæ.

11 Ferdinandi Fornarii laudet.

12 Possessio subsequens declarat titulum debitum.

13 Decreta lata cum ano, nocent alteri in possessorio.

14 Decisiones consimiles pro Regalis Sancti Severini contra alios subfeudatarios, & quod faciant jus, num. 15.

16 Causa liquidationis instrumenti, via Ritus Mag. Curia, utrum dicatur civilis, vel criminalis, num. 19. & 21.

17 Procurator non admittitur in causa criminali, & sic in citatis saper tenore instrumenti, via Ritus, & num. 18.

20 Iudices civiles, quare cognoscant de causis liquidationum instrumentorum ad formam Ritus.

22 Pena amputationis manus antiquitus constituta debitoribus non solvontibus condemnatis ad formam Ritus.

23 Dominus Gualterius Galeota nominatus à compilatore Ritus; qui piè se gessit cum debitore.

24 Possessio partis in iuribus operatur retentionem possessionis quoad reliqua in concessione contenta, aliud in præscriptione, quid in rebus corporalibus, num. 25.

26 Innovare minimè dicitur qui possessioni insistit, suo jure utendo.

27 Confessio adversarii in iudicio prodest ad conservandum.

28 Attentatum ut quid dicatur, quæ requirantur.

29 Scientia requiritur acquirentis ius, & eas, cui illa nocet, ut patientia præjudicet.

1 tium est absolutum pro Principe, vel est retinenda, in quo concluditur, ut adversarius à molestatione desistat, juxta *Bar. in l. 1. §. hoc interdictum, num. 5. ff. uti possid. Menoch. de retinend. in prælad. & in hoc, nisi probetur possessio tempore litis contestatæ, intentans omninò succumbit, §. sed hodie, in fine. de interd. DD. in l. 1. C. uti possid. & adversarius est absolvendus uti actore non probante requisita necessaria, *Gratus formaliter consil. 50. num. 22. & 43. lib. 1.* idemque in possessorio summariissimo, quod*

2 DD. Hispani, interim, appellant, quod in hoc æquiparatur possessorio ordinario retinenda DD. relati per *Covarr. cap. 17. præf. post init. & num. 3. vers. secundo cavere debet, Cognol. in l. in pari num. 6. & 7. de regul. iur. nec per negationem Antinorii debet Princeps impediri, quo minus jure suo utatur, nec est commodo suæ possessionis privandus, ut ex *Innocent. & aliis probat Lanar. consil. 27. num. 8. & 9.**

3 Præterea D. Princeps in promptu exhibet titulum concessum ab invictissimo Philippo II. immor. mem. cum primis, & secundis causis, & in quibuscunque causis civilibus, criminalibus, & mistis, feudis quaternatis, & non quaternatis, planis, feudatariis, & non feudatariis, & aliis clausulis amplissimis; ut in nota facti plenius explicatur: hic enim titulus est tanti ponderis in interdicto uti possidetis retinenda possessionis, ut nedum operetur, ut inter duos æquales habentes probationes, ille vincere debeat, qui titulum exhibet, *cap. licet causam, de probat. ut uno ore omnes scribere post Bar. in l. si duo, ff. uti possidetis, refert amplissimè Menoch. de retinend. possess. remed. 3. num. 733. vers. decimas causas, qui num. 735. ob id firmat, articulos, & depositiones de proprietate esse admodum pertinentes, & hoc est, quod vulgò dicitur titulum apprimè necessarium ad colorandum possessionem *Nevis. consil. 79. n. 9. Menoch. de recuperand. remed.**

remed. 1. num. 180. & n. 226. Mascard. conclus. 180. n. 31. & conclus. 1096. n. 44. & in eo, qui asserit, se
7 quasi possessionem habere, jurisdictionis titulus est
præcisè necessarius ad obtinendum, Faber. in §. re-
tinenda, insis. de interd. D. Capyc. dec. 209. n. 4. & 5.
Mascard. d. conclus. 1096. num. 45. sententia enim in
dubio pro jure possessore est ferenda, Bald. in l. or-
dinari, n. 10. de rei vendic. cum aliis à Menoch. de
retinend. remed. 3. n. 715. sed quod magis est ut si neu-
tra partium aliquid de possessione probaverit, is vin-
8 cere debet etiam in possessorio, qui tutulum ju-
stum exhibet, ut in terminis nostris, jure decisum
probat Thefaur. decis. 206. in fin. vers. ego post, ubi
refert casum notabilem, & maximè in titulo habito
9 à Principe supremo, de cujus validitate dubitari
non potest, per ea, quæ tradit Mascard. conclus. 199.
n. 13. & de possessione titulata, quod si fortior, latè
Boer. decis. 239. vers. bene tamen verum.

Item confirmatur, Principem fovere bonum ius
ex sententia lata per commissarium redintegrationis
de anno 1557. qua, audito ipso Antinorio, fuit de-
claratum, spectare Terram Sancti Severini DD. de
Gonzaga, à quibus causam habet D. Princeps cum
iurisdictione primarum, & secundarum causarum,
civilium, & criminalium, nec non cum primis ap-
pellationibus, tam in prima causa, quam post pri-
mam cum feudatariis subfeudatariis, Baronibus, &c.
10 fol. 18. quæ sententia vocat Antinorio ratione solius
scientiæ, ex not. in l. sepè. ff. de re judic. Innoc. in ter-
minis in cap. ex parte Decani, de rescript. & Fisco,
cum à Rege hæc fuerit tributa auctoritas reintegra-
tori, & à Fisco sententia approbata, cum in sui com-
modum præcipuè huiusmodi sententiæ, & commis-
siones factæ fuerint, qui commissarius fuit Ferdinan-
11 dus Fornarius Brundusinus, qui pòst omnes gradus
defensionis, & protectionis Regii Patrimonii, ad su-
preum apicem Collateralis Consiliarii, & Regentis
in Supremo Italiani Consilio, & Locumtenentis
Reg. Cameræ, cum maxima fama doctrinæ, & inte-
gritatis, effectus deceffit: quatenus autem titulus
12 fuisse dubius, possessio sequens declaravit, in ipso
comprehendi generaliter iurisdictionem secunda-
rum causarum, etiam in calalibus subinfestatatis,
l. hoc legatum, ff. legat. 3. Bald. in concessione Castri,
cum iurisdictione cons. 245. in fin. lib. 3. & de regali-
bus etiam expressis, quod veniant, latè cumulant
Becius cons. 101. num. 49. Sard. cons. 94. n. 37. lib. 1.
ut latius scripsi pro calalibus Atripaldæ, ex num. 39.
& 44. cum sequent. istud autem privilegium conces-
sionis Sanseverini, hanc interpretationem recepit
per decreta lata cum aliis ex similibus subfeudata-
13 riis; decreta enim cum uno lata nocent alteri in
possessorio, Florianus in l. servitutes, la grande. ff. de
servit. sequitur Dom. Capyc. dec. 209. n. 6. & in spe-
14 cie apparet ita aliàs decisum per Regiam Cameram
inter Cesarem Gonzagam Sanctiseverini Regulum,
cum Metello de Roggerio subfeudatario calalium
Ajelli, & Acquæ de Mela, referente doctissimo Præ-
sidente David postea itidem Regente, & Regiæ Ca-
meræ Locumtenente; unde sententia Regiæ Came-
ræ, tanquam sententia Principis interpretativè la-
15 ta, jus facere debet etiam inter alios, Afflit. de-
cis. 96. n. 11. per l. fin. C. de legib. Lanar. cons. 1. n. 52.
Gammam omninò decis. 128. item exhibitum sunt plu-
res actus possessivi, cum eodem Barone Ciuranor-
um, & licet adversarius objiciat, actus prædictos
concernere instrumentorum liquidationem, sive
executionem ad formam Ritus, quam dicit con-

16 numerandam esse inter causas civiles, non autem
criminales; prout civiles Judices de prædictis co-
gnoscunt in Mag. Cur. dicimus tamen, quod causa
17 dicitur criminalis ubicunque pœna venit applican-
da Fisco, non parti, ut accidit in materia Ritus de
liquidatione instrumenti, Bart. & cum DD. in l. Præ-
tor ait, ff. de sepulchr. viol. & in l. 1. C. quando civil.
actio criminis. prælud. Marant. in l. distinct. judic. civil.
vel crim. num. 2. et idcirco sicut erit in causa crimi-
nali tenentur personaliter comparere, nec admitti-
tur procurator, pariter etiam debitores citati via
18 Ritus personaliter comparere debent, ut in Ritu
166. Caravit. n. 11. et Ritu 269. et quod causa liqui-
dationis quoad plures effectus dicatur criminalis,
19 bene probat Frecc. de liquid. instrument. part. 6. per
totum, et Stylus, ut Judices civiles cognoscant de
instrumentorum liquidatione, fundatur, ut Judices
20 criminales facilius vacare possint expeditioni tam
ingentis numeri carceratorum; pro quo de mane,
et de fero regunt Tribunal, et nihilominus citatio-
21 nes super tenore instrumentorum non possunt ex-
pediri, nisi cum subscriptione Magist. Actor. causa-
rum criminalium, ex quo evidenter patet in sui ori-
gine attingere ad criminalia, præsertim cum antiquo
iure statuta fuerit debitori non implenti, promissa
22 ratione perjurii, pœna amputationis manus, ut in
Ritu 171. ubi compiler iussu Regiæ Joannæ Se-
cundæ dicit hæc verba, Ut vidi servare tempore Re-
gis Ladislai contra Nozarium Andream Burranum,
contra quem præsentaverat instrumentum D. Gual-
23 terius Galeota de Neap. verum non fuit execututa
pœna; quia habuit concordiam cum creditore, nec al-
ter fieri potuisset, cum majores, et gentiles mei de
domo Galeota crudeles nunquam fuerint: item ex
possessione partis, præsertim virtute privilegii cen-
setur retenuisse possessionem quoad omnia in privi-
24 legio contenta, ut in specio in acquirenda, et reti-
nenda iurisdictione in eo, qui habet concessionem ab
alio, qui habet ius concedendi, ut si utatur iurisdic-
tione in uno actu, retineat in omnibus, Bart. in l. 1.
§. si quis hoc interd. dicens aliud esse in præscriptione,
ff. de itin. act. priv. Patarm. in cons. 71. col. 2. lib. 2.
citans Innoc. in cap. dilectus, de religiof. dom. et hanc
esse verissimam opinionem in jurisdictionalibus, et
aliis incorporalibus, ex l. si stillicidi, §. fin. ff. quemad-
modum ser. amitt. tenent post Bart. Alex. in l. 3. post
n. 22. ff. de acquir. possesset ut communiter receptam
probant Ruin. cons. 5. n. 14. lib. 4. Mascard. concl. 270.
n. 11. Anton. Gomez. in l. 45. sauri, n. 42. vers. secunda
conclusio, quamvis aliud sit in rebus corporalibus
etiam unius hæreditatis, in quibus, adepta unius rei
25 possessione, non acquiritur possessio aliarum, etiam
animo intercedente, iuxta opin. l. fern. in cap. 1. quid
sit investit. quam latè defendunt Peregrin. de fidei-
comm. artic. 48. num. 72. & 77. Boer. decis. 239. col. 6.
vers. sum quia; nec dicitur innovare, qui jure suo uti-
26 tur, et possessionem continuat, Gloss. in verb. redu-
cendum, in cap. non salus de appell. in 6. Innoc. in c. 1.
us lite pendente, Lanar. cons. 27. n. 75. et dum Anti-
norius ipse confessus fuit Principem nostrum esse in
possessione, ex hac partis assertionem judiciali, dum
27 conqueritur, quod Princeps cognoscebat, probat-
ur possessio dicti Principis, Innoc. in cap. querelam,
in 2. cal. in fi. de electum. Lanar. d. cons. 27. n. 1. nec po-
test dici, quod sit attentatum, quia duo copolativè
requiruntur, ut sit attentatum, videlicet innovatio,
28 & pendentia litis tempore, qua fuit innovatum Jo-
Monachus in c. cupientes, de elect. in 6. Bald. & Salic.
in

in l. appellationem, C. de appellat. Petrus de Beniten. decis. 76. in princ. quorum neutrum hic aderat eo tempore, nec obstat objectio partis, quod quandoque homines Ciuranti, habuerint recursum ad reg. Auditorem appellando, omisso medio, pro causis tamen levissimis; non enim obstat, quia scientia est necessaria, nedum illius, cui acquiritur sed ex parte alterius, cui præjudicatur: nam alias defuit patientia sine qua in his possessio non acquiritur, l. 3. §. dare, ff. de usufruct. Ripa. in d. cap. cum Ecclesia, num. 40. in fin. & 29. de caus. possess. Rin. cons. 122. num. 7. lib. 5. tum etiam, quia cum Regia Audientia in omni casu sit Judex appellationis, licet mediatas, non mirum, si interdum subditi ad illam recurrissent omisso medio; actus enim possessionem fundantes debent esse clari, simplices non æquivoci, Butr. in cap. fin. de caus. possess. & propriet. Socin. cons. 187. col. 7. lib. 2. Anno singul. 3. nec tandem aliquid obstat Antinorium emisse jurisdictionem criminalem a Regia Curia pro ducat. quingentis; cum clausula, immediate, & in capite; hæc enim clausula nihil aliud operatur, nisi ut habeat Antinorius hanc jurisdictionem, ut feudum quaternatum, & servitium præstetur Regiæ Curie, sed non prohibetur ex hoc, quin D. Princeps recognoscat de primis appellationibus, & ut uterque Princeps scilicet, & Antinorius jurisdictionem recognoscat à Regia Curia, Iscr. in cap. 1. §. similiter, col. 4. de capit. qui cur. vend. cum aliis per Camiam in cap. si. aliquem, Regni Sicilia, verb. in capite.

S U M M A R I U M.

- 1 Uxor mariti nobilitatem, vel dignitatem sive sit ex genere, sive ex accidenti quæ sita, consequitur, & de ratione, n. 6.
- 2 Argumentum à correlativis an validum.
- 3 Mulieres viri genere nobilitantur matrimonio durante, aut si eo soluto, aliis inferioris dignitatis non nupserit, & eorum forum sequuntur, deinde posterioris mariti conditionem sequuntur, & n. 4.
- 5 Vir radiis nobilitatis uxoris coruscare non potest, sicut è contra, & ratione, n. 13.
- 7 Vir non potest à sua potestate uxorem dimittere, sicut matris. Ecclesia non potest subditas Ecclesias à se eximere.
- 8 Caput non potest exonerari, aut decorari à dignitate membri, & accessorii.
- 9 Dignitas ad inferiores, non ad superiores descendit.
- 10 Masculus præstantior femina, & majoris dignitatis & præminentie triplici modo.
- 11 Uxorem radii viri etiam mortui splendere, & ipsius domicilium retinere equiparantur.
- 12 Forum uxoris vir non sequitur, nec retinet.
- 14 Uxor vidua durante viduitate, iis, quæ sint inducta ex privilegio status in beneficium mariti non gaudet, sed in certis tantum casibus à jure expressis.
- 15 Privilegium viro concessum ad uxorem non extenditur, & privilegium concessum Regi non communicatur Regiæ, nisi id fuerit expressum, & sic servatur in Hispania, nisi in casibus specialibus, ubi ex privilegiis, vel ll. Regni aliter est provisum, & n. 18.
- 16 Maritus Comitissa, vel Principissa, neque de jure neque de consuetudine generalis potest appellare, aut uti jure Comitissæ, vel Principissæ, sed speciale est in marito Regiæ, ut possit vocari Rex.
- 17 Fidelitatis juramentum, & homagium Regiæ præ-

standum, non ipsius viro.

- 19 Regina accipiens militem in conjugem non facit eum Regem, quia non possunt esse duo Reges in solidum, vir tamen hoc casu radiis uxoris coruscet, & dignitas, mortua uxore expirat, & n. 21.
- 20 Privilegium competens uxori propter officium mariti etiam habens dignitatem annexam, extinguitur morte mariti, sed aliud est privilegio competenti uxori ob nobilitatem, vel dignitatem viri.
- 22 Regnum non potest dari in dotem, nec privatus ducens Regiam in uxorem, habet dominium ex titulo dotis.
- 23 Administratio Regni, quam maritus Regina habet ex tacito, vel expresso consensu uxoris, morte Regiæ extinguitur, sicut mandatum morte mandantis.

A R G U M E N T U M.

Privatus ducens uxorem Principem, soluto sine liberis matrimonio, utrum vir superstes, adhuc Princeps de jure nominari possit, & principalibus titulis, & prærogativis frui, præsertim ad aliorum præjudicium.

Rogatus à Domino Principe Abbellinatum Camillo Caracciolo, ut super hoc articulo scriberem, subscripta in medium retuli.

C O N T R O V E R S I A L V.

- Sicuti durum, & perdifficile existimatur, casus singulares, & peregrinos in vasto juris oceano brevi perquirere, ac invenire, ita difficillimum semper censui in questione ab aliquo insigni viro, plena manu discussa, & ruminata de jure respondere, hinc cum super illo articulo, utrum si privatus, qui uxorem Comitum, aut Principem duxerit, ea defuncta, solutoque sine liberis matrimonio, ejusmodi vir, adhuc Comes, vel Princeps nuncupetur, fruaturque titularum prærogativis, ac præminentis, præsertim in aliorum præjudicium, aded latè scripserit D. Reg. de Ponte de potest. Proreg. in tit. de divers. provis. §. 1. à num. 16. ad finem, ut nulli reliquus sit scribendi locus, idè hæc pauca subiicere vix potui. Cum autem negari non possit, quin vera sit, et communis opinio in casu contrario nobilitatem mariti, sive procedat ex genere, sive sit ex accidenti quæ sita, in uxorem perducit, juxta lex. in §. non tamen permittimus, in autb. de vupt. cum siml. à Gaillo de pace publica, cap. 7. num. 24. Decian. consil. 35. num. 9. lib. 1. ultra Tiraquell. de ll. connub. lib. 1. gloss. 1. n. 18. idcirco videndum est, num in hoc casu valeat argumentum à correlativis, ut dispositum in uxore, censetur quoque dispositum in viro juxta, l. fin. C. de indict. viduit. tollend, si enim ex disparitate, vel diversitate rationis, probabitur, leges concedentes viro nobilitatem, vel dignitatem, uxori etiam viduæ, donec in viduitate permanserit, illasmet denegare viro nobilitatem, vel dignitatem uxori competentem in tuto erit propositio, ut vir uxoris Comitissæ, nullo jure possit appellari Comes, nec ut Comes herberi, præsertim ea mortua, et contrarium sentientes apertissime decipi lex. igitur mulieres 13. C. de dignit. lib. 12.
- 3 repetita ad litteram, in l. ultim. C. de incol. lib. 10. dum

dam dicit, mulieres honore maritorum erigimus, genere nobilitamus, & forum ex eorum persona statuimus, & domicilia mutamus: si autem minoris ordinis virum postea sortita fuerint, priore dignitate privata, posterioris mariti sequantur conditionem, l. *femina* 8. ff. de Senator. ibi, femina nupta clarissimis personis, clarissimorum personarum appellatione continentur, & paulo post, feminis etenim dignitatem clarissimam mariti tribuunt, & iterum, tandè clarissima femina erit, quandè senatori nupta est, vel clarissimo, aut separata ab eo ab inferioris dignitatis non nupsi, cum quibus concordat l. *com* & 10. & l. *fin.* C. de nupt. l. *quoties* 3. C. de priv. scbol. lib. 1. 2. §. hoc itaque, vers. decet enim, in *antb. de Consul.* & d. §. non tantum, in *antb. de nupt. l. fin.* C. de bon. mater. cap. si quis in fine de sepult. in 6. *Gulielm. de Bened.* in *repet. cap. Rayn.* in *verb. duas habes filios*, num. 119. & iterum, *part. 3.* in *vers. qui cum aliq.* num. 138. *cum seq. de testam. & Socin. jur. cons.* 76. 5. n. 125. lib. 1. non procedere nempe dispositionem harum legum in casu contrario, ut vir nullo modo exornare possit radiis nobilitatis, vel dignitatis uxoris, ultra doctrinam *Barr.* in *l. fin.* num. 3. C. de *verbor. signif.* quam ibi sequitur post alios *Jas.* n. 17. dicens, uxorem irradiari viri radiis, non è contra, citans §. hoc itaque, *antb. de consul.* sequitur *Lopez* in *repet. c. per vestras*, §. 31. num. 6. & §. 32. num. 1. de *donat. inter virum, & uxorem*, probat etiam *Gabriel. Bened.* in *cap. Rayn.* in *verb. vidam Petro*, n. 90. *Mench.* *conf.* 204. num. 22. lib. 3. in id citans *l. si angusta*, ff. de leg. 2. & *l. femina*, ff. de senat. & iterum *conf.* 496. num. 26. lib. 5. ultra citatos per *Tiraq.* de *nobilis.* c. 18. num. 15. & 18.

6 Probatur primò viva ratione, quod enim dignitas mariti ad uxorem defluat, id ex eo contingit, quia vir est caput uxoris, ut dicit Apostolus ad Corinthios, & ut caput mulieris, vir est ab uxore observandus, & exornandus, c. *admonere.* §. *expressis* 33. q. 2. & membra non debent à capite deviare, adè ut vir non possit à se abicere, nec sua potestate uxorem dimittere, sicut matrix Ecclesia non potest subditas Ecclesias à se eximere, & virum sequi debet uxor ex necessitate, non è contra, l. 2. §. *nulla*, in *fin.* C. de *vet. jur. anuloand.* ut pluribus latè probans discurret *Luc. de Panno* in *l. quicumque* 10. col. 2. *vers. utrum tale nundium*, C. de *re militari*, lib. 12. si igitur mulier est membrum viri, & accessorium debet vestiri à principali, ut quantum vir in altum tollitur, taneum conjugii accrescat, ut sentiat ejus fulgorem, l. *fin.* C. de *nupt.* non autem è contra, & sic vir tanquam caput non potest exornari, & decorari à dignitate membri, & accessorii, ex not. per *Gloss.* in *l. juris gentium*, §. *quinimò*, ff. de *part.* ad quod poterat melius citare, *l. si ex pupillari*, ff. de *vulg.* & l. 2. ff. de *pœnu leg.* tradit in terminis *Jo. de Plat.* in *d. l. mulier.* col. 1. *vers. quid autem è contra*, C. de *dignis.* lib. 2.

7 Secundo probatur ex *text.* claro cum *Gloss. fin.* ubi *Barr.* & ceteri in *l. 1.* ff. de *senator.* ubi probatur, dignitatem descendere ad inferiores, non autem ad superiores, unde cum vir sit caput, & uxor membrum, & ut ait *Aristot.* lib. 2. *polit.* c. 3. mari, & feminae à naturam tributum esse, ut hic præsit, illa pareat, cum masculus præstantior sit, deterior femina, viri enim majoris sunt dignitatis, & præminentie triplici modo, ut ex *Bonaventura* probat *Caynol.* in *l. femina*, 10. n. 8. ff. de *reg. jur.* *Benedict.* in *d. verb. cuidam Petro*, n. 97. & 99. & latiss. *Tiraq.* in *ll. connub.* in 1. leg. *Gl.* n. 95. & *seq.* ex hoc sequitur, ut non possit, ut

bene tradit idem *Platen* in *l. in sacris*, in *terza*, C. de *proxim. factorum scriniorum*, lib. 12. & in *d. l. mulier.* num. 1. in *fine*, C. de *Incolis.*

11 Tertio, induco *text.* in *l. filii libertorum*, 22. §. *vidua*, ff. ad *municip.* ibi, *vidua mulier amissi mariti domicilium retinet*, exemplo clarissima persona per maritum facta, sed utrumque aliis intervenientibus nuptiis permittatur; æquiparatur igitur isti casus, uxorem radiis mariti, etiam mortui splendere, & ipsius domicilium retinere, ut etiam probatur, in *d. l. mulieres*, de *dignis.* ait vir nullo modo, uxoris domicilium, nec forum sequitur, nec retinet, juxta not. in *l. exigere dtem*, ff. de *judic.* ergo pariformiter nullo modo radiis uxoris decorari, aut indui potest, & ob id non sine ratione inductum in uxore, non debere 12 extendi ad virum, cum id non inveniatur de jure provifam, dixit *Gloss.* in §. *mater.* *vers. nisi tamen*, in *antb. de nuptiis*, idque præsertim, cum subest diversitatis ratio, quo casu dispositum in uno correlativorum, non censeri dispositum in alios, est elegans *tex.* in *l. caratorem*; cum ibi notat. per *Gloss. Cyn.* & *DD.* C. de *interd. matrim.* & plura tradit in proposito *Evertard.* loco à *correlativis*, num. 8.

Quartò adèd verum est, virum non irradiari radiis, & dignitate mortuæ uxoris, ut nec in casu contrario habeamus legè, quæ per modum generalis regule dicat, mulierem viduam in omnibus haberi, ac si esset in matrimonio, & idèd quoad ea, quæ sunt inducta ex privilegio statuti, non gaudebit etiam uxor 14 vidua, durante viduitate, sed tantum in certis casibus à jure expressis, ut latè probat *Alex. conf.* 207. post n. 22. *vers. tamen quoad ea*, lib. 6. cui ad stipulatur *Tiraq.* in *16. leg. connub.* *Gloss.* 2. n. 59. ubi probat, hanc dignitatem esse fictam, & impropriam, utpotè, quæ longè minor est dignitate viro competenti, quinimò privilegium viro concessum, nec extendi 15 ad uxorem, pro *reg.* tradit *Jas.* in *l. non tantam*, n. 4. ff. de *re jud.* sequitur *Cayn.* in *d. l. in omnibus*, n. 12. quæ regula probari videtur in *l. Princeps*, ff. de *legib.* in *l. quod Principi*, cum *seq.* ff. de *leg. 2.* ex quibus privilegium concessum Regi non communicari Regine, nisi id fuerit expressum, probat *Jo. Andr.* in *c. ne aliqui*, de *privileg.* in 6. *Alberic.* in *l. 2. n. 9.* C. de *Episc. & Cler.* *Arctin.* in *l. maritum*, col. pen. ff. *sol. matrim.* & probari videtur in *l. super*, §. *immanitati*, ff. de *jure imman.* in *l. 1.* à *contratio sensu*, C. de *uxor. militum*, *D. Capys.* *dec.* 76. & 172. & nè desit decisio Doctoris ultra allegatos per *D. de Ponte*, qui in specie decidat, 16 maritum Comitissæ, vel Principissæ, neque de jure, neque de consuetudine generali, posse dici, vel appellari, aut uti jure Comitissæ, vel Principissæ, latissimè hoc defendens is est doctis. *Franc. Aviles* in *ll. Prætorum Hispaniæ*, in *præm.* à n. 1. usq. ad n. 20. præsertim n. 7. 13. 17. allegans ad id insignem *D. antiquum Signorollam* de *Homodeis* hoc tenentem in *rep. l. Princeps*, col. 2. *ver. quare de ratione*, ff. de *legib.* & n. 11. amplius dicit, ita se videre servari in *Hispania*, & num. 43. speciale esse in marito Regine, ut possit vocari Rex, potissimè ubi ea viget consuetudo, quam dicit induci ex tacito consensu populi, & frequentia actuum, num. 15. secus verbè in aliis dignitatibus inferioribus ipso Rege; tametsi, & ipse maritus Regine etiam constante matrimonio non sit 17 propriè Rex, adèd, ut fidelitas juramenti, & homagium, non sit præstandum per Regnum ipsi viro, sed Regine, juxta *conf. Neviz.* 40. num. 2. & idem cum *Doct. Aviles* sentit etiam *Burgos de Pace* in *loca citato* per *Jo. Garziam de nobilit.* §. 1. *Gloss.* 1. n. 45. quam-

- quamvis ipse contrarium teneat innixus solæ authoritati *Hofiens.* qui hoc non firmat de jure, sed ubi viget consuetudo, & eandem opin. contra virum Probat *Jo. Ave ab Ottalora de nobilit. Hisp. par. 4. c. 8.*
- 18 post n. 3. ubi tamen subjicit hæc verba: *Bene verum est, quod ex privilegiis quibusdam specialibus à Regibus nostræ Hispaniæ concessis, aliquando mariti gaudent immunitate ex personis uxorum, ut est Salmantica, ex las que son de los linajes, & in aliis, privilegiis tam à ll. Regni expressis, quàm specialiter concessis, & in corpore juris non inclusis; & sic aperte inlinuat, etiam in Hispania hanc opin. servari, nisi ubi aliter ex privilegiis, aut ll. Regni in casibus specialibus est provisum; nec Bald. in c. significavit, n. 3. de rescript. etiam in milite accipientem Reginam in*
- 19 uxorem, aliter sentit; quinimò clarè firmat, Reginam non facere eum Regem, quia non possunt esse duo Reges in solidum, & ex aliis, & quamvis postea dicat, se non negare in casu virum coruscare radiis uxoris, non sine maximo juris mysterio, dum Bald. ad hoc probandum potuisset allegare, *l. mulieres*, cum aliis *legibus sup. citat.* quæ clarè hoc dicunt in casu contrario scilicet in uxore respectu viri, placuit tamen allegare *l. 1. C. de præpos. laborum, lib. 12.* quæ loquitur in officio præpositi laborum, & sic de
- 20 lateralitate officialis, unde cum de jure privilegium competens uxori propter officium mariti, etiam habens dignitatem annexam, extinguitur morte mariti, *l. sordidorum, C. de excus. muner. lib. 12.* licet aliud sit in privilegio competenti uxori ob nobilitatem, vel dignitatem mariti, ut de commun. sententia resolvit *Barbosa in l. quam tale, n. 24. in fin. n. 27.* & *31. versic. & idem illi, ff. solut. matrim.* intelligendo, ut fieri debet *d. Bald.* scilicet juxta *l. quam citat,*
- 21 clarè sentit, illam dignitatem, etiam in Rege, mortua uxore, expirare ad instar dignitatis competentis ratione officii, & ob id etiam ponderat *Bald.* Regnum non posse dari in dotem, ita ut privatus ducens Reginam in uxorem non possit prætere dominium ex titulo dotis, quinimo nec esse paraphernale, nec in administratione viri nisi quatenus Regina permittat, unde si maritus non potest prætere, nisi titulum administratoris ex tacito, vel expresso consensu uxoris, juxta *l. maritus, C. de procurat. & tradita etiam in feudalibus, per Afflict. dec. 44.* & latius per *Tthesaur. dec. 187.* sequitur, ut aperte senserit *Bald.* omnem titulum mortem Reginæ, extingui, cujusmodi certum est, mandatum morte mandantis omninò finiri, *l. mandatum, ff. mand. cum sim.* unde si hoc sentit *Bald.* in marito Reginæ, fortius in aliis inferioribus.
- Unde cum in præsentī casu certum sit, Principatum non fuisse in dotem datum, quinimò nec dari potuerit, cum mulier in isto casu nunquam fuerit declarata Domina, sed dumtaxat simplicem, ac eandem momentaneam possessionem vix cœpisset, paulò post restricta ad alimenta annuorum ducatorum decem mille, integro statu sub sequestro, ut prius extiterat in posse Regii Delegati, remanente ex decreto Supremorum Tribunalium, non video quomodo ipsius vir, quamvis aliàs genere, & propria virtute nobilissimus, & dignissimus possit uti Privilegio ex persona uxoris mortuæ, in præjudicium tot Procerum, & Magnatum Regni, quod fortè, nec viva uxore sibi de jure competiisset.
- S U M M A R I U M.
- 1 Contractus dotalis potest transfundi in contractum mutui, amplia num. 2.
- 3 Mutuum sumit vires à substantia obligationis præcedentis, aliàs non subsisteret.
- 4 Substantia accipitur pro causa primordialī ipsius obligationis.
- 5 Causa primordialis contractus attenditur.
- 6 Depositum factum ob gratiam mutui secundum naturam mutui regulatur.
- 7 Contractus, nomen, & substantiam sumit à præcipua contrahentium intentione.
- 8 Cessio, quæ accessorie sit, ratione præcedentis contractus, non requirit solemnitates per statutum requisitas.
- 9 Debitum ex causa dotis transfusum in causam mutui, transit cum eisdem privilegiis.
- 10 Usuræ in contractibus bonæ fidei, proveniant ex sola mora.
- 11 Cum privilegia insunt ex legali dispositione favore creditoris, vel causa, intelliguntur repetita: quæ tamen conclusio limitatur in odiosis, num. 12.
- 12 Usuræ debite ex mora sunt odiosæ, non autem interesse conventum.
- 13 Dispositio *l. Lutus, ff. qui pot. in pig. hab. procedit* nendum in usuris, sed interesse conventio; sed etiam in hypotheca contracta, nulla facta usurarum mentione.
- 14 Interesse, sed usuræ dotis non soluta debentur genero ratione onerum matrimonii, quæ subsistit, secluso pacto, & num. 16.
- 15 Fructus corporis in dotem dati cedunt loco damni emergentis.
- 16 Dotis privilegium censetur repetitum in contractu mutui.
- 17 Decisionem 183. D. Capyc. non ob stare, refertur, & de ratione, num. 20.
- 18 Contractus plures, uno, eodemque die confecti, unus judicatur.
- 19 In eadem scriptura, vel contractu non datur prius, nec posterius.
- 20 Contractus transfunditur de uno in alium cum omnibus suis privilegiis.
- 21 In jure universali, prout dotis, debitum ex uno contractu potest converti in alium.
- 22 Capit. 21. Regis Catholici, circa, assensum legis tacitum super feudis, comprehendit tam instrumentum dotis, quàm mutui.
- 23 Cum non sumus in contractu puri mutui, potest certa quantitas pro interesse taxari.
- 24 Solutio censetur facta in causam durio rem.
- 25 Actus censetur gestus, prout utilius est gerentis.
- 26 Fatuitas potius, quàm rei suæ jactatio præsumitur.
- 27 Cum pecunia alicui datur, præsumitur data ex causa, ex qua minor resultat jactatio.
- 28 Creditor ad hoc ut in locum dimissi succedat, tria requiruntur: in actione vero personali duo tantum requiruntur, num. 32.
- 29 Secundus creditor non potest subrogari in jure exigendi redditus futuro, jam extinctos; declaratur tamen pro rata interesse legalis debiti pro minori quantitate, num. 34. & ita pluries judicatum, num. 36. & 39.
- 30 Creditor anterior pro sorte, est etiam anterior pro usuris, sed interesse, & exornatur regul. *l. Lutus, ff. qui potior. in pign. hab. & num. 38.*
- 31 Creditor anterior pro sorte, ut sit anterior etiam pro rata interesse, quæ includitur sub tertiis novi contractus, an procedat solum post rescissionem, vel etiam pro rata ante decursa.

A R G U M E N T U M.

Contractus dotalis, seu ex dote dependens, transfusus in causam mutui, eadem privilegia, ac prærogativas retinet, ac si esset merè dotalis, & licitè ex eo petitur, & taxatur certa quantitas pro interesse, ratione onerum matrimonii, quæ maritus sublinet: quæ requirantur, ut creditor succedat in locum prioris creditoris dimissi, & quomodo secundus creditor subrogari non possit in locum dimissi quoad tertias conventas debendas ex novo contractu, declaratur, & referuntur decisiones S.C.

Pro hæredibus quond. Christophori
Spinulæ contra hæredes quond.
Gioffredi Spinulæ.

C O N T R O V E R S I A L V I.

Hæredes quond. Christophori Spinulæ pro credito pecuniæ per ejus authores conversæ in emptionem annuorum introituum cum Principe Sulmonis D. Horatio della Noy, & anteriores sunt tempore, ex calendario contractuum, hæredibus quond. Gioffredi Spinulæ, & potiores ex juribus D. Beatricis della Noy sororis, & creditricis pro dote de paraggio eidem legata super bonis Principis D. Philippi patris, & D. Isabellæ Columnæ matris, in cuius dotis satisfactionem expressè cautum fuit, ut pecunia verteretur, & cum effectu versa, cum obligatione in solidum dictæ D. Beatricis, & proinde frustra laborant hæredes Gioffredi pecuniam assignatam avocare: tametsi enim creditum dotis D. Beatricis pro rata ducatorum 12. mil. fuerit cum duobus contractibus eodem die, & momento celebratis, transfusum in causam mutui cum expressa mentione, mutuum fieri de pecunia dotali, quod fieri posse constat ex partium conventionem, juxta text. in *l. adversus* 5. ubi *Gloss. Petr. Cyn. Bart. Bald. Salic. & alii, C. de non numer. pecun.* & *l. si ex pretio* 6. *C. si cert. pet.* ubi *Cyn. n. 4. Bart. in 1. oppos.* dicunt id procedere etiam si pecunia non fuerit præsens, nec solutioni parata, alioquin si pecunia saltim esset solutioni parata, tunc præcedens causa converti posset in causam mutui, etiam absque stipulatione; *l. singularia*, ubi post alios, *Cagnol. num. 145. l. certi conditio. §. depositi*, ubi omnes, *ff. si cert. petat. Salic. in d. l. adversus*, post *num. 2. vers. quid dicemus in fin. & in d. l. si ex pretio*, post *n. 6. C. si cert. petat. Felin. in cap. si cautio, num. 56. vers. fallit septimò, de fid. instr. Ruin. cons. 19. n. 11. lib. 4. Acoffa in l. si ex cautione*, in *3. limit. C. de non numer. pecun.* attamen cum mutuum vires capit hoc casu à substantia obligationis præcedentis, sine qua mutuum non consisteret, & ut dixit *Bald. in d. l. si ex pretio*, *num. 5.* substantia accipitur in hac materia pro causa primordiali ipsius obligationis influente, & sequitur *Salic. ibi num. 1. 2. & 9.* & alibi docuit *Bart. in l. Lusias, la seconda, ff. de pos.* quod mutuum subsequens fomentum habet ex veritate causæ præcedentis, quæ excludit simulationem, ex qua contractus alioquin redderetur nullus, accedunt *Vasquius Suarez, Roland. & alii, apud Sardanum cons. 162. ex v. 38. & 44. lib. 2.* ubi latè, ob id causa primordialis contractus attenditur, non posterior, & accidentalis, prioris contractus gratia facta, & sic mutuum retinet, & sequitur causam dotis, etiam quoad privile-

gia, ex qua descendit, *l. si eum, §. fin. & l. qui injuriarum, ff. si quis caution.* ut in specie docuit *Bal. cons. 315. aliàs 317. ad evidentiam præmittendum, ante fin. vers. accidit alia ratio, lib. 3. & cons. 384. duo sunt videnda, in fin. vers. solutio, lib. 1.* causa enim præcedentis contractus prævalere debet, non autem posterioris accidentalis *Socin. latè cons. 143. num. 14. lib. 1.* & quod depositum factum ob gratiam mutui, regulatur secundum naturam mutui, *Bart. in l. si quis nec causam, num. 3. C. si cert. pet. Gomez in §. si fuerat, n. 13. de actio.* contractus etenim, nomen, & substantiam sumit à principali contrahentium actu, & intentione, quæ fuit, dotem, non mutuum constituere, *l. fundi partem, ff. de contrab. emption.* & latè probat *Coverr. lib. 2. variar. cap. 4. num. 3. in fin. & 9.* unde fit, ut cessio, quæ accessorie fit ratione præcedentis contractus, non requirit solemnitates alias per statutum requisitas, cum initium in contractibus sit spectandum, sicut generaliter in omnibus, *Mench. præsump. 129. in fin. num. 43. lib. 3.* & latè, & doctè quidem infinitis probat bene eruditus *Steph. Gratian. discept. 273. num. 11. 13. 26. cum seq. & num. 38. lib. 2.* & quamvis *Dominus meus Capyc. in decis. 183.* in puncto loquens, utrum debitum ex causa dotis transfusum in causam mutui, transeat cum eisdem privilegiis quoad usuras, & interesse dotis, subdubius tamen sentire videatur, quod retineat eadem privilegia quoad tacitam hypothecam, & alia, non autem quoad usuras, quæ tanquam odiosæ non debent intelligi repetitæ cum eisdem privilegiis, prout de ipso velut dubitante, licet perfunctorie meminit, *Reges Lanar. cons. 18. num. 9.* attamen casus noster est satis diversus à casu proposito per *D. Capyc.* ibi enim duo supponit: primò, quod primæva actio erat nedum expressè novata, sed erant irritæ factæ omnes præcedentes promissiones, & sic totaliter extincta primæva obligatio: secundò loquitur de privilegiis actionis novatæ, provenientibus ex sola juris dispositione absque partium conventionem, ut sunt usuræ, quæ etiam in contractibus bonæ fidei conveniunt ex sola mora in odium debitoris morosi, ut istæ non intelligantur repetitæ in secundo contractu, ut proprie loquitur *Bar. cui D. Capyc. innititur, in l. aliam 29. in alt. verbis, ff. de novation.* ubi *Imol.* declarans doctrinam *Bart.* dicentis, quod quando privilegia insunt ex legali dispositione favore creditoris, vel causæ, intelligantur, repetita, nisi aliud actum sit, ut in *dist. 1.* subdit *Imol.* exemplificans in privilegio dotis, & tutelæ, hujusmodi privilegia transeant etiam in secundam stipulationem novantem, nisi causa vitandi privilegium sit facta novatio, quod limitat non procedere in privilegio, quod inerat primitivæ obligationi ex solo odio, & est cursus usurarum in judicii bonæ fidei ex sola mora, & periculum interitus propter moram; ut ista non intelligantur repetita; & addit in fine, quod ex prædictis etiam habes casu, in quo per novationem tollitur & primitiva ipso jure, & tamen remanet firma obligatio pignorum, licet de hoc nihil sit actum, quod docit esse notab. secundum *Angel.* in quo licet *Castr. ibidem* plus voluerit, quod etiam privilegium quoad cursum usurarum remaneat, & censetur repetitum, nisi ubi expressè, vel tacitè fuisset actum, quod principalis obligatio novaretur, & tolleretur, autoritate *Gloss. in l. 2. §. parvi, ff. de privil. cred. in gloss. in verb. objiciendi*; dicens, quod hæc opinio fortè verior est in judicando, ut per eum in *ultimis verbis*, quicquid tamen sit, & si esset vera limitatio

tio *Bart. & Imol.* nos sumus in diverso casu; siquidem non versamur in usuris debitis ex sola mora, & ex juris dispositione, quæ sunt odiosæ, ut in *l. emptor, & l. novatione, ff. eod. tit. de novation.* sed in interesse debito ex partium conventionem, quæ in casu morse expressè convenerunt, ut ex tunc censerentur in solutum dati annui quidam duc. ex introitibus, quos Princeps promissor dotis tenebat emptos super Regia dohana, quo casu iidem *DD.* nempe *Bart. Angel. Imol. Castr. & alii*, non negant, transire etiam privilegium quoad interesse debitum ex conventionem, quod ex eo patet, quod concedunt absque dubio manere privilegium hypothecæ, & pignora, & sic dabitur nedum pro sorte, sed etiam pro tertiis, sed interesse convento, ex *l. Larius, ff. qui potior. in pignore*, cujus text. dispositionem, nedum procedere in usuris, & interesse dotis conventis, & puncto debitis, de quo nemo dubitat, ut per *Ripam.* in *l. privilegia, num. 5. ff. de privil. cred. Mar. decis. 929. num. 3.* sed etiam in hypotheca contracta, nulla facta mentione usurarum, vel interesse dotis, quinimò & in tacita hypotheca legali contra *Bald. novel. & verid.* & receptius, & pluries iudicatum juxta opin. *Bart.* tradunt *Mynfinger. centur. 1. observat. 64. Surd. decis. 240. num. 15. & 16. & comm. & i. a millies* decisum testatur *Regens de Rom. conf. 77. num. 2. & aliis relatis Hisp. Rodoricus d. l. b. 3. quest. 7. num. 69. vers. superest modo, & num. 70.* quæ opinio est indubitata in bonis in omnem casum obligari permissis, & in præiudicium obligantis, licet fuerit dubitatum, an etiam procederet in præiudicium tertii, cui bona sunt restituenda vigore fideicommissi, quomodo procedit disputatio apud *D. de Franck. dec. 613. per totam, præsertim num. 16.* quod etiam comprobatur ex vulg. *dec. tex. in c. salubriter, de usur.* ubi constat, in-
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24

fionis, quam videtur facere, dotem promittens, sed in eo consistere specialitatem, ut propter illius naturam semper tacitum pactum interesse videatur de lucrands fructibus, donec dos solvatur, ut latius per *Barbos. d. num. 2. in fin. & propterea non mirum, si privilegium à jure concessum doti, ut censeatur tacitè promissa damni recompensatio ex præsumpto pacto, & partium conventionem censeatur repeti-*
 tum in contractu mutui, in quem præcedens contractus dotis fuit transfusus cum expressa conventionem de solvendis annuis introitibus loco interesse quod in puncto fieri posse, etiam si annuus redditus excefferit fructuum æstimationem, & eorum interesse in vim annui redditus redimibilis, optimè docuit *Covarr. d. l. 3. resol. cap. 4. num. 6. vers. octavo inferitur, ante finem, & frequenter id fieri in contractu matrimoniali, docet Molin. d. lib. 4. cap. 5. num. item 5. & 6. quas usuras apprimè favorabiles esse, nihil autem odiosi retinere, docet Roland. conf. 65. num. 4. lib. 4. & latè Thessaur. decis. 45. ex alio autem non obstat decisio Domini mei Capyc. siquidem non est de-*
 ciso *S. C.* cum nihil decisum in eo puncto referat, quinimò innuit se solum contra aliorum sententiam id sentire, dum *num. 3.* dicit, *aliqui dicebant, sententias de Collegis, & deinde post num. 4.* dicit, *ego eram in voto contrario*, unde solus ipse contra sentiebat unde non est multum curandum, cum nemo solus sapiat; & tertio relata per *D. Capyc.* procedunt juxta terminos simplicis novationis, an privilegia remaneant in actione novata, cujus novationis natura est, ut fiat ex intervallo, absoluto primo contractu expressè, vel evidentibus conjecturis, ut constat ex congestis per *Menoch. præsumpt. 1. 34. num. 36. Gregor. Lopez. l. 15. tit. 14. part. 5. gloss. fin. ad fin.* at nos propriè loquimur in transfusione unius contractus in alium eodem die, & momento facta, ubi non potest dici propriè novatio, cum unius, & idem propriè dicatur contractus ex temporaria unitate, & corespectivitate, aded, ut non dicatur primus absolutus, nisi perfecto secundo, juribus citatis per *Frecc. lib. 2. quest. 16. num. 7. D. de Franck. decis. 369. num. 4. latè D. Conf. Georg. alleg. . . & alios congerit Rodriguez d. tract. de ann. redit. lib. 2. quest. 3. n. 52. vers. si dem si uterque in eadem autem scriptura, vel contractu non datur quid prius, neque posterius, ex not. in l. contractus, C. de fide instrum.*

Sed ut cesset omnis dubitatio in puncto, & terminis proprii casus nostri, quod transfuso contractu dotis in mutuum, & in contractum censualem, sive constitutionem annuorum redditum, quem Siculi, subjugatorium ad formam Bullæ, de censibus, appelliant, quod contractus transfundatur de uno in alium cum omnibus privilegiis, & qualitatibus, quæ primo inerant tam pro capitali, quam pro tertiis, & interusuriis, & quod generalis praxis ita servat, tam in dotibus constituendis, quam restituendis, & ita fuisse iudicatum in Concistorio Siciliæ, optimè, & latissimè *Castillus decis. Sicil. 5. ex num. 37. usque ad num. 45. vers. sed exinde*, ubi optimè, præsertim, quod in jure universali, cuiusmodi est titulus dotis, debitum ex uno contractu potest converti in debitum ex alio, ita quod primum non tollitur, ex theorica *Bart. in l. singularia num. 40.* quod introitus empti ex pecunia dotuli, præsertim in casu nostro, ubi expressa est facta mentio, quod emptio fiebat ex pecunia dotali, interveniente quoque expressè in contractu ipsa

ipsa D. Beatrice; efficiuntur dotales ex traditis per *Lanar. conf. 26. n. 13.* ubi id dicit procedere, etiam si fiat emptio non nomine uxoris, cui addo latè congesta per *Barbos. in 3. par. rub. ff. solut. matrim. num. 77.* in quo est advertendum, quod *Castill.* non se fundat principaliter in expressa reservatione, sed generaliter hoc firmat, dicens esse commn. opin. ex *Alex. n. 38. & n. 44.* concludit ex *Ripa Negus. Turreto,* & aliis, quod quoties sunt repetita pignora, quod supra fundavimus ceteri indubiè repetita, etiam sententia *D. Capyc.* ceteri quoque repetita cum privilegio prælationis, licet hoc dicat multò magis procedere, ubi sunt expressè reservata jura, *n. 39.* quod hic quoque non deficit, & ex his dispositum fuit juxta juris tramites in *cap. 21. Regis Catholici,* privilegium etiam assensus legis tacitè concessum super feudis, in quo alias stricta, solet fieri interpretatio non extendi quidem, sed ex mente respiciente dotis conservationem comprehendere, nedum instrumentum dotis, sed mutui, in quod frequenter promissio dotis transfundi solet, quod benè consideravit *Camery. in cap. Imperialem, cart. 52. & 53. & noviss. Reg. de Ponte de potest. Proregis de assensu super dote, tit. 6. num. 42. & 44.* ubi severè objurgat suum gentilem *Lanar.* velut sine sapore loquentem, dum de hoc dubitavit in *dict. consil. 17.* ex quibus cum non simus tam in simplici contractu puri mutui, quàm dotis, non est necesse differere, utrum ab initio in contractu mutui possit taxari certa quantitas ratione interesse in casum morè, quam & in mutuo posse etiam ab initio definiti ratione interesse in damno consistentis, quod vere sentiret mutuans, omni dolo, & fraude velandi usuras cessante, ut saltem sublineatur hujusmodi taxatio in vim probationis postea deductæ, resolvunt ex Theologis, & Canon. *Lupus de usuris comment. 1. §. 6. ex n. 121. & 126. & Steph. Gratian. discept. forens. tom. 2. cap. 386.* apud quos latissimè, neque prædictis oberit, quod cum *Christopharus,* de summa crediti ascendentis, ad ducat. 40278. alienaverit ferè dimidiam partem, ita ut penès eum remanserint solum ducat. 21380. non videatur uti posse juribus D. Beatricis, cum in summa aliis concessa, & alienata contineri possit creditum dictæ D. Beatricis; siquidem ea ratione, qua censetur facta solutio in causam duriolem prout magis utile est solventi, pari ratione præsumitur in dubio, cedentem, vel alienantem partem crediti, id egisse, ut sibi utilius esset, & minus damnosum ipsi cedenti, vel alienanti, ut ex *reg. l. 1. l. 4. & l. cum ex pluribus, ff. de solution. generaliter infert hoc Bart. ad omnem actum, ut gestus videatur, prout utilius est gerenti in *lgerit, num. 21. vers. in contrarium,* & in *vers. & intelligo,* infert etiam ad possidentem, ut intelligatur quis rem possidere ex causa, quæ sibi utilior est, & minus damnosa, & ut quilibet diligens homo fecisset, citans *d. l. 1.* & sic censetur *Christopharus,* remanentes introitus possidere ex causa utiliori, nec verisimile est; ipsum alienasse meliora, & potiora jura sibi maximè necessaria pro tuitione sui reliqui crediti, ut excludatur jactatio propriæ substantiæ, quo casu potius fatuitas præsumitur, quàm rei, sive juri jactatio, & *Barr. doctrin.* sequitur *Alex. consil. 55. num. 2. & 13. lib. 5. & consil. 185. num. 2. lib. 6. Corn. conf. 308. col. 3. littera M. vers. & idcirco, lib. 1. Tiraquell. in 1. retract. §. 30. gloss. 1. n. 32. in fin. vers. nam & alias, Rimin. jur. l. 1. num. 93. C. qui admitti, latè Menoch. præf. 136. num. 16. cum**

præced. lib. 3. Surd. decis. 15. post num. 16. hisque accedit, quæ respondit *Butr. conf. 65.* quod quando pecunia alicui simpliciter datur, in dubio præsumitur data ex causa, ex qua inducitur minor jactatio dantis, sequitur *Cravett. conf. 116. num. 11. & utroque relato Menoch. conf. 121. num. 44. in fin. & 45. lib. 2.* qui propriè est casus noster; siquidem qui vendit, dat, & transfert, & eadem omninò est ratio in dante, quæ in cedente, nec pariter prætere potuerunt adversarii temporis, prioritatem aliquam quoad partitam, quæ ab initio fuit conventum cum Principe debitore, ut solveretur D. Portiæ, & Victoriæ Spinulis, & sic fuit soluta pecunia in banco, cum prædicto vinculo juxta formam primi contractus, ex post facto non sine fraudis suspitione mutato pacto, ac convento, ut eadem pecunia solveretur Dominis de Surgente, quibus postea non solum non fuit satisfactum de pecunia Goffredi, sed post quoddam tempus dimissi fuerunt ex pretio Terræ Grumi, & sic ex aliis effectibus Principis; siquidem absoluti juris est, tertium de cujus pecunia dimittitur alterius creditor, non aliter succedere in hypotheca prioris creditoris, quam si tria omnino copulativè concurrant, nempe; primò, ut expressè detur, quod priori creditori solvatur; secundò, quod cum effectu pecunia perveniat ad primum; & tertio, ut cum debitore conveniatur, quod ipse mutuans succedere debeat in locum primi, quibus tribus precisè intervenientibus, succedit tertius loco primi non aliter, juxta *Gloss. notab. in l. 1. Gloss. 2. vers. tertio scilicet,* ubi *Bart. Bald. Salic. num. 3. Bart. in l. aristo, n. 4. Salic. num. 2. ff. quæ res pign.* quinimò, etsi ad succedendum in personali actione non requiratur tanta solemnitas, ut inquit *Gloss. præd. in dict. l. 1. in fin.* procedit tamen, ut non requiratur tertium tantum requisitum; nempe pactum, quod in locum primi succedat, sed omninò etiam ad acquirendum personalem requiruntur duo alia requisita, inter quæ præcipuum semper, & substantiale est secundum, quod ex hac pecunia prior ille creditor dimittatur, ut declarat *Negusant. in 5. par. 3. membr. §. 1. num. 45. & bene probat Rodriguez de annuis reddit. lib. 1. quæst. 14. num. 21. in fin. & seq. & latè habetur apud D. de Franeb. decis. 134. & Reg. de Ponte conf. 6.* unde cum hoc esset in casu nostro, quinimò appareat ex alia pecunia debitoris, super qua aliis poterat satisfieri, nunc creditorem dimissum, nullo modo poterunt adversarii illius jura ex cessione repræsentare, sicut, & novissimè, neque poterunt aliquam temporis prioritatem prætere quoad redditus, sive tertias ipsas debitas ex novis contractibus, in quibus, prævia facultate redimendi, seu jure luendi ipsis, cesso per Principem debitorem, in priorum creditorum locum ingressi sunt; hæc enim repræsentatio, & subrogatio fieri non potuit, nisi quoad sortem, & redditus in præteritum debitos, de quibus intelligenda est *lex i. ibi, & in locum ejus succedat, & l. 2. ibi, & ejus locum, cui pecuniam numerasti, consequutus es, C. de bis, qui priorum, & l. si pupillorum, §. fin. ff. de rebus eorum,* secus vero quoad redditus, sive tertias, quæ ex novo contractu deberi incipiunt; siquidem prior redditus redemptione fuit extinctus, & bona libera affecta sunt, unde secundus creditor subrogari non potest in jure exigendi redditus futuros, redemptione jam extincto, *arg. l. Modestianus ff. de solution. quod tamen temperatur, ut licet pro annuis introitus*

tibus secundo loco emptis, non detur prioritas, nisi à die posterioris contractus emptionis factæ per secundum emptorem, tamen pro rata interesse legalis debiti, quæ est minoris quantitatis, quam imponent tertiæ debitæ conventionione, vigore secundi contractus, negari non potest, quin secundus emptor remaneat anterior, quandoquidem sicuti creditor est anterior pro sorte principali, sic etiam manet prior pro rata quantitatis legitimi interesse ejusdem sortis, ex *reg. l. Lutatius, ff. qui potior. in piguare habeantur*, latius exornatæ per *Bursat. conf. 103. lib. 1. Consil. de Anna in collectan. num. 1. Barbosa in l. 1. par. 3. num. 28. ff. solus. matrim. Franchis decis. 613. lib. 4. Felician. de censibus, lib. 3. cap. 5. post n. 16. vers. dubitatum est, Sardan. de aliment. tit. 8. privileg. 49. post Afflict. qui limitat in pena, ubi etiam *Ursill. decis. 186. sequutus Castr. in l. e. ided, ff. de compensat. ut in puncto utrumque caput, paucis, sed aureis verbis singulariter docuit Salic. videndus in l. per testationem, num. 1. in 1. & 2. notab. C. de usuris*, latius explicat doctus *Cannes. in repet. cap. volentes, s. as non erit otiosa questio, n. 12. & 14. quem sequitur Dam. mens focer Camill. de Medicis conf. 112. in fin. doctissimus Consil. Theodor. allegat. 7. num. 17. in fin. & allegat. 54. similiter in fin. & ita passim judicatum accipi, & vidi. Verum**

36 in hoc ultimo dubitari potest, an hæc prioritas pro rata interesse procedat solum pro tertiis decursis

37 post rescissionem contractus, in quo tempore cessat decursus tertiarum conventarum, sed debetur interesse legitimum commune ad eandem rationem, vel etiam eadem prioritas concedatur pro rata interesse etiam pro tertiis debitis, sive decursis ante rescissionem, & non solutis, & licet prima opin. ut prioritas detur solum pro rata tertiarum decursarum post rescissionem, quæ verè debentur ex mora, non autem pro rata decursa ante rescissionem sub majori summa tertiarum, cum eo tempore tertiis deberentur ex conventionione, & sic ex secundo contractu novæ venditionis, qui non potest producere effectum prioritatis, nisi ubi per moram sequatur rescissio, & sic res reducitur ad statum primi contractus, in quo fuerunt pro sorte, & usuris, bona obligata, ut colligi videtur ex dictis per *Sociæ. conf. 41. col. 2. lib. 4.* verùm cum generaliter nostri doceant, prioratem non concedi pro tertiis debitis ex novo contractu ad beneficium secundi emptoris, nisi pro rata interesse legalis, quæ continetur sub tertiis, nec distinguunt, vel exigunt, ut sequatur rescissio, difficile esset obtinere in praxi, fieri hoc discrimen; siquidem pro interesse rescisso

38 contractu, concedi creditori anterioritatem pro integra summa ad rationem tertiarum conventarum, est indubium ex *reg. d. l. Lutatius*, unde ut questio cadat super dubitabili, oportet fateri, ut intelligatur de rata interesse contenta sub decursu tertiarum conventarum, pro tempore ante rescissionem, pro quibus non est gravatus debitor, idemque venditor, nec ejus creditores, ut in terminis ferè considerat *Rodriguez de annuis redditibus, lib. 2. quest. 26. post num. 53. vers. tertid quia sicut, cum seq. & melius post num. 61. vers. quintus casus, præsertim in fine*, in puncto vero sive articulo principali distinctionis *Salic. in d. l. per retentionem*, inter tertias, quæ debentur ex veteri, vel novo contractu, novissimè est facta decisio per *Sac. Conf. in causa Ursulæ Faraldæ cum D. Principissa Scillæ, in aula D. Consil. Cæsaris Freccie, penès Burrellum,*

ita ut omninò sit standum decisioni S.C.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**mpior tenetur litem venditori denunciare, cumque requirere, ut venias ad defendendum causam, aliàs de evictione agere non poteris, quod ampliatur, n. 2. etiam si venditor sciveris litem motam.
- 3 Denunciatio ubi requiritur de forma non solum ad certificandum; sed etiam ad incitandum aliam, ut quod faciat, vel non faciat, etiam scienti facienda est.
- 4 Empior non solum tenetur aperte litem venditori denunciare; verùm etiam ad eum copiam libelli transmittere adversus eum producti, ut sit nominatim certus de qualitate litem motæ.
- 5 Imolæ doctrina, asserentis, emptorem litem non denunciantem posse adhuc de evictione agere, si assumat onus probandi, quod etsi instructus esset per venditorem, adhuc tamen succubisset, recusetur, & reprobat, num. 6. & contra commuacem esse detegitur.
- 7 Denunciatio in materia evictionis requiritur de forma.
- 8 Imolæ opinio temperatur, & quomodo procedat, declaratur.
- 9 Assistentia extrema, ut actor obtineat, sunt probanda.
- 10 Salviano interdicto, vel hypothecaria sola possessio avocatur, & ided venditor de evictione non tenetur.
- 11 Assistentia remedium ex Salviano, & hypothecaria proditum est in Regno.
- 12 Venditor, evicta re emptori iudicio assistentia, quo sola possessio avocatur, de evictione non tenetur, sed actio ex empto, aliàs tenetur emptori ad interesse.
- 13 Privatio supponit habitum.
- 14 Pater stipulando pro se, & filiis, an pro filiis uti heredibus, vel filiis tantum stipulari videatur; magna est altercatio inter DD. & Gloss. & Bart. opiniones recensentur, num. 15. & 16. & sædere distinctionis opiniones concordantur.
- 17 Filii censentur vocati uti heredes, non uti filii, cum pater stipulatur ab extraneo donante, qui nullam potest verisimiliter habere affectionem ad liberum donatarium, sed solum videtur donasse patris contemplatione, secus verò si donans sit conjunctus.
- 18 Filii debent esse heredes patris, & non dicantur vocati uti filii, quando donatio fit soli patri, & ipse pater recipiat pro se, & filiis: secus verò si donans donat patri, & filiis.
- 19 Filii, & descendentes dicuntur vocati ex propria persona, si avus donavit filio, & nepoti, eorumque descendentes.
- 20 Sequens dispositio non trahitur ad ea, de quibus supra clarè fuit dispositum, & specialiter certo modo provisum: quod ampliatur maximè procedere in dispositione hominis, num. 21.
- 22 Hæredum denominatio apud imperitos Notarios, intelligitur de liberis.
- 23 Hæredum mentio ex conjecturata mente disponentis accipi debet pro filiis, & descendentes, & sic de hæredibus sanguinis, non hereditatis.
- 24 Mascularum vocatione, de descendentes, non autem extraneis hæredibus intellexisse quis videtur.
- 25 Prohibitio de non alienando in contractu, non impedit dominii translationem, nisi adsit specialis hypotheca,

ca, vel generalis cum iuramento.

- 26 *Juramentum habet vim specifici, & expressi.*
 27 *Clausula, quod possit extendi ad consilium sapientis, operatur tantum, ut legitime liget contractus, & cautè in ampla, & meliori forma, qua fieri potest.*
 28 *Mulier promittendo evictionem pro alio vendente, videtur intercedere contra S. C. Vellejanam, & contra Regiam Pragmaticam.*

ARGUMENTUM.

Litis denunciationem necessariam esse in materia evictionis, ut venditori fiat ab emptore rei, ipsamque pro forma requiri, nec sufficere solam scientiam venditoris litis motæ; & quomodo dicatur sequi evictio in iudicio assistentiæ, sive Salviani interdicti ad effectum agendi, subtilissimè diffinitur: quando pater stipulans pro se, & filiis, dicitur pro filiis, uti filiis, vel uti hæredibus stipulari, distinctionis scèdere terminatur.

Pro Pyrro Joanne, & fratribus de Afflicto.

CONTROVERSIA LVII.

Nullum jus competere fratribus de Risis contra Pyrro Joannem, & sorores de Afflicto de Civitate Castrimaris super petita refectione damnorum expensarum, & interesse ex causa prætenis evictionis passæ, ex infrascriptis juris articulis, tam in actione personali, quam in actione reali, luce clarè ostendere pro viribus conabor.

- 1 Primò, quia istos fratres de Risis emptores, nullo modo in processu apparet, lites denunciasse ipsis de Afflicto, uti assertis hæredibus venditorum, cum tamen explorati juris sit, oportere emptorem litem denunciare venditori, eumque requirere, ut veniat ad defendendam causam, alias non poterit agere de evictione, l. 1. C. de peric. & commodo rei vend. l. emptore fundi 8. C. de eviction. cap. fin. de emption. & vend. quod procedit etiam si venditor sciverit litem motam: etenim cum denunciatio non solum requiritur ad certificandum, sed etiam ad incitandum
 2 alium, ut quid faciat, vel non faciat, ut contingit in materia evictionis, ut venditor veniat ad defendendam causam, etiam scienti denunciatio faciendæ est l. parentes, C. de eviction. Alexand. cons. 138. num. 4. lib. 7. Dec. cons. 74. Covarr. resolut. 3. Duen. reg. 241.
 3 Cabal. de eviction. §. 3. num. 4. quinimò non solum tenetur emptor litem apertè denunciare, verùm etiam ad venditorem transmittere copiam libelli adversus eum producti, ut sit nominatim certus de qualitate litis motæ, ut post Bart. in l. non solus, §. morse, num. 48. tradunt Covarr. d. capit. 17. nu. 3. vers. sortid. Duenas reg. 243. Gamma decis. 79. num. 1. & ita in praxi servari asserit Cognol. in l. venditor 49. num. 4. ff. de iudic. Cabal. de eviction. §. 3. & quamvis Imol. in cap. fin. num. 24. vers. sed adverte, de emption. & vend. docuerit, quod emptor, qui litem non denunciavit, possit adhuc agere de evictione, si assumat onus probandi, quod tamen instructus esset per venditorem, nihilominus succubuisse,

quia jus actoris erat perspicuum, & penitus irrefragabile, quod videtur, licet perfunctoriè concludere Afflic. decis. 49. num. 3. ubi post Rubeum, Alexand. quem citat affirmat Ursl. ibidem post num. 2. quod in casu præsentis in facto non concurrat, cum hoc onus probandi tam evincentem, & perspicuam iustitiam actorum evidentium, isti fratres de Risis emptores, nec probaverint, nec probare susceperint, quinimò, ex in facto deductis, vel clarè constat ex diversitate finium, bona vendita per auctores conventorum, non esse eadem, sed longè diversa à bonis evictis, vel saltim de hoc probabiliter dubitari potest, quod si fuissent venditores in jus vocati, lucidius hoc demonstrassent; at tamen nec de jure opinio Imolæ est vera, nec communis, quinimò indistinctè, emptorem, qui venditori non denunciavit, non posse contra eum agere de evictione, etiam si onus probandi susceperit, jus evincentis fuisse nitidum, & irrefragabile, voluerunt Gloss. in verbo posse in fin. & ibi Bart. & Salyc. in l. emptorem, in princ. ff. de action. empti, Alber. in l. ut qui natura, §. cum me absente, in fin. ff. de negot. gestis Aret. in §. fin. num. 5. in fin. de empt. & vend. & hanc esse commun. testatur Dec. cons. 74. col. fin. post princ. Gratias cons. 1. nu. 57. lib. 1. Crotus cons. 248. num. 3. lib. 3. & latè defendit Socin. in l. 2. §. fin. num. 15. ubi Alciat. num. 29. ff. solut. matrim. & hanc opinionem esse in praxi servandam, dicit Rebuff. 3. tomo ad ll. franc. de dilacion. art. 5. Gloss. unica, num. 37. sed & Imol. in fin. distinct. in d. cap. fin. concedit, hanc secundam opinionem esse tutiorem evidenti ratione, cum denunciatio ista
 7 requiratur pro forma, Bald. in l. 1. num. 6. C. de perit. & comm. rei vend. & à forma data per legem, nullo modo recedi potest, l. constitutionibus, ff. ad manic. vel saltim in re dubia admitti debet distinctio Ripæ, qui in l. 2. §. voluntatem, ff. solut. matrim. distinguit, ut opinio, quæ tribuitur Imolæ, & sequacibus affirmativa, concedens emptori, ut possit agere de evictione, si onus suscipiat probandi, & verè probet jus clarum. & irrefragabile evincentis, ita demum sit vera, si tempore motæ litis erat notorium, nullam posse competere defensionem venditori, secus verò si eo tempore non erat notorium, sed ex post facto incepit constare de non jure venditoris; hoc enim casu poterit emptor se excusare sub prætextu, quod non denunciaverit, quia esset notoria injustitia venditoris, cum tempore inchoatæ litis de hoc non constaret, & idèd fuit in manifesta culpa, & magis dolo non denunciando, unde nullatenus de evictione agere poterit, l. si fundus 53. §. fin. ff. de eviction. sequitur Aymon cons. 83. num. 6. & cons. 179. in 6. quam distinct. veram esse, & juridicam, non autem verbalem, à frivolis impugnationibus Caball. defendit noviss. insignis Barbof. in d. l. venditor 49. num. 33. ff. de iudic. unde ex hoc primo capite deficit omne jus, & actio tam personalis, quam realis actoribus.

Secundò deficit actoribus pariter omnis actio super prætenis refectione interesse in utraque causa evictionis occasione debiti contracti per Vincentiam de Fusco in beneficium Contessæ de Tuditisco; deficit actoribus actio personalis, quia non probavit conventos esse hæredes Vincentiæ debitoris; nec quidem competit realis, quia tantum abest, ut non probaverint, bona, super quibus petitur assistentia, fuisse in bonis, & de bonis Vincentiæ tempore contractæ obligationis, aut saltim postea per eam acquisita, juxta distinct. Afflic. decis. 335.

decif. 535, nu. 8. & decif. 139. num. 7. ut iidem actores contrarium confessi fuerint, nempe bona, & præfertim domos fuisse quond. Gabrielis de Afflicto senioris, ac ejus descendendum, non autem Vincentiæ, Gabrielis senioris nurus, & quamvis Vincentia in simul cum Jo: Baptista, & Nicasio, filiis donatariis quond. Gabrielis avi, in venditione intervenit, cum ex actis constet non Vincentiam, sed filios fuisse bonorum venditorum dominos, aut saltem cum actores non probaverint, Vincentiam ullo tempore fuisse dominam, non poterunt hæredes Jo: Baptista, & Nicasio, qui fuerunt Domini, & venditores, teneri de evictione occasione debiti contracti, & evictionis sequutæ culpa Vincentiæ, sed sunt vocandi hæredes Vincentiæ, & expetenda ejus bona, & super illis experiri, poterunt emptores: cum enim
 10 avocatur sola possessio, quod fit per hypothecariam, vel Salvianum interdictum, ex quibus constat proditum esse remedium assistentiæ, quo in Regno
 11 utimur, venditor non tenetur de evictione, l. 3. ubi Bart. & alii, ff. de action. empti cum aliis per Caball. de eviction. §. 5. n. 44. casu 15. sed solum tenetur venditor actione ex exempto, quasi re non tradita, liberare rem venditam ab onere, & nexu hypothecæ, alias tenetur emptori ad interesse, l. si rem meam, & ibi, Bart. ff. de solut. cum aliis per Rebuff. de constit. reddit. art. 1. Gloss. 14. num. 42. tom. 2. & Cabal. d. tract. §. 4. nu. 153. & seq. unde cum bona ipsa vendita, constet non fuisse d. Vincentiæ, sed filiorum de Afflicto, & uti eorum bona fuerunt habita, dum pro altero credito, & legato Nicolai Andreæ de Afflicto fuit super ipsius præstita assistentia, sequitur ut cum nulla potuerit contrahi obligatio per dictam Vincentiam super bonis non suis, quæ obligari nullo modo possunt l. rem alienam 28. cum Gloss. quæ reddit rationem, ff. de contrab. emptione, Surd. decif. 253. Barbosa, in l. quæ dotis, post num. 140. ff. soluto matrim. pariter ad nihilum cogi possunt fratres de Afflicto, qui non possunt teneri exime-
 13 re bona à nexu obligationis, quæ nullo modo contrahi potuit; privatio enim præsupponit habitum, argumento l. decem, ff. de verb. obligat.

Tertio tam quoad caput evictionis passæ occasione debiti contracti per dictam Vincentiam, quam alterius debiti dependentis ex legato facti per Nicolaum Andreæ, cessat prætena evictio super bonis possessis per conventos, siquidem constat, domos ad Campum Molæ, conventos possidere vigore donationis factæ per Gabrielem de Afflicto seniore de anno 1514. Nicolao Andreæ filio, & Gabrieli nepoti, stipulante eodem donante avo pro eodem Gabriele nepote omnibus filiis procreandis ex legitimo matrimonio, cum expressa, & omnimoda prohibitione ne dictus Nicolaus Andreas, & ejus filii possint distrahere, hypothecare, & aut aliter quomodocunque alienare, & licet in puncto generali (quando non est specialiter inhibita alienatio, prout est in casu nostro) magna sit DD. altercatio, utrum stipulando pater pro se, & filiis videatur pro illis uti hæredibus stipulari, ita quod duo requirantur, scilicet, quod sint filii, & hæredes, & proinde ejus factum approbare teneatur, vel potius censeatur ipsis jus quæsitum uti filiis ex propriis personis, non ut hæredibus, & sic videantur plures donationes ad tempus factæ, nec successor teneatur ad debita contracta per prædecessorem primam etenim opin.
 15 firmavit Gloss. in l. si tibi, §. si pactus, in verb. proderit,

ff. de pactis, & cum ea videtur esse Ifern. in cap. 1. 16 num. 10. de alien. feud. patern. contrariam verò firmavit Bart. in l. si tibi, & Tizio, num. 6. ff. de verb. obligat. & in l. Seja, num. 1. vers. ad secundum, ff. de donat. causa mortis, idem Ifern. in cap. 1. num. 9. vers. hac deseruntur, de success. feudi, Camer. in cap. 1. quest. 1. num. 10. & 50. an agnatas, post quorum semitas aded DD. turba in diversas est scissa sententias, ut vix discerni possit, quæ sit magis communis opinio, ut patet ex latiss. relatis per Surd. decif. 322. tamen ex eorum dictis colligi potest distinctio, ut tunc censeantur filii vocati uti hæredes, non uti
 17 filii ex propriis personis, & sic procedat prima opinio, cum pater stipulatur ab extraneo donante, qui nullam potest verisimiliter habere affectionem ad liberos, & descendentes donatarii, sed solum donare videtur, patris ejusdemque primi donatarii contemplatione, prout ita loqui videtur Ifern. in d. cap. 1. de alienat. feud. patern. ubi ibi se declarare videtur, num. 14. secus verò cum is, à quo primus donatarius stipulatur, est conjunctus ipsi donatario, & liberis eius, veluti avus, vel alter conjunctus, quia tunc videtur omnium personarum, in quos confertur liberalitas, pariter ex eadem sanguinis affectione contemplatæ, ut latè probat Paris. conf. 4. num. 10. vol. 2. & per DD. in l. ex fidei, §. fin. ff. ad Trebell. & ita procedit altera opinio.

Vel secundo, & melius constituenda est differentia, utrum donans concedat solum patri, tunc licet pater recipiat pro se, & filiis, vel liberis, dicuntur tamen filii habere à patre, recipiente, non autem à donante, & ideo non possunt venire filii nisi uti hæredes, & ita procedant omnia, quæ in contrarium afferri possunt, quæ in his terminis procedunt, non in aliis, ut plene apparet ex dictis per Surd. d. decif. 322. ex num. 32. at secus si donans, vel concedens ipse in contractu donationis donet patri, & filiis, sed liberis ejus, quo casu quæritur jus liberis non ex simplici promissione patris recipientis, sed ex provisione ipsius concedentis, ut in terminis opin. discordantes multorum autoritate conciliat idem Surd. decif. 324. num. 6. & seq. de qua licet ipse dubitet, num. 8. in fin. tamen eam summa ratione niti, & in praxi recipiendam sine ulla dubitatione, affirmat Modern. Hispan. Fontan. de pactis nuptial. claus. 4. Gloss. 9. part. 1. num. 10. fol. 79. a terg. & sic sive quia in casu nostro donans non est extraneus, sed avus, sive quia expressè Gabriel senior avus donavit filio, & nepoti, eorumque procreandis ex legitimo matrimonio, & pro eis ipse stipulatus est, omnino jus quæsitum censebitur omnibus descendentibus ex propriis personis, nec his obstant verba, quæ subsequuntur in donatione, ac eorum, & cuiuslibet ipsorum hæredem, & successorem, quasi ex his declaretur, filios vocari ut hæredes, non uti filios.

Primo enim dicitur, quod cum supra sit facta expressè donatio Nicolao Andreæ filio, & Gabrieli nepoti eorumque filiis ex legitimo matrimonio, sequens hæredum mentio non potest de eisdem
 20 liberis intelligi; sequens enim dispositio non trahitur ad ea, de quibus supra clarè fuit dispositum, & specialiter certo modo provisum, ut ex multis latè probat Zanchus in l. hæredes mei, §. cum ita part. 6. num. 217. ff. ad Trebell. Roland. conf. 59. num. 48. lib. 3. Gabriel comm. opin. lib. 6. de claus. conclus. 9. num. 8. idque maximè procedit
 in

in dispositione hominis vulgaris, & imperiti, & præsertim, ubi ab imperito Notario scriptura est confecta, qualem hic cernimus imperitissimum ex lectura instrumenti: hæc enim denominatio hæredum apud imperitos intelligitur de liberis, ut latè probat, *Simon de Præcis de interpret. ultim. volunt. lib. 3. fol. 22. l. 5. num. item 5.*

Secundò, mentionem hæredum ex conjecturata mente disponentis, accipi debere pro filiis, & descendentibus, & sic hæredibus sanguinis, non hæreditatis, probant latè *DD. in l. Gallus, §. quidam rectè, & alii congesti per Sard. decis. 322. n. 19. Card. Mantica de conject. ult. volunt. lib. 8. tit. 14. num. 18.* juxta varias hujus nominis significationes, de quibus *Simon de Petris d. solus. §. in prin.* quod autem dicta mentio hæredum intelligi debeat de filiis, & liberis sanguinis, non hæreditatis, declaravit idem testator in altero instrumento, pauco post tempore facto, ubi simpliciter se filiis donasse declaravit, & addidit etiam, se intellexisse de masculis, & sic nulla alia interpretatio est admittenda, quam glossa ipsiusmet testatoris *Bald. cons. 407. lib. 1.* cum aliis per *Casaneam cons. 15. nu. 7.* & maximè, cum de masculis fiat mentio, ex qua etiam masculorum voca-

tione, de descendentibus, non autem extraneis hæredibus, disponentem intellexisse, aperta est *DD. traditio apud eundem Simon de Præcis d. lib. 3. fol. 5. num. 11. Peregr. de fideicommiss. art. 32. num. 45.*

Ultimò adest expressa prohibitio hypothecandi, aut aliter quovis modo alienandi bona donata; & licet regulariter in contractu prohibitio de non alienando non impediat dominii translationem, nisi adsit specialis hypotheca, tamen sufficere etiam generalem hypothecam, præsertim cum juramento, quod habet vim specifici, & expressi probant *Dues. reg. 240. num. 7. Gomez. lib. 2. variar. cap. 3. num. 9. Villalobos in arario comm. opin. litt. A. num. 139. & 140. Suarez in Thesaur. recep. in verb. alienatio, & verbo, obligatio, Parlador. lib. 2. quotidian. cap. fin. p. 4. §. 5. num. 17.* & magis commun. & veriore, relatis omnibus, *Cevaglios tract. comm. cap. 673.* & in fortioribus terminis *Gutierrez in l. nemo potest, num. 45. ff. de legat. 1.* & hoc est sine difficultate in casu nostro, ubi est adjecta clausula, quod possit extendi ad consilium sapientis, quæ clausula operatur, ut legitime liget contractus, & cautè, in ampla, & meliori forma, qua fieri potuit, secundùm, *Spe. cal. de empt. & vend. §. 1. num. 9. vers. sed quid si, Bertaz. de claus. cap. 42. num. 9. in fin.* quod, & sic non est ferendum adjecta hac clausula, quod prohibitio de non alienando suum non operetur effectum.

Non obstat tandem nova præsentio actorum, quod velint sibi satisfieri super nomine debitoris, scilicet super dotibus debitis Vincentiæ super his bonis, ex *reg. ant. res quæ, C. comm. de legatis*, tum quia hac via non est actum, & noviter est præsentatum assertum instrumentum crediti dotium, adversus, quod conventis competit defensio, cum hæc sit nova petitio, et consequenter debent ordinarie dirigere gressus suos, dato termino, tum etiam quia in termino probari poterit satisfactio dotium, et fortè restitutio in eisdem stabilibus, in dotem dotis, et plenius, si quid doct, probabitur, bona vendita non fuisse propria Vincentiæ, sed filiorum, ex quo sequeretur, quod ipsa promittendo evictionem in re ad alios spectante intercessit, unde con-

tractus redderetur nullus ex *Pragmatica de S. C. Vellejano*, maximè non apparente Regia dispensatione, & mille aliæ similes exceptiones occurrunt in termino concedendo, quæ prævideri non potuerunt ante quàm hæc nova præsentio proponeretur,

S U M M A R I U M.

- 1 **O** Nus probandi, affirmanti alienationem Ecclesiasticæ rei validam, incumbit; & de ratione num. seq.
- 3 Solemnitas extrinseca, an & quando temporis diuturnitate intercessisse credatur, non probata, scientia, cujus consensus requiritur, & n. 4. & 7.
- 5 Filius familias, quare solo cursu temporis hæreditatem jussu patris adivisse præsumatur.
- 6 Confirmatio præsumitur ex longa possessione, sciente confirmare debente.
- 8 Licentia Papæ in alienatione bonorum Ecclesiæ non præsumitur, nisi probetur scientia Pontificis de alienatione, fallit n. 9. & 10.
- 11 Dispensatio ex cursu longissimi temporis non præsumitur, existente nimia difficultate in perficiendo ipso actu principali, etiam pro eo, qui erat in possessione, sed quasi, faciendi actus, & n. 12. maximè in contractu contra jus commune, vel publicam utilitatem, vel in jure impræscriptibili, & n. 13. & 14.
- 15 Licentia præscriptionis majoratus ex cursu temporis non præsumitur, an quo à Principe difficile conceditur.
- 16 Venditio Ecclesiæ Deo dicata, cujus etiam jure civili nullum est commercium, est contra jus commune, publicam utilitatem, & impræscriptibilis absque dispensatione.
- 17 Sacra, & religiosa semel, semper talia remanent, etiam si ab hostibus capta sint.
- 18 Locus sacer remaneat, etiam diruto edificio, ita ut vendi nequeat absque dispensatione, quæ tamen propter difficultatem impossibilis reparatur.
- 19 Solemnitas, et ex tempore in alienatione bonorum Ecclesiæ præsumi possit, non tamen in alienatione ipsius Ecclesiæ.
- 20 Bona Ecclesiæ non indistinctè prohibentur alienari sed bene tamen servata solemnitate, ideo præscriptibilia, secus Ecclesiæ ipsa, & aliæ res. sacræ, n. 21. & 22.
- 23 Solemnitas extrinseca præsumitur, ubi agitur de modico præjudicio.
- 24 Præjudicium grave dicitur, cum agitur de amittendo dominio.
- 25 Alienatio, divisio, & profanatio Ecclesiæ est magni præjudicii, cum sit domus Christi.
- 26 Bona Ecclesiæ etiam temporalia, quoad substantiam pauperum sunt, quoad administrationem clericorum, & quoad dominium, Christi.
- 27 Calices, & alia sacra pro redemptione captivorum vendi possunt, non tamen Ecclesiæ.
- 28 Decretum necessarium in alienatione bonorum Ecclesiæ exigit scripturam.
- 29 Solemnitas extrinseca quæ scripturam requirit, non præsumitur.
- 30 Alienatio bonorum, & jurium Hierosolimitana Religionis, & confirmatio etiam de licentia Sedis Apostolicæ, absque tamen expressa licentia Magistri, & Conventus, nulla est quacumque præscriptione non obstante.

- 31 Solennitas presumpta non sufficit, ubi requiritur expressa.
 32 Assensus presumptus in Regno non sufficit in alienatione feudorum, sed expressus requiritur, licet aliter de iure communi, § p. 33.
 34 Tempori innitens, in circumventionem fundatur, quibus tempus nocet, per conventionem lædi dicuntur.
 35 Presumptio ex antiquitate frivola est.

A R G U M E N T U M.

Solennitas extrinseca in alienatione bonorum Ecclesie ex lapsu temporis utrum intercessisse presumatur, & quid in alienatione partis ipsiusmet Ecclesie,

Pro Fratre Luca Fortunato Hyero-
 solimitanæ Religionis & Rectore
 Ecclesie Divi Augustini in pla-
 tea Constantiorum, contra Hieronymum Rozzettam.

C O N T R O V E R S I A L V I I I.

Est adeo nota, & certa prohibitio ab utroque iure tradita, alienationis bonorum Ecclesie, ut ei, qui dixerit alienationem rei ecclesiasticæ valere, incumbat onus probandi, *Bellam. conf. 33. col. 13. Dec. conf. 142. num. 4. Rebass. tract. de alien. rer. Eccl. p. 10. in fin.* quia adversarius interjtm, velut regulæ inhærens, dicitur habere intentionem fundatam, *Gloss. magna in C. sicut, de re iudic. Bal. in cap. 1. de alienat. iud. m. conf. fact.* & eo fortius uti regulæ huic innixus iſe Rector Ecclesie Divi Augustini sperat obtinere, cum nedom bona Ecclesie, sed ipsius Ecclesie digniorem partem, qui vulgo (Cupula) nuncupatur, à suo prædecessore sejunctam, destructam, & prophanatam, suo corpori reintegrare, & reunire intendat, cuius pium desiderium supremi Iudices fovere debent, nec iustissimæ prætensionis actoris obstare quicquam poterit lapsus triginta annorum, quo casu solennitas extrinseca, quæ alias non presumitur, *l. quacunque §. ultimo, ff. de publician.* intercessisse creditur propter temporis diuturnitatem, *l. si filius familias, C. de pet. hered. l. qui in aliena, §. 1. ff. de acquir. hered. notant. DD. in l. sciendum, ff. de verb. oblig. Gloss. & Canon. in cap. pervenit, de censib. cum simi.* hæc enim propositio quam plures habet declarationes, quæ ad casum nostrum optimè adaptantur, secundum commune, & veriores DD. sententias, ommissis aliis multis, quæ controversi possent.

Primò enim procedit, quando verisimiliter is, cuius consensus pro solennitate requirebatur in actu, scivit actum, qui dicitur solenniter fuisse factus, & de consensu illius, secus si verisimiliter ignoravit, quia tunc ex diuturnitate temporis ea solennitas non presumitur, quia in scientia ipsius, à cuius potestate dependet solennitas actus, fundatur decisio *tex. in d. l. si filius familias, & in l. qui in aliena, §. 1. in quibus fundatur propositio: non enim aliter probaretur, quod filius familias adjuerit hæreditatem iussu patris, qui est in ipsius aditione necessarius ex solo cursu temporis, nisi ex quo per dictum tempus ille possedit sciente, & patien-*

te patre, ut declarant *Bart. Bald. Salyc. et alii in d. l. si filius familias*, et proinde infert ex hoc, *Bald. num. 1.*, quod si electus, sciente eo, ad quem pertinet confirmatio, diu possedit presumitur confirmationem præcessisse initium possessionis; et propterea consuluit in specie *Alex.* quod ubi in alienatione rerum Ecclesie consensus Papæ est necessarius, cum ex lapsu temporis non probetur scientia Pontificis, cum ignorantia regulariter presumatur argumento, *l. verius, ff. de probat. reg. presumitur ignorantia, de reg. iur. in 6.* et ex consequenti non potest inferri, quod ex eius tolerantia presumatur, licentiam intervenisse: ex hoc sequitur, quod nullo modo ex lapsu temporis presumitur hæc solennitas intrinseca, ut bene is probat, *conf. 9. num. 8. lib. 3.* sequuntur *Felin.* qui exclamat, et dicit, se ita consuluisse, *Luce in cap. sicut*, post *num. 33. vers. bene fateor, de sentent. & re iud. Corn. conf. 98. col. 2. vers. presumptio autem, vol. 1.* ubi dicit, quod presumptio, quæ procedit ex dictis iuribus, in quibus probatur, quod solennitas extrinseca presumitur, resultat ex actibus, seu patientia ejus, de cuius præiudicio agitur, vel illius, cuius consensus requirebatur, & idem probat, *Dec. conf. 409. num. 13.* et hos sequuntur propè innumeri DD. qui omnes unanimiter sentiunt cum, *Alex.* ut licentia Papæ in alienatione bonorum Ecclesie non presumatur ex cursu 30. annorum, ubi non est probatum in specie, Papam habuisse notitiam alienationis, quos videre licet apud, *Afflict. in decis. 107. in fin.* qui testatur ita decisum per S. C., *Tiraq. tract. de prescript. §. prima, gloss. 4. vers. 39. nono, in ek. verbis, Consil. Fabius de Anna conf. 112. num. 41. 2. vol. et ante eum, Aymon. Cravett. de antiq. temp. par. 3. cap. 1. num. 18. vers. secundo limitatur*, et iterum *cap. fin. num. 29. d. par. 3.* notabiliter hoc sublimitans, quando esse elapsum tantum tempus, cuius initii memoria non esset in contrarium; tunc enim solum ipse concedit, solennitatem extrinsecam presumi, etiam non probata scientia ipsius, cuius consensus requiritur, sed etiam quod tanto tempore probatur actus ipse ejusque substantia, et hanc opinionem firmant etiam *Bald. Barb. Jus. Roland.*, et alii citati per *Osasch. decis. 173. num. 5. Sacin. jun. Ruin. Gozad. Bertaz.* et alii congesti per *Mascard. conclus. 1322. n. 29. Crocus, Ripa, Curt. jun. et alii relati per Menoch d. presumpt. lib. 3. cap. 132. num. 70. & 71.* ubi com-
 10 probat limit. *Cravett.* et addit aliam, nisi contractus fuisset celebratus eo in loco, in quo esset notorium, et consequenter verisimile, quod Princeps sciverit, quod non est in casu nostro, aliter limitat idem *Consil. de Anna conf. 112. num. 42. 2. vol.* et ex his sublimitationibus confirmatur limitatio nostra in casibus non exceptis, quam sequuntur etiam *Rimin. Anton. Gabr.*, et alii relati per *Surd. conf. 28. num. 99. vers. secundo tollitur vol. 1.* et ultimo optimè illam defendit, *Fachin. lib. 1. controvers. juris cap. 67.* dicens, semper ita consuluisse, et non semel sic iudicasse, resolvens leves oppositiones *Hieron. Gabr.* qui solus aliter pro cliente respon-
 11 dit,
 Secundo declaratur, ut solennitas extrinseca ex cursu longissimi temporis non presumatur, quando aderat minima difficultas in perficiendo ipso actu principali, ut puta quæ sine Principis dispensatione explicari non poterat; tunc enim non presumitur dispensatio ex temporis antiquitate, author est *Bellamer. conf. 10. col. 20. vers. & si dicas*, qui

qui quidem, ut rectè animadvertit *Cravett.* qui eum sequitur *d. part. 3. cap. 1. num. 20. vers. tertio limitatur*,
 12 indistinctè dicit, quod non præsumitur dispensatio ex antiquitate temporis, etiam pro eo, qui erat in possessione, sed quali, faciendi actus qui citra dispensationem fieri non poterant; & licet in exemplo tradito per *Bellam.* ejus qui possedit duo beneficia incompatibilia, visus sit aliter sentire *Pavor.* in *cap. licet Heli, n. 24. de simon.* ut concurrente ultra lapsum temporis qualitate beneficiati, nec non & conditione superiorum prædecessorum, qui ipsum toleraverunt, præsumatur solennitas, & sequuntur alii relati per *Felin.* in *d. cap. sciat, in vers. quinta adverte.* post *n. 31.* tamen *Pavorum.* se declarat, nisi jus commune esset in contrarium contra possidentem, ut tunc non sufficiat nec ille tacitus consensus superioris, ut optimè advertit *Cravett. d. part. 3. num. 21. ibi, que tamen præsumptio*, unde DD. relati per *Mencob. d. præsumpt. 132. num. 72. & 75.* pro opin. *Pavorum.* comprobant omninò hanc limitationem, pro qua faciunt optimè verba *Frecc.* in terminis *lib. 2. de sub-*
 14 *seud. quest. 28. col. 3. in fin.* dum dicit, *fingere dispensationem in materia rigorosa, non est quid facile, in aliis dispensationibus, vel rerum alienationibus non sic jus publicum læditur, nam ibi de reipub. præjudicio tractatur*, hæc ille, & hanc declarationem benè probat *Alex. conf. 101. n. 4. lib. 6.* dicens, quod *text. in l. si filius familias, C. de pet. hered.* cum concord. non procedit in acquisitione juris contra jus commune, sed contra publicam utilitatem, nec in jure impræscriptibili, citans *text. in cap. ad decimas, de restit. spol. in 6.* & cum *Alex. sentiunt alii multi relati per Gabr.* qui & ipse hoc sequitur, *de præsumpt. conclus. 1. n. 63. in 1. limit.* & omnium optimè hanc limitationem, ut supra expressam, ut verissimam, & receptam amplectitur *Fernand. Vasquius lib. 2. controvers. illustr. cap. 64. num. 15.* tradens longè meliùs exemplum in re majoratus vendita, quæ cum citra Principis licentiam vendi non possit, illa cum non facile concedatur, ferè impossibilis reputantur, *Lapud Julianam, §. constat, ff. de leg. 1.* quod etiam constat ex latè traditis per *Molin. de major. lib. 1. cap. 28. & lib. 3. cap. 3. num. 11.* sicque par est, ut ex cursu temporis non præsumatur; unde cum verissima sit limitatio, & DD. varia conentur adaptare exempla, nullum erit accommodatius, quam in Ecclesia Deo dicata
 16 vendita, cujus etiam jure civili nullum est commercium, nullaque venditio, & sic contra jus commune, contra publicam utilitatem, & est impræscriptibilis sine dispensatione, *l. continuus. §. cum quis, ff. de verb. oblig.* ubi *Gloss.* in verbo *relicta sunt*, limitat, nisi id fiat per Principem statuentem jus, quod quasi impossibile reputatur, cum per solum Principem fiat, *d. l. apud Julianam*, quod enim semel Deo dicatum est, non est ad humanos usus ulterius transferendum *reg. semel Deo, de reg. jur. in 6.* cum infin. concord. in *Gloss. magna*, ubi *Dyn.* dicit, id procedere secundùm juris possibilitatem, secus verò juxtà Summi Pontificis potestatem, qui potest sacrum, prophanum reducere, sed id reputatur impossibile, cum unius potestati subjiciatur, quod multis comprobatur ibi
 17 *Boer. in addit.* & propterea regularitèr, quæ semel sacra, & religiosa evaserunt, semper talis permanebunt, ut per *Bart. Bald. & Salic. in l. si nondum, C. de surr. Fabr. & Aret. in §. sacra, inst. de ver. divis.* etiam si capta sint ab hostibus, de jure tamen canonico, ut per *Imol. & Zabar. in clement. in plerisque de elect. Aspinum, in l. cum loca, & in l. si quis sepulchrum,*

§. 1. ff. de relig. quoniam & de domibus Imperatori consecratis, idem dicit *text. in l. 1. C. de palat. & dom. lib. 11.* de quo meminit *Gloss. inc. qua semel, 19. q. 3. 18* & remanet sacer locus, etiam si dirutum sit ædificium, ita ut vendi non possit, *l. de sacra, 73. ff. de contrahend. empt. l. in tantum, §. semel autem, ff. de ver. divis. Gloss. in verbo laicus, in cap. possessionis, de reb. Eccl. non alienand. nisi Papa, cui nihil est impossibile, de jure positivo dispense, quæ tamen dispensatio propter difficultatem reputatur impossibilis, ut tradit etiam *Rodoan. de rebus Eccl. non alienand. 19* *quest. 3. a n. 37. usque ad 40.* unde licet præsumi possit solennitas ex tempore in alienatione bonorum Ecclesiæ, aliud erit in alienatione ipsius Ecclesiæ, inter quæ maxima est in hoc differentia, ut in terminis probat *Gloss. in c. ad hæc 4. in vers. mandonis usibus, in fin. de relig. domib.* reddens rationem, quia bona Ecclesiæ spiritualia non sunt, & possunt alienari, si
 20 expedit; non enim est simpliciter verum, quod bona Ecclesiæ etiam cujus libet generis, sint prohibita alienari indistinctè, sed benè non servata solennitate, *Pavorum. in cap. cum non licet, num. 7. de præscript. refert, & sequitur Rodoan. de reb. Eccl. quest. 4. n. 14.* & communiter alienantur, et faciliè expediuntur à Curia commissiones cum clausula *si in evidentem*, ut refert *D. Præs. de Franc. decis. 196. & 235.* nec tanta solennitas observatur: hodie prout antiquitus, ut per *Rodoan. quest. 5. cap. 18. num. 8.* et lex hoc sequitur, quod bona Ecclesiæ præscribi possunt juxtà *text. in cap. illud, de præscript. cap. auditis, de in integr. rest.* quia non sunt omninò prohibita alienari, sed cum modificatione, secus verò in re omninò prohibita alienari juxtà distinct. *Gloss. Bart. Bald. et Salic. in leg. p. Cod. in quibus caus. in integr. restit.* relatum per *Bald. de præscript. in 5. par. 5. par. princip. quest. 4. num. 6.* cujusmodi sunt Ecclesia ipsa, et aliæ res sacre, et etiam spiritualibus annexæ, quæ nullo modo præscribi possunt, cum nec possideri, *cap. consensum, qua præscript.* nedum spatio centum annorum, sed nec per mille annos, ut per *Felin. in cap. accedentes, col. 4. vers. fallit tertio, de præscript. cum aliis per Rodoan. de rebus Eccl. quest. 64. num. 18. Balbum de præscript. in 5. par. 5. par. princip. à 9. post num. 4.* quæ prohibitio fundata est favore publicæ utilitatis, ut est clarissimum, et in specie probat *Alex. d. conf. 101. n. 3. lib. 5.*
 23 Tertiò sublimitatur fallentia, ut solennitas extrinseca præsumatur, ubi agitur de modico præjudicio, ut in casu *d. l. si filius familias*, ubi tantùm agitur de prejudicando filio in spe hæreditatis, et acquirendo patri, cui ipse idem erat successurus, secus ubi ageretur de gravi præjudicio, ut post *Bart. in l. cum de in rem verso, ff. de usur.* probaverunt infiniti DD. congesti per *Tiraquell. d. loc. de præscript. §. 1. Gloss. 4. q. 39. vers. sed & multi, Gabr. de præsumpt. conclus. 1. num. 53. in 1. limit. Mascard. conclus. 1322. num. 27. limit. 3. Sard. conf. 28. num. 98.*
 24 *lib. 1.* dicitur autem parvum præjudicium, quando solennitas respicit lucrum ejus, qui petit, vel parvum damnum adversarii, secus si magnum, ut puta de amissione domini, quia cum agitur de amittendo dominium dicitur grave præjudicium: ita optimè exemplificat *Osasc. decis. 173. in principio* referens *Alexand. consuluisse*, ut contractus venditionis factus ante annos quinquaginta duos, non præsumatur solemniter gestus, ratione gravis præjudicii amissionis domini: quis autem dicere audebit,
 25 quod*

quod alienatio, divisio, & prophanatio Ecclesie sit res modici præjudicii, cum amissio domini rei prophanæ sit gravis præjudicii: dicitur enim Ec-
 26 clesia domus Christi, & ipsius bona, etiam temporalia quoad substantiam sunt pauperum, quoad administrationem Clericorum, & quoad dominium ipsius Christi, Jo: Andr. & Perus. in cap. fin. de rebus Eccles. non alien. in 6. unde licet Calices, & alia sacra pro redemptione captivorum vendi possint, non tamen Ecclesie consecrata, quia major, & solennior consecratio adhibetur Ecclesie quam Calici, ut latè per Archid. in cap. auram 12. quest. 2. & multa assert Rodon. quest. 7. num. 19. 27. & 28.

Possit, & quarta sublimitatio afferri in solemnitate requirente scripturam, cujusmodi est alienatio bonorum Ecclesie, in qua requiritur decretum, quod exigere scripturam, probat Roland. conf. 33. num. 10. volum. 1. Menoch. de arbitr. casu 171. num. 26. & 28 quod ista non præsumatur, auctor est Innocent. in cap. super his, col. pen. vers. quando autem, de accus. quem sequuntur relati per Tiraquell. dict. loco, vers. sunt item, qui cum, in fin. per Surd. d. conf. 108. vers. tertio respondetur, post Gabr. d. loco, num. 60. qui simpliciter sublimitationem sequuntur.

Quintò, & ultimò casus iste caret omni dubitatione ex privilegio Apostolico sacre Hierosolimitane Religionis indulto, ubi omnes alienationes quorumcunque honorum, cujusmodi est Ecclesia nostra cum instrumentis, & confirmationibus forsitan inde sequutis etiam de licentia Sedis Apostolicæ, absque tamen consensu, sed expressa licentia Magistri, & conventus quacunque præscriptione, sed longissima pacifica possessione non obstante, irritæ, & nullæ delectantur: cum igitur requiratur expressa licentia, necesse est, ut verè appareat, vel probetur, non autem præsumatur, quia præsumpta solemnitas sive assensus, de qua in d. l. si filius, non sufficit in dicto casu, ut docet Andr. in cap. 1. §. hac editali, de prohib. feud. alien. per Lotbar. quem sequitur Afflict. in c. 1. de controvers. invest. ut latè probat Frecc. lib. 2. quest. 28. de subfeud. inferens propterea, quod in Regno non sufficit assensus præsumptus; ex quo per Constitutionem const. divæ mem. requiritur specialis licentia quod idem est ac si diceret, expressa, quando fortis igitur in casu nostro, ubi manifestè dicitur, 32 sine expressa licentia Magistri, & nos sequuntur Camer. D. Capyc. & alii congesti per Lipar. ad Ifern. in d. c. 1. §. hac editali, vers. in Regno, Anna sen. optimè in repet. const. Constit. divæ memoria, n. 50. cum aliis per Lanar. conf. 60. n. 124. & 130. quamvis de jure 33 communj feudorum tacitus assensus sufficiebat, Hieron. Schurf. conf. feud. 134. num. 3. lib. 1. Wsemb. de feud. cap. 1. num. 13. nec omittam quod ii, quibus tempus nocet, dicuntur lædi per quandam fortunæ circumventionem, & qui tempori innititur, in circumventionem fundatur, §. alii verd, in auct. at ii, qui ingred. ad appell. quod bene annotavit Andr. noster in §. sansimus, col. 2. quo temp. miles, ex quo dixit Natta conf. 172. num. 29 lib. 1. quod ista præsumptio ex antiquitate frivola est, & fragilis apud æquos Judices, & sequitur Cavalc. deci. 46. num. 21.

In hac eadem causa pro parte contraria scripsit doctissimus advocatus morum candore, & virtute præstantissimus Anellus de Amato, postea Reg. Cameræ Præses dignissimus, mihi maxima necessitudine conjunctus conf. 63.

S U M M A R I U M.

- 1 Persona extrinsecus nunquam subintelligitur, nec fit extensio de uno ad alium.
- 2 Hæredes censentur gravari minus, quàm sit possibile.
- 3 In legatis non est recedendum à propria significatione.
- 4 Testator, ubi voluit, expressit, ubi noluit tacuit.
- 5 Mobilium appellatione, bordcum, frumentum, ceteraque virtualia à solo separata tempore conditi testamenti continentur.
- 6 Fructus pendentes, & maturi tempore mortis testatoris, vel testamenti, quamvis tempore mortis sicut à solo separati, sunt hæredis.
- 7 Vinum, oleum, ceterique fructus pendentes, mortis, vel testamenti tempore immobiles censentur.
- 8 Fructus terrariorum, sed decimarum, an sint connumerandi inter nomina debitorum, vel inter fructus feudales, & num. 9.
- 10 Decima debetur tempore recollectionis, idedque dominus iuste prohibet assallo ne eo infcio colligat.
- 11 Nepotibus, patre prædefuncto, non minus, quàm filii legitima debetur.
- 12 Filiis, sive nepotibus non conceditur eligere legitimam in bonis alteri legatis, vel alienari prohibitis.
- 13 Legatarii regulariter præferuntur etiam creditoribus in rebus legatis.
- 14 Legitima non minuitur ob voluntarias alienationes.
- 15 Filio pro legitima nedum retentio sed actio conceditur contra hæredes, & legatarios pro rata, cum hæreditas exausta reperitur, amplia n. 16. & 17.
- 18 Disposita in allodialibus procedunt quoque in feudilibus ubi contrarium non est dispositum.
- 19 Legitima debetur primogenito etiam in feudis dignitatibus, aut jure francorum, & num. 20.
- 20 Feudo, in quibus vivitur jure francorum ad instar legitime dicuntur individua ratione dignitatis, vel individuitatis annexa.
- 21 Feudum totum, & integrum, est legitima successio ipsius primogeniti.
- 22 Pater potest cum assensu donare feudum secundogenito, primogenitus habet tamen querelam inofficiosa donationis.
- 23 Legitima primogeniti in feudo, cum non potest præstari in corporibus ex natura feudi individui, præstatur in estimatione.
- 24 Pater non potest nocere filio primogenito in sua legitima in feudo hæreditario, scilicet cum assensu, saltem respectu estimationis.
- 25 Legitima ubi in corpore, vel re præstari non potest, in estimatione traditur.
- 26 Legitima debita primogenito in feudis est tertio pars totius valoris feudalis patrimonii.
- 27 In computatione legitime debite primogenito habenda est ratio utriusque patrimonii, scilicet feudalis, & burgenfaci.
- 28 Cum plures hæredes succedunt, fit contributio pro rata valoris bonorum, & onerum.
- 29 Verba dicta ad alium finem non alterant principalem dispositionem præcedentem.
- 30 Testator non quideatur sibi contrarius, in eadem scriptura non censetur incontinenti se revocare.
- 31 Querela inofficiosa testamenti spatium quinquennium durat.
- 32 Infantes, & minores adversus querelam non intentatam resistuntur, & quid in majoribus, ibidem.
- 33 Filius honoratur quovis relictæ titulo, ideoque querelam non habet, sed actionem ad supplementum.

- mentum legitima.
- 35 Actio ad petendum supplementum legitima non minori temporis spatio praescribitur, quam 30. annorum.
- 36 Actio cum dirigitur ad supplementum, querela amplius non competit.
- 37 Jus petendi supplementum legitima, non censetur renunciatum per aditionem hereditatis vigore testamenti factam, nec per acceptationem, & retentionem bonorum hereditatis.
- 38 Heredis assertio sufficit scilicet tantum esse in bonis, & pretendens contrarium tenetur probare, amplia, n. 39. & 40.
- 41 Uxor si probet, maritum aere alieno gravatum, fundam habet intentionem si dicas bona sufficere, & num. 42
- 43 Legati causa cessante, legatum cessat.
- 44 Legatum relictum ob causam, determinatur secundum causam sibi annexam, & minuitur, causa diminuta.
- 45 Legatum in dubio censetur factum favore legatarii, limita n. 47.
- 48 Lex praesumit legatum factum pro labore administrationis, ideo tutor non administrans perdit legatum.
- 49 Cum qualitas persona insituta (puta infantis cum quo commorari iussus est legatarius patitur) semper praesumitur factum legatum favore heredis.
- 50 Legatum censetur factum in favorem illius, in cuius principaliter aliquid disponitur.
- 51 Ille dicitur principaliter contemplatus, qui in litteris testamenti, sed in ordine scripturae prius exprimitur.
- 52 Legatum censetur factum favore heredis, quando legatur ob fidem, & probitatem legatarii.
- 53 Legatum factum sub causa de futuro, contradictioem sapit.
- 54 Condicio si impeditur per casum, mortem, vel aliam iustam causam, deficit legatum.
- 55 Legatarius quando impeditur facto tertii non directo ordinatio ad impediendum obsequium, vel servitium injunctum legatario, condicio non habetur pro impleta, amplia, n. 56.
- 57 Legatum extinguitur in omni causa, in quo appareat cessare causam legati.
- 58 Conjectura, ex quibus colligitur, legatum, non favore heredis, sed legatarii, recensentur.
- 59 Legatum licet fiat principaliter in favorem legatarii, si subest iusta causa, legatum non debetur.
- 60 Legatum alimentorum, et si condicio deficiat, non interdicitur, declara. n. 61.
- 62 Conditiones dividantur in merè potestativas, casuales, & mixtas.
- 63 Legatum factum sub onere injuncto, habet tractum infuturum, & conditionem importat.
- 64 Cum condicio, non legatario, sed alteri tertio imposita est, censetur omnino casualis, & in eventum posita.

ARGUMENTUM.

Dispositio non potest porrigi ad alias personas, ultra expressè vocatas, cum persona extrinsecus nunquam subintelligatur, nec extensio fiat de persona ad personam, maxime quando eadem par ratio non militat. Feudum totum, & integrum, est legitima successio primogeniti: in casibus tamen, in quibus legitima debetur primogenito in aestimatio-

ne, in feudis juris francorum, & est tertia totius valoris feudalis patrimonii, habita quoque ratione a lodialium. Legatum relictum determinatur secundum causam sibi annexam, & minuitur, causa diminuta, & quid in legato alimentorum, & quando censetur factum legatum favore heredis, vel legatarii, late discutitur.

Pro Domina D. Polifena Fristinbergh
Jesualda Principe Venusii.

CONTROVERSIA LIX.

Postquam jussu Excellentissimæ Domine D. Polifene Fristinbergh Jesualdæ Principis Venusii, ferè ex tempore, in confesso cum Dominis collegis, Caivani habito, fuerunt nonnulla dubia proposita, & discussa, circa intelligentiam dispositionis Excellentissimi Principis D. Caroli foceri è re faciendum existimavi; si paulo maturius, re diligentius examinata, quid sentirem, infra scriptis exararem.

Circa primum igitur, utrum in legato mobilium, facto in beneficium montis erigendi, juxta cap. 10. includantur bona mobilia, sive earum pretium, in beneficium conjunctorum de domo Jesualda, etiam existentibus feminis; prout adsunt, descendentes testatoris, vel ita demum si extinguerentur descendentes, ex corpore ipsius testatoris, ut innuere videntur verba cap. 18. fuit jam per insignes collegas, quamvis hæsitando, resolutum, & nunc subdubius confirmo, quod licet in 10. capitulo clarissime sit dispositum, quod in beneficium, & augmentum montis, & successivè vocatorum, cedat pretium omnium bonorum mobilium, tamen id intelligi debet in beneficium posthumi masculi, qui tunc nasci sperabatur ex nuru prægnante, qui dumtaxat reperitur vocatus in dicto 10. capitulo, in quo nihil disponitur de monte in beneficium aliorum conjunctorum de domo, non descendendum à testatore, sed tantum in beneficium dicti posthumi, & sic inclusio mobilium in augmentum montis, non potest porrigi ad alias personas ultra expressè vocatas, & inclusas, ex regula quod persona extrinsecus nunquam subintelligitur, nec est facienda extensio de persona, ad personam, præsertim quia non militat tanta ratio in conjunctis de domo quanta in masculis descendentes ex filio, præsertim ad præjudicium propriæ sobolis heredis institutæ quamvis essent feminæ, quæ ex juris interpretatione debent censeri in minus gravatæ, quam sit possibile, *lunum ex familia, & si rem, ff. de legat. 2. cum aliis per Crav. Ruis. Paris. Decian.* & alios congestos per *Casil. de usufr. c. 42. n. 12.* præsertim, quia dum testator ulterius progrediendo in 14. cap. in defectum descenditium masculorum ex filio unigenito prædefuncto quia, vel non nasceretur posthumus masculus ex nuru, qui casus evenit, vel etiam si nasceretur, & deinde ille, vel ejus filii decederent, absque filiis masculis, vocavit conjunctos de domo, non vocavit illos ad omnia bona, ex quibus superius in dicto 10. cap. jussus erigi montem, in beneficium posthumi masculi, sed restrictè, & limitate ad quædam bona specialiter in d. 14. cap. descripta, dum dicit, *lascio le sudette entrate di docasi 200. mila, cassi, crediti, nomi di debitori, ch' inqualivoglia modo li spettasse, ut supra,* & sic cum vocavit conjunctos de domo, non descendentes, illos ad quædam bona nominatim,

3 tim, & specialiter expressa admitti voluit, non ad alia quia in legatis non est recedendum à propria significatione, & strictissimam interpretationem recipiunt, *l. nummis, ff. de legat. 3. Dec. in l. in testamen- tis, ff. de regul. iur. Castil. d. cap. 42. n. 11.* idque clarissimè colligi videtur ex dispositis in *cap. 18.* ubi dum testator consideravit, & prævidere voluit quid esset agendum in casu, quo deficerent, seu extinguerentur omnes descendentes ex corpore, in tali casu, & sic restrictè, & limitatè, quasi dixerit in dicto casu & non in alio, arguendo ab inclusione unius, vel à contrario sensu, in quo vocavit conjunctos de familia Gesualda, cum ordine prælationis inter eos in dicto c. expresso, præcepit, quod cederent in ipsorum beneficium introitus perveniendi ex pretio mobilium, ut supra, & insuper introitus perveniendi, ex onere juncto ducatorum 200. milia, & sic ubi voluit, expressit, ubi tacuit, noluit, ex regula, *l. unica, §. fin. autem deficientis, C. de caduc. tollendis,* apparet enim, esse manifestum constitutum discrimen, inter unum, & alterum casum,

Secundò fuit dubitatum, utrum in augmentum montis in dispositione facta in 10. capitulo appellatione bonorum mobilium, cedant, frumentum, hordeum, vinum, oleum, & reliqui fructus perventi, & perveniendi in anno, quo testator decessit, ex suis bonis feudalibus, & burgenfaticis; & quidem cum testator testatus fuerit, & decesserit de mense Septembris 1613. nullum erit dubium quoad hordeum, frumentum, cæteraque victualia, quæ à solo jam erant separata tempore conditi testamenti, nam hæc, inter mobilia computantur, & ob id cedunt in augmentum montis, in beneficium tamen descendendum, juxtà resolutionem in præcedenti dubio factam; secus verò in fructibus pendentibus tempore mortis testatoris, & etiam in his fructibus, qui tempore testamenti pendebant, & maturi erant, licet tempore mortis reperi ti sint à solo separati: hos enim omnes cedere in beneficium hæredum, ex regula *l. si ita, & l. fin. ff. de auro, & arg. legat. rejecta opin. Castr. consil. 132. in 1. Decii consil. 262. alias 472. num. 5. & distinct. Cardinal. Manica de consuet. lib. 9. tit. 4. n. 6. vers. ego vero, verius cum opin. Gabriel. cons. 98. numero 5. in 1. & Alciat. consil. 182. lib. 9. restat, & latè comprobatur. Hispan. Castil. de usufr. cap. 42. unde indubiè vinum, & oleum, cæteri que fructus similes, nullo modo comprehendi poterunt sub legato mobilium, uti qui velut fructus pendentes tempore testamenti, vel mortis Principis, omninò immobiles censendi sunt, ex *l. fructus, ff. de rei vindic. cum aliis per Ludovic. Peras. decis. 79. & 83. Barbof. in l. divorzio, in princip. part. 2. num. 79. vers. ex eo igitur fit, 1. conclus. ff. solut. matrim. an autem fructus terragiorum, sive decimarum debitarum Domino Principi, sint connumerandi inter nomina debitorum, ita ut indistinctè comprehendantur in legato factò in augmentum montis in dicto 10. capitulo in illis verbis, *si debbia unire con tutti, & qualsivogliano censi, crediti, denari, animali, & nomi di debitori,* vel potius sint computandi, inter fructus feudorum, & sic sit faciendà distinctio in præcedenti capite facta inter fructus jam maturos, & à solo separatos, & fructus pendentes: mihi hoc ultimum verius videtur, ut decimæ terragiorum non sint computandæ inter nomina debitorum, cum sint verè, & propriè fructus feudi, & dicitur decima prædialis debita Baroni ratione**

utilis domini, & reverentiæ, ad instar decimæ prædialis debite sacerdotibus, ut latè per *D. de Franck. decis. 124.* & debetur hæc decima tempore recollectionis fructuum, & ob id dominus prohibere potest vassallo, ne ipso inscio fructus colligat, ad *tex. in l. 2. C. quando, & quibus quarta pars debeatur,* quia debetur ex ipsis fructibus, tempore recollectionis, ut latè tradit *Frecc. lib. 2. in 12. autor. Anna allegat. 94. num. 8. late Baeza de decima tutor. cap. 28. num. 11. in fin. vers. comprobatur hæc opinio, & latè cap. 31. latè Vivius decis. 4. præsertim num. 30. unde cum debeatur ut fructus, non ut nomen debitoris, de ducimus idem erit statuendum, quod de fructibus in præcedentibus diximus.*

Tertiò principaliter supposito, Dominam Principissam neptem ex filio fuisse nimium, & in excessu gravatam, & ex oneribus injunctis circa montis erectionem, & particularia legata, patrimonium ferè absorberi, adeò ut non supersit ei integra legitima: primum ex hoc sequitur, quod, cum nepotibus in bonis avi, patre prædefuncto, velut primum locum tenentibus, legitima ejusque supplementum debeat, non minus quam filiis ipsis, ad not. in *autb. novissima, & in specie Crassus §. legitima, quest. 4. in princip. licet filiis, sive nepotibus non concedatur eligere legitimam in rebus alteri legatis, neque in rebus alienari prohibitis, ad tradita in l. in quartam, ff. ad l. falcid. & ple. è apud Gabriel. lib. 6. tit. de legitima, concl. 6. & regulariter legatarii præferuntur etiam creditoribus, in rebus legatis, qui ob id debent agere contra hæredem l. fin. C. de hæredit. action. Natta cons. 199. n. 8. Surd. dec. 316. num. 12. nihilominus, cum hæreditas est onusta, sive exhausta legatis, quibus constat non diminui legitimam, in qua descendentes inter creditores numerantur, & constat non minui per voluntarias alienationes, Bart. in leg. Titia, §. imperator, ff. de leg. 2. Bertrand. cons. 474. num. 2. lib. 4. Paris. cons. 32. num. 28. lib. 1. omninò legitima tanquam æs alienum, est in primis deducenda, adeò ut filio pro legitima, si 15 vè ejus supplemento, nedum retentio, sed etiam actio concedatur contra hæredes, & contra legatarios pro rata, cum legatis hæreditas exhausta reperitur, ut docet Angel. in leg. Papien. §. se conditioni, numero 5. vers. ad ipsam autem supplementum, ff. de inoffic. test. idque præsertim procedit cum non sunt legata corpora, sive species, sed pecunia, ut ex omnium mente resolvit distinguendo *Vasq. de success. creat. §. 10. num. 392. Crassus dict. §. legitima quest. 18. Surd. dict. decis. 316. num. 3. & 15. cum enim testator legatis, sive fideicommissis oneravit hæredem ultra modum a lege definitum, adeò ut non remaneat integrà quarta debita jure naturæ, quod excedit pro rata ejus, quod cuique legatum est, detrahendum erit, ita ut omnia legata ad legitimum modum à jure definitum redigantur l. si quis testamento 82. §. apud Julianum, ff. de legat. 1. cum aliis per Surd. de aliment. tit. 8. privil. 30. in initio, quod procedere etiam in legatis piis post Bart. in autb. similiter, C. ad l. falcid. ut receptum contra Surd. tradit Parlador. rerum quotid. lib. 1. cap. 18. in quo licet plerique voluerint supplementum legitime esse faciendum pro rata, de legatis, & donationibus inter vivos, ut non minus donatarii, quam legatarii agnoscant, pro rata, onus, ut concludit *Salsc. in l. 1. in fin. C. de inoff. donat.* tamen contraria sententia verior est, & magis comm. ut prius rescindantur legata, & fidei com-**

commissa, quam contractus, ut latè probat *Gratian.*
lib.2. discept. forens. cap. 247. num. 61. & 62. quæ ta-
 meti disposita sint in allodialibus, & de jure feudali
 de legitima nihil dispositum reperitur, cum tamen
 omnia illa, quæ expressè non sunt determinata per
 leges feudales, relinquuntur dispositioni juris com-
 19 munis *cap. 1. de feudi. cognit. idcirco etiam in feudis*
dignitatum, aut ubi vivitur jure francorum legiti-
fundaverit Camer. in resp. §. præterea ducatus. cart. 99.
col. 2. vers. primum si regnum, & cart. 102. col. 4. vers.
circum tertiam caput, ubi tandem cart. 104. col. 2. in
princip. Iti. F. colligit conclusionem ut ubicunque
 20 *lex civilis dat legitimam filio in re burgenatica, e-*
dem modo competat legitima primogenito in feu-
do, cujus doctrinam latissimè comprobat resolvens
objecta Armano Pistorius sumo 2. part. 2. quest. 38. ex
num. 10. vers. hinc tamen non obstantibus, & sequitur
Rosenthal. de feud. tomo 1. cap. 7. copulaf. 13. n. 7. non
quidem ut dicamus, ut totum feudum individuum,
in quo vivitur jure francorum, dicatur legitima
primogeniti verè, & absolute, de quo latè diffor-
vit Ifern. Afflicti. Dec. Paris. & alii congesti per An-
nam sup. 197. feudum totum, Frecc. de differ. inter
 21 *feud. regal. & alia differunt. 39. sed hujusmodi feuda*
ad instar legitime dicantur individua ratione digni-
tatis, vel individuitatis annexæ, ut, & si hæreditaria
sint, debeantur primogenito ex necessaria restitu-
tione, cum qualitate hæreditaria, ut contra Olrad.
Alberic. & alios circa intellectum, cap. licet de voto,
resolvit Camer. ex d. car. 99. col. 2. in fin. & 3. usque ad
car. 102. d. ver. col. 2. in fin. vers. quid tenet, & car. 102.
col. 1. in fin. vers. quamobrem restitit, sive, ut ex-
 22 *plicat Freccia in differ. inter feud. ex pacto, & hered.*
c. 10. vers. dico quod feudum, ipsam feudum totum,
& integrum est legitima successio ipsius primoge-
niti, non legitima aliqua naturalis, & proinde li-
cet feudum dicatur legitima primogeniti tenetur ta-
tamen primogenitus ad onera, quia capit, ut hæres,
ut post Frecc. advertit Reg. de Ponte. de potest. Prone-
gis de assens. Regis super dote. §. 3. num. 19. in fin. ve-
 23 *rum si pater donet feudum hæreditarium secundo-*
genito cum assensu, quod facere potest Rege as-
sentiente quo casu de jure civili competeret primo-
genito querela ex capite inofficiose donationis,
juxta l. 1. & 2. C. de inoffic. donat. vel si aliter exhau-
riat valorem feudalis patrimonii onere legatorum
injuncto taliter, quod de jure civili competeret que-
rela inofficiosi testamenti ad cujus similitudinem con-
stat esse indubiam, & ad ipsius instar redactam que-
relam inofficiose donationis, l. fin. C. de inoffic. donat.
Bald. in l. 1. in princip. & col. 2. in 3. notab. C. cod. sit.
Costa in cap. pater verb. private non possit, num. 2. de
 24 *testament. in 6. vel jus petendi supplementum legi-*
time, quod loco querelæ subrogatur, l. omnimodo. C.
de inoff. testam. in his casibus tamen omnino est re-
ferenda legitima primogenito in feudo, quæ cum
non possit præstari in corpore ex natura feudi in-
dividui, præstabitur in æstimatione, ut, præmissa lon-
ga disputatione, tradit Camer. à cart. 102. col. 4. vers.
circum tertiam caput usque ad cart. 104. in fin. vers. sed
tunc, ubi d. car. 104. col. 1. vers. non obstat quibusdam, re-
 25 *solvit generaliter, ut sicuti pater in re burgenatica*
non potest nocere filio per viam inofficiose dispo-
sitionis, sic minime nocebit in feudo quaternato
instar legitime debito, primogenito, per quæ di-
cit concludere in casu inofficiose donationis etiam
cum assensu domini, patrem non posse nocere filio

primogenito in sua legitima in feudo hæreditario,
 saltim respectu æstimationis consequendæ, ut latif-
 simè, ut receptum infinitis cumulatis tradit *Conf. de*
Ass. omnino videudus conf. 130. ex num. 23. resol-
vens. conf. Dec. & Paris. quod & regulare est, ut ubi le-
 26 *gitima, quæ videbantur contrarium innuere in cor-*
pore, vel re præstari non potest, saltim in æsti-
matione tradatur, ut ex Bald. & aliis in l. scimus. §. reple-
tionem, & §. illud C. de inoffic. testam. Ifern. in pluribus
locis tradit Pistor. latius Camer. opin. explicans, &
exornans d. quest. 38. per totum, præsertim n. 14. vers.
 27 *num. & si verum, num. 12. & 30. quæ legitima in æsti-*
matione debita primogenito in feudis juris fran-
corum, non erit dumtaxat tertia pars portionis,
unius, sed tertia totius valoris feudalis patrimonii,
quandoquidem ex dispositione autb. novissima, con-
stat legitimam esse tertiam illius partis, quæ ab in-
testato primogenito competeret, cui absolutum est
ab intestato totum competiisse feudum si pater inof-
ficiosè non disposuisset, ut optimè fundat idem Ca-
 28 *mer. d. car. 104. col. 2. vers. sed tunc incidens, in quo*
illud in præsentī casu advertendum duxi, ut in com-
putatione hujus tertie partis valoris totius feudi,
erit legitima debita Excellentissimæ Donnæ Isha-
belle primogenitæ, sit habenda ratio valoris utrius-
que patrimonii; castrensis, scilicet & paganici, sive
maius feudalis, & burgenatici, quia tamen aliàs vi-
deantur quasi duorum hominum hæditates, ad test.
in l. cum, qui certarum, §. 1. ff. de milit. testam. Bald. in
autb. cessante, num. 4. C. de legit. hæredi, cum aliis per
Lazar. conf. 80. n. 14. attamen quoad computatio-
nem, legitime, cum vere, & in effectu à principio di-
catur habuisse unicum patrimonium, quamvis diver-
sa bona, l. juris peritor. §. cum oriundas. ff. de exclus. sa-
torum, tam ipsius feudi, sive ejus æstimationis, quam
reliqui patrimonii allodialis ratio haberi debet, su-
per quibus si primogenitus legitimam sibi non so-
lum ex bonis liberis, sed etiam ex ipso feudo debi-
tam consequeretur, tunc omnis cessaret querela inof-
ficiosi testamenti, si ex bonis burgenaticis superes-
set tantundem, quod æquivaleret legitime debito,
etiam super feudis, ita in individuo Pistorius d. q. 28.
 29 *num. 41. vers. ferit tamen, Rosenthal. pulchris verbis id*
explicans etiam ex Camer. Lupo & aliis d. cap. 7. con-
clus. 13. num. 8. vers. in quibus, & hoc consecrarium
est.

Unde secundò, circa modum æstimandæ legitimæ
 sequitur parum prodesse investigare utrum lega-
 tum ducatorum 200 mille ad erectionem, sive aug-
 mentum montis, in beneficium masculorum descen-
 dentium, & his deficientibus pro aliis conjunctis de
 familia Gesualda sit impositum universò patrimo-
 nio etiam paganico, vel potius injunctum sit dumtaxat
 super feudo, in quo si inspiciamus verba princi-
 palis dispositionis factæ in 10. capitulo nemo in-
 ficere poterit, onus prædictum fuisse injunctum hæ-
 redi, & sic non minus respicere patrimonium allodia-
 le, quam feudale, cum verba sint apertè directæ ad
 hæredem, ibi, & de più voglia, che desso mio herede
 paghi altri ducati 200. milia, &c. quo casu cum hæres
 29 gravatur, qui in utroque patrimonio succedit, vel
 etiam plures succedant hæredes certum est contri-
 butionem esse faciendam pro rata valoris bonorum,
 ut, pro rata emolumenti onus sentiant, non habi-
 ta distinctione onerum, unde processerunt, ad latè
 tradita per *l. meam Copyc. decif. 198. Frecc. in 13.*
differens. inter feud. ex pacto, & hered. quod pro lege
servari hodie testatur Reg. de Ponte in tract. de pote-
stat.

stat. Proreg. tit. de assens. Regiis, super dote, §. 3. num. 8. nec debet cenferi mutata principalis hæc dispositio claris verbis expressa ex verbis subsequentibus in 18. cap. dum in vocatione, quam subjicit conjunctorum de familia in defectu masculorum descendentium addit ea verba, & anco tutto quello de più che potesse apportare lo stato feudale delli predetti ducati 200. milia lasciati per compra d'intrate à beneficio
 30 di detto monte, tum quia verba ista incidenter dicta ad alium finem non alterant principalem dispositionem præcedentem clarissimè expressam, tum etiam,
 31 quia ne testator sit sibi contrarius in eadem scriptura, nec censeatur se incontinenti revocare, possunt hæc verba declarari, ut voluerit prædictis conjunctis de familia legare, quod superesset ex introitibus feudalibus, ultra ducatos 200. mil. scilicet ratam ipsorum, pro qua feuda in contributum venire debebant intelligendo verba testatoris secundum juris dispositionem, ad tradita in *l. heredes mei, §. cum ita ad Trebell.* sed ut jam diximus supervacanea omnino est hæc disceptatio, cum et si hoc onus esset injunctum dumtaxat super feudo, adhuc tamen pro consequenda legitima debita primogenito super feudo universi patrimonii erit ratio habenda etiam allodialis, ut supra ex *Pistor. & Rosental.* fundavimus.

Tertium, quod ex his oriri potest dubium, circa tempus, infra quod Domina Principissa poterit se læsam conqueri, & petere, ut legitima illæsa sibi reservetur etiam in feudis sine aliquo onere, in quo si concederemus hoc casu competere querelam inofficiosi testamenti, luce clarius esset, vitam hujus remedii non protrahi, ultra quinquennii spatium, *l. si quis filium in fin. C. de inoffic. testam.* sed daretur restitutio huic Domine jam adhuc infanti, adversus non intentatam intra quinquennium querelam, quinimo minores ipso jure tuti sunt, majores verò restitutionis beneficio potiuntur adversus lapsum temporis, *l. 1. C. in quibus caus. restit. non est neces.* quinimo minores si finant labi tempus sola taciturnitate, erint absque ope restitutionis ipso jure tuti, sint autem renunciatur querelæ, quod contingit. etiam cum dissimulatione non tacita, sed actuali, quæ ex actibus inducentibus testamenti approbationem resultat, tunc restituentur in integrum adversus renunciationem querelæ, & testamenti approbationem *Alberic. & alii in l. 1. C. de restit. in integr. optimè Sfortia Oddus in suo aureo tract. restit. part. 2. qu. 85. artic. 5. & quest. 89. artic. 4.* sed quoniam hodie per secundam juris prudentiam confirmatam per tertiam, non abrogatam per quartam ubi filius honoratur quoquo relicti titulo, nunquam, ei conceditur querela, sed solum petitio supplementi legitimæ; *l. omnimodo, & l. quoniam novella, C. de inoffic. testam. Angel.* optimè in *d. l. Papin. §. si conditioni*, post *num. 7. ff. de inoffic. testam.* cum in fin. congestis per *Gratian. d. cap. 147. num. 64.* cum in præsentis casu primogenituræ, nedum relicti, sed institutionis titulo fuerit honorata, ipsi non aliud remedium, quam supplementi ad integram usque legitimam competere poterit, quod, etsi loco querelæ subrogari videatur, attamen communi calculo improbata opin. *Burt. in d. l. si quis filii, per Bald. Salyc. Castr. & alios, actio ad petendum supplementum legitimæ non minori temporis spatio præscribitur, quam triginta annorum curriculo, ut ex recentiori, latè Balbus in 4. part. 4. part. principalis de præscrip. q. 23. cum enim actio dirigitur ad supplementum, eo*

36 ipso significatur, querelam non competere; unde non est mirum, quod non assumat tempus, quod erat quærelæ concessum, cum ad diversa competant, ut de magis comm. *Bald. Salyc. Castr. Alexand. Jaf. Gratian. Tiraquell. Dec. Menoch. & alios latè tradit, Gratian. cap. 247. num. 71.* qui amplius probat: quod
 37 huic juri pctendi supplementum legitimæ non censeatur renunciatum per aditionem hæreditatis vigore testamenti factam, nec per acceptationem, & retentionem bonorum hæreditariorum, cum censeantur facta, salvo jure pctendi supplementum, in quo filius non dicitur venire contra factum defuncti ut latè *Gratian. d. cap. 41. 45. 51.* & melius in *fi. n. 73.*

Quartum, & ultimum dubium, quod circa hoc tertium caput principale versatur, cujus sit onus probare bona alia non adesse, vel pretium bonorum non sufficere ad exoluenda legata, salva legitima hæredis scilicet an legatariorum, qui sunt, vel erunt actores, & an ex descriptione introituum, & corporum feudalium, facta in Regia Camera, ob mortem retro Principum offerendo relevium pro obtinenda revocatione investituræ, probari possit sufficientes valor feudalis patrimonii, in quo dixi ex tempore, & nunc consulto confirmo *Gloss. in l. cum de lege 17. ff. de probation. decidere, sufficere hæredis assertionem, tantum esse in bonis, si etenim legatarii contra asseverent, tantum remanet penes hæredem; quod sufficit ipsi debent probare, ex dec. Gloss. in l. fin. §. licentia, C. de jure delib. cujus Gloss. opin. sic communiter a DD. probari testantur latè, Becius conf. 100. n. 22. Gabriel. conf. 138. num. 6. in secundo, & ejus doctrinam verissimam, & temerarium ab ea recedere, dixerunt *Jaf. Curt. sen. & infiniti alii congesti à Mascard. de probat. conclus. 852. incip. bares eo ipso, & conclus. 49. incip. indentarium confectum, & iterum concl. 205. incip. bona non sufficere, ubi n. 14. ampliat etiam si agatur de magno præjudicio, quam opin. etiam magis comm. in practica omnino servandam testantur in fin. DD. congesti à Fulvio Paciano in eodem tract. de probat. l. 1. cap. 46. ex num. 24. cum sequ. ubi licet num. 26. in fin. vers. verum prædic. plerofq. DD. in contrarium citet, neminem tamen ex eis refert, qui ausus fuerit dicere opin. contra Gloss. esse comm.**

39 Quod si (ut in præsentis casu) non sit quæstio de quantitate patrimonii, & sic an plura bona remanserint in patrimonio, quam hæres asserat, sed de valore rerum, quia sit controversia solum de bonorum æstimatione, tunc sine dubio hæredi dicenti tantum valere, & non plus creditur eo ipso, quod contrarium non probatur, & hoc casu facilius locum obtinebit opinio *Gloss. in d. l. cum de l. ut post Burtig. Alber. Florian. Imol. Rom. Alex. Corn. & alios probat Loffred. conf. 32. n. 11. vers. quinimo, Gloss. ista, & latè Pacian. d. loco num. 33. & 34.* & sine ulla penitus controversia locum obtinebit decisio dictæ *Glossæ*, ubi, vel hæres negans alia bona non adesse, vel præterium non sufficere, sit reus, vel etiam si sit actor confecerit solemne inventarium, quo casu omnino credendum est hæredi asserenti non esse plus in bonis nisi contrarium proberur, ut de commun. & recepta sententia latiss. testatur idem *Pacian. d. c. 46. num. 39. 40. præsertim in fin. vers. ego tamen, Nat. ta conf. 109. num. 11. Cbacher. decis. 68. post numer. 11. Mascbard. d. conclus. 940. num. 4. & omnium optimè *Castr. conf. 177. lib. 1. quam latè sequitur, Simon. de Præcis de interpret. ultim. volum. lib. 5. dubit.**

dubit. 4. num. 279. ubi in specie probatur, quod hæredibus filiis conventis à legatariis, & dicentibus bona hæreditaria etiam pluris, per testatorem æstimata non sufficere pro eorum legitima, onus probandi incumbit legatariis, quod bona extant tanta, & pro legitima sufficientia, quinimò plus voluerunt DD. ut nedum in hærede, qui ratione injunctæ, & servatæ solemnitatis inventarii habet juris præsumptionem pro se, dum dicit bona, vel
 41 eorum pretium non sufficere, sed etiam uxore, quæ si probet maritum ære alieno gravatum, habeat fundatam intentionem si dicat bona non sufficere, juxta opin. *Bart. in leg. si constante, num. 7. ff. solat. matrim.* à qua in judicando non esse recedendum dicit *Jacob. in l. fin. §. licentia, in 6. C. de jure deliber.* quod latius probat *Barbos. in l. maritum 13. ex num. 24. ad 27. ff. solat. matrim.* quod sine ulla dubitatione procedere, cum pro muliere ne
 42 gente urgeat aliquod aliud adminiculum ipsius negationi favens, ut traduat *Aret. Jaf. Alciat. & alii*, quos congerit idem *Pacian. dict. c. 46. num. 16. vers. sunt, qui dicunt, & num. 47.* vel etiam aliqua probabilis verisimilitudo, ut optimè resolvit opiniones diversas concilians *Barbos. in d. l. maritum, num. 25. versic. ego autem opiniones ita concordarem*, vel etiam suspitio, ut probat *Alciat. de præsump. reg. 3. cap. 20. num. 3.* unde, cum hic non levè concurrat adminiculum, ex probatione resultanti ex listis releviorum præsentatis in Camera, & diligentis, & informationibus circa quantitatem & qualitatem corporum, & reddituum exactissimè factis per fiscum pro ejus indemnitate, de quibus aliàs in similibus maxima est ratio habita per S. C. omninò D. *Isabella* habeat intentionem fundatam super negativa, bona, sive eorum pretium non sufficere ad exsolvendum tam ingens onus impositum.

In quartò principali dubio, an stante dispositione Excellentissimi Domini Principis, qui in capitulo ordinavit. *Che non si debbiano amovere in modo alcuno dalli servitii della sua casa, & dalli carricchi, & pesti che hora si contengono insino à nove persone nominate in dicto capitulo à quali ordina se li dia la solita provisione, & vitto atteso l'hanno servito fedelmente*, dubitari nunc contingit; utrum illæ personæ ex nominatis, quarum opera, & servitio non egent hæredes pupillæ, & proinde Excellentissima Domina mater, & balia tum hac, tum aliis justis de causis renuit eorum opera uti, nec ad continuandum servitium admitti censuit, possint hoc non obstante salarium, occasione servitii relictum, petere, cum per ipsos non stet adimplere servitium, argumentum *l. jure civili, ff. de condit. & demonstr.* cum concord. in puncto per *Coler. de aliment. lib. 2. c. 12. n. 82. fol. 818.* quod ut resolvam negativè nullum deberi eis salarium, subscriptas subjicio conclusiones.

Prima, legati causa cessante legatum cessare, *l. cum*
 43 *pater, §. dulcis, ff. de leg. 2. Bart. in leg. demonstratio falsa, §. fin. prope finem, ff. de condit. & demonstr.* & idèd cum legatum relinquatur propter onus, cessat, onere cessante, *l. alumna, §. seja, ff. de adm. legat. l. qui tutelam in princip. ff. de testam. tutel. plura Tiraquell. in 1. part. de cessant. causa, num. 101. vers. legati causa, Surd. plonè de aliment. tit. 8. pri-*
 44 *v leg. 23. in princip.* & legatum relictum ob causam determinatur secundum causam sibi annexam, *l. si o. quam ibi ita summat Bart. ff. de ann. legat. idem Bart. in sua distinct. in leg. libertis 4.*

num. 5. ff. de alim. & cibar. legat. ubi in causa de futuro, dicit legatum limitari, & restringi, citans plura jura, præsertim in casu præsentis, ubi ex verbis legati principaliter apparet, testatorem respexisse ad servitium præstandum ejus hæredibus, in quo, dispositio legati omninò est fundata, & cum sit de futuro, conditionem sapit, ita ut ea cessante cesset legatum, *Oldrad. Bart. Anebar. Paris. Ruin. Tiraq. & alii*, quos congerit, hoc benè probans *Simon de Præcis de interp. lib. 4. dub. 3. cap. 7. n. 7. fol. 475. & terg.* quibus addo *Roman. conf. 438. post n. 4. vers. & hujus est ratio.*

45 Secunda conclusio, licet regulariter legatum censetur factum favore legatarii, *Bart. & alii in leg. 1. C. de leg. Socin. Sen. conf. 69. num. 6. lib. 1. Dec. conf. 485. num. 3. & conf. 601. in fin. latè Menoch. conf. 146. num. 9. lib. 2. & de præsumpt. lib. 4. cap. 123. in princ.* attamen secus est, cum testator legando mandat, aliquos penes suos hæredes commorari, vel illis servitium, aut obsequium impendere, tunc enim in dubio semper præsumitur, non favore hæredis, vel alterius, cui legat, cum quo legatarius commorari habet, legatum relictum, *Bart. in leg. illis liberis 83. ff. de condit. & demonstr. Anebar. conf. 237. num. 2. vers. & in dubio semper. Dec. conf. 601. num. 1.* hinc fit, quod legatum factum tutori designato in testamento semper videtur re-
 47 hctum in premium administrationis tutelæ, & sic favore filiorum principaliter, *l. nescimus 35. in fin. juncta leg. seq. ff. de excus. tutor. ubi omninò filiorum favore, ob tutelæ administrationem tutori legatum præsumitur, nisi evidenter pater expresserit, velle se dare, etiam si tutelam non administraverit, & sic non oportet aliter constare de mente testatoris, qua lex præsumit relictum pro labore administrationis, cujus præsumptioni omninò stari*
 48 debet, nisi evidenter aliud constet, & idèd tutor non administrans amittit legatum *l. legatum, §. amittere, ff. de his quibus ut indignis*, quod juribus, & auctoritatibus probat latiss. *Baeza de decima tutor. præstanda, cap. 5. ex num. 21. cum seq. ubi num. 27. ex Angel. & Alexand.* idem probat, ut exequutoribus videatur relictum ratione laboris, non autem in eorum favorem.

Tertia est conclusio id potissimè, & indubiè pro-
 49 cedere, quando qualitas personæ, cum qua commorari, vel cui infervire iustus est legatarius ejusmodi est, ut testator cogitare potuerit opus esse filio industria, & servitio legatarii, ut puta si filius institutus esset infans pupillus, vel aliter agens aliorum opera, tunc enim omnes DD. fatentur ceteri legatum favore hæredis non legatarii, *l. sed si hoc in fin. ibi, quid magis cura liberorum, quam viduitatis injungeretur, ff. de condit. & demonstr. Imol. in l. si ita relictum, §. pegasus, ff. de legat. 2. Dec. conf. 485. num. 7. conf. 526. in casu occurrenti, num. 5. 601. num. 1. & 2. & conf. 621. num. 4. cum aliis per Surd. dict. tit. 8. privil. 23. n. 8. & hoc concedit Menoch. dict. lib. 4. cap. 123. num. 3. & 15. quamvis in dict. conf. 146. num. 3. 19. & 25. aliter declarare visus sit, ex particularibus tamen facti circumstantiis, quæ concurrebant in casu illius consilii in favorem uxoris fati à testatore dilectæ, super quibus se fundat, ut patet n. 10. 12. & seq. & advertit in specie *Simon de Præcis de interp. lib. 4. dubit. 8. num. 63. in fin.* qui ex n. 59. cum seq. plurimum prædicta confirmat, quod fecit etiam *lib. 1. interp. 2. dub. 2. solut. 6. num. 14.**

50 Quarta conclusio, legatum censetur factum in favorem illius, in cuius favorem principaliter aliquid disponitur, & in quem major cadit dilectio, ut post *Bald. in l. 1. vers. anum scias, C. de legat. arg. l. si quis nec causam. & l. rogasti, ff. si cert. pet. tradit in puncto Dec. dist. conf. 601. Visu eleganti, num. 4.*

51 *Iuncto, num. 6.* & amplius ille dicitur principaliter contemplatus, cuius respectus in litteris testamenti, seu in ordine scripturæ, prius exprimitur, & ob id illius favor debet attendi, & præponderari, velut conditio, sive qualitas prius expressa in testamento, ita *Dec. in puncto d. conf. 485. num. 8. & conf. 601. num. 5. vers. & cum respectus,* unde cum in præsentī casu principaliter in hoc legato sit contemplatum servitium domus, & hæredum illudque prius expressum, omnino illud velut principale debet attendi, & præponderari *Simon. de Præsit. lib. 1. interpr. 2. dubit. 2. solus. 6. n. 8. & 14.*

Quinta conclusio, tantum abest, verba addita in fine dicti capituli, *atque ee hanno servito fidelmente,* non importare, ut ex his verbis censetur testatorem voluisse respicere favorem legatariorum principaliter, nec incidenter, ut ex præd. verbis, si alia non concurrerent, probaretur, legatum fuisse factum favore hæredum non legatariorum, idcirco enim voluit, ut filii uterentur eorum opera, quia ipsos noverat fideles, & sic favore filiorum, *Dec. dist. conf. 485. post n. 9. quem refert, & sequitur Menoch. dist. conf. 146. post num. 4. vers. quare accedit, & dist. cap. 123. num. 18. Socin. jun. optime conf. 52. 58. num. 11. vers. secundò hæc conclus. lib. 3.* ubi ex eo dicit probare legatum favore hæredum, quia dixerat legare ob fidem, & probitatem legatarii, quam expertus fuerat, quod repetit in fine dicti consilii, unde cum tota vis constiterit in ostendendo, quod legatum, de quo agitur factum fuerit in favorem hæredum, non legatariorum, saltem principaliter; diligenter prescrutando verba testamenti, & mentem defuncti, ut existimavit in puncto *Dec. dist. conf. 485. post num. 5. vers. tota ergo vis, Sard. dist. privil. 23. num. 5. vers. dubium autem,* ex præd. sequitur.

52 Sexta indubitata conclusio, quod legatum factum sub causa de futuro, quam conditionem sapere dixi supra ex *Simon de Præsit. dist. lib. 4. dubit. 3. o. 7. num. 7* & sic sub conditione casuali vel mista, quæ pendet ex facto implere debentis, & alterius, vel in casu, si conditio impediatur per casum, puta per mortem, vel aliam non injustam causam, deficit legatum *Gloss. in l. in testamento, la seconda, ubi Gloss. magna, in fin. Bart. Socin. & alii. ff. de condit. & demon. Dec. d. conf. 485. num. 4. conf. 526. num. 3. Socin. jun. d. conf. 58. num. 10. lib. 3.* ubi, quando legatarius impeditur facto tertii, non directo ordinato ad impediendum obsequium, vel servitium inunctum legatario; sive conditionis implementum, conditio non habetur pro impleta, & sic legatum non debetur, ita *Bart. in dist. l. in testamento, la seconda, col. 2. vers. aut impediatur per tertium Rain. conf. 42. num. 15. & 16. lib. 2. Socin. jun. conf. 110. num. 7. lib. 1.* & sic etiam non debetur legatum, quando implementum conditionis, vel oneris inuncti legatario à casu, de quo per *Cyn. in leg. 1. col. 4. vers. aut impediatur per casum, C. de instit. & substit. quod non negavit Menoch. dist. conf. 146. n. 31. in fin. vers. quartus est casus,* ubi respondit, in casu suo legatum fuisse factum principaliter, favore legatarii, unde cum vel à casu, quia

masculum; vel facto matris non ad hoc principaliter ordinato, sed in utilitatem pupillarum, quibus legatariorum opera non est necessaria, sint impediti, legata omnino cessant, nec dicatur *DD. in d. l. in testamento, la seconda,* & in aliis locis citatis per supra allegatos *DD.* loqui cum conditio deficit per mortem hæredis, vel filii cum quo legatarius commocari, vel eidem interservire iussus est, secus igitur in aliis casibus, ubi non evenit mors, vel simile impedimentum, in quo non adfit tanta ratio.

56 Primò etenim dicimus *DD.* generaliter loqui, cum implementum deficit facto tertii, vel casu contingenti, in personam ejus, cui est adimplementum faciendum, estingui legatum, & de morte loquantur tantum exempli gratia, ut colligitur, ex *Bart. Bal. Cast. Socin. Jas. Rain. Socin. jun. Vasquio, & aliis congestis per Sard. dist. 8. privil. 24. in princip.*

Secundo, quod dicunt *DD.* de morte hæredis, procedere ex idempnitate rationis in omni casu, quo filius, vel hæres, cui opera præstare iussus est legatarius favore ipsius filii non indigeat opera legatarii, probat in puncto *Decianus omnino videndus dista conf. 521. aliàs consili, post num. 57. 4. vers. & quod dictum est de morte,* ubi probat estingui legatum in omni casu, in quo appareat cessare causam legati, *num. 6. vers. unde non indiget, & in vers. & sic videtur cessare,* dicit in terminis idem esse, ubi constat, hæredem, cujus contemplatione est factum legatum, non indigere opera, vel servitio legatarii, qui propriè est casus nostrer, & loquitur etiam in matre legataria, & sic in casu fortiori, quod confirmatur, ex responso *Scevola in leg. Mevia 13. ff. de ann. legatis,* ubi, quamvis legatum esset factum si negotia, non pupilli, ut in casu nostro, sed puberis administrasset, itemque legatum fuisset expressè quamdiu viveret legatarius ex quibus conjecturis colligitur legatum, non

58 favore hæredis, sed legatarii factum esse, ut notat *Menoch. d. conf. 146. n. 3. & 12. Decianus,* qui respondit pro eadem *D. Paula conf. 49. n. 28. vers. item in casu Dec. legatum lib. 1.* quo casu legatum non extinguitur, ut inquit *Menoch. d. 123. de præsumpt. n. 22. ad ut tamen respondit Scevola, quod si non propter fraudem aliamvè, quam justam causam improbandæ operæ causa remota esset à negotiis; quæ administrare vel esse percepturum legatum, & sic & ubi legatum sit principaliter in favorem legatarii, si subest juxta causam, legatum non debetur, & sic *d. l. Mevia,* quam in contrarium citat *Decianus d. conf. 49. n. 28,* nedum non obest, sed favet nostræ opin.*

Nec tandem obstabit si dicatur, quod in casu nostro sicut, legata alimenta, ibi *la solita provisione, & vitto,* quo casu speciale est in legato alimentorum, ut etiam si conditio casu deficiat, legatum non intercedat, ut in legatario sub conditione, vel præcepto habitandi, cum aliquo, tradunt *DD. in l. 1. C. de leg. cum aliis à Sard. dist. privil. 24. num. 2. & seq.* Dicimus enim id procedere in dubio cum non constet cujus favore principaliter sit factum legatum an hæredis; vel legatarii, secus cum constat expressè, vel ex conjecturis, præceptum esse inunctum favore hæredis, quia tunc legatum, etiam alimentorum, deficeret si eveniat mors, vel altera justa causa, qua opera legatarii, uti non expediat, de comm. testatur *Sard. d. privil. 23. num. 8. & privil. 24. num. 5. nec dissentit Menoch. dist. conf. 146. n. 15. & 17.* quod latius probant *Crassus, & Martin. Color.* ubi præmissa distinctione conditiones dividi

vidi in merè potestativam, casualem, & mistam, uter-
62 que infinitis relatis de comm. omnium sententia,
63 probat legatum factum sub onere in juncto habente
tractum in futurum, quod conditionem importare
absolutum est, cujus implementum partim pendeat
ex potestate honorati, partim verò ex fortunæ casu,
scilicet quod hæredes indigeant legatariorum opera,
nec eis justa causa suppetat recusandi servitium,
omnino deficere, & extinguere, sive hoc, sive illo
modo illa deficiat, ille scilicet *Crassus* in §. *legatum*,
quæst. 46. in princ. & n. 1. & 12. juncto num. 22.
vers. aut verò relatum, *Colerus* verò de aliment. lib. 2.
cap. 12. num. 68. juncto nu. 92. 94. & 95. & addit
Crassus num. 17. quod cum conditio non legatario,
sed alteri tertio imposita est, censeatur omnino
casualem, & in eventu positam, de comm. cum *Cyn.*
& *Acosta*, quod etiam hic applicari potest, cum
adhibere servitium dependeat ex facto tertii
recipere debentis, quod ex eventu pendet.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**rocuratorem non revocare promittens cum juramento adhuc eum revocat; secundum receptiorem DD. traditionem, & ibi de ratione, & num. 3. & 11. idem jus militat in testamento, & utraque assertio multifariam ampliatur, & n. seq.
- 2 Majoratus etiam in contractu celebratus, & constitutus prævio Regis beneplacito, adhuc non mutat suam primordiale naturam, ut possit revocari.
- 3 Hæres, ex quo est ejusdem potestatis cum defuncto, potest eodem revocationis jure, quo ille, imò à fortiori, & num. 4.
- 4 Perjurii effectus quare non transeat ad hæredem.
- 5 Mandatum extinguatur ob status mutationem, idque illustratur exemplis.
- 6 Liti quis mancipii, si quis impubes, ff. de instit. intellectus.
- 7 Balii, sive tutor idem est quod Dominus, habetque administrationem, cum libero.
- 8 Tutori incumbit constituere procuratorem ad litem, sed cum distinctione, de qua hic remissive.
- 9 Testator quare non possit tutoris vel balii potestatem imminuere, sed limitare, legis potestas non debet pendere ab alieno arbitrio.
- 10 Homini dispositio, quando non sit servanda in propria forma.
- 11 Testatoris voluntas non est semper, & perpetuo observanda, & remissive, de pluribus causis illam excludentibus.
- 12 Hæres in feudis non tenetur servare factum defuncti illegitimum.
Hinc notabiliter infertur ad speciem facti habitam per Ann. jun.
- 13 Alienatione prohibita, censetur omne id, ex quo illa potest subsequi.
- 14 Inimicitia, quando dicatur contracta, & num. 16.
- 15 Inimicus patris dicitur inimicus filii.
- 16 Recusationis causa ex capite inimicitia protenditur, usque ad decimum gradum.
- 17 Pupilli procurator esse non potest, qui est Tutoris inimicus, & ibi de ratione.
- 18 Judex, præcatis causis potest una ex duabus, hic relatis recusari.
- 19 Procurator ex levissima causa recusari potest.
- 20 Tutor testamentarius, quando ex verisimili ejusdem testatoris voluntate, sit repellendus.

26 Creditor, aut debitor non possunt, esse tutores pupilli, & ibi de ratione.

A R G U M E N T U M.

Plura de actibus de sui natura revocabilibus. Item de testatoris potestate; nec non de mandato, quod ob status mutationem, & aliis de causis extinguatur, succinctè explicatur.

Pro D. Baliis Principissæ Venusii,
contra Archangelum Romanum.

C O N T R O V E R S I A L X.

Potuisse, & posse Dominas Baliis Principissæ Venusii, legitimo jure revocare mandatum procuratoris ad lites, in personam Archangeli Romani, aliumque procuratorem constituere, non obstante asserta dispositione facta in testamento, Principis D. Caroli, in ipsius Archangeli beneficium.

Primò probabitur, id sine ulla causa ex arbitrio ipsis à jure concesso, fieri licuisse.

Secundò intercessisse quoque justissimas causas, ex quibus permessa quoque fuisset hujusmodi revocatio, etiam si fuisset alioquin prohibita, prout non est. Quoad primum, vera est, & comm. traditio, promittentem, cum juramento non revocare procuratorem à se constitutum, posse nihilominus, eum revocare, in hunc sensum, ut revocatio teneat, licet revocans sit perjurus, ea ratione, quod quoties quis promittit, cum juramento non facere, id quod aliàs ex natura rei de jure licebat, prout est revocare procuratorem constitutum, quod dependet solum à voluntate constituentis, potest, non obstante juramento, eum revocare, licet incidat in perjurium, si sine justa causa id faciat *Gloss.* ubi add. *Jo: Andr.* & cæteri omnes in *cap. fin. verb. revocatus de procurat. in 6. Angel.* mirabiliter probans infinitis, & pulchris rationibus hoc pactum, vel præceptum, esse contra naturam constitutionis procuratoris, & contra jura civilia, & naturalia, & proinde, neque pœnam promissam deberi in *conf. 225.* cum infinitis congestis per *Gabriel.* in *commun. conclus. tit. de jurejur. conclus. 1. num. 9.* ubi *num. 8.* firmat non minus revocari posse procuratorem, quàm testamentum, non obstante pacto de non revocando, & *num. 10.* ampliat, ut nec consuetudine introduci possit, ut quis non valeat revocare testamentum, aut procuratorem, & *latif. Boer. decis. 207.* qui ampliat etiam, in causis spiritualibus, ubi juramentum strictius ligat, addens, quod nec revocans incurrit perjurium, si ex aliqua justa causa id faciat, & communem veram, & indubitam esse hanc conclus. prædicat *Gustier. de juram. confirm. par. 1. cap. 1. num. 80. 81. 83.* non enim bonis moribus, nec honestati, aut juri convenit, ut quis alterius negotiis se ingerat Domino negotiorum invito, *l. que omnia, vers. nec ferendus, ff. de procur. Angel.* in specie, in *d. conf. 225.* hinc dicunt DD. testamentum coram Principe factum, vel ipsius assensu validitatem non aded minus esse revocabile latè *Frec. lib. 2. q. 10.* & majoratum constitutum, etiam in contractu, cum Regis assensu, & cum pacto de non revocando cum juramento, esse adhuc justa sui naturam revocabilem, firmavit *latif. Mol. de primog. lib. 4. c. 2. ubi n. 4. & 55. & lib. 1.*

c. 12. *Tiraq. de primog. q. 68.* unde si idem D. Carolus, tamen si mediante stipulatione, cum juramento, & pœna, promississet eidem Archangelo, illum non revocare, adhuc contravenire potuisset, ut in specie tradit *Guttierrez d. cap. 1. n. 83.* fortius hujusmodi revocatio permittetur ejus hæredibus non obstante simplici præcepto, facto in testamento, sine juramento, & absque pœna, & partis præsentia, quod enim licet defuncto, licet, & hæredi, qui ejusdem est potestatis, & juris, cujus erat defunctus, ut notat *Bald. in cap. 1. §. si quis vero, de pace jur. firm.* & idem revocatio permittitur defuncto, permittitur quoque censetur hæredi, ut de commun. post *Isern. Afflicti. D. Capyc. Loffred. & alios firmar Anna in repet. constitut. num. 243.* ubi *num. 250.* probat competere hæredi facultatem revocandi, ut hæredi, & ut novo Domino, & in terminis nostris in revocatione procuratoris est *text. in leg. post litem 17. §. non solum, ff. de procur.* & facilius competit, jus revocandi, hæredi, sive ejus balio, siquidem constat juramentum esse personale ex parte jurantis, & idem non transit ad hæredes effectus perjurii, *c. veritatis de iurejur. Guttier. de iur. confirm. part. 3. cap. 12. num. 7.*

Præterea secundo, etsi mandatum expressè post mortem collatum sustineri possit, quousque revocetur ab hærede, tamen, cum testator decedens reliquit hæredes pupillas, vel infantes, ut in casu nostro, quæ sub tutoris, sive Balii potestatem incidunt, mandatum, quamvis expressè post mortem, duraturum, ipso iure censetur, revocatum, quasi ex persona, mandantis ad hæredem contingat mutatio status, sicut enim si natura possibile esset, quod Dominus, qui constituit procuratorem duraturum post mortem, efficeretur pupillus, mutatione status revocaretur mandatum, quia debent pupilli, per tutores regi, sicut furiosi per curatores, & cum ipsorum autoritate procuratores constituere, *l. g. neque tutores, C. de procur.* ita cum Dominus moritur, relicto hærede pupillo, iuris interpretatione fingitur, quod maior effectus sit pupillus, & idem mandatum, etiam post mortem duraturum, ex facta mutatione status, ipso iure rescinditur, sicut quoque contingeret, relicto hærede furioso, ut singulariter explicat *Socin.* dicens comm. nec reperire contradictorem, in *consil. 112.* aliàs *172. n. 12. & 13. lib. 1.* ubi dicit optimum verbum in proposito, quod procurator post mortem, dicitur procurator hæredis, & non defuncti, quia verè est hæredis, & factè dicitur esse procurator defuncti, & resolvit contrarium de *text. in l. si quis mancipiis, §. si quis impubes, ff. de instit. d. n. 13.* ut procedat specialis ratione in mandato institutoris, quod respicere dicitur actus universales, & idem non estinguitur sic de facili propter utilitatem promiscui usus, ut docet *Paul.* per *Socin.* relatùs, non sic in mandato procuratoris, quod dicitur generale, nec ratio illa universalitatis, nec utilitatis versatur in litibus, *Ruin. consil. 115. n. 5. lib. 1. D. de Franch. decis. 466.* & *Socin.* doctrinam in puncto principali extollunt, *Stracca de Mercat. tit. mandati. n. 49. in fin. Anchar. iun. qq. famil. par. 1. cap. 23. in fin. Anna singul. 330.* & his non relatùs, ut comm. sequitur *Gabriel. de procurat. conclus. 2. num. 17. versic. tertio sublimita.*

9 Accedat tertio, quod cum balius, sive tutor idem sit, quod Dominus, *l. qui fundam, §. si tutor, ff. pro empt.* & habeat administrationem cum libera *Bart. & DD. in l. pactum curatoris, C. de pact. aded,*

ut negotium pupilli dicatur suum, cura, & sollicitudine, *l. si pupilli, §. item queritur, ff. de negot. gestis plura Decian. resp. 20. in princ. lib. 5.* & proinde ad tutorem spectet, procuratorem ad lites constituere, cum distinctè, de qua in *l. neque tutores 11. C. de procur.* idem non potest testator tollere, nec restringere, aut coartare potestatem tutoris, quia licet tutor nominetur à testatore, officium tamen habet à lege, quod maximè procedit in balio ex quadam gratia, & dispositione Regis, de qua in *cap. Regni feudatarius,* & ob id tutor, & fortius balius non tenetur sequi consilium illius, qui non est particeps officii, quia scilicet non est contutor, etiam alioquin posset esse particeps officii: receditur enim in hoc à voluntate testatoris, ne potestas legis pendeat ex alieno arbitrio, *l. quidam decedens, §. Papin. cum Gloss. in verb. integrum, & verb. voluntatem, & l. Titium, & Mevium 48.* ubi etiam *Gloss. & Bart. num. 1. & 3. usque ad finem, ff. de admin. tut.* latius idem *Bart. in leg. 1. §. si plures,* post *num. 2. & n. 7.* ubi optimè *Castr. num. 6. ff. de exerc. action. Bald. in aurb. ingressi, col. 1. vers. quid si testator, C. de sacrosanct. Eccles.* ubi dicit, quod in officiis, quæ non sumunt formam ab homine, sed à lege, non est servanda dispositio hominis, in propria forma, & in specie in balio, ne desit decisio punctualis videndus est omnino *D. Reg. de Ponte dec. 20. num. 19.* dicens ita iudicatum pro Ducissa Arheruntinæ, nec est novum ut per se à voluntate testatoris recedat prætor, *l. 1. in princ. & leg. 2. in fin. Gloss. verb. ultra vires, citat concord. ff. ubi pupill. aduc. deb. Afflicti. decis. 183. num. 5.* ubi *Ursill. num. 3. D. de Franch. decis. 350.* in initio, idem que nedum ex causis à iure expressis, sed ex aliis similibus, latè *Guttier. de tutel. part. 2. cap. 8. n. 4. & part. 1. cap. 8. num. 95. & 96.* idque maximè admittendum est in casu nostro, ubi huiusmodi dispositio, & restrictio circa feuda, & causas feudales potissimè versatur, in quibus constat, hæredem, in feudis non teneri servari factum defuncti illegitimum, scilicet, sine assensu, ex congestis per *Ann. in repet. constitut. num. 47. & 248. Frecc. de subfeud. lib. 3. form. 3. num. 11. Decian. latiss. spons. 117. num. 37. & seq. lib. 3.* ex quibus, & aliis consulvit *Anna filius consil. 29. num. 6. vers. neque, num. 13. & 15.* non valere dispositionem defuncti mandantis, quod filius nihil agat sine consilio trium, vel duorum ex tribus quos eidem curatores constituit, ultra tempus, quo baliaus expirat in feudis, & si, etiam in allodialibus, inter alias rationes, ex quibus à iure prohibetur fieri procurator irrevocabilis, est illa, ne Dominus, ex mala gestione procuratoris ad summam inopiam deducatur, ut dicit *Angel. in d. consil. 225. vers. si autem procurator,* eò fortius in feudalibus, ubi dum prohibetur alienatio, censetur quoque prohibitum omne id, ex quo alienatio sequi potest, ut de facili contingere potest, ex facto procuratoris rem male gerentis, *Loratio, ff. de sponsal. & notat Anna in repet. constitut. num. 213. & 181.* & si prædicta non militarent, prout ex prædictis omnino causæ victoria sperari debet, attamen ex abundantia addimus, supervenisse quoque iustissimas causas removendi ipsum procuratorem.

Primo enim est effectus inimicus D. Donnæ Politenæ matris, & D. Ducissæ amitæ, baliarum ob multa, quæ facto machinatus est, & verbis temerariè, de more est obloquutus, contra istas generosas

dominas, ut est notissimum, ex quibus, cum voce, & opere se inimicum ostenderit, & inimicitiam 19 sint contractas ex odii declaratione, juxta notat. per *Abb. in cap. cum oporteat, num. 24.* & in *cap. inquisit. §. 3. num. 9. de accus.* sequitur, ut hic pro- 20 curator, effectus jam inimicus matris, prout erat quoque capitalis inimicus b. m. D. Emanuelis ejus patris, ut est notorium, sit quoque inimicus filiarum, ut est casus, in *l. tutor, §. si tutor, ff. de suspect. tutor. Alexand. conf. 99. num. 4. lib. 1. Aufr. de recuf. caus. 50.* 21 *num. 49.* extenditur enim causa recufationis ex capite inimicitiarum, etiam usque ad decimum gradum, juxta not. per *Abbat. & Dec. in cap. postremd. de appell. per DD. in l. qui jurisdictioni, ff. de jurisd. omni. iud. plura D. de Ponte decis. 30.* nec potest esse 22 procurator pupilli, qui inimicus est tutoris, cum procurator pupilli dicatur esse procurator ipsius tutoris *Castr. conf. 16. lib. 1.*

Secundo, est vassallus Dominorum de Gesualdo, cum quibus pupillis litigant, de majori parte patri- 23 monii, & status, unde, si iudex subditus adversarii potest justè recusari, vel etiam si sit solum suffraganeus juribus citatis per *Aufr. de recufat. num. 13. 14. & 22.* vel etiam si adversarius, sit vassallus judicis, ut per eum *num. 20.* quanto fortius procurator, qui ex leviori, quinimò levissima causa recusari potest *Dec. in terminis in cap. postremd. de appell. Roland. conf. 32. num. 26. in fin. lib. 3. Marant. in 3. part. versic. quandoque appellatur, num. 73. Milan. decis. 15. num. 4. lib. 1.*

Tertio, fortius esset inimicus effectus ipsarum 24 pupillarum, si verum est quod ipse Archangelus exponit in ejus supplicatione, quod in dicta lite cum Dominis de Gesualdo, idem ipse non potest intervenire, quis controversatur validitas testamenti, ipse enim hoc asserit, & facetur, quod est advertendum, quod si ita est, cum ipse in hac lite maximam habeat interesse, pro validitate dispositionis in eum factæ, palam est esse effectum inimicium capitale. pupillarum, ex lite majoris partis ipsorum bonorum, & sic in nihilo posse se intromittere.

Quarto jam sunt plures institutæ lites à baliis contra ipsum Archangelum.

Primo enim, tenetur reddere computum ducatorum sexdecim mille per eum exactorum usque ad annum 608.

Secundo, de aliis ducatis vigintimille, & quingentum, ab eo tempore, usque in præsens tempus exactis.

Tertio de aliis ducatoris 50. mil. in circa deperditis culpa, & dolo dicti Archangeli.

Quarto super restitutione ducatorum sexmille in circa perceptis pro ejus salario ad rationem ducatorum 500. quolibet anno, cum contra formam pacti, cum Principe inhi, aliorum negotiis vacaverit nec dicat, lites prædictas esse affectatas per balias, ut ipsum removeant, siquidem quoad primum caput ducatorum sexdecimmille, est lis præposita ex speciali ordine, & expressa voluntate Principis D. Caroli, qui repetitis protestationibus in publicis instrumentis, rogatis per duos menses ante mortem, enixè præcepit, & statuit, ut de his summis, exigeretur integra ratio ab Archangelo, ex quibus scripturis apparet quoque quam suspecta esset apud ipsum fides Archangeli, & seipsum timore jacturæ suarum causarum, ut animo conceperat, vir timidus, plura contra ejus voluntatem fecisse, & facturum fore pro Archangelo, ut deteriora vitaret, quod

solum sufficere deberet ad removendum hunc hominem.

Quartum verò caput similiter proponitur ex speciali pacto, quo sibi prospexit Princeps, ut dum ingens salarium annuum ducatorum 500. homini huic statuisset, voluit sibi prospicere, ut solum ejus servitio vacaret; quod si aliorum procuraciones quoquomodo suscepisset, omne salarium restitueret, & sic, quo pacto lites istæ affectatæ dici possint, quæ pro executione ordinum, & pactorum, cum Principe inhi, & in tanta justitiâ fundantur, non video; unde cum sint jam exhibitæ scripturæ, quæ fundant justitiâ capitum propositorum contra Archangelum, dubitari non potest, ut, tanquam ex causis de novo supervenientibus, sit procurator iste removendus, non obstante quavis 25 dispositione testatoris tutor. enim etiam testamentarius, & à testatore dilectus, & approbatus ex supervenienti inimicitia, detectione malorum morum, & aliis confirmari non debet, sed alter eligi, *l. 3. §. quomvis, ff. de admin. tutor.* idque ex verisimili voluntate testatoris, ut latè comprobatur *D. de Ponte decis. 20. à num. 20. ad 27.* sicut enim tutor creditor, aut debitor pupilli removetur, ex eo, 26 quod suspitio sit ne supprimat scripturas spectantes, ad actiones, vel exceptiones pupilli juribus citat. per *Decian. conf. 49. in fin. lib. 1.* ita etiam in suspecto procuratore, qui lites etiam per collusionem perdere potest, nedum scripturas suppressere, nec gloriatur Archangelus de distinctione facta in testamento, quia quomodo hæc dispositio processerit Deus novit; nec fuit electa solius hominis singularis industria, sed admitta ejus persona, cum aliis novem, aut decem infimi ordinis familiaribus, qui cellæ vinarie, & stabulo procurant, & licet adsint aliqui honestæ conditionis, ut sunt Franciscus Antonius Scabanus, & tres alii à secretis, sicut in his servari non potest dispositio, cum Scabanus non possit esse perpetuus Auditor Status, neque Capitaneus Gesualdi, ut erat, jure, & Pragmaticis resistentibus, nec expediat pupillis habere tot homines à secretis, ita quoque nec expediat, neque possunt, nec volunt, hujus hominis opera uti pupilli, in earum litibus, & negotiis.

Causæ decisio, adhuc pendet.

S U M M A R I U M.

- 1 **A** djectus solutioni dicitur, qui solutioni recipiendæ, pro creditore destinatur.
- 2 Rei debendi dicuntur, qui principaliter, & insolidam obligantur, etsi alienam suscipiant obligationem.
- 3 Rei debendi differunt à fidejussore, qui obligatur accessorie.
- 4 Rei debendi, sunt correi quoad creditorem, licet quandoque sint inter se fidejussores.
- 5 Intellectus datur ad titulum. Cod. plus valere quod agitur.
- 6 Emptor tenetur ad pretium, quavis probet se nudum nomen habere.
- 7 Emptor tenetur ad pretium, licet venditor sciat nudum nomen habere.
- 8 Rei debendi sunt correi quoad creditorem, etsi negotium ad alteram pertineat.
- 9 Rei debendi conveniuntur a creditore, nulla præceden-

- cedente excussione illius cui negotium perti-
nuit, quando insolidum obligantur: & quid si
sine clausula insolidum, reperiuntur obligati.
- 10 Creditor eligit qua via agat, si plures modos agen-
di habet.
- 11 Sententia lata pro fidejussore indemnitate, non pro-
dest principali debitori.
- 12 Res iudicata non dicitur, si pendet appellatio.
- 13 Appellatio suspendit sententiam, & facit causam
durare.
- 14 Exceptio rei iudicatae, non competit inter diversas
personas.
- 15 Exceptio rei iudicatae non oritur ex eadem causa
defensionis, si personae sint diverse.
- 16 Sententia inter alias lata, alteri non nocet.
- 17 Jus congrui, an detur contra Ecclesiam, vel pro
Ecclesia, sive Clerico, de iure communi est du-
bium.
- 18 Jus congrui, nec activè, nec passivè Ecclesiae com-
petit, ex consuetudine Civitatis Neapolis.
- 19 Jus congrui in foro Ecclesiastico Neapolitano, non
servatur omnino.
- 20 Emptor non agit de evictione, si non denunciavit
litem venditori.
- 21 Ablativi absoluti, imponant conditionem, quae
prius debet impleri.
- 22 Emptor, cui per retractum res evincitur, non li-
beratur a solutione pretii, si evincens non est fa-
cilis ad conveniendum.
- 23 Emptor debet petere cautionem de solvendo pretium
a retractante, si est difficultis ad conveniendum.
- 24 Creditor eligere potest, contra quem corream agat.
- 25 Protestatio conservat ius protestantis.
- 26 Exceptio cedendarum non obstat, si creditor refer-
vavit iure agendi contra corream.
- 27 Interesse, pretii non soluti, potest excedere fru-
ctus rei venditae, dummodo non excedat interesse
commune, secundum usum Regionis.
- 28 Evictionis actio datur contra proprium Authorem.
- 29 Emptor liberatur a solutione pretii si, per retra-
ctum res evincitur.
- 30 Emptor non liberatur a solutione pretii, si sponte
rem alteri cedit, & non coactus per retractum,
& num. 33. & 34.
- 31 Argumentum a cessante ratione, fortissimum.
- 32 Succurritur magis, facienti actum ex necessi-
tate.
- 35 Emptor liberatur a solutione pretii, per retractum,
in casu permissio.
- 36 Dispositio omnis intelligitur, cum terminis habi-
libus.
- 37 Emptor non liberatur a solutione pretii, per retra-
ctum injustum, vel per negligentiam admissum.
- 38 Jus congrui non servatur inter Ecclesias, sed jus
commune.
- 39 Jus congrui non est inductum de iure civili, nec ca-
nonico, num. 40. ubi datur intellectus, cap. con-
stitutus.
- 42 Emptor non appellans a sententia injusta, non agit
de evictione.
- 43 Collusio praesumitur ex actu, quem communiter
alii non fecissent.
- 44 Usus sunt omni iure prohibita.
- 45 Usura permittuntur, ratione damni emergentis,
& lucri cessantis.
- 46 Usura recompensativae, ratione interesse, permit-
tuntur in emptore, non solvete pretium rei ven-
dita, & tradita.
- 47 Interesse pretii non soluti, potest taxari à princi-
pio in certa proportionabili quantitate, licet
quandoque excedat fructus rei venditae.
- 48 Censur annuus potest consisti in pretio non soluto,
licet excedat fructus rei venditae.
- 49 Interesse recompensativum dicitur, ubi adest mora
irregularis.
- 50 Censur annuus, parit interesse, quia capitale peti non
potest, licet quandoque petatur ex pacto in penam
non solventis, & n. 51.
- 52 Censur annuus excessivus fructuum rei, super qua
imponitur sublinetur, quia est ad libitum redi-
mibilis.
- 53 Bulla Pii V. quod requiratur pecunia numerata in
contractu censuali, non est usu recepta in Re-
gno.
- 54 Juxta, cuius brachium imploratur; potest denegare
executionem sententiae injustae.
- 55 Exceptio sententiae injustae corream non juras,
- 56 Interesse rei venditae, non potest excedere fructus
ejusdem rei, sed interesse pretii non soluti, potest.
- 57 Sententia pro correo lato, corream non juras.
- 58 Juramentum corrae, correo praestat, & quare.
- 59 Corraus, vel fidejussor constituitur contrahendo cum
communi creditore.
- 60 Advocatus ultra doctrinam, debet esse fortunatus.

A R G U M E N T U M.

Adjecti solutioni, & corrae debendi, qui dicantur.
Emptor rei an venditori saltem scienti obijcere pos-
sit ipsum nudum nomen habere, quia verè pro alio
emit, ut hac ratione ad pretii solutionem non ur-
gentur, cujus occasione datur intellectus ad titulum.
C. plus valere, quod agitur. Si ex duobus reis ad al-
terum tantum negotium pertineat, an alter etiam
dicatur obligatus, & an requiratur excussio corrae,
ad quem negotium verè spectabat, & quid adjecta
clausula insolidum. Sententia lata pro correo, sed fi-
dejussore indemnitate utrum profit correo, Jus
congrui non habet locum contra Ecclesiam, & in
foro Archiepiscopali Neapolitano non omnino ser-
vatur. Exceptio cedendarum non obstat, si adest
reservatio agendi. Re evicta per retractum, an
emptor sit liberatus a solutione pretii, & quid
si sponte cedit, vel retractus per injustitiam ju-
dicantis, aut negligentiam euentis fuit admissus.
Interesse pretii non soluti, an possit excedere fru-
ctus rei emptae; maxime si de pretio constituatur
annuus censur, ubi late de materia t. carabit, ex
quibus acerrimè confutatur consil. 153. D. Regent.
de Pont. lib. 2. in hac eadem causa ex adverso,
pro eodem Regente, & sub ipsius nomine impet-
tum.

Pro Monitiis contra D. P. de
Ponte.

CONTROVERSIA LXI.

Cum bonae memoriae Doctor Michael Angelus
Monitius, vendiderit suam domum magnam,
Dominis Joan. Francisco de Ponte, & Horatio
filio, pro pretio duc. 9000. in quo ferè, integra
substantia venditoris consistebat: coactus venditor,
ne dicam precibus, sed Imperio maximo, quo
tunc

tunc temporis, & præsertim in hoc negotio, Regens ipse usus fuit, ut ex suis litteris, fol. 10. apparet, & ad prædicti prætii solutionem, dicti Domini de Ponte, se obligassent in solidum publico instrumento mediante, cum pactis & clausulis executivis ad formam Ritus M.C. in forma strictiori, qua fieri potuit, cumque bonus venditor, passus fuerit per decennium, & ultra ab anno 600. ad 611, differre iudicium, quoad potuit, contra dictos obligatos, ad prætii solutionem: & nunc, jam instructo processu, pauperes pupillæ filie, & hæredes ipsius, instarent tandem pro consequutione pretii, & causa expeditione, opponunt emptores adversus publicum instrumentum.

Primo ipsos habuisse nudum nomen: siquidem verè emerunt domum, non pro seipsis, sed pro Monasterio Santissimæ Trinitatis: unde ipsi tanquam solutioni adjecti, & non principales, ad aliquid teneri, non debent.

Secundo obijciunt, quod cum ætrices prætendant interesse prætii dictæ domus, ad rationem conventam scilicet septem pro centenario, pendente solutione, & affrancatione pretii, & jam per Rotam Romanam, inter dictum Monitium venditorem, & Monasterium Sancti Andrea, sit decisum deberi tantum ad rationem fructuum, debere proinde oblatæ exceptionem rei judicatæ.

Tertio opponunt isti emptores, ipsos fuisse liberatos a nexti obligationis pretii; omneque onus fuisse transfusum in Monasterium Sancti Andrea, quod vigore retractus, ratione juris congrui, obtinuit præferri in dicta emptione, Monasterio Trinitatis.

Quarto allegant, occasione litis intentatæ, per Monitium Romæ, contra Monasterium Sancti Andrea, & sententiæ prædictæ latæ per Rotam, impediri ipsos Dominos de Ponte agere contra dicta Monasteria, vigore indemnitarum promissarum; ex quadam inhibitione facta per Rotam, Curie Archiepiscopali Neapolitanæ, ne procedat in dictis causis, ex quo prætendunt, oblatæ, exceptionem cedendarum, quasi, quod factio Monitii, impediatur agere, verùm breviter, & dilucidè demonstrabitur, hæc oppositioes adversus instrumentum publicum garantigium, nihil oblatæ, quod minùs pronanciandum sit pro ipso, Bald. Marfil. & Cravest. dicit Loncallon. Gallia conf. 123. num. 4. & 5.

Non obstat igitur primum objectum, quod emptio fuerit fiduciaria, & quod ipsi emptores non pro se emerint, sed pro Monasterio Santissimæ Trinitatis, sciente Monitio, domum emi pro Monialibus, & ex hoc dicantur adjecti, & proinde cum, attenda veritate negotium ad alios pertineat ipsi ad aliquid teneri non debeant, ex regula C. plus valere, quod igitur.

Fateor, enim hoc esse apud me novum, & inauditum; eum, qui pro alio obligatur, etiam accessorie, tanquam fidejussorem, nedum principaliter, ut hic, tametsi de negotio millies ad alium pertinenti, posse adversus creditorem, qui illius fidem sequutus fuit objicere, ipsum non teneri, ex quo fuit solutioni adjectus, vel creditorem scivisse negotium ad alium pertinere, non ad ipsum obligatum; ex his evitare promissa pecuniæ solutionem, contra text. in leg. 4. C. de duob. reis, cum tamen sciam, adjectum solutioni, juxta veros terminos illum tantum esse, qui solutioni recipiendæ pro creditore destinatur, l. cum qui ita, §. qui sibi, l. Julia-

us, §. qui fundum, ff. de verb. obligation. l. sed si filio, §. 1. ff. de constit. pecunia, Corneus consil. 289. lit. E. in fine, lib. 3. Ruyn. & alii, citati per Ursil. dec. 62. num. 7. nec usquam audiverim, eos qui se obligarunt principaliter, & in solidum suscipiendo in se alienam obligationem, alio nomine nuncupari, nisi reos debendi, l. vir uxori 17. §. finak cum l. seq. ff. ad Senat. Conf. Vell. & per hunc text. expressè Bar. in Loadem 10. num. 6. ff. de duob. reis; l. reos. §. cum in tabulis, ubi DD. ff. eodem, Anton. Gomez tom. 2. var. resolution. cap. 12. de duob. reis, num. 1. Mozzius de contract. tit. de stipulation. rub. qui possint stipulari, & quot. num. 6. & seqq. Schrader. de contract. tit. de duob. reis, num. 29. & seqq. & in hoc differunt à fidejussoribus, qui tenentur accessorie, l. 1. & 3. ff. eod. tit. Bar. in d. l. 2. & l. fin. quast. 6. ff. eod. Sard. planè decif. 308. num. 1. seq. Portador. differentiarum juris, differentia 59. & taliter obligati principaliter, semper fuit duo rei; quoad creditorem, licet quandoque inter se sint fidejussores Gabriel. conf. 63. num. 5. & 10. lib. 2. Cravest. consil. 77. num. 3. Sard. conf. 150. num. 75. Vinc. de Franc. decif. 55. num. 8. & bis fuisse decisum per Rot. Roman. testatur, Ludovif. decif. 167. num. 7. ubi Beltramin. in addit. ex doctrina Bar. in l. reos 11. num. 1. ff. de duob. reis. Nec terminis, tituli Codic. plus valere quod agitur, sunt applicabiles, quia simulatio de persona, ad personam de qua in l. 2. eod. tit. & de causa, ad causam, de qua in l. 3. procedunt inter ementem, & alterum, cujus nomine emitur ut acquiratur illi, nec ne, & ut teneatur emens præcisè cedere, juxta l. si ea, & l. si ut preponis, C. de rei vendic. ut declarat, distinguens casus Bald. in l. 1. num. 4. C. eod. quæ alias appellatur emptio fiduciaria, l. 4. §. ab ipso, ff. de manumiss. at secus quoad creditorem, qui non contraxisset nisi promissor fidem suam astrinxisset, argument. l. procurator. 67. ff. de procurat. junctis traditis à Socin. conf. 154. n. 6. volum. 1. & cui factum debitoris nullo modo nocere potest, Gloss. & DD. in l. 1. C. de bisoreum vendition. pignor. impedire non posse.

Sed magis in puncto; certum est de jure, quid si quis emit, sed verè emptio ad alium pertinet, non per hoc emptor ipse excusatur ab obligatione pretii, licet nudum nomen habeat, quia ipse contraxit, à quo venditor recepit obligationem pretii solvendi videmus enim, quod habens mandatum contrahendi certum, negotium cum Titio, si simpliciter contrahat, obligat se licet ad mandantem, negotium pertinet: Ratio est, quia contractus ligat eos, inter quos perficitur, & fortè, cum mandantè non fuisset contracturus Titius, ita Barz. in l. qui alienas 6. §. si qui scitbar, n. 2. ff. de acquir. hered. clariss. Alciat. de præsumpt. regul. 2. præsumpt. 24. n. 4. & Cal. dai de emptione, cap. 7. n. 24. citans ad hoc text. in leg. Iulianus 9. §. 1. ff. ad Senat. Conf. Macedon. sed melius probat text. quem citat Alciat. ubi supra, in l. post mortem §. 1. ff. quando ex factio tutoris, ubi tutor contrahens proprio nomine, licet in causam pupillarem, finita tutela tenetur, idque verum est licet admitteremus, Monitium, scientiam habuisset quod Domini de Ponte habebant nudum nomen in emptione suæ domus: cum notitia, & scientia hæc fuerit extra contractum; & idè non considerabilis, in contractu enim non est dictum, Dominos de Ponte emere nomine Monasterii. Ratio est evidens, quia qualitas adiecta in contractu, regulat illum, & hæc qualitas, nomine, Monasterii adiecta non est: unde sequitur à fortiori, quod licet Domini de

de Ponte, fuissent Procuratores Monasterii ad emendum, & hoc sciret Monitius; tamen si hæc qualitas nomine Monasterii expressa non est in contractu, proprio nomine intelliguntur obligati, quia colligitur; quod Monitius vendens, contrahere noluit cum illis uti procuratoribus sed proprio nomine tantum, ita probatur in *l. final. ff. de infort. action. ubi Bar. Bald. & Paul. & in l. procurator. 67. ff. de procurat. Menoch. præsumpt. 49. à n. 16. ad 21. Caldas d. cap. 7. n. 25.*

- 8 Præterea, & in duobus reis, quamvis negotium ad alterum tantum pertineat, non per hoc alius non est obligatus; *Anton. Gomez. tom. 2. varia. resol. cap. 12. de duob. reis, num. 2. versic. quæro tamen, & planè tangit articulum Alexand. Trentacinq. tom. 2. var. resolut. titul. de solution. resolut. 34. num. 39.*
- 9 ubi est advertendum, quod licet sit dissentio inter DD. an priùs sit facienda excussio contra illum, ad quem verè negotium pertinuit; tamen id fallit quando insolidum obligantur, ut semper sit, ita limitat *Trentacinque ubi supra, Anton. Gabriel. com. mun. conclus. titul. de fideiussor. conclus. 2. num. 11. Scaccia qui multos refert in tract. de sentent. & re iudic. gloss. 14. quæst. 22. num. 20. 21. & 22. nisi velimus cum Anton. Fabro, subtilissimo, & gravissimo Authore, tenere indistinctè, sine ulla excussione, semper duos reos, ad electionem creditoris posse conveniri, licet negotium ad unum illorum verè pertinuisse, uti fundat, latissimè ad partes discussio articulo *lib. 11. coniectur. iur. cap. 1. ex quibus constat, nihil obesse venditori, emptorem nudum nomen habere, si in contractu fidem suam astrinxit, & bona obligavit.**

Ad secundum dicimus, adversarios supponere, Monasterium Sancti Andree esse fideiussorem indemnitate, & Monitium, contra ipsum, uti talem dicto nomine egisse, & hinc inferunt sententiam Romæ latam, pro fideiussore indemnitate, parere exceptionem rei iudicatæ, in beneficium principalis debitoris, scilicet ipsius conventi; ex *reg. text. in l. final. §. final. in fin. ff. de iur. iurand.* sed rogo advertatur, Monitium non subsistere in facto, & in iure convinci partem ex eisdem Doctoribus, quos citat. in facto verum est. Monitium non egisse, contra Monasterium Sancti Andree, uti fideiussorem indemnitate, sed facta assertionem de venditione per eum facta dictis de Ponte, & eorum promissione de solvendo interesse conventum, & etiam sortem, sub certa conditione, & quod Monasterium Sancti Andree, inscio, & inaudito exponente, possessionem dictarum domorum, assequutus fuerat, & in ea reperiebatur de præsentibus, sub conditione solvendi pretium exponenti, ad illud condemnari petiit: & sic Monitius direxit gressus, contra Monasterium, tanquam possessorem domorum, ex regula *l. si me, & Titium 32. ff. si certum petatur, Rota Genue dec. 171. & exinde, magis obligatum ad pretii solutionem juxta formam sententiæ obtentæ per idem Monasterium, dum in ea expressa conditio adjicitur, solutis pretiis ante dictis, per Moniales oblati, ex quo sequitur, quod quamvis inscio Monitio, Monasterium Trinitates, stante cessione, sibi facta per dictos de Ponte emptores, eidem promiserit indemnitate, & deinde sequuta sententia ad instantiam Monasterii Sancti Andree, quod evicit domum, idem Monasterium promiserit, ex post facto evictionem Monasterio Trinitates, dum Monitius*

non se direxit, contra Monasterium Sancti Andree, tanquam fideiussorem indemnitate, non potest dici sententia lata, pro fideiussore indemnitate, qui habens plures vias, & domos agendi contra eundem, potest eligere illam, quæ magis placeat, *l. recusare, §. Titius, ubi Imola, ff. ad Trebell. & creditor eligit, quo nomine agat contra coreum, Imola in l. reos, ff. de duob. reis, Natta cons. 52. num. 3. Surd. dec. 309. num. 3. & præsertim, cum de huiusmodi promissione non appareat Dominum Monitium habuisse notitiam; unde non potest dici sententia lata cum fideiussore indemnitate, cum non sit petitum, quod nec actor, nec Judex in iudicio sensisset, *l. si ex testamento 20. ff. de exceptione rei iudic. l. si cum testamento 21. ibi & codicillis postea prolatis, eodem titul. leg. non est ferendus 12. ff. de transact. 161. dum de eo dumtaxat se cogitasse, quod illarum tabularum, quas tunc noverit scriptura contineretur.**

Secundò sit verum, sententiam prædictam fuisse latam pro fideiussore indemnitate; tamen vera, & communis est opinio ipsam non prodesse principalibus debitoribus, ut sunt isti rei debendi de Ponte; & hæc est differentia, inter iuramentum, & sententiam, ut contra opinionem Dyn. in *regula rarisbationem, de reg. iur. in 6. simpliciter dicentis victoriam unius, alteri prodesse, distinxit Riccard. Malumbre, cujus opinionem sequitur Bart. in leg. duobus 28. §. de fideiussore, num. 7. in fin. ff. de iur. iurando, ubi Castren. num. 5, format quætionem, & in fine, d. num. subiicit hæc verba, *Richard. contra in alia disputatione, quia aliud in iuramento, quod habet vim solutionis, & aliud in sententia, quæ non habet hanc vim, & est strictis iuris, & lata pro uno, non prodest alteri, ut C. res inter alios acta, Bart. hic videtur sequi opinionem Dyn. ego tenerem opinionem Richardi consulendo, & credo, quod Bart. in diff. l. duobus, inadvertenter fuerit loquutus, & non fuit recordatus de dicta disputatione: hæc Paul. eandem opinionem expressè tenent Imola in leg. ex duobus 16. num. 6. ff. de duob. reis, ubi Aresin. col. ultima, versic. circa quartam quætionem, Alexand. in diff. l. duobus, §. quod autem, num. 6. ubi testatur cum opinione Richardi, & Bar. ibi transire Bald. in lectur. antiqua, & Fulgos, & Paul. & quamvis dicat Bart. in leg. amissi 53. §. final. ff. de fideiussor. & Angel. in diff. l. ex duobus tenere opinionem Dyni; tamen subdit Imolam in pluribus locis tenere opinionem Bart. in diff. l. duobus, §. 1. & plerumque habere maiorem auctoritatem iuramentum, quam sententiam, & subdit *Alexand. & hanc opinionem sequor, & cum eadem opinione tanquam veriori, & communi, residet Jas. in d. l. duobus, num. 11. subdens quamvis contrarium tenuerunt Bart. & Angel. in d. l. amissi 53. §. final. ubi tamen adverso Bart. malè notari de contrarietate, nihil num. 161. firmat, sed remittit se ad dicta per ipsum in d. l. duobus, §. de fideiussore, ubi expressè Riccard. opinionem fuit sequutus, quam ferè omnes sequuntur, ut videre est apud Franc. March. decis. 518. part. 1.***

Tertiò dicitur est, quod esset verum, Monasterium Sancti Andree fuisse conventum, ut fideiussorem indemnitate, & assumptum de iure, sententiam latam pro fideiussore indemnitate prodesse, & parere exceptionem rei iudicatæ, in beneficium principalis; id tamen procederet, si esset verè res iudicata, unde cum in facto, constet ex scriptura producta, per partem ab illa sententia Rotæ, fuisse appella-

pellatum per Monitium, & appellationem pendere.
 12 hoc casu nullo modo dicitur res iudicata, ita quod
 exceptio rei iudicatæ, ex ea sententia oriri possit, ut
 notat *Rebass.* in terminis *ad conslit. Francia, tom. 1.*
tit. de sentent. exequutor. in prasation. n. 9. & 10. cum
seq. & tom. 3. tit. de appellat. artic. ultim. gloss.
unic. num. 15. cum seq. Res enim iudicata, dicitur
 lis finita, à qua non potest appellari, *Gloss. in cap. non*
solum 7. de appellat. in 6. in verbo innovata, Dec. in l.
res iudicata 208. ff. de regal. jur. quia alias sententia
 13 per appellationem suspensa, adhuc causa durare di-
 citur, ut præclare deducit *Oldrad. cons. 225. Bald. in*
autb. bodie num. 6. C. de appellat. plura in terminis
Gail. lib. 1. observat. 70. n. 4. & notatur in Clemen.
si appellationem de appellat. in 6. in cap. 1. §. final. de
except. in 6. in c. super eod. 10. & cap. sapè 43. de ap-
pellation. cum aliis per lasen. in l. 1. n. 8. vers. pro
parte, Canonistarum, & n. 9. 12. & seq. ff. de re judi-
cata. cum appellatio extinguat, vel suspendat iudica-
tum, l. 1. §. ultimo. ff. ad Tarpillian. Bald. optimè in l.
tale postum 52. §. qui provocavit à n. 1. ad 10. ff. de
post. Barbat. cons. 21. n. 12. & 13. Bovadill. tom. 1. lib. 2.
cap. 21. n. 219. sequitur ob id pernecessè, ex nihilo,
 nullum effectum produci posse.

14 Ultimò diversitas personarum, omninò facit ces-
 sare exceptionem rei iudicatæ *l. cum queritur 12.*
cum seq. ff. de exceptione rei iudicatæ, & est casus sin-
gularis, in l. si cum uno 14. ff. eodem, ubi si cum uno
ex hæredibus, depositi fuerit actum; & cum cæteris
hæredibus rectè agetur, nec exceptio rei iudicatæ
eis proderit, & redditur ratio; nam etià eadem quæ-
stio in omnibus iudiciis vertitur, tamen personarum
mutatio, cum quibus singulis suo nomine agitur,
aliam, atque aliam facit rem: ecce ergo in casu for-
tiori, quod sententia lata pro uno ex hæredibus, non
prodest alteri cohæredi in eodem negotio, contra
eundem agentem, & licet gloss. penultima, ibi, dicat,
 15 id non procedere, ubi una fuit causa defensionis, ut
 in *l. si quis separatim 10. §. fin. ff. de appellation. tamen*
Bart. in d. l. final. in 2. opposicione, in fine, concludit
dictam glossam maledicere secundum omnes, quia
etiam si est eadem causa defensionis, sententia pro
uno lata, non prodest alteri in causa principali, ut in
d. l. si cum uno, secus in causa appellationis, ubi agitur
de ipsa sententia, quæ est individua, cap. fin. de ap-
pellat. Hartman. lib. 1. quæst. 47. Scaccia de appellat.
quæst. 12. num. 77.

Ad tertium, breviter dicimus, quod licet non sit
 ita absolutum, ut ex adverso supponitur, emptorem,
 a quo res empta retrahitur jure congrui, vel consan-
 guinitatis liberari à solutione pretii, præsertim cum
 ad id se obligaverit, mediante instrumento cum pa-
 cto, & clausulis executivis, & juramento, quod ob-
 ligat præcisè ad factum, quo casu, non loquitur
Tiraquell. nec alius, tamen in hac causa non est
 opus dispungere hunc articulum.

Primò, quia domus, non fuit abducta vigore re-
 tractus a conventis de Ponte emptoribus, & prin-
 cipalibus promissoribus, cum quibus voluit Mo-
 nitius contrahere, & eorum fidem sequi; sed à Mo-
 nasterio Trinitatis, cui per dictos emptores fuit ces-
 sa domus, absente Monitio, ut ex instrumento patet
 itaque retractus locum habuit, non in contractu
 Monitii sed in contractu ipsorum de Ponte empto-
 rum, qui aliis vendiderunt, unde cum in dicto iudi-
 cio super retractu, Monitius non fuerit vocatus sen-
 16 tentia tanquam inter alios lata, ipsi nocere non
 potest, *l. 1. ff. de except. rei judic. & toto titulo Cod.*

quibus res iudicata non nocet, August. Barb. axiomatic
199. num. 11. maxime, quod si fuisset vocatus, po-
 tuisset iustissimè excludere retractum, quia licet
 17 de jure communi, magnum sit dubium utrum in re
 vendita per laicum clerico, vel Ecclesiæ habeat lo-
 cum retractus *Constitution. Regni Sancimus, de quo*
per Marant. disputat. 9. Boer. decis. 231. Pater Diana
part. 3. resolution. moral. tract. 1. resolutione 43. tamen
 18 de jure Regni, & nostro Consuetudinario Civitatis
 Neapolis, in Ecclesia activè, & passivè cessat jus con-
 grui, ut in *consuetudine si Ecclesia de jure congrui,*
 de quo meminit *D. de Franch. decis. 385. in princ.*
 19 & in foro Archiepiscopali Neapolitano, cessat
 omninò jus congrui, sed servatur jus commune,
 ut patet in ritu illius Curie 22. ubi *Alberic. Oliva,*
 & *D. Episcopus Campanilis, num. 5. 16. & 20.* & sic
 decium refert *D. Episcopus Riccius decis. 180.*
part. 3. faciunt tradita per D. meum Copyc. decis. 98.
num. 2. ubi addentes: sicuti ergo, emptor non
 20 agit de evictione, contra venditorem, cum non
 denunciavit, cum venditor aliquid potuisset oppo-
 nere, *l. emptor. 8. C. de evictio. cum concordant,*
per Anton. Gomez tom. 2. var. resolut. cap. 2. de em-
ptione, & vendit. n. 39. vers. item adde, sic pariter
 conventi emptores non poterunt opponere de re-
 tractu, cum litem, adversus quam, venditor ju-
 stas parere potuisset defensiones, non denunciave-
 rint, argumento eorum, quæ notat *Afflict. & Ursill.*
decis. 49.

Secundò non possunt conventi obijcere adversus
 Monitium sententiam retractus obtentam per Mo-
 nasterium Sancti Andree; siquidem in ea dicitur,
 ipsum in possessionem esse immittendum domus
 Monitii solutis per ipsum oblati, & depositis pre-
 tii ipsius domus, ut clarè patet ex ipsa sententia
 quæ verba ablativi absoluti, important conditio-
 21 nem, vulgata *l. à testatore, ff. de condit. & demonstr.*
 quæ conditio prius debet impleri, ut bene probat
Chartar. dec. 69. num. 1. 2. 3. & 4. & sic sententia non
 poterat exequi, nisi impleta conditio, quo casu,
 nullum præjudicium fuisset illatum Monitio, qui
 habuisset ejus pretium; unde cum culpa convento-
 rum, & Monasterii Trinitatis cessionarii, & causam
 habentis à conventis, Monasterium Sancti Andree,
 fuerit de facto immissum in possessionem domus,
 non servata forma sententiæ, ut aliàs Monitius alle-
 gavit, non poterunt conventi sententia prædicta se-
 juvare.

Tertiò, tunc de jure posset procedere, opinio-
 tenentium, emptorem liberari, à promissione so-
 lutionis pretii, re evicta jure retractus, cum evin-
 22 cens est facilis ad conveniendum, secus si est diffici-
 lis, ut in clerico exemplificat, *gloss. in l. 2. ff. qui satis-*
dare cogantur, ita Guid. Papa cons. 161. post num. 3.
vers. & hoc verum, qui subdit subveniendum esse
 per conditionem, sine causa, & sequentibus *Tira-*
quell. in 1. retract. §. 1. gloss. 18. num. 47. qui num. 45.
 23 *versic. quid enim, & num. 46.* dicit saltim emptorem,
 in dicto casu debere exigere idoneam cautionem
 à retrahente, desolvendo pretium, tempore debito,
 quod cum hic non fecerint conventi, non possunt
 ex eorum negligentia juvari, in damnum pauperum
 venditoris.

Non obstat quartum, quod ex facto Monitii
 conventi impediuntur agere, quod enim fecit,
 Monitius, jure permittente fecit, cum in *l. reos 23.*
 24 *C. de fidejussaribus* dicatur reos principales, vel man-
 datores, simpliciter acceptos, eligere, vel pro parte

convenire, vel non satis faciente contra quem egeras primò, post illum, ad alium reverti, cum nullus de his electione liberetur, licet; potuit igitur unum ex debitoribus, vel possessorem, vel fidejussorem, ut dicit adversarius, rectè convenire ut latè probat *Guid. Pap. decis. 348. num. 1. ex l. non rectè 3. & l. jure nostro, C. eod. tit. post Bart. in l. duobus. §. ubi duo, ff. de duob. reis*, ubi quod potest creditor agere contra unum, etiam pendente judicio contra alium, non expectato fine, an primus fuerit solvendo, necne *Capycc. decis. 19. n. 7.* & præsertim prævia protestatione facta in primo libello oblato per Monitium, ut essent salva jura contra dictos de Ponte, & cum potestate variandi; quæ protestatio conservavit omne

25 jus protestantis, juxta notata in *l. non solum, §. morte, ff. de novi oper. nunc. potissimè*, cum primus iudex Dom. Episcopus Palumbus expressè in sententia reservaverit jura prædicta, ibi, *salvis tamen, & reservatis juribus contra Dominos de Ponte obligatos*: idemque, & non aliter fuit factum in sententia Romana Lancellotti, qui quamvis in gradu appellationis, sententiam prædictam in pejus reformaverit, in beneficium Sancti Andree, ut non teneretur ad interesse conventum ad rationem septem pro centenario, sed pro rata fructuum percipiendorum ex pensionibus: at tamen in reliquis omnibus partibus, dicta secunda sententia appellationis confirmavit primam, & sic in specie remanet confirmata prædicta jurium reservatio contra dictos de Ponte, ex quo si volunt opponere exceptionem dictæ rei judicæ, facilior poterit sequi condemnatio, quia obstabit contra ipsos reservatio jurium, in eadem sententia, & re judicata facta, *l. evidenter 16. ff. de except. rei judic.*

Unde, cum Monitius legis permisso egerit contra dictum Monasterium, eique fuerint reservata jura in utraque sententia, non debet sibi obesse, quod sub prætextu causæ appellationis introductæ in Romana Curia ab ipso Monitio, qui coactè provocavit à sententia, minus justè lata contra ipsum in articulo, in quo passim contrarium judicatur, & observatur, ut infra dicetur, fuerit inhibitum Curie Archiepiscopali, quod non procedat, prout prætenditur, ad instantiam ipsorum de Ponte contra Monasterium Trinitatis, & successivè in altera causa inter ipsa Monasteria.

Quæ inhibitio vel non comprehendit ipsos de Ponte, qui non sunt in judicio in Curia Romana, vel si comprehendit; id velut injustè factum à Judice, alteri tertio nocere non debet, quominus suum jus prosequatur, ut in simili dicit *Gloss. 2. in l. creditor, ff. mandati*, appellationem suspendere inter ipsas partes, tecus quoad alium.

Eò maximè, cum non sit præsentata in processu copia dictæ inhibitionis, & non appareat de causa ipsius, in quo fundata sit, etsi specificè loquatur de causa ipsorum de Ponte, sed tantum obscura quædam, & confusa fides Actuarii Curie Archiepiscopalis, fundata in copia copiarum, & si clarè loqueretur de hac causa inhibitio, debuissent conventi, quorum culpa domus pervenit ad manus Ecclesiæ ex cessione, Romæ instare pro revocatione ipsius inhibitionis, quod facile impetrassent, stante diversitate personarum, causæ, & modi agendi, ex quibus sicut non obesset exceptio rei judicæ, eodem jure non obesset pendentia litis, vel saltem potuissent Romæ sua jura proponere, & prosequi, quod non fuit, eis prohibitum in dicta inhibitione, nec prohiberi poterat.

26 Nec Monitio obstare potest exceptio cedendarum, cujus termini hic applicari non possunt: tantum enim abest, ut Monitius aliquem ex correis liberaverit, in quo casu agitur de exceptione cedendarum: quod instantissimè prosequutus sit Neapolè, & Romæ magnis impensis non correum, sed Monasterium Sancti Andree possessorem, non ad alium finem, nisi ut evitaret, si potuisset, litem agere cum Dominis de Ponte, cum expressa tamen jurium reservatione contra ipsos, & declaravit animum, nolle sibi præjudicare; si non posset agere contra alium insolidum, quo casu, etiamsi correum hoc modo liberasset, non obstaret exceptio cedendarum, *Afflic. decis. 184. num. 14.* & latè *Dom. de Franch. decis. 476. à num. 2. ad 15.*

Ultimò, cum totum fundamentum conventorum sit in sententia Rotæ Romanæ, ergò adversatur, illam sententiam fuisse contra acceptam, & consuetudine approbatam opinionem secundum quam doctus vir, & benè versatus, Dom. Episcopus Palumbus prius judicaverat; ejus sententia fuit reformata; etenim venditorem, data dilatione ad pretii solutionem, licitè pacisci posse usuras pretii non soluti, etiam ab initio contractus ad certam quantitatem, quæ verisimilis sit, & conveniens quantitati, quæ verè interfit, saltem in vim probationis veri interesse, etiam quod excedat fructus rei venditæ; modo non excedat quantitatem interesse communis, juxta morem regionis; probat post *Bald. Decum, P. par. Gloss. Parisens. Medin. & alios, Covarr. variarum, lib. 3. cap. 4. num. 5. versic. septimò, & num. 6. in princ. versic. imò posset*; idemque ex *Bart. lason. Succin. Rebuff. & aliis*, ex communi sententia *Lopus in tract. de usur. commentar. 1. ad l. carabii, §. 7. nu. 146.* & in fortioribus terminis *Rodriguez de annuis redditibus, lib. 3. quest. 5. num. 41.* alios recenset *Mascard. concl. 934. num. 30.* qui amplius dicit ita communiter tenere Theologos, & omnium optime *Paris. consil. 60. num. 31. ad 36. lib. 1.* ubi id potissimè admittit, attenta consuetudine, & more Regionis, ut propriè Neapoli notorium est frequentari, *Joseph Ludovic. conclus. 56. & decis. Perusin. 53. num. 3.* & tandem de veritate hujus conclusionis est mihi locupletissimus testis, ipsemet Marchio de Ponte conventus, postea visus, qui in suo tractatu *de potestate Proregis tit. de regal. imposition. §. 5. à num. 64. ad finem*, hanc opinionem, uti veriore, & communem, autoritate Doctorum, & Theologorum, & usu forensi in Regno probatam, contendit, qua consuetudine stante non est dubitandum de validitate conventionis; plenè *Rota decis. 316. num. 6. & 7.* in recollectis per *Farinac. & in hac materia attendi consuetudinem loci, firmat Bellon. decis. 194.* quem refert, & sequitur *Dom. Episcopus Riccius collectan. 199.* Itaque cum de justitia causæ principalis, & contra sententiam Romanæ Curie satis constet, in qua consistit totum fundamentum conventorum, omninò cessant omnia per eos opposita.

Longè post hæc scripta, prodiit in lucem secundus liber consiliorum Domini Regentis de Ponte, contra quem præsens causa agebatur; in quo adest *consilium 153. ad ejus defensionem scriptum, sed non credo ab ipso compositum; dum se citat vocando Regentem, duobus locis, n. 8. & 19.* ut cumque sit, visum est hic addere Apologiam iis, quæ dicto consilio habentur, quamvis ex supra scriptis rectè consideratis, motiva fuerint prævila, & resoluta.

Paris

Pars adversa sciens confundi ex tunc à me scriptis, jam supra deductis, non audet, ut prius dicebat, affirmat, Dominos de Ponte non teneri, eo quod emptio verè ad Monasterium Trinitatis pertinebat: sed assentitur scribens, illos esse principales debitores respectu Monitii venditoris, ita *num. 10.*

Tamen vim facit in duabus exceptionibus. Prima, non teneri ad interesse conventum, sed solum ad interesse, juxta fructus, sive redditus domus emptæ; idque fundat exciptions sententiæ Romæ latae inter Monitium, & Monasterium Sancti Andree. Secunda, neque teneri ad præmium capitale, quia emptor domus, à quo evincitur jure retractus, liberatur à solutione præmii, ex quo in petente retractum transfertur obligatio præmii solvendi, uti subrogato, atque suffecto in locum primi emptoris, à quo retrahit.

Incipio nunc, novis considerationibus confutare prædictas exceptiones, ab hac ultima tanquam præjudiciali; nam si eximitur per retractum à solutione præmii, per consequens eximitur à solutione interesse ejusdem præmii.

Primo igitur dico, partem deficere in facto, quia Domini de Ponte emerunt domum à Monitio, & eandem domum cesserunt, sed vendiderunt Monasterio Trinitatis, à quo retraxit Monasterium Sancti Andree, & sic retractus accidit Monasterio Trinitatis; unde quamvis supra diximus, Monitio venditori non obstare retractum, quia non fuit vocatus in tali iudicio, dico nunc amplius, neque potuisse vocari, & idè tantò minus obstare, quia in simili materia evictionis, unusquisque laudat auctorem suum, ut fiat locus evictioni *Gloss. in l. si pro re, 22. §. si pro evictione, ff. de evict. l. si res, 59. ubi Bald. ff. eod. Peregrin. decis. 89. num. 3. & 4.* Si ergo Monasterium Trinitatis non vocavit Dominos de Ponte ejus auctores in iudicio retractus; nec domini de Ponte poterant vocare Monitium, & à præmii solutione se excusare.

Secundo, licet retractus liberaret emptorem à solutione præmii, quia retrahens loco primi emptoris subrogatur, ex doctrina *Tiraquell. de retract. lignagier §. 1. gloss. 18. num. 39.* cui addo *Giarba decis. 55. a num. 1. ad 7. & novissimè D. Regens Rovit. decis. 96. num. 4. & 5.* cum multis allegatis per eos: tamen in præsentis casu ipsos de Ponte liberare non posset, tunc enim liberat, quando coactè vigore retractus evincitur res à primo emptore, secus si sponte eam alteri cedit, vel vendit: hoc namque casu, non subest illa ratio succurrendi emptorem, qui invitatus mittit rem, ne teneatur ad præmium; nec dicere potest, contractum subjacere resolutioni retractus, qui spontè illum dissolvit, ut hi fecerunt cedendo.

Monasterio Trinitatis. Ita probatur tum argumentis, tum cessante ratione, quod in jure fortissimum esse constat ex traditis ubique per DD. & *Tiraq. in suo peculiari tract. & Everard. in Topica,* tum quia magis succurritur facienti actum ex necessitate, quam ex voluntate, *l. si fideiussor 7. §. si necessaria, ff. qui satisfacere cogantur, l. quod si minor. 25. §. restitutio, ff. de minor. l. si piguori, 30. ff. fami. l. c. sc. l. rem legatam 18. ff. de adimand. legatis, Sord. cons. 140. num. 14. Gratian. tom. 2. discip. cap. 376. num. 26.* tum etiam, quod in terminis, post *Jo. Andr. Salic. Paul. & Panor. ex quorum doctrina id colligit, ita scribit Tiraq. in d. tract. lignagier. §. 29. gloss. 2. num. 7. & de retract. conventional. §. 6. gloss. 2. num. 3.* pro qua sententia induco *tex. in l. debet 27. ff. de ad. l. ad. ibi ceter.*

ram si sua sponte datum esse proponatur, non imputabitur, neque enim debes quod quis suo arbitratu dedit, à venditore, exigere, & sic in hoc textu probatur, quod in actione redhibitoria non deducit emptor quod sua sponte dedit; ita non possunt Domini de Ponte, Monitio retractum imputare, dum domum sponte cesserunt, & à præmii solutione se deducere.

35 Tertio, tunc retractus liberat emptorem, quando in casu permissio res ab emptore evincitur, atque retrahitur; quia omnis dispositio intelligitur, data 36 habilitate terminorum, *l. us gradatim 11. ff. de numer. & honor. l. 1. ubi Bart. in 1. lectur. num. 2. C. de Sacros. Eccles. Bald. cons. 207. num. 3. lib. 2. Cravett. cons. 307. num. 2. Marzar. cons. 39. num. 15. Macerat. resolut. 40. per totam lib. 2. aliàs si fit locus retractui, ubi esse non debet, dici non potest esse liberatum 37 emptorem; quia sententiæ injusta, vel negligentia emptoris, sicut non admittunt evictionem, *l. si per imprudenciam, 51. ff. de evict. l. si rem quam 29. §. si dupla, ff. eod. l. emptor. 8. & l. si obligata prædia 19. C. de evict. cap. final. de emptione, & venditione, DD. communiter his locis, quibus sufficiat addere novissimè *Mangil. qui cæteros refert, in tract. de evict. quest. 9. & 16.* ita retractus injustus, & per negligentiam admittus, emptorem à solutione præmii non reddet immunem; unde si poneremus, Monitium vendidisse tam Monasterio Trinitatis, quam Dominis de Ponte, quibus tamen solis vendidit, & ipsos passos esse retractum à Monasterio Trinitatis, non idè excusarentur à solutione præmii, cum retractus fuerit injustus, & per negligentiam admittus, non defendendo sua jura tam aperta.**

38 Quia inter dicta Monasteria, servari debuerat jus commune, ut in *Constitutione Sancimus in fin. Franch. decis. 285.* quod certissimum est non dare retractum, tam si attendamus jus civile, quam canonicum, textus enim in *l. dudum 14. C. de contrahend. emptione,* retractum abolevit, *Afflic. in tractat. de jure Pro. homis. in principio rubrica, Napodan. in rubr. de jure congrui, Tiraquell. de retract. lignagier, in præfat. à num. 16. cum sequent. Cassan. in Consuetud. Burgundia, rubric. 10. de retract. in principio, Rebuff. tom. 1. ad Constitution. Francia in præmio, gloss. 5. num. 61. Anton. Gomez. in l. tauri 70. num. 1. Hartman. observation. 191. Paul. Christin. tom. 3. decis. Belgia, decis. 55. num. 1. Marta de jurisdictione, part. 4. casu 30. n. 2. & 3. Dom. Regens Rovit. decis. 24. num. 19.*

40 Jus vero Canonicum, neque induxit retractum sed solum certi loci consuetudinem approbatam, quæ retractum induxerat, permisit, & hic est verus, & litteralis sensus, *cap. constitutus 8. de in integr. restitut. ubi gloss. in verbo Consuetudinem, & Joann. Andr. num. 17. Tiraquell. in dict. præfatione, num. 13. & 20. Sord. consil. 2. num. 47. & decis. 168. num. 6. Hartman. lib. 2. quæst. 11. num. 9. & 13. Alberic. Oliva in ritu Archiepiscopali 22. num. 5.* imò, cum à sententiæ retractus injustè lata, contra jus municipale, & commune, poterant semel, atque iterum provocare; ex hoc solo quod non est 41 appellatum in causa tam justa, Monitio retractus nocere non debet, quia collusio præsumitur inter colligantes, qui tenebantur appellare, *l. si sponsus 5. §. si vir uxori, ff. de donation. inter virum, & uxor, Gomez. tom. 2. variar. resolution. cap. 2. num. 3. Pinell. in l. 1. C. de bon. matern. part. 3. num. 50.*

late

latè *Molin. de Hispan. primogen. lib. 4. cap. 8. num. 7. 8. 9. 10.* qui extendit ad omnes casus similes, ubi novissimi Hispani addentes multa cumulant, & est *text. notab. in l. Herennias 63. ff. de evictiō. cum ibi traditis per Bald. in addition. glossæ*, quod emptor
 42 non appellans à sententia injusta, non agit de evictiōe, sequitur *Gomez. dicto cap. 2. num. 39. in fine, versic. secundus est casus*, quando emptor non appellavit, optimè *Franc. Marc. decis. 586. part. 1.* faciunt tradita per *Afflic. decis. 49. & Dominum meum Capyc. decis. 106.* & cum statim ab eis domus fuerit relaxata, contra formam ejusdem sententiæ, quæ præcipiebat præti solutionem, quod nullus fecisset, additur collusio collusioni, ita in simili *Facchin. conf. 79. num. 26. lib. 1. Pacian. de probat. tom. 1. c. 53. num. 57.* igitur sit firma conclusio; retractum non obstat, ideoque Dominos de Ponte ad prætium teneri, & contraria procedunt cum terminis habilibus quando retractus est admissus secundum juris dispositionem ex necessitate, non autem sponte, per negligentiam emptorum, ut hic evenit.

Veni ad aliam exceptionem solutionis interesse, juxtà redditus domus, non juxtà conventionem; de qua licet satis probaverim, verius, & receptius esse, ut juxtà conventionem sit facienda taxatio: libet nunc latius articulum examinare, ut firmiora redantur, quæ scripsimus.

44 Supponendum est igitur, quod licet usuræ sint prohibitiæ, *cap. 3. & 4. de usur. clement. unic. §. final. eod. titul. Lessius de iustitia, & iure lib. 2. cap. 20. dubit. 4. Tolet. in summa lib. 5. cap. 28. in fine, Becan. in 2. 2. D. T. bonæ par. 2. quæst. 78. tract. de usura, quæ. 2.* per-

45 mittuntur tamen ratione damni emergentis, & lucri cessantis, DD. communiter in *l. 1. C. de summa Trinit. & fide catholic. Vivius opinon. 1048. Lessius dubit. 10. & 11. Tolet. cap. 32. & 33. Becan. quæst. 3. & 4. locis citatis*, quæ propriè interesse dicuntur, ut iidem sententur; sic pariter usuræ recompensatiæ eadem ratione interesse, permittuntur, quando vendens domum non habet ab emptore prætium; nam emptor tenetur ad interesse ex causa fructuum, quos percipit à re vendita, ex traditis in *l. curabit §. C. de action. empti, Afflic. decis. 20. Tbes. decis. 258. Anton. Faber in suo Cod. titul. de usur. dec. 6. num. 10. & decis. 8. & 35. Anton. Gabriel de empt. & vend. conclus. 3. & 4. Covarr. variar. lib. 3. cap. 4. Vivius opinon. 390. Alex. Trentacinq. variar. resolut. lib. 1. titul. de emptione, & venditione, resolut. 2. Bonacin. de contractib. disput. 3. quæst. 2. punct. 7. §. 1. num. 5.* dubitant verò Scribentes, an hoc interesse recompensativum in casu pro-

47 posito possit à principio contractus deduci in certam quantitatem à contrahentibus, absque labe usuræ, & multi negant relati per *Gabriel, d. conclus. 4. n. 23. Facchin. & Lup. locis infra citandis*, moventur, quia si est recompensativum, proportionatur ad fructus, in quibus certa, & æqualis perceptio semper esse non potest, consequenter quia potest excedere fructus, contractus declinat in usuram; sed affirmantes respondent, satis esse, si probabiliter interesse conventum proportionetur ad fructus, licet quoque excedat; & horum sententia verior est, quæ fundatur, quia sicut potest excedere fructus, ita possunt fructus excedere interesse conventum, & ratione huius dubii eventus, cessat usura, per *text. singular. in cap. final. de usur.* & hanc sententiam sequuntur infiniti Authores relati per sequentes, qui illam tuerentur *Covarr. d. cap. 4. num. 5. vers. septimò, Lupus de usur. comment. 1. §. 7. num. 146.* strenuè disputat articu-

lum, & sic concludit *Facchin. lib. 2. controvers. cap. 32. vers. tertio controversitur, Gabriel d. conclus. 4. n. 26. & 27. Bursut. conf. 11. n. 25. & 26. vers. minus obstat, lib. 1. Alex. Trentacinq. d. resolut. 2. vers. quintus est casus*, & postea *vers. secundus est casus*, ubi dicit hanc esse communem, & magis communem, *Cancer. variar. resolut. tom. 3. cap. 7. de pactis, n. 73. 74. & 75.* qui multis relatis dicit contrariam sententiam esse erroneam, *Guttier. de iuram. confirmat. part. 2. cap. 2. num. 3. 4. 5. Pontanell. de pact. nuptial. tom. 2. claus. 5. gloss. 8. part. 14. num. 16. 17. 18. & 19.* optimè *Steph. Gratian. tom. 2. discep. cap. 587. num. 14. 24. 25. 27. & 28. Scaccia de cambiis, §. 1. quæst. 7. part. 2. ampli. 8. n. 33. 34. & 241.* qui cumulant decisiones Rotæ Romanæ, quibus addenda est *decis. 892. num. 1.* apud *Farinac. in recollect. Rotæ Genue dec. 194. & Senat. Portugallie decis. 84. n. 1.* apud *Pereiram, D. Reg. Ro. vit. in pragmat. 1. n. 61. de usurar. qui allegat Bimum*
 48 *conf. 127. lib. 2.* maius verò dubium est, si ex hoc pretio fundetur à principio annuus census excessivus fructuum rei venditiæ, & traditiæ, super qua constituitur idem census, contractus sit licitus, & hunc casum posuit in individuo *Covarr. d. cap. 4. num. 6. vers. imò possit*, dicens esse permissum: verum quia *Covarr.* non fundat suam intentionem, imò de eius doctrina dubitat *Lupus d. num. 146. & num. 147.* & novissimè *Anton. Merenda, lib. 6. controversiarum, cap. 27. n. 29.* idè pro veritatis cognitione, discutienda sunt fundamenta negantium, tria igitur obiciunt *Lupus, & Merenda adversus Covarr.* Primò, has usuras esse recompensativas, & consequenter proportionandas fructibus. Secundò, etiam censum, esse proportionandum fructibus rei, super qua imponitur. Tertio addit *Merenda*, ut fiat census, requiritur pecunia numerata, ex *Bulla Pii V.* quæ hic deficit, sed hæc objecta facilè ditiuntur.

49 Primum, quia tunc est interesse recompensativum, quando adesset mora irregularis, idè sine interpellatione, & pro servanda æqualitate contractus, interesse in prætio petitur, ut affirmant iidem DD. non quando mora est regularis, ut cum statim ex conventionem constituitur in mora solvendi pretium emptor, & propter dictam moram, sine qua, si pecuniam haberet venditor; faceret annum censum redimibilem cum alio, facit tamen cum eodem emptore; transendo de contractu simplicis emptionis, ad contractum census, mutato prorsus primo contractu venditionis per hunc contractum census, in quo emptor fit venditor, & è contra; nec remanet amplius locus petitioni pretii, cum in censu, 50 capitale habeatur pro demortuo, & eius solutio stat solum ad libitum venditoris, propter quod determinatur illa quæstio, quod annui census pariunt interesse, & habentur loco capitalis, *Francb. decis. 254. num. 9. & seqq. & per totam*, ita in terminis respondet, & distinguit *Casar Manent. videndus in tract. de contract. Livellar. q. 5. num. 77. vers. rursus usque ad num. 83.*

Nec valeret replicare, solutionem capitalis non esse ad libitum, cum videamus rescisso contractu, cogi ad solutionem etiam capitalis, quia id accidit propter pactum speciale, in initum in posnam non solventis, non ex propria natura census, ita subtiliter *Ant. Fabr. d. sit. de usur. decis. ultima, & D. Reg. Rovit. in pragmat. 2. de censibus, num. 4. vers. quo fit.*

Secundum tollitur, quia census, licet excedat fructus rei, substatinetur, eo, quia est ad libitum redimibilis,

lis, & propter hoc vilius emitur, ut late probat, *Gratian. tom. 1. disceptat. cap. 41. à n. 24. ad 34. referens ex Facobineo, qui idem tenet, lib. 3. controversie. 43. in fine, ita fuisse iudicatum per Summum Pontificem Gregor. XIII. idemque fundat Scaccia de cambiis, d. §. 1. quæst. 7. par. 2. ampliat. 8. à num. 36. ad 39. qui refert rationes, & plures Rotæ decisiones, & multas differentias inter unum, & alterum casum, quare in materia, *lecurabit* interesse regulariter correspondet fructibus, non sic iam casu, ponit *Mamense loco supra citato.**

Tertium resolvitur, quia ex consuetudine in hoc 53 Regno recepta, & DD. autoritate comprobata, *Bulla Pii V.* non est usu recepta quoad hoc caput, ut requiritur pecunia numerata, ita in terminis testatur *Reg. Constans. in leg. 1. Cod. de fiscalib. n. 43. n. 44.* nec fit scias Bullæ, dum adest realitas crediti, *Guttier. in puncto lib. 2. præf. quæst. 172. num. 8. faciunt tradita per D. Reg. Rovit. in pragm. 1. de censib. num. 8. imò ut probat idem Guttier. dict. quæst. 172. num. 4. ex hac novatione, sibi translatione contractus, simplicis venditionis, in contractum census, fingitur pecunia numerata pro pretio rei venditæ, & postmodum retro data, à venditore emptori pro constituendo censu, argument. *l. singularia, ff. si certi. pat. hanc Covarr. sententiam, sequitur Houded. conf. 44. num. 37. lib. 1. Trentacinq. d. resolut. 2. versic. secundo est casus, Ludovic. Menia, & Burgos. de Pax quos refert, sequendo doctrinam Covarr. Guttier. de iurament. confirmat. par. 1. cap. 2. num. 5. versic. addit tamen, & d. quæst. 172. num. 3. versic. sed contra, num. 4. & ita decisum refert Paul. Castrens. decis. Belgia 75. num. 6. vol. 3. si igitur Domini de Ponte. promittendo certum interesse annuum verisimile, secundum morem Regionis, cum potestate solvendi, & affrancandi quandocunque fecerunt contractum omni jure legitimum, atque justum & proinde, sententia Romæ lata fuit iniusta, dum voluit interesse, supradictis modis, conventum non posse excedere fructus; cum tamen posse excedere, sit clarè, & firmiter probatum, quapropter 54 exceptionem dictæ sententiæ potest Sac. Conf. rejicere, & talem injustitiam cognoscendo, executionem illi denegare, ut in terminis *Roncbegall. in l. ex duobus, post num. 38. ff. de duob. reis, & regulariter notant Iser. & Affl. in Constit. Regni post mundi machinam, Roland. conf. 37. lib. 1. Pinell. in rubr. C. de resc. vendit. par. 1. cap. 2. num. 28. versic. hoc autem, Surd. plenè conf. 358. num. 14. Marta latissimè de jurisd. par. 1. cap. 1. à n. 20. ad 35. D. Episcopus Ricchius resol. 282. tom. 1. praxis, facit pulcher text. in l. 4. C. si contra jus, vel utilitat. public. & in leg. 2. in fine, C. de dilator. 55 frustra ergo opponitur exceptio sententiæ, parum justæ, & quæ exceptionem non meretur, quæ idè, neque alterum correum, lata pro fidejussore indemnitis, qui etiam reus principalis est *l. sed si fidejuss. 25. ff. de pact. juvare potest, in puncto post Castrens. conf. 288. num. 4. lib. 1. & Stephan. Feder. loco per eum citato, firmat Roncbegall. in dict. l. ex dub. 16. num. 37. in fin. ff. de duob. reis sequuntur Felician. in tract. de censibus, tom. 2. lib. 3. cap. 2. num. 7. qui dicit insuper, ita se obtinuisse, in quadam lite, pro sua locru; vel possumus salvare, ab injustitia, sententiam Romæ latam, constituendo differentiam terminorum, quam eleganter, & latè declaravit, ex mente Covarr. & aliorum, Merend. 56 dict. cap. 27. ubi distinguit, & probat, quod quan-****

do agitur pro interesse rei venditæ possessæ per emptorem; tunc interesse regulatur à fructibus, quando vero pro interesse pretii; tunc interesse conventum potest excedere fructus: ex quo sequitur, quod cum sententia Romæ lata condemnaverit Monasterium Sancti Andree, uti possessorem, & tunc contra talem conventum per Monitium, fortè iudicavit bene pro rata fructuum, quia interesse pretii erat deductum in contractu inhito inter Dominos de Ponte, & Monitium, et non cum Monasterio Sancti Andree, et propterea, ex diversitate causæ, et personæ, non potest applicari exceptio rei 57 venditæ, de uno, ad alterum, sed ultrà hæc verius est indistinctè, sententiam pro correo latam alterum juvare non posse, ut clarissimè probat text. in leg. amiss. 53. §. final. ff. de fidejuss. ibi, *plures rei debendi, eiusdem pecunia credenda mandatores, si unus iudicio eligatur, absolutioe quoque sequuta, ceteri non liberantur*: idque sequuntur *Roncbegall. in repetitione l. ex duobus 16. à num. 34. & seq. ff. de duob. reis, ubi late probat dicens esse communem, sive super jure, vel facto, sive in reis sociis, vel non sociis sententia pro uno lata sit, Felician. d. tract. de censibus, tom. 2. lib. 3. cap. 2. n. 7. Surd. conf. 20. n. 24. & seq. & conf. 436. n. 4. Scaccia in tract. de sentent. & re iudicat. gloss. 14. §. 12. n. 108. & eadem Gloss. qu. 22. n. 22. in fin.*

Nec quid quam faciunt leges, quod in contrarium allegantur, loquuntur enim iuramento, ut ad literam 58 videri potest, maxima verò differentia est, inter iuramentum, & sententiam, quia iuramentum, vim solutionis habet, *l. ius iurandi 27. ff. de iur. iurando, sententia secus*: Etenim creditor, quia refert iuramentum videtur acceptata, quod correatur juraverit esse verum, & iuramentum loco satisfactionis recipere, in puncto *Guttier. de iurament. confirmat. par. 1. c. 63. n. 11. 13. & 14. & ita in iuramento consentit creditor, si reus jurat non deberi, sed à sententia dissentit, si correatur absolvatur: unde non valet illatio de uno, ad alterum, Roncbegall. & Felician. locis citatis, & DD. communiter in leg. ex duobus, ff. de duob. reis, Donell. lib. 16. commentar. cap. 25. versic. tertio causa: est verò animadversione dignum, quod tollit omne prorsus dubitationem jura, & DD. supradictos, supponere pro indubitato, ambos, sive correos, sive debitorem, & fidejussorem indemnitis, contraxisse cum communi creditore, quod hic omninò deficit itaque non video, quomodo pars applicet, terminos istos legales, à facto causæ longè diversissimos, dum non sumus, nec in correis debendi, nec in fidejussore indemnitis, ad quos constituendos requiritur obligatio specialis, facta communi creditori, §. 1. & 2. *inst. de duob. reis, §. 1. inst. de fidejuss.* ubi DD. communiter, & *Cuiac. in notis, Azo. in summo. C. de duob. reis, & de fidejuss. Duaren. in suis commentar. sit. de duob. reis, & de fidejuss. cap. 1. & 2. Petr. Gregor. synagmat. iur. lib. 24. cap. 7. num. 2. & cap. 8. n. 3. & sunt integri sit. ff. & Cod. ff. de duobus reis, & de fidejuss.* quia Monasterium Sancti Andree non contraxit, nec uti correatur, nec uti fidejussor indemnitis cum Monitio, sed spontanea cessio domus & indemnitas processit ex facto inter ipsos solos de Ponte, & Monasteria, Quid ergo hæc ad Monitium, quid ad præsentem causam attinent, ut dicantur correatur debendi, vel fidejussores ii, quorum fidem nunquam sequutus est Munitius vendens: necessè est igitur fateri, ex omnibus his, omni jure*

Dominos de Ponte teneri Monitio, juxta conventionem.

Licet vero causa hæc non fuerit decisa; veritas tamen patet ex dictis; varia namque sunt fata causarum, quæ sua sydera habent, & quandoque oportet, advocatum, ultra doctrinam, etiam esse fortunatum, sicut scribit Advocatus ille maximus *Joan. Vinc. Anno, in Constitutione Divæ memoriæ, n. 72.* & hæc de præsentis Controversia satis.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**ossessorium conservanda quasi possessionis, an detur pro omnibus introitibus non debitis occasione alicujus rei corporalis, & n. 2. 3.
- 4 Afflict. decis. 395. declaratur.
- 5 Possessio non datur, ubi præstatio est diffarmis.
- 6 Incertitudo vitiat possessionis acquisitionem.
- 7 Possessio non datur super incertis.
- 8 Actus, ex quibus fundatur possessio debent esse certi, & clari.
- 9 Tutor non transfert possessionem per actus factos, & num. 12.
- 10 Numeratio pecuniæ fit ad liberandam, non ad obligandam.
- 11 Possessio in corporalibus consideratur, ut facta quasi possessio.
- 13 Quasi possessio quando ex unico actu acquiratur, & quot requirentur præstationes, n. 15. & ut iste actus sit legitimus, sex requisita, n. 16. 17. 18. 19. & 20.
- 23 Fictio nil operatur, ubi verus actus exigitur.
- 24 Compensatio non dicitur vera solutio.
- 25 Animus præcisè exigitur in acquirenda possessione.
- 26 Pronomen jure suo proprio importat idem, quod propria manus.
- 27 Exigendi quasi possessio, ut queratur quid requiratur.
- 28 Dominium quando probatur ex pensionis perceptione.
- 29 Solutio quando arguat possessionem.
- 30 Voluntas, quæ ex facto colligitur, ad quæ extendatur.
- 31 Voluntas tacita non prævalet, sicut expressa.
- 32 Minor quando restituitur adversus solutiones factas à matrice.
- 33 Restitutio datur etiam in possessorio ex receptoria opinione.
- 34 Interesse debet probari, aliàs non debetur etiam ex mora.
- 35 Interesse, quando non debetur.
- 36 Tutor potest adicere pactam obligandi minorem.
- 37 Minor restituitur adversus solutionem, quando erat indebitum ope exceptionis.
- 38 Indebitum quod dicatur.
- 39 Solutio in causam usurarum, quando extenuet sortem principalem.
- 40 Usura an sit indebita.
- 41 Solutio præsumitur in causam tertiarum liquidandarum, non autem non liquidandarum.
- 42 Pactum tutoris, vel minoris, non præjudicat ipsi minori.
- 43 Solutio facta per matricem non præjudicat filio, & num. 45.
- 44 Prælati faciendo, non potest præjudicare Ecclesie.
- 46 Solvens sine mandato, quid probare debet.
- 47 Verba relativa in instrumento alterius instrumenti nullam fidem faciunt, amplius num. 48. limita num. 49.
- 50 Instrumentum quando dicatur probatio probata.

51 Exceptio inventarii impedit litis ingressum, & executionem sententiæ, n. 52.

53 Hæres pendente discussione inventarii, neque super bonis hereditariis etiam molestandus.

A R G U M E N T U M.

Possessorium servandæ quasi possessionis, an detur pro annuis introitibus, & quando; non nulla de restitutione minorum adversus solutiones factas per tutorem, & in possessorio; & solutio facta præsumitur in causam liquidam, & certam; & aliqua de beneficio inventarii.

Pro Dom. D. Gaspare Ajerbe de Aragonia æquiti de Montesia, Marchione Agrotaria, Cassani Principe, viro sororis authoris.

C O N T R O V E R S I A L X I I.

Antiqua fuit questio, utrum remedium conservandæ possessionis, competeret pro annuis præstationibus personalibus, non debitis occasione alicujus certæ rei corporalis, in qua quavis Canonista amplexi fuerint affirmativam, ex *text.*

- 1 in *cap. querelam 22. de elect.* nihilominus non efficit fortè ponere os in cæli, si cum *Avane, Jacobo de Arano, Petro, Cyro, Alberico, & aliis in l. si certis annis, C. de pact. Bart. in l. 2. ff. quorum bonorum, ubi Ripa num. 3.* diceremus opinionem Legistarum veriorum, nullo modo hujusmodi possessorium posse considerari super jure, & obligatione personali in dictis annuis introitibus non debitis occasione alicujus certæ rei, & secundum eam debere Sacrum Consilium judicare, postquam eam nedum veriorum, sed magis communem probavit *Mencobius*, dum longa ferè recensuit omnes, Doctores, de *recap. possess. remed. 1. quest. 8. num. 87. vers. posteriorum itaque & cap. querela*, bonè respondent *Bart. Ripa, & alii à Menoch. relati*, quod ibi supponi debent termini habiles, pensionem scilicet, fuisse debitam pro re corporali, quod placuit etiam *Joanni Andrea, Paurom. & aliis ex Canonistis*, qui dixerunt, opinionem Legistarum esse veriorum, in *cap. pervenit. de cens. pro qua est text. apertus in l. creditor 7. C. de usur. ubi ait Imperator creditor instrumentis suis probare debet, quæ intus dicit, & usuram se stipulatum, si potest, nec enim si aliquando ex consensu præstita sunt, obligationem constituunt, qui tenetur in specie in terminis de præstatione usurarum, & sic indistinctè, ut nullam admittat restrictionem absque divinatione, & violentia: nec obstat *decis. Afflict. 395.* quia licet *Afflict. num. 4. vers. fuit tandem*, referat decisum pro annua præstatione dari saltim quendam statum, ad quem posse peti, ut fiat restitutio, tamen *num. 8. vers. sed ego*, se declarat, quod in casu illius decisionis illa annua præstatio erat fundata super jure reali cujusdam gabellæ subrogatæ loco primæ, & super hoc refert fundatam decisionem, juxta opinionem *DD.* utriusque censuræ, *num. 10. in fine*, & sic illa decisio non est extendenda, ultra limites facti occurrentis in illo casu, sed data pro vera opin. Canonist. licet contra communem Legistarum probabitur, Baroni *Quinque scodium, ejus uxori & toribus* in hoc asserto remedio possessorio pro usuris, & interest*

teresse dotium intentato adversus Marchionem Agrotariz, deficere jus, & probationem, idque pluribus modis, ex quo omnino erit dandus terminus tantum in causa principali; eò maximè stante opposita exceptione discussionis inventarii paternæ hereditatis, & hoc tam quoad assertas solutiones factas sub nomine tutricis, quàm quoad unicam, eamque tacitam solutionem, quæ præstatur facta à Marchione.

Primò enim deficit jus quoad omnes solutiones, cum sint difformes, & incertæ, quæ non conveniunt, nedum summæ usurarum ad rationem septem pro centenario, petitiæ pro sorte decem septem mille, sed ad nullam rationem, ut in nota facti: igitur nulla cadit possessio, ubi præstatio non est uniformis, sed difformis, ut clarè colligitur ex eodem *cap. querelam*, ibi, *quod pensio sexdecim denariorum Papiensis monetæ fuit annuatim per multa tempora persoluta*, & advertit in specie *Guliel. de Cuneo*, quem sequitur *Bart. in leg. solent, §. non vero, num. 4. ff. de offic. procons. ubi Bald. dicit, quod ex rei varietate certa obligatio præsumi non potest, sequitur Alexand. cons. 127. num. 4. lib. 5. Dec. cons. 214. & in dict. l. si certis annis, post num. 19. Menoch. latè lib. 3. de præsumpt. cap. 131. num. 88. Vasquius contr. illustr. lib. 2. cap. 84. num. 34. limitat. 6. generaliter incertitudo vitiat acquisitionem possessionis, leg. 3. §. incertam partem, ff. acquir. possess. cum aliis à Tiraquell. de jur. constit. possess. part. 3. limit. 19. num. 1. ubi in fine reddit rationem, quia super incertis non cadit possessio, Menoch. cons. 178. num. 25. lib. 2. quinimo actus, ex quibus fundatur possessio, debent esse certi, clari, & non æquivoci, ut probant congesti per *Annam sen. alleg. 131. num. 11. & singul. 3. post Rain. cons. 122. num. 8. lib. 5.* & hoc præsertim in casu nostro, ubi actores, seiplos adstrinxerunt ad certam præstationem ducatorum septem pro centenario, qua non probata, reus est absolvendus.*

Secundò deficit jus ex alio quoad imaginarias solutiones, quas asserunt factas à tutricè, quia vera est juris conclusio, tutorem non posse transferre possessionem per actus fictos, *Bart. Ripa*, & alii in *leg. 1. ff. de acquir. possess. cum concordantibus per Tiraquell. de jure constit. possess. part. 3. limit. 15. Dom. Capyc. decis. 14. num. 11.* quamvis autem prima facie, videatur, acquiri possessionem in istis annuis præstationibus per actum facti, & sic verum, scilicet numerationis pecuniæ, non tamen quasi possessio resultat immediatè ex ipsa numeratione; quinimò potius contrarium, cum numeratio non fiat ad obligandum; sed potius ad liberandum, ut dicit *Bald. in d. leg. si certis annis, num. 4. præstatio autem*, sed ex ea lex fingit conventionem, sive stipulationem præcessisse de solvendis certis usuris, & sic omnino intercedit actus fictus, vel præsumptus, ut docet in specie *Bart. in dict. l. solent, §. non vero, num. 6. in fin. ff. de offic. procons. & in dict. l. si certis, num. 12. & 14.* ubi pulchrè *Bald. num. 6. & 8. vers. ubi erratur, & num. 10. in solut. controvers. unde cum in translatione hujusmodi possessionis intercedat quoque necessario actus fictus præsumptæ conventionis, tanquam causa immediata, quæ magis attenditur, sequitur ut illa à tutore transferri nequeat, & hoc eo magis cum nedum intercedat actus fictus in translatione possessionis, sed ipsamet possessio in hujusmodi præstationibus, & aliis in corporalibus non consideretur,*

11 ut vera possessio, sed tantum ut ficta quasi possessio, *leg. servus, §. incorporales, ff. de acquir. rerum dom. cum aliis, quæ congerit Guttier. hoc bene probans in repet. §. sui, num. 71. instit. de hered. qual. & differ. Tiraquell. de jure constit. part. 3. limit. 1. num. 9. & 10.* non enim possidetur pecunia pro censu, etiam super re debita, sed illud jus percipiendi censum, in quo vera possessio dari non potest, deficiente naturali apprehensione, *l. cum hæredes, ff. de acquir. possess.* unde si tutori denegatur transferre etiam veram possessionem per actus fictos, quod minus est, cum omnibus passim id liceat, juxta not. in *l. quod meo, ff. de acquir. possess.* ergo pernecessè prohibitum censeretur tutori, id quod majus est, 12 scilicet transferre fictam possessionem per actus item fictos, etiam ne duo fictiones circa idem concurrant, ut in terminis tradit *Tiraquell. d. tractat. 3. part. limit. 4. in princip. & limit. 5. num. 3. & 4.* ubi idem etiam si una esset præsumptio, altera fictio. Deficit tertio actoribus jus quoad præsumptum actum taciti consensus præstiti à Marchione in mandato procuratoris, ex quo præstunt colligere, Marchionem solvisse.

Primò enim præstendi potest, quod quamvis hic esset verus actus solutionis, quem non esse, infra patebit, tamen unicum actum non sufficere, quia licet plures *DD.* dicant, ex unico actu quasi possessionem acquiri, modò habeat plura juris requisita, de quibus infra, ut per *Covarr. cap. 14. præf. vers. 14 tertium imò, Ursil. dec. 67. Anna alleg. 131.* tamen horum opinio restringitur non procedere in quasi possessione, seu statu exigendi aliquod jus merè personale, ut in terminis, quod ex solutione usurarum non acquiratur iste status exigendi requisitus per *cap. querelam*, probant *Antonius de Butr. in dict. cap. querelam, Ripa in l. 2. num. 5. ff. quor. bonor.* pro quo est *sent.* clarius in *d. cap. querelam*, ibi, *annuatim per multa tempora persoluta*, & in *cap. 1. §. si vero vassallus*, ibi, *duobus, seu tribus acceptio-nibus quietis quasi possideat, Quid sit investitura, & fuit opinio Bart. loquentis nuncupatim in præstatione usurarum, in l. cum de in rem verso, num. 8. in fin. C. de usur.* ubi *Salic. num. 10.* reprobatur contrariam opinionem *Angel.* & plures congerit *Decius*, ibi *num. 5. 6. & in fin. Menoch. de præsumpt. lib. 2. cap. 131. post num. 59. 84. & 85. Surdus latissimè de aliment. tit. 4. quest. 16. num. 29. & tit. 8. privil. 22. num. 10.* & plures actus requiri ad finem acquirendi istam quasi possessionem, firmanz *Guld. Pap. qu. 407. in fine, Surd. decis. 10. num. 10.* quot autem præstationes sufficiant, *Ripa in d. l. 2. num. 6.* concludit, remitti arbitrio Judicis, considerata qualitate personarum, & præstationis, cum quo convenit *Afflic. decis. 67. num. 1.*

Secundò, esto quod unicus actus sufficeret, quod tamen nullo modo concedimus, ad hoc tamen, ut iste actus sit legitimus, plura requiruntur, quorum si aliquod deficiat, nulla est de eo habenda ratio, *Afflic. d. dec. 67. num. 1.* sex autem requisita congerit *Ripa in cap. cum Ecclesia Sutrina, num. 91. & 92.* & quinque tradit *Menoch. lib. 2. arbitr. centur. 2. c. 160. & 161.* quorum subscripta ad rem nostram faciunt.

17 Primò enim requiritur, quod exigens, jure suo proprio usus, actum illum exercent.

18 Secundò, vera, & realis, puta præsentatio, vel electio; non enim sufficeret, ut ait *Ripa*, coadunatio patronorum vel mandatum factum ad præsentandum,

- dum, secundum *Gemin. conf. 127.* & sic à simili ad solvendum, vel admittendum partitas.
- 19 Tertiò, requiritur scientia tam illius, cui acquiritur, ad hoc ut habeatur animus acquirendi possessionem, quam ex parte alterius, cui præjudicatur, nam aliàs deficit patientia, sine qua in his possessio non acquiritur, l. 3. §. *dare. ff. de usufr. Ripa in d.c. cum Ecclesia, num. 40. in fin. & nam. 92. Menoch. d. cap. 161. Ruin. consil. 122. num. 7. lib. 5.*
- 20 Quartò requiritur, quod electio, vel præsentatio habuerint effectum, & quod electus adeptus sit possessionem beneficii, & in casu nostro, quod verè creditor pensionem exegerit, & penes eum pecunia cum effectu pervenerit, quæ omnia deficient in præsentis casu: nihil enim in actis legitur Baronem exegisse aliquid à Marchione exercentem
- 21 jus illud jure suo proprio tanquam creditorem annuorum introituum, quod requiritur, ex *text. in l. fin. ff. quemad. serv. amitt.* sed si spectamus initium, quod in qualibet re potissimè spectandum est, Marchionissa jure familiaritatis consignavit propriam pecuniam Abbati Giffoni, quis non erat ipse creditor, sed alius extraneus, ut mercimoniis sericorum illam implicaret, quo nullum jus potuit Abbati
- 22 queri, etiam si ipsemet fuisset creditor, *Ripa ubi supra num. 39. & 40. Menoch. d. cap. 160. num. 13. & 16.* nec mandatum, quod asseritur factum, à Marchionissa minoris ætatis, ignorante alienum factum in primis diebus traductionis in longinquum domicilium viri, potest dici vera, & realis solutio; si quidem necessario fingitur retrò soluta pecunia per Abbatem, eidem denuò soluta in aliam causam, & sic unus actus occultatur per fictionem, argumento *leg. singularia, ff. si certum pes.* unde ubi actus
- 23 verius exigitur fictio nihil operatur, sicut in simili
- 24 li compensatio non dicitur vera solutio; ita ut, qui jurat solvere, non adimpleat compensando, *Afflict. decis. 163. & 331.* & hoc eo fortius, cum is, cui fingitur facta solutio, non sit ipse verus creditor, sed ejus frater, ut dicunt, naturalis, cui etiam si esset utrinque legitime conjunctus, non apparente mandato, non potuit rectè solvi, & sic paria sunt non esse solutum, & nulliter, vel saltem non probata scientia actoris, interim præsumitur ignorantia, unde deficit animus, qui in acquirenda possessione præcisè exigitur, in specie à dictis DD. in *materia cap. quærelam*, ex quo multo minus ex his apparet, pecuniam fuisse realiter, & cum effectu solutam per Abbatem Baroni, nomine Marchionis prætensi debitoris, & ex alio etiam sequitur, non posse prætendi Baronem, actum hunc,
- 26 jure suo proprio exercuisse, quod pronomen nudum importat dominium, *leg. quinquus, ff. de auro, & argento leg.* sed idem significat; quod propria manu, ut in terminis exactionis, & perceptionis fructuum, probat *Anna allegat. 104. num. 9. & 10.* nec etiam concurrat ex parte alia, scientia vera Marchionis, in cujus detrimentum jus fuisset quæsitum actori ex solutione; licet enim in mandato inserto dicatur, *cum assensu Marchionis præsentis*, tamen etsi Marchio consenserit mandato uxoris circa quietationem faciendam dicto Abbati, non tamen ex hoc probatur, Marchionem scivisse in contractu promissionis, dotium non contineri promissionem interesse, & quod illud adhuc solvere voluerit, quod requirebatur ad hoc ut adversarius constitueretur in statu exigendi, ita in indivi-
- 27 duo optime probat *Dec. conf. 226. in causa D. Fram-*
- eisti, in fin.* dicens, quod licet patronus, qui sciat, & consentiat, beneficium sui juris patronatus liberè conferri, sibi præjudicet in illo actu, non tamen taliter conferens poterit dici in statu, vel in quasi possessione conferendi in futurum, & collationem illam liberè fieri, quia data ignorantia harum qualitatium, non potest dici conferenti quæsitam quasi possessio, & sequitur *Ripa*, dum citat *Decium* ubi supra *num. 92.* ubi enim requiritur scientia, illa non sufficit, nisi in specie sunt notæ omnes qualitates, quæ possunt agentem inducere ad faciendum actum, vel illum remove quinimo plus dixit
- 28 *Guid. Papa conf. 144. n. 2. in fin.* quod perceptio pensionis non probat dominium, neque possessionem, nisi solvens, & recipiens declarent, quod animo, & intentione acquirendi possessionem, recipienti solvatur, nec sufficeret nudum factum, citans *Joan. nem Fabrum*, & alios, sequitur *Dec. conf. 214. n. 4.* loquens de consuetudine; quod comprobatur, quia solutio ipsa de per se est actus tacitus, quia non est possessio, sed ex eius probatione resultare potest possessionis probatio præsumptivè, *Raynus consil. 122. n. 5. lib. 5.* voluntas autem quæ ex facto colligitur, non extenditur ultrà quam ex ipso facto de necessitate inferatur, *Bart. in l. §. hoc interdicto, ff. de iiner. actiq. priv. Sard. decis. 33. num. 18. & de alienis, tit. 4. quest. 17. num. 28.* tacita autem, vel præsumpta voluntas non est tantæ efficacis, sicuti expressa, nec ita latè interpretatur, *Crovet. consil. 33. num. 3. Sard. conf. 10. num. 24. lib. 1.* scientia autem licet regulariter non præsumatur, nisi probetur, ex circumstantiis tamen hic manifestè ignorantia probatur, quia agitur de facto alieno, sci; licet de instrumento confecto à tutrice tempore, quo Marchio erat infans in anno 99. quæ ætas, quidquid videt, ignorat: concurrat brevitatis temporis, quo prætensus iste actus geritur post patris menses à morte matris, per quod tempus Marchio aberat à domicilio, ubi negotium erat gestum, sed debebat Neapoli, ubi non ista sibi tempus: quia uxorem duxerat, quæ cum fiducialiter numerasset pecuniam Abbati Giffoni, & jam traducta in domum viri rationes exigeret, dum is satis callidè vellet retinere partem pecuniæ, quam finxit ipsius fratri deberi à Marchione viro, pro usuris dotium sororis, justè credere potuit Marchio, illa fuisse promissas, liquidatas, & debitas, & erubuit uxor juvenis in primis illis diebus denegare solvere de suo, quod à viro deberi sorori, sibi assertum fuit, nec Marchioni visum fuit, aliud investigare, nec reculare videretur uxoris in eum liberalitatem.
- Quartò principaliter deficit actoribus jus in utroque prætensa solutionis, actu, tam à tutrice, quam per uxorem, ipso eo modo consentiente tempore, quo adhuc Marchio erat minor 18. annis: minor enim tam adversus solutiones factas à tutrice sola, quam à seipso, etiam cum autoritate tutricis, vel curatricis, restituitur in illis casibus, in quibus ei non competit conditio indebiti, *An- gel. & Castrenf. in l. 2. C. si adver. sol. data sibi electione agendi, vel contra tutorem, qui læsit, vel petendi restitutionem adversus solutionem, Gloss. & Bald. in leg. fin. C. si minor. vel curar. Roland. consil. 72. num. 47. lib. 3. Bec. consil. 59.* & hoc etiam in possessorio, in quo dari restitutionem, esse verius, & receptius, probat *Menoch. de adipis. post sess. remed. 4. num. 906. & de resin. remed. 3. quest. 107.* ubi præsertim ponderat rationem maximi præ-

præjudicii, quod ex amissione possessionis paratur, n. 858. & *Sfort. Oddus de rellis. par. 1. q. 34. art. 2.* lætio autem est evidens, quia solvit tertias non promissas, ad quarum solutionem tutrix, nec minor urgeri poterant; & quamvis actor ex mora potuisset petere interesse, cogebatur tamen probate interesse
 34 falsum, nam alias illud, etiam præcedente mora, non debetur, ut de communi resolvit *Covarr. lib. 3. variar. cap. 4. Surd. latè conf. 194. num. 20. lib. 2. & decis. 262.* & in facto ad exclusionem interesse probasset Marchio, quod nunc probare offert, actorem per plures annos non substituisse onera matrimonii, sed recepisse à focru alimenta, cum uxore: & familia in Terra Agrottariæ, & proinde interesse non deberi, juxta *Gloss. in leg. fin.*
 35 §. *præterea*, ubi *Bald. 1. not. C. de jar. dot.* & alia plura in facto, & in omnem casum opus erat iudicis condemnationis, & altero liquidationis interesse, unde non potest inficiari lætio, cum saltem; solvendo ante tempus, plus solverit, & amplius poterat eam quantitatem solvere in causam capitalis, quod sibi ex pacto licebat, ex quo fuisset impeditus cursus usurarum præ illa rata, valdè utilius pupillo; nec poterant tutrix, vel minor, post contractum dotis perfectum, facere ex intervallo novum actum, vel conventionem de solvendis usuris non promissis, qui, tanquam novus contractus exi-
 36 gebat novam solemnitatem, *l. si ad resolvendum, C. de præd. minor.* licet in ipso contractu possit tutor incontinenti adijcere pactum obligandi minorem, *l. contra juris, §. filius fam. ff. de pact. leg. 1. §. fin. ff. de rebus cor. de quo latè Pinell. in l. 1. par. 3. num. 53. C. de bon. matern.* ergo multò minùs potuit id facere per actum tacitum solutionis, ex quo resultat ficta conventio, ut supra, & in solutione facta per minorem, quando erat omni jure debitum,
 37 sed indebitum ope exceptionis dilatoriæ tantum, quod ope restitutionis repetat, tenet *Sfort. Oddus de rellis. par. 2. q. 52. art. 1. 1.* ubi potissimè dicit procedere, quando potuisset in aliud pecuniam utilius
 38 implicare, & quod indebitum dicatur illud, quod ab invito exigi non potest, ubi deficit, scilicet civilis, & solemnis obligatio, quamvis naturaliter debeat, in terminis *Dec. in d. l. si certis annis, n. 4. C. de pact.* & ob id fortius attentari potest, quod cum usuræ prædictæ fuerint indebitæ, prout nunc etiam sunt, quia non promissæ, nec liquidatæ, quod solum pro usuris ipso jure extenuaverit sortem absque beneficio restitutionis: quamvis enim regulariter, ubi debentur fors, & usuræ, solutio censetur facta prius in causam usurarum, quam fortis, *l. 1. C. de solut. cum concord. in Gloss.* & hoc
 39 maximè, ubi debitor hoc expressit, tamen quando usuræ sunt indebitæ, sed fors tantum debetur, licet principalis debitor solvat ex causa usurarum indebita, lex convertit solutam indebitè in causam verè debitam, & sic extenuat ipso jure sortem principalem, *leg. in iis, §. Imperator, ff. de solutio. leg. post rem judicatum, §. primo, ff. de transactio. Bart. & Jacob. in leg. creditor, §. fin. ff. de solut. cum aliis per D. de Pont. consil. 70. num. 25.* quod autem usu-
 40 ræ, sive interesse sint indebitæ, probat benè *Anna sen. post Corn. & Rimin. alleg. 112. num. 6. vers. demonstratur*, ubi idem, dicit in tertiis non liquidatis, quod sint indebitæ, & proinde non posse censerì aliquid solutum in illam causam, & iterum
 41 *allegat. 54. in fin. ubi refert ita decisum, & idem probat author. Bart. Bald. & Angel. in l. 1. ff. C. de*

solut. Felician. de censib. lib. 4. to. 2. c. fin. post n. 33. ed fortius hoc procedit in solutione facta per tutricem, vel per ipsummet minorem, ex quorum facto vel pacto, etiam expresso, minori præjudicari non potest, *l. pactum curatoris*, ubi *DD. C. de pact. Corn. conf. 143. col. 3. lib. 4. Dec. conf. 147. in fin.* & de solutione facta per matrem tutricem, quod non præ-
 42 judicet filio, *Sitvan. conf. 66. Cephal. conf. 58. in fi. lib. 1.* reddentes rationem, quia habuisset tutrix potestatem, & fuisset quasi Domina, administrando re-
 43 cte, non autem malè, *l. qui fundum, §. si tutor*, ubi *Bart. ff. pro empt. l. tutor, qui tutelam 28. ff. de admistr. tutor.* & idem in Prælato, quod solvendo non præjudicet Ecclesiæ, quia licet negligendo possit præjudicare, non tamen faciendo, *Dec. in d. l. si certis annis, n. 13. in fin.* sed in casu nostro, quod magis est consideratione dignum, prætentæ solutiones non sunt factæ à tutrice; & sic subintro sextum articul.
 44 in quo fundabitur, deficere actoribus nedum jus, sed probationem: quò enim ad primas solutiones in vita matris, nullo modo apparet de ipsius mandato, scientia, nec ratihabitione, unde dum extraneus solvit absque mandato, qui, alio non apparente, censetur solvere de propria pecunia, *l. & magis, ff. de solut. duo* ex hoc pernecessè sequuntur.

Primum, quod hujusmodi solutiones factæ per
 45 istum tertium, nihil penitus præjudicant tutori, nec pupillo ignorantibus, *Decianus in terminis consil. 43. n. 35. lib. 3. Surd. conf. 419. n. 36. & 39.* qui id
 46 ampliat, etiam si solutiones essent factæ à matre, & tutrice, vel curatrice, *num. 40. & 41. lib. 3.*

Secundum, quod dum non potuit hic extraneus efficere durior conditionem ejus, pro quo non apparet habuisse mandatum, præsertim ad solvendum in causam interesse non liquidati, solutiones prædictæ debent cedere in causa sortis, quæ, stante instrumento, poterat dici debita, pro qua quilibet tertius, etiam debitor, & creditore invi-
 47 tis, poterat solvere, *l. solvendo, ff. de negot. gest. cum concord. per Dom. de Ponte consil. 6. num. 21. Cartarium decis. Genuæ 61. num. 4.* ed maximè, quia solvens sine mandato, tenetur plenè probare pecuniam versam in utilitatem eius, pro quo solvit, *Jaf. in l. civitas, num. 18. ff. si cert. pot. deficit etiam probatio omninò asserti mandati, in quo prætenditur interventus, & consensus Marchionis, quia non est productum principale instrumentum, sed fit de eo mentio relativè in alio instrumento, & sic*
 48 nullam fidem facit, *Autb. si quis in aliquo docu-mento, C. de edend.* etiam si totus tenor instrumenti sit insertus, ut decisum testatur *Afflict. dec. 273. latius Surd. conf. 419. num. 2. & 3. lib. 3.* ubi *n. 23. & 25.* dicit indistinctè procedere in contractibus, & instrumentis, licet secus in privilegiis, unde deficiente etiam probatione, non video quomodo actores obtinere possint: sic quoque deficit probatio utriusque actus possessivi, tam in vita matris, quàm alterius post mortem fundati in dicto instrumento mandati; liquidem dum adversus scripturas, & instrumenta publica, quantumvis authentica, quæ actor producit initio litis ad probationem, reus opponit, & negat esse talia, ut puta non esse rogata à Notario, vel non esse scripta manu Notarii, aut dicit esse simulata, vel
 49 cantur in forma solemni, nihil probant, donec actor in termino hæc omnia probet, & resolvat, ut ex *Speculatore, Oldrado, Ancharano, & aliis Gra- vet.*

- 52 *veti. conf. 72. & 150.* & licet aliàs instrumentum dicatur probatio probata, procedit cum producitur in modum executionis, secus si ad probationem, adversario opponente, *Bellamera decij. 193.* cum aliis per *Muscard. concl. 907. & 911.* novissimè ex alio non potest Marchio cogi ad salvendum, stante exceptione discussionis inventarii inter alias opposita, quæ impedit litis ingressum, & processum ad ulteriora, *Bald. in l. fin. §. & si presertim, num. 5.* ubi *Corn. C. de jure delib. late consult. 52. num. 42.* *D. de Franch. decis. 272. num. 5. & decis. 531. num. 4.*
- 53 & 5. quoniam impedit executionem sententiæ, cum sit modificativa, etiam si ante sententiam fuisset inventarium præsentatum, *Mastrill. late decis. Sicil. 24.* & sic fortitùs in principio litis operabitur: debet enim hæres cum beneficio inventarii ab omni molestia, & vexatione personali, & onere litigandi immunis conservari, quod non esset si interim cogere solvere, & proinde prævaluit semper
- 55 in S.C. illa opinio, ut pendente inventarii discussione, nec etiam super bonis hæreditariis hæres sit molestandus.

Præsens hæc causa partium transactione sopita; ulterius non processit.

S U M M A R I U M.

- 1 Lites inter conjunctos per communes amicos ver-
minori debent.
- 2 Patrimonii vires nostra interest non pondi.
- 3 Statutum denegans compromissum, ubi agitur vi-
gore instrumenti liquidum intelligitur, quando agi-
tur executivè, non autem si agitur via ordina-
ria, & num. 5. 6. 7. 8. & 9.
- 4 Constitutio loquens de instrumento garantigato,
intelligenda est, si agitur executivè, secus si
via ordinaria.
- 10 Compromissum super re dubia, transactioni equi-
paratur.
- 11 Compromissum denegari non debet super instru-
mento, si contra illud potest opponi aliqua exce-
ptio, quia ex illa, res efficitur dubia, & n. 23.
24. 25. & 26.
- 12 Argumentum à cessante ratione limitationis aditæ
id statuto, & à contrariis adversis, sive pugnan-
tibus validum est.
- 13 Statuta de causis compromittendis interpretantur
à jure, ubi non agitur de executione sententiæ,
vel instrumenti liquidum.
- 14 Statutum continens idem quod jus commune ab ea-
dem interpretationem recipit.
- 15 Compromissum si denegatur, ubi agitur vigore in-
strumenti etiam via ordinaria, intelligendum est
quousque reus aliquam exceptionem opponat, li-
cet coloratam, num. 16. 36. & 39.
- 17 Instrumentum liquidum quod dicatur, præsertim
in materia compromissi, num. 18. 19. 20. & 37.
- 21 Dubia res quando, & num. 42.
- 22 Exceptiones peremptoriæ, in quibus casibus possunt
opponi post sententiam.
- 27 Exceptiones enervantes vires instrumenti, quæ
sunt, & num. 28. & 30.
- 29 Instrumentum quomodo dicatur probatio probata.
- 31 Instrumenti requisita ad ejus validitatem in hoc
Regno, & in hac Civitate Neapolis, num. 32.
- 33 Exceptio simulationis tollit consensum de contra-
ctu, nec unquam censetur exclusiva, præsertim
in statuto de compromissis, num. 34. & 35.
- 38 Decisio Capycii 48. declaratur.

- 40 *Prosum terra probatur ex releviis, nec ex singu-
lorum affectione, & ex redditu, & communi
estimatione, & num. 41.*
- 43 *Negatio quando efficiat rem dubiam.*
- 44 *Compromissum debet fieri super facto dubio, non
autem super questione juris clara.*
- 45 *Dos inofficiosa quæ dicatur.*
- 46 *Dotis inofficiosa actio, an detur constante matrimo-
nio.*
- 47 *Minor dotans forarem immodicè, mediante tutore,
an si fuit laesus, restituatur.*
- 48 *Constitutio Regni, In aliquibus, cessat in succes-
sione fratrum, etiam in eisdem bonis.*
- 49 *Articulus juris controversus equiparatur questio-
ni facti, etiam in materia compromissi.*
- 50 *Instrumentum quoties controversatur, an sit liqui-
dum, hic articulus compromitti debet.*
- 51 *Statutum de compromissa inter conjunctos, habet
locum etiam in dote, & ipsius interesse, & n. 54.*
- 52 *Statutum generale comprehendit etiam causam do-
tis, quæ non reperitur in illo casu specialiter
privilegiata.*
- 53 *Argumentum à dotis interesse ad alimenta, quando
procedat.*
- 55 *Arbitri juris succedunt loco judicum.*
- 56 *Pragmatica de compromissis inter conjunctos habet
locum, ubi agitur de quantitate paragii super
feudo.*

A R G U M E N T U M.

*Pragmatica prima, sub titulo de arbitris, denegans
compromissum, ubi agitur vigore instrumenti li-
quidi, intelligitur si agatur executivè, secus si
ordinatur aliqua exceptio, etiam coloratè; & lo-
cum habet etiam si agatur de questione juris du-
bia, vel de dote, & ipsius interesse, aut de quan-
titate paragii super feudo. Plura de exceptionibus
peremptoriis post sententiam admittendis, ac de ex-
ceptionibus enervantibus vires instrumenti. Deci-
sio Capycii 48. declaratur: & quando dicatur in-
strumentum liquidum tam in materia compromissi,
quam præsentationis via ritus, optimè enuclean-
tur.*

Pro eodem Dom. Marchione Prin- cipe Cassani.

CONTROVERSIA LXIII.

Juridicam omninò censi debere exceptionem
compromissi petiti per Illust. Marchionem Agrot-
taria adversus, petitionem fororis ejusque viri,
ducatorum septemille ex resta dotium, quæ præ-
tenduntur promissæ per ejus tutricem, & interesse
ipsarum, & omninò reformandum decretum S.C. ex
tempore latum, ex eo manifestè apparere poterit,
quod fundatur super notissima dispositione casus
clarissimæ Pragmaticæ existentis in viridi observan-
tia, cujus dispositionem non odiosam, sed favorabi-
lem, & continere in se æquitatem, & honestatem, ut
lites inter conjunctos per communes amicos sine
strepitu terminentur, argumento *texti. in l. congruen-
tius, C. de patria potestate*, magis communiter tenent
*DD. in unum congesti per Marc. Antonium Blancè
de compromissis. q. 1. n. 3. vers. contraria opinio*, & ma-
ximè in casu nostro, ubi de viribus patrimonii, quæ
no-

nostra interest non pendi, *l. fin. C. de arbit. tuel.* & de inofficioritate dotis, & justo paraggio, ubi necessario subintrat quæstio qualitatis, & parilitatis conjugum, quam congruentius intra domesticos parietes ab arbitris determinari, non minus ætorem, quem reum deceret. Verum, quia pars (ut audio) ad exclusionem compromissi tres affert exceptiones ad Pragmaticam, conabor clarissime ostendere, nullam ex limitationibus, quibus inhæret, applicari posse ad casum nostrum, & proinde regulæ inhærendum.

Et sic non obstare. Primo, quod agatur vigore instrumenti. Secundo de dote, & interesse dotium, quod interesse succedit loco alimentorum. Tertio, de re feudali, cum agatur de actione ad feudum.

Et quoad primum, dum statutum loquitur de instrumento liquido, & non simpliciter de quovis instrumento, necessario debet intelligi quando petitur executio instrumenti, & sic agitur executivè simpliciter vigore ipsius instrumenti liquidi, scilicet vigore pacti executivi, juxta tradita per *Bart. quæst. 5. in l. creditores, C. de pignor.* non autem quando agitur via ordinaria servato jurisordine, ut ex theorica, *Bald. in l. planè, ff. quod falso tutor, ausb. gestum est,* scribentis audivisse, *Bart.* dicentem, quod valde differt producere instrumentum in modum executionis, & in modum probationis, quod in effectu scripsit etiam, *Bart. in l. si filius, ff. quod cum eo,* quem ad hoc cum aliis citat, *Milan. decis. 13. num. 35. part. 2. concludit in specie, Roman. cons. 300.* quod constitutio loquens de instrumento guarentigato, vel liquido intelligenda est, quando immediate agitur vigore ipsius instrumenti, & executivè, non autem cum agitur via ordinaria, & producitur instrumentum ad probationem, quæ valde differunt; ut in terminis nostris in individuo in omnino simili statuto, optimis rationibus, & juribus relato Romano, fundat *Socin. cons. 5. in princ. & per totum, vol. 5.* præsertim cum statutum loquens de rejectione petitionis compromissi, limitat seipsum, dum in principio generali ter loquitur de compromisso faciendo, ergo cum veniat correctivè finis ad principium debet strictè intelligi, vulg. *l. precipimus, C. de appellat. cum simil.* & ante *Socin.* consuluit *Anchar. cons. 183. pro clariori intellectu,* ubi in casu ejusdem statuti concludit, esse semper locum petitioni compromissi, cum lis, vel causa instituitur, ut in *l. iis nomen, ff. de verb. signif.* in qua libellus, vel petitio contra consanguineum dirigitur ubi opus sit termino, & ordine judiciario, quæ ad sententiæ validitatem requiruntur; tunc verò solum cessare, cum executivè agitur, vel ubi solum judicis officium imploratur, ubi nulla petitio, vel libellus formatus contra debitorem porrigitur, nec actio presupponitur, *l. qui per collusionem, §. 1. ff. de act. empti,* & in terminis tradit etiam, *Hondedens cons. 9. n. 16. lib. 1.* quod fundatur ex clarissimis verbis nostræ Pragmaticæ, quæ loquitur de causa, & lite ordinaria, ibi, *odia, quæ ex litibus occurrunt,* & ibi, *in causis civilibus, vel mixtis quancumque ante dationem termini ad probandum,* & ibi *in procedendo, & sententiando, & iterum ad cognitionem, & decisionem ipsius cause se processuros,* & ibi, *causam ipsam per sententiam terminare,* & pauld post, *per suam laudam causam expedias,* & iterum, *si causam non expedieris,* & in fine ibi, *effectualiter causam diffinire,* quæ toties geminata, & reiterata verba satis apertè demonstrant, ut tunc habeat locum compromissum,

quoties verè agitur de lite, & causa, & sic ordinariè, secus vero quando via executiva, ut in terminis ejusdem statuti arguit ex dictis verbis, *Fulgos. in l. eleganter, n. 5. vers. vos defendatis Bartol. ff. de condict. indeb. ea ratione,* quia cum verba statuti non conveniant, cessat ipsius dispositio, quod dicit probari in *l. post rem, a contrario sensu, ff. de re judic.* & hoc expresse voluit, *Anna sen. declarans prag. in constit. compromissionem, n. 285. in fin.* & ultra verba Pragmaticæ, probatur hæc verissima opinio viva ratione; ideo enim statutum negat fieri compromissum, ubi agitur vigore instrumenti liquidi, obligationis, vel sententiæ, quia cum ista habeant executionem paratam, res est certa, clara, et liquida; et sic cessat compromissum, cuius jus natura est, ut fieri non possit, nisi super re dubia et lite incerta, quia transactioni equiparatur, ut est *tex. in §. 1. in ausb. ut differ. judices,* et utrumque tradit *Jas. in l. 1. n. 1. juncto n. 13. vers. quarto principaliter nota, ff. de transact.* et in *l. si casu cognita, C. eod.* *11. ut.* at ubicunque contra instrumentum potest opponi aliqua exceptio, non obstante statuto prohibente exceptiones opponi, tunc propter talem exceptionem permissam cessat executio parata, et per consequens res efficitur dubia, unde super tali exceptione compromissum denegari non potest, ut est clarissima theor. *Bar. in l. post rem 11. n. 2. & per tot. ff. de transact.* junctis ultimis verbis, quam ita realumit, et dicit communiter approbari, *Socin. cons. 5. n. 6. vers. quinto nulli dubium, volum. 1.* quæ consequentia necessario sequitur, si vè arguamus a cessante ratione limitationis adiectæ in statuto, si vè a contrariis adversis si vè pugnantibus, quod utrumque fortissimum est argumentum, ut per *Everard. in sua Topica, loco a contr. & a ratios. l. stricta,* et hoc eo fortius, quia de jure communi quamvis in statuto talis exceptio sententiæ, vel instrumenti liquidi non esset ullo modo expressa, tamen hujusmodi statuta de causis compromittendis, ita a jure, inspecta mente statuentium, interpretantur, ut non habeant locum, ubi agitur de executione sententiæ, vel instrumenti liquidi, ut est communis opinio DD. ut latè probat, *Alexand. cons. 135. lib. 6.* cum concord. per *Blancum de compromiss. quæst. 4. n. 3. vers. dictum hoc, & Frecc. de present. instrument. 14. p. 7. in princ. n. 14.* igitur tale statutum continens in hoc idem, quod jus commune, ab ipso jure communi debet interpretationem recipere, ut in omnibus casibus, in quibus de jure communi potest fieri compromissum, quod est cum agitur via ordinaria non executiva, in ejusdem casibus, per statutum censatur inducta necessitas compromittendi, prout in specie latè disputando, concludit, *Blancus in d. q. 4. n. 2. vers. in contrarium autem est veritas.*

Secundò, si concederemus, quod cum agitur vigore instrumenti, etiam via ordinaria, cesset compromissum, fateri oporteret, illud eousque cessare quousque reus aliquam exceptionem opponeret plurimum enim scripturæ tribuitur, quod pars contra illam nihil opponat, ut pluribus probat, *Crovet. de antiquit. p. 1. incip. queritur etiam in hac materia, n. 23.* et in terminis, *Frecc. de present. instrum. par. 7. in princ. num. 13. in fin. Laucelottus de attentatis par. 2. cap. 12. li. 9. num. 8. Mascard. concl. 911.* quod ampliatur etiam si exceptio colorata dumtaxat sit, ut ex *Natta cons. 388. num. 4.* et aliis docet pulchrè *Martinus in responso pro uxoris Amata, n. 1. & in post. decis. Aragon.* unde cum in casu nostro plures substantiales sint oppositæ inferius annotatæ,

notata, omnino compromisso locus erit.

Probat; assumptum ex eo, quia compromissum tunc cessat ex statuto, cum instrumentum, cujus vigore agitur, est liquidum; at quicquid sit in materia presentationis instrumenti, vigore ritus, ubi ritus expressè declarat illud in sua materia dici liquidum, 17 quod est per se liquidum sine alia probatione, vel petitione danda ad probandum liquiditatem; ut expressè dicitur in *Ritu* 167. ubi *Caravit. num. 3. & 14.* 18 tamen in materia compromissi, ut dicatur instrumentum liquidum, necesse, ut nulla exceptione opposita valeat impediri, quia si aliquantulum in dubium refricari possit instrumentum, vel ipsius fides non dicitur amplius instrumentum liquidum, ut argument. *l. divus* 14. ibi, *si tibi liquido compertum est, & ibi, nec subest ulla suspitio, ff. de offic. prasid. & l. fin. ibi, si causa liquida sit, & non multis ambagibus innodata, C. de compensat. & in cap. si beneficia, de præbend. in 6.* 19 ubi illud dicitur esse liquidum vel certum, quod absque dubitatione, & contrarietate juris est ut per *Jo. Andr. in cap. si Episcopus, de præbend. in 6.* sicut, & sententia, adversus quam possibile est aliquam exceptionem opponere, non dicitur liquida, quia illud 20 dicitur liquidum in materia compromissi, quod exceptione aliqua elidi non potest, ut in individuo in terminis statuti de compromissis necessariis, tradit *Bald. in d. l. post rem, n. 8. vers. nono nota*, quod generalia statuta de compromissis necessariis non habent locum in debitis liquidis, quæ non possunt exceptione, vel negatione infringi, & ibi *Angel. dicit*, quod idè lata sententia, quæ fecit transitum in rem judicatam, vel ubi de debito constat per instrumentum guarentigiæ, quod habet executionem paratam, non poterit compromitti, quia res non est dubia, nec per negationem post effici dubia, secus verò, quando res est dubia, quia tunc habet locum compromissum, & ut declararet quando possit esse 21 dubium, subjicit exempla, si negetur judicatum, vel debitum, & inter alia dicit, tunc fieri rem dubiam, si allegetur, aliquam exceptionem competere contra scripturam, quæ potest objici post sententiam, vel contra instrumentum guarentigiæ, citans *l. 1. cum gloss. C. de juris, & facti ignor.* ubi notantur casus, in quibus exceptiones peremptoriæ possunt opponi post sententiam, & ita dicit *Angel.* illis diebus consuluisse *Papiaz*, quinimò fortius voluit *Paul. de Ca-* 22 *stro* in *l. si causa cognita, n. 4. C. de transact.* quod licet instrumentum habeat executionem paratam; ex forma statuti, ita quod non sit opus dare libellum, vel litem contestari, si tamen in tali executione possent objici omnes exceptiones, quæ possent objici in judicio ordinario ante latam sententiam, quia tamen ex hoc non haberet per omnia vim rei judi-

23 catæ, adversus quam regulariter non admittuntur exceptiones peremptoriæ, propterea in tali executione admittitur compromissum, sicut etiam transactio, cujus doctrinam comprobat optimè *Alexand. ibid. n. 9. vers. quod intelligi Paul. & cum Bald. Angel. Castr. & Alex. transeunt Bart. Bald. & alii in l. eleganter, ff. de condit. in deb. & cæteri in aliis locis congestis per las. in d. l. post rem* 11. n. 1. in princ. in *vers. nota diligenter, & n. 5. vers. quare fallit*, ubi dicit hanc do-

24 ctrinam esse notabilem, & auream, & n. 3. ampliat, nedum in instrumento, sed etiam in schedulâ scripta manu mercatoris, si tamen per statutum plenè probaret, & nihil contra eam opponi posset, & sic dum contra instrumentum non prohibentur exceptiones opponi, prout est in judicio ordinario, res per illa-

rum oppositionem involuitur, & redditur dubia, 25 unde compromissum non excluditur, prout latè probat *Socin. cons. 4. visis actis, col. 1. volum. 1.* quod in effecta voluit etiam *Gratus cons. 155. num. 17. lib. 2.* idemque latè, & doctissime, juribus, & rationibus manifestis, consuluit *Alexand. ante Socin.* de quo il-

26 le non meminit *consil. 166. viso puncto lib. 2.* ubi in eodem statuto omnino de compromittendis causis, & litibus inter conjunctos cum eadem exceptione expressa, nisi de debito constaret per instrumentum liquidum, probat, quod priusquam Iudex discernat non esse locum compromisso, debet plenè constare, instrumentum esse publicum, & liquidum, cum sta-

27 tutum de tali loquatur, quia plura possunt adversus instrumentum opponi, puta, illum, qui illud conscripsit, non esse Notarium, vel esto quod is, à quo dicitur, rogatum fuerit Notarius, non tamen fuisse ab eo conscriptum, quod potissime dicitur procedere ubi instrumenta veniunt de longinquo, ubi non est nota persona, vel manus Notarii, quo casu onus actoris est utrumque probare concludenter per legitimas probationes, sicut opponi quoque potest, instrumentum fuisse simulatum, quo casu non datur amplius instrumentum, deficiente ipsius substantia, & proinde decisivè concludit in casu suo, ubi adversus instrumentum erant prædictæ exceptiones oppositæ, omnino locum esse compromisso, quod autem 28 prædictæ exceptiones, non est Notarius, qui dictum instrumentum confecit, vel non est rogatum ab illo, aut scriptum ipsius manu, dicantur enervare vires instrumenti, adèd ut nedum non dicatur liquidum, sed nec instrumenti nomen mereatur, quousque producens instrumentum hæc omnia probet, latè probat idem *Alex. consil. 198. viso processu, lib. 7. per totum, post Specul. Oldrad. Anchar. & alios congestos per Cravett. cons. 72. 150. & iterum, de antiquit. temp. part. 3. in cap. incip. vidimus in genere*, ubi dicit hoc esse absolutum in instrumentis factis de recenti, ut est casus noster, & tradit modos probandi has qualitates, quas exceptiones opponi posse, etiam stante statuto rejiciendi omnes exceptiones tradit post *Crotum, & alios, Milan. decis. Sicil. 8. num. 5. & 6. lib. 2. & cum Alexand. & aliis concordat optimè decis. Bel-* 29 *lam. 193. incip. si Notarius, & alii congesti per Mascard. d. conclus. 911. qui in concl. 907.* limitat illud vulgare, ut instrumentum dicatur probatio probata, procedere modò adversarius acquiescat, & nihil objiciat, aliàs secus, cum *Butr. Socin. Dec. Capbal. & aliis*, quod latè de oppositione partis ponderat *Cravett. d. cons. 150.* quæ omnia potissime procedere in Regno nostro, ubi in stipulatione instrumenti, nedum requiritur Notarius, sed Iudex ad contractus, qui simul cum duobus ad minus testibus non solum intervenire debent, sed se propria manu subscribere 30 in instrumento, cum de jure cummuni sufficeret, testium nomina describi per Notarium, patet ex traditis in *Constitutione Instrumentorum robar, & per Afflict. in Constitut. Bajulos, num. 20. in 8. requisito, juncto num. 23. vers. undecimo requiritur, & per eundem in Constitut. Consuetudinem, nu. 13.* ex quo in Regno non probat instrumentum in carta de bom-

31 bice, non obstante quavis contraria consuetudine, nisi instrumentis confectis in Civitate per Notaros Neapolitanos, ubi de facili potest haberi veritas ex protocollo, ex quadam tolerantia S. C. de qua per *Afflict. in d. Constitution. Consuetudinem, num. 11.* undecum in casu nostro contra prætentum instrumentum sint omnes prædictæ exceptiones oppositæ, & infu-

insuper gradatim alia exceptio peremptoria simu-
 33 lationis, quæ tollit consensum de contractu, ad no-
 tata per *Bald.* in *l. 1. C. plus valere, quod agitur*, &
 sic remanet corpus sine anima, ut per *D. Ponte conf.*
 34 2. *num. 72. & 73.* ita ut nusquam talis exceptio
 cenfeatur exclusa, ad tradita per *Carol. de Grass.*
de except. c. 12. omninò sequitur, ut compromif-
 35 sum excludi non possit virtute dicti instrumenti, ut
 latè & doctè post *Socin.* in *dist. consil.* & alios, quos
 citat. tradit *Lanfranch. de Orzano*, in *tractat. de ar-*
bitris, in *7. divisione, quest. 50. num. 100.* quod ul-
 trà *DD.* exteros validissimè comprobatur ex *Regni-*
colis, *Freccia*, in terminis nostræ Pragmaticæ
tractat. de liquid. instrument. part. 7. in princip. per
totam, præsertim *num. 12. & 13.* ubi monet reum, ut
 36 aliquid saltem coloratè opponat contra instrumen-
 tum ante litis contestationem, & tradit differen-
 37 tiam inter instrumentum liquidum in materia Prag-
 maticæ de Compromissis, ut liquidum sit illud,
 quod exceptione non eliditur, & liquidum in mate-
 ria præsentationis instrumenti, quod dicitur liqui-
 dum, ubi non eget alia probatione extra instru-
 mentum, de qua liquiditate loquitur expressè *Ri-*
sus 167. quod discrimen in effectu sentit etiam *D.*
 38 *Cappyc. decis. 48.* dum refert decisum quod in mate-
 ria compromissi dicatur adhuc liquidum instrumen-
 tum, licet non sit de per se liquidum, cum tamen
 esset de brevi liquidandum, etiam per extrinsecam
 probationem, cum esset probanda mors testatoris,
 aditio hæreditatis, quæ de facili probari poterant,
 quia tamen nihil adversus instrumentum; testa-
 menti objiciebatur, argumento *text.* in *l. ultim.*
C. de edict. Divi Adriani, ibi, *nisi*, & cum *Frecc.* vi-
 39 detur etiam sentire *Gramm.* super *DD. Pragmatica*,
odia, dum *num. 6.* quærit, quid si opponitur
 contra instrumentum, quod non sit publicatum,
 nec scriptum manu publici Notarii, & se remittit
 ad *Alex.* in *d. cons. 166. 2. volum.* prout etiam fa-
 cit *Ursill.* ad *Afflict. decis. 48. num. 7. & 9.* dum in
 eo, quod dicatur instrumentum liquidum in ma-
 teria compromissi, simpliciter refert, & sequitur
Alexand. quem eo non citato, apertissimè sequitur
Io. Arnonus Regnicola in suis *comment.* sub *num.*
128. & latè in suis *cautelis*, *cap. 10. & 17.* & idem
 latè probatur in moderna *praxi S.C. part. 1. Gloss.*
Gradum post *num. 48. littera G.* præsertim *in fin.*
 & optimè *Sardus conf. 451. num. 50.* & ultrà præ-
 dictas exceptiones, est & altera opposita inofficiosa
 dote, quæ dependet ex facto, scilicet ex valore, &
 pretio Terræ Agrotariæ, quem præterdit in ter-
 mino clarè ostendere conventus, non potuisse
 ascendere ad ducatos 40. mil. in quo, ultrà juris
 præsumptione, quam habet pro se, quia dicens,
 bona, vel ipsorum pretium non sufficere, tran-
 fert onus probandi in adversarium, producit in
 40 promptu relevia soluta parum ante donatio-
 nem ex quibus probatur verum pretium, & ad
 locationem annuorum ducat. . . . dictæ Ter-
 ræ; quam assertor; pro nunc opponitur,
 quod debet actor ostendere, fuisse exactam dictam
 pensionem, quia sicut simplex locatio non probat
 possessionem sine actuali solutione, ita pari ra-
 41 tione non probat pretium, quod ex vero redditu,
 non ex instrumento locationis colligitur, sicut
 neque ex singulorum affectione, sed ex vera,
 & communi æstimatione probatur, & in termino
 docebitur, quod dicta locatio fuit fiduciaria, & si-
 mulata facta ad alium finem, & nullum unquam

habuit effectum; ex quo saltem negari non potest,
 quod redditur hoc factum dubium, & controver-
 sum, donec ex utriusque probationibus veritas ap-
 parcat, nam per negotiationem facti efficitur res du-
 42 bia, *l. 3. cum concord.* in *Gloss.* in *verbo dubium*, *C.*
quibus ad libert. proclam. non licet, præsertim, cum
 non est omninò, & evidenter, calumniosa, quæ tunc
 dicitur cum negatur factum evidens, & notorium ut
 si quis negaret, *Bulgarum*, vel *Azonem* mortuum,
 ut exemplificat *Angel.* in *l. 1. ff. de transact.* vel si ne-
 getur, adesse scripturam, quæ tamen legitur in actis
 ut notant *DD.* in *l. 1. C. de procur.* vel ut dicit *Bald.*
ibid. in fine, quod tunc negatio facit rem dubiam,
 43 quando fit in principio causæ, vel etiam in medio
 cum res est liquidanda, secus si in fine, postquam
 contrarium apparet per probationes, & sic nego-
 tium est liquidatum, quod clarè probatur in *d. l. post*
rem 11. ibi, si agatur iudicatum, vel ignorari potest,
 ubi *DD. omnes, C. de transact.* & in *l. 1. ff. de transact.*
 cum aliis per *Socin. regul. 275.* unde stante dubietate
 facti liquidandi, compromissum vigore statuti dene-
 44 gati non potest, quod propriè super facto dubio,
 non super questione juris clara, concedi debet, ut
 per *Bald.* in *l. ancille* in *3. notab. C. de foris, D. Cappyc.*
dec. 7. cum aliis congestis per *Blanc.* in *d. tract. quest.*
4. in princ. n. 3. cum seq. & per *Plotum* in *l. si quando*
num. 165. C. unde vi, ubi dicit, tunc cessare com-
 promissum, quando partes omninò essent in pacto
 concordantes, ut ultrà controversiam facti super pretio
 Agrotariæ, est & altera super quantitate onerum,
 scilicet debitorum utriusque parentis, quæ pretendit
 Marchio ascendere ad magnam summam, & in iure
 plures resultant articuli discutendi, non clari, & cer-
 ti, sed valdè difficiles, & dubii ob varias *DD.* opin.
 quæ tanti fuerunt, ut inde sint ortæ, nedum diversæ,
 sed etiam contrariæ decisiones ejusdem *S. C.* et in
 45 primis, ut verè dignoscatur, quæ sit dos inofficiosa,
 ad intellectum *tit. C. de inoffic. dotibus*, dicit,
Bald. Novell. quod d. tit. à plurisque male intelligitur,
 et habet aliquid difficultatis propter varios intelle-
 ctus, ut ipse dicit, *de dote, part. 1. c. 55. vers. quæra*
quando dicatur, & *in fine*: occurrit deinde in hac
 causa discutiendus ille articulus, utrum Marchio
 46 possit conqueri de inofficiosa dote, sorori constitu-
 ta, constante matrimonio, vel tantum ipso soluto,
 in quo licet *Afflict.* dicat decisum negativè *decis.*
86. contra tamen illius opin. tenet *Dom. de Franch.*
decis. 104. ut possit etiam constante matrimonio,
 præsertim excipiendo, *Ursillus* verò in *d. decis. 86.*
 latè invehit contra *Afflict.* et deinde conatur di-
 47 stinguere. Cadit etiam alius articulus, utrum
 Marchio minor dotans immodicè sororem, me-
 diante tutrice, si fuit læsus, restituatur, in quo ca-
 dit inspectio facti, an vir sororis fuerit dignus tanta
 dote, de quo per *Bald. conf. 108. lib. 1.* de quo
 agit *Natta* latè *conf. 658.* et an illud paragium pos-
 sit excedere legitimam, nec nè, et transcendere
 usque ad virilem; quæstio satis dubia, quæ depen-
 det etiam à cognitione facti, utrum fuerit ampla,
 vel tenuis hæreditas, et in liquidatione istius pa-
 ragii est videndum, an sint connumerandi om-
 nes septem filii, ut præterdit Marchio, vel solum
 quinque, quia reliqui decesserunt ante matrem;
 ut præterdit conventus: insuper præterdit
 48 actrix, augeri paragium ex rata partium com-
 petentium super bonis parentum, fratribus præ-
 defunctis quia Constitutio Regni non habet lo-
 cum in successione fratrum, etiam in eisdem bo-
 nis,

nis, ad tradita per *D. de Franch. decis. 87. & 171. Ann. alleg. 81.* prætendente Marchione in contrarium, quod cum non adsit in hæreditate parentum, nisi solum feudum, quod sit feudum liberatum ab onere vitæ, & militiæ per mortem fratrum ad sui solius primogeniti commodum: occurrit etiam articulus invaliditatis, seu inefficiæ decreti S.C. interpositi super donatione, veluti sine causæ cognitione, & præter intentionem judicantium, quibus fuit obreptum, & subreptum, cum numquam decretum interposuissent, si constitisset de tali inofficiositate, & læsione: & demum, cum Marchio exhiberit vinculum adjectum super dote materna tempore constitutionis dotis, quo stante prætendit, illius virtute non potuisse matrem aliquem ex filiis meliorare; ætix inficiatur voluntatem, & potestatem dotantium, qui tale vinculum dotationi adjecerunt; super quibus juris

49 articulis controversis, cum æquiparentur quæstionibus facti, dicunt *DD.* omninò compromissum esse faciendum, potissimè cum habeant maximam facti misturam, ut per omnes in *l. cum proponas, C. de rebus creditis, latè las. conf. 25. num. 1. lib. 1. in l. 1. no. 19. ff. de transact. cum concord. per Blanc. in d. quæst. 4. in princip. n. 1. 2. & 3. vers. nec obstat*, quinimò plus dixerunt *DD.* quod si negetur instrumentum esse liquidum, ut sit locus compromisso, iste articulus, ut cognoscatur, sit, vel ne liquidum, & an sit locus compromisso, compromitti debet, *Bart. Fulgos. qui ita dicit judicatum de facto, Castr. Alex. D. Anton. de Alex. & las. nam. 21. in l. penult. C. de pactis, D. Capyc. decis. 7. in princ. cum concord. per Plotum in l. si quando, n. 154. ubi hoc declarat n. 263. C. unde vi, & Blanch. d. quæst. 4. n. 21. ad 22. & præsertim in vers. & quod causa, Arnonus causel. 6. post Gramm. super d. Pragm. num. 17.*

Quoad secundam exceptionem, cessare compromissum, ex quo agitur de dote, & interesse dotium, quod succedit loco alimentorum, in quibus cessat compromissum, dicimus etiam in dote habere locum

51 cum statutum de compromisso inter conjunctos, ut ultra *Alex. in terminis d. conf. 166. lib. 2. concludit disputando Gramm. in nostrâ Pragm. n. 9. Blanc. d. q. 4. in princ. n. 20. vers. causa dotis*, ubi subjicit ex *Corn. & aliis*, rationem, quæ plurimum supradicta confirmat quia in causa dotis debent intervenire substantialia judicii, & more aliorum judiciorum tractetur prævio libello, litis contestatione, & aliis, & quia fit plerumque

num præjudicium, & sequitur *Surdus de aliment. tit. 8. privil. 56. num. 34. & 36.* & hoc præsertim cum

52 generale statutum comprehendat causam dotis, quæ in illo casu non reperitur specialiter privilegiata, ad latè congesta per *Tiraquell. in tract. §. 1. Gloss. 14. nu. 96. ego verd.* nec obest, quod interesse dotitis succedat loco alimentorum, in quibus cessat compromissum, ergò & in dote, quia ultra quod hæc argumentationes, dos succedit loco legitime, legitima succedit loco alimentorum, & proinde dos succedit loco alimentorum, non sunt simpliciter, & indistinctè verè, & præsertim, ubi contrarium reperitur iure expressè decisum, ut in casu nostro, quod bene docet *Everard. loco à dote ad alimenta*, & patet ex traditis per *Loffred.*

54 Præterea, sicut in dote in specie dicunt *DD.* habere locum compromissum necessarium vigore statuti, ita quoque in alimentis, quia quæ fiunt necessariò vigore statuti, non regulantur secundum ea, quæ

55 fiunt voluntariè per partes, & quia arbitri juris succedunt, ut autoritate *Specul. & aliorum*, rectè concludit *Blanc. d. q. 4. num. 19.* quem latè sequitur *Surd. de aliment. d. tit. 8. privil. 56. nu. 33. & 36.*

Quoad tertiam, & ultimam exceptionem, quod agatur de paragio super feudo, & sic de re feudali, clara est responsio, quod hic non negatur, deberi paragium, sed agitur de quantitate paragii, quo casu habet locum *Pragmat. nostra de Compromissis inter conjunctos*, & decilum testantur *Afflic. decis. 43. Minad. decis. 3.* ex quibus omninò locus esse debet petito compromisso, ut *Pragmat.* tam favorabilis in, correctâ remaneat.

D E C I S I O.

Die Sabbati 5. Novembris 1611. referente Dom. Consil. Georgio cum Domino Didaco Lopez, & Domino Aloysio Xarava, fuit confirmatum primum decretum, ex tempore, & festinanter latum, his non allegatis *quod procedatur in S.C. petito compromisso non obstante*, & moti fuerunt, ut acciperetur, quia capitula matrimonialia, de quorum sensu, & validitate agebatur, fuerant confirmata mediante decreto S.C. & sic inconveniens visum fuit permittere, ut arbitri reviderent provisâ per S. C. & etiam quia instrumentum de per se erat liquidum, licet per oppositionem partis redderetur illiquidum.

F I N I S.

DECI-

DECISIONES PRÆTERMISSÆ.

AD CONTROVERS. XIV. DECISIO.

Hujus Controversiæ Decisio fuit pro altera parte prolata, verùm fuit interposita reclamatio, quæ adhuc permanet indecisa.

AD CONTROVERS. XXXVII:

In hac controversia ad Decisionem usque non fuit progressum.

. DECISIO CONTROVERS. LIII:

Ubi plures aliæ decisiones subnectuntur, distinctis casibus in materia Prælationis competentis tam universitatibus, quàm Baronibus, & condominis in venditione universi Castri, & etiam jurisdictionum particularium, ubi fortè casus quidam novi subjiciuntur.

S U M M A R I U M.

- 1 **D** Hæctoris Capycii Lætro R. Confil. laudes.
- 2 Decisio R. Camera lata super Controversia Quinquagesimatertia.
- 3 D. Petrus Iordanus Ursinus S. Neap. Consilii Præses laudatur.
- 4 Terminus, sive dilatio ad probandam sæpè concedi solet in sapientis Tribun. Neap. etiam in causis in puncto juris, ubi allegatur aliqua facti mixtura. Et decisiones recensentur num. 5. & infra art. quinto, num. 25.
- 6 Vendito Castro cum jurisdictione, tam à Rege directo domino, quàm à Barone ipsius utili Domino, receptam est, competere universitati jus prælationis, ut soluto pretio admittatur ad Regium demanium.
- 7 Demanii petitio jure prælationis competens Universitati Castri venditi, cuius anni interstitio fuerit.
- 8 Restitutio in integrum etiam Universitatibus denegata post anni lapsum, ex Pragm. Regni de anno 1588.
- 9 Tempus petendi demanium jure prælationis, olim ante Pragmaticam diversimodè statutum.
- 10 Decreti forma consueva in concedendo prælationem pro demanio Universitatibus.
- 11 Demanium introductum sive ex principiis juris, non principaliter, sed casuative, sive potius ex consuetudine, præter, vel etiam contra juris principia, num. 15.
- 12 Vassalli demaniales possunt se opponere fisco alienanti, dicendo, nolle esse Baronis, & exaudiendi sunt pro utriusque commodo, num. 13. 19. & 21.
- 14 Universitates admittunt jure prælationis ad demanium, animantur à pluribus servitiis, & oneribus.
- 16 Consuetudo tribuens retractum, sive jus prælationis

- ad consequendam demaniam, ortum habuit, & sustinetur ex jure competenti ipsi Regi.
- 17 Prælatio, sive retractus competens directo Domino, cedi non potest.
  - 18 Jus prælationis ex quibus arguatur in fraudem proponi, remissivè.
  - 20 Consolidatio utilis domini cum directa, utilis ob diversos effectus.
  - 22 Demanii petitio, directo Domino non assistente, & fortius contradicente, cessat.
  - 23 D. Regens Camillus de Curte doctiss. meritis appellatur ab eruditiss. D. Garzia Mastrillo.
  - 24 Demanii petitioni procurator fisci directi Domini, non debet de facili consentire, nisi rectè libris viribus, & qualitatibus Universitatis, & quæ requisita concurrere debeant.
  - 25 Cives aliqui interdum præcedunt demanium non bono animo, & zelo libertatis, sed ad privatam commodam, ut pauperes opprimant, & bona patriæ usurpent.
  - 26 Demania non omnibus terris, sive Universitatibus congruunt, sed quibusdam prosunt, aliis verd maximum damnum inferunt. Et plures ob obtentum demanium, fuerunt coacti iterum in dominium Baronum redire, num. 27.
  - 28 Prælatio nulla competit Baroni, contra quem terra subdita obtinuit demanium, remissivè.
  - 29 Cives particulares, quinimò unus ex ipsis proprio ære potest ad libertatem per viam demanii proclamare etiam aliis contradicentibus.
  - 30 Civis, qui obtinuit demanium, cæteris contradicentibus, absque spe repetendi pretium ab Universitate, utrum hoc non obstante repetere possit utiliter expensa, D. Rovitus concedit, sed hic negatur, & nu. 33.
  - 31 Universitas integra, vel ipsius, major, & junior pars debet

debet concurrere, et concedat petitio domanii, & ita admissa.

32 *Decisio novissima super separatione casalis Palmae à terra Seminaria quoad jurisdictionem, recensetur.*

A R G U M E N T U M.

Primi articuli.

De jure prælationis pro consequendo demanio, competenti Universitati terræ, vel Castri intra annum, tam in venditione, sive infeuditione, quæ sit per Regem directum Dominum, quam per Baronem, cum Regis assensu; an jure sit introducta, & sustineatur, & quo jure, vel potius de consuetudine præter, vel contra juris principia: quæ concurrere debeant, ut justè concedatur, etiam uni ex civibus, aliis contradicentibus; ex quibus causis sit deneganda, & num cedi possit. Terminus quando denegari possit in causa consistenti in puncto juris, quæ omnia ad veram præxim variis decisionibus etiam novissimis exornatam, deducuntur.

PRIMUS ARTICULUS.

Placet hoc loco hujus controversiæ exitum commemorare, qui sanè is fuit, ut cum causa ceciderim, id ego certè minus gravatè tulerim; nam ut ille ait; Est etiam ubi profectò damnum præstet facere, quàm lucrum. Cum enim in hac controversia pro adversario contra me stetisset D. Hector Capycius Latro celeberrimus id temporis causarum patronus, nunc vero meritissimè Regius Consiliarius, vir sanè tum gentilitia nobilitate præclarissimus, tum juris totius, ac legum scientia præstantissimus, tum morum aménitate suavissimus, tum mihi denique amicitiaè ærissimò vinculo, ac propinquitate conjunctissimus; ea re factum est, ut quam ego in ea pugna cladem accepi, victoriæ omnino loco reputaverim. Decretum fuit latum, referente Præside Salutio die 13. Septembris 1613. confirmando aliud decretum jamdiù latum, his non discussis, sub die 25. Octobris 1605. Et provisum, renovari banna pro venditione dictæ venditionis secundarum causarum criminalium casalis Ciuranorum, in processu penes Claudium de Mayo, hodie Carolum de Maria, inter Regium Fiscum, & Alphonsum de Antinoro fol. 88. Et cum licitando vicerit postea Dom. Princeps Abbellinatum Camillus Caracciolus quem tuebar, cui fuit addicta jurisdicção prædicta ad rationem ducatorum duodecim pro quolibet fumante, liquidatis pro nunc juxta ultimam numerationem anni 1595. in focularibus centum, & octo, salvo jure Regii Filci, quatenus constiterit de majori numero, ut ex decreto 16. Octobris 1613. fol. 97. referente Doctissimo, integerima, Christiana pietate insigni, & omnibus numeris absoluto J. C. Hispano Nobilissimo Petro Jordano Ursino, tunc Reg. Cam. Præsidi, hodie vero post supremos Magistratus, in Præsidem S. C. & Viceprothonotarium meritissimè assumpto. Et cum exequuto decreto, & possessione capta per Principem, Antinorius in licitatione victus petisset præferri in dictam emptione secundarum causarum, tamquam utilis Dominus primarum, & prætendisset, articulum dictæ prælationis, veluti in mero puncto juris consistentem, ex-

pediri absque termino; contrarium tamen fuit dictum, facto verbo in Regia Camera 26. Februarii 1614. fol. 100. & concessus terminus Principi, qui dicebat, non deesse misturam multiplicis facti, qua ratione raro practicatur in nostris tribunalibus doctrina Innoc. in c. cum inter, de electione, cum aliis per D. de Frauch. decis. 221. n. 12. & 242. in fin. siquidem ubicumque opponitur adesse aliquod in facto, quod prædesse potest petenti terminum, saltim exhibitis articulis, ex quibus aliquid in facto refutat probandum, conducens ad causæ victoriam, & quo prævio facilis alter ex litigantibus obtinere posset in puncto juris, non negatur terminus regulæ inhærendo & ita decisum; & concessus terminus in causa consistenti in mero puncto juris testatur Ann. sing. 470. & in causa Ducis Laurenzani cum Duce Grumi die 27. Martii 624. referente Dom. Consil. Jacobo de Franchis in banca de Izzo petente Duce Grumi terminum, fuit jussum quod exhiberentur articuli ad finem providendi, Et compilato, processu in præsentia causa, licet in termino pro Principe nihil in facto fuerit deductum, Antinorius tamen ratus sufficere sibi profuisse Fisco, amplius non instetit pro expeditione dicti articuli prælationis, & sic pendet hucusque indecisus, & meo quidem judicio novus est, & pulcher articulus, qui (ni fallor) non est decisus, nec ab aliquo, quem viderim propositus, nec disputatus. Si quidem DD. in hac materia prælationis in venditione Castri, aut jurisdictionis, vel egerunt de prælatione competenti ipsi Universitati Castri, vel terræ venditæ cum tota curia, & integro ipsius statu, ad Gloss. in §. ex ead. lege, De lege Corradi, ubi Ifern. & DD. & nuncupatim Afflic. in 2. notab. n. 7. cum seq. ubi latiss. Et primò quidem frequentiori calculo itum est in affirmativam sententiam, ut tam Rege, eodemque directo Domino vendente terram demanii, quam etiam Barone utili Domino alienante cum Regio assensu utile dominium quod habet in Castro semel alienato, & per infeudationem separato à Regio demanio (licet in primo casu major fuerit ratio, quam in secundo, rationibus consideratis per Dom. Reg. de Curte loco max. citando, n. 39. 40. & 44.) admittatur Universitas ad conservandum se ipsam sub Regio demanio, sive Regis dominio immediato, intra annum tamen, ex mente §. Tertius, si de feudo defuncti militis, idemque in retractu de jure canonico, c. constitutus, de in integr. restit. & in certo casu ex consuet. Regni Sancimus in §. scriptum est, & generaliter in jure congrui ex Consuet. Neapol. incip. Si quis emitt, de jure congrui, & sic facultas competens Domino ad revocandam alienationem factam vassallo, durat anni spatium, c. 1. §. porro, quatenus olim feud. alien. pot. quæ annalis præscriptio est tam frequens in jure, ut in dubio statutum, etsi certum tempus non contineat ad retrahendum, anno tamen facultas perimitur, quia annus competens dicitur omnibus rebus agendis, latissimè Tiraquell. in prima retract. §. 1. Gloss. 10. ex num. 3. cum seq. cum concord. latè congestis per Andr. Knichen de judiciis jurisdictionali, c. 5. num. 183. cum seq. & aliis in terminis per D. Reg. Moles de demanio univers. quæst. 16. ex num. 13. per D. meum Reg. de Curte d. loco citando, qui meminit de Pragmatica Excell. Comitum Mirandæ de anno 1588. qua sublato fuit Universitatibus, ut nec etiam per viam restitutionis in integrum admitti possint, rationibus consideratis per Dom. Reg. Rovitum super dicta pragmatica 64. de offic. procur. Cesar. num. 5. 10. & 11. & fuit sublato

9 tum arbitrium, quo tempus ad retrahendum statu-
 tuebatur diversimodè arbitrio Collateralis Consilii,
 ut testatur *Anna in repet. constit. num. 261. in fin.*
Rovitis super dicta pragmatica 64. num. 6. Quod fuit
 practicum in demanio terræ Summæ sub Excell.
 Ducæ Ossunæ primo hujus nominis Prorege (qui
 præcessit in gubernio Comitem Mirandæ autho-
 rem Pragmaticæ) dum fuit admittitur ad se redimen-
 dum, soluto pretio emptori unâ cum interesse, com-
 10 pensatis in eo fructibus ex terra perceptis pro con-
 currenti summa, ut pluries decisum, & practicum
 novimus ex relatis per *D. de Franch. in vulgato dec.*
17. sub num. 2. & D. Reg. Moles d. quest. 16. artic. 6.
vers. sed bis non obstantibus quod sive ex principiis
 11 juris deduci possit, ut nonnullis placuit, arg. notat.
 per *Gloss. in l. in vitis ff. de fideicom. libert. & per*
lo: Fabr. in §. Dominus, instit. de noxalib. inducendo
 illum textum, ut doctè illum expendit *Dom. meus*
Reg. de Curte in prima parte de feudis, cap. 3. incip.
licet autem verissima, n. 42. & eordm, quæ notantur
in l. 2. ff. si liber ingenuus esse dicatur, in l. 2. C. de pa-
tribus, qui filios distrah. cum aliis per Dom. Reg. Mo-
les dict. quest. 16. de demanio, ex num. 5. & Mastril.
loco citando, num. 12. cum seq. sive hoc non prin-
 cipaliter competat vassallis, sed solum causativè,
 12 cum homo demanii possit se opponere Fisco alien-
 nanti, dicendo (nolo esse Baronis) ex dict. per *Ifern.*
 in §. nec Dominus, l. Imperialem, citatum per *Annam*
alleg. 27. num. 19. cum aliis per Mastrill. cons. unico,
 post *prim. part. dec. f. num. 49. & cum Regis non in-*
 terfit, habere potius pecuniam ab emptore, quàm à
 vassallis Castri infeudati, non videtur respuenda
 13 oppositio vassallorum petentium sine Regis dam-
 no, immò cum utriusque Regis scilicet, & Castri
 compendio, & utilitate, conservari sub ipsius im-
 mediato dominio, *Regens Moles d. quest. 16. Ma-*
strill. ibid. num. 49. ante fin. ex quo universitates
 14 liberantur ab onere præstandi plurima servitia,
 adjutoria, & collectas, ut advertit de *Franch. dicta*
decis. 17. num. 3. Mastrill. loco prædicto num. 15. cum
 & servi appellari possint vassalli Baronum, ut dicit
Moles d. num. 21. & ratio vitandæ oppressionis vas-
 saliorum, præcipuè considerata fuit in hac matè-
 ria, *Moles ibidem num. 30. vers. bis omnibus, sive*
 15 hoc jus prælationis sit inductum potius ex con-
 suetudine, tametsi præter, vel etiam contra juris
 principia, ut omnium optimè probat *Dom. meus*
de Curte d. cap. 3. n. 47. 54. & 68. in fin. post Camer.
Loffred. & Ann. ab ipso citatos, & Reg. de Ponte
de divers. provis. §. 1. ex num. 1. cum seq. & num. 14.
 quæ consuetudo potest suaderi, ut ortum habue-
 rit, et sustineatur ex jure competenti ipsi Re-
 gi ratione sui directi domini, ut bene advertit *D.*
 16 *Reg. Moles d. quest. 19. art. 1. vers. ex alio etiam,*
 cum licet exerceri videatur, et intentari jus præla-
 tionis ab ipsa Universitate, non ab ipso Rege, eo-
 demque directo Domino, unde ex regulis juris non
 videatur posse cedi hoc jus prælationis ab ipso Re-
 ge ad beneficium universitatis, cum jus directo Do-
 mino competens non sit cessibile, ut per *D. de*
 17 *Franch. decis. 226. cum aliis congestis à Sard.*
conf. 205. num. 25. lib. 2. et generaliter in quo-
 libet retractu, quod concedi, nec vendi possit, latiss.
 18 probat *Giurba decis. 5. ex num. 5. et 8. ubi num. 11.*
 recenset, ex quibus arguatur, jus prælationis pro
 alio in fraudem intentari; attamen re vera ipsum
 19 exercitium, et effectus prælationis operatur, et
 vergit non minus in beneficium ipsiusque Regis,

20 quàm, universitatis ex consolidatione utilis domi-
 nii cum directo, ut notat *Dom. meus de Curte dicto*
loco, num. 65. quæ est nimis favorabilis propter di-
 versos effectus utiles Regiæ Coronæ, l. 66. §. fundo
ff. de legat. 2. & in feudis additio ad Ifern. in cap. 1.
num. 3. verb. chimera, de investit. de re alien. facta,
 & in cap. 1. §. ex quo non servit. de feudo sine culpa
 non amittit. *D. Capyc. decis. 166. num. 1. in fin. & prop-*
 21 terea justè pro Universitate Rex ad sui compendium
 assistit petitioni demanii, adeò, ut Rege sive ejus Fi-
 22 sci procuratore non assistente, vel coadjuvante,
 & fortius contradicente, demanii petitio cessat, ut
 practicum testatur *Anna in repet. constit. num. 261.*
in fin. sed omnium optimè considerat Dom. meus
de Curte d. cap. 3. num. 47. usque ad num. 55. quem
 23 meritò sequitur, & doctissimum appellat, *eruditiss.*
D. Garzias Mastrillus dicto consil. unico post primam
partem auream decis. Sicil. n. 15.

Maturè autem, & cum maxima discretionè debet se
 24 gerere patrimonii Regii Advocatus, ut non sem-
 per, & absque defectu petitionibus demaniorum
 assistat, nisi rectè libratis, & perpensis viribus, &
 qualitatibus ipsius Universitatis, ut terra sit nedum
 viribus potens, & uberes habeat introitus ex pro-
 priis bonis, vel ex corporibus feudalibus, quæ
 per demanium à Barone transferuntur in ipsam
 universitatem, juxtà considerata per *Dom. Reg.*
Moles dicto loco, artic. 5. §. 6. vers. sed bis non obsta-
tibus, Rovit. in dicta prag. 64. num. 14. cum seq.
usque ad num. 20. & apta ad conservandum dema-
 nium pro futuro tempore & non exigua, sed ma-
 gna, & talis conditionis, in qua timeri non possit,
 25 ut sub prætextu demanii dilaceretur ab aliquo pro-
 tertivo civè, seu Notario, qui sub usuris quærat
 pecuniam, ut duo, vel tres ex potentioribus
 alios decortitent, sub falsa causa, & pauperes quo-
 tidie graventur, quod pluribus terris evenisse te-
 statur, & experientia quotidie compertum asserit,
Freccia de subfeud. lib. 2. ant. 2. post num. 26.
versic. præsertim si aliqua, cart. 272. in noviss. D.
Rovit., dicta pragmatica 64. num. 19. de Ponte de
divers. provis. in argumento §. dispensant, num. 16.
 26 unde generaliter à communiter accidentibus de-
 mania, quæ in magnis Civitatibus, & terris, quæ
 nobiles, bonos, & generosos habent cives, qui pu-
 gnant pro beneficio patriæ, ut vidimus paucis ab
 hinc annis in terris Seminaris, Tropæ, Tabernæ,
 Aman hæ, Graniani, & aliis redemptis opera pio-
 rum civium magno pretio pro conservando dema-
 nio; si lecus eveniat, ubi vires non suppetunt, &
 protervi sint cives, ut evenit in locis parvis, totum
 resultat in ipsarum perniciem, & exitium, ut bene
 advertit idem *Dom. de Curte d. cap. 3. in fin. num. 74.*
 & 75. *Mastrill. dicto cons. unico, num. 45. ubi post n.*
 46. probat, nullum Regis beneficium, sed potius
 damnum considerari in demaniis, ut nos latè alle-
 gavimus pro Fisco Regii patrimonii in *tract. de Re-*
voc. demaniorum, & vidimus nos plures terras ob
 27 impotentiam coactas iterum petere seipsas vendi.
 Nec ullum competere jus prælationis Baroni, con-
 28 tra quem terra subdita obtinuit demanium bene
 probat *Reg. de Ponte d. §. 1. ex num. 16. ad finem,*
carta 578. Et tria ad demanium necessaria, scilicet
 voluntas universitatis intra annum explicata, se-
 cundò, quod vires suppetant, & tertio quod ex-
 pediat Regi illam sub suo demanio retinere, ad-
 vertit *Moles dicto loco, art. 1. num. 33. vers. hac autem*
omnia.

Cc

Unde

Unde parentibus civibus particularibus demanium, pluries fuit iudicatum, ipsos esse admittendos, quini-
 29 mō quod unus tantum de populo possit ad liber-
 tatem patriæ proclamare, cæteris etiam contradi-
 centibus, dum tamen iste integrum onus in se susci-
 piat absque ulla spe repetendi ab universitate, docet
Dom. meus de Carte d. cap. 3. n. 70. quod tamen tem-
 30 perat *D. Rovitus*, ut possit tantum repetere quod ex-
 soluit pro rata pretii jurisdictionis, quæ per dema-
 nium reincident in manus Regiæ Curie, in quo sentit
 beneficium integra universitas, ac pro rata expen-
 sarum legitimæ erogatarum in prosecutione litis,
 cujus *D. Roviti* dicto accedere non possum, ut qui
 sciam, ad obtinendum demanium necessario requiri,
 31 quod integra universitas, vel saltem major, & sanior
 pars velit admitti, & propterea cessante volunta-
 te, cessabit demanii petitio, & admissio, ex *Gloss. in*
l. Nulli, & l. planè ff. quod cuiusque Univers. nom. &
fatetur latè idem Rovitus ibid. num. 13. Et fuit novit-
 32 simè decisum per Regiam Cameram 30. Julii 1635.
 confirmando aliud præcedens decretum pro Civi-
 tate Seminarie in separatione, & venditione casalia
 Palmæ; ubi non obstante conclusione dicti casalis, in
 qua renunciaverat demanio jam obtento per dictam
 civitatem pro se, & casalibus, petendo seipsum
 vendi certo Domino *D. All. Marchioni Arenæ* Scribæ
 rationis, Equiri non minus genere, quam præclaris
 virtutibus nobilissimo; donando pretium demanli
S. M. adhuc fuit iudicatum, quod antequam agatur
 de capienda possessione, exploraretur voluntas dicti
 casalis, penes Actuarium *Jos. Baptistæ Sakomonem*;
 33 unde licet speciali favore libertatis concedatur ali-
 quibus, vel uni ex civibus pro suo commodo, et pla-
 cito ad demanium aspirare, id totum fieri debet
 proprio petentis sumptu; alioquin si participaret
 de pretio jurisdictionis, et essent sibi expensæ resi-
 ciendæ, per indirectum repeteret ab universitate,
 quod contra ipsius voluntatem obtinuit, et fortè in
 damnum ipsius, quod frequenter accidere probat
Dominus Rovitus post *Frece*, et *Dom. de Carte*, super
d. prag. num. 19. et satis damnum præsumitur, cum
 id sit contra universitatis voluntatem, argum. *l. fin. ff.*
de usu, & habit. qui tex. est de peculiaribus l. serm.
 cum eum sæpissimè citet, ut locos congruit *Episc.*
Lipar. ad eundem, in cap. 1. vers. & si Dominus, nu. 9.
in fin. in addit. lit. F. de milite vassallo.

S U M M A R I U M.

- 1 **J**us prelationis ad demanium, vendita univer-
 sitate Castri cum jurisdictione coherenti, an com-
 petat etiam vendita aliqua jurisdictionis specie
 sine universitate Castri, num. 3. & 5. casus iste
 magis dubitabilis, & quare num. 7. & 9.
- 2 **J**urisdictionis ad plarium velut Castro coherentis,
 cum ipso Castro in feudum concessa possideri solet.
- 4 **C**astrum est quid universum saltem facti.
- 6 **C**uria Regis infeudat jurisdictiones ob bellorum
 impensas.
- 8 **L**ibertas est populorum sub Rege vivere.
- 10 **P**relatio in venditione unius particularis jurisdic-
 tionis, remanentibus subditis sub dominio Baro-
 nis, parum utilis.
- 11 **R**atio eadem partis quoad partem, quæ totius ad to-
 tum.
- 12 **R**atio eadem ubi militat, idem jus statuendum, quan-
 vis major in uno casu, quàm in altero.
- 13 **L**ibertatis favor maximus.
- 14 **S**ubjectio arguit, & producit gravamina, & onera.
- 15 **V**assallorum interest, quod minor sit quantum fieri
 potest, jurisdictionis Baronis.
- 16 **B**aro jurisdictionis criminalis si malè tractet vassal-
 las, Baro jurisdictionis civilis potest illos defen-
 dere.
- 17 **U**niversitates, & Castra infeudata admittuntur ad
 se redimendum etiam in venditione jurisdic-
 tionum particularium, & ita pluries decisum, & in-
 dubita consuetudo sic iudicandi, num. 20.
- 18 **D**eciso in causa terra Seminarie contra Ducem,
 relata per *D. de Franchis*, quare processit denegon-
 do prelationem universitati in venditione secun-
 darum casarum.
- 19 **D**emanii petitio, si prælatio cessat lapso anno, &
 concurrente acquiescentia universitatis.
- 21 **C**onsuetudo præscripta iudicandi, qua declaratum
 est, competere Universitatibus prelationem etiam
 in venditione unius particularis jurisdictionis, de-
 viat à juris principiis.
- 22 **B**aro proprie dicitur, habens jurisdictionem civi-
 lem.
- 23 **C**onsuetudo in hac prelationis materia, juris *Lou-*
gobardi potius exemplum est sequenda, quàm iuris
 communis regulas.
- 24 **U**niversitas præfertur in venditione jurisdictionis
 particularis, quæ sit à Barone alteri condomino.
- 25 **D**eciso *R. Camera* in casa Baronis *Salvia* refertur,
 quod Baro habens civilem præferatur omnibus
 extraneis in venditione criminalis, vel similis iu-
 ris, quod vel à *R. Curia*, vel à condomino vendatur.
- 26 **D**iviso jurisdictionis administranda, in vassalle-
 ram datum plura pariter absurdo.
- 27 **S**ubditorum interest, pluribus Dominis non esse
 subiectos.
- 28 **P**relatio oritur ex dominio, unde prelationis effe-
 ctus, puta in emphiteasi, & in re tracta congrui non
 modo in eadem re, sed etiam in vicina, nu. 29.
- 30 **C**ommunio, siue in rei dominio consortium operatur,
 ut habens maiorem partem, in venditione minoris
 cæteris præferatur.
- 31 **C**onsors equalis partis in alterius venditione quo-
 que præferatur.
- 32 **P**relatio ubi conceditur; non nisi communionis
 iure conceditur.
- 33 **P**relatio iure *Hispanico* ratione consortii nedum
 instabilibus, verùm etiam in mobilibus iuxta ali-
 quorum sententiam conceditur, licet contra serve-
 sar.
- 34 **P**relatio ex communiione non tantum in venditione
 sed etiam in locatione admittitur.
- 35 **P**relaciones huiusmodi in feudis, in quibus nullum
 ius sine domini consensu haberi potest, non reci-
 piantur, fallit tamen in casibus à lege feudali spe-
 cialiter provisus, vel legitime per morem, siue con-
 suetudinem præscriptis.
- 36 **S**tatuta, & consuetudines plura solent consortibus
 concedere, quæ aliis iure communi denegarentur.
- 37 **C**onsortes ii dicuntur, quibus una fors est.
- 38 **J**urisdictione Castri concessa, appellationes non
 veniant.
- 39 **J**urisdictione concessa Baroni in Regno, eæ tantum
 appellationes veniant, quæ oriuntur ex decretis la-
 tis per eius subfeudatarium, licet non exprimantur.
- 40 **B**aro habens jurisdictionem civilem tantum appella-
 tionum, seu secundarum casarum, præferatur in
 venditione criminalium casarum instantiæ, Baroni
 habenti civilem, & criminalem primariam casu-
 rum.
- 41 **S**imi-

- 41 *Similia sunt, quibus una inest qualitas, eadem
verò, quorum una est substantia.*
- 42 *Similitudo est recta adaptatio, cum fit processus ab
uno particulari ad aliud, per aliquid, quod utri-
que est commune.*
- 43 *Similitudo, ut profit, in genere esse non debet, sed
in ea specie, ad quam fit comparatio.*
- 44 *Argumentum à proportionem, cum argumento à si-
mili magnam habet similitudinem, cum utrum-
que nil aliud sit, nisi duorum invicem facta aequi-
paratio, sive collatio.*
- 45 *Argumentum à proportionem tunc cessat cum pro-
portionalia diversam rationem, sive conditionem
continent.*
- 46 *Jurisdictio civilis, & criminalis secundarum cau-
sarum identitatem, & verum demonii consortium
invicem habent.*

ARGUMENTUM.

Jus prælationis ad Regium demanium compete-
re Universitatibus, etiam in venditione alicujus
jurisdictionis particularis, puta secundarum cau-
sarum, jure Syclæ, Portulanæ, vel similis, re-
manentibus subditis sub dominio Baronis, intra
annum tamen, & ita passim decisum non tam de
jure, quam de consuetudine, & contraria, quæ
videbatur decisio, distinctione conciliatur. Quam
maximus sit favor, sub Rege vivere, ut summa
libertas existimetur. Quid in venditione, quæ fit
per Baronem, puta jurisdictionis civilis alteri con-
domino habenti criminalem: de jurisdictionis divi-
sione arcenda velut odiosa, & unione ex causa præ-
lationis favorabili, ex consortio domini, sive com-
munionem, procedenti; & interdum etiam in feu-
dis, nedum in allodialibus admittitur.

SECUNDUS ARTICULUS.

- S**ecundò dubitaverunt DD. utrum supposito,
Universitates admittendas esse in his casibus ad
demanium per viam prælationis, sive de jure,
sive de consuetudine, an idem sit conceden-
dum, ubi non agitur de alienatione Universitatis
1 ipsius Castri, Terræ, sive Oppidi cum jurisdic-
tione coherenti, quæ ut plurimum cum ipso Castro
in feudum concedi, & possideri solet, distinguendo
2 tempora, & species jurisdictionis civilis, & crimi-
nalis, juxta latè tradita per Dom. meum Capyc. de-
cis. 27. per Frecc. lib. 2. autbar. item 2. ex num. 20.
3 21. & infra, usque ad num. 22. & facilius admitti
cum ipsa Universitate Castri, probat idem Ma-
strill. dict. consil. unico, num. 61. cum vassalli etiam
inviti, & sic facilius vendantur cum gleba, & toto
territorio, Loffred. in §. præterea ducatus, versic.
nec Dominus, cum aliis per Moles dicto loco, vers.
& quamvis, num. 7. quod voluit dicere Vivius 2. to-
mo comman. opin. cap. 637. num. 2. licet erraverit in
4 exemplo plurium Castrorum; sufficit enim unicum
Castrum alienari, cum sit quid univolum saltem
facti, ad latè tradita per Camer. ex Ifern. in leg. Im-
perialem, cart. 38. columna. 1. & cart. 39. item 1. co-
lumn. & de Castro loquitur Petr. de Greg. de concess.
feudi, quest. 1. num. 4. par. 7. cum aliis per Knichew
de originatione terr. cap. 1. num. 239. sed agitur
5 dumtaxat de venditione alicujus jurisdictionis,
puta criminalis, jure Syclæ ponderum, & Mensua-
rum, Portulanæ, Exituræ; secundarum causa-

- rum, vel similis, quæ Baro ipse carens his juri-
6 bus quærat emere à Regia Curia, quæ libenter id
facit, præsertim his temporibus, quibus Regia Cu-
ria ob bellorum calamitates, maxima necessitate
premitur, ad latè tradita in termin. per Gram m.
voto 28. & alios quos ad hoc citat D. Capiblan. in
pragmat. 8. part. 1. de Baronibus, num. 152. utrum
etiam hoc casu Universitas ipsa præferatur Baroni
7 in dicta venditione jurisdictionis particularis; lon-
gè magis hoc casu dubitatum fuit contra Univer-
sitatem, quam in præcedenti, ea quippe de causa,
quod hoc casu videbatur cessare favor libertatis,
qui in præcedenti erat in causa, ut Universitas de-
manium obtineret: siquidem in præcedenti, ven-
dito Castro, sive Terra tanquam Universitate, cum
ipsa jurisdictione, & integro statu, Decian. resp. 40.
8 n. 21. vers. 2. respond. lib. 4. vassalli per viam præla-
tionis ad integram libertatis fruitionem pervenie-
bant, quæ est vivere sub Rege, Moles dicto artic. 6.
num. 20. at in hoc posteriori casu, ubi agebatur de
9 venditione alicujus jurisdictionis particularis, ad-
huc concessa prælatione Universitati, remanebant
vassalli sub Baronis dominio, nec eximebantur, nisi
ab onere illius particularis gradus, sive speciei juris-
10 dictionis particularis, in qua nullus, vel parvus
considerabilis attendi poterat libertatis fructus, vel
specimen, Anna alleg. 27. n. 20. & Dom. de Franch-
d. decis. 17. num. 13. D. de Cur. d. cap. 3. num. 67.
in fin. verum sive ex reg. leg. quæ de tota, ff. de rei
11 vendic. ut eadem sit ratio partis quoad partem,
quæ totius quoad totum, ut considerat Anna in
term. in cap. 1. num. 153. de vassall. decrep. etat. &
12 quia ubi militat eadem ratio, idem jus statui de-
bet, tametsi major ratio sit in uno casu, quam in
alio, vulg. l. 1. §. quod autem, ff. de alea lusu, &
alea. l. 2. §. ex his, juncto §. præcedenti ubi Soc. ff.
de verb. oblig. & quia favor libertatis est maximus,
13 l. libertas 107. ff. de regul. juris, l. procurator 8.
§. ult. ff. rem ratam haberi, Seneca lib. 3. Natur.
quest. & negari non potest, quin etiam hoc casu
sit in consideratione, licet in illa specie particulari
jurisdictionis, nè extenditur, sive augeatur sub-
14 jectio, & cum subjectione præsumpta gravamina,
& onera, ex traditis per Franch. d. decis. 17. post
15 num. 6. vers. secunda ratio, quanto etenim minor
est jurisdictio Baronalis, tanto minor est subjec-
tio, & præsumpta oppressio vassallorum, ut ex Andr.
etiam aliis firmat Afflict. in cap. 1. §. ex eadem lege,
num. 5. in fin. De lege Corradi, Moles d. art. 1. vers.
his omnibus, & major libertas sub Rege, ut per
Dom. de Ponte dict. tit. de divers. provisi. in princ.
16 §. dispensant, post num. 17. pro quibus notavit
Anna sing. 61. quod si Dominus jurisdictionis crimi-
nalis malè tractet vassallos, potest Baro jurisdic-
tionis civilis comparere, nè subditi vexentur. His,
& aliis de causis, pluries fuit decisum in Regia
17 Camera, etiam: facta relatione in supremo Colla-
terali Consilio affirmativè, admittendas etiam hoc
casu Universitates ad se redimendum ab onere hu-
jusmodi particularium jurisdictionum, & casus de-
cisos recensent, Anna in d. repet. cap. 1. de vassall.
decrep. etat. num. 153. & in repet. Constit. consti-
tutionum divæ memoriæ, num. 261. vers. Nam Dom.
Regens, & latiss. Moles dict. quest. 16. de demanio
art. 2. §. 3. incip. Majorem autem difficultatem, Dom.
de Franch. dicto decis. 17. post num. 3. & D. de Cur-
te dicto cap. 3. num. 65. & licet in casu proprio, su-
per quo edidit decis. Dom. de Franch. fuerit contra-

18 rium decisio pro Duce contra Universitatem Semi-
 nariis, denegando Universitati prælationem in
 emptione secundarum causarum; attamen cum ibi
 concurrisset lapsus anni, & acquiescentia Universi-
 tatis sine protestatione, quam potissimè nocere de-
 19 maniorum petitionibus, probat *Mastrill. dicto*
conf. unico, num. 47. & alia in factis ibi fuerunt con-
 siderata, ex quibus idem *Dominus de Franch.* te-
 statur, concurrisse in negativam plures ex votan-
 tibus, ut per eum post *num. 21.* nec aperit, si ma-
 jor pars votorum necessaria ad proferendam senten-
 tiam, fuerit pro negativa, semotis considerationi-
 bus facti, *dicto num. 21. versic. alii Domini;* ideo
 circumscripta illa decisio, quæ ex dictis non officit
 prioribus decisionibus, ut advertit *Dom. meus de*
Carte d. cap. 3. post *num. 65.* sufficit dicere, hodie
 in Regia Camera passim judicari, prælationem con-
 20 cedi Universitatibus, etiam in venditione suarum
 particularium jurisdictionum, ita ut sit inductus
 mos, sive consuetudo præscripta sic judicandi ta-
 21 meti hujusmodi consuetudo non sit fundata su-
 per juris principiis; nec mirum, quia cum dema-
 nium fuerit inductum extra regulas juris, pariter
 incidentia etiam contra juris regulas determinen-
 tur, ut utrumque discurrendo benè probat idem
Dominus meus de Carte d. cap. ex num. 40. & n. 66.
in fin.

Tertius fuit casus, ubi jurisdictio particularis, non
 venditur à Regia Curia, sed à Barone alteri con-
 domino, puta si fortasse unus sit Dominus Castri,
 22 eum jurisdictione civili tandem, quem propriè Ba-
 ronem esse constat, ex superius traditis eum *Dom.*
Cappyc. decis. 27. & Frecc. in 2. a. author. post num. 21.
 alter verò possideat criminalem, ut in casu *Anna*
sing. 61. qui vendat Baroni civilis, suam quam ha-
 bet criminalem, an etiam hoc casu Universitati Ca-
 stri subditi concedenda sit prælatio, & licet hoc
 casu, ubi vassalli extiterunt fortè longo etiam tem-
 pore sub Domino jurisdictionis tam civilis, quam
 etiam criminalis, acquiescendo sub utriusque do-
 minio, & imperio, fuisset fortè justis deneganda
 prælatio, quam in casu, ubi noviter Reg. Curia
 deliberasset vendere jurisdictionem criminalem,
 ex his, quæ præcedenti casu venditionis ipsius uni-
 versi Castri, cum tota Curia discurrent distinguen-
 do hoc casus *Dom. de Carte d. cap. 3. num. 39. & seq.*
Mastrill. d. conf. unico num. 47. qua ratione *Freccia*
 censuit, hoc casu denegandam esse prælationem, in
 23 *2. lib. de subseud. author. 2. sub num. 26.* quem refert
D. meus d. cap. 3. num. 67. attamen, quia in hac ma-
 teria non omnino consuetudo probavit prælicare
 titulum de justitia, & jure, sed potius exemplum
 juris Longobardi, quo receditur à recto juris com-
 munitate, ut notat *Mastrill. d. conf. unico*
num. 43. in fin. Rovit. super prag. 64. num. 10. in
fin. & 23. ideo pluries fuit decisum pro affirmativa,
 24 ut etiam vendente Barone jurisdictionem particu-
 larem condomino, præferatur Universitas, contra
 author. & rationes *Freccia,* teste *D. de Carte dicto*
cap. 3. num. 67. D. Regens Moles d. loco, ar. 2. §. &
hanc similiter.

Quartus est casus, ubi non prætenditur prælatio per
 Universitatem, sed Baro putà jurisdictionis civi-
 lis instat seipsum præferri in venditione jurisdic-
 tionis criminalis, vel alterius juris consimilis, quod
 vendatur sive à Reg. Curia, sine à condomino Ba-
 rone, & isto casu adhuc fuit decisum affirmativè,
 ut pro uniendo, sive ampliando dominio utili Ba-

ro jurisdictionis civilis præferatur in emptione ju-
 risdictionis criminalis, omnibus aliis extraneis licen-
 tioribus concurrentibus, & ita decisum per Re-
 giam Camer. in Collaterali in favorem Baronis Sal-
 25 via, testatur *Anna alleg. 27. num. 12.* & fuit consi-
 derata unio jurisdictionum in posse ejusdem Baro-
 nis, ad arcendam divisionem, quæ in administra-
 26 da jurisdictione plura parit absurda in necem vas-
 fallorum; & latius eadem *decis.* refert idem *Anna*
fragul. 150. incip. Dominus directus; subditorum
 enim interesse pluribus non subjei Dominis, jux-
 tà illud, *solo necor solo, quid erit, si creverit al-*
ter, Cravett. Purpur. & alii relati per Andr. Kwi-
chen. in comment. de Saxon. non provoc. jar. cap. 3.
num. 26. in terminis ex nostris *Minadous confil. 1.*
num. 26. Dominis namque de jurisdictione invicem
 contendentibus, de subjeorum luditur capillis,
 ut novimus in Casali Juliani, cuius plures fuerunt
 Domini, licet divisa subjecto per familias, & in
 pluribus aliis Castris, & locis in quibus jurisdic-
 tio civilis, & mixta reperitur concessa Ecclesiis, crimi-
 nalis verò fuit postea concessa Baronibus, in quibus
 dum inter eos, quæ sit verè causa civilis, quæ
 criminalis, & de casibus mixtis controversitur, sub-
 diti maximis molestiis, & expensis afficiuntur, ad
 latiff. tradita per *D. Rovit. super Pragm. Regis Ca-*
rdolici 2. de jurisdic. invic. non turb. qui meminit
de laudo inter Episc. & Comitem Policastri, & aliis
laudis, & declarationibus, num. 36. & 38.

Quintus, & ultimus est casus, qui similis est præce-
 denti, ubi non agitur de prælatione ad beneficium
 Castri, sive Universitatis subditæ, sed inter duos
 Barones, sive Condominos, ubi tamen non certant
 de prælatione in emptione jurisdictionis, in eodem
 27 gradu æquali, ut contingit in dicto casu, sed in hoc
 illo distat, ut sicut in proximo Baro jurisdictionis
 civilis prætendit prælationem in emptione causa-
 rum criminalium cœqualiam in eodem gradu, scil.
 in cognitione primarum causarum; in hoc Baro ha-
 bens jurisdictionem integram in primis causis, civi-
 libus scilicet, & criminalibus, prætendit præferri in
 venditione, non primarum causarum, quas integras
 habet, sed secundarum causarum criminalium, quas
 alter Baro habens secundas causas civiles tantum,
 sive primas appellationes, intendit emere à Regia
 Curia. Et sic dubium est, an in huiusmodi præla-
 tionis potius attendatur similitudo speciei jurisdic-
 tionis, puta criminalis, tametsi in diverso gradu
 scilicet, ut Baro sicuti est Antinorius, habens pri-
 mas causas criminales præferatur in emptione secun-
 darum causarum, sive primarum appellationum,
 etiam criminalium, vel potius prævaleat maioritas
 similitudinis cœqualis gradus, ut scilicet Princeps
 habens secundas causas civiles præferatur in emptione
 secundarum, etiam causarum criminalium, ut
 fiat unico gradus in appellatione. Et hinc mihi vide-
 tur casus novus, ad cuius veram decisionem libuit
 præcedentes casus fortè clariùs, quam nostri fecer-
 rint, subnectere, & distinguere.

Et pro nunc breviter dicam, me eo tempore, quo fuit
 excitatus hic punctus, inclinasse in favorem Dom.
 Principis habentis secundas causas civiles, ea qui-
 dem ratione, quia tametsi hæc prælatio non possit
 merito jure iustificari ex ullo capite, ex quo in iu-
 re illa conceditur; constat enim, prælationem ori-
 28 ri ex dominio, ex quo fortè manant diversi præla-
 tionis effectus, ut in emphiteusi, & aliis discurrent *De*
Ponte de divers. provis. §. 1. ex n. 6. Mastrill. d. confil.
uni-

unico n. 30. & manat etiam ex hac radice retractus
 29 ratione congrui, si vè vicinitalis domini, nedum
 in eadem re, sed in vicina, & ex diversis aliis fontibus,
 si vè causis enumeratis per *D. de Curte d. cap. 3. num. 49.* quarum, cum nulla applicari possit ad præsentem casum nec magis coloratè accedere, quàm
 30 ejusdem rei communio, si vè consortium, ex quibus
 habens majorem partem, præfertur in emptione
 minoris partis, *l. Sancimus §. ne autem C. de donat. Jo: de Platea in l. 1. num. 1. in fin. vers. & quandoque C. de his qui se deser. & sunt text. in l. 2. C. de mebatis lib. 11. & in l. 2. C. quando, & quibus quarta pars deb. lib. 10.* & generaliter etiam in simplici communio-
 31 ne, etiam æquis partibus, appositissimè in proposito dicebat *D. meus de Curte d. cap. 3. num. 68.* quòd
 32 hæc prælatio, quæ à lege conceditur in casibus, in quibus illam dat, non causatur ex alio, nisi ratione
 communionis. Quod legibus hispanis optimè cautum est, ut ratione communionis, vel consortii
 generaliter concedatur prælatio ad text. in *l. 71. & 75. Tauri*, quæ hodie est lex *14. tit. 11. lib. 6. novæ recopilat.* quas procedere in omnibus bonis, nedum
 33 immobilibus, sed mobilibus, contendit *Gustieres lib. 2. practic. qq. ad ll. Regias, cap. 165.* licet in præctica durum esset obtinere, nisi in solis stabilibus,
 juxta opin. *Greg. Lopez in l. 55. tit. 5. part. 5.* cum aliis relatis per *Matthiens. l. 13. tit. 11. Gloss. 3. lib. 5. novæ recopil. & Castill. lib. 1. quotidian. controvers. de usufruct. cap. 74. n. 27.* & non solum dari prælationem
 34 ratione communionis in venditione, sed in locatione, ultra cumulos per *Sard. consil. 43. num. 12. lib. 1.* agunt *Franc. Marc. decis. 52. part. 1. Covall. decis. 25. part. 2. de contract. Rendella ad constit. sancimus, verbo, per locationem, num. 17.* comprobatur
 in term. *Reg. de Ponte, sub tit. de divers. provis. §. 1. num. 11. cart. 477.* advertens, quod licet istæ præla-
 35 tiones regulariter non recipiantur in feudis, in quibus nullum ius acquiri potest absque domini consensu,
 fallit tamen in casibus ab eadem lege feudali specialiter provisus, & ipse addo, vel per consuetudinem,
 vel morem judicandi legitime prescriptum, introductis, ut patet in caso præsentis ex prædictis:
 solent enim statuta, & consuetudines plerumque
 36 concedere plura confortibus, quæ ipsis jure communi sunt denegata, per *l. dudum C. de contrab. emptione*, quoniam multa ratione communionis, & consortii
 conceduntur, *l. communi libero ff. de bonis libert. l. utrum portio ff. de assignandis libertis, Ferronius in consuet. Burdegali. lib. 1. de retract. §. 2. D. Cappyc. Colutius Coppula, & ceteri Addent. ad consuet. Neap. Si quis emat, de jure congrui, in addit. incip. Nota quod ista, & seq. in vers. quid autem, list. F. G.*
 Nec mirum, quia confors dicitur socius, & domini
 37 participes secundum *Bald. in d. l. dudum*, & se- cundum peritiores, confortes dicuntur quibus
 una fors est, & ejusdem sortis, conditionis hominem signficare, notat *Alcyat. in l. proximi 155. in fin. ff. de verb. signif. ut ex Quintil. Varrone, & Felto Pompejo tradit Brisson. super eod. tit. lib. 3. verbo confortes*, unde subjicit, confortium pro societate,
 & communione accipi *l. 1. C. de confort. ejusdem litis.*

Unde cum constet inter Judicem, si vè Baronem, qui potiuntur jurisdictione in prima instantia, & Judicem
 appellationis in secunda instantia, si vè in primis appellationibus, ob notissimam gradus diversitatem,
 nullam considerari posse societatem, communionem, nec consortium, *l. ita demum C. de pro-*

cur. l. eos C. de appellat. cum Baro primarum causarum nullo modo dici possit ejusdem domini participes,
 nec ejusdem sortis, & conditionis homo, cum diversi sint gradus jurisdictionis, & longè distet jurisdictionis
 38 Juridicis à quo ab ea, quæ residet pœnes Judicem, ad quem, & prima à secunda instantia, *Cast. in l. cum apud 20. in princip. ff. judic. solvi, c. Romana de appellat. in 6. cum concord. latè traditis per Asinium in praxi judic. in princ. c. 3. num. 11. & 12.* conferunt tradita per *D. Francis decis. 601.* sicut omnino diversa est cognitio primarum causarum à cau-
 39 sis appellationis, unde concessa jurisdictione Castri, non venire causas appellationum, ex *Angel. in l. 1. §. qui mandatam ff. de offic. ejus, & Freccia lib. 2. antbor. 12. lat. ff. In rigliol. cent. 2. de feudis, cap. 79. num. 30.* quod generaliter procedere, & etiam in Regno,
 explosa contraria opinione *Anna alleg. 51. num. 40.* latè tradit perdoctus *Capiblanco noster super prag. 8. p. 1. de Baronibus, num. 147. 151. & 153.* nisi in causis appellationis à decretis latis per ejus
 40 subfeudatarium, in quibus Baro habet hoc ex sua ordinaria jurisdictione, ut cognoscat de gravaminibus
 ab ipso illatis, tamen id non fuerit Baroni specialiter concessum, ut resolvit *de Ponte tit. de election. offic. §. 1. num. 56. cart. 95.* quidquid hæsitaverit
 41 *Frecc. in 24. antbor. Baron.* ex hoc necessario sequitur, præferendum esse omnino in hac emptione
 42 secundarum causarum criminalium Baronem secundarum causarum civilium Baroni primarum causarum,
 quamvis ille habeat civiles, & criminales; licet enim ille videatur habere aliquam similitudinem
 43 in cognitione causarum criminalium, cedere tamen omnino cogitur ei qui possidet partem in
 44 secundis causis; similia enim sunt, quorum eadem est qualitas, sed eadem sunt quorum eadem est substantia,
 & nullum simile est idem; ad *Gloss. vulg. in l. quod Nerwa, ubi DD. omnes ff. depositi, & in c. Sanctæ Crucis, de rescript. & sunt jura clara, quæ ad hoc citat doctiss. Everard. in sua topica, loco à simili, num. 5.* ubi ex *Baldo in l. 1. ff. de justit. & jure*, docet, quod similitudo est recta adaptatio,
 45 quando fit processus ab uno particulari ad aliud per aliquid, quod est commune utrique, & *num. 6. & 7.* subjicit, nihil prodesse allegare, vel proponere
 similitudinem in genere, sed debere esse similitudinem in ea specie, ad quam fit comparatio,
 juribus per eum citatis, & *num. 10.* ubi quod assimilatio tunc esse probabilis, quando fit in eadem materia,
 locus si in diversa, & cessare, ubi datur dissimilitudo etiam parva, *num. 11. in fin.* sicut etiam
 46 argum. à proportionem, quod constat habere magnam convenientiam cum argumento à simili, sicut
 enim argumentum à simili fit ex æquiparatione duorum inter se, sic proportio nihil est, nisi
 duarum rerum invicem facta comparatio, seu collatio, ad notata per *Budeum in l. ius civile ff. de justit. & jure*,
 ubi de proportione geometrica, & arithmetica: procedit inquam hoc argumentum à proportionem;
 47 quando per omnia, proportionalia sunt ejusdem rationis, & conditionis, secus autem si
 48 diversæ, vel advertæ rationis, vel conditionis, teste *Baldo in l. si emancipati C. de collat. cum aliis late traditis per Everard. in topica, loco à proportionem, per totum*, & sic cum clarissima appareat dissimilitudo
 inter gradum jurisdictionis primarum causarum, & gradum appellationis, vel si qua considerari
 possit convenientia similitudinis, vel proportionis, major est sine dubio proportio inter co-
 gnitionem

gnitionem civilium, & criminalium causarum in eodem gradu appellationis, ubi datur nedom similitudo, sed identitas, & verum dominii consortium proinde prevalere omnino debet quoad obtinendam prælationem is, qui possidet partem ejusdem gradus jurisdictionis.

S U M M A R I U M.

- 1 **J**urisdictione utram possit concedi in feudum super territorio allodiali, non mutata natura ipsius loci, super quo jurisdictione conceditur, vel è contra, num. 11.
- 2 **T**erritorium, sive locus potest possideri jure privato, jurisdictione verò ejusdem loci jure publico, ab eodem potest in feudum recognosci.
- 3 **J**urisdictione super Castro censetur quid separatum ab ipso Castro, nec habet aliquid commune cum ipso Castro feudali, & corporibus ipsius, num. 4.
- 5 **J**urisdictione ed est separata à feudo, ut non dicatur de essentia feudi, nisi accedat acquirentis destinatio.
- 6 **J**urisdictione consideratur ut quid separatum à territorio, non tamen ex hoc sequitur, ut non cobereat ipsi territorio, num. 7.
- 8 **J**urisdictione gerit vicem quatuor elementorum in territorio, cui adhaeret.
- 9 **J**urisdictione licetè addito feuda dicitur augmentum extrinsecum, & alterius naturæ, & qualitatis.
- 10 **J**urisdictione inheret territorio universali, non in concessione certa rei.
- 12 **S**uccessio in feudis antiquis regulari potest diverse modo, ut quis succedat in feudo tanquam antiquo, non in jurisdictione super feudo de novo quaesita.
- 13 **C**oncessio primarum causarum uni, & secundarum causarum, sive primarum appellationum alteri nunquam in Regno facta, ex Reg. de Ponte.
- 14 **M**erum imperium in eodem loco, mixtum, & infima jurisdictione potest diversis concedi, & per plures possideri de generali consuetudine.
- 15 **J**urisdictione individua quoad habitum, quoad exercitium tamen dividua.
- 16 **J**urisdictiones secundarum causarum civilium, & criminalium in Castris Baronum, qui solas habent primas causas, in dies venduntur in R. Camera, admittis extraneis licitatoribus.
- 17 **M**erum, & mixtum imperium ante Alphonsum primum non erat solitum concedi Baronibus, & num. 22.
- 18 **F**euda, & Castro ante Reges Aragonæ concedebantur, retenta jurisdictione, quæ exercebatur per Capitaneos à Rege destinatos, cum recursum ad iustitios provinciales.
- 19 **B**arones aliqui antiquitè habebant in terris infeudatis exercitium jurisdictionis ad vitam.
- 20 **F**ranciscus Carrofa à Sereniss. Alphonso buius nominis primo, fuit creatus Capitaneus quorundam casalium Urbis Neap. ad visum decursum, quod Ferdinandus filius amplavit ad heredes ex corpore.
- 21 **C**arolus primus in concessione facta Carolo filio, Civitatum Surrenti, Salerni, Amalphiæ, & aliarum, cepit communicare jurisdictionem criminalem Salerni tantum intra muros.
- 23 **P**rincept supremus an possit moderari, & interdum revocare jurisdictionem in terris infeudatis, remissivè.
- 24 **M**erum, & mixtum imperium, tempore Regum Roberti, & Joannæ, censebatur reservatum.
- 25 **R**eges Sereniss. Aragonæ jurisdictionem M. Curie valde coarctaverunt, concedendo jurisdictionem cum tot prærogativis, Baronibus.
- 26 **P**rivilegia Principum Salerni, & Bisiniani amplissima, remissivè, & uti nimium exorbitantia non conceduntur, & num. 35. & de ratione, num. 36.
- 27 **C**astro concessio, hodie venit merum, & mixtum imperium, quia solent Reges illud concedere.
- 28 **S**ententiæ etiam tres Curie Baronalis in Regno habent vim unius in praxi, licet de iure aliud esset.
- 29 **C**astra, terræ, & casalia, ob bellorum necessitates de anno 1630. vendita, infeudata fuerunt cum jurisdictione primarum causarum, & secundarum tantum, quæ primæ appellationes dicuntur, & aliis iuribus concedi solitis, quæ enumerantur, n. 31.
- 30 **S**ecundæ appellationes quæ vulgo dicuntur (le terzo cause) de ordine S. Maiestatis prohibentur concedi.
- 32 **C**lausula (si quæ, vel si quæ sunt) adiecta in infeudationibus, iuriumque concessionibus, quod hodie Pragmatica regni est specialiter provisum, n. 33.
- 34 **C**lausula, quæ derogatur decisioni l. Unicæ C. quando Imper. inter pup. & viduam, fuit concessa, ut non omnino insolita.
- 37 **C**oncessionem factam per Principes initio acquisitionis Regni, vel tempore belli, non ex toto firmam.
- 38 **J**urisdictiones primarum appellationum, vulgo (le seconde cause) fuerunt ordine S. Maiestatis expositæ venales sub Excell. Comite Olivarensem iustissimo Prorege, & vendita cum clausula (pro heredibus, & successoribus ex corpore) num. 41.
- 39 **J**ura Portulaniæ per terram antiquitè locari solita, fuerunt assignata Universitatibus Regni impositis gratis 12. pro quolibet famante.
- 40 **J**ura Syclæ, ponderam, & mensurarum, aliis non concessa, fuerunt similiter concessa Universitatibus sub certa impositione.
- 41 **J**urisdictione secundarum causarum cum consuetâ clausula (pro heredibus, & successoribus ex corpore) vendita duc. 8. pro quolibet famante Baroni patris ejusdem terræ, licet Universitas duc. 6. contritè obtulisset, & aliud exemplum num. 42.
- 43 **R**egia Curia est in possessione dividendi casalia à suis Civitatibus, ut ipsis tanquam à capite servatis, eorum jurisdictionem vendat, nisi de manibus contractus onerosus, soluto pretio, præcessisset, & afferuntur decreta, num. 44.
- 47 **P**ratia jurisdictionum ex subditorum affectione, & calore licitantium aliquando variantur, ut contingit in casalibus Maladunci, & S. Cesarei, num. 45. & 46.
- 51 **S**ervitium non promissum, etiam consuetum, nisi exprimat, non debetur, cum non sit de feudi substantia, nec natura, licet contra in Regno servetur num. 52. ut ex decreto, num. 49. & in alio contractum observatum, num. 48. & quæ ratione, n. 50.
- 53 **O**pinio negativa, scilicet ut servitium non nisi promissum debeat, procedit, ubi concurrat sola donatarii consuetudo, non autem ubi viget generalis, ut servitium præstetur.
- 54 **S**ervitium etsi non exprimat, tamen à Rege taxari, & declarari potest, secundum Petri de Gregor. sententiam.
- 55 **A**ctionis, vel iuris electione, alteri similiter competentis renunciari non videtur.
- 56 **A**ctionibus ex diversis causis competentibus, electa una, aliam proponere non prohibemus.
- 57 **C**ontractus consentiens ratione alicuius officii, sibi non officii, quin iure suo uti possit.

- 58 *Prælationem habens in re, etiam directi domini causa, si eligerit concurrere ut extraneus, & victus fuerit, prælationis iure uti non prohibetur, & ita decisum, num. 59.*
- 61 *Licitator extraneus, qui ob odium, & animositatem in licitatione concurrat, expelli debet, & num. 63. & ita observatum, num. 60.*
- 62 *Compensationes in causis fiscalibus ex diversis stationibus procedentes, iure communi, & Regio admitti prohibentur.*
- 64 *Fraus facit illicitum actum, qui aliàs à iure fieri permittitur.*
- 65 *Solemnitas subbustationis in forma consuetæ accensionis condela in venditionibus rerum fiscalium, tam de iure communi, quam ex Regiis ordinationibus omnimodò necessaria.*
- 66 *Subbustationis forma in rebus fiscalibus, & debitorum fisci, minorum, Ecclesiæ, & Republicæ, necessaria, nec potest remitti, num. 67.*
- 68 *Subbustatio in venditione bonorum pupillarum necessaria, contra Reg. Rovitum.*
- 69 *Littera, & ordinationes novissimæ Regis nostri circa adhibitionem subbustationis necessaria in locatione iurium fiscalium.*

ARGUMENTUM.

Jurisdicção potest diverso jure concedi, & possideri ab ipso Castro, & territorio, unum scilicet iure privato, alterum iure publico, in feudum, vel contra, & censeri iurisdictionem, ut quid separatum à territorio, quamvis illi cohærere dicatur. Utrum in Regno sit consuetum separare iurisdictionem secundarum causarum, sive primarum appellationum à primis causis, ut in præiudicium Baronis primarum causarum fuerit admittus extraneus in licitatione appellationum, & quando; in quibus causis, & quomodo fuerit in venditione huiusmodi iurisdictionum, etiam disiunctarum, liquidatum pretium. De concessione meri, mixti imperii, & casualium divisione; & quando à priscis Regibus cæperit Baronibus communicari, & de quibusdam specialibus prærogativis, & clausulis, tam retentis, quam concedi solitis. De iure Portulaniæ per terram, Syclæ, ponderum, & mensurarum, & superindictio illorum occasione imposito: servitium non impositum, quando debeat, & taxetur, & de solemnitate subbustationis necessaria de iure, & Regiis ordinationibus.

TERTIUS ARTICULUS.

Novissimè pro coròinde, cum supra meminimus de iurisdictione Civili, & Criminali Castro unita, & ab illo separata, non omitam alias fuisse dubitatum, utrum super territorio allodiali libero, & rustico sine habitatoribus, vel etiam in quo adsint habitatores, possit à Rege impetrari iurisdicção civilis, & etiam criminalis in feudum in habitatores præsentis, & futuros, & in personas delinquentes in dicto territorio, non alterata naturâ burgensatica ipsius loci concessi, unde dicatur iurisdicção feudalitatis super territorio libero allodiali, in quo ex Innoc. in cap. cateram, extr. de iudic. in fine, scripsit Castr. consil. 199. in causa quam, num. 3. in fin. versic. & quod ista, lib. 1. decidendo affirmativè, simul ita re posse, quod corpora locorum teneantur iure

privato, nec recognoscantur ab aliquo superiore in feudum, sed sint allodialia, iurisdicção vero iure publico teneatur, & recognoscatur in feudum, sequitur *D. meus Capyc. in invest. versic. feudorum allodial. ante fin. versic. stant ergo simul, cor. 43.* citat *Jacobin. de feudis, in verbo, de Castro, col. 3.* qui tamen nihil aliud fundat, nisi generaliter iurisdictionem super Castro, centeri quid separatum ab ipso Castro, num. 6. 8. & sequent. quod docuerant prius *Bald. Alvar. & ceteri feudista* in c. 1. §. 2. *contrario, de investit. de re alien. facta*, nihil habere commune iurisdictionem cum feudo, & corporis ipsius Castri feudalis, cum iurisdicção non sit de essentia feudi, & separatum quidpiam à feudis existimetur, *Cravett. consil. 547, num. 2.* nisi accedat acquirentis diserta destinatio, & expressio, *Freccia in 29. autb. num. 4. vers. 3. intellige Bambac. in cap. in generali, quest. 7. num. 122. quest. 16. n. 203.* cum innumeris per *Knichen. de vestit. pactio. par. 2. cap. 4. ex num. 22.* quod caute est accipiendum cum declaratione *Domini mei Capyc. decis. 27. post num. 36.* scilicet, quod possit considerari iurisdicção ipsa separata a territorio, idest quod unus habeat territorium, alter vero iurisdictionem, & sic possint esse duo domini, unus territorii, & redditivum ejus, sive corporum etiam feudalium de jure Baronis cum ipsius proventibus, & emolumentis, non tamen ex hoc sequatur, quod iurisdicção ipsa ideò non cohæreat territorio: quia tamen territorium, vel Castrum sit unius, & iurisdicção alterius, at tamen iurisdicção dicitur cohærere Castro, aliàs dominus iurisdictionis non posset punire forenssem delinquentem in ipso territorio Castri; immo non solum dicitur cohærere Castro, sed genere vicem quatuor elementorum ob necessitatem, & utilitatem habitantium, ut ex *Bald. subiicit*, et probat idem *D. Capyc. d. decis. num. 37.* comprobat doct. *Castr. & Capyc. in puncto D. meus socer. Camill. de Medicis consil. 149. num. 11. & 12.* ubi quod iurisdicção licet addita feudo, vel territorio, erit augmentum extrinsecum, et alterius naturæ, et qualitatis, et alteram subiicit notab. declar. ex *Bald. nova. 12.* centeri iurisdictionem inhærere territorio, si territorium sit universale, non in concessione certæ rei, et in additione ad *Bald. propria manu Dom. mei scripta*, leguntur hæc verba, nota quod iurisdicção criminalis empta, vel concessa habenti Castrum, non videtur cohærere Castro, sed personæ, et ut res separata consideratur, *Capyc. d. verbo feudorum augmenta, Frecc. in 2. autor. post num. 21. v. rj. Et iurisdicção criminalis.* Hæc ille; unde sequitur, iurisdictionem posse concedi in feudum super territorio burgensatico, et contra in allodium super loco feudali: idemque ex *Cujacio Autb. damn. et aliis*, solvit in terminis *Bambac. in cap. generali num. 122.* & seq. si de feudo defunct. missi. ubi infert hoc tanquam singulare prodesse, posse ad decisionem plurium feudalium questionum, præsertim in successione feudorum antiquorum, quibus iurisdicção, nes criminales, vel appellationes de novo acquirentæ sunt, ut diverso jure reguletur successio, scilicet respectu territorii, vel Castri primo loco concessi, ut in feudis antiquis; in additamento vero iurisdictionum de novo questitarum regulabitur successio, ut in feudo novo, quando scilicet utraque concessio fuit facta in feudum, quia uti feudum novum, et distinctum, retinebitur iurisdicção criminalis primarum causarum, vel appellationum

num postea concessarum, ex *Baldo, Anchar. Alexand. Capyc. Paride, Rayno*, et aliis, quos citat, *num. 125*. ex quibus (ut hoc obiter dicam) est cavendum à dicto *Domino de Ponte*, dum in titulo de *Affensibus Regiis super dote*, in §. 2. *num. 10*. incidenter dixit (nunquam in Regno fuisse factam concessionem primarum causarum uni, et secundarum causarum alteri) liquidem de generali consuetudine unus potest acquirere, merum imperium, aliis mixtum, tertius primam jurisdictionem, *Alberic. in l. 1. n. 32. ff. de jurisdic. omni. judic. et in l. fin. C. cod. licet* enim jurisdictionis quoad habitum sit individua; tamen quoad exercitium, et usum est dividua, latiss. *Colleg. Bonon. inter conf. Cur. sen. conf. 50. n. 14. in fi. et n. 15.* et quamvis dicat *D. Reg. Moles d. qu. 16. §. 2. art. 1. vers. & quod vassalli*, per plura Regia rescripta fuisse inhibitam concessionem secundarum causarum, attamen in praxi in dies vidimus antiquis, et modernis temporibus in Regia Camera exponi venales jurisdictiones secundarum causarum civilium, et criminalium super terris, et Castris Baronum, qui solas habent primas causas, et prævis banis ad offerendum admittuntur etiam extranei licitatores, ut in praxi sæpe evenire testatur *nosler Capiblanc. supremis magistratib. dignissimus in pragmat. 8. de Baronib. par. 1. num. 59.* idemque passim contingere testatur *Dom. Reg. Rovitus super pragmat. 2. de jurisdic. non turband. post num. 1.*, ibi *& accidit*, nisi iidem Barones per viam prælationis illos superent, et excludant, idemque observatur, quoad Castra, in quibus Barones habent jurisdictionem civilem tantum, prout antiquissimis temporibus feudorum concessionis fieri solebant, antequam Reges Sereniss. Aragonei cepissent communicare merum, et mixtum imperium ipsius inferioribus; quo tempore rigide servabatur prohibitio *conf. dignam, & conf. Ea que ad decus*, quibus inhibebatur omnibus exercitium meri imperii absque speciali, et expressa licentia, quæ non erat solita concedi; et feuda, et Castra concedebantur, retenta per Reges jurisdictiones, quæ exercebatur per Capitaneos a Regibus destinatos, cum recursum appellandi ad iustitios provinciarum, quos hodie præfides appellamus, et plerisque Baronibus concedebatur exercitium jurisdictionis, durante ipsorum vita sub nomine Capitanei, et et in registro Ferdinandi Primi, anno 1458. in Regia Cancellaria legitur privilegio Alphonsi Primi, sub data in Castro novo Neap. 18. Julii 1454. quo fuit creatus Franciscus Carrara miles Neap. Gubernator, et Capitaneus casalium Neap. Turris octavi, Resinæ, et Portici, ad iustitiam, et bellum, cum mero, mixto imperio, et omnimoda jurisdictione, cum potestate serviendi per substitutum idoneum, cum proventibus, fructibus, durante ejus vita, et unius ex ejus filiis, quem vivens, vel in morte elegerit, quam concessionem Ferdinandus Primus filius ampliavit: et prorogavit pro hæredibus omnibus ex suo corpore legitimè descendentibus, ut ex Regiis litteris in felicibus Castris apud Sylvam Bairani die 15. Septembris 1458. quæ casalia hodie ex successione possidet Excellentissima D. Anna Carrara Hostiliani Princeps, et Sablonetæ Ducissa nupta nuper Excellentissimo Duci Medinæ ex familia Guzmanâ inter Hyspanos Proceres longè nobilissimo, morum suavitate, animique prudentia Philippo IV. Regi nostro invictissimo (quem Deus optimus Max. diutius nobis servet)

adeo charo, ut eum à seviræ avelli tantisper pateretur nisi egregiæ illum animi dotes publico orbis bono ad Regnorum regimen atque administrationem vocarent, de qua antiqua consuetudine meminit *Afflic. in prælud. constit. quest. 24. sub num. 9. & decis. 122*, verum omnium antesignanus fuit Rex Carolus primus, dum occasione concessionis in feudum factæ Carolo suo filio Civitatis Surrenti, Salerni, Amalphinæ, cum aliis præclaris Civitatibus, & terris convicinis, cepit communicare jurisdictionem criminalem intra murorum ambitum Salerni tantum, & vidisse investituram refert *Frecc. aut. 2. post num. 31. car. 267.* sed non fuit communitatum merum imperium aliis Baronibus usque ad tempora Alphonsi, & Sereniss. Regum de domo Aragonea, & de Alphonso primo meminit *ex Afflic. Grammat. in suo solemn. voto 28. num. 25. ante fin.* ubi latè de potestate supremi Principis pro recursum, moderatione, & interdum revocatione jurisdictionis, & imperii infeudati, & scripsi in *meo tract. de potest. Principis circa revocat. dem. 24* tempore enim Roberti, & Joanæ merum imperium censebatur reservatum, ut notat *Afflic. in dict. constit. ea que ad decus, num. 17. in fin. & 19. in fin. & in constit. contingit, art. 3. sub tit. de accusat. coram iustit.* dicit, dictos Reges Aragoneos ad nihilum reduxisse M. Cur. propter merum imperium concessum Baronibus cum cognitione primarum causarum, latè *Carav. ritu 49. ubi etiam num. 16.* de amplissimis privilegiis concessis Principibus Salerni, B. Sinjani, & Duci Sveviæ Magno Capitaneo cum aliis concessis per *D. de Franck. decis. 370. n. 8. & decis. 510. num. 4.* & idè hodie concessio Castro venit merum, & mixtum imperium, quia Reges sunt soliti ista concedere, *Loffred. conf. 24. Ursill. ad Afflic. decis. 122.* licet ad restituendam ipsorum Baronum potestatem, & in auxilium subditorum, nè adimeretur ipsis recursum, ad superiores, tamen sententiæ Curie Baronalis habentis etiam secundas appellationes (quas vocant tertias causas) pro una sententia in praxi receptum est, habendas esse, licet de iure aliud esse deberet, ut advertit *Conf. de Ann. conf. 70. quem probat Reg. de Pont. de divers. prov. sub tit. de donis, & expens. §. 1. n. 18.* & dum de anno 1630. ob necessitates bellorum Italiæ fuissent venditæ multæ terræ, Castra, & etiam casalia Civitatis Neap. & infeudata de ordine Regis nostri, agente causas Fisci, fuit per Suam Excellentiam, eiusque supremum Conf. Collater. ordinatum, concedi primas, & secundas dumtaxat causas, quippe quod concessio tertiarum causarum, ratione prædicta erat specialiter inhibita per S. M. nusquam enim fuerunt concessæ primæ, & secundæ appellationes, nisi ob maximam necessitatem, vel importunitatem *Afflic. in puncto in cap. 1. §. ex eadem num. 4. de lege Corradi*, & ob id fuerunt dicta loca infeudata cum mero, & mixto imperio, quatuor litteris arbitrariis, & potestate pœnas commutandi in omnes civitates habitantes, & habituros, cum primis, & secundis causis, iuribus actorum Magistri, proventibus, Syclæ, ponderum, & mensuræ, Portulanæ per terram in locis ubi dicta iura non erant aliis concessa, & cum clausula (si quæ, vel si quæ sunt, & ad R. Curiam spectant, & non aliter) quæ de iure, etsi non appositæ, subintelligitur, *Alex. conf. 152. in fin. Ursill. ad Afflic. decis. 334. sub num. 6. 388. num. 4.* quod generaliter hodie quoad omnia corpora in investituris contenta provisum est in

Prægm.

Pragn. 16. de Baron. & advertit Berrell. de Magistr. lib. 4. cap. 7. num. 51. de quo etiam Riman. jun. cons. 19. 34. m. 49. lib. 1. verum respectu clausulæ derogationis lanica, C. quando imper. inter papill. & vid. fuit concessa ut frequentius consueta concedi, sed prorsus 35 denegatæ clausulæ contentæ in privilegiis olim concessis per Reges Aragoneos Principibus Salerni, & Bisiniani, quarum aliquæ sunt adeo exorbitantes, ut censeantur nimis lædere coronam, & Regiam Majestatem: dicitur enim Rex in hujusmodi concessionibus concedere lapidem pretiosum suæ coronæ, ut ex Baldo dicit Affl. in d. §. ex eadem lege post n. 4. de lege Corradi, & quoad clausulam (cum potestate cognoscendi de delictis extra territorium) fuit resolutum similiter non concedi, nisi prout juris, ea quippe 36 ratione, quia sunt nimis onerosæ subditis, & per eorum concessionem nimis læditur autoritas, & dignitas Regalis, ut de concessionibus factis in principio acquisitionis Regni, vel tempore belli, quod propterea Rex non tenetur ad observantiam, & multò minus successor, latè tradit Gramm. d. 1010 28. loquens in specie de prerogativis concessis per Regem Ferdinandum Primum Principi Salerni, in princip. & n. 13. cum seq.

Et jam vidimus de anno 1598. Regem Philippum Secundum immortalis memoriæ mandasse Excellentissimo Comiti Olivarensem tunc Regni Proregi sapientissimo simul iustissimo, et vigilantissimo, 38 quod procederet ad venditionem omnium secundarum causarum Baronibus, et fuerunt emanata, et publicata banna per omnes Regni provincias ad offerendum, sub illo insigni locumtenente Ferdinando Fornario, et de anno 1620. Regia Camera ad evitandum vexationem populorum, quæ oriebatur ex locatione jurium Portulanis per terram, consuevit imponi gran. 12. pro quolibet foculari, exceptis locis immunibus, vel in quibus dicta jura erant concessa Baronibus; vel iisdem Terris, in Consult. 39 Cur. 16. fol. 279. cum per prius de anno 1609. fuisset similis impositio facta pro jure Syclæ, ponderum, et mensuræ ad rationem gran. 25. pro quolibet fumante, in Consult. Curie Terræ Hydrunti 33. cor. 6. et inter multas venditiones dictarum jurisdictionum secundarum causarum concessas in feudum, cum solita clausula (pro hæredibus, et successoribus ex corpore) in provincia Basilicæ fuit vendita jurisdictione integra primarum appellationum terræ Viginii Domino Jacobo Dentice utili Domino ejusdem terræ ad rationem duc. octo pro quolibet fumante, ut ex decreto die 5. Novembris 1598. et instrumento stipulato per Notarium Regiæ Curie sub die 13. dicti mensis, cum clausulis solitis, in qua licet universitas obtulisset duc. sex, fuit tamen superata per obligationem majorem factam per Baronem ipsius, et secundæ causæ itidem civiles, criminales, et mixtæ, et cum omnimoda jurisdictione, sub consueta forma, qua similes consueverunt concedi in Regno, in terra Picerni fuerunt venditæ Nicolao Musso, qui non erat utilis dominus dictæ terræ, sed civis ejusdem loci, ad rationem duc. sex pro quolibet fumante, ut ex decreto die 6. Septembris 1601. in Banca Grimaldi per Jacobum Fricarolum.

Quinimò Regia Curia fuit, et est in possessione separandi, et dividendi casalia à suis civitatibus, ut ipsa à capite dismembratis, vendat jurisdictionem ipsorum, illamque in feudum concedat ad sui libitum, ubi non procedit contractus demanii onerosus soluto pratio, ut servatum vidi instante Regio fisco con-

44 tra Civitatem Litii in casalibus Sancti Cesarei, & Maladunei penes Hyeronimum Terrusium, ubi ad instantiam Fisci in specie allegantis dictam possessionem, fol. 23. fuit pluribus decretis Regiæ Camere jussum, vendi jurisdictionem Casalis Sancti Cesarei, non obstante oppositione dictæ civitatis, & ejusdem casalis prætendentium habere privilegia Regum Ferdinandi, & Caroli V. Cæsaris invictissimi, cum possessione ipsorum vigore habita, & continuata, ex quibus casalia prædicta tanquam de Comitatu Litienensi non debebant separari, nec vexari, sub jurisdictione plurium Dominorum, ut ex decretis 2. Junii, 17. Octobris, & 16. Novembris 1609. 29. Januarii 1610. quibus fuit provisum, vendi jurisdictionem primarum, & secundarum causarum Sancti Cesarei, & primarum causarum civilium, criminalium, & mistarum, & Bajulationis in casali Maladunei, oppositis per civitatem prædictam, & casalia, non obstantibus; in quo processu libuit vidisse aliqua practicata, meo quidem iudicio observatione digna.

Et primò maximam pretii diversitatem locorum prædictorum, quamvis inter se vicinorum, & simul adjacentium, liquidem jurisdictione primarum causarum criminalium, & primarum appellationum, tam civilium, quam criminalium in casalibus Sancti Cesarei, feudi Ceresii possessi per magnificos de Paladinis, quotæ partis feudi dicti Philippi, & foculariorum, super quibus exercent jurisdictionem civilem Monachi Sanctæ Crucis dictæ civitatis Litii, fuit vendita ad rationem ducatorum quatuordecim pro quolibet fumante, ut ex decreto 2. Octobris 1610. 46 cart. 191. jurisdictione verò eadem in Casali Maladunei, in quo fuit tamen amplius inclusa etiam civilis in primis causis cum bajulatione, fuit vendita Ambrosio Paladino ad rationem duc. quinquaginta pro quolibet, fum. ut ex decreto 26. Junii 1610. cart. 131. 47 ex quo colligitur, ex qualitate subditorum, affectione, calore licitantium, & aliis circumstantiis variari hujusmodi jurisdictionum pretia, sicut generaliter pretia rerum ex loco, & tempore variantur. l. pretia rerum 63. §. ultimo ff. ad l. falcid. licet enim iustum pretium non sit æstimandum, ex affectione aliquorum, est tamen arbitrandum, ex rei qualitate, reddituum quantitate, & loco, cap. 1. de emp. & vendit. cum aliis per Traqu. in primo retract. §. 1. Gloss. 18. num. 1. cum non sit possibile, tantam diversitatem processisse occasione primarum causarum civilium tantum, in hac posteriore venditione inclusarum, quæ in primis locis reperiebantur aliis concessa.

Quod etiam observatum videmus de anno 1620. in venditione jurisdictionis plurium Urbis nostræ, & plurium civitatum, & terrarum demanialium Regni, cum maxima, pretii diversitate, ut infra dicemus.

Secundò, fuisse in venditione casalis Maladunei decretum, quod pro corporibus, & introitibus dictæ casalis noviter venditis dicto Paladino, non teneatur solvere adoham, ut ex decreto 17. Julii 1610. cart. 142. sed diversum fuisse provisum in venditione jurisdictionis casalis Sancti Cesarei, feudi Ceresii, & aliorum, pro quibus decretum fuit sub die 2. Octobris 1610. folvi debere Regiæ Curie annuos duc. 12. ex causa adohæ, cart. 191. ratio enim diversitatis 50 fuit, quia in ultima oblatione facta pro dicto Casali Maladunei, præsentata sub die 19. Aprilis 1601. fol. 106. speciali pacto cautum fuit, ut non teneretur offerens solvere adoham, nec aliud quippiam servitium,

tium, onus ordinarium, nec extraordinarium, vel etiam donum, cart. 106. quicquid in prima oblatione, cart. 30. extincta, & revocata, prius oblatum fuisset: & sic immunitas adohæ in hoc casu orta fuit

51 ex speciali conditione adjecta in oblatione, licet enim regulariter servitium non promissum non debeat, etiam consuetum, nisi sit expressum, vel in determinatè promissum, cum non sit de substantia nec de natura feudi, juxta opin. *Ifern. in cap. 1. §. hujus autem generis, num. 9. ex quibus caus. feud. amitt. in cap. 1. §. sed nec alia justor, in princip. post num. 33. quæ sit prima causa benef. amitt. & in cap. 1. §. similiter, post num. 14. de capit. qui cur. vend. d.*

52 attamen de more in Regno servatur, ut facta concessione in feudum, fiat taxa adohæ, & sic in praxi potius videtur recepta opinio contraria *Præpos. & Martin. Land. in cap. 1. in quibus causis feud. amit. quam videtur probare idem Ifern. in cap. 1. num. 19. vers. si enim dedisset, de controvers. investit. quam latissimè tuetur Cannel. in extrov. si aliquem, §. in ten. ibi, sub onere, inter quas opin. dissidentes placet nunc concordia Loffred. in cons. 1. num. 117. vers. sed in hoc est advertendum, ut opinio negativa Ifern.*

53 procedat ubi concurrat sola consuetudo donatoris, non autem, ubi viget in loco consuetudo generalis non solum donatoris tantum, ut servitium consuetum præstetur, & ideo pro nunc possum accedere opin. negativæ omnino, & indistinctè, quàm latissimè, tuetur *Dom. meus de Curte de feud. par. 1. cap. 13. c. m igitur, ex num. 14. sed potius sequor opin.*

54 quam tuetur *Petr. de Greg. ut etiam si in concessione non exprimitur, nec fiat mentio de servitio, possit per Regem certificari, & taxari, prout in similibus concessionibus determinari consuetum est in regione illa, ut per eum de concess. feud. part. 1. quæst. 11 num. 2. & part. 8. quæst. 2. n. 4. & utrobique optima additio *Mastrill. Ludov. Schrader de feud. part. 6. c. 6. n. 5. tom. 1. Knichen de vestitut. paction. p. 2. c. 5. n. 21. 22. & 28. in fin.**

Tertio adverto, quod licet extincta candela super venditione jurisdictionis casalis Sancti Cesarei ad beneficium Joannis Dominici Pentini personæ nominatæ per offerentem, dicta cart. 191. & 192. fuisset per Joannem Baptistam Guarinum instatum, seipsum debere præferri, tanquam utilem dominum jurisdictionis civilis ejusdem casalis in dicta venditione jurisdictionis primarum, & secundarum causarum criminalium, & secundarum civilium super dicto casali, attamen cum fuisset oppositum ex parte dicti Pentini emptoris, non posse procedi ad dationem termini, nisi audito Fisco, cui per indirectum adimeretur facultas alienandi, eo quod si hujusmodi prælationes admitterentur, emptores non reperirentur, qua ratione fuisse restrictum jus prælationis competens domino directo in Ducatu Sabaudia, testatur *Ant. Faber. in suo C. lib. 4. tit. 42. de fin. 48. in fin. vers. ac sandè, & etiam quia idem Guarinus in licitatione comparverat, offerendo tanquam extraneus licitator, & ideo, victus à majori oblatione, videbatur prælationi, quæ ipsi competiisset, renunciasset, ut latè opponitur cart. 195. in fin. à tergo, qua ratione credens fortè Guarinus jus pro suo adversario stare, à prætensionis destitit, sicuti destitisse Antinorium à prætensione prælationis jurisdictionis venditæ D. Principi Abbellinatum in casali Ciuranorum, supra adnotavimus: licet vanus fuerit utriusque timor, siquidem electione unius juris, vel actionis nobis competentis, non videretur*

55 mur alteri renunciasset, *l. cum indebito. §. creditor ff. de condict. indeb. non enim id, quod ex arbitrio ago, officit, quin meo privilegio utar, l. voluntariè, C. de excusat. tur. et ubi ex pluribus, et diversis causis competunt plures actiones, una electa, ad aliam redire non prohibeor, Afflict. decis. 60. Crovett. cons. 16. num. 9. Lancell. de attent. 2. par. cap. 4. limit. 30. num. 1. Gravianus discept. for. discept. 338. num. 9. tom. 2. eligens viam, vel modum duriozem, potest redire ad favorabiliorem, Maurus alleg. 38. num. 6. & 8. Et in retractu, quod consensiens contractui, ut tutor, iudex, vel ratione cujuslibet officii, sibi non præjudicet, quin jure suo uti possit, & de teste, notario, sive tabellione, & aliis, latè *Tiraquell. in primo retract. §. 1. Gloss. 9. ex num. 141. vers. sed banc nostram, cum seq. & in puncto in eo, cui competit in venditione prælatio etiam ex causa directi domini, quod si prius elegerit licitare ut extraneus, possit deinde redire ad jus prælationis sibi competens tanquam directo domino, docuit bellissimè *Anton. Faber. in suo Cod. lib. 4. tit. 42. de jure empb. 59 ten. defn. 62. ubi ita decisum testatur in suo senatu. Tandem; & quarto ex eodem processu patet, quod cum Universitas Maladonei petiisset admitti ad demanium, quo ad jurisdictiones super ipsamet terra novissimè venditas Paladino, concessio sibi decreto Regiæ Camera termino 23. Novembris 1611. & 17. Januarii 1612. tandem sub die 5. Junii ejusdem anni fuit dictus Marius Paladinus absolutus a petito demanio, quia non probavit extrema necessaria, & propterea nec Fiscus ipsius prætensionem assistere voluit, quibus deficientibus, demanii, petitionem, cessare, superius ostendimus.***

Et in Provincia Calabria ultra, cum quidam dives, & potens ex titulatis obtulisset Regiæ Curiæ emere jurisdictionem secundarum causarum civilium, criminalium, et mixtarum in terra Agrotteræ suisque casalibus, possessa per D. Don Gasparem Aragoneum de Ayerbe Marchionem ipsius terræ ad rationem duc. lex pro quolibet fumante, et emanatis bannis ad offerendum etiam de ordine Excellentissimi Comitis de Lemos Dom. Petri maximi, et solertissimi Proregis de anno 1615. Regia Camera agnoscens contineri in oblatione aliquas condiciones Fisco onerosas, ipsamque factam fuisse non ab ipso utili Domino dictæ terræ, sed ab extraneo licitatore non sincere, sed malo animo, et ad emulationem Marchionis, ob inimicitias inter illos vigentes, et odium præsumptum ex litibus inter eos jam diu agitatis, die 5. Martii, 1615. decrevit, quod renouentur banna ad offerendum ad finem providendi super dicta oblatione ex causis jam dictis, in decreto etiam expressis, in quo fuit observatum dict. *Bald. in leg. ad officium C. communi divid. docentis, non esse admittendum animosum licitatore ad impediendum adjudicationem fieri consorti justo pretio; debet enim extraneus animosus, vel odiosus licitator expelli, ut ex *Bald. Salyc. & aliis probat *Tiraquell. in primo retract. §. 1. Gloss. 18. num. 2. & tandem supplicante Marchione ob ingentia servitia suorum majorum, qui ex Hispania sequuti invictissimum Alphonsum primum de Aragoneis Regibus, & Invictissimis Austriacis fuerunt optimè meriti, quod Prorex admitteret oblationem à se factam ad rationem duc. octo pro quolibet foculari, veluti majorem pretio, & magis congruentem, ne admitteretur ad licitandum, & obtinendum præ-***

præminentiam in gradu appellandi sibi infensus, & odiosus, itemque quod summa duc. 5784. ad quam ascendebat pretium dictarum secundarum causarum juxta numerum fumantium compensaretur, liceretque ipsi retinere pro consimili quantitate debita per Reg. Curiam tam ipsi, quam D. Hyeronimæ de Curte Marchionissæ ejus, uxori, filiæ quondam Regentis Camilli de Curte ejus socii, & mei magistri, & avunculi, ex variis causis, & titulis, obtentoque rescripto, quod Regia Camera de supplicatis se informet, & referat cum voto, prævia consultatione ejusdem Regiæ Cameræ, qua sub die 30. Junii 1615. penes magnificum Franciscum Bolinum, discussis causis prædictis, & creditis, consuluit Proregem, admittendam dictam compensationem, non obstante
62 generali prohibitione de non admittendis in causa fiscali ex diversa statione compensationibus jure communi, & Regio, ad l. 1. & 3. C. de compensat. juncta decis. Afflicti, ubi Ursini decis. 102. de qua non meminisse Peregr. de jure fisci, lib. 6. tit. 7. n. 15. Et tandem per suam Excellentiam in Collaterali sub die 22. Augusti 1616. fuit provisum, quod Regia Camera Summarie suam executionem consultationem, registratam in consularum 6. fol. 211. à ter. & penes Giselmum à mandatis Regiis scribam.

Cujus vigore Regia Camera sub die 19. Junii 1617. decrevit, quod factis debitis notamentis solutionis pretii dictarum jurisdictionum, quæ pro fisci, & partium cautela in computis ministrorum in actis fieri, & alibi passim mandari solet per Præsidentes Regiæ Cameræ, expediantur provisiones pro consignanda possessione, & per Excell. Ducem Ossunæ Proregem vigilantissimum, maximique nominis sub die 24. Martii 1618. fuit facta venditio dicto Marchioni in feudum pro se, ejusque heredibus, & successoribus. ex eius corpore legitime descendentibus pro omnibus causis, & delictis commissis, & committendis in dicta terra, eisque Casalibus, & districtu per vassallos habitantes, & habitaturos, ut ex instrumentis penes Julium Cæsarem Guadagnum Regiæ Curie Notarium.

In quo illud adnotare licebit, non esse de facili admit-
63 tendos extraneos licitatores, præsertim quando ad æmulationem, & in odium Baronum ad licitandum, hujusmodi jurisdictiones accedunt; multa enim ad æmulationem fieri prohibentur, ut in illo, qui partem sui Castri ad fratris, vel socii æmulationem potentiori alienavit, ad notata in l. opus ff. de oper. novi. munc. in l. altius C. de servitus. cum pluribus à Carr. Jan. conf. 80. in fin. lib. 1. Menoch. de arbitr. lib. 2. centur. 2. casu 156. Joan. Botta conf. 77. licet enim aliquid
64 sit à jure permixtum, non licet tamen id in fraudem facere, h. Titium ff. ad trebell. plura Camer. in l. Imperiali, cart. 6. à terg. col. 4. in fin. de probib. feud. alien. & quod excludendus sit animosus licitator præsertim extraneus ad impediendam adjudicationem fieri comtocti iusto pretio, ex l. ad officium, in fin. cum ibi noc. C. commun. divid. & l. 1. in fin. C. de Metallar. l. 11. DD. omnes in l. qui Roma §. cohæredes ff. de verb. oblig. & plerisque relictis Tiraquell. in primo retract. §. 1. Gloss. 1 & 2. & 3. & hac ratione id fuisse per Cameram decisum colligitur tam ex decreto jam dicto 5. Martii 1615. quam ex literis proregis directis Regiæ Cameræ 23. Augusti 1615. in actis, fol. 2. 36. aliisque, fol. 37. & hac de causa fuit affirmativè consultum per Regiam Cameram, esse admittendam oblationem Marchionis, qui erat utilis domi-

nus Terræ, & compensationem cum partitis sibi debitæ per Curiam, & per Proregem dispensatum prohibetæ compensationi, itemque non adhibita solemnitate subhastationis informata consueta in publica auctione accensionis candelæ in venditionibus rerum fiscalium necessaria, tam de jure communi, quam ex Regiis ordinationibus, quibus cum clausula irritanti, & annullativa præcipitur observari generaliter dictam solemnitatem in subhastationibus bonorum, & jurium fiscalium, juxta l. 1. & l. si tempora, secundum tertiam lectur. Gl. C. de fide instrum. & jure hab. 66 l. fiscal. lib. 10. Bar. in l. licitatio, in prin. ff. de publ. cujus subhastationis formam in rebus fiscalibus, siyè debitorum fisci, vel quando bona, & jura ad fisci utilitatem venduntur, & sic minorum Ecclesiæ, & reipublicæ, necessariam tradunt, Bossius de Principe, n. 131. Rebuff. de præconis, licitat. & subhast. som. 2. ad consuet. Gallia, in princ. n. 7. Pinell. ad l. 2. C. de rescin. vend. p. 2. c. 2. ex n. 25. Peregr. de jure fisci lib. 6. tit. 4. de vendit. fisci ex n. 5. vers. quarto intervenire debent, & c. post Affl. dec. 340. & in §. ex eadem l. n. 4. ubi dicit, esse id expediendum per Trib. M. Camerarii, de lege Corradi, Franc. Clapper. in dec. fiscal. causa 3. quæst. 1. & causa 3. & 4. nec potest remitti, cum
67 juris publici sit, ut bene probat, Rebuff. d. loco n. 18.

& Pinell. dict. loco, n. 25. in fine subdit hæc verba, (regulariter autem, ubi in alienatione requiritur decretum, subhastatio etiam præsupponitur, citat Bart. Bald. Jo. da Platea, Alex. & Afflicti.) ex quo dubitari potest de veritate opin. Dom. Rovis. in suis allegat. insertis in comment. ad prag. 1. de tit. abusu, ex n. 104.
68 ubi contendit, ad validitatem venditionis rei stabilis pupilli non requiri de necessitate subhastationes, illi rationi potissimè innixus, quod tria tantum sint in illa necessaria, decretum, causa, & æs alienum, ut per eum n. 105. Verum in arrendamentis, & locationibus introituum fisci ad sunt novissimè litteræ Augustiss. Regis nostri Philippi Quarti sub die 4. Novembris 1631. & 27. Novembris 1632. occasione arrendamenti salis Apuliæ, ubi subhastationis solemnitas omninò adhiberi injungitur.

S U M M A R I U M.

- 1 **D**iviso jurisdictionis, velut sui natura indivisibilis, evitanda, & n. 5.
- 2 **J**urisdictiones secundarum causarum in terris Baronum possidentiam jurisdictionem in primis causis, passim in R. Cam. exponuntur venales admittis extraneis licitatoribus, & n. 12. licet contrarium asseveraveris Reg. de Ponte.
- 3 **Baro non potest donare, vel legare alteri aliquam ex partibus jurisdictionis sibi in feudum concessæ.**
- 4 **Rex non solet jurisdictiones dividere, Proregi vero est inhibita divisioni consentire.**
- 6 **Concessio non operatur in præjudicium tertii ex defectu voluntatis, & potestatis.**
- 7 **Regula, quod potui nolui, & c.**
- 8 **Sententia R. Cameræ pro Fisco contra Dom. Principem Avetrana evictionis certæ jurisdictionis in terris Salicis, & Guagnani, refertur, & declaratur.**
- 9 **Pretium taxatum in venditione, tam primarum, quam secundarum causarum Provinciis Aprutiæ citra, & ultra, conjunctim, & divisim referuntur, n. 10.**
- 11 **Pretium jurisdictionis criminalis in primis causis tantum cum officio Magistri actorum venditæ D. Ascania Como in Casali Novo propè Neapol.**

AR.

A R G U M E N T U M.

Jurisdictiones secundarum causarum in Castris, & terris Baronum possidentium primas causas, de stylo Regiæ Cameræ exponi venales, etiam admissis extraneis emptoribus, nisi iidem Barones in licitatione vicerint, vel per viam prælationis extraneos excluderint: divisio jurisdictionis vitanda, quoad fieri potest, & plures casus, & decisiones referuntur circa taxationem, & liquidationem pretij, tam primarum, quam secundarum causarum junctim, & divisim in diversis Regni Provinciis.

A R T I C U L U S Q U A R T U S.

Non potest igitur salvari dictum *Dom. de Ponte*, nisi quod non fuerit solitum ab initio, tempore concessionis eodem tempore, vel parum diverso concedere uni primas causas: alteri vero secundas super eodem Castro, ut quantum possibile fuerit evitaretur divisio, & separatio jurisdictionis sui natura indivisibilis, *Raud. respons. 8. num. 117.* verum ex post facto pro necessitatibus Regiæ Curie; vel petentibus, ut plurimum iisdem Baronibus, quibus non fuerant concessæ causæ appellationum, vel aliæ jurisdictionis species, solitæ aliis concedi ad integrandam jurisdictionis concessionem, fuerunt dictæ jurisdictiones expositæ venales, & liberatæ licitatoribus extraneis, nisi iidem Barones in licitatione vicerint, vel per viam prælationis eos superaverint.

Nec Bambac. ad hoc citatus per *D. de Ponte in responsio pro Principe Asculi impressa post repet. cap. omnes filii*, aliter sensit, siquidem non aliud intendit *Bambac.* probare, nisi quod facta concessione Castri cum primis, & secundis causis uni, non potest concessionarius legare, vel donare alteri secundas causas, ex quo sequeretur jurisdictionis jam concessæ unitæ, & in esse deductæ, quinimò feudi ipsius, suarumque partium divisio, quod Rex non solet concedere, & Proregi est inhibitum per *pragmat. novem capitum*, ut per *Bambac. in dict. respons. quest. 2. num. 19. 20. & 23.* & sic similiter de divisione, & dismembratione jurisdictionis feudo annexæ agebatur in exemplo, & casu Ducis Suevæ, quem subiicit *de Ponte post num. 10. cart. 272. col. 1.* ubi concessa Baronia Sancti Gregorii Magno Capitaneo cum primis, & secundis causis, & demum evicta dicta Baronia per Baldaxarem Milanum, cui prius fuerat legitime concessa cum primis tantum causis, dicitur non potuisse Ducem Suevæ obtinere, nec etiam secundas, ne induceretur divisio; & merito, quia concessio facta Magno Capitaneo jam defecit ex defectu potestatis, & voluntatis, *vulg. leg. 3. §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publ.* Rex enim illam ipsi concesserat cum primis, & secundis causis, credens esse suam, unde sequuta evictione, & per sententiam ablata Castri possessione Duci successori Magni Capitanei, iusta ratione Regi visum fuit, jurisdictiones minimè separare, & denegare dispensationem ex regula, quod potui, nolui, nec concedere superioritatem in appellatione Duci victo contra Milanum victorem ex quibus boni, & periti lectores dijudicent, si ex dictis per *Bambac.* & exemplo prædicto Ducis Suevæ possit generaliter inferri, ut nunquam in Re-

gno fuerit facta concessio primarum causarum uni, & secundarum alteri, contra id, quod in dies præficatur, & observatur in Regia Camera.

Et inter alios multos casus, quos recensere possem, 8 memini, quod evicta per fiscum Principi Avetrinæ jurisdictione primarum, & secundarum causarum criminalium, ac secundarum causarum civilium in Terris Salicis, & Guagnani, eaque reintegrata Regiæ Curie, & condemnato Principe ad illam relaxandam una cum fructibus liquidandis, sub die 18. Junii 1612. penes Laurentium Mollum, & proviso, quod non obstante transactione oblata per Principem ob fisci contradictionem, non admitteretur, & proinde fierent banna pro venditione ipsius, 4. Februarii 1614. licet deinde ob exhibitionem tituli Regis Ferdinandi Primi cum concessione meri, mixti imperii, gladii potestate, omnique iurisdictione, nec non cum banco justitiæ, & cognitione primarum causarum civilium, & criminalium qualiuncumque, sive mixtarum de anno 1488. fuerit in reclamatione Princeps absolutus quoad primas causas criminales tantum, referente Domino Ursino sub die 8. Junii 1616. tandem accensa candela remanserunt Consiliario Jacobo de Franchis ad rationem ducatorum quinque pro quolibet fumante pro persona nominanda, qui solitis ducatis tribus mille, & octingentis pro focularibus, *num. 760.* nominavit eundem Principem, cui fuit tradita possessio; pendet hodie adhuc liquidatio fructuum dictæ jurisdictionis evictæ, prætentente fisco, Principem debere restituere nedum fructus perceptos per ipsum Principem ab anno 1569. quo emit dictas terras, verum etiam à tempore concessionis factæ per dictum Regem Aloysio de Paladinis ejus prædecessori, dicto anno 1488. eorumque fructuum liquidationem esse faciendam ad rationem interesse pro summa ducatorum 3800. solutorum per dictum Principem pro emptione prædicta, replicante dicto Principe, nullo modo teneri ad aliud, nisi ad restitutionem fructuum, quos probaverit fiscus ipsum percepisse, de quibus loquitur decretum, non autem ad interesse pretii per ipsum soluti, pro tempore, quo ipse possederat, antequam fiscus venales habuisset jurisdictiones prædictas.

Et alias iurisdictione secundarum causarum civilium; 9 criminalium, & mixtarum in terris Cernignani, Scorrani, & Pesti Provinciæ Aprutii Ultra, infeudatis, & possessis per diversos Barones, fuit vendita ad rationem ducatorum sex pro quolibet fumante, & in Casali Sancti Viti Civitatis Lanciani jurisdictione primarum causarum criminalium tantum, & totius, & integræ jurisdictionis in secundis causis, sed primis appellationibus fuit vendita Martio Ugni Marchioni Turricellæ ad rationem ducatorum duodecim pro quolibet foculari, die 9. Octobris 1632. ut ex actis penes Magistrum actorum Lelium Tagliavia; Scriba M. Antonio de Alexandro, & die 13. Januarii 1633. referente religiosissimo, & integerrimo Præside Blanditio, fuit vendita similiter jurisdictione primarum causarum criminalium, & secundarum causarum tam civilium, quam criminalium Castri Frisæ itidem propè Lancianum Hieronimo del Barone Duci Dogliolæ pro duc. duodecim pro quolibet fumante, cum antea haberet cognitionem primarum causarum civilium tantum, cum pro-

venti-

ventibus etiam causarum civilium, criminalium, & mixtarum, quæ in pluribus aliis Castris fuerant similes venditiones factæ ad rationem duc. undecim pro quolibet focalari, ut ex actis penes Octavium de Crescentio.

Et cum Dominus Ascanius Como possideret Casale novum in districtu hujus Civitatis tanquam partem casalis Afragolæ in burgenfaticum, & allodium cum jurisdictione causarum civilium tantum vigore tituli Sereniss. Regum de domo Aragonæ de anno 1592. emit à Regia Curia jurisdictionem criminalem in dictis primis causis tantum, & officium magistri actorum, ut ex decreto Regiæ Cameræ 14. & 18. Julii 1592. penes Josephum Vitalium, in Banca Sebastiani,

Et sic tam in Castris concessis in feudum, quam etiam in allodium cum jurisdictione civili tantum, vel etiam reservatis appellationibus, fuit postea passim vendita per Regiam Curiam iurisdictio criminalis, vel etiam primæ appellationes, admittis etiam extraneis licitatoribus, licet semper primi concessionarii, & possessores emere illas procuraverint, & iuste aliis prælati fuerint, nè fieret jurisdictionum divisio.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**oncessio facta per Regem nostram Secretaria Joanni de Ziriza refertur.
- 2 **C**asale Montisfasi an possit separari à Civitate Tarenti, & num. 12.
- 3 **C**astram potest possideri sine iurisdictione.
- 4 **V**enditio jurisdictionis criminalis terræ Tramuntana refertur, & num. 20. littera Proregis, & decreta R. Cam. super hoc, num. 22. 23. 24. & 25.
- 5 **C**onsultationes R. Camera non revocanda, nisi consilio Rege.
- 6 **D**ivisio, vel separatio territorii cum adjectione confiniorum facienda, vendita jurisdictione alicujus casalis.
- 7 **T**itulus Marchionalis, Ducalis, vel similis, astrum concedi possit super sola, & simplici concessione jurisdictionis, resolvitur affirmativè, num. 37. ubi exempla, & num. 39. & 41.
- 8 **C**onsultatio R. Camera super concessione casalis Montis Jasti Secretario Joanni de Ziriza refertur.
- 9 **D**ominus Regens Dydacus Bernardus Zuffa, & Antonius Caracciolus R. Camera Præfident, laudantur, & num. 10.
- 10 **C**asalia plura urbis Neap. vendita, & infendata pro subveniendis necessitatibus bellicis, diversis pretiis, idemque servatum antiquis temporibus, n. 13.
- 11 **R**ex noster in regno vendit iurisdictiones, & revocet demaniam, cum distinctione tamen casuum, remissivè.
- 12 **V**enditione facta casalium Neap. sub quibuscumque verbis, non censetur compræhensum jus arrendamenti, sive gabellæ vini.
- 13 **G**abella, sive arrendamentum tertiariæ vini est Regiæ Curie etiam in casalibus antiquis quoad jurisdictionem separatis ab urbe Neap.
- 14 **C**asalia quadam Neap. admissa ad solvendum certam annuam summam, ad evitandam ipsorum venditionem, & separationem à demanio, & quadam alia.
- 15 **C**asalia Neap. per viam prælationis infra annum soluto pretio emptoribus, obtinuerunt reintegrationem ad demaniam. Idemque fecerunt plura Castra,

terra, & civitates Regni, & nonnulla admissa ad solvendum partem pretii ex Regis munificentia, num. 19.

- 16 **D**ucis Alba Excell. Regni moderatoris laudes.
- 17 **V**enditio jurisdictionis primarum, & secundarum criminalium terræ Sancti Germani cum Castris adjacentibus propè Montecasinum, fieri mandata per litteras Proregis, & consultationem R. Camera, n. 27. quæ ratione fuerit Regiis literis revocata, num. 28. & exornatur §. moribus, si de feudo defuncti. mil. de concessione feudi viventis, num. 29. in fin.
- 18 **C**asalia habent suos fines, & Castra bodie de consuetudine habent territoria distincta.
- 19 **C**onfines probantur per famam, & inditia etiam levitia.
- 20 **C**onfines apponi, & distingui debent in re concessa, nisi ubi constet de confinibus.
- 21 **C**onfines probantur per rei evidentiam, & alias verisimilitudines.
- 22 **M**onumenta antiqua in confinibus sequenda.
- 23 **J**udex in adjectione confiniorum arbitrium suum qualiter regulari debeat.
- 24 **F**orma in distinguendo confines ex Paride, & Afflito, recensetur.
- 25 **D**om. Fulvius Lanarius fisci patris R. Cam. laudatur.
- 26 **D**ivisio jurisdictionis quoad Castram, vel casale fieri potest, remanentibus ipsis vicis, ut prius cum capite respectu territorii.
- 27 **D**ignitates regales, Ducales, Marchionales, & similes ad Regis beneplacitum eriguntur.
- 28 **C**omes debet habere sub se decem Barones, Barones autem decem subscudatarios.
- 29 **C**omes verè non dicitur is, qui territorium villarum, & castrorum non habet.
- 30 **J**urisdictiones, & regalia sine dominio rerum, & è contra, licet subsistere possint, requirunt tamen descriptionem, & confinementem territorii, nu. 46.
- 31 **T**erritorium dicitur spatium terræ jurisdictione manitum.
- 32 **J**urisdictionis est simplex, glebis inherere dicitur, & territorium deponit, nec unum sine altero stare potest, num. 50.
- 33 **M**erum imperium est in furca per modum signi, sicut acidum, & macidum est in vino.
- 34 **T**itulus dominari non meretur, qui non habet ditionem, vel territorium.
- 35 **C**omes sine comitatu, doctor sine legibus, dicuntur nulla tenentes ex Jal. & aliis.
- 36 **J**oannes Henrici II. Angliæ Regis filius dictus fuit Sine terra.

A R G U M E N T U M.

De separatione Castrorum, & casalium à suo capite divisione quoad jurisdictionem: servata primæva communione quoad alia: varii casus cum regalibus litteris, & rescriptis, consultationibus R. Camera, decretis, & decisionibus, ejusdemque Supremi Collateralis Consilii referuntur, quæ ad consonantiam ex facti diversitate reducuntur. De observantia Regis nostri in feudatione casalium, & quod non veniant arrendamenta fiscalia. De reintegratione ad demaniam per viam transactionis alicujus servitii ex Regis magnificentia. De confiniorum adjectione, distinctione, probatione etiam judicis arbitrio. Et demum quomodo Regales dignitates super sola jurisdictionis

diſtionis conſeſſione inniti poſſint, tam de jure, quàm de conſuetudine, ubi plures caſus referuntur.

QUINTUS ARTICULUS.

IDque ſervatum fuit nedum in Caſtris jam ere-
ctis, quæ per diverſos Barones fuerunt poſſeſ-
ſa; verum idem ſervari vidi in locis noviter ere-
ctis in ſingulari caſu, dum cauſas ſiſci tuebar,
1 quem referre non pigebit: facta enim conſeſſione
per inviſtiſſ. noſtrum Regem Domino Joanni de
Ziriza Secretario ſui hellici Conſilii unius feudi in
Italia devoluti, vel devoluendi cum titulo Mar-
chionis, pretii ducatorum quatuor millium, ut ex
ſuis regalibus literis anni 1626. magis deliberate re-
peritiſ, & exequi ordinatis de anno 1629.
Et cum non adeffet ſepdum devolutum Regiæ Cu-
riæ, fuiſſetque inſtatum pro parte dicti ſecretarii
ſibi assignari caſale Montis Jaſi non adhuc ſepara-
tum, ſed annexum civitati Tarenti, in cujus di-
ſtrictu erat ſitum, de pluribus fuit dubitatum. Pri-
mo an potuerit ſeparati à dicta civitate, ipſa con-
tradicepte, & allegante, plurimum ſua intereſſe
2 ab ea minimè ſeparari, maximè cum ſui eſſent pro-
ventus juridiſtionis, portulania, jus ſyclæ, pon-
derum, & menſurarum, nec eſſe caſale formatum,
ſed partem indiviſam ipſius Civitatis cum unione
plurium ſumantium. Secundo ob oppoſitionem
cujusdam nobilis de Antoglietta allegantis, caſale
eſſe ſuum, ipſumque ab antiquiſſimo tempore
excedente metam anni 150. fuiſſe poſſeſſum per
3 ſuos antecellores in allodium, licet abſque ju-
ridiſtione, quæ fuerat ſemper adminiſtrata per
Gubernatorem civitatis prædictæ, cum ex præ-
dictis conſtet, non eſſe de ſubſtantia feudi, quod
ſit juridiſtione munitum. Tertio à me veluti Ad-
vocato ſiſci fuit allegatum exemplum, quod alias
4 vendita juridiſtione criminali terræ Tramutule,
Monaciſ Sancti Benedicti monaſterii Caſſinenſis,
qui habebant civilem; fuit per ſupremum Col-
laterale Conſilium revocata venditio quamvis ro-
borata conſultatione Regiæ Camere, quæ mota
fuerat ob evidentem utilitatem tam ſiſci, quàm
Univerſitatis dictæ terræ, ut ex conſultatione
Regiæ Camere anni 626. in conſultarum fol. 204. &
actis penes Alex. Conſtantinum quamvis per lite-
ras inviſtiſ. Philippi Tertii, ſub data 15. Septembris
5 1605. fuerit ordinatum, non eſſe revocandas conſul-
tationes R. Camere concernentes patrimonium, niſi
conſulto prius ipſo Rege, quod fuit appriime dubi-
tatum, quatenus eſſet dictum caſale ſeparandum
quoad juridiſtioneſ reſervando jura competentia
civitati, & concedenda ipſi ſecretario juridiſtione pri-
marum, & ſecundarum cauſarum, facta numera-
tione incolarum, ſive ſumantium, pro pretio ducat.
6 quadraginta oblato pro quolibet, quo pacto eſ-
ſet faciendâ diviſio dicti territorii, & regulandâ
taxatio pretii, & limitum, ſive conſinium appoſi-
tio, infra quos poſſet juridiſtione exerceri; cum
nulla prius adeffet diviſio, nec erectio in caſale
formatum, Quinto utrum conſeſſio tituli Marchio-
nalis facta dicto Secretario ſuper feudo devoluto,
7 devoluendo, vel emendo per Regiam Curiam
pro exequenda dicta gratia, potuerit fundari, vel
initi ſuper ſola, ac ſimplici juridiſtione, quam habe-
bat R. Curia ſuper dicto territorio erigendo in ca-
ſale, ſive Caſtrum, & ſi conſimiles titulorum conſeſ-
ſiones fuerunt alias ſuper ſola juridiſtioneſ con-

ceſſione abſque utilis dominii ipſius Caſtri trans-
latione fundatæ quidue in hoc fuerit aliàs obſerva-
tum.

Verum hiſ non obſtantibus Regia Camera prævia con-
8 ſultatione ſub die 9. Octobris 1635. referente Do-
9 mino præſide Antonio Caracciolo olim Advocato
inter primarios inſigni, & facundiſſimo, nunc meo
collega miræ eruſitionis, jam confirmata per S. Ex-
cell. & exequi juſſum per ſupremum Collater. refe-
rente inſigni doctiſſ. & integerrimo D. Regente Dy-
daco Bernardo Zuſia, olim meo collega ſub die 6. Ju-
nii 1636. reſolvit, eſſe per S. Majeſtatem conceden-
dum dictum caſale in feudum dicto Secretario cum
juridiſtione civili, & criminali in primis, & ſe-
10 cundis cauſis in ſorma fieri ſolita, & conſueta pro
pretio ducat. mille, & ſexaginta, ad quod aſcende-
bant ſumantes numero quinquaginta tres, nume-
rati ad rationem ducat. viginti pro quolibet, conſi-
deratis loci qualitibus, & circumſtantiis ex quo
apparet, præſtium harum juridiſtioneſ variari jux-
ta qualitatem, & diverſitatem locorum, cum ple-
raque caſalia Civitatis Neapol. ab ipſa ex Regia fa-
cultate ampliſſimè conſeſſa, pro urgentiſſimis ne-
ceſſitatibus ſeparata, & vendita de annis 1630. us-
que ad ann. 1633. fuerit eorum juridiſtioneſ juxta præ-
dictam formam conſuetam, vendita ſub diverſis præ-
11 tiis, juxta qualitatem locorum, affectionem, & ca-
lorem licitantium: ſiquidem cum fuiſſent primo lo-
co vendita caſalia Miani, & Mianellæ D. Comitiffæ
Gambateſiæ nobiliſſimæ, & exemplari matronæ ad
rationem ducat. triginta ſex pro quolibet ſumante,
opponente ſiſco, vile cenſeri pretium pro exer-
cenda, juridiſtioneſ tam propè Urbem, fuit ex-
inde ſtatutum, reſpuendas eſſe oblationes, quæ
non aſcenderent ad ducatos quadraginta: & ſic
poſtea fuit vendita juridiſtioneſ plurium caſalium
ad rationem ducatorum 50. 51. 55. 56. & uſque ad
ducat.

Unde non mirum ſi Regia Camera fuerit voti, poſſe
12 erigi dictum locum Montis Jaſi in Caſale, illudque
ſeparari à Civitate Tarenti, reſervatis ipſi Civitati
iuribus omniſibus, quæ in ipſo habebat; cum idem
fuerit obſervatum antiquis, & noviſſimis tempori-
13 bus cum Civitate Neapol. ſeparando ab ipſa plura
caſalia quoad juridiſtioneſ tantum prædicando
doctr. Covarr. præſt. 99. cap. 37. num. 6. verſ. ſuper eſt,
cum concord. per Annam conſ. 50. num. 44. cum re-
ceptiſſima ſit opinio in Regno, poſſe Regem noſtrum
14 dictas juridiſtioneſ vendere, & alienare ad libi-
tum, etiam revocando privilegia demaniorum con-
ceſſa ſubditis, cum diſtinctione tamen caſuum, ut
latèſ ſcripſimus in ſepè cit. tract. de Revocat. dema-
niorum: & maximè cum ille nobilis de Antoglietta
nullam juridiſtioneſ habere prætenderit in dicto
caſali, & longè, latèſque diſtare conſtet juridiſtioneſ
nem ab ipſo dominio, & proprietate territorii, ut
ſupra diximus.

Et in venditione caſalis Frattæ Maioris factæ Domi-
15 no Principi Sancti Severii, fuit deciſum per Re-
giam Cameram in Collaterali, ſub quibuſcumque
verbis generalibus non cenſeri incluſum in vendi-
16 tioneſ ius arrendamenti Vini, quod eſt penes Re-
giam Curiam, etiam in caſalibus antiquiſſis ſepara-
tis, ut ultra caſalia Reſinæ, Portici, Turris Octavi,
ſunt etiam caſalia Sancti Joannis ad Teducium, Tur-
ris Annuntiata, Boſchi, Grumi, Meliti, Carditi,
Afragolæ, & Caſalis Novi: in quibus Regia Cu-
ria locat jus tertiarie vini ſuis Arrendatoribus, in
quo

quo non omittam, non omnia casalia fuisse venditas; plura enim obtulerunt solvere Regiæ Curia carole-
 17 nos viginti quinque annuos pro quolibet fumante loco fiscalium, & sic fuerunt retenta sub Regio demanio, & plura casalia ex restantibus vendita soluto pretio emptoribus, infra tempus statutum se rede-
 18 merunt, ut à Baronum imperio se liberarent, sicut etiam fecerunt diversæ plures Regni Civitates, & Terræ prout Seminaria, Taberna, Amantea Granianum, Sancta Agatha propè Regium, quæ Regis nostri munificentia fuerunt reiteratò admittæ ad
 19 Regium demanium, interserviendo pro necessitatibus, bellicis S. M. de tertia, vel etiam plus, minus dimidia pretii, quo fuerunt vendita, ut ex Regis literis expeditis sub die 17. Decembris 1631. & 19. Martii 1632. executioni demandatis penes Barilium, & alios in Regia Cancellaria.
 Nec aliquid ob fuit exemplum suspensæ, sivè su-
 20 peressæ venditionis jurisdictionis criminalis Terræ Tramutulæ, quam emere intendebat Monasterium Cassinense Dominus jurisdictionis civilis eiusdem loci, & creditor Regiæ Curia ex causa pretii emptionis itidem jurisdictionis criminalis Sancti Germani, & casalium, soluti Regiæ Curia tempore Ducis Ossunæ, quæ effectum non habuit, quod intendebat compensare in satisfactionem dicti ejus crediti, quia tametsi post plures or-
 21 dines Ducis Albæ Proregis vigilantissimi, & prudentissimi, qui Regnum summa tranquillitate, & 22 justitia rexit, quibus jussum fuit ex causa utilitatis fisci, & necessitatis eiusdem Terræ, procedi ad venditionem dictæ jurisdictionis, & corporum Baronialium, ex quorum pretio satisfiebat per Universitatem Regiæ Curia de ingenti debito fiscalium functionum, unde omnibus consulebatur, ut ex litteris per scriptorium sub die 18. Martii 9. & 16. Novembris 1622. & decretis Regiæ Camera sub die 18. Augusti eiusdem anni; his non obstantibus fuisset postea suspensa venditio, sub prætextu, quod dicta Universitas aliundè posset solvere summam debitam fisco, & pro eo Monasterio fisci creditori, ut ex decreto Regiæ Camera, facta relatione in Collaterali die 20. Novembris 1627. tandem comperta impotentia dictæ Terræ, quæ non valebat implere promissa, fuit denuò jussum per Suam Excellentiam sub die 18. Martii 1631. venditionem prædictam esse exequendam juxta consultationem Regiæ Camera in consultatione 17. fol. 204. & facta venditio in faciem Caroli de Fiume laici nominati per dictum Monasterium juxta stylum Regiæ Camera, ut per instrumetum sub die 8. Aprilis 1631. cum omnimoda jurisdictione in primis, & secundis causis in forma consueta, & corporibus descriptis in dicto instrumento; & cum Universitas postea petiisset admitti ad demanium, & fuisset per Regiam Camera concessus terminus, sub die 7. Julii 1632. apponente tamen Monasterio emptore, tempus anni dati ad se redimendum jam esse elapsum, cum vigore specialis pacti in instrumento prædicto adjecti, teneretur Universitas infra annum nedum petere demanium, sed facere depositum pretii, quod non erat adimpletum, & cognito etiam, vires ipsius Universitatis deficere, viso statu introitus, & exitus, qui satis debilis apparuit; tandem decreto Regiæ Camera, sub die 11. Martii 1633. fuit decretum, quod suspensò decreto lato 7. Julii 1632. ex causis non esse locum demanio, & sic fuit expedita

causa principalis, denegato termino, infra quem exitus stimavit Regia Camera nihil esse probandum, quod relevare potuisset prætensionem Universitatis prout ex processibus penes d. Constantinum fideliter reasumptis apparet.

Et licet dispar fuerit exitus venditionis jurisdictionis primarum, & secundarum causarum criminalium Terræ Sancti Germani, & Castrorum circumadjacentium venditorum Eminentissimi Cardinalis Sfortis pro persona seculari nominanda in feudum pro convento pretio ducatorum 20940. salvo assensu
 27 Sux Majestatis obtinendo infra sex menses juxta consultationem Camera, sub die 8. Octobris exequi jussam per Dominum Ducem Ossunæ, sub die 19. ejusdem mensis de anno 1616. in par. 8. fol. 47. penes Scorzellum: in qua venditione sub die 13. Februarii 1617. referente Præfide Natali, fuit Universitas prædicta exclusa a petita prælatione, penes Carbonum, & ex summa æquitate deinde per dictum Proregem admittæ ad se redimendum, ut ex decreto 15. Martii 1617. pro executione dicti ordinis expediti die 14. ejusdem, quæ cum non potuerit pretium solvere fuit iterum vendita Doctori Persio Vitali ementi pro Monasterio Cassinensi pro ducatorum 24440. cui consignata possessione, fuit
 28 venditio revocata ex speciali ordine Regis nostri invictissimi sub die 10. Junii 1620. his verbis: *Tpor que otras vezes que se ha movido esta plastica se ha ordenada, que no se pisse adelante en ella por las conveniencias que dellas se siguen à mi servicio, & postea: Tdeis laorden que convenga para que à bora ni en ningun tiempo se trate de vender la dicha jurisdiction, ni a los dichos frayles, ni al Cardenal, ni à otra persona, si no que se conserve à mi real demanio por ser à quel puesto de tanta importancia para occisiones que se pueden ofrecer, y assi lo executareis en todo caso pnes no havendose da vender à nadie, nd tendrà el Cardenal Sforza justa causa de que se venda à el, y a los frayles se le buelva el dinero con los intereses con toda brevedad, y caso que las necessitades appretassen tanto que obligassen à tratar desta vendita, no se barga sin que primero seano oido los dichos frayles, y darne à mi aviso dello, y esperar orden mia de lo que se huviere de bazer, ut ex litteris insertis in consultatione sub die 15. Octobris 29 1620., & 8. Februarii 1621. registr. in Consultat. 10. fol. 235. & aliis repetitis regis litteris primas confirmantibus, sub die 31. Januarii 1524. exequi jussis decreto Regiæ Camera, sub die 12., & 14. Junii 1624. & iterum sub die 27. Aprilis ejusdem anni, quibus fuit injunctum procedi ad venditionem Castrorum, quæ possidebat tunc Andriana de Sangro vivens, sed carens legitimo successore, quæ de proximo etant devolvenda Regiæ Curia ob senilem ætatem, prout alias servatum fuit, juxta, §. moribus si de feud. defunct. milit. exoneratum per Afflic. decis. 292. qui text. declaratur procedere solum in supremo Principe, non in Barone, Anna alleg. 45. num. 24. Mastrill. de magistr. lib. 1. c. 25. sed an procedat in officiis, videndus, Soc. conf. 53. lib. 3.*

Et ut redeamus ad defensionem consultationis factæ pro D. Secretario Ziriza, unde digressi sumus. Ad quartum oppositum fuit consideratum, nihil obstare quominus à Judice cum perito agrimensore potuerint distingui districtus, sivè tenimentum 30 ipsius casalis, cum, & casalia habeant suos fines,

nes, ut ex *Innoc. & Bald. probat Paris de Puteo de reinsegr. feud. tit. de finib. & modo decid. §. quia plerumque num. 3. ubi num. 8.* & Castra hodie de consuetudine dicunt habere territoria distincta etiam respectu jurisdictionis *Card. Paris. cons. 16. n. 23. lib. 4. Mascard. de probation. lib. 1. conclus. 217. num. 4.* quod si non adsint, probantur per famam, & iudicia etiam levia, ut per eundem, §. quia sapius num. 6. *Mascard. latissimè d. tract. lib. 1. c. 396. 397. cum pluribus seq. usque ad conclus. 404.* & proinde valet concessio etiam finibus non expressis; cum, & res concessa debeat confirmari, nisi per aliam demonstrationem arguatur de confinibus, l. cum servum, §. fin. ff. de action. empti, Paris in §. pone quod, in principio, uti per rei evidentiam, & alias verisimilitudines, Paris in versic. si dicatur in invent. num. 2. *Mascard. dicit. tamò 1. conclus. 403. num. 16.* vetera enim monumenta sunt sequenda in confinibus, l. fin. ff. fin. regund. Paris in §. est sciendum, includendo sub jurisdictione concessionarii fundos, & loca, quæ sub districtu, & denominatione ipsius casalis comprehendi, & denominari prius fuerant solita; regulando suum arbitrium ex variis circumstantiis, & informatione habitæ à practicis, & senibus habet enim Judex supremum arbitrium in hac finium destinatione, ubi obscura est ipsorum definitio, l. 3. §. 4. §. si aliter ff. fin. regund. Paris in §. advertendum, ubi tradit formam apponendi confinia: sicut à me factum fuit in distinguendo, & apponendo fines casalis Miani venditi Domine Comitissæ Gambatesiæ nobilissimæ, & prudentissimæ matronæ, & in aliis casalibus hujus Civitatis distractis sub præsidatu Excell. Ducis de Alcalà de anno 1630. sequutus formam, quam tradit Paris in d. §. & advertendum, & in §. qualiter præbestur, num. 2. & 3. & Afflict. in solerani decis. 23. post num. 3. & num. 6. ubi Ursil. num. 10. & eorundem casalium hujus Civitatis exemplo eadem Regia Camera in dicta consultatione pro dicto Secretario fuit voti, nihil obstare, quin super simplici jurisdictionis concessione possit inhærere, sive inniti tituli Marchionalis, vel alterius consimilis dignitatis à Rege facta largitio: siquidem super simplici venditione jurisdictionis super dicto casali Miani fuerat translatus titulus, & similiter de novo concessus titulus, Marchionis super jurisdictione terræ Piemontis prope Castrum Domino Thomæ Lanario filio Fulvii fisci patroni Regiæ Cameræ doctissimi, & solertissimi nepotis illius insignis Regentis Lanarii, cujus vestigia egregiè sequitur, ut dignitates patrum merito consequatur.

Et similes etiam allegabantur casu in casali Ducentæ Civitatis Averlæ concessio Ferdinando de Fulgure, cujus filius fuit creatus Marchio, & in casali Sanctæ Floriæ prope Catanzarium, cujus est Marchio D. Franciscus Zapatta de Cardines, & de Castro

Belmontis sito intus Territorium Civitatis Amantheæ licet separato quoad Territorium, possessio per Dom. de Ravalcherio decoratos titulo Principatus; passim enim contingit, ut remanente unione Territorii cum Civitate, fiat divisio respectu jurisdictionis, ut ex *Covarr. Domino de Franchis, Cavalc. & aliis probat Consiliarius de Anna cons. 59. num. 44.* super qua jurisdictione Rex ex suprema sua potestate nullo jure prohiberi videtur posse suos subditos dignitate tituli coherere, cum ad beneplacitum Regis erigantur similes dignitates, quamvis Comitalis dignitas deberet habere sub se decem Barones, & Baro decem Subfeudatarios, ut latiss. per *Frecc. lib. 2. tit. quis dicat. Comes n. 3. 1. 4. §. 34.* nec verè Comes censetur, qui Territorium Castrorum, & Villarum non habet, *Menoch. cons. 701. num. 29. cum seq.*

Quod ego intelligerem dummodo jurisdictio fuerit concessa respectu Territorii; quia licet jurisdictio sine dominio rerum, & è contra, subsistere possit, *Jaf. consil. 146. num. 12. lib. 2. Bertrand. consil. 237. num. 5. vol. 4. Meichsner. decis. 26. num. 49. to. 3. at-* tamen jurisdictio ipsa, & regalia sine descriptione, & confirmatione territorii subsistere nequeunt, non secus ac servitus sine prædio, seu fundo dominante, l. fin. C. ubi, & apud quos, *Bald. in l. 2. sub num. 2. de officio Præsidis,* & proinde Territorium dicitur spatium Terræ jurisdictione munitam, & armatum; jurisdictio enim, etsi simplex, ex vi sermonis inhæret glebis, tanquam nebula supra paludem, vel suppositivè sicut dominium, & servitus est in prædio, & merum imperium est in furca, per modum signi, *Bald. in l. 1. §. relegandi, num. 3. ff. de offic. Præs. Urb. & sicuti acidum, & mucidum est in vino, Raud. resp. 2. num. 150. volum. 2.* hinc jurisdictio omnino deposit Territorium, l. fin. ff. de iurisd. omni. jud. *Boerius dec. 227. num. 4. de Ponte consil. 51. num. 35.* nec datur Territorium, cui non insit jurisdictio, ut neutrum sine altero subsistere possit, *Surd. decis. 129. num. 14. Barrell. consil. 86. num. 12.*

Et proinde non meretur quis denominari Princeps, Dux, neque Comes, nisi habeat Territorium, vel ditionem, *cap. 1. quis dicatur Dux, Guerr. Pison. de comparat. Rom. cum Venet. Magistr. num. 112. in fine,* unde potest istis obiici obiurgatio *Jasonis in lapud hastes, num. 12. ff. de leg. 1.* Comes sine Comitatu, Doctor sine legibus, &c. & dicuntur nulla tenentes, & equites in herba, & in eis verificatur, quod dicebatur de Joanne Rege Angliæ, Henrici II. filio, qui Joannes sine terra dictus fuit, quia abiudicatus fuit à Regno, quod si quis plura cupiat legere apprimè notanda in proposito, adeat *Kuichen in comment. de Saxon. non provoc. iure, cap. 3. à num. 228. ad num. 245.* qui pulchra etiam ex historiis congerit,

AD CONTROVERSIAM LVI.

Dum hæc causa coràm D. Jacobo de Franchis in S. Consilio ageretur , fuit ejusdem S. C. decreto generaliter provisum , quod creditores posteriores restituant , nulla hæredum Christophori speciali habita mentione , ut ex *proc. fol. 41.* cumque postea ob fisci interesse ad R. Summ. Cameram causa fuisset remissa , & pleræque hinc , & illinc replicationes processissent , hæredes Christophori malum fortasse jus fovere agnoscentes, obvenientibus quibusdam reditibus, prætensionis spem exæquantés, ab inceptis destiterunt , sicque ulterius causa non processit , ut ex *proc. R. C. Summ. hæredum Joffredi Spinulæ cum creditoribus quondam Principis Sulmonis , Commissarius D. Jacobus Salutius , Actorom Magister Scognamiglius.*

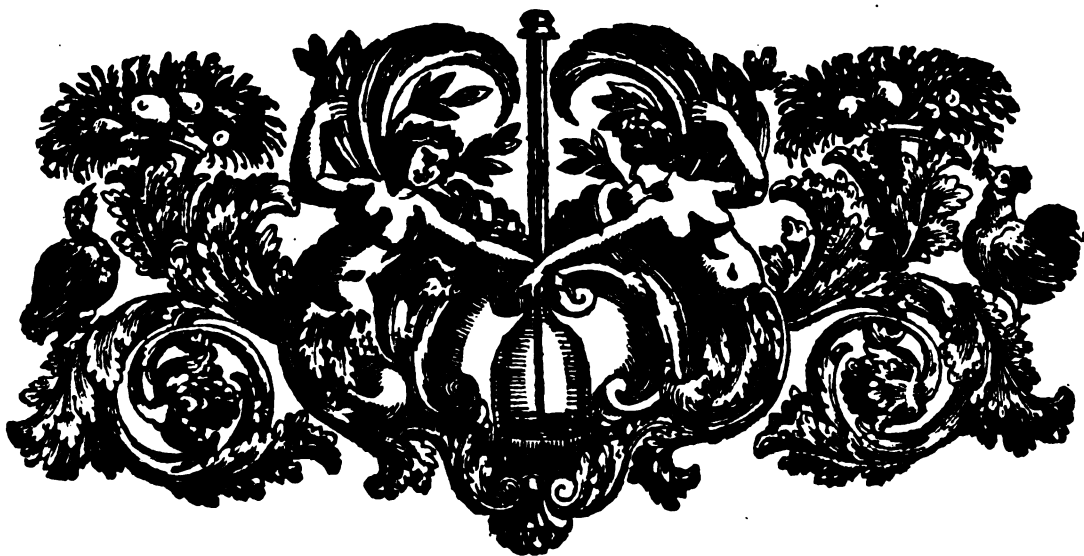
AD CONTROVERSIAM LVII:

Cum de præsentí controversia partes inter se transegissent , hujusmodi ei finem imposuerunt .

AD CONTROVERSIAM LVIII:

In R. C. Summariz , ubi de hac causa actum fuit , examinato articulo , demum succubui, de qua decis, meminit Anell. de Amat. conf. in eadem causa ex adverso edito 63. in fin.

F I N I S .

I N D E X

L O C U P L E T I S S I M U S

R E R U M N O T A B I L I U M,

L I B. I. C O N T R O V E R S I A R U M.

A

- A**blativi absoluti, important conditionem, qua prius debet impleri, controversi. 61. num. 21.
- Absens dicitur, qui est in Civitate, ad hoc ut sciat, qua sunt Ruri, controversi. 32. num. 48.
- Accessoria comprehenduntur appellatione principalis, etiam si adsit aliqua separatio, maxime gratia commodioris administrationis, controversi. 32. nu. 29.
- Acquisitionem proximam alteri debitam impedire, nefas est, controversi. 3. nu. 30.
- Actio dotis alternativè promissa, dotate dotis favore acquiritur, stipulator verò videtur solutioni adjectus, controversi. 12. num. 3. & 8. etiam si precedat nomen dotantis, num. 25.
- Actio dotis, duobus cumulativè promissa, cui libet pro dimidia quaesita censetur, controversi. 12. nu. 15.
- Actio dotis mulieri quaesita, non potest auferri, praesertim ex intervallo, etiam de consensu viri, & posterior conventio est omnino nulla, controversi. 12. num. 19. & 21.
- Actio non transitoria ad haeredes, transit si pro haeredibus sit concepta stipulatio, controversi. 12. num. 28.
- Actio dotis, est communis patri, & filiae, ratione patriae potestatis, ideo patri dotanti filiam emancipatam non queritur, sed ad haerem mulieris transit, controversi. 12. num. 34. 36. 37. & 38.
- Actio potius acquirenti queritur, quàm ei cujus contemplatione fuit quaesita, controversi. 28. num. 2.
- Actio hypotecaria, est sequela, & pedisequa personalis, nec ad plus datur, fructuosam tamen eam facit, & utilem, controversi. 28. nu. 31.
- Actio personalis, quoad pretium, & commoditatem feudi, non tangit feudum, nec constituit jus reale super illo, controversi. 28. num. 33.
- Actio ad feudum, vel ratione feudi, feudalis est, quoad successionem, & exercitium, non tamen respectu commoditatis, controversi. 28. num. 23. 31. & 34.
- Actio directè competens, ad consequendam corpus feudi, in omnibus verè, & propriè iudicanda est feudalis, controversi. 28. num. 35.
- Actio personalis si oritur, & coniungitur cum reali, ut in actione tutela, praescribitur minori tempore, controversi. 29. num. 32.
- Actio tutela, nedum longissimo tempore praescribitur, sed extacisurnitate viginti annorum, censetur indulta remissio, praesertim inter sanguine conjunctos, maxime cum stetit per eum, cui rationes erant reddenda, controversi. 29. num. 33. 34. & 35.
- Actio realis, creditori recipienti bona insolutum, iis evictis, competit etiam super bonis omnibus debitoris, possessis etiam per tertios possessores, secundum aliquos, controversi. 32. num. 45. & 46.
- Actio primava non extinguitur, per dationem insolutum, per creditorem receptam, cum hoc quoddam res data insolutum creditoris perfectè fieret, aliter nolit ab hypoteca discedere, controversi. 32. num. 7.
- Actio primava funditus extinguatur in casu evictionis, data insolutum specie pro pecunia, fallit in causa detis, controversi. 32. num. 76.
- Actio censetur proposita cum sua causa, & exceptione, qua ipsi inest, controversi. 40. num. 1. & controversi. 41. num. 9. & controversi. 42. num. 5.
- Actio, & exceptio orientes ex eodem fonte, sunt pariformis natura, & admittitur exceptio etiam si status qualibet receptio sit remota, controversi. 41. n. 46. & 47.
- Actio, & exceptio nulla oritur ex dispositione defuncti invalida, controversi. 50. num. 74.
- Actio ad petendum supplementum legitima, non minori spatio ann. 30. praescribitur, controversi. 59. nu. 35.
- Actio cum dirigitur ad supplementum, querela amplius non competit, controversi. 59. nu. 36.
- Actio remissa, utrum censetur facta liberatio etiam à dolore gestis, controversi. 42. nu. 37. & 43.
- Actori favendum est, in ipso litis exordio, controversi. 37. num. 18.
- Actorum magister, est necessarius ad iustitiam expediendam, controversi. 23. num. 20.
- Actorum magister Dobana Manepedum Apalea, deputatur in Civitate Aquila Aprutii ultra, ubi Dobanensis per suum Vicarium Jurisdictionem exercet, controversi. 23. num. 24.
- Actus à graviter in firmo gestus, aliquem à jure competenti excludens, fraudulenti censetur, & hinc regulam Cancellariae de infirm. benefic. resignant. ortum duxisse probatur, controversi. 3. num. 2. & 23.
- Actus facilius perficitur, quàm dissolvitur iam perfectus, controversi. 5. num. 18.
- Actus, qui non valet de jure, est ac si non intercessisset, controversi. 5. num. 52.
- Actus corrumpit, sprete forma etiam in minimo, etiam in casibus piis, & favorabilibus, & de ratione, controversi. 17. num. 39.
- Actus duo sibi repugnantes, quorum unus transferat possessionem, alter non transferat, de jure pro valet ille actus, per quem possessio non transfertur, controversi. 26. num. 29.
- Actus, ut non sit in pendentem, necesse est, ut precedat dispositio pura, & postea apponatur conditio circa executionem, controversi. 27. num. 18.
- Actus diversimodè, quod frequentius evenit, vel aliter est servandus, controversi. 31. num. 96.
- Actus dignoscitur magis ex forma, & effecta, quàm nominis impositione, & forma actus cui convenit congruis etiam ejus species, & de contra, controversi. 35. n. 6.
- Actus simul facti, dicuntur correspectivi, & unus alterius contemplatione gestus, controversi. 42. nu. 2.
- Actus subsequens, cum habeat necessariam consequentiam ad principium, regulatur ab antecedenti, & quid in Mercatore respectu casus fortuiti, controversi. 46. num. 29. & 30.
- Actus duo, si posterior est executio prioris, ambo sunt unus,

- onus, controvers. 47. num. 57.*
Actus non dicitur novus, qui fit in executionem precedens, controvers. 47. num. 59.
Actus, qui fieri potest duplici ex causa, debet referri ad causam necessariam, ut ex ea factus censetur, controvers. 47. num. 63.
Actus, qui fit ex necessitate alterius precedentis, presumitur necessarius, & gestus in executionem precedentis, controvers. 47. num. 64.
Actus possessionem fundantes, debent esse clari, & non equivoci, controvers. 54. num. 30. & controvers. 62. n. 8.
Actus censetur gestus, prout utilis est gerenti, controvers. 56. num. 28.
Adiectus solutionis dicitur, qui solutioni recipienda, pro creditore destinatur, controvers. 61. num. 1.
Adiectum, vel detractum ex fundo legato post testamentum, adiectum, vel detractum censetur ex legato, nisi probetur testatorem detraxisse, gratia commodioris culturae, controvers. 22. num. 4. & 12.
Administratio concessa in perpetuum, vel cum adiectione verborum, damus, & concedimus, importat juris translationem, nec restringit naturam concessionis, controvers. 44. num. 21. & 23.
Administratio concessa simpliciter, non extenditur ultra vitam concessionarii, secus autem perpetua, controvers. 44. num. 24.
Administratio Regni, quam maritus Reginae habet ex tacito, vel expresso consensu uxoris, morte Reginae extinguitur, sicut mandatum morte mandantis, controvers. 55. num. 23.
Administrationis simplicia, & vitalicia exempla, controvers. 44. num. 25.
Adobe, & relevium pro feudis quaternariis, tantum fructo competunt; Baroni vero pro quaternariis secundam quid, controvers. 24. num. 8.
Advena non solvens gabellam, excusatur à commisso per ignorantiam, imò etiam, & Civis novitius, quia ad hoc equiparatur, controvers. 32. num. 44.
Advocatus ultra doctrinam, debet esse sursumatus, controvers. 61. num. 60.
Advocati, Rogati dicuntur, controvers. 51. num. 64.
Advocatum honoraria, substantivo nomine, appellatur patrocinio, controvers. 51. num. 65.
Aequitas, & veritas, potissime in Principis supremi Concistorio, attendi debent, controvers. 42. num. 47.
Aestimatio feudi, etiam simpliciter hereditarii antiqui, non debetur, quando dispositio fit calidè in fraudem agnati; & assensus desuper ubertus non valet, controvers. 25. num. 56.
Aestimatio feudi non debetur, cum non est quaesitum disponenti illius utile dominium, vel succedens non succedit, ut haeres in feudo, controvers. 25. num. 58.
Aetas in doctorando. 17. annorum sufficiebat, de iure Regni ad 21. annum aucto est, quo tempore ad doctoratus gradum Bartol. ascendit, controvers. 51. num. 14.
Affectio testatoris, est dubia mentis interpretatio, controvers. 10. num. 43.
Affectio testatoris, magis ab ipsius proximioribus, diriguntur, quam ab aliis, controvers. 10. num. 44.
Affectio cadit in iam natis, controvers. 25. num. 60.
Affirmativa coartata ad certum tempus, eo elapso inducit negativam, controvers. 17. num. 7.
Agens alieno nomine, nedum ministerium praestat, & Dominus videtur actum facere, controvers. 15. num. 36.
Agenti contra Dominum, vel Abbatem, praetendenti possidere iura Episcopalia, incumbit onus probandi: quod fullis se dia pacifice possederit, controvers. 51. n. 7.
Agnatus posterior, etiam si sit comprehensus in investitura feudorum, vocatus in testamento, & offerat in promptu de iuribus suis probare; tamen actor habens intensionem fundatam, immittitur, in possessionem, controvers. 15. num. 4. 6. 8. 9. & 10.
Agnati sunt legitimi contraditores contra feminas, si probationes habent in promptu claras, & liquidas, quod non fit secundum feminam, controvers. 31. n. 5.
Alienandi potestate concessa, id etiam in ultima voluntate permittitur, controvers. 1. num. 76. & 77.
Alienandi potestas de feudo, sive ex pacto, sive hereditario per actus inter vivos concessa, per testamentum absque voto assensu denegatur, controvers. 1. num. 82.
Alienandi facultas in privilegio, sive investitura concessa, tribuit potestatem alienandi, absque ulla assensus requisitione, nisi illicd fit clausula adjuncta, nostro tamen assensu reservato, controvers. 31. n. 54.
Alienare in potentiorum litem casu, delictum est, controvers. 2. num. 8.
Alienatio etiam à Iudice ordinario interdicti potest, maxime lite pendente, controvers. 1. num. 7.
Alienatio iudicii mutandi causa, facta in Principem, an valeat, controvers. 2. per totam, & in additione.
Alienatio insignium Civitatum Regni, separando illas à Corona, non omnino valida, controvers. 2. num. 31.
Alienatio etiam in vita, si in fraudem consuetudinis fit, inanis est, controvers. 3. num. 24. & 25.
Alienatio rei subiecta fideicommissu conditionali, pendente conditione nullo iure prohibetur, controvers. 3. n. 44.
Alienatio in fraudem nulli, & plures huius fraudis species, controvers. 3. num. 54. & in additione.
Alienatio si permittitur in vita feudatarii, in morte tamen non permittitur, & in hoc non valet argumentum, de feudo ad emphyteusim, controvers. 25. num. 61.
Alienatio semel legitime facta, alienat semper alienabilis efficit, quando prohibitio est in personam secundam aliquos, sed verior est contraria sententia, licet in feudis apud Regnicolas dubia, etià si prohibitio sit realis, ut in feudis, & rebus Ecclesiae; proinde possessor tunc feudum, ut allodium retinet, controvers. 31. n. 64. 65. & 66.
Alienatio honorum, & iurium Hierosolymitana Religionis, & confirmatio etiam de licentia Sedis Apostolica, absque tamen expressa licentia Magistris, & conventus, nulla est, quacumque praescriptione non obstante, controvers. 58. num. 29.
Alienatio, divisa, & profanatio Ecclesiae, est magni praedicii, cum sit domus Christi, controvers. 58. n. 25.
Alienationis inhibitio à Principe efficit, & cum Procerum, Consilia efficacior, praesertim favore successorum, controvers. 1. num. 6. & 12. & in additione.
Alienationis prohibenda in feudis, causa est favor successorum, controvers. 1. num. 9. & 12.
Alienationis verbo, ex subiecta materia heredis institutio includitur, controvers. 1. num. 12.
Alienationis causa. ius. iudic. parte diversa notantur, controvers. 2. num. 14. & in additione.
Alienationis, hominis, & legis inhibitio, etiam casum permittitur, includit, controvers. 1. num. 17.
Alienationis prohibitio, comprehendit quoque successionem ab intestato, quando alius sequeretur, quod minus dilectus à testatore, esset melioris conditionis, quam magis dilectus, controvers. 11. num. 33.
Alienationis concessio, comprehendit nedum omnem alienationis speciem inter vivos, sed etiam per ultimam voluntatem, & fortius si sit concessa potestas alienandi, & disponendi, controvers. 11. num. 35.
Alienationis prohibitio, non includit necessariam, controvers. 33. num. 16.
Alienatione familiae favore prohibita, & heredis institutio.

- tutia comprehenditur, contrō. 1. n. 8. in addit.*
- Alienatione prohibita in extraneos, prohibetur, & in fiscum, contrō. 1. n. 24.*
- Alienatione prohibita favore certarum personarum, includitur etiam heredis institutio, contrō. 6. n. 38.*
- Alienatione prohibita, censetur prohibitum omne id, ex quo illa potest subsequi, contrō. 60. n. 18.*
- Alimenta, & litis expensæ, decerni non debent ei qui nullam litem instituit; siquidem super alimentis non principaliter, sed incidenter lite pendente cognosci solet, contrō. 6. n. 3.*
- Alimenta decernenda lite pendente habent diversam rationem inter filios agentes, & extraneos, contrō. 6. n. 25. & n. 49.*
- Alimenta debentur agenti ad universam hereditatem, si sit filius, vel alter ex descendantibus litigans cum ascendentibus, uxor cum viro, Monachus cum Abbate, secus in aliis, contrō. 6. n. 22. 26. 27. 28. 29. & 30.*
- Alimenta debentur petenti immisionem vigore, l. fin. C. de edicto divi, si tamen sit frater, vel Colateralis; non ita si sit extraneus, contrō. 6. n. 31. et 32.*
- Alimenta, ut dentur extraneo lite pendente, duo requiruntur Inopia actoris, & urgens Præsumptio boni juris in lite principali, contrō. 6. n. 33. & 34.*
- Alimenta quando decerni debeant, pendente lite super illorum præstatione, contrō. 6. n. 49.*
- Alimentorum præstatio lite pendente quare inducitur, contrō. 6. n. 6.*
- Alimentorum erogatio cessat, cum præsumptio boni juris nedum in possessorio adipiscenda, sed etiam in petitorio, potius reo suffragatur, quam actori, & ita iudicatum, contrō. 6. n. 42.*
- Alimentorum erogatio cessat, cum adversus actorem petentem alimenta obiicitur de scriptura publica, quamvis ex adverso replicetur scripturarum non officere, contrō. 6. num. 44.*
- Alimentorum erogatio cessat, cum actor iura sua alteri cessit, contrō. 6. num. 45.*
- Alimentorum erogatio cessat, quando illorum præstatio ab sorberet, vel grave præiudicium afferret decisioni articuli principalis, puta immisionis, vel similis, contrō. 6. num. 46.*
- Alimentorum causa licet summaria, exigit tamen dilationem, sive terminum licet breviorum, contr. 6. n. 74.*
- Allodium ex feudo fieri non potest, nisi ab eo qui id facere potest lege, vel consuetudine, contrō. 7. num. 69.*
- Alternativa stipulatio, ut vaga, & incerta censetur invalida; fallit favore dotis, contrō. 12. num. 5. 7. & 9.*
- Amicus, qui partes occasione amicitiae ad concordiam deduxit, repellitur à testificando, contrō. 39. n. 31.*
- Animus qualis fuerit in præcedentibus colligitur ex postea gestis, & ex coniecturis, contr. 39. n. 36. 41. & 46.*
- Animus malus in Iudice, probato gravamine præsumitur, etiam de iure civili, contrō. 39. num. 39. & 40.*
- Animus colligitur ex postea gestis, contrō. 47. num. 35.*
- Animus præcisè exigitur in acquirenda possessione, contrō. 62. num. 25.*
- Anni tempus exequutoriandi privilegium, computatur à die datæ privilegii, sicque est continuum, & currit de momento ad momentum, contrō. 17. num. 24.*
- Annua præstatio petita, non per modum provisionis, sed principaliter ab eo qui præteritis alteri succedere, non debet concedi ante petitam, & decretam immisionem, contrō. 6. num. 1. & 2.*
- Annui introitus etiam redimibiles, quando inter immobilia reputentur, & quare, & quid si sint ad modicum tempus constituti, contrō. 33. num. 7. 8. 9. & 10.*
- Appellatio interpone consueta symbolum est relationis, superioritatis, & dependentiæ, contrō. 32. n. 27.*
- Appellatio interdum devolvi potest ad Superiorem, à quo Iudex, qui indicavit non fuit deputatus, contrō. 53. n. 20.*
- Appellatio suspendit sententiam, & facit causam durare, contrō. 61. n. 13.*
- Appellationem causæ, sive cognitio, an veniant si non exprimentur, contrō. 53. n. 18.*
- Approbatum ad officium, debet removeri ex causa supervenienti, contrō. 39. n. 50.*
- Appulsus navis voluntarius causa commercii, obligat merces ad solutionem vectigalium, quod limita, quando usu veantur, contrō. 47. n. 12. et 14.*
- Arbiter dicitur, qui iudicare debet de iure tantum, contrō. 39. n. 3.*
- Arbiter facilis recusatur ex causa minori, quam eadem, contrō. 39. n. 9. et 48.*
- Arbiter, vel iudex, ex recurso habito ad Superiorem, & conquesto gravaminum, iniuria afficitur, & maxime in gravibus negotiis, contrō. 39. n. 35. et 42.*
- Arbiter recusari potest præsertim ex causa de novo supervenienti, contrō. 39. n. 4. et 47.*
- Arbitro suspecto litigare agitur de maiori præiudicio, quia habet pleniorum potestatem, contrō. 39. n. 11.*
- Arbitri non sunt verè Iudices, licet iudicium loco habeantur, contrō. 39. n. 7.*
- Arbitri notionem tantam, non iurisdictionem habent, contrō. 40. n. 6.*
- Arbitri iuris succedunt loco iudicum, contr. 63. n. 55.*
- Arbitrorum, & Arbitratorum recusationes, sunt decidenda de iure communi, non secundum rigorem nostrarum Pragmaticarum, contrō. 39. n. 12.*
- Arbitrator est, qui eligitur tanquam amicabilis compositor cum potestate procedendi absque ordine iudicario, contrō. 39. num. 2.*
- Arbitrator etiam legitime recusatur, contrō. 39. n. 5.*
- Arguere à verbis legis facti narrationem continentibus non licet, & fortius à verbis narrativis unius Doctoris, contrō. 11. num. 19. & 21.*
- Argumentari non licet, à solutione minoris, ad solutionem majoris Vectigalis, contrō. 47. num. 9.*
- Argumentum de contractibus ad ultimas voluntates, non semper est efficax, contrō. 1. num. 69.*
- Argumentum de pœna ad usuram, est validum, contr. 21. num. 30.*
- Argumentum à toto universali, ad partem subjectivam affirmativè bene procedit, contrō. 23. num. 5.*
- Argumentum à sensu contrario, desumendum est à sensu illius qualitatis, quæ causa sit dispositionis, contr. 47. num. 11.*
- Argumentum à correlativis, an validum, contrō. 55. num. 2.*
- Argumentum à cessante ratione fortissimum, contrō. 61. num. 31.*
- Argumentum à cessante ratione limitationis adjectæ in statuto, & à contrariis adversis, sive pugnantibus, validum est, contrō. 63. num. 12.*
- Argumentum à dotis interesse ad alimenta, quando procedat, contrō. 63. num. 53.*
- Arra in Hispania, successerunt loco donationis propter nuptias, contrō. 29. num. 23.*
- Arra quæ debetur ex dispositione legum Hispaniarum, adhuc sunt debitum voluntarium, contrō. 29. n. 24.*
- Arra debita legibus Hispaniarum, similes censentur antefato debito ex usu Regni, & proinde ut debitum voluntarium, non compensantur, cum legato, contrō. 30. num. 29.*
- Articulus iuris controversus, equiparatur quæstioni facti,*

Et, etiam in materia compromissi, controv. 63. n. 49.
Assensus in contractu cum Principe inito, non requiritur, controv. 1. num. 27. & in addition,
Assensus non est contractus, controv. 1. num. 60.
Assensus post mortem feudatarii, & jus alteri quaesitum, etiam in feudo hereditario interponi non potest, etiam super contractu per heredis patientiam comprobato, cum novus assensus heredis requiritur, controv. 1. num. 71. 74. 86. 87. & 112.
Assensus rigorem, non equitatem admittit, controv. 1. num. 81.
Assensus in alienatione feudi pro forma requiritur, controv. 1. num. 106.
Assensus, vendito feudo sub basta, post mortem debitoris inutiliter interponitur, controv. 1. num. 109.
Assensus praestatio à Principis voluntate dependet, licet interdum assensu teneatur, controv. 1. num. 114.
Assensus Regis quatenus feudum, cum constat de voluntate quatenus volentis, controv. 7. n. 33. & 42.
Assensus de jure communi requisitus, ut in feudis Pedimontis, praesumptus ex lapsu triginta annorum sufficit, vel tacitus ex sola scientia Domini, sed de jure Regni, expressus requiritur, controv. 15. num. 5.
Assensus, siue dispensatio ad faciendum testamentum, non datur titulum, sed regulatur ab ipso actu, contr. 15. n. 14.
Assensus, siue dispensatio duo continere debet, primum posse feudatarium vocare ad successionem extraneam incapacem, secundum etiam ad exclusionem vocatorum, superexistentiam tempore deserenda successionis, controv. 15. num. 38.
Assensus censetur coactus suspensive, & ex defectu executionis, & registrationis in tempore, resolvitur, & reddit ad sua principia attractiva, contr. 15. n. 46.
Assensus conceditur, vel à Regia Majestate, vel à Collaterali Consilio, & de eorum differentia, controv. 18. num. 26.
Assensus concessus super hypotbeca feudi dote, extenditur ad interesse debitum ex juris dispositione, secus ex promissione, & pacto hominis, controv. 21. n. 23. & 24.
Assensus super sorte, extenditur ad usuras, quando stat in forma simplicis gratiae, & beneficii, secus ut dispensatio, controv. 21. num. 26.
Assensus super sorte non extenditur ad interesse, quando bona in certam tantum causam obligari permittuntur, & agitur de praedictio tertii, controv. 21. n. 27.
Assensus praestitus venditioni facta ab eo, qui non habet filios, sed habere potest, subsistit etiam si decedat sine filiis, ratione incertitudinis, controv. 24. num. 30. 31. 32. & 33.
Assensus Regis investiturae vim habet, maxime addita à Rege nova, vel certa forma succedendi, & tunc dicitur novum feudum ratione aequae qualitatis, controv. 25. num. 2. 3. & 24.
Assensus praesumitur impetratus ex precedenti reservatione, & ab ipso, cuius expensis impetrandus erat, controv. 25. num. 37. & 38.
Assensus non dicitur, sed privilegium cum natura feudi alteratur, & ex impetratione assensus in forma gratiae, non intelligitur renunciatum privilegio obtento, controv. 25. num. 39. & 40.
Assensus suum sortitur effectum à die concessionis, etiam si non iam ad manus partium deveniret, & ad notitiam pervenerit, controv. 25. num. 41. 42. & 43.
Assensus sortitur naturam dispositionis, super quo interponitur, controv. 27. num. 19.
Assensus denegari solet de styla Cancell. Reg. nostri, dispositionibus Patriis de feudo hereditario ad libitum alienari permisso, quando filii non extant, & si fue-

rint praestitus, ex clausula, salvo jure tertii, dispositionem annullari, peti potest, contr. 28. n. 41. & 42.
Assensus super alienatione feudi, turius impetratur generalis, quam specialis pro vendendo certa personae; nisi persona in quam disponitur sit odiosa Domino, vel de prohibitis, controv. 44. num. 2. & 3.
Assensus si conceditur, ut feudum alienetur certis personis, si ita sequatur, validissimus, & efficax redditur, controv. 44. num. 4.
Assensus alienandi, & disponendi inter filios validus, controv. 43. num. 5.
Assensus super institutione, non extenditur ad substitutionem, controv. 44. num. 6.
Assensus praesumptus in Regno non sufficit in alienatione feudorum, sed expressus requiritur licet aliter de jure communi, controv. 59. num. 31. & 32.
Assensus carere, & exhibere notorie invalidum paria sunt, controv. 15. num. 36.
Assensio praecedens restringitur ex sequentibus verbis determinatis, controv. 40. num. 12.
Assistentia extrema sunt probanda, ut actor obtineat, controv. 57. num. 9.
Assistentia remedium, ex Salviano. & hypotbecaria proditum est in Regno, controv. 57. num. 11.
Attentio, de quibus in constit. si quando, non censetur jure feudi, sed allodia, controv. 7. num. 34.
Attentum ut dicatur, quae requirantur, controv. 54. num. 28.
Augmentum rei emptae ex pecunia posterioris creditoris, potioris tamen ex causa, siue perveniat ex tempore, siue ex industria quod praesumitur, communis debitoris est, controv. 21. num. 50.
Auctoritas legislatoris tribuit vocabulo veram, & propriam significationem, controv. 10. num. 14.

B.

B Accalantres, qui examini unius lectionis subijciuntur, graduati censentur in Hispania sicut licentiatii, Magistri, & Doctores, & majores ibi dicuntur, quam licentiatii, qui non est graduatus, sed facultas ad Doctoratum apicent, controv. 51. num. 51.
Balius sive tutor, idem est, quod Dominus, habetque administrationem cum libera, controv. 60. num. 9.
Baro potest concedere subfeuda, nisi sub solito, & consueto servitio, sub eisdem pactis, & conditionibus, controv. 7. num. 70.
Baro dicitur, qui tenet aliqua feuda concessa sub se, & sic baronia sub qua subsunt subfeuda, contr. 53. n. 2.
Baro in castro subinfendato, potest deponere Judicem secundarum causarum, semper fraude, & bono zelo, controv. 53. num. 21.
Barones in Regno non infendant de novo, quia solus Rex feuda erigit, controv. 5. num. 39.
Barones solita excadentia, sub consueto servitio concedunt, controv. 7. num. 40.
Baronia est Universitas facti, continens multa feuda, sicut Territorium Universitas agrorum, contr. 53. n. 1.
Beneficium annexum, unitum, siue incorporatum, amittit statim proprium nomen, & efficitur praedium ejus cui unitur, controv. 23. n. 13.
Beneficium unitum, non dicitur vacare, nec datur ipsius collatio, permutatio, nec resignatio, controv. 23. n. 15.
Beneficii renunciatio in fraudem est nulla; & quando in fraudem censetur, fieri controv. 3. n. 21.
Bona omnia, & membra concessa cum castro praesumuntur nedum feudalia, sed etiam ad qualitatis, etiam si essent in plures partes divisa, gratia compositoris culturae con-

- controvers. 7. num. 66.
- Bona, & jura propria competentia jure domini non includuntur in generali renunciatione, quietatione, & remissione, controvers. 42. num. 63.*
- Bona naufragata, eorum Dominis reservantur, neque ex eis aliquid datii exigendum; & in edictum incidit non tantum qui rapuit, sed etiam qui abstulit, aut damnam dedit, aut is cujus opera factum est, ne naufragantes opitulentur, controvers. 46. num. 20. 21. 22. 24. 25. & 26.*
- Bona Ecclesia non indistincte prohibentur alienari, sed bene tamen servata solemnitate idem prescriptibilia, secus Ecclesia ipsa, & alia res sacra, controvers. 58. num. 20. 21. & 22.*
- Bona Ecclesia etiam temporalia, quoad substantiam Pauperum sunt, quoad administrationem Clericorum, quoad dominium Christi, controvers. 58. num. 25.*
- C.**
- C** *Alices, & alia sacra, pro redemptione captivorum possunt vendi, non tamen Ecclesia, controvers. 58. n. 26.*
- Caput Castri, depopulato Castro, efficitur simplex locus Castri, controvers. 8. num. 21.*
- Caput non potest exornari, aut decorari, à dignitate membri, & accessorii, controvers. 55. num. 8.*
- Casale concessum, tenendum sub Barone, dicitur membrum, & de districtu Baronie, controvers. 53. n. 3.*
- Castrum omne dicitur quaternatum in Regno, non è contra, ex receptissima opinione Ileri, licet aliud extra Regnum, controvers. 7. num. 2.*
- Castrum non presumitur feudum penes Ecclesiam, sed allodium, favore ipsius, secus cum constat Ecclesiam possidere illud ut feudum, quia presumitur quaternatum, controvers. 7. num. 3.*
- Castrum dirutum, sive exhabitatum, quomodo adhuc censeatur etiam feudum quaternatum, contr. 7. n. 4.*
- Castrum est quaternatum ergo reliqua cum Castro concessa sunt quaternata, non procedit sequela, contr. 7. num. 42. & 65.*
- Castrum juris intellectu dicitur feudum quaternatum, controvers. 8. num. 11.*
- Castro concesso cum pertinentiis suis, & integro statu, veniunt omnia coherencia, quinimò, & ipsa jurisdictio, controvers. 8. num. 1.*
- Castro concesso cum suis pertinentiis, & integro statu, veniunt deputata à jure, vel consuetudine, non ea qua speciali jure, vel diverso spectabant ad concedentem, controvers. 53. num. 7.*
- Casus fictus, & verus equiparantur, quando casus fictus resolvitur in ipsam veritatem, contr. 28. n. 36. & 37.*
- Cavallarii ordinarii, & extraordinarii Judices sive Defensores deputantur pro locatis cum eorum scribis, qui à principali Actorum Magistro dependent, controvers. 22. num. 22. & 33.*
- Causa necessaria alienandi qua sit, controvers. 33. n. 15.*
- Causa qua sufficit ad recusandum Judicem, à fortiori valet ad removendum Arbitrum, Consultorem, Actorum Notarium, & similes, sed non è contra, controvers. 39. num. 10.*
- Causa in legato opposita finalis censetur, cum testator ipse declarat, licet si evidenter cohereat legato, item si respiciat commodum, honorum, aut decus testatoris, aut alicujus tertii, secus si legatarii tantum, controvers. 50. num. 36. 37. & 38.*
- Causa finalis dicitur illa, qua ex proæmio, aut initio dispositionis colligitur, vel qua respicit futurum, controvers. 50. num. 42. & 43.*
- Causa finalis facit, ut dispositio generalis extendatur, quousque ratio finalis extenditur, controvers. 50. n. 44.*
- Causa justa in Principe non presumitur, in tertii prajudicium, controvers. 57. num. 25.*
- Causa justa in Principe ad derogationem javis tertii, nedum precise est necessaria, sed qua de novo superveniat, & ab initio non fuerit cognita esse debet, & cum aliter consuli non potest, controvers. 52. n. 26. & 27.*
- Causa primordialis contractus attenditur, contr. 56. n. 5.*
- Cautela. I. eleganter 24. vers. finita, ff. de pignor. action. adhibenda etiam in adjudicationibus, contr. 32. n. 8.*
- Cautela in institutione maioratum est, quod pecunia ex reemptione perveniat, in aliorum bonorum immobilium emptione convertatur, & reemptio aliter facta nulla sit, controvers. 33. num. 21.*
- Cautela ad excludendum jus congrui est, ut emptor statim donet, antequam citetur, dummodo donatio sit vera, & quare sit permessa, & an dicatur fieri in fraudem, controvers. 49. num. 2. & 21.*
- Cautioni prestanda, interdum satisfieri est decisum, si subrogetur obligatio simplex Principalis, cum assensu pro feudilibus etiam futuris, controvers. 6. n. 53.*
- Cautius est agendum, ubi de minori damno agitur, controvers. 40. num. 18.*
- Cedens tenetur nominam debitorum, & bonorum cessionum instrumenta cessionario exhibere, controvers. 32. num. 74.*
- Census annuus potest constitui ex pretio non soluto, licet excedat fructus rei vendite, controvers. 61. num. 48.*
- Census annuus parit interesse, quia capitale peti non potest, licet quandoque petatur ex pacto in penam non solventis, controvers. 61. num. 50. & 51.*
- Census annuus excessivus fructuum rei super qua imponitur subinetur, quia est ad libitum redimibilis, controvers. 61. num. 62.*
- Cessio nominis dolose facta quando dicatur, & an dolus reddat cessionem ipso jure nullam, & quid in dote, controvers. 33. num. 56. 66. & 80.*
- Cessio, qua accessorie sit ratione precedentis contractus, non requirit solemnitates per statutam requisitas, controvers. 56. num. 8.*
- Cessionario recipienti insolutum nomen debitoris est succurrendum, non autem debitori, etiam si ignoranter bona fide dederit, & de ratione, contr. 32. n. 27. & 28.*
- Citandus non est presens, nec certus certiorandus, controvers. 42. num. 5.*
- Citatio non valet, si Judex non mandat, quis sit citandus, controvers. 49. num. 5.*
- Citationis ad sententiam omissio facta conclusione, non vitiat sententiam; & quid servetur in Hispania, controvers. 19. num. 36. & 38.*
- Citationis ad sententiam omissio, est solennitas iuris positivi, controvers. 19. num. 37.*
- Civitas Neapolitana, per allektionem à Decurionibus acquiri potest, controvers. 13. num. 2.*
- Civilitas, & domicilium acquirunt multis modis, & omnibus prerogativis Civium gaudent, qui pro Civibus habentur, controvers. 13. num. 3.*
- Civilitas originalis non inducitur per statutum, nisi in nupta, controvers. 13. num. 11.*
- Civis antiquus, presumitur habere plenam notitiam concivium, controvers. 32. num. 46.*
- Cives Patria commodis, & usui nati sunt, & in dies crescunt, controvers. 13. num. 1.*
- Clausula, cum pertinentiis, & integro statu, omnia comprehendit, controvers. 7. num. 44. & 46.*
- Clausula, servata forma prioris instrumenti, vel natura feudi in aliquo non mutata, debet operari, præterquam quoad specialiter, & clarè expressa, aliàs contra dictio,*

- dictio, & mutatio voluntatis non presumitur*, contr. 12. num. 16.
- Clausula, non aliter, nè d'altro modo, reddit omnino nullam actum in contrariam factum, quia formam, & conditionem inducit*, contr. 11. num. 31.
- Clausula codicillaris, salvas testamentum à vicio preteritionis, quia succedens ab intestato restituit hereditatem reventa legitima*, contr. 12. n. 44. ver. Secundo.
- Clausula, nisi præiudicium iuris tertii in dispensatione, efficacia, & effectus*, contr. 14. num. 25.
- Clausula, præterquam, quoad expressa operatur, quod reservatio non operetur quoad specificata; declarata distinguendo*, contr. 14. num. 26. 27. & 28.
- Clausula apponi solita investituris, & privilegiis circa concessionem feudorum, ut infra annum registrentur in quinternionibus Regiæ Cameræ, debet adimpleri formaliter*, contr. 14. num. 43.
- Clausula decreti irritantis à Superiore adjecta, non ligat ignorantes, & de eius effectibus*, contr. 15. num. 47. & 48.
- Clausula, ex nunc pro tunc, cuius sit virtutis*, contr. 17. num. 53.
- Clausula, citra præiudicium Jurium Fisci, & Partium, quid importet*, contr. 17. num. 40.
- Clausula, cum pertinentiis, & integro statu, cuius virtutis sit*, contr. 22. num. 24.
- Clausula, ex nunc, pro tunc, & ex tunc pro nunc, an differant*, contr. 26. num. 24.
- Clausula, que in materia beneficii solet apponi, si est idoneus, potius facit admonitionem, quod declaratur*, contr. 27. num. 26.
- Clausula, concedimus totum illud honoris Regale, quod nobis pertinet, facit transferri etiam directum Dominium, vel saltem tribuit licentiam alienandi feudum, & remittit requisitionem petitionis assensus*, contr. 31. num. 46. & 49.
- Clausula, omni alia meliori via, adjecta cum copula, & facit valere actum ultra alios modos expressos*, contr. 35. num. 3.
- Clausula, volens quod teneat tam iure codicillorum, quam iure testamenti, & alia meliori via, operatur ut dispositio valeat potentiori modo quo possit*, contr. 38. num. 12.
- Clausula, sola facti veritate inspecta, suadet admittendam esse compensationem*, contr. 41. num. 18.
- Clausula que solet adici à Notariis, devenisse partes ad transactionem, conventionem, & pactum, ad maiorem cautelam est inventa*, contr. 42. num. 14.
- Clausula, acceptilationis, videtur potius apposta ad solemnizandum actum, quam quod verum sit quod in illa continetur*, contr. 42. num. 31.
- Clausula in assensu, cum potestate disponendi alienandi, &c. operatur, ut sequi possit dispositione, sine novo assensu*, contr. 44. num. 1.
- Clausula, prout melius, & plenius, &c. transfert non tantum omnia à prædecessoribus acquisita, etiam de facto, sed reviviscere facit extincta, etiam quoad possessionem*, contr. 52. num. 32.
- Clausula, immediatè, & in capite, adjecta in emptione iurisdictionis criminalis, facta per subsequeatarium Baronis, non includit, quin Baro possit cognoscere de appellationibus, vigore sui privilegii*, contr. 54. n. 31.
- Clausula, quod pollit extendit ad consilium sapientis, operatur tantum, ut legitime liget contractus, & capitè in ampla, & meliori forma, qua fieri potest*, contr. 57. num. 27.
- Clausula in fine posita, debet referri, potius ad proxima, quam ad remota*, contr. 38. num. 33.
- Clausula in fine posita, que non stat de per se, sed adicitur modificativè, non refertur ad omnia, sed ad proxima*, contr. 40. num. 16. & 17.
- Clausula non refertur ad omnia, sed ad proxima tantum, ubi adest aduersitatis ratio*, contr. 40. n. 20. & 21.
- Clausula refertur ad proxima tantum, ubi dispositio ex relatione ad omnia, redderetur inutilis*, contr. 40. num. 22.
- Clausula quælibet intelligi, & suppleri debet, præterquam quoad expressa in specie in reservatione*, contr. 40. num. 24.
- Clausula generalis, restringitur per rationem, finem, & causam*, contr. 42. num. 15.
- Clausula non adiecta in protocollo, non potest per notarium describi in instrumento extenso*, contr. 42. n. 29.
- Clausula non opposita in primo instrumento, descripta tamen in posteriori, eodem cum primo, censetur contra mentem contrahentium*, contr. 42. num. 30.
- Clausula in calce orationis posita, ad proximiora restringitur, ne sit inutilis*, contr. 42. num. 35.
- Clausula ordinaria in assensibus, dummodo habeat successores, vis & efficacia*, contr. 14. num. 32.
- Clausula constituti, cum clausula ex nunc pro tunc sequuta morte, quid operetur, & an extendatur post mortem constituentis*, contr. 26. num. 8, 9. & 14.
- Clausula, & pacta in medio posita ex superioribus, & inferioribus declarantur*, contr. 42. num. 4.
- Clausula in instrumentis quietationum, & remissionum, censentur apposta de stylo notariorum*, contr. 42. num. 24.
- Clausula renunciationum, minus nocent, cum apponuntur post præmiam, & præfationes, imò tunc censentur adjecta contra voluntatem contrahentium*, contr. 42. num. 26.
- Clausula non obsunt, nisi prohibentur scienter, & consulti adjecta in renunciatione*, contr. 42. num. 27.
- Clausula censentur apposta de voluntate partium ad executionem, firmitatem, & declarationem, secus in his, que disponunt, vel novum effectum producunt*, contr. 42. num. 28.
- Codicillis hereditas directè dari, vel adimi non potest, & qua ratione, quod ampliatur etiam in codicillis inter liberos*, contr. 38. num. 18. 19. & 30.
- Codicillis institutio directè facta, trahitur in vim fideicommissi*, contr. 38. num. 22. & 34.
- Collatio sola Regis concedentis secundum quaternat*, contr. 7. num. 19. 62. & 65.
- Collegium Neap. in doctorando strictissima usitur forma; facitque discrimen inter approbatos viva voce, & approbatos simpliciter, qui censentur reprobatii*, contr. 52. num. 7. & 48.
- Collatio presumitur ex actu, quem alii communiter non fecissent*, contr. 61. num. 43.
- Commercium fuit occasio, ex qua vectigalia sunt instituta*, contr. 47. num. 13.
- Comitatus concessio, cum Castris, utrum Castra dividi possint, remanente Comitatu individuo*, contr. 7. n. 64.
- Commodè dicitur fieri, quod sine promittentis incommodo, & salva dignitate fieri potest, & paria sunt fieri commodè, & absque penuria, & necessitate*, contr. 47. num. 52.
- Commoditas differt à necessitate*, contr. 47. n. 51.
- Commodum debet regulari secundum relictum*, contr. 50. num. 33.
- Compensare non videtur, debitor voluntarius legando, secus dotem pro debitore promittendo*, contr. 12. n. 31.
- Compensatio fit pro rata summa percepta, vel debita*, contr. 30. num. 33.

- Compensatio non admittitur aduersus debitum iuramento firmatum; limitatur si ius opponendi superveniat post promissionem iuratum, contr. 41. n. 13. 14. & 15.*
- Compensatio non admittitur de liquido ad illiquidum, quod declaratur, & restringitur pluribus modis, contr. 41. num. 10. 11. 12. 17. 18. & 20.*
- Compensatio fit de quantitate, non de specie ad quantitatem, vel de specie ad speciem; secus in retentione qua admittitur omni casu, contr. 41. n. 21. & 22.*
- Compensatio non dicitur vera solutio, contr. 62. n. 24.*
- Compromissum damnarum incertum parit, cum de facili potest abesse laeso, contr. 52. num. 39.*
- Compromissum, quod vigore statuti fieri non debet, ubi agitur vigore instrumenti; intelligitur, quando agitur executivè, non autem si agitur via ordinaria, contr. 63. num. 3. 5. 6. 7. 8. & 9.*
- Compromissum super re dubia, transactioni equiparatur, contr. 63. num. 10.*
- Compromissum denegari non debet super instrumento, si contra illud potest opponi aliqua exceptio, quia ex illa res efficitur dubia, contr. 63. n. 1. 2. 3. 24. 25. & 26.*
- Compromissum si denegatur, ubi agitur vigore instrumenti etiam via ordinaria, intelligendum est quousque res aliquam exceptionem opponat; licet coloratam, contr. 63. num. 15. 16. 36. & 39.*
- Compromissum debet fieri super facto dubio, non autem super quaestione iuris clara, contr. 63. num. 44.*
- Compromissum vigore Pragmaticæ inter coniunctos, habet locum, ubi agitur de quantitate paragii super feudo, contr. 63. num. 56.*
- Concessa re pro censu, non adiuncta fidelitate, concessio non est in feudum, sed in allodium, etiam si esset Comitatus, contr. 7. num. 68.*
- Concessio Regis quomodo quaternet feudum, contr. 7. num. 62. & 65.*
- Concessio Castri, & territorii equiparantur, contr. 8. num. 4. & 7.*
- Concessio videtur facta eo modo, & forma prout erat penes concedentem, etiam si specialis expressio exigetur, contr. 8. num. 6.*
- Concessio facta cum clausula, prout prædececessores virtute relationis, continet omnia, qua continebantur in priori concessione, qua censentur reviviscere, licet extincta, contr. 53. num. 10.*
- Conclusio in causa, processum perficit, contr. 19. n. 1.*
- Conclusio in causa operatur ac si sententia esset lata, quoad processus instructionem, contr. 19. n. 35.*
- Conditio potestativa, nec in contractibus retrahitur, contr. 1. n. 115.*
- Conditio si decesserit sine liberis, est vera conditio, nec impleri potest, nisi sequuta morte, & non ante, nec etiam cum quis mori ceperit, nisi anima separetur à corpore, contr. 26. n. 27.*
- Conditio tacita resultans ex dispositione hominis, operatur eisdem effectibus suspensivus sicut expressa, contr. 27. n. 23.*
- Conditio tacita, qua resultat ex reservatione priorum iurium in datione insolutum, reservationem impedit, contr. 32. n. 15.*
- Conditio adiecta institutioni facta in testamento, non potest adimi, nec adici in codicillis, contr. 38. n. 21.*
- Conditio defecta, impedit transmissionem, & representationem, contr. 48. n. 52. & 53.*
- Conditio non legataria, sed tertio imposta, censetur casualis, contr. 59. n. 64.*
- Conditionis implementum precedere debet in actu facto, & consumato antequam vocatus consequatur commodum, contr. 27. n. 22.*
- Conditione semel existente, in re obligata duobus sub conditione, ambo concurrunt, contr. 21. n. 5.*
- Conditiones in ultimis voluntatibus non retrahuntur, sicut contractibus, contr. 1. n. 113.*
- Conditiones novæ adici possunt Majoratui, vel bonis fideicommissis, ex consensu vocatorum, hoc tamen nascituris non præjudicat, nisi secundum disposita per testatorem, vel finascituris non nocent, contr. 50. n. 76. 77. & 78.*
- Conditiones dividuntur in merè potestativas, casuales, & mixtas, contr. 59. n. 62.*
- Conditionalis, vel modalis dispositio non ex verbis dignoscitur, sed rei effectus spectatur, quod declaratur, contr. 27. n. 1. & 2.*
- Conditionalis, quando dicatur dispositio, communis distinctio offertur, contr. 27. n. 15. 16. & 17.*
- Confessio adversarii in iudicio, prodest ad conservandam, contr. 54. n. 27.*
- Confirmans actum non omnino nullam, qui est in suspensio, dare dicitur, contr. 14. n. 41.*
- Confirmatio manet in pendenti, donec actus sequatur, contr. 72. n. 8.*
- Confirmatio præsumitur ex longa possessione, sciente confirmare debente, contr. 58. n. 6.*
- Confirmatum continetur de necessitate in confirmante, sicut relatam in referente, contr. 25. n. 35.*
- Conjecturis legitimis, quod colligitur, dicitur expressè dispositum, etiam in Majoratibus, contr. 48. n. 61. & 62.*
- Coniunctio sola sanguinis, non sufficit ad probandam fraudem, vel simulationem, sed aliæ præsumptiones requiruntur, & quæ, contr. 49. n. 23. & 24.*
- Coniunctio præsens, & sciens rem alteri vendi, videtur retractui renunciare, tam si retractus ante venditionem deberi incipiat, sive ea completa, contr. 49. n. 37. 39. 40. & 41.*
- Consensus partium ad convalidationem actus prohibiti, cum clausula decreti irritantis, nihil operatur, contr. 1. n. 96.*
- Consensus contemporaneus, & retractio necessaria est ad resolutionem contractus, & an sufficiat retractio facta, contr. 5. n. 3.*
- Consentire, nec scire dicitur, qui præsens est actui, qui potest eo invito fieri, contr. 25. n. 30.*
- Consentire videtur fratri, si præsens venditioni, per alteram fratrem facta non contradixit, contr. 49. n. 30.*
- Constitutio Regni specialiter concedit actori, ut possit suos testes recipi facere ante litem contestatam, in omni iusto casu, contr. 37. n. 20. & 21.*
- Constitutio loquens de instrumento garantigato, intelligenda est si agitur executivè secus si via ordinaria, contr. 63. n. 4.*
- Constitutiones, quæ sunt ius commune in Regno, & tenor invisitura vocant proximiores in gradum, claro, & aperto iure ad feuda, & regales dignitates, contr. 14. n. 2. & 5.*
- Constitutarius cum clausula ex nunc pro tunc, non dicitur post mortem constituentis possidere, sed tantum potest agere, ut in possessionem immutetur, nisi aliud obest, contr. 26. n. 25.*
- Constitutum post mortem nihil operatur, contr. 1. n. 123.*
- Constitutum expirat morte constituentis, contr. 9. n. 39.*
- Constitutum collatum post mortem illius, qui se alterius nomine constituit possidere nihil operatur, contr. 26. n. 11.*
- Constitutum, non solum non potest conferri post mortem, quinimo ceptum in vita per mortem constituentis extin-*

- tingitur*, *controv.* 26. num. 12. & 13.
Constitutam adjectum contractui conditionali, redditur conditionale, cum eius naturam sequatur, *controv.* 26. num. 28.
Constitutam cessat, per actum contrariam, *controv.* 16. num. 30.
Consuetudo, ut assensus Regis non requiratur in alienatione Demanialium, etiam si per mille annos sit ita servatum non inducitur, *contr.* 7. n. 60.
Consuetudo juri communi præjudicialis, ut inducatur, plura de necessitate exiguntur, quæ ex ordine recensentur, *controv.* 17. n. 45.
Consuetudo, ut inducatur, requiritur in contradictorio judicio esse servatum, quod declaratur in actibus judicialibus, & non extrajudicialibus, in quibus sufficit probare omnes de populo, vel majorem partem ita servare, *contr.* 17. num. 47.
Consuetudo potest inducere, ut feuda sine assensu Domini directi alienari valeant, quod etiam fieri potest pacto, potest, & consuetudine, *controv.* 31. num. 55. & 57.
Consuetudo, & mos vivendi attenditur etiam in feudis, præsertim in eorum alienatione Regiæque authoritati comparatur, *controv.* 31. num. 52.
Consuetudo, ut feuda sine dominis directi assensu alienari valeant, ad hoc ut inducatur, tempus decem, vel viginti annorum sufficit, cum id satis sit, ut ea contra legem inducatur, *controv.* 31. num. 58.
Consuetudo interpretativa non solum legum, sed privilegiorum, & scripturarum, decennii lapsu inducitur, *controv.* 31. num. 59. & 62.
Consuetudo interpretativa privilegii, ut inducatur sufficit tempus 10. vel 20. annorum etiam in rebus gravibus, ubi aliud immemorabile tempus requireretur, *controv.* 51. n. 42.
Consuetudo præsertim immemorialis etiam minus rationalis, inducit jus etiam in prohibitis jure positivo, sed limitatur, *controv.* 52. n. 14. & 15.
Consuetudo potest abrogare leges, & fortius privilegia, si sciente Principe valente legem condere, & tolerantia inducitur, *controv.* 52. n. 43.
Contractus ut resolutus inducitur, quæ requirantur, *controv.* 1. num. 42.
Contractus emptionis, non dissolvitur, si actus retrò agens hæc intercedat, ut per precarium, sed verè, & realiter requiritur, *controv.* 1. num. 43.
Contractus ubi est resolutus ex intervallo, duo dicuntur contractus, & pro quolibet debetur gabella, *controv.* 1. num. 44.
Contractus, qui consensu perficiuntur, consensum simultaneum, & eodem tempore adhibitum requirunt, aliud visitantur, *controv.* 1. n. 52.
Contractus etiam in testamento fieri possunt, *controv.* 1. num. 67. & in addition.
Contractus de feudo absque assensu, est in pendentis, & quomodo, *controv.* 1. num. 89.
Contractus feudi est nominatus, & ultra citroque obligatorius, *controv.* 5. num. 9. & 10.
Contractus non perfecti traditione reali, sed tantum ficta adhuc ad ipsorum resolutionem exigunt retroraditionem, *controv.* 5. n. 15. & 16.
Contractus venditionis, re integra distrahetur solo consensu, absque retroraditione, aut præstati restitutione, *controv.* 9. n. 7.
Contractus nominati rescindantur, ex defectu cause finalis, aliquando per viam actionis, sed indistinctè per viam exceptionis, *controv.* 50. n. 4.
Contractus dotalis, potest transfundi in contractum nu-
tui, *controv.* 56. n. 1. ampliat n. 2.
Contractus, nomen, & substantiam sumit, à præcipua contrahentium intentione, *controv.* 56. n. 7.
Contractus plures, uno eodemque die confecti unus judicantur, *controv.* 56. num. 21.
Contractus transfunditur de uno in alium, cum omnibus suis privilegiis, *controv.* 56. num. 23.
Contradictor, nisi in promptu de jure suo doceat non admittitur ad docendam de jure suo, nisi in judicio ordinario, hæc tamen scripto in possessionem posito, *controv.* 31. num. 10.
Contrahentes possunt recedere à contractu, non obstante iuramento, non autem à forma per legem præscripta, *controv.* 17. n. 18.
Controversia super stata Bari, & Rossani inter invictissimum Philippum Secundum, & Regem Poloniæ, in Camera Imperiali decisa, *controv.* 31. num. 68.
Conventio interpretatur, iuxta conventionem factam, & ex tractatu præcedenti interpretatur stipulatio, *controv.* 12. num. 24.
Copula natura est ut augeat, & ampliet orationem, *controv.* 23. num. 34. & 35.
Corona triplici Victoriæ coronari debet, qui ad Convenium promovetur, & quæ sit, & unica examinatio non sufficit, *controv.* 51. num. 16. & 17.
Correus, vel fideiussor constituitur, contrahendo cum communi creditore, *controv.* 16. n. 59.
Corruptela non consideratur, nisi in penis divinis, & humana iure prohibitis, *controv.* 52. num. 13.
Creditor ex solo præcaria verè possidet naturaliter, & civiliter, etiam quoad interdicta possessoria, secus quoad usucapionem, effectum concernentem dominium, & acquisitionem fructuum, *controv.* 9. num. 20. & 21.
Creditor anterior conventionem, præfertur in re quaesita debitori tempore quo uterque reperitur creditor, *controv.* 21. num. 45.
Creditor utram sibi possideat an verò debitori, *controv.* 36. num. 11. 13. & 15.
Creditor cui res est pignoratæ pro integro valore, censetur possessor, cessante spe lutionis, *controv.* 36. n. 17.
Creditor, ut in locum dimissi succedat tria requiruntur, in actione verò personali duo tantum, *contr.* 56. num. 31. & 32.
Creditor secundus non potest subrogari in iure exigendi redditus futuros iam extinctos, declaratur tamen pro rata interesse legalis debiti pro minori quantitate, *controv.* 56. num. 33. 34. 36. & 39.
Creditor, anterior pro sorte, est etiam pro usuris, seu interesse, & exornatur regula, l. Lutus, ff. qui potior. in pignor. habeantur, *controv.* 56. num. 35. et 38.
Creditor anterior pro sorte, ut sit anterior etiam pro rata interesse, quæ includitur sub textis novi contractus, an procedat solum post rescissionem, vel etiam pro rata ante decursu, *controv.* 56. num. 37.
Creditor eligit qua via agat, si plures modos agendi habet, *controv.* 61. num. 10.
Creditor eligere potest, contra quem correum agat, *controv.* 61. num. 24.

D.

Datio in solutum, idem habet robur, ac vera solutio, & per eam pignora, & fideiussores liberantur licet nonnulli Doctores aliter sentiant limitatur tamen si detur species pro specie, & genus pro genere, vel favore dotis, & quando debitor non est solvendo, *controv.* 32. n. 1. 2. & 3.

Ee

Da.

Datis insolutum pluribus temporibus, pro debito dotis, & interesse, meliora in causam duriores, & sic pro interesse, data, presumuntur, contr. 32. n. 81.
Debitor in querendis, potest præjudicare creditoribus, contr. 21. num. 44.
Debitor promittens solvere omni exceptione remota potest opponere exceptionem in eodem instrumento orientem, contr. 40. num. 3.
Debitum voluntarium, dicitur illud, in quo propria voluntate, contractu, vel facto origine attenda quis incidit, necessarium vero quod absque hominis factu à lege inducitur, contr. 29. n. 7. & 9.
Debitum dependens ex dose, dicitur voluntarium sic etiam interesse, ipsius, contr. 30. num. 1. 1. 12. 13. 14. 15. & 16.
Debitum necessarium tripliciter considerari potest, contr. 30. num. 2.
Debitum necessarium distinguitur à voluntario, inspecto initio, & origine obligationis, contr. 30. n. 3.
Debitum inductum per statutum, precedente facto debitoris voluntario, non ad hoc ordinato, an dicatur voluntarium, vel necessarium, contr. 30. num. 4. 5. & 6.
Debitum dotis, cum interesse, dicitur voluntarium, etiam in hac Civitate, quævis interesse debeat, ex parti, calari consuetudine, contr. 30. num. 17.
Debitum ratione mortæ, dicitur voluntarium, cum mora sit delictum, contr. 30. num. 24.
Debitum ex voluntate promissum, non efficitur necessarium, ex eo quod statuto, vel consuetudine vestitur, contr. 30. num. 25. & 26.
Debitum ex causa dotis, transfusum in causam mariti transit cum eisdem privilegiis, contr. 56. num. 9.
Decanus Collateralis Consilii, absente Prorege eius vicem gerit, contr. 18. num. 12.
Decedere nemo potest cum duobus testamentis, nisi sit Miles etiam si unus, & idem heres sit institutus in utroque, contr. 35. num. 12. & 14.
Decima debetur tempore recollectionis, ideoque dominus in se prohibet vassallo, ut ea in se colligat, contr. 59. num. 10.
Decisiones, ubi sunt diverse, vel contraria, standum est novissimis, & stylus ultimus Tribunalis prevalere debet, & de auctoritate styli, contr. 29. num. 17.
Declaratio nulla melior, quam ipsa smet disponentis, contr. 31. n. 39.
Decretum S. Cons. de anno 1539. quod Pragmatica Reg. Ferdinandi I. servetur etiam in causis reclamationum quomodo sit accipiendum, contr. 19. n. 15. 16. 18. 19. 20. 22. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. & 31.
Decretum per Judicem domi latum, & decretum in Tribunali, exequantur, quod hoc, ut pari modo transeant in rem iudicatam, contr. 20. n. 18.
Decretum requiritur in distractione annui redditus minoris item Civitatis, vel Ecclesie, contr. 33. n. 11.
Decretum necessarium in alienatione bonorum Ecclesie, exigit scripturam, contr. 58. num. 27.
Decreta interlocutoria, non transeant in rem iudicatam, quoad Judicem, sed quoad partem, contr. 19. num. 54.
Decreta Magnæ Curie, Tribunalis ordinarii inferioris, purgato gravamine, per Sac. Consil. eidem remittuntur, licet aliud esset servandum de iure, contr. 39. num. 38.
Decreta lata cum uno, nocent alteri, in possessorio, contr. 54. num. 13. 14. & 15.
Delegatus Regius cuiuscunque causæ, non potest concedere Regium exequetur, contr. 6. num. 56.

Demanialia feudi, sicut & Regalia, nec possideri absque Regis concessione, nec alienari possunt sine assensu, contr. 7. n. 59.
Demanialia deputata, pro victu Baronum, quæ sunt, contr. 7. num. 61.
Denominatio plurium feudorum uno nomine, nedum arguit unionem, sed quod una pars sit principalis, reliqua accessoria, contr. 22. n. 16.
Denunciatio, ubi requiritur de forma, non solum ad certificandum, sed etiam ad incitandum aliam, ut quid faciat, vel non faciat, etiam scienti faciendum est, contr. 57. n. 3.
Denunciatio in evictione, de forma requiritur, contr. 57. num. 7.
Depositum factum, ob gratiam mutui, secundum naturam mutui regulatur, contr. 56. n. 6.
Derogatio primæ investitura, quoque modo ex verbis secunda facta reducitur ad tenorem primæ, & contentum in ea tantum servandum, contr. 31. num. 34.
Descendentium, vel familiæ appellatione, non comprehenditur filia nupta in ultimis voluntatibus, contr. 13. num. 28.
Desertio reclamationis impeditur iustis de causis, & quæ sint, contr. 19. num. 33. & 34.
Detentor etiam si vacet possessio non ex hoc efficitur possessor, contr. 36. num. 9.
Dictio, interdum, significat regulam in contrarium, contr. 5. num. 19.
Dictio seu, vel sive, est adeo varia, ut debeat interpretari secundum subjectam materiam, ut dicitur de Ermastro, contr. 12. num. 12. & 14.
Dictio seu, aliquando ordinem denotat, contr. 12. num. 13.
Dictio intra dictum tempus, restringit validitatem actus in tempore præfinito, contr. 17. num. 26.
Dictio omnino est verbum præcisum, & ejus vis atque natura declaratur, contr. 17. num. 38.
Dictio inviolabiliter, tollit facultatem dispensandi, contr. 17. num. 59.
Dictio omnino tollit facultatem dispensandi, contr. 17. num. 60.
Dictio Si, quandoque non suspendit actum, contr. 27. num. 4.
Dictio heredibus apposita in dispositivis, facit feudum hereditarium, & quid in executivis, contr. 31. num. 31.
Dictio, à altro in materia quietationis, restringitur, contr. 42. num. 16.
Dictio in perpetuum in concessionibus, importat translationem utilis domini, & pleni juris transitoris ad heredes, etiam extraneos, si res sit transitoria ad extraneos, contr. 44. num. 19. & 20.
Dictio sicut, importat omnimodam similitudinem, etiam in substantiis, & omnibus qualitatibus, contr. 44. num. 28. & 29.
Dictio tamen, est adversativa, contr. 47. n. 6.
Dictio verò est adversativa, contr. 47. n. 17.
Dictio idem, inducit similitudinem, & paritatem casus sequentis, cum precedat, ut eorum eadem sit decisio, contr. 47. num. 20.
Dictio sed, licet sit adversativa in facto, & in iure, tamen quandoque adversatur tantum in facto, ut quando iungitur cum copula, & contr. 47. num. 31. 32. & 33.
Dictio etiam, est extensiva, augmentativa, & ampliativa, contr. 47. n. 40.
Dictio minus restringit, & modificat non solum tempus,

- pus, sed qualitatem, sicut à simili plus, dicitur qualitate, & tempore, contr. 50. num. 16.
- Distiones omnes, & Adverbia, ex quibus, inducitur modus, sicut distio dumodo, & similes, tunc important modum, cum adiscitur aliquid dispositioni, quod est explicandum per honoratum, secus si per gravatum, vel pendet ex fortuna, tunc enim etiam per distiones modales, inducitur conditio contr. 27. n. 24.**
- Differentia est inter testamentum, & contractus, contr. 1. num. 63.**
- Differentia est inter contractum, & ultimam voluntatem, quoad impediendum effectum dispositionis, quia contractus pure celebratus, statim producit effectum, & conditio apposita non impedit natiuitatem, sed resoluit, secus in ultima voluntate, quæ non statim sortitur effectum sed in morte, contr. 27. num. 21.**
- Dignitas ad inferiores, non ad superiores descendit, contr. 55. num. 9.**
- Diligentiæ requisitæ de iure; ad evitandum cursum fatalium, debent intelligi, ut strictè procedant in appellatione, non autem ita rigidè in reclamatione, contr. 19. num. 42.**
- Dispensatio de maiori, non includit, quod est de minori, contr. 1. num. 80.**
- Dispensatio, ut admittatur ulterior agnatus in præiudicium proximioris, multipliciter potest reddi nulla; & nullitates recensentur, contr. 14. num. 3.**
- Dispensatio, ut in feudo hereditario, succedat ulterior, necesse est, ut contineat casum, non obstante, quod tempore deferenda successione super sit proximior, contr. 14. num. 21. 29. 31. & 35.**
- Dispensatio requiritur, ut clare exprimat omnia, contr. 14. n. 22. 24. & 33.**
- Dispensatio Neap. obrenta, quod exequatur gratia, lapsa temporis non obstante, non potest efficere, ut reviviscat gratia extincta, contr. 14. num. 39.**
- Dispensatio in successione feudi, qua alteratur ordo succedendi, odiosa, contr. 14. num. 42.**
- Dispensatio super lapsu temporis registrationis, cum clausula, citra præiudicium iurium filii, & partium, nihil operatur, contr. 15. num. 45.**
- Dispensatio innixa falsa causæ, sine qua Rex non concessisset, vel durius, nulla est iudicanda, contr. 15. num. 39.**
- Dispensatio omnia expresse continere debet, quæ ob stare possunt, idque specificè, & expresse & contr. 16. n. 1. & 2.**
- Dispensatio Regis, ut ulterior agnatus in feudo hereditario admittatur, stante renunciatione filii, redditur, nulla, ut subreptitia, innixa falsa causæ, si renunciatio non adest, vel non est legitimè facta, præsertim si Rex dispensando se fundat in illa, contr. 16. num. 3. & 5.**
- Dispensatio à solo Rege est obtinenda, in materia registrationis post annum, contr. 17. n. 42.**
- Dispensatio casus particulares non respicit, cum referatur ad negotium universale, ideo quandoque pro iure universali ponitur, & concessa causæ non persone generaliter intelligitur, contr. 51. num. 36. & 38.**
- Dispensatio verè non dicitur, cum ius commune non leditur, sed potius fit ad illud regressus, contr. 51. num. 37.**
- Dispensatio ex cursu longissimi temporis non præsumitur, existente nimia difficultate in perficiendo ipso actu principali, etiam pro eo qui erat in possessione, seu quasi faciendi actus, maximè in contractu contra ius commune, vel publicam utilitatem, vel**
- in iure in præscriptibili, contr. 58. n. 11. 12. 13. & 14.**
- Disposita in allodialibus, procedunt quoque in feudilibus, ubi contrarium non est dispositum, contr. 59. num. 8.**
- Dispositio in feudis, in extraneos magis prohibita, quàm privare filios legitima, contr. 3. num. 33.**
- Dispositio per verba negativa; comprehendit etiam quod sub latissima vocabuli significatione comprehenditur, etiam in materia quantumvis odiosa, eo enim magis sunt præcisæ, quàm affirmativa, contr. 10. num. 10.**
- Dispositio qualibet, à loci consuetudine informatur, contr. 14. num. 7.**
- Dispositio nova dicitur, ubi renovatur dispositio præcedens post lapsum temporis in priori præfixi, licet aliud durante primo termino, contr. 14. num. 40.**
- Dispositio facta vigore dispensationis non solemnis, non reconalescit, contr. 15. num. 49.**
- Dispositio qualibet ad certam restricta tempus, ulterius non progreditur, contr. 17. num. 5.**
- Dispositio in feudis, etiam hereditariis nulla est sine Domini assensu, quoad ipsius feudi corpus, contr. 31. num. 1. & 26.**
- Dispositio de feudo in agnatum comprehensum in investitura, etsi non esset proximior, sed ulterior, valida est, dummodo non sit expressa investitura, secundum Jus francorum, contr. 31. num. 72.**
- Dispositio in fraudem facta præsumitur, morse in biduo sequuta, contr. 49. num. 18.**
- Dispositio habens tractum ad futurum tempus, & si fiat per verba presentis temporis, tamen inspicitur futuram, & ex futuro eventu regulatur, ampliatur etiam in contractibus celebratis, propter factum variabile ex tempore, & in omni materia, contr. 50. num. 28. & 29.**
- Dispositio testatoris interpretari debet ex qualitate, & convenientia personarum, & rei legatæ, contr. 50. num. 59.**
- Dispositio sequens non trahitur ad ea de quibus supra, fuit clarè dispositum, contr. 57. num. 20. & 21.**
- Dispositio omnis, intelligitur cum terminis habilibus, contr. 61. num. 36.**
- Dispositionis prohibitio, includit nedum expressam dispositionem, verum etiam tacitam per successionem ab intestato, ex qua qui non testatur, videtur alienare, contr. 11. num. 34.**
- Dispositiones, & decretationes in memorialibus, absque causa cognitione, adversus Pragmaticas sunt nulla, contr. 15. num. 51.**
- Distractus uti contractus iudicatur, contr. 1. n. 45;**
- Distractus, non dat titulum, contr. 5. num. 22.**
- Dives quilibet præsumitur in dies effectus, sua industria, & labore, & quod sit solvendo, contr. 32. num. 32. 33. 39. & 40.**
- Divitiæ, & paupertas, optimè probantur per solemnem honorum excussionem; & omni etiam arbitrio iudicis standum sit, contr. 32. num. 36. & 37.**
- Divitiæ acquiruntur, & amittuntur fortune impetu, contr. 32. num. 38.**
- Divisio feudi induci non debet contra voluntatem Regis, & legis, contr. 7. num. 50. & 53.**
- Divisio feudi prohibita, etiam in Regno Sicilia ultra farum, ubi feuda alienantur sine assensu, contr. 8. num. 14.**
- Divisio non præsumitur, nisi intercesserit actus facti, contr. 53. num. 4.**
- Dactor pro opinione, quam firmas non facit numerum**

- si non disparat, *controv. 1. num. 119.*
- Doctor persunctorid loquens, qui articulum non disputat, quamvis, aliquid supponat, & ejus verba decidant casura, non debet tamen ad causarum decisionem allegari, *controv. 11. num. 22.*
- Doctor ignarus, quod non gaudet privilegiis Doctorum, procedit in penitus ignorare, secus si sit medicus, vel sufficientis scientia, *controv. 51. num. 25.*
- Doctori attestanti de consuetudine, adversus legem scriptam vigente, extra terram in quam subditat, non creditur, sed de proprii domicilii consuetudine, testimonium ferenti, fides adhibetur; praesertim si is, sit Doctor insignis, *controv. 17. num. 43. & 46.*
- Doctores, qui in materia feudali, aliquid fundare non possunt ex juriibus feudatibus, recurrunt per sepe ad vastum pelagum juris civilis, *controv. 5. n. 2.*
- Doctores fiunt docti, ex studio post doctoratum, prout testatur de se Bartol. & in quodam locum successit, ubi longo tempore studuit, nec gradus doctoratus de per se doctos facit, sed doctos testatur, *contr. 51. n. 26. 27. 28. & 29.*
- Doctores, & Advocati, praesertim in Regno Neapolitana inducantur, *controv. 51. num. 62.*
- Doctores approbati simpliciter, censentur reprobati, *controv. 52. num. 7. 48.*
- Doctores, neglecti studiorum, possunt denique reprobari, *controv. 52. num. 12.*
- Doctorum antiquorum auctoritas, prevailat modernis, & non moderni vix equiparantur uni ex antiquis, *controv. 6. num. 18.*
- Doctoribus Neapolitanis testantibus de ejusdem Civitatis stylo, & consuetudine, credendum magis, quam exteris, *contr. 18. num. 3.*
- Doctorandi admitti debent ad doctoratus insignia, sub certa forma, *controv. 51. num. 39.*
- Doctorandi observantia, quae hodie utitur Collegium Neapolitanum, inducta est ex secundo privilegio Reginae Ioannae, *controv. 51. num. 41.*
- Doctorandi forma nulla melior, nec magis stricta illa, quae Neap. utitur, nec etiam in Hispania melior, *controv. 51. num. 50.*
- Doctorandi forma, & rigorosum examen in Collegio Neapolit. *controv. 51. num. 16.*
- Doctorandi consuetudo in Regno, praesumi debet iuste & sancte, ac magna cum ratione introducta, & eo justior, & sanctior, quo antiquior, *cont. 52. n. 2. & 3.*
- Doctorandi privilegium, magno Cancellario concessum, *controv. 52. num. 47.*
- Doctorati in almo Collegio Neap. sufficientes sunt, & de dicti Collegii, & Studii antiquitate, & dignitate, *controv. 52. num. 6.*
- Doctoratus insignia, motam temporis quatuor aetatum jure antiquo requirunt; postea vero jure Codicis quinquennii spatium exigunt, quo tempore nihil legitima juris scientia deesse praesumitur, & quid de jure Regni, *controv. 51. num. 12. & 13.*
- Doctoratus gradus, quae requirant, *controv. 51. n. 19. & 20.*
- Doctoratus duplex examen requirit, privatam, & publicam, & publicam supponit privatam, *contr. 52. num. 1.*
- Dobana Apulea, tanquam corpus principale, plura sub se continet, quae describuntur, & in quo illius Tribunalis forma, & institutum consistat, *controv. 23. num. 16.*
- Dobana est nomen generale, continens diversa jura, & extenditur ad varia loca, *controv. 23. num. 31.*
- Dobana Manepedana, unde dicta, *controv. 23. n. 19.*
- Dobana Neap. continet diversa, & extenditur ad varia loca, *controv. 23. num. 32.*
- Dobana Manepedana Apulea appellatione, universa Dobana continetur, & figuranter Apratino, tanquam ejus insignis pars, *controv. 23. n. 3. 4. 24. 25. & 28.*
- Dobana Tribunal, habet jurisdictionem privatam quoad Barones, in certis temporibus, *contr. 23. n. 17.*
- Dobana jurisdiclio in toto Regno, sed diverso modo, *controv. 23. num. 23.*
- Dolus sufficit constare in parte aliqua contractus, *controv. 32. num. 70.*
- Dolus ex falsa suggestione, imo metus ex ea probatur *controv. 4. num. 2. & 3.*
- Dolus, & machinatio ex insolito modo procedendi, & cautela adhibita insurgunt, *controv. 39. num. 25.*
- Dolus futurus, neque in specie expressis verbis, remitti potest, *controv. 42. num. 41.*
- Dominium utile directo praesertur, *controv. 1. num. 55.* & in addition.
- Dominium habens, non potest a se illud abdicare sola voluntate, etiam si habeat solum utile, *controv. 5. n. 35.*
- Dominium utile difficultas a se quis abdicare potest, quodam directum, *controv. 5. num. 36.*
- Dominium transferri ex hereditate, vel legato ad beneficium fisci, non est opinio tuta; & ipsa admissa, est restringenda in dispositione valida, & non in fraudem facta, *controv. 5. num. 50. & 51.*
- Dominium, neque possessio probatur relevii solutione; idem de catasto, & libro extimi, *controv. 9. num. 48.*
- Dominium considerari potest penes hereditatem, sed non possessio, *controv. 26. num. 22.*
- Dominium reiterato non quaritur, etiam ex diversis causis, secus possessio, *controv. 28. num. 12.*
- Dominium idem directum vel utile, non potest esse penes duos in solidam eodem tempore, *controv. 28. num. 13.*
- Dominium non potest stare in pendenti, nec volare per aer, *controv. 28. num. 14.*
- Dominium utile, in fructuum libera, & per petua perceptione consistit, *controv. 44. num. 22.*
- Dominium non quaritur, & ex pluribus causis possessio, utroque tamen titulo Dominium confirmatur, *controv. 52. num. 44.*
- Dominium, quando probatur ex pensionis perceptione, *controv. 62. num. 28.*
- Dominii natura est, ut traditione quaratur, *controv. 5. num. 21.*
- Dominus directus contrahendo, satis assensire videtur, *controv. 1. num. 59.*
- Dominus deterioris conditionis est, quam Agnatus in redimendo feudo hereditario, *controv. 1. num. 100.*
- Dominus sciens, & non contradicens actibus contra jura dispositionum, & sui praedictum, jura sua amittit, *controv. 31. num. 70.*
- Donandi potestas concessa, ad donationem inter vivos tantum arctatur, *controv. 1. num. 79.*
- Donatio, quamvis sit contractus ab assensu voluntate dependens, adhuc retroraditionem requirit ad dissolvendam, *controv. 5. num. 14.*
- Donatio non praesumitur, sed patitur error etiam juris, & ignorantia, imo fatuitas in facto proprio, etiam actus invalidas obsequia redderet, *controv. 32. num. 59. & 60.*
- Donatio facta filio, praesertim ob merita, censetur realis, & non personalis, *controv. 44. num. 15.*
- Donatio in fraudem juris congrui facta non censetur, si emptor eodem die emat, & donet, *controv. 49. n. 6. 19. 20. & 22.*
- Donatio facta in contractu matrimonii, est irrevocabilis

- lis etiam quoad filios nascituros; controvers. 50. num. 71.
- Dos mulieri reddenda est ex tacita stipulatione, nisi extraneus dotando aliter specialiter, & expressè sibi caverit, controvers. 12. nu. 2. & 11. & quid si sibi reddi stipulatus sit, aut cui de jure debebit d. controvers. 12. num. 4.
- Dos ex bonis paternis data praesumitur, quando mater, & alius extraneus dotans, bona praedicta administraverit, controvers. 12. n. 29.
- Dos, & antefatum, debitum est voluntarium, non autem necessarium; idemque est interesse dotis, & antefati, veluti accessorium, controvers. 19. n. 4. 5. & 6.
- Dos, & Doberium, quoad privilegia equiparantur, controvers. 32. n. 85.
- Dos inofficiosa, quae dicatur, controvers. 63. nu. 45.
- Dotis contractus in stipulationem deduci debet, juxta consuetudinem loci domicilii viri, non autem juxta consuetudinem loci, ubi fit contractus, sive capitula, & ubi est solvenda dos, controvers. 2. n. 26.
- Dotis privilegium concessum furti, comprehendit ipseus interesse, & alimenta occasione dotis debita, controvers. 32. n. 88.
- Dotis privilegium, censetur repetitum in contractu mutui, controvers. 56. n. 18.
- Dotis debitum, prout juris universalis, potest converti de uno contractu in alium, controvers. 56. n. 24.
- Dotis inofficiosa actio, an detur constante matrimonio, controvers. 63. n. 46.
- Dabilia res, quando sit, controvers. 63. n. 21. & 44.
- E.**
- E**cclésiæ principalis possessione adeptæ, censetur acquisita possessio Ecclesiæ unitæ, controvers. 23. n. 14.
- Emphyteusi concessa cum pacto, quod transeat ad primogenitum, intelligitur de primogenito existente tempore mortis, controvers. 48. num. 46. & 47.
- Emptio fiducia, & imaginaria regulatur à causa, & verisimili intentione contrahentium, controvers. 18. num. 11.
- Emptor fendi cum aliena pecunia, etsi constituat procuratorem irrevocabilem in rem propriam Dominum pecuniam, cum promissione disponendi ad illius requisitionem, Dominum tamen fendi sibi ementi, & non alteri querit, controvers. 28. num. 8.
- Emptor tenetur litem venditori denunciare eamque requirere, ut veniat ad defendendam causam, alias de evictione agere non poterit, quod ampliatur etiam si venditor sciverit litem motam, controvers. 57. n. 1. & 2.
- Emptor non solum tenetur aperte litem venditori denunciare, verum etiam ad eam copiam libelli adversus cum producti transmittere, ut sit nominatim certus de qualitate litis motæ, controvers. 57. num. 4.
- Emptor tenetur ad pretium, quamvis probet se nolum nomen habere, controvers. 91. num. 6.
- Emptor tenetur ad pretium, licet venditor sciat nudum nomen habere, controvers. 61. num. 7.
- Emptor non agit de evictione, si non denunciavit litem venditori, controvers. 61. num. 20.
- Emptor cui per retractum res evincitur, non liberatur à solutione pretii, si evincens non est facilis ad conveniendum, controvers. 61. n. 22.
- Emptor debet petere cautionem, de solvendo pretium à retrahente, si est difficilis ad conveniendum, contr. 61. num. 23.
- Emptor liberatur à solutione pretii, si per retractum res evincitur, controvers. 61. num. 29.
- Emptor non liberatur à solutione pretii, si sponse rem alteri cedit, & non coactus per retractum, contr. 61. num. 30. 33. & 34.
- Emptor non liberatur à solutione pretii per retractum injustum, vel per negligentiam admissum, controvers. 61. num. 37.
- Emptor non appellans à sententia injusta, non agit de evictione, controvers. 61. nu. 41. & 42.
- Emptori ignoventi nomen non esse idoneum est succurrendum, etiam si venditor quoque ignoret, & fortius si sciat, controvers. 23. num. 50.
- Emptori succurritur, in odium venditoris scientis, & tacentis aliquid, quod si esset expressum, non fuisset emptor verisimiliter contracturus, controvers. 32. n. 54. 56. & 58.
- Error praesumitur, si in tractatu aliquid fuerit expressum, & in actu, vel omissum vel aliter gestum reperitur, controvers. 25. num. 20. & 21.
- Evictionis actio, datur contra proprium autorem, controvers. 61. nu. 28.
- Exceptio bodie constat, bodie agatur, excludit petitionem alimentorum, cum lis statim diffiniri potest, controvers. 5. nu. 6. & 7.
- Exceptio, quæ non oritur ex testamento, vel aliud vitium invisibile, non impeditur immisionem vigore l. final. C. de edict. diu. controvers. 6. nu. 41.
- Exceptio quod defunctus testari non potuit, impedit immisionem, cum non requirit probationem extrinsecam, vel etiam cum inconsonanti affertur probatio si cut & generaliter omnis exceptio, controvers. 6. n. 42.
- Exceptio non concernit omnes casus sub regala comprehensos, sed ad unum tantum sufficit adaptari, contr. 10. num. 8.
- Exceptio non requirens altiore indaginem, nec fit facti probandi sed probati, potest objici adversus dispensationem, legitimationem, & Principis rescriptum, controvers. 15. num. 15.
- Exceptio dolo facis petere, quod restitaturus es, habet locum etiam in summarissimis judiciis; tunc tamen in iis desertur, quando absolute, incontinenti, & concludenter liquet de non jure petentis immisionem, etiam si modica curvat dubitatio in beneficium petentis, controvers. 31. nu. 8. 9. & 24.
- Exceptio est actionis exclusio, controvers. 35. nu. 20.
- Exceptio qualibet, quæ de novo supervenit ad notitiam, praestito juramento ignorantiae opponi potest, & praesertim recusatio, controvers. 39. nu. 26.
- Exceptio, quæ simul oritur cum ipsa actione dicitur pariter privilegiata, controvers. 40. num. 2. & controvers. 46. num. 6.
- Exceptio est ejusdem generis, cuius est regula, contr. 40. num. 26. & controvers. 42. num. 1.
- Exceptio rei iudicatæ non competit inter diversas personas, controvers. 61. num. 14.
- Exceptio rei iudicatæ non oritur ex eadem causa defensionis, si personæ sint diversæ, controvers. 61. nu. 15.
- Exceptio cedendarum non obstat, si creditor reservavit jura agendi contra correum, controvers. 61. num. 26.
- Exceptio sententiæ injustæ, correum non juvat, controvers. 61. num. 55.
- Exceptio inventarii impedit litis ingressum, & executionem sententiæ, controvers. 62. num. 53. & 54.
- Exceptio simulationis, tollit consensum de contractu, nec unquam censetur exclusæ, praesertim in statuto de compromissis, controvers. 63. num. 33. 34. & 35.
- Exceptiones peremptoriae, in quibus possunt opponi post sententiam, controvers. 63. num. 22.
- Exceptiones enervantes vires instrumenti, quæ sint,

controv. 63. nu. 27. 28. & 30.
Exemplis non est iudicandum, nisi cum constat casus omnino esse pares, vel ius in totum deficit, controv. 2. nu. 44. & 45.
Exequatur Regium per quem concedatur, vide in verbo litera, & rescripta sue Majestatis, & in verbo Delegatus.
Executio pro partitis liquidatis connexis, in liquidatione computorum fieri non debet, nisi dispartis integris rationibus, & habita ratione dati, & accepti, etiam si sint clara, liquida, & confessæ, controv. 41. nu. 8. & 9.
Exequutor si minus, quàm testator repavit, impendit pro constructione Cappella, residuum non convertit ad aliam piam causam, sed heredi restituitur, secus in legato pro male ablati, & quid si testator se limitavit, & restrinxit, controv. 50. n. 66. 67. 68. & 70.
Exitus acta probat, controv. 47. nu. 34.
Exoneratio libera, non coacta, continetur appellatione exonerationis, controversi. 46. nu. 7.
Expressa dispositio dicitur, quando intellectus in ea intelligenda non laborat, tacita quando venit in consequentiam, controv. 50. nu. 14.
Expressio debet esse specifica, & particularis in obtinenda dispensatione, controv. 14. nu. 31.
Extensio de tempore ad tempus, cessat etiam in favorabilibus, controv. 17. nu. 20.
Extensio nulla iure, nullòvè modo fieri potest de casu ad casum non comprehensum expressè, vel tacitè, & quæ sunt facti non præsumuntur, nec extendi possunt, controv. 47. nu. 48.
Extincta persona, extinguitur substantia retinendi possessionem, controv. 36. nu. 23.
Extrahere incipiens bladum à loco permissò, si antequam extrahat promulgetur statutum prohibitivum, nibilominus licitè potest extrahere, controv. 46. n. 28.
 F.
F Actum est necessarium, ut ius applicari possit, controv. 5. nu. 26.
Factum acquirentis feudum, si eius occasione sequentes sunt habituri feudum, illis nocet, secus si propria contemplatione, controv. 25. num. 59.
Fatalia non currunt in Concistorio Principis, idque speciale est multis rationibus, controv. 19. n. 3. & 13.
Fatalia sunt in triplici differentia, controv. 19. nu. 23.
Fatalia, an currant in decretis interloquutoris, & pendente verbo faciendo à decretis Mag. Curia, controv. 19. num. 52. & 53.
Fatalia non currunt, ubi non datur terminus, nec compilatur processus, controv. 19. n. 55.
Fatalia in Regia Camera, non currunt de particulari ipsius stylo, & præsertim in causis, in quibus interponens appellationem, suis impeditus illam prosequi, controv. 20. num. 4. & 5.
Fatalia currunt eodem modo in interloquutoria, sicut in diffinitiva, cum declaratione, controv. 20. num. 18.
Fatuitas potius, quàm rei suæ iactatio præsumitur, controv. 56. num. 29.
Fatum est considerare casum, in quo mercatores malent merces amittere, quam exonerare, cont. 47. n. 54.
Favor consideratur, quando fit regressus ad jus antiquum, controv. 52. nu. 41.
Feudum hereditarium directo Domino, etiam in filiorum præiudicium resutari potest, sed aliqui contrarium de communi testantur, controv. 1. num. 26. 28. & 58. & in addition.
Feudum à Domini assensu viros recipit, controv. 1. n. 51.
Feudum post mortem feudataris est filii, beneficio eius, qui dedit, controv. 1. num. 68. & in addition.

Feudum non quaritur filio iure successionis, controv. 1. num. 70.
Feudum hereditarium, agnato præcisè debetur, controv. 3. n. 10.
Feudum hereditarium quibus debitum, controversi. 3. n. 13. & in addition.
Feudum ad instar legitime debitum, imò totum est legitima successoris, secundum aliquos, controv. 3. n. 15. & in addition.
Feudum secundum ius francorum, ex concessione pro se, & heredibus ex corpore hereditarium esse non desinit, controv. 3. num. 42.
Feudum indubio potius censeri debet quaternatum, quàm planum, & de tabula, & sic potius rectum, & nobile, quod confert paradoxium, controv. 7. n. 1.
Feudum à Rege concessum, & sub ipso habitum, censetur quaternatum, controv. 7. num. 12. & 23.
Feudum quaternatum, est quod reperitur scriptum in quinternionibus, vel quod à Rege tenetur, controv. 7. num. 13.
Feudum quod à Rege tenetur non est necesse in quinternionibus annotari, sed illud tantum, quod tenetur à Barone controv. 7. num. 14.
Feudum quaternatum ut Regnicola dicitur, est illud, quod in quinternionibus Donorum describitur; procedis etiam in feudo quaternato secundum quid, contr. 7. num. 15.
Feudum quod constat à Rege, & sub Rege teneri, eo ipso dicitur quaternatum, controv. 7. num. 16.
Feudum sub Rege, non potest esse rusticum, sive planum, quod in Regno non est nisi sub Barone, controversi. 7. num. 17. & 20.
Feudum quaternatum dupliciter, ibique exempla, controv. 7. num. 18.
Feudum conceditur à Rege, igitur ipsius consensus in alienatione expetendus, controv. 7. num. 24.
Feudum quaternatum simpliciter, licet in multis differat à quaternato secundum quid; in hoc tamen conveniunt, ut pariter in utroque assensus Regis requiratur, controv. 7. num. 28.
Feudum in capite dari non potest, & quod saltim non sit quaternatum secundum quid, controv. 7. num. 29.
Feudum pro quo servitium præstatar Regi est quaternatum, controv. 7. num. 30.
Feudum planum sive subfeudum à Barone, & sub eius territorio teneri oportet, controv. 7. num. 35.
Feudum planum formatur, si à Barone legitime conceditur, vel si sit res solita concedi, controv. 7. num. 37.
Feudum ad instar hominis mati vendicat membra alienata, ut sibi met reuniantur, controv. 7. nu. 51.
Feudum, velut Universitas facti habet sub se bona diverse nature, ut emphyteutica, livellaria, censualia, & similia; declaratur procedere de possibili in feudo in abstractio, alioquin in dubio omnia præsumuntur eodem modo feudalia, controv. 7. num. 63.
Feudum sub alia lege, vel natura alienari non potest, quam ea quæ est penès alienantem, quia feudi natura, nec mutari, nec alterari ullo modo potest, controv. 7. num. 67. & seq.
Feudum non minus novum, quàm antiquum devolvitur ad proximorem agnatum, ex linæsitura, contr. 14. nu. 23.
Feudum, & Baronia possunt habere membra in alieno territorio, controv. 23. nu. 30.
Feudum cuius qualitatis sit, ad Regiam Camera iudicandum remittitur, secus si agitur de qualitate feudo dignoscenda, etiam si sit mutata, vel alterata qua lisis innata novo Regis assensu, & ita iudicatum, contr. 24. nu. 1.

- num. 1. 5. 11. 12. 17. 18. 22. 23. 25. 37. & 38.
- Feudum quaternatum secundum quid, dicitur mixtum, & alienatur cum Baronis, & Regis assensu, controv. 24. num. 9.*
- Feudum remanet in sua propria natura, qualitate masculinitatis, vel temporali exclusione femininarum superaddita, controv. 24. num. 27. & 28.*
- Feudum novum facillius devolvitur, quam antiquum, controv. 24. num. 34. & 35.*
- Feudum, an sit novum, vel antiquum, cognoscit Sac. Conf. controv. 24. num. 34. & 35.*
- Feudum novum censetur in qualitate addita, sed non in reliquis, controv. 24. num. 36.*
- Feudum de cuius pecunia emptum sit, non consideratur, sed tantum persona, in quam Dominus consensit, controv. 28. num. 17.*
- Feudum hereditarium esse, vel ex pacto, est necessarium praeambulum ad obtinendam immisionem, sed in hoc tantum, non est reponenda victoria causa, controv. 31. num. 25.*
- Feudum concessum pro heredibus, & successoribus, in dubio hereditarium censetur, & est basis, & fundamentum reliquorum, controv. 31. num. 27.*
- Feudum omne etiam hereditarium, est ex pacto vel re, quod idem importat, ac feudum ex pacto, tamen cum additur nomen heredibus, statim feudum ex pacto efficitur cum qualitate hereditaria, quod hereditarium simpliciter appellatur, controv. 31. n. 29. & 30.*
- Feudum non desinit esse hereditarium, ex eo quod qualitas masculinitatis sit addita, controv. 31. num. 37.*
- Feudum francum alienari potest absque domini consensu, tam inter vivos, quam in ultima voluntate, ostensa magis communi opinione; equiparatur feudo concesso pro re, & quibus dederit, de quo in quoscunque personis, etiam in agnatorum praedictum disponitur, controv. 31. num. 38. 39. 41. & 42.*
- Feudum francum, & si nos posses alienari sine Domini consensu, secundum Carner. opinionem; limitatur tamen dupliciter. Primum si largè verba investiturae concessae essent, puta per omnia francum, vel liberum. Secundum quando alienando non contemnitur dominus, & tanto magis cessat damnus domini, controv. 31. num. 43. 44. & 45.*
- Feudum totum, & integrum, est legitima successio ipsius primogeniti, controv. 59. num. 22.*
- Feudi ex pacto, in agnati detrimentum, etiam Principe assentiente, nulla est dispositio, controv. 3. num. 17.*
- Feudi contractus, sicut mutuo consensu contrahitur, eodem modo dissolvitur, controv. 5. num. 11.*
- Feudi contractus, ut dissolvatur, requiritur retrotranslatio cum simultaneo consensu, controv. 5. num. 12. & 13.*
- Feudi plani collatio ad Baronem pertinet, ipsiusque assensus exigitur in alienatione, & ad eam devolvitur, controv. 7. num. 21.*
- Feudi possessio sine vitio obtenta, potest retineri etiam absque assensu, ampliat in omni re, cont. 9. n. 18. & 19.*
- Feudi dominium, investitura, & successione acquiruntur, controv. 15. num. 20.*
- Feudi emptio, donatio, sive alius contractus, censetur, factus vigore, & in executionem assensus, tractatus, vel procurationis praecedentis, etiam si ex assensu praecedenti ipsius natura sit alterata, etiam si contractus fuisset celebratus reservato assensu, & non aliter, nisi expressè consisteris, partes velle contrahere cum novo assensu impetrando, controv. 25. num. 16. 17. 18. 24. 25. 26. 27. 28. 29. & 34.*
- Feudi dominium, emptum de propria pecunia sub nomine alterius, ita illi quaeritur, si ab initio actum est, controv. 28. num. 10.*
- Feudi tenentiam, quam habebat defunctus, potest obtinere, etiam haeres incapax successione feudi, & quandoque spurcius fuit admissus, controv. 36. num. 31. & 33.*
- Feudi divisio, quando inducatur ex constitutione usufructus, controv. 36. num. 36.*
- Feudi donatio cum assensu etiam si fiat primogenito, non requirit de necessitate solemnitatem registrationis in quinternionibus, & ita decisum, controv. 44. n. 11.*
- Feudi concessio hodie sui natura perpetua est, & realis, nisi expressè restringatur ad vitam, controv. 44. n. 13. 18. & 26.*
- Feudo hereditario alteri legato, quam proximè successoris, extimatio non debetur, & ad hoc decisiones referuntur, controv. 3. n. 59 & 60.*
- Feudo legato extimatio non debetur, existente fraude, controv. 3. n. 61.*
- Feuda ob interesse domini, & agnatorum, alienari prohibentur, controv. 1. n. 105.*
- Feuda in Regno, qualia, controv. 3. num. 8. & in addition.*
- Feuda hereditaria, etiam ex pacto, & providentia remanent, & quomodo, controv. 3. n. 14.*
- Feuda omnia in Regno sunt concessa ad certum, & determinatum servitium, controv. 5. n. 4.*
- Feuda quaternata, olim describebantur in quinternionibus, qui conservabantur in Curia Sicilia, controv. 7. n. 25.*
- Feuda plura simul concessa, sive plures res censentur, unicum feudum, & unica Baronia, controv. 7. n. 47.*
- Feuda efficiuntur de pluribus unum, vel è contra destinatione directi domini, ad instar feudi, controv. 7. n. 48.*
- Feuda sive Membra feudi, quae dicantur loco quaternatorum, sive ad instar quaternati, & quod in ipsorum alienatione requiratur assensus, controv. 7. num. 56. & 58.*
- Feuda in Regno describuntur in quinternionibus, ut sciat fiscus, qui sunt vassalli, quare tenentur in feudum, controv. 24. n. 10.*
- Feuda veniunt in petitione hereditatis, quoad jus competens defuncto tempore mortis, controv. 37. n. 29.*
- Feuda, in quibus vivitur jure francorum, ad instar legitima dicuntur individua, ratione dignitatis, vel individualitatis annexa, contr. 59. n. 21.*
- Feudis omnibus in Regno, servitia militaria annexa, contr. 1. n. 50.*
- Feudatarius, quando praecise agnato feudum etiam hereditarium relinquere cogatur, controv. 3. num. 47.*
- Feudatarius in feudo dato ad certum, & determinatum servitium, non potest sine domini voluntate feudum refutare, controv. 5. num. 6.*
- Feudatarias habet utile dominium, quod non est chymera, prout censuit Innoc. controv. 5. num. 32. & 36.*
- Feudatarius civilem possessionem habere nequit, & idem emphyteuta, & qui pretendunt jus in re, controv. 9. num. 45. & 46.*
- Feudatarius, sive vassallus, non habet aliquam possessionem civilem, quoad corpus feudi, controv. 36. num. 10.*
- Feudatarius respectu subfeudi, sibi intra fines Baroniae retinet potestatem, tam erga sub feudatarium, quam respectu subvassallorum, controv. 54. num. 8.*
- Feudatarii idoneitas, vel habilitas potissimum consistit in extrinsecis contentis in cap. 1. de forma fidelitatis, controv. 27. num. 28.*
- Feudatario male alienante, ipso mortuo, lex de per se alienatio-*

- nationem revocat, *controv.* 1. num. 89.
- Fictio* nihil operatur, ubi verus actus exigitur, *controv.* 62. num. 23.
- Fictiones*, vel *specialitates* plures simul concurrere non possunt, quod ampliatur, *controv.* 26. n. 19. & 20.
- Fictiones* duæ non dantur in eadem persona, & quæ sit *fictio* inductiva, & quæ *translativa*, *controv.* 48. num. 40.
- Fideicommissum*, in quibus casibus, ex verisimili mente inducatur, *controv.* 10. n. 41.
- Fideicommissum* nuda voluntate revocatur, etiam *conjecturis*, quæ habentur pro expressa voluntate, & sufficiant quæcumque verba etiam *enunciativa*, *contr.* 38. num. 56. 59. & 60.
- Fideicommissum* ex inimicitiis revocatur, quod ampliatur, *controv.* 38. num. 64. & 65.
- Fideicommissum* extinguitur, ubi persona vocata non ad sunt, ita ut ultimus liberè alienet, *controv.* 50. num. 58.
- Fideicommissio* subjecta, an sicut alienantur pro dote, ita etiam alienantur pro interesse, & alimentis pro dote debitis, *controv.* 32. num. 89.
- Fideicommissarius* ante restitutionem, nullam habet jus in bonis hereditariis, *controv.* 38. num. 24.
- Fideicommissarius*, cogit heredem adire hereditatem, suo periculo, officio iudicis, & post aditionem, ei actio competit ex testamento, ut heres sibi restituat hereditatem, *controv.* 38. num. 27.
- Fideicommissarius* universalis, si non possidet, non est legitimus contraditor, quod ampliatur etiam facta restitutione, etiam si possessionem vacantem cepisset, *controv.* 38. num. 29. 30. & 31.
- Fideicommissarius* cum non possidet, non potest impedire immisionem, sub prætextu, quod non est detrahenda *trebellianica*, *controv.* 38. num. 32.
- Fideicommissario* vigore *codicillorum*, non conceditur immissio, *controv.* 38. num. 33.
- Fideiussor* dicitur saltem quoad correum, quando pecunia non pervenit ad ipsum obligatum, vel quando quis se obligavit ex intervallo, & proinde à correo repetit quod solvit, *controv.* 44. num. 12.
- Fidelitas*, iuramentum, & homagium, Regina præstandum, non ipsius viro, *controv.* 55. num. 17.
- Fides* habita à practicantibus, probat stylum Tribunalis, *controv.* 19. num. 49. & 50.
- Filia* nupta desinit esse de cognomine, & familia Patris, & dicitur alienata, vel etiam translata in alienam familiam, *controv.* 13. num. 27.
- Filia*, quæ dote recepta renunciat patri, non solva se abstinet, & sic renunciatio importat abstentionem, sed etiam juris translationem, *controv.* 16. num. 6.
- Filia* femina non admissa ad feudum de jure communi, debet tamen in illius possessionem immitti, tam ex testamento quam ab intestato, ubicunque jus agnati contradicentis esset dubium, vel requireret altiorem indaginem, tam in linea descendenti, quam transversali, etiam si non negetur feudum, sed dicatur esse femininum, vel feminas ex consuetudine habitatas, *controv.* 31. num. 3. 4. & 7.
- Filius* in materia *ratihabitionis*, deterioris conditionis, quam *Agnatus*, *controv.* 3. num. 6. & in addit.
- Filius* habet jus in bonis paternis, eique debentur alimenta jure naturæ, dum est in quasi possessione filiationis, *controv.* 6. num. 23.
- Filius* primogenitus, quamvis heres matris, venit ex propria persona ad feudorum avi successionem, *controv.* 15. num. 45.
- Filius* renunciantis, matre decedente antequam successio
- deferatur, potest succedere ex propria persona, licet sit heres matris renunciantis, de communi, & magis communi, & ita pluries iudicatum, *controv.* 16. num. 11. & 12.
- Filius* renunciando hereditati paternæ, vivente patre, à petitione legitimæ excluditur, etiam per verba generalia, *controv.* 26. num. 1.
- Filius* familias, quare solo cursu temporis, hereditatem jussu patris adinisse præsumatur, *controv.* 58. num. 5.
- Filius* honoratur quovis relicti titulo, ideoque querelam non habet, sed actionem ad supplementum legitimæ, *controv.* 59. num. 34.
- Filio* debentur alimenta, nedum ab heredibus sanguinis, sed etiam ab heredibus extraneis patris, *controv.* 6. num. 24.
- Filia* pro legitima nedum retentio, sed actio datur contra heredes, & legatarios pro rata, cum hereditas exhausta reperitur, *controv.* 59. num. 15. 16. & 17.
- Filii* fratrum succedunt cum patris in stirpem, ex vi statuti *Januensis*, quod tam in allodialibus, quam *feudalibus* procedit, *controv.* 31. num. 16.
- Filii* censentur vocati uti heredes, non uti filii cum pater stipulatur ab extraneo donante, qui nullam potest verisimiliter habere affectionem ad liberos donantis, sed solam videtur donasse Patris contemplatione, secus verò si donans sit conjunctus, *controv.* 57. n. 17.
- Filii* debent esse heredes Patris, & non dicantur vocati ut filii, quando donatio fit soli Patri, & ipse pater recipiat pro se, & filiis, secus verò si donans donat Patri, & filiis, *controv.* 57. num. 18.
- Filii*, & descendentes censentur vocati ex propria persona, si avus donavit filio, & nepoti, eorumque descendentes, *controv.* 56. num. 19.
- Filiorum* procreatio, in juvenibus speratur, secus in senibus, *controv.* 3. num. 57. & 58.
- Filiorum* appellatio specialis dicitur, & in ea non venit nepos, secundam proprietatem sermonis, *controv.* 48. num. 10. 11. & 12.
- Filiorum* appellatio, non comprehendit nepotem, quando extat filius, & nepos, *controv.* 48. num. 14.
- Filiorum* appellatio, excludit representationem filiationis in nepote, quia gradus vocatur, *controv.* 38. n. 15.
- Filiorum* appellatio, non comprehendit nepotem, quando filius, cum aliqua qualitate vocatur, *controv.* 38. num. 15.
- Filiis*, sive nepotibus, non conceditur eligere legitimam, in bonis alteri legatis, vel alienari prohibitis, *controv.* 59. num. 12.
- Finis* cum habeat necessariam consequentiam ad principium, principium attenditur, & non finis, *controv.* 46. num. 31.
- Finis*, non media, quibus ad effectum pervenitur, respicitur, *controv.* 50. num. 18.
- Fiscus*, ubi non est privilegiatus, jure privati agit, *controv.* 1. num. 30. & in addition.
- Fiscus* formidolosus dicitur, *controv.* 2. num. 3. & in addition.
- Fiscus* à debitore rem litigiosam, vel actionem dubiam, insolutum recipere prohibetur, *controv.* 2. num. 18.
- Fiscus* pro suis partibus agendis semper opponit, licet aliquando ejus oppositiones non subsistant, *controv.* 18. num. 16.
- Fiscus* cum sequestrum bonorum obtinet, citari debet per eum, qui immisionem illorum præten dit, nisi sit ipso jure nullum, *controv.* 24. num. 3. & 50.
- Fiscus*, an ex persona debitoris, dicatur habere interesse in lite inter partes vertente, *controv.* 24. num. 4. 59. & 60.

Fiscus scire debet, quæ fenda ab immediato Regis dominio detinentur, vel non immediatè, contr. 24. nu. 7.
Fiscus habet suos iudices in Regno, & nisi in Præfidentibus Regiæ Camera, est eius causa committenda, etiam si esset tractanda iunctis Tribunalibus Regiæ Camera, & Sac. Consil. contr. 45. n. 19.
Fiscus, nec alias potest emendare Ristam, ad factam in eo non expressam, contr. 47. n. 47.
Fisci, & Principis in acquirendis, æqualis ratio est, contr. 1. n. 25.
Fisci privilegium considerabile est, quod Iuden sine causa ab ipso eligitur, qui iudicat præfente Advocato Fiscali, contr. 2. num. 4.
Fisci interesse, feudum esse potius de jure francorum, quàm Longobardorum, in quibus versatur, contr. 24. nu. 13. & 14.
Fisci Patroni specialis instantia requiritur, ut causa remittatur ad Regiam Cameram, contr. 24. nu. 19.
Fisci interesse præcisum, apparens, & multæ considerationis debet fundari, ut causa remittatur ad Reg. Camer. contr. 34. nu. 20.
Femina non est idonea, etiam in Regno, ubi quavis in gratia sit admissa in uno, non propterea debet admitti in alio, contr. 27. nu. 31.
Femina secundum consuetudinem feudorum, & usum Mediolanensium, à feudorum successione repellitur, contr. 2. nu. 27.
Femina admissa in Regno ad feudorum successiones, licet sub conditione excludantur à masculo ejusdem gradus tantum, si ab ipso darentur, contr. 14. nu. 4.
Femina si ex privilegio, vel assensu incapax sit successione feudorum, pro masculis etiam remotioribus sàm in petitorio, quàm in possessorio, solotenore investituræ obtento, iudicandum, etiam ad exclusionem filie primogeniti, contr. 25. nu. 7. 8. & 10.
Femine vocata intelliguntur in Regno, ex investitura pro se, hæredibus, & successoribus in corpore, contr. 25. nu. 52.
Forma à status, quomodo inducitur dicitur, contr. 17. num. 21.
Forma, quæ nulla sit, sed abrogata, reddi non potest, tempore ultimæ legis condendæ, contr. 52. n. 46.
Formam mortis, vir non sequitur, nec tenet, contr. 55. nu. 12.
Fraus ex conjecturis probatur, contr. 3. nu. 1.
Fraus in excludendo quem à successione, quando arguitur, contr. 3. nu. 2.
Fraus non inferatur, si quis suo jure utatur, declaratur tamen, contr. 3. nu. 9. & 19.
Fraus ex mortis vicinitate præsumitur, contr. 3. num. 51. & 52.
Fraus major iudicatur, cum quis sic actum suum, ut fraudem fecisse videatur, contr. 3. n. 53.
Fraus, & odium successorum, fuerunt in causa, ut refutationes excluderentur, contr. 4. n. 8.
Fraus præsumitur, ex brevitate temporis, & quod dicitur breve tempus, etiam respectu fisci, & quid ex statuto Mediolani, contr. 49. num. 13. 14. 16. & 17.
Fraudis considerationes, quoad Dominum, vel agnati conclusionem equiparantur, contr. 3. nu. 11. & 12.
Fructus corporis in dotem dati, cedunt loco damni emergentis, contr. 56. nu. 17.
Fructus pendentes, & maturi tempore mortis testatoris, vel testamenti, quavis tempore mortis sint à solo separati, sunt hæredis, contr. 59. nu. 6.
Fructus terrariorum, seu decimarum, an sint consummandi inter nomina debitorum, vel inter fructus feudales, contr. 59. n. 8. & 9.

G.

Gabella non debetur per eos, qui famis necessitate, vadant ad molendum in territorio, ubi ea solvitur, contr. 46. nu. 19.
Gabella non debet dari ex acta, qui sit in executionem, & necessarium sequatur præcedentis, contr. 47. num. 58.
Gabelle solutio differt à solutione Portorii, Tributorum, & Velligalium, contr. 47. n. 60.
Gabellam deberi, & incidere in commissum, paria sunt, contr. 46. nu. 17.
Graduatio operatur, ut idoneitas persona requiratur in supremo gradu, contr. 27. nu. 9.
Genus à quo removetur, removetur & species non è contra, contr. 1. n. 61. & in addition.
Graduati, præsertim ritè, & præcedentibus jure, & consuetudinibus requisitis, præsumuntur periti, & legibus versari, contr. 52. n. 5.

H.

Habilis præsupponitur omnino, cum de iure disputatur, contr. 26. nu. 18.
Habilitas persone, ut sit idonea, requiritur tempore nominationis, vel electionis faciendæ, ad eam ut superveniens habilitas, nihil proferri nominato, vel electo, contr. 29. n. 6.
Habilitas, seu idoneitas intrinseca non præsumitur, ubi ex præcedentibus oritur sinistra præsumptio, contr. 26. num. 30.
Hæreditas possessionem, neque naturalem per coheredem retinet, sed possessio civilis, & naturalis defuncti, post ejus mortem, est mortua, contr. 9. num. 34. 35. & 37.
Hæreditas, nec dari, nec adiri potest jure directo in Cardicillis, sed per obliquum potest, contr. 34. n. 8. 10. & 24. & contr. 35. n. 1.
Hæres in feudo etiam hæreditario nemo, nisi descendens à primo acquirente, & tam jure feudorum, quàm Commissionis Regni, contr. 1. num. 18. & 19.
Hæres extraneus directus Dominus iudicatur, sic & fructus, contr. 1. n. 21. & 23.
Hæres, & defunctus quomodo unus, & eadem persona censentur, contr. 1. n. 88. & 104.
Hæres extraneus cum assensu institutus, alienationem fundi invalidam à defuncto factam, impugnat, contr. 1. nu. 108. & in addition.
Hæres quando factam defuncti impugnare potest, contr. 3. num. 46.
Hæres petere potest, ut in possessione feudali, ad præteritam auctoritate propria, confirmetur, etiam si sit extraneus, & successione incapax, contr. 9. nu. 12. & 13.
Hæres non admittitur ad feudum, quod in pleno usui dominio, & possessione spectabat ad defunctum, indiffusa capacitate ipsius persone, secus si defunctus fuit simplex possessor, & de ratione diversitatis, contr. 9. n. 14. & 25.
Hæres statim efficitur, qui declarat velle hæreditatem, contr. 9. nu. 25.
Hæres in dubio censetur gravatus, de restituendo hæreditatem liberis testatoris, non hæredis, contr. 10. n. 27. 32. 33. & 38.
Hæres apprehendens unam ex diversis rebus hæreditariis, nullo jure hæreditarium sibi acquirit, contr. 23. num. 8.

Hæres

- Hæres incontinenti, clarò, & aperto jure docere dicitur, si sit nominatus in testamento, si vè investitura, controu. 25. num. 13.*
- Hæres præsumitur habere notitiam facti ardui defuncti, maxime eorum, quæ in Curia Regis tractantur, controu. 25. num. 47.*
- Hæres institutus in feudo, si non potest habere feudum neque habet extimationem, controu. 28. num. 40.*
- Hæres excusatur, si testator diligentis conditionem nominum eorum non perferat, quod procedit tam quoad legatarios, quam quoad creditores, controu. 32. num. 65.*
- Hæres scriptus in duobus testamentis, potest ex utroque adire hereditatem, controu. 35. num. 14. & 15.*
- Hæres commodatarii, vel depositarii, finita causa non potest se defendere, sicut nec auctor si viveret, controu. 36. num. 4.*
- Hæres directè institutus, proprio jure potest apprehendere hereditatem vacantem, controu. 38. num. 26.*
- Hæres non tenetur subire onus, nisi pro rata bonorum hereditarium; pro alia autem parte censetur extraneus, controu. 50. num. 1. & 2.*
- Hæres iuris interpretatione, minus gravatus censetur, quam sit possibile, quando verbis mens non repugnat, etiam si contra heredem concurrat favor sanguinis legatarii, imò & filiationis, & maxime in hereditate satis gravata, controu. 50. num. 9. 10. 62. & 63.*
- Hæres supervacanea præstatione onerari non debet, controu. 50. num. 61.*
- Hæres non tenetur servare, nec ratam habere factum defuncti nullum, & contra legem, controu. 50. n. 72.*
- Hæres gravari non potest in parte bonorum, debita vigore consuetudinis, controu. 50. num. 73.*
- Hæres creditor defuncti, potest sibi retinere suum creditum cum fructibus, in præjudicium fideicommissarii, etiam inventario non confecto, controu. 50. num. 75.*
- Hæres, ex quo est ejusdem potestatis cum defuncto, potitur eodem revocationis jure, quo ille, imò à sortiri, controu. 60. num. 4. & 5.*
- Hæres in feudis, non tenetur servare factum defuncti illegitimum, controu. 60. num. 17.*
- Hæres pendente discussione inventarii, neque super bonis hereditariis est molestandus, controu. 62. n. 55.*
- Hæredis institutio, nedum legatum rerum incertarum, ex eventu, qui sequitur post mortem testatoris, declaratur, controu. 50. num. 48.*
- Hæredis assertio sufficit, assertentis tantum esse in bonis, & præteritens contrarium tenetur probare, controu. 59. num. 38. 39. & 40.*
- Hæredi possidenti feuda ex testamento, est concedenda investitura antiquæ confirmatio, & renovatio, etiam si existat agnatus contradictor, controu. 31. num. 14. & 15.*
- Hæredi dari potest in codicillis per aliquem, non tamen potest adiri, controu. 34. num. 15.*
- Hæredi scripto in primo testamento, reconvalidato per tertiam voluntatem solemnem, an detur actio de jure civili, vel potius de jure prætorio, controu. 34. n. 29. & 30.*
- Hæredi petenti immisionem ex testamento, incumbit ostendere testamentum non cancellatum, controu. 38. num. 1.*
- Hæredi instituto in ultima voluntate, datur exceptio in terminis, l. pen. §. testamento, ff. de bon. possell. secund. tab. controu. 38. num. 63.*
- Hæredes extranei, qui, controu. 1. num. 22.*
- Hæredes censentur gravati, minus quam sit possibile, controu. 59. num. 2.*
- Hæredes plures succedentes, faciunt contributionem pro rata valoris, & oneris, controu. 59. num. 29.*
- Hæredum appellatione, in materia feudali, non transmissibili ad extraneos, extranei non comprehenduntur, controu. 28. num. 38.*
- Hæredum denominatio apud imperitos Notarios intelligitur de liberis, controu. 57. num. 22.*
- Hæredum mentio, ex conjecturata mente disponentis, accipi debet pro filiis, & descendentibus sanguinis, & non hereditatis, controu. 57. num. 23.*
- Hypotheca retrahitur ad diem contractus, in creditore conditionali, controu. 21. num. 7.*
- Hypotheca tacita competens pro dote, debet extendi etiam ad interesse, ex identitate rationis, & quid quoad ipsius alimenta, controu. 21. num. 20. 21. & 22.*
- Hypotheca non cadit in re propria, nec res aliena obligari potest, controu. 28. num. 15.*
- Hypotheca super feudo, vel qualibet actio est feudalis, & contraria opinio rejecta, controu. 28. num. 19. 22. & 24.*
- Hominis dispositio, quando non sit servanda in propria forma, controu. 60. num. 13. & 14.*
- Honor Domini consistit in jure superioritatis, & directi domini, ex quo vassallus alienando feudum, facit contra Domini honorem, nec inconvenit, ut accipiat pro ipsis bonis immobilibus, & rerum dominio, controu. 31. num. 47. & 50.*
- Hora, ubi est expressa, facit præsumere actum antea gestum, controu. 49. num. 3.*

I.

- I**doneus regulariter quis præsumitur, nisi contrarium probetur, controu. 27. num. 25.
- Idoneus non præsumitur quis, ubi de tertii præjudicio agitur, vel ubi exigitur in summo gradu: desit ad Regis satisfactionem, controu. 27. num. 32. & 33.*
- Idoneus nemo præsumitur, nisi quoad mores, & animi dotes, secus quoad extrinseca, at scientiam, & facultates, controu. 32. num. 31.*
- Ignorantia in facto proprio præsumitur, ad dandum vitandum, etiam in soluti repetitione, & toleratur etiam in facto proprio obscuro, maxime si assertioni boni viri quis crediderit, controu. 32. num. 25. 29. 62. & 63.*
- Ignorantia non excusat in facto alieno, ubi quis investigare tenetur, & in eo, quod publicè notum est, nisi difficilis sit investigatio, controu. 32. num. 41. & 42.*
- Ignorantia, per absentiam à loco probatur, controu. 32. num. 43. 45. & 47.*
- Immissio ex l. fin. C. de edict. div. Hadrian. in feudis locum sibi vendicat, si institutus à lege vocetur, controu. 1. num. 20.*
- Immissio competens hæredi scripto vigore d. l. final. requirit libellum, cum adest contradictor, & omni casu qualis qualis petitio saltem est offerenda, controu. 6. num. 4.*
- Immissio ex l. final. C. de edict. div. non impeditur ex vitio invisibili, nisi incontinenti probaretur, controu. 6. num. 41. & 42.*
- Immissio ex lege finali, C. de edicto divi, competit etiam pro sola detentione rerum, controu. 9. num. 11.*
- Immissio vigore d. l. final. habet locum in feudis, etiam ad beneficium illius, qui non est successurus, quoad nudam detentionem, controu. 37. num. 30.*
- Immissio si petatur vigore d. l. fin. C. de edict. divi, potest ad ipsius immissionis iustificationem, peti examinatio*

- ria testium, ad futuram rei memoriam, controu. 37. num. 27.*
Immissio in feudis, vigore investiturae, non est minus privilegiata, quam sit immissio vigore testamenti, controu. 14. num. 64.
Immissio in possessionem feudorum, datur instituto, si tamen is sine testamento succederet, controu. 15. n. 13. & 25.
Immissio datur heredi in Allodialibus sola ostensione testamenti, non aboliti, nec cancellati ex Edicto divi, & in feudis vigore investiturae, interdicto adipiscendae, controu. 25. num. 1.
Immissio in possessionem bonorum feudaliu[m] remanere non potest, ex pretensione estimationis illorum, aut exceptionis illiquide, vel intricatae, maxime non existente adversario in possessione, controversi. 25. num. 54. & 55.
Immissio non datur fideicommissario uniuersali, ante re-stitutionem, controu. 38. n. 23. & 28.
Immissio est concedenda substituto vulgariter, pupillariter, aut compendiose, etiam si instituto obijciatur de revocatione testamenti per posterius, controversi. 34. num. 4. et 5.
Immissio non conceditur, vigore codicillorum, controu. 34. num. 6.
Immissio in feudis, an datur comprehenso in investitura, licet remotiori, vel proximiori successore, controu. 36. num. 29. 30. et 35.
Immissio habet locum, etiam favore spurii, & ita decisum, controu. 37. n. 31.
Immissio competit, etiam filiae feminae exclusae de jure communi, quia plura probare potest in petitorio, controu. 37. num. 32.
Immissio datur substituto, controu. 38. n. 5.
Immissionis iudicium non est petitorium, nec possessorium, nec requiritur libellus, sed est summarissimum, controu. 14. num. 65. & 67.
Immissio, & conservari debet in possessionem feudorum institutus, quando agnatus non demonstrat liquidam nullitatem testamenti, se proximiorum, & institutum esse extraneum, respectu sui, controu. 31. num. 2.
Imperii nihil tam proprium, quam legibus vivere, controu. 1. nu. 32.
Imperatores primorum hereditates, propinquis debitas abhorrebant, de qua plura exempla Svetonii, et Taciti subnectantur, controu. 1. num. 35.
Incapax ad successionem feudi quilibet dicitur, praeter immediatam successionem, etiam quoad actionem ad feudum, & exercitium, controu. 28. num. 25.
Incertitudo circa disposita per testatorem, declaratur ex eventu, qui sequitur post ipsius mortem, non solum si incertitudo versetur circa res, quantitatem, & qualitatem ipsorum, sed etiam circa personas eorum, qui honorantur, maxime si nec certam coniecturam facere potuit testator, controu. 50. num. 47. 49. & 50.
Incompatibilitas contractuum, nempe per dationem insolutum homini, debitum extinguit, & reservari pristina jura in casu evictionis, cessat, & non inducitur novatio, factis ex reservatione omnium jurium, & in omni casu, ratione contrarietatis, controversi. 32. n. 16. & 17.
Indebitum, quod dicatur, controu. 61. nu. 38.]
Iudicium est minus, quam semiplena probatio, & suspicio inducitur ex minori causa, controu. 27. um. 11.
Indignationem Principis incurrens, quae pena plebi posita, controu. 17. num. 35.
Infantes, & minores adversus querelam non intentatam restituuntur, & quid in majoribus, controu. 59. n. 33.
Inferiori non licet tollere legem superioris, controu. 17. num. 57.
Inferioris potestas, quando cesset, controu. 17. num. 50. ampliat, num. 52. & consuetudo non suffragatur, num. 54. & 56.
Inimicitia, quando dicatur contracta, controu. 60. n. 18. & 19.
Inimicitia, ex odii causa probatur, controversi. 3. num. 55.
Inimicitia, causam justam, vel injustam non requirit, controu. 3. num. 56.
Inimicitia praesumpta sufficiens ad recusandum Judicem, etiam si distinet, & levis causa sufficit, controu. 39. num. 43. 44. & 45.
Inimicus Patris, dicitur inimicus filii, controu. 60. num. 20.
Innocere minime dicitur, qui possessioni insistit, suo iure utendo, controu. 54. num. 26.
Insignia Consularia, Proconsularia, & Militaria, quae controu. 51. num. 70.
Instantia introducenda, nec finienda appellationis, non currit in Concistorio Principis, controu. 19. num. 5.
Instantia, ubi non datur, nec compilatur processus, cessat cursus fatalium, controu. 20. num. 18.
Institutio facta litis causa, dicitur tam in lite mota, quam movenda, controu. 5. num. 41. 42. & 47.
Institutio heredis, non est contra Edictum de alienat. judic. mutand. causa facta, sed limitatur in institutione Fisci, controu. 5. num. 45. 46. 47. & 48.
Institutionis revocatio non valet, nisi aditione hereditatis confirmetur, controu. 35. num. 8. 9. & 10.
Instrumentum stipulatum inter partes, pro executione praecedentis tractatus, & conventionis, dicitur idem contractus, quodvis addatur clausula, quae solent apponi de stylo Notariorum, controu. 42. num. 8.
Instrumentum, quomodo dicatur probatio probata, controu. 63. num. 29.
Instrumentum liquidum quod dicatur, praesertim in materia compromissi, controu. 62. num. 17. 18. 19. 20. & 37.
Instrumentum, quando dicatur probatio probata, controu. 62. num. 50. 51. & 52.
Instrumentum quoties controversitur, an sit liquidum; hic articulus compromissi debet, controversi. 63. num. 50.
Instrumenti requisiti ad ejus validitatem, in hoc Regno, & in hac Civitate Neapolis, controu. 63. num. 31. & 32.
Intellectus ille semper attendendus, quem effectus verum demonstrat, etiam si verba videantur repugnare, ac etiam in dispositionibus, & actibus conditionalibus, magis effectus, & finis, quam modus attendendus, etiam in respicientibus solemnitatem, controu. 50. num. 52. 54. 55. & 56.
Interdictum retinenda, quam probationem requirit, controu. 9. num. 1. & 6.
Interdictum retinenda, etiam in iudicio summarissimo, non conceditur contra naturaliter possidentem, neque contra detentorem, controu. 9. num. 4.
Interdictum quorum bonorum, pro adipiscenda possessione, & tenentia feudorum, rite recteque procedit, & deinde adversarius de jure petitoris superiri debet, controu. 15. num. 1. & 3.
Interdicta possessoria mixta, differunt a meris possessoriis, in quibus factum tantum attenditur, in mixtis vero causa legitima possidendi requiritur, controu. 14. num. 9.
Interdicta possessoria, dicuntur quasi interim dicta, vel

- ab interdicendo*, controv. 51. num. 1.
- Interdicta possessoria non dantur, nisi naturaliter possidenti*, controv. 36. num. 14.
- Interesse, sive usurae accessorie debentur, introitus vero principaliter, idem interesse tertiarum, non autem usurarum debetur*, controv. 21. num. 34. & 35.
- Interesse dotis non desinit esse voluntarium, licet de jure praestare cogatur haeres mariti, elapso anno à die soluti matrimonii, quia habet originem ex contractu voluntario*, controv. 29. num. 8.
- Interesse dotis, & antephati, quod incipit deberi post mortem testatoris, non est verè debitum defuncti, sed haereditis ex propria mora, & culpa*, controv. 29. n. 21.
- Interesse dotium, & antephati definitum per Consuetudinem Neap. non mutat naturam debiti voluntarii*, controv. 29. num. 25.
- Interesse dotis debetur vidua, etiam jure communi attentio, maxime quando est promissum expresse, vel tacite*, controv. 30. num. 18. 19. & 20.
- Interesse dotis non debetur vidua, quae elegit percipere alimenta, nisi sint sibi alimenta legata*, controv. 30. num. 27. & 28.
- Interesse dotis debetur vidua industriosa, vel si in loco, ubi moratur, prompte sunt emptiones annuorum introituum, vel de facili potest dare pecuniam ad honestum lucrum, tametsi habeat, unde se aliat*, controv. 30. num. 21.
- Interesse dotis debetur vidua lapsa anno, ex mora haereditis, etiam in tempore incerto certificando*, controv. 30. num. 22. & 23.
- Interesse dotis, non compensatur cum legato, à viro facto*, controv. 30.
- Interesse dotis, compensatur cum alimentis uxori praestitis, pro rata aestimationis alimentorum*, controv. 30. num. 32.
- Interesse, scilicet usurae dotis non soluta, debentur Genero, ratione onerum matrimonii, quae sustinet, secluso pacto*, controv. 56. num. 15. & 16.
- Interesse potest taxari, cum non sumus in contractu mutui*, controv. 56. num. 26.
- Interesse pretii non soluti, potest excedere fructus rei venditae, dummodò non excedat interesse commune, secundum usum Regionis*, controv. 61. num. 27.
- Interesse pretii non soluti, potest taxari à principio in certa proportionabili quantitate, licet quandoque excedat fructus rei venditae*, controv. 61. num. 47.
- Interesse recompensativum dicitur, ubi adest mora irregularis*, controv. 61. num. 49.
- Interesse rei venditae, non potest excedere fructus ejusdem rei, sed interesse pretii non soluti potest*, controv. 61. num. 56.
- Interesse debet probari, aliàs non debetur ex mora*, controv. 62. num. 34.
- Interesse, quando non debetur*, controv. 62. num. 35.
- Interpretatio declarativa censetur, si lata significatio sit multum propriae significationi conformis, ipsaque admittitur etiam in materia penali, correctoria, vel in universum odiosa*, controv. 10. num. 13.
- Interpretatio privilegii, vel concessionis, non semper necessaria est ut fiat ab ipso Principe, sed quandoque fit à Judice, quod distinctione explicatur*, controv. 23. num. 40. & 41.
- Interpretatio certa, & indubitata de qualitate rei in secundum concessa, ex unico actu desumitur, qui subsequentibus formam perpetuam suggerit*, controv. 31. num. 62.
- Interpretatio in testamentis, illa est amplectenda, quae verba, & mentem conjungit*, controv. 50. num. 11.
- Interpretatio omnis ex verbis, vel ex mente desumitur*, controv. 50. num. 12. 13.
- Interpretatio nulla melior illa, quam dat ipse testator*, controv. 50. num. 21.
- Investitura maxime regalis dat titulum, & est potens ad translationem dominii, & possessionis, & quando factus; competit etiam ex investitura abusiva facultas investito apprehendendi possessionem propria auctoritate*, controv. 15. num. 16. 17. & 18.
- Investitura non expeditur in Regno, sed loco ipsius expediuntur literae assurationis*, controv. 24. n. 42. & 43.
- Investitura feudi veteris, non fit ad finem acquirendi dominium, nec possessionem, nec aliud jus novum, sed in signum devotionis, & recognitionis, quae debent praestari Domino, proinde impropria dicitur*, controv. 31. num. 13.
- Investitura prima, facit cognoscere legem, sed pactum feudi, & ipsius naturam*, controv. 31. num. 28.
- Investitura secunda, derogatoria primae, praesumitur ex errore mansisse*, controv. 31. n. 35.
- Investitura faciunt rem notoriam, probationem probatam, & veritatem apparentem*, controv. 31. n. 18.
- Investitus agere potest uti interdicto adipiscendae possessionis*, controv. 15. num. 19.
- Inuito, quod fieri potest, etiam eo ignorante in extrajudicialibus fit*, controv. 9. num. 26. et controv. 25. num. 45.
- Isabella Alphonsi Secundi Regis filia, nupsit Duci Mediolani, ex qua nata fuit Bona Sfortia Regina Poloniae*, controv. 2. num. 24. et 25. et in addition.
- Italia, quae habeat Collegia; quantum studia generalia, ad gradus collationem in Hispania adsum, licet ibidem non servetur idem rigor, qui Neap. servatur*, controv. 52. n. 16.
- Judex affectans in se compromitti, justè recusatur*, controv. 39. n. 15.
- Judex potest monere potius, quam cogere partes ad concordiam*, controv. 39. nu. 16.
- Judex suffraganeus litigantis, redditur suspectus*, controv. 39. num. 17.
- Judex nimis favens uni ex partibus, legitime recusatur*, controv. 39. n. 18.
- Judex nimis animosè procedens, & qui unam ex colligantibus plures gravavit, redditur suspectus*, controv. 39. n. 19.
- Judex à quo appellatur in uno articulo, etiam non docto de gravamine potest ab appellante in aliis causis, & articulis recusari, praesertim si revocavit ad annum*, controv. 39. n. 20. 21. & 34.
- Judex, qui votum propalavit, vel aliter animum suum detexit, recusatur*, controv. 39. n. 23.
- Judex, & testis, quis esse non potest in eodem negotio, maxime ubi non ageretur de simplici declaratione, sed de nova interpretatione*, controv. 39. n. 32. & 33.
- Judex appellantis, an possit iudicare de his, de quibus in prima instantia cognoscere non potest*, controv. 53. n. 11. & 12.
- Judex Ecclesiasticus non cognoscit de causis, & negotiis secularibus, nec è contrà, quia uterque habet jurisdictionem distinctam, & privative ad alterum*, controv. 53. n. 13.
- Judex recusari potest ex pluribus causis, quae notantur*, controv. 60. num. 23.
- Judex cujus brachium imploratur, potest denegare executionem sententiae injussè*, controv. 61. n. 54.
- Judice suspecto litigare periculosum, praesertim inimico, & infenso*, controv. 39. n. 1.

Judices plures reperiantur, quàm testes, qui seire possint factum, contr. 39. num. 29.
Judices civiles, quare cognoscant de causis liquidationum instrumentorum ad formam Ritus, contr. 54. n. 20.
Judicis recusatio fit ex nova causa, non obstante priori consensu eorundem iudicem, contr. 39. num. 24.
Judicis recusandi nova causa admittitur, vel si de novo devenit ad notitiam, contr. 39. n. 25. & 51.
Judicium adipiscendæ possessionis, vigore investituræ, dupliciter praticatur, contr. 15. num. 22. & 23.
Judicium investituræ, plenius est, quàm simplex possessionis adipiscendæ; vigore l. final. C. de edict. diu. & habet admittam causam proprietatis, contr. 15. num. 25. & 27.
Judicium humanum corrumpitur, quatuor modis, contr. 39. num. 13.
Juramentum correi, correo prodest, contr. 61. num. 58.
Juri compensandi supervenienti post promissionem de solvendo cum juramento, de quo debitor non habebat distinctam notitiam, nec scripturas, non censetur renunciata, contr. 41. num. 16.
Juri quæsito alicui ex facto alterius, nec ipse idem per quem quæsitum fuit, præjudicare potest, contr. 25. num. 22.
Jurisdicção, & merum Imperium quoque comprehenduntur, facta concessione territorii in dominium, licet aliud si facta sit in officium, contr. 8. num. 5.
Jurisdicção coheret territorio, saltim passivè, contr. 8. num. 13.
Jurisdicção privatorum consensu, tribui non potest, contr. 39. num. 8.
Jurisdicção concessa titulo particulari, in certo tempore, dicitur in personas, & differt à jurisdictione Baronis, occasione territorii, contr. 53. num. 6.
Jurisdictionaliam exercitium requirit statum, & non jus, contr. 9. num. 17.
Juris, patronatus alienatio, post mortem alienantis, confirmari non potest, contr. 1. num. 107. & 122.
Jus anchoragii, non regalatur secundum jus fundaci, cum sit satis leve comparativè ad jus fundaci, quod est maximè odiosum, contr. 47. num. 7.
Jus congrui, an detur contra Ecclesiam, vel pro Ecclesia, sive clerico, de jure communi est dubium, contr. 61. n. 17.
Jus congrui, nec activè, nec passivè, Ecclesie competit, ex consuetudine Civitatis Neapolis, contr. 61. num. 18.
Jus congrui in foro Ecclesiastico Neapolitano, non servatur omnino, contr. 61. n. 19.
Jus congrui, non servatur inter Ecclesias, sed jus commune, contr. 61. num. 38.
Jus congrui, non est inductum de jure Civili, nec Canonico, contr. 61. num. 39. & 40.
Jus constitutionis. Regni inesse censetur in omnibus investituris, ipsasque informat, contr. 14. num. 6.
Jus fundaci est membrum Dohanae, nec cognitum de jure communi, sed introductum per Imperat. Frideric. in Regno, sub colore quod merces custodirentur in domo Regia, & an fuerit color quæsitus, contr. 46. nu. 19 & 11.
Jus fundaci, erit solvendum Regi, licet mercatores domos conducant, pro conservandis mercibus, & fundacis non utantur, contr. 47. n. 8.
Jus fundaci non solvitur, quando navis coactè venit ad portum, non causa commercii, etiam si exonerat con-

tr. 47. num. 10.
Jus fundaci fisco non debetur, ex venditione necessaria, ex causa violenti impulsus, contr. 47. num. 15.
Jus fundaci solvere, mercatores excusantur, propter casum fortuitum, contr. 47. num. 16.
Jus fundaci debiti ab eo, qui voluntariè venit causa commercii, vel refractionis, & non exoneravit, secundum ritum Regiæ Cameræ servari debet, quia statui potuit, licet durum videatur, contr. 47. num. 19. & 21.
Jus fundaci solvere, de omnibus teneatur ii, qui ceperunt vendere, vel exonerare, licet voluntariè venissent, aut, spontè ad refractionem, vel cavere de eundo ad terram fundaci infra Regnum, contr. 47. num. 30.
Jus fundaci, ut debeat, venditio, sed exoneratio mercium non spectatur, sed sufficit, quod captum sit vendi, aut exonerari, ut statim exonerans teneatur solvere de omnibus jus fundaci, contr. 47. numero 36.
Jus fundaci, & Vestigialis, est materia odiosa, & rigorosa, contr. 47. num. 50.
Jus Longobardorum, est jus speciale, & locale in Regno, contr. 12. num. 39. & 42.
Jus non ex multitudine Doctorum, sed ex ratione constituendum est, contr. 10. num. 19.
Jus omne remittere, sed renunciare censetur, qui non exequitur, id quod in tempore omnino debet implere, contr. 17. num. 10.
Jus proprietatis, ex quibus verbis deductum censetur, contr. 15. n. 31.
Jus quæsitum super feudo, facto Regis, lex Romana non destruit, contr. 28. n. 18.
Jus tertii quæsitum ex contractu cum Principe, tolli non potest, nec etiam per viam Legis generalis, quando privatus nimis gravatur, sed si in modico, contr. 52. num. 35. 36. & 37.
Jus tertio quæsitum, ex facto alterius etiam spe, non potest auferri per eum, cujus facto illud jus quæsitum, fuit, contr. 14. num. 57.
Justitiarum, vel Mag. Curia parum interest, utram devoluantur ad ipsos cause appellationum, contr. 53. num. 19.

L

L Audantur

D. Emanuel à Stunica, & Fonseca, Excellentissimus Comes de Monterey, Regni Neap. Prorex, contr. 23. num. 1.
Andreas Marchesius Regius Conciliarius, contr. 28. post num. 42.
Anellus Amatus Præsides Regiæ Cameræ, contr. 6. num. 50. & contr. 58. num. 34.
Anton. Capyc. Regius Consiliarius, contr. 15. n. 44. & 47.
P. Antonius Cigala Societ. Jesu, contr. 8.
D. Bernardinus Montalvus Locumtenens Regiæ Cameræ, contr. 6. num. 36.
Camillus de Curte Regens Regiæ Cancellariæ, contr. 15. num. 17. & contr. 21. in appendice, & contr. 25. num. 58.
Camillus de Medicis, contr. 1. num. 107. & in additionibus, num. 1. & contr. 16. num. 7.
Carolus de Tapia Regens Decanus Regiæ Cancellariæ, contr. 5. num. 12. verfic. confirmatur.
Didacus Bernardus Zufia Regens Regiæ Cancellariæ, contr. 25. post num. 61.

F f

Fa-

Fabius Marchesius, *controv.* 25. num. 58. & *contr.* 28. post num. 42.
 Franciscus Antonius David Locumtenens Regiæ Cameræ, *controvers.* 54. num. 13.
 Franciscus Mantica Eminentissimus Cardinalis, *controv.* 34. num. 1. & *controv.* 38. num. 10. & num. 43. in fine.
 Ferdinandus Brancia Regens Regiæ Cancellariæ, *controv.* 25. post num. 61. *controv.* 26. post num. 32. *controvers.* 27. post numero 33. *controvers.* 32. post numero 89.
 Ferdinandus Fornarius Locumtenens Regiæ Cameræ, *contr.* 54. num. 11.
 Gualterius Galeota, *controv.* 54. num. 22.
 P. Heronymus Marchesius Societ. Iesu, *controv.* 28. post num. 42.
 Ioannes Andreas Georgius Regius Consiliarius, *controvers.* 25. num. 10. & *controvers.* 44. post numero 29.
 Ioannes Baptista Mellior Regius Consiliarius, *controv.* 9. post 49.
 Io: Baptista Valenzuela Regens Regalis Consilii Hispaniæ, & Præsides Cancellariæ Granatensis, *controv.* 11. post n. 45.
 Ioannes Camillus Cacacius Fiscii Patronus, & Præsides Regiæ Cameræ, *controv.* 23. ante n. 2.
 D. Ioannes Enriquez Regens Regiæ Cancellariæ, *controv.* 13. post n. 39. col. 2. versic. Die veneris.
 Ioannes Franciscus Marciianus, *controv.* 10. n. 2.
 Ioannes Franciscus Sanfelicius Regius Consiliarius, *controv.* 25. post n. 61.
 Marcellus Marciianus Regius Consiliarius, *controv.* 8. & *controv.* 10.
 Matthias Calanate Præsides Regiæ Cameræ, nunc Regens Regiæ Cancellariæ, *controvers.* 6. numero 54.
 Octavius Bambacarius, *controv.* 31. num. 34.
 Petrus Jordanus Ursinus Regens Regiæ Cancellariæ, & Præsides Sacri Consilii Neapolitani, *controv.* 6. num. 56. & *controv.* 24. num. 25.
 Pirrus Albanus Præceptor Authoris, *controvers.* 47. num. 11.
 Scipio de Curte Regius Consiliarius, *controv.* 21. in appendice.
 Scipio Rovitus Regens Regiæ Cancellariæ, *controvers.* 18. post num. 27. & *controvers.* 32. post numero 89.
 Scipio Theodorus Regius Consiliarius, *controv.* 56. num. 35.
 Vicentius Corcionus Fiscii Patronus, & Præsides Regiæ Cameræ, *controv.* 46. ante num. 1.
Legatum non solvunt socii, vel heredes, ob necessarium inter eos factam; amphiboticæ rei divisionem, *controv.* 47. num. 61.
Legatarius, & fideicommissarius, consentiendo heredi alienanti rem legatam, præsumitur renunciare legatum eiusque pretium; quod ampliatur in consensu præstito in iudicio, *controv.* 49. num. 32. & 34.
Legatarius si impeditur factotertii, non directè ordinato ad impediendum obsequium, vel servitium injunctum legatario, conditio non habetur pro impleta, *controv.* 55. & 56.
Legatarii regulariter præferuntur, etiam creditoribus in rebus legatis, *controv.* 59. num. 13.
Legatum fundi diminuitur, per detractionem alicujus partis à testatore factam nisi detraxerit gratia commodioris cultura, *controv.* 22. num. 4. & 12.
Legatum possessionis delle Case nove, comprehendit etiam

loca separata, & distincta, si sub uno nomine denominavit testator, *controv.* 22. n. 20. & 21.
Legatum, si vè in iunctio sub conditione fiat, si vè purè factum sub conditione quædamur, idem est, quia semper est conditionale, *controv.* 27. n. 20.
Legatum à marito relictum, cum dote, & antephatò, non compensatur, *controv.* 29. num. 1.
Legatum nunquam compensatur cum debito, nisi ad sit voluntas testatoris vera, vel præsumpta, *controv.* 29. n. 2.
Legatum creditori, in dubio intelligitur relictum, animo compensandi cum debito necessario, sed fallit in debito, quod incepit deberi post testamentum, & mortem testatoris, vel si testator non sit debitor, sed futurus ejus hæres, *controv.* 29. num. 3. 11. 12. 16. & 21.
Legatum non censetur factum animo compensandi, etiam cum debito necessario, quando incipit esse debitum post mortem testatoris, *controv.* 29. num. 11.
Legatum à defuncto, nunquam compensatur cum debito hæredis, etiam dependente occasione hereditatis, *controv.* 29. num. 15.
Legatum hæredis, quando censetur factum animo compensandi, cum debito defuncti, *controv.* 29. num. 19.
Legatum annuum respectu certæ necessitatis, debetur durante necessitate; interpretatur ex qualitate personarum, & donec qualitas duret, *controv.* 50. num. 23. & 24.
Legatum si vè onus injunctum ob certam causam, determinatur secundum illam; restringitur ex causa, & ratione expressa; & quid si sit causa impulsiva, *controv.* 50. num. 30. 32. 34. 35. 40. & 41.
Legatum alimentorum, interpretatur, proxi congruis, pro conservatione personæ legatarii, & cursus natura exigit, *controv.* 50. num. 60.
Legatum pro constructione Ecclesiæ, si minus sit impensum, an spectet ad hæredem, *controvers.* 50. n. 60.
Legatum certis personis factum, personas ipsas minime egredi potest, *controv.* 51. num. 57.
Legatum relictum ob causam, determinatur secundum causam sibi annexam, & minuitur causa diminuta, *controv.* 59. n. 44.
Legatum in dubio censetur factum favore legatarii, quod limitatur, *controv.* 59. n. 45. 46. & 47.
Legatum præsumitur factum pro labore administrationis, ided tutor non administrans perdit legatum, *controv.* 59. num. 48.
Legatum præsumitur factum favore hæredis, si cum infante hærede commorari jussus est legatarius, *contr.* 59. num. 49.
Legatum præsumitur in favorem illius, in cuius principaliter aliquid disponitur, *controv.* 59. num. 50.
Legatum censetur factum favore hæredum, quando legatur ob fidem, & probitatem legatarii, *controv.* 59. num. 52.
Legatum factum sub causa de futuro, conditionem sapit, *contr.* 59. num. 53.
Legatum deficit, si conditio impeditur per casum, aut mortem, vel aliam causam, *controv.* 59. num. 54.
Legatum extinguatur in omni casu, quo cessat causa legati, *controv.* 59. num. 57.
Legatum quibus, conjecturis præsumatur factum favore ipsius legatarii, & non hæredis, *controv.* 59. nu. 58.
Legatum licet fiat principaliter in favorem legatarii, si subest iusta causa, legatum non debetur, *controv.* 59. num. 59.
Legatum alimentorum, & si conditio deficiat non intercidit,

- cidit, quod declaratur, contr. 59. num. 60. & 61.*
Legatum factum sub onere injuncto, habet tractum in futurum, & conditionem importat, contr. 59. num. 63.
Legati causa cessante, legatum cessat, contr. 59. num. 43.
Legata non licet dispensare adversus Concilia, aut Statuta Papalia, nisi specificè hoc sit datum in mandato, contr. 17. num. 58.
Legato feudo, an debeat extimatio, contr. 28. num. 39.
Legitima ascendentium, non est relinquenda titulo institutionis, contr. 12. num. 44. versic. primo.
Legitima non minuitur, ob voluntarias alienationes, contr. 59. num. 14.
Legitima debetur primogenito, etiam in feudis dignitatum, aut jure Francorum, cont. 59. num. 19. & 20.
Legitima primogeniti in feudo, cum non potest præstari in corporibus, ex natura feudi individui præstatur in estimatione, contr. 58. num. 24.
Legitima, ubi in corpore, vel re præstari non potest, in estimatione traditur, contr. 59. num. 26.
Legitima debita primogenito in feudis, est tertia pars totius valoris feudalis patrimonii, contr. 59. num. 27.
Legitima debita primogenito computanda est, habita ratione utriusque patrimonii feudalis, & burgensatici, contr. 59. num. 18.
Legitima renunciatio, pluribus modis, & causis inducitur censetur, contr. 26. num. 2. & 3.
Legitima gravamen, quamvis filius petere possit, ut rejiciatur, si tamen spatium triginta annorum tacuit, nec petiit gravamen rejici, hoc amplius petere, vel opponere non potest, contr. 26. n. 4. 5. 6.
Legitima petitio, vel supplementum, spatium triginta annorum excluditur, contr. 26. num. 7.
Legitima supplementum, non censetur renunciatum per aditionem hereditatis, vigore testamenti factam, nec per acceptationem, & retentionem bonorum hereditatis, contr. 59. num. 37.
Lesio probanda est per allegantem, secus in actu sua natura noxio, contr. 33. num. 1. & 3.
Lesio in ipso actu solutionis tutori facta, intercedere dicitur si minus tempore, loco, causa, aut conditione, recuperes tutor, ut quid de debito remitteres, contr. 33. n. 26.
Lesio insurgens ex transactione, facit, ut illa interpretetur in favorem lesi, contr. 42. num. 45.
Lex fingendo, tertio nocere non intendit, contr. 1. num. 102.
Lex concedens feudi alienationem, per viam contractus, negat illam in ultima voluntate, etiam in feudo hereditario absque assensu, contr. 1. n. 73.
Lex prohibens actum, licet ulterius non procedat annullando, attamen redditur nullus, contr. 1. num. 95.
Lex & si aliquid ipso jure statuat, attamen factum hominis requiritur, contr. 34. n. 24.
Lex succurrit fortius ei, qui mutat statum invitus, quam ei, qui spontè aliquid facit, contr. 38. n. 55.
Lex, & constitutio cum clausula irritanti, omnes futuras leges, statuta, & consuetudines contrarium disponentes aufert, contr. 46. num. 14.
Lex generalis, debet esse ad bonum publicum, non quod in effectu sit in damnum singularis personæ, quo casu ab ea appellatur, ejusque effectus suspenditur, contr. 59. num. 60.
Legis permissio, semper intelligitur seclusa fraude idque exemplis illustratur, contr. 3. num. 19. & 20.
Legis dispositio non habet locum, cum verba ejusdem deficiunt, contr. 35. num. 21.
Leges prohibitive alienationis, feudorum, præsertim ex nova causa inducitur, futuras consuetudines non abrogant, contr. 31. num. 36.
Liberatio, vel quietatio generalis, non comprehendit reliqua, nec quicquid dolo apud administratorem remanet, contr. 40. num. 27. 28. 29. & 31.
Liberatio, sed quietatio ex causa societatis, etiam cum verbis amplissimis, non extenditur ultra societatem, contr. 40. num. 11.
Liberatio, & quietatio, ut sit generalis, & universalis, & omnia comprehendens, quibus verbis sit concipienda, contr. 42. num. 17. & 18.
Liberatio, tam inter vivos, quam in ultima voluntate, non comprehendit dolum præteritum, ubi liberans est in dano, & quid in dolo præsumpto, contr. 41. num. 38. & 40.
Liberorum appellatio, comprehendit Nepotes, contr. 48. num. 13.
Licentia Papæ, in alienatione bonorum Ecclesiæ, non præsumitur, nisi probetur scientia Pontificis, sed fallit quandoque, contr. 58. num. 8. 9. & 10.
Licentia vendendi rem majoratus, ex cursu temporis non præsumitur, ex quo à Principe difficilè conceditur, contr. 58. num. 15.
Limitatio est de regula, & sic procedit in omnibus casibus regula, contr. 34. num. 16.
Liquidationis instrumenti causa, via ritus M. C. an dicatur civilis, vel criminalis, contr. 54. n. 16. 19. & 21.
Lis dicitur cum eadem persona, licet sit successor actoris, vel rei, universalis, vel particularis, contr. 5. num. 49.
Litis contestatio solemnis, in quolibet judicio summario removetur, contr. 6. num. 48.
Litis contestatio, non fit in judicio summarissimo immisionis, contr. 37. num. 26.
Lites inter conjunctos per communes Amicos terminari debent, contr. 63. num. 1.
Litigiosa rei alienari prohibita, plures sunt rationes, contr. 2. num. 23.
Litigiosi vitium contrahitur, per solam libelli oblationem, vel citationem, contr. 2. num. 19.
Litigiosi vitium, quas pœnas post se trahat, contr. 2. num. 20.
Litigiosi vitium, non ligare Regem, quomodo intelligi debeat, contr. 2. num. 22.
Litigiosas actiones in quasvis personas, licet conjunctas, transferri non licet, contr. 2. n. 21.
Litteræ, & rescripta Suae Majestatis debent exequi per Excellentiss. Dom. Proregem, & suum Collaterale Consilium, juxta Pragmatic. Caroli V. & Stylum Cancellariæ, contr. 6. num. 55.
Lite & exequutoriales privilegii post annum à Prorege impetratæ, omnimodæ nullitatis vitio laborans, contr. 17. num. 4. & 39.
Locus contractus, sive testamenti attenditur quoad solemnitatem, Patria vero quoad substantiam, sive efficaciam dispositionis, contr. 12. n. 43.
Locus sacer remanet, etiam diruto edificio, ita ut vendi nequeat, absque dispensatione, quæ tamen propter difficultatem, impossibilis, reputatur, contr. 58. num. 18.

M,

Magister actorum unus, & principatis est in Dobna Foggia, controv. 23. num. 21.
 Magistratus, vel Doctor, qui verè non est, gerens se pro tali non efficitur Doctor nec Magistratus, cum certa forma sit data in illis creandis; controv. 14. num. 69.
 Majoratus possessorium, successori competens ex l. 54. Tauri, admittam habet causam proprietatis, idemque in interdictis Francia; controv. 14. num. 11.
 Majoratus institutor, censetur se conformare secundum leges de illo loquentes, nisi expressè aliter disposuerit, controv. 48. n. 6.
 Majoratus pro filio nata majore superstitè, admittit nepotem ex primogenito, excluso secundogenito majoris ætatis, controversi. 48. num. 7. & 8. sed contrarium est perius, ut probatur per totam questionem d. controversi. 48.
 Majoratus, in quo vocatur filius major tempore mortis, excludit nepotem ex primogenito, controv. 48. n. 17. & 18.
 Majoratus, in quo vocatur filius major tempore mortis, excludit representationem nepotis ex primogenito defuncto, quia in successione consideratur qualitas ætatis quæ non adest in nepote, nec ad illum transmitti potuit, controv. 48. num. 19. 20. 21. & 22.
 Majoratus institutus per verba respicientia tempus successionis, intelligitur vocare primogenitum existentem tempore ejusdem successionis, controversi. 48. num. 26.
 Majoratus vocans filiam majorem, qui erit tempore mortis, requirit tres qualitates in vocata quod sit filius, quod sit major; & quod sit superstes: quæ qualitates in eo, qui succedit, & non cui succeditur consideranda sunt, controv. 48. n. 27. & 28.
 Majoratus institutus cum aliqua qualitate, illa qualitas requiritur tempore successionis, & non erectionis majoratus, controv. 48. num. 30.
 Majoratus requirens majorem ætatem successoris, hanc, qualitatem requirit cum perseverantia in tempore, quo desertur successio, & proinde nepos ex primogenito excluditur à secundogenito majoris ætatis, controv. 48. num. 34. & 35.
 Majoratus forma, attendenda est, controv. 48. n. 34.
 Majoratus successio non transmittitur, si futurus successor decedat vivente possessore, controv. 48. num. 65.
 Majoratus etiam in contracta celebratus, & constitutus prævio Regis beneplacito, adhuc non mutat suam primordiale naturam ut possit revocari, controv. 60. num. 2.
 Majori erranti subvenitur, nedum in damno vitando, sed etiam in lucro jam quæsito amittendo, & factis cessionario nominis decotti tempore cessionis, controv. 32. num. 26.
 Mandatum extinguitur ob status mutationem, idque illustratur exemplis, controv. 60. num. 7.
 Maritus pro dote non agit de evictione, cum ei dos est data inestimata, sed agit saltim, ut ei damnum resarciatur, controversi. 32. num. 86.
 Maritus in dote debet titulum onerosum, uxor vero lucrarium, & ob id magis privilegiatus est vir, quam uxor, controv. 32. num. 87.
 Maritus Comitissa, vel Principissa, neque de jure, neque de consuetudine generali potest appellari, aut uti jure Comitissæ, vel Principissæ, sed speciale est in Marito Regina, ut possit vocari Rex, controv. 55. num. 16.

Masculus præstantior femina, & in majoris dignitatis, & præminentia triplici modo, controversi. 55. numer. 10.
 Masculorum vocatione de descendens, non autem de extraneis hæredibus intellexisse videtur, controv. 57. num. 24.
 Mater filiam dotare regulariter non tenetur, nisi patre existente inope, controv. 12. num. 1.
 Mater filiam inopem dotare tenetur, tanquam in locum Patris subrogata, controv. 12. num. 33. & 35.
 Matricula, & ætas in graduandis Scholaribus de jure necessaria ex cuius dispensatione, oritur dissipatio, & graduatos possibile est evasisse animos, controv. 52. n. 9. 10. & 11.
 Matrimonium antea genitos efficit legitimos, controv. 13. num. 5.
 Mediator, vel proxeneta, non admittitur in testem, nisi utraque parte consentiente, controversi. 39. numer. 27.
 Mediator repellitur à judicando, controversi. 39. numer. 28.
 Mediator dicitur, etiam is, qui gratis, & sine salario operatur, quia naturale est, ut quis assequatur eius rei finem, circa quem versatur, controv. 39. num. 30.
 Membra feudi, & inferiora feuda unius Provinciae debent à capite regulari, controv. 7. num. 52.
 Membra concessa cum Castro, licet non sint quaternata de per se, non idè minus tamen, desinunt esse partes feudi quaternati, controv. 7. num. 54.
 Membra feudi, ut sunt Domus, Vinca, Baiulatio, Molendina, & similia concessa cum Castro, separari non possunt sine assensu, controv. 7. num. 55.
 Membra sunt à capite regulanda, controversi. 23. num. 26.
 Mens declaranda ex verbis præcedentibus, & maxime proximè sequentibus, nec alla maior glösa, quam quæ ex verbis ejusdem testatoris desumitur, controv. 11. num. 38.
 Mens contrabentium, & sensus contractus, colligitur ex toto contextu conventionis, simul unio, controv. 42. num. 3.
 Mens, & intentio pro ampliando, & restringendo contractu potius spectanda, quam verborum conceptio, controv. 50. num. 3.
 Mens præferenda est verbis, & fortius ad minuendum onus ad favorem hæredis gravati, controv. 50. num. 7. & 8.
 Merces obligantur ad solutionem Vestigialium ex solo appulsu Navis voluntario, causa commercii; quod limitata quando usque vebuntur, controv. 47. num. 12. & 14.
 Merum Imperium, in Regno communicatum tempore Joannæ, & Alfonsi, controv. 8. num. 10.
 Merum Imperium, dicitur quasi liberum, controv. 54. num. 17.
 Minor non valet annum reditum, etiam redimibilem alienare absque decreto, & aliis solemnitatibus; vel super bonis suis constituere, etiam ad rationem levioris usura, quamvis sit industrius, vel veniam ætatis impetraverit, aut pecuniam in rem minoris versam constaret, controv. 33. num. 12. & 13.
 Minor restituitur, si pecunia ei, tutore aut hore, vel ipsemet tutore soluta, perdita sit, vel aliter damno affectus; etiam si a tutore ius suam consequi possit, & quamvis læso, aut damnum post solutionem contingerit, & fortius si in ipso actu solutionis, controv. 33. num. 23. 24. & 25.
 Minor, vel pupillus noviter ad causam veniens, licet habeat

- beat primam, & secundum beneficium, & sic restitutionem adversus omittas probationes, id tamen restringitur, *controv.* 43. num. 7. 8. & 14.
- Minor quando restituatur adversus solutiones factas a tutore, *controv.* 62. num. 32.
- Minor restituatur adversus solutionem, quando erat indubitum ope exceptionis, *controv.* 62. num. 37.
- Minor dotans sororem immodicè, mediante tutore, an sit laesus restituatur, *controv.* 63. num. 47.
- Minori utilius est habere jus redditus annuus, quam illius pretium, *controv.* 33. num. 6.
- Minds solvere dicitur, qui nihil solvere cogitur, *controv.* 59. num. 17.
- Mobilium appellatione, hordeum frumentum, ceteraque victualia à solo separata, tempore conditi testamenti continentur, *controv.* 59. num. 5.
- Modus est moderatio quadam dispositioni adjecta, eam qui honoratur aggravans in tempus dispositionis perfectæ, *controv.* 26. num. 11.
- Modus est ille, qui impletur, si expediat Domino, conditio verò impletur, per modum exclusionis, quia si non impletur, excluditur ab initio contractus, *contr.* 27. num. 14.
- Modi natura est, ut post emolumentum quaesitum, impleatur, quod ampliatur, *controv.* 27. num. 12. & 13.
- Modalis ut sit dispositio, requiritur quod quis gravetur aliquid facere post acquisitionem, quibuscumque verbis concipiatur, *controv.* 27. num. 5.
- Monitio ad dicendum, successit loco citationis ad sententiam, & unica sufficit, *controv.* 19. num. 39.
- Monitio unica perpetuat instantiam ad triennium, *controv.* 19. num. 41.
- Monitionis ad dicendum, successive factæ in causis reclamationum, idem operantur, quod reiteratæ potestates requisitæ de jure, *controv.* 19. num. 40.
- Mora est delictum, in omittendo, *controv.* 29. num. 13.
- Moræ purgatio, non admittitur ex defectu formæ, & solemnitatis substantialis, *controv.* 14. num. 48.
- Moræ purgatio excluditur, propter temporis limitationem, a lege, vel statuto factam, *controv.* 17. num. 9.
- Mortuus de proximo, pro mortuo habetur, *controv.* 3. num. 31. & 52.
- Mulier dicitur dotata, ex sola dotis promissione, *controv.* 12. num. 20.
- Mulier nupta, non acquirit solum; sed efficitur de foro, & domicilio mariti, proprio mutato, imò, & de propria origine, *controv.* 13. num. 7. & 10. ratione matrimonii, num. 8. & 35. & quomodo hoc procedat, num. 31. 32. & 33. reliquæ vero personæ acquirunt novam priori resento, & num. 21.
- Mulier nupta, non comprehenditur appellatione forensis, sed forensis dicitur quoad originem, & patriam, ubi nata est, *controv.* 13. num. 31.
- Mulier dans dotem marito, videtur se conformare, cum statuto, *controv.* 30. num. 7. & 8.
- Mulier promittendo evictionem pro alio vendente videtur intercedere, contra Senat. Conf. Vellejan. & Regiam Pragmaticam, *controv.* 57. num. 28.
- Mulieres viri genere nobilitantur, matrimonio durante, aut si eo soluto, aliis inferioris dignitatis non nupterint, & eorum forum sequuntur; deinde posterioris mariti conditionem sectantur, *controv.* 55. n. 3. & 4.
- Mundualdus in viventibus jure Longobardorum requiritur, non minus in testamentis, quàm in contractibus mulierum, & quare, *controv.* 12. num. 40.
- Mundualdo non subicitur mulier, si contrahi extra patrium, ubi mundualdi solemnitas, non est necessaria, *controvers.* 12. num. 41. & 43.
- Mutatio voluntatis non presumitur, & per secundam conventionem prima non derogatur, nisi ubi specialiter sit expressum, quod interdictum est fieri in dote, *controv.* 1. num. 18. & 23.
- Mutatio propriæ originis, quam facit uxor in originem viri, naturalis est, non civilis, jure Divino inducta, *controv.* 13. num. 12. 13. 14. 19. 23. & 34.
- Mutatam quod non est, stare non prohibetur, *contr.* 35. num. 25.
- Mutari causa possessionis potest, maxime redacendo ad pristinam causam dominii, *controv.* 9. num. 27.
- Mutans ad refectionem, & in rei emptionem, quoad prelationem equiparantur, & in utroque est necessaria expressio causæ, ex qua oritur privilegium, *contr.* 21. num. 11. 12. & 40.
- Mutans ad refectionem, an habeat hypothecam, etiam si de ea non conveniat; an causa, & conventio propter causam requiratur, *controvers.* 21. num. 13. & 14.
- Mutans si non exprimit causam, ob quam mutans; inutiliter probat in aliquam causam pecuniam versam esse, *controv.* 21. num. 15.
- Mutans ad refectionem, non consequitur privilegium ultra summam necessariam refectionis, *controv.* 21. num. 17.
- Mutans ad rem emendam, si cum ipsa forte emit à debitore annuos introitus, non est principaliter potior pro forte, & cessat regula l. Lutus 19. ff. qui potior. in pignor. *controv.* 21. num. 37.
- Mutans ad refectionem, præfertur pro forte, non pro pæna sive interesse, quod procedit fortius in tertiis conventiis, *controv.* 21. num. 28. 35. & 36.
- Mutans ad emendam, non est prior, sed tamen potior, ex causa inducente privilegium, *contr.* 11. num. 41. 42. & 43.
- Mutans ad rem emendam, non potest convenire, cum debitore, ut in re emenda aliis creditoribus jus non acquiratur, *controv.* 21. num. 47. & 48.
- Mutans ad rem emendam, ex pacto inter se, & debitorem, ut res sit specialiter obligata, præfertur: supra augmento tamen anterioribus creditoribus præjudicari non potest, *controvers.* 21. num. 49. & 51.
- Mutanti ad rem emendam, conceditur privilegium prelationis super re empta, non super aliis bonis debitoris, *controv.* 21. num. 1.
- Mutuum sumit vires à substantia obligationis præcedentis, aliàs non subsisteret, *controv.* 56. num. 3.

N.

- Natura primæva feudi, in dubio presumitur dura: re, *controv.* 7. num. 5.
- Natura feudi mutatio, ad directam dominum spectat, quæ nec presumitur, nisi expresse agatur, *controv.* 7. num. 6.
- Naturalis possessio civilem vacantem ad se attrahit, etiam ad beneficium ignorantis, & civilis efficitur, *controv.* 9. num. 41.
- Navis expugnata sive naufragata, quando dicatur, *controv.* 46. num. 23.
- Navis, ubi coactè venit ad Portum, non causæ commercii, etiam si exonerat, non solvit fundacum, *controv.* 47. num. 10.
- Navis quæ venit ad refriscandum, dicitur voluntariè venisse, *controv.* 47. num. 18.
- Navis necessarius ad Portum appulsus, non includit necess.

- Cessario mercium exonerationem necessariam, vel earum partis venditionem, contrav. 47. num. 45.*
- Necessitas in materia salvendi ius fundaci vaxella, consideratur in duplici actu, scilicet appulsus ad Portum, & exoneratioque partis mercium, contrav. 47. num. 44.*
- Negatio quando efficit rem dubiam, contrav. 63. num. 43.*
- Nemo tenetur manire adversarium suum, contra se ipsam, contrav. 6. num. 9.*
- Nepos ex filia vocatur ad successionem feudorum avi, exclusis quibuscumque masculis agnatis in ulteriori gradu, contrav. 14. num. 1.*
- Nepus filio, primogenito prædefuncto, excludit partem aetate majorem in primogeniis, & majoratibus, quæ feudali successionis comparantur, contrav. 48. num. 3.*
- Nepos à filio distinguitur, contrav. 48. num. 36.*
- Nepotibus, patre prædefuncto non minus, quam filiis legitimo debetur, contrav. 59. num. 11.*
- Nomen debitoris verum, non exigibile præstari debet, nisi aliud fuerit conventum, contrav. 32. num. 9. & 10.*
- Nomen debitoris insolutum datum, si exigi ex inopia non possit, solutum non videtur, si fuerint reservata priora iura, contrav. 32. num. 12.*
- Nomen debitoris inexigibile recipiens, si excusetur, debet allegare justam ignorantiam causam, sed ex equitate per replicationem ei succurritur, contrav. 32. num. 23. & 24.*
- Nomen debitoris cessum, & repetitum non solvendo facta excussione, habetur ac si cedendi nihil debuisset, contrav. 32. num. 61.*
- Nominis venditor etiam adjectis verbis, tale quale fuerit, licet excusetur circa qualitates, & accidentia, an scilicet solvendo sit, vel nō, non tamen quoad substantiam; cetera tenetur præstare, quod nomina sint vera, contrav. 32. num. 67.*
- Nominis venditor, asserendo aliquid, quod non est, verè, & propriè, emptorem decepisse dicitur, contrav. 32. num. 71.*
- Nominis dari in solutum pro dote, periculum ad cedentem spectat, & sic etiam si detur pro interesse dotis, contrav. 32. num. 82. 83. & 84.*
- Nominatus per nomen appellativum, dicitur specialiter, & in individuo nominatus, contrav. 5. num. 14.*
- Notarius præsumitur, fideliter scripserit verba à partibus prolata, contrav. 25. num. 31.*
- Notarius debet ab utroque ex contrahentibus rogari, nisi in actu, qui dependet à sola unius voluntate, contrav. 25. num. 33.*
- Novatio non sit, etiam servatis solemnibus requisitis, facta reservatione priorum iurium, in datione insolutam nominis debitoris, contrav. 32. num. 11. 14. 18. & 19.*
- Nullitas resultans, ex eodem fonte privilegii, fortior, contrav. 14. num. 46.*
- Nullitas non potest exerceri contradicente illo, in cuius favorem nullitas est inducta, sed eo tacente, adhuc est nullus actus, contrav. 14. num. 52. 53. 55. & 56.*
- Nullitas actus insurgit, ultra pœnam à statuto alicui inflictam, & de ratione, contrav. 17. num. 36.*
- Numeratio pecunie, fit ad liberandum, non ad obligandum, contrav. 62. num. 10.*
- Observantia subsequuta, & practicata inter cursum priorum, & tertii fatalis in Tribunalibus Neapolitanis, quæ sit, contrav. 19. num. 47. & 48.*
- Observantia per actus subsequutos, ambigua conventionis, & investiturarum, est interpretis, mentem concedentis, & acquirentis declarat, præsertim in feudilibus concessionibus, & in ea aliquis temporis lapsus non requiritur, contrav. 31. num. 53. & 63.*
- Odiū non est necesse ostendi, sed sufficit in materia recusationis, adesse causam odii, etiam si sit causa iniusta, contrav. 39. num. 22.*
- Officiales Regii, Doctores, iussi sunt Regio edito Togam gestare, contrav. 51. num. 69. & 71.*
- Officium censetur concessum secundum consuetudinem, & in eo ultima consuetudo attenditur, & censetur habitus respectus ad possessionem, etiam facti iniuste habitam à prædecessore, contrav. 52. num. 31.*
- Onus quando diminuto commodo diminuatur, & è contraria, contrav. 50. num. 34.*
- Onus, & legatum hæredi iniunctum cessat, non tantum cessante causa, quia casus impleri non potuit, sed fortius, quia impleta, contrav. 50. num. 45. & 46.*
- Onus probandi, affirmanti alienationem rei Ecclesiastica validam, incumbit, contrav. 58. num. 1. & 2.*
- Onere diminuto, diminuitur emolumentum, cuius contemplatione erat, contrav. 50. num. 31.*
- Ordo litera, designat ordinem intellectus, & de huius argumenti efficacia, contrav. 50. num. 51.*

P.

- Actum de retrovendendo temporale, stante lesione efficitur perpetuum, contrav. 9. num. 8. vers. vel saltim, col. 1.*
- Pactum, quod certis personis dos restituatur, mutari non potest, contrav. 12. num. 23.*
- Pactum præcedens, censetur repetitum in sequenti actu, licet nihil ibi dicatur; etiam si ex intervallo sequatur, contrav. 25. num. 23.*
- Pactum de dote sibi restituenda, mater, ut debitor, filiam dotando, adicere non valet, contrav. 12. num. 31.*
- Pactum quo vir promisit sub pœna, in certo loco morari, an valeat, contrav. 13. num. 38.*
- Pactum translativum, etiam directi domini, non est contra substantiam feudi, sed tantum fidelitatis remissio, contrav. 31. num. 48.*
- Pactum redimendi, arctat emptorem ad dissolvendam redditum, sive censum, contrav. 33. num. 14.*
- Pactum tutoris, vel minoris, non præjudicat ipsi minori, contrav. 62. num. 42.*
- Pacta quæcumque, & conditiones, in traditione rerum, & donatione facta Ecclesiæ adici possunt, contrav. 25. num. 44.*
- Paganus non potest decedere, cum duobus testamentis, contrav. 38. num. 14.*
- Paria sunt aliqua in prohibito tempore fieri, vel conferri, contrav. 1. num. 124.*
- Partes feudi simul cum feudo concessæ, & possessæ, sunt feudales, quinimo quaternaræ, ut sine Regis assensu alienari nequeant, contrav. 8. num. 15.*
- Participii, Gerundii, ac Relativi quod, vis, atque natura, contrav. 17. num. 27.*
- Pater non valet licentiam dare filie, post dotem datam, eam alienandi in præjudicium filiarum, vel agnatorum, contrav. 12. num. 22.*
- Pater stipulando pro se, & filiis, an pro filiis uti hæredibus, vel uti filiis tantum stipulari videatur, contrav. 57.*

O.

- Obscuritas, favorabilem causam dotis, reddit, contrav. 12. num. 10.*

- verf. 57. num. 14. 15. & 16.
- Pater potest cum assensu, donare feudum secundogenito, primogenitus tamen habet quærelam inofficiosa donationis, controv. 59. num. 23.*
- Pater non potest nocere filio primogenito in sua legitima in feudo hereditario, scilicet cum assensu, saltem respectu estimationis, controv. 59. num. 25.*
- Patientia, & tolerantia Principis, inducit consuetudinem, & privilegium, etiam si esset contra jus, amplius etiam sufficere præsentiam Officialium, nam scientia Officialis est scientia Principis in præscriptione, controv. 51. num. 45. 46. & 48.*
- Patrimonii sui vires scire, difficile reputatur, & difficilius alieni controv. 32. n. 29. 30. & 40.*
- Patrimonii vires, nostra interest non pendi, controv. 63. num. 2.*
- Pauper in presenti, sic etiam in præteritum fuisse præsumitur, licet in divitiis non sit facile de presenti, præsumatur in præteritum, controv. 32. n. 75.*
- Paupertas, & divitiæ vix perseverare præsumuntur, quarum augmentum, & diminutio de facili obvenit, & ideo alias deves, non præsumitur hodie de necessitate talis, controv. 32. num. 34. & 35.*
- Pecunia erogata pro emendo feudo, debetur à successore in illo, atque etiam à Domino feudo devoluto, controv. 25. n. 57.*
- Pecunia ex retracta actionis ad feudum perveniens, hereditaria judicatur, controv. 28. n. 30.*
- Pecunia ad quid inventa, contr. 33. num. 1.*
- Pecunia inter mobilia, quæ servando servari non possunt connumeratur, controv. 33. num. 20.*
- Pecunia censetur solata creditoribus privilegiatis, si infra triennium post pecuniam creditam, illi fuerint dimissi, controv. 49. n. 15.*
- Pecunia alicui data, præsumitur dari in causa, ex qua minor resultat iactatio, controv. 56. n. 30.*
- Petens Castellum videtur petere cum pertinentiis, & districtu, & vendita Baronis, omnia infra fines censentur vendita, controv. 7. num. 49.*
- Petitio, licet sit generalis, si tamen dominus aliquid expressit attenditur expressè concessum, controv. 14. num. 30.*
- Petitio assensus non necessarij, tam in allodiis, quàm in feudis nihil operatur, controv. 31. n. 71.*
- Petitione exclusa non excluditur retentio, controv. 2. num. 34.*
- Periaris effectus, quare non transeat ad heredem, controv. 60. num. 6.*
- Permissio disponendi in casu, quo heres liberos susceperit, innuit prohibitionem testandi in favorem filiorum factam non esse, controv. 11. n. 27. & 37.*
- Permissio temporalis, prohibitionem includit post tempus permissum, controv. 17. num. 6.*
- Perpetuum dicitur illud, quod successivè est duraturum sine præfinitione temporis, & ad heredes transit, licet, interdum quid dicatur perpetuum ad hominis vitam, ut in societate, quod est improprium, controv. 44. num. 16. & 17.*
- Persona gravati attenditur in fideicommissis, quando verba testatoris id suadent, vel agitur de excludenda posteritate gravati, sed ubi gravatus decedit sine liberis, admittuntur proximiores gravantis, controv. 11. n. 13. 14. & 15.*
- Persona extrinsecus nunquam subintelligitur, nec fit exceptio de uno ad aliam, controv. 59. n. 1.*
- Pœna amputationis manus, antiquitus constituta debitoribus non solventibus, condemnatis ad formam Ritus, controv. 54. num. 22.*
- Portio vigore consuetudinis ad instar legitima debetur, & titulo universalis, controv. 3. n. 26. & 27.*
- Portulanus debet curare, ut Vaxellam ex necessitate in Portum appulsam, sedata tempestate recedat, & quare, controv. 46. num. 5.*
- possessio vitiosa non confirmanda, controv. 3. n. 64.*
- possessio, quæ detinetur per colonum, non transit in heredem, nisi sit apprehensa, nec continuatur etiam in filium, quod procedit etiam in feudis, controv. 9. n. 32. 33. & 36.*
- possessio usufructuaria, causa finita dicitur iniusta, quia causa non est transitoria de heredibus secus è contrà, controv. 9. num. 42.]*
- possessio subsequens, declarat titulum dubium, controv. 14. num. 12.*
- possessio etiam vera civilis feudi, non est potens ut apprehendatur naturalis ab alio occupata, controv. 9. num. 47.*
- possessio, vel quasi in corporalibus, & Regalibus non sufficit, nec actus possessorii, nisi adminiculum juris accedat, controv. 14. num. 14. 15. & 68. & substantia in istis possessoriis, est coloranda cum qualitate domini, num. 18.*
- possessio apprehensa censetur ex precedenti titulo, si animus intercesserit, controv. 25. n. 19.*
- possessio defuncti, per eius mortem est extincta, nec transit ad heredem, nec dicitur medio tempore conservata, controv. 26. num. 10.*
- possessio non consideratur pendens hereditatem, quæ cum defuncto extinguitur, controv. 26. n. 22. & 23.*
- possessio utrum solo facto, vel voluntate constitutariis amittatur, distinguitur, controv. 26. n. 32.*
- possessio feudi ex iusto titulo delati, vitiosa censeri nequit, controv. 31. num. 20.*
- possessio feudorum vacans licet etiam propria auctoritate apprehendi potest, controv. 31. num. 17.*
- possessio feudorum non transfertur in heredem, etiam filium, controv. 36. num. 25. & 26.*
- possessio civilis, mortuo detentore, vel naturali et possidente, utrum attrahat ad se naturalem, controv. 36. num. 1.*
- possessio civilis animo deficiente, extinguitur, controv. 36. num. 8.*
- possessio naturalis, mortua usufructuaria, speciali ratione extinguitur, secus vera quando causa possessionis, est ad heredem transitoria, controv. 36. num. 2. 3. 5. & 6.*
- possessio naturalis, tanquam fortior civili, attrahit ad se ipsam civilem, illamque acquirit etiam ignoranti, controv. 36. num. 7.*
- possessio translata per actum facti, est fortior, quam precaria, controv. 36. n. 12. & 16.*
- possessio utrum acquiratur heredi per colonum, etiam sine apprehensione, controv. 36. num. 19. declaratum. 24.*
- possessio an extinguitur, extincto instrumento, pro mediante retinetur, controv. 36. n. 22.*
- possessio est facti, & in possessorio factum, & non jus attendimus, controv. 36. num. 32. & 34.*
- possessio non dicitur iniusta, quæ iure permittente apprehenditur, controv. 38. num. 50.*
- possessio licet iniusta, ex antiquitate iustificatur, controv. 51. num. 5.*
- possessio immemorabilis titulum, & speciale privilegium probat, controv. 51. num. 30.*
- possessio longa ampliat titulum, ut iuxta possessa videatur concessus, etiam si privilegium de per se non sufficeret, quod ampliat etiam in jurisdictionis concessione,*

- ione, sicuti meram imperium, aliis non expressum, quod specialem mentionem requirit, comprehensum censetur, controu. 51. num. 43. & 44.*
- Possessio partis in iuribus, operatur retentionem possessionis, quoad reliqua in concessione contenta, aliad in praescriptione, quid in rebus corporalibus, controu. 54. num. 24. & controu. 23. num. 37.*
- Possessio sola auocatur ex interdicto Salviano, vel hypothecaria, & ideo venditor de euictione non tenetur, controu. 57. num. 10.*
- Possessio non datur, ubi praestatio est difformis, controu. 62. num. 5.*
- Possessio in corporalibus, consideratur ut ficta quasi possessio, controu. 62. num. 11.*
- Possessione pacifica nemo privari debet de facto, sed dandus est terminus, controu. 9. num. 9.*
- Possessionem, siue tenentem apprehendere, licet heredi, quamvis rei dominium in hereditate non remansisset, controu. 8. num. 10.*
- Possessionem feudi quasi civilem habens, an censeatur vacantem naturalem possessionem per mortem possidentis ad se irakere, & quid in interdicto adipiscenda, & retinenda, controu. 9. num. 40. 42. & 44.*
- Possessionem apprehendens unius rei, quae plura sub se continet, quando omnium, quae sub illa continentur apprehendisse censetur, ut in Castro Palatio, Ecclesia, & aliis, controu. 23. num. 9. 10. & 11.*
- Possessionem apprehendens partis dignioris, acquirit integrum jus dominii, controu. 23. num. 12.*
- Possessor verè dicitur creditor, quoad omnia ex solo praecario, iuncta traditione possessionis per actum verum, cum facultate percipiendi fructus, controu. 9. num. 22. & 23.*
- Possessor jurisdictionalium, & officiorum, conservandus est, probata sola facti possessione, etiam si sit contra jus, & fortius si coloretur, & indubitanter si titulus hominis, aut juris ostendatur, controu. 52. num. 33.*
- Possessorium mixtum, cuiusque generis sit, etiam retinenda, causam, iustumque titulum desiderat, idque tam si controversia sit cum Domino directo, quam eum privato, controu. 14. num. 10. & 12.*
- Possessorium, quod habet admixtam causam, siue adipiscenda, siue recuperanda, siue retinenda, iustificatur ex titulo, praesertim cum exceptiones altiorum non requiruntur indaginem, controu. 15. n. 28. 29. & 32.*
- Possessorium, siue adipiscenda, siue retinenda inter successores, non inter fiscum, & feudatarium in feudo, agitandum in Sac. Conf. licet agatur de alteratione qualitatis feudi, controu. 24. num. 45. 46. 47. 48. & 49.*
- Possessorium dicitur admixtam habere causam proprietatis, ex discussione tituli, controu. 31. num. 19.*
- Possessorium datur in annuis praestationibus, in officiis, & aliis jurisdictionalibus, quae in rem sunt, in iuribus homagii, vassallagii, & ceteris omnibus in corporalibus, controu. 51. num. 9.*
- Possessorum retinenda concludit, ut quis non molestetur, & requirit possessionem tempore litis motae, idemque in possessorio summarissimo, quod (interim), appellatur, controu. 54. num. 1. 2. & 3.*
- Possessorium conservanda quasi possessionis, an detur pro annuis introitibus, non debitis occasione alicujus rei corporalis, controu. 62. num. 1. 2. & 3.*
- Possessorii summarii iudicium, attendit factam nudum, non autem jus discatitur, controu. 51. num. 10. & 55.*
- Possidens, & disponens de bonis sub uno nomine, censetur habere ipsa licet diversa pro una re, & tanquam connexa, & coherencia, controu. 23. num. 7.*
- Possidens tempore motae litis, debet in possessione conservari, etiam si ei jus commune resistat, vel vehemens juris praesumptio possidentis adversaretur, allegando titulum praesumptum, aut coloratum, controu. 51. num. 2. 4. & 6.*
- Possidenti non obest negatio adversarii, controu. 54. num. 4.*
- Possidet is, cuius nomine possidetur, controu. 6. num. 28.*
- Posterior tempore, praesertur anteriori ex privilegio a iure inducto, non autem ex rigore juris, controu. 21. num. 38. 39. 42. & 43.*
- Potentioris patrocinium advocans, causa privatatur, controu. 2. num. 15.*
- Potestas Principis, & Consilii supremi, quae sit, controu. 38. num. 68.*
- Potestatis absoluta usus, in Principe non praesumitur, & quare, controu. 1. num. 3.*
- Potestate absoluta Rex noster uti non consuevit, nec in Principe iusto illam considerari posse, aliqui dixerunt, controu. 1. num. 1. & 5. & in addition.*
- Potestate absoluta Romani nunquam uti solebant, controu. 1. num. 2.*
- Praecarium, siue constitutum morte constitutarii non extinguitur; si tamen constituens, siue colonus continet possessionem nomine heredis, controu. 9. num. 38.*
- Praedictum non fit consentienti, siue non contradicenti, quominus unus ex creditoribus in lite audiat, quoad alios creditores, licet sit fiscus, controu. 24. num. 62.*
- Praedictum grave dicitur, cum agitur de amittendo dominio, controu. 58. num. 24.*
- Praelatus faciendo, non potest praedictare Ecclesia, controu. 62. num. 44.*
- Praescriptio longissimi temporis, omnem tutelae actionem perimit, controu. 29. num. 31.*
- Praescriptio centenaria ubi requiritur, sufficit consuetudo interpretativa decem annorum, controu. 31. num. 61.*
- Praesentia, & patientia inducunt renunciationem, etiam specialem, siue consensum, etiam si requireretur expressus, vel pro forma, dummodo ultra taciturnitatem interveniat aliquis actus positus, controu. 49. num. 34. 35. & 36.*
- Praesidentes Regiae Camerae oculati esse debet in ferendis decretis, ne Fisco Regio praedictent, controu. 18. num. 27.*
- Praesumitur, quem elegisse viam, ne eius iudicium subverti possit, & factum non facere elusorium, controu. 35. num. 2.*
- Praesumptio I. siue possidetis C. de probat, non iuvat in interdicto, retinenda, controu. 9. num. 2.*
- Praesumptio maior ex administratione, quam ex pietate, & afflictione, resultat, controu. 12. num. 10.*
- Praesumptio ubicunque militat contra possidentem, si titulus est necessarius, controu. 14. num. 13.*
- Praesumptio ex antiquitate, frivola est, controu. 58. num. 34.*
- Praesumptiones fortiores vincunt debiliores, & si sunt pares confunduntur, & in dubio pro reo, controu. 6. num. 35.*
- Pretium feudi, si iterum ad emptorem redeat, ad beneficium*

- cium creditorum revertitur*, *controv. 21. num. 52.*
- Pretium Terræ probatur ex Releviis, non ex singulorum affectione, & ex reddito, & communi estimatione*, *controv. 63. num. 40. & 41.*
- Primogenitus proximus successor, dicitur tertius in materia clausulæ apponi solitæ in dispensationibus, circa feudorum successiones*, *controv. 14. num. 61.*
- Primogenitus cogitur per secundogenitum, ad exercendam actionem ad feudum, ad finem partiendi emolumentum*, *controv. 28. num. 28.*
- Primogeniti linea censetur vocata in infinitum, ubi simpliciter vocatur primogenitus, secus si cum qualitate, ut quando primogenitus major, superest tempore mortis vocatur, tunc enim secundogenitus superstes excludit lineam primogeniti prædefuncti*, *controv. 48. num. 57.*
- Primogeniti, vel majoris natæ vocatio, est eadem, controversi. 48. num. 5. sed quod differant est verius, num. 58.*
- Primogenito vocato, censetur vocata illius linea in infinitum, ad exclusionem secundogenitorum*, *controv. 48. num. 4. declaratur, num. 57.*
- Princeps à fisco, quomodo differat*, *controv. 1. num. 15.*
- Princeps in aliquibus deterioris conditionis, quam privatus*, *controv. 1. num. 33.*
- Princeps nec jure spe agnatis quaesitam, tollere potest*, *controv. 1. num. 125. & in addition.*
- Princeps, qualis esse debeat*, *controv. 2. num. 7.*
- Princeps de re litigiosa institutus, litis causa institutus præsumitur, licet non dicatur*, *controv. 2. num. 9.*
- Princeps necdum non capis ex testamento de re litigiosa, sed nec ex contractu*, *controv. 2. num. 10.*
- Princeps Supremus ex causa potest prohibere, ne quis de rebus suis disponat in ultima voluntate*, *controv. 6. num. 37.*
- Princeps præsumitur scire ea, quæ sui Ministri, & officiales sciunt*, *controv. 22. num. 28.*
- Princeps revocare debet licentiam concessam Senatori, quod præcedat, ut arbitretur, admodum cognoscit illam ea aduti, gravamina inferendo*, *controv. 39. num. 49.*
- Princeps in terra sua, potest facere legem, quam velit, & ut consuetæ serventur, licet aliquantulum dura*, *controv. 47. num. 21.*
- Princeps Supremus de ordinaria potestate, non potest tollere jus possessionis quaesitum, idcirco neque contra possessorem rescribere, ut sublato iure possessionis, de perituri cognoscatur*, *controv. 51. num. 11.*
- Princeps consuetudinem vulgatam scire præsumitur, ita Vicerex, & alius Minister*, *controv. 52. num. 15.*
- Princeps censetur velle nulli præjudicare, & ejus rescripta potius invalida censetur*, *controversi. 52. num. 18.*
- Princeps adversus contractum venditionis, sicut contra testamentum, transactionem, & aliis rescribere nequit*, *controv. 52. num. 19.*
- Princeps, nec per viam legis condenda, ob bonam publicam necessarium, potest tertio præjudicare, non dato prius bono excambio, & contraria opinione restringitur, dummodò adsiturgens causa favoris publici, aliàs constitutio contra jus naturale, vel gentium non valeret, sine justa causa, & justæ causæ, qua sint*, *controv. 52. num. 21. 22. 23. & 24.*
- Princeps etiam de quavis potestatis plenitudine, per viam legis condenda, non potest tollere jus tertio quaesitum, ex contractu præsertim oneroso*, *controv. 52. num. 28. 35. & 36.*
- Princeps, nec per indirectum tertio præjudicare potest*, *controv. 52. num. 40.*
- Principis gesta, qualia esse debeant*, *controv. 1. num. 4.*
- Principis dispositio, active omne tollit obstaculum, sed passive in omnibus leges servanda*, *controv. 1. n. 31. & 32.*
- Principis munificentia, procedere debet in posteros, habita ratione parentum*, *controv. 18. num. 15.*
- Principis gratia, & privilegium gratiosè subdito concessum, regulariter revocabile, & non integra irrevocabile efficitur*, *controv. 52. num. 29.*
- Prior in tempore, potior in jure, non ex privilegio, sed ex rigore juris innixo conventioni, etiam si primo obligetur, res debita secundò, idem effecta propria*, *controv. 21. num. 6. & 8.*
- Prior in tempore pro sorte, erit etiam anterior pro usu, quod non procedit in potiore ex causa, neque in usuris, quæ de per se, & non accessorie debentur, neque in potiore ex privilegio*, *controv. 21. num. 18. 19. 25. 33. 34. & 35.*
- Prioritas temporis non consideratur, inter plures mutantibus ad rem emendam; quoad sortem, & de ratione*, *controv. 21. num. 3. & 4.*
- Prioritas horæ est in consideratione, imò etiam prioritas in puncto, & in momento*, *controv. 49. n. 4.*
- Privatio supponit habitum*, *controv. 57. num. 13.*
- Privilegium concessum alicui, & suis descendenti bus non comprehendit filias nuptas; quia dicuntur statum suum mutasse, & etiam in privilegio fori concessa Neapolitanis*, *controv. 13. num. 26.*
- Privilegium interdum est temporale, & post illud tempus expirat, idque ampliatur*, *controv. 17. num. 8.*
- Privilegium semel extinctum, prorogari non potest, sed nova indiget concessione*, *controv. 18. num. 13.*
- Privilegium alicui concessum, si justa de causa impeditus, illud non præsentet in tempore, sibi non præjudicat, sed potest post annum præsentare*, *controv. 18. num. 18. & 24.*
- Privilegium non registratum in tempore, nova indiget confirmatione*, *controv. 18. num. 2.*
- Privilegium fisci pro tributo, & retentione pro melioramentis, non extenditur ultra prædicta tributaria*, *controv. 21. num. 2.*
- Privilegium incipiens ex post facto esse damnosum, abrogandum, vel limitandum est, ex regul. c. suggestum de decim. sed si contingat ex eo, quod fraus in administratione interfuit, non potest regula prædicta applicari*, *controv. 51. num. 49. & 52.*
- Privilegium concessum ex pacto, etiam aliquo dato, vel recepto, non potest per Principem revocari, quod ampliatur etiam in jure quaesito ex prescriptione, quod nec de potestate absoluta auferit*, *controv. 51. n. 54. 56. 57. & 58.*
- Privilegium, an beneficium, dicatur concessio feudi cum jurisdictione, & quod sit beneficium late interpretandum*, *controv. 53. num. 14. 15. & 16.*
- Privilegium viro concessum, ad uxorem non extenditur, privilegium concessum Regi non communicatur Reginae, nisi id fuerit expressum, & ita servatur in Hispania, nisi in casibus specialibus, ubi ex privilegiis, vel legibus Regni aliter est provisum*, *controv. 55. num. 15. & 18.*
- Privilegium competens uxori, propter officium mariti, etiam habens dignitatem annexam extinguitur morte mariti, sed aliud est in privilegio competenti uxori ob nobilitatem, vel dignitatem viri*, *controv. 55. num. 20.*
- Privilegia, & quæcumque rescripta, & ordines expedita in Curia Regis, debent registrari in Regia Cancellaria Neapolitana, vigore Pragmaticæ Caroli V. Cæsaris, infra annum, aliàs ipso jure nulla redduntur, cum*

- cum clausula irritanti, controversi. 14. num. 37. & 38.*
- Privilegia, cur ita facile exequantur in Regia Cancellaria, controversi. 18. num. 20.*
- Privilegia ex simplici abusu, non revocanda, contr. 52. num. 17.*
- Privilegia, quae insunt ex legali dispositione favore creditoris, vel causa, censentur repetita, quod fallis in adiactis, controversi. 56. num. 11. & 12.*
- Privilegiis, iustis de causis dispensari solet, controversi. 18. n. 24.*
- Prius, & posterius non datur in eadem scriptura, controversi. 56. num. 22.*
- Probationis promptuaria oblatio, sufficit in iudiciis immissionis, quamvis reus non habeat probationes in sacco paratas, controversi. 31. num. 23. & 24.*
- Probationes sunt vehiculum quoddam, vel virgula ad sententiam declarandam, & declarant libellum, & dicuntur anima processus, & sententiae, controversi. 7. n. 8. 9. & 10.*
- Processus non impeditur in summaris iudiciis, ex iis, quae requirunt alio rem indaginem, sed reservatur in ordinario, controversi. 31. n. 12.*
- Procuratio inrevocabilitate in rem propriam, solita fieri per emptorem feudi de aliena pecunia, cum promissione disponendi ad illius requisitionem in ipsum, vel alios, recognitio denominatur, controversi. 28. num. 7.*
- Procurator Regis impedire potest divisionem iurisdictionis, & Castri, & in his assentiri Proreges prohibentur, controversi. 24. num. 15. & 16.*
- Procurator possessor nomine Domini, cura facultate percipiendi fructus, ad propriam utilitatem, dicitur verus possessor, & procurator in rem propriam, controversi. 9. num. 29.*
- Procurator in rem dici potest, & si verba in rem propriam absint, contr. 9. num. 30.*
- Procurator in rem propriam, non revocatur per mortem eius, vel constituentis, controversi. 9. num. 31.*
- Procurator non admittitur in causa criminali, & sic in citatis super tenore instrumenti via Ritus, controversi. 54. num. 17. & 18.*
- Procurator papilli esse non potest, qui est tutoris inimicus, controversi. 60. num. 22.*
- Procurator ex levissima causa recusari potest, contr. 60. num. 24.*
- Procuratoris factum in quaestis, non nocet Domino, controversi. 23. num. 36.*
- Procuratorem non revocare promittens, cum iuramento adhuc eum revocat, controversi. 60. num. 1. 3. & 11.*
- Proemium declarat causam finalem, & mentem contractuum, contr. 32. n. 10.*
- Prohibitio testatoris alienandi, nuda à causa, vel persona, valida redditur, cum prohibet alienari Castrum, vel Turrim, controversi. 2. num. 39.*
- Prohibitio Principis inbibentis, ne quis alienet nec disponat, includit etiam actus ultima voluntatis, ex significatione verbi disponere, controversi. 6. num. 36.*
- Prohibitio testandi etiam restricta ad certam aetatem, inducit tacitum fideicommissum, controversi. 11. n. 25. & 26.*
- Prohibitio testandi inducit fideicommissum, & de diversis verborum formulis prohibitionis testandi, contro. 10. n. 1. & 22. fallis si probatio sit per modum consilii, & non praecipue, contr. 10. num. 29.*
- Prohibitio disponendi, ex qua resultat prohibitio testandi, facta cessat favore venientium ab intestato ipsius testatoris, non heredibus instituti, ex verisimili mente defuncti, controversi. 11. num. 36.*
- Prohibitio alienationis feudorum, realis est, controversi. 31. num. 65.*
- Prohibito de non alienando in contractu, non impedit Domini translationem, nisi adfit specialis hypotheca, vel generalis cum iuramento, contr. 57. n. 25.*
- Promissio de vendendo, vel disponendo de feudo sine assensu, non obligat promittentem, contr. 28. num. 20. & 21.*
- Pronomen ipsius est personalissimum, & restrictivum ad personam nominatam, controversi. 10. num. 35.*
- Pronomen iure suo proprio, idem importat, quod manu propria, contr. 62. n. 26.*
- Pronomina suum, eius, & ipsius, inter se non differunt, controversi. 10. num. 52.*
- Prorex non potest assentiri divisioni feudorum, controversi. 24. nu. 15. & 16.*
- Proregis potestas, in quibus praeteris restringatur, controversi. 17. n. 51.*
- Protestatio petentis, & concedentis prima investitura nolle derogare operatur, quod secunda non obsit, controversi. 31. num. 33.*
- Protestatio conservat jus protestantis, controversi. 61. num. 23.*
- Proximitas testatoris utrum in fideicommissis attendatur, an verò ultimi successoris gravati, quaestio indiget decisione Imperiali, controversi. 11. num. 1. 2. 3. 4. & per totam.*
- Proximiorum exclusionem, lex satis improbat, controversi. 1. num. 34.*
- Publicanorum execrabilis est, & nefandissima cupiditas, controversi. 46. num. 27.*
- Pupillus in re empti ex propria pecunia, praefertur creditoribus anterioribus, quatenus ex eius pecunia sit solutum, controversi. 21. num. 9.*

Q

Qualitas in primis probari debet, etiam in requisitis in gradu positivo, controversi. 27. num. 10.

Qualitas, quando adicitur dispositioni, non potest in esse deduci ante implementum qualitatis, controversi. 27. num. 16.

Qualitas, requisita, adesse debet tempore, quo dispositio ad effectum producitur, controversi. 48. num. 29.

Qualitas adiuncta verbo, secundum tempus verbis regulatur, controversi. 48. n. 33.

Qualitas non entium, nulla, controversi. 29. nu. 14.

Quasi possessio, quando ex unico actu acquiratur, & quot requirantur praestationes, & requisita, controversi. 62. num. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.

Quasi possessio exigendi, ut quaratur, quae requirantur, controversi. 62. nu. 27.

Quae sunt ad tempus non videntur adesse, controversi. 47. num. 22.

Querela inofficiosi testamenti, spatio quinquennii datur, controversi. 59. num. 32.

Quietatio, sive liberatio quantumvis generalis, non comprehendit partitas in libro non descriptas, etiam si fiat mediante instrumento, cum iuramento, & amplissimis clausulis decreto, & quibusvis cautelis, controversi. 40. num. 33. & 34.

Quietatio non visis libris rationum nulla redditur, controversi. 40. nu. 35.

Quietatio qualibet, etsi generalis, debet restringi, ut civilem, & iustum recipias intellectum, & dolus excludatur, controversi. 42. nu. 39.

Quietatio, sive liberatio facta ex una causa non porrigitur ad novas species, praesertim de novo repertas, & non com-

- comprehensus in libris rationum*, controv. 42. n. 12. 15. & 19.
- Quiescatio generalis tutela non comprehendit restitutionem reliquorum, etiam si administrator liberetur ab actione tutela*, controv. 42. n. 22. & 23.
- Quinterniones seu feudorum in quinternionibus descriptio, ad quid inventa*, controv. 7. num. 57.
- R.
- R**atificatio eo tempore fieri debet, quo principalis dispositio fieri potest, & quid quando in odium ratificationis, controv. 1. n. 91. & 92.
- Ratio naturalis sufficere debet; etiam si lex in mundo deficeret*, controv. 10. n. 18.
- Ratio eadem omnes casus complectitur*, controv. 42. num. 33.
- Recedere non licet in dubio, à propria significatione vocabuli, præsertim si convenias, & communis usus est valde notorius*, controv. 47. n. 26.
- Reconciliatio non de recenti, omne odium tollit*, contr. 3. num. 41.
- Recusationis causa ex capite inimicitie, protenditur usque ad decimum gradum*, controv. 60. n. 21.
- Reclamatio non debet declarari deserta, ab lapsu fatalium de jure communi, nec de stylo Tribunalium Regni, & ita in dubio judicandum*, controv. 19. n. 2. & 51.
- Reclamatio, & appellatio pari passu ambulant, nisi ubi diversa ratio concurrat*, controv. 19. num. 43. 44. 45. & 46.
- Reclamatio interposita, cum processu compilato intra legitima tempora desertionem excludit*, controv. 20. per totam.
- Reclamatio tantum admittitur à sententiis, & decretis Senatus, per viam supplicationis*, controversi. 39. num. 37.
- Redemisse censetur, qui declaravit velle rem venditam redimere*, controv. 9. num. 23.
- Redditio computorum non impedit dotis, juriusque dotalem exactionem*, controv. 29. num. 30.
- Reemptio census, non comprehenditur in prohibitione alienationis*, controv. 33. num. 17.
- Refutatio ab hæredis institutione valde differt, idque omni jure*, controv. 1. n. 29.
- Refutatio in speciale nomen contractus non cadit*; controv. 1. n. 38.
- Refutatio in nuda voluntate refutantis tantum consistens, nullius est effectus*, controv. 1. num. 39. & 42.
- Refutatio denegatur ei, cui alienatio denegatur*, controv. 1. num. 40. & 56.
- Refutatio nihil speciale in se continet*, controv. 1. n. 41. & 57.
- Refutatio ad ejus esse quæ requiratur, controversi. 1. numer. 47.*
- Refutatio feudi ad certum servitium concessi domino non acceptante nihil operatur*, controversi. 1. n. 49.
- Refutatio in successurum, in ultima voluntate fieri non potest, ut sit tanquam ultima voluntas*, controv. 1. num. 83.
- Refutatio in proximè successurum ex sanguine, non autem ex privilegio est permessa*, controv. 1. num. 85.
- Refutatio Vassalli de dominio utili facta in testamento, nullum jus tribuit directo domino, non sequata acceptatione ipsius ante obitum Vassalli*, controv. 5. n. 1.
- Refutatio inest ex natura feudi in feudo dato sine determinato servitio, & non aliter*, controv. 5. num. 7. 8. 38. 39. & 40.
- Refutatio fit ergà proximam, & immediatè successuram tantum, & dicitur quædam successionis præventio*, controv. 44. num. 8.
- Refutatio non potest fieri in filium non primogenitum, absque ipsius primogeniti consensu*, controversi. 44. num. 9.
- Refutationis species diversa, remissivè*, controversi. 1. num. 36.
- Refutationis diffinitio*, contr. 1. n. 48.
- Refutationum registratio in quinternionibus, requisita per pragmaticam, non comprehendit donationes*, controv. 44. num. 10.
- Regalium concessio, non semper est strictè interpretanda*, controv. 23. num. 42.
- Reges Regnicola eliguntur de cætera Presidentium, Regia Camera, ut Regni rebus, & Regii Patrimonii instructus, Regi assistens, de his, quando in Supremo illo Consilio tractatur, notitiam dare possit*, controv. 22. num. 28.
- Regia Camera cognoscit de qualitate feudi, & quando*, controv. 24. num. 1. 5. 11. 12. 17. 18. 22. 23. 25. 37. & 38.
- Regia Camera cognoscit, an quis debeat de feudo investiri*, controv. 24. num. 2. 40. & 41.
- Regia Camera vacare debet conservationi, & augmento Patrimonii Regis, & lites inter partes impedire non debet*, controv. 24. n. 21.
- Regina Polonia Bona Sforzia, iusta ratione legavit Regi nostro Inviçtissimo Civitates Bari, & Rossani, insignes urbes Regni*, controv. 2. num. 28. & 30.
- Regina accipiens militem in conjugem, non facit eum Regem, quia non possunt esse duo Reges in solidum; vir tamen hoc casu radiis uxoris corrascet, & dignitas, mortua uxore, expirat*, controv. 55. num. 19. & 21.
- Regnum, non potest dari in dotem, nec Privatus duceus Reginam in uxorem habet dominium ex titulo dotis*, controv. 55. num. 22.
- Registratio sequuta post lapsum temporis, non convalidat Privilegium*, controv. 14. num. 44.
- Registratio in quinternionibus Regia Camera, an requiratur pro solo interesse Fisci, an etiam pro interesse partium*, controv. 14. num. 49. 51. 54. & 59.
- Registrationsis omissio, quæ requirebatur ex clausula adjectam in assensu in forma gratia, reddit adhuc nullum assensum ipso jure in beneficium fisci, & partium, & ita judicatum*, controv. 14. n. 47. & 62.
- Regula adhaerendum in dubio, etiam in casibus privilegiorum*, controv. 5. n. 20.
- Relatio est facienda ad proxima* controv. 10. num. 36.
- Relatum attenditur, non referens, in id, quod relato contradicit*, controv. 12. n. 2.
- Relatum est propriè, & verè in referente*, controv. 38. num. 2.
- Relativum quod, adjectum verbo futuri temporis, conditionem facit*, controv. 48. num. 23.
- Relativum quod, sua natura restringit dispositionem, & habet vim demonstrationis taxativæ*, controv. 48. n. 24. & 25.
- Reliquii solutio, translationem possessionis non operatur*, controv. 9. num. 49.
- Reliquii solutione, non inquiritur de vero domino, vel possessore, sed in cuius faciem sit descriptum feudum in Cedula*, controv. 36. num. 18.
- Relicta in minus solemoni testamento, in foro conscientie debentur, & datur pro eis exceptio legataria possidenti*, controv. 38. num. 62.
- Remedium possessorium quorum bonorum, est adipiscenda possessionis*, controv. 15. num. 2.
- Reme-

Remedium l. final. C. de edict. divi, non minus adeptam confirmat, quam novam possessionem concedit, contr. 31. n. 11. alia vide in verbo immisio.
Remissio causæ, ad Regiam Cumeram calumniosè petita concedi non debet, contr. 7. n. 36.
Renunciatio facultatis revocandi concessionem administrationis, declarat concessionem fuisse perpetuam, & realem, contr. 44. n. 27.
Renunciatio per filiam à patre dotatam, successioni feudorum deferenda post patris mortem, sine assensu nulla est, & de ratione, contr. 15. num. 40. & 43. & contr. 16. num. 4. 6. & 8.
Renunciatio facta per filiam à patre dotatam, non importat simplicem abstentionem, sed sapit necessario successionem, & importat iurium translationem, contr. 15. num. 41. & 42. & contr. 16. num. 5.
Renunciatio successionis velut conditionalis, censetur collata in tempus mortis patris, cum viventis nulla sit hereditas, contr. 15. num. 44. & contr. 16. num. 10.
Renunciatio successioni deferenda, tacitam continet conditionem, si successio deferatur, & sic uti conditionalis non sublinetur, ut simplex refutatio, contr. 16. num. 9.
Renunciatio matris, non obstat filio, si mater ipsa præcedat, etiam si filius sit hæres suæ matris, contr. 16. num. 11. & 12.
Renunciatio tacita, quandoque plus, quam expressa operatur, contr. 17. num. 12.
Renunciationes, & remissiones sunt restringenda, & illa est sumenda interpretatio, qua remissionis præsumptio evitetur, & potius error, & fatuitas, quam remissio præsumenda, contr. 42. num. 25.
Representatio non datur, ubi superstes vocatur, contr. 48. n. 66.
Repugnantia in verbis contractus excludenda, contr. 40. num. 25.
Rescriptum mandans iustitiam fieri, intelligitur, secundum juris ordinem, contr. 52. num. 20.
Res emptæ ex pecunia mea, vel communi, nomine alterius tantum, non efficitur mea, vel communis; & acquirere eam communicare debet, vel partem pecuniæ reddere, secundum diversas opiniones, contr. 28. n. 1.
Reservatio Juris fisci, & Partium; inest investituris, & privilegiis, contr. 14. num. 58. & 60.
Reservatio iurium, nihil prodest, cum actus est omnino repugnans, contr. 26. n. 31.
Reservatio ne reddatur inutilis omnem casum comprehendit, contr. 42. num. 34.
Reservationis natura est, reservare ius reservanti competens, contr. 25. num. 32.
Res integra videtur concessa ex adiectione finium tametsi non esset tota concedentis, sed communis, contr. 7. num. 45.
Res iudicata non dicitur; si pendet appellatio, contr. 61. n. 12.
Responsa in causis, maturè sunt consideranda, cont. 48. num. 9.
Restitutio denegatur, cum scandalum aliquod oriri potest, contr. 2. num. 36.
Restitutio datur, etiam in possessorio, ex receptiori opinione, contr. 62. num. 33.
Restrictio fieri debet, etiam ubi ratio recti sermonis, non bene salvatur, contr. 40. n. 41.
Retentio facilius conceditur, quam petitio, cont. 2. n. 33. & contr. 41. num. 3.
Retentio differt à compensatione, & in quo, contr. 42. num. 1. & 2.

Retentio conceditur, etiam ubi iuramento excluditur compensatio, contr. 41. num. 23.
Retrahitus iure congrui, duo copulativè requirit, quod conventus sit possessor, & emptor, non autem donatarius, contr. 49. num. 1.
Retrotractio per viam fictionis fit, contr. 1. n. 101.
Retrotractio in feudo etiam hereditario, in præjudicium tertii denegatur, contr. 1. num. 103. & 116.
Retrotractio ficta, non sufficit, quando præcessit vera, in perfectione actus, contr. 3. n. 23. 24. & 25.
Revocatio aliquorum graduum institutionis testamentum dicitur non codicillus, contr. 34. num. 1.
Revocatio secundi testamenti facta in codicillis, in quo similis fit revocationi facta in testamento, contr. 33. num. 26. 27. & 28.
Revocatio, vel limitatio Privilegii à Rege concessi, ad Regem spectat non ad Proregem, etiam si revocatio fieret ex causâ abusus, contr. 51. num. 53.
Reus conventus, si differat litem contestari, iuste conceditur actori, ut admittantur eius probationes, contr. 37. num. 19.
Rei debendi dicuntur, qui principaliter, & insolidum obligantur, etsi alienam suscipiunt obligationem, contr. 61. num. 2.
Rei debendi differunt à fideiussore, qui obligatur accessorie, contr. 61. num. 3.
Rei debendi sunt correi quoad creditorem, licet quandoque sint inter se fideiussores, contr. 61. num. 4.
Rei debendi sunt correi quoad creditorem, etsi negotium, ad alterum pertineat, contr. 61. n. 8.
Rei debendi conveniuntur à creditore nulla præcedente excussione illius, cui negotium pertinuit quando insolidum obligantur, & quid si sine clausula insolidum reperiuntur obligati, contr. 61. num. 9.
Rex invictissimus, & sapientissimus Philippus II. relictis Civitatibus, Bari, & Rossani, reliquam hereditatem Reginae Poloniae acceptare renuit, contr. 2. num. 41. & 43.
Rex institui dicitur litis causa, dupliciter, contr. 5. num. 43. & 44.
Rex solum de certa scientia dispensat, ut non obstante, solemnitate registrationis, concessio sublineatur, contr. 14. num. 50.
Rex in præjudicium tertii de ordinaria potestate, dispensare non potest, contr. 18. num. 9.
Rex ut dominus directus feudorum Regni, dicitur Patrifamilias in feudis officiis, & Jurisdictionibus, contr. 23. num. 6.
Rex in penitus omissis, potest statuere, quod ei libet, contr. 52. num. 36.
Regi afferenti adesse causam revocationis privilegii, in qua arguentissima causâ requiritur, non creditur, sed debet probari, ne tertio præiudicetur, contr. 51. num. 59.
Reges, & Principes moventur, ut non statuant iura irrationabilia, quia peccant, contr. 47. num. 24.
Rigor in feudis versatur, contr. 28. num. 16.
Ritus Regiæ Camerae; debent recipere interpretationem secundum ius commune, etiam si esset contra ius commune, contr. 46. n. 33.

S.

Sacra, & religiosa semel, semper talia remanent, etiam si ab hostibus capta sint, contr. 58. num. 17.
Sacrum Consilium, iudicat ex lato arbitrio, & potest adhibere fidem etiam iis, quæ fidem non faciunt, & secundum conscientiam iudicare, contr. 38. n. 67.

Sciens

- Sciens, & patiens in quibus casibus censetur videri in eas praedictum, & quid in iuribus personalibus, aut realibus, & in re tractu, contr. 49. n. 25. 28. 29. 30. 31. 34. & 37.*
- Sciens ius suum existere, non censetur illud remittere, si praesens sit, & taceat, quod procedit in iure quasi fecus si tunc queritur, contr. 49. num. 38.*
- Scientia praesumitur, non tantum in domestico, commensali, vel vicino, sed fortius ex sanguinis conjunctione, conversatione, & familiaritate, contr. 25. n. 46.*
- Scientia praesumitur ex productione Scripturarum, privilegiorum, & assensuum, contr. 25. num. 49.*
- Scientia mediocri licet non sit eminent, sufficit in scholari doctorando, contr. 51. num. 22.*
- Scientia non praesumitur, quia non insita a natura in homine, literaturae tamen conjecturis, & praesumptionibus probatur, contr. 52. num. 4.*
- Scientia requiritur acquirentis ius, & eius cui illa nocet, ut patientia praedictet, contr. 54. n. 29.*
- Scientiam quis habere praesumitur eorum, quae inquirere tenentur, quia ad propriam commodam, vel etiam ad socium pertinent, contr. 25. num. 48.*
- Scholarius doctorandus, dupliciter de solemnitate, examinari, & approbari debet. Primum private a Doctoribus. Secundum a Collegio non minus septem Doctorum, nisi ex privilegio sufficiant quatuor, & quo ratione his examinari debet, contr. 51. num. 15. & 18.*
- Scholarius, qui a septem Doctoribus fuit approbatus, idoneus censetur, & imperitum approbantes, dignitate privantur non propterea est rigida examinatio a Scholari doctorando exigenda, contr. 51. n. 21.*
- Scholarius examinatus, si repertus fuerit parum doctus, si est spes quod possit proficere, debet doctorari, quod ampliat etiam in eo, qui debito tempore non studuit, contr. 51. num. 23. & 24.*
- Scholari graduando, qui evidenter doctrinae notitiam praebet examinatio remittitur proinde hodie postremae partis lectionis recitatio, doctoribus remitti, solet, contr. 51. n. 40.*
- Scholarius in almo Neapolitano, Collegio post privatam examen, nonnulli momenti, ut studeant, & ad secundam examen publicam admitti non solent, contr. 52. num. 8.*
- Scholares approbati simpliciter, dicuntur reprobat, contr. 52. num. 48.*
- Scholariibus Neapolitanis, fuit concessum privilegium fori etiam in propria patria, contr. 51. num. 74.*
- Scriptura si iuxta illam fuerit iudicatum in uno, probata intelligitur, quoad omnia, contr. 25. num. 50.*
- Secundogenitus, in successione feudorum dicitur primogenitus, si primogenitus sit Clericus, contr. 25. num. 15.*
- Secundogenitis pars pretii competit, in emolumento actionis ad feudum, contr. 28. num. 27.*
- Sententia Iudicis facti valet, contr. 4. num. 12.*
- Sententia recipit declarationem ab actis, contr. 7. num. 7.*
- Sententia continet nedam expressa, sed quae inferantur ab expressis, contr. 7. num. 11.*
- Sententia lata in Iudicio adipiscenda, vigore investiturae, praedicta in petitorio, contr. 15. num. 26. & 30.*
- Sententia lata praesentis vinculis instrumenti, & acceptata praedicta successoribus, etiam singularibus, contr. 25. n. 51.*
- Sententia lata si praedictum etiam irreparabile generaret, tertio venienti ad causam, ad infringendam iura*
- affert, executioni non demandaretur cum cautione, contr. 45. n. 14.*
- Sententia nocet, ratione solius scientiae, contr. 54. num. 10.*
- Sententia lata pro fidejussore indemnitas, non prodest principali debitori, contr. 61. num. 11.*
- Sententia inter alios lata, aliis non nocet, contr. 61. num. 16.*
- Sententia pro correo lata, corream non iurat, contr. 61. num. 57.*
- Sententia Sacri Consilii, & Regiae Camera habent executionem paratam, ad instar sententiarum Praefecti Praetorio, contr. 19. num. 4.*
- Sequestrum, ut rite fiat de fundo, debet factum summarie constare de iure illius, qui sequestrum petit, & audita parte decerni per iudicem competentem, cum summaria causa cognitione, contr. 24. num. 51. 52. 53. 54. 55. & 56.*
- Sequestrum involuntarium, etiam ex legis, vel iudicis auctoritate, non privat aliquem sua possessione, contr. 24. num. 58.*
- Sermonis proprietates attenditur in legatis, contr. 59. num. 3.*
- Sermone generali, personam loquentis non includi, declaratur, contr. 1. num. 16. & in addition.*
- Servitium in fundo pleno, praestatur Baroni, contr. 7. num. 22. & 30.*
- Servitium, & Relevium in fundo quaterwad secundum quid, praestatur Baroni, non Regi, contr. 7. n. 31.*
- Servitium in Regno praestatur in pecunia, quia est in electione Regis exigere servitium personale, contr. 27. num. 29.*
- Servitium in Regno taxa est uniformis, nisi in feudis devolutis, contr. 5. num. 5.*
- Significatio propria dicitur, quae convenit definitioni vocabuli, quae stricta est, & non lata, contr. 10. num. 11.*
- Significatio lata vocabuli, contentum sub illa comprehendit, magis per interpretationem declarativam, quam per viam extensionis, contr. 10. n. 12.*
- Silentium non dat titulum, contr. 14. num. 70.*
- Simulatio contractus probatur ex contractu praecedenti, & sequenti, licet magis ex praecedenti, contr. 28. num. 6.*
- Simulatio contractus emptionis feudi, de propria pecunia sub nomine alterius, non est reprobat, contr. 28. num. 9.*
- Solemnitas est duplex, una ante actum, altera post actum adhibenda, & inter utramque magnam discrimen, quod interdum cessat, contr. 17. n. 15. & 21.*
- Solemnitas, quae habet intervenire post actum, ad illum conservandum, si omittatur, reddit actum ipso iure nullum, si lex procedit ulterius annullando, & quid si non procedit, contr. 17. num. 25.*
- Solemnitas extrinseca quomodo temporis diuturnitate intercessisse credatur, non probata scientia illius, cuius consensu requiritur, contr. 58. num. 34. & 7.*
- Solemnitas, licet ex tempore in alienatione bonorum Ecclesiae praesumi possit, non tamen in alienatione ipsius Ecclesiae, contr. 58. num. 19.*
- Solemnitas extrinseca, quae scripturam requirit, non praesumitur, contr. 58. num. 28.*
- Solemnitas extrinseca praesumitur, ubi agitur de modico praedictum, contr. 58. num. 23.*
- Solemnitas praesumpta non sufficit, ubi requiritur expressa, contr. 58. num. 30.*
- Solium quomodo inducatur, ut dicatur res solita concedi in erectione feudi plani, contr. 7. num. 38.*

- Solita concedi non dicantur, bona effecta de mensa, vel incorporata feudo, & quod tempus requiratur controverf. 7. num. 14.*
- Solvens sine mandato, quid probare debeat, controverf. 62. num. 47.*
- Solutio censetur facta in causam duriores controverf. 56. num. 27.*
- Solutio quandò arguat possessionem, controverf. 62. n. 29.*
- Solutio in causam usurarum, quandò extenuet sortem principalem, controverf. 62. num. 39.*
- Solutio præsuntur in causam tertiarum liquidarum, non autem liquidandarum, controverf. 62. num. 14.*
- Solutio facta per matrem turricem, non præjudicat minori, controverf. 62. n. 43. 45. 46.*
- Soror admittitur ad successionem in Comitatu fratris, tam de jure communi, quàm feudorum controverf. 15. num. 7.*
- Spoliatus de Castro, vel Oppido, non sic de facili restituitur, nisi discussa Justitia, ob difficultatem recuperationis, etiàm si Castra non sint multùm manita, & etiàm si is cui faciendâ est restitutio fit debilior, controverf. 21. n. 35. & 37.*
- Spurius in possessionem feudi admissus, quia in possessoris factum, non jus versatur, controverf. 9. num. 16.*
- Statutum aliquid ultra jus commune operari debet controverf. 1. num. 97.*
- Statutum usu non fuisse receptum, allegant incumbit onus probandi, controverf. 17. num. 47.*
- Statutum, vel consuetudo obligans ad id, quod descendit ex factò hominis voluntario non mutat naturam debiti voluntarij, origine attentâ, controverf. 29. num. 10.*
- Statutum continens idem, quod jus commune, ab eadem interpretationem recipit controverf. 63. n. 14.*
- Statutum de compromisso inter conjunctos, habet locum etiàm in dote, & ipsius interesse cont. 73. num. 51. & 54.*
- Statutum generale, comprehendit etiàm causam dotis, quæ non reperitur in illo casu specialiter privilegiata controverf. 63. num. 52.*
- Statuti dispositionem, quandò evitare liceat, controverf. 3. num. 36.*
- Statuto, per non usum, non derogatur, controverf. 17. num. 47.*
- Statuta recipiunt interpretationem à jure communi, & casus ab eo omissus relinquitur dispositionis ejusdem juris, controverf. 47. num. 49.*
- Statuta de causis compromittendis, interpretantur à jure ubi non agitur de executione sententiæ, vel instrumenti liquidi, controverf. 63. num. 13.*
- Stipulari quisque præsuntur sibi, & heredibus suis, controverf. 34. num. 14.*
- Stylus, & consuetudo, ad hoc, ut per contrarium usum abrogetur, plura debet habere requisita, controverf. 18. num. 4.*
- Stylus, & consuetudo, non inducitur per concessionem ab inferiore factam, sine causa cognitione, controverf. 18. num. 19.*
- Stylus, ultimus servari debet, etiàm si aliter per prius fuisset servatus, controverf. 18. num. 22.*
- Stylus, ut excludatur desertio Reclamationis, est conformis juris communi, & est communis opinio, contr. 19. num. 11. 12. 17. & 21.*
- Styli vis regulariter magna, & interdùm cessat, controverf. 17. num. 44. & 48.*
- Studium Neapolitanum, privilegijs decoratur pluribus à Regibus Regni, controverf. 51. num. 51. & 72.*
- Studium nullum in Regno, nisi Neapol. & Salerni, controverf. 51. num. 74.*
- Studii tempus quinque annorum, inductum ex Regia Pragmatica, quæ edita fuit pro observantia antiquæ formæ, contra tenorem Privilegij derogati, quo septennium exigebatur, controverf. 52. n. 45.*
- Substantia accipitur, pro causa primordialij ipsius obligationis, controverf. 56. num. 4.*
- Substitutio compendiosa, ante aditam hereditatem continet directam vulgarem, ex qua substitutio competit remedium immixtionis, controverf. 36. num. 37.*
- Substitutio compendiosa facta a pagano, non est species separata de per se, sed quadam adjectio plurium substitutionum, saltem verbis generalibus, controverf. 38. num. 6.*
- Substitutus, in eventu conditionis dicitur proprie institutus, controverf. 34. num. 3. & controverf. 38. num. 4.*
- Substitutus in tertio gradu institutionis, si primus, & secundus gradus institutionis deinde revocentur, tacite tamen intelligitur heres institutus, eisi nulla adsint expressa substitutio, controverf. 35. nu. 11.*
- Substitutus, quando est immittendus in possessionem ex remedio, l. final. C. de edict. divi, exclusio institutio, controverf. 38. num. 5. & 8.*
- Successio feudorum, dicitur deferrî, claro, & aperto jure ex privilegio, controverf. 25. nu. 11. & 12.*
- Successor in feudo hereditario, defuncti factum in ejus fraudem impugnat, at in feudo ex pacto etiàm si fraudis absit, controverf. 2. n. 5. & 7.*
- Successor in feudo, debet petere investituram, & probare se talem, qualem, alijs denegabitur investitura, etiàm quod fit heres institutus, controverf. 15. n. 24.*
- Successori in feudo, vigore investituræ, competit interdictum adipiscendæ, longè potentius, quàm heredi vigore testamenti, controverf. 15. num. 22.*
- Successore in feudis declarato, rem anens salva jura creditorum, & fisci, controverf. 24. num. 61.*
- Successore carere dicitur, qui castè natus est vel probabiliter de filiis desperatur, controverf. 24. num. 29.*
- Succurritur magis facienti actum ex necessitate, controverf. 61. num. 32.*
- Superioris aditus vel jurisdictio, restringi, vel talli non potest, controverf. 17. num. 55.*
- Superioritas suprema remanet apud concedentem, licet transeat in suscipientem plenum feudi dominium, controverf. 31. num. 51.*
- Suspectus est, qui se ingerit, controverf. 39. num. 14.*

T.

- T** Aciturnitas, interdum inducit actus approbationem, & maximè accedente actu positivo, controverf. 2. num. 40.
- Tempus quodcumque à statuto requisitum, est peremptorium, contr. 17. n. 22.*
- Tempus inducit formam in actu, & determinato modo prolatum, non recipit Alterius temporis functionem, controverf. 50. num. 25.*
- Tempus operatur in favorem ejus, cujus causa præfixum est, controverf. 50. num. 26.*
- Tempus, cujus initij memoria non extat in contrarium, potens est ad justificandum, etiàm titulum laici, possidentis decimas ex rebus Ecclesiasticis, controverf. 51. num. 8.*
- Temporis limitati à lege, vel statuto, vel ab homine, plures sunt effectus, controverf. 17. num. 13. & 14.*
- Temporis lapsus, & renunciatio, pari passu ambulant, con-*

- controverſia 17. numero 11.
- Temporis præſcriptio, formam importat, qua neglecta ſtatim nullitas actus inducitur, contr. 17. n. 17. & 34.*
- Temporis limitatio, continet reſtrictionem, ut in tempore includat, extra tempus excludat, contr. 48. num. 32.*
- Tempori innitens, in circumventionem fundatur, & quibus tempus nocet, per circumventionem laedi dicuntur, contr. 58. num. 33.*
- Terminus, ſive dilatio ad probandum, ſi principali concedi non debet, nec pariter tertio, contr. 43. num. 10. & 12.*
- Terminus non ſolet concedi in cauſa, conſiſtente in meo juri articulo, contr. 43. n. 15.*
- Terminus reſpectu certa cauſa assignatus, regulatur ab illa cauſa, contr. 50. num. 22.*
- Termini omnes, habiles præſumantur, cum de uno diſputatur, contr. 3. num. 62.*
- Territorium à terrendo dicitur, contr. 8. num. 8.*
- Territorium, & tementum ſunt idem, contr. 8. num. 9.*
- Territorio univerſaliter conſeſſo, videtur quoque conſeſſa juriſdictio, ſeors in re particulari, contr. 8. num. 2.*
- Territorio præſcripto, cenſetur præſcripto quoque juriſdictio, contr. 8. num. 3.*
- Tertius veniens ad cauſam, ad infringendam, vel coadjuvandum, ut audiat, vel aſſiſtat, talis eſſe debet, ut qui noviter ad cauſam venit, contr. 43. num. 1.*
- Tertius, qui ab initio litis præſens fuit, & cauſam defendit velut antiquus cauſa defenſor, non poteſt dici tertius ad cauſam veniens, contr. 43. num. 3.*
- Tertius non poteſt præſumere aſſiſtere, ubi nulla adeſt colluſionis ſuſpicio, contr. 43. n. 4.*
- Tertius etiam de novo ad cauſam veniens, ad coadjuvandum, aſſumit defenſionem in eo ſtatu in quo litis reperitur, contr. 43. num. 6.*
- Tertius non poteſt allegare, neque teſtes inducere, eo tempore, quo principali non liceret, contr. 43. n. 11.*
- Tertius, ad coadjuvandum comparens, tempore expeditionis cauſa, ipſius deciſionem retardare non poteſt, contr. 43. num. 13.*
- Tertius ad coadjuvandum, ut audiat, vel aſſiſtat, excluditur ratione præſumptæ calumniae propriae, vel principalis id affectantis, contr. 43. num. 16.*
- Tertius comparens, tenetur ſummariè allegare, & docere de ſuo intereſſe, contr. 43. num. 17.*
- Tertius comparens, & allegans, ſe eſſe de comprehenſis in ſid. iſſe commiſſo, vel majoratu, non eſt audiendus, cum hoc ſit intereſſe de futuro, præſertim quando non contrahitur de validitate, contr. 43. n. 18. 19. & 20.*
- Tertius comparens ad infringendum, jura actoris, facit ſuperſederi in cauſa, quæ tunc unica ſententia quoad omnes eſt terminanda; ſed contrarium tenuerunt nonnulli, quod pluries limitatur, contr. 45. n. 1. 2. 3. 7. 8. 9. 10. 15. 17. & 18.*
- Tertii appellacione, quandoque ſucceſſor legitimus continetur, contr. 17. num. 14.*
- Tertii oppoſitoris jura, ad coadjuvandum, ſunt in omnibus metienda, à juriſdictione principalis, contr. 43. n. 9.*
- Testamentum à ſolius teſtantis voluntate dependet, nec partis præſentia, cui ex eo acquiri debet, requiritur, contr. 1. num. 62.*
- Testamentum in feudalibus, abſque aſſenſu, à principio nullum, maxime de jure Regni, contr. 1. num. 90.*
- Testamentum de ſendo, contra legem, ſive conſuetudinem feudalem, eſſe probatur, contr. 1. num. 94.*
- Testamentum in præjudicium alterius, nec per Principem convalidari poteſt, contr. 1. num. 121.*
- Testamentum furioſi rectè diſponentis valet, idque in omni actu prudenter geſto, contr. 4. num. 9. 10. & 11.*
- Testamentum non dicitur pendere ex alieno arbitrio, cum Princeps ex juſta cauſa interdicit alicui, ne teſtetur ſine ipſius licentia, contr. 6. n. 39.*
- Testamentum poteſt conſerri in arbitrium, ſed non in voluntatem alterius, & etiam in voluntatem velatam non tamen in expreſſam, contr. 6. n. 40.*
- Testamentum deſcendentium ſubſtituitur, tamen ſi non fuerit aſcendens honoratus titulo inſtitutionis, & admiſſa contraria opinio temperatur, contr. 14. n. 44.*
- Testamentum quomodo præſumatur, vel probetur factum ab homine ſanae mentis, vel furioſo, contr. 12. n. 45.*
- Testamentum in feudis, nihil omnino operatur etiam inter filios, & in beneficium proximi ſucceſſoris, contr. 15. nu. 11. & 12.*
- Testamentum ex defectu inhabilitatis teſtantis, vel inſtituti, non reconvaſcit, niſi nova intercedat voluntas ſolemnis, contr. 15. nu. 50.*
- Testamentum vel diſpoſitio, quibus teſtator vocavit agnatum ulterioſorem, excluſo proximoſore nulliter facta, non poteſt reconvaſcere, ex ſupervenienti registratione neceſſaria, pro convalidatione prædictæ diſpoſitionis, cuius vigore eras faciendum teſtamentum, contr. 16. num. 13.*
- Testamentum poteſt à ſecundo, & tertio gradu ſubſtitutionis incipere, irrito primo, vel etiam alteriori, tam ex lege, quàm ex hominis diſpoſitione, contr. 34. num. 2.*
- Testamentum, an intelligatur revocatum, curſu decennii, per ſecundam nãdam voluntatem, in qua ulterius teſtator non progreditur, contr. 34. nu. 7.*
- Testamentum imperfectum, non ratione voluntatis, ſed ſolemnitatis, non valet, ſubſtineri tamen poteſt intervenientes ab inſtato ſi quinque teſtes ſint in illo rogati, contr. 34. num. 19. 20. & 21.*
- Testamentum ruptum ex juriſdictione, ſi teſtator coaſſermet coram quinque teſtibus, valebit jure codicillorum, ſecus ſi ad ſit expreſſa revocatio, per ſecundam ſolemnem voluntatem, contr. 34. num. 23. & 25.*
- Testamentum, & revocatio inſtitutionis in illo facta nulla ſunt, ubi deficit hæredis inſtitutio, contr. 25. num. 7.*
- Testamentum primum, ſi continet plures inſtitutiones, & ſubſtitutionis gradus, ſi primi gradus ſint ſublatis in ſecundo teſtamento, an valeat, & incipiat à poſteriori gradu, vel poſitè valeat, & ſecundum, contr. 35. num. 13.*
- Testamentum poteſt incipere à ſecundo gradu vel alteriori ſubſtitutionis, contr. 38. num. 3.*
- Testamentum, non codicillus dicitur eo ſcriptura, in qua ſeptem adhibitis teſtibus, inſtituitur directè quia hæres, licet teſtator codicillos ſe facere dixerit, contr. 38. num. 9. & 11.*
- Testamentum cenſetur, & non codicillus, ſcriptura, quæ habet ſolemnitatem teſtamenti, quod ampliatur, contr. 38. num. 10. & 13.*
- Testamentum primum, dicitur ſublatur, ex ſolius hæredis revocatione, quod ampliatur, contr. 38. nu. 15. & 16.*
- Testamentum primum, ut revocetur, an ſufficiat ſimplex revocatio, vel procedendum ad aliquam diſpoſitionem, contr. 38. num. 17.*

- Testamentum, non tollitur ipso jure per incisionem, etsi sit actus facti, cdm non sit solemnitas voluntas, controv. 38. num. 40.*
- Testamentum non revocare promittens cum juramento, adhuc illud revocare potest, controv. 60. nu. 1.*
- Testamenti factio à Superiore prohibita, effectus civiles tollantur, controv. 1. nu. 14. & in addition.*
- Testamenti factio in feudis, tenore investiturae, & omni jure, est prohibita, controv. 2. num. 32.*
- Testamenti nullitas cessat, ex approbatione ejus, qui nullitatem allegare possit, controv. 12. num. 44. versic. tertio.*
- Testamenti mutatio, non fit sola voluntate, quoad hæredis institutionem, sed alio testamento, solemnitatibus valato, quod declaratur, controv. 38. num. 47. & 48.*
- Testamento inciso, non datur remedium l. fin. C. de edict. divi, secus si vada voluntate sit revocatum, & quare, controv. 38. num. 51.*
- Testamentis duobus factis, in quibus sint diversi instituti, nec sciri potest, quod est posterius, hæres possidens est præferendus, controv. 18. num. 42.*
- Testator non videtur præferre familiam, & successores gravati, sed propriam vocare, quia ex propria familia affectione, in dubio ad fideicommissum reliquendum censetur inductus, controv. 11. num. 7. & 12.*
- Testator ex prohibitione testandi, censetur vocare cohæredem hæredis, si modò non sit cohæres extraneus, controv. 10. num. 28. 30. & 31.*
- Testator in parte, in qua unum prædilexit, quandò descendentes supersunt, in ea videtur omnem illius posteritatem prædilexisse, controv. 11. num. 17.*
- Testator ex nova voluntate supervenienti, non potest facere, ut reconvalescat testamentum nullum, ex inhabilitate testantis, vel instituti, nisi coram septem testibus, controv. 16. num. 14.*
- Testator legitimum successorem in actione ad feudum, directè in ipsa actione, & exercitio privare non potest, sed bene commodo pretii, & pecunia, quia feudalis judicatur illa actio, secus emolumentum, controv. 28. num. 29.*
- Testator, si tempore dispositionis non est debitor, sed ejus hæres est, vel erit debitor in futurum legatum non compensatur, etià si debitum post mortem testatoris sit omnino exiturum, controv. 29. num. 16. & 17.*
- Testator si servatis solemnitatibus, dixerit actum velle valere solum jure codicillorum, attamen valet jure testamenti, si non potest valere jure codicillorum, controv. 35. num. 4. & 5.*
- Testator si dicat in secundo testamento, velle valere primum, utrum illud valeat jure codicillorum, non jure testamenti: quid si idem esset hæres scriptus in primo, & secundo testamento, controversi. 35. num. 16. & 17.*
- Testator elapso tempore præfixo, censetur velle onus impostam cessare, & commodum reverti ad hæredem, & hæredem hæredis, controv. 50. n. 27.*
- Testator honoratur in conservatione honoris suæ posteritatis, & contrafaciens, ei facit injuriam, controv. 50 num. 39.*
- Testatur ubi voluit expressit, ubi noluit tacuit, controv. 59. num. 4.*
- Testator ne videatur sibi contrarius in eadem scriptura, non censetur incontinenti se revocare, controv. 59. num. 31.*
- Testator dicitur contemplassse principaliter illum, quem prius expressit, controv. 59. num. 51.*
- Testator quare non possit tutoris, vel balii potestatem immuere, controv. 60. n. 11. 12. & 13.*
- Testatoris prima dispositio, per secundam revocata, an nova ejusdem testatoris voluntate convalescat, cont. 35. num. 18.*
- Testatoris dispositio, debet trahi ad casum magis necessarium, & quatenus necessitas dures, ubi unus casus est merè voluntarius, & alter necessarius, etià si verba testamenti sint generalia, controv. 50. num. 64. & 65.*
- Testes etiam pro actore, & ante litem contestatam sunt recipiendi, senes, valetudinarii, aut discessuri, ubi cunque mora potest nocere probationi veritatis, controv. 37. num. 1. 2. 4. 9. & 13.*
- Testes possunt recipi omni casu, ubi dubitari potest, nè veritas occultetur, & probationes amittantur, controv. 37. num. 3. 5. 7. & 16.*
- Testes possunt recipi ad futuram rei memoriam, ubi timeri potest quod controversia moveatur, & sufficit causa, quæ moveatur de futuro, controv. 37. n. 6. & 14.*
- Testes, ut recipiantur, ad futuram rei memoriam, probatio semiplena non requiritur, sed sufficit qualibet suspicio oriens ex levi iudicio, controv. 37. num. 10.*
- Testes an sint recipiendi ante litem contestatam, intelligitur in actore, quia in reo non est dubium, cont. 37. num. 15.*
- Testes ad futuram rei memoriam, non debent recipi, cdm possint recipi jure ordinario, controv. 37. num. 22.*
- Testes non recipiuntur ante litem contestatam, fallit in omnibus causis, in quibus lis non contestatur, controv. 37. num. 24. & 25.*
- Testes ad futuram rei memoriam recipi possunt, ad convalidandum testamentum, ex quo pessitur immisio, controv. 37. num. 28.*
- Testium examen, differt si fiat in casu, nè processa temporis probatio pereat, à casu quando testes sunt senes, & valetudinarii, controv. 37. num. 8.*
- Testium examen ad futuram rei memoriam, nè probatio pereat, non requirit interlocutorium, ut fieri possit, cum sufficiat si Judex examen admittat, controv. 37. num. 12.*
- Titulatos, sicut solus Princeps creat, & erigit, sic ipse cum suo Concistorio, ipsorum legitimos successores ad exercitium Regalis dignitatis causa cognita admittit, controv. 14. num. 71.*
- Titulus validus, & efficax, est producendus per eum, qui præterdit immitti in possessionem Regalium, cujusmodi sunt Regales Dignitates, Jurisdictio, Feuda, & alia, controv. 14. num. 8. 16. & 17.*
- Titulus invalidus, & vitiosus incautè exhibitus à præterdente possessionem Regalium, ipsum excludit, controv. 14. num. 19.*
- Titulus etsi vitiosus non nocet, si non constat ex producentis confessione titulum dedisse causam possessioni immemoriali, & quomodò procedat, controv. 51. n. 32. & 34.*
- Titulus coloratus cum bona fide, præscriptionem spatio 40. annorum complet, sed sine titulo tempus, immemorabile requiritur, controversi. 51. num. 35.*
- Titulus collatus à Principe, censetur coloratus, & sufficit si in sui extrinseca figura validus fuerit, controversi. 52. num. 34.*
- Titulus possessionis valde utilis in possessorio, & de effectu exhibitionis ipsius, præsertim si titulus sit habitus à Principe Supremo, & contr. 54. n. 5. 6. 7. 8. & 9.*
- Tituli justificatio, an requiratur, ut reus absolvatur, in interdicto retinenda, actore extrema non probante, controv. 9. num. 3. & 5.*
- Tituli inefficacia ostenditur, ex lectura dispensationis, controv. 14. num. 20.*
- Titulū allegans, sed nè exhibent Advocati causi aliàs si invalidū exhibent, est detentor per sententiam spoliatus,*

das, *controv.* 15. num. 33. 35. & 37.
Titulum allegant Advocati cauti, quem ex possessione probant, sed non exhibent, & quando est necessaria hac cautela, *controv.* 51. num. 31. 33. & 35.
Titulum nullum exhibere melius est, quam invalidum, *controv.* 15. num. 34.
Togatus ordo, Advocatorum dicitur, *controvers.* 51. num. 66.
Toga insignia sunt ordinis, & vestis Advocatorum, *controv.* 51. num. 63. & 67.
Toga usus interdictus Advocatis, & Doctoribus in Regno, *controv.* 51. num. 68.
Transactio non necessaria in venditione rei commodata, vel deposita eidem commodatario, vel depositario facta, quomodo, & qua ratione contingat, *controv.* 5. n. 17.
Transactio generalis, cum generalissima liberatione etiam si ratio recti sermonis, non patiatur, adhuc est restringenda, ne menti contrahentium contradicat, *controv.* 42. num. 20. & 21.
Transactio, & rationum redditio, & quietatio non visis libris est nulla, praesertim, cum ad libros se remiserint transigentes; & ex libris potest apparere veritas, *controv.* 40. num. 35. & *controv.* 42. num. 46.
Transactionis vis, atque effectus regulatur a specifica enumeratione litium, & causarum facta in principio contractus, *controv.* 42. num. 9. & 11.
Transactionis causa cessante, cessat transactio, *controv.* 42. num. 32.
Tribunalia omnia consistentia in eodem territorio, consistuere unum forum, quomodo sit accipiendum, *controv.* 23. num. 34.
Tutela actione remissa, quando reliqua remissa videantur, *controv.* 42. num. 42.
Tutor praesumitur sibi solvere, & satisfacere de eius credito, duobus concurrentibus, *controv.* 29. n. 28. & 29.
Tutor non valet solutionem recipere praesertim dissolvendo redditum, quod fallit in redemptione ex pacto praecedenti redimendi, *controv.* 33. n. 4. 5. 15. 18. & 19.
Tutor non censetur liberatus a restitutione bonorum, quae jure domini ad liberantem pertinent, nec a reliquis, *controv.* 40. num. 30.
Tutor non describendo in libris, videtur esse in dolo, qui nunquam censetur remissus, *controv.* 40. num. 32.
Tutor testamentarius, quando ex verisimili ejusdem testatoris voluntate sit repellendus, *controv.* 60. num. 25.
Tutor pupilli, non potest esse debitor, aut creditor, *controv.* 60. num. 26.
Tutor non transfert possessionem, per actus fictos, *controv.* 62. num. 9. & 12.
Tutor non potest adicere pactum, obligandi minorem, *controv.* 62. num. 36.
Tutori incumbit constituere procuratorem ad litem, sed cum distinctione remissive, *controv.* 60. num. 10.
Tutores, & Administratores, solent ultimo anno, & in fine administrationis, computa revidere, data, & accepta referre, *controv.* 40. num. 19.

V.

V *Assallus idoneus, sed domino acceptabilis dicitur, qui est aptus ut acceptetur, cum Domino mittitur*, *controv.* 27. num. 7.
Vassallus cum consensu Domini, potest alienare, alterare, & naturam feudi per omnia mutare, multo magis potest ex consensu vassalli, & domini nova qualitas adungi, *controv.* 51. num. 36.
Vassallus vassalli mei ex eadem re, dicitur meus vassallus, *controv.* 53. num. 9.

Vaxellam si voluntarie in portum venit, causa commercii solvit fundicum mercium in regno, etiam si non exonerat, sed si coacte etiam si exonerasset, non solvit, *controv.* 46. num. 4. 6. 8. 9. & 10.
Vestigal non debetur de jure communi ex navigiis, & bonis vi tempestatis in terram appulsis, etiam si navis exoneret in terram, & idem est, si timore hostium, vel piratarum exoneret, *controv.* 46. num. 12. 13. 15. 16. 18. 28. & 32.
Vestigal solvi debet, sive exoneratio fiat in terra, sive in mari de vaxello in vaxellum, quod ampliatur, *controv.* 47. num. 41. 42. & 43.
Venditio, vel exoneratio mercium, ut facta necessarii in executionem appulsus, confunditur cum ipso appulsu, *controv.* 47. num. 62.
Venditio Ecclesiae Deo dicata, cujus etiam de jure civili nullam est commercium, est contra jus commune, publicam utilitatem, & in praescriptibilibus absque dispensatione, *controv.* 58. num. 16.
Venditio Castri, datis certis finibus, & cum toto territorio, & districtu veniant praedia, etiam existens in diverso Territorio, si sub dicto Castro possidebantur, *controv.* 22. num. 9. 14. & 15.
Venditionis appellatio, venit libera, & vera venditio, quae consensu perficitur, *controv.* 47. num. 38.
Venditor potest pacisci cum emptore, ut in re vendita nullam queratur jus creditoribus emptoris, *controvers.* 21. num. 47.
Venditor non exprimens quod scit, vel scire debet, emptorem decipere dicitur, etiam si dixerit nolle teneri, ratione cujusvis oneris, vel protestetur se vendere jus quod habet, vel etiam si dixerit, se nolle teneri de tali vitio, adhuc tenetur de dolo, qui praeponderat culpa emptoris in non investigando, *controv.* 32. num. 51. 52. 55. 58. & 59.
Venditor sciens, per verba clara, & non obscura, emptorem de qualitatibus, & oneribus rei venditae monere debet, *controv.* 32. num. 53.
Venditor evicta re emptori, iudicio assistentia, quo sola possessio avocatur, de evictione non tenetur, sed actione ex empto, alias teneretur emptori ad interesse, *controv.* 57. num. 12.
Venisse non dicitur, statim recessurus prodi is qui venerat ad refriscandum, *controv.* 47. num. 23.
Verbum disponere regulariter ad supremum iudicium adaptatur, & quando praecise, *controv.* 1. n. 10. & 11.
Verbum disponere actum ultimae voluntatis, & inter vivos comprehendere potest, proprie tamen in dubio, ad actum ultimae voluntatis refertur, licet largo modo possit etiam ad actum inter vivos ex adjectis ampliare, *controv.* 10. num. 3. 4. & 5.
Verbum contrahere actus inter vivos tantum complectitur, *controv.* 1. num. 78.
Verbum acquirere importat novi juris superadditionem, nulla antiqui juris diminutione supposita, alias mutatio diceretur, sive transfusio, *controv.* 13. num. 20.
Verbum statuere est novi juris inductivum, *controv.* 17. n. 23.
Verbum declaramus, quam habeat naturam, *controv.* 17. num. 33.
Verbum refriscari Navim, an importet necessitatem, *controv.* 47. num. 25.
Verbum refriscare simpliciter, aliud est, & aliud esse potest cum adjuncto, *controv.* 47. num. 28.
Verbum heres in jure feudorum, intelligitur de heredibus, qui ex natura rei, vel forma privilegii praecedentis, aut subsequents vocantur, quia equivocum est, *controv.* 25. num. 53.
Verbum nullum debet esse in contractibus superfluum, & sine

- sine virtute aliquid operandi, etiam improprie intelligendo, contr. 40. num. 23.*
- Verbam accipiendum est in genere, non in specie, quando nomina specierum habent distinctum nomen à genere, secus ubi nomina generis sunt eadem suarum specierum, contr. 10. num. 9. 10. & 15.*
- Verba in capite, & immediatè, semper important, ut feudum sit quaternatum, & an simul iuncta plus operentur, contr. 7. num. 20. & 27.*
- Verba quod tu hæres non testeris, donec liberos susceperis, inducunt fideicommissum, contr. 10. num. 22.*
- Verba hæredes ipsius, referuntur ad hæredes testatoris, contr. 10. num. 34. 37. 40. 42. & 53.*
- Verba, vel alia quavis forma, & causa, ut universalis, comprehendunt vedum similes casus, sed majores, & dissimiles, contr. 13. num. 4.*
- Verba nullius momenti, quid important, contr. 17. num. 28.*
- Verba aliàs non valeat, formam inducunt, nec per equipollens potest adimpleri, contr. 17. n. 30. & 39.*
- Verba ea conditione, interdum modum important, contr. 27. num. 3.*
- Verba, O altro, vel etiam si dicat quocumque alio modo, in transactione, & pacto, restringenda sunt ad causam expressam, contr. 40. num. 10.*
- Verba constituere, & relinquere, cuius sint efficacia, contr. 1. num. 66.*
- Verba inventa sunt, non ut impediunt, sed ut voluntatem indicent, contr. 10. num. 2.*
- Verba sunt intelligenda secundum statum, & materiam, ad quam partes se præparant, contr. 10. num. 7.*
- Verba, quæ ad testatorem, & ad hæredem possunt referri, in dubio ad personam testatoris, non autem hæredis referuntur, etiam in materia indifferenti, contr. 10. num. 20. 21. 23. 42. 45. 49. & 50.*
- Verba testatoris, quod referri debeant ad hæredes instituti, in materia fideicommissaria, procedunt si supersunt descendentes instituti, vel substituti, non ut censcantur extranei vocati, contr. 11. n. 16.*
- Verba negativa indefinitè prolata, equipollent universalis, ex proprietate sermonis, contr. 10. num. 17.*
- Verba dispositiva dispensationis, sunt attendenda, contr. 14. num. 34.*
- Verba futuri temporis, in quo differant à verbis præsentis temporis, contr. 17. num. 32.*
- Verba privativa potentia, & potestatis, cuius sint effectus, contr. 17. num. 37.*
- Verba directa, an obliquentur, contr. 34. n. 1. & seqq.*
- Verba precedentia determinata, declarant, & restringunt sequentia, contr. 39. num. 53.*
- Verba licet generalia, & universalis, debent restringi ad causam, & finem, ob quem proferuntur, & ad causam superius specificatam, contr. 40. num. 5. & 7.*
- Verba generalia, effuso sermone prolata in transactionibus, & conventionibus, apta sunt nocere, & ob id, ab ipsis cavendum, contr. 40. num. 15.*
- Verba quacumque generalia transactionis, universalis, & geminata, restringuntur ad specificata, contr. 42. num. 11. 16. & 17.*
- Verba dubia, contra stipulantem interpretantur, ut minus obligent, contr. 42. num. 44.*
- Verba restrictiva personæ, ad certum tempus, excludunt representationem, contr. 48. num. 32.*
- Verba, ubi sunt aperta, voluntatis questio non admittitur, maxime si sunt efficacia, contr. 48. n. 63. & 64.*
- Verba præcedentia, declarant sequentia, & è contra, contr. 50. num. 15.*
- Verba sunt forma intrinseca, & essentialis dispositionis, & in minimo verbo consistit magnus effectus, contr. 50. num. 20.*
- Verba prolata ad alium finem, non alterant principalem dispositionem præcedentem, contr. 59. num. 30.*
- Verba relativa in instrumento, alterius instrumenti, nullam fidem faciunt, quod ampliatur, & limitatur, contr. 62. num. 48. & 49.*
- Veritas contradictione magis elucescit, contr. 5. n. 53.*
- Veritas potius, quàm scriptura spectanda in contractibus, quæ probari possit à priori, vel posteriori, vel à priori, & posteriori simul, contr. 28. num. 3. 4. 5. & 6.*
- Vicarius non potest suam auctoritatem interponere, in reservatis Episcopo, contr. 14. num. 63.*
- Vicarii generalis potestas, interdum est limitata, contr. 17. num. 49.*
- Vicinus non excluditur à retractu, ex simplici tantum scientia, nisi per annum, contr. 49. num. 25.*
- Vicinus, vel concivis, præsumitur scire vicinum, vel concivem divitem esse, vel pauperem, contr. 32. n. 47.*
- Vicinorum consuetudo attenditur, & eam loci consuetudini, ubi dominus residet, vel ubi facta sunt investitura, præferri non est conveniens, contr. 31. num. 67.*
- Vidua dicitur esse in primo matrimonio, & de familia conjugis prædefuncti, non autem Patris, & Privilegium, quod vivo marito habet, ei servatur, & quid si in Patria viri non commoratur, contr. 13. n. 29. & 30.*
- Vinculum duplex, pacti, & statuti, fortius operatur, contr. 41. num. 19.*
- Vinum, oleum, ceteriq; fructus, pendentes, mortis, vel testamenti tempore, censentur immobiles, contr. 59. n. 7.*
- Vir, & uxor, per unionem conjugalem, efficiuntur uno caro, & est una substantia in duabus personis, contr. 12. num. 15.*
- Vir, & uxor, unicam domum faciunt, contr. 13. n. 5.*
- Unio, vel separatio fundorum, non arguitur ex locatione simpliciter facta, uni colono per se nominatim, secus si iunctim soliti sint possideri, locari, & sub uno nomine appellari, quod in contractibus, ultimis voluntariis, & qualibet concessione procedit, maxime si sit concepta cum adjectivo totius corporis, contr. 22. num. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 10. 18. 19. 22. & 23.*
- Unio probatur, non tantum denominatione sub uno nomine, verum etiam ex præbeminentiis, ex residentia in alterutro, ex fama, pretio rei vendita, & aliis, contr. 22. num. 17. & 27.*
- Unio prædiorum resultat, ex unica, & ultima denominatione, si diversimodè usus sit testator, & sola voluntate domini mutatur, contr. 22. num. 25. & 26.*
- Universalis negativa plus negat, quàm universalis affirmativa affirmat, contr. 17. num. 29.*
- Voluntas magis ex facto, quàm ex verbis demonstratur, contr. 1. n. 46.*
- Voluntas, ut Regina dominatur in fideicommissis, & verisimilitudo tanquam Sal, & Aromata, dant dispositioni spiritum, & vitam, contr. 10. num. 39. & contr. 50. num. 5. & 6.*
- Voluntas non attenditur, quando potestas deficit, contr. 17. num. 53.*
- Voluntas in amissione proprii iuris, strictius interpretatur, quàm voluntas acquirendi in acquisitione, contr. 40. num. 4.*
- Voluntas, & consensus coactus, licet sit consensus, & voluntas secundum quid, non tamen est verus, & simplex consensus, & voluntas, contr. 47. num. 39. & 55.*
- Voluntas, quæ ex facto colligitur, ad quæ extendatur, contr. 62. num. 30.*
- Voluntas tacita non prævalet, sicut expressa, contr. 62. num. 31.*

- Voluntas nuda, quæ dicatur*, contr. 38. num. 46.
Voluntas testatoris, etiam tacita servatur in fideicommissis, contr. 10. num. 46. & 47.
Voluntas testatoris expressa, licet informis ad multa sufficit, & probat mentem testatoris, contr. 38. num. 61.
Voluntas testatoris, melius declaratur ex contextu totius testamenti, quàm unius tantùm capitali, contr. 50. num. 19.
Voluntas testatoris, imperfecta ratione solemnitatis, non voluntatis, aliis probationibus adminiculata, tollit disposita in codicillis, contr. 34. num. 22.
Voluntas testatoris, & si imperfecta ratione solemnitatis, prodest tamen ad declarationem voluntatis testatoris, contr. 35. num. 23. & contr. 38. num. 66.
Voluntas testatoris, nutu fieri potest, sed limita in heredis institutione, contr. 38. num. 57. & 58.
Voluntas testatoris per duos testes declaratur, contr. 35. num. 24.
Urbes Castris munitæ, necessariæ, retinendæ pro Regni tutela, contr. 2. num. 32.
Usura pœna est, præsertim quatenus, cùm interesse concurrat, & dicta de pœna procedunt in usuris, contr. 21. num. 29. 31. & 32.
Usuræ non sortiuntur privilegium, licet, C. qui potior. in pignor. & quare, contr. 21. num. 16. 19. & 46.
Usuræ in contractibus bonæ fidei, proveniunt ex sola mora, contr. 56. num. 10.
Usuræ debitæ ex mora, sunt odiosæ, non autem interesse conventum, contr. 56. num. 13.
Usuræ sunt omni jure prohibitæ, contr. 61. num. 44.
Usuræ permittuntur ratione damni emergentis, & lucrifessantis, contr. 61. num. 45.
Usuræ recompensativæ, ratione interesse, permittuntur in emptore, non solvente pretium rei venditæ, & traditæ, contr. 61. num. 46.
Ususfructus, qui sola reservatione consolidatur cum proprietate, nihil commune habet cum feudi reservatione, contr. 5. num. 27.
Ususfructus à feudi contractu in multis differt, contr. 5. num. 28. 29. 30. 31. 33. & 34.
Ususfructus concessus ad vitam uxoris, extinguatur si transit ad secunda vota, contr. 50. num. 53.
Usus, & observantia interpretativa, requirit decursum alicujus temporis considerabilis, contr. 23. num. 39.
Utilitas privata magna, parvæ utilitati publica præfertur, contr. 52. num. 38.
Uxor proprium domicilium, mutat, virique sortitur, non è contrà vir uxoris, contr. 13. num. 6.
Uxor comprehenditur in statutis Civitatis viri, loquentibus de Civibus, sed è contrà non comprehenditur in statutis loquentibus de forensibus respectu viri, contr. 13. num. 9. & 16.
Uxor est sociæ viri, non solum humani, sed etiam divini juris, eorum familia commiscetur in unam sub imperio viri, contr. 13. num. 19. & 20.
Uxor virum sequi debet, non è contrà, & aliæ rationes differentię inter virum, & uxorem, contr. 13. num. 23. & 39.
Uxor sepulturam viri sequitur, contr. 13. num. 24. & 37.
Uxor mariti dignitatem, vel nobilitatem, sive ex genere, sive ex accidenti quæsitam consequitur, & de ratione, contr. 55. num. 1. & 6.
Uxor quod radiis viri, etiam mortui splendeat, & ipseus domicilium retineat, equiparantur, contr. 55. num. 11.
Uxor vidua, durante viduitate iis, quæ sunt inducenda ex privilegio statuti in beneficium mariti, non gaudet, sed certis tantùm casibus à jure expressis, contr. 55. num. 14.
Uxor si probet maritum ære alieno gravatum, fundatam habet intentionem, si dicat bona non sufficere, contr. 59. num. 41. & 42.

F I N I S.

